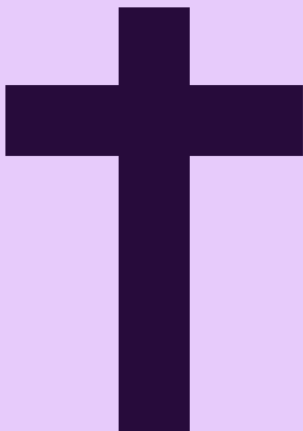

Alacatlalzala Mixtec
New Testament

Mixtec, Alacatlalzala: Alacatlalzala Mixtec New Testament
(New Testament+)

Alacatlalzala Mixtec New Testament
Mixtec, Alacatlalzala: Alacatlalzala Mixtec New Testament
(New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Alacatlalzala

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
a74bf3f-bd55-5ab9-983e-8d19de48c198

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	74
SAN LUCAS	118
SAN JUAN	195
HECHOS	258
ROMANOS	341
1 CORINTIOS	379
2 CORINTIOS	414
GÁLATAS	435
EFESIOS	448
FILIPENSES	460
COLOSENSES	469
1 TESALONICENSES	478
2 TESALONICENSES	485
1 TIMOTEO	489
2 TIMOTEO	499
TITO	505
FILEMÓN	510
HEBREOS	512
SANTIAGO	536
1 PEDRO	544
2 PEDRO	553
1 JUAN	559
2 JUAN	568
3 JUAN	570
JUDAS	572
APOCALIPSIS	575

To'on ñava'a xa'a Jesucristo ña nĩtaa taMateo

*Ñayó'o ká'an xa'a naxii síkuá Jesucristo
(Lc. 3:23-38)*

¹ Yó'o vaxi kivi naxii síkuá Jesucristo; tayó'o kúu ra sa'ya ñani síkuá tarey David, tayó'o kúu sa'ya ñani síkuá taAbraham na xindoo xina'á.

² TaAbraham xikuu yivá taIsaac; taIsaac xikuu yivá taJacob; taJacob xikuu yivá taJudá xí'in inka ñani ra. ³ TaJudá xikuu yivá taFares xí'in taZara, ta si'í ovi tayó'o xinani ña Tamar. TaFares xikuu yivá taEsrom; taEsrom xikuu yivá taAram. ⁴ TaAram xikuu yivá taAminadab; taAminadab xikuu yivá taNaasón; taNaasón xikuu yivá taSalmón. ⁵ TaSalmón xikuu yivá taBooz, si'í taBooz xinani ña Rahab. TaBooz xikuu yivá taObed, si'í taObed xinani ña Rut. TaObed xikuu yivá taIsai. ⁶ TaIsai xikuu yivá tarey David ta tayó'o xa'nda chiño noo nalsrael, ta tarey David xikuu yivá taSalomón. Ta si'í taSalomón xikuu ña naki'in taDavid tá nixi'ji yii ña tanoo, ta xinani Urias.

⁷ TaSalomón xikuu yivá taRoboam; taRoboam xikuu yivá taAbías; taAbias xikuu yivá taAsa. ⁸ TaAsa xikuu yivá taJosafat; taJosafat xikuu yivá taJoram; taJoram xikuu yivá taUzías. ⁹ TaUzías xikuu yivá taJotam; taJotam xikuu yivá taAcáz; taAcáz xikuu yivá taEzequías. ¹⁰ TaEzequías xikuu yivá taManasés; taManasés xikuu yivá taAmón; taAmón xikuu yivá taJosías. ¹¹ TaJosías xikuu yivá taJeconías xí'in inka ñani ra. Xindoo nayó'o ñoo Israel ta kivi saá kixaa ñaño Babilonia ta kixá'á na kani tá'an na xí'in nalsrael, ta kündeé naBabilonia noo nayó'o. Ta saá tiin na nalsrael kuá'an na xí'in na ñoo Babilonia.

¹² Ta saá taJeconías xikuu yivá taSalatiel; taSalatiel xikuu yivá taZorobabel. ¹³ TaZorobabel xikuu yivá taAbiud; taAbiud xikuu yivá taEliaquim; taEliaquim xikuu yivá taAzor. ¹⁴ TaAzor xikuu yivá taSadoc; taSadoc xikuu yivá taAquim; taAquim xikuu yivá taEliud. ¹⁵ TaEliud xikuu yivá taEleazar; taEleazar xikuu yivá taMatán; taMatán xikuu yivá taJacob. ¹⁶ TaJacob xikuu yivá taJosé, ta taJosé xikuu yii ñaMaría, ta ñayó'o xikuu si'í taJesús, ta kúu Cristo.*

¹⁷ Ta saá nija'a uxu komi nave'e ra, na xikuu xii síkuá Jesucristo ña kixá'á nda kuyá xitaku taAbraham tãda kuyá xitaku taDavid. Ta tuku nija'a uxu komi nave'e ra, ña kixá'á nda kuyá xitaku taDavid tãda kuyá ñaño Babilonia tiin na nalsrael kuá'an na ñoo Babilonia. Ta nija'a inka uxu komi nave'e ra, ña kixá'á nda kuyá kee ñaño Israel nixa'an na ñoo Babilonia tãda kuyá kaku Jesucristo.

*Ñayó'o ká'an xa'a ña kaku Jesucristo
(Lc. 2:1-7)*

¹⁸ Kivi kaku Jesucristo si'a nixiyo. ÑaMaría ña kuu si'í ra, nixiyo ini ña tonda'á ña xí'in taJosé. Ta tayó'o, ta'án ka tonda'á ra xí'in ña, ta kunda'á ini ra ñó'o sa'ya ña, ta on sivi sa'ya taJosé kía, chi ña ñó'o kúu ña sa'ya

* 1:16 To'on "Cristo" kóni kachí ña: Ta ta ti'vi Ndios ña sakaku ra nvi.

Nímā Ndios. ¹⁹ Ta tǎJosé, tǎ kóni kuu yij ñáMaría, ñii tǎ vǎ'a ní ini kúu ra, ta ñi-xiin ra ndato'on ra xí'in ñivi ña ñó'o sǎ'ya ñáMaría ta sakuka'an ra ñoo ñá. Ta saá chíkaq ini ra sandakoo se'é ra ñá, ña on koni ndi'i ñivi ñayó'o. ²⁰ Tá xáni sijnj ra sandakoo ra ñá, ta ñoo ñikisjn tǎJosé ta ñixaní ra ñii ñaángel kee ñoo Ndios kixi ña ñoo ra, ta káchí ña saá xí'in ra:

—Tata José, sǎ'ya ñani sikuá tǎrey David kúu ún, on kuyj'vi ini ún naki'in ún ñáMaría koo ñá xí'in ún, chí sǎ'ya ñá ña kaku, sǎ'ya Nímā Ndios kúu ña. ²¹ Tá kaku tǎ sǎ'ya ñá, ta chinóo ún kijv ra kunaní ra Jesús.† Saá kunaní ra, chí tǎ sakaku nanjvi xǎ'a kuachi na kuu ra —káchí ñaángel xí'in tǎJosé.

²² Ta ndi'i ñayó'o ñixiyo, chí saá xínj ñó'ó kundivi ña ñika'an Ndios xí'in tǎprofeta‡ xina'á, chí tǎprofeta ñitaa ra si'a:

²³ Ñáña'a lo'o, ñá yij ñá tǎ'an tǎnda tǎa, ta kee sǎ'ya ñá, ta sakaku ñá ñii tǎa lo'o,

ta kunaní ra Emanuel,

káchí tǎ'on Ndios ña ñitaa tǎprofeta xina'á. Ta kijv “Emanuel” kóni káchí ña saá: Ndios yóo ra xí'in yó.

²⁴ Ta saá ñakáxin ini tǎJosé, ta ndakoo ra, ta kjsa ndivi ra tá yóo ndi'i ña ñika'an ñaángel xí'in ra, ta ñaki'in vǎ'a ra ñáMaría ndu ñá ñás'í ra.

²⁵ Ta tǎJosé xí'in ñáMaría on vása ní-kisjn xí'in tá'an na ánda kijv kaku sǎ'ya ñá, ta saá tǎJosé chinóo ra kijv tǎlo'o kaku yó'o kunaní ra Jesús.

2

Ñayó'o ká'an xǎ'a nandíchi na nákonj kiji kijv kixaa na xito na tǎJesús

¹ TǎJesús kaku ra ñoo Belén ña ndá'vi ndaa estado Judea, ta tǎHerodes xikuu rey ñoo estado Judea. Ta saá kixaa nandíchi na nákonj kiji ñoo Jerusalén; nayó'o kixi na chí ñoo vǎxi kana ñó'o. ² Ta saá kixá'á na ndákǎ tǎ'on na ñaáoo Jerusalén, káchí na si'a:

—¿Mikía kaku tǎlo'o tǎ kuu rey ñoo ndó'ó najudío?* Chí ñoo vǎxi kana ñó'o xini ndj ñii kiji, ta saá kundǎq ini ndj xa kaku ra, ta vitin vǎxi ndj yó'o ña kasa tǎ'ó ndj ra —káchí nandíchi.

³ Kijv xinj so'o tǎrey Herodes tǎ'on ña ñika'an nandíchi yó'o, ta ñindi'i ní ini ra. Ta ñii kj'va saá ñindi'i ini ñaáoo Jerusalén. ⁴ Ta saá tǎrey Herodes kǎna ndi'i ra naná'no ñoo nasutj, ta kǎna ra ndi'i na sáná'a ndáyí Ndios, ta kixaa ndi'i nayó'o ñoo ra. Ta ñindaqǎ tǎ'on ra nayó'o, mikía kaku Cristo. ⁵ Ta nayó'o ndákuinj na, káchí na saá:

—Ñoo Belén ña ndá'vi ndaa estado Judea yó'o kaku ra, chí saá káchí tǎ'on Ndios ña ñitaa tǎprofeta xina'á, káchí ña saá:

⁶ Ñoo Belén, ña ndá'vi ndaa estado Judea, kúu ña ñii ñoo ña ndáyǎ'ví ní kǎ ñoo ndi'i ñoo; chí ndǎ ñoo yó'o kixi tǎ kuiso chíño, ta kundaa ra ñaáoo Israel, káchí tǎ'on Ndios ña ñitaa tǎprofeta —káchí na ndíso chíño ñoo ñaáoo judío xí'in tǎrey Herodes.

† 1:21 Kijv “Jesús” kóni káchí ña: Ndios sákaku ra ñivi. ‡ 1:22 Naprofeta kúu ñivi na ká'an ndoso tǎ'on Ndios. * 2:2 Najudío kúu nasa'ya ñani sikuá tǎsrael tǎ xinaní Jacob xina'á.

⁷ Ta saá ɬaHerodes kaŋa se'é ra nandíchí na nákoní kǐmí, ta nayó'o kǐxaa na ɲoɔ ra, ta ɲindaɔa ɬo'on ra na, ndá kǐvǐ kúu ña ɲiɬivi naye'e kǐmí xǐni na. Ta saá ndaɬo'on na xí'in ra, ta kundaɔa ini ra. ⁸ Ta ɬi'ví ra na kuá'an na ñoo Belén, ta ɲika'an ra si'a xí'in na:

—Kuá'an ndó ñoo Belén, ta nandukú ndó míchí yóo ɬalo'o. Tá xǐni ndó ra, ta saá ndikó tuku ndó yó'o ta ndaɬo'on ndó xí'in i, ta saá yi'i ko'on i kasa to'ó i ra —káchí ɬaHerodes xí'in na.

⁹ Ta kǐvǐ ndi'i xǐni so'o na ña ɲika'an ɬarey, ta saá kee na kuá'an na. Ta kǐmí ti xǐni na, kuá'an si'na rí ɲoɔ na, ta ɲixaa rí ta xǐkanóo rí ɲoɔ kándú'u ɬalo'o. ¹⁰ Tá xǐni na xǐkanóo tikǐmí yó'o, ta saá kusij ní ini na. ¹¹ Ta ɲikǐ'vi na ini ve'e, ta xǐni na ɬalo'o xí'in si'í ra ñaMaría. Ta saá xǐkuxítí na ɲoɔ ɬalo'o, ta kǐsa to'ó na ra. Ta ɲakuiná na xaɬon válí na, ta san'i na ra ñaoro, xí'in xuxa va'a ña yá'ví ní, xí'in nduta va'a tá támi xa'an ɲani rá mirra. ¹² Ta Ndios ɬi'ví ra xǐni ɲoɔ nandíchí yó'o, ta saá kundaɔa ini na ña on ndikó na ñoo ɲoɔ yóo ɬarey Herodes. Ta saá ndikó na kuano'o na inkǐ yichǐ, ta on vása ní-ndikó ka na yichǐ ɲoɔ kǐxi na.

Ñayó'o ká'an xa'q nave'e taJesús kǐvǐ kuá'an na ñoo Egipto

¹³ Tá kee nandíchí na nákoní kǐmí kuano'o na, ta ñoo ɲikǐsin taJosé ta ɲixani ra ñii ñaángel kee ɲoɔ Ndios kǐxi ña ɲoɔ ra, ta káchí ña saá xí'in ra:

—Ndakoo ún, ta naki'in ún tikuá'á lo'o xí'in si'í ra, ta kama kee ndó ko'on ndó anda ñoo Egipto, ta kán kundoo ndó anda kǐvǐ ka'an i xí'in ún, saá ndikó ndó. Chǐ ɬarey Herodes nandukú ra tikuá'á lo'o, chǐ kóni ra ka'ni ña'á ra —káchí ñaángel xí'in taJosé.

¹⁴ Ta xandikon ñoo saá taJosé xí'in ñaMaría ndakoo na, ta ɲaki'in na tikuá'á lo'o, ta kee na kuá'an na anda ñoo Egipto. ¹⁵ Ta ñoo yó'o ɲixiyo na anda kujiya ɲixi'i ɬarey Herodes. Saá kundivi to'on Ndios ña ɲitaa ɬaprofeta xǐna'á, káchí ña saá: “Kaŋa i sa'ya i va'xi ra ña kee ra ñoo Egipto, ta no'o ra ñoo ra”, káchí to'on Ndios.

Ñayó'o ká'an xa'q ɬarey Herodes

kǐvǐ xa'nda chiño ra ka'ni na ndi'i naváli

¹⁶ Tá ɬarey Herodes kundaɔa ini ra nandíchí na nákoní kǐmí sandá'ví na ra, ta ɲisaa ní ra. Ta saá ɲaká'an ra ña ndaɬo'on na xí'in ra ama ka'ku ɬalo'o. Ta saá xa'nda chiño ra ɲoɔ natropa ña ka'ni ndi'i na nataa válí na ovi kujiya ta chí ɲiɲo na ndóo ñoo Belén xí'in inkǐ na ñoo yatin. Ta saá kuá'a ní naváli ɲixi'i, kǐsa natropa. ¹⁷ Ta saá kundivi ña ɲitaa ɬaprofeta Jeremías, ka'chǐ ra saá:

¹⁸ Xǐni so'o na xáku ní ña'a ñoo Ramá,
ndeé ní xáku ña, ta kúchuchú ní ini ña;
ñaRaquel kúu ña, xáku ní ña xa'q sa'ya ña,
ta on vása xǐin ña kindo ini ña ña kuá'a ní nataa válí ɲixi'i,
káchí to'on Ndios, ña ɲitaa taJeremías xǐna'á.

¹⁹ Ta ɲixi'i ɬarey Herodes, ta taJosé yóo ra ñoo Egipto, ta ñoo ɲikǐsin ra ta ɲixani ra ñii ñaángel kee ɲoɔ Ndios kǐxi ña ɲoɔ ra, ta ndaɬo'on ña xí'in ra:

²⁰ —Ndakoo ún, ta naki'in ún tikuá'á lo'o xí'in si'í ra, ta no'o ndó ñoo Israel, chǐ xa ɲixi'i na kóni ka'ni tikuá'á lo'o —káchí ñaángel xí'in ra, ɬixin xǐni kǐxi ɲoɔ ra.

²¹ Ta saá ndakoo taJosé xí'in ñaMaría, ta ɲaki'in na tikuá'á lo'o, ta kuano'o na ñoo Israel. ²² Ta kǐvǐ xǐni so'o taJosé to'on taArquelao sa'ya

taHerodes kúu ta nakuiso chiño nqo estado Judea, ta nnyj'ví ní ra kq'on ra ñoo yó'o. Ta tuku nixaní ra ñii ñaángel njka'an ña xí'in ra, ña on kq'on ka ra estado Judea, ta saá kj'in ra kuq'an ra inká yichj ña kuq'an estado Galilea. ²³ Ta nixaq ra estado yó'o, ta nakani ini ra va'a ka kq'on ra koo ra ñoo Nazaret, ñii ñoo ndikón ndaa estado Galilea. Ta saá kundivi tq'on njka'an naprofeta, kachi na saá xa'a ta ti'ví Ndios sakaku ra na ñoyivi: "Ñii taño Nazaret kuu ra", káchí tq'on Ndios ña njtaa na xina'á.

3

Ñayó'o ká'an xa'a taJuan, ta sákuchu njvi
(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Ta saá njya'a kuq'a ní kujya, ta kixaq taJuan ta sákuchu njvi, nixaq ra nqo yóo yukú yichí estado Judea. Ta nixaq kuq'a ní njvi xinj sq'o na ña njka'an ndoso ra xí'in na. ² Tq'on yó'o kúu ña njka'an ra xí'in na:

—On vása ke'é ka ndó ña on vá'a, ta nandikó ini ndó xa'a ña on vá'a ke'é ndó, chi xa yóo yatin ní yichj ña xa'nda chiño Ndios kutaku yó —káchí taJuan xí'in na.

³ Xa'a taJuan yó'o njtaa taprofeta Isaías xina'á, kachi ra saá: Ta nqo yóo yukú yichí kq'on ra ka'an ndoso ra, kachí ra saá: "Ná koo ti'va ini ndó, saá chi yachj kixaq mji taKá'no nqo yó; kindaa ndó ña on vá'a sási nqo ndó, ta saá va'a kuchiño naki'in ndó ra", kachí taq ta koo yukú yichí, saá káchí tq'on Ndios ña njtaa taIsaías xina'á.

⁴ Tikqo taJuan kuv'a a ña xí'in yisj tícamello, ta nó'ni ñii ñá'ño ñij kitj tqo ra. Ta xixi ra tjka ndíama xí'in ñoño tyókqo válí yóo yukú. ⁵ Ta njvi naño Jerusalem, xí'in na ndóo ndi'i saá kuq'a ka ñoo ña ndá'vi ndaa estado Judea, xí'in na ndóo yatin yu'yu yuta Jordán vaxi na, ta kixaq na ña konj sq'o na tq'on ña ká'an ndoso taJuan. ⁶ Ta saá xinj sq'o na, ta kixá'á na ná'ma na xa'a kuachi na. Ta taJuan sakuchu ra nayó'o yuta Jordán.

⁷ Ta taJuan xini ra vaxi kuq'a ní naná'no nqo najudío, na kúu nafariseo xí'in nasaduceo, chi kóni na kuchu na, kasa taJuan. Ta taJuan njka'an ra tq'on yó'o xí'in na:

—Ta ndó'ó, jsa'ya kqo xatj kúu ndó! ¿Yu kúu na njka'an xí'in ndó kuchu ndó, ta saá sakaku xí'in mji ndó ña on saxo'vi Ndios ndó'ó kjvi ña vaxi? ⁸ Tá ndxaa nandikó ini ndó ta kóni ndó kq'on ndó yichj Ndios, ta xinj ñó'ó kasa ndivi ndó chiño ña va'a ndatán kóni Ndios. ⁹ Saá chi on vá'a kani sjnj ndó ndí xa'a ña kúu ndó sa'ya ñani sikuá taAbraham, Ndios sakaku ra ndó'ó. Ta ká'anj xí'in ndó, Ndios kuchiño ra ndasa ra yyu yó'o njvi na kuu sa'ya ñani sikuá taAbraham. ¹⁰ Ta njvi na on vása kisa ndivi ña kóni Ndios, ndatán yóo yitón tón koon kuj'i on vá'a nda'a, saá yóo na nqo Ndios. Ta Ndios xa yóo ti'va ra xí'in yáchá sjjn ña ka'nda ra ndi'i yitón tón on vása koon kuj'i va'a nda'a, ta ka'nda ra nó, ta taan ra nó kqoq nó nqo xixj ño'q. ¹¹ Ta yj'j, sákuchuj ndó'ó xí'in takuí, ña kundaa ini njvi ña ndxaa nandikó ini ndó. Ta taq ta vaxi sataj kúu ta ndeé ka nqo yj'j. Ta yj'j kúu ñii tá kisa chiño kuiti nqo ra. Ta tayó'o sakuchu ra ndó'ó xí'in mji Nímá Ndios, ña yóo ndatán yóo ño'q xixj. ¹² Xa yóo ti'va ra kasa nani ra xa'a kuachi njvi, ta ke'é ra xí'in njvi ndatán ké'é njvi xí'in ndikjn trigo ña xa'nda na ta saxixin na ña. Saá chi tayó'o nata'ví ra njvi na va'a nqo na on vá'a. Ta taxi va'a ra njvi na va'a ña kundqo na ve'e ra, ta taan ra njvi

na ɔn vá'a nɔɔ xíxí ño'o, ta nda ñii kivi ɔn nda'va ña —káchí tɔJuan xí'in na.

Ñayó'o ká'an xá'a tɔJuan kivi sɔkuchu ra tɔJesús
(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ Ta saá kee tɔJesús estado Galilea, ta kixaa ra nɔɔ yóo tɔJuan yu'u yuta Jordán, ta tɔJesús ndukú ra nɔɔ tɔJuan ña sakuchu ña'á ra. ¹⁴ Ta tɔJuan ñi-xiin ra sakuchu ra tɔJesús, káchí ra saá xí'in ra:

—On vása xíní ñó'ó sakuchu j yó'ó. Yó'ó kúu tɔ xíní ñó'ó sakuchu ún yí'j va —káchí tɔJuan xí'in tɔJesús.

¹⁵ Ta ndakuijn tɔJesús, káchí ra saá:

—Va'a ka sakuchu ún yí'j vitin, saá chi xíní ñó'ó kasa ndivi yó ndi'i ña xá'nda chiño Ndios —káchí tɔJesús.

Ta saá ñinoo ini tɔJuan, ta sɔkuchu ra tɔJesús. ¹⁶ Tá ndi'i sɔkuchu ña'á ra, ta tɔJesús keta ra yu'u yuta. Ta ñixona ñoyívi ñino nɔɔ ra, ta xini ra vaxi noo Nímá Ndios, ndatán vaxi noo ñii tisata, saá vaxi noo ña, ta xikanoo ña nɔɔ ñindichi ra. ¹⁷ Ta ñivi na ndóo yu'u yuta xinj so'o na tɔ'on Ndios ñika'an ra nda ñoyívi ñino, káchí ra saá:

—Tayó'o kúu Sa'ya j, tɔ kí'vi ní ini j xini j, ta kúsi j ní ini j xini j ra —káchí Ndios xa'a tɔJesús.

4

Ñayó'o ká'an xá'a tɔJesús

kivi ñanímá ndivá'a ká'no xito ndoso ña ra
(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ Ta saá Nímá Ndios ñika'an ña xí'in tɔJesús ko'on ra yukú yichí, chi ñanímá ndivá'a ká'no koto ndoso ña ra, chi kóni ña sandá'ví ña ra.

² Ta nda lo'o ɔn vása ní-xixi tɔJesús, chi ñixiyo so'on ra ɔvi siko ndivi xí'in ɔvi siko ñoo, ta saá xí'j ní ra soko. ³ Ta kixaa ñandivá'a ká'no nɔɔ tɔJesús ña koto ndoso ña ra, ta ñika'an ña xí'in ra tɔ'on yó'o, káchí ña saá:

—Tá ndixa Sa'ya Ndios kúu ún, ta va'a ka'nda chiño ún nɔɔ yuu ña ndóo yó'o ná nduu ña sjta va'a —káchí ña xí'in ra.

⁴ Ta ndakuijn tɔJesús, káchí ra saá xí'in ñanímá ndivá'a:

—Tɔ'on Ndios káchí ña saá: “On sivi nina ña xixi ñivi kúu ña xíní ñó'ó ña kutaku na. Ta xíní ñó'ó kandixa va'a na tɔ'on Ndios, ta saá kutaku na”, káchí tɔ'on Ndios —káchí tɔJesús xí'in ñanímá ndivá'a.

⁵ Ta saá ñanímá ndivá'a ká'no ñika'an ña xí'in tɔJesús ko'on ra xí'in ña, ta ñixaa na yíta na sijn torre ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ⁶ ta ñika'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Tá ndixa Sa'ya Ndios kúu ún, ta sakana xí'in mji ún nda ñino, chi saá káchí tɔ'on Ndios:

Ndios ti'ví ra ángel ña chindee na yó'ó, ta kundaa va'a na yó'ó.

Ta naángel natiin na yó'ó kanoo ún nɔɔ nda'a na,

ko'qo nakava ún nɔɔ yuu, ta takué'e ún,

káchí tɔ'on Ndios —saá káchí ñandivá'a xí'in tɔJesús.

⁷ Ta ndakuijn tɔJesús:

—Saá tuku káchí tɔ'on Ndios: “On vá'a koto ndoso yó Ndios” —káchí tɔJesús xí'in ñanímá ndivá'a.

⁸ Ta sondi'i ñandivá'a ká'no ñika'an tuku ña xí'in tɔJesús ko'on ra xí'in ña, ta saá ndaa na ñii yukú síkón ní, ta ñandivá'a sáná'a ña ra ndi'i ñoo

ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ñakuíká ñoyívi. ⁹ Ta saá ñiká'an ñandivá'a xí'in ra, káchí ña:

—Tá kuxítí ún ñoq j ta kasa to'ó ún yí'j, ta saá taxi j ndayí nda'á ún kuu ún taká'no ñoq ndi'i ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ñakuíká kómí ña —káchí ñandivá'a xí'in ra.

¹⁰ Ta ndakuijn taJesús, ñiká'an ra xí'in ña:

—jKuta'a ún ñoq j, yó'ó, ñaníma ndivá'a ká'no Satanás!, chi káchí to'on Ndios saá: “Ndasaá kuiti Ndios kasa to'ó yó, ta kasa ndivi yó xí'in ra, ta on kasa to'ó yó, ni on kasa ndivi yó xí'in inká na”, káchí to'on Ndios —saá ñiká'an taJesús xí'in ñaníma ndivá'a.

¹¹ Ta saá ñandivá'a sandakoo ña ra, ta kee ña kuá'an ña, ta saá kixaa naángel chindee na taJesús, taxi na ndi'i ña xini ñó'ó ñoq ra.

Ñayó'o ká'an xq'q taJesús

ña kixá'á ra kisa ndivi ra chiño Ndios

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Kivi xini so'o taJesús xa'a ña chikaa na taJuan ini ve'e kaa, ta ndikó taJesús kuano'q ra estado Galilea. ¹³ Ta ñixaa ra ñoo Nazaret, ta kee tuku ra kuá'an ra koo ra ñoo Capernaum, ña nákaa yatin yu'u mjni, ñoq yóo yatin ñoo ñoq ndóo sa'ya ñani sikuá taZabulón xí'in inká taNeftalí. ¹⁴ Ta saá kundivi ña ñiká'an taprofeta Isaías kuyá xina'á, ta kachí ra saá:

¹⁵ Ñoo ñoq ndóo sa'ya ñani sikuá taZabulón xí'in inká taNeftalí, nákaa ña yatin yu'u mjni, inká yu'u yuta Jordán.

Ta estado Galilea, ta kán ndóo sava ñivi na on vása kúu najudío, ni on vása ndikon na yichí najudío.

¹⁶ Ndatán ndóo na naa ní ini, án na naa ní ñoq, saá ndóo na, chi on vása táku na ñoq Ndios.

Ta ñii kivi koni na ñii ño'q ká'no ye'e, ña ye'e ña ñoq na tandra nima na, chi Ndios taxi ra ña kundaa ini na ñava'a ña ná kundikon na yichí ra, ta on ndi'i xa'a na ñoq ra,

káchí to'on Ndios ña ñitaa taIsaías xina'á.

¹⁷ Ta saá kixá'á taJesús ká'an ndoso ra to'on Ndios xí'in ñivi, káchí ra saá:

—Ta vitin on vása ke'é ka ndó ña on vá'a, ta nandikó ini ndó, chi xa yóo yatin ní yichí ña xá'nda chiño Ndios kutaku yó —káchí taJesús.

Ñayó'o ká'an xq'q taJesús kivi kana ra

komí taq na táva tiaká, ña kundikon na satq ra

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Tá kuá'an taJesús yu'u mjni Galilea, ta xini ra ovi taq, ñii ra ñaní Simón ta inká kivi ra kúu Pedro, ta inká taq ñani ra Andrés, ñani taSimón yó'o kúu ra. Ta ovi taq yó'o sákana na ñono ini takuí, chi na táva tiaká kúu na. ¹⁹ Ta ñiká'an taJesús xí'in na:

—Na'a ndó kundikon ndó yí'j, ta saná'a j ndó'ó ndasaá nakaya ndó ñivi kundikon na yichí Ndios —káchí taJesús xí'in na.

²⁰ Ta xandikon sandakoo natqa yó'o ñono na, ta xikundikon na kuá'an na satq taJesús.

²¹ Ta taJesús kuá'an ka ra, ta xini ra inká ovi taq, taJacobó xí'in ñani ra taJuan, sa'ya taZebedeo. Ndóo na ini tón barco xí'in yivá na, sánda'a na ñono na. Ta taJesús ñiká'an ra xí'in na:

—Na'a ndó kundikon ndó yí'j.

²² Ta xandikōn sandakoo nataa yó'o tón barco na, ta sandakoo na yivá na, ta xikundikōn na kuá'an na sata tajesús.

Ñayó'o ká'an xá'a tajesús kivi saná'a ra kuá'a ní nivi
(Lc. 6:17-19)

²³ Ta saá xika tajesús kuá'an ra ndi'i saá ñoo ndá'vi ndaa estado Galilea, ta saná'a ra nivi ve'e ño'o sinagoga, ta ká'an ndoso ra to'on ñava'a xá'a yichí ña xá'nda chiño Ndios, ta saa sánda'a ra nivi na ndeé ndó'o ndi'i saá ñoo kue'e. ²⁴ Ta kixá'á nixitá ní'nó to'on xá'a tajesús ndi'i saá ñoo Siria, ta nivi kuá'an na xí'in na ndeé ndó'o ta nixaá na ñoo yoo ra estado Galilea. Ta na ndeé ndó'o yó'o, sava na kómí nímá ndiva'a, sava na xí'í yí'í, sava na on kivi kaka, ta tajesús sánda'a ra ndi'i nayó'o. ²⁵ Kuá'a ní nivi na kee estado Galilea, na kee ñii xiiña ñoo ñani Decápolis, na kee ñoo Jerusalén, xí'in inká kuá'a ñoo ña ndá'vi ndaa estado Judea, ta na kee inká tá'vi yu'u yuta Jordán, ñakutá'an na ta kuá'an na sata tajesús.

5

Ñayó'o ká'an xá'a tajesús
kivi nika'an ndoso ra xí'in nivi ñii xiki

¹ Ta xini tajesús kixaá kuá'a ní nivi, ta saá ndaa ra ñii xiki, ta xikoo ra, ta kixaá naxika xí'in ra yatin ñoo ra ña koni so'o na ña ka'an ra.

To'on yó'o saná'a tajesús xá'a nivi na ní'í ñava'a
táxi Ndios nda'a na, ta nákaa ñasii nímá na
(Lc. 6:20-23)

² Ta kixá'á tajesús saná'a ra na, káchí ra saá xí'in na:

³ —Tá kúu ndó nandá'ví, na kúndaá ini ndí xini ñó'ó ndó Ndios, ta xá'a ñayó'o nákaa ñasii nímá ndó, chi kúu ndó nivi na ndikōn yichí ñoo xá'nda chiño Ndios.

⁴ 'Tá kúchuchú ini ndó ndá xáku ndó xá'a ñoyívi yó'o, ta xá'a ñayó'o nákaa ñasii nímá ndó, chi vaxi ñii kivi Ndios ndasa va'a ra ini ndó.

⁵ 'Tá na ñiño ini kúu ndó, ta xá'a ñayó'o nákaa ñasii nímá ndó, chi vaxi ñii kivi ndi'í ño'o ñoyívi yó'o kuu ña naki'in ndó, káchí Ndios.

⁶ 'Tá nándukú ndó Ndios, ndatán nivi na xí'í ní soko án na yichí ní takuii nándukú na ña kuxu na, án ña ko'o na, ta xá'a ñayó'o nákaa ñasii nímá ndó, chi ñii kivi Ndios taxi ra ña kutú ini ndó xí'in ñava'a.

⁷ 'Tá kúnda'ví ini ndó xini ndó inká nivi, ta xá'a ñayó'o nákaa ñasii nímá ndó, chi Ndios kundá'ví ini ra koni ra ndó'o.

⁸ 'Tá ndino'o ní ini ndó kúu ndó nivi na va'a ñoo Ndios, ta xá'a ñayó'o nákaa ñasii nímá ndó, chi vaxi ñii kivi xí'in nduchú ñoo ndó koni ndó Ndios.

⁹ 'Tá ndó'ó kúu na kisa chiño ká'an to'on va'a xí'in nivi ña kundoo va'a na xí'in tá'an na, ta xá'a ñayó'o nákaa ñasii nímá ndó, chi Ndios naki'in va'a ra ndó'ó chí sa'ya ra kúu ndó.

¹⁰ 'Tá yoo nivi na ké'é ñandiva'a xí'in ndó chi táku ndó ndatán kóni Ndios, ta xá'a ñayó'o nákaa ñasii nímá ndó, chi kúu ndó nivi na ndikōn yichí ñoo xá'nda chiño Ndios.

¹¹ 'Tá yoo nivi na kándiva'a xí'in ndó, ta sáxo'vi na ndó'ó, ta ká'an na ñavata xá'a ndó chi ndikōn ndó yí'í, ta xá'a ñayó'o nákaa ñasii nímá ndó.

¹² Kivi ña kundee ndó ñoo ña xó'vi ndó, ta ná kusii ní ini ndó, chí ká'no ní ñava'a taxi Ndios nda'a ndó ñoyívi ñino. Nanivi na xitaku xina'á sáxo'vi

ní na naprofeta, ta ñii kɪ'va saá nɪvi saxo'vɪ na ndó'ó vitin, chi ndíkɔn ndó yɪ'j —káchí taJesús xí'in na.

*Tɔ'on yó'o saná'a taJesús
ndasaá xɪnj ñó'ó kutakɔ nɪvi na ndíkɔn ña'a*
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³ Ta tuku káchí taJesús saá xí'in naxika xí'in ra:

—Ndatán yóo ñii yɔ'va ña chíkaɔ yó xí'in ña kuxu yó, saá yóo ndó'ó nɔɔ nanɪvi ñoyívi yó'o. Tá yóo ñii ña ɔn vása yɔ'va, ta ɔn kuchiño ka nduva'a ña. Ta ɔn vása xɪnj ñó'ó ka ñii yó'o, ta va'a ka ná kuita ña yichɪ nɔɔ ya'a nɪvi ta kundɔsɔ na ña.

¹⁴ 'Ndatán yóo ño'ɔ ña yé'e, saá yóo ndó'ó nɔɔ nɪvi ñoyívi yó'o. Ñii ñoo ña yóo sɪnj yukɔ, ɔn sɪvi ña yóo se'é kúu ña, ta ndi'i nɪvi kúchiño koni na ña. ¹⁵ Tá nɪvi nátoɔn na ño'ɔ, ta ɔn vása chíkaɔ se'é na ña, ta chínoó na ña nɔɔ síkón, ta saá náye'e ña nɔɔ ndi'i nɪvi na ndóo ve'e. ¹⁶ Ta saá ndó'ó, tá kutakɔ ndó ndatán kóni Ndios ta naye'e ndó ndatán yóo ño'ɔ yé'e ñoyívi yó'o, ta saá nanɪvi koni na ñava'a ke'é ndó, ta kasa ká'no na Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyívi ñino —káchí taJesús xí'in na.

Tɔ'on yó'o saná'a taJesús xa'a ndayí nɪtaa taMoisés

¹⁷ Ta tuku káchí taJesús saá xí'in na:

—ɔn kani ini ndó ndí yɪ'j kóni j sandi'i j xa'a ndayí Ndios, ni ɔn kani ini ndó ndí yɪ'j kóni j sandi'i j xa'a tɔ'on Ndios ña nɪtaa naprofeta xɪn'a'a. ɔn sɪvi xa'a ñayó'o kúu ña kɪxaaj; yɪ'j vaxi j kasa ndivi j tɔ'on ña nɪka'an Ndios. ¹⁸ Ndixa ká'an j xí'in ndó, ta kɪvi yóo ka ñoyívi ñino xí'in ñoyívi yó'o, ta ɔn nondaa nda ñii letra, ta nda ñii punto nɔɔ ndayí tɔ'on Ndios ña nɪtaa taMoisés, ta ndixa kundivi ndi'i ña. ¹⁹ Ta saá tá yóo ñii taɔ ta yá'a ndoso ra ñii ndayí yó'o, vará ña lo'o ní kúu ña, ta saá tuku sáná'a ra inká nɪvi ña ya'a ndoso na ndayí yó'o, ta Ndios káchí ra tayó'o kúu ta lo'o ní ka nɔɔ ndi'i inká na ndíkɔn yichɪ Ndios. Tá yóo ñii taɔ ta kisa ndivi ra ndayí yó'o, ta sáná'a ra inká nɪvi ña kasa ndivi na ña, ta Ndios káchí ra tayó'o kúu ta ká'no ní ka nɔɔ ndi'i inká na ndíkɔn yichɪ ra. ²⁰ Lo'o ní kisa ndivi nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios ña kóni Ndios. Ta ndó'ó, xɪnj ñó'ó kasa ndivi va'a ka ndó ndi'i ña kóni Ndios. Yɪ'j ká'an j xí'in ndó, tá ɔn kasa ndivi ndó ñayó'o, ta saá ɔn kuchiño ndó kɪ'vi ndó nɔɔ xá'nda chíño Ndios —káchí taJesús.

*Tɔ'on yó'o saná'a taJesús
ña ɔn vá'a saɔ ini nɪvi koni na inká nɪvi*
(Lc. 12:57-59)

²¹ Ta taJesús nɪka'an tuku ra saá xí'in nɪvi:

—Xa xɪnj sɔ'o ndó ña nɪka'an namaestro na saná'a ndayí Ndios xɪn'a'a. Nɪka'an na xí'in naxɪj síkuá yó, káchí na saá: “ɔn ka'ni ndó nɪvi. Tá ñii taɔ xa'ni ra inká taɔ, ta saá xɪnj ñó'ó ko'ɔn ra nɔɔ nachíño ña kasa nani na xa'a kuachi ra”, káchí namaestro. ²² Ta vitin yɪ'j ká'an j xí'in ndó, tá yóo ñii taɔ ta sáɔ ní ini ra xini ra ñani ra, ta ta sáɔ ini yó'o ndiso ra kuachi nɔɔ Ndios. Tá yóo ñii taɔ ká'an ra tɔ'on ña kándiva'a ra xí'in ñani ra, ta ta ká'an tɔ'on yó'o ndiso ra kuachi nɔɔ nachíño ná'no. Tá yóo ñii taɔ ká'an ra tɔ'on ña sáɔvɪ chí'ña ra ñani ra, káchí ra saá: “Takí'vi kúu ún”, ta tayó'o kúu taɔ ta ku'a'an yichɪ nɔɔ ko'ɔn ra ndaya nɔɔ xɪxɪ ño'ɔ ndi'i saá kɪvi.

²³ 'Tá kuꝛ'ꝛꝛ ndó taxi ndó ñasókꝛꝛ nõõ Ndios ve'e ñõ'õ ká'no, ta náká'án ndó yóo tañani ndó ta õn vá'a kóni ra xini ra ndó'ó, saá chi xáni sijnj ra õn vá'a ke'e ndó xí'in ra, ²⁴ ta õn taxi ndó ñasókꝛꝛ nõõ Ndios, sandakoo na'á ndó ña, ta kõ'õn ndó ta kuaku ndá'vi ndó nõõ tañani ndó ña nakutá'an va'a ndó xí'in ra, ta saá ndikók ndó taxi ndó ñasókꝛꝛ nõõ Ndios.

²⁵ 'Tá ñii ñivi kóni na taxi na kuꝛchi xꝛ'ꝛ ndó nõõ nachiño, tá ta'án ka xaꝛ ndó ve'e chiño, ta kama ndukú ndeé ndó kasa nani ndó kuꝛchi xí'in na. Saá chi tá õn kasa nani ndó kuꝛchi xí'in na, ta yiyo nataxi na ndó'ó nda'a tajuez. Ta tajuez nataxi ra ndó'ó nda'a tapolicía, ta kõ'õn ndó ve'e kaꝛ. ²⁶ Ndixa ká'ꝛꝛnj xí'in ndó, õn kee yaçhij ndó ve'e kaꝛ chi õn tava na ndó'ó andꝛ ná cha'vi ndó ndi'i sijnj ña níká ndó —káchí taJesús xí'in ñivi.

*Tq'on yó'o saná'a tqjesús xꝛ'ꝛ kuꝛchi
ña kí'vi tꝛa xí'in ña'ꝛ ñá õn sijnj kúu ñásí'í ra*

²⁷ Ta tuku káchí taJesús saá xí'in na:

—Xa xijnj sõ'õ ndó ña ñika'ꝛꝛ namaestro na saná'a ndayí Ndios xjna'á, káchí na saá: "Õn vá'a kusun ñii tꝛa xí'in ñii ña'ꝛ ñá õn sijnj kúu ñásí'í ra", káchí namaestro. ²⁸ Ta yij'j ká'ꝛꝛnj xí'in ndó, tá ñii tꝛa xito ra ñii ña'ꝛ ta kóni ra kusun ra xí'in ñá, ta tayó'õ xí'in nímaꝛ ra xa ñikj'vi ra kuꝛchi xí'in ñá.

²⁹ 'Tá nduchj nõõ ndó kúu ña chinda'á ndó'õ kuꝛn kj'vi ndó kuꝛchi, ta saá va'a ka tava ndó ña ta sakana ndó ña. Chi va'a ka sandañó'õ ndó ñii ñá'ño yikj kõñu ndó, nõõ ña kõ'õn ndó xí'in ndi'i yikj kõñu ndó ndaya.

³⁰ Tá nda'a ndó kúu ña chinda'á ndó'õ kuꝛn kj'vi ndó kuꝛchi, ta saá va'a ka kandoso ndó ña ta sakana ndó ña. Chi va'a ka sandañó'õ ndó ñii ñá'ño yikj kõñu ndó, nõõ ña kõ'õn ndó xí'in ndi'i yikj kõñu ndó ndaya —káchí taJesús xí'in na.

*Tq'on yó'o saná'a tqjesús
ña õn vá'a sandakoo va'a tꝛa ñásí'í ra
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)*

³¹ Ta tuku káchí taJesús saá:

—Ñika'ꝛꝛ namaestro xjna'á, káchí na saá: "Tá ñii tꝛa kóni ra sandakoo va'a ra ñásí'í ra, ta saá xijnj ñó'õ taxi ra ñii tutu nda'a ñá ña ká'ꝛꝛ ndi sandakoo va'a ra ñá", káchí namaestro. ³² Ta yij'j ká'ꝛꝛnj xí'in ndó, tá ñii ña'ꝛ ñá yóo yij õn vása ní'ki'vi ña kuꝛchi xí'in inkꝛ tꝛa, ta yij ñá õn kõõ yichj kómí ra sandakoo va'a ra ñá. Tá ñii tꝛa sandakoo va'a ra ñásí'í ra, ta ñáyó'õ tonda'a tuku ñá, ta yij ñá tãõõ ndíso ra kuꝛchi, chi ke'e ra ña kj'vi ñá kuꝛchi xí'in inkꝛ tꝛa. Ta tꝛa tã tonda'a xí'in ñáyó'õ kj'vi ra kuꝛchi xí'in ñá, chi ñásí'í tãõõ kúu ñá nõõ Ndios —káchí taJesús xí'in na.

*Tq'on yó'o saná'a tqjesús
xijnj ñó'õ kasa ndivi ñivi tq'on ká'ꝛꝛ na*

³³ Ta káchí taJesús saá:

—Xa xijnj sõ'õ ndó ña ñika'ꝛꝛ namaestro xí'in naxij sikuá yó xjna'á, káchí na saá: "Tá chiná'a ndó Yivá yó Ndios ña kasa ndivi ndó ñii chiño, ta saá xijnj ñó'õ kasa ndivi ndó ndi'i ña ká'ꝛꝛ ndó", káchí namaestro. ³⁴ Ta yij'j ká'ꝛꝛnj xí'in ndó, õn vása va'a chiná'a ndó Yivá yó Ndios. Ni õn vá'a chiná'a ndó xꝛ'ꝛ ñoyivi ñino. Õn vása va'a ka'ꝛꝛ ndó saá, chi ñoyivi ñino kúu nõõ xa'nda chiño Ndios. ³⁵ Ni õn vá'a chiná'a ndó xꝛ'ꝛ ñoyivi yó'õ. Õn vása va'a ka'ꝛꝛ ndó saá, chi Ndios kúu tãká'no nõõ ñoyivi yó'õ. Ni õn vá'a chiná'a ndó xꝛ'ꝛ ñoo Jerusalén. Õn vása va'a ka'ꝛꝛ ndó saá, chi ñoo Jerusalén kúu ñoo nõõ koo taRey ká'no. ³⁶ Ni õn vá'a chiná'a ndó xꝛ'ꝛ sijnj

ndó. On vása va'a ka'an ndó saá, chi on kuchiño mji ndó nasama ndó ñii yisi sijnj ndó nduu ña ña yaa án ña toón. ³⁷ Ta saá tá ká'an ndó, káchí ndó saá: “Kasa ndivi yó chiño yó’o”, ta saá xínj ñó’o kasa ndivi ndó ña; tá ká'an ndó, káchí ndó saá: “On vása kasa ndivi yó ñayó’o”, ta saá on kasa ndivi ndó ña. On vása xínj ñó’o chinóo ndó ka'an ndó inka to'on ña kandixa njivi ndó’ó, chi inka to'on ña chinóo ndó vaxi ña sijnj ñandiva'a —káchí tajesús.

*To'on yó'o saná'a tajesús ña on ndikó ni'i njivi
ña on vá'a ke'é natá'an na xí'in na*
(Lc. 6:29-30)

³⁸ Ta tuku káchí tajesús saá xí'in njivi:

—Xa xínj so'o ndó ña nika'an namaestro xina'á, káchí na saá: “Tá yóo ñii tã satakué'e ra nduchũ nõõ inka tã, ta yóo ndayí ñii k'va saá satakué'e na nduchũ nõõ mji ra. Tá yóo ñii tã kani ra yu'u inka tã ta tãyo'o nakava ñii nõ'o ra, ta yóo ndayí ñii k'va saá kani na yu'u ra ta nakava ñii nõ'o mji ra”, káchí namaestro. ³⁹ Ta yí'j ká'an j xí'in ndó, on ndikó ni'i ndó ña on vá'a xí'in njivi na satakué'e ndó'ó. Tá kani njivi xa'nda nda'a na nõõ ñii ndó, ta on kani tá'an ndó xí'in na, ta va'a ka taxi ndó ná kani na inka tá'vi nõõ ndó. ⁴⁰ Tá yóo njivi ká'an kuachi na xa'a ndó nõõ nachiño, ta kóni na kindaa na kotó ndó, ta va'a ka taxi ndó kotó ndó xí'in inka tikachi ndó nda'a na. ⁴¹ Tá yóo njivi kisa nduxã na xí'in ndó kuiso ndó ña'a ña ko'on ndó xí'in na ñii kilómetro, ta va'a ka ko'on ndó xí'in na ovi kilómetro. ⁴² Tá yóo njivi ndúkú na ña'a nõõ ndó, ta va'a taxi ndó ña ndúkú na nda'a na. Tá yóo njivi ndúkú na ña satati ndó na, ta saá ndó'ó, satati ndó na —káchí tajesús.

*To'on yó'o saná'a tajesús xínj ñó'ó kuki'vi ini njivi
koni na njivi na sãã ini xíini ña'á*
(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ Ta tuku káchí tajesús saá xí'in na:

—Xa xínj so'o ndó ña nika'an namaestro xina'á, káchí na saá: “Kuki'vi ini ndó koni ndó natá'an ndó, ta kusaã ini ndó koni ndó na sãã ini xíini ndó'ó”, káchí namaestro. ⁴⁴ Ta yí'j ká'an j xí'in ndó, kuki'vi ini ndó koni ndó na sãã ini xíini ndó'ó, ta ndúkú ndó nõõ Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in na sátãvi chi'ña ndó'ó. Ta ke'é ndó ñava'a xí'in njivi na on xjin koni ndó'ó, ta ka'an ndó xí'in Ndios xa'a njivi na saxo'vi ndó'ó. ⁴⁵ Tá ke'é ndó ñava'a xí'in njivi na sãã ini xíini ndó'ó, ta saá njivi kundãã ini na ndixa kúu ndó sa'ya Yivá yó Ndios, tã yóo ñoyívi njino. Chi Ndios ke'é ra ñava'a xí'in ndi'i njivi; chindú'u ra ña ye'e ño'o nõõ njivi na on vá'a xí'in nõõ njivi na va'a, ta sákoon ra savj nõõ njivi na va'a xí'in nõõ njivi na on vá'a. ⁴⁶ Tá kí'vi ini ndó xíini ndó ndasaá kuiti njivi na kí'vi ini xíini ndó'ó, ta on kundati ndó naki'in ndó ñava'a nõõ Ndios, chi ndã ndi'i njivi na káya s'ún xa'a nagobierno kí'vi ini nayó'o xíini na njivi na kí'vi ini xíini ña'á. ⁴⁷ Tá ká'an ndó to'on to'ó xí'in ndasaá kuiti natá'an ndó, ta, çyu kúu ka ví ñava'a ke'é ndó nõõ inka njivi?, chi ndã njivi na on vása kãndixa Ndios ká'an na to'on to'ó xí'in tá'an na. ⁴⁸ Ndatãan yóo Yivá yó Ndios tãva'a, tãyi, tãndaã, ñii k'va saá xínj ñó'ó kutakũ ndó —káchí tajesús xí'in njivi.

6

*To'on yó'o saná'a tajesús
ndasaá xínj ñó'ó chindeé njivi nandá'vi*

¹ Ta tuku njika'an tajesús xí'in n̄vi, káchí ra saá:

—Tá ké'é ndó ñava'a ña kóni Ndios, ta kasa kuenda xí'in m̄ji ndó ña on ke'é ndó ñava'a yó'o xa'a ña koto inka n̄vi. Saá chi tá ndasaá kuiti ké'é ndó ñava'a xa'a ña kanóo va'a to'on ndó n̄o inka n̄vi, ta saá Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyivi ñino, on taxi ra nda ñii ñava'a nda'a ndó. ² Ta saá, tá sání'i ndó s̄j'ún nda'a nandá'ví, ta on ka'an ndoso ndó xí'in ndi'i n̄vi ña ké'é ndó saá. Chi n̄vi na ovi yu'u, tá sání'i na s̄j'ún nda'a nandá'ví, ta ká'an ndoso na xí'in ndi'i na ndóo ve'e ño'o sinagoga, ta ká'an ndoso na xí'in n̄vi yich̄i, chi kóni na ña kasa to'o ña'a na, saá chi ké'é na ñava'a xí'in nandá'ví. Ndixa ká'an j̄ xí'in ndó, ñato'o ña náki'in na ovi yu'u nda'a inka n̄vi xa'a ña chindee na nandá'ví, kúu ñii laá kuiti ñava'a náki'in na; saá chi on k̄o ka ñava'a náki'in na k̄vi ña vaxi n̄o Ndios. ³ Ta saá ndó'o, tá sání'i ndó s̄j'ún nda'a nandá'ví, ta va'a ka ña on koni nda ñii n̄vi yukia taxi ndó, vará natá'an ndó kúu na, ta on ndato'on ndó xí'in na, ⁴ ta sání'i se'é ndó ña'a nda'a nandá'ví. Ta saá Yivá yó Ndios, ta xito ña ké'é se'é ndó, taxi ra ñava'a nda'a ndó xa'a ña sání'i ndó —káchí tajesús.

To'on yó'o saná'a tajesús ndasaá va'a ka'an n̄vi xí'in Ndios
(Lc. 11:2-4)

⁵ Ta káchí tajesús saá xí'in na:

—Tá ká'an ndó xí'in Ndios, ta on ke'é ndó ndatán ké'é n̄vi na ovi yu'u. Chi nayó'o kúsij̄ ní ini na yíta na n̄o xito ndi'i n̄vi ve'e ño'o sinagoga, án yíta na yich̄i n̄o xito ku'a'a ní n̄vi ña ká'an na xí'in Ndios. Ta ndixa ká'an j̄ xí'in ndó, ñato'o ña náki'in na ovi yu'u nda'a inka n̄vi xa'a ña ká'an na xí'in Ndios, kúu ñii laá kuiti ñava'a náki'in na; saá chi on k̄o ka ñava'a náki'in na n̄o Ndios. ⁶ Ta ndó'o, tá kóni ndó ka'an ndó xí'in Ndios, ta k̄vi ndó ini ve'e ndó, ta nakasi ndó yé'é ndó, ta saá ka'an ndó xí'in Ndios. Ta Yivá yó Ndios, ta on vása kúchiño ndó koto ndó xí'in nduch̄u n̄o ndó, xito ra ña ké'é se'é ndó, ta taxi ra ñava'a nda'a ndó xa'a ña ká'an ndó xí'in ra.

⁷ Tá ká'an ndó xí'in Ndios, ta on ka'an ndó to'on ña on vása ndáya'ví, ndatán ká'an n̄vi na on vása ndik̄on Ndios, chi xáni s̄j̄i na Ndios koni so'o ra na xa'a ña ku'a'a ní to'on ká'an na. ⁸ On vá'a ka'an ndó xí'in Ndios ndatán ká'an nayó'o, chi Yivá yó Ndios xini va'a ra yu kúu ña xini ñó'o n̄o ndó ta ta'an ka ndukú ndó ña n̄o ra —káchí tajesús xí'in na.

⁹ Ta tuku káchí ra saá:

—Tá ká'an ndó xí'in Ndios, saá káchí ndó:
Tata Yivá yó, ta yóo ñoyivi ñino,
ná kanóo síkón ní ñato'o ún.

¹⁰ Ná kama kixa'a k̄vi ka'nda chiño ún n̄o ndi'i n̄vi.

Ndatán yóo ñoyivi ñino kisa ndivi ndi'i na ña kóni ún, ñii k̄i'va saá ñoyivi yó'o ná kasa ndivi ndi'i n̄vi ña kóni ún.

¹¹ Ndi'i saá k̄vi taxi ún ña xini ñó'o kuxu ndi.

¹² Ta kasa ká'no ini ún xa'a ku'a'chi ndi, ndatán kisa ká'no ini m̄ji ndi xa'a n̄vi na ké'é ña on vá'a xí'in ndi.

¹³ Tá xó'vi ndi tondó'o, ta chindee ún ndi'i ña on k̄vi ndi ku'a'chi, ta sakaku ún ndi'i n̄o ndi'i ña on vá'a.

Chi yó'o kúu ta xá'nda chiño, yó'o kúu ta kómí ndee, ta ndi'i n̄vi kasa ká'no na yó'o ndi'i saá k̄vi ña vaxi. Saá ná koo ña.

Saá ka'an ndó xí'in Ndios —káchí tajesús xí'in na.

¹⁴ Ta káchí ka ra saá xí'in na:

—Tá kasa ká'no ini ndó xá'a ñivi na ké'é ñandivá'a xí'in ndó, ta saá Yivá yó Ndios, tã yóo ñoyívi ñino, kasa ká'no ini ra xá'a ndó. ¹⁵ Tá òn kasa ká'no ini ndó xá'a kuächi ñivi, ta saá Yivá yó Ndios òn kasa ká'no ini ra xá'a kuächi ndó —káchí tãJesús.

Tò'on yó'o saná'a tãJesús ndasaá xínì ñó'ó koo so'on ñivi

¹⁶ Ta káchí tãJesús xí'in na:

—Tá yóo so'on ndó ña kasa tò'ó ndó Ndios, ta òn ndasa chuchú ndó ñoq ndó, ndatán yóo ñoq ñivi na òvi yu'u, chi nayó'o sáná'a na ña chuchú ñoq na, ña kundaa ini inka ñivi ña yóo so'on na. Ndixa ká'an ñi xí'in ndó, ñato'ó ña náki'in na òvi yu'u nda'a inka ñivi xá'a ña yóo so'on na, kúu ñii laá kuiti ñava'a naki'in na; saá chi òn koó ka ñava'a naki'in na ñoq Ndios. ¹⁷ Ta ndó'ó, tá yóo so'on ndó, ta nakata ndó ñoq ndó, ta nacho'on ndó sijnì ndó. ¹⁸ Ta saá ñivi òn kundaa ini na ña yóo so'on ndó. Ta Yivá yó Ndios, tã tã òn vása kúchiño ndó koto ndó xí'in nduchú ñoq ndó, xito ra ña ké'é se'é ndó, ta taxi ra ñava'a nda'a ndó xá'a ña yóo so'on ndó —káchí tãJesús xí'in na.

Tò'on yó'o saná'a tãJesús

xá'a ñakuiká ndino'o yóo ñoyívi ñino

(Lc. 12:33-34)

¹⁹ Ta tuku káchí tãJesús saá xí'in na:

—Òn ndukú ndó taan va'a ndó ñakuiká ñoyívi yó'o, chi ñoyívi yó'o yóo tikisin xáxi ndi'i rí ña, ta inka ñakuiká kivi kuxé'é ña ta ndi'i xá'a ña, án naku'ná kivi kivi na ve'e ndó ta kasa ku'ná na ñakuiká ndó. ²⁰ Va'a ka kasa ndivi ndó ndi'i ña kóni Ndios, ta saá kukomí ndó ñakuiká ndino'o ñoyívi ñino, chi ñoyívi ñino òn koó tikisin, ni òn kuxé'é ña'a, ni naku'ná òn kivi kasa ku'ná na ñakuiká ndino'o ña yóo ñoyívi ñino. ²¹ Saá chi ñoq ñó'o ñakuiká kómí ndó, kán yóo nímã ndó xí'in sijnì ndó —káchí tãJesús.

Tò'on yó'o saná'a tãJesús xá'a ño'q yé'e ini ñivi

(Lc. 11:34-36)

²² Ta tuku ñika'an tãJesús xí'in ñivi, káchí ra saá:

—Ndátán yóo ño'q ña yé'e, saá yóo nduchú ñoq yó. Tá va'a yóo nduchú ñoq ndó, ta va'a yé'e ndi'i ini ndó, saá va'a kundaa ini ndó ñandaa. ²³ Tá òn vása va'a yóo nduchú ñoq ndó, ta naa ní ini ndó. Saá chi xáni sijnì ndó xika ndó xí'in ño'q yé'e, ta òn sivi ñandaa kúu ña. Ta saá, ñndachun naa ní ini ndó! —káchí tãJesús.

Tò'on yó'o saná'a tãJesús xá'a s'i'ún

(Lc. 16:13)

²⁴ Ta tuku káchí tãJesús saá xí'in na:

—Nda ñii tã òn kivi kasa chiño ra ñoq òvi patrón. Tá yóo òvi patrón ra, ta kivi kuki'vi ini ra koni ra ñii ra, ta kusaq ini ra koni ra tã inka. Ta kivi kusij ini ra kasa chiño ra xí'in ñii ra, ta òn kua'a ra kasa chiño ra xí'in tã inka. Tò'on yó'o káchí ña saá: Tá Ndios kúu tã xá'nda chiño ñoq yó, ta òn kivi taxi yó ka'nda chiño s'i'ún ñoq yó —káchí tãJesús.

Tò'on yó'o saná'a xá'a Ndios

táxi ra ña xínì ñó'ó nda'a ndi'i sa'ya ra

(Lc. 12:22-31)

²⁵ Ta tuku káchí tãJesús saá xí'in na:

—Ta ká'an ñi xí'in ndó, òn kund'i ini ndó xá'a ña xínì ñó'ó kutaku ndó, ni òn kund'i ini ndó mí kixi ña kuxu ndó, ña ko'o ndó, ni òn kund'i ini

ndó xa'a tikoto ña kundixin ndó ñoyívi yó'o, saá chi níma yó ndáya'ví ní ká ña ño ña xíxi yó, ta yíkí koñu yó ndáya'ví ní ká ña ño tikoto yó. ²⁶ Ta koto ndó ndasaá táku tísaa, ni ñon vása chí'i rí, ni ñon vása nákaya rí ña xáxi rí, ni ñon vása táan va'a rí ña xáxi rí. Mji Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyívi ñino, táxi ra ña xáxi tísaa yó'o. Ta ndó'ó, ndáya'ví ní ká ndó ño tísaa. ²⁷ Ta ndó'ó, ñon sivi xí'in ña ndí'i ní ini ndó kúu ña kúchiño ndó sakua'no síkón ká ndó xí'in mji ndó, chi ñii laá Ndios kúu ta xá'nda chiño ndasaá kí'va síkón koo ndó.

²⁸ '¿Ndachun ndí'i ini ndó xa'a tikoto ña xíní ñó'ó ndó? Koto ndó ndasaá livi ndáxaa yita ña yóo yukú; yita yó'o ñon vása kisa chiño ña, ni ñon vása kisa va'a ña tikoto ña. ²⁹ Ta ndixa ká'anj xí'in ndó, vará tarey Salomón, takuíká ní xjkuu ra, ta xjkomí ní ra ku'a'a ní tikoto va'a, ta yita ña yóo yukú livi ní ká ña ño tikoto va'a ña xindixin tayó'o. ³⁰ Vará ndá lo'o kivi táku yita válí yukú, chi ñii kivi ndáxaa ña, ta inká kivi ndá'va ña, ta saá táan na ña ini xiton koto ña, ta Ndios ndaa ra ña, ta ndátón sákundixin ra ña. Ñayó'o sáná'a ndí Ndios ndaa va'a ra ndó'ó, chi ndó'ó ndáya'ví ní ká ndó ño yita válí. ¿Ndachun lo'o ní kándúu ndó Ndios ña kunda ra ndó'ó? ³¹ Ta saá ñon kundí'i ini ndó, ta ni ñon ka'an ndó, kachí ndó saá: "¿Mí kixi ña kuxu yó? ¿Mí kixi ña ko'o yó? ¿Mí kixi ña kundixin yó?", ñon kachí ndó saá. ³² Chí ñivi na ñon vása ndikón Ndios kúu ñivi na ndí'i ní ini xa'a ñayó'o. Ta Yivá yó Ndios xíní va'a ra yu kúu ndí'i ña xíní ñó'ó yó. ³³ Ta mji ndó, ndino'o ini ndó ná kundikón ndó yichí ño xá'nda chiño Ndios, ta kasa ndivi ndó ndí'i ña kóni mji ra, ta ndixa Ndios taxi ndí'i ra ña xíní ñó'ó nda'a ndó. ³⁴ Ta saá ñon kundí'i ní ini ndó xa'a ña konj ñó'ó ño ndó kivi ña va'xi. Ndi'i saá kivi kómí ndó tondini, ta Ndios xíní ra taxi ra ndí'i ña xíní ñó'ó nda'a ndó kivi vitin. Ta ñon kundí'i ini ndó xa'a kivi taan —káchí tajesús xí'in ñivi.

7

Tq'on yó'o saná'a tajesús ña ñon vá'a ka'an ñivi
tq'on ña ñon vá'a xa'a inká na
(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ Ta káchí tajesús saá xí'in na:

—Ñon ka'an ndó tq'on ña ñon vá'a xa'a inká ñivi, saá chi kuachi kúu ña ño Ndios, ta ta kasa nani xa'a ndí'i kuachi ñivi ñii kivi va'xi. ² Ndatán ka'an ndó tq'on ña ñon vá'a xa'a inká ñivi, saá ka'an Ndios ña ñon vá'a xa'a ndó. Ndatán yóo kí'va taxi ndó nda'a inká ñivi, ta mji kí'va yó'o taxi Ndios nda'a ndó. ³ Ndatán yóo ñivi na kí'in va'a kuenda ña nákaa ñii mji'í lo'o nduchú ño ñani tá'an na, ta ñon vása kí'in na kuenda ña nákaa ñii yiton ká'no nduchú ño mji na, ta saá yóo ndó'ó, chí kí'in va'a ndó kuenda ña kuachi lo'o ké'é natá'an ndó, ta ñon vása kí'in ndó kuenda ña kuachi ká'no ké'é mji ndó. ⁴ Tá ñii yiton ká'no nákaa nó nduchú ño ndó, ta ñon vá'a ka'an ndó xí'in ñani ndó, kachí ndó saá: "Taxi ún ná tava j mji'í lo'o nákaa nduchú ño ún", kachí ndó. ⁵ Tá saá ké'é ndó, ta, ñivi na qvi yu'ú kúu ndó'ó! Chí si'na xíní ñó'ó tava ndó yiton nákaa nduchú ño ndó, ta saá kuchiño va'a koto ndó ña tava ndó mji'í lo'o nákaa nduchú ño ñani ndó.

⁶ 'Ñon taxi ndó ña' ñayij Ndios nda'a tí ina koto sandi'i rí xa'a ña, ta ndikó rí kaxi rí ndó'ó. Ta ñon kata ndó ñakuiká ndó ño tikiní koto kundoso rí ña —káchí tajesús xí'in na.

Tɔ'on yó'o sáná'a tɔJesús ndasaá ndukú n̄ivi nɔɔ Ndios
(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ Ta tuku káchí tɔJesús saá xí'in na:

—On sandakoo ndó ndúkú ndó ña xíní ñó'ó ndó nɔɔ Ndios, saá chi ndixa taxi ra ña nda'á ndó. Ta ni ɔn sandakoo ndó nándukú ndó Ndios, saá chi ndixa naní'i ndó ra. Ta ni ɔn sandakoo ndó kána ndó yé'é yichí Ndios, saá chi ndixa nakuiná ra ña kí'vi ndó yichí ra. ⁸ Chi ndi'i n̄ivi na ndúkú nɔɔ Ndios ña xíní ñó'ó na, ta naki'in na ña. Ta ndi'i n̄ivi na nándukú Ndios, naní'i na ra. Ta ndi'i n̄ivi na kána Ndios, ta nakuiná ra yé'é ra ña kí'vi na yichí ra.

⁹ Tá yóo ñii sɔ'ya ndó, tá ndúkú ra sítɔ vɔ'a nɔɔ ndó, ta ɔn kí'vi taxi ndó yuu nda'á ra, chi sɔ'ya ndó kúu ra. ¹⁰ Tá ndúkú ra ñii tiaká nɔɔ ndó kuxu ra, ta ɔn kí'vi taxi ndó ñii kɔɔ nda'á ra, chi sɔ'ya ndó kúu ra. ¹¹ Vará ndó'ó kúu ndó n̄ivi na ɔn vá'a, ta saá ni, táxi ndó ñava'a nda'á sɔ'ya ndó. Ta Yivá yó Ndios, tá yóo ñoyívi n̄ino, kúu ra tá vɔ'a ní kɔ nɔɔ n̄ivi, ta ndixa taxi ra ñava'a nda'á ndi'i n̄ivi na ndukú ña nɔɔ ra.

¹² 'Ñii kí'va ndatán kóni ndó ke'é n̄ivi ñava'a xí'in ndó, saá ke'é ndó ñava'a xí'in na. Tá ké'é ndó saá, ta kisa ndivi ndó ña n̄ika'an ndayí Ndios ña n̄itaa tɔMoisés xí'in tɔ'on ña n̄itaa naprofeta x̄ina'á —káchí tɔJesús.

Tɔ'on yó'o sáná'a tɔJesús
xɔ'á yichí nɔɔ kutakú n̄ivi xí'in Ndios
(Lc. 13:24)

¹³ Ta káchí tuku tɔJesús xí'in na:

—Ta xíní ñó'ó ndixa xa'a ndó ndee ña kí'vi ndó yé'é ña táño ní ña kɔ'ɔn ndó yichí Ndios. Chi yóo inkɔ yichí ña ndíkɔ ní, ta ndíkɔ ní kúu yé'é ña; ta yichí yó'o kuɔ'an ña nɔɔ ndi'i xɔ'á n̄ivi, ta kuɔ'á ní n̄ivi kuɔ'an na yichí yó'o. ¹⁴ Ta yichí táño ña kómí yé'é táño, kúu ña kuɔ'an nɔɔ kutakú n̄ivi xí'in Ndios ndi'i saá kí'vi, ta lo'o ní n̄ivi kúu na nání'i yichí táño yó'o ta ndíkɔn na ña —káchí tɔJesús.

Tɔ'on yó'o sáná'a tɔJesús
ndasaá nákoní yó n̄ivi na sáná'a tɔ'on vatá
(Lc. 6:43-44)

¹⁵ Ta tuku káchí tɔJesús saá xí'in na:

—Koto vɔ'a ndó chi yóo naprofeta vatá. Xáni ini ndó navɔ'a kúu na xɔ'á ña livi ní tɔ'on sáná'a na, ta ɔn xíní ndó ndí ña ɔn vá'a yóo ini na, chi kóni na sandá'vi na ndó'ó. ¹⁶ Koto ndó yukíɔ ké'é na, tá yóo ña ɔn vá'a ké'é na, ta saá kundaɔ ini ndó ɔn s̄ivi na sáná'a tɔ'on Ndios kúu na. Ndɔ ñii n̄ivi ɔn kí'vi ka'nda na tíuva nda'á tón ñiiñɔ, ni ɔn kí'vi ka'nda na tíhigo nda'á tón vi'nda. ¹⁷ Ndi'i yitɔn tón vɔ'a, kóon kuɔ'i tí vɔ'a nda'á nó, ta ndi'i yitɔn tón ɔn vá'a, kóon kuɔ'i tí ɔn vá'a nda'á nó. ¹⁸ Ndɔ ñii yitɔn tón vɔ'a, ɔn kí'vi koon kuɔ'i tí ɔn vá'a nda'á nó. Ta ndɔ ñii yitɔn tón ɔn vá'a, ɔn kí'vi koon kuɔ'i tí vɔ'a nda'á nó. ¹⁹ Ta tɔa tɔ kómí yitɔn, tɔyó'o ka'nda ra ndi'i yitɔn tón kóon kuɔ'i tí ɔn vá'a nda'á, ta chikaɔ ra nó nɔɔ ño'ɔ kɔkɔ nó. ²⁰ Ndatán yóo yitɔn xí'in kuɔ'i nó, saá yóo n̄ivi xí'in ña ké'é na. Ta saá nakoni ndó n̄ivi na sáná'a ñavatá, chi ké'é na ña ɔn vá'a —káchí tɔJesús xí'in na.

Tɔ'on yó'o sáná'a tɔJesús xɔ'á n̄ivi na kí'vi yichí Ndios
(Lc. 13:25-27)

²¹ Ta káchí tuku tɔJesús saá xí'in na:

—Tá yóo n̄ivi na ká'an xí'in j̄: “Yó'ó kúu t̄aKá'no t̄a xá'nda chiño n̄oq nd̄i”, káchí na xí'in j̄, ta ɔn s̄iví nd̄i'i n̄ivi na ká'an t̄o'on yó'o kúu na kúchiño k̄i'vi n̄oq xá'nda chiño Ndios. Ndasaá n̄ivi na kisa ndivi ña kóni Yivá j̄ Ndios, t̄a yóo ñoyívi n̄ino, nayó'o kúu na kúchiño k̄i'vi na yich̄i ra. ²² K̄iví ña v̄axi tá kasa nani Ndios x̄a'á kuachi n̄ivi, ta kua'á ní n̄ivi kachí na saá xí'in j̄: “Tata, Tata, ndiso nd̄i t̄o'on n̄ixa'an nd̄i ta n̄ika'an ndoso nd̄i t̄o'on ún n̄oq n̄ivi, ta xí'in t̄o'on ún t̄ava nd̄i ñanima ndiva'a, ta xí'in t̄o'on ún kua'á ní milagro ke'é nd̄i n̄oq n̄ivi”, kachí na. ²³ Ta yí'j̄ ndakuijn̄ j̄, kachí j̄ xí'in nayó'o: “On s̄iví na ndikɔn yí'j̄ kúu ndó, kuta'a ndó n̄oq j̄, chí na ndiva'a kúu ndó'ó”, kachí j̄ xí'in na —káchí t̄aJesús xí'in n̄ivi.

*T̄o'on yó'o saná'a t̄aJesús
nd̄i x̄in̄i ñó'ó n̄ivi kasa ndivi na ña ká'an ra*
(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ Ta káchí tuku t̄aJesús saá xí'in na:

—Ndátan yóo ñii t̄a t̄a ndíchí ní s̄inj̄, ta t̄ayó'o v̄a'a kisa v̄a'a ra ve'e ra s̄ata yuu chée kútu, saá yóo n̄ivi na x̄in̄i s̄o'o t̄o'on j̄, ta kisa ndivi na ña ká'an j̄ xí'in na. ²⁵ Ta ndeé ní koon s̄av̄j̄, ta xá'no ní yuta, ta x̄a'á ve'e t̄ayó'o ndeé ní káni takuií, ta saá ndeé ní káni t̄ach̄j̄ ve'e ra, ta ve'e yó'o ɔn v̄asa ní-nakava ña, chí x̄a'á ve'e yó'o nákaa kútu ña s̄ata yuu chée. ²⁶ Ndátan yóo ñii t̄a t̄a ɔn v̄asa ndíchí s̄inj̄, ta t̄ayó'o kisa v̄a'a ra ve'e ra n̄oq yóo yot̄í vitá, saá yóo n̄ivi na x̄in̄i s̄o'o t̄o'on ña ká'an j̄, ta ɔn v̄asa kisa ndivi na ña. ²⁷ Ta ndeé ní koon s̄av̄j̄, ta xá'no ní yuta, t̄anda x̄a'á ve'e t̄ayó'o ndeé ní káni takuií, ta ndeé ní káni t̄ach̄j̄ ve'e yó'o, ta saá ɔn v̄asa ní-kundeé ña, ta nākava ña ta nd̄i'i x̄a'á ña —káchí t̄aJesús xí'in n̄ivi.

²⁸ Tá t̄aJesús nd̄i'i n̄ika'an ra xí'in na, ta nāka'nda ini nd̄i'i n̄ivi x̄a'á ña x̄in̄i s̄o'o na ña sáná'a ra, ²⁹ chí sáná'a ra na ndátan sáná'a ñii t̄a t̄a kómí nd̄ayí, ta ink̄a namaestro na sáná'a nd̄ayí Ndios, nayó'o sáná'a na ndátan sáná'a n̄ivi na ɔn v̄asa kómí nd̄ayí.

8

*Ñayó'o ká'an x̄a'á t̄aJesús k̄iví sanda'a ra
ñii t̄a ndeé ndó'o kue'ɛ tá'yí*
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

¹ Ta saá kee t̄aJesús ta v̄axi noo ra x̄ik̄j̄, ta kua'á ní n̄ivi x̄ikundikɔn na s̄ata ra. ² Ta k̄ixaa ñii t̄a t̄a ndeé ní ndó'o kue'ɛ tá'yí ña nan̄i lepra. K̄ixaa ra x̄ikuxití ra n̄oq t̄aJesús, ta káchí ra saá xí'in ra:

—Tata, tá kóni ún, ta sanda'a ún yí'j̄ n̄oq kue'ɛ ña ndó'o j̄ —káchí t̄a ndeé ndó'o xí'in t̄aJesús.

³ Ta t̄aJesús ch̄inóo ra nda'a ra s̄okɔ t̄ayó'o, ta n̄ika'an ra:

—Kóni j̄ chindeé j̄ yó'ó. j̄Nda'a ún! —káchí t̄aJesús xí'in ra.

Ta x̄and̄ikɔn saña kue'ɛ tá'yí xí'in ra, ta nduv̄a'a ra. ⁴ Ta saá n̄ika'an t̄aJesús xí'in ra:

—On ndato'on ún xí'in nd̄a ñii n̄ivi. Ta vitin k̄o'on ún n̄oq t̄asutu ná koto ra yó'ó ña kundaq̄ ini ra xa n̄inda'a ún. Ta kuni'i ún nd̄i'i ñasóko ña xá'nda chiño nd̄ayí Ndios ña n̄itaa t̄aMoisés, ta taxi ún ñayó'o nda'a Ndios ña kundaq̄ ini n̄ivi xa n̄inda'a ún —káchí t̄aJesús xí'in ra.

*Ñayó'o ká'an x̄a'á t̄aJesús k̄iví sanda'a ra
t̄a kisa chiño n̄oq ñii t̄aká'no n̄oq natropa*
(Lc. 7:1-10)

⁵ Ta saá taJesús n̄ik̄i'vi ra ñoo Capernaum. Ta ñoo yó'o yóo ñii tañoo Roma, ta ndíso chiño ra xí'in ñii ciento natropa, ta k̄ixaa ra ñoo taJesús, x̄aku ndá'ví ra, ⁶ káchí ra saá xí'in ra:

—Tata, yóo ñii ta ta k̄isa chiño ñoo j, ta ndeé ní ndó'o ra, kándú'u ra ve'e j, ñon k̄iví kanda ra, ta xó'v̄i ní ra.

⁷ Ta n̄ika'an taJesús xí'in ra:

—K̄o'on j xí'in ún ve'e ún ña sanda'a j ra.

⁸ Ta ndakuijn ta ndíso chiño xí'in natropa, káchí ra saá:

—Tata, yó'o kúu ta ká'no ní ñoo j, ta ȳi'j kúu ta ñino ní ñoo ún, ñakán ñon vása va'a k̄o'on ún ve'e j. Chi kómí ún ndayí ña kuiti ka'nda chiño ún ñoo kue'e, ta nduva'a ta k̄isa chiño ñoo j. ⁹ Kúndaq̄a ini j x̄a'a ndayí, chi yóo na xá'nda chiño ñoo j, ta k̄isa ndivi j ña ká'an na xí'in j; ta ȳi'j xá'nda chiño j ñoo ink̄a natropa, ta k̄isa ndivi na ña ká'an j. Tá ȳi'j ká'an j xí'in ñii ta tropa ña k̄o'on ra, ta saá kuq̄'an ra. Tá kána j ink̄a ra, ta saá vaxi ra. Tá ká'an j xí'in ta xika chiño ñoo j kasa ndivi ra ñii chiño, ta k̄isa ndivi ra ña —káchí ra xí'in taJesús.

¹⁰ Ta taJesús ñaka'nda ini ra x̄ini so'o ra to'on yó'o, ta n̄ika'an ra xí'in ñivi na ndóo xí'in ra:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i saá ñoo Israel ta'an nakutá'an j xí'in ñii ta ta kándixa Ndios ndatán kándixa tayó'o, ta ñi ñon s̄iví tajudio kúu ra.

¹¹ Ká'an j xí'in ndó, ta vaxi ñii k̄iví k̄a'an Ndios viko ñoyivi ñino, ta k̄ixaa kuq̄'a ní ñivi, na k̄ixi ñoo vaxi kana ño'o, ta ink̄a na k̄ixi ñoo kuq̄a ketá ño'o, ta k̄ixaa na vaxi ndi'i saá x̄iina ñoyivi. Ta kundoo na kuxu na xí'in nax̄ij s̄ikuá yó ta Abraham, ta Isaac xí'in ta Jacob. ¹² Najudio kúu na si'na ch̄itóni Ndios kundoo na xí'in ra viko ñoyivi ñino, ta kuq̄'a ní nayó'o ñon x̄ijn na kándixa na Ndios. Ta Ndios ñon taxi ra k̄i'vi na ñon vása kándixa ña'a kuxu na ñoo yóo viko, ta k̄o'on na ñoo yóo yav̄i naa, ñoo kuaku ní na, ñoo ndeé ní xó'v̄i na —káchí taJesús xí'in ñivi.

¹³ Ta n̄ika'an taJesús xí'in ta ndíso chiño xí'in natropa, káchí ra saá:

—Vitin va'a, no'o ún ve'e ún. Ta xa nduva'a ta k̄isa chiño ñoo ún x̄a'a ña kándixa ún ȳi'j —káchí taJesús.

Ta m̄i hora n̄ika'an taJesús ñayó'o, nduva'a ta ta ndeé ndó'o.

*Ñayó'o ká'an x̄a'a taJesús k̄iví sanda'a ra
ña'a q̄ ñásiso taPedro*

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Ta saá kuq̄'an taJesús ve'e taPedro. Ta ñixaa ra ta x̄ini ra ña'a q̄ ñásiso taPedro, kándú'u ña ñoo x̄ito, ndeé ní ndó'o ña kue'e ka'ni. ¹⁵ Ta ch̄inóo ra nda'a ra sa'ta nda'a ña, ta x̄and̄ik̄on saña kue'e xí'in ña ta nduva'a ña. Ta saá ndakoo ña, ta k̄ixá'á ña k̄isa ndivi ña ña kuxu na.

*Ñayó'o ká'an x̄a'a taJesús k̄iví sanda'a ra
kuq̄'a ní na ndeé ndó'o*

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Tá xikuaa kuq̄'an kuñoó kúu ña, ta kuq̄'a ní ñivi kuq̄'an na xí'in natá'an na ñoo taJesús; sava na kómí n̄im̄a ndiva'a. Ta sava na kómí ink̄a ñoo kue'e. Ta taJesús xa'nda chiño ra ñoo ndi'i ñanim̄a ndiva'a kee ña, ta tava ra ña, ta saá tuku sanduva'a ra ndi'i na kómí ink̄a ñoo kue'e. ¹⁷ Ña ke'e ra ndi'i ñayó'o kúu ña k̄isa ndivi ra ña ñitaa ta profeta Isaias x̄ina'á x̄a'a ta ta ti'vi Ndios ñoyivi yó'o, k̄achí ra saá: “K̄inda ra ndi'i kue'e ña xó'v̄i yó, ta nduva'a yó”, k̄achí ta Isaias x̄ina'á.

Ñayó'o ká'an yó'vi ní kundikɔn n̄ivi t̄aJesús
(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Ta x̄ini t̄aJesús kuá'a ní n̄ivi x̄ino nduu na ɔo ra, ta n̄ika'an ra x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra, káchí ra saá:

—Ná ko'yó ink̄a xiiña ɔo m̄ini.

¹⁹ Ta saá k̄ixaā ñii t̄amaestro t̄a sáná'a ndaȳi Ndios, ta n̄ika'an ra x̄i'in t̄aJesús, káchí ra saá:

—Tata, kundikɔn j̄ s̄at̄a ún, nd̄a mí k̄o'on ún ta k̄o'on j̄ x̄i'in ún —káchí ra.

²⁰ Ta nd̄akuijn t̄aJesús, káchí ra saá:

—Tĩnokuii kómí rí kavuā ɔo k̄is̄in rí, ta t̄isaa kómí rí t̄aka rí nda'a yiton ɔo k̄is̄in rí, ta ȳi j̄, t̄aa t̄a k̄ixi ɔo Ndios, ɔn koó ve'e j̄ ɔo k̄usun j̄ —káchí t̄aJesús x̄i'in ra.

²¹ Ta ink̄a t̄a nd̄ikɔn x̄ini s̄o'o ña sáná'a t̄aJesús, n̄ika'an ra saá x̄i'in ra:

—Tata, kóni j̄ kundikɔn j̄ yó'ó. Ta si'na taxi ún ña kundati j̄ nd̄a ná kivi yiv̄a j̄, ta sandúxun j̄ ra, ta saá kundikɔn j̄ yich̄i ún —káchí ra.

²² Ta n̄ika'an t̄aJesús x̄i'in ra, káchí ra saá:

—N̄ivi na ɔn vása ndino'o t̄aku ɔo Ndios, va'a sandúxun na natá'an na nand̄i. Ta yó'ó, x̄ini ñó'ó kundikɔn ún ȳi j̄ —káchí t̄aJesús x̄i'in ra.

Ñayó'o ká'an x̄a'a t̄aJesús
k̄ivi s̄ayaā ra t̄ach̄i x̄i'in takuii m̄ini
(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ Ta saá n̄iki'vi t̄aJesús ini tón barco x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra. ²⁴ Ta k̄ixá'a ndeé ní káni t̄ach̄i na'a ɔo takuii, ta k̄ixá'a nákutú takuii ini tón barco. Ta t̄aJesús kándú'u ra k̄is̄in ra ini tón barco. ²⁵ Ta nax̄ika x̄i'in ra sanakáx̄in na ini ra, ta n̄ika'an na x̄i'in ra:

—Tata, jsakaku ún nd̄i j̄! Ȳiyo ní ka'a ndi'i yó x̄i'in takuii, chi kuɔn ketá tón barco ini m̄ini!

²⁶ Ta n̄ika'an t̄aJesús x̄i'in na:

—¿Nd̄achun yí'ví ní ndó? ¿Nd̄achun ɔn vása kándixa ndó Ndios ndáa ra ndó'ó?

Ta nd̄akoo t̄aJesús, ta x̄a'nda chiño ra ɔo t̄ach̄i na'a x̄i'in takuii m̄ini. Ta saá kutásin t̄ach̄i na'a x̄i'in takuii m̄ini, ñii yāa yāa ku. ²⁷ Ta n̄aka'nda ní ini na, ta n̄indaq̄a t̄o'on tá'an na:

—¿Yu kúu t̄ayó'o? ¿Chi nd̄a t̄ach̄i na'a x̄i'in takuii m̄ini x̄ini s̄o'o t̄o'on ká'an ra! —káchí na.

Ñayó'o ká'an x̄a'a t̄aJesús
k̄ivi t̄ava ra n̄im̄a ndiv̄a'a x̄ikomí ovi t̄a
(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Ta n̄ixaā t̄aJesús ink̄a tá'ví yu'u m̄ini ɔo ndóo nañoo Gadara. Ta ovi t̄aa t̄a kómí n̄im̄a ndiv̄a'a k̄ixaā na ɔo ra. Ta ovi t̄ayó'o sakán kee na kavuā ɔo ndúxun nand̄i, chi kavuā yó'o t̄aku nat̄aa yó'o. Ku'e'e ní na, ta nd̄a ñii n̄ivi ɔn k̄ivi ya'a na yich̄i yu'u kavuā ɔo t̄aku ovi t̄ayó'o. ²⁹ Ta ovi t̄ayó'o x̄ini na v̄axi t̄aJesús, ta k̄ixá'a ñandiv̄a'a ña kómí na x̄i'in ndi'i ndee ña n̄ika'an ña, ta káchí ña saá:

—¿Yukiā kóni ún ke'e ún x̄i'in nd̄i vitin?, chi yó'ó t̄aJesús kúu S̄a'ya Ndios. ¿Án k̄ixaā ún vitin saxo'vi ún nd̄i j̄?, saá chi t̄a'an k̄ixaā k̄ivi ña kasa nani Ndios x̄a'a kuachi —káchí ña x̄i'in t̄aJesús.

³⁰ Ta yatin yó'o xíka kuá'a ní tíkinj xíxa'an rí. ³¹ Ta ndi'i nímā ndivá'a xaku ndá'ví ña nõq tajesús, káchí ña saá:

—Táná tava ún ndj'j kò'õn ndj, ta taxi ún kj'vi ndj ini tíkinj kaq.

³² Ta njka'an tajesús saá xí'in ña:

—Vá'a, jki'vi ndó ini rí!

Ta saá kee ndi'i nímā ndivá'a ña xikomí õvj tayó'o, ta njxaa ña ta njki'vi ña ini ndi'i tíkinj, ta ndi'i tíkinj xjno rí kuá'an rí, ta sakoyo xí'in mji rí ta'vj, nõq njkoyo rí ini mjini, ta njka'a ndi'i rí ta njxi'j ndi'i rí.

³³ Ta njvi na ndáa kinj xjno na kuá'an na ndatq'on na xí'in nañoõ, yukia ndo'o kinj sanā na, ta ndatq'on na yukia ndo'o õvj taa taa xikomí nímā ndivá'a. ³⁴ Ta saá ndi'i nañoõ kee na kuá'an na nõq yóo tajesús. Tá xjini na ra, ta xaku ndá'ví na nõq ra ná kee ra kò'õn ra inkā ñoo.

9

Ñayó'o ká'an xq'a tajesús kivi sanda'a ra tq õn kivi kanda

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ Ta saá tajesús ndaa ra tón barco, ta ndjko ra kuá'an ra inkā xiiña nõq mjini, ta naaxaa ra ñoo ra. ² Ta saá sava njvi vaxi na xí'in ñii tã ndeé ndó'o nõq tajesús, kánóõ ra nõq xjto, ñisokó na, chí õn kivi kanda ra. Tá tajesús xjini ra ña kándixa na ndí kúndeé ra sanda'a ra tatá'an na, ta njka'an tajesús xí'in tã ndeé ndó'o, káchí ra saá:

—Ñani, õn kuyi'vi ún. Vitin xa kjsa ká'no ini j xq'a kuachi ún —káchí tajesús.

³ Ta sava na sáná'a ndayí Ndios xjini so'o na ña njka'an tajesús, ta xáni sjini na saá: “¿Ndachun kándiva'a tayó'o xí'in Ndios? ¿Án xáni ini ra mji ra kúu Ndios?”, káchí na, xáni sjini na. ⁴ Ta tajesús xjini ra yukia xáni sjini nayó'o, ta njka'an ra saá:

—¿Ndachun xáni sjini ndó ña õn vá'a yó'o? ⁵ ¿Yukia yõ'vj kã kã'an j xí'in tã õn kivi kanda? ¿Án yõ'vj kã kã'an j xí'in ra ña ndoo kuachi ra? ¿Án yõ'vj kã kã'an j xí'in ra ña nakundichi ra, ta kò'õn xá'á ra? ⁶ Ta vitin sanda'a j tayó'o, ta saá kundaq ini ndó'o ndí yj'j kúu tã kómí ndayí Ndios ñoyívi yó'o ña nakata j kuachi njvi —káchí tajesús xí'in na.

Ta saá njka'an ra xí'in tã ndeé ndó'o:

—Nakundichi ún ta ná kuiso ún xjto ún, ta no'õ ún vitin —káchí tajesús xí'in ra.

⁷ Ta nakundichi tayó'o, ta kuano'õ ra ve'e ra. ⁸ Ndi'i na yíta yó'o naka'nda ní ini na xjto na ndasaá keta ra kuano'õ ra, ta kjsa ká'no ní na Ndios, chí taxi ra ndayí ra nda'a njvi.

Ñayó'o ká'an xq'a tajesús kivi kana ra tqMateo

ña kundikon ra sata ra

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Ta saá tajesús kee ra kuá'an ra, ta xjini ra ñii taa naní ra Mateo, yóo ra kjsa chiño ra nõq káya ra sj'ún xq'a nagobierno ñoo Roma. Ta njka'an tajesús xí'in tqMateo, káchí ra saá:

—Na'a, kundikon ún sata j —káchí ra xí'in ra.

Ta saá nakundichi tqMateo, ta kuá'an ra sata tajesús.

¹⁰ Tá njxaa tajesús xí'in naxíka xí'in ra ve'e tqMateo, ta kjsaa kuá'a ní na káya sj'ún xq'a nagobierno xí'in kuá'a ní inkā na kánóõ to'on ña õn vá'a xq'a, ta xjkundoõ na xíxi na xí'in tajesús. ¹¹ Ta nafariseo xjini na yu

kúu n̄vi ndóo xíxi xí'in taJesús, ta n̄ka'ʼan na xí'in naxíka xí'in taJesús, káchí na saá:

—On vása va'a ñayó'o. ¿Ndachun xíxi taMaestro xí'in n̄vi na káya s̄i'ún xa'a nagobierno, xí'in inka na kánóo to'on ña on vá'a xa'a? —káchí nafariseo xí'in na.

¹² Ta x̄ini so'o taJesús yukía n̄ka'ʼan na, ta n̄ka'ʼan ra saá xí'in na:

—N̄vi na on vása ndeé ndó'o, on vása x̄ini ñó'o nayó'o na kasa taʼan ña'a, ta n̄vi na ndeé ndó'o kúu na x̄ini ñó'o kutátan. ¹³ X̄ini ñó'o kundaa ini ndó yukía káchí Ndios noo to'on ra, ña káchí saá: “Kóni j̄ ña kundá'ví ini ndó koni ndó inka n̄vi, ta ke'é ndó ñava'a xí'in na. Tá on x̄in ndó kundá'ví ini ndó koni ndó nayó'o, ta saá on vása kusij̄ ini j̄ ña soʼko ndó nda'a j̄”, káchí Ndios. On s̄ivi xa'a nan̄vi va'a kúu ña k̄xaa j̄ ñoyívi yó'o. Ta xa'a nan̄vi on vá'a kúu ña k̄xaa j̄, ta kana j̄ na ña nandikó ini na ta kundikon na yich̄i Ndios —káchí taJesús xí'in nafariseo.

Ñayó'o ká'an xa'a ña yóo so'on n̄vi

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ Ta naxíka xí'in taJuan ta s̄akuchu n̄vi, k̄xaa na noo taJesús, ta n̄ndaka to'on na ra:

—Kua'a ní yich̄i yóo so'on ndi, ta yóo so'on nafariseo. Ta naxíka xí'in m̄ji ún, ¿ndachun nda ñii k̄vi on vása yóo so'on na?

¹⁵ Ta ndakuijn taJesús, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii ta ta tondaa, ta ndi'i n̄vi na yóo viko yó'o xíxi na, ta on k̄vi kuchuchú ini na, saá chí yóo ka tayó'o xí'in na. Ta k̄vi ña vaʼxi on koo ka ra xí'in na. Ta saá kía koo so'on na.

¹⁶ Tá yóo tikoto ña yatá, ta nda ñii n̄vi on sanda'a na ña xí'in tikoto xaá, saá chí tá nakata na ña, ta nduu lo'o ña xaá, ta nasita ña tikoto yatá, ta kini ka ta'nda tikoto yatá yó'o. ¹⁷ Ta vino xaá, ta nda ñii n̄vi on vása taan na rá ini ñii yatá, saá chí ta'nda ñii yó'o, ta kuít̄a ndi'i távino ta ndi'i xa'a ñii. X̄ini ñó'o taan na távino xaá ini ñii xaá, ta saá kúndeé rá koo rá, ta ñii xaá yó'o on ta'nda ña —káchí taJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús k̄vi sanatak̄u ra ñii ñálo'o ña n̄xi'i, ta sanda'a ra ñii ñáña'a ña n̄tondaa nda'a tikoto ra

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Tá ká'an taJesús xí'in na, ta saá k̄xaa ñii ta xa'nda chiño noo nañoo judío, ta k̄xaa ra x̄ikuxití ra noo taJesús, ta n̄ka'ʼan ra, káchí ra saá xí'in ra:

—Tata, s̄akán n̄xi'i ñálo'o sa'ya j̄. Ná ko'on ún xí'in j̄ ve'e j̄, ta ná chinóo ún nda'a ún s̄inj̄ ñá, ta natak̄u ñá —káchí tayó'o xí'in taJesús.

¹⁹ Ta saá nakundich̄i taJesús, ta kee ra ku'a'an ra s̄ata tayó'o, ta naxíka xí'in ra ku'a'an na xí'in ra ve'e tayó'o. ²⁰ Ta yóo ñii ña'a ku'a'an ñá xí'in n̄vi na ku'a'an s̄ata taJesús. Ta xa uxu ovi kuɣa ndeé ní ndó'o ña kue'e xita ñii. Ta k̄xaa ñá s̄ata taJesús, ta n̄tondaa nda'a ñá yu'u tikoto ra, ²¹ chí xáni ini ñá saá: “Tá lo'o kuiti ná tondaa nda'a yóo tikoto ra, ta saá nduva'a yóo”, xáni s̄inj̄ ñá. ²² Ta ndikó koo taJesús ta x̄ini ra ñá, ta káchí ra saá xí'in ñá:

—On kuyi'ví ún, nana. Xa nduva'a ún chí kándixa ini ún ȳi j̄.

Ta saá x̄andik̄on nduva'a ñá, ta n̄yaa xita ñii ñá.

²³ Ta n̄xaa taJesús ve'e ta xa'nda chiño. Ta x̄ini ra na tívi tiláʼi, ta x̄ini ra ku'a'a ní n̄vi nda s̄iso kúu na, xáku ní na xa'a ñálo'o ñá n̄xi'i. ²⁴ Ta n̄ka'ʼan ra xí'in na:

—Kua'ḅan ndi'i ndó ke'é. Nǎlo'o yó'o ɔn vása ní-xi'j nǎ, nǎ kǐsɪn kuiti kúu nǎ —káchí ra.

Ta saá kṣiki na taJesús ta nɪxakṷ ndaa na ra. ²⁵ Ta tɪ'ví ra ndi'i nɪvi kua'ḅan na ke'e, ta nɪkɪ'vi ra nɔɔ kándú'u nǎlo'o, ta tɪin ra nda'a nǎ, ta ndakoo nǎ. ²⁶ Ta saá nɪxɪtǎ ní'nó tɔ'on xa'a nǎ natakṷ nǎlo'o yó'o ndi'i saá ñoo.

Nǎyó'o ká'ḅan xa'a taJesús kɪvi sɔnda'a ra ɔvi taḷuáá

²⁷ Ta kee taJesús kua'ḅan ra, ta ɔvi taḷuáá ndíkɔn ra sata ra kua'ḅan ra, ta ndá'yi ɔvi saá taḷuáá, káchí ra saá:

—Tata, sa'ya taDavid,* jná kundá'ví ini ún koni ún ndj'j! —káchí ɔvi taḷuáá yó'o.

²⁸ Tá nɪkɪ'vi taJesús ñii ve'e, ta kɪxaa ɔvi taḷuáá yó'o nɔɔ ra, ta nɪndaḷa tɔ'on ra ɔvi tayó'o, káchí ra xí'in ra:

—¿Án kándixa ndó yj'j kúchiño j sanda'a j ndó'ó?

—Oon, Tata, kándixa ndj yó'ó —káchí ɔvi taḷuáá.

²⁹ Ta saá nɪtɔnda na nda'a ra nduchṷ nɔɔ taḷuáá yó'o, ta nɪka'ḅan ra xí'in ra:

—Xa'a nǎ kándixa ndó yj'j saá nda'a ndó vitin.

³⁰ Ta nduṷa'a ɔvi ra saá, va'a natakoto nduchṷ nɔɔ ra. Ta taJesús nɪka'ḅan ra xí'in ra:

—Kuenda koo ndó, ɔn ndatɔ'on ndó xí'in nda ñii nɪvi ndasaá nduṷa'a ndó.

³¹ Ta saá ni, tayó'o kee ra ta sakujɪtǎ ní'nó ndi'i ra tɔ'on xa'a yukɪa ke'e taJesús xí'in ra ndi'i saá ñoo yatin.

Nǎyó'o ká'ḅan xa'a taJesús kɪvi sɔnda'a ra ñii tañí'í

³² Tá kee ɔvi ta xɪkuu taḷuáá kuano'o ra, ta inkǎ nɪvi kɪxaa na nɔɔ taJesús xí'in ñii ta tañí'í chi kómí ra nímǎ ndiva'a. ³³ Ta taṷa taJesús nímǎ ndiva'a nǎ kómí tayó'o, ta saá kúchiño kixá'á ka'ḅan ta xɪkuu tañí'í. Ta naka'nda ní ini nɪvi na yíta yó'o, ta nɪka'ḅan na, káchí na saá:

—jNda ñii yichj ɔn ta'an koni ndj ñava'a yó'o ñoo Israel! —káchí na.

³⁴ Ta nafariseo na xɪni yukɪa nɪndo'o tañí'í, káchí na saá:

—Tayó'o táva ra nímǎ ndiva'a xí'in ndee ñandiva'a ká'no nǎ ndíso chiño xí'in ndi'i ñandiva'a —káchí na.

Nǎyó'o ká'ḅan xa'a taJesús kundá'ví ní ini ra xini ra nɪvi

³⁵ Ta saá kua'ḅan taJesús ndi'i saá ñoo ná'no xí'in ñoo válí, ta sáná'a ra nɪvi ve'e ñoo'o sinagoga, ta ká'ḅan ndoso ra tɔ'on ñava'a xa'a yichj nǎ xá'nda chiño Ndios, ta saá sánda'a ra nɪvi na xó'vj ndi'i saá nɔɔ kue'e. ³⁶ Tá xɪto ra ndi'i nɪvi na ndíkɔn sata ra, ta kundá'ví ní ini ra xini ra na, chi ndeé ní xó'vj na. Ta ɔn kɪví chindee xí'in mɪi na, ta ní ɔn kɔɔ nɪvi na chindee nǎ'a. Ndatán yóo ndikachi tí ɔn kɔɔ ta ta ndáa rí, saá yóo nɪvi yó'o. ³⁷ Ta saá nɪka'ḅan ra xí'in naxɪka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ndatán yóo kuj'j nǎ xa yóo ti'va nakaya, saá yóo nɪvi na xa yóo ti'va kundikɔn yj'j, ta ɔn kɔɔ nɪvi kasa chiño nɔɔ j nakaya na nayó'o. ³⁸ Ta saá kuaku ndá'ví ndó ndukú ndó nɔɔ Ndios nǎ ti'ví ra inkǎ nɪvi nǎ kasa ndivi na chiño ra ñoyivi yó'o —káchí taJesús xí'in na.

* 9:27 "Sa'ya taDavid" kóni káchí nǎ: Ta ta tɪ'ví Ndios nǎ sakaku ra nɪvi. ɔn vása kóni káchí nǎ sa'ya mɪi taɾey David, ta kuiti kóni káchí nǎ sa'ya ñani sikuá ra.

10

*Ñayó'o ká'qan xá'q tajesús kivi naxaxin ra uxu ovi taa,
ta taxí ra ñandayí nda'a natqa yó'o*
(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ Kana tajesús uxu ovi naxíka xí'in ra, ta kixaa na noq ra, ta taxí ra ndayí nda'a na ña tava na nímā ndivá'a ña sáxo'vi inká ñivi, ta taxí ra ndayí nda'a na sanda'a na ndi'i noq kue'e.

² Ta na uxu ovi taa yó'o naní na apóstol.* Ta ñii ñii taapóstol yó'o naní si'a: si'na ñii ra naní Simón ta inká kivi ra kúu Pedro; inká ra naní Andrés, ñani taSimón kúu ra; inká ra naní Jacobo, xí'in ñani ra taJuan, sa'ya taZebedeo kúu ovi tayó'o; ³ inká ra naní Felipe; inká ra naní Bartolomé; inká ra naní Tomás; inká ra naní Mateo, tayó'o xikuu ta nakaya si'ún xa'a nagobierno; inká ra naní Jacobo, sa'ya taAlfeo kúu ra; inká ra naní Lebeo ta inká kivi ra kúu Tadeo; ⁴ inká ra naní Simón, ta kúu ta ndikōn partido naní ña cananeo; inká ra naní Judas Iscariote. Tayó'o xikuu taa ta ñitōndaq nįskō ku'ná tajesús nda'a na sáq ini xini ña'a.

*Ñayó'o ká'qan xá'q tajesús kivi ti'vi ra naapóstol
kō'qon na ká'qan ndoso na tō'on ra*
(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ Ta ti'vi tajesús uxu ovi naapóstol kō'qon na ká'qan ndoso na tō'on ra, ta káchí ra xí'in na saq:

—Qn kō'qon ndó noq inká ñivi na qn sivi kúu najudío, qn kivi ndó nda ñii ñoo naSamaria. ⁶ Ta kō'qon ndó noq najudío ñoo Israel, chi ndatán yóo ndikachi tí ndañó'ó noq xito'o rí, saá yóo nayó'o. ⁷ Tá kuá'qan ndó, ta ká'qan ndó xí'in na tō'on yó'o, káchí ndó saá: “Xa yóo yatin ní yichj va'a ña xá'nda chiño Ndios kutaku yó”, káchí ndó xí'in na. ⁸ Ta sanda'a ndó ñivi na ndeé ndó'o, ta sanataku ndó ñivi na nixi'j, ta sanda'a ndó ñivi na ndeé ndó'o xí'in kue'e tá'yi naní lepra, ta tava ndó nímā ndivá'a ña saña ña ñivi. Ta saní'ij ndó'o ndayí ña kasa ndivi ndó ndi'i ñayó'o, ta qn vása xini ñó'ó cha'vi ndó ña. Ta saá, tá ke'é ndó ñava'a xí'in ñivi, ta qn ndukú ndó ña cha'vi na ndó'ó.

⁹ Tá kuá'qan ndó chiño yó'o, ta qn kuni'i ndó si'ún kō'qon ndó, ¹⁰ ni leká ndó, ni inká tikōtō ndó, ni inká nduxan ndó, ni qn kuni'i ndó yitōn.† Chi ndó'ó kómí ndó ndayí naki'in ndó ña xini ñó'ó noq ndó, nda'a ñivi na ke'é ndó ñava'a xí'in.

¹¹ Tá nįxaa ndó ñii ñoo ká'no án ñii ñoo lo'o, ta nandukú ndó ñivi va'a; tá naní'í ndó na, ta saá kundōo ndó ve'e na nda tōndaq kivi kee ndó ñoo nayó'o. ¹² Tá kuá'qan kivi ndó ve'e noq kundōo ndó yó'o, ta ká'qan ndó tō'on yó'o xí'in ñivi: “Ná koo ndi'i ñava'a ini ñivi na yóo ve'e yó'o”, káchí ndó.

¹³ Tá nayó'o naki'in va'a na ndó'ó ve'e na, ta saá kivi kasa ndivi Ndios ñava'a ndukú ndó noq ra xa'a nayó'o. Tá qn xjin na naki'in va'a na ndó'ó, ta qn vása naki'in na ñava'a ndukú ndó noq Ndios xa'a na, ta ñava'a yó'o ndikō ña sata mji ndó. ¹⁴ Tá yóo ñivi na qn xjin naki'in va'a na ndó'ó, ta qn xjin na konj so'o na tō'on ká'qan ndó, ta saá kee ndó ve'e na án ñoo na, ta kō'qon ndó, ta sakisin ndó xa'a ndó ña nakoyo yaa.‡ ¹⁵ Ndixa ká'qan j xí'in ndó, tōndaq ñii kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi ndi'i ñivi ñoyívi yó'o,

* **10:2** Tō'on “apóstol” kóni káchí ña: ñivi na ti'vi taká'no kasa ndivi na chiño ra. † **10:10** Yitōn yó'o ñii kúu nó xí'in tātōn, án garrote. ‡ **10:14** Ña sakisin na xa'a na ta koyo yaa, káchí ña saá: ñivi na qn xjin konj so'o, nayó'o nákuiso na kuachi noq Ndios.

ta kivi yó'o ndeé ka yó'vi saxó'vi ra nañoo yó'o nqo nivi na on vá'a na xindqo ñoo Sodoma xí'in ñoo Gomorra kujya xina'á —káchí taJesús xí'in naxika xí'in ra.

Ñayó'o ká'an xa'q naapóstol ña xó'vi ní na kivi ña vaxi

¹⁶ Ta tuku nika'an taJesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ti'ví ndó'ó ko'on ndó ka'an ndoso ndó to'on j xí'in nivi. Ta kasa kuenda ndó, chi ndátan ko'on ndikachi ma'ño tindiva'yí saá ko'on ndó, chi yóo ni nivi na máña na kóni ke'é ñandiva'a xí'in ndó. Ta saá ndíchi ní koo ndó nqo na, ta kuu ndó nivi nandaa nqo na. ¹⁷ Koto va'a ndó nqo nivi, chi taxi na kuachi xa'q ndó nqo na ndiso chiño xí'in ve'e ño'o sinagoga, ta kani na ndó'ó xí'in kuártá. ¹⁸ Tiin na ndó'ó ko'on ndó xí'in na nqo nachíño ná'no án nqo tarey, ta taxi na kuachi xa'q ndó nqo nayó'o, chi ndó'ó kúu na ndíkqon yichí j. Tá kundqo ndó nqo nachíño yó'o, ta saá kukomí ndó yichí ka'an ndó to'on ñava'a xa'q j xí'in nayó'o ta xí'in inká nivi na on vása kúu najudío. ¹⁹ Táná tiin na ndó'ó, ta on kundí'i ini ndó xa'q to'on ña ndakuijn ndó, saá chi mji kivi ña kundo'o ndó ñayó'o, Ndios taxi ra to'on ña ka'an ndó. ²⁰ Chi on sivi to'on mji ndó kúu ña ka'an ndó, saá chi Níma Yivá yó Ndios kúu ña taxi to'on ka'an ndó xí'in na.

²¹ 'Kivi ña vaxi sava nataa taxi na kuachi xa'q ñani na nqo nachíño, ta sava na kúu yivá taxi na kuachi xa'q sa'ya na nqo nachíño. Ta sava na kúu sa'ya kasa toon na nqo yivá sí'í na, ta taxi na kuachi xa'q mji yivá sí'í na yó'o nqo nachíño, ta nachíño ka'an na, kachí na saá: "Va'a, ná kivi nayó'o", kachí na. ²² Ndi'i nivi kusaq ini na koni na ndó'ó chi na ndíkqon yichí j kúu ndó. Tá on sandakoo ndó yichí j ta kundíkqon va'a ndó ña, nda nqo ndí'i ña xó'vi ndó ñoyívi yó'o, ta Ndios sakaku ra ndó'ó ña kutaku ndó xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. ²³ Tá nivi saxó'vi na ndó'ó ñii ñoo, ta saá kama kee ndó ko'on ndó inká ñoo. Ndixa ká'an j xí'in ndó, ta nda ta'an ndi'i ka'an ndoso ndó to'on Ndios nqo ndi'i saá ñoo Israel, ta yí'j, taq ta kiji nqo Ndios, ndikó tuku j ñoyívi yó'o.

²⁴ 'Ñii ta sakuá'á, on vása kúu ra ta ká'no ka nqo tãmaestro ra, ta ñii tãmozo on vása kúu ra ta ká'no ka nqo ta xá'nda chíño nqo ra. ²⁵ Ta ta sakuá'á kúchiño nduu ra ndátan yóo tãmaestro ra, ta tãmozo kúchiño nduu ra ndátan yóo ta xá'nda chíño nqo ra. Nii kiva saá kundo'o ndó xí'in j chi nivi nika'an na xa'q j, sakunaní na yí'j Beelzebú,^S ta ñii kiva saá ka'an na xa'q ndó, chi ndíkqon ndó yichí j —káchí taJesús xí'in naxika xí'in ra.

Ñayó'o ká'an ña on kuyi'vi yó nivi
(Lc. 12:2-9)

²⁶ Ta tuku nika'an taJesús, káchí ra saá:

—Ta saá on kuyi'vi ndó nqo nivi na kándiva'a xí'in ndó. Xíni ñó'ó ka'an ndoso ndó xa'q j xí'in na, chi ndátan yóo ña yóo se'é, saá yóo to'on ñava'a xa'q j. Ta nda ñii ñava'a nákaa se'é on kivi koo se'é ña ndi'i saá kivi, ta xíni ñó'ó nativi ña. ²⁷ To'on ña ká'an se'é j nqo naa xí'in ndó, ndato'on ndó ña xí'in ndi'i nivi kivi ndivi yé'e ño'o; ta to'on ña ká'an yaa j xí'in kuiti ndó, ta kuita ndó sijní ve'e ta ka'an ndoso ndó to'on yó'o. ²⁸ On kuyi'vi ndó nqo nivi na kóni ka'ni ndó'ó, chi on kuchiño na sandí'i na xa'q níma ndó. Va'a ka kuyi'vi ndó nqo Ndios, chí Ndios kivi sandí'i ra xa'q yíkí koñu ndó xí'in níma ndó, ta sakana ra ndó'o ndaya.

^S 10:25 Inká kivi naní Satanás ña kúu níma ndiva'a ká'no, kúu Beelzebú.

²⁹ 'Koto ndó tísaa válí, ñii sj'ún lo'o kúu ya'vi ovjí rí. Tá on sjívi ña káchí ini Ndios kúu ña, ta ndá ñii tísaa lo'o on kivi nakava rí noq ño'o ta kivi rí, chí Ndios ndáa ra ndi'í rí. ³⁰ Ta ndó'ó, Ndios manj ní ká ra ndó'ó, chí xinj ndi'í ra ndasaá kúu yisj sjinj ndó. ³¹ Ta ndixa ndáa va'a ra ndó'ó, ñákán on kuyi'vi ndó, chí kua'a ní ká ndáya'vi ndó noq tísaa válí —káchí táJesús xí'in naxíka xí'in ra.

Ñayó'o ká'an yu kúu ñivi ndakuijn tafesús xq'a
(Lc. 12:8-9)

³² Ta njka'an tuku tafesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ñivi na ndakuijn xa'a j noq ñivi ñoyívi yó'o, ta yí'j ñii kiva saá ndakuijn j xa'a na noq Yivá j Ndios, ta yóo ñoyívi njno. ³³ Ta ñivi na on xjin ndakuijn xa'a j, ta yí'j on ndakuijn j xa'a nayó'o noq Yivá j Ndios, ta yóo ñoyívi njno —káchí tafesús.

Ñayó'o ká'an ña on vása yóo yu'ú ñivi xq'a tafesús
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Ta njka'an tuku tafesús, káchí ra saá:

—On kani sjinj ndó ndí ña kundoo va'a ndó xí'in natá'an ndó, kúu ña kixaa j ñoyívi yó'o, chí xa'a ña nata'vi j ñivi kúu ña kixaa j. Ndatán yóo ñii espada sjin tá'vi ña ñii ña'a ovjí ñá'ño, saá yóo to'on j. Saá chí sava ñivi kándixa na to'on j, ta inká ñivi on vása kándixa na to'on j. ³⁵ Sava nataa ko'on ná yichí j, ta sava nataa sa'ya na ko'on na inká yichí. Sava náña'a ko'on ná yichí j, ta sava náña'a sa'ya ná ko'on ná inká yichí. Sava náña'a ko'on ná yichí j, ta xano ná ko'on ná inká yichí. Ta saá kundaa ini yó ndí on vása kivi koo yu'ú ñivi xa'a j. ³⁶ Ta ñivi na on kua'a kutá'an xí'in ñivi na ndikón yichí j, kuu ñivi natá'an mji na na táku ve'e na.

³⁷ Ndi'í ñivi na kóni ko'on yichí j, xinj ñó'ó kuki'vi ní ká ini na koni na yí'j noq nave'e mji na. Tá ñivi kí'vi ká ini na xini na yivá na, án si'í na, án sa'ya na noq yí'j, ta saá nayó'o on vása kómí na ndayí kundikón na sata j.

³⁸ Ndi'í ñivi na on xjin kusokó tón cruz mji na,* ta on xjin na kasa ndivi na to'on j, ta nayó'o on vása kómí na ndayí kundikón na yichí j. ³⁹ Ndi'í ñivi na ndasaá kuiti ndúkú ña kutaku va'a na ñoyívi yó'o, ta on xjin na xo'vi na xa'a j, ta nayó'o on kuchiño na kutaku na xí'in Ndios. Ta ñivi na on vása ndi'í ini ndukú kutaku va'a na ñoyívi yó'o, xa'a ña kundikón na yí'j, nayó'o kúu ñivi na kutaku xí'in j —káchí tafesús xí'in naxíka xí'in ra.

Ñayó'o ká'an xq'a ña naki'in ñivi na kándixa tafesús
(Mr. 9:41)

⁴⁰ Ta tuku njka'an tafesús saá:

—Ndi'í ñivi na náki'in va'a ndó'ó, chí na ndikón yí'j kúu ndó, ta nayó'o náki'in va'a a tuku na yí'j. Ta ndi'í ñivi na náki'in va'a yí'j, ta nayó'o náki'in va'a na Ndios, ta kúu ta t'í'vi yí'j vaxi j. ⁴¹ Ndi'í ñivi na náki'in va'a ñii taprofeta, chí ká'an ndoso ra to'on Ndios, ta nayó'o ñii kiva naki'in na ñava'a xí'in taprofeta nda'a Ndios. Ta ndi'í ñivi na náki'in va'a ñii tava'a, chí tava'a ní kúu ra, ta nayó'o ñii kiva naki'in na ñava'a xí'in tava'a yó'o nda'a Ndios. ⁴² Ndi'í ñivi na táxi lo'o takuií vixin ko'o ñii ndó'ó, chí na ndikón yí'j kúu ndó, vará on sjívi naná'no kúu ndó, ta ndixa ká'an j xí'in

* **10:38** To'on kusokó na tón cruz mji na kóni kachi ña: Xinj ñó'ó koo ti'va ñivi ña xo'vi na ta ndákuiti kivi na xa'a ña ndikón na tafesús.

ndó, nayó'o naki'in na ñavá'a nda'a Ndios kivi ña vaxi —káchí tajesús xí'in na.

11

*Ñayó'o ká'an xa'a tajesús kivi ñika'an ra
xí'in naxíka xí'in tajuán, ta sakuchu ñivi
(Lc. 7:18-35)*

¹ Tá ndí'i saná'a tajesús uxu ovi naxíka xí'in ra, ta kee ra kuá'an ra sáná'a ra ñivi kuá'a ní ñoo estado Galilea, ta ká'an ndoso ra to'on Ndios xí'in na.

² Ta tajuán tã tã sakuchu ñivi, nákaa ra ini ve'e kaa, ta xini so'o ra xa'a ndi'i ñavá'a ké'é tajesús xí'in ñivi, ta tiví ra ovi naxíka xí'in ra kuá'an na noo tajesús, ta ñixaa na noo ra, ³ ta ñindaqa to'on na ra, káchí na saá:

—¿Án yó'o kúu tã tã ndáti ndi ti'ví Ndios sakaku ra na ñoyívi yó'o, án kundati ka ndi inkã ra?

⁴ Ta ndakuijn tajesús, ñika'an ra xí'in naxíka xí'in tajuán, káchí ra saá:

—Ná ndikó ndó noo tajuán, ta ndato'on ndó xí'in ra ña xini so'o ndó ta ña xini ndó yó'o. ⁵ Chi xa xini ndó ñivi na xikuu nakuáá, ta xa va'a xito na vitin. Ta ñivi na on vása ní-kivi kaka, ta vitin xa va'a xíka na. Ta ñivi na xikuu na ndeé ní ndó'o xí'in ku'e tá'yí ñani lepra, ta vitin xa ndundii na. Ñivi na kaku só'ó, ta vitin xa va'a xini so'o na. Ta ñivi na ñixi'j, nataku na. Ta vitin nandá'vi xini so'o na to'on ñavá'a ká'an ndoso j. Ta ndi'i ña xini so'o ndó ta xito ndó kisa ndivi'j yó'o, saá ndato'on ndó xí'in tajuán.

⁶ Ta tã tã kándixa yi'j, tá on sandakoo ra yi'j, vará on kasa ndivi'j chiño ña ndáti ra, ta nákaa ñasij níma tayó'o —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in tajuán.

⁷ Ta saá kee na kuano'o na, ta tajesús kixá'á ká'an ra xí'in ñivi na ndóo noo ra, káchí ra saá xí'in na:

—Ta kivi ñixá'an ndó xito ndó tajuán noo yuku yichí, ¿yukiã ndáti ndó koto ndó? ¿Án ndáti ndó koto ndó ñii tón toyoó tón kisin ní, kisa tachí? Ó'on, on sivi saá. ⁸ ¿Án ká'an ndó koto ndó ñii tã tã va'a ní tikoto ndixin? Ó'on, chi ñivi nakuíka na va'a ní tikoto ndixin on vása ndóo na yuku yichí, nayó'o ndóo na ve'e ná'no ña livi ní. ⁹ ¿Án ñixá'an ndó xito ndó ñii taprofeta? Saá va, tajuán kúu ñii taprofeta ndino'o, ta ká'no ní ka chiño kisa ndivi tajuán noo chiño kisa ndivi inkã naprofeta na ñika'an ndoso to'on Ndios xina'á. ¹⁰ Ta kuiya ñya'a ñii taprofeta ñtaa ra to'on Ndios xa'a tajuán, to'on Ndios ña káchí saá:

Tayó'o kuu tã xika chiño noo j, ta ti'ví ra ko'on si'na ra noo taKá'no tã ti'ví ñoyívi.

Ta ndasa va'a ra yichí ña ko'on taKá'no tã ti'ví sakaku ñivi ñoyívi, saá ñika'an Ndios xa'a tajuán xina'á.

¹¹ Ta ñika'an tuku tajesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ñandixa ká'an j xí'in ndó, on koó inkã taprofeta ká'no ka noo tajuán, tã sakuchu ñivi. Ta saá ni, tã tã ñinó ní ka yóo noo ndi'i inkã ñivi na náki'in yichí ña xá'nda chiño Ndios, ta tayó'o kúu tã ká'no ka noo tajuán —káchí tajesús xí'in na.

¹² Ta ñika'an tuku ra saá xí'in na:

—Nda kivi kixá'á tajuán ká'an ndoso ra to'on Ndios tãda vitin, yóo ñivi na chíkaa ndeë ndiva'a ña sandi'i na xa'a yichí Ndios. ¹³ Yóo ndayí

Ndios ña ñıtaa taMoisés xına'á, ta yoo to'on Ndios ña ñıtaa inka naprofeta. Ta ndi'i ñayó'o nıka'an ña yu kuu ña koo nda xına'á tında kivi kixa'á nıka'an ndoso taJuan, ta ta sakuchu ñıvi. ¹⁴ To'on Ndios xına'á kachi ña ndi taprofeta Elías ndikó ra ñoyıvi yó'o kivi ta'an ka kixa'á ta ti'vi Ndios sakaku na ñoyıvi yó'o. Xıni ñó'ó kunda'á ini ndó ndi xa kundıvi to'on yó'o, saá chi ndatán ñıxiyo taElías saá yoo taJuan, ta ta sakuchu ñıvi. ¹⁵ Ndi'i ndó'ó ñıvi na yoo so'o, xıni ñó'ó chika'á so'o ndó ña ká'an jı xı'in ndó —kachi taJesús xı'in na.

¹⁶ Ta nıka'an tuku ra saá xı'in na:

—¿Ndasaá yoo ñıvi na ndoo ñoyıvi yó'o vitin? Ndatán yoo navalı na sásiki noyá'vi, saá yoo na. Sava navalı ká'an na xı'in inka navalı tá'an na, ¹⁷ kachi na saá: “Tá tıvi ndi música livi xa'a ndó, ta ñı-xiin ndó kata xa'á ndó. Tá xıta ndı yaa ndá'ya ní ña xıta na noo nduxun na ñıxi'ı, ta ñı-xiin ndó kuaku ndó”, kachi navalı. ¹⁸ Ndatán yoo navalı yó'o, saá yoo ndó, chi taJuan on vása ní-xixi va'a ra, ta nda ñıi kivi on vása ní-xı'i ra vino, ta kachi ndó xa'a ra: “Tayó'o kómı ra nıma ndıva'a.” ¹⁹ Ta yı'ı, ta ta kixi noo Ndios, kixa'á ñoyıvi yó'o, ta xıxi va'a jı, ta xı'ı jı vino, ta kachi ndó saá xa'a jı: “Ta ndeé ní xıxi ra, ta ku'a ní xı'i ra. Ta kúsi jı ní ini ra xıka ra xı'in na káya sı'un xa'a nagobierno, xı'in inka ñıvi na kánoo on vá'a to'on xa'a”, saá kachi ndó xa'a jı. Ta ndi'i ñıvi na kómı ñandıchı Ndios, kuu na ké'é ñava'a, ta ñayó'o sáná'a ndi ñandıchı Ndios kuu ñanda'á —kachi taJesús xı'in na.

*Ñayó'o ká'an xa'a naño na on xıin konı so'o
ña ká'an taJesús
(Lc. 10:13-15)*

²⁰ Ta saá kixa'á taJesús nıka'an ndoso ra to'on yo'vi ña sa'a ra noo naño noo ké'é ra ku'a ní milagro xı'in ñıvi, saá chi ñı-xiin na ndikó koo ini na ña sandakoo na ña on vá'a ké'é na. Nıka'an ra xı'in nanıvi ñoo yó'o, kachi ra saá:

²¹ —ıNdá'vi ní ndó, ñıvi naño Corazın! ıNdá'vi ní ndó, ñıvi naño Betsaida! Chi va'xi ñıi kivi ña xo'vi ní ndó. Saá chi kuıya xına'á tá ní xıni ví naño Tiro xı'in naño Sidón milagro ña ké'é jı xı'in ndó vitin, níkuu, ta nandikó ní ka ini nayó'o, ta nakundixin na tikoto ndayı noo, ta chika'á na ya'a no'o sıni na ña kúchuchú ní ini na xa'a kuachi na. ²² Ta ndıxa ká'an jı xı'in ndó, tonda'á ñıi kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi ndi'i na ñoyıvi yó'o, ta kivi yó'o xo'vi ní ndó'ó, naño Corazın xı'in naño Betsaida. Ndeé ka yo'vi saxo'vi Ndios ndó'ó noo ñıvi na on vá'a na xındoo ñoo Tiro xı'in ñoo Sidón. ²³ Ta ndó'ó, naño Capernaum, zan xanı sıni ndó kanoo va'a ní to'on ndó nda ñoyıvi ñıno? ıOn vása! Ta ndá'vi ní ndó, chi Ndios ti'vi ra ndó'ó ko'on ndó ñıno, nda ndaya. Saá chi kuıya xına'á tá ní xıni ví naño Sodoma milagro ña ké'é jı xı'in ndó vitin, ta naño Sodoma on ndi'i xa'a na, níkuu. ²⁴ Ta ndıxa ká'an jı xı'in ndó, tonda'á ñıi kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi ndi'i ñıvi ñoyıvi yó'o, ta kivi yó'o xo'vi ní ndó'ó, naño Capernaum. Ndeé ka yo'vi saxo'vi Ndios ndó'ó noo ñıvi na on vá'a na xındoo ñoo Sodoma —kachi taJesús.

*Ñayó'o ká'an, ná kixi ñıvi nakındee na noo taJesús
(Lc. 10:21-22)*

²⁵ Ta saá taJesús nıka'an ra xı'in Ndios, kachi ra saá:

—Tata Yivá j, kisa ká'no j yó'ó. Yó'ó kúu tãKá'no tã xá'nda chiño nõõ ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ña yóo ñoyívi ñino. Kisa ká'no j yó'ó chi xa saná'a ún nayó'o, na ñino ini kúu na, ta kúndaã ini na ñava'a xa'a ún. Ta chise'é ún ñava'a yó'o nõõ inkã ñivi na naní nandichí, xí'in na naní na ká'vi ta ti'va ní yóo ñoyívi yó'o, ²⁶ chi saá káchí ini ún ke'é ún xí'in ndi'i ñivi, Tata —káchí tãJesús xí'in Ndios.

²⁷ Ta tuku ñika'an tãJesús xí'in ñivi, káchí ra saá:

—Yivá j Ndios taxi ra ndi'i ñava'a nda'a j. Ndã ñii ñivi õn vása xínj na ini yí'j, tã tã kúu Sa'ya Ndios, ta ñii laá mji Ndios kúu tã xínj va'a ini yí'j. Ta ndã ñii ñivi õn vása xínj na ini Yivá j Ndios, ta ñii laá yí'j, tã tã kúu Sa'ya ra, kúu tã xínj ini ra, ta ñivi na naqaxin j taxi j konj na ini ra. ²⁸ Ndi'i ndó'ó ñivi na xa kúnaã ní nõõ ndi'i chiño, ta veé ní ndiso ndó, na'a ndó nõõ j, ta yí'j taxi j ña nakindée ndó. ²⁹ Nakuiso ndó xí'in j ña ndiso j ta kasa chiño ndó xí'in j, ta kandixa ini ndó yí'j, ta sakuá'a ndó yichj j, chi tã tã yaã ini tã ndá'ví ini kúu j, ta saá naní'ni ndó ña koo va'a ini ndó, ta nakindée níma ndó. ³⁰ Saá chi ña nakuiso ndó xí'in j ta ña kasa chiño ndó xí'in j, õn vása yo'vi ní ña, ta ni õn vása veé ní chiño yo'o —káchí tãJesús xí'in ñivi.

12

Ñayó'o ká'ãn xa'q tãJesús kómí ra ndayí ka'nda chiño ra xa'q kivi yii ña nákindée najudío

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Ñii kivi yii ña nákindée najudío, ta tãJesús xí'in naxíka xí'in ra kuã'an na yá'a na ma'ño nõõ yóo yita trigo. Ta naxíka xí'in tãJesús kixá'a na xí'j ní na soko, ta saá xa'nda na yokõ ta kúndaã na soõ trigo, ta xaxi na trigo.

² Ta xini nafariseo ña ke'é nayó'o, ta ñika'an na saá xí'in tãJesús:

—Naxíka xí'in ún ñiya'a ndoso na ndayí Ndios chi xa'nda na trigo, ta õn vá'a kasa chiño yó kivi yii ña nákindée yó, káchí ndayí Ndios ña ñitaa tãMoisés xina'a.

³ Ta ndakuijn tãJesús, káchí ra saá xí'in na:

—¿An õn vása ní-ka'vi ndó to'on Ndios nõõ ká'ãn ña xa'a xij sikuá yó tarey David xí'in natá'an ra, kivi ñixi'j ní na soko? ⁴ Saá chi kuja xina'a ñikí'vi nayó'o ini ve'e Ndios, ta xixi na sítã va'a ñayii vará õn sivi sũtu xikuu na. Ta káchí ndayí Ndios saá: “Ndasaá sũtu kuiti kúchiño kuxu sítã va'a ñayii.” ⁵ Ta xa ka'vi ndó ndayí Ndios ña ká'ãn õn kivi kasa chiño yó kivi yii ña nákindée yó. Ta nasũtu kisa ndivi na chiño ve'e ño'o ká'no kivi yii ña nákindée yó, ta õn koõ kuachi ndiso na xa'a ñayó'o. ⁶ Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, yí'j kúu tã kómí ní ka ndayí nõõ ve'e ño'o ká'no.

⁷ To'on Ndios káchí ña saá: “Kónij ña kundá'vi ini ndó koni ndó inkã ñivi, ta ke'é ndó ñava'a xí'in na. Tá õn xijn ndó kundá'vi ini ndó koni ndó nayó'o, ta saá õn vása kusij ini j ña sóko ndó nda'a j”, káchí Ndios. Tá va'a ná kundaã ini ndó to'on yó'o, níkúu, ta saá õn chikaã kuachi ini ndó koni ndó ñivi na õn koõ kuachi kómí. ⁸ Yí'j, tã tã kixi nõõ Ndios, kómí j ndayí ka'an j yukia va'a ke'é yó kivi yii ña nákindée yó —káchí tãJesús xí'in nafariseo.

Ñayó'o ká'ãn xa'q tãJesús kivi sanda'a ra ñii tã tã yichí nda'a

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Ta kee taJesús kua'ḅan ra, ta nḅkḅ'vi ra ve'e ño'o sinagoga. ¹⁰ Ta yóo ñii ṭaa, ṭa yichí nda'a kúu ra, ta ɔn vása kánda ña. Ta ndóo nafariseo xito na yu kúu ñii ña ɔn vá'a ke'é taJesús, ña kuchiño chikaḅ na kuḅchi saṭa ra. Ta saá nḅndaḅa ṭo'on na ra:

—¿Yukíḅ káchí ndayí Ndios ña kándixa yó? ¿Án kúchiño sanda'a yó nḅvi kḅivḅ yḅi ña nákindée yó?

¹¹ Ta ndakuijn taJesús, nḅka'ḅan ra xí'in na:

—Tá ñii ndó'ó kómí ndó ñii ndikachi saṅa ndó, ta nákaa rí ñii yavḅ kónó kḅivḅ yḅi ña nákindée yó, ta, ¿yukíḅ ke'é ndó? ¿Án ɔn ko'ɔn ndó tava ndó kitḅ saṅa ndó tí naḅava? ¹² ḅTa kua'ḅa ní ka ndáya'ví ñii ṭaa noḅ ñii kitḅ saṅa yó! Ta ndixa ñava'a kúu ña ke'é yó chiño va'a kḅivḅ yḅi ña nákindée yó.

¹³ Ta saá nḅka'ḅan taJesús xí'in ṭa ṭa yichí nda'a:

—Sanakaḅ ún nda'a ún vitin —káchí ra.

Ta ṭayó'o sanakaḅ ra nda'a ra, ta nduḅva'a ña. Ndḅtán yóo inkḅ nda'a ra ña va'a, saá kḅndoo ña. ¹⁴ Ta kee nafariseo kua'ḅan na, ta kḅixá'á na ká'ḅan na xí'in tá'an na ndasaá koo ka'ni na taJesús.

Ñayó'o ká'ḅan xa'a ña nḅtaa ñii ṭaprofeta xa'a taJesús

¹⁵ Ta taJesús xini ra yukíḅ xáni ini nafariseo, ta keṭa ra ve'e ño'o sinagoga ta kua'ḅan ra. Ta kua'ḅa ní nḅvi xḅkundikɔn na saṭa ra, ta saá sanda'a ra ndi'i na ndee ndó'o. ¹⁶ Ta nḅka'ḅan ra xí'in na:

—On ka'ḅan ndó xí'in nda' ñii nḅvi xa'a ña ke'é ḅ.

¹⁷ Ñayó'o nḅka'ḅan ra, ta saá kundivi ṭo'on ña nḅka'ḅan Ndios xí'in ṭaprofeta Isaías xḅna'á. Ta ṭo'on yó'o nḅtaa ṭaIsaías ña nḅka'ḅan Ndios xa'a ṭaa ṭa ti'ví ra sakaku nḅvi ñoyívi yó'o, káchí ña saá:

¹⁸ Yó'o yóo ṭaa ṭa naḅaxinḅ ña kasa chiño ra noḅ ḅ, ta kí'vi ní iniḅ xiniḅ ra, ta kúsiḅ ní iniḅ xiniḅ ra.

Ta nataxiḅ Nímaḅ ini ra,

ta saá ka'ḅan ndoso ra ñandḅḅ xí'in ndi'i nḅvi.

¹⁹ On naa ra, ta ni ɔn kutee ra, ta ɔn nda'yi ndaa ra xí'in nda' ñii nḅvi.

Ta ɔn nda'yi ra ko'ɔn ra yichḅ ña konḅ so'o nḅvi.

²⁰ Ndḅtán yóo ñii ṭaa ṭa ɔn vása ka'no ka' ñii tón tamá tá'nó chi tón xa tá'nó kúu nó, saá yóo ṭaa ṭa naḅaxinḅ,

ta ndḅtán yóo ñii ṭaa ṭa ɔn vása nda'va ka' ñii tímá tón xa kána ñi'mḅ yi'va,

saá yóo ṭaa ṭa naḅaxinḅ,

chi ṭa kundá'ví ini kuu ra koni ra nḅvi nandá'ví na vitá ini, na ɔn kḅivḅ

chindee xí'in mḅi,

ḅndaḅ kúndeé ra noḅ ndi'i ña ɔn vá'a ta chinóo síkón ra ñava'a ñandḅḅ.

²¹ Ta ndi'i nḅvi na ñoyívi yó'o xí'in ndino'o nímaḅ na kundati na ra ña ke'é

ra ñava'a ta sakaku ra na,

káchí Ndios, nḅtaa ṭaIsaías xḅna'á.

Ñayó'o ká'ḅan, nḅvi nḅka'ḅan na xa'a taJesús

kómí ra ndee ñanímḅ ndivḅ'a

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² Ta nḅvi kua'ḅan na ña kua'ḅan ñii ṭaa ṭa kómí nímaḅ ndivḅ'a xí'in na noḅ taJesús, ta kḅixaḅ na noḅ yóo ra. ṭaa ṭa ndee ndó'o yó'o kúu ra ṭakuáá ta ñi'í ra, ta taJesús sanda'a ña'á ra, ta saá kúchiño nakoto ra ta naka'ḅan ra.

²³ Ta ndi'i nḅvi na ndóo yó'o naḅa'nda ní ini na xḅni na ña ke'é taJesús, ta nḅka'ḅan na, káchí na saá:

—¿An tayó'o kúu t̄as̄a'ya ñani s̄ikuá t̄aDavid, t̄a ndáti yó ti'ví Ndios kixaa?

²⁴ Ta x̄inj̄ sq'o nafariseo ña n̄ika'̄an̄ n̄ivi yó'o, ta saá n̄ika'̄an̄ tá'an na:

—Xí'in ndee ñaBeelzebú,* ña kúu ñaká'no n̄oq̄ ndi'i n̄im̄a ndiv̄a'a, táva tayó'o n̄im̄a ndiv̄a'a —káchí na.

²⁵ Ta t̄ajesús x̄inj̄ ra ndi'i ña x̄áni ini nafariseo, ta n̄ika'̄an̄ ra saá xí'in na:

—Tá yóo ñii ñoo, ta ɔn v̄asa yóo yu'ú n̄ivi, ta naṭa'v̄i tá'an na, ta k̄ixá'a na káni tá'an na xí'in natá'an na, ta kama ní ndi'i x̄a'a ñoo yó'o. Tá yóo ñii ve'e n̄oq̄ naṭa'v̄i tá'an na, ta káni tá'an na, ta ndi'i x̄a'a n̄ivi ve'e yó'o.

²⁶ Tá ñaním̄a ndiv̄a'a ká'no Satanás nátava ña ini n̄ivi n̄im̄a ndiv̄a'a tá'an ña, níkuu, ta saá naṭa'v̄i tá'an ñandiv̄a'a ta káni tá'an ña xí'in tá'an ña, ta yaḫ̄i ní ndi'i x̄a'a yich̄i ña. ²⁷ M̄ji ndó ká'̄an̄ ndó ndí xí'in ndee ñaním̄a ndiv̄a'a ká'no táva j̄ ñandiv̄a'a. Tá ndixa saá x̄áni ini ndó, ta na ndik̄on̄ saṭa ndó na táva ñandiv̄a'a, ¿míchi v̄axi ndee nayó'o táva na ñandiv̄a'a? Na ndik̄on̄ saṭa ndó kachí na ɔn s̄iv̄i ndee ñaním̄a ndiv̄a'a ká'no kúu ña kómí na kivi tava na ñandiv̄a'a. Ta saá kixaa ñii k̄iv̄i na ndik̄on̄ saṭa m̄ji ndó yó'o kuu na kasa nani x̄a'a kūachi ndiso ndó chi ñavatá ká'̄an̄ ndó x̄a'a j̄. ²⁸ Ta ȳi'j̄, kómí j̄ ndee Ním̄a Ndios ña tava j̄ n̄im̄a ndiv̄a'a, ta ña ké'é j̄ yó'o káchí ña saá: vitin k̄ixaa k̄iv̄i ña k̄ixá'a x̄a'nda chiño Ndios n̄oq̄ n̄ivi ñoyivi yó'o.

²⁹ 'Ta yóo ñii t̄aa ndee ní ndaku, ta n̄ivi ɔn kúchiño k̄iv̄i na ve'e ra ña kindaa na ñakuiká kómí ra. Si'na x̄inj̄ ñó'ó katón na ra, ta saá kuchiño k̄iv̄i na kindaa na ndi'i ñakuiká kómí ra. Ndatán yóo t̄aa ndee ní ndaku yó'o, saá yóo ñaním̄a ndiv̄a'a ká'no.

³⁰ 'Ndi'i n̄ivi na ɔn v̄asa yóo yu'ú xí'in j̄, nayó'o kúu na ɔn x̄inj̄ koni na ȳi'j̄. Ta ndi'i n̄ivi na ɔn v̄asa chíndeé ȳi'j̄ nakaya na n̄ivi ña kundik̄on̄ na yich̄i Ndios, nayó'o kúu na sákuj̄t̄a ní'no n̄ivi ña ɔn kundik̄on̄ na yich̄i Ndios.

³¹ 'Ta ndixa ká'̄an̄ j̄ xí'in ndó, Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra x̄a'a ndi'i ña ɔn v̄a'a ké'é n̄ivi, ta kúchiño kasa ká'no ini ra x̄a'a ndi'i t̄o'on̄ ña ká'̄an̄ ndiv̄a'a na xí'in Ndios. Ta ndi'i n̄ivi na ká'̄an̄ ndiv̄a'a xí'in Ním̄a Ndios,† ta Ndios ɔn kasa ká'no ini ra x̄a'a n̄ivi yó'o. ³² Ta n̄ivi na ká'̄an̄ ndiv̄a'a xí'in ȳi'j̄, t̄a t̄a k̄ixi n̄oq̄ Ndios, ta Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra x̄a'a na. Ta n̄ivi na ká'̄an̄ ndiv̄a'a xí'in Ním̄a Ndios, ta Ndios ɔn kasa ká'no ini ra x̄a'a nayó'o vitin, ni ndi'i saá kuj̄ya ña v̄axi —káchí t̄ajesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'̄an̄, ndatán yóo n̄im̄a n̄ivi,
saá yóo t̄o'on̄ ña ká'̄an̄ na*
(Lc. 6:43-45)

³³ Ta tuku n̄ika'̄an̄ t̄ajesús xí'in na, káchí ra saá:

—Tá yóo yit̄on̄ tón v̄a'a, ta saá kóon̄ kuj̄'i tí v̄a'a nda'a nó. Tá yóo yit̄on̄ tón ɔn v̄a'a, ta saá kóon̄ kuj̄'i tí ɔn v̄a'a nda'a nó. Tá x̄ito ndoso ndó kuj̄'i tí yóo nda'a yit̄on̄, ta saá kundaḡ ini ndó án tón v̄a'a kúu nó, án tón ɔn v̄a'a kúu nó. Ndatán yóo yit̄on̄, saá yóo n̄ivi. ³⁴ Ta ndó'ó, ká'̄an̄ j̄ xí'in ndó, j̄s̄a'ya k̄oq̄ xat̄i kúu ndó! Chi m̄ji ndó kúu n̄ivi na ɔn v̄a'a, ta ñakán̄ ɔn kúchiño ká'̄an̄ ndó t̄o'on̄ v̄a'a. Ndatán yóo n̄im̄a n̄ivi, saá yóo t̄o'on̄ ña ká'̄an̄ na. ³⁵ N̄ivi na kómí n̄im̄a v̄a'a, ká'̄an̄ na t̄o'on̄ v̄a'a. Ta n̄ivi na kómí

* **12:24** In̄ka k̄iv̄i nan̄i Satanás kúu Beelzebú. † **12:31** Ñii t̄o'on̄ ña ká'̄an̄ ndiv̄a'a xí'in Ním̄a Ndios kúu ña ká'̄an̄ n̄ivi ndí ndee ña kisa ndivi chiño v̄a'a kúu ndee ña v̄axi n̄oq̄ n̄im̄a ndiv̄a'a ká'no.

níma ɔn vá'a, ká'an na tɔ'on ɔn vá'a. ³⁶ Ta ká'an j̄ xí'in ndó, kixaā ñii kivī ña kasa nani Ndios xā'a ndi'i nivī ñoyivi yó'o, ta konj̄ ñó'ó ndi'i nivī taxi na kuenda xā'a ndi'i tɔ'on ña ɔn vá'a nj̄ka'an na. ³⁷ Chi xā'a tɔ'on mji ndó ña nj̄ka'an ndó, Ndios kasa nani ra xā'a ndó'ó, ta saá ka'an ra án kundoo ndó xí'in ra, án kɔ'on ndó ndaya —káchí t̄ajesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xā'a nivī ndukú na
ñii milagro nɔɔ t̄ajesús*

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ Ta sava nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios nj̄ka'an na xí'in t̄ajesús, káchí na saá:

—Tata maestro, kóni ndj̄ ña ke'é ún ñii milagro nɔɔ ndj̄.

³⁹ Ta ndakuijn t̄ajesús:

—j̄Nj̄vi na ndiva'a ní ini, na ɔn vása kándixa Ndios kúu ndó'ó! Saá chi ndukú ndó ñii milagro nɔɔ j̄ ña kandixa ndó ndí t̄a t̄a kixi nɔɔ Ndios kúu j̄. Ta ɔn ke'é j̄ ink̄a milagro ña koto ndó, chi va'a kā xinj̄ ñó'ó kundaā ini ndó ña nj̄ndo'o taprofeta Jonás kuȳa x̄inā'a. ⁴⁰ Ta t̄aJonás x̄inakaā ra unj̄ ndivī, ta unj̄ ñoō t̄ixin t̄itiaká ká'no. Ta saá yj̄'i, t̄a t̄a kixi nɔɔ Ndios, kunakaā j̄ unj̄ ndivī, ta unj̄ ñoō t̄ixin ño'o. ⁴¹ Tá kixaā kivī kasa nani Ndios xā'a nivī ñoyivi yó'o, ta na'oo Ninive chikaā na kuachi sata ndó'ó na táku vitin. Saá chi xinj̄ sɔ'o na ña nj̄ka'an t̄aJonás xí'in na, ta n̄andikó ini na ta kandixa na Ndios. Ta yj̄'i, t̄a t̄a yóo xí'in ndó vitin, kúu ñii t̄aká'no kā nɔɔ t̄aJonás, ta ɔn x̄ijn ndó konj̄ sɔ'o ndó ña ká'an j̄. ⁴² Tá kixaā kivī kasa nani Ndios xā'a nivī ñoyivi yó'o, ta saá tuku ñii ñáreina, ñá nj̄xa'nda chiño nɔɔ ñoo n̄ani Sabá x̄inā'a, chikaā ñá kuachi sata ndó'ó na táku vitin. Chi ñáreina yó'o xíká ní nj̄xa'an ñá xinj̄ sɔ'o ñá tɔ'on ña nj̄ka'an t̄arey Salomón, chi t̄a ndíchí ní s̄inj̄ x̄ikuu ra. Ta yj̄'i, t̄a t̄a yóo xí'in ndó vitin, kúu ñii t̄aká'no kā nɔɔ t̄aSalomón, ta ɔn x̄ijn ndó konj̄ sɔ'o ndó tɔ'on ña ká'an j̄ —káchí t̄ajesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xā'a t̄ajesús kivī saná'a ra xā'a níma ndiva'a
(Lc. 11:24-26)*

⁴³ Ta tuku nj̄ka'an t̄ajesús xí'in na:

—Tá ñii níma ndiva'a sáña ña ñii t̄a, ta saá ku'an ña nɔɔ yuk̄u ȳichí ña nandukú ña nɔɔ nakindée ña. Tá ɔn vása nání'i ña nɔɔ nakindée ña, ⁴⁴ ta xáni ini ña saá: “Ndikó yó ndj̄'vi yó ini t̄a nɔɔ kee yó vaxi yó”, káchí ña. Ta ndikó ña, náxaā ña nɔɔ yóo t̄a nɔɔ kee ña, ta nákoto ña v̄ichí ini ra. Ndátán yóo ñii ve'e nj̄tj̄'vi ta ndasa livi na, saá yóo ini t̄a yó'o. ⁴⁵ Ta ndikó níma ndiva'a ku'an ña, ta nandukú ña ink̄a níma ndiva'a, ta nání'i ña ux̄a níma ña ndiva'a ní kā nɔɔ mji ña. Ta ndikó koo ña, ta ku'an ux̄a níma ndiva'a yó'o xí'in ña, ta kixaā ndi'i ña nakoo ña ini t̄a yó'o. Ta saá xó'v̄i ní kā ra vitin nɔɔ ña si'na. Saá kundo'o ndó'ó na ndóo ñoyivi yó'o vitin tá ɔn x̄ijn ndó konj̄ sɔ'o ndó tɔ'on j̄ —káchí t̄ajesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xā'a kivī kixaā si'í t̄ajesús xí'in ñani ra
(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)*

⁴⁶ Tá ká'an kā t̄ajesús xí'in nivī, ta saá kixaā si'í ra xí'in nañani ra, ta yíta na ke'e nɔɔ yóo ra, ta kóni na ka'an na xí'in ra. ⁴⁷ Ta ñii t̄a ndatɔ'on ra xí'in t̄ajesús:

—Tata, si'í ún xí'in nañani ún yíta na ke'e, ta kóni na ka'an na xí'in ún —káchí ra.

⁴⁸ Ta ndakuijn t̄ajesús, nj̄ka'an ra xí'in t̄ayó'o:

—¿Yu kúu si'íj? ¿Ta yu kúu nañanij?

⁴⁹ Ta saná'a nda'a ra naxíka xí'in ra, ta nika'an ra, káchí ra saá:

—Yó'o ndóo si'íj xí'in nañani j. ⁵⁰ Chi nivi na kisa ndivi ña kóni Yivá j Ndios, ta yóo ñoyivi ñino, nayó'o kúu ñani j xí'in kiva j xí'in si'íj —káchí tajesús.

13

Cuento yó'o ndát'o'on xa'a ta chí'i ndik'in trigo

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Ta mii kivi yó'o keta tajesús ñii ve'e ta kua'an ra, ta nijaa ra xikoo ra yu'u mni. ² Ta kixaa kua'a ní nivi noo ra, ta saá ndaa ra ñii tón barco ta xikoo ra satá tón barco noo mni, ta ndi'i nivi yó'o yíta na yu'u takuii. ³ Ta kixá'a ra ndát'o'on ra kua'a ní cuento ña saná'a ra na, ta káchí ra saá xí'in na:

—Saá ndo'o ñii taa ta chí'i ndik'in trigo. ⁴ Ta kixá'a ra xíta ní'no ra ndik'in trigo ña chí'i ra noo ño'o. Ta sava ña nijoo yichi, ta kixaa tísaa ta xaxi ri ña. ⁵ Sava ndik'in nijoo noo yásín ní ño'o satá yuu, ta ndik'in yó'o kama ní ñindutá ña, chí on vása kuikon noo ño'o yó'o. ⁶ Ta keta ño'o ta nijyichi ña, ta ndi'i xa'a ña, saá chí ni-kee kóno tío'o ña. ⁷ Ta sava ña nijoo ma'ño tón ñiño, ta ñindutá ña, ta ni-kuchiño kua'no ña, saá chí xa'no tón ñiño yó'o ta xa'ni ndutá nó ña. ⁸ Ta sava ndik'in nijoo noo ño'o va'a ña kuikon. Ta ñindutá ña, ta xa'no ña, ta kua'a ní nijiyi ndik'in yita yó'o. Sava yita taxi ña ñii ciento ndik'in, sava yita taxi ña unj siko ndik'in, ta sava yita taxi ña oko uxu ndik'in. ⁹ Ndi'i ndó'o nivi na yóo so'o, xini ñó'o chikaa so'o ndó ña ká'an j xí'in ndó —káchí tajesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an ndachun tajesús saná'a ra nivi xí'in cuento

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Ta kixaa naxíka xí'in ra noo ra, ta ñindaqa to'on na ra:

—¿Ndachun xí'in cuento saná'a un nivi?

¹¹ Ta ndakuiin ra, nika'an ra xí'in na:

—Ta ndó'o, kúndaq ini ndó to'on ña ñó'o se'é ña yo'vi ní ña ká'an xa'a yichi noo xá'nda chiño Ndios, chí saá taxi Ndios nda'a ndó. Ta inka nivi kuiti xini so'o na to'on yó'o, ta on vása kúndaq va'a ini na yukia káchí ña. ¹² Ta nivi na kúndaq ini to'on ká'an j, ta Ndios taxi ra ña kúndaq va'a ka ini na ña, ta nivi na on xjin kúndaq ini to'on ña ká'an j, ta ña lo'o to'on xini so'o na ta sandaño'o na ndi'i ña. ¹³ Xa'a ñayó'o kúu ña saná'a j nivi xí'in cuento: Vará xito na, ta on vása xini na ñandaq. Vará xini so'o na, ta on vása chikaa so'o na, ní on vása kúndaq ini na ña ndát'o'on j. ¹⁴ Ta saá kisa ndivi na to'on ña nitaq taprofeta Isaías xina'a, ña káchí: Ndios káchí ra saá:

“Vará xini so'o ní na, ta nda ñii kivi on kúndaq ini na ña xini so'o na. Vará xito ní na, ta nda ñii kivi on kúndaq ini na yukia xito na.

¹⁵ Ta nima nivi yó'o xa kutá'yá yuu ña.

Ta nákasi kútu na so'o na,
ta nákasi na nduchú noo na,
chí on xjin na koto na,
ní on xjin na koni so'o na.

Ña ké'é na saá kúu ña on xjin na kúndaq ini na ñandaq,
ní on xjin na ndikó na kixi na noo j ña sanda'a j na”,
káchí Ndios, káchí taprofeta xina'a.

16 'Ta mji ndó, nákaa ñasiji níma ndó chi xító ndó ñava'a ké'é j, ta xínj sọ'o ndó ña ká'an j xí'in ndó. 17 Ndixa ká'an j xí'in ndó, kuiya xina'a ñixjo ku'a'a ní naprofeta xí'in inká ñivi na ñixika ndakú nọ Ndios, ta ndi'i nayó'o kutoo na koto na ña xító ndó vitin, ta ñi-kuchiño na, ta kutoo na koni sọ'o na ña xínj sọ'o ndó vitin, ta ñi-kuchiño na —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

Ñayó'o ká'an tajesús nándaxin ra cuento xq'a tqa chí'i ndikjin trigo
(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

18 Ta tuku ñika'an tajesús xí'in naxíka xí'in ra:

—Ta vitin koni sọ'o ndó yukia káchí cuento xq'a tqa chí'i ndikjin trigo. 19 Ndikjin ña ñikoyo yichj ndátọ'on ña xq'a ñivi na xínj sọ'o xq'a yichj nọ xá'nda chiño Ndios, ta nayó'o ọn vása kúndaq ini na, ta saá vaxi ñandiva'a ká'no ta táva ña tọ'on Ndios ña xínj sọ'o na. 20 Ta ndikjin ña ñikoyo nọ yuú ndátọ'on ña xq'a ñivi na xínj sọ'o tọ'on Ndios, ta xandjkon náki'in va'a na ña, ta kúsiy ní ini na. 21 Ta yá'a ñii kánj lo'o, tá kixá'a vaxi ña xó'vi na, án inká ñivi ọn xjin ká na koni ña'a na xq'a ña kándixa na tọ'on Ndios, ta nayó'o xandjkon sándakoo na yichj Ndios, ta ọn xjin ká na kándixa na, saá chi ọn tǎ'an chikaq va'a ini na tọ'on Ndios. 22 Ta ndikjin ña ñikoyo nọ tón ñiño ndátọ'on ña xq'a ñivi na xínj sọ'o tọ'on Ndios. Ta saá chiño yóo ñoyívi yó'o sándi'í ní ini na, ta kixá'a na kisa chiño na ña kukomí na ku'a'a ní ñakuiká ñoyívi yó'o, ta saá ọn xjin ká na kutakú na ndátán ká'an tọ'on Ndios. 23 Ta ndikjin ña ñikoyo ño'ọ va'a ña kulkon ndátọ'on ña xq'a ñivi na xínj sọ'o tọ'on Ndios, ta kándixa ini na ña. Nayó'o kúu na kúndeé nduu ñivi na va'a ini ta ke'é na ku'a'a ní ñava'a nọ Ndios. Ndatán yóo ñii ndikjin ña táxi ọkọ uxu ndikjin, ta inká ndikjin ña táxi unj sjo ndikjin, ta inká ndikjin ña táxi ñii ciento ndikjin, saá yóo ñivi na kándixa ndino'o ini tọ'on Ndios —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

Cuento yó'o ndátọ'on ña xq'a yita trigo xí'in ku'u na'a

24 Ta ndátọ'on tajesús inká cuento ña saná'a ra ñivi, káchí ra saá:

—Ndatán yóo ñii tqa chí'i ra ndikjin trigo, saá yóo yichj nọ xá'nda chiño Ndios. 25 Kivi kisin tqa chí'i trigo ta kisin ndi'i tqa kisa chiño nọ ra, ta kixaa ñii tqa tqa sáq ini xini ña'a, ta chí'i ra ndikjin ku'u na'a nọ ño'o nọ xa chí'i na ndikjin trigo, ta saá keta ra ku'a'an ra. 26 Ta ñindutq trigo ta xa'no ña, ta kixaa kivi kána yokó ña, ta saá xini ñivi ndi ku'u na'a xá'no ña ma'ño yita trigo. 27 Ta na kisa chiño nọ tqa tqa chí'i trigo kixaa na nọ ra, ta ñika'an na xí'in ra: "Tata, ɶan ọn vása kuiti ní-chi'i ún ndikjin trigo? Ta vitin yóo ku'a'a ní ku'u na'a xí'in trigo. ɶMíchí kixi ña?", káchí na. 28 Ta ndakuijn tqa chí'i trigo: "Ñii tqa tqa sáq ini xini yi'j kixi ra chí'i ra ku'u na'a." Ta na kisa chiño nọ ra ñindaq tọ'on na ra: "ɶAn kóni ún to'on ndi ndi'i ku'u na'a?" 29 Ta ndakuijn ra, káchí ra saá: "Ó'on, ọn to'on ndó ku'u na'a koto to'on ndó trigo xí'in ña. 30 Va'a ná taxi yó kua'no xí'in tá'an ña andq kivi ka'nda yó ña. Ta kivi tǎ'nda ña ta ka'an j xí'in na xá'nda, káchí j saá: Ka'nda ndi'i ndó ña, ta tava síin ndó trigo, ta ki'in ndó ku'u na'a, ta katón nomi ndó ña ta kọ'on ña kọkọ ña; ta saá taan va'a ndó ndikjin trigo yaká ve'e j", káchí tqa tqa chí'i trigo xí'in na kisa chiño nọ ra —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

Cuento yó'o ndátq'on xq'a ndikɔn mostaza

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Ta ndátq'on tɔJesús inkɔ cuento ña saná'a ra nɔvi, káchí ra saá xí'in na:

—Ndatán yóo ñii ndikɔn mostaza ña ch'i ñii tɔa ño'q ra, saá yóo yichí nqo xá'nda chiño Ndios. ³² Ta ndikɔn mostaza kúu ña válí ní kɔ nqo ndi'i ndikɔn yóo ñoyívi yó'o, ta kivi ndútɔ ña ta ndúu ña ña ká'no ní kɔ nqo ndi'i inkɔ ñatɔtɔ chí'i nɔvi. Kivi xɔ'no ña, ta nduɔ ña ñii tón yitɔn ká'no, ta kíxɔa tísaa kísa va'a rí tɔkɔ rí nda'q nó.

Cuento yó'o ndátq'on xq'a levadura

(Lc. 13:20-21)

³³ Ta tuku ndátq'on tɔJesús inkɔ cuento, káchí ra saá:

—Ndatán yóo levadura ña ñasaka nɔvi xí'in yuxɔn sítɔ va'a, saá yóo yichí ña xá'nda chiño Ndios. Vará lo'o ní levadura ñasaka nɔvi xí'in unj ko'ndo ná'no yuxɔn harina, ta kɔndeé ña sɔnaño ña ndi'i yuxɔn yó'o.

Ñayó'o ká'an ndɔqchun sáná'a tɔJesús nɔvi xí'in cuento

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Ta kivi nika'an tɔJesús xí'in nɔvi, ta ndasaá kuiti xí'in cuento saná'a ra na; ɔn vása ní-saná'a ra nayó'o xí'in inkɔ nqo tɔ'on. ³⁵ Saá kísa ndivi ra tɔ'on Ndios ña nɔtaa ñii tɔprofeta xɔnɔ'á, ña káchí saá:

Ká'an j xí'in nɔvi xí'in cuento;

ta ndátq'on j xí'in na xɔ'q tɔ'on ña nɔxɔyo se'é ndɔ kivi kísa va'a j ñoyívi yó'o tɔndɔ kivi vitin, káchí Ndios, nɔtaa tɔprofeta xɔnɔ'á.

Ñayó'o ká'an tɔJesús nándaxin ra cuento xq'a yita trigo xí'in kɔ'u na'á

³⁶ Ta nɔndayɔ tɔJesús nɔvi, ta nɔkɔ'vi ra ve'e. Ta kíxɔa yatin naxíka xí'in ra nqo ra, ta nika'an na xí'in ra:

—Nandaxin ún nqo ndj yukíɔ kóni káchí cuento xɔ'q kɔ'u na'á xí'in yita trigo.

³⁷ Ta ndakuijn ra, káchí ra saá xí'in na:

—Tɔa tɔ ch'i ndikɔn trigo kúu yí'j, tɔa tɔ kixi nqo Ndios. ³⁸ Ta ño'q nqo ch'i ra kúu ñoyívi yó'o, ta ndikɔn trigo kúu nɔvi na kuɔ'an yichí Ndios. Ta kɔ'u na'á kúu nɔvi na ndíkon yichí ñanímɔ ndivɔ'a. ³⁹ Ta tɔa tɔ sáɔ ini tɔ ch'i kɔ'u na'á kúu ñanímɔ ndivɔ'a ká'no. Ta kivi ña ka'nda na trigo xí'in kɔ'u na'á kúu kivi sondí'í ñoyívi yó'o, ta na ka'nda kúu naángel. ⁴⁰ Ndatán náto'on nɔvi kɔ'u na'á nqo ño'q ch'i na, ta ka'mi na kɔ'u na'á yó'o nqo xíxí ño'q, saá ke'é naángel kivi sondí'í ñoyívi yó'o. ⁴¹ Yí'j, tɔa tɔ kixi nqo Ndios, ti'ví j naángel kɔ'ɔn na tava na ndi'i nɔvi na chú'u inkɔ nɔvi ke'é na ña ɔn vá'a, ta tava na ndi'i nɔvi na ke'é ña ɔn vá'a. ⁴² Ta taan na nɔvi yó'o nqo ndeé ní xíxí ño'q, nqo kuaku ní na ta xɔ'vj ní na. ⁴³ Ta ndi'i nɔvi na kísa ndivi ña kóni Ndios kundɔo na nqo xá'nda chiño Yivá yó Ndios, ta ndatán yóo ña yé'e ño'q, saá naye'e nɔvi yó'o. Ndi'i nɔvi na yóo sɔ'o, xínj ñó'ó chikaɔ sɔ'o na ña ká'an j xí'in na —káchí tɔJesús xí'in naxíka xí'in ra.

Cuento yó'o ndátq'on xq'a ñakuíká ña yóo se'é

⁴⁴ Ta tuku ndátq'on tɔJesús ñii cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá xí'in na:

—Ñii ñakuíká yóo se'é tɔxin ño'q, ta ñii tɔa nɔnɔ'i ra ña, ta kúsij ní ini ra, ta tuku chikaɔ se'é ra ña, ta nɔxɔ'an ra nɔsɔkó ndi'i ra ña kómí ra, ta

saá ndjikó ra sata ra ño'q yó'o nqo chikaq se'é ra ñakuiká. Ndatán yóo ñakuiká yó'o, saá yóo yichj nqo xá'nda chiño Ndios.

Cuento yó'o ndátq'on xq'a yuu livi

45 Ta ndátq'on tajesús inkq cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Ñii tqa tã síkó ña'a ndúkú ra yuu livi ní ña ndáya'ví ní ñani ña perla.

46 Ta ñani'i ra ñii yuu livi ña ndáya'ví ní, ta ñixq'an ra ñisjikó ndi'i ra ña kómí ra, ta saá ndjikó ra sata ra yuu livi yó'o. Ndatán yóo yuu livi ña ndáya'ví ní, saá yóo yichj ña xá'nda chiño Ndios.

Cuento yó'o ndátq'on xq'a ñonq ña táva na tiqá

47 Ta ndátq'on tajesús inkq cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Ndatán yóo ñii ñonq ña chikaq na ini mjni, ta kuq'a ní nqo tiqá táva na, saá yóo yichj ña xá'nda chiño Ndios. 48 Tá chútú ñonq, ta násita na ña yu'u takuii. Ta saá náqaxin na ndi'i tiqá tí va'a ta táan na rí ini chikiva, ta xata na tí qn vá'a. 49 Saá kundo'o ñivi kivi sondí'í ñoyívi yó'o: ta kixaq naángel ta nata'ví na ñivi na va'a xí'in na qn vá'a, 50 ta na qn vá'a kuqta na ko'qn na nqo xixi ño'q ndi'i saá kivi, nqo kuaku ní na ta xo'vi ní na.

Ñayó'o ká'an tajesús xq'a ñakuiká xaq xí'in ñakuiká yatá

51 Ta tajesús ñindaqã tq'on ra naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—¿Án kúndaq ini ndó ndi'i ña ñika'anj xí'in ndó?

—Kúndaq va'a ini ndi, Tata —káchí na.

52 Ta ñika'an tajesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i na sáná'a ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés ta ndikqn na yichj nqo xá'nda chiño Ndios, ta ndatán yóo ñii tqa xí'in ve'e ra nqo ñó'o ñakuiká yatá xí'in ñakuiká xaq, saá yóo nayó'o. Ta saá kúchiño na konj ñó'o na ñakuiká xaq xí'in ñakuiká yatá —káchí ra.

*Ñayó'o ká'an xq'a tajesús kivi ñixiyo ra ñoo Nazaret
(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)*

53 Ta ndi'i ndátq'on tajesús cuento ña sáná'a ra na, ta kee ra kuq'an ra.

54 Ta ñaxaq ra ñoo mji ra, ta kixá'a ra sáná'a ra ñivi ve'e ño'q sinagoga. Ta ñaka'nda ní ini na, ta káchí na xí'in tá'an na saá:

—¿Mikiq sakuá'a tayó'o ndi'i ña xini ní ra? ¿Mikiq kee ndee ña ké'é ra milagro xí'in ñivi? 55 ¿Án qn sivi tayó'o kúu sa'ya tãcarpintero? ¿Án qn sivi si'i tayó'o kúu ña ñani María? ¿Án qn sivi ñani taJacobo, taJosé, taSimón xí'in taJudás kúu ra? 56 ¿Án qn ndixa ndóo kiva ra ñoo yó yó'o? ¿Mikiq kixi ña xini ní tayó'o? —káchí na.

57 Ta ñi-xiin na konj sq'o na ña ká'an ra. Ta ñika'an tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—Ndi'i saá ñoo ñoyívi yó'o kisa tq'ó na ta'profeta, ta ñaño mji ra xí'in nave'e mji ra qn xjin na kasa tq'ó na ra —káchí ra.

58 Ta saá qn vása ní-ke'é ra kuq'a ní milagro xí'in na, chi ñi-xiin na kandixa na ra.

14

*Ñayó'o ká'an xq'a ña ñixi'i taJuan, ta sa'kuchu ñivi
(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)*

¹ Ta kivi yó'o tarey Herodes, ta xá'nda chiño nqo ñaño estado Galilea, xini sq'o ra ndi'i ñava'a ña ke'é tajesús, ² ta nika'an ra xí'in na kisa chiño nqo ra:

—Tajesús yó'o kúu tajuan, ta sakuchu ñivi, ta ñixi'i ra ta vitin nataku ra, ñakan kómi ra ndee ké'é ra ndi'i milagro yó'o vitin —káchí tarey.

³⁻⁴ Nika'an tajesús to'on yó'o chi xáni sijn ra xa'a ña on vá'a ke'é ra xí'in tajuan. Chi tajuan nika'an ra ku'a'a ní yichí xí'in tajesús, káchí ra saá:

—Ndayí Ndios ña ñitaa tamoisés káchí ña, on ko'q yichí naki'in ún ñásí'í ñani ún koo ñá xí'in ún —káchí ra.

Saá chi tajesús xa ñitonda'a ra xí'in ñaHerodías ñásí'í tafilipe ta kúu ñani mji ra. Ta tajesús, xa'a ña sakusij ra ini ñásí'í ra yó'o, xa'nda chiño ra nqo natropa ña tiin na tajuan, ta katón na ra ta chika'a na ra ini ve'e qa.

⁵ Ta tajesús kóni ra ka'ni ra tajuan, ta ñi-kuchiño ra chi yí'vi ra nqo ñivi, chi ñivi xáni ini na ndí tajuan kúu ra profeta. ⁶ Ta ñii kivi kana viko ñixino kujya tajesús, ta ñasa'ya ñaHerodías qa xa'a ña nqo ndi'i na ndóo viko yó'o, ta kusij ní ini tajesús xini ra ña, qa xa'a ña. ⁷ Ta saá chiná'a ra Ndios ña taxi ra nda'a ñálo'o yó'o ndi'i ña ndukú ña nqo ra. ⁸ Ta si'í ña nika'an ña xí'in sa'ya ña yukia ndukú ña nqo tarey, ta saá nika'an ñálo'o yó'o xí'in tarey:

—Chinóo ún sijn tajuan, ta sakuchu ñivi, nqo ko'q ña ndika, ta taxi ún ña nda'a j.

⁹ Ta kúchuchú ní ini tarey ña xini sq'o ra ña ndukú ñálo'o, ta saá ni, xa'nda chiño ra ña kasa ndivi na ña ndukú ña nqo ra, xa'a ña xini sq'o ndi'i na ndóo viko yukia nika'an ra xí'in ñálo'o ña chiná'a ra Ndios. ¹⁰ Ta t'vi ra natropa ku'a'an na ve'e qa, ta kandoso na sikon tajuan. ¹¹ Ta saá ní na sijn tajuan kánóo ña nqo ko'q ta taxi na ña nda'a ñálo'o, ta ñálo'o yó'o nataxi ña ko'q yó'o nda'a si'í ña.

¹² Ta naxika xí'in tajuan kixa'a na ve'e qa, ta nakuiso na yiki koñu ra, ta nixa'an na sanduxun na ña. Ta saá kixa'a na nqo yóo tajesús, ta ndato'on na xí'in ra yukia ñindo'o tajuan.

*Ñayó'o ká'an xa'a tajesús kivi taxi ra xixi o'on mil qa
(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)*

¹³ Ta kivi xini sq'o tajesús ña ñindo'o tajuan, ta saá kee ra ku'a'an ra ini tón barco, ta nixa'a ra ñii xiiña nqo on ko'q ñivi. Ta saá xini sq'o ñivi mí ku'a'an tajesús, ta kee na ku'a'an xa'a na sa'a ra. ¹⁴ Tá nqo tajesús tón barco, ta xini ra ku'a'a ní ñivi, ta kúnda'ví ní ini ra xini ra na, ta sanda'a ra ñivi na ndee ndó'o. ¹⁵ Ta xa ñikuaa ní kúu ña, ta saá ñitonda'a yatin uxu ovi naxika xí'in ra, ta nika'an na xí'in ra:

—Tata, nqo ndóo yó vichí ní, ta ñikuaa ní kúu ña vitin. Va'a ti'vi ún ndi'i ñivi yó'o ná ko'on na ñoo válí yatin ña ndukú na sata na ña kuxu na —káchí naxika xí'in ra.

¹⁶ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra xí'in naxika xí'in ra:

—On vása xini ñó'o ko'on na. Mji ndó taxi kuxu na —káchí ra.

¹⁷ Ta nika'an na saá:

—On ko'q ku'a'a ñaxixi. Yóo kuiti o'on sja va'a ta ovi kúu tiaká.

¹⁸ Ta nika'an tajesús saá xí'in na:

—Taxi ndó ña yóo nda'a j.

¹⁹ Ta saá n̄kaʼan ra xí'in n̄vi kundoo ndi'i na n̄o yita síi. Ta k̄i'in ra o'on s̄ta va'a xí'in ovi tiaká, ta x̄ito ndaa ra ñoyívi n̄ino, ta n̄kaʼan ra, káchí ra:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ña'á ún t̄axi ún ñaxíxi.

Ta ta'ví ra s̄ta va'a, ta t̄axi ra ña nda'a naxíka xí'in ra, ta nayó'o n̄taxi na ña nda'a ndi'i n̄vi na ndóo yó'o. ²⁰ Ta n̄ani ña x̄ixi ndi'i n̄vi nda n̄xaa ini na. Tá ndi'i x̄ixi na, ta naxíka xí'in taJesús s̄akutú na ux̄u ovi chikiva xí'in ña k̄indoo ndoso, chí n̄i-kundeé nan̄ivi kuxu ndi'i na ña. ²¹ Ta ndi'i na x̄ixi yó'o x̄ikuu na ñii o'on m̄il t̄aa, xí'in ink̄a ku'a'á ní násí'i xí'in ku'a'á ní naválí.

Ñayó'o ká'an x̄a'q taJesús ña x̄ika ra n̄o m̄ini
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² Ta saá taJesús xa'nda chiño ra n̄o naxíka xí'in ra ña ndaa na tón barco ta ko'on si'na na n̄o ra nda ink̄a x̄iña n̄o m̄ini, saá chí n̄indoo ra ndayi ra ndi'i n̄vi. ²³ Tá ndi'i n̄indayi ra n̄vi, ta ndaa ra ku'aʼan ra yuk̄u n̄o kaʼan ra xí'in Ndios. Ta saá n̄iketá ño'o ta k̄unaa, ta yóo mató'on ra yuk̄u yó'o, ²⁴ ta tón barco kánoo nó ma'ño m̄ini. N̄i-kuchiño ko'on ka nó chí ndeé ní káni t̄ach̄i xí'in takuii ta s̄akuiko ní ña tón barco. ²⁵ Ta xa yatin kóni t̄vi kúu ña,* ta taJesús x̄ika x̄á'á ra n̄o takuii v̄axi ra n̄o kánoo tón barco. ²⁶ Tá x̄ini naxíka xí'in ra ndí x̄ika ra n̄o m̄ini, ta saá n̄iyi'ví ní na, ta xí'in ndi'i ndee na n̄kaʼan na:

—ñii ñi'ná kúu ñakaa! —káchí na.

²⁷ Ta saá kama n̄kaʼan taJesús xí'in na:

—On kundí'i ini ndó, chí yi'j va kúu j. On kuyi'ví ndó —káchí taJesús xí'in na.

²⁸ Ta n̄kaʼan taPedro, káchí ra saá:

—Tata, tá ndixa yó'o kúu ún, ta ka'nda chiño ún n̄o j ta ná kundoo j n̄o takuii ta x̄a j n̄o ún.

²⁹ —Na'a —káchí taJesús xí'in ra.

Ta taPedro n̄o ra tón barco, ta k̄ixá'á ra x̄ika x̄á'á ra n̄o takuii ña x̄a ra n̄o taJesús. ³⁰ Ta x̄ini ra ndeé ní v̄axi t̄ach̄i, ta n̄iyi'ví ní ra, ta k̄ixá'á ra ku'aʼan n̄iketá ra ini m̄ini, ta xí'in ndi'i ndee ra n̄kaʼan ra:

—Tata, ¡sakaku ún yi'j! —káchí ra.

³¹ Ta taJesús x̄and̄ikon sanakaa ra nda'a ra, ta t̄jin ra taPedro, ta n̄kaʼan ra xí'in ra:

—¡T̄aa t̄a lo'o ní kándixa ini yi'j kúu yó'o! ¿Nd̄achun x̄ika ini ún, ta on v̄asa kándixa ún yi'j chindeé j yó'o?

³² Ta saá ndaa na tón barco, ta n̄iya t̄ach̄i. ³³ Ta na ñó'o ini tón barco x̄ikuxítí na n̄o taJesús, ta k̄isa to'ó na ra, n̄kaʼan na saá xí'in ra:

—ñdixa yó'o kúu ún Sa'ya Ndios! —káchí na.

Ñayó'o ká'an x̄a'q taJesús
k̄ivi s̄anda'a ra n̄vi ñoo Genesaret
(Mr. 6:53-56)

³⁴ N̄iya'a na m̄ini ta n̄ixaa na ink̄a x̄iña, ta n̄o na tón barco ñoo Genesaret. ³⁵ Ta n̄akoni nan̄ivi ñoo yó'o yu kúu taJesús, ta saá t̄i'ví na n̄vi ndato'on na xí'in ink̄a na ñoo yatin ña k̄ixaa taJesús. Ta nayó'o k̄ixaa na xí'in na ndeé ndó'o n̄o ra. ³⁶ Ta x̄aku ndá'ví na n̄o ra ña taxi ra

* 14:25 Ña cuarta vigilia nákaa ña t̄xin k̄a un̄i xí'in k̄a j̄ño x̄it̄aan.

tɔndɔa nda'a na ra, vará lo'o yu'u tikɔtɔ ra, ta ndi'i n̄ivi na n̄itɔndɔa nda'a ña'a nduvá'a na.

15

Ñayó'o ká'ɔn yu kúu n̄ivi na yakuá n̄oɔ Ndios

(Mr. 7:1-23)

¹ Ta sava nafariseo xí'in sava na sáná'a ndayí Ndios k̄ixi na ñoo Jerusalén, ta k̄ixaa na n̄oɔ t̄aJesús, ta n̄indaɔa t̄o'on na ra:

² —¿Ndachun yá'a ndoso naxíka xí'in ún n̄oɔ ña saná'a naxijí sikuá yó xina'á? Chi ɔn vása ndá'a na ta xixi na —káchí na xí'in t̄aJesús.

³ Ta ndakuijn t̄aJesús, n̄ika'ɔn ra saá xí'in na:

—Ta ndó'ó, ¿ndachun yá'a ndoso ndó ndayí ña xá'nda chiño Ndios, ta kisa ndivi ndó ña saná'a naxijí sikuá ndó xina'á? ⁴ Chi Ndios n̄ika'ɔn ra, káchí ra saá: “Kasa t̄o'ó ndó yivá ndó, ta kasa t̄o'ó ndó si'í ndó”, ta “Xíní ñó'ó kivi ndi'i n̄ivi na kándiva'a xí'in yivá na án xí'in si'í na”, káchí Ndios.

⁵ Ta ndó'ó, sáná'a ndó káchí ndó yóo yichí ka'ɔn ñii t̄aa xí'in yivá ra ta xí'in si'í ra, káchí ra saá: “On kúchiño j̄ chindeé j̄ ndó'ó, saá chi xa n̄ika'ɔn j̄ taxi j̄ ndi'í ña kómí j̄ nda'a Ndios”, káchí ra. ⁶ Ta xa'a ña ká'ɔn ra ñayó'o káchí ña saá: On vása xíní ñó'ó ka kasa t̄o'ó ra yivá ra, ta ɔn vása xíní ñó'ó ka kasa t̄o'ó ra si'í ra. Ta saá chíkaa n̄ino ndó t̄o'on Ndios xa'a ña ndikɔn ndó yichí m̄ji ndó. ⁷ ¡Na ɔv̄i yu'u kúu ndó'ó! Ta ñandaa kúu t̄o'on Ndios ña n̄itaa taprofeta Isaías xa'a ndó kujya xina'á, ña káchí saá:

⁸ N̄ivi yó'o kisa t̄o'ó na yijí xí'in ndasaá kuiti t̄o'on kée yu'u na, ta nima na xíká ní yóo ña n̄oɔ j̄, chi ɔn vása ndino'o ini na kisa t̄o'ó na yijí.

⁹ Ta nda man̄i kisa t̄o'ó na yijí, chi sáná'a na n̄ivi ña kúu ndayí m̄ji na, ta ɔn vása sáná'a na n̄ivi ña xá'nda chiño j̄ n̄oɔ na,

káchí Ndios —káchí t̄aJesús xí'in nafariseo ta xí'in na sáná'a ndayí.

¹⁰ Ta t̄aJesús k̄ana ra n̄ivi v̄axi na n̄oɔ ra, ta n̄ika'ɔn ra saá xí'in na:

—Konj̄ s̄o'o ndó, ta kundaa ini ndó ña ka'ɔn j̄ xí'in ndó. ¹¹ Ña xixi n̄ivi ta ña kí'vi yu'u na, ta ɔn vása ndása ña nduu n̄ivi na yakuá n̄oɔ Ndios. Ta t̄o'on ña ɔn vá'a v̄axi yu'u n̄ivi, ta ñayó'o ndása ña nduu n̄ivi na yakuá n̄oɔ Ndios —káchí t̄aJesús xí'in na.

¹² Ta naxíka xí'in ra k̄ixaa na n̄oɔ ra, ta n̄indaɔa t̄o'on na ra:

—¿Án xíní ún ña n̄isaa ní nafariseo ña xíní s̄o'o na t̄o'on ña n̄ika'ɔn ún xí'in na?

¹³ Ta ndakuijn ra:

—Ndátan yóo ku'u ña ɔn vása ní-chi'i Yivá yó Ndios, ta xíní ñó'ó to'on ndi'i ra ña, saá yóo nafariseo yó'o. ¹⁴ Ta saá ɔn kani sin̄i ndó xa'a na. Ndátan yóo nakuáá t̄in na nda'a ink̄a nakuáá ku'ɔn na yichí, saá yóo nayó'o. Tá ñii t̄akuáá t̄in ra nda'a ink̄a t̄akuáá ku'ɔn na yichí, ndiovj̄ ra saá koyo ta'vi.

¹⁵ Ta ndakuijn t̄aPedro, n̄ika'ɔn ra, káchí ra saá:

—Nandaxin ún n̄oɔ ndí cuento saná'a ún xa'a ña ndasaá nduu n̄ivi na yakuá n̄oɔ Ndios.

¹⁶ Ta n̄ika'ɔn t̄aJesús xí'in na:

—¿Án ñii k̄i'va ndátan yóo ink̄a n̄ivi, saá yóo ndó'ó? ¿Án t̄a'án kundaa ini ndó? ¹⁷ Ndi'i ña xixi n̄ivi kí'vi ña yu'u na ta xaa ña t̄ixin na, ta saá yá'a ña xit̄a ña. ¹⁸ Ta t̄o'on ña ɔn vá'a v̄axi ña yu'u na chi káku ña nima na,

ta ñayó'o ndása ña nduu ñivi na yakuḡ ñoḡ Ndios. ¹⁹ Chi ndi'i ña ḡn vá'a xáni ini ñivi káku ña níma na. Ta chínda'á ña na ke'é na ndi'i saá ñoḡ ña ḡn vá'a, ña kúu ña xá'ni na inka ñivi, xí'in ña kí'vi ṭaa kuḡchi ñoyívi xí'in inka ña'á ñá ḡn sivi kúu ñási'í ra, án kí'vi ña'á kuḡchi ñoyívi xí'in ṭaa ṭa ḡn sivi kúu yí ñá, xí'in ndi'i inka ñoḡ ñakini ña ké'é ñivi xí'in inka ña'á án ṭaa. Ta inka ña ḡn vá'a ké'é na kúu ña kisa kuí'na na, xí'in ña ká'an na ñavatá, xí'in ña kándiva'a na xí'in inka ñivi. ²⁰ Ndi'i ñayó'o kúu ña ndása ña nduu ñivi na yakuḡ ñoḡ Ndios. Tá ña ḡn vása ndá'á ñivi ña kuxu na, ñayó'o ḡn vása ndása ña nduu na ñivi yakuḡ ñoḡ Ndios —káchí ṭajesús.

Ñayó'o ká'an xa'q ñii ña'q ñá kixi xíká
ta kándixa ñá ṭajesús
(Mr. 7:24-30)

²¹ Ta kee ṭajesús xí'in naxíka xí'in ra, ta kuḡ'an na ñii xiiña ñoḡ yóo yatin ñoo Tiro xí'in Sidón. ²² Ta ñii ñáCanaán* vaxi yatin ñá ñoḡ kuḡ'an ra, ta xí'in ndi'i ndee ñá ñika'an ñá, káchí ñá si'a xí'in ra:

—Tata, sa'ya ṭaDavid, jná kundá'vi ini ún koni ún yí'í! Sa'ya j ñálo'o ndee ní xó'vi ñá, chi kómí ñá níma ndiva'a —káchí ñá.

²³ Ta ḡn vása ní-ndakuijn ṭajesús ndá ñii ṭo'on. Ta saá naxíka xí'in ra kixaaḡ na ñoḡ ra, ta xáku ndá'vi na ñoḡ ra:

—Ka'an ún xí'in ñáyó'o ná ko'ḡn ñá, saá chi ndá'yi ní ñá vaxi ñá sṭaṭa yó.

²⁴ Ta ñika'an ṭajesús:

—Ndios ṭí'vi ra yí'í vaxi j kuiti ñoḡ ñaño Israel, chi ndátan yóo ndikachi tí ndaño'ó ñoḡ xito'o rí, saá yóo nayó'o —káchí ra.

²⁵ Ta ñáña'á yó'o ñitondaa yatin ñá, ta xikuxítí ñá ñoḡ ṭajesús, ta ñika'an ñá xí'in ra:

—Tata, jchindeé ún yí'í!

²⁶ Ta ndakuijn ra, ñika'an ra:

—ḡn vása va'a tava ñivi sṭa va'a ña xíxi sa'ya na ta sakana na ña ñoḡ tí ina kuxu rí ña.

²⁷ Ta ñika'an ñá xí'in ra, káchí ñá saá:

—Ndixa, Tata. Ta saá ni, tí ina xíxi rí ña chaḡchi kóyo yu'u mesa xito'o rí —káchí ñá.

²⁸ Ta ṭajesús ñika'an ra:

—Nana, kónó ní chikaḡ ún ña ndáa ini ún yí'í. Ta kasa ndivi j ña ndúkú ún ñoḡ j —káchí ra.

Ta ñálo'o sa'ya ñáña'á yó'o mji hora yó'o nduṭva'a ñá.

Ñayó'o ká'an xa'q ṭajesús kivi sṭanda'a ra
kuḡ'q ní ñivi na ndee ndó'o

²⁹ Ta saá ṭajesús kee ra kuḡ'an ra yu'u mji Galilea. Ta ndaa ra ñii yuku ta xikoo ra. ³⁰ Ta kuḡ'á ní ñivi kixaaḡ na ñoḡ ra, ta xí'in nayó'o kixaaḡ ñivi na ḡn kivi kaka xá'á, ñivi nakuáá, ñivi ñańí'í, ñivi na lavó nda'a, ñivi na lavó xa'á, xí'in inka na ndeé ndó'o ndi'i saá ñoḡ ku'e'e kixaaḡ na ñoḡ ṭajesús. Ta sṭanda'a ra ndi'i na ndeé ndó'o yó'o. ³¹ Ta saá ñaka'nda ní ini ñivi xini na ndi na xikuu ñańí'í ká'an na, na xikuu na lavó nda'a xí'in na lavó xa'á nduṭva'a na, na xikuu na ḡn kivi kaka xá'á xika na, na xikuu nakuáá xito

* **15:22** Njxjyo ñii xiiña xjnaní Canaán xjna'á, ta ñivi na xjtaḡu yó'o ḡn sivi najudío xjkuu na, ta nanjvi xjndḡo yó'o njxaaḡ na xjndḡo na ñii xiiña ñoḡ ñanı Fenicia yatin ñoo Tiro xí'in Sidón.

na. Ta ndi'i nivi kisa ká'no na ta kisa to'ó na Ndios ta xá'nda chiño nqo naIsrael.

Ñayó'o ká'an xq'a tajesús kivi taxi ra xixi komi mil tqa
(Mr. 8:1-10)

³² Ta tajesús kana ra naxíka xí'in ra vaxi na nqo ra, ta nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Kúnda'ví ní iní j xíni j nivi, chi xa uní kivi ndóo na yó'o ta on koó ña kuxu na. On xini j ti'ví j na no'ó na koto kivi nduú na yichi, chi xí'j ní na soko —káchí ra.

³³ Ta ndakuijn naxíka xí'in ra:

—¿Mikía sata yó sítá va'a kuxu ndi'i nanivi, chi vichí ní káa yó'o?

³⁴ Ta njindaká to'on tajesús naxíka xí'in ra:

—¿Ndasaá sítá va'a kómí ndó?

Ta ndakuijn na:

—Yoo uxá sítá va'a xí'in lo'o tiaká váli.

³⁵ Ta saá nika'an ra xí'in nivi kundoo ndi'i na nqo ño'ó. ³⁶ Ta kjin ra uxá sítá va'a xí'in lo'o tiaká, ta nika'an ra, káchí ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ña'á un taxi un ñaxixi.

Ta ta'ví ra sítá va'a yó'o, ta ta'ví ra tiaká, ta taxi ra ña nda'a naxíka xí'in ra, ta nayó'o naxi na ña nda'a nivi kuxu na. ³⁷ Ta nani ña xixi ndi'i nivi nda nixaa ini na. Tá ndi'i xixi na, ta naxíka xí'in tajesús saktú na uxá chikiva sítá va'a xí'in tiaká ña kjndoo ndoso, chi nj-kundeé nivi kuxu ndi'i na ña. ³⁸ Ta ndi'i nivi na xixi yó'o xikuu na komi mil tqa xí'in inká kuá'a ní násí'í xí'in kuá'a ní naváli. ³⁹ Ta tajesús nika'an ra njndayi ra nivi yó'o ta kuano'ó na, ta saá ndaa ra tón barco, ta kuá'an ra ñii xiiña nani ña Magdala.

16

Ñayó'o ká'an xq'a nafariseo xí'in nasaduceo
kivi ndukú na ñii milagro nqo tajesús
(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Ta nafariseo xí'in nasaduceo kixaa na nqo tajesús. Ta kóni koto ndoso na ra, káchí na saá xí'in ra:

—Ke'é un ñii milagro ña kundaa ini ndi, tá ndixa Ndios ti'ví yó'ó.

² Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—Tá njkuua, tá kukuá'á nqo sakan njiketá ño'o, ta ká'an ndó, káchí ndó saá: “Va'a ní koo kivi taan.” ³ Tá xitaan, tá kukuá'á ndi'i nqo sakan vaxi kana ño'o, ta ká'an ndó, káchí ndó saá: “On vása va'a koo kivi vitin.” jNivi na ovi yu'u kúu ndó'ó! Xini va'a ndó ña kúu seña ña káchí ndasaá koo kivi, ta, jndachun on vása kúndaá ini ndó yukía kóni kachí ña xito ndó xí'in ña xini so'o ndó ke'é j vitin? ⁴ jNivi na ndiva'a ní ini, na on vása kándixa Ndios kúu ndó'ó! Saá chi ndúkú ndó ñii milagro nqo j ña kándixa ndó tá taa ta kixi nqo Ndios kúu j. Ta yi'j on ke'é j inká milagro ña koto ndó, chi va'a ká xini ñó'ó kundaa ini ndó ña njndo'o taprofeja Jonás kujya xina'á.

Ta saá kee tajesús kuá'an ra xí'in naxíka xí'in ra.

Ñayó'o ká'an xq'a levadura nafariseo
(Mr. 8:14-21)

⁵ Ta ndaa na tón barco ta kuá'an na n̄iya'a na inká xiiña noq m̄ini, ta naxíka xí'in ta Jesús n̄andoso na kuni'i na s̄ita va'a ko'on na. ⁶ Ta n̄ika'an ta Jesús xí'in na:

—Koto va'a ndó. Qn naki'in ndó levadura nafariseo xí'in nasaduceo.

⁷ Ta n̄ika'an naxíka xí'in ra xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Ká'an ra saá xí'in yó chi on koq s̄ita va'a ní'i yó.

⁸ Ta kundaq̄ ini ta Jesús yukia n̄ika'an xí'in tá'an na, ta káchí ra saá xí'in na:

—Na on vása kándixa kúu ndó. ¿Ndachun ká'an xí'in tá'an ndó: “Qn koq s̄ita va'a ní'i yó”, káchí ndó? ⁹ ¿An ta'an kundaq̄ ini ndó? ¿An n̄andoso ndó ña ta'ví q'on s̄ita va'a xixi na q'on mil ta, ta n̄indo kuá'a ní ka chikiva s̄ita va'a? ¹⁰ ¿An n̄andoso ndó xa'a ux̄a s̄ita va'a xixi na komi mil ta, ta n̄indo kuá'a ní ka chikiva s̄ita va'a? ¹¹ ¿Ndachun on vása kundaq̄ ini ndó chi on s̄ivi xa'a s̄ita va'a kúu ña ká'an xí'in ndó vitin? Koto va'a ndó, on naki'in ndó levadura nafariseo xí'in nasaduceo —káchí ra xí'in naxíka xí'in ra.

¹² Ta saá kundaq̄ ini na on s̄ivi xa'a levadura ña ñó'o xí'in s̄ita va'a kúu ña ká'an ta Jesús xa'a. Ta ña ká'an ra xa'a xí'in na kúu ña koto va'a na noq to'on ña saná'a nafariseo xí'in nasaduceo.

Ñayó'o ká'an xa'a ta Pedro kivi n̄ika'an ra ndí ta Jesús kúu Cristo ta t̄'ví Ndios sakaku n̄ivi ñoyivi yó'o

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Ta kixaa ta Jesús ñii xiiña noq yóo yatin ñoo Cesarea Filipino, ta n̄indaqa to'on ra naxíka xí'in ra:

—¿Yukia káchí n̄ivi xa'a j̄i yu kúu j̄i?

¹⁴ Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Sava n̄ivi ká'an yó'o kúu ún ta Juan, ta sakuchu n̄ivi. Sava na ká'an yó'o kúu ún ta profeta Elías. Ta inká na ká'an yó'o kúu ún ta Jeremías án inká ta profeta ta x̄itaku x̄ina'á.

¹⁵ Ta n̄indaqa to'on ra na:

—Ta m̄i ndó, ¿yukia káchí ndó yu kúu j̄i?

¹⁶ Ta ndakuijn ta Simón Pedro, n̄ika'an ra:

—Yó'o kúu Cristo, ta ta t̄'ví Ndios sakaku n̄ivi ñoyivi yó'o, ta kúu ún Sa'ya Ndios ta'táku.

¹⁷ Ta n̄ika'an ta Jesús xí'in ra:

—Ñava'a ní ke'é Ndios xí'in ún, tata Simón, sa'ya ta Jonás, chi on s̄ivi n̄ivi kúu na saná'a yó'o ñandaq̄ yó'o. Ta Yivá j̄i Ndios, ta yóo ñoyivi ñino, kúu ta saná'a yó'o. ¹⁸ Ndixa ká'an xí'in ún, ta vitin sakunaní j̄i yó'o Pedro,* ta s̄ata yuu yó'o† kasa va'a j̄i ve'e ño'o j̄i noq nakutá'an ndi'i n̄ivi na kándixa yí' j̄i, ta nda ñii kivi on ndi'i xa'a ña, chi ndeñ ña xá'ni n̄ivi, on kuchiño kundeé ka ña noq n̄ivi na kándixa yí' j̄i, ta kutaku ndino'o na ndi'i saá kivi.

¹⁹ Ta nataxi j̄i nda'a ún llave ña nakuiná ún ye'é noq ki'vi nan̄ivi yich̄i noq xá'nda chiño Ndios. Ta Ndios taxi ra ndayi nda'a ún ña ka'an ún yu kúu ñava'a ta yu kúu ña on vá'a ke'é n̄ivi ñoyivi yó'o. Ta saá koo yu'ú ra xí'in ún xa'a ndi'i ñayó'o —káchí ra xí'in ta Pedro.

²⁰ Ta ta Jesús n̄ika'an ra xí'in na:

* **16:18** To'on griego “petros” kivi Pedro, kóni káchí ña: yuu lo'o. † **16:18** To'on griego “petra” kóni káchí ña: yuu ká'no.

—Ta ɔn ka'ʌn ndó xí'in ndá ñii n̄vi ndí yí'j kúu Cristo, ɬa ɬa ɬi'vi Ndios sakaku n̄vi ñoyívi yó'o.

Ñayó'o ká'ʌn xá'a ɬaJesús ndátɔ'on ra ña ka'ni na ra
(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)

²¹ Ndá kivi yó'o kixá'a ɬaJesús ndátɔ'on ra xí'in naxíka xí'in ra ndí xínj ñó'ó kɔ'on ra ñoo Jerusalén. Ta ñoo yó'o naxíkuʌ'a nɔɔ najudío, xí'in na sáná'a ndayí Ndios xí'in naná'no nɔɔ nasutɔ saxo'vi ní na ra. Ta ka'ni na ra, ta kivi unj nataku ra, kasa Ndios. ²² Ta saá ɬaPedro ɬava síin ña'a ra, ta kixá'a ra n̄n̄a ra xí'in ɬaJesús xá'a ña n̄ka'ʌn ra, ta ɬaPedro n̄ka'ʌn ra, káchí ra saá xí'in ɬaJesús:

—jNá ɔn taxi kundo'o ún ñayó'o, Tata! jNdá ñii kivi ɔn kundo'o ún saá!

²³ Ta ndikó koo ɬaJesús ta n̄ka'ʌn ra xí'in ɬaPedro, káchí ra saá:

—jKuta'a ún nɔɔ j, ñandiva'a ká'no! Ta yó'ó ɬaPedro sási ún nɔɔ j ña ɔn kasa ndivi j ña kóni Yivá j Ndios. ɔn vása xáni ini ún ndátán xáni ini Ndios. Ta kuiti xáni ini ún ndátán xáni ini n̄vi —káchí ɬaJesús xí'in ɬaPedro.

²⁴ Ta n̄ka'ʌn ɬaJesús xí'in naxíka xí'in ra:

—Ndi'i n̄vi na kóni kundikɔn yí'j xínj ñó'ó sandakoo na ndi'i ña káchí ini m̄i na, ta kusókó na tón cruz m̄i na[‡] ta kundikɔn na sata j. ²⁵ Ndi'i n̄vi na ndasaá kuiti ndúkú ña kutaku va'a na ñoyívi yó'o, ta ɔn x̄in na xo'vi na xá'a j, ta nayó'o ɔn kuchiño na kutaku na xí'in Ndios. Ta n̄vi na ɔn vása ndí'i ini ndukú kutaku va'a na ñoyívi yó'o, xá'a ña kundikɔn na yí'j, nayó'o kúu n̄vi na kutaku xí'in j. ²⁶ Tá kómí n̄vi ndi'i ñakuiká ñoyívi yó'o, ta ɔn vása táku ndino'o na nɔɔ Ndios, ta ndá man̄j kúu ña. Saá chi ɔn kuchiño na cha'vi na xí'in ndi'i ñakuiká kómí na xá'a ña kutaku na xí'in Ndios. ²⁷ Ta yí'j, ɬa ɬa kixi nɔɔ Ndios, vaxi ñii kivi ndikó j ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ndee ña va'a ña livi yé'e Yivá j Ndios, ta kixaʌ naángel xí'in j, ta saá cha'vi j ñii ñii n̄vi xá'a ndi'i ñava'a án ña ɔn vá'a ke'é na ñoyívi yó'o. ²⁸ Ndixa ká'ʌn j xí'in ndó, sava ndó'ó na ndóo vitin, kutaku ka ndó ña kivi koni ndó yí'j, kivi ndikó j ñoyívi yó'o ña ka'nda chiño j nɔɔ ndi'i n̄vi —káchí ɬaJesús xí'in na.

17

Ñayó'o ká'ʌn xá'a kivi n̄taxa ɬaJesús,
x̄ini unj ɬaxíka xí'in ra
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

¹ Njya'a iño kivi ta ɬaJesús naɬaxin ra unj ɬaxíka xí'in ra, ɬaPedro, ɬaJacobó xí'in ɬaJuan ɬa kúu ñani ɬaJacobó yó'o, ta kuʌ'ʌn na xí'in ra ñii yukú síkón. ² Ta kán x̄ini na naɬsama nɔɔ ɬaJesús. Ndátán yé'e ño'o saá náye'e nɔɔ ra. Ta nduyaa tikotɔ ra. Ndátán yóo ño'o ña yé'e saá yóo tikotɔ ra. ³ Ta saá n̄t̄ivi ɬaMoisés xí'in ɬaElías, ndátɔ'on na xí'in ɬaJesús. ⁴ Ta n̄ka'ʌn ɬaPedro xí'in ɬaJesús:

—Tata, va'a ní ndóo yó yó'o. Tá kóni ún, ta kasa va'a ndi unj tiʌ'va, ñii ña koo m̄i ún, ñii ña koo ɬaMoisés, ta inká ña koo ɬaElías —káchí ɬaPedro xí'in ra.

[‡] 16:24 Tɔ'on kusókó na tón cruz m̄i na kóni káchí ña: Xínj ñó'ó koo ti'va n̄vi ña xo'vi na ta ndákuiti kivi na xá'a ña ndikɔn na ɬaJesús.

⁵ Tá ká'ān ká tãPedro, ta nõo ñii vjko ña ye'e ndã nõo ñĩndichi ra xĩ'in nataa yó'o, ta njsa'vi ndi'i na tĩxin vjko. Ta tĩxin vjko yó'o kixi to'on ña njka'ān Ndios, káchĩ ra saá:

—Tayó'o kúu Sã'ya j, tã kí'vi ní ini j xĩni j, ta kúsi j ní ini j xĩni j ra. Ta koni so'o va'a ndó to'on ña ká'ān ra —káchĩ Ndios.

⁶ Tá xĩnj so'o naxika xĩ'in tãJesús to'on yó'o, ta xĩkundee ndi'i na nõo ño'o, ta nĩyĩ'vi ní na. ⁷ Ta tãJesús kixaa ra nõo na, ta nĩtondaa nda'a ra na, ta njka'ān ra saá xĩ'in na:

—Ndakoo ndó. Ta õn kuyi'vi ndó.

⁸ Tá na unj yó'o ñakoto ndaa na, ta ndã ñii nĩvi õn koõ kã ní-xini na, ndã ñii laá kuiti tãJesús ñĩndichi nõo na.

⁹ Tá vaxi noo na yukũ yó'o, ta tãJesús xa'nda chiño ra nõo na, káchĩ ra saá xĩ'in na:

—Õn ndato'on ndó xĩ'in ndã ñii nĩvi ña sakán xĩni ndó. Tá kixaa kivi kivi j ta nataku j, saá kivi ndato'on ndó xĩ'in nĩvi —káchĩ ra xĩ'in na.

¹⁰ Ta naxika xĩ'in ra nĩndaqã to'on na tãJesús, káchĩ na saá:

—¿Ndachun ká'ān na sáná'a ndayĩ Ndios ndi si'na xĩni ñó'ó kixi tãElías, ta saá kixaa tã tã ti'vi Ndios sakaku ra nĩvi ñoyĩvi yó'o? —káchĩ na.

¹¹ Ta ndakuijn tãJesús:

—Ndixa tãElías si'na xĩni ñó'ó kixaa ra, ta ndasa va'a ndi'i ra ñã'a. ¹² Ta yĩ j ká'ān j xĩ'in ndó, xa kixi tãElías, ta õn vása ní-nakoni nĩvi ra, ta ke'e na xĩ'in ra ndi'i ña õn vá'a káchĩ ini mji na. Ñii kĩ'va saxo'vi na tayó'o, saá saxo'vi na yĩ j, tã tã kixi nõo Ndios —káchĩ tãJesús xĩ'in na.

¹³ Ta saá kundaa ini naxika xĩ'in ra ndi tãJesús ká'ān ra xa'a tãJuan, tã sakuchu nĩvi.

*Ñayó'o ká'ān xa'a tãJesús kivi sanda'a ra
ñii tãlo'o tã kómĩ nĩmã ndiva'a
(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)*

¹⁴ Ta kixaa tãJesús xĩ'in naxika xĩ'in ra nõo nákutá'an kuã'a ní nĩvi, ta ñii tã kixaa yatin ra nõo tãJesús, ta xĩkuxitĩ ra nõo ra. ¹⁵ Ta njka'ān ra, káchĩ ra saá xĩ'in ra:

—Tata, kundá'vi ini ún koni ún tãlo'o sã'ya j. Saá chi tã xĩ j yĩ'í kúu ra, ta ndeé ní kini xó'vi ra. Kuã'a ní yichĩ nákava ra nõo xixĩ ño'o, ta kuã'a ní yichĩ nákava ra ini takuiĩ. ¹⁶ Nĩxa'ān ra xĩ'in j nõo naxika xĩ'in ún, ta õn vása ní-kuchiño na sanda'a na ra —káchĩ ra.

¹⁷ Ta ndakuijn tãJesús, njka'ān ra xĩ'in nĩvi:

—¿Nĩvi na toon ní ini kúu ndó'ó, ta õn xĩni ndó kandixa ndó Ndios! ¿Ndasaá kã kivi xĩni ñó'ó kutaku j xĩ'in ndó? ¿Ndã ama kundedé ini j xĩ'in ndó? Ta vitin, va'a taxi ndó ná kixi tãlo'o yó'o nõo j —káchĩ ra.

¹⁸ Ta kixaa tãlo'o ta tãJesús xa'nda chiño ra nõo nĩmã ndiva'a ña kee ña. Ta ñanĩmã ndiva'a yó'o kee ña, ta xãndĩkon nduva'a tãlo'o.

¹⁹ Ta kixaa naxika xĩ'in tãJesús nõo ra, ta nĩndaqã to'on se'é na ra:

—¿Ndachun õn vása ní-kuchiño ndi tava ndi nĩmã ndiva'a yó'o?

²⁰ Ta ndakuijn tãJesús, káchĩ ra xĩ'in na:

—Õn vása ní-kuchiño ndó chi xĩni ñó'ó kandixa kã ndó Ndios. Ndixa ká'ān j xĩ'in ndó, tá kandixa ndó Ndios vará ndã lo'o kuiti, ndatán yóo ndikĩn mostaza lo'o ní ña, ta xa'a ña lo'o kuiti kandixa ndó, ñayó'o taxi ña kukomĩ ndó ndee ña ká'ān ndó xĩ'in yukũ ká'no ñĩndichi yó'o: “Kuta'a ún yó'o ta kuã'ān ún inkã xiiña kaa”, káchĩ ndó, ta yukũ ká'no ñĩndichi yó'o kuta'a ña. Saá chi tá kãndixa lo'o ndó Ndios, ta kuchiño ndó kasa ndivi

ndó ndi'i ñá'a. ²¹ Ta ñanímā ndivá'a tá'an ña xikomí tǎlo'o yó'o, xíní ñó'ó koo so'on ndó ta kǎ'ǎn ní ndó xí'in Ndios, saá kuchiño tava ndó ña —káchí tǎjesús.

Ñayó'o ká'ǎn xǎ'ǎ tǎjesús ndát'o'on tuku ra xǎ'ǎ ña kivi ra
(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Ta yóo tǎjesús xí'in naxíka xí'in ra estado Galilea, ta ñikǎ'ǎn ra xí'in na:

—Ñii kivi ña vaxi ñii tǎ nataxi ra yi'i, tǎ kúu tǎ tǎ kixi ñoo Ndios, nda'a ñivi. ²³ Ta nayó'o ka'ni na yi'i, ta tondǎa kivi uní nataku i, kasa Ndios —káchí ra xí'in na.

Ta kúchuchú ní ini naxíka xí'in ra xini sǎ'o na tǎ'on yó'o.

Ñayó'o ká'ǎn xǎ'ǎ ña chá'vi na si'ún ve'e ño'o ká'no

²⁴ Tá ñixǎǎ tǎjesús xí'in naxíka xí'in ra ñoo Capernaum, ta na káya si'ún ñani drama xǎ'ǎ ve'e ño'o ká'no kixǎǎ na ñoo tǎPedro, ta ñindǎka tǎ'on ñá'á ña:

—¿An ǎn vása chá'vi tǎMaestro si'ún xǎ'ǎ ve'e ño'o ká'no?

²⁵ Ta ndǎkuiin tǎPedro, káchí ra saá:

—Chá'vi va ra ña —káchí ra.

Ta saá tǎPedro ñiki'vi ra ve'e, ta si'na ñikǎ'ǎn tǎjesús xí'in ra, káchí ra saá:

—¿Yukíǎ xáni ini ún, Simón? Narey ñoyívi yó'o, ¿yo ñoo ñivi ndúkú na si'ún? ¿An ndúkú na si'ún ñoo ñaño mji na, án ndúkú na si'ún ñoo ñivi na inkǎ ñoo?

²⁶ Ta ndǎkuiin tǎPedro:

—Ndúkú na ña ñoo ñivi na inkǎ ñoo.

Ta ñikǎ'ǎn tǎjesús:

—Ta ñaño mji narey ǎn vása chá'vi na. ²⁷ Ta saá ni, xǎ'ǎ ña ǎn sasaǎ yó na, vǎ'a kǎ kuǎ'ǎn ún mǎni, ta sakana ún ini takuii yi'vǎ ña kómí kǎa chikí'í ñoo ña satiin yu'u títíaká, ta títíaká tǎnoó tiin ún nakuiná ún yu'u rí, ta naní'í ún ñii si'ún, ta kǎ'ǎn ún ve'e ño'o ká'no, ta cha'vi ún xǎ'ǎ yi'i xí'in xǎ'ǎ mji ún —káchí tǎjesús xí'in tǎPedro.

18

Ñayó'o ká'ǎn xǎ'ǎ yu kúu tǎká'no kǎ
ñoo xá'nda chiño Ndios

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Ta kixǎǎ naxíka xí'in tǎjesús ñoo ra, ta ñindǎka tǎ'on na ra:

—¿Yu kúu tǎká'no kǎ ñoo xá'nda chiño Ndios?

² Ta saá kǎna tǎjesús ñii tǎlo'o, ta ñikǎ'ǎn ra xí'in tǎlo'o yó'o kundichi ra mǎ'ño ñoo naxíka xí'in ra. ³ Ta ñikǎ'ǎn tǎjesús xí'in na:

—Ndixa ká'ǎn i xí'in ndó, tá ǎn vása ndasa ñino xí'in mji ndó, tá ǎn vása nduu ini ndó ndátǎn yóo ini naválí, ta ǎn kivi kǎ'vi ndó ñoo xá'nda chiño Ndios. ⁴ Ta tǎa tǎ ndása lo'o xí'in mji, ndátǎn yóo tǎlo'o yó'o, ta tǎyó'o kúu tǎká'no kǎ ñoo xá'nda chiño Ndios. ⁵ Ndi'í ñivi xǎ'ǎ ña kándixa na yi'i, ta náki'in vǎ'a na naválí, kóni káchí ña saá, ndí yi'i náki'in vǎ'a na —káchí tǎjesús xí'in na.

Ñayó'o ká'ǎn xǎ'ǎ ña yiyo kǎ'vi ñivi kuachi
(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Ta tuku ñikǎ'ǎn tǎjesús, káchí ra saá xí'in na:

—Tá yóo nakuálí na ndíkɔn yí'j, ta ñivi na chinda'á nakuálí yó'o kǐ'vi na kuachi, ¡ndá'ví ní ñivi yó'o! Vá'a kǎ si'na inkǎ ñivi ná katón na ñii yuú ká'no sɔkɔn nayó'o, ta sakana ña'á na ñoq kónó vá'a ini takuú, ña ɔn chinda'á na nakuálí kǐ'vi na kuachi. ⁷ ¡Ndá'ví ní ñivi ñoyívi yó'o!, saá chí ndi'i kǐvj yóo kuá'a ní ña ɔn vá'a ña chinda'á ñivi kǐ'vi na kuachi. ¡Ta ndá'ví ní kǎ ñivi na chinda'á inkǎ ñivi kǐ'vi na kuachi!

⁸ 'Tá ñii nda'a ndó án ñii xa'a ndó kúu ña chinda'á ndó'ó kuɔn kǐ'vi ndó kuachi, ta saá vá'a kǎ kandoso ndó ña ta sakana ndó ña. Chi vá'a kǎ kutaku ndó xí'in ñii laá nda'a ndó án ñii laá xa'a ndó, ñoq ña kɔ'ɔn ndó xí'in ɔvj nda'a ndó ta xí'in ɔvj xa'a ndó ndaya ñoq xíxi ño'ɔ ndi'i saá kǐvj. ⁹ Tá ñii nduchɔ ñoq ndó kúu ña chinda'á ndó'ó kuɔn kǐ'vi ndó kuachi, ta vá'a kǎ tava ndó ña ta sakana ndó ña. Chi vá'a kǎ kutaku ndó xí'in ñii laá nduchɔ ñoq ndó, ñoq ña kɔ'ɔn ndó xí'in ɔvj nduchɔ ñoq ndó ndaya —káchí taJesús xí'in na.

Cuento yó'o ndátɔ'on xǎ'q ñii tɔndikachi ndaño'ó

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ Ta ndátɔ'on tuku taJesús ñii cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Koto vá'a ndó ña ɔn kani sɔnj ndó na ɔn vása ndaya'vi kúu naválí yó'o. Ká'an j xí'in ndó, naángel na ndáa naválí yó'o ndóo na ndi'i saá kǐvj xí'in Yivá j Ndios, ta yóo ñoyívi ñino. ¹¹ Saá chí yí'j, ta ta kǐxi ñoq Ndios, kǐxa j ñoyívi yó'o saka ku j ñivi na ndaño'ó.

¹² '¿Yukía xáni ini ndó? Tá yóo ñii ta kómí ra ñii ciento ndikachi sana ra, ta ñii rí ndaño'ó, ta saá, zan ɔn sandakoo ra tí kɔmj sɔkɔ xa'ɔn kɔmj kundɔo mji rí yuku, ta kɔ'ɔn ra nandukú ra tí ndaño'ó? ¹³ Ndixa ká'an j xí'in ndó, tá nani'í ra rí, ta kusij ní kǎ ini ra xa'a tí nani'í ra ñoq ndi'i inkǎ tí kɔmj sɔkɔ xa'ɔn kɔmj sana ra. ¹⁴ Ndatán yóo ta ndáa ndikachi, saá yóo Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyívi ñino. ɔn xjin ra ndaño'ó nda ñii ñivi ñoq ra —káchí taJesús.

Ñayó'o ká'an ndasaá xínj ñó'ó kasa ká'no ini ñivi xǎ'q natá'an na

(Lc. 17:3)

¹⁵ Ta tuku ñika'an taJesús xí'in na:

—Tá yóo ñii tatá'an ún, ta ke'é ra ña ɔn vá'a xí'in ún, ta xínj ñó'ó kɔ'ɔn mató'ón ún ka'an ún xí'in ra ña ɔn ke'é kǎ ra ña ɔn vá'a saá xí'in ún. Tá tayó'o chika j sɔ'o ra ña ká'an ún, ta ndikó ini ra xa'a ña ɔn vá'a ke'é ra, ta saá tuku nakoo vá'a ra xí'in ún ta nakoo vá'a ra xí'in Ndios. ¹⁶ Tá tayó'o ɔn xjin ra konj sɔ'o ra ña ká'an ún, ta saá kana ún ñii án ɔvj ñivi kɔ'ɔn na xí'in ún, ta ñoq nayó'o ka'an tuku ún xí'in ra. Ta saá kasa ndivi ún tɔ'on Ndios, ña káchí ndí xínj ñó'ó ɔvj án unj ñivi na ndakuujn kasa nda j xa'a kuachi. ¹⁷ Ta saá ní, tá tayó'o ɔn xjin ra konj sɔ'o ra ña ká'an unj ndó xí'in ra, ta saá ndatɔ'on ndó xí'in na ve'e ño'ɔ yukía ke'é ra. Tá ɔn xjin ra konj sɔ'o ra ña ká'an na ve'e ño'ɔ, ta ke'é ndó xí'in tayó'o ndatán yóo ña ke'é ndó xí'in ta ɔn vása kándixa Ndios, án ndatán yóo ña ke'é ndó xí'in ñii ta ta káya sɔ'ún xa'a nagobierno ñoo Roma, saá ke'é ndó xí'in tayó'o.

¹⁸ 'Ta Ndios taxi ra ndayí nda'a ndó ña ka'an ndó yu kúu ñava'a ta yu kúu ña ɔn vá'a ke'é ñivi ñoyívi yó'o. Ta saá koo yu'ú ra xí'in ndó xa'a ndi'i ñayó'o.

¹⁹ 'Ta ká'an j xí'in ndó, tá yóo yu'ú ɔvj ndó ñoyívi yó'o xa'a ña ndukú ndó ñoq Ndios, ta saá Yivá j ta yóo ñoyívi ñino kasa ndivi ra ña. ²⁰ Saá chí

noḡ nákutá'an ovi án unj na ndikḡon sataj ta ká'an na xí'inj, ta yí'j yóo j xí'in nayó'o —káchí tajesús.

²¹ Ta saá tãPedro nĩtonḡa yatin ra noḡ tãJesús, ta nĩndaḡa tḡ'on ña'á ra:

—Tata, ¿ndasaá yichĩ xĩnĩ ñó'ó kasa ká'no ini j xá'a tã tã ké'é ña on vá'a xí'inj? ¿Án va'a andã uxã yichĩ kasa ká'no ini j xá'a ra?

²² Ta ndãkuijn tãJesús:

—On vása ká'an j xí'in ún andã uxã yichĩ kasa ká'no ini ún xá'a ra, ká'an j xí'in ún andã unj siko uxu yichĩ uxã, saá kasa ká'no ini ún xá'a ra.

Cuento yó'o ndátḡ'on xá'a ovi tã níká

²³ Ta ndátḡ'on tãJesús ñii cuento ña saná'a ra na:

—Ndátán yóo ñii tãrey kóni ra ndasa va'a ra kuenda xí'in na kisa chiño noḡ ra, saá yóo noḡ xá'nda chiño Ndios. ²⁴ Ta yóo ñii tã tã kisa chiño noḡ tãrey, ta níká ra noḡ tãrey uxu mil s'ún naní talento.* Ta kivi kixá'á tãrey ndasa va'a ra kuenda, ta nivi kixaa na xí'in tã níká yó'o. ²⁵ Ta on vása ní-kuchiño taxa'vi ra s'ún tãrey, ta saá xá'nda chiño tãrey ña siko na ra kuu ra esclavo, ndátán kasa chiño kitj saá kasa chiño ra noḡ xito'o ra. Ta xá'nda chiño tuku tãrey ña siko na ñás'í ra xí'in sa'ya ra, xí'in ndi'i ña kómi ra ña cha'vi ra ndi'i ña níká ra. ²⁶ Ta saá tã kisa chiño yó'o xikuxíti ra ta xaku ndá'vi ra noḡ tãrey, káchí ra saá: “Tata, kundá'vi ini ún koni ún yí'j, ta saá cha'vi ndi'i j s'ún ña níká j nda'a ún.” ²⁷ Ta saá kundá'vi ini tãrey xini ra tayó'o, ta kisa ká'no ini ra xá'a ña níká ra, ta tãxi ra ndayí kuã'an ndíkã tayó'o. ²⁸ Ta saá tã kisa chiño yó'o kee ra kuã'an ra, ta yichĩ nákutá'an ra xí'in inkã tatá'an mji ra tã níká noḡ ra ñii ciento s'ún válí naní denario.† Ta tjin ra sikon tã níká lo'o yó'o noḡ ra ta kixá'á ra sákuá'na ña'á ra, káchí ra saá xí'in ra: “¡Cha'vi yí'j vitin ña níká ún noḡ!” ²⁹ Ta saá tatá'an ra tã níká lo'o yó'o xikuxíti ra ta xaku ndá'vi ra noḡ ra, ta káchí ra saá: “Kundá'vi ini ún koni ún yí'j, ta cha'vi ndi'i j ña níká j nda'a ún.” ³⁰ Ta nĩ-xiin ra kundati ra. Ta saá chjkaã ra tã níká lo'o yó'o noḡ ra ini ve'e kã andã cha'vi ra ndi'i ña níká ra. ³¹ Ta inkã na kisa chiño noḡ tãrey xini na ña ndó'o tã níká lo'o, ta kúchuchú ní ini na, ta nixa'an na ndátḡ'on na xí'in tãrey ndi'i ña xini na ndo'o tã níká lo'o yó'o. ³² Ta saá tãrey kãna ra tã kisa ká'no ini ra xá'a yó'o, ta kixaa ra noḡ ra, ta tãrey nĩka'an ra xí'in ra, káchí ra saá: “¡Yó'ó tã ndiva'a kúu ún! Kisa ká'no ini j xá'a ndi'i ña níká ún noḡ j, chi xaku ndá'vi ún noḡ j. ³³ Ñii k'va ndátán kisa ká'no ini j xá'a ún, saá xini ñó'ó kasa ká'no ini ún xá'a tatá'an ún tã níká lo'o noḡ ún.” ³⁴ Ta tãrey nĩsaã ní ini ra, ta chjkaã ra tayó'o ini ve'e kã, ta xá'nda chiño ra ña saxo'vi ña'á na andã kixaa kivi ña cha'vi ndi'i ra ña níká ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí tajesús.

³⁵ Ta tuku káchí tãJesús saá:

—Ndátán ke'é tãrey yó'o, ñii k'va saá ke'é Yivá j Ndios xí'in ndó, tá on xijn ndó kasa ká'no ndino'o ini ndó xá'a natá'an ndó.

* **18:24** Ñii talento kúu s'ún ña kúu ya'vi ñii tã tã kisa chiño xá'on kujya. † **18:28** Ñii denario kúu s'ún ña kúu ya'vi ñii tã tã kisa chiño ñii kivi.

19

*Ñayó'o ká'qan xq'a tajesús kivi saná'a ra
ña qn vá'a sandakoo va'a tqa ñási'í ra
(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)*

¹ Ta ndi'i nika'qan tajesús xí'in na, ta saá kee ra estado Galilea ta kua'qan ra estado Judea ña nákaq inká tá'ví yu'u yuta Jordán. ² Ta kuq'a ní nivi xindikón na sata ra, ta sanda'a ra na ndeé ndó'o.

³ Ta sava nafariseo kixaa na noq ra ña koto ndoso ña'a na, ta nika'qan na xí'in ra:

—¿An yóo yichí ñii tqa sandakoo va'a ra ñási'í ra xq'a ña káchí ini mji ra?

⁴ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá:

—¿An qn vása ní-ka'vi ndó tq'on Ndios ña ká'qan xq'a kivi kisa va'a Ndios ñoyivi yó'o? Chi Ndios kisa va'a ra ñii tqa xí'in ñii ña'a. ⁵ Ta nika'qan Ndios: “Xq'a ñayó'o ñii tqa sandakoo ra yivá ra ta sandakoo ra si'í ra ña tonda'q ra xí'in ñási'í ra, ta na qvi yó'o nduu na ñii nivi”, káchí tq'on Ndios. ⁶ Ta saá, qn sivi ka qvi nivi kúu na, saá chi ñii nivi kúu na noq Ndios. Ta nivi na sanakutá'an Ndios, ndá ñii inká nivi qn vá'a sata'ví tá'an na nayó'o —káchí tajesús xí'in na.

⁷ Ta nindaqá tq'on nafariseo tajesús:

—Ta saá, ¿ndachun taxí ta Moisés ndayí nda'q tqa ña kasa va'a ra tutu xq'a ña sandakoo va'a ra ñási'í ra, ta ka'qan ra ndayí ra ña ko'qn ná?

⁸ Ta ndakuijn tajesús:

—Ta Moisés taxí ra ndayí ña sandakoo va'a natqa ñási'í na chi ndó'o najudio ni-xiin ndó chikaa ndó tq'on Ndios ini ndó. Chi xina'á kivi kixá'á ñoyivi qn vása ní-chitóni Ndios sandakoo va'a tqa ñási'í ra. ⁹ Ta yi'í ká'qan i xí'in ndó, tá ñii ña'a ná yóo yij ta qn vása ní-ki'vi ná kuqchi xí'in inká tqa, ta yij ná qn koq yichí kómí ra sandakoo va'a ra ná. Tá ñii tqa sandakoo va'a ra ñási'í ra, ta tonda'q tuku ra, tayó'o ki'vi ra kuqchi xí'in ñási'í ra ñaqvi. Ta tqa tqa tonda'q xí'in ñaña'a ná njndoo, kisa yij ná, ta tayó'o ki'vi ra kuqchi xí'in ná, chi ñási'í tanqó kúu ná noq Ndios —káchí tajesús xí'in nafariseo.

¹⁰ Ta naxika xí'in ra nika'qan na, káchí na saá xí'in tajesús:

—Tá qn koq yichí sandakoo va'a tqa ñási'í ra, ta va'a ka qn tonda'q ra.

¹¹ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá:

—Yóo nivi na qn kivi naki'in tq'on yó'o. Ta ndasaá kuiti nivi na chindeé Ndios kuchiño naki'in va'a tq'on yó'o. ¹² Yóo tqa tqa qn vása tonda'q chi saá kaku ra. Yóo inká tqa tá qn kuchiño konj ñó'o ra ña'a, saá chi xa'nda na ra ña qn konj ñó'o ka ra ña'a. Ta yóo inká tqa tá chikaa ini qn tonda'q, saá chi kóni ra kasa chiño ra noq Ndios. Ndi'i tqa tqa va'a kuchiño naki'in tq'on yó'o, xini ñó'o kasa ndivi ra ña —káchí tajesús.

*Ñayó'o ká'qan xq'a tajesús
kivi chinóo ra nda'a ra sini naválí
(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)*

¹³ Ta kixaa nivi xí'in naválí noq yóo tajesús ña chinóo ra nda'a ra sini na, ta ndukú ra ñava'a noq Ndios xq'a na. Ta naxika xí'in ra nika'qan na xí'in nivi yó'o:

—Qn kixi ndó xí'in naválí yó'o —káchí na.

¹⁴ Ta nika'qan tajesús saá:

—Taxi ndó naválí ná kixi na *noo j*, *on* kasi ndó *noo* na ña kixi na, chi *njvi* na ndíkõn *yichj* *noo* xá'nda chiño Ndios, ndátán yóo naválí yó'o, saá yóo na.

¹⁵ Ta chĩnóo ra nda'a ra *sjnj* naválí yó'o, ta saá *kej* ra *kuq'an* ra *inkq* xiiña.

Ñayó'o ká'an xq'a ñii tqa takuiká ní
(*Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30*)

¹⁶ Ta ñii *tqa* *kixaa* ra *noo* *tajesús*, ta *njka'an* ra, *káchí* ra saá:

—Tata maestro, *tqa* *vq'a* ini kúu ún, *¿ndá* chiño *vq'a* *xinj* ñó'ó *ke'é j*, ta taxi Ndios ña *kutaku j* *xí'in* ra ndi'i saá *kjvj* ña *vaxi*?

¹⁷ Ta ndakuijn *tajesús*:

—*¿Ndachun* *ká'an* ún *yj'i* kúu *tqa* *vq'a* ini? Saá chi *on* *kqó* *nda* ñii *njvi* *vq'a* ini, ñii *laq* Ndios kuiti kúu *tq* *vq'a* ndino'o ini. Tá kóni ún *kutaku* ún *xí'in* Ndios ndi'i saá *kjvj* ña *vaxi*, ta *xinj* ñó'ó kasa ndivi ún *ndayí* ra.

¹⁸ Ta saá *njndakq* *tq'on* *tayó'o* *tajesús*, *káchí* ra:

—*¿Ndá* *ndayí* *xinj* ñó'ó kasa ndivi *j*? —*káchí* ra.

Ta ndakuijn *tajesús*;

—*On* *ka'ni* ún *njvi*, *on* *kj'vi* ún *kuqchi* ñoyívi *xí'in* *inkq* ña'a ñá *on* *sjvi* kúu ñásí'ún, *on* kasa *ku'ná* ún ña kómí *njvi*, *on* *ka'an* ún ñavatá *xq'a* *inkq* *njvi*, ¹⁹ ta kasa *tq'ó* ún *yivá* ún, ta kasa *tq'ó* ún *si'í* ún, ta ñii *kj'va* ndátán *kí'vi* ini ún *xinj* ún *xí'in* *mji* ún, saá *kuki'vi* ini ún *koni* ún *natá'an* ún —*káchí* *tajesús* *xí'in* ra.

²⁰ Ta saá ndakuijn *tayó'o*, *njka'an* ra *xí'in* *tajesús*:

—*Yj'i* *nda* *lo'o j* *kisa* ndivi *j* ndi'i saá *ndayí* yó'o. *¿An* yóo *inkq* chiño *kumanj* kasa ndivi *j*? —*káchí* ra.

²¹ Ta ndakuijn *tajesús*:

—Tá kóni ún *kuu* ún *tq* *vq'a* ndino'o ini, ta *kuq'an* ún *sjkó* ún ndi'i ñakuiká kómí ún, ta *saní'ún* *sj'ún* *nda'a* nandá'vi. Ta saá *kukomí* ún ñakuiká ndino'o *xí'in* Ndios ñoyívi *njno*. Tá *ndi'i* *ke'é* ún ñava'a yó'o, ta *kixi* ún *kundikõn* ún *yj'i* —*káchí* *tajesús* *xí'in* ra.

²² Ta *xinj* *sq'o* *tayó'o* ña *njka'an* *tajesús*, ta *kúchuchú* ní ini ra, ta *kej* ra *kuq'an* ra, saá chi *kuq'a* ní ñakuiká kómí ra.

²³ Ta *njka'an* *tajesús* *xí'in* *naxíka* *xí'in* ra, *káchí* ra saá:

—Ndixa *ká'an j* *xí'in* ndó, *yq'vj* ní *kj'vi* *nakuiká* *yichj* *noo* xá'nda chiño Ndios. ²⁴ Tuku *ká'an j* *xí'in* ndó, *vará* *yq'vj* ní tá *kuchiño* ñii *tícamello* *ya'a* *rí* *yavj* *xq'a* *túkú*, ta *yq'vj* ní *ka* *kuchiño* *ya'a* ñii *takuiká* *yé'é* ña *kj'vi* ra *yichj* *noo* xá'nda chiño Ndios —*káchí* *tajesús* *xí'in* na.

²⁵ Ta *naxíka* *xí'in* ra *xinj* *sq'o* na ña *njka'an* *tajesús*, ta *naka'nda* ní ini na, ta *njndakq* *tq'on* na ra:

—Tá *yq'vj* ní *kj'vi* *nakuiká* *yichj* Ndios, ta, *¿yu* kúu *njvi* *kuchiño* *kj'vi* *yichj* Ndios ta *kundqo* na *xí'in* ra?

²⁶ Ta *tajesús* *xjto* ra *noo* na, ta *njka'an* ra *xí'in* na:

—*Njvi* *on* *kuchiño* na *sakaku* *xí'in* *mji* na, ñii *laq* Ndios kúu *tq* *kuchiño* *sakaku* ña'a. Ndios *kuchiño* kasa ndivi ra ndi'i chiño. *On* *kqó* ña *yq'vj* *noo* Ndios.

²⁷ Ta *njka'an* *tapedro* *xí'in* ra:

—Ta *mji* *ndj*, *xa* *sandakoo* *ndi* ndi'i ñava'a ña *xjkomí* *ndj*, *xq'a* ña ndíkõn *ndj* *saqa* ún. *¿Yu* kúu ñava'a *naki'in* *ndj* *xq'a* ñayó'o? —*káchí* ra.

²⁸ Ta *njka'an* *tajesús* *xí'in* na:

—Ndixa *ká'an j* *xí'in* ndó, tá *kixaa* *kjvj* ña *nduxaa* ñoyívi, ta *yj'i*, *tqa* *tq* *kixi* *noo* Ndios, *koo j* *táyj* *ká'no* *tón* *livi* ña *ka'nda* chiño *j*, ta *mji* ndó na

ndikɔn yɪ'j kundɔo ndó uxu ɔvi táyi ná'no, ta ka'nda chiño ndó nɔɔ na uxu ɔvi ti'vi nɪvi nañoo Israel. ²⁹ Ta ndi'i nɪvi na sandakoo ve'e na, án ñani na, án kɪ'va na, án yivá na, án si'í na, án ñásí'í na, án sɔ'ya na, án ño'o na, xɔ'a ña chɪkaɔ ini na kɔ'on na yichɪ nɔɔ xá'nda chiño Ndios, ta nayó'o naki'in na ñava'a nɔɔ Ndios. Ñoyívi yó'o Ndios taxi ra nda'a na ku'a'a ní kɔ ñava'a, andá ñii ciento ñava'a xɔ'a ñii ñii ñava'a ña sandakoo na. Ta saá ñoyívi ñino Ndios taxi ra ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kɪvi ña vaxi. ³⁰ Ta saá ku'a'a ní nɪvi nanɔ́o nduu na nɪvi nasondí'í, ta nɪvi nasondí'í vitin nduu na nɪvi nanɔ́o —káchí tɔjesús xí'in na.

20

Cuento yó'o ndátɔ'on xɔ'a nɪvi na kisa chiño xí'in tíuva

¹ Ta ndátɔ'on tɔjesús ñii cuento ña saná'a ra na:

—Ndátán yóo ñii tɔa tɔ kómí ño'o, saá yóo yichɪ nɔɔ xá'nda chiño Ndios. Ta tɔyó'o kɛe ra ve'e ra xitaɔn ní, ta ku'a'an ra ndukú ra na kasa chiño xí'in ra nɔɔ ño'o nɔɔ nɔtaan ra tón uva. ² Ta naní'í ra nɪvi, ta nɪka'an ra xí'in na: “Cha'vi j ndó'ó ñii sɪ'ún denario* tá kɔ'on ndó kasa chiño ndó kɪvi vitin nɔɔ ño'o j nɔɔ nɔtaan j tón uva.” Ta saá ku'a'an na kasa chiño na. ³ Ta kɔa jɪn xitaɔn† tuku ku'a'an ra, ta xɪni ra sava nɪvi ndóo na nɔyá'vi chi ɔn kɔó chiño kómí na. ⁴ Ta nɪka'an ra xí'in na: “Kɔ'on ndó kasa chiño ndó nɔɔ ño'o j nɔɔ nɔtaan j tón uva, ta cha'vi j ndó'ó ña kúu ya'vi ndó.” Ta saá ku'a'an na kasa chiño na nɔɔ ra. ⁵ Ta kɔa uxu ɔvi ta tuku kɔa ɔnɪ xikuaa‡ tuku kɛe ra ku'a'an ra, ta naní'í ra nɪvi na kasa chiño nɔɔ ra. ⁶ Ta kɔa ɔ'on xikuaa§ tuku kɛe ra ku'a'an ra, ta naní'í ra inkɔ nɪvi na ndóo mɪi ta ɔn kɔó chiño kómí na. Ta njɪndakɔ tɔ'on ra na: “¿Ndɔchun ndivi ndaa ndóo mɪi ndó yó'o, ta ɔn vása kisa chiño ndó?” ⁷ Ta ndakuijɪn na: “Chí ndɔ ñii nɪvi ɔn vása ní-ka'an xí'in ndi kasa chiño ndi xí'in na.” Ta saá nɪka'an ra xí'in na: “Ndó'ó kɔ'on ndó kasa chiño ndó nɔɔ ño'o j nɔɔ nɔtaan j tón uva, ta naki'in ndó ña kúu ya'vi ndó.” ⁸ Tá xikuaa nɪkɛtá ño'o kúu ña, ta tɔ xí'in ño'o nɔɔ kisa chiño na nɪka'an ra xí'in tɔ ndiso chiño nɔɔ na kisa chiño nɔɔ ra, káchí ra saá: “Kana ún na kisa chiño kixi na yó'o, ta cha'vi ún na. Si'na kixá'á ún cha'vi ún na nɪkɪ'vi sondí'í, ta sandi'í ún cha'vi ún na si'na nɪkɪ'vi kisa chiño.” ⁹ Ta kɪxɔa na nɪkɪ'vi kisa chiño kɔa ɔ'on xikuaa, ta ñii ñii na naki'in na ñii sɪ'ún denario. ¹⁰ Ta saá kɪxɔa na nɪkɪ'vi nɔɔ na xitaɔn ní kixá'á kisa chiño, ta nayó'o ndátí na naki'in kɔa na sɪ'ún. Ta ñii ñii nayó'o naki'in na ñii laá sɪ'ún denario. ¹¹ Ta kixá'á na ká'an kuáchí na nɔɔ tɔa tɔ xí'in ño'o nɔɔ kisa chiño na, ¹² káchí na saá xí'in ra: “Nɪvi na kisa chiño ñii laá hora, ta naki'in na sɪ'ún ñii kɪ'va ndátan yóo ña naki'in ndi j na kisa chiño ndivi ndaa, ta ndeé ní kisa chiño ndi ta ñi'ní ní nɪxi'í ndi.” ¹³ Ta ndakuijɪn tɔa tɔ xí'in ño'o, káchí ra saá xí'in ñii tɔyó'o: “Tata migo, ɔn vása ké'é j ndɔ ñii ña ɔn vá'a xí'in ún. ¿Án ɔn vása ní-kindɔo yu'ú ún xí'in j naki'in ún ñii sɪ'ún denario? ¹⁴ Vɔ'a ná ki'in ún sɪ'ún ún ta kuano'o ún vitin. Saá chí yɪ'j káchí ini j cha'vi j ñii sɪ'ún tɔ kisa chiño sondí'í ndátán yóo ña cha'vi j yó'o. ¹⁵ ¿Án ɔn kɔó yichɪ kómí j ke'é j ña kóni j xí'in sɪ'ún j? ¿Án kisa kuíni ini ún chí tɔ va'a ini kúu j xí'in nɪvi?”,

* **20:2** Ñii denario kúu sɪ'ún ña kúu ya'vi ñii tɔa tɔ kisa chiño ñii kɪvi. † **20:3** Kɔa jɪn xitaɔn naní ña kɔa ɔnɪ nɔɔ nañoo Roma, chí kɔa nɔ́o nɔɔ nañoo Roma kúu kɔa uxɔ xitaɔn. ‡ **20:5** Kɔa uxu ɔvi ndivi naní ña kɔa jɪɔ nɔɔ nañoo Roma, ta kɔa ɔnɪ xikuaa naní ña kɔa jɪn nɔɔ nañoo Roma. § **20:6** Kɔa ɔ'on xikuaa naní ña kɔa uxu ñii nɔɔ nañoo Roma.

káchí tã xí'in ño'q xí'in tã kása chiño ñoq ra. ¹⁶ Ta saá ñivi nanóo nduu na ñivi nasondí'i, ta ñivi nasondí'i vitin nduu na ñivi nanóo. Saá chí Ndios nákana ra kuá'a ní ñivi, ta lo'o kuiti kúu na ñakaxin ra —káchí tãJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xá'a tãJesús ndát'o on ra xá'a ña kivi ra
(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Ta kuá'an tãJesús yichí kuán ndaa ñoo Jerusalén, ta tãva síin ra uxu ovi naxíka xí'in ra, ta ñiká'an ra xí'in na:

¹⁸ —Ta vitin kuá'an yó yichí kuán ndaa ñoo Jerusalén, ta ñii tãa nataxi ra yí'i, tã kúu tãa tã kixi ñoq Ndios, nda'a naná'no ñoq nasutu, xí'in nda'a na sáná'a ndayí Ndios. Ta nayó'o káchí na yí'i xini ñó'ó kivi, ¹⁹ ta nataxi na yí'i nda'a na on vása kúu najudío ka'ni na yí'i. Ta kusiki ní na yí'i, kuaku ndaa na yí'i, kani ní na yí'i xí'in kuártá, ta sondí'i ka'ni na yí'i nda'a tón cruz. Ta kivi uní natakuji —káchí tãJesús.

Ñayó'o ká'an xá'a sí'i tãJacobo xí'in tãJuan
kivi ndukú ñá ñii ñava'a ñoq tãJesús
(Mr. 10:35-45)

²⁰ Ta saá kixaa sí'i tãJacobo* xí'in tãJuan, sa'ya tãZebedeo kúu ra, ta kixaa ñá xí'in ovi sa'ya ñá ñoq tãJesús, ta xikuxítí ñá chí ndukú ñá ñii ñava'a ñoq ra. ²¹ Ta ñiká'an tãJesús xí'in ñá:

—¿Ndá ñava'a kóni ún ke'éj xí'in ún?, nana.

Ta ndakuijn ñá:

—Tata, kivi kixá'á ún ka'nda chiño ún ñoyivi, taxi ún ná koo ñii sa'ya i táyi tón kundichi sijn kua'a ún ta inká ra koo táyi tón kundichi sijn yitin ún.

²² Ta ndakuijn tãJesús, ñiká'an ra xí'in ovi sa'ya ñá:

—On vása kúndaq ini ndó yukía ndukú ndó ñoq i xá'a mji ndó. ¿Án ndixa kúndeé ndó xo'vi ní ndó ndátan xo'vi yí'i?

Ta ndakuijn na ovi yó'o:

—Kúchiño va ndi —káchí na xí'in tãJesús.

²³ Ta ñiká'an tãJesús xí'in na:

—Ndixa xo'vi ní ndó ñii kiva ndátan xo'vi yí'i. Ta on kúchiño taxi ndayí kundqo ndó táyi tón kuita sijn kua'á i xí'in sijn yitin i. Saá chí Yivá i Ndios kúu tãa tã chitóni yu kúu ñivi kundqo táyi kán —káchí tãJesús xí'in ovi tayó'o.

²⁴ Ta xini so'o inká uxu naxíka xí'in tãJesús yukía ndukú ovi tãa yó'o ñoq ra, ta kixá'á na ñisaa ní na xini na tã ovi yó'o. ²⁵ Ta tãJesús kana ra vaxi ndí'i na ñoq ra, ta ñiká'an ra xí'in na:

—Xini ndó na ndiso chiño ñoq na ñoo inká xiiña, nayó'o kása ká'no xí'in mji na, ta yá'a ní ndeé xá'nda chiño na ñoq ñivi. ²⁶ Ta mji ndó, on vá'a kutaku ndó saá. Tá ñii tãa kóni ra kuu ra taká'no ñoq ndó'ó, xini ñó'ó nduu ra tã kasa chiño ñoq ndó. ²⁷ Tá ñii tãa kóni ra kuu ra tãnoq ñoq ndó'ó, xini ñó'ó nduu ra tãmozo ñoq ndó. ²⁸ Ta yí'i, tãa tã kixi ñoq Ndios, kixi i xá'a ña chindeéj ñivi, ta on sivi xá'a ña chindeéj ñivi yí'i kúu ña kixi i. Ta taxi xí'in mji i ña kivi i, ta xí'in ñayó'o cha'vi i ña va'a saña kuá'a ní ñivi ñoq ndí'i ña on vá'a ndiso na —káchí tãJesús.

Ñayó'o ká'an xá'a tãJesús kivi sanda'a ra ovi tãkuáá
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

* **20:20** TãJacobo, inká kivi ra kúu Santiago.

²⁹ Ta saá kee taJesús xí'in naxíka xí'in ra ñoo Jericó, kuá'ān na yichí, ta kuá'ā ní n̄vi ndíkōn kuá'ān sata na. ³⁰ Ta ndóo ovi takuáá yu'u yichí yó'o, ta x̄ini so'o ra yá'a taJesús yichí, ta xí'in ndi'i ndee ra n̄ika'ān ra, káchí ra saá:

—Tata, sa'ya taDavid, ¡ná kundá'ví ini ún koni ún ndi'í! —káchí ra.

³¹ Ta n̄vi na kuá'ān yichí n̄ika'ān na xí'in ra:

—¡Kasi ndó yu'u ndó! —káchí ra.

Ta n̄i-chikaá so'o ovi takuáá ña n̄ika'ān na xí'in ra, ta k̄ixá'á ra ndee va'a k̄a ká'ān ra:

—Tata, sa'ya taDavid, ¡ná kundá'ví ini ún koni ún ndi'í! —káchí ra.

³² Ta x̄ikundichi taJesús yichí yó'o, ta k̄ana ra ovi takuáá kixi ra noo ra, ta taJesús n̄indaq̄a to'on ra takuáá yó'o:

—¿Yukíā kóni ndó ke'é j̄ xí'in ndó? —káchí ra.

³³ Ta ndakuijn ovi takuáá, káchí ra saá:

—Tata, kóni ndi sanda'a ún nduchū noo ndi, ta va'a koto ndi —káchí ra.

³⁴ Ta kundá'ví ní ini taJesús x̄ini ña'á ra, ta n̄itōndaq̄a nda'ā ra nduchū noo ra. Ta x̄andikōn nduva'a nduchū noo ovi ra saá, ta xa va'a x̄ito ra, ta saá n̄akundikōn ovi ra saá sata taJesús.

21

Ñayó'o ká'ān x̄a'ā taJesús k̄ivi n̄ikí'vi ra ñoo Jerusalén

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ K̄ivi kuá'ān taJesús xí'in naxíka xí'in ra yichí ña kuá'ān ñoo Jerusalén, ta n̄ixaā na ñoo Betfagé, ña nákaā noo x̄ikí tón Olivo. Ta taJesús n̄ika'ān ra xí'in ovi naxíka xí'in ra, ² káchí ra saá:

—Kuá'ān ndó ñoo ña x̄ito ndaa ndó kaā. Tá n̄ixaā ndó ñoo kaā, ta naní'í ndó ñii burra nó'ni rí, ta ñii sa'ya rí xí'in rí. Ta ndaxin ndó rí ta kixi ndó xí'in rí yó'o. ³ Tá yóo n̄vi na ndak̄a to'on ndó'ó: “¿Ndachun ndáxin ndó kití yó'o?” káchí na xí'in ndó, ta ndakuijn ndó, káchí ndó saá xí'in na: “TaKá'no noo yó x̄ini ñó'ó rí, tá ndi'í x̄ini ñó'ó ra rí, ta kama ní nataxi ra rí nda'ā ndó”, káchí ndó xí'in na —káchí taJesús.

⁴ Ta ndi'í ñayó'o n̄ix̄iyo, chi saá x̄ini ñó'ó kundivi ña n̄ika'ān Ndios xí'in taprofeta, chi taprofeta n̄itaa ra to'on ña káchí saá:

⁵ Ka'ān ún xí'in nañoo Jerusalén:*

“Koto ndó, taRey ñoo ndó v̄axi ra noo ndó, ta ndá'ví ini kúu ra, yóso ra ñii burro, yóso ra ñii burro lo'o, sa'ya tí ndíso ñaveé”, káchí to'on Ndios.

⁶ Ta kuá'ān ovi naxíka xí'in taJesús, ta k̄isa ndivi na chiño ndatán yóo ña n̄ika'ān taJesús xí'in na. ⁷ Ta saá ndikó na k̄ixaā na noo taJesús xí'in burra ta xí'in sa'ya rí. Ta ch̄inóo na tikot̄o na sata rí, ta saá n̄akoso taJesús ta kuá'ān ra yichí. ⁸ Ta kuá'ā ní n̄vi ch̄indoo na tikot̄o na yichí noo yá'a ra kuá'ān ra, ta sava n̄vi x̄a'nda na noo nda'ā tón yitōn ta ch̄indoo na nó yichí ña ya'a ra sata nó, saá k̄isa to'ó na ra. ⁹ Ta n̄vi kuá'ān si'na noo ra xí'in na ndíkōn kuá'ān sata ra, ndee ní kúsij̄ ini na, ta ká'ān na, káchí na saá:

* 21:5 Inka k̄ivi naní ñoo Jerusalén kúu Sion.

—¡Kasa ká'no yó Ndios xá'a sa'ya taDavid yó'o! ¡Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o, ta ta kixaa xí'in ndayí Ndios! ¡Ná kanóo síkón ñatq'ó Ndios! —káchí n̄vi na kuá'an xí'in taJesús.

¹⁰ Ta taJesús n̄k̄i'vi ra ñoo Jerusalén, ta ndi'i nañoo yó'o ñii n̄is̄jo na, ndáka tq'on na ta ká'an na xí'in tá'an na:

—¿Yu kúu tayó'o? —káchí na.

¹¹ Ta ndakuijn n̄vi na kuá'an xí'in taJesús:

—Tayó'o kúu taJesús, taprofeta ta kee ñoo Nazaret estado Galilea —káchí na.

*Ñayó'o ká'an xá'a taJesús k̄ivi tava ra
ndi'i na síkó ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no
(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)*

¹² Ta n̄k̄i'vi taJesús ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no, ta kixá'a ra táva ndi'i ra na síkó xí'in na sáta ña kee na ko'on na. Ta sandiva ra mesa n̄vi na sama s̄i'ún, ta xata ra táyi na síkó t̄is̄ata. ¹³ Ta n̄ka'an ra xí'in ndi'i na:

—Saá káchí tq'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á: “Ve'e j̄ kunaní ña ve'e noq ko'on n̄vi ña ka'an na xí'in j̄”, káchí tq'on Ndios. Ta ndó'ó, on vása va'a ke'é ndó, chí sanduu ndó ve'e yó'o ñii kavua nakui'ná —káchí taJesús xí'in na.

¹⁴ Ta saá n̄vi nakuáá xí'in n̄vi na on k̄ivi kaka kixaa na noq taJesús ve'e ño'o ká'no yó'o, ta sanda'a ra na. ¹⁵ Ta na sáná'a ndayí Ndios xí'in naná'no noq nasutu n̄saá ní na x̄ini na taJesús, chí x̄ini na ndi'i milagro ke'é ra, ta x̄inj̄ sq'o na n̄ka'an naválí na yíta ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no, xí'in ndi'i ndeē na káchí na saá:

—¡Kasa ká'no yó Ndios xá'a sa'ya taDavid yó'o!

¹⁶ Ta na sáná'a ndayí Ndios xí'in naná'no noq nasutu n̄ndaka tq'on na taJesús:

—¿Án x̄inj̄ sq'o ún yukia ká'an naválí yó'o?

Ta ndakuijn taJesús, káchí ra saá:

—Oon, x̄inj̄ sq'o j̄ ña ká'an na. Ta ndó'ó, ¿án on vása ní-ka'vi ndó tq'on Ndios, noq káchí ña saá?:

Ndios ch̄itónj̄ ra ka'an naválí ñatq'ó xá'a ra.

Nda yu'u naválí xí'in yu'u naválí pá'a na chíchín naki'in ra ñatq'ó,

káchí tq'on Ndios —káchí taJesús xí'in na.

¹⁷ Ta sandakoo taJesús naná'no yó'o ta kuá'an ra ñoo Betania, noq n̄k̄is̄jn ra ñii ñoo.

*Ñayó'o ká'an xá'a ña sátavi chí'ña taJesús tón higo
(Mr. 11:12-14, 20-26)*

¹⁸ Ta xitaa ní kúu ña, ta kee taJesús ñoo yó'o ndikó ra kuá'an ra ñoo Jerusalén, ta xí'j̄ ní ra sqoko. ¹⁹ Ta x̄ini ra ñii tón higo yatin yu'u yich̄i, ta n̄xaa yatin ra noq ñ̄ndichi nó, ta n̄-nani'i ra nda ñii ku'i'nda'a nó. Nina yuk̄u kuiti yóo nda'a nó. Ta saá n̄ka'an ra xí'in tón higo yó'o, káchí ra saá:

—On koon ka ku'i'nda'a ún nda ñii k̄ivi ña vaxi —káchí ra.

Ta x̄and̄ikon n̄yich̄i tón higo yó'o. ²⁰ Ta x̄ini naxika xí'in ra yukia n̄indo'o tón higo yó'o, ta naka'nda ní ini na, ta n̄ndaka tq'on na taJesús:

—¿Nda chun kama ní n̄yich̄i tón higo yó'o? —káchí na xí'in ra.

²¹ Ta ndakuijn taJesús:

—Ndixa ká'an j̄ xí'in ndó, tá kándixa ndino'o ini ndó Ndios, ta on vása xika ovi ini ndó, ta saá kuchiño kasa ndivi ndó ndatán yóo ña ke'é j̄ xí'in

tón higo yó'o. Tá ká'án ndó, kachí ndó saá xí'in ñii xíkí ká'no: "Kuta'a ún ta kò'ón ún sakana xí'in mji ún ñoq mñi", ta saá koo ña. ²² Tá kándixa ndino'o ini ndó Ndios, ta naki'in ndó ndi'i ña ndukú ndó ñoq ra.

Ñayó'o ká'án xá'a ndayí ña kómí tãJesús ke'é ra chiño
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Ta kixaa tãJesús ke'e yé'é ve'e ño'o ká'no ta sán'a ra ñivi, ta naxiku'a ña ñoq najudío xí'in naná'no ñoq nasutu kixaa na ñoq ra, ta ñindaka tó'on na ra:

—¿Míkíã kixi ndayí ké'é ún ñayó'o? ¿Yu kúu na taxí ndayí nda'a ún ke'é ún chiño yó'o saá? —káchí na xí'in ra.

²⁴⁻²⁵ Ta ndakuijn tãJesús:

—Ta yi'i kóni j ndaka tó'on j ndó'ó ñii laá tó'on. ¿Míkíã kixi ndayí tãJuan sakuchu ra ñivi? ¿Án taxí Ndios ndayí nda'a ra? ¿Án ñivi kúu na taxí ndayí nda'a ra ña sakuchu ra ñivi? Tá ndakuijn ndó ña ndaka tó'on j ndó'ó, ta saá ká'án j xí'in ndó míkíã kixi ndayí ké'é j chiño yó'o —káchí tãJesús xí'in na.

Ta saá kixá'a na ká'án tá'an xí'in mji na:

—¿Ndasaá koo ndakuijn yó vitin? Chi táná ká'án yó Ndios taxí ndayí nda'a tãJuan, ta saá ndaka tó'on tãJesús mji yó: "¿Ndachun on vása ní-kándixa ndó ña ñiká'án ra?" ²⁶ Táná ká'án yó ñivi kuiti kúu na taxí ndayí nda'a tãJuan, ta saá yjyo ní sasaa yó ñaño, chi nayó'o kándixa na ndí tãJuan xikuu ra ñii tãprofeta —káchí na, ká'án tá'an na.

²⁷ Ta saá ndakuijn na, káchí na si'a xí'in tãJesús:

—On xini ndi yu kúu na taxí ndayí nda'a tãJuan —káchí na.

Ta saá tãJesús ñiká'án ra xí'in na:

—Ta ni yi'i, on ká'án j xí'in ndó míkíã kixi ndayí kómí j ña ké'é j chiño yó'o —káchí ra.

Cuento yó'o ndátó'on xá'a ñii tãa tã kómí ovi sã'ya

²⁸ Ta tãJesús ñindaka tó'on na ra:

—¿Yukíã kani sijní ndó xá'a ña kóni j ndató'on j xí'in ndó vitin? Saá ndo'o ñii tãa, kómí ra ovi sã'ya ra. Ta ñiká'án ra xí'in sã'ya ra tanóó, káchí ra saá: "Sã'ya j, kò'ón ún vitin kasa chiño ún ñoq ño'o j ñoq ñataan j tón uva."

²⁹ Ta ndakuijn sã'ya ra: "On kò'ón j", káchí ra, ta saá ñiya'a ñii káni lo'o ta ñandikó ini ra, ta ñixá'án ra kisa chiño ra. ³⁰ Ta saá tãa tã kómí ovi sã'ya yó'o ñiká'án ra xí'in inká sã'ya ra, ñii kiva ñiká'án ra xí'in tanóó. Ta ndakuijn sã'ya ra tãovi yó'o, káchí ra saá: "Vã'a, tata, kò'ón j", káchí ra, ta tãyó'o on vása ní-xá'án ra kasa ndivi ra chiño. ³¹ Ta vitin, ¿yukíã xáni ini ndó? ¿Ndá sã'ya tãyó'o kúu tã kisa ndivi ña xá'nda chiño yivá ra? —káchí tãJesús.

Ta ndakuijn na:

—Tanóó kúu tã kisa ndivi chiño ña kóni yivá ra —káchí na.

Ta saá ñiká'án tãJesús xí'in na:

—Ndixa ká'án j xí'in ndó, ñivi na káya sijní xá'a nagobierno, xí'in náña'a ná kisin xí'in ku'a ní tãa, kúu na si'na ká kúchiño kivi ñoq ndó yichi ñoq xá'nda chiño Ndios. ³² Chi tãJuan kixi ra ñoq ndó ña saná'a ra ndó'ó ndasaá vã'a kutaku ndó ñoq Ndios, ta ñi-xiin ndó kándixa ndó ra. Ta na káya sijní xá'a nagobierno xí'in náña'a ná kisin xí'in ku'a ní tãa, ñandikó ini na ta kándixa na ña ñiká'án ra. Ta ndó'ó xini ndó

ndi'i ñayó'o, ta ñi-xiin ndó nandikó ini ndó, ta ɔn vása ní-kandixa ndó ra —káchí tǎjesús.

*Cuento yó'o ndátɔ'on xǎ'ǎ ñivi na ɔn vá'a na táti ño'o
noɔ yóo tón uva*

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ Ta ñikǎ'an tǎjesús:

—Koni sɔ'o ndó inkǎ cuento ña saná'a i ndó'ó. Saá ndɔ'o ñii tǎa, ñataa na tón uva. Ta kǐsa va'a ra ñii nama xino nduu ña ndi'i noɔ ño'o noɔ ñataa ra tón uva. Ta xǎta ra noɔ ño'o ña kǐsa va'a ra ñii noɔ ko'on nduta tiuva, ta kǐsa va'a ra ñii torre noɔ kundɔo ñivi kunda na tón uva yó'o.

'Ta saá satati ra ño'o ra xí'in tón uva ra inkǎ ñivi, ta kee ra kuǎ'an ra inkǎ ñoo xiká ní. ³⁴ Ta kǐxaa yatin kivi ña ka'nda na tiuva yó'o, ta tǎa tǎ xí'in yiton tón uva tǐ'vi ra namozo ra kuǎ'an na naki'in na sava tiuva ña kuu ya'vi ra. ³⁵ Ta ñivi na táti ño'o noɔ yóo tón uva tiin na namozo yó'o, ta kǎni ní na ñii tayó'o, ta xǎ'ni na ñii tǎtá'an tayó'o, ta kɔon na yuu inkǎ ra. ³⁶ Ta tǎa tǎ xí'in yiton tón uva tǐ'vi ra kuǎ'ǎ kǎ namozo kuǎ'an na naki'in na tiuva, ta ñii kǐ'va ra ñindo'o nanɔó, saá ndó'o nayó'o.

³⁷ 'Ta saá tǎa tǎ xí'in yiton tón uva tǐ'vi ra sa'ya mǐi ra kuǎ'an ra noɔ na táti ño'o, chi xǎni ini ra: "Ndixa kasa tɔ'ó na sa'ya mǐi yó." ³⁸ Ta na táti ño'o xini na kǐxaa tǎlo'o sa'ya ra, ta ñikǎ'an na xí'in tá'an na, káchí na saá: "Tǎkaa kúu sa'ya tǎ ñataa tón uva, ta sa'ya ra yó'o kúu tǎ naki'in ñakuiká xí'in ño'o yó'o táná kivi yivá ra. Na'a ndó ná ko'yo ka'ni yó ra, ta kindɔo yó xí'in ndi'i ñakuiká ra", káchí na. ³⁹ Ta saá tiin na ra, ta sákana na ra ndǎ satǎ nama ña xino nduu noɔ yóo tón uva, ta xǎ'ni na ra. Saá ndi'i cuento yó'o —káchí tǎjesús.

⁴⁰ Ta tǎjesús ñindaqǎ tɔ'on ra ñivi na xini sɔ'o cuento yó'o:

—¿Yukía xáni ini ndó? Kivi ndikó tǎa tǎ xí'in yiton tón uva, ¿yukía kundo'o ñivi na táti ño'o noɔ yóo tón uva, kasa tǎ xí'in ño'o?

⁴¹ Ta ndǎkuiin na, káchí na saá:

—On kundá'vi ini ra koni ra ñivi na ɔn vá'a na táti ño'o noɔ yóo tón uva, ta sandi'i ra xǎ'ǎ na. Ta satati tuku ra ño'o ra inkǎ ñivi, ta nataxi na tiuva ndǎ'ǎ ra ña kuu ya'vi ra —káchí na.

⁴² Ta ñikǎ'an tǎjesús xí'in na:

—¿Án ɔn vása ní-ka'vi ndó tɔ'on Ndios, ña káchí saá?:

Yóo yuu ña ñi-xiin ñivi na kǐsa va'a ve'e koni ñó'ó na,

ta mǐi yuu yó'o nduu ña yuu ñanɔó nákaa xǎ'ǎ ve'e.

Ndios kúu tǎ kǐsa ndivi saá, ña'a livi ní kúu ña ke'e Ndios,

ta mǐi yó náka'nda ini yó xini yó ñayó'o, káchí ñivi,

káchí tɔ'on Ndios. ⁴³ Ta saá kǎ'an i xí'in ndó, Ndios tava ra ndó'ó noɔ xá'nda chiño ra, ta taxi ra kundɔo inkǎ ñivi noɔ xá'nda chiño ra, ta ñivi yó'o kúu na kasa ndivi ña kóni Ndios. ⁴⁴ Ndi'i ñivi na kaki'i ta nakava na satǎ yuu ña nduu ñanɔó yó'o, ñivi yó'o ndi'i xǎ'ǎ na; ta yuu yó'o, tá nakava ña satǎ ñivi, ta chi'ma ña na, ndǎ nduu na yǎa —káchí tǎjesús xí'in na.

⁴⁵ Ta xini sɔ'o nafariseo xí'in naná'no noɔ nasutu cuento ña ndato'on tǎjesús, ta kundǎa ini na cuento yó'o kǎ'an ña xǎ'ǎ mǐi na. ⁴⁶ Ta saá xǎni sinj na ndúkú na ndasaá koo tiin na ra, ta ɔn vása ní-kuchiño na, chi yí'vi na kɔto saǎ ñanoo, chi ndi'i ñanoo kándixa na tǎjesús kúu ra ñii tǎprofeta.

22

*Cuento yó'o ndátò'on xq'a yu kúu nìvi
na kuxu vikò ká'no xí'in Ndios
(Lc. 14:15-24)*

¹ Ta tuku ndátò'on tajesús ñii cuento ña saná'a ra nafariseo xí'in naná'no nqo nasutu, káchí ra saá:

² —Ndátan yóo ñii tarey xakin ra ñii vikò ká'no ña tondá'a sa'ya ra, saá yóo yichí nqo xá'nda chiño Ndios. ³ Ta mji kivi vikò t'ví ra namozo ra kuá'an na nakana na nivi na xa ndátò'on ra xí'in koo vikò yó'o, ta nì-xiin na kixi na. ⁴ Ta saá tuku t'ví ra inká namozo ra, káchí ra saá: “Kò'on ndó ká'an ndó si'a xí'in nivi na kana j: Xa yóo ndivi ndi'i ña kuxu ndó. Xa nxi'i j sindikj xí'in inká kitj ti ndu'u saná tarey kuxu ndó; xa yóo ti'va ndi'i ña'a. Kama ndó kixi ndó vikò tondá'a, kachí ndó xí'in na”, káchí tarey xí'in namozo. ⁵ Ta nivi na kana ra yó'o nì-xiin na kò'on na vikò, ta sava na kee kuá'an nqo chí'i na, ta inká na kuá'an nqo kisa chiño na. ⁶ Ta inká na tiin na namozo tarey, ta saxò'vi ña'a na, ta xá'ni ña'a na. ⁷ Ta xinj so'o tarey ña njindo'o namozo ra, ta saá ndeé ní njsaa ra. Ta t'ví ra natropa ña sandi'i na xá'a ndi'i nivi na xá'ni namozo ra ta chikaa na ño'o ña kòkò ndi'i ñoo nayó'o. ⁸ Ta saá njika'an ra xí'in inká namozo ra: “Xa yóo ndivi ndi'i vikò tondá'a, ta nivi na si'na kana j kixi vikò, on vása kómí ká na ndayí kixi na. ⁹ Ta vitin kò'on ndó ndi'i yichí nqo nákutá'an nivi ta nakaya ndó na ná kixi na vikò.” ¹⁰ Ta saá kee namozo kuá'an na yichí, ta nqakaya na ndi'i nivi na naní'i na yichí, navá'a án na on vá'a kúu na, ta saá chútú ndaa ve'e nqo yóo vikò tondá'a.

¹¹ Ta kixaa tarey vikò ta chindeé ra na nqkutá'an yó'o, ta nqkoto ra ñii taa on vása ndixin ra tikoto yaa ña ndixin na ñó'o vikò tondá'a.* ¹² Ta njindaqá tò'on ra tayó'o: “Tata, jndachun njiki'vi ún yó'o, ta on kóo tikoto yaa ndixin ún?” Ta tayó'o on vása ní-kundaa ini ra ndasaá koo ndakuin ra. ¹³ Ta tarey njika'an ra xí'in namozo ra: “Katón ndó nda'a xí'in xá'a tayó'o ta tava ndó ra ke'e, ta chikaa ndó ra nqo naa ní, nqo ndeé ní kuaku ra, nqo ndeé ní xò'vi ra”, káchí tarey. ¹⁴ Saá chi Ndios nákana ra kuá'a ní nivi, ta lo'o kuiti kúu na nqkaxin ra —káchí tajesús.

*Ñayó'o ká'an xq'a ña chá'vi nivi kota nda'a nagobierno
(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)*

¹⁵ Ta saá nafariseo kee na kuá'an na, ta nqkoo yu'ú na ndasaá koo ndukú na ña ká'an tajesús tò'on on vá'a ña kuchiño na chikaa na ra kuáchi. ¹⁶ Ta t'ví na na ndíkòon sata na xí'in na ndíkòon partido tãHerodes, ta kixaa na nqo tajesús, ta njika'an na saá xí'in ra:

—Tata maestro, xinj ndi yó'ó kúu ún taa tã ká'an ñandaa, ta sáná'a ún ñandaa xá'a yichí Ndios. Ta on vása ndi'i ini ún ña ká'an nivi xá'a ña sáná'a ún, ta on vása náqaxin ún nivi, ta ñii kiva ká'an ún xí'in ndi'i na. ¹⁷ Ta saá ká'an ún yukia xáni ini ún. ¿Án va'a cha'vi yó kota nqo tarey César ñoo Roma? ¿Án on vá'a cha'vi yó ña? —káchí na xí'in ra.

¹⁸ Ta tajesús kúndaa ini ra ndí kóni na koto ndoso na ra, ta njika'an ra xí'in na:

* **22:11** Si'a njixyo vikò tondá'a xinqá'a: taa tã ká'an vikò yó'o sání'i ra tikoto yaa kundixin ñii ñii nivi na kivi kuxu nqo vikò.

—¡Na ɔvɪ yu'ʉ kúu ndó'ó! ¿Ndachun kóni ndó koto ndoso ndó yí'j?

¹⁹ Taxi ndó sɪ'ún ña chá'vi ndó kota ná koto j nɔɔ ña.

Ta sáná'a na ñii sɪ'ún nani denario.[†] ²⁰ Ta saá nɪndaká tɔ'on ra na:

—¿Yo nã'ná, ta yo kɪvɪ kúu ña yóo nɔɔ sɪ'ún yó'o?

²¹ Ta ndakuij na:

—Sɪ'ún yó'o kómí ña nã'ná xí'in kɪvɪ tarey César.

Ta saá nɪkã'an tãJesús xí'in na:

—Taxi ndó nda'a tarey César ña kúu kuenda ra, ta taxi ndó nda'a Ndios ña kúu kuenda Ndios —káchí tãJesús xí'in na.

²² Ta xɪnj sɔ'o na ña nɪkã'an ra xí'in na, ta nãka'nda ní ini na. Ta saá sandakoo na ra, ta kee na kuã'an na.

Ñayó'o ká'an xq'a nɪvɪ nɪxi'j ta nataku na
(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ Ta mɪj kɪvɪ yó'o, nasaduceo kɪxaã na nɔɔ tãJesús. Nasaduceo yó'o kúu naná'no na sáná'a ta ká'an na ndí na nɪxi'j ɔn vása nataku kã na. Ta nɪndaká tɔ'on na tãJesús:

²⁴ —Tata maestro, ndayɪ Ndios ña nɪtaa tãMoisés, káchí ña saá: “Tá ñii tãa nɪxi'j ra, ta ɔn koó sã'ya ra ní-xiyo xí'in ñásí'í ra, ta ñani ra xɪnj ñó'ó tonda'a ra xí'in ña nɪndɔo yó'o, ña kivi koo sã'ya na. Ndatán koo sã'ya tã nɪxi'j, saá koo sã'ya nayó'o”, káchí ndayɪ ña nɪtaa tãMoisés. ²⁵ Ta, ¿yukíã káchí yó'ó xq'a ñayó'o? Chi saá ndo'o natá'an ndí, uxã ñani kúu ra. Tãnoó tonda'a ra xí'in ñii ña'a, ta nɪxi'j ra, ta ɔn koó sã'ya na ní-xiyo. Ta ñani ra tãɔvɪ tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o. ²⁶ Ñii kɪ'va ndo'o tãnoó, saá ndo'o inka ñani ra. Tãɔvɪ nɪxi'j ra, ta ɔn koó sã'ya na ní-xiyo. Ta ñani ra tãɔnj tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nɪxi'j ra, ta ɔn koó sã'ya na. Ta ñani ra tãkɔmɪ tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nɪxi'j ra, ta ɔn koó sã'ya na. Ta ñani ra tãɔ'ɔn tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nɪxi'j ra, ta ɔn koó sã'ya na. Ta ñani ra tãɪnɔ tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nɪxi'j ra, ta ɔn koó sã'ya na. Ta ñani ra tãuxã tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nɪxi'j ra, ta ɔn koó sã'ya na. ²⁷ Ta saá nɪxi'j mɪj ñaña'a yó'o. ²⁸ Ta kɪvɪ nataku ndí'i na nɪxi'j, ¿yukú tãa kuu yɪj ñaña'a yó'o?, chi ndí'i tãa uxã ñani nɪxiyo ra xí'in ña —káchí na xí'in tãJesús.

²⁹ Ta ndakuij tãJesús, káchí ra saá xí'in na:

—Sándá'vi xí'in mɪj ndó, chi naa ní ini ndó, ɔn vása kúndaã ini ndó ña ká'an tɔ'on Ndios, ni ɔn vása kúndaã ini ndó ña kúu ndee Ndios. ³⁰ Saá chi kɪvɪ nataku nɪvɪ na nɪxi'j, ɔn vása tonda'a kã na ñoyívi nɪno, ni ɔn vása taxi na sã'ya na tonda'a na xí'in inka nɪvɪ. Ndatán yóo naangel ñoyívi nɪno, saá koo nɪvɪ na kundɔo xí'in Ndios. ³¹ Xq'a ña nataku na nɪxi'j, ¿án ɔn vása ní-ka'vi ndó yukíã nɪkã'an Ndios xí'in tãMoisés xɪnjá'a? Káchí ra saá: ³² “Yí'j kúu Ndios, ta tãAbraham, tãIsaac, xí'in tãJacob kása tɔ'ó ra yí'j vitin”, káchí Ndios. Ta xí'in tɔ'on yó'o kúndaã ini yó ndí táku kã xɪj sikuá yó yó'o, chi na ndixa nɪxi'j ɔn kuchiño na kasa tɔ'ó na Ndios —káchí tãJesús xí'in na.

³³ Ta xɪnj sɔ'o nɪvɪ ña nɪkã'an ra xí'in nasaduceo, ta nãka'nda ní ini na.

Ñayó'o ká'an xq'a ndayɪ ña xɪnj ñó'ó ní kã nɔɔ inka ndayɪ
(Mr. 12:28-34)

[†] 22:19 Ñii denario kúu sɪ'ún ña kúu ya'vi ñii tãa tã kɪsa chiño ñii kɪvɪ.

³⁴ Ta nafariseo xini so'o na ndi taJesus sayaa ra yu'u nasaduceo ta on vasa ni-nani'i ka na na ka'an na xi'in ra, ta saa nafariseo nakutá'an xi'in tá'an mji nayó'o. ³⁵ Nii tafariseo yó'o kúu ñii ta ta xini va'a ndayi ña nita taMoisés, ta ndaqa to'on ra ña koto ndoso ra taJesus, kachi ra saa:

³⁶ —Tata maestro, nda ndayi Ndios kúu ña xini ñó'ó ní ka noq ndi'i inka ndayi? —kachi ra.

³⁷ Ta ndakuijn taJesus:

—Ndayi ña xini ñó'ó ní ka kúu ñayó'o: “Kuki'vi ini yó koni yó Yivá yó Ndios xi'in ndi'i níma yó, xi'in ndi'i ini yó, xi'in ndi'i sini yó.” ³⁸ Ñayó'o kúu ndayi ñanoq, ña xini ñó'ó ní ka. ³⁹ Ndatán sáná'a ndayi ñanoq, saa sáná'a ndayi ñavj, kachi ña saa: “Nii ki'va ndatán ki'vi ini yó xini yó xi'in mji yó, saa kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó.” ⁴⁰ Qvj ndayi yó'o kúu ña ná'no va'a, ta kúu ña noq kaku ndi'i inka ndayi ña nita taMoisés, ta noq ñayó'o kee ndi'i to'on ña saná'a naprofeta xina'a.

Ñayó'o ká'an xa'a yu kúu nave'e Cristo

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Ta ndoo ka nafariseo, ta taJesus ndaqa to'on ra na, ⁴² kachi ra saa xi'in na:

—¿Yukia xani ini ndo xa'a Cristo? ¿Yu kúu nave'e tayó'o?

Ta ndakuijn na:

—Nii sa'ya ñani sikuá tarey David kuu ra —kachi na.

⁴³ Ta saa nika'an ra si'a xi'in na:

—Tá ndixa Cristo kuu ra sa'ya ñani sikuá tarey David, ¿ta ndachun nika'an tarey David xa'a Cristo, kachi ra: “TaKá'no noqj kúu ra”? Chi Níma Ndios nika'an ini taDavid, ta nita ra to'on yó'o, ña kachi saa:

⁴⁴ Ndios nika'an ra xi'in taKá'no noqj:

“Koo ún xi'in j sijn kua'a j noq táyí tón to'ó yó'o, tãnda kivi taxi j koyo ndi'i na kani tá'an xi'in ún tixin xa'a ún”, kachi Ndios, nita taDavid xina'a. ⁴⁵ Xi'in to'on yó'o taDavid kachi ra Cristo kúu taKá'no noq ra. Ta, ¿mí kuchiño kúu Cristo sa'ya ñani sikuá taDavid? —kachi taJesus xi'in na.

⁴⁶ Ta nda ñii nayó'o ni-kuchiño ndakuijn na nda ñii to'on ña nika'an ra xi'in na, tãnda kivi yó'o ni-xiin ka na ndaka to'on na ra ña koto ndoso na ra.

23

Ñayó'o ká'an xa'a taJesus kivi chikaq ra kuachi

saqta nafariseo xi'in na sáná'a ndayi Ndios

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Ta saa taJesus nika'an ra xi'in nivi, ta xi'in naxika xi'in ra, kachi ra saa:

² —Nafariseo xi'in na sáná'a ndayi Ndios kómi na yichi nandaxin na ndayi ña nita taMoisés. ³ Ta saa xini ñó'ó kasa ndivi ndó ndi'i ña ká'an na xi'in ndó. Ta on kutaku ndó ndatán taku nayó'o, chi ña sáná'a na ndó'ó on vasa kisa ndivi mji na. ⁴ Chi nafariseo xi'in na sáná'a ndayi Ndios ké'é na ndatán ké'é nivi na kátón chiño veé ní ta yo'vi ní kuiso nivi, ta sakuiso na ña saqta inka nivi, ta mji na nda lo'o on xijn na tindaa na chiño veé ta yo'vi ní yó'o. ⁵ Ndi'i ña ké'é na kúu xa'a ña kóni mji na ña koto inka nivi ta ka'an na ndi va'a ní nivi kúu nafariseo xi'in na sáná'a ndayi. Ta nayó'o

kátón ndaa na ta'ya na ñii caja lo'o nqo ñó'o tutu kómí tɔ'on Ndios, ta inká caja lo'o kátón ndaa na nó nqo chiyɔ nda'a na, ta tón ɔvi caja válí kátón nayó'o kúu tón ná'no ká nqo caja inká ñivi. Ta ndixin na tikɔtɔ ña tákaa yi'va nání ní ká nqo ñayi'va yu'u tikɔtɔ inká ñivi. ⁶ Ta nqo yóo vikɔ xíxi, ndúkú na kundoo na nqo táyi ná'no tón tɔ'ó. Ta kútoo ní na kundoo na táyi tón ná'no tón tɔ'ó yóo ve'e ño'o sinagoga. ⁷ Ta xíka na noyá'vi, ta kóni na ña kasa tɔ'ó ní ñivi na, kóni na ña ka'an ñivi xí'in na, káchí na saá: "Rabí, Rabí."^{*}

⁸ Ta ndó'ó, ɔn vása va'a ke'é ndó ña ndátí ndó ñii k'i'va saá ka'an ñivi xí'in ndó, káchí na: "Rabí", chi ñii laá kúu taa taMaestro nqo ndó, ta ndi'í ndó'ó kúu ndó ñani ndó xí'in tá'an ndó. ⁹ Ta ɔn ka'an ndó "Yivá j" káchí ndó xí'in nda ñii taa, saá chi ñii laá kúu Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyívi ñino. ¹⁰ Ta ɔn taxi ndó ka'an na xí'in ndó "Taká'no" káchí na, chi ñii laá kúu Taa taKá'no nqo ndó. ¹¹ Ta ta ká'no ní ká nqo ndó'ó kuu ta kasa chiño nqo ndó. ¹² Chi ndi'í na kisa ká'no xí'in mji nduu na nanjɔ ní, ta ndi'í na kisa ñjɔ xí'in mji nduu na naná'no ní, kasa Ndios xí'in na —káchí taJesús.

¹³ Ta ñika'an tuku taJesús xí'in nafariseo ta xí'in na sáná'a ndayi Ndios, káchí ra saá:

—¡Ñii k'ivi xɔ'vi ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayi Ndios! ¡Na ɔvi yu'u kúu ndó! Chi nákasi ndó yichí ña ɔn ya'a nanjivi ña k'i'va na yichí ndó xá'nda chiño Ndios. Ta ni mji ndó, ɔn xjin ndó k'i'vi ndó yichí yó'o.

¹⁴ ¡Ñii k'ivi xɔ'vi ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayi Ndios! ¡Na ɔvi yu'u kúu ndó! ɔn vá'a ke'é ndó chi kíndaa ndó ve'e náña'a ná ñixi'j yij. Tá ndi'í ke'é ndó saá, ta xí'in ñavata ini ndó, xá'an ndó ve'e ño'o sinagoga, ta na'a ní ká'an ndó xí'in Ndios. Ké'é ndó saá xa'a ña kóni ndó kani sñi ñivi ndí ndó'ó kúu nava'a ní nqo Ndios. Ta xa'a ña ɔn vá'a ke'é ndó, Ndios saxɔ'vi ká ra ndó'ó nqo inká ñivi.

¹⁵ ¡Ñii k'ivi xɔ'vi ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayi Ndios! ¡Na ɔvi yu'u kúu ndó! Saá chi ku'a'an ndó ndi'í saá xiiña nda nqo mñi, ta ndúkú ndó ñivi na kundikɔn yichí ndó. Ta ñivi na ndikɔn yichí ndó, ndása ndó nayó'o ñivi na ndiva'a ní ká ini nqo ndó, ta ndixa kɔ'ɔn nayó'o ndaya xí'in ndó.

¹⁶ ¡Ñii k'ivi xɔ'vi ní ndó'ó, chi sáná'a ndó ñivi kɔ'ɔn na yichí ña káchí mji ndó, ta ndixa mji ndó nakuáá kúu ndó, ɔn vása xíni ndó yichí! Saá chi ká'an ndó, káchí ndó saá: "Tá ñii ñivi ká'an na chiná'a na xa'a ve'e ño'o ká'no, ta ɔn vása xinjí ñó'ó kasa ndivi na tɔ'on na. Tá ká'an na chiná'a na xa'a ñaoro ña yóo ve'e ño'o ká'no, ta saá ndixa xinjí ñó'ó kasa ndivi na ña ká'an na", káchí ndó. ¹⁷ ¡Nakí'vi kúu ndó ta nakuáá kúu ndó! ¿Yukía kúu ñaká'no xinjí ñó'ó ní ká? ¿Án ñaoro, án mji ve'e ño'o ká'no?, saá chi ve'e ño'o ká'no kúu ña ndása yij ndi'í ñaoro ñó'o ini ña. ¹⁸ Ta tuku ká'an ndó: "Tá ñii ñivi ká'an na chiná'a na xa'a namá yij ve'e ño'o ká'no, ta ɔn vása xinjí ñó'ó kasa ndivi na tɔ'on na. Tá ká'an na chiná'a na xa'a ña sóko na nqo Ndios ña ndoso nqo namá yó'o, ta saá ndixa xinjí ñó'ó kasa ndivi na ña ká'an na", káchí ndó. ¹⁹ ¡Nasó'ó ta nakuáá kúu ndó'ó! ¿Yukía kúu ñaká'no xinjí ñó'ó ní ká? ¿Án ña sóko ñivi nándoso nqo namá, án mji namá yij ve'e ño'o ká'no?, saá chi namá ve'e ño'o ká'no kúu ña ndása yij ndi'í ñasóko ña nándoso nqo ña. ²⁰ Chi ñivi na chiná'a xa'a namá yij ve'e ño'o ká'no, nayó'o chiná'a na xa'a ndi'í ñasóko ña nándoso nqo namá yó'o, ²¹ ta ñivi na chiná'a xa'a ve'e ño'o ká'no, nayó'o chiná'a na Ndios, ta

* 23:7 Tɔ'on "Rabí" kóni káchí ña: Tata Maestro.

yóo ve'e ño'o ká'no. ²² Ta ñivi na chiná'a xa'á ñoyívi ñino, nayó'o chiná'a na xa'á tón táyi ká'no Ndios, ta chiná'a na xa'á mji Ndios, ta yóo ñoyívi ñino.

²³ 'iÑii kivi xo'vi ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! iÑivi na ovi yu'u kúu ndó! Saá chi táxi ndó nda'á Ndios ñii ko'ndo ña tava ndó tixin ña uxu ko'ndo ña kúu ñii ñoo ñoo yukú válí ña xíxi yó,† ta on vása kisa ndivi ndó chiño ña xini ñó'ó ní ka ñoo Ndios. Chi ñoo Ndios ña xini ñó'ó ní ka kúu ña ke'é yó ñandaa xí'in inká ñivi, ña kundá'vi ini yó koni yó ndi'i ñivi, ta chikaá ndino'o ini yó ña kandixa yó Ndios. Xini ñó'ó kasa ndivi ndó chiño ná'no yó'o ñoo Ndios. Ta saá ni, on sandakoo ndó kasa ndivi ndó inká chiño válí ñoo ra. ²⁴ iNdó'ó sáná'a ndó ñivi ko'on na yichi, ta mji ndó nakuáá kúu ndó! Ké'é ndó ndatán ké'é ñivi na xí'i takuii ta si'na sáxixin na títikon lo'o ta kókó na tícamello ñó'o xí'in takuii xí'i na.

²⁵ 'iÑii kivi xo'vi ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! iNa ovi yu'u kúu ndó! Nákata ndó sata vaso xí'in sata ko'o, ta ini mji ndó chútú ní ñakuí'ná, ta on vása táku ndó ñandakú. ²⁶ iNdó'ó nafariseo nakuáá kúu ndó! Si'na xini ñó'ó ndasa ndii ndó níma ndó, ta saá ndundii ndi'i mji ndó ñoo Ndios.

²⁷ 'iÑii kivi xo'vi ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! iNa ovi yu'u kúu ndó! Ndatán yóo ñii ve'e yaa ñoo ndúxun ñivi na ñixi'j, saá yóo ndó'ó, chi yaa ní sata ve'e yó'o ta tixin ña nina chútú leke xí'in ndi'i ña tá'yi. ²⁸ Ndatán kaa ñivi na va'a ní, saá kaa ndó ñoo inká ñivi, ta níma ndó chútú ña on vá'a xí'in ñavatá.

²⁹ 'iÑii kivi xo'vi ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! iNa ovi yu'u kúu ndó! Livi ní kisa va'a ndó ve'e ñoo ñinduxun naprofeta xina'á, ta saá livi ní ndása va'a ndó ñoo ñinduxun inká ñivi na va'a. ³⁰ Ta ká'an ndó: "Tá ní xitaku yó xina'á kujya xitaku naxii sikuá yó, ta nda lo'o on chindee yó nayó'o ña ka'ni na naprofeta", káchí ndó. ³¹ Ta xí'in to'on yó'o ná'ma mji ndó ña kúu ndó sa'ya ñani sikuá na xa'ni naprofeta xina'á. ³² iTa vitin va'a saxino ndó kasa ndivi ndó ña kixá'á ké'é naxii sikuá ndó xina'á!

³³ 'iSa'ya ko'o xati kúu ndó'ó! ¿Ndasaá kuchiño sakaku xí'in mji ndó ña on ko'on ndó ndaya? ³⁴ Ta saá ti'vi j naprofeta na ká'an ndoso to'on j, ta ti'vi j nandíchi na xini to'on j, ta ti'vi j na sáná'a to'on j ta ka'an na xí'in ndó. Ta ndó'ó ka'ni ndó sava nayó'o, ta inká na katakaá ndaa ndó ña kivi na nda'á tón cruz, ta sava na kani ndó xí'in kuártá ve'e ñoo sinagoga, ta sava nayó'o ñii ñii ñoo ndó taxin ndó na. ³⁵ Ta sata mji ndó nakava kuachi xa'á ña ñixita ñii ndi'i ñivi na va'a xina'á, ta kixá'á ña xí'in ña ñixi'j ta Abel,‡ ta ndi'i ña xí'in ña ñixi'j ta Zacarías, sa'ya ta Berequías. Ta ñivi xii sikuá ndó xa'ni na ta Zacarías kivi xindichi ra ma'ño ña kúu ye'é ve'e ñoo ká'no xí'in ña kúu namá yii ñoo sóko na ña'a ñoo Ndios. ³⁶ Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, sata mji ndó ñivi na táku vitin, nakava kuachi xa'á ña ñixita ñii ndi'i nava'a yó'o —káchí tajesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xaku tajesús xa'á ñoo Jerusalén
(Lc. 13:34-35)*

³⁷ Ta tuku ñika'an ta Jesús, káchí ra saá:

† 23:23 Yukú válí yó'o kúu mjno castila xí'in eneldo xí'in comino. ‡ 23:35 Ta Abel xikuu sa'ya ta Adán xí'in ña Eva, ta tayó'o ñixi'j ra, ke'é ñani ra ta Caín.

—¡Nañoo Jerusalén, ndó'ó kúu na xá'ni naprofeta, ndó'ó kúu na kóon yuu nivi na tì'ví Ndios ña chindeé na ndó'ó! ¡Kua'a ní yichí káchí ini j nakaya j ndó'ó, ndátán ñii nduxú si'í nákaya rí sa'ya rí tixin ndixin rí, ta nì-xiin ndó kundaa j ndó'ó! ³⁸ Ta vitin sandakoo Ndios ve'e ño'o ndó, ta kuu vichí ña ta nduxun ña. ³⁹ Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, nañoo Jerusalén, on koto ka ndó yí'í ndá tondaa kivi ka'an ndó to'on yó'o: “Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o, òa òa kixaa xí'in ndayí Ndios”, káchí ndó xa'a j.

24

Ñayó'o ká'an xa'a ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén

ndi'i xa'a ña ñii kivi ña vaxi
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Ta saá taJesús keta ra ve'e ño'o ká'no ta kua'an ra, ta naxíka xí'in ra nixaa yatin na noo ra, ta kixá'a na ká'an na xí'in ra xa'a ve'e ño'o yó'o.

² Ta nika'an taJesús xí'in na:

—¿An xito ndó ndi'i ñayó'o? Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, ndá ñii ka yuu on koo ka sata inka yuu. Saá chi ñii kivi ña vaxi tani ve'e ño'o yó'o ta ndi'i xa'a ña —káchí taJesús.

Ñayó'o ká'an xa'a seña ña saná'a
xa yatin kixaa kivi sondí'í ñoyivi yó'o
(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Ta saá kua'an na xiki tón Olivo ta xikoo taJesús noo ño'o, ta naxíka xí'in ra xito na on koq ka nivi, ta kixaa na noo ra, ta nika'an na xí'in ra:

—Tata, kóni ndi ndato'on ún xí'in ndi, ¿ama koo saá ña káchí ún? ¿Ndá seña kuu ña koni ndi ña kundaa ini ndi ña xa yatin kixi tuku ún, ta kixaa kivi sondí'í ñoyivi yó'o? —káchí na.

⁴ Ta ndakuijn taJesús, káchí ra saá xí'in na:

—Koto va'a ndó ña on sandá'vi nivi ndó'ó. ⁵ Saá chi kua'a ní òa kixaa, ta kivi kixaa ñii ñii na, ta ka'an na xí'in ndó, káchí na saá: “Yí'í kúu Cristo, òa òa tì'ví Ndios sakaku na ñoyivi yó'o”, káchí na xí'in ndó, ta sandá'vi na kua'a ní nivi. ⁶ Ta koni so'o ndó yoo kuachi xá'ni tá'an na ñoo yatin, ta xá'ni tá'an na ñoo xíká, ta on kuyi'ví ndó. Chi xini ñó'ó kundivi ndi'i ñayó'o, ta saá ni, ta'an kixaa kivi ñasondí'í ñoyivi yó'o. ⁷ Kivi ña vaxi nakuita nivi na ñoo ná'no ka'ni tá'an na xí'in nivi na inka ñoo ná'no, ta ñoo noo yoo narey ka'ni tá'an na xí'in inka ñoo noo yoo inka narey. Ta kua'a ní xiiña òan noo ño'o, ta koo ní so'ko, xí'in ndi'i noo kue'e. ⁸ Ñayó'o kuiti kuu ña kixá'a ña xo'vi ní nivi.

⁹ Sava nivi tiin na ndó'ó ko'on ndó xí'in na, ta nataxi na ndó'ó nda'a nachíño ná'no, ta saxo'vi na ndó'ó, ta ka'ni na sava ndó'ó. Ndi'i nivi ñoyivi yó'o kusaq ini na koni na ndó'ó chi na ndikon yi'í kúu ndó. ¹⁰ Ta kivi kundivi ñayó'o saá, kua'a ní nivi sandakoo na yichí j, ta kusaq ní ini na koni na xí'in tá'an mji na, ta sandá'vi xí'in tá'an mji na nataxi na natá'an na nda'a nachíño. ¹¹ Ta nakuita kua'a ní naprofeta vatá sandá'vi na kua'a ní nivi. ¹² Ndeé ní kua'no ka ña on vá'a, ta kua'a ní nivi sandakoo na ña kuki'vi ini na koni tá'an na. ¹³ Ta nivi na on vása sandakoo yichí j, ta kundikon va'a na ña, ndá kixaa kivi ndi'í ña xo'vi na ñoyivi yó'o, ta Ndios sakaku ra na ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. ¹⁴ Ta nivi na ndikon yi'í ndato'on na xa'a j xí'in ndi'i nivi na ndóo ndi'i saá ñoo

ñoyívi yó'o ña kundaḡa ini na to'on j, ta saá kixaḡa kivi ñasondí'í ñoyívi yó'o —káchí ta Jesús xí'in na.

¹⁵ Ta ndó'o na ká'vi to'on yó'o xini ñó'o kundaḡa ini ndó to'on yó'o ña nika'an ta Jesús xí'in na xika xí'in ra, káchí ra saá:

—Kuiya xina'á taprofeta Daniel nika'an ra xa'a ña on vá'a ñakini ña sandi'i xa'a ñayji. Ta kixaḡa kivi koto ndó yoo ña on vá'a ñakini yó'o ve'e ño'o ká'no, ¹⁶ ta ndi'i nivi na ndóo estado Judea yó'o, xini ñó'o kee na ta kono na ko'on na noo yoo yuku sikon. ¹⁷ Tá nivi nandoso na sinj ve'e na, ta nayó'o on vá'a noo na naki'in na ña kómí na ve'e na. ¹⁸ Tá nivi ñó'o yuku, ta nayó'o, on vá'a ndikó ka na ve'e na naki'in na tikachi na. ¹⁹ jNdá'ví ní náña'a ná ñó'o sa'ya, ta ndá'ví ní náña'a ná yoo sa'ya váli na chichin, chi ndeé ní koo ña xo'vi ná kivi kundivi ñayó'o saá! ²⁰ Ndukú ndó noo Ndios ña on kuu ña kivi vxin ní, ni kivi yji ña nákindée yó ña kundo'o ndó saá. ²¹ Nda kivi ngó ña kisa va'a Ndios ñoyívi yó'o tанда vitin, nanivi xo'vi na. Ta kivi koo ña on vá'a yó'o saá, ndeé ní ka xo'vi ndi'i nivi. Ta nda ñii ka kivi ña vaxi on xo'vi ka na ndatan xo'vi na kivi yó'o. ²² Ta xa'a ña kúnda'ví ini Ndios xini ra nivi na naqaxin ra ndikon yichj ra kuu ña chitóni ra salo'o kivi xo'vi nivi ñoyívi yó'o. Tá on vása ní-chitóni ra saá, níkuu, ta nda ñii nivi on kivi ka ku ña xo'vi na.

²³ "Tá yoo ñii nivi na ka'an xí'in ndó: "Yó'o yoo Cristo ta ti'vi Ndios sakaku na ñoyívi yó'o", án "Koto ndó, ka yoo ra", kachí na xí'in ndó, ta on kandixa ndó na. ²⁴ Chi nakuita ku'a ní navatá ta ka'an na, kachí na si'a: "Yi'j kuu Cristo ta ti'vi Ndios", ta inka na ka'an, kachí na: "Yi'j kuu taprofeta ta ka'an ndoso to'on Ndios", ta on sivi nandaḡa kuu na. Navatá yó'o tondaḡa na ke'e na milagro ña sandá'ví na nivi, tанда yatin kuchiño sandá'ví na nivi na naqaxin Ndios kundikon yichj ra. ²⁵ Vitin kundaḡa ini ndó ndi'i ñayó'o, chi xa ndato'on j xí'in ndó. ²⁶ Ta saá tá ka'an nivi xí'in ndó, kachí na: "Koto ndó noo yoo yuku yichj, chi kán yoo ta ta ti'vi Ndios sakaku na ñoyívi yó'o", kachí na, ta on ko'on ndó noo yoo yuku yichj koto ndó ra. Tá ka'an tuku na xí'in ndó: "Koto ndó ini ve'e, chi yó'o yoo ta ta ti'vi Ndios sakaku na ñoyívi yó'o", kachí na, ta on kandixa ndó ña ka'an na. ²⁷ Ndatán yoo taxá ña náye'e ñoyívi, kixá'á ña náye'e ña nda noo kána ño'o tанда noo ndétá ño'o náye'e ña, saá koo kivi ndikó j ñoyívi yó'o. ²⁸ Tá xito ndó mikia ndáchí ku'a ní tiqko chée,* ta saá kundaḡa ini ndó míchi kándú'u ñii kitj tí nixi'j. Ñii ki'va saá kundaḡa ini ndó seña ña kachí xa yatin ní tondaḡa kivi ña ndikó j ñoyívi yó'o —káchí ta Jesús.

*Ñayó'o ká'an xa'a seña ña saná'a
xa yatin kixaḡa kivi ndikó ta Jesús ñoyívi yó'o
(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)*

²⁹ Ta tuku nika'an ta Jesús, káchí ra saá xí'in na:

—Ta kivi ndi'i ña xo'vi nivi, xandikon ña ño'o ká'no ye'e kunaa noo ña, ta tíyoo on vása naye'e ka rí, ta tikimi kee rí ñoyívi ñino ta koyo rí, ta ndi'i ña kómí ndeḡ yoo ñoyívi ñino kanda ña ta kisin ndi'i ñayó'o. ³⁰ Ta ndi'i nivi koni na ñii seña ñoyívi ñino ña saná'a ña ndikó yj'i, ta ta kixi noo Ndios, ta saá ndi'i nañoo ñoyívi yó'o kuchuchú ní ini na, ta kuaku ní na. Ta saá ndi'i nivi koni na yj'i, ta vaxi j ma'ño vjko, xí'in ndeḡ ká'no, xí'in ndi'i ña ye'e livi. ³¹ Xí'in ña ndá'yi trompeta, yj'i ti'vi j naángel ko'on na

* **24:28** To'on griego ña káchí "tiqko chée" ta tuku káchí ña "taşin yá'á."

nakaya na ndi'i n̄ivi na n̄akaxinj na kúu na ndíkɔn yichij. Ta n̄ivi yó'o kee na ndi'i saá xiiña n̄oq ño'ɔ ñoyívi yó'o xí'in ñoyívi n̄ino, ta kixaa na n̄oqj.

32 'Ta ndó'ó, sakuá'á ndó ta kundaq̄ ini ndó ña sáná'a yitɔn tón higo: Tá xa vaxi nduxáá nó, ta nákooyuk̄ yút̄a nda'a nó, ta saá kúndaq̄ ini ndó xa n̄ikuyatin ní kixaa savj. 33 Ta k̄ivj xító ndó xa kuá'an kundivi ndi'i ñayó'o ña ndat̄o'onj xí'in ndó, ta saá kundaq̄ ini ndó xa vaxi kuyatin k̄ivj ndikó j ñoyívi yó'o. 34 Ta ndixa ká'anj xí'in ndó, n̄ivi na xító kixá'á seña yó'o kutak̄u k̄a na nd̄a ndi'i kundivi ndi'i ña ndat̄o'onj xí'in ndó. 35 Ña ñoyívi n̄ino xí'in ña ñoyívi yó'o ñii k̄ivj vaxi ndi'i x̄a'a ña, ta t̄o'onj ɔn ndi'i x̄a'a ña, ta kindɔo ña ndi'i saá k̄ivj.

36 'Nd̄a ñii n̄ivi ɔn vása xínj na ama ndikó j, ni n̄ivi na ndóo ñoyívi yó'o, ni naangel na ndóo ñoyívi n̄ino. Ta ñii laá Ndios Tata Yivá yó kúu t̄a t̄a xínj ama ndikó j ñoyívi yó'o.

37 'Ñii k̄i'va x̄itak̄u n̄ivi k̄ivj n̄ixjyo t̄aNoé, saá kutak̄u na k̄ivj kuyatin ndikó j ñoyívi yó'o. 38 Saá chi k̄ivj x̄itak̄u t̄aNoé x̄ina'á ndi'i n̄ivi xíxi na, xí'i na, ta tónɔa'a na, ta táxi na tond̄a'a sa'ya na, saá yóo na nd̄a n̄itond̄aa k̄ivj n̄ik̄i'vi t̄aNoé ini tón barco. 39 Ta ɔn vása ní-kundaq̄ ini na yukiā kundo'o na and̄a k̄ivj k̄ixá'á n̄ikoon savj na'á, ta saá t̄ani ndi'i na ta n̄ika'a na xí'in takuú ta n̄ixi'j ndi'i n̄ivi yó'o. Saá chi ɔn vása ní-xiyo ti'va na, ta ñii k̄i'va saá ɔn vása koo ti'va n̄ivi k̄ivj ndikó j ñoyívi yó'o. 40 Tá ɔvj t̄aa kisa chiño ra yuk̄u, ta naki'inj ñii t̄ayó'o k̄o'ɔn ra xí'inj, ta ink̄a ra nd̄o. 41 Tá ɔvj nási'f yóo ná ndiko ná, ta naki'inj ñii ña k̄o'ɔn ña xí'inj, ta ink̄a ña nd̄o.

42 'Ta saá ndó'ó, kundɔo ti'va ndó chi ɔn vása xínj ndó ama ndikó yj', t̄aKá'no n̄oq ndó, ñoyívi yó'o. 43 Ta kundaq̄ va'a ini ndó ñayó'o: Tá ñii t̄aa yóo ra ve'e ra, ta xínj ra ama kixaa t̄akuí'ná, ta saá koo ti'va ra ta ɔn taxi ra k̄i'vi t̄akuí'ná yó'o kasa kui'ná ra ñakuíká kómí ra ve'e ra. 44 Ta saá ndó'ó xínj ñó'ó kundɔo ti'va ndó, saá chi ndikó j ñoyívi yó'o ñii k̄ivj ña ɔn vása ndáti ndó —káchí t̄ajesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an x̄a'a n̄ivi na kisa chiño xí'in ndino'o ini (Lc. 12:41-48)

45 Ta n̄ika'an tuku t̄ajesús, káchí ra saá:

—¿Ndasaá ke'e ñii t̄aká'no xí'in ñii t̄a t̄a kisa chiño xí'in ndino'o ini n̄oq ra? Ta t̄aká'no yó'o sakuiso chiño ra t̄ayó'o ña taxi t̄ayó'o kuxu n̄ivi na yóo ve'e ta kasa kuenda ra xí'in ve'e yó'o. 46 Ta saá kunakaq̄ ñasij ním̄a t̄a kisa chiño xí'in ndino'o ini k̄ivj ndikó t̄aká'no n̄oq ra, ta koto ra va'a ní kisa ndivi ra chiño. 47 Ta ndixa ká'anj xí'in ndó, t̄aká'no yó'o taxi ra nda'a t̄a kisa chiño xí'in ndino'o ini, ña kuiso chiño ra xí'in ndi'i ña'a ve'e t̄aká'no yó'o. 48 Tá yóo ñii t̄a t̄a ɔn vása kisa chiño ra xí'in ndino'o ini ra, ta xáni s̄inj ra saá: "Xa na'á ní kuáchj t̄aká'no n̄oq yó, ɔn vása xínj yó ndá k̄ivj ndikó ra", xáni s̄inj ra. 49 Ta saá kixá'á ra ndi'i saá k̄ivj káni ra na kisa chiño xí'in ra, ta ñii k̄i'va saá kixá'á ra ndi'i saá k̄ivj xíxi ra ta xí'i ra xí'in na xí'i ní. 50 Ta ñii k̄ivj ña ɔn vása ndáti ra, ni hora ña ɔn vása yóo ti'va ra, ta ndikó t̄aká'no n̄oq ra. 51 Ta t̄aká'no n̄oq ra yó'o saxo'vj ní ña'á ra, ta ti'ví ña'á ra k̄o'ɔn ra n̄oq ndóo n̄ivi na ɔn vá'a na ɔvj yu'u, n̄oq kuaku ní na ta n̄oq xo'vj ní na —káchí t̄ajesús xí'in na.

25

Cuento yó'o ndátò'on xq'a uxu násí'í ná tq'án tonda'q

1 Ta nìkà'àn tajesús, káchí ra saá:

—Ná ndatò'on jì ñii cuento xí'in ndó ndasaá koo kivi ka'nda chiño Ndios ñoyívi yó'o. Saá ndò'o uxu násí'í ná kee kuà'àn noq yóo viko tonda'q ñii ñátá'an ná. Ta ná uxu yó'o ní'í ná ñò'q tóqon ta kee ná kuà'àn ná nakutá'an ná xí'in taa tã tonda'q. 2 Ta o'qon násí'í yó'o ná ndíchí ní sijnj ta xa yóo ti'va ná, ta inkã o'qon násí'í ná on vása ndíchí sijnj ni on vása yóo ti'va ná. 3 Ta o'qon náña'a ná on vása ndíchí sijnj yó'o, vará ní'í ná ñò'q tóqon, ta on vása ndíso kã ná aceite ña chikaã ná ini ñò'q yó'o. 4 Ta ná o'qon ndíchí sijnj, ndíso kã ná kisi ñò'o aceite xí'in ñò'q tóqon. 5 Ta xa na'á ní ñikuáchì tã kóni tonda'q, on koq ra kixaa, ta uxu násí'í yó'o kani ma'ná ná ta ñikjijn ná. 6 Ta ma'ño ñoo xijnj sq'o uxu saá náña'a ká'an ñivi: “iXa vaxi taa tã tonda'q! jKee ndó naki'in va'a ndó ra!”, káchí na. 7 Ta saá ndakoo uxu násí'í yó'o, ta kixá'a ná kasa ndivi ná ña natoqon ye'e va'a ñò'q ná. 8 Ta o'qon náña'a ná on vása ndíchí sijnj nìkà'àn ná xí'in náña'a ná xa yóo ti'va: “Taxi lo'o ndó aceite nda'q ndj, saá chi kóni nda'va ñò'q ndj”, káchí ná. 9 Ta ndakuijn násí'í ná xa yóo ti'va: “Qn kúchiño taxi ndj aceite, chi on kunani ña konj ñó'ó ndó'ó xí'in ndj'i. Va'a kã kuà'àn ndó noq síko na aceite ta sata ndó ña konj ñó'ó mji ndó”, káchí ná. 10 Ta kuà'àn násí'í ná on vása ndíchí sijnj ña sata ná aceite, ta kixaa taa tã tonda'q. Ta násí'í ná ndíchí sijnj ná xa yóo ti'va xí'in ñò'q tóqon nakutá'an ná xí'in ra, ta ñikj'vi ná xí'in ra viko tonda'q. Ta ndásj kútú ye'é ve'e noq yóo viko. 11 Ta saá násí'í ná on vása ndíchí sijnj, ndjiko ná kixaa ná ta kãna ná, káchí ná saá: “iTata, tata, nakuiná ún ye'é ná k'vi ndj viko!”, káchí ná. 12 Ta ndakuijn tã tonda'q, káchí ra saá: “Ndixa ká'an j xí'in ndó, on vása xínij ndó'ó”, káchí ra xí'in násí'í ná on vása ndíchí sijnj ni on vása yóo ti'va. Saá ndj'i cuento lo'o yó'o —káchí tajesús.

13 Ta saá nìkà'àn kã tajesús xí'in na:

—Ta saá ndó'ó, kundoo ti'va ndó chi on vása xínij ndó ama ndikó yj'i, taa tã kixi noq Ndios —káchí ra xí'in na.

*Cuento yó'o ndátò'on xq'a sj'ún taxi tapatrón
nda'q unj na kisa chiño noq ra
(Lc. 19:11-27)*

14 Ta nìkà'àn tajesús, káchí ra saá:

—Ná ndatò'on jì inkã cuento xí'in ndó ndasaá koo ña ka'nda chiño Ndios ñoyívi yó'o. Saá ndò'o ñii taa si'na kã kee ra ko'qon ra ñii chiño inkã ñoo, ta kãna ra na kisa chiño noq ra, ta kixaa na, ta sakuiso chiño ra na ñakuiká kómí ra.

15 “Taxi ra ñii bolsa ká'no sj'ún ña kómí o'qon talento* nda'q ñii tã kisa chiño noq ra, ta inkã bolsa sj'ún ña kómí ovj talento nda'q inkã ra, ta ñii bolsa sj'ún ña kómí ñii talento nda'q tãunj, saá chi xínij va'a ra ndasaá kisa chiño ñii ñii tã kisa chiño noq ra. Ta saá kee ra kuà'àn ra. 16 Taa tã ñakj'in o'qon bolsa ná'no sj'ún, ta ñixa'àn ra sata ra ta ñisjiko ra, ta saá ñakj'in ra inkã o'qon bolsa ná'no sj'ún. 17 Ñii k'va kisa chiño taa tanqó saá kisa chiño taqvj yó'o xí'in ovj bolsa ná'no sj'ún, ta ñakj'in ra inkã ovj bolsa ná'no sj'ún sata ña. 18 Ta tãunj ñakj'in ñii bolsa ká'no sj'ún, ta xata kónó ra ñii yavj noq ñò'q, ta sandúxun ra sj'ún tapatrón ra.

* 25:15 Ñii talento kúu sj'ún ña kúu ya'vi ñii taa tã kisa chiño xq'on kujya.

19 'Ta nɔya'a kuɔ'a ní kɔvɔ, ta saá ndikó tapatrón naxaa ra ve'e ra, ta kóni ndasa ra kuenda xí'in na kisa chiño nɔɔ ra. 20 Ta kɔxaa tɔ naki'in ɔ'on bolsa ná'no sɔ'ún, ta nɔka'an ra xí'in tapatrón: "Tata, taxɔ'ún ɔ'on bolsa ná'no sɔ'ún nda'a j, ta vitin yó'o naki'in ún ña, ta naki'in ún inkɔ ɔ'on bolsa ná'no sɔ'ún ña naki'in j sata ña xa'a ña kisa chiño j ña", káchí ra. 21 Ta nɔka'an tapatrón: "Va'a ní kisa ndivi ún chiño. Va'a ní tamozo kúu ún. Va'a ní kúchiño kundaa ini j yó'ó. Ta sakuiso chiño j yó'ó kuɔ'a ní ka ña'a, saá chi va'a ní kisa ndivi ún chiño lo'o yó'ó. Ta vitin na'a kɔ'vi ún ve'e j ta kusij ní ini ún xí'in j", káchí tapatrón. 22 Ta tɔ naki'in ɔvi bolsa ná'no sɔ'ún kɔxaa ra nɔɔ tapatrón, ta nɔka'an ra: "Tata, taxɔ'ún ɔvi bolsa ná'no sɔ'ún nda'a j, ta vitin yó'o naki'in ún ña, ta naki'in ún inkɔ ɔvi bolsa ná'no sɔ'ún ña naki'in j sata ña xa'a ña kisa chiño j ña", káchí ra. 23 Ta nɔka'an tapatrón: "Va'a ní kisa ndivi ún chiño. Va'a ní tamozo kúu ún. Va'a ní kúchiño kundaa ini j yó'ó. Ta sakuiso chiño j yó'ó kuɔ'a ní ka ña'a, saá chi va'a ní kisa ndivi ún chiño lo'o yó'ó. Ta vitin na'a kɔ'vi ún ve'e j ta kusij ní ini ún xí'in j", káchí tapatrón. 24 Ta tɔ naki'in ñii bolsa ká'no sɔ'ún kɔxaa ra, ta nɔka'an ra: "Tata, xini va'a j yó'ó kúu ñii taa tɔ ndeé ní ini. Yó'ó kúu tɔ nákaya ña'a nɔɔ ɔn vása ní-kisa chiño j, 27 ta, zndachun ni-chikaa va'a ún sɔ'ún j ini ve'e nɔɔ tá'vi sɔ'ún? Ta kɔvɔ ndikó j, naki'in j sɔ'ún j xí'in sɔ'ún ña, ní kúu", káchí tapatrón. 28 Ta saá nɔka'an tapatrón xí'in nɔvi na ndóo xí'in ra: "Kindaa ndó nda'a ra bolsa ká'no sɔ'ún, ta taxi ndó ña nda'a taa tɔ kómí uxu bolsa ná'no sɔ'ún. 29 Ta ndi'i nɔvi na va'a xini kukomí sɔ'ún, ta nayó'o naki'in ka na kuɔ'a ka sɔ'ún. Ta nɔvi na ɔn vása xini ndasaá va'a kukomí na sɔ'ún, tandá ñalo'o kómí na, nondaa ña nda'a nayó'o. 30 Ta tamozo tɔ ɔn vása kisa chiño va'a, tava ndó ra ke'e nɔɔ naa ní, nɔɔ kuaku ní ra ta xɔ'vi ní ra", káchí tapatrón. Ta ndi'i cuento lo'o yó'ó —káchí tɔjesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xa'a ndasaá koo
kɔvɔ sondi'i ndikó tɔjesús ñoyivi yó'o*

31 Ta nɔka'an tɔjesús xí'in na:

—Ta kɔvɔ ndikó j ñoyivi yó'o, yɔ'j, taa tɔ kixi nɔɔ Ndios, ndikó j xí'in ndi'i ñalivi ña yé'e, xí'in ndi'i naángel, ta saá koo j nɔɔ táyi tón ká'no tón tɔ'ó nɔɔ ka'nda chiño j. 32 Ta nɔvi na kixi ndi'i saá xiiña ñoyivi yó'o kixaa na nakutá'an na nɔɔ j, ta nata'ví j nayó'o ndatán náta'vi ñii taa ndikachi sana ra xí'in tɔsú'u sana ra. 33 Ndatán yóo ñii taa chindoo ra tɔndikachi sana ra nɔɔ yóo nda'a kua'a ra, ta tɔtɔsú'u sana ra chindoo ra rí nɔɔ yóo nda'a yitin ra, saá chindoo j nanɔvi na va'a nɔɔ yóo nda'a kua'a j ta nɔvi na ɔn vá'a chindoo j na nɔɔ yóo nda'a yitin j. 34 Ta yɔ'j, taRey, ka'an j xí'in nɔvi na ndóo nɔɔ yóo nda'a kua'a j: "Ndó'ó kúu na naki'in ñava'a nda'a Yivá j. Vitin na'a ndó kɔ'vi ndó nɔɔ xá'nda chiño Ndios, saá chi nda ñanɔɔ kɔvɔ kɔxá'a ñoyivi ndó'ó kúu na chitóni ra naki'in ndi'i ñava'a ra. 35 Chi kɔvɔ nɔxi'j j sɔko ta ndó'ó taxɔ'ún ña xixi j. Kɔvɔ nɔyichj j takuii ndó'ó taxɔ'ún ndó takuii xɔ'vi j. Ta kɔvɔ nɔxiyo xíká j nɔɔ ñoo j, ta ndó'ó taxɔ'ún ndó ñii xiiña nɔɔ xɔndú'u j nakindée j. 36 Kɔvɔ ɔn kɔɔ tikɔtɔ j ní-xiyo, ta ndó'ó taxɔ'ún ndó tikɔtɔ xɔndixin j. Kɔvɔ ndeé ní saxɔ'vi kue'e yɔ'j ta ndó'ó nɔxaa ndó nɔka'an

ndó to'on va'a xí'in j. Kivi xinakaaj ini ve'e ka ta nixa'an ndó chindeé ndó yí'í", kachí j xí'in na. ³⁷ Ta saá nivi na va'a ini yó'o ndaka to'on na yí'í, kachí na saá: "Tata, ¿ama xini ndi yó'o nixi'í ún soko ta taxi ndi ña xixi ún? ¿Ama xini ndi yó'o nivyichí ún takuií ta taxi ndi takuií xí'í ún? ³⁸ ¿Ama nixiyo xiká ún noo ñoo ún ta taxi ndi ñii xiiña noo xindú'u ún nakindée ún? ¿Ama xini ndi yó'o on koó tikoto ún ní-xiyo ta taxi ndi tikoto nda'a ún xindixin ún? ³⁹ ¿Ama xini ndi saxo'vi ní kue'e yó'o, án xini ndi yó'o xinakaaj ún ini ve'e ka ta nixa'an ndi chindeé ndi yó'o?" ⁴⁰ Ta yí'í, taRey, ndakuiin j, ka'an j xí'in na: "Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i saá yichí chindeé ndó nivi nandá'ví ní na ndikon yí'í, ndi yí'í kúu ta chindeé ndó saá", kachí j xí'in na.

⁴¹ Ta yí'í, taRey, ka'an j xí'in na ndóo noo yóo nda'a yitin j: "Kuta'a ndó noo j, ndó'o na ndíso chí'ña. Ku'a'an ndó ko'on ndó noo xixi ño'o ña on vása nda'va ndi'i saá kivi, chí Ndios kisa va'a ra ño'o xixi yó'o ña xo'vi ní ñanima ndiva'a ká'no xí'in ndi'i inka nima ndiva'a tá'an mji ña. ⁴² Saá chí kivi nixi'í ún soko ta ndó'o ni-taxi ndó ña kuxu j. Kivi nivyichí j takuií, ta ndó'o ni-taxi ndó takuií ko'o j. Kivi nixiyo xiká j noo ñoo j, ta ndó'o ni-taxi ndó ñii xiiña kandú'u j nakindée j. ⁴³ Kivi on koó tikoto ní-xiyo kundixin j, ta ndó'o ni-taxi ndó tikoto nda'a j. Kivi ndeé ní saxo'vi kue'e yí'í án kivi xinakaaj ini ve'e ka ta ndó'o ni-xa'an ndó chindeé ndó yí'í", kachí j xí'in na. ⁴⁴ Ta nivi na on vá'a yó'o ndaka to'on na yí'í, kachí na saá: "Tata, ¿ama xini ndi yó'o nixi'í ún soko? ¿Ama xini ndi yó'o nivyichí ún takuií? ¿Ama xini ndi yó'o nixiyo xiká ún noo ñoo ún? ¿Ama xini ndi yó'o on koó tikoto ní-xiyo kundixin ún? ¿Ama xini ndi ndeé ní saxo'vi kue'e yó'o?, ¿ama xini ndi yó'o xinakaaj ún ini ve'e ka, ta on vása ní-chindeé ndi yó'o?" ⁴⁵ Ta yí'í ndakuiin j, ka'an j xí'in na: "Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i saá yichí ña on vása ní-chindeé ndó nivi nandá'ví ní na ndikon yí'í, ndi yí'í kúu ta on vása ní-chindeé ndó saá", kachí j xí'in na. ⁴⁶ Ta na on vá'a yó'o ko'on na noo xo'vi ní na ndi'i saá kivi ña vaxi, ta nivi na va'a ko'on na kutaku na xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi —kachí tajesus.

26

Ñayó'o ká'an xa'a ña ká'an tá'an nivi tiin na taJesus
(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ta ndi'i saná'a taJesus ndi'i to'on yó'o nivi, ta saá njika'an ra xí'in naxika xí'in ra, kachí ra:

² —Xini ndó kumanj ovj kivi ña tondaa kivi kana viko Pascua.* Ta nataxi na yí'í, ta ta kixi noo Ndios, nda'a nivi na on xijin koni yí'í ña katakaaj ndaa na yí'í ña kivi j nda'a tón cruz —kachí ra xí'in na.

³ Ta saá mji kivi yó'o na saná'a ndayí Ndios xí'in naxiku'a noo najudío xí'in naná'no noo nasutu, nakutá'an ndi'i na yé'é ve'e taCaifás, ta taCaifás yó'o kúu taká'no noo ndi'i nasutu. ⁴ Ta njika'an tá'an ndi'i nayó'o ndasaá koo kasa va'a na kuachi vatá xa'a taJesus, ta tiin na ra ña ka'ni ña'a na.

⁵ Ta njika'an na, kachí na saá:

—On kuchiño tiin yó ra kivi viko, koto koni ndi'i nanivi ñoo yó'o, ta siso na nda'yi na, ta kaní tá'an na, ta koo ní kuachi —kachí na.

* **26:2** Pascua najudío kána ña uxá kivi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios sakaaku ra naxji síkuá na noo ñaño Egipto kuyá xing'a.

*Ñayó'o ká'qan xq'a ñii ña'a kivi chikaq ñá
nduta támi xá'an sijn̄i tajesús*
(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

6 Ta yoo tajesús ñoo Betania ve'e tãSimón, tã xikomí ku'e'e tá'yí naní ña lepra. ⁷ Tá yoo tajesús xixi ra noq mesa, ta kixaa yatin ñii ña'a ní'i ñá ñii yuyú ña kuva'a xí'in yuu naní alabastro, tixin ña ñó'o nduta tá xá'an támi ní, ta nduta yó'o kúu tá yá'ví ní. Ta chikaq ndi'i ñá rá sijn̄i tajesús. ⁸ Ta naxika xí'in ra xini na ñayó'o ta njsaa ní na, ta njka'qan na:

—¿Ndachun sandi'i ña'a yó'o xá'a nduta yá'ví ní? ⁹ Va'a ka ná sjikó ñá nduta yó'o ta ku'a'a ní sj'ún naki'in ñá, níkuu, ta saá kuchiño chindee ñá nandá'ví —káchí na.

¹⁰ Ta xini sq'o tajesús yukia njka'qan na, ta njka'qan ra saá xí'in na:

—¿Ndachun ká'qan ndó sandi'i ndó ñayó'o? Chi ñava'a kúu ña ke'é ñá xí'in j̄. ¹¹ Ndi'i saá kivi yoo nandá'ví xí'in ndó. Ta yí'j̄, salo'o ní ka kivi yoo jí xí'in ndó. ¹² Chikaq ñá nduta tá xá'an támi sijn̄i ña kisa ti'va ñá yiki koñu j̄ ña nduxun ña. ¹³ Ndixa ká'qan jí xí'in ndó, ndi'i saá xiiña ñoyivi yó'o noq ka'qan ndoso na to'on ñava'a xá'a j̄, ndato'on na xí'in nivi yukia ke'é ñayó'o. Ta saá naká'án nivi xá'a ñava'a ke'é ñá xí'in j̄ —káchí tajesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'qan xq'a tãjudas ndasaá kindoq ra xí'in naná'no ña nataxi ra
tajesús nda'a na*
(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ Ta saá tãjudas Iscariote, tã kúu ñii tã uxu ovi xika xí'in tajesús, kee ra njka'qan ra noq naná'no noq nasutu, ¹⁵ ta njndaqã to'on ra na:

—¿Ndasaá sj'ún taxa'vi ndó yí'j̄ tá nataxi j̄ tajesús nda'a ndó? —káchí ra xí'in na.

Ta saá taxa'vi na ra oko uxu sj'ún ñaplata. ¹⁶ Tãnda saá kixá'a ndúkú tãjudas ndasaá koo nataxi ra tãjesús nda'a na.

*Ñayó'o ká'qan xa ku'a'qan kuñoó
ta xixi tajesús xí'in naxika xí'in ra*
(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹⁷ Ta ñitondaqã kivi kixá'a vikó xixi najudío sija va'a ña on koq levadura kómí,[†] ta naxika xí'in tajesús kixaa na noq ra, ta njndaqã to'on ña'a na:

—¿Mikia kóni ún kasa ndivi ndi ña kuxu yó vikó Pascua? —káchí na.

¹⁸ Ta ndakuijn̄ tajesús:

—Ku'a'qan ndó, ta ku'a'qan kivi ndó ñoo Jerusalén, ta ku'a'qan ndó ve'e ñii tã tã xini tá'an xí'in yó, ta ka'qan ndó si'a xí'in ra: “TãMaestro káchí ra ndi xa kixaa yatin kivi kasa ndivi ra chiño ká'no. Ta ve'e ún kóni ra kuxu ra vikó Pascua xí'in naxika xí'in ra”, saá kachí ndó xí'in tã —káchí tãjesús.

¹⁹ Ta naxika xí'in ra njka'qan na, ta kisa ndivi na ña kuxu ra xí'in na vikó Pascua, ndatán xá'nda chiño tajesús noq na.

²⁰ Tá ku'a'qan kuñoó, ta kixaa tãjesús xí'in uxu ovi naxika xí'in ra, ta xikundoo na noq mesa kuxu na. ²¹ Tá ndóo na xixi na, ta njka'qan tãjesús xí'in na:

—Ndixa ká'qan jí xí'in ndó, ñii ndó'ó kúu tã tã sjikó kui'ná yí'j̄ ta nataxi ra yí'j̄ nda'a nivi na sáq ini xini yí'j̄ —káchí ra.

[†] 26:17 Vikó yó'o kána ña uxã kivi xá'a ña naká'án na ndasaá Ndios sãkãku ra naxij̄ sikuá na noq ñaño Egipto kujyã xina'á.

22 Ta ndi'i nayó'o kúchuchú ní ini na, ta ñii ñii na n̄ndaḡa tɔ'on na taJesús:

—Tata, ¿án yi'i kúu ta ká'ān ún xā'a?

23 Ta ndaḡuijn taJesús, káchí ra xí'in na:

—Ñii ndó'o ta sáchi s̄ita va'a ini ko'ɔ xí'in, tayó'o kúu ta s̄ikó kuí'ná yi'i noḡ na sáa ini xini yi'i. 24 Ta yi'i, ta ta k̄ixi noḡ Ndios, ndixa xo'vi ní i ta kivi, ndatán n̄taa naprofeta x̄ina'á. Ta, i ndá'vi ní ta ta s̄ikó kuí'ná yi'i noḡ na sáa ini xini yi'i! Va'a ka níxiyo ɔn kaku tayó'o, níkuu —káchí taJesús xí'in na.

25 Ta taJudas, ta kúu ta s̄ikó kuí'ná taJesús noḡ na sáa ini xini ña'á, n̄ndaḡa tɔ'on ra taJesús:

—Maestro, ¿án yi'i kúu ta ká'ān ún xā'a?

Ta ndaḡuijn taJesús:

—Saá va, yó'o kúu ra —káchí ra.

26 Tá xixi ka na, taJesús k̄i'in ra s̄ita va'a, ta n̄ka'ān ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi tax̄i ún s̄ita va'a kuxu ndi —káchí ra.

Ta ta'vi ra s̄ita va'a, ta tax̄i ra ña nda'a ñii ñii nax̄ika xí'in ra kuxu na. Ta n̄ka'ān ra xí'in na:

—Naki'in ndó kuxu ndó s̄ita va'a yó'o, chi ñayó'o kúu ȳiki koñu i.

27 Ta k̄i'in taJesús ñii copa ña ñó'o vino, ta n̄ka'ān ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi tax̄i ún nduta ko'o ndi yó'o —káchí ra.

Ta tax̄i ra copa ñó'o vino yó'o nda'a ñii ñii nax̄ika xí'in ra, ta n̄ka'ān ra saá xí'in na:

—Ndi'i ndó, ko'o ndó táyó'o. 28 Chi nduta yó'o kúu n̄ji ña kūta. Ta xí'in ñayó'o Ndios chindú'u ra pacto x̄aá ña ka'ān ndasaá ndoo ndi'i kuachi nan̄ivi, ta saá kuchiño kundoo va'a na xí'in ra ndi'i saá kivi. 29 Ndixa ká'ān i xí'in ndó, ɔn ko'o ka i vino nda k̄ixa k̄ivi nakutá'an yó noḡ xá'nda chiño Yivá yó Ndios. Ta saá ko'o i távino x̄aá xí'in ndó —káchí taJesús.

Ñayó'o ká'ān xā'a taJesús, ká'ān ra ndi taPedro ka'ān ra ɔn vása x̄ini ña'á ra

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

30 Ta ndi'i x̄ita na ñii yaa ña ká'ān xā'a Ndios, ta kee na ku'a'ān na x̄iki tón Olivo. 31 Ta n̄ka'ān taJesús xí'in na:

—Ñoo vitin ndi'i ndó'o sandakoo ndó yi'i, chi saá kundivi tɔ'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á, ña káchí saá: “Sataku'e'ej̄i ta ta ndaa t̄indikachi, ta t̄indikachi yó'o kūta ní'nó ndi'i rí”, káchí Ndios. 32 Ta k̄ivi nataku i, ko'ɔn si'na i ña kundati i ndó'o ñoo estado Galilea —káchí taJesús xí'in na.

33 Ta taPedro ndaḡuijn ra, n̄ka'ān ra xí'in taJesús:

—Tata, tá ndi'i n̄ivi sandakoo na yó'o, ta yi'i ɔn sandakoo i yó'o.

34 Ta n̄ka'ān taJesús xí'in ra:

—Ndixa ká'ān i xí'in ún, ta'an ka kana ndux̄i chée ñoo vitin, ta xa un̄i yich̄i n̄ka'ān ún xí'in n̄ivi ña ɔn vása x̄ini ún yi'i —káchí taJesús xí'in ra.

35 Ta n̄ka'ān taPedro xí'in ra:

—Tata, ta nda x̄ini ñó'o kivi i xí'in ún, ta nda ñii yich̄i ɔn vása ka'ān i ɔn vása x̄ini i yó'o —káchí taPedro.

Ta ñii káchí saá n̄ka'ān ndi'i ka nax̄ika xí'in taJesús.

*Ñayó'o ká'an xq'a tajesús ña kúchuchú ní ini ra
ká'an ra xí'in Ndios*

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ Ta tajesús kua'an ra, ta naxíka xí'in ra kua'an na xí'in ra, ta nixaa na ñii nõõ ñani Getsemani, ta nika'an ra xí'in na:

—Kundo nõõ yó'o ta ná ko'onj ká'an j xí'in Ndios —káchi ra.

³⁷ Ta nika'an ra xí'in taPedro, ta xí'in ovi sa'ya taZebedeo, kua'an na xí'in ra ta nixaa na, ta kixá'a tajesús kúchuchú ní ini ra ta ndi'i ní ini ra.

³⁸ Ta nika'an ra xí'in unj tayó'o:

—Ndeé ní kúchuchú ini j andá ñii kóni ña kivij. Kundati nõõ yó'o ta kundito nõõ, õn kusun nõõ —káchi tajesús xí'in na.

³⁹ Ta tajesús kee ra kua'an ra ñii xiiña xíka ká lo'o, ta xikuxíti ra ta xikundee ra nda nitondaa ta'ya ra nõõ ño'o, ta nika'an ra xí'in Ndios, káchi ra saá:

—Tata Yivá mji j, tá kuchiño, ta õn taxi ún ña xo'vi ní j yó'o. Ta saá ni, õn kundivi ña kóni mji j, ta va'a ká ná kundivi ña kóni mji ún —káchi tajesús xí'in Ndios.

⁴⁰ Ta saá nakundichi ra ta ndikó ra kixaa ra nõõ nõõ unj naxíka xí'in ra. Ta ndi'i nayó'o kisin na. Ta tajesús nika'an ra xí'in taPedro:

—¿An õn vása kuchiño nõõ kundito nõõ xí'in j vará ñii hora? ⁴¹ On kusun ká nõõ ta kundito nõõ ká'an nõõ xí'in Ndios ña õn nakava nõõ kuachi. Ndo'ó yóo ini nõõ ke'é nõõ ñava'a, ta õn kuchiño ke'é nõõ ñava'a yó'o xí'in ndee mji nõõ —káchi tajesús xí'in na.

⁴² Ta yichj ovi tuku ndikó tajesús kua'an ra ká'an ra xí'in Ndios, káchi ra saá:

—Tata Yivá mji j, tá xini nõ'ó xo'vi j ña yo'vi ní yó'o, ta va'a ká saá ná koo ña kóni mji ún —káchi ra.

⁴³ Ta ndikó tuku ra kixaa ra nõõ nõõ naxíka xí'in ra, ta ñani'i ra na kisin na, saá chi ndee ní xí'j na ma'ná. ⁴⁴ Ta yichj unj ndikó tuku ra kua'an ra, ta nika'an ra xí'in Ndios ndatán yóo to'on ña si'na nika'an ra. ⁴⁵ Ta tuku ndikó ra kixaa ra nõõ naxíka xí'in ra, ta nika'an ra xí'in na:

—¿An va'a kusun ká nõõ ta nakindee ká nõõ? Koto nõõ, xa nitondaa hora ña nataxi na yij, taa tã kixi nõõ Ndios, nda'a njivi na õn vá'a.

⁴⁶ Ndakoo nõõ, ná ko'yo. Ta koto nõõ, yó'o vaxi tã nataxi yij nda'a nanjivi na sã ini xini yij —káchi tajesús.

Ñayó'o ká'an xq'a ndasaá tjin na tajesús

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Tá ta'an ká ndi'i ká'an tajesús xí'in na, ta kixaa taJudas tã kúu ñii tã uxu ovi xíka xí'in tajesús. Ta kixaa kua'a ní njivi xí'in ra, ta ní'i na espada xí'in yiton. Naxikua'a nõõ najudio xí'in naná'no nõõ nasutu xa tj'vi na njivi yó'o ña tiin na tajesús. ⁴⁸ Ta taJudas xa si'na nika'an ra xí'in na ndasaá nakoni na tajesús, káchi ra si'a:

—Taa tã chindee j xí'in ña chito j nõõ kúu tajesús. Ta tiin nõõ ra —káchi ra xí'in na.

⁴⁹ Ta saá nitondaa yatin ra nõõ tajesús, ta nika'an ra:

—Kua'a, Tata Maestro —káchi ra.

Ta njichito ra nõõ tajesús. ⁵⁰ Ta nika'an tajesús xí'in ra:

—Tata, kasa ndivi ún ñachiño vaxi ún.

Ta saá njivi na yóo xí'in taJudas nitondaa yatin na nõõ tajesús ta tjin na ra.

⁵¹ Ta ñii taxíka xí'in taJesús tava ra espada, ta kãndoso va'a ra ñii so'o ta kisa chiño nõq taká'no nõq nasutu. ⁵² Ta ñika'an taJesús xí'in taxíka xí'in ra yó'o:

—Taxi va'a ún espada ún nõq nákaa va'a ña, saá chi ndi'i na xá'ni xí'in espada ñii kivi va saá tuku kivi nayó'o xí'in espada. ⁵³ ¿Án õn vása kúndaq ini ún kuchiño nduku i nõq Yivá i ta tiká'an kuiti ti'vi ra ku'a a ní mil? naángel kixaa na chindee na yi'i? ⁵⁴ Táná ti'vi ra naángel, ta õn vása kuchiño kasa ndivi i to'on Ndios ña káchí xíní ñó'ó kundo'o i ñayó'o —káchí ra xí'in taxíka xí'in ra.

⁵⁵ Ta ñika'an taJesús xí'in inka ñivi:

—¿Án xáni sijní ndó takuí'ná kúu i? ¿Ndachun vaxi ndó nõq i ní'i ndó espada xí'in yiton ña tiin ndó yi'i? Ta yi'i, ndi'i saá kivi ñixiyo i sáná'a i ñivi ve'e ño'o ká'no, ta ñi-tiin ndó yi'i. ⁵⁶ Ta ndi'i ñayó'o kundo'o i vitin, chi saá xíní ñó'ó kundivi to'on Ndios ña ñitaa naprofeta —káchí taJesús.

Ta ndi'i naxíka xí'in ra sandakoo na taJesús, ta xino na ku'a'an na.

*Ñayó'o ká'an xa'a taJesús kivi kixaa ra nõq nachiño
(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)*

⁵⁷ Ta saá ñivi na tjin taJesús, ñixaa ra xí'in na ve'e taCaifás, ta kúu taká'no nõq nasutu. Ta ve'e tayó'o xa ñakutá'an ndi'i naxiku'a nõq najudío xí'in na sáná'a ndayí Ndios. ⁵⁸ Ta taPedro ñii xíká ndíkõn ra ku'a'an ra sata taJesús anda ñixaa ra ve'e tasutu ká'no. Ta xikoo ra xí'in napolicía ke'e ve'e tasutu yó'o ña koto ra yukía kundo'o taJesús.

⁵⁹ Ta naxiku'a nõq najudío xí'in naná'no nõq nasutu xí'in ndi'i inka nachiño naní na Junta Suprema nándukú na ñivi na ka'an to'on vatá ña kuv'a a kuachi xa'a taJesús, ta saá kuchiño nataxi na ra nda'a ñivi ña ka'ni na ra. ⁶⁰ Vará ku'a a ní ñivi kixi na ñika'an na ñavatá xa'a taJesús, ta õn vása ní-naní na kuachi ra ña ka'ni na ra. Ta sondi'i kixaa õvi taq ta vatá yu'u. ⁶¹ Ta ñika'an nayó'o saá xa'a taJesús:

—Tayó'o ñika'an ra, káchí ra: “Yi'i kuchiño i sandi'i xa'a ve'e ño'o ká'no, ta tixin ña unj kivi tuku kasa va'a i ña”, káchí taJesús —káchí õvi taq yó'o.

⁶² Ta saá taká'no nõq nasutu ñakundichi ra, ta ñindaqã to'on ra taJesús:

—¿Án õn vása ndákuijn ún yu'u na? ¿Yukía káchí ún xa'a to'on ña ká'an nayó'o xa'a ún?

⁶³ Ta taJesús tásijn yóo ra, õn vása ní-ndakuijn ra. Ta tuku ñika'an taká'no nõq nasutu xí'in ra:

—Ta xá'nda chiño i nõq ún chiná'a ún Ndios tatáku, ta ka'an ún ñandaqã xí'in ndi, ¿án Cristo ta ti'vi Ndios kúu ún? ¿Án ndixa Sa'ya Ndios kúu ún? —káchí ra.

⁶⁴ Ta ndakuijn taJesús:

—Saá va, mji ún ñika'an. Ta yi'i tuku ká'an i xí'in ndó, kivi ña vaxi koto ndó yi'i, taq ta kixi nõq Ndios, xa yóo i nõq táyi tón yóo sijn kua'a Ndios, taq ta kómí ndi'i ndee. Ta koni ndó yi'i ndikó i ñoyívi yó'o, ta vaxi i ma'ño vjko —káchí taJesús.

⁶⁵ Ta taká'no nõq nasutu ndi'i xini so'o ra ñayó'o, ta ñisaa ní ra, ta ndata ra tikoto mji ra, ta ñika'an ra:

‡ 26:53 To'on griego káchí ña: Ndios ti'vi ra uxu õvi legión naángel. Ñii legión natropa xikomí ña komj mil anda ñõ mil ñivi.

—¡Tayó'o kándivá'a kini ra xí'in Ndios! Qn vása xínj ñó'ó ká yó inká ñivi taxi na kuachi xa'a ra. Ndó'ó xínj so'o ndó ña on vá'a ñiká'an ra. ⁶⁶ ¿Yukíá xáni ini ndó ke'é yó xí'in tayó'o? —káchi ra xí'in naná'no na kúu nachiño.

Ta ndakuijn nayó'o:

—Yóo kuachi ra. Ta xínj ñó'ó kivi ra —káchi na.

⁶⁷ Ta kixá'á na kúndaa na tásij yu'u na ñoq ra, ta káni na ra xí'in yíkí nda'a na, ta inká na xí'in xa'nda'nda'a na káni na ñoq ra, ⁶⁸ ta káchi na saá xí'in ra:

—Tá Cristo kúu ún, ta ka'an ún xí'in ndj, ¿yukú ndj kani yó'ó? —káchi na.

Ñayó'o ká'an xa'q ta Pedro kivi ñiká'an ra unj yichj on vása xínj ra ta Jesús

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ta yóo ta Pedro ke'e ve'e taká'no ñoq nasutu, ta kixaa ñii ña'a ñá kisa chiño ñoq nave'e yó'o, ta ñiká'an ñá xí'in ta Pedro, káchi ñá saá:

—Saá tuku yó'ó kúu ún ñii ta ñixika xí'in ta Jesús, ta kixi estado Galilea —káchi ñá.

⁷⁰ Ta ñoq ndi'i na ndóo yó'o ta Pedro ñiká'an ra, káchi ra saá:

—Qn vása kúndaa ini j yukíá ká'an ún xí'in j.

⁷¹ Ta saá kee ra yé'é ke'e ve'e yó'o, ta yóo inká ña'a ñá kisa chiño ñoq nave'e yó'o, ta xini ñá ta Pedro, ta ñiká'an ñá xí'in nanjivi, káchi ñá saá:

—Tayó'o kúu ñii ta ñixika xí'in ta Jesús, ta kixi ñoo Nazaret —káchi ñá.

⁷² Ta ta Pedro tuku ñiká'an ra nda' chiná'a ra Ndios ña káchi ra saá:

—Qn vása xínj j takaa —káchi ra.

⁷³ Ta ñiya'a ñii kánj lo'o, ta nanjivi yíta yó'o ñitondaa yatin na ñoq ta Pedro, ta ñiká'an na xí'in ra, káchi na saá:

—Ndixa yó'ó kúu ún ñii tatá'an ta Jesús, chi xí'in to'on ña ká'an ún kúndaa ini ndj kee ún estado Galilea —káchi na.

⁷⁴ Ta kixá'á ta Pedro xí'in ndi'i ndee ra ñiká'an ra, káchi ra saá:

—Xa ñiká'an j xí'in ndó, on vása xínj j takaa. ¡Ndios ná saxo'vi ra yij tá ñavatá ká'an j! —káchi ra.

Ta xandjkon kana ñii nduxú chée. ⁷⁵ Ta saá naká'an ta Pedro to'on ña ñiká'an ta Jesús xí'in ra: “Tá'an ká kana ñii nduxú chée ta xa unj yichj ñiká'an ún xí'in ñivi ndi on vása xínj ún yij.” Ta kee ta Pedro ke'e, ta ndee ní xáku ra xí'in ndino'o ini ra.

27

Ñayó'o ká'an xa'q ña ñataxi na ta Jesús kuq'an ra ñoq ta Pilato

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Ta ñitjivi inká kivi ta ndi'i naxikuq'a ñoq najudío xí'in naná'no ñoq nasutu ñakutá'an na ta ñakoo yu'u na ña ka'ni na ta Jesús. ² Ta saá katón na ra, ta kuq'an ra xí'in na, ta ñixaa na ñataxi na ra nda'a tagobernador Poncio Pilato.

Ñayó'o ká'an xa'q ña ñixi'j ta Judas

³ Ta ta Judas ta ñataxi ta Jesús nda'a naná'no ñoq nasutu, xínj ra ndi chjkaa ini nayó'o ka'ni na ta Jesús, ta kúchuchú ní ini ra ta ndjko ini ra xa'a ñayó'o, ta sandikó ra oko uxu sj'ún ñaplata nda'a naxikuq'a ñoq najudío xí'in naná'no ñoq nasutu. ⁴ Ta ñiká'an ta Judas xí'in na, káchi ra saá:

—Njki'vi i kuachi n̄taxi i nda'a ndó t̄a t̄a v̄a'a t̄a ɔn k̄o kuachi kómí, ña ka'ni ndó ra.

Ta ndakuijn na, njka'an na x'in t̄a Judas:

—On v̄asa ndí'i ini ndi xa'a ña ke'é ún. ɔn s̄ivi kuachi m̄i ndi kía, kuachi m̄i ún kía —káchí na x'in ra.

⁵ Ta saá t̄a Judas njxa'an ra sakana ra s̄i'ún ñaplata ini ve'e ño'o ká'no, ta kee ra ku'a'an ra. Ta njxa'a ra ñii xiiña ta sakuá'na x'in m̄i ra.

⁶ Ta naná'no n̄o nasut̄u nakaya na s̄i'ún ñaplata yó'o, ta njka'an na, káchí na saá:

—On k̄ivi taan yó s̄i'ún yó'o ini caja ve'e ño'o ká'no n̄o ñó'o ña sóko nan̄ivi, chi s̄i'ún ña cha'vi yó xa'a ña k̄ivi ñii t̄a kía —káchí na.

⁷ Ta saá nakoo yu'ú na, ta s̄ata na x'in s̄i'ún yó'o ñii ño'o nan̄i “Ño'o t̄a kisa chiño x'in ño'o kisin”, ta t̄axi na ña nda'a ñivi na kee ink̄a ñoo ña v̄a'a nduxun natá'an na k̄ivi njxi'j na. ⁸ Ta saá sákunaní na ño'o yó'o “Ño'o N̄ii” and̄a k̄ivi vitin. ⁹ Ta kundivi ña njka'an taprofeta Jeremías x̄ina'á, káchí ra saá: “Naki'in na ɔko uxu s̄i'ún ñaplata, ña ndáya'ví ña k̄ivi ra, ñayó'o kúu ya'vi ch̄inóo naIsrael, ¹⁰ ta x'in s̄i'ún yó'o s̄ata na ‘Ño'o t̄a kisa chiño x'in ño'o kisin’, ndat̄an yóo ña njka'an Ndios x'in i”, káchí taprofeta.

Ñayó'o ká'an xa'a t̄a Pilato ña n̄indaqa t̄o'on ra t̄a Jesús
(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Ta ñindichi t̄a Jesús n̄o t̄agobrador Pilato, ta tayó'o n̄indaqa t̄o'on ra t̄a Jesús, káchí ra x'in ra:

—¿Án ndixa yó'ó kúu ún Rey n̄o najudío? —káchí ra.

Ta ndakuijn t̄a Jesús:

—T̄o'on m̄i ún káchí yi'j kúu t̄arey.

¹² Ta nax̄ikua'a n̄o najudío x'in naná'no n̄o nasut̄u t̄axi na kuachi xa'a t̄a Jesús n̄o t̄a Pilato, ta t̄a Jesús nd̄a ñii t̄o'on ɔn v̄asa ní-ndakuijn ra n̄o na. ¹³ Ta saá t̄a Pilato n̄indaqa t̄o'on ra t̄a Jesús:

—¿Án ɔn v̄asa x̄ini s̄o'ó ún ndi'i ña ká'an na xa'a ún?

¹⁴ Ta t̄a Jesús nd̄a ñii t̄o'on n̄i-xiin ra ndakuijn ra. Ta naka'nda ní ini t̄a Pilato xa'a ñayó'o.

Ñayó'o ká'an xa'a t̄a Pilato njka'an ra x̄ini ñó'o k̄ivi t̄a Jesús
(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Ñii ñii vik̄o Pascua t̄agobrador saña ra ñii t̄a nákaa ini ve'e k̄a k̄o'ɔn ndík̄a ra. Ta najudío káxin na yu kúu tayó'o. ¹⁶ Ta yóo ñii t̄a kánóo ní t̄o'on xa'a ta nákaa ra ini ve'e k̄a, nan̄i ra Barrabás. ¹⁷ Ta nakutá'an ku'a'a ní ñivi n̄o t̄agobrador, ta t̄a Pilato n̄indaqa t̄o'on ra na, káchí ra saá:

—¿Yukú t̄a kóni ndó saña i k̄o'ɔn ndík̄a? ¿Án saña i t̄a Barrabás? ¿Án saña i t̄a Jesús, t̄a t̄a sákunaní ñivi Cristo? —káchí ra.

¹⁸ Saá chi kund̄aa ini t̄a Pilato ndí na kisa kuinj ini x̄ini t̄a Jesús kúu na, ñakán n̄taxi na ra nda'a ra.

¹⁹ Ta t̄a Pilato yóo ra n̄o táyi n̄o kisa nani na xa'a kuachi, ta ñási'í ra t̄i'vi ña ña ndat̄o'on ña x'in ra: “ɔn kasa nani k̄a ún xa'a kuachi tayó'o, saá chi t̄a t̄a ɔn k̄o kuachi kúu ra, chi ñoo ndive'e kini ní njx̄anj xa'a ra, ta ndí'i ní ini j”, káchí ñá.

²⁰ Ta nax̄ikua'a n̄o najudío x'in naná'no n̄o nasut̄u chú'u na ñivi ña ndukú na k̄o'ɔn ndík̄a t̄a Barrabás, ta ndukú na ña k̄ivi t̄a Jesús. ²¹ Ta t̄agobrador tuku n̄indaqa t̄o'on ra na:

—¿Yukú tã ɔvɪ yó'o kóni ndó saña j kɔ'ɔn ndíkã? —káchí tãPilato xí'in na.

Ta ndãkuijn na:

—Saña ún tãBarrabás kɔ'ɔn ndíkã ra —káchí na.

²² Ta tãPilato nɛndaqã tɔ'on tuku ra na:

—¿Ta yukíã koo tãJesús, tãa tã naní Cristo? —káchí tãPilato.

Ta ndi'i na ndãkuijn na, káchí na saá:

—¡Ná kivi ra! ¡Katakaã ndaa ún ra nda'ã tón cruz! —káchí na.

²³ Ta saá tuku nɛndaqã tɔ'on tãPilato na:

—¿Yu kúu kuãchi nɛkí'vi ra?

Ta ndeé kã nɛkã'an nayó'o, káchí na saá:

—¡Katakaã ndaa ún ra nda'ã tón cruz!

²⁴ Ta kɔndaã ini tãPilato ɔn vása xɛjn kã na chikaa sɔ'o na tɔ'on ra, ta kɛxá'á na ndeé kã nɛsɛsɔ na. Ta xã'nda chiño ra nɔɔ na kɛsa chiño xí'in ra taxi na takuí nda'ã ra, ta saá nda'á ra nɔɔ nanɛvi, káchí ra saá:

—Yí'j ɔn vása kuiso j kuãchi xã'ã ña kivi tãvã'a yó'o. Mji ndó kuiso kuãchi xã'ã ña kivi ra —káchí tãgobrador xí'in nɛvi.

²⁵ Ta ndi'i nɛvi ndãkuijn na, káchí na saá:

—¡Mji ndj xí'in sa'ya ndj kuiso ndj kuãchi xã'ã ña kivi tãyó'o! —káchí na.

²⁶ Ta saá tãPilato saña ra tãBarrabás. Ta xã'nda chiño ra nɔɔ natropa ña kani na tãJesús xí'in kuártã ña nó'ni kãa sɛjn nɔɔ, ta katakaã ndaa na ra nda'ã tón cruz.

²⁷ Ta natropa tãgobrador, kuã'an tãJesús xí'in na ve'e chiño ká'no, ta nɛxaa na ta naqaya na ndi'i kã natropa, ta xɛno nduu ndi'i na ra. ²⁸ Ta kɛndaa na ndi'i tikɔtɔ ndixin tãJesús ta sãkundixin na ra ñii tikɔtɔ kuá'á, ndatán yóo tikɔtɔ ndixin tãrey, ²⁹ ta kɛsa vã'a na ñii corona ñiño ta chɛnóo na ña sɛjn ra. Ta tãxi na nda'ã ra ña tiin ra ñii yitɔn xí'in nda'ã kua'á ra, ta xɛkuxítí na nɔɔ ra ña kúsiki na ra, ta xáku ndaa na ra, kã'an na si'a xí'in ra:

—¡Ná koo vã'a tãRey nɔɔ najudío! —káchí na.

³⁰ Ta kɛndaa na tásji yu'u na nɔɔ ra, ta tón yitɔn tãxi na nda'ã ra tuku kɛndaa na nó, ta sũku na nó sɛjn ra. ³¹ Ta ndi'i na kúsiki na ra ta xáku ndaa na ra, ta saá kɛndaa na tikɔtɔ kuá'á ndixin ra ta tuku sãkundixin na ra tikɔtɔ mji ra. Ta kuã'an ra xí'in na ña katakaã ndaa na ra nda'ã tón cruz.

*Ñayó'o kã'an xã'ã ndasaá kãtakaã ndaa na tãJesús
nda'ã tón cruz*

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Ta kɛe natropa, ta kuã'an tãJesús xí'in na, ta naqutá'an na xí'in ñii tãa tã kɛxi ñoo Cirene, naní ra Simón, ta natropa kɛsa nduxã na xí'in tãyó'o ña kuiso ra tón cruz tãJesús.

³³ Ta nɛxaa na ñii xiiña naní ña Gólgota, ña kóni kachí Leke Sɛjn Ndji.

³⁴ Ta natropa tãxi na vino tá nasãkã xí'in ndutã yovã ní ko'o ra, ta tãJesús xɛto ndoso ra lo'o ndutã yó'o, ta nɛ-xiin ra ko'o ra rá.

³⁵ Ta saá kãtakaã ndaa na ra nda'ã tón cruz, ta natropa naãta'ví na tikɔtɔ ra. Chikaa na ndatj ña koto na yukú ñii ñii nayó'o naki'in ñii ñii lo'o tikɔtɔ tãJesús. Ta saá kundivi ña nɛtaa tãprofeta xɛna'á xã'ã tãJesús, káchí ra ndi ta'ví na tikɔtɔ ra ta chikaa na ndatj xã'ã tikɔtɔ ndixin nɛno ra, saá nɛtaa ra xã'ã tãJesús. ³⁶ Ta xɛkundɔo na ndaa na ra. ³⁷ Ta chɛnóo kútu na ñii

tón viti lo'o sijn tón cruz, ta nqo tón viti yó'o naka'yi to'on ña ká'an xa'a kuachi ra, ta káchí ña saá: "Tayó'o kúu taRey nqo najudio."

³⁸ Ta katakaa ndaa na ovi takuí'ná sijn taJesús, ñii takuí'ná tákaa ndaa nda'a tón cruz tón ñíndichi sijn kua'a ra, ta inka ra tákaa ndaa nda'a tón cruz tón ñíndichi sijn yitin ra. ³⁹ Ta nanivi ya'a yichi nqo tákaa ndaa taJesús kándiva'a ní na xí'in ra, ta káva na sijn na, ⁴⁰ káchí na saá xí'in ra: —Yó'o kúu ta nika'an: "Yi'i sandi'ij xa'a ve'e ño'o ká'no, ta tixin ña unj kivi tuku kasa va'a j ña", káchí ún, ta vitin, ¡sakaku xí'in mji ún! Tá ndixa Sa'ya Ndios kúu ún, ta saá, ¡sanoo xí'in mji ún nda'a tón cruz! —káchí na xí'in ra.

⁴¹ Ta ñii ki'va saá nafariseo xí'in na sán'a ndayí Ndios xí'in naxiku'a nqo najudio xí'in naná'no nqo nasutu kúsiki na ra ta xáku ndaa na ra, ká'an na xí'in ra:

⁴² —Tayó'o sakaku ra inka nivi, ta on vása kivi sakaku xí'in mji ra vitin. Tá ndixa kúu ra taRey ñoo yó Israel, ta ná sanoo xí'in mji ra nda'a tón cruz vitin, ta saá kandixa yó ra. ⁴³ Ta tayó'o nika'an ra ndaa ini ra Ndios. Tá ndixa Ndios ki'vi ini ra xini ra tayó'o, ta Ndios ná sakaku ña'a ra vitin, chi nika'an tayó'o: "Yi'i kúu Sa'ya Ndios", káchí ra —saá ká'an na, xáku ndaa na ra.

⁴⁴ Ta ñii ki'va saá ovi takuí'ná tákaa ndaa sijn ra kúsiki ña'a ra ta kándiva'a ra xí'in taJesús.

Ñayó'o ká'an ndasaá ñixi'ij taJesús

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Ta nítõndaqa kaa uxu ovi ma'ño ndivi, ta kixá'a kúnaa ndi'i ñoyívi anda kaa unj xikuaa.* ⁴⁶ Ta kaa unj kúu ña, ta saá ndeé va'a nika'an taJesús, káchí ra saá:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —káchí taJesús. To'on yó'o káchí ña saá: Tata Yivá mji i, Tata Yivá mji i, ¿ndachun sandakoo ún yi'ij?, káchí ña.

⁴⁷ Ta sava nivi na yita yatin yó'o, xini sq'o na ña nika'an ra, ta káchí na saá:

—Tayó'o kána ra taprofeta Elías ña chindeé ña'a ra —káchí na.

⁴⁸ Ta xandikon ñii tayó'o xino ra ku'a'an ra, ta sachii ra ñii tikoto kuikon xí'in vino yiyá, ta chinóo ra ñayó'o nqo yiton, ta ndjko ra taxi ra ko'o taJesús. ⁴⁹ Ta inka nivi nika'an na saá xí'in tayó'o:

—On ke'é ún ra. Ná koto yó án kixi taElías sakaku ña'a ra —káchí na.

⁵⁰ Ta saá taJesús xí'in ndi'i ndeé ra nika'an ra, ta ñixi'ij ra. ⁵¹ Tá mií saá xandikon nindata ma'ño tikoto tákaa Cuarto Yij ve'e ño'o ká'no, ta kixá'a ña nindata ña chi ñino ta nqo ña nda ñino. Ta nítan nqo ño'o, ta ñayuu ná'no chachi ña. ⁵² Ta nixona nqo ño'o na ñixi'ij, ta nataku ku'a ní nivi na xikuu na kándixa Ndios. ⁵³ Ta kivi nataku taJesús, ndeé nayó'o nqo ninduxun na, ta ñiki'vi na ñoo yij Jerusalén, ta ku'a'a ní nivi xini na nayó'o.

⁵⁴ Ta ta ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa, yóo ra xí'in inka natropa ndaa na taJesús. Ta nayó'o xini na nítan nqo ño'o, ta xini na ndi'i ña yiyo ní ñya'a, ta nyi'ví ní na, ta nika'an na:

—Ndixa tayó'o xikuu Sa'ya Ndios —káchí na.

* **27:45** Kaa uxu ovi ndivi naní ña kaa jñq nqo ñaño Roma, ta kaa unj xikuaa naní ña kaa jin nqo ñaño Roma.

⁵⁵ Ta nda xiká yita kuá'a ní násí'í xító ná. Náyo'ó kúu ná xindikón saṭa taJesús chindee ná ra kisa chiño ná noḡ ra, ta kee ná xí'in ra estado Galilea ta kixaa ná ñoo Jerusalén. ⁵⁶ Ñii ñáyo'ó kúu ñaMaría Magdalena, inka ña kúu ñaMaría, si'í taJacobo xí'in taJosé, ta inka ña kúu si'í ta ovi sa'ya taZebedeo.

Ñayo'ó ká'an xa'a ña ninduxun taJesús
(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Ta xikuaa ta xa kuá'an kunaa kúu ña, ta kixaa ñii taikuíka, ta kixi ñoo Arimatea, nani ra José. Tayó'ó kúu ñii ta xindikón saṭa taJesús. ⁵⁸ Ta nixa'an ra noḡ taPilato, ta ndukú ra yiki koñu taJesús ña sanduxun ra ña, ta taPilato xa'nda chiño ra noḡ natropa ña nataxi na ña nda'a ra. ⁵⁹ Ta nixaa taJosé ta naki'in ra yiki koñu taJesús, ta chisuku ndaa ra ña xí'in ñii tikoto ndii ña on vása yakuá. ⁶⁰ Ta nixa'an ra ta chikaá va'a ra yiki koñu taJesús ñii kavua ña xaá ña sakán kisa va'a ra ini. Ta saá nakasi ra yé'é kavua yó'ó xí'in ñii yuu ká'no, ta kee ra kuano'o ra. ⁶¹ Ta nindoo ñaMaría Magdalena xí'in inka ñaMaría, ndoo na yatin noḡ yoo kavua yó'ó.

Ñayo'ó ká'an xa'a natropa na ndaa noḡ ninduxun taJesús

⁶² Ta inka kivi ña kúu kivi yii ña nákindée najudío, ta nafariseo xí'in naná'no noḡ nasutu nixaa na noḡ taPilato. ⁶³ Ta nika'an na, kachí na saá xí'in ra:

—Tata, náka'án ndi ña nika'an ta vatá yu'u taJesús kivi xitaku ra, nika'an ra si'a: “Tá nixi'ij ta tixin ña unj kivi nataku ij”, kachí ra. ⁶⁴ Ñakan ka'nda chiño ún noḡ natropa ná nakasi kútu va'a na kavua noḡ ninduxun ra anda tondaa kivi unj, ta saá nivi na xindikón saṭa ra, kotó kixi na ñii ñoo, ta tava na yiki koñu ra ta ndato'on na xí'in nivi, kachí na saá: “Xa nataku ra”, kachí na. Ta to'on yó'ó sandá'vi ní ka ña nanivi noḡ ña sandá'vi mji ra na xí'in to'on ra —kachí naná'no noḡ najudío.

⁶⁵ Ta nika'an taPilato xí'in na:

—Va'a, yoo natropa, ná ko'on na xí'in ndó. Ta nakasi va'a ndó yé'é kavua noḡ ninduxun ra —kachí ra.

⁶⁶ Ta nixa'an na ta kisa kútu va'a na yé'é kavua, ta xakin na ñii sello yé'é ña on nona ña, ta saá nindoo natropa yatin yé'é kavua ña kundaa na ña.

28

Ñayo'ó ká'an xa'a taJesús kivi nataku ra
(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Ta nija'a kivi yii ña nákindée najudío, ta nitivi inka kivi; ñayo'ó kúu kivi noḡ semana ña kúu domingo, ta ñaMaría Magdalena xí'in inka ñaMaría nixaa ná koto ná noḡ ninduxun taJesús. ² Ta xandikón ndee ní nitaa noḡ ño'o, saá chi ñii ángel kee noḡ Ndios nda ñoyivi ñino, noḡ ña ñoyivi yó'ó, ta kixaa ña ta sakuta'a ña yuu ndási yé'é kavua, ta xikoo ña saṭa yuu yó'ó. ³ Ta ñaángel yó'ó náye'e ní ña, ndatán náye'e ñii taxa, ta tikoto ña yaa ní ña, ndatán yaa kaxin saá yoo ña. ⁴ Ta natropa na ndaa yé'é kavua ndee ní niji'vi na xini na ña, ñii kisin ñino na xí'in ña yi'vi na, ta saá nakoyo na noḡ ño'o ta ndañó'ó ini na. Ndátán ñii ki'va yoo na nixi'ij, saá yoo na ndoo na. ⁵ Ta ñaángel nika'an ña xí'in násí'í yó'ó:

—On kuyi'vi ndó, saá chi yij xini ndi ndó'ó nándukú ndó taJesús, ta ta katakaa ndaa na nda'a tón cruz. ⁶ On koó ka ra yó'ó, chi xa nataku ra,

ñii kǐ'va yóo tǒ'on ña njika'an ra xí'in ndó, saá yóo ña. Na'a ndó koto ndó nõo chĩnoo na ra. ⁷ Ta saá kama ní kǒ'on ndó ta ndatǒ'on ndó xí'in na njixika xí'in ra, kachí ndó saá xí'in na: "Xa ñatakũ ra, ta kǒ'on si'na ra nõo ndó ña kundati ra ndó'ó estado Galilea. Kán koni ndó ra", kachí ndó xí'in na. Ñayó'o kúu tǒ'on ña ndatǒ'on j xí'in ndó —káchí ñaángel xí'in násí'í yó'o.

⁸ Ta saá násí'í yó'o vará nda yí'ví ní ná, ta kúsi j ní ka ini ná, ta kama ní kee ná xĩno ná kuá'an ná ndatǒ'on ná xí'in na njixika xí'in taJesus. ⁹ Ta xandikõn taJesus ñakutá'an ra xí'in náña'a yó'o yichĩ, ta chĩndeé ra ná ta njika'an ra si'a xí'in ná:

—Kua'a, nana. Ná koo ñava'a ini ndó —káchí ra xí'in ná.

Ta njixaá yatin ná nõo ra, ta xikuxítí ná ta nõmi ná xa'a ra ta kisa tǒ'o ná ra. ¹⁰ Ta taJesus njika'an ra xí'in ná:

—On kuyí'ví ndó. Kuá'an ndó ndatǒ'on ndó xí'in na njixika xí'in j ná kǒ'on na estado Galilea, ta kán koni na yí'í —káchí ra xí'in ná.

Ñayó'o ká'an xa'a ña ndatǒ'on natropa na xĩndaa yé'é kavua nõo njĩnduxun taJesus

¹¹ Ta kee násí'í kuá'an ná, ta sava natropa na xĩndaa yé'é kavua ndikó na kuá'an na ñoo ká'no, ta ndatǒ'on na xí'in naná'no nõo nasutũ ndi'í ña njixyo xĩni na. ¹² Ta naná'no nõo nasutũ ñakutá'an na xí'in naxĩkuá'a nõo najudío, ta ñakoo yu'ú na taxi na kuá'a ní sj'ún nda'a natropa, ¹³ ta njika'an na, káchí na saá xí'in na:

—Si'a koo ka'an ndó xí'in njivi xa'a ña njixyo xĩni ndó, kachí ndó si'a: "Tá kisiñ ndi'í ñoo koni, ta na njixika xí'in taJesus njixaá na, ta kisa ku'ná na yikí koñu ra, ta kuá'an na xí'in ña", saá kachí ndó xí'in njivi. ¹⁴ Tá tagobernador koni sǒ'o ra tǒ'on yó'o, ta mji ndi'í ndakuijn xa'a ndó, ña on sakuiso ra kuachi ndó'ó —káchí naná'no xí'in natropa.

¹⁵ Ta saá natropa ñaki'in na sj'ún ta kisa ndivi na chiño ña njika'an na xí'in na. Ta tǒ'on yó'o kúu ña njixita ní'no nõo ndi'í najudío anda kivi vitin.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesus

ña sakuiso chiño ra naxika xí'in ra

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Ta saá na uxu ñii naxika xí'in taJesus kuá'an na estado Galilea, ta njixaá na yukũ nõo njika'an taJesus kǒ'on na. ¹⁷ Ta xĩni na ra ta kisa tǒ'o na ra, vará sava nayó'o njixika ini na án ndixa kúu tayó'o taJesus. ¹⁸ Ta njixaá yatin taJesus nõo na ta njika'an ra saá xí'in na:

—Ndios taxi ra ndi'í ndayí ña ka'nda chiño j nõo ndi'í na ndóo ñoyivi njino xí'in ñoyivi yó'o. ¹⁹ Ta saá ká'an j xí'in ndó: Kuá'an ndó ndi'í saá xiiña ñoyivi yó'o ta saná'a ndó nanivi ndasaá koo kundikõn na yichĩ j, ta sakuchu ndó na xí'in kivi Yivá yó, xí'in kivi yí'í taSa'ya ra, ta xí'in kivi Níma Ndios. ²⁰ Ta saná'a ndó na ña kasa ndivi na ndi'í tǒ'on ña njika'an j xí'in ndó. Ta ndixa yí'í koo j xí'in ndó ndi'í saá kivi ña vaxi anda kivi sondí'í ñoyivi yó'o. Saá ná koo ña —káchí taJesus xí'in naxika xí'in ra.

To'on ñava'a xa'a Jesucristo ña ñitaa taMarcos

*Ñayó'o ká'an xa'a taJuan, ta sákuchu ñivi
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ Si'a kixá'á to'on ñava'a xa'a Jesucristo, Sa'ya Ndios, ² tá yóo ña ñitaa taprofeta Isaías, ña ta ñika'an ndoso to'on Ndios kujya xina'á. Ñitaa ra ña ñika'an Ndios xí'in ña ta ti'ví ra sakaku na ñoyívi yó'o, káchí ra saá: Ti'ví ñi ta xika chiño ño ñi ko'on si'na ra ño ún, ña ndasa va'a ra yichí ño ko'on ún.

³ Ta ño yóo yuku yichí ko'on ra ka'an ndoso ra, káchí ra saá: "Ná koo ti'va ini ndó, saá chi yachí kixaa mji taKá'no ño yó; kindaa ndó ña on vá'a sási ño ndó, ta saá va'a kuchiño naki'in ndó ra", káchí ña ta koo yuku yichí, káchí taIsaías xina'á. ⁴ Saá kixaa taJuan ño yóo yuku yichí ta ñi xiiña ño yóo takuii sákuchu ra ñivi, ta ñika'an ndoso ra xí'in ñivi, káchí ra saá: —On vása ke'é ka ndó ña on vá'a, ta nandikó ini ndó xa'a ña on vá'a ke'é ndó ña kasa ká'no ini Ndios xa'a kuachi ndó, ta saá na'a ndó kuchu ndó —káchí ra.

⁵ Ta ñivi ñaoo Jerusalén, xí'in na ndóo ndi'i saá kua'a ka ñoo ña ndá'vi ndaa estado Judea vaxi na, ta kixaa na ña koni so'o na to'on ká'an ndoso taJuan. Ta saá xini so'o na, ta kixá'á ná'ma na xa'a kuachi na, ta taJuan sákuchu ra nayó'o yuta Jordán.

⁶ Ta taJuan ndixin ra tikoto ña kuv'a a xí'in yisi tícanello, ta nó'ni ñi ñá'ño ñi kití toko ra. Ta xixi ra tika ndiama xí'in ñoño tiyoko váli yóo yuku. ⁷ Ta ñika'an ndoso ra, káchí ra saá xí'in ñivi: —Sa'a yi'í vaxi ñi ña ta ndeé ka ño yi'í. Ta yi'í kúu ñi ta kisa chiño kuiti ño ra. ⁸ Yi'í sákuchu ñi ndó'ó xí'in takuii, ta ta vaxi sákuchu ra ndó'ó xí'in mji Níma Ndios —káchí taJuan xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xa'a taJuan kivi sákuchu ra taJesús
(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)*

⁹ Ta saá kee taJesús ñoo Nazaret estado Galilea, ta kixaa ra ño yóo taJuan, ta taJuan sákuchu ra taJesús yuta Jordán. ¹⁰ Ta ke'a taJesús yu'u yuta, ta xini ra ñixona ñoyívi ñino ño ra, ta xini ra vaxi noo Níma Ndios, ndatán vaxi noo ñi tsáta, saá vaxi noo ña, ta xikanoo ña ño ñindichi ra. ¹¹ Ta ñivi na ndóo yu'u yuta xini so'o na to'on Ndios ñika'an ra nda ñoyívi ñino, káchí ra saá:

—Yó'ó kúu Sa'ya ñi, ta kí'vi ní ini ñi xini ñi, ta kúsi ñi ini ñi xini ñi yó'ó —káchí Ndios.

*Ñayó'o ká'an xa'a taJesús
kivi ñanímá ndiva'a ká'no xito ndoso ña ra
(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)*

¹² Ta xandikon Níma Ndios ñika'an ña xí'in taJesús ko'on ra xí'in ña ño yóo yuku yichí. ¹³ Ta ovi siko kivi yóo taJesús ño yuku yichí yó'o, yóo ra ño táku tikití yukú, ta ñanímá ndiva'a ká'no xito ndoso ña ra. Ta saá kixaa naángel, ta chindee na ra, ñaxi na nda'a ra ña xini ño'ó ño ra.

*Ñayó'o ká'án xá'a tãJesús
ña kixá'á ra kisa ndivi ra chiño Ndios
(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)*

¹⁴ Kivi chikaa na tãJuan ini ve'e kaa, ta tãJesús kuá'án ra estado Galilea, ta nika'án ndoso ra to'on ñava'a xa'a Ndios xí'in nivi, ¹⁵ káchí ra saá:

—Xa kixaa kivi ña chitóni Ndios. Ta xa yoo yatin ní yichi ña xá'nda chiño Ndios kutaku yó. On vása ke'é ka ndó ña on vá'a, ta nandikó ini ndó ta kandixa ndó to'on ñava'a yó'o —káchí ra xí'in na.

*Ñayó'o ká'án xá'a tãJesús kivi kana ra
komí taa na táva tiaká ña kundikón na sata ra
(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)*

¹⁶ Tá kuá'án tãJesús yu'u mñini Galilea, ta xini ra tãSimón* xí'in ñani ra tãAndrés, nayó'o sákana na ñonon ini takuií, chi na táva tiaká kúu na. ¹⁷ Ta nika'án tãJesús xí'in na:

—Na'a ndó kundikón ndó yi'i, ta saná'a i ndó'o ndasaá nakaya ndó nivi kundikón na yichi Ndios.

¹⁸ Ta xandikón sandakoo nataa yó'o ñonon na, ta xikundikón na kuá'án na sata tãJesús.

¹⁹ Ta lo'o ka kuá'án tãJesús, ta xini ra tãJacobo xí'in ñani ra tãJuan, sa'ya tãZebedeo, ndóo na ini tón barco sánda'a na ñonon na. ²⁰ Ta nika'án tãJesús xí'in na:

—Na'a ndó kundikón ndó yi'i.

Ta saá sandakoo nataa yó'o yivá na tãZebedeo, ta sandakoo na inká na kisa chiño noq na, ta xikundikón na kuá'án na sata tãJesús.

*Ñayó'o ká'án xá'a tãJesús kivi nakutá'an ra
xí'in ñii taa tã kómí nímã ndiva'a
(Lc. 4:31-37)*

²¹ Ta nixaa na ñoo Capernaum, ta ndi'i saá kivi yij ña nákindée najudío tãJesús kí'vi ra ve'e ño'o sinagoga sáná'a ra nivi. ²² Ta naka'nda ini nivi xini so'o na ña ká'án ra, chi sáná'a ra na ndatán sáná'a ñii taa tã kómí ndayí, ta inká namaestro na sáná'a ndayí Ndios ña nítta tãMoisés xina'á, nayó'o sáná'a na ndatán sáná'a nivi na on vása kómí ndayí. ²³ Ta ve'e ño'o sinagoga yoo ñii taa tã kómí nímã ndiva'a, ta ñii ndeé ní nika'án ñandiva'a, káchí ña saá:

²⁴ —Yó'o kúu Jesús taño Nazaret, ta, ¿ndachun sándi'i ún ndi'i? ¿Án xa kixaa ún sandi'i ún xa'a ndi? Xini va'a i yu kúu ún, yó'o kúu Taa tãYij tã kixi noq Ndios —káchí ña xí'in ra.

²⁵ Ta tãJesús nika'án ra xí'in ñandiva'a, káchí ra saá:

—¡Kasi yu'u ún ta saña ún tayó'o!

²⁶ Ta nímã ndiva'a ndeé ní sakisin ña tayó'o, ta njnda'yi ní ña, ta saá saña ña tayó'o. ²⁷ Ta ndi'i na ndóo naka'nda ini na xini na ñayó'o, ta njnda'ka to'on xí'in tá'an mji na:

—¿Yukía yó'o? ¿Án inká ndeé xaá sáná'a ra mji yó vitin? Kómí ra ndayí xá'nda chiño ra noq nímã ndiva'a ta kisa ndivi ña ña ká'án ra —káchí na.

²⁸ Ta kama ní nijitá ní'nó to'on xa'a tãJesús ndi'i ñoo estado Galilea.

* **1:16** Inká kivi naní tãSimón kúu Pedro.

*Ñayó'o ká'qan xq'a tajesús kivi sanda'a ra
ña'a ñásiso tãSimón*

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Tá kee na ve'e ño'o sinagoga yó'o, ta kuá'qan tãJesús xí'in tãJacobo xí'in tãJuan, ta ñixaa na ve'e tãSimón xí'in ñani ra tãAndrés. ³⁰ Ta ña'a ñásiso tãSimón kándú'u ñá noo xjto, ndeé ní ndó'o ñá ku'e'e ka'ni. Tá kixaa tãJesús ta ndato'on na xí'in ra ña ndó'o ñá. ³¹ Ta saá tãJesús ñitondaa yatin ra noo kándú'u ñá, ta tjin ra nda'a ñá chindee ra ñá ndakoo ñá. Ta xandjikon saña ku'e'e xí'in ñá ta nduv'a ñá, ta kixá'á ñá kisa ndivi ñá ña kuxu na.

*Ñayó'o ká'qan xq'a tajesús kivi sanda'a ra
kuq'a ní na ndeé ndó'o*

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Tá xikuaa ñiketá ño'o, ta kuá'a ní ñivi kuá'qan na xí'in natá'an na, na ndeé ndó'o, xí'in inkã na kómí nímã ndiv'a'a, ta ñixaa na noo tãJesús. ³³ Ta saá kuá'a ní nañoo ñakutá'an na yé'é ve'e noo yóo tãJesús, ³⁴ ta sãnda'a ra kuá'a ní na ndeé ndó'o, chi kuá'a ní noo ku'e'e yóo xí'in na. Ta tãva ra kuá'a ní nímã ndiv'a'a xikomí sava na, ta on vása ní-taxi ra kã'qan ndã ñii nímã ndiv'a'a yó'o, chi ñanimã ndiv'a'a xini ña yu kúu ra.

*Ñayó'o ká'qan xq'a tajesús kivi ñikã'qan ndoso ra to'on va'a kuq'a ní ñoo
estado Galilea*

(Lc. 4:42-44)

³⁵ Ta xitaqan ní ta naa kã, ndakoo tãJesús ta kee ra kuá'qan ra ñii xiiña noo on koó ñivi, ta ñikã'qan ra xí'in Ndios. ³⁶ Ta tãSimón xí'in natá'an ra kee na kuá'qan na nandukú na ra, ³⁷ ta ñani'i na ra, ta ñikã'qan na saá xí'in ra:

—Kuá'a ní ñivi nándukú na yó'ó.

³⁸ Ta ndakuijn tãJesús, káchí ra saá:

—Kõ'on yó ndi'i ñoo yatin ña kã'qan ndoso j to'on va'a xí'in ñivi, chi xã'a ñayó'o kúu ña kixaa j —káchí ra xí'in na.

³⁹ Ta xíka ra ndi'i saá ñoo estado Galilea, ta kí'vi ra ve'e ño'o sinagoga ña kã'qan ndoso ra to'on va'a xã'a Ndios, ta táva ra kuá'a ní nímã ndiv'a'a ña kómí ñivi.

*Ñayó'o ká'qan xq'a tajesús kivi sanda'a ra
ñii tãa ndeé ndó'o ku'e'e tá'yí*

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Ta ñii tãa, ndeé ní ndó'o ra ku'e'e tá'yí ña ñani lepra, ta kixaa ra noo yóo tãJesús, ta xikuxítí ra noo ra, ta xãku ndá'ví ra, káchí ra saá:

—Tata, tá kóni ún, ta sanda'a ún yí'j noo ku'e'e ña ndó'o j.

⁴¹ Ta tãJesús kúnda'ví ní ini ra xíni ra tãyó'o, ta çinóo ra nda'a ra soqo tãyó'o, ta ñikã'qan ra:

—Kóni j chindee j yó'ó. jNda'a ún!

⁴² Ta xandjikon saña ku'e'e tá'yí xí'in ra, ta nduv'a'a ra. ⁴³ Ta saá tãJesús ñindayi ra tãyó'o, ta ñikã'qan ra xí'in ra, káchí ra saá:

⁴⁴ —On ndato'on ún xí'in ndã ñii ñivi. Ta vitin ko'on ún noo tãsutu ná koto ra yó'ó ña kundaa ini ra xa ñinda'a ún. Ta kuni'i ún ndi'i ñasóko ña xá'nda chiño ndayí Ndios ña ñitaa tãMoisés, ta taxi ún ñayó'o nda'a Ndios ña kundaa ini ñivi xa ñinda'a ún —káchí tãJesús xí'in ra.

⁴⁵ Ta kee ra kuꜱ'ꜱn ra, ta ndꜱ vika ndꜱto'on ra xí'in nivi ña ndo'o ra, ta nixitꜱ ní'nó to'on ndasaá ndꜱ'a ra, kisa tꜱjesús. Xꜱ'ꜱ ñayó'o tꜱjesús on vása kivi kivi kꜱ ra inkꜱ ñoo, ta kuꜱ'ꜱn ra yóo ra ñii xiiña nõõ on kqõ nivi. Ta saá ni, kuꜱ'ꜱ ní nivi na kee ndi'i saá ñoo kixꜱꜱ na nõõ ra.

2

Ñayó'o ká'an xꜱ'ꜱ tꜱjesús kivi sanda'a ra tꜱ on kivi kanda
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ Niyꜱ'a sava kivi ta tꜱjesús ndikó tuku ra ñoo Capernaum, ta nanivi xini so'o na ña ndikó ra. ² Ta xꜱndikõn kuꜱ'ꜱ ní nivi ñakutꜱ'an na ve'e nõõ yóo ra, ta ni-kunani kundqõ ndi'i na ve'e yó'o, ni ndꜱ yé'é on vása ní-kunani kundqõ na. Ta ká'an tꜱjesús to'on ñavꜱ'a xꜱ'ꜱ Ndios xí'in ndi'i na. ³ Ta komj tꜱa ñisqó na ñii xito nõõ kánóo tꜱ on kivi kanda, ta kuꜱ'ꜱn na ve'e nõõ yóo tꜱjesús. ⁴ Ta ni-kuchiño kivi na xí'in tayó'o ini ve'e nõõ yóo tꜱjesús chi chutú ní nivi. Ta saá ndꜱ na sijnj ve'e, ndiso na xito nõõ kánóo tꜱ on kivi kanda, ta kꜱndaa na sava chiyo ña nixõnꜱ ñii yavj nõõ kúchiño sanoo na tayó'o nõõ tꜱjesús. ⁵ Tá tꜱjesús xini ra ña kándixa na komj tꜱa yó'o ndi kúndeé ra sanda'a ra tatꜱ'an na, ta nika'an tꜱjesús xí'in tꜱ ndeé ndó'o, káchí ra saá:

—Ñani, vitin xa kisa ká'no ini j xꜱ'ꜱ kuꜱchi ún —káchí tꜱjesús.

⁶ Ta ndóo sava na sáná'a ndayí Ndios, ta xini so'o na ña nika'an tꜱjesús, ta xáni sijnj na saá: ⁷ “¿Ndá ndayí kómí tayó'o kꜱ'an ra saá? Kándiva'a ra xí'in Ndios. Chi kúndaꜱ ini yó ndi ñii laá Ndios kómí ndayí kasa ká'no ini ra xꜱ'ꜱ kuꜱchi nivi.” ⁸ Ta xꜱndikõn tꜱjesús xini ra yukia xáni sijnj nayó'o, ta nika'an ra saá xí'in na:

—¿Ndꜱchun xáni sijnj ndó ña on vá'a yó'o? ⁹ ¿Yukia yovj kꜱ kꜱ'an j xí'in tꜱ on kivi kanda? ¿Án yovj kꜱ kꜱ'an j xí'in ra ña ndoo kuꜱchi ra? ¿Án yovj kꜱ kꜱ'an j xí'in ra ña nakundichi ra, ta ná kuiso ra xito ra ta ko'on xá'a ra? ¹⁰ Ta vitin sanda'a j tayó'o, ta saá kúndaꜱ ini ndó'o ndi yij kúu tꜱ kómí ndayí Ndios ñoyivi yó'o ña nakata j kuꜱchi nivi —káchí tꜱjesús xí'in na.

Ta saá nika'an ra xí'in tꜱ ndeé ndó'o yó'o:

¹¹ —Nakundichi ún ta ná kuiso ún xito ún, ta no'õ ún vitin —káchí tꜱjesús xí'in ra.

¹² Ta xꜱndikõn ñakundichi tayó'o, ta ñakusqó ra xito ra, ta kee ra kuꜱno'o ra, xini ndi'i nivi. Ta ndi'i nayó'o ñaka'nda ní ini na, ta kisa ká'no ní na Ndios, nika'an na saá:

—iTꜱ'an koni yó ñavꜱ'a yó'o! —káchí na.

Ñayó'o ká'an xꜱ'ꜱ tꜱjesús kivi kꜱna ra tꜱLevi
ña kundikõn ra satꜱ ra (inkꜱ kivi nani tꜱLevi kúu Mateo)
(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ Ta nyꜱ'a ñayó'o, ta kuꜱ'ꜱn tꜱjesús xika ra yu'u mjni Galilea. Ta kuꜱ'ꜱ ní nivi kixꜱꜱ na nõõ ra, ta kixá'a ra sáná'a ra na. ¹⁴ Ta yá'a ra kuꜱ'ꜱn ra, ta xini ra tꜱLevi sꜱ'ya tꜱAlfeo, yóo ra kisa chiño ra nõõ káya ra sij ún xꜱ'ꜱ nagobierno ñoo Roma. Ta nika'an tꜱjesús xí'in ra, káchí ra saá:

—Na'a, kundikõn ún satꜱ j —káchí ra.

Ta saá ñakundichi tꜱLevi, ta kuꜱ'ꜱn ra satꜱ tꜱjesús.

¹⁵ Tá nixꜱꜱ tꜱjesús xí'in naxika xí'in ra ve'e tꜱLevi, ta kixꜱꜱ kuꜱ'ꜱ ní na káya sij ún xꜱ'ꜱ nagobierno xí'in kuꜱ'ꜱ ní inkꜱ na kánóo to'on ña on vá'a xꜱ'ꜱ, ta xikundqõ na xixi na xí'in tꜱjesús, chi kuꜱ'ꜱ ní nayó'o kúu na

kuá'án sạtạ ra. ¹⁶ Ta nafariseo xí'in sava na sáná'a ndayí Ndios xini na yu kúu nivi ndóo xixi xí'in tạJesus, ta nịkạ'án na xí'in naxịka xí'in tạJesus:

—On vása vạ'a ñayó'o. ¿Nđachun xixi ra xí'in nivi na káya sị'ún xạ'a nagobierno, xí'in inka na kánóo tọ'on ña on vạ'a xạ'a? —káchí na.

¹⁷ Ta xini sọ'o tạJesus yukia nịkạ'án na, ta nịkạ'án ra saá xí'in na:

—Nivi na on vása ndeé ndó'o, on vása xini ñó'o nayó'o na kasa tạtan ña'á, ta nivi na ndeé ndó'o kúu na xini ñó'o kutátán. On sivi xạ'a nivi vạ'a kúu ña kịxạạ j ñoyivi yó'o. Ta xạ'a nivi on vạ'a kúu ña kịxạạ j, ta kana j na ña nandikọ ini na ta kundikọn na yichị Ndios —káchí ra xí'in na.

Ñayó'o ká'án xạ'a ña yóo sọ'on nivi
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Nafariseo xí'in na ndikọn sạtạ tạJuan yóo sọ'on na. Ta kịxạạ sava nivi noọ tạJesus, ta nịndạkạ tọ'on na ra:

—Kuá'a ní yichị yóo sọ'on na ndikọn sạtạ tạJuan, ta yóo sọ'on nafariseo. Ta naxịka xí'in mịi ún, ¿ndachun ndạ ñii kịvị on vása yóo sọ'on na?

¹⁹ Ta ndạkuijn tạJesus, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii tạ tạ tonda'a, ta ndi'i nivi na yóo viko tonda'a yó'o xixi na, ta on kịvị koo sọ'on na, saá chi yóo kạ tạyó'o xí'in na. ²⁰ Ta kịvị ña vạxi on kóo kạ ra xí'in na. Ta saá kịa koo sọ'on na.

²¹ Tá yóo tikọtọ ña yatá, ta ndạ ñii nivi on sanda'a na ña xí'in tikọtọ xạá, saá chi tá nakata na ña, ta nduu lo'o ña xạá, ta nasita ña tikọtọ yatá, ta kini kạ tạ'ndạ tikọtọ yatá yó'o. ²² Ta ndutạ vino xạá, ta ndạ ñii nivi on vása taan na rá ini ñii yatá, saá chi tạ'ndạ ñii yó'o, ta kuịtạ ndi'i tándutạ vino na ndi'i xạ'a ñii. Xini ñó'o taan na tándutạ vino xạá ini ñii xạá —káchí tạJesus.

Ñayó'o ká'án xạ'a tạJesus kómí ra ndayí ka'nda chiño ra xạ'a kịvị yị ña nákindée najudío

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ Ñii kịvị yị ña nákindée najudío, ta tạJesus xí'in naxịka xí'in ra, kuá'án na yá'a na ma'ño noọ yóo yita trigo. Ta naxịka xí'in tạJesus kịxạ'á na xá'nda na yokọ ta kịndaa na sọọ trigo, ta xạxi na trigo. ²⁴ Ta xini nafariseo ña ke'é nayó'o, ta nịkạ'án na saá xí'in tạJesus:

—Naxịka xí'in ún nịya'a ndoso na ndayí Ndios chi xạ'nda na trigo, ta on vạ'a kasa chiño yó kịvị yị ña nákindée yó, káchí ndayí Ndios ña nịtaa tạMoisés xịnạ'á.

²⁵ Ta ndạkuijn tạJesus, káchí ra saá xí'in na:

—¿Án on vása ní-ka'vi ndó tọ'on Ndios noọ ká'án ña xạ'a xịi sikuá yó tẹyey David xí'in natá'an ra, kịvị nịxi'i ní na sọko? ²⁶ Kujya xịnạ'á xịtaku tạAbiatar tạ ndíso chiño noọ ndi'i nasụtu, ta nịkị'vi tẹyey David ini ve'e Ndios, ta xịxi ra sịtạ vạ'a ñayịj vará on sivi sụtu xịkuu ra. Ta taxi ra sịtạ vạ'a yó'o ndạ'a natá'an ra xịxi na. Ta káchí ndayí Ndios saá: “Ndasaa sụtu kuiti kúchiño kuxu sịtạ vạ'a ñayịj” —káchí tạJesus xí'in na.

²⁷ Ta káchí kạ ra saá xí'in na:

—Xạ'a nivi kúu ña kịsa vạ'a Ndios kịvị ña nákindée yó, on sivi xạ'a kịvị ña nákindée yó kúu ña kịsa vạ'a ra nivi. ²⁸ Yị'i, tạ tạ kịxi noọ Ndios, kómịj ndayí kạ'án j yukia vạ'a ke'é yó kịvị yị ña nákindée yó —káchí tạJesus xí'in na.

3

*Ñayó'o ká'án xá'a tajesús kivi sánda'a ra
ñii taa tã yichí nda'a
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)*

¹ Ñii kivi tajesús ñik'i'vi tuku ra ve'e ño'o sinagoga, ta yóo ñii taa tã yichí nda'a, ta on vása kánda ña. ² Ta ndóo sava nafariseo ña nándukú na ndasaá chikaa na kuachi sata tajesús. Ta xito naní na yukia ke'é tajesús, án sanda'a ra tayó'o, chi kivi yji ña nákindée na kúu ña. ³ Ta tajesús ñika'an ra xí'in taa tã yichí nda'a si'a:

—Na'a kundichi ún ma'ño noo ndi'i ñivi yó'o.

⁴ Ta saá tajesús ñindaqa to'on ra ñivi:

—¿Yukia káchi ndayí Ndios xá'a kivi yji ña nákindée yó? ¿Án on vása ndixa káchi ña ke'é yó ñava'a ta on ke'é yó ñandiva'a? ¿Án on vása ndixa káchi ña va'a sakaku yó ñivi ta on sandi'i yó xá'a na? —káchi ra.

Ta nayó'o nda ñii na on vása ndakuijn, tásijn ndóo na. ⁵ Ta tajesús ñakoto va'a ra noo ndi'i na, ta ñisaá ra xini ra na, ta kúchuchú ní ini ra chi na toon ní ini kúu na. Ta ñika'an ra xí'in taa tã yichí nda'a:

—Sanakaa ún nda'a ún vitin —káchi ra.

Ta tayó'o sanakaa ra nda'a ra, ta nduva'a ña. ⁶ Ta kee nafariseo ku'a'an na, ta kixá'a ká'an tá'an na xí'in na ndikon partido taHerodes ndasaá koo ka'ni na tajesús.

Ñayó'o ká'án xá'a ku'a'a ní ñivi ndóo na yu'u miji

⁷ Ta tajesús xí'in naxika xí'in ra kee na ku'a'an na yu'u miji Galilea. Ta ku'a'a ní ñivi na kixi ndi'i saá ñoo estado Galilea ku'a'an na sata ra. ⁸ Tá xini so'o ñivi na inka ñoo ñava'a ke'é tajesús, ta ku'a'a ní na kixaa noo ra. Nayó'o kee na ndi'i saá xiiña, ña kúu ñoo Jerusalén xí'in inka ku'a'a ñoo estado Judea, ku'a'a ñoo estado Idumea, ku'a'a ñoo ña ñó'o inka tá'vi yuta Jordán, xí'in ku'a'a ñoo ña ndá'vi ndaa ñoo Tiro, xí'in ñoo Sidón. ⁹ Ta tajesús ñika'an ra xí'in naxika xí'in ra ña koo ti'va ñii tón barco lo'o, ña ndaa ra sata tón yó'o, saá chi yóo ku'a'a ní ñivi, ta chútú ní na noo ra, ta yiyo ní chinda'a na ra ta nakava ra ta takué'e ra. ¹⁰ Ta xa sánda'a ra ku'a'a ní ñivi, ñakán inka na ndeé ndó'o kóni na tondaa yatin na ra andã tiin na ra ña koni na nda'a na. ¹¹ Ta ñivi na kómí nímã ndiva'a xini na ra, ta xikuxití na nda noo ño'o noo ra, ta xí'in ndi'i ndeé na ñika'an na, káchi na saá:

—¡Yó'ó kúu ún Sa'ya Ndios!

¹² Ta tajesús xá'nda chiño ra noo ndi'i ñanímã ndiva'a ña on ndato'on ña yu kúu ra.

*Ñayó'o ká'án xá'a tajesús kivi ñakaxin ra uxu ovi taa,
ta taxi ra ñandayí nda'a na
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)*

¹³ Ta saá tajesús ndaa ra ñii xiki ta kana ra na ñakaxin ra vaxi noo ra, ta kixaa na nakutá'an na xí'in ra. ¹⁴ Ta ñakaxin ra uxu ovi taa, ña kasa chiño na xí'in ra, ta ko'on na ka'an ndoso na to'on ñava'a xí'in ñivi inka ñoo, ¹⁵ ta kukomí na ndayí ña sanda'a na na ndeé ndó'o, ta kukomí na ndayí ña tava na nímã ndiva'a ña sáxo'vj inka ñivi. ¹⁶ Ta ñii ñii tã uxu ovi yó'o ñani ra si'a: ñii ra ñani Simón, ta tajesús sakunaní ña'a ra Pedro; ¹⁷ inka ra ñani Jacobo, xí'in ñani ra taJuan, sa'ya taZebedeo kúu ovi tayó'o, ta tajesús

nachinóo ra inká kivi ña ovi saá tayó'o ña kúu Boanerges; to'on yó'o kóni kachí ña: Ndason ní tachí na ká'an na, ndatán ndá'yi savi, saá ká'an na; ¹⁸ inká ra ñani Andrés; inká ra ñani Felipe; inká ra ñani Bartolomé; inká ra ñani Mateo;* inká ra ñani Tomás; inká ra ñani Jacobo, sa'ya taAlfeo; inká ra ñani Tadeo; inká ra ñani Simón ta kúu ta ndíkon partido ñani ña cananeo; ¹⁹ inká ra ñani Judas Iscariote. Tayó'o xikuu ta ta nítondaa njsikó kui'ná tajesus nda'a na saá ini xini ña'a.

*Ñayó'o ká'an, ñivi ñika'an na xa'a tajesus
kómí ra ndee ñanimá ndiva'a
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)*

Ta saá tajesus kuano'o ra ñoo Capernaum, ta ñikivi ra ñii ve'e, ²⁰ ta ku'a ní ñivi tuku nakutá'an na ve'e yó'o, ta chutú ní ñivi andá ni ñi-kivi kuxu ra xí'in naxika xí'in ra. ²¹ Tá xini so'o nave'e ra ñayó'o, ta kixaa na naki'in na ra no'o ra xí'in na ve'e na, chi káchí na saá:

—Ta sana ini kúu ra.

²² Ta na saná'a ndayí Ndios na kixi ñoo Jerusalén, ñika'an na saá:

—Ñaká'no ñoo ndi'i nima ndiva'a, ñani ña Beelzebú,† tiin ní ña tajesus yó'o. Xí'in ndee ñaká'no ñoo ndi'i nima ndiva'a táva tayó'o ñanimá ndiva'a —káchí na.

²³ Ta tajesus kana ra na vaxi na ñoo ra, ta ndato'on ra xí'in na ñii cuento ña saná'a ra na:

—¿Ndasaá kúchiño ñanimá ndiva'a ká'no tava ña nima ndiva'a tá'an mji ña? ²⁴ Tá yoo ñii ñoo, ta on vasa yoo yu'ú ñivi, ta nata'vi tá'an na, ta kixá'a na káni tá'an na xí'in natá'an na, ta kama ní ndi'i xa'a ñoo yó'o.

²⁵ Tá yoo ñii ve'e ñoo nata'vi tá'an na, ta káni tá'an na, ta ndi'i xa'a ñivi ve'e yó'o. ²⁶ Ta ñanimá ndiva'a ká'no Satanás xí'in ndi'i nima ndiva'a tá'an ña, táná nata'vi tá'an ña án ná kani tá'an ña xí'in tá'an mji ña, ta yachi ní ndi'i xa'a yichi ña.

²⁷ "Tá yoo ñii ta ndeé ní ndaku, ta ñivi on kúchiño kivi na ve'e ra ña kindaa na ñakuiká kómí ra. Si'na xini ñó'o katón na ra, ta saá kúchiño kivi na kindaa na ndi'i ñakuiká kómí ra. Ndátán yoo ta ndeé ní ndaku yó'o, saá yoo ñanimá ndiva'a ká'no.

²⁸ 'Ndixa ká'an j xí'in ndó, Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a ndi'i ña on vá'a ké'e ñivi, ta kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a ndi'i to'on ña ká'an ndiva'a na xí'in Ndios. ²⁹ Ta ndi'i ñivi na ká'an ndiva'a xí'in Nima Ndios,‡ ta Ndios on kasa ká'no ini ra xa'a ñivi yó'o, saá chi nakuiso na kuachi ña on vá'a yó'o ndi'i saá kivi ña vaxi.

³⁰ Nika'an tajesus saá xí'in na, saá chi na saná'a ndayí Ndios ñika'an na si'a:

—Nima ndiva'a tiin ña tayó'o —káchí na xa'a tajesus.

*Ñayó'o ká'an xa'a kivi kixaa nañani tajesus xí'in si'i ra
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)*

³¹ Ta saá kixaa nañani tajesus xí'in si'i ra. Ta yíta na ke'e ñoo yoo ra, ta t'vi na ñika'an na kana na ra kixi ra ñoo na. ³² Ta ñivi na ndoo xini so'o ña ká'an tajesus, ndato'on na xí'in ra, káchí na saá:

—Tata, si'i ún xí'in nañani ún yíta na ke'e, ta ndúkú na yó'o —káchí na.

* **3:18** Inká kivi ñani taMateo kúu Leví. † **3:22** Inká kivi ñani Satanás kúu Beelzebú. ‡ **3:29** Ñii to'on ña ká'an ndiva'a xí'in Nima Ndios kúu ña ká'an ñivi ndi ndee ña kisa ndivi chiño va'a kúu ndee ña vaxi ñoo nima ndiva'a ká'no.

³³ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in na:

—¿Yu kúu si'íj? ¿Ta yu kúu ñani j?

³⁴ Ta nakoto ra nõõ ndi'i nivi na ndóo nõõ ra, ta nika'an ra, káchí ra saá:

—Yó'o ndóo si'íj xí'in ñani j. ³⁵ Chi nivi na kisa ndivi ña kóni Ndios, nayó'o kúu ñani j xí'in kiva j xí'in si'íj —káchí taJesús.

4

Cuento yó'o ndátõ'on xaq'a taq chí'i ndikjin trigo

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Ta tuku kixá'á taJesús sáná'a ra nivi yu'u mjni. Ta kixaa kuá'a ní nivi nõõ yóo ra, ta saá ndaa ra ñii tón barco, ta xikoo ra satã tón barco nõõ mjni, ta ndi'i nivi yó'o yita na yu'u takuií. ² Ta kixá'á ra ndátõ'on ra kuá'a ní cuento ña saná'a ra na, ta káchí ra saá xí'in na:

³ —Konj sq'o ndó cuento yó'o. Saá ndõ'o ñii taq chí'i ndikjin trigo.

⁴ Ta kixá'á ra xita ní'no ra ndikjin trigo ña chí'i ra nõõ ño'o. Ta sava ña ñikoyo yichj, ta kixaa tísaa ta xaxi rí ña. ⁵ Sava ndikjin ñikoyo nõõ yásin ní ño'o satã yuu, ta ndikjin yó'o kama ní nindutã ña, chí õn vása kuikon nõõ ño'o yó'o. ⁶ Ta keta ñõ'o ta ñiyichj ña, ta ndi'j xaq'a ña, saá chí ñi-kee kónó tio'o ña. ⁷ Ta sava ña ñikoyo ma'ño tón ñiño, ta nindutã ña, ta ñi-kuchiño kua'no ña, saá chí xaq'no tón ñiño yó'o ta xaq'ni nduta nó ña, ñakán ñi-kuchiño taxi ña ndikjin. ⁸ Ta sava ndikjin ñikoyo nõõ ño'o va'a ña kuikon. Ta nindutã ña, ta xaq'no ña, ta kuá'a ní ñixijo ndikjin yita yó'o. Sava yita taxi ña õko uxu ndikjin, sava yita taxi ña unj siko ndikjin, ta sava yita taxi ña ñii ciento ndikjin.

⁹ Ta nika'an ka taJesús:

—Ndi'i ndó'ó nivi na yóo sq'o, xini ñó'ó chikaa sq'o ndó ña ká'an j xí'in ndó —káchí taJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an ndaqhun taJesús sáná'a ra nivi xí'in cuento

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Tá xa kee nivi kuano'õ na, ta nindõõ taJesús xí'in uxu õvi naxika xí'in ra xí'in inkã na ndikõõ satã ra, ta nindakã tq'on ña'á na yukia káchí cuento ña ndátõ'on ra. ¹¹ Ta saá nika'an ra xí'in na:

—Ta ndó'ó kúndaã ini ndó tq'on ña ñó'o se'é ña yõ'vi ní ña ká'an xaq'a yichj nõõ xá'nda chiño Ndios, chí saá taxi Ndios nda'ã ndó. Ta inkã nivi kuiti xini sq'o na tq'on yó'o, ta õn vása kúndaã va'a ini na yukia káchí ña.

¹² Ta saá kúndivi ña ñitaa ñii taprofeta xina'á, káchí ra: “Vará xito na, ta õn vása xini na ñandaã. Vará xini sq'o na, ta õn vása chikaa sq'o na, ni õn vása kúndaã ini na ña ndátõ'on j. Ñakán õn vása nándikó ini na, ta Ndios õn kuchiño kasa ká'no ini ra xaq'a na”, káchí tq'on Ndios —káchí taJesús.

Ñayó'o ká'an taJesús nándaxin ra cuento

xaq'a taq chí'i ndikjin trigo

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Ta saá taJesús nika'an ra xí'in na:

—¿Án õn vása kúndaã ini ndó yukia káchí cuento yó'o? Tá õn vása kúndaã ini ndó ñayó'o, ta, ¿ndasaã kúndaã ini ndó inkã cuento ña ndátõ'on j xí'in ndó? ¹⁴ Ta cuento yó'o káchí ña saá: Taq tá chí'i ndikjin trigo ñii kiva yóo ra xí'in ñii taq tá ká'an ndoso tq'on Ndios xí'in nivi.

¹⁵ Sava nivi ndatán ndó'o ndikjin ña ñikoyo yichj, saá ndó'o na. Saá chí

xiní sɔ'o na tɔ'on yó'o, ta kíkaxá ñandivá'a ká'no ta táva ña tɔ'on Ndios ña xiní sɔ'o na. ¹⁶ Sava ñivi ndatán ndó'o ndikín ña ñikoyo ñoɔ yuu, saá ndó'o na. Saá chí xiní sɔ'o na tɔ'on Ndios, ta xandjikon náki'in va'a na ña, ta kúsijí ní ini na. ¹⁷ Ta yá'a ñii kánj lo'o, tá kíkaxá'á vaxi ña xó'vǐ na, án inká ñivi on xjin ká na koni ña'á na xa'a ña kándixa na tɔ'on Ndios, ta nayó'o xandjikon sándakoo na yichí Ndios, ta on xjin ká na kandixa na, saá chí on ta'án chikaa va'a ini na tɔ'on Ndios. ¹⁸ Ta sava ñivi ndatán ndó'o ndikín ña ñikoyo ñoɔ tón ñiñɔ, saá ndó'o na. Saá chí xiní sɔ'o na tɔ'on Ndios, ¹⁹ ta chiño yóo ñoyívi yó'o sándi'i ní ini na, ta kíkaxá'á na kisa chiño na ña kukomí na ku'a'a ní ká ñakuiká ñoyívi yó'o, ta chikaa ní ini na kasa ndivi na ña kúsijí ini mji na, ta saá on xjin ká na kutakú na ndatán ká'an tɔ'on Ndios. ²⁰ Ta sava ñivi ndatán ndó'o ndikín ña ñikoyo ño'o va'a ña kuikon, saá ndó'o na. Saá chí xiní sɔ'o na tɔ'on Ndios, ta náki'in va'a na ña, kándixa na ña, ta kúndeé na nduu na ñivi na va'a ini, ta ké'é na ku'a'a ní ñava'a ñoɔ Ndios. Ndatán yóo ñii ndikín ña táxi oko uxu ndikín, ta inká ndikín ña táxi unj sjko ndikín, ta inká ndikín ña táxi ñii ciento ndikín, saá yóo ñivi na kándixa ndino'o ini tɔ'on Ndios —káchí taJesus xí'in naxika xí'in ra.

Cuento yó'o ndátɔ'on xa'a ndasaá yóo ño'o tóon
(Lc. 8:16-18)

²¹ Ta ndátɔ'on taJesus xí'in na inká cuento ña saná'a ra na:

—Tá nátoon yó ñii ño'o, ta on chikaa se'é yó ña tixin ñii yaxin án tixin xito. On vása ké'é yó saá, ta va'a ká chinóo yó ña ñoɔ síkón ña naye'e ndi'i ña. ²² Kúndaá ini yó ndí ndi'i ña yóo se'é vitin, ñii kivi ña vaxi nativi ndi'i ña, ña konj ndi'i ñivi ña. ²³ Ndi'i ndó'o ñivi na yóo sɔ'o, xiní ñó'o chikaa sɔ'o ndó ña ká'an j xí'in ndó —káchí taJesus xí'in na.

²⁴ Ta tuku ñiká'an taJesus xí'in na:

—Kani va'a ini ndó xa'a ña xiní sɔ'o ndó. Ndatán yóo kiva cho'on ndó, saá koo kiva cho'on Ndios xí'in ndó. Ta ndó'o na va'a xiní sɔ'o, Ndios taxi ra ku'a'a ká ña kúndaá ini ndó ña xiní sɔ'o ndó. ²⁵ Ñivi na kúndaá ini ñandaá vitin, kúndaá ká ini na kivi ña vaxi, ta ñivi na on xjin kúndaá ini ñandaá vitin, ta kivi ña vaxi Ndios kindaa ndi'i ra ñalo'o kúndaá ini na.

Cuento yó'o ndátɔ'on xa'a ndasaá xá'no yita trigo

²⁶ Ta tuku ñiká'an taJesus xí'in ñivi:

—Ndatán ndó'o ndikín ña xita ní'no ñii taja ña ch'i ra ñoɔ ño'o, saá yóo yichí ñoɔ xá'nda chiño Ndios. ²⁷ Ta tayó'o án ta kisin án ta ndito kúu ra, ta saá yá'a ñoó ta yá'a ndivi, ta on vása xiní ra ndasaá ndútá ndikín trigo yó'o, ta xá'no ña ñoɔ ño'o. ²⁸ Ño'o chíndeé ña ndikín ña ndutá ña; si'na kuu ña ndatán ñii ku'u kuí, ta saá koo yokɔ ña, ta sondj'i koo ndikín ña. ²⁹ Tá xa ñixino va'a ñatrigo, ta tí'ví ra ñivi ka'nda na ña, chí xa kixaa kivi ka'nda na ña —káchí taJesus.

Cuento yó'o ndátɔ'on xa'a ndikín mostaza
(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Ta ñiká'an tuku taJesus, káchí ra saá xí'in na:

—¿Ndasaa yóo yichí ñoɔ xá'nda chiño Ndios? ¿Ndá cuento ndatɔ'on yó ña nandaxin yó xa'a ña? ³¹ Ndatán yóo ñii ndikín mostaza, saá yóo yichí ñoɔ xá'nda chiño Ndios. Váli ní ká ndikín yó'o ñoɔ ndi'i ndikín yóo ñoyívi yó'o. ³² Tá xa ch'i ñivi ndikín yó'o, ta xá'no ña ta ndúu ña ña ká'no ní

kā nqo ndi'i inkā ñatata chí'i n̄ivi. Ta nándika tón nda'a ña nqo táxi ña kundat̄i nandoso tisaa —káchí t̄ajesús.

Ñayó'o ká'an ndachun saná'a t̄ajesús n̄ivi xí'in cuento
(Mt. 13:34-35)

³³ Ta n̄ika'an t̄ajesús xí'in n̄ivi kuá'a ní k̄a cuento ña saná'a ra na xa'a yich̄i nqo xá'nda chiño Ndios. Ndato'on ra xí'in na xí'in cuento válí yó'o ña va'a kúchiño kundaa ini na. ³⁴ Ta qn vása ní-saná'a ra nayó'o xí'in inkā nqo tq'on. Tá kindoo mató'ón ra xí'in naxíka xí'in ra, ta n̄andaxin ndi'i ra cuento yó'o nqo na.

Ñayó'o ká'an xa'a t̄ajesús
k̄ivi sayaa ra t̄ach̄i xí'in takuú m̄ini
(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Ta k̄ivi yó'o tá kuá'an kuñoó, t̄ajesús n̄ika'an ra xí'in uxu q̄vi naxíka xí'in ra:

—Ná ko'yo inkā xiiña nqo m̄ini.

³⁶ Ta n̄indayi ra n̄ivi, ta naxíka xí'in ra ndaa na kuá'an na xí'in t̄ajesús ini tón barco. Ta kuá'a k̄a tón barco ndikon kuá'an xí'in na. ³⁷ Ta k̄ixá'a ndee ní káni t̄ach̄i na'a nqo takuú, t̄and̄a kuá'an ndaa takuú ta n̄akutá'án ini tón barco, ta k̄ixá'a nó kuá'an ketá nó ini takuú. ³⁸ Ta t̄ajesús sat̄a tón barco kándú'u ra k̄is̄in ra ta kánóo s̄inj̄i ra nqo ñii k̄ach̄i. Ta naxíka xí'in ra sanakaxín na ini ra, ta n̄ika'an na xí'in ra:

—¡Tata Maestro! ¿Án qn vása ndi'i ini ún, ȳiyo ní k̄a'a ndi'i yó xí'in takuú, chi kuá'an ketá tón barco ini m̄ini?

³⁹ Ta ndakoo t̄ajesús, ta xa'nda chiño ra nqo t̄ach̄i na'a xí'in takuú m̄ini:

—¡Koo yaa ndó, koo tás̄j̄in ndó! —káchí ra.

Ta saá n̄iyaa t̄ach̄i ta takuú m̄ini ñii yaa yaa ñakoo rá. ⁴⁰ Ta n̄ika'an t̄ajesús xí'in naxíka xí'in ra:

—¿Ndachun yí'ví ní ndó? ¿Ndachun qn vása kándixa ndó Ndios ndaa ra ndó'ó?

⁴¹ Saá ni, n̄iyí'ví k̄a na, ta n̄indak̄a tq'on tá'an na:

—¿Yu kúu t̄ayó'o? ¡Chi nd̄a t̄ach̄i na'a xí'in takuú m̄ini x̄inj̄i sq'o tq'on ká'an ra! —káchí na.

5

Ñayó'o ká'an xa'a t̄ajesús
k̄ivi t̄ava ra n̄im̄a ndiv̄a'a x̄ikomí ñii t̄aa
(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Ta saá n̄ixaa t̄ajesús xí'in uxu q̄vi naxíka xí'in ra inkā tá'ví yu'u m̄ini nqo ndóo ñaño Gadara. ² Tá nqo t̄ajesús tón barco, ta ñii t̄aa t̄a kómí n̄im̄a ndiv̄a'a k̄ee ra kavua nqo ndúxun nand̄ij̄i, ta kuá'an ra ña nakutá'an ra xí'in t̄ajesús. ³ Ta t̄ayó'o t̄ak̄u ra kavua, ta nd̄a ñii n̄ivi qn vása k̄ivi kátón na ra, ni xí'in cadena k̄aa. ⁴ Xa kuá'a ní yich̄i kátón na nda'a ra, kátón na xa'a ra, t̄and̄a ñii válí válí chách̄i cadena k̄aa, ta tá'nd̄a ña, ni qn vása kúchiño ña kuno'ni ña ra. Nd̄a ñii n̄ivi n̄i-kundeé na xí'in ra. ⁵ Ndiv̄i ñoo ndá'yi ra xíka ra nqo ndúxun na, ñii k̄i'va saá ndá'yi ra xíka ra nqo yuk̄u, ta s̄at̄akue'e ra ñii koñu m̄ji ra xí'in yuu. ⁶ Tá x̄inj̄i ra t̄ajesús nd̄a xíká k̄a, ta x̄ino ra n̄ixaa ra x̄ikuxití ra nqo t̄ajesús. ⁷ Ta k̄ixá'a ñaním̄a ndiv̄a'a ña kómí ra xí'in ndi'i ndee ña n̄ika'an ña, ta káchí ña saá:

—¿Yukíá kóni ún ke'é ún xí'in jì? Chi yó'ó tãJesús kúu Sa'ya Ndios tãKá'no. Tãnda nõõ Ndios ká'an jì xí'in ún, õn saxo'vì ún yìjì —káchí ña xí'in tãJesús.

⁸ Njika'an ña si'a, saá chi tãJesús xa kixá'á ra táva ra nímã ndivã'a, káchí ra saá:

—jNímã ndivã'a, kee ún ta saña ún tayó'o!

⁹ Ta tãJesús nõndaqã tɔ'on ra nímã ndivã'a:

—¿Ndasaá naní ún?

Ta ndakuijn ña:

—Naní ndì Legión chi kuã'a ní kúu ndì.

¹⁰ Ta xáku ndá'ví ña nõõ tãJesús ña õn ti'ví ra ndi'i ñanímã ndivã'a kɔ'on ña inkã xiiña. ¹¹ Ta yatin nõõ yóo ñii yuku, xika kuã'a ní tíkinì xixa'an rí.

¹² Ta ndi'i ñanímã ndivã'a xáku ndá'ví ña nõõ tãJesús, káchí ña saá:

—Ti'ví ún ndìjì kɔ'on ndì kì'ví ndì ini ndi'i tíkinì kaã —káchí ña.

¹³ Ta tãJesús taxì ra ña ndúkú nímã ndivã'a. Ta saá kee ndi'i nímã ndivã'a ña xikomí tayó'o, ta njikì'ví ña ini ndi'i tíkinì. Ta õvì mil kúu tíkinì yó'o. Ta ndi'i tíkinì xíno rí kuã'an rí, ta sãkoyo xí'in mji rí ta'vì, nõõ njikoyo rí ini mjni, ta njika'a ndi'i rí ta njixì'jì ndi'i rí.

¹⁴ Ta njivi na ndáa kinì xíno na kuã'an na ndato'on na xí'in na ndóo ñoo xí'in na ndóo yuku, ña ndo'o kinì sãna na. Ta saá kixaa njivi xito na yukíá ndo'o tíkinì xí'in tã tã xikomí nímã ndivã'a. ¹⁵ Ta kixaa na nõõ yóo tãJesús, ta yó'o xini na yóo tã xikomí kuã'a ní nímã ndivã'a, xa ndixin ra tikotɔ, ta xa ñakoo va'a sjinj ra. Ta nanjivi yó'o njyì'ví ní na. ¹⁶ Ta njivi na xa xini ña njixijo ndato'on na xí'in inkã njivi yukíá ndo'o tayó'o xí'in ndi'i tíkinì. ¹⁷ Ta saá kixá'á njivi xáku ndá'ví na nõõ tãJesús ña kee ra kɔ'on ra inkã ñoo.

¹⁸ Tá ndã tãJesús ini tón barco, ta tã xikomí nímã ndivã'a xáku ndá'ví ra nõõ ra:

—Taxi ún ná kɔ'on jì xí'in ún —káchí ra.

¹⁹ Ta tãJesús nj-xiin ra taxi ra kɔ'on ra, ta njika'an ra xí'in tayó'o:

—No'o ún ve'e ún vitin, ta ndato'on ún xí'in natá'an ún xa'a ñaká'no ní ke'é Ndios xí'in ún, ta ndasaá kundá'ví ní ini ra xí'in ún —káchí tãJesús.

²⁰ Ta saá kee tayó'o kuano'o ra, ta kixá'á ra ndátɔ'on ra xí'in njivi na ndóo ndi'i ñoo nõõ ño'o Decápolis, ta ká'an ra xa'a ñaká'no ní ke'é tãJesús xí'in ra. Ta ndi'i na ndóo yó'o ñaka'nda ní ini na.

Ñayó'o ká'an xa'a tãJesús kivi sãnatakú ra ñii ñálo'o ñá njixì'jì, ta sãnda'a ra ñii ña'a ñá njõndaqã nda'a tikotɔ ra

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹ Tá tuku ndìkò tãJesús xí'in tón barco, ta ñaxaa ra ndã yu'u mjni nõõ kee ra kuã'an ra, ta kuã'a ní njivi ñakutá'an na xí'in ra yu'u takuii yó'o.

²² Ta kixaa ñii tã xá'nda chiño xí'in ve'e ño'o sinagoga, naní ra Jairo. Ta xini ra tãJesús, ta xikuxití ra nõõ ra, ²³ ta ndeé ní xáku ndá'ví ra nõõ ra, káchí ra saá:

—Tata, ndeé ní ndó'o ñálo'o sa'ya jì, xa ñá yóo kivi kúu ñá. Ná kɔ'on ún xí'in jì ve'e jì, ta ná chinóo ún nda'a ún sjinj ñá, ta nda'a ñá ta kutakú ka ñá —káchí tãjairo xí'in tãJesús.

²⁴ Ta kee tãJesús kuã'an ra xí'in tãjairo ve'e ra. Ta kuã'a ní njivi ndikõn na sãta ra ndã ñii chínda'á na ra. ²⁵ Ta yóo ñii ña'a kuã'an ñá xí'in njivi na kuã'an sãta tãJesús, ta xa uxu õvì kujyã ndeé ní ndó'o ñá ke'e xitã njì. ²⁶ Xó'vì ní ñá chi xa njixa'an ñá nõõ kuã'a ní ndotor, ta sãndi'i ñá sjì'ún

ñá. Ta ɔn vása ní-kuchiño nduva'a ñá, ta ndeé ní ká ndó'o ñá. ²⁷ Ta xɪnɪ sɔ'o ñá xa'a ɔtaJesús, ta kɪxaa ñá sata ra xí'in nɪvi, ta nɪtɔndaɔ nda'a ñá tikɔtɔ ra, ²⁸ chí xani sɪnɪ ñá: "Tá lo'o kuiti ná tɔndaɔ nda'a yó tikɔtɔ ra, ta saá nduva'a yó", xáni sɪnɪ ñá. ²⁹ Tá nɪtɔndaɔ nda'a ñá tikɔtɔ ra, ta saá xandikɔn nɪyaa xita nɪi ñá, ta kundaɔ ini ñá ndí xa nda'a ñá. ³⁰ Ta ɔtaJesús kundaɔ ini ra kee lo'o ndee ra. Ta ndíko koo ra, ta nɪndaɔa tɔ'on ra nɪvi: —¿Yukú ndó nɪtɔndaɔ nda'a tikɔtɔ i? —káchí ra.

³¹ Ta naxíka xí'in ra ndakuijn na:

—Xíto ún ndí ku'a ní nɪvi ta ñii chínda'a tá'an na ta chínda'a na yó'ó, ta, ɔndaɔhun ndáka tɔ'on ún: "Yukú ndó nɪtɔndaɔ nda'a tikɔtɔ i"?

³² Ta ɔtaJesús xɪto ra noɔ nɪvi nándukú ra yukú na nɪtɔndaɔ nda'a tikɔtɔ ra. ³³ Ta ñáña'a yó'o, ta yí'ví ñá nda kisin ñá, chí kundaɔ ini ñá yukíɔa kɪv'a xí'in ñá, ta kɪxaa ñá xɪkuxítí ñá noɔ ɔtaJesús, ta ndatɔ'on ñá ndí'i ñandaɔa xí'in ra. ³⁴ Ta nɪka'an ɔtaJesús xí'in ñá:

—Nana, xa nduva'a ún chí kándixa ini ún yí'i. Ta vitin no'ɔ ún, ta ná koo va'a ini ún chí nduva'a ún, xa kee ke'e yó'ó.

³⁵ Tá ká'an ká ɔtaJesús xí'in ñáyó'o, ta saá kɪxaa nɪvi na kee ve'e ɔtaJairo, ta nɪka'an na xí'in ɔtaJairo:

—Sá'ya ún xa nɪxi'i ñá. ¿Ndaɔhun sándi'i ká ún ɔtaMaestro yó'o?

³⁶ Ta xɪnɪ sɔ'o ɔtaJesús ña nɪka'an na, ta nɪka'an ra xí'in ɔtaJairo:

—On kuyí'ví ún. Kundaɔ va'a ini ún yí'i.

³⁷ Ta nɪ-xiin ra kundikɔn nɪvi sata ra, kuiti ɔaxi ra ko'on ɔnɪ naxíka xí'in ra na kúu ɔtaPedro, ɔtaJacobó, xí'in ɔtaJuan, ñani ɔtaJacobó yó'o. ³⁸ Ta nɪxaa ɔtaJesús ve'e ɔtaJairo, ta xɪni ra ku'a ní nɪvi ndá síso kúu na, xáku ní na chí kúchuchú ní ini na xa'a ñálo'o ñá nɪxi'i. ³⁹ Ta nɪkí'ví ɔtaJesús ini ve'e, ta nɪka'an ra xí'in na:

—¿Ndaɔhun xáku ní ndó? Ñálo'o yó'o ɔn vása ní-xi'i ñá, ñá kisin kuiti kúu ñá —káchí ra.

⁴⁰ Ta saá kusiki na ɔtaJesús ta nɪxaku ndaa na ra. Ta ɔayó'o tɪ'ví ra ndí'i na ku'a'an na ke'e, ta ndasaá kuiti xí'in yivá ñálo'o xí'in si'í ñá xí'in ɔnɪ ɔaxíka xí'in ra, nɪkí'ví ra noɔ kándú'u ñálo'o. ⁴¹ Ta tɪjn ra nda'a ñá, ta nɪka'an ra xí'in ñá:

—Talita cumi —káchí ra. Tɔ'on aramaico yó'o káchí ña: Ñálo'o, ká'an i xí'in ún, ndakoo ún.

⁴² Ta xandikɔn ndakoo ñá, ñakundichi ñá, ta kɪxá'a ñá xíka ñá, chí ɔxu ɔvi kuyá kómí ñá. Ta ñaka'nda ní ini na ndóo yó'o. ⁴³ Ta xa'nda chíño ɔtaJesús noɔ na ña ɔn ndatɔ'on na xí'in nda ñii nɪvi yukíɔa ndo'o ñálo'o, ta nɪka'an ra xí'in nave'e ñá taxi na kuxu ñá.

6

*Ñáyó'o ká'an xa'a ɔtaJesús kɪvi nɪxiyo ra ñoo Nazaret
(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)*

¹ Ta ɔtaJesús kee ra kuano'ɔ ra ñoo ra, ta naxíka xí'in ra ku'a'an na xí'in ra. ² Tá kɪxaa kɪvi yɪi ña nákindée najudío, saá kɪxá'a ra sáná'a ra nɪvi ve'e ño'o sinagoga, ta ku'a ní na xɪnɪ sɔ'o ña nɪka'an ra, ñaka'nda ní ini na, ta káchí na saá:

—¿Míkíɔa sakuá'a ɔayó'o ndí'i ñáyó'o? ¿Mí kɪxi ña ndíchí ní ra, ta míkíɔa kee ndee ña ké'é ra milagro xí'in nɪvi? ³ ¿Án ɔn sɪví ɔayó'o kúu carpintero? ¿Án ɔn sɪví si'í ɔayó'o kúu ñáMaría? ¿Án ɔn sɪví ñani ɔtaJacobó, ɔtaJosé,

taJudas xí'in taSimón kúu ra? ¿Án ɔn ndixa ndóo kǐ'va ra ñoo yó yó'o? —káchí na.

Ta nǐ-xiin na kandixa na ra. ⁴ Ta nǐka'an taJesús, káchí ra saá xí'in na: —Ndi'i saá ñoo ñoyívi yó'o kisa to'ó na taɓprofeta, ta nañoo mǐi ra xí'in nave'e mǐi ra ɔn xiiin na kasa to'ó na ra —káchí ra.

⁵ Ta saá ɔn vása ní-ke'é ra ndá ñii milagro xí'in nañoo yó'o. Kuiti çinóo ra nda'a ra sava na ndeé ndó'o, ta nda'a nayó'o. ⁶ Ta taJesús naka'nda ini ra chi nañoo mǐi ra nǐ-xiin na kandixa na ra. Ta saá kee ra kuá'an ra ñii ñii ñoo válí yatín sáná'a ra nǐvi.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús

kǐvi tǐ'ví ra uxu ɔvi naxíka xí'in ra

kɔ'ɔn na ka'an ndoso na to'on ra

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ Ta kána ra uxu ɔvi naxíka xí'in ra vaɓi na noo ra, ta kǐxá'a ra tǐ'ví ra ɔvi ɔvi na kɔ'ɔn na ñii ñii ñoo, ta taɓi ra ndayí nda'a na ña tava na nímǎ ndiva'a ña sáxo'vi inkǎ nǐvi. ⁸ Saá nǐka'an ra xí'in na:

—Tá kuá'an ndó chiño yó'o, ta ɔn kuni'i ndó ña kuxu ndó, ni leká ndó, ni sǐ'un ndó ɔn kuni'i ndó. Ta kuiti va'a kuni'i ndó ñii yitɔn* kɔ'ɔn ndó. ⁹ Va'a ko'on nduxan xa'a ndó, ta ɔn kuiso kǎ ndó inkǎ tikotɔ ña nasama ndó —káchí taJesús xí'in na.

¹⁰ Ta nǐka'an kǎ ra xí'in na:

—Tá nǐxaǎ ndó inkǎ ñoo, ta ve'e noo naki'in va'a na ndó'ó, kundɔo ndó ndá tɔndǎa kǐvi kee ndó ñoo nayó'o. ¹¹ Tá yóo ñii ñoo noo ɔn xiiin nǐvi naki'in va'a na ndó'ó, ta ɔn xiiin na konǐ so'na na to'on ka'an ndó, ta saá kee ndó ñoo yó'o, ta kɔ'ɔn ndó, ta sakisin ndó xa'a ndó ña nakoyo yaǎ. Saá saná'a káxín ndó ndí nayó'o nákuiso na kuáchi noo Ndios, chi ɔn xiiin na konǐ so'na na to'on ra. Ndixa ká'an j xí'in ndó, tɔndǎa ñii kǐvi ña kasa nani Ndios xa'a kuáchi ndi'i nǐvi ñoyívi yó'o, ta kǐvi yó'o ndeé kǎ yo'vi saxo'vi ra nañoo yó'o noo nǐvi na ɔn vá'a na xǐndɔo ñoo Sodoma xí'in ñoo Gomorra kujya xǐnǎ'á —káchí taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

¹² Ta saá kee uxu ɔvi naxíka xí'in ra nǐxa'an na nǐka'an ndoso na xí'in nǐvi ndí xǐnǐ ñó'ó nandikó ini na ta sandakoo na kuáchi na. ¹³ Ta taɓa na kuá'a ní nímǎ ndiva'a ña xǐkomí nǐvi, ta çhikaǎ na aceite olivo sǐnǐ án noo kǐ'vi yǐkǐ koñu nǐvi na ndeé ndó'o, ta nda'a na.

Ñayó'o ká'an xa'a ña nǐxi'i taJuan, ta sǎkuchu nǐvi

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Ta taɓey Herodes xǐnǐ so'na ra ña kánóo va'a to'on xa'a taJesús xa'a ndi'i ñava'a ña ke'é ra. Ta nǐka'an ra saá:

—Tayó'o kúu taJuan, ta sǎkuchu nǐvi, ta nǐxi'i ra ta vitin naɓaku ra, ñakán kómí ra ndeé ke'é ra ndi'i milagro yó'o vitin —káchí ra.

¹⁵ Inkǎ na ká'an:

—Taɓprofeta Elías kúu tayó'o —káchí na.

Ta inkǎ na ká'an:

—Ta ká'an ndoso to'on Ndios kúu tayó'o, ndatán nǐxiyo naprofeta xǐnǎ'á, saá yóo ra —káchí na.

¹⁶ Ta xǐnǐ so'na taHerodes ña nǐka'an na xa'a taJesús, ta nǐka'an ra:

—Yǐ'i xa'nda chiño j ña kandoso na sǐkon taJuan. Ta vitin naɓaku ra —káchí ra.

* **6:8** Yitɔn yó'o ñii kúu nó xí'in taɓon, án garrote.

17-18 Njika'an taHerodes to'on yó'o chi xáni sɔ'ni ra xa'a ña on vá'a nje'é ra xí'in taJuan. Chi taJuan njika'an ra ku'a ní yichí xí'in taHerodes, káchí ra saá:

—Ndayí Ndios ña njtaa taMoisés káchí ña, on koó yichí naki'in ún ñásí'í ñani ún koo ñá xí'in ún —káchí ra.

Saá chi taHerodes xa njtonda'a ra xí'in ñáHerodías ñásí'í taFelipe ta kúu ñani mji ra.

Ta taHerodes, xa'a ña sakusij ra ini ñásí'í ra yó'o, xa'nda chiño ra noo natropa ña tiin na taJuan, ta katón na ra, ta chika'a na ra ini ve'e ka'a. ¹⁹ Ta ñáHerodías sáa ní ini ñá xíni ñá taJuan ta kóni ñá ka'ni ñá ra. Ta nj-kuchiño ñá; ²⁰ chi taHerodes yí'ví ra noo taJuan, ta ndaa ña'a ra chi xini ra tava'a kúu taJuan, tayij kúu ra. Ta xini sɔ'o ra to'on ña ká'an taJuan ta ñii sándi'i ña ini taHerodes, ta saá ni, kúsij ini ra xini sɔ'o ra to'on ká'an taJuan. ²¹ Ta sondi'i ñáHerodías nan'i ñá ndasaá koo ka'ni ñá taJuan. Nii kivi taHerodes njxinɔ ra ku'ya ta kana vikɔ ra, ta saá taxi ra kuxu na ndiso chiño xí'in ra, xí'in na ndiso chiño noo natropa ra, xí'in naxiku'a ñoo estado Galilea. ²² Ta kixaa ñasa'ya ñáHerodías ka'a xa'a ñá noo na, ta kúsij ní ini taHerodes xí'in na ndoo vikɔ yó'o xini na ñá, ka'a xa'a ñá. Ta tarey njika'an ra xí'in ñálo'o:

—Ndukú ún nda ndá ñava'a kóni ún noo j, ta taxi j ña nda'a ún.

²³ Ta tuku njika'an ra xí'in ñá:

—Chiná'a j Ndios taxi j nda yukia ndukú ún noo j, anda ta'vi savaj ñakuiká kómij ta taxi j ña nda'a ún.

²⁴ Ta kee ñá njixa'an ñá njika'an ñá xí'in si'í ñá:

—¿Nda ñava'a ndukú j noo tarey?

Ta ndakuijn si'í ñá:

—Ndukú ún noo ra sɔ'ni taJuan ta sakuchu nivi.

²⁵ Ta kama ndjiko ñá noo tarey ta njika'an ñá xí'in ra:

—Kóni j ña chinoo ún sɔ'ni taJuan ta sakuchu nivi, noo ko'o ña ndika, ta taxi ún ña nda'a j.

²⁶ Ta kúchuchú ní ini tarey ña xini sɔ'o ra ña ndukú ñálo'o, ta saá ni, xa'a ña xini sɔ'o ndi'i na ndoo vikɔ yukia njika'an ra xí'in ñálo'o ña chiná'a ra Ndios, nj-kuchiño nasama ra ña njika'an ra xí'in ñá. ²⁷ Ñakán xandikon ti'ví ra ñii tatropa ku'a'an ra ve'e ka'a ki'in ra sɔ'ni taJuan. ²⁸ Ta njxaa tayó'o, ta kandoso ra sikon taJuan, ta ní'i ra sɔ'ni taJuan kánoo ña noo ko'o taxi ra ña nda'a ñálo'o, ta ñálo'o yó'o nataxi ñá ko'o yó'o nda'a si'í ñá.

²⁹ Tá xini sɔ'o naxika xí'in taJuan yukia ndo'o ra, ta kixaa na ve'e ka'a ta nakuiso na yiki ko'nu ra, ta njixa'an na sanduxun na ña ñii kavua. Saá ndi'i historia xa'a ña njixi'í taJuan, kisa taHerodes.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús kivi taxi ra xixi o'on mil ta
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Ta ndjiko uxu ovi naxika xí'in taJesús naxaa na noo ra, ta ndato'on na xí'in ra ndi'i ña ke'é na, ndato'on na ndi'i ña saná'a na nivi. ³¹ Ta ku'a ní nivi yoo, na ku'a'an na kixaa, ñakán on kivi kuxu na. Ta saá njika'an taJesús xí'in naxika xí'in ra:

—Na'a ndó ko'on ndó xí'in j noo on koó nivi ña nakindée yó ñii káni lo'o.

³² Ta saá kee na ku'a'an na xí'in tón barco noo on koó nivi. ³³ Ta ku'a ní nivi xini na kee taJesús xí'in naxika xí'in ra ku'a'an na. Ta ku'a ní nayó'o kee na ñoo, ta ku'a'an xa'a na anda xino na, ta njxaa si'na na noo

nakutá'an na xí'in taJesús. ³⁴ Tá nqo taJesús tón barco, ta xjini ra kuá'a ní nivi, ta kúndá'ví ní ini ra xini ra na, chi ndatán yóo ndikachi tí on koqo ta ndaa, saá yóo nivi yó'o. Ta saá kixá'á ra sán'a ra na kuá'a ní ñava'a. ³⁵ Ta xa njkuuaa ní kúu ña, ta saá njtondaa yatin uxu ovi naxika xí'in ra, ta njka'an na xí'in ra:

—Tata, nqo ndóo yó vichí ní, ta njkuuaa ní kúu ña vitin. ³⁶ Va'a ti'vi ún ndi'i nivi yó'o ná koqon na rancho án ñoo válí ña yóo yatin ña ndukú na sata na ña kuxu na.

³⁷ Ta ndakuijn taJesús, njka'an ra xí'in naxika xí'in ra:

—Mji ndó taxi kuxu na —káchí ra.

Ta njka'an na xí'in ra:

—¿An koqon ndi xí'in ovi ciento sj'un denario,† ta sata ndi sjta va'a ña kuxu na?

³⁸ Ta njndaqa to'on taJesús na:

—¿Ndasaá sjta va'a kómí ndó? Kuá'an ndó koto ndó —káchí ra.

Ta xjini na ndasaá kúu ña yóo, ta njka'an na xí'in ra:

—Q'on sjta va'a ta ovi tiaká yóo.

³⁹ Ta taJesús xa'nda chiño ra nqo naxika xí'in ra ña nata'vi na ñii ti'vi ñii ti'vi nivi kundoo na nqo yita síi. ⁴⁰ Ñakán xikundoo na kuá'a ti'vi ña ciento nivi ta kuá'a ti'vi ña ovi sjko uxu nivi. ⁴¹ Ta saá kji'in taJesús oq'on sjta va'a xí'in ovi tiaká, ta xjto ndaa ra ñoyivi njno, ta njka'an ra, káchí ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ña'á ún taxí ún ñaxíxi.

Ta tá'vi ra sjta va'a, ta taxí ra ña nda'a naxika xí'in ra, ta nayó'o ntaxi na ña nda'a ndi'i nivi na ndóo yó'o. Ta tá'vi ra ovi tiaká ta ntaxi na rí nda'a ndi'i nivi. ⁴² Ta nani ña xjxi ndi'i nivi nda njxaa ini na, ⁴³ ta naxika xí'in taJesús naki'in na uxu ovi chikiva sjta va'a xí'in tiaká ña kjndoo ndoso, chi nj-kundeé nanivi kuxu ndi'i na ña. ⁴⁴ Ta ndi'i na xjxi yó'o xjkuu na ñii oq'on mil taq.

Ñayó'o ká'an xa'q taJesús ña xika ra nqo mjni
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Ta saá taJesús xa'nda chiño ra nqo naxika xí'in ra ña ndaa na tón barco ta koqon si'na na nqo ra nda inka xiiña nqo mjni nqo yóo ñoo Betsaida, saá chi njndoo ra ndayi ra ndi'i nivi. ⁴⁶ Ta ndi'i njndayi ra nivi, ta ndaa ra kuá'an ra yukú nqo ka'an ra xí'in Ndios. ⁴⁷ Ta saá njketá ño'o ta kúnaa, ta kánóo tón barco ma'ño mjni, ta yóo mató'ón ra yukú yó'o. ⁴⁸ Ta xjini taJesús naxika xí'in ra ñii ndeé kisa chiño na xí'in tón barco ña koqon nó, chi ndeé ní káni tachí ta sándikó ña nó. Ta xa yatin kóni tvi kúu ña,‡ ta taJesús xika xá'á ra nqo takuii vaxi ra nqo kánóo tón barco. Ta kixá'á ra yá'a ra yatin nqo yóo tón barco. ⁴⁹ Ta xjini naxika xí'in ra ndí xika ra nqo mjni, ta xani sjni na ndí kuiti ñí'ná kúu ña. Ta njnda'yi ní na, ⁵⁰ chi ndi'i na xjini na, ta njyi'ví ní na. Ta saá kama njka'an taJesús xí'in na:

—Qn kundi'i ini ndó, chi yi'j va kúu j. Qn kuyi'ví ndó —káchí taJesús xí'in na.

⁵¹ Ta ndaa ra tón barco nqo ndóo na, ta njyaa tachí. Ta naka'nda ní ini na ndóo na, ⁵² chi nasó'ó ní kúu na, ta on vása kúndaq ini na yu kúu

† 6:37 Ñii denario kúu sj'un ña kúu ya'vi ñii taq ta kja chiño ñii kjvi. ‡ 6:48 Ña cuarta vigilia nákaa ña tjxin kaq unj xí'in kaq jño xitaq.

tajesús, ta ni on vása kúndaq ini na mí vaxi ndee ra ña ké'é ra ña kúchiño ra taxi ra xíxi kuá'a ní nivi.

Ñayó'o ká'an xa'q tajesús

kivi sánda'a ra nivi ñoo Genesaret

(Mt. 14:34-36)

⁵³ Njya'a na mjni ta njxaq na inká xiiña noq yoo ñoo Genesaret noq katon ndaa na ton barco. ⁵⁴ Tá noo na ton barco, ta nanivi na yita yó'o xandikon nakoni na tajesús. ⁵⁵ Ta nanivi yó'o xino na kuá'an na ndi'i saá ñoo yatín ndatq'on na xí'in ndi'i nivi, ta nivi na xinj so'o ñayó'o, nakuiso na nivi ndeé ndó'o ta kuá'an na xí'in na noq tajesús. ⁵⁶ Ta ndá mí xiiña xáq tajesús, án ñoo válí, án ñoo ná'no, án rancho, ta nanivi chindoo na na ndeé ndó'o noq yá'a ra. Ta xaku ndá'ví na noq ra ña taxi ra tondaa nda'a na ra, vará lo'o yu'u tikotq ra, ta ndi'i nivi na nitondaa nda'a ña'a nduvá'a na.

7

Ñayó'o ká'an yu kúu nivi na yakuq noq Ndios

(Mt. 15:1-20)

¹ Ta sava nafariseo xí'in sava na sáná'a ndayí Ndios kee na ñoo Jerusalén, ta kixxaq na noq tajesús. ² Ta xini na ndi sava naxíka xí'in tajesús ni-nda'a na ndatan chindú'u naxij síkuá na xina'a, ta xixi na. Ta nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios njka'an na xa'a naxíka xí'in tajesús, káchí na saá:

—Na ndiso kuqchi kúu nayó'o.

³ (Saá chi nafariseo xí'in inká najudío si'na vivii ndá'a na ta saá xíxi na, chi kisa ndivi na ña saná'a naxij síkuá na xina'a. ⁴ Tá kivi xa'an na sata na noyá'vi, ta ndíko na ve'e na, si'na nákata na ndi'í ña sata na, ta saá vivii ndá'a na ta kuxu na. Ta kisa ndivi na kuá'a ní inká ña saná'a naxij síkuá na xina'a, ña nákata na vaso, xí'in kisi, xí'in ndi'i kaq ña xinj ñó'o na, ta saá nákata na noq xindoo na xíxi na.) ⁵ Ta nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios njndaqá to'on na tajesús:

—¿Ndachun on vása kisa ndivi naxíka xí'in ún ña saná'a naxij síkuá yó xina'a, ña si'na vivii nda'a na ta kuxu na?, chi na on vása ndá'a, nayakuq kúu na noq Ndios.

⁶ Ta tajesús ndakuijn ra:

—¡Na ovi yu'u kúu ndó'ó! Ta ñandaq kúu to'on Ndios ña njtaa taprofeta Isaias xa'a ndó kujya xina'a, káchí Ndios saá:

Njvi yó'o kisa to'ó na yí'í xí'in ndasaá kuiti to'on kée yu'u na, ta nímá na xíká ní yóo ña noq i, chi on vása ndino'o ini na kisa to'ó na yí'í.

⁷ Ta ndá maní kisa to'ó na yí'í,

chi sáná'a na nivi ña kúu ndayí mji na, ta on vása sáná'a na nivi ña xá'nda chiño j noq na,

káchí Ndios, njtaa táIsaias. ⁸ Xa sandakoo ndó ndayí ña xá'nda chiño Ndios, xa'a ña ndíkon ndó kisa ndivi ndó ña sáná'a nivi ndasaá xinj ñó'o nakata ndó kisi xí'in vaso. Ta kisa ndivi ndó kuá'a ní inká ña sáná'a na ña ñii kúu xí'in ñayó'o —káchí tajesús xí'in na.

⁹ Ta tuku njka'an ra xí'in na:

—Xáa noo ndó ndayí ña xá'nda chiño Ndios, ta kuiti kisa ndivi ndó ña saná'a naxij síkuá ndó xina'a. ¹⁰ Chi ndayí Ndios ña njtaa táMoisés káchí

ña saá: “Kasa tɔ’ó ndó yivá ndó, ta kasa tɔ’ó ndó si’í ndó”, ta “Xíní ñó’ó kivi ndi’i n̄vi na kándivá’a xí’in yivá na án xí’in si’í na”, káchí Ndios. ¹¹ Ta ndó’ó, sáná’a ndó káchí ndó yóo yichí ká’an ñii t̄a xí’in yivá ra ta xí’in si’í ra, káchí ra saá: “On kúchiño j̄ chindeé j̄ ndó’ó, saá chi xa n̄k̄a’an j̄ taxi j̄ ndi’i ña kómí j̄ nda’á Ndios”, káchí ra. ¹² Ta ñayó’o kúu ñava’á n̄o ndó’ó, ña on vása xíní ñó’ó k̄a kasa tɔ’ó ra yivá ra, ta on vása xíní ñó’ó k̄a kasa tɔ’ó ra si’í ra. ¹³ Ta saá chíkaa n̄no ndó tɔ’on Ndios xa’á ña ndikon ndó yichí m̄i ndó, ta sáná’a ndó yichí m̄i ndó ink̄a n̄vi. Ta kisa ndivi ndó kuá’a ní k̄a ña on vá’a ña ñii kúu xí’in ñayó’o —káchí t̄a Jesús xí’in na.

¹⁴ Ta t̄a Jesús k̄ana ra n̄vi v̄axi na n̄o ra, ta n̄k̄a’an ra saá xí’in na:

—Konj̄ so’o ndi’i ndó, ta kundaa ini ndó ña k̄a’an j̄ xí’in ndó. ¹⁵ Ña xixi n̄vi ta ña kí’vi yu’u na, ta on vása ndása ña nduu n̄vi na yakuá n̄o Ndios. Ta tɔ’on ña on vá’a v̄axi yu’u n̄vi, ta ñayó’o ndása ña nduu n̄vi na yakuá n̄o Ndios. ¹⁶ Ndi’i ndó’ó n̄vi na yóo so’o, xíní ñó’ó chíkaa so’o ndó ña k̄a’an j̄ xí’in ndó —káchí t̄a Jesús xí’in na.

¹⁷ Tá sandakoo ra n̄vi yó’o, ta n̄k̄i’vi ra ve’e, ta naxíka xí’in ra n̄indak̄a tɔ’on ña’á na yukíá káchí cuento yó’o ña saná’a ra. ¹⁸ Ta n̄k̄a’an ra xí’in na:

—¿Án ñii k̄i’va ndatán yóo ink̄a n̄vi, saá yóo ndó’ó? ¿Án t̄a’an kundaa ini ndó? Ndi’i ña xixi n̄vi ta kí’vi ña yu’u na, ta on vása ndása ña ña nduu na n̄vi yakuá n̄o Ndios. ¹⁹ Ña xixi n̄vi on vása x̄á ña ním̄a na, kuiti x̄á ña t̄xin na, ta saá yá’a ña xít̄a ña —káchí ra.

Xí’in tɔ’on yó’o t̄a Jesús káchí ra ndi’i ña xixi n̄vi ñandii kúu ña. ²⁰ Ta n̄k̄a’an k̄a ra xí’in na:

—Ña on vá’a v̄axi ním̄a n̄vi kúu ña ndása ña nduu n̄vi na yakuá n̄o Ndios. ²¹ Chi ndi’i ña on vá’a xáni ini n̄vi káku ña ním̄a na. Ta chínda’á ña na ke’é na ndi’i saá n̄o ña on vá’a, ña kúu ña kí’vi t̄a kuachi ñoyívi xí’in ink̄a ña’á ñá on s̄iví kúu ñási’í ra, án kí’vi ña’á kuachi ñoyívi xí’in ink̄a t̄a t̄a on s̄iví kúu ȳj̄ ñá, xí’in ndi’i ink̄a n̄o ñakini ña ké’é n̄vi xí’in ink̄a ña’á án t̄a, xí’in kuachi ña xá’ni n̄vi ink̄a n̄vi, ²² xí’in ña kisa kuí’ná na, ta xí’in ña kóni na kukomí na ndi’i ñakuiká, ta xí’in ña ké’é na ndi’i saá n̄o ña on vá’a, ta xí’in ña sándá’ví na n̄vi, ta xí’in ña nd̄a lo’o on vása násita xí’in m̄i na n̄o ña ké’é na ña on vá’a, ta xí’in ña kisa kuí’ni na, ta xí’in ña ká’an vatá na, ta xí’in ña kúsij̄ ini na kisa ká’no xí’in m̄i na, ta xí’in ña xáni ini na ndi’i n̄o ña on vása ndáya’ví. ²³ Ndi’i ña on vá’a yó’o v̄axi ini n̄vi ta ndása ña nduu na nayakuá n̄o Ndios —káchí t̄a Jesús.

*Ñayó’o ká’an xa’á ñii ña’á ñá k̄ixi xík̄a
ta k̄andixa ñá t̄a Jesús*

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Ta kee t̄a Jesús xí’in naxíka xí’in ra, ta kuá’an na ñii xiiña n̄o yóo yatin ñoo Tiro xí’in Sidón. N̄k̄i’vi ra ñii ve’e, ta on x̄in ra ña konj̄ n̄vi míchí yóo ra, ta n̄i-kivi koo se’é ra n̄o na. ²⁵ Ta ñii ña’á, yóo ñii ñálo’o s̄a’ya ñá, ta kómí ñálo’o yó’o ním̄a ndivá’a. Tá ña’á yó’o x̄inj̄ ñá míchí yóo t̄a Jesús, ta k̄xaa ñá ta x̄ikuxítí ñá n̄o ra. ²⁶ Ñii ña’á on s̄iví ñájudía kúu ñá, nave’e ñá kee na ñoo Grecia, ta k̄aku ñá ñoo Siria Fenicia. Ta x̄aku ndá’ví ñá n̄o t̄a Jesús tava ra ním̄a ndivá’a s̄axo’v̄i s̄a’ya ñá. ²⁷ Ta n̄k̄a’an ra xí’in ñá:

—Si’na xíní ñó’ó taxi ndj̄ ña kuxu s̄a’ya ndj̄ nd̄a x̄aa ini na, saá chi on vása v̄a’á tava n̄vi s̄it̄a v̄a’á ña xixi s̄a’ya na, ta sakana na ña n̄o tí ina kuxu rí ña —káchí ra.

²⁸ Ta ndakuijn ñá:

—Ndixa, Tata. Ta saá ni, tí ina ñó'o t̄ixin mesa xíxi rí ña ch̄achi ña sákooyo naváli noq̄ ño'o —káchí ñá.

²⁹ Ta t̄ajesús ñika'an ra:

—X̄a'a to'on ñava'a ndakuijn ún, vitin no'o ún ve'e ún, xa kee níma ndiva'a ña saxo'vi sa'ya ún.

³⁰ Ta naxaa ñá ve'e ñá, ta kándú'u sa'ya ñá noq̄ x̄ito, on koq̄ ka níma ndiva'a kómí ñá.

*Ñayó'o ká'an x̄a'a t̄ajesús k̄ivi sandúv̄a'a ra
ñii t̄a s̄ó'ó ta ñí'í ra*

³¹ Ta saá kee t̄ajesús ñii xiiña yó'o noq̄ yóo yatin ñoo Tiro ta ñiya'a yatin ra ñoo Sidón, ta ku'a'an ra ñiya'a ra ñii xiiña naní ña Decápolis, ta ñixaa ra yatin m̄ini Galilea. ³² Ta ñii t̄a t̄asó'ó ta ñí'í ra ku'a'an ra xí'in sava ñivi, ta k̄ixaa na ta ndúkú na noq̄ t̄ajesús ña chinóo ra nda'a ra tayó'o x̄a'a ña sanda'a ñá'a ra. ³³ Ta t̄ajesús t̄ava síin ra t̄asó'ó yó'o, ta ch̄ikaa ra nduku nda'a ra ini so'o tayó'o. Ta ch̄ikaa ra t̄ásji yu'u ra noq̄ nduku nda'a ra ta ch̄iso ra t̄ásji yó'o noq̄ yáa t̄asó'ó t̄añí'í. ³⁴ Ta ñakoto ndaa t̄ajesús ñoyivi ñiño, ta si'na ñii kónó va'a t̄ava ra t̄ach̄i ra, ta ñika'an ra to'on yó'o:

—¡Efata!

To'on aramaico yó'o káchí ña: ¡Ná noña!

³⁵ Ta ñika'an ra saá, ta x̄andikon ñixona so'o tayó'o, ta nduva'a yáa ra, ta kúchiño kixá'a va'a ká'an ra. ³⁶ Ta t̄ajesús x̄a'nda chiño ra noq̄ na x̄ini ña ke'é ra, ña on ndato'on na xí'in nda ñii ñivi ndasaá nda'a tayó'o. Vará ñika'an ka ra xí'in na ndúkú ra ñayó'o noq̄ na, ta saá ni, nduxa ndato'on na xí'in ink̄a ñivi ndasaá nduva'a t̄asó'ó. ³⁷ Ta ñaka'nda ní ini na ndóo na, káchí na saá:

—Tayó'o ké'é ra ndi'i ñava'a. Sándaa ra nasó'ó ta va'a x̄ini so'o na, ta ñañí'í va'a ká'an na —káchí na.

8

*Ñayó'o ká'an x̄a'a t̄ajesús k̄ivi t̄axi ra x̄ixi komi mil ñivi
(Mt. 15:32-39)*

¹ Ñii k̄ivi ñakutá'an ku'a'a ní ñivi xí'in t̄ajesús. Ta on koq̄ ña kuxu na, ta t̄ajesús k̄ana ra naxika xí'in ra va'xi na noq̄ ra, ta ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

² —Kúndá'vi ní ini i x̄ini i ñivi, chi xa un̄i k̄ivi ndóo na yó'o ta on koq̄ ña kuxu na. ³ Xí'í ní na so'ko, ta on x̄in̄i t̄i'v̄i'í na no'o na koq̄o k̄ivi nduú na yich̄i, chi sava na k̄ixi na xíká ní —káchí ra.

⁴ Ta ndakuijn naxika xí'in ra:

—¿Míkia sata yó s̄ita va'a kuxu ndi'i nan̄ivi, chi v̄ichí ní káa yó'o? —káchí na.

⁵ Ta ñinda'ka to'on t̄ajesús naxika xí'in ra:

—¿Ndasaá s̄ita va'a kómí ndó?

—Yóo ux̄a s̄ita va'a —káchí na.

⁶ Ta saá ñika'an ra xí'in ñivi kundqo ndi'i na noq̄ ño'o. Ta k̄i'in ra ux̄a s̄ita va'a yó'o, ta ñika'an ra, káchí ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ñá'a ún t̄axi ún ñaxíxi.

Ta t̄aví ra s̄ita va'a yó'o, ta t̄axi ra ña nda'a naxika xí'in ra, ta nayó'o ñat̄axi na ña nda'a ñivi kuxu na. ⁷ Ta yóo sava tiaká válí, ta ñika'an ra táxa'vi ñá'a Ndios, ta t̄axi ra rí nda'a naxika xí'in ra ña t̄axi na rí nda'a

njivi kuxu na. ⁸ Ta nani xixi ndi'i njivi nda njxaa ini na. Ta naxika xi'in tajesus naki'in na uxā chikiva sija va'a xi'in tiakā ña kindoo ndoso. ⁹ Ta ndi'i na xixi yó'o xikuu na komi mil njivi. Ta tajesus njika'an ra njndayi ra njivi yó'o, ta kuano'o na. ¹⁰ Ta saá ndaa ra tón barco xi'in naxika xi'in ra, ta kuā'an ra ñii xiiña naní ña Dalmanuta.

Ñayó'o ká'an xq'a nafariseo

kivi nduku na ñii milagro noo tajesus

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ Ta nafariseo kixaa na noo tajesus. Ta ká'an na to'on kuáchí xi'in ra ña kóni na koto ndoso na ra, káchí na saá:

—Ke'é ún ñii milagro ña kundaa ini ndi tá ndixa Ndios ti'vi yó'ó.

¹² Ta tajesus ñii kónó va'a tava ra tachí ra, ta njika'an ra xi'in na:

—¿Ndachun ndúkú ndó'ó ña ke'é j ñii milagro koto ndó?, chi xa njike'é j kuā'a ní milagro. Ndixa ká'an j xi'in ndó, on ke'é ka j inkā milagro noo ndó.

¹³ Ta saá tajesus sandakoo ra na, ta tuku ndaa ra tón barco, kuā'an ra inkā xiiña noo mjni.

Ñayó'o ká'an tajesus ndato'on ra

xq'a ña on vá'a sáná'a nafariseo

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Ta kee naxika xi'in tajesus kuā'an na xi'in tón barco yó'o, ta nandoso na kuni'i na sija va'a ko'on na, kuiti ñii laá sija va'a nákaa ndiso na kuā'an na. ¹⁵ Ta njika'an tajesus xi'in na:

—Koto va'a ndó, on naki'in ndó levadura* nafariseo, xi'in levadura taHerodes —káchí ra.

¹⁶ Ta njika'an naxika xi'in ra xi'in tá'an na, káchí na saá:

—Ká'an ra saá xi'in yó chi on koó sija va'a ní'i yó.

¹⁷ Ta kundaa ini tajesus yukia njika'an xi'in tá'an na, ta káchí ra saá xi'in na:

—¿Ndachun ká'an xi'in tá'an ndó: “On koó sija va'a ní'i yó”, káchí ndó? ¿An on vása xini ndó, ta kundaa ini ndó? ¿Ndachun toon ní ini ndó ta on xini ndó kandixa ndó? ¹⁸ Yoo nduchy noo ndó ta on vása xito ndó. Yoo so'o ndó ta on vása xini so'o ndó. ¿An on vása náká'an ndó ña xini ndó?

¹⁹ Tá tá'vi j o'on sija va'a ña xixi o'on mil njivi, ¿ndasaá chikiva sakutú ndó sija va'a ña kindoo ndoso naki'in ndó?

—Uxu ovi chikiva sija va'a naki'in ndi —káchí na, ndakuijn na.

²⁰ —Tá tá'vi j uxā sija va'a xq'a na komi mil njivi, ¿ndasaá chikiva sakutú ndó sija va'a ña kindoo ndoso naki'in ndó? —káchí ra.

Ta ndakuijn na:

—Uxā chikiva naki'in ndi.

²¹ Ta njika'an ra xi'in na:

—Ta saá ní, ¿án nda vitin on kivi kundaa ini ndó?

Ñayó'o ká'an xq'a tajesus kivi sanda'a ra

ñii takuáá ñoo Betsaida

²² Ta kixaa na ñoo Betsaida, ta ñii taa takuáá nduchy noo kuā'an ra xi'in njivi, ta kixaa na noo tajesus, ta xaku ndá'vi na noo ra ña tondaa nda'a ra takuáá ña nakoto nduchy noo ra. ²³ Ta tajesus tjin ra nda'a takuáá ta kuā'an ra xi'in ra, kee ra nda noo ñoo lo'o yó'o. Tá chjinoó tajesus tásji

* 8:15 Levadura kúu ña yiyá ña sánaño yuxan.

yu'u ra nduchū nōq ta'kuáá, ta chínóo ra nda'a ra saṭa tayó'o, ta n̄ndaḡa to'on taJesús ra:

—¿An xa va'a xító ún vitin?

²⁴ Ta ndan'i ra nōq ra xító ra, ta n̄ika'an ra xí'in taJesús:

—Xító j̄ nataḡa, ndatán káa yiton saá káa na, ta xíka na —káchí ra.

²⁵ Ta tuku n̄itonḡaa nda'a taJesús saṭa nduchū nōq tayó'o. Ta n̄ixona nduchū nōq ra, ta nduva'a ra, taṇḡa va'a xító káxín ra ndi'i ña yóo. ²⁶ Ta taJesús t̄i'vi ra tayó'o kuano'o ra ve'e ra, ta káchí ra saá xí'in ra:

—On k̄i'vi ún ñoo lo'o yó'o, ta on ndato'on ún xí'in n̄ivi ndasaá nda'a ún.

Ñayó'o ká'an xa'q taPedro k̄ivi n̄ika'an ra ndi taJesús kúu Cristo ta t̄i'vi Ndios sakaku n̄ivi ñoyívi yó'o
(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ Ta kee taJesús kuḡ'an ra xí'in naxíka xí'in ra ñii xiiña nōq yóo yatin ñoo Cesarea Filipino. Tá kuḡ'an ra yich̄i, n̄indaḡa to'on ra naxíka xí'in ra:

—¿Yukíḡa káchí n̄ivi xa'ḡ j̄ yu kúu j̄?

²⁸ Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Sava n̄ivi ká'an yó'o kúu ún taJuan ta saḡuchu n̄ivi. Sava na ká'an yó'o kúu ún taṭprofeta Elías, ta inka na ká'an yó'o kúu ún inka taṭprofeta ta x̄itaku x̄ina'á.

²⁹ Ta n̄indaḡa to'on ra na:

—Ta m̄ji ndó, ¿yukíḡa káchí ndó yu kúu j̄?

Ta ndakuijn taPedro, n̄ika'an ra:

—Yó'o kúu Cristo, ṭa ta t̄i'vi Ndios sakaku n̄ivi ñoyívi yó'o.

³⁰ Ta taJesús n̄ika'an ra xí'in na:

—Ta on ka'an ndó xí'in nda ñii n̄ivi yu kúu j̄.

Ñayó'o ká'an xa'q taJesús ndát'o'on ra ña ka'ni na ra
(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Ta saá k̄ixá'á taJesús ndát'o'on ra xí'in naxíka xí'in ra k̄ivi vaḡi naxíkuḡa nōq najudío, xí'in na sáná'a ndayí Ndios xí'in naná'no nōq nasuṭu on kua'a na kandixa na ra ta saxo'vj̄ ní na ra. Ta ka'ni na ra, ta k̄ivi un̄i nataku ra, ke'é Ndios. ³² Ta n̄ika'an káxín ra xí'in na xa'ḡ ña xo'vj̄ ra. Ta taPedro ṭava síin ra taJesús, ta k̄ixá'á n̄inḡa ra xí'in taJesús xa'ḡ ña n̄ika'an ra. ³³ Ta nd̄ikó koo taJesús xító ra nōq naxíka xí'in ra, ta n̄ika'an ra xí'in taPedro, káchí ra saá:

—j̄Kuta'a ún nōq j̄, ñandiva'a ká'no! Ta yó'o taPedro on vása xáni ini ún ndatán xáni ini Ndios. Ta kuiti xáni ini ún ndatán xáni ini n̄ivi —káchí taJesús xí'in taPedro.

³⁴ Ta saá k̄ana taJesús ndi'i n̄ivi vaḡi na nōq ra, ta k̄ana ra naxíka xí'in ra, ta n̄ika'an ra xí'in na:

—Ndi'i n̄ivi na kóni kundik̄on ȳj̄ x̄inj̄ ñó'o sandakoo na ndi'i ña káchí ini m̄ji na, ta kusq̄ó na tón cruz m̄ji na ta kundik̄on na saṭa j̄. ³⁵ Ndi'i n̄ivi na ndasaá kuiti ndúkú ña kutaku va'a na ñoyívi yó'o, ta on x̄ijn̄i na xo'vj̄ na xa'ḡ j̄, ta nayó'o on kuchiño na kutaku na xí'in Ndios. Ta n̄ivi na on vása ndi'i ini ndukú kutaku va'a na ñoyívi yó'o, xa'ḡ ña kundik̄on na ȳj̄ ta ndato'on na to'on j̄ xí'in n̄ivi, nayó'o kúu n̄ivi na kutaku xí'in j̄.

³⁶ Tá kómí n̄ivi ndi'i ñakuíká ñoyívi yó'o, ta on vása táku ndino'o na nōq Ndios, ta nda man̄i kúu ña. ³⁷ Saá chí on kuchiño na cha'vi na xí'in ndi'i

† 8:34 To'on kusq̄ó na tón cruz m̄ji na kóni káchí ña: X̄inj̄ ñó'o koo ti'va n̄ivi ña xo'vj̄ na ta ndákuiti k̄ivj̄ na xa'ḡ ña nd̄ikon na taJesús.

ñakuiká kómí na xá'a ña kutaku na xí'in Ndios. ³⁸ Kuá'a ní ñivi na táku vitin kúu na on vá'a, na on vása kándixa Ndios. Ta saá tá yóo ñivi na kúka'an noo xá'a yí'í xí'in xá'a to'on j noo inka ñivi, ta saá yí'í, taq ta kixi noo Ndios, kuka'an noo j xá'a nayó'o noo Ndios kivi ña ndikó j ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ndee ña va'a ña yé'e ña kómí Yivá j Ndios, ta kixaa naangel yí'í xí'in j —káchí tajesús xí'in na.

9

¹ Ta ñika'an tajesús xí'in na:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, sava ndó'ó na ndóo vitin, kutaku ka ndó ña kivi koni ndó ña xá'nda chiño Ndios xí'in ndee ká'no ra —káchí tajesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xá'a kivi natata tajesús,
xini unj taxíka xí'in ra
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)*

² Njya'a iño kivi ta tajesús nakaxin ra unj taxíka xí'in ra, ta Pedro, ta Jacobo xí'in ta Juan, ta kuá'an na xí'in ra ñii yuku síkón. Ta kán xini na nasama noo tajesús. ³ Ta natata tikoto ra, nduu yaa kachí ña, ta nda ñii ñivi ñoyívi yó'o on kivi nakata na tikoto ña yaa ní ndatán yóo tikoto ra. ⁴ Ta saá ñitivi ta Moisés xí'in ta Elías, ndato'on na xí'in tajesús. ⁵ Ta ñika'an ta Pedro xí'in tajesús:

—Tata Maestro, va'a ní ndóo yó yó'o. Va'a ná kasa va'a ndi unj tia'va, ñii ña koo mji ún, ñii ña koo ta Moisés, ta inka ña koo ta Elías —káchí ta Pedro xí'in ra.

⁶ Njika'an ta Pedro saá chi on vása kúndaq ini ra yukia ka'an ra, chi na yí'í ní kúu unj na saá. ⁷ Ta noo ñii viko chée nda noo yita nataa yó'o, ta nisa'vi na tixin viko, ta tixin viko yó'o kixi to'on ña ñika'an Ndios, káchí ra saá:

—Tayó'o kúu Sa'ya j, ta kí'vi ní ini j xini j. Ta koni so'o va'a ndó to'on ña ka'an ra —káchí Ndios.

⁸ Ta nakoto na, ta xandikon nda ñii ñivi ni-xini ka na, nda ñii laá kuiti tajesús ñindichi noo na.

⁹ Ta vaxi noo na yuku yó'o, ta tajesús xa'nda chiño ra noo na ña on ndato'on na xí'in nda ñii ñivi xa'a ña sakán xini na. Tá kixaa kivi kivi ra ta nataku ra, saá kivi ndato'on na xí'in ñivi. ¹⁰ Ta chikaa va'a na ña xini na ini mji na, ta on vása ní-ndato'on na ñayó'o xí'in inka ñivi. Ta ñindaq to'on xí'in tá'an na yukia káchí ña “nataku ra.” ¹¹ Ta ñindaq to'on na tajesús:

—¿Ndaqhun ká'an na sáná'a ndayí Ndios ndi si'na xini ñó'ó kixi ta Elías, ta saá kixaa taq ta tí'vi Ndios sakaku ra ñivi ñoyívi yó'o? —káchí na.

¹² Ta ndakuijn tajesús:

—Ndixa ta Elías si'na xini ñó'ó kixaa ra, ta ndasa va'a ra ndi'i ña'a. Ta, ndaqhun káchí to'on Ndios ña ñitaa na xina'á, taq ta kixi noo Ndios xini ñó'ó xo'v j ní ra ta nanjvi kuchiton na ra? ¹³ Ta yí'í ká'an j xí'in ndó, xa kixi ta Elías, ta ke'é na xí'in ra ndi'i ña on vá'a káchí ini mji na, ndatán káchí to'on Ndios ña ñitaa na xa'a ra kujya xina'á —káchí tajesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xá'a tajesús kivi sanda'a ra
ñii taló'o ta kómí nímg ndiva'a
(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)*

14 Ta kixaā tajesús xí'in unj̄ t̄axíka xí'in ra noq̄ ndóo ink̄a naxíka xí'in ra, ta x̄ini ra naq̄utá'an kūā ní n̄ivi noq̄ na, ta na sáná'a ndayí Ndios náa na xí'in naxíka xí'in tajesús. 15 Ta n̄ivi x̄ini na tajesús, naq̄a'nda ini na, ta xíno na n̄ixaā na noq̄ ra chindeé ña'á na. 16 Ta tajesús n̄indaq̄a t̄o'on ra n̄ivi yó'o:

—¿Yukíá náa ndó x̄a'á xí'in na?

17 Ta ñii t̄atá'an nan̄ivi yó'o nd̄akuijn ra:

—Tata maestro, kixaā j̄ xí'in t̄alo'o sa'ya j̄ noq̄ ún, chi ním̄a ndiv̄a'a t̄iin ní ña ra ta on̄ kivī ka'an ra. 18 Tá t̄iin ña ra sákana ña ra noq̄ ño'ó, kée chikiño yu'ú ra, and̄a n̄akaxi no'ó ra, ta nda'á ra xí'in x̄a'á ra ñii kútoon ña ta k̄isin ña. Xa n̄indukú j̄ noq̄ naxíka xí'in ún ña tava na ním̄a ndiv̄a'a yó'o, ta on̄ vása ní-kuchiño na —káchi ra.

19 Ta nd̄akuijn tajesús, n̄ika'an ra xí'in na:

—¿N̄ivi na on̄ x̄ijn kandixa Ndios kúu ndó'ó! ¿Ndasaá ka kivī x̄ini ñó'ó kutakú j̄ xí'in ndó? ¿Nd̄a ama kundeé ini j̄ xí'in ndó? Ta vitin, va'a taxi ndó ná kixi t̄alo'o yó'o noq̄ j̄ —káchi tajesús.

20 Ta kixaā t̄alo'o noq̄ tajesús. Tá ním̄a ndiv̄a'a x̄ini ña tajesús, ta x̄and̄ik̄on̄ t̄iin ña t̄alo'o, ta kini ní s̄akisin ña ra, ta naq̄ava ra noq̄ ño'ó ta kixá'á ra kée nda'á ra, kée x̄a'á ra. Ta kée chikiño yu'ú ra. 21 Ta tajesús n̄indaq̄a t̄o'on ra yivá t̄alo'o:

—¿Ama kixá'á ra ndó'o ra kūe'ę yó'o?

Ta n̄ika'an yivá t̄alo'o:

—Kixá'á ña xí'in ra nd̄a lo'o ra. 22 Kūa'á ní yich̄i sákana ña ra noq̄ x̄ixi ño'ó, ta kūa'á ní yich̄i sákana ña ra ini takuí, chi kóni ña ka'ni ña ra. Tá kúchiño ún, ta chindeé ún nd̄i'j̄. Kundá'ví ini ún koni ún nd̄i'j̄, ta sanda'a ún ra —káchi yivá t̄alo'o.

23 Ta n̄ika'an tajesús:

—¿Nd̄achun ká'an ún, án kúchiño j̄? Ta m̄ji ún, ¿án kúchiño ún kandixa ún Ndios? Chi xí'in n̄ivi na kándixa, ta Ndios kúchiño ra kasa ndivi ra ndi'i saá noq̄ ñava'a xí'in na.

24 Ta x̄and̄ik̄on̄ yivá t̄alo'o n̄ika'an ra:

—Kándixa j̄ Ndios. Chindeé ún ȳi'j̄ ná kandixa ka j̄.

25 Ta x̄ini tajesús kūa'á ní ka n̄ivi xíno na kixaā na noq̄ ra, ta n̄ika'an ra xí'in ním̄a ndiv̄a'a, káchi ra saá:

—Ním̄a só'ó, ním̄a ñi'í, ȳi'j̄ xá'nda chiño j̄ noq̄ ún, kee ún t̄alo'o ta on̄ tiin ka ún ra —káchi ra.

26 Ta n̄inda'yi ním̄a ndiv̄a'a, ta tuku s̄akisin ña ra ta sákana ña t̄alo'o noq̄ ño'ó, ta saá kee ña ra. Ndatán káa t̄a n̄ixi'j̄, saá káa t̄alo'o kándú'ú ra, ta kūa'á ní n̄ivi n̄ika'an na:

—N̄ixi'j̄ ra —káchi na.

27 Ta tajesús t̄iin ra nda'á t̄alo'o ta nd̄ani'í ña'á ra, ta naq̄undichi t̄alo'o.

28 Tá n̄iki'vi tajesús ve'e, ta naxíka xí'in ra n̄indaq̄a t̄o'on se'é na ra:

—¿Nd̄achun on̄ vása ní-kuchiño nd̄i tava nd̄i ním̄a ndiv̄a'a yó'o?

29 Ta nd̄akuijn tajesús, n̄ika'an ra xí'in na:

—Saá chi ñaním̄a ndiv̄a'a tá'an ña x̄ikomí t̄alo'o yó'o, x̄ini ñó'ó koo so'on ndó ta ka'an ní ndó xí'in Ndios, saá kuchiño tava ndó ña —káchi tajesús.

Ñayó'o ká'an x̄a'á tajesús ndát̄o'on tuku ra x̄a'á ña kivi ra
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

30 Ta tajesús xí'in naxíka xí'in ra kee na ñoo yó'o ta n̄iya'a na ñii xiiña estado Galilea. Ta tajesús n̄i-xiin ra ña kund̄a ini n̄ivi míchi kūa'an ra,

³¹ saá chi xíní ñó'ó saná'a ra naxíka xí'in ra, ta kixá'á ra ká'an ra xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ñii kivi ña vaxi ñii taa nataxi ra yi'i, ta kúu taa ta kixi ñoo Ndios, nda'a ñivi. Ta nayó'o ka'ni na yi'i, ta tondaa kivi unj natakuj, ke'é Ndios —káchí tajesús xí'in na.

³² Ta naxíka xí'in ra on vása ní-kundaa ini na yukia káchí to'on ña ñika'an ra xí'in na, ta yi'vi na ndaka to'on na ra yukia kóni káchí ña ká'an ra.

*Ñayó'o ká'an xa'a yu kúu taká'no ka
ñoó xá'nda chiño Ndios*

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ Ta kixaa tajesús xí'in naxíka xí'in ra ñoo Capernaum. Ta yóo tajesús ve'e, ta ñndaka to'on ra na:

—¿Yukia náa ndó xa'a vaxi yó yichij?

³⁴ Ta nayó'o tásijn ndóo na, on vása ndakuijn na, chi yichij ñinaa na xí'in tá'an na xa'a yu kúu ta ká'no ka ñoo ndi'i na. ³⁵ Ta xikoo tajesús ñoo táyi, ta kana ra uxu ovi naxíka xí'in ra vaxi na ñoo ra, ta ñika'an ra xí'in na:

—Tá ñii taa kóni ra kuu ra taká'no, xíní ñó'ó nduu ra ta kisa ñino xí'in mji, ta kuu ra ta kisa chiño ñoo inká ñivi.

³⁶ Ta kana ra ñii talo'o, ta ñika'an ra xí'in ra nakundichi ra ma'ño ñoo naxíka xí'in ra. Ta ndan'i ra talo'o yó'o ta xĩnomin daa ña'á ra, ta ñika'an ra xí'in na:

³⁷ —Ndi'i ñivi xa'a ña kándixa na yi'i, ta náki'in va'a na naváli, kóni káchí ña saá: ndí yi'i náki'in va'a na. Ta ndi'i ñivi na náki'in va'a yi'i, kóni káchí ña saá: ndí náki'in va'a na Ndios, ta ti'vi yi'i kixaa.

*Ñayó'o ká'an, ñivi na on vása ság ini xini tajesús,
nayó'o kúu na yóo yu'ú xí'in ra*

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Ta ñika'an tajaan xí'in tajesús:

—Tata Maestro, xini ndi ñii taa táva ra níma ndiva'a. Xá'nda chiño ra ñoo níma ndiva'a xí'in ndayi ún, káchí ra. Ta ñika'an ndi xí'in ra sandakoo ra ña ké'é ra saá, chi on sivi ta ndikon satá ún xí'in ndi kúu ra.

³⁹ Ta tajesús ñika'an ra xí'in na:

—On kasi ndó ñoo ra, chi yóo yu'ú takán xí'in mji yó. Nda ñii ñivi na ké'é milagro xí'in inká ñivi ta xá'nda chiño na xí'in ndayi, on kivi kama ní ka'an na ña on vá'a xa'aj, ⁴⁰ chi ñivi na on vása ság ini xini mji yó, nayó'o kúu na yóo yu'ú xí'in mji yó. ⁴¹ Ndixa ká'an xí'in ndó, ndi'i ñivi na táxi lo'o takui ko'o ñii ndó'ó, chi ndikon ndó yi'i ta kúu Cristo, nayó'o naki'in na ñava'a nda'a Ndios kivi ña vaxi —káchí tajesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a ña yiyo kivi ñivi kuachi

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Ta tuku ñika'an tajesús saá xí'in na:

—Tá yóo nakuáli na ndikon yi'i, ta ñivi na chinda'á nakuáli yó'o kivi na kuachi, ñdá'vi ní ñivi yó'o! Va'a ka si'na inká ñivi ná katón na ñii yuu ká'no sikon nayó'o, ta sakana ña'á na ñoo kóno va'a ini takui, ña on chinda'á na nakuáli kivi na kuachi. ⁴³ Tá ñii nda'a ndó kúu ña chinda'á ndó'ó kuaj kivi ndó kuachi, ta saá va'a ka kanda ndó ña. Chi va'a ka kutaku ndó xí'in ñii laa nda'a ndó, ñoo ña ko'on ndó xí'in ovi nda'a ndó ndaya ñoo xixi ño'o ndi'i saá kivi, ⁴⁴ ñoo on vása xí'i titikusú, ta ni on

vása ndá'va ño'ọ ña xíxí. ⁴⁵ Tá ñii xa'a ndó kúu ña chinda'á ndó'ó kuṅ kị'vi ndó kuṅchi, ta saá va'a ka kandoso ndó ña. Chi va'a ka kutaku ndó xí'in ñii laá xa'a ndó, nọọ ña kọ'on ndó xí'in ọvị xa'a ndó ndaya nọọ xíxí ño'ọ ndi'i saá kịvị, ⁴⁶ nọọ ọn vása xí'ị títikusú, ta ni ọn vása ndá'va ño'ọ ña xíxí. ⁴⁷ Tá ñii nduchụ nọọ ndó kúu ña chinda'á ndó'ó kuṅ kị'vi ndó kuṅchi, ta va'a ka tava ndó ña. Chi va'a ka kutaku ndó xí'in ñii laá nduchụ nọọ ndó, nọọ ña kọ'on ndó xí'in ọvị nduchụ nọọ ndó ndaya, ⁴⁸ nọọ ọn vása xí'ị títikusú, ta ni ọn vása ndá'va ño'ọ ña xíxí.

⁴⁹ 'Ta saá ndi'i na kóni kọ'on yichị Ndios xínị ñó'ó koo ti'va na ña xọ'vị lo'o na vitin ña nduu na nandii nọọ Ndios. ⁵⁰ Ña va'a kúu ñii yọ'va. Tá yóo ñii ña ọn vása yọ'va, ta ọn kúchiño ka nduva'a ña. Ndixa xínị ñó'ó kuu ndó ñivi na va'a ndátan yóo ñii yọ'va, ta xínị ñó'ó ke'é ndó ñava'a xí'in ñivi, ta vivii kutaku ndó xí'in ndi'i na —káchí tajesús xí'in na.

10

*Ñayó'o ká'ṅn xa'a tajesús kịvị saná'a ra
ña ọn vá'a sandakoo va'a tṅa ñásí'í ra*
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Ta tajesús kee ra ñoọ Capernaum ta kuṅ'ṅn ra estado Judea ta ñixaa ra inká tá'vi yu'vị yuta Jordán. Tuku ñakutá'an kuṅ'a ní ñivi nọọ ra, ta ndátan yóo chiño ké'é ra ndi'i saá kịvị, tuku sáná'a ra ñivi. ² Ta sava nafariseo kịxaa na nọọ ra ña koto ndoso ña'á na, ta ñika'ṅn na xí'in ra:

—¿Án yóo yichị ñii tṅa sandakoo va'a ra ñásí'í ra?

³ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá:

—¿Yukía ká'ṅn ndayí Ndios ña ñitaa tṅa Moisés xina'á?

⁴ Ta ñika'ṅn na:

—Tṅa Moisés tṅaxi ra ndayí nda'a tṅa ña kasa va'a ra tutu xa'a ña sandakoo va'a ra ñásí'í ra, ta ka'ṅn ra xí'in ñá ndayi ra ñá kọ'on ñá.

⁵ Ta ndakuijn tajesús:

—Tṅa Moisés ñitaa ra ndayí yó'o chi ndó'ó najudío ñi-xiin ndó chikaṅ ndó tọ'on Ndios ini ndó. ⁶ Ta xina'á kịvị kịxá'á kisa va'a Ndios ñoyívi yó'o, kisa va'a ra ñii tṅa xí'in ñii ña'a. ⁷ Xa'a ñayó'o ñii tṅa sandakoo ra yivá ra ta sandakoo ra si'í ra ña tonda'a ra xí'in ñásí'í ra, ⁸ ta na ọvị yó'o nduu na ñii ñivi. Ta saá, ọn sivi ka ọvị ñivi kúu na, saá chi ñii ñivi kúu na nọọ Ndios. ⁹ Ta ñivi na sanakutá'an Ndios, ndá ñii inká ñivi ọn vá'a sata'ví tá'an na nayó'o —káchí tajesús xí'in na.

¹⁰ Ta ñikivị na ve'e, ta naxika xí'in tajesús tuku ñinda'ka tọ'on ña'á na xa'a tọ'on yó'o. ¹¹ Ta ndakuijn tajesús:

—Tá ñii tṅa sandakoo va'a ra ñásí'í ra, ta tonda'a tuku ra, tṅayó'o kị'vi ra kuṅchi xí'in ñásí'í ra ñá ọvị. ¹² Tá ñii ña'a sandakoo va'a ñá yii ñá, ta tonda'a tuku ñá, ñáyó'o kị'vi ñá kuṅchi xí'in yii ñá tṅayvị —káchí tajesús.

*Ñayó'o ká'ṅn xa'a tajesús
kịvị chinóo ra nda'a ra sijní naváli*
(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Ta kịxaa ñivi xí'in naváli nọọ yóo tajesús ña chinóo ra nda'a ra sijní na, ta ndukú ra ñava'a nọọ Ndios xa'a na, ta naxika xí'in ra ñika'ṅn na xí'in ñivi yó'o:

—Ọn kixi ndó xí'in naváli yó'o —káchí na.

14 Tá x̄inj̄ s̄o'o t̄aJesús ña n̄ik̄a'̄an nax̄ika x̄i'in ra, ta n̄jsāa ra x̄a'̄a ñayó'o. Ta n̄ik̄a'̄an ra x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra:

—Taxi ndó naválí ná kixi na n̄oq̄j, nd̄a lo'o ɔn kasi ndó na ña kixi na, chi n̄jvi na nd̄ik̄on yich̄i n̄oq̄ xá'nda chiño Ndios, nd̄atán yóo naválí yó'o, saá yóo na. 15 Ndixa ká'̄an̄j̄ x̄i'in ndó, tá ɔn x̄ijn̄ ndó kasa n̄j̄o x̄i'in m̄j̄i ndó n̄oq̄ Ndios, nd̄atán n̄j̄o yóo ini naválí yó'o, ta ɔn k̄ivi ndó yich̄i n̄oq̄ xá'nda chiño Ndios.

16 Ta nd̄an̄i'̄i ra ta x̄inomi ndaa ra ñii ñii naválí yó'o, ta ch̄inóo ra nda'̄a ra s̄inj̄ na ta nd̄ukú ra ñav̄a'̄a n̄oq̄ Ndios x̄a'̄a na.

Ñayó'o ká'̄an x̄a'̄a ñii t̄a t̄akuíká ní

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

17 Tá n̄ak̄i'in t̄aJesús kūa'̄an ra, ta ñii t̄a x̄ino ra k̄ixaa ra n̄oq̄ t̄aJesús, ta x̄ikuxíti ra n̄oq̄ ra, ta n̄indaq̄a t̄o'on ña'̄a ra:

—Tata maestro, t̄a v̄a'̄a ini kúu ún, ¿ndá chiño v̄a'̄a x̄inj̄ ñó'ó ke'é̄j, ta taxi Ndios ña kutakuj̄ x̄i'in ra ndi'̄i saá k̄iv̄j̄ ña v̄axi'̄?

18 Ta nd̄akuijn̄ t̄aJesús:

—¿Nd̄achun ká'̄an ún ȳj'̄i kúu t̄a v̄a'̄a ini? Saá chi ɔn k̄oó nd̄a ñii n̄jvi v̄a'̄a ini, ñii lāa Ndios kuiti kúu t̄a v̄a'̄a ndino'o ini. 19 X̄inj̄ ún ndaȳi ña x̄a'nda chiño Ndios kasa ndivi n̄jvi. Kach̄i Ndios x̄i'in n̄jvi saá: “ɔn k̄ivi ndó kūachi ñoȳivi x̄i'in ink̄a ña'̄a ñá ɔn s̄iv̄i kúu ñásí'̄i ndó, ta ɔn k̄ivi ndó kūachi ñoȳivi x̄i'in t̄a t̄a ɔn s̄iv̄i kúu ȳj̄ ndó, ɔn ka'ni ndó n̄jvi, ɔn kasa kuí'na ndó ña kómí n̄jvi, ɔn ka'̄an ndó ñavata'̄a x̄a'̄a ink̄a n̄jvi, ɔn sandá'v̄i ndó n̄jvi ña kindaa ndó ña kómí na, ta kasa t̄o'ó ndó yivá ndó, ta kasa t̄o'ó ndó si'í ndó”, saá kach̄i ndaȳi Ndios —kach̄i t̄aJesús x̄i'in ra.

20 Ta n̄ik̄a'̄an t̄ayó'o:

—Ȳj'̄i nd̄a lo'ōj̄ kisa ndivi j̄ ndi'̄i saá ndaȳi yó'o —kach̄i ra.

21 Nd̄i'̄i x̄inj̄ s̄o'o t̄aJesús ta x̄ito káxín ra n̄oq̄ t̄ayó'o x̄a'̄a ña nd̄at̄o'on ra, ta n̄iki'vi ini t̄aJesús x̄ini ña'̄a ra.

—Kúman̄j̄ ink̄a chiño kasa ndivi ún. Kūa'̄an ún s̄ikó ún ndi'̄i ñakuíká kómí ún, ta saní'ún s̄j'ún nda'̄a nanda'v̄i. Ta saá kukomí ún ñakuíká ndino'o x̄i'in Ndios ñoȳivi n̄j̄o. Tá nd̄i'̄i ke'é̄ ún ñav̄a'̄a yó'o, ta kixi ún kundik̄on ún ȳj'̄i, ta koo ti'va ún x̄o'v̄i ún x̄a'̄a j̄ —kach̄i t̄aJesús x̄i'in ra.

22 Ta x̄inj̄ s̄o'o t̄ayó'o ña n̄ik̄a'̄an t̄aJesús, ta kúchuchú ní ini ra. Ta kee ra kūa'̄an ra, saá chi kūa'̄a ní ñakuíká kómí ra.

23 Ta t̄aJesús x̄ito ra n̄oq̄ ndi'̄i nax̄ika x̄i'in ra, ta n̄ik̄a'̄an ra x̄i'in na:

—j̄Nd̄achun yo'v̄j̄ ní k̄ivi nakuíká yich̄i n̄oq̄ xá'nda chiño Ndios!

24 Nax̄ika x̄i'in ra n̄aka'nda ini na x̄inj̄ s̄o'o na t̄o'on yó'o. Ta tuku n̄ik̄a'̄an t̄aJesús:

—j̄Nd̄achun yo'v̄j̄ ní k̄ivi n̄jvi yich̄i n̄oq̄ xá'nda chiño Ndios x̄a'̄a ña ndáa ní ini na ñakuíká na! 25 Vará yo'v̄j̄ ní tá kuchiño ñii t̄icamello ya'a rí yav̄j̄ x̄a'̄a t̄úkú, ta yo'v̄j̄ ní k̄a kuchiño ya'a ñii t̄akuíká yé'é̄ ña k̄ivi ra yich̄i n̄oq̄ xá'nda chiño Ndios —kach̄i t̄aJesús x̄i'in na.

26 Ta nax̄ika x̄i'in ra n̄aka'nda ní k̄a ini na, ta n̄ik̄a'̄an x̄i'in tá'an na:

—Tá yo'v̄j̄ ní k̄ivi nakuíká yich̄i Ndios, ta, ¿yu kúu n̄jvi kuchiño k̄ivi na yich̄i Ndios ta kund̄o na x̄i'in ra?

27 Ta t̄aJesús x̄ito ra n̄oq̄ na, ta n̄ik̄a'̄an ra x̄i'in na:

—N̄jvi ɔn kúchiño na sak̄aku x̄i'in m̄j̄i na, ñii lāa Ndios kúu t̄a kúchiño sak̄aku ña'̄a. Ndios kúchiño kasa ndivi ra ndi'̄i chiño. ɔn k̄oó ña yo'v̄j̄ n̄oq̄ Ndios.

28 Ta k̄ixá'á t̄aPedro n̄ik̄a'̄an ra x̄i'in t̄aJesús:

—Ta mji ndj, xa sandakoo ndj ndi'i ñava'a ña xikomí ndj, xa'a ña ndikõn ndj sata ún.

²⁹ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in uxu ovi naxika xí'in ra:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i nivi na sandakoo ve'e na, án ñani na, án k'í'va na, án yivá na, án si'í na, án ñási'í na, án sa'ya na, án ño'ò na, xa'a ña kundikõn na yí'j ta ndato'on na to'on j xí'in nivi, ³⁰ ta nayó'o naki'in na ñava'a nõo Ndios. Ñoyívi yó'o Ndios taxi ra nda'a na kua'a ní ka ñava'a, anda ñii ciento ñava'a xa'a ñii ñii ñava'a ña sandakoo na, ña kúu ve'e na, xí'in ñani na, xí'in k'í'va na, xí'in si'í na, xí'in sa'ya na, xí'in ño'ò na, ta taxi ra ña xo'vi na xa'a ña kundikõn na yí'j. Ta ñoyívi nõo Ndios taxi ra ña kutakú na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. ³¹ Ta saá kua'a ní nivi nanõo nduu na nivi nasondí'í, ta nivi nasondí'í vitin nduu na nivi nanõo —káchí taJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús

tuku nika'an ra ndi xini ñó'ó kivi ra

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Ta kua'an na yichi kuan ndaa nõo Jerusalén, ta taJesús kua'an si'na ra nõo nanivi, ta nayó'o ñaka'nda ní ini na, ta yí'vi na ndikõn na kua'an na sata ra. Ta tava siin taJesús na uxu ovi xika xí'in ra, ta ndato'on ra xí'in na yukia kundo'o ra.

³³ —Ta vitin kua'an yó nõo Jerusalén, ta ñii taa nataxi ra yí'j, ta kúu taa ta kixi nõo Ndios, nda'a naná'no nõo nasutu, xí'in nda'a na sáná'a ndayí Ndios. Ta nayó'o kachí na yí'j xini ñó'ó kivi j, ta nataxi na yí'j nda'a na on vasa kúu najudío ka'ni na yí'j. ³⁴ Ta kusiki na yí'j, kuaku ndaa na yí'j, kundaa na tási yu'u na nõo j, kani ní na yí'j xí'in kuártá, ta sondi'í ka'ni na yí'j. Ta kivi unj natakú j —káchí taJesús.

Ñayó'o ká'an xa'a taJacobo xí'in taJuan

kivi ndukú na ñii ñava'a nõo taJesús

(Mt. 20:20-28)

³⁵ Ta taJacobo* xí'in taJuan, sa'ya taZebedeo, nitondaa yatin na nõo taJesús, ta nika'an na xí'in ra:

—Tata Maestro, kóni ndj ke'é ún ñii ñava'a xí'in ndj.

³⁶ Ta ndakuijn taJesús:

—¿Ndá ñava'a kóni ndó ke'é j xí'in ndó?

³⁷ Ta ndakuijn na:

—Tata, tá kixaá kivi ka'nda chiño ún ñoyívi, taxi ún ná koo ndj táyi tón kundichi sijn kua'a ún xí'in táyi tón kundichi sijn yitin ún.

³⁸ Ta nika'an taJesús xí'in na:

—On vasa kúndaá ini ndó yukia ndukú ndó nõo j xa'a mji ndó. ¿Án ndixa kúndeé ndó xo'vi ní ndó ndatán xo'vi yí'j?

³⁹ Ta ndakuijn na ovi yó'o:

—Kúchiño va ndj —káchí na xí'in taJesús.

Ta nika'an taJesús xí'in na:

—Ndixa xo'vi ní ndó ñii k'í'va ndatán xo'vi yí'j, ⁴⁰ ta on kúchiño taxi j ndayí kundõo ndó táyi tón kuita sijn kua'a j xí'in sijn yitin j. Saá chi Yivá j Ndios kúu taa ta chitóni yu kúu nivi kundõo táyi yó'o —káchí taJesús xí'in ovi tayó'o.

* 10:35 TaJacobo, inka kivi ra kúu Santiago.

41 Ta xini so'o inka uxu naxika xi'in taJesus yukia nduku ovi ta y'o noo ra, ta kixá'a na nisaá ní na xini na taJacobo xi'in taJuan. 42 Ta taJesus kana ra vaxi ndi'i na noo ra, ta njka'an ra xi'in na:

—Xini ndó na ndiso chiño noo na ñoo inka xiiña, nayó'o kisa ká'no xi'in mii na, ta yá'a ní ndeé xá'nda chiño na noo nivi. 43 Ta mii ndó, on vá'a kutaku ndó saá. Tá ñii ta kóni ra kuu ra taká'no noo ndó'o, xini ñó'o nduu ra ta kasa chiño noo ndó. 44 Tá ñii ta kóni ra kuu ra tañoó noo ndó'o, xini ñó'o nduu ra tamozo noo ndi'i ndó. 45 Ta yi'i, ta ta kixi noo ndios, kixi xa'a ña chindeé nivi, ta on sivi xa'a ña chindeé nivi yi'i kuu ña kixi. Ta taxi xi'in mii ña kivi, ta xi'in ñayó'o cha'vi ña va'a saña ku'a ní nivi noo ndi'i ña on vá'a ndiso na —kachi taJesus.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesus kivi sanda'a ra takuáá taBartimeo

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

46 Ta kixaa na ñoo Jericó. Tá kee taJesus ku'a'an ra xi'in naxika xi'in ra xi'in ku'a ní nivi ñoo yó'o, ta yóo ñii takuáá naní ra Bartimeo, sa'ya taTimeo, yóo ra yu'u yichi. Ta ndáka chi'ña si'un kuu ra noo na yá'a yichi yó'o. 47 Tá xini so'o ra yá'a taJesus, tañoo Nazaret, ta kixá'a ra xi'in ndi'i ndee ra njka'an ra, kachi ra saá:

—Tata Jesús, sa'ya taDavid,† jná kundá'vi ini ún koni ún yi'i! —kachi ra.

48 Ta nivi na ku'a'an yichi njka'an ra xi'in ra:

—¡Kasi ún yu'u ún! —kachi na.

Ta ni-chikaa so'o takuáá ña njka'an ra xi'in ra, ta kixá'a ra ndee va'a ka ka'an ra:

—Tata, sa'ya taDavid, jná kundá'vi ini ún koni ún yi'i! —kachi ra.

49 Ta xikundichi taJesus yichi yó'o, ta njka'an ra xi'in nivi yó'o:

—Kana ndó ra ná kixi ra noo j.

Ta saá kana na takuáá, kachi na xi'in ra:

—Chikaa ún ndee ini ún. Nakundichi ún, chi kána ra yó'o kixi ún noo ra —kachi na xi'in ra.

50 Ta saña ra tikachi ra, ta ñii kandeta ra nakundichi ra, ta kixaa ra noo taJesus. 51 Ta njka'an taJesus xi'in ra:

—¿Yukia kóni ún ke'é j xi'in ún?

Ta ndakuijn takuáá:

—Tata Maestro, kóni j sanda'a ún nduchu noo j ta va'a koto j —kachi ra.

52 Ta njka'an taJesus xi'in ra:

—Va'a kuano'o ún. Xa nduva'a nduchu noo ún, saá chi kándixa ún yi'i.

Ta xandikon nda'a nduchu noo ra, ta xa va'a xito ra, ta saá nakundikon ra sata taJesus.

11

Ñayó'o ká'an xa'a taJesus kivi niki'vi ra ñoo Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Kivi ku'a'an taJesus xi'in naxika xi'in ra yichi ña ku'a'an ñoo Jerusalén, ta nixaa na ñoo Betfagé yatin ñoo Betania. Ñoo yó'o ñó'o ña noo xito ndaa xiki tón Olivo. Ta taJesus njka'an ra xi'in ovi naxika xi'in ra, 2 kachi ra saá:

† 10:47 “Sa'ya taDavid” kóni kachi ña: Ta ta ti'vi ndios ña sakaku ra nivi. On vása kóni kachi ña sa'ya mii tarey David, ta kuiti kóni kachi ña sa'ya ñani síkuá ra.

—Kua'ʻan ndó ñoo ña xito ndaa ndó kaʻa. Tá nɪxaa ndó ñoo kaʻa, ta naní'i ndó ñii burro lo'o nó'ni rí, tí ta'ʻan koso na kúu rí. Ta ndaxin ndó rí ta kixi ndó xí'in rí yó'o. ³ Tá yóo nɪvi na ndaʻa tɔ'on ndó'ó: “¿Ndaxin ndáxin ndó burro yó'o?”, kachí na xí'in ndó, ta ndakuɪn ndó, kachí ndó saá xí'in na: “TaKá'no nɔo yó xɪnɪ ñó'ó rí, tá ndɪ'i xɪnɪ ñó'ó ra rí, ta kama ní nataxi ra rí nda'a ndó”, kachí ndó xí'in na —káchí taJesús xí'in ovi naxíka xí'in ra.

⁴ Ta saá kua'ʻan na, ta nɪxaa na ñoo, ta naní'i na ñii burro lo'o nó'ni ndaa rí nɔo ke'e yatin yé'é ñii ve'e, ta ndaxin na rí.

⁵ Ta sava na ndóo nɪndaʻa tɔ'on ña'a na:

—¿Ndaxin ndó rí? —káchí na.

⁶ Ta saá ndakuɪn ovi tayó'o ñii kɪ'va ndatán nɪka'ʻan taJesús xí'in na, ta na ndóo yó'o taxí na ndayí kua'ʻan burro xí'in na. ⁷ Ta saá ndɪkó na kɪxaa na nɔo taJesús xí'in burro lo'o, ta chɪnóo na tikotɔ na sata rí, ta saá naxoso taJesús ta kua'ʻan ra yichí. ⁸ Ta kua'ʻa ní nɪvi chɪndoo na tikotɔ na yichí nɔo yá'a ra kua'ʻan ra, ta sava nɪvi xa'nda na nɔo nda'a tón yiton, ta chɪndoo na nó yichí nɔo yá'a ra kua'ʻan ra, saá kisa tɔ'o na ra.

⁹ Ta nɪvi na kua'ʻan si'na nɔo ra xí'in na ndíkɔn kua'ʻan sata ra, ndeé ní kúsɪj iní na, ta ká'ʻan na, káchí na saá:

—iKasa ká'no yó Ndios! ¡Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o, ta ta kɪxaa xí'in ndayí Ndios! ¹⁰ ¡Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in yó kɪvɪ ña kixá'a ka'nda chiño ra nɔo yó, ndatán nɪka'ʻan Ndios xí'in xɪj sikuá yó tarey David! ¡Ná kanóo síkón ñatɔ'o Ndios! —káchí nɪvi na kua'ʻan xí'in taJesús.

¹¹ Ta taJesús nɪkɪ'vi ra ñoo Jerusalén ta nɪkɪ'vi ra yé'é ve'e ño'o ká'no. Ta xito káxin ra nɔo ndi'i ña'a ña yóo ini ve'e ño'o. Ta saá ndɪkó ra ñoo Betania xí'in uxu ovi naxíka xí'in ra, chi xa nɪkuaa ní kúu ña.

*Ñayó'o ká'ʻan xa'a ña satavi chí'ña taJesús tón higo
(Mt. 21:18-19)*

¹² Ta inká kɪvɪ ta kee na ñoo Betania ta kua'ʻan na ñoo Jerusalén, ta taJesús xí'j ní ra soko. ¹³ Ta xɪnɪ ra nda xíká ní ñii tón higo ta yóo yuku kuɪ nda'a nó, ta saá kua'ʻan ra koto ra án ɔn koʻo kuɪ'i nda'a nó. Tá nɪtondaa yatin ra nɔo yóo yiton yó'o, ta nda ñii kuɪ'i ɔn koʻo, nina yuku kuiti yóo chí ta'ʻan kixaa kɪvɪ ña koon higo. ¹⁴ Ta saá nɪka'ʻan taJesús xí'in yiton tón higo, káchí ra saá:

—Nda ñii ka kɪvɪ ña vaxi, nda ñii nɪvi ɔn kaxi na nda ñii kuɪ'i nda'a ún —káchí ra.

Ta naxíka xí'in ra xɪnɪ sɔ'o na ña nɪka'ʻan ra xí'in yiton yó'o.

*Ñayó'o ká'ʻan xa'a taJesús kɪvɪ tava ra
ndi'i na síkó ke'e yé'é ve'e ño'o ká'no
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)*

¹⁵ Ta nɪxaa na ñoo Jerusalén, ta taJesús nɪkɪ'vi ra ke'e yé'é ve'e ño'o ká'no, ta kixá'a ra táva ra ndi'i na síkó xí'in na sáta ña kee na ko'ʻon na. Ta sandiva ra mesa nɪvi na sáma sj'ún, ta xata ra táyɪ na síkó tísata, ¹⁶ ta ɔn vása ní-taxi ra ya'a nda ñii nɪvi na ndiso ñakía'vi yé'é ve'e ño'o. ¹⁷ Ta kixá'a ra saná'a ra nɪvi, káchí ra saá:

—Saá káchí tɔ'on Ndios ña nɪtaa na xɪna'a: “Ve'e j kunaní ña ve'e nɔo ko'ʻon ndi'i nɪvi ña ka'ʻan na xí'in j”, káchí tɔ'on Ndios. Ta ndó'ó, ɔn vása va'a ke'é ndó, chí sanduu ndó ve'e yó'o ñii kavua nakuí'ná —káchí taJesús xí'in na.

¹⁸ Ta na sáná'a ndayí Ndios xí'in naná'no nḡḡ nasutṽ xṽnṽ sḡ'o na ña nṽkḗ'ḗn ra, ta kṽxá'á na ndúkú na ndasaá koo ka'ni na taḡesús, chi yí'ví ní na nḡḡ ra, xḗ'a ña ndi'i nṽvi náka'nda ini na xṽnṽ sḡ'o na ña sáná'a ra. ¹⁹ Ta xa kóni kuñoó kúu ña, ta taḡesús kee ra ñoo Jerusalén ta ndikó ra ñoo Betania.

Ñayó'o ká'an xḗ'a ña nṽyichṽ tón higo
(Mt. 21:20-22)

²⁰ Ta inkḗ kṽvṽ xitaḡan ní, ndḗkoo na ta kuḗ'ḗn tuku na yichṽ ñoo Jerusalén, ta xṽnṽ na xa nṽyichṽ tón higo, ndḗ tio'o xḗ'a nó nṽyichṽ. ²¹ Ta naká'án taPedro to'on ña nṽkḗ'ḗn taḡesús xí'in tón higo, ta nṽkḗ'ḗn ra xí'in taḡesús:

—Tata Maestro, koto ún, nṽyichṽ tón higo tón saṡavṽ chi'ña ún kṽvṽ koni.

²² Ta ndḗkuijn taḡesús, káchí ra saá xí'in naxíka xí'in ra:

—Kandixa ndino'o ini ndó Ndios. ²³ Ndixa ká'an ṽ xí'in ndó, ndḗ yukú ndó'ó ka'ḗn ndó xí'in ñii xṽkṽ ká'no, káchí ndó si'a: “Kuta'a ún ta ko'on ún sakana xí'in mṽi ún nḡḡ mṽni”, tá ḡn vása xíka ḡvṽ ini ndó, ta ndixa kandixa ndó kasa ndivṽ ña ña nṽkḗ'ḗn ndó xí'in ña, ta saá kundivṽ ña. ²⁴ Ta ká'an ṽ xí'in ndó, tá kandixa ndino'o ini ndó Ndios, ta naki'in ndó ndi'i ña ndukú ndó nḡḡ ra. ²⁵ Tá ká'ḗn ndó xí'in Ndios, tá ḡn vá'a kóni ini ndó xṽnṽ ndó inkḗ nṽvi, ta vḗ'a kḗ kasa ká'no ini ndó xḗ'a na, ta saá Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyívi nṽno, kivi kasa ká'no ini ra xḗ'a kuḗchi ndó. ²⁶ Tá ḡn xṽnṽ ndó kasa ká'no ini ndó xḗ'a inkḗ nṽvi, ta saá Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyívi nṽno, ḡn kasa ká'no ini ra xḗ'a kuḗchi ndó —káchí taḡesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xḗ'a ñandḡyṽ ña kómí taḡesús ke'é ra chiño
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Ta kṽxaa tuku na ñoo Jerusalén. Ta xíka taḡesús nḡḡ ke'e yé'é ve'e ñḡ'o ká'no, ta na sáná'a ndayí Ndios xí'in naxṽkuḗ'a nḡḡ najudío xí'in naná'no nḡḡ nasutṽ kṽxaa na nḡḡ ra, ²⁸ ta nṽndaḗa to'on na taḡesús:

—¿Míkíḗ kṽxi ndayí ke'é ún ñayó'o? ¿Yu kúu na taḡi ndayí nda'a ún ke'é ún chiño yó'o saá? —káchí na xí'in ra.

²⁹⁻³⁰ Ta ndḗkuijn taḡesús:

—Ta yṽ'ṽ kóni ṽ ndḗka to'on ṽ ndó'ó ñii laá to'on. ¿Míkíḗ kṽxi ndayí taJuan saḗkuchu ra nṽvi? ¿Án taḡi Ndios ndayí nda'a ra? ¿Án nṽvi kúu na taḡi ndayí nda'a ra ña saḗkuchu ra nṽvi? Tá ndakuijn ndó ña ndḗka to'on ṽ ndó'ó, ta saá ka'ḗn ṽ xí'in ndó míkíḗ kṽxi ndayí ke'é ṽ chiño yó'o —káchí taḡesús xí'in na.

³¹ Ta saá kṽxá'á na ká'ḗn tá'an xí'in mṽi na:

—¿Ndasaá koo ndakuijn yó vitin? Chi táná ka'ḗn yó Ndios taḡi ndayí nda'a taJuan, ta saá ndḗka to'on taḡesús mṽi yó: “¿Ndachun ḡn vása ní-kandixa ndó ña nṽkḗ'ḗn ra?” ³² ¿Án kivi ka'ḗn yó nṽvi kuiti kúu na taḡi ndayí nda'a taJuan? —káchí na, ká'ḗn tá'an na.

Ká'ḗn tá'an na saá chi yí'ví na koṡo saḗ nañoo, chi ndi'i nañoo kándixa na ndí taJuan xṽkuu ra ñii taḡofeta. ³³ Ta saá ndḗkuijn na, káchí na si'a xí'in taḡesús:

—ḡn xṽnṽ ndṽ yu kúu na taḡi ndayí nda'a taJuan —káchí na.

Ta saá taḡesús nṽkḗ'ḗn ra xí'in na:

—Ta ni yṽ'ṽ, ḡn ka'ḗn ṽ xí'in ndó míkíḗ kṽxi ndayí kómí ṽ ña ke'é ṽ chiño yó'o —káchí ra.

12

Cuento yó'o ndátò'on xq'a nivi na on vá'a na táti ño'o
nqo yóo tón uva

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Ta kixá'á tajesús ká'an ra xí'in na, ndátò'on ra ñii cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Saá ndo'ò ñii taa, ñataan ra tón uva. Ta kisa va'a ra ñii ñama xino nduu ña ndi'i nqo ño'o nqo ñataan ra tón uva. Ta xata ra nqo ño'o ta kisa va'a ra ñii nqo ko'on nduta tiuva, ta kisa va'a ra ñii torre nqo kundqo nivi kundaa na tón uva yó'o. Ta saá satati ra ño'o ra xí'in tón uva inká nivi, ta kee ra kuá'an ra inká ñoo xíká ní. ² Ta kixaa yatin kivi ña ka'nda na tiuva yó'o, ta tã xí'in yiton tón uva tì'ví ra ñii tamozo ra kuá'an ra naki'in ra sava tiuva ña kuu ya'vi ra. ³ Ta nivi na táti ño'o nqo yóo tón uva tiin na tamozo yó'o, ta kani ní na ra, ni-xiin na taxi na rí nda'a ra, ta saá ndikó vichí ra kuano'o ra. ⁴ Ta taa tã xí'in yiton tón uva tuku tì'ví ra inká taa kuá'an ra naki'in ra tiuva. Ta kqon na yuu ra, tã'ví na sijní ra, ta sakuka'an na nqo ra, ta taxin na ra ndikó ra kuano'o ra ve'e tapatrón. ⁵ Ta taa tã xí'in yiton tón uva tuku tì'ví ra inká tamozo kuá'an ra, ta xa'ni na tayó'o. Ta saá tì'ví tuku ra kuá'a ní namozo kuá'an na, ta kani ní na sava nayó'o, ta xa'ni na sava nayó'o.

⁶ 'Ta saá on koó ka inká na kúchiño ti'ví ra ko'on, ta ñindqo ñii taa tã kúu sa'ya mji ra, ta kí'vi ní ini ra xini ra sa'ya ra yó'o. Ta saá tì'ví ra sa'ya ra kuá'an ra nqo nivi na táti ño'o, chi xani ini ra: "Ndixa kasa to'ó na sa'ya mji yó", ká'an ra. ⁷ Ta na táti ño'o xini na kixaa talo'o sa'ya ra, ta ñika'an na xí'in tá'an na, káchí na saá: "Takaá kuu sa'ya tã ñataan tón uva, ta sa'ya ra yó'o kúu tã naki'in ñakuiká xí'in ño'o yó'o táná kivi yivá ra. Na'a ndó ná ko'yq ka'ni yó ra, ta kindqo yó xí'in ndi'i ñakuiká ra", káchí na. ⁸ Ta saá tiin na ra, ta xa'ni na ra, ta sakana na yiki koñu ra nda satã ñama ña xino nduu nqo yóo tón uva. Saá ndi'i cuento yó'o —káchí tajesús.

⁹ Ta tajesús ñika'an ra xí'in nivi na xini so'o cuento yó'o:

—¿Vitin yukia ke'é taa tã xí'in yiton tón uva? Ká'an i xí'in ndó, ndikó ra naxaa ra, ta sandi'i ra xa'a nivi na táti ño'o ra. Ta tuku satati ra ño'o ra inká nivi.

¹⁰ '¿An on vása ní-ka'vi ndó to'on Ndios, ña káchí saá?:

Yóo yuu ña ni-xiin nivi na kisa va'a ve'e konj ño'ó na, ta mji yuu yó'o nduu ña yuu ñanqó nákaá xa'a ve'e.

¹¹ Ndios kúu tã kisa ndivi saá, ña'a livi ní kúu ña ke'é Ndios, ta mji yó náka'nda ini yó xini yó ñayó'o, káchí nivi, káchí to'on Ndios —káchí tajesús xí'in na.

¹² Ta saá xani sijní na ndúkú na ndasaá koo tiin ña'a na, chi kundaa ini na cuento ña ñika'an tajesús ndí ká'an ña xa'a na. Ta ni-kuchiño tiin na ra, chi yí'ví na koqo saá nivi na ndóo yó'o. Ta saá kee na kuá'an na.

Ñayó'o ká'an xq'a ña chá'vi nivi kota nda'a nagobierno

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ Ta tì'ví na sava nafariseo xí'in na ndikqon partido tãHerodes kuá'an na nqo tajesús ña sativí na ñii to'on ká'an tajesús. ¹⁴ Ta kixaa na nqo tajesús, ta ñika'an na si'a xí'in ra:

—Tata maestro, xini ndi yó'ó kúu ún taa tã ká'an ñandaa, ta on vása ndi'i ini ún ña ká'an nivi xa'a ña saná'a ún, ta on vása náxaxin ún nivi,

ta ñii kɪ'va ká'ʌn ún xí'in ndi'i na. Sáná'a ún ñandaa xá'a yichɪ Ndios. Ta vitin kóni ndɪ ndaká to'on ndɪ yó'ó, ʒán vạ'a cha'vi yó kota nọọ ɬarey César ñoo Roma? ʒÁn ɔn vạ'a cha'vi yó ña? —káchɪ na xí'in ra.

¹⁵ Ta ɬajesús kúndaɬ ini ra ndí na ɔvɪ yu'u kúu na, kóni na koto ndoso na ra, ta ñɪkạ'ʌn ra xí'in na:

—ʒNdạchun kóni ndó koto ndoso ndó yɪ'ɪ? Taxi ndó ñii sɪ'ún ná koto ɶ nọọ ña.

¹⁶ Ta ɬaxɪ na ñii sɪ'ún nda'a ra, ta xító ra ña, ta ñɪndaɬkạ to'on ra na:

—ʒYo nạ'ná, ta yo kɪvɪ kúu ña yóo nọọ sɪ'ún yó'ó?

Ta ndakuijn na:

—Sɪ'ún yó'ó kómɪ ña nạ'ná xí'in kɪvɪ ɬarey César —káchɪ na.

¹⁷ Ta ñɪkạ'ʌn ɬajesús xí'in na:

—Taxi ndó nda'a ɬarey César ña kúu kuenda ra, ta taxi ndó nda'a Ndios ña kúu kuenda Ndios —káchɪ ɬajesús xí'in na.

Ta nạka'nda ní ini na chi vạ'a ní ñɪkạ'ʌn ra.

Ñayó'o ká'ʌn xá'a ɶvɪ ñɪxi'ɪ ta natakụ na
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Nasaduceo kɪxaɬ na nọọ ɬajesús. Nasaduceo yó'ó kúu na naná'no na sáná'a ta ká'ʌn na ndí na ñɪxi'ɪ ɔn vása natakụ kạ na. Ta ñɪndaɬkạ to'on na ɬajesús:

¹⁹ —Tata maestro, ndayɪ Ndios ña ñɪtaa ɬaMoisés, káchɪ ña saá: “Tá ñii ɬaa ñɪxi'ɪ ra, ta ɔn kọó sạ'ya ra ní-xiyo xí'in ñásɪ'í ra, ta ñani ra xɪnɪ ñó'ó tonda'a ra xí'in ña ñɪndọo yó'ó, ña kivi koo sạ'ya na. Ndatán koo sạ'ya ɬa ñɪxi'ɪ, saá koo sạ'ya nayó'o”, káchɪ ndayɪ ña ñɪtaa ɬaMoisés. ²⁰ Ta, ʒyukɪa káchɪ yó'ó xá'a ñayó'o? Chi saá ndọ'o ɬaa, uxạ ñani kúu ra. ɬanọó tonda'a ra xí'in ñii ña'a, ta ñɪxi'ɪ ra, ta ɔn kọó sạ'ya na ní-xiyo. ²¹ Ta ñani ra ɬaɔvɪ tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'ó, ta ñɪxi'ɪ ra, ta ɔn kọó sạ'ya na ní-xiyo. Ta ñani ra ɬaɶnɪ tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'ó. Ñii kɪ'va ndọ'o ɬanọó xí'in ɬaɔvɪ, saá ndọ'o ɬaɶnɪ yó'ó, ñɪxi'ɪ ra, ta ɔn kọó sạ'ya na ní-xiyo. ²² Ta ñani ra ɬakomɶ tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'ó, ta ñɪxi'ɪ ra, ta ɔn kọó sạ'ya na. Ta ñani ra ɬaɔ'ɔn tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'ó, ta ñɪxi'ɪ ra, ta ɔn kọó sạ'ya na. Ta ñani ra ɬaɶnɔ tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'ó, ta ñɪxi'ɪ ra, ta ɔn kọó sạ'ya na. Ta ñani ra ɬaxạ tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'ó, ta ñɪxi'ɪ ra, ta ɔn kọó sạ'ya na. Ta saá ñɪxi'ɪ mɶ ñáña'a yó'ó. ²³ Ta kɪvɪ natakụ ndi'i na ñɪxi'ɪ, ʒyukú ɬaa kuu yɪ ñáña'a yó'ó?, chi ndi'i ɬaa uxạ ñani ñɪxiyo ra xí'in ña —káchɪ na xí'in ɬajesús.

²⁴ Ta ndakuijn ɬajesús, káchɪ ra saá xí'in na:

—Sándá'vɪ xí'in mɶ ndó, chi naa ní ini ndó, ɔn vása kúndaɬ ini ndó ña ká'ʌn to'on Ndios, ní ɔn vása kúndaɬ ini ndó ña kúu ndee Ndios. ²⁵ Saá chi kɪvɪ natakụ na ñɪxi'ɪ, ɔn vása tonda'a kạ na ñoyɪvɪ ñɶno, ní ɔn vása taxi na sạ'ya na tonda'a na xí'in inka ñvɪ. Ndatán yóo naangel ñoyɪvɪ ñɶno, saá koo ñvɪ na kundọo xí'in Ndios. ²⁶ Xá'a ña natakụ na ñɪxi'ɪ, ʒán ɔn vása ní-ka'vi ndó yukɪa ñɪkạ'ʌn Ndios xí'in ɬaMoisés xɪna'á, kɪvɪ xɪni ra yitɔn ñiñɔ xixɪ nó? Káchɪ ra saá: “Yɪ'ɪ kúu Ndios, ta ɬaAbraham, ɬaIsaac, xí'in ɬaJacob káa to'ó ra yɪ'ɪ vitin”, káchɪ Ndios. ²⁷ Ta xí'in to'on yó'ó kúndaɬ ini yó ndí tákụ kạ xɪ sɪkúá yó yó'ó, chi na ndixa ñaxɪ'ɪ ɔn kuchiño na kasa to'ó na Ndios. Sána ini ndó chi ɔn vása kúndaɬ ini ndó ndí ñvɪ na ñɪxi'ɪ tuku natakụ na —káchɪ ɬajesús xí'in nasaduceo.

Ñayó'o ká'ān xq'a ndayí ña xínj ñó'ó ní kq nqō inkq ndayí
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Ñii taa tã sáná'a ndayí Ndios kixaa ra xinj sq'o ra ña njka'ān tá'an na. Ta kundaaq ini ra va'a ní ndakuijn tãJesus yu'u na, ta saá njndakaq to'on ra tãJesus:

—Tata, žndá ndayí Ndios kúu ña xínj ñó'ó ní kq nqō ndi'i inkq ndayí?

²⁹ Ta ndakuijn tãJesus:

—Ndayí ña xínj ñó'ó ní kq kúu ñayó'o: “Konj sq'o ndó, naIsrael, Ndios Yivá yó kúu ñii laá Ndios. ³⁰ Kuki'vi ini ndó koni ndó Ndios xí'in ndi'i níma ndó, xí'in ndi'i ini ndó, xí'in ndi'i sjnj ndó, xí'in ndi'i ndee ndó.” Ñayó'o kúu ndayí ñanqó, ña xínj ñó'ó ní kq. ³¹ Ndatán sáná'a ndayí ñanqó, saá sáná'a ndayí ñaovj, káchí ña saá: “Ñii k'va ndatán kí'vi ini ndó xini ndó xí'in mji ndó, saá kuki'vi ini ndó koni ndó natá'an ndó.” Qn koq kq inkq ndayí ña ndaya'ví ní kq nqō ovj ndayí yó'o —káchí tãJesus.

³² Ta tã sáná'a ndayí Ndios njka'ān ra:

—Va'a ní ká'ān ún, Tata Maestro. Nandaq ká'ān ún yóo ñii laá Ndios, ta qn koq kq inkq Ndios. ³³ Ña kuki'vi ini yó koni yó Yivá yó Ndios xí'in ndi'i níma yó, xí'in ndi'i sjnj yó, xí'in ndi'i ini yó, xí'in ndi'i ndee yó, ta ña kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó ndatán kí'vi ini yó xini yó xí'in mji yó kúu ña ndaya'ví ní kq nqō ndi'i ña sqkō yó xí'in ña ka'mi yó nqō namā yji ve'e Ndios —káchí tã sáná'a ndayí.

³⁴ Tá tãJesus xinj sq'o ra va'a ní ndíchí njka'ān tã sáná'a ndayí, ta káchí ra saá xí'in ra:

—Yatin ní yóo ún ña k'vi ún yichj nqō xá'nda chiño Ndios.

Ta saá ndq ñii njvi nj-xiin kq na ndakq to'on na ra ña koto ndoso ña'á na.

Ñayó'o ká'ān xq'a yu kúu nave'e Cristo
(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ta tãJesus saná'a ra njvi ye'é ve'e ño'o ká'no, ta káchí ra saá xí'in na:

—¿Ndachun na sáná'a ndayí Ndios ña njtaa tãMoisés xinq'á káchí na ndí Cristo, tã ti'ví Ndios sakaku ra njvi, kuu ñii sa'ya ñani síkuá tãrey David? ³⁶ Chi Níma Ndios njka'ān ini tãDavid, ta njtaa ra to'on yó'o, ña káchí saá:

Ndios njka'ān ra xí'in tãKá'no nqō j:

“Koo ún xí'in j sijn kua'á j nqō táyí tón to'ó yó'o,

tandq kvj taxi j koyo ndi'í na káni tá'an xí'in ún tixin xq'a ún”, káchí Ndios, njtaa tãDavid xinq'á. ³⁷ Xí'in to'on yó'o tãDavid káchí ra Cristo kúu tãKá'no nqō ra. Ta, žmí kúchiño kúu Cristo sa'ya ñani síkuá tãDavid? —káchí tãJesus xí'in na.

Ta kuq'a ní njvi ndóo yó'o, ta kúsij ní ini na xínj sq'o na ña njka'ān ra.

Ñayó'o ká'ān xq'a tãJesus kvj chikaq ra kuqchi
sqatq na sáná'a ndayí Ndios
(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ta tãJesus saná'a kq ra na, káchí ra saá:

—Koto va'a ndó qn kundikqon ndó yichj njvi na sáná'a ndayí Ndios, chi kuiti ká'vi na ndayí ta qn vása kasa ndivi na ña. Kísa ká'no xí'in mji na, kúsij ní ini na kundixin na tikotq va'a, ta kuq'ān va'xi na nqō njvi ña koto ña'á na. Ta xíka na noyá'vi, ta kóni na ña kasa to'ó ní njvi na, ³⁹ ta kútoo ní na kundqo na táyí tón ná'no tón to'ó tón yóo ve'e ño'o sinagoga. Ta nqō

yóo vikò xíxi, ndúkú na kundqo na nqo táyi ná'no tón tq'ó. ⁴⁰ Ta ké'é na ña on vá'a, chi kíndaa na ve'e náña'a ná ñixi'j yij. Ta ndi'i ke'é na saá ta xí'in ñavata' ini na, xá'an na ve'e ño'o sinagoga, ta na'á ní ká'an na xí'in Ndios. Ké'é na saá xa'a ña kóni na kani sijnj ñivi ndí nayó'o kúu nav'a na ní nqo Ndios. Ta xa'a ña on vá'a ké'é na, Ndios saxo'vj ka ra nayó'o nqo inkə njvi —káchí tajesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a s'i'un ña ñisoko ñii ña'a ñá ñixi'j yij
(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ta saá xikoo tajesús yé'é ve'e ño'o ká'no, yatin nqo ñindichi caja ña ñó'o s'i'un xa'a Ndios. Ta xito ra ñivi táan na s'i'un ini caja. Ta nakuiká táan na ku'a ní s'i'un ini caja yó'o. ⁴² Ta kixaa ñii ña'a ndá'ví ñá ñixi'j yij, táan ñá ovj s'i'un kuáli ini caja, ta lo'o ní ndakə s'i'un yó'o. ⁴³ Ta tajesús kana ra uxu ovj naxika xí'in ra vaxi na nqo ra, ta ñika'an ra xí'in na:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ñándá'ví yó'o taxí ñá ví'í ka s'i'un nqo ña taxí nakuiká, ⁴⁴ chi nakuiká, vará taxí na ku'a ní s'i'un, ta kindqo ví'í ka ña nda'a mji na. Ta ñándá'ví yó'o, vará lo'o ní s'i'un ní'í ñá, ta taxí ndi'í ñá s'i'un ña kómí ñá, ta saá sandakoo ñá ndi'í ña xínj ñó'ó ñá —káchí tajesús xí'in na.

13

Ñayó'o ká'an xa'a ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén
ndi'í xa'a ña ñii kivi'j ña vaxi
(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Ta saá tajesús keta ra ve'e ño'o ká'no ta ku'a'an ra, ta ñii taxika xí'in ra ñika'an ra xí'in ra:

—Tata Maestro, koto ún, ñndəchun ná'no ní yuu ñó'o kuva'a ve'e ño'o yó'o! jNdəchun livi ní ve'e ño'o yó'o!

² Ta ñika'an tajesús xí'in ra:

—¿Án xito ún ndi'í ñalivi yó'o? Nda ñii ka yuu on koo ka sata inkə yuu. Saá chi ñii kivi'j ña vaxi tani ve'e ño'o yó'o ta ndi'í xa'a ña —káchí tajesús.

Ñayó'o ká'an xa'a seña ña saná'a
xa yatin kixaa kivi'j sondi'í ñoyivi yó'o
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Ta saá ku'a'an na xikj tón Olivo ña nákaa nqo xito ndaa ve'e ño'o ká'no. Ta xikoo tajesús nqo ño'o, ta tpedro, tjacobo, tjuan xí'in taandrés xito na on ko'ó ka ñivi, ta kixaa na nqo ra, ta ñika'an na xí'in ra:

⁴—Tata, kóni ndi'í ndatq'on ún xí'in ndi'í, ¿ama koo saá ña kachi ún? ¿Nda seña kuu ña koni ndi'í ña kundaq ini ndi'í xa kúyatin ndi'í xa'a ve'e ño'o ká'no yó'o? —káchí na.

⁵ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—Koto va'a ndó ña on sandá'ví ñivi ndó'ó. ⁶ Saá chi ku'a ní ta kixaa, ta kivi'j kixaa ñii ñii na, ta ka'an na xí'in ndó, kachí na saá: “Yi'j kúu Cristo, ta ta ti'ví Ndios sakaku ñivi ñoyivi yó'o”, kachí na xí'in ndó, ta sandá'ví na ku'a ní ñivi.

⁷ Ta konj sq'o ndó yóo kuachi xá'ni tá'an na ñoo yatin, ta xá'ni tá'an na ñoo xiká, ta on kuyi'ví ndó. Chi xínj ñó'ó kundivi ndi'í ñayó'o, ta saá ni, ta'an kixaa kivi'j ñasondi'í ñoyivi yó'o. ⁸ Kivi'j ña vaxi nakuita ñivi na ñoo ná'no ka'ni tá'an na xí'in ñivi na inkə ñoo ná'no, ta ñoo nqo yóo narey ka'ni tá'an na xí'in inkə ñoo nqo yóo inkə narey. Ta ku'a ní xiiña taan

nqo ño'q, ta koo ní sqoko, ta nakuita nanjivi chi ndi'i ní ini na, ta saq ní ini na, ta kani tá'an na xí'in natá'an na. Ñayó'o kuiti kuu ña kixá'a ña xq'vj ní njivi.

⁹ 'Ta ndó'ó, kundaa xí'in mji ndó, chi tiin na ndó'ó kq'on ndó xí'in na, ta nataxi na ndó'ó nda'a nachiño ná'no, ta kani ní na ndó'ó ve'e ño'o sinagoga. Taxi na kuachi xa'a ndó nqo nagobrnador án nqo narey chi na ndikqon yj'i kúu ndó. Tá kundqo ndó nqo nachiño yó'o, ta saá kukomí ndó yichj kq'an ndó tq'on ñava'a xa'a j. ¹⁰ Si'na njivi na kándixa yj'i xínj ñó'ó kq'an ndoso na tq'on ñava'a xa'a j nqo ndi'i njivi na ndóo ndi'i saá ñoo ñoyivi yó'o, ta saá kixaa kjivi sondí'í. ¹¹ Tá tiin na ndó'ó kq'on ndó xí'in na, ta chikaa na kuachi xa'a ndó nqo nachiño, ta qn kundí'i ini ndó xa'a tq'on ña ndakuijn ndó. Saá chi mji kjivi ña kundo'o ndó saá, Ndios taxi ra tq'on ña kq'an ndó nqo nayó'o, chi qn sjívi mji ndó'ó kuu na kq'an nqo na, ta Nímā Ndios ña yóo ini ndó kuu ña kq'an. ¹² Kjivi ña vaxi sava natqa taxi na kuachi xa'a ñani na nqo nachiño, ta sava na kúu yivá taxi na kuachi xa'a sa'ya na nqo nachiño. Ta sava na kúu sa'ya kasa toon na nqo yivá sí'í na, ta taxi na kuachi xa'a mji yivá sí'í na yó'o nqo nachiño, ta nachiño kq'an na saá: "Ná kivi nayó'o." ¹³ Ndi'i njivi kusaq ini na koni na ndó'ó chi na ndikqon yichj kúu ndó. Tá qn sandakoo ndó yichj ta kundikqon va'a ndó ña, ndā kixaa kjivi ndj'i ña xq'vj ndó ñoyivi yó'o, ta Ndios sakaku ra ndó'ó ña kutaku ndó xí'in ra ndi'i saá kjivi ña vaxi —káchí tājésús.

¹⁴ Ta ndó'ó na ká'vi tq'on yó'o, xínj ñó'ó kundaa ini ndó tq'on yó'o ña njikq'an tājésús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Kujya xina'á taprofeta Daniel njikq'an ra xa'a ña qn vá'a ñakini ña sandi'i xa'a ñayj. Ta kixaa kjivi koto ndó yoo ña qn vá'a ñakini yó'o ve'e ño'o ká'no, ta ndi'i na ndóo estado Judea yó'o, xínj ñó'ó kee na ta kono na kq'on na nqo yoo yuku síkón. ¹⁵ Tá yoo njivi ta nándoso na sjnj ve'e na, ta nayó'o qn vá'a noo na ndj'vi na naki'in na ña kómí na ve'e na. ¹⁶ Tá yoo njivi ta ñó'o na yuku, ta nayó'o, qn vá'a ndikó ka na ve'e na naki'in na tikachí na. ¹⁷ jNdá'ví ní náña'a ná ñó'o sa'ya, ta ndá'ví ní náña'a ná yoo sa'ya válí na chíchín, chi ndeé ní koo ña xq'vj ná kjivi kundivi ñayó'o saá! ¹⁸ Ndukú ndó nqo Ndios ña qn kuu ña kjivi vjxin ní ña kundo'o ndó saá. ¹⁹ Ndā kjivi nqó ña kjsa va'a Ndios ñoyivi yó'o tandā vitin, nanjivi xó'vj na. Ta kjivi koo ña qn vá'a yó'o saá, ndeé ní ka xq'vj ndi'i njivi. Ta ndā ñii ka kjivi ña vaxi qn xq'vj ka na ndatán xq'vj na kjivi yó'o. ²⁰ Ta xa'a ña kúndá'ví ini Ndios xínj ra njivi na naqaxin ra ndikqon yichj ra kúu ña chitónj ra salo'o kjivi xq'vj njivi ñoyivi yó'o. Tá qn vása ní-chitónj ra saá, níkúu, ta ndā ñii njivi qn kivi kaku na nqo ña yq'vj ní xó'vj na.

²¹ 'Tá yoo njivi na ka'an xí'in ndó: "Yó'o yoo Cristo tq'vj Ndios sakaku na ñoyivi yó'o", án "Koto ndó, kaq yoo ra", káchí na xí'in ndó, ta qn kandixa ndó na. ²² Chi nakuita kuq'a ní navatá ta kq'an na, kachí na si'a: "Yj'i kúu Cristo tqa tq'vj Ndios", ta inkā na kq'an, kachí na: "Yj'i kúu taprofeta tq'vj ndoso tq'on Ndios", ta qn sjívi nandaq kúu na. Navatá yó'o tondā na ke'é na milagro ña sandá'ví na njivi, tandā yatin kuchiño sandá'ví na njivi na naqaxin Ndios kundikqon yichj ra. ²³ Ta ndó'ó koto va'a ndó, chi vitin kúndaa ini ndó ndi'i ñayó'o, chi xa ndatq'on j xí'in ndó —káchí tājésús xí'in naxíka xí'in ra.

Ñayó'o ká'an xa'a seña ña saná'a

xa yatin kixaa kivi ndikó tajesús ñoyívi yó'o

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ Ta tuku njika'an tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—Ta kivi kán, tá ndi'i ña xó'vi ñivi, ta ña ño'o ká'no yé'e kunaa ñoq ña, ta tiyoo on vása naye'e ka rí, ²⁵ ta tikimi kee rí ñoyívi ñino ta koyo rí, ta ndi'i ña kómí ndee yóo ñoyívi ñino kanda ña ta kisin ndi'i ñayó'o. ²⁶ Ta saá ndi'i ñivi koni na yi'i, ña ña kixi ñoq Ndios, ta vaxi ña ño'ño viko, xí'in ndee ká'no, xí'in ndi'i ña yé'e livi. ²⁷ Ta yi'i ti'vi ñaángel ko'on na nakaya na ndi'i ñivi na ñaxaxin ña kúu na ndikon yichi'i. Ta ñivi yó'o kee na ndi'i saá xiiña ñoq ño'o ñoyívi yó'o xí'in ñoyívi ñino, ta kixaa na ñoq i.

²⁸ 'Ta ndó'ó, sakuá'a ndó ta kundaa ini ndó ña sáná'a yiton tón higo: Tá xa vaxi nduxá'a nó, ta nákooyuku yúta nda'a nó, ta saá kundaa ini ndó xa ñikuyatin ní kixaa savi. ²⁹ Ta kivi xito ndó xa kuá'an kundivi ndi'i ñayó'o ña ndato'on i xí'in ndó, ta saá kundaa ini ndó xa vaxi kuyatin kivi ndikó i ñoyívi yó'o. ³⁰ Ta ndixa ká'an i xí'in ndó, ñivi na xito kixá'a seña yó'o kutaku ka na nda ndi'i kundivi ndi'i ña ndato'on i xí'in ndó. ³¹ Ña ñoyívi ñino xí'in ña ñoyívi yó'o ñii kivi vaxi ndi'i xa'a ña, ta to'on i on ndi'i xa'a ña, ta kindoo ña ndi'i saá kivi.

³² 'Nda ñii ñivi on vása xini na ama ndikó i, ni ñivi na ndóo ñoyívi yó'o, ni naángel na ndóo ñoyívi ñino, ni yi'i ña taSa'ya Ndios. Ta ñii laá Ndios Tata Yivá yó kúu ña ña xini ama ndikó i ñoyívi yó'o.

³³ 'Ta saá ndó'ó, koto va'a ndó, kundoo ti'va ndó ta ka'an ndó xí'in Ndios, chi on vása xini ndó ama ndikó i ñoyívi yó'o. ³⁴ Ndatán ke'é ñii ña ña kuá'an xiká, saá ké'é i xí'in ndó. Saá chi tayó'o sandakoo ra ve'e ra, ta taxi ra ndayí nda'a namozo ra, ta ñii ñii na sakuiso ra na chiño, ta xa'nda chiño ra ñoq ña ndaa yé'e ve'e ra ña koo ti'va ra. ³⁵ Ta ká'an i xí'in ndó, kundito ndó chi on vása xini ndó ama ndikó i, an kuá'an kuñoó, an ma'ño ñoó, an xitaan naa ka ta kána nduxú chée, an xitaan ñivi, kuu ña ndikó i. ³⁶ Koto va'a ndó koqo ñii kama ndikó i, ta nani'i ndó'ó ndóo ndó kisin ndó. ³⁷ Ta to'on ká'an i xí'in ndó, ká'an i xí'in ndi'i ñivi: Ná kundoo ti'va ndó —káchí tajesús xí'in na.

14

Ñayó'o ká'an xa'a ña ká'an tá'an ñivi tiin na tajesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ta kumañi ovi kivi ña tondaa kivi kana viko Pascua,* xí'in inká viko ñoq xixi najudío sija va'a ña on koqo levadura kómí. Ta na sáná'a ndayí Ndios xí'in naná'no ñoq nasutu ndúkú na ndasaá koo kasa va'a na kuachi vatá xa'a tajesús, ta tiin na ra ña ka'ni ña'a na. ² Ta njika'an na, káchí na saá:

—On kuchiño tiin yó ra kivi viko, koqo koni ndi'i nanivi ñoo yó'o, ta siso na nda'yi na, ta kani tá'an na, ta koo ní kuachi —káchí na.

Ñayó'o ká'an xa'a ñii ña'a kivi chikaq ña

nduta támi xá'an sijn tajesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Ta yóo tajesús ñoo Betania ve'e ta Simón, ta xikomí ke'e tá'yi nani ña lepra. Tá yóo tajesús xixi ra ñoq mesa, ta kixaa yatin ñii ña'a ní'i ña ñii

* **14:1** Pascua najudío kána ña xa kivi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios sakuu ra naxi sikuá na ñoq ñaño Egipto kujya xina'a.

yuyū ña kuḅa'a xí'in yuyū ñani alabastro, tixin ña ñó'o ndutá tá xá'an támi ní, tá kuḅa'a xí'in yuku nardo kúu rá, ta ndutá yó'o kúu tá yá'ví ní. Ta ñixa'no ñá sikhon yuyū yó'o ta chikaa ndi'i ñá rá sijn̄i tajesús. ⁴ Ta sava na ndóo ñisaá ní na xini ña'á na, ta ñika'an na xí'in tá'an na:

—¿Ndachun sandi'i ña'a yó'o xa'a ndutá yá'ví ní? ⁵ Va'a ka ná sikhó ñá ndutá yó'o ta un̄i ciento s̄j'ún denario[†] naki'in ñá, níkuu, ta saá kuchiño chindeé ñá nandá'ví —káchí na, ká'an na.

Ta ká'an na t̄o'on on vá'a xí'in ñá.

⁶ Ta tajesús ñika'an ra xí'in na:

—On ka'an ndó t̄o'on kuáchí xí'in ñáña'a yó'o. ¿Ndachun sandi'i ndó ñá? Chi ñava'a kúu ña ke'é ñá xí'in j̄. ⁷ Ndi'i saá k̄ivi yóo nandá'ví xí'in ndó ta kuchiño chindeé ndó na. Ta yj̄i, salo'o ní ka k̄ivi yóo j̄ xí'in ndó. ⁸ Ñaña'a yó'o ke'é ñá ñava'a, chikaa ñá ndutá tá xá'an támi sijn̄i ña k̄isa ti'va ñá yk̄i koñu j̄ ña nduxun ña. ⁹ Ndixa ká'an j̄ xí'in ndó, ndi'i saá xiiña ñoyivi yó'o ñoq ka'an ndoso na t̄o'on ñava'a xa'a j̄, ndato'on na xí'in ñivi yukia ke'é ñáyó'o. Ta saá naká'an ñivi xa'a ñava'a ke'é ñá xí'in j̄ —káchí tajesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a t̄ajudas ndasaá k̄ind̄o ra xí'in naná'no ña nataxi ra tajesús nda'a na

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Ta saá t̄ajudas Iscariote, t̄a kúu ñii t̄a t̄a uxu ovi xika xí'in tajesús, kee ra ñixa'an ra ñoq naná'no ñoq nasut̄u ña nataxi ra tajesús nda'a na. ¹¹ Ta kusij̄ ní ini na x̄inj̄ so'ona na ña ñika'an t̄ajudas xí'in na, ta nayó'o ñika'an na xí'in ra:

—Tá nataxi ún ra nda'a ndj̄, ta taxa'vi ndj̄ yó'ó —káchí na.

Ta saá k̄ixá'á ndúkú t̄ajudas ndasaá koo nataxi ra tajesús nda'a na.

Ñayó'o ká'an xa kuq'an kuñoó ta x̄ixi tajesús xí'in naxika xí'in ra

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Ta ñitond̄a k̄ivi k̄ixá'á viko x̄ixi najudio s̄j̄ta va'a ña on koq levadura kómí, ta ñii ñii ve'e na, xá'ni na ndikachi lo'ona ña naká'an na viko Pascua. Ta naxika xí'in tajesús ñindaq̄a t̄o'on na ra:

—¿Mikia kóni ún kasa ndivi ndj̄ ña kuxu yó viko Pascua? —káchí na.

¹³ Ta saá t̄i'vi tajesús ovi naxika xí'in ra, káchí ra saá xí'in na:

—Kuq'an ndó, ta kuq'an k̄i'vi ndó ñoo Jerusalén, ta nakutá'an ndó xí'in ñii t̄a ndiso k̄isi takuii, ta kundikon ndó ko'on ndó sāta ra, ¹⁴ ta ve'e ñoq k̄i'vi ra, ka'an ndó xí'in t̄a t̄a xí'in ve'e yó'o: “TaMaestro t̄i'vi ndj̄i vaxi ndj̄ ndaq̄a t̄o'on ndj̄ yó'ó: ¿Mikia yóo ñii cuarto ve'e ún ñoq kuxu ra viko Pascua xí'in ndj̄i, naxika xí'in ra?”, káchí ndó. ¹⁵ Ta saá t̄a t̄a xí'in ve'e saná'a ra ndó'ó mikia yóo ñii cuarto ká'no ve'e ra ña kánóo piso ovi, ñoq yóo ndi'i ña xini ñó'ó ndó. Ta ve'e yó'o kasa ndivi ndó ña kuxu yó viko Pascua —káchí tajesús xí'in na.

¹⁶ Ta ovi naxika xí'in ra kee na kuq'an na, ta ñik̄i'vi na ñoo Jerusalén, ta ñani'ni na ndatán yóo ña ñika'an tajesús xí'in na, ta k̄isa ndivi na ña kuxu na viko Pascua.

¹⁷ Tá kuq'an kuñoó, k̄ixaq̄ tajesús xí'in uxu ovi naxika xí'in ra. ¹⁸ Ta ndóo na x̄ixi na ñoq mesa, ta ñika'an tajesús xí'in na:

[†] 14:5 Ñii denario kúu s̄j'ún ña kúu ya'vi ñii t̄a t̄a k̄isa chiño ñii k̄ivi.

—Ndixa ká'anj xi'in ndó, ñii ndó'ó na xíxi xi'in j kúu ɬa ɬa sɪkó kuí'ná yí'j, ta nataxi ra yí'j nda'a ñivi na sáa ini xíni yí'j —káchí ra.

¹⁹ Ta kixá'á nayó'o kúchuchú ní ini na, ta ñii ñii na ñndaká to'on na taJesús:

—Tata, ɷán yí'j kúu ɬa ká'an ún xá'a?

Ta inka na ñika'an:

—ɷÁn yí'j kúu ra?

²⁰ Ta ndakuijn taJesús, káchí ra xi'in na:

—Ñii ndó'ó ɬa uxu ovi kúu ra, ɬa sáchii sɪta va'a ini ko'o xi'in j, tayó'o kúu ɬa sɪkó kuí'ná yí'j noo na sáa ini xíni yí'j. ²¹ Ta yí'j, ɬa ɬa kixi noo Ndios, ndixa xo'vi ní j ta kivi j, ndatán ñitaa naprofeta xina'á. Ta, jnda'ví ní ɬa ɬa sɪkó kuí'ná yí'j noo na sáa ini xíni yí'j! Va'a ka níxiyo on kaku tayó'o, níkúu —káchí taJesús xi'in na.

²² Tá ndóo ka na xíxi na, taJesús ki'in ra sɪta va'a, ta ñika'an ra xi'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi ɬaxi ún sɪta va'a kuxu ndi —káchí ra.

Ta ɬá'ví ra sɪta va'a, ta ɬaxi ra ña nda'a ñii ñii naxíka xi'in ra kuxu na. Ta ñika'an ra xi'in na:

—Naki'in ndó kuxu ndó sɪta va'a yó'o, chi ñayó'o kúu yiki koñu j.

²³ Ta ki'in taJesús ñii copa ña ñó'o nduta vino, ta ñika'an ra xi'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi ɬaxi ún nduta ko'o ndi yó'o —káchí ra.

Ta ɬaxi ra copa ñó'o nduta vino yó'o nda'a na, ta ndi'i na xi'i na rá, ²⁴ ta ñika'an ra saá xi'in na:

—Nduta yó'o kúu ñii j ña kuɪta. Ta xi'in ñayó'o Ndios chindú'u ra pacto xaá ña ka'an ndasaá kuchiño naki'in ñivi ñava'a Ndios. ²⁵ Ndixa ká'anj xi'in ndó, on ko'o ka j nduta vino nda kixaa kivi nakutá'an yó noo xá'nda chiño Ndios. Ta saá ko'o yó tánduta vino xaá —káchí taJesús xi'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús, ká'an ra ndi taPedro ka'an ra on vása xini ña'á ra

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Ta ndi'i xita na ñii yaa ña ká'an xa'a Ndios, ta kee na kuá'an na xiki tón Olivo. ²⁷ Ta ñika'an taJesús xi'in na:

—Ñoo vitin ndi'i ndó'ó sandakoo ndó yí'j, chi saá kundivi to'on Ndios ña ñitaa na xina'á, ña káchí saá: “Sataku'é j ɬa ɬa ndaa tindikachi, ta tindikachi yó'o kuɪta ní'nó ndi'i rí”, kachi Ndios. ²⁸ Ta kivi nataku j, ko'on si'na j ña kundati j ndó'ó ñoo estado Galilea —káchí taJesús xi'in na.

²⁹ Ta taPedro ñika'an ra xi'in taJesús:

—Tata, tá ndi'i ñivi sandakoo na yó'ó, ta yí'j on sandakoo j yó'ó.

³⁰ Ta ñika'an taJesús xi'in ra:

—Ndixa ká'anj xi'in ún, ɬá'an ka kana nduxú chée ovi yichí ñoo vitin, ta xa un j yichí ñika'an ún xi'in ñivi ña on vása xini ún yí'j —káchí taJesús xi'in ra.

³¹ Ta xi'in ndi'i ndee ra ñika'an taPedro, káchí ra saá:

—Tata, ɬandá xini ñó'ó kivi j xi'in ún, ta nda ñii yichí on vása ka'an j on vása xini j yó'ó —káchí taPedro.

Ta ñii káchí saá ñika'an ndi'i ka naxíka xi'in taJesús.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús ña kúchuchú ní ini ra ká'an ra xi'in Ndios

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Ta n̄jxaḡ na ñii nḡḡ n̄n̄í Getsemaní, ta n̄jka'ḡn taJesús xí'in naxíka xí'in ra:

—Kundḡo ndó yó'o táná kḡ'ḡn j kḡ'ḡn j xí'in Ndios —káchí ra.

³³ Ta n̄jka'ḡn ra xí'in taPedro ta xí'in taJacobó xí'in taJuan, kuḡ'ḡn na xí'in ra ta n̄jxaḡ na, ta k̄jxá'á taJesús kúchuchú ní ini ra ta ndí'i ní ini ra.

³⁴ Ta n̄jka'ḡn ra xí'in un̄i tayó'o:

—Ndeé ní kúchuchú in̄i ḡnda ñii kóni ña kivi j. Kundati ndó yó'o ta kundito ndó, ḡn k̄s̄un ndó —káchí taJesús xí'in na.

³⁵ Ta taJesús kee ra kuḡ'ḡn ra ñii xiiña xíká kḡ lo'o, ta x̄j̄kuxití ra ta x̄j̄kundee ra ndá nḡḡ ño'ḡ, ndúkú ra nḡḡ Ndios, tá kúchiño ví, ta ḡn taxi Ndios xḡ'v̄i ra. ³⁶ Ta káchí ra xí'in Ndios saá:

—Tata Yivá m̄ji j, x̄in̄i v̄a'a j yó'ó kúchiño kasa ndivi ún ndi'i saá ña'a. Ta ña kóni j kúu ña ḡn taxi ún ña xḡ'v̄i j. Ta saá ni, ḡn kundivi ña kóni m̄ji j, ta v̄a'a kḡ ná kundivi ña kóni m̄ji ún —káchí taJesús xí'in Ndios.

³⁷ Ta saá nakundichí ra, ta nd̄j̄kó ra k̄j̄xaḡ ra nḡḡ ndóo un̄i naxíka xí'in ra. Ta ndi'i nayó'o k̄is̄in na. Ta taJesús n̄jka'ḡn ra xí'in taPedro:

—¿Án k̄is̄in ún? ¿Án ḡn vása kúchiño ún kundito ún vará ñii hora?

³⁸ Ta n̄jka'ḡn ra xí'in un̄i naxíka xí'in ra:

—ḡn k̄is̄un kḡ ndó ta kundito ndó kḡ'ḡn ndó xí'in Ndios ña ḡn nakava ndó kuḡchi. Ndó'ó, yóo ini ndó ke'é ndó ñava'a, ta ḡn kúchiño ndó ke'é ndó ñava'a yó'o xí'in ndeḡ m̄ji ndó —káchí taJesús xí'in na.

³⁹ Ta tuku nd̄j̄kó taJesús kua'ḡn ra, ta n̄jka'ḡn ra xí'in Ndios ndḡtán yóo tḡ'on ña si'na n̄jka'ḡn ra. ⁴⁰ Ta nd̄j̄kó tuku ra k̄j̄xaḡ ra nḡḡ ndóo naxíka xí'in ra, ta n̄n̄í'i ra na k̄is̄in na, saá chí ndeé ní x̄i'j̄ na ma'ná. Ta nayó'o ḡn vása x̄in̄i na yuk̄iḡ kḡ'ḡn na xí'in ra. ⁴¹ Ta yich̄i un̄i n̄jka'ḡn ra ta n̄jka'ḡn ra xí'in Ndios, ta nd̄j̄kó ra k̄j̄xaḡ tuku ra nḡḡ ndóo naxíka xí'in ra, ta n̄jka'ḡn ra xí'in na:

—¿Án v̄a'a k̄is̄un kḡ ndó ta nakindée kḡ ndó? Koto ndó, xa n̄j̄tonḡa hora ña nataxi na ȳi'j̄, ḡa ḡa k̄j̄xi nḡḡ Ndios, nda'a n̄j̄vi na ḡn vá'a. ⁴² Ndakoo ndó, ná ko'yḡ. Ta koto ndó, yó'o v̄axi ḡa nataxi ȳi'j̄ nda'a nan̄j̄vi na sáḡ ini x̄in̄i ȳi'j̄ —káchí taJesús.

Ñayó'o ká'ḡn xḡ'a ndasaá t̄in na taJesús

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Tá ta'ḡn kḡ ndi'i kḡ'ḡn taJesús xí'in na, ta k̄j̄xaḡ taJudás ḡa kúu ñii ḡa ux̄u ḡv̄i x̄ika xí'in taJesús. Ta k̄j̄xaḡ kuḡ'a ní n̄j̄vi xí'in ra, ta ní'i na espada xí'in yitḡn. Nax̄j̄kuḡ'a nḡḡ najudío xí'in na sán'a'a ndayí Ndios xí'in naná'no nḡḡ nas̄t̄u xa t̄i'v̄i na n̄j̄vi yó'o ña t̄in na taJesús. ⁴⁴ Ta taJudás xa si'na n̄jka'ḡn ra xí'in na ndasaá nakoni na taJesús, káchí ra si'a:

—ḡa ḡa chindeé j xí'in ña ch̄iḡo j nḡḡ kúu taJesús. Ta t̄in ndó ra katón ndó ra ta kḡ'ḡn ra xí'in ndó nḡḡ naná'no —káchí ra xí'in na.

⁴⁵ Ta saá k̄j̄xaḡ ra, ta n̄j̄tonḡa yatin ra nḡḡ taJesús, ta n̄jka'ḡn ra:

—Kua'a, Tata Maestro.

Ta n̄j̄ch̄iḡo ra nḡḡ taJesús. ⁴⁶ Ta saá n̄j̄vi na yóo xí'in taJudás x̄and̄ikḡn t̄in na taJesús.

⁴⁷ Ta ñii ḡa nd̄ikḡn s̄at̄a taJesús ḡava ra espada, ta k̄andoso v̄a'a ra ñii so'o ḡa k̄isa ch̄iño nḡḡ ḡaká'no nḡḡ nas̄t̄u. ⁴⁸ Ta n̄jka'ḡn taJesús xí'in n̄j̄vi na t̄in ña'a:

—¿Án x̄ani s̄in̄j̄ ndó ḡakui'ná kúu j? ¿Nd̄achun v̄axi ndó nḡḡ j ní'i ndó espada xí'in yitḡn ña t̄in ndó ȳi'j̄? ⁴⁹ Ta ȳi'j̄, ndi'i saá k̄ivi n̄j̄x̄yo j sán'a'a j

n̄ivi ve'e ño'ó ká'no, ta n̄i-tiin ndó yí'j. Ta ndi'i ñayó'o kundo'o j vitin, chi saá xín̄i ñó'ó kundivi to'on Ndios ña n̄itaa naprofeta —káchí t̄aJesús.

⁵⁰ Ta ndi'i naxíka xí'in ra sandakoo na t̄aJesús, ta x̄ino na kuá'an na.

Ñayó'o ká'an x̄a'q̄ ñii t̄alo'o t̄a kuá'an sat̄a t̄aJesús

⁵¹ Ta ñii t̄alo'o ndík̄on ra kuá'an ra sat̄a t̄aJesús, ta ní'no ra ñii laá tikot̄o ndík̄a n̄oq̄, ta n̄ivi t̄iin na ra, ⁵² ta t̄ayó'o sandakoo ra tikot̄o ndík̄a n̄oq̄ nda'a na, ta k̄ee ra yálá ra x̄ino ra kuá'an ra.

Ñayó'o ká'an x̄a'q̄ t̄aJesús k̄ivi k̄ixaa ra n̄oq̄ nachiño
(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Ta saá n̄ivi na t̄iin t̄aJesús, n̄ixaa ra xí'in na n̄oq̄ t̄aká'no n̄oq̄ nasut̄u. Ta n̄akutá'an ndi'i naxíkuá'a n̄oq̄ najudío xí'in na sáná'a ndayí Ndios xí'in naná'no n̄oq̄ nasut̄u. ⁵⁴ Ta t̄aPedro ñii xíká ndík̄on ra kuá'an ra sat̄a t̄aJesús and̄a n̄ixaa ra ve'e t̄asut̄u ká'no. Ta x̄ikoo ra xí'in napolícia nasaá ra yatin n̄oq̄ x̄ixi ño'ó ke'e ve'e yó'o.

⁵⁵ Ta naná'no n̄oq̄ nasut̄u xí'in ndi'i ink̄a nachiño naní na Junta Suprema nándukú na n̄ivi na ka'an to'on vatá ña kuv̄a'a kuáchi x̄a'q̄ t̄aJesús, ta saá kuchiño nataxi na ra nda'a n̄ivi ña ka'ni na ra, ta n̄i-kuchiño naní'ni na kuáchi ra. ⁵⁶ Chi kuá'a ní n̄ivi n̄ika'an na to'on vatá x̄a'q̄ ra, ta ña n̄ika'an na on vása ní-nakutá'an to'on na. ⁵⁷ Sava na n̄akuita na n̄ika'an na ñavatá x̄a'q̄ ra, káchí na saá:

⁵⁸ —Ndi'j x̄inj̄ so'o ndi n̄ika'an ra, káchí ra: “Yi'j sandi'i j x̄a'q̄ ve'e ño'ó ká'no yó'o ña k̄isa va'a n̄ivi, ta t̄ixin ña un̄j k̄ivi kasa va'a j ink̄a ve'e ño'ó ña on s̄ivi kuv̄a'a xí'in nda'a n̄ivi kuu ña”, káchí t̄aJesús —káchí na.

⁵⁹ Ta n̄i-kuchiño nakutá'an to'on ña n̄ika'an na.

⁶⁰ Ta t̄aká'no n̄oq̄ nasut̄u n̄akundichí ra ma'ño ndi'i na ndóo yó'o, ta n̄indak̄a to'on ra t̄aJesús:

—¿Án on vása ndákuijn ún yu'u na? ¿Yukíá káchí ún x̄a'q̄ to'on ña ká'an nayó'o x̄a'q̄ ún?

⁶¹ Ta t̄aJesús tásijn yóo ra, on vása ní-ndakuijn ra nd̄a ñii to'on. Ta t̄aká'no n̄oq̄ nasut̄u tuku n̄indak̄a to'on ña'a ra:

—¿Án Cristo t̄a t̄i'ví Ndios kúu ún? ¿Án ndixa Sa'ya Ndios kúu ún? —káchí ra.

⁶² Ta ndákuijn t̄aJesús:

—Oon, yi'j kúu j. Ta k̄ivi ña vāxi koto ndó yi'j, t̄a t̄a k̄ixi n̄oq̄ Ndios, xa yóo j n̄oq̄ táyi tón yóo s̄ijn kua'á Ndios, t̄a t̄a kómí ndi'i ndee, ta koni ndó yi'j ndikó j ñoyívi yó'o, ta vāxi j ma'ño v̄jko —káchí t̄aJesús.

⁶³ Ta t̄aká'no n̄oq̄ nasut̄u ndi'j x̄inj̄ so'o ra ñayó'o, ta n̄isaa ní ra, ta nd̄ata ra tikot̄o m̄ji ra, ta n̄ika'an ra:

—On vása x̄inj̄ ñó'ó ka yó ink̄a n̄ivi taxi na kuáchi x̄a'q̄ ra. ⁶⁴ Ndó'ó x̄inj̄ so'o ndó ndi n̄ika'an ra ñii kúu ra xí'in Ndios, ta ñii kuáchi ká'no ní n̄oq̄ Ndios kúu ña n̄ika'an ra saá. ¿Yukíá x̄ani ini ndó ke'é yó xí'in t̄ayó'o? —káchí ra xí'in naná'no na kúu nachiño.

Ta ndi'i nayó'o n̄ika'an na ndi yóo kuáchi ra, ta x̄inj̄ ñó'ó kivi ra.

⁶⁵ Ta sava na k̄ixá'a na kúndaa na tásiji yu'u na n̄oq̄ ra, ta n̄akasi na n̄oq̄ ra ta káni na ra xí'in yíkí nda'a na, ta káchí na saá:

—Tá t̄aprofeta t̄a x̄inj̄ va'a kúu ún, ta saá ka'an ún xí'in ndi, ¿yukú ndi k̄ani yó'o? —káchí na xí'in ra.

Ta napolícia xí'in x̄a'nd̄a nda'a na k̄ani na n̄oq̄ ra.

*Ñayó'o ká'an xá'a taPedro kivi nika'an ra unj yichí
on vása xini ra taJesús*

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ta yóo taPedro ke'e ve'e taká'no nqo nasutu, ta kixaa ñii ña'a ñá kisa chiño nqo nave'e yó'o. ⁶⁷ Ta xini ñá taPedro yóo ra náasa ra yatin nqo xixi ño'o, ta xito káxin ñá nqo ra, ta nika'an ñá xí'in ra:

—Saá tuku yó'ó kúu ún ñii ta nixika xí'in taJesús, ta kixi ñoo Nazaret —káchi ñá.

⁶⁸ Ta taPedro nika'an ra, káchi ra saá:

—On vása xini i takaa, ni on vása kúndaq ini i yukia ká'an ún xí'in i.

Ta saá kee ra yé'é ke'e ve'e yó'o. Ta kana ñii nduxú chée. ⁶⁹ Ta ñaña'a kisa chiño yó'o xini tuku ñá ra, ta nika'an ñá xí'in nanivi, káchi ña saá:

—Tayó'o kúu ñii tatá'an taJesús —káchi ñá.

⁷⁰ Ta taPedro tuku nika'an ra:

—On vása xini i takaa —káchi ra.

Ta nja'a ñii káni lo'o, ta nanivi yita yatin nqo taPedro, ta nika'an tuku na xí'in ra saá:

—Ndixa yó'ó kúu ún ñii tatá'an taJesús, chi kixi ún estado Galilea, saá chi ndatán ká'an nakán saá ká'an ún —káchi na.

⁷¹ Ta kixá'á taPedro xí'in ndi'i ndee ra nika'an ra, káchi ra saá:

—Xa nika'an i xí'in ndó, on vása xini i takaa. ¡Ndios ná saxo'vi ra yi'i tá ñavatá ká'an i! —káchi ra.

⁷² Ta xandikon kana nduxú chée yichí ovi. Ta saá naká'an taPedro to'on ña nika'an taJesús xí'in ra: “Ta'an ka kana nduxú chée ovi yichí ñoo vitin, ta xa unj yichí nika'an ún xí'in nivi ndí on vása xini ún yi'i.” Ta kúchuchú ní ini taPedro, ta kixá'á ra ndee ní xáku ra ña náká'an ra to'on yó'o.

15

*Ñayó'o ká'an xá'a ña ntaxi na taJesús
kuq'an ra nqo taPilato*

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Ta nitiivi inká kivi xitaan ní, ta naná'no nqo nasutu nakutá'an na xí'in naxikuá'a nqo najudío xí'in na sáná'a ndayi Ndios xí'in ndi'i inká nachiño na kúu Junta Suprema, ta ñakoo yu'ú na yukia ke'é na xí'in taJesús. Ta saá katón na taJesús, ta kuq'an ra xí'in na, ta nixaa na ntaxi na ra nda'a tagobernador Pilato. ² Ta taPilato nindaqá to'on ra taJesús, káchi ra xí'in ra:

—¿Án ndixa yó'ó kúu ún Rey nqo najudío? —káchi ra.

Ta ndakuijn taJesús:

—To'on mji ún káchi yi'i kúu tarey.

³ Ta naná'no nqo nasutu taxi na kuq'a ní kuachi xa'a taJesús. ⁴ Ta taPilato tuku nindaqá to'on ra taJesús:

—¿Án on ndakuijn ún yu'u na? ¡Koní sq'o ún ndí kuq'a ní kuachi táxi na xa'a ún!

⁵ Ta taJesús nda ñii to'on ni-ndakuijn ra. Ta ñaka'nda ní ini taPilato xa'a ñayó'o.

Ñayó'o ká'an xá'a taPilato nika'an ra xini ñó'o kivi taJesús
(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Ñii ñii vikɔ Pascua taɓgobnador saña ra ñii ta nákaa ini ve'e kaq ko'on ndika ra. Ta najudío káxin na yu kúu tayó'o. ⁷ Ta yóo ñii taq naní ra Barrabás, nákaa ra ini ve'e kaq xí'in natá'an ra, chi kisa toon na ta kani tá'an na xí'in naná'no na xá'nda chiño nqo na, ta xa'ni na ñivi. ⁸ Ta kuá'a ní ñivi ñakutá'an na nqo taɓgobnador, ta kixá'a na ndúkú na nqo ra ña saña ra ñii ta nákaa ini ve'e kaq, chi saá ké'é taɓgobnador ñii ñii kuiya. ⁹ Ta taPilato ñindaqa to'on ra ñivi yó'o, káchí ra saá:

—¿Án kóni ndó saña j taRey nqo ndó'o najudío? —káchí ra xí'in na.

¹⁰ Saá chi kundaq ini taPilato ndí naná'no nqo nasutu na kisa kuini ini xini taJesús kúu na, ñakán natáxi na ra nda'a ra. ¹¹ Ta naná'no nqo nasutu yó'o chú'u na ñivi ña ndúkú na ko'on ndika taBarrabás. ¹² Ta taPilato tuku ñika'an ra xí'in na:

—¿Yukia koo taq ta sákunaní ndó taRey nqo ndó najudío?

¹³ Ta ndakuiin na, ñika'an na:

—¡Ná kivi ra! ¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz! —káchí na.

¹⁴ Ta saá tuku ñindaqa to'on taPilato na:

—¿Yu kúu kuachi ñikí'vi ra?

Ta ndee ka ñika'an nayó'o, káchí na saá:

—¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz!

¹⁵ Ta taPilato kóni ra kasa ndivi ra ña kóni ñivi, ta saá saña ra taBarrabás, ta xa'nda chiño ra nqo natropa ña kani na taJesús xí'in kuártá ña nó'ni kaq siin nqo, ta katakaa ndaa na ra nda'a tón cruz.

¹⁶ Ta natropa, kuá'an taJesús xí'in na ve'e chiño ká'no, ta ñixaa na ta ñakaya na ndi'i ka natropa. ¹⁷ Ta kındaa na tikoto ndixin taJesús ta sakundixin na ra ñii tikoto ndí'í, ndátán yóo tikoto ndixin taRey, ta kisa va'a na ñii corona ñiño ta chinóo na ña sijn ra. ¹⁸ Ta kixá'a na ká'an na si'a xí'in ra:

—¡Ná koo va'a taRey nqo najudío! —káchí na, kúsiki na ra.

¹⁹ Ta suku na tón yiton sijn ra, ta kındaa na tási yu'u na nqo ra, ta xikuxítí na nqo ra ña kusiki na kisa to'o na ra. ²⁰ Tá ndi'i ña kúsiki na ra ta xáku ndaa na ra, ta saá kındaa na tikoto ndí'í ndixin ra, ta tuku sakundixin na ra tikoto mji ra. Ta kuá'an ra xí'in na ña katakaa ndaa na ra nda'a tón cruz.

Ñayó'o ká'an xa'q ndasaá katakaa ndaa na taJesús nda'a tón cruz

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Ta ñakutá'an na xí'in ñii taq ta kixi ñoo Cirene naní ra Simón, tayó'o kúu yivá taAlejandro xí'in taRufo, ta ndee ra yuku kuano'o ra yichi ñoo Jerusalén. Ta natropa kisa nduxa na xí'in tayó'o ña kuiso ra tón cruz taJesús.

²² Ta kuá'an taJesús xí'in na, ta ñixaa na ñii xiiña naní ña Gólgota, ña kóni káchí Leke Sijn Ndjí. ²³ Ta natropa taxí na nduta vino tá ñasaka xí'in nduta mirra ko'o ra, ta taJesús ñi-xiin ra ko'o ra nduta yó'o. ²⁴ Ta saá katakaa ndaa na ra nda'a tón cruz, ta natropa nata'ví na tikoto ra. Chikaa na ndatí ña koto na yuku ñii ñii nayó'o nakí'in ñii ñii lo'o tikoto taJesús.

²⁵ Njtondaa kaq jin xitaan,* ta katakaa ndaa na ra nda'a tón cruz. ²⁶ Ta chinóo kútu na ñii tón viti lo'o sijn tón cruz, ta nqo tón viti yó'o ñaka'yi to'on ña ká'an xa'a kuachi ra, ta káchí ña saá: “Tayó'o kúu taRey nqo

* 15:25 Kaq jin xitaan naní ña kaq unj nqo ñaño Roma, chi kaq nqo ñaño Roma kúu kaq uxá xitaan.

najudío.” ²⁷ Ta katakaa ndaa na ovi takuíná sijn taJesús, ñii takuíná tákaa ndaa nda'a tón cruz tón ñíndichi sijn kua'á ra, ta inká ra tákaa ndaa nda'a tón cruz tón ñíndichi sijn yitin ra. ²⁸ Saá kundivi to'on Ndios ña nítaa naprofeta xina'á xa'a taa ta ti'vi Ndios sakaku ra na ñoyívi yó'o, káchí ña saá: “Kani sijn ñivi ñii kúu ra xí'in ñivi na on vá'a, na toon ní ini”, káchí ña.

²⁹ Ta nanívi yá'a yichí ñoq tákaa ndaa taJesús kándiva'a ní na xí'in ra, ta káva na sijn na, káchí na saá xí'in ra:

—Yó'o kúu taa ta ñika'an: “Yí'i sandí'i xá'a ve'e ño'o ká'no, ta tixin ña unj kivi tuku kasa va'a ña”, káchí ún, ³⁰ ta vitin, jsakaku xí'in mji ún, ta sanoo xí'in mji ún nda'a tón cruz! —káchí na xí'in ra.

³¹ Ta ñii kiva saá na sáná'a ndayi Ndios xí'in naná'no ñoq nasutu kúsiki na ra ta xáku ndaa na ra, ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Tayó'o sakaku ra inká ñivi, ta on vása kivi sakaku xí'in mji ra vitin.

³² Tá ndixa kúu ra Cristo, taRey ñoo yó Israel, ta ná sanoo xí'in mji ra nda'a tón cruz vitin ña koto yó, ta saá kandixa yó ra —káchí na.

Ta na ovi tákaa ndaa xí'in ra kúsiki ña'a na ta kándiva'a na xí'in taJesús.

Ñayó'o ká'an ndasaá ñixi'i taJesús

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Ta ñitondaqa kaa uxu ovi ma'ño ndivi, ta kixá'á kúnaa ndi'i ñoyívi anda kaa unj xikuaa.† ³⁴ Ta kaa unj kúu ña, ta saá ndeé va'a ñika'an taJesús, káchí ra saá:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —káchí taJesús. To'on yó'o káchí ña saá: Tata Yivá mji i, Tata Yivá mji i, ¿ndachun sandakoo ún yí'í?, káchí ña.

³⁵ Ta sava ñivi na yíta yatin yó'o, xini so'o na ña ñika'an ra, ta káchí na saá:

—Konj so'o ndó, tayó'o kána ra taprofeta Elías ña chindeé ña'a ra —káchí na.

³⁶ Ta ñii tayó'o xíno ra kuá'an ra, ta sachii ra ñii tikoto kuikon xí'in vino yiyá, ta chinóo ra ñayó'o ñoq yiton, ta ndjko ra taxi ra ko'o taJesús, ta ñika'an tayó'o xí'in ñivi:

—On ke'é ndó ra. Ná koto yó án kixi taElías sanoo ña'a ra —káchí ra.

³⁷ Ta saá taJesús xí'in ndi'i ndee ra ñika'an ra, ta ñixi'i ra. ³⁸ Tá mii saá xandikon ñinda'ta ma'ño tikoto tákaa Cuarto Yii ve'e ño'o ká'no, ta kixá'á ña ñinda'ta ña chí ñino ta ñoo ña nda ñino. ³⁹ Ta ta ndíso chiño xí'in ñii ciento natropa, yóo yatin ra ñoq tákaa ndaa taJesús, ta xini so'o ra ñii ndeé ñika'an taJesús ta ñixi'i ra, ta ta ndíso chiño yó'o ñika'an ra saá:

—Ndixa tayó'o xikuu Sa'ya Ndios —káchí ra.

⁴⁰ Ta nda xiká yíta kuá'a ní nási'í xito ná. Ñii ñayó'o kúu ñaMaría Magdalena, inká ña kúu ñaMaría, si'i taJosé xí'in taJacobo talo'o, ta inká ña kúu ñaSalomé. ⁴¹ Nayó'o kúu ná xindikon sata taJesús, chindeé ná ra, kisa chiño ná ñoq ra estado Galilea. Ta yíta kuá'a ní inká nási'í ná ndikon sata ra, ná kixaa xí'in ra ñoo Jerusalén yó'o kúu ná.

Ñayó'o ká'an xa'a ña ñinduxun taJesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Ta kivi viernes kúu ña, ta kivi yó'o kisa ndivi na ndi'i ña xinj ñó'o na xa'a kivi yji ña nákindee na. Ta xikuaa ta xa kuá'an kúnaa kúu ña, xa

† 15:33 Kaa uxu ovi ndivi naní ña kaa jño ñoq naño Roma, ta kaa unj xikuaa naní ña kaa jin ñoq naño Roma.

yatin ní tondaa hora ña kixá'á kivi ña nakindée na. ⁴³ Ta kixaa taJosé, ta kixi ñoo Arimatea, ta kúu ra tachiño ká'no tatá'an naJunta Suprema. Ta ndáti ra kivi kixá'á ka'nda chiño Ndios ñoyívi yó'o. Ta on vása ní-yí'ví ra, ta nixa'an ra noo taPilato ndukú ra yiki koñu taJesús ña sanduxun ra ña.

⁴⁴ Ta naka'nda ní ini taPilato xini so'o ra ña kama ní nixi'i taJesús, ta kana ra ta ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa vaxi ra, ta nindaká to'on ña'á ra:

—¿Án ñandaa nixi'i taJesús? —káchí ra.

⁴⁵ Ta ta ndiso chiño yó'o nika'an ra, káchí ra:

—Ndixa xa nixi'i taJesús.

Ta saá taPilato taxí ra yichi nda'a taJosé naki'in ra yiki koñu taJesús.

⁴⁶ Ta taJosé sata ra ñii tikoto va'a, ta nixaa ra ta sanoo ra yiki koñu taJesús nda'a tón cruz, ta xí'in tikoto va'a yó'o chisúku ndaa ra yiki koñu taJesús. Ta nixa'an ra ta chikaa va'a ña'á ra ini kavua, ta nakasi ra ye'é kavua yó'o xí'in ñii yuu ká'no. ⁴⁷ Ta ñaMaría Magdalena xí'in ñaMaría si'i taJosé xito ná mikía chinoo na yiki koñu taJesús.

16

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús kivi natakú ra
(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Ta nyaa'a kivi yii ña nákindée najudío, ta ñaMaría Magdalena xí'in ñaSalomé, xí'in ñaMaría si'i taJacobó, sata ná ña'a ña xa'an támi ña ko'on ná chikaa ná ña yiki koñu taJesús. ² Ta xitaan ní ta sakán keta ño'o, kivi noó semana ña kúu domingo, kua'an ná noo ninduxun taJesús. ³ Ta ká'an xí'in tá'an mji ná, káchí ná saá:

—¿Yu kúu na chindee mji yó ña sakuta'a na yuu ña nona kivi yó kavua yó'o? —káchí ná.

⁴ Ta saá nixaa ná, ta nakoto ná on vása ndási ka ye'é kavua xí'in yuu ká'no. ⁵ Ta nixi'vi ná ini kavua. Ta xini ná ñii taa yoo ra siin kua'á noo xindú'u yiki koñu taJesús, ta ndixin ra ñii tikoto káni, yaa ní ña, ta násí'í yó'o niji'ví ní ná. ⁶ Ta saá nika'an ra xí'in ná:

—On kuyi'ví ndó. Ndó'o nandukú ndó taJesús taño Nazaret, taa ta katakaa ndaa na nda'a tón cruz. Xa natakú ra. On koó ka ra yó'o. Koto ndó noo chinoo na ra. ⁷ Ta kua'an ndó ta ndato'on ndó xí'in taPedro xí'in inká na nixika xí'in ra, káchí ndó saá xí'in na: “Ko'on si'na taJesús noo ndó ña kundati ra ndó'o estado Galilea. Kán koni ndó ra, tá yoo ña nika'an ra xí'in ndó”, káchí ndó xí'in na —káchí taa yó'o xí'in násí'í yó'o.

⁸ Ta saá násí'í yó'o kee ná ye'é kavua, ta xino ná kua'an ná, yí'ví ní ná anda kisin ná kua'an ná. Ta ni-xiin ná ndato'on ná xí'in nda ñii nivi, saá chi yí'ví ní ná.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús
kivi niti'vi ra noo ñaMaría Magdalena
(Jn. 20:11-18)

⁹ Ta saá taJesús natakú ra xitaan ní kivi noó semana ña kúu domingo. Ta si'na niti'vi ra noo ñaMaría Magdalena ña xa tava ra uxá nima ndiva'a xikomí. ¹⁰ Ta saá kua'an ña ndato'on ña xí'in na nixika xí'in ra. Ta naní'í ña nayó'o, ndoo na kúchuchú ní ini na ta xáku ní na. ¹¹ Ta xini so'o na ña nika'an ña xa natakú taJesús, saá chi xa xini ña ra, ta ni-xiin nayó'o kandixa na ña.

*Ñayó'o ká'án xá'a tajesús**kivi nítivi ra noo ovi na xindikon satq ra*
(Lc. 24:13-35)

¹² Tajesús, kivi nítivi ra yichj noo ovi nivi na kuá'an yuku, ta on vása ná'a ká ra tá si'na xa ná'a ra. ¹³ Ta na ovi yó'o ndikó na ta nixaa na noo yóo inká na xindikon satq tajesús, ta ndatq'on na xí'in nayó'o ña xa xini na ra, ta na xinj so'o ñayó'o ni-xiin na kandixa na.

*Ñayó'o ká'án xá'a tajesús**ña sakuiso chiño ra naxika xí'in ra*

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ Ta saá tajesús nítivi ra noo na uxu ñii naxika xí'in ra, tá ndoo ká na noo mesa. Ta ndeé ní njiká'an ra xí'in na on vá'a ké'é na xá'a ña ni-xiin na kandixa na ña natakú ra, chi kisa só'o xí'in mji na, saá chi ni-xiin na konj so'o na to'on ña njiká'an nivi na xini xa natakú ra. ¹⁵ Ta saá njiká'an ra xí'in na:

—Kuá'an ndó ndi'i saá xiiña ñoyívi yó'o ta ká'an ndoso ndó to'on ñava'a xá'a j noo nivi. ¹⁶ Nivi na kandixa yí'j ta kuchu na, ta saá Ndios sakaku ra na ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. Ta nivi na on vása kandixa yí'j, nayó'o kuachi ndiso na ta kuachi ñayó'o taxi ña ña xo'vi ní na ndi'i saá kivi ña vaxi. ¹⁷ Ta vitin ká'an j xí'in ndó, milagro yó'o koo xí'in na kándixa yí'j: xí'in ndayí'j ta xí'in kivi j tava na nima ndiva'a; ta ká'an na inká noo to'on xá'a ña on vása ní-sakuá'a na; ¹⁸ tá ñii sana tiin na tikoo xati ta on koo ña kundo'o na; tá ñii sana ko'o na táveneno ta on koo ña kundo'o na; ta chinoo na nda'a na sijn án noo kivi na ndeé ndó'o ta nduva'a na. Milagro yó'o kuu ña kunakaá xí'in na kándixa yí'j —káchí tajesús xí'in naxika xí'in ra.

*Ñayó'o ká'án xá'a tajesús ña ndaa ra**kuano'o ra ñoyívi nino*

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Tá ndi'i njiká'an tajesús saá xí'in na, ta ndaa ra kuano'o ra ñoyívi nino, ta xikoo ra sijn kua'á Ndios. ²⁰ Ta saá na nixika xí'in ra kixá'a na kuá'an na ká'an ndoso na to'on Ndios noo nivi ndi'i saá xiiña. Ta mji tajesús chindeé ra na ña yoo milagro xí'in nivi. Xá'a ñayó'o nivi na xito milagro yó'o ta na nixika xí'in tajesús kúndaá ini na ndi to'on ká'an ndoso na kú ñandaá. Saá yoo ña.

To'on ñava'a xa'a Jesucristo ña n̄taa taLucas

TaLucas taa ra to'on yó'o kuq'an ña nda'a taTeófilo

¹ "Tata Teófilo, xa kuq'a ní n̄vi n̄taa na xa'a ña ndixa ke'é Jesucristo xí'in yó. ² Ta ñii k̄i'va ndatán yóo to'on ña saná'a na x̄ndik̄on sat̄a ra, saá yóo ña n̄taa na. T̄and̄a k̄iv̄i k̄ixá'á Jesucristo k̄isa chiño ra ñoyívi yó'o, x̄ini na ña ke'é ra, ta x̄inj̄ so'o na ña saná'a ra, ta nayó'o n̄k̄a'q̄an ndoso na to'on ra. ³ Ta saá tuku ȳi'j̄ xa s̄akuá'á va'a j̄ ndi'i ña ke'é ra xí'in ndi'i ña saná'a ra nd̄a k̄iv̄i k̄ixaa ra ñoyívi yó'o. Ta x̄áni s̄inj̄i va'a ná taa j̄ to'on ña ndaa yó'o, ndatán n̄ix̄iyo ña, ta ti'v̄i j̄ tutu yó'o xaa ña nda'a ún, Teófilo ta to'ó. ⁴ Ta saá kundaa va'a ini ún ñandaa kúu ña xa saná'a na yó'o xa'a Jesucristo", káchí taLucas xí'in taTeófilo.

*Ñii ángel ña k̄ixi noq Ndios
ká'q̄n ña kaku tajuan, ta sakuchu n̄vi*

⁵ K̄iv̄i t̄arey Herodes xá'nda chiño ra noq ñaño estado Judea, n̄ix̄iyo ñii sut̄u nan̄i ra Zacarías. Tayó'o kúu ñii ta náta'an xí'in ñii ti'vi sut̄u, ta k̄iv̄i ti'vi nasut̄u yó'o nan̄i Abías. Ñásí'í taZacarías yó'o nan̄i ñá Elisabet, ta m̄i ra xí'in ñásí'í ra kúu nas̄'ya ñani síkuá t̄asut̄u Aarón. ⁶ TaZacarías xí'in ñásí'í ra ñáElisabet n̄vi nandaa kúu na noq Ndios, ta kándixa ndi'i na ña xá'nda chiño Ndios, ta ink̄a n̄vi n̄-kuchiño nan̄i na to'on ña k̄a'q̄n on vá'a na xa'a taZacarías xí'in ñásí'í ra. ⁷ Ta on koq̄ sa'ya na, chi ñánóma kúu ñáElisabet, ta ñáyó'o xí'in ȳi'j̄ ñá na x̄ikuq'a ní kúu na.

⁸ Ta saá n̄it̄ond̄aa k̄iv̄i nasut̄u natá'an taZacarías k̄ixaa na kasa chiño na noq Ndios ve'e ño'o ká'no ña nákaa ñoo Jerusalén. ⁹ Ch̄ikaa na ndat̄i xí'in yūu válí chi saá ke'é na ña koto na yukú chiño kukomí ñii ñii sut̄u. Ta saá k̄eta ña taZacarías n̄ni'i ra chiño ña k̄i'vi ra Cuarto Ȳij̄ ña nákaa ini ve'e ño'o yó'o, ta ka'mi ra xuxa va'a ña ndóso noq mesa tón ȳi'j̄. ¹⁰ K̄iv̄i n̄k̄i'vi taZacarías Cuarto Ȳij̄ ña ka'mi ra xuxa va'a noq Ndios, ta ndi'i n̄vi ndóo na ndat̄i na ke'e ña kúu yé'é ve'e ño'o, ta ká'q̄n na xí'in Ndios. ¹¹ Ta saá ñii ángel k̄ixi noq Ndios k̄ixaa ña noq taZacarías, ñíndichi ña s̄ijn̄ kua'á mesa tón ȳi'j̄ noq x̄ix̄i xuxa va'a. ¹² Ta x̄ini ra ñaángel, ta k̄ixá'á ndi'i ní ini ra, ta yí'ví ní ra. ¹³ Ta saá n̄k̄a'q̄n ñaángel xí'in ra:

—Tata Zacarías, on kuyi'vi ún, chi Ndios x̄inj̄ so'o ra ña n̄k̄a'q̄n ún xí'in ra, ta ke'é ra ñii ñava'a xí'in ndó: koo sa'ya ún xí'in ñásí'í ún ñáElisabet, ta chinóo ndó k̄iv̄i ra kunan̄i ra Juan. ¹⁴ K̄iv̄i kaku sa'ya ndó, ta kusij̄ ní ini ndó'ó. Ta kusij̄ ní ini ink̄a n̄vi k̄iv̄i kaku ra, ¹⁵ chi noq Ndios sa'ya ña ndó kuu ra ñii t̄a ta ká'no. Ta nd̄a ñii k̄iv̄i on ko'o ra vino, ni on ko'o ra ink̄a ndut̄a tá s̄ax̄iini n̄vi. T̄and̄a k̄iv̄i k̄ixá'á ra kunakaq̄ ra t̄ix̄in si'i ra, ta ch̄utú n̄im̄a ra xí'in ñandee N̄im̄a Ndios. ¹⁶ Ta saá chindee ra kua'á ní naIsrael sanandikó ra n̄im̄a na ña ko'q̄n na yich̄i Ndios. ¹⁷ Ndatán ñii k̄i'va n̄ix̄iyo ndee N̄im̄a Ndios xí'in taprofeta Elías x̄ina'á, saá koo N̄im̄a Ndios xí'in sa'ya ndó yó'o. Ta kukomí ra yich̄i k̄a'q̄n ra xí'in n̄vi ña nakutá'an va'a na kúu yivá xí'in sa'ya na. Ta chindee ra n̄vi na on x̄inj̄ konj̄ so'o ña nduu na n̄vi na va'a kandixa Ndios. Saá sa'ya ndó yó'o chindee ra naIsrael ña koo ti'va na nakí'in na T̄a taKá'no noq yó —káchí ñaángel xí'in taZacarías.

18 Ta ndakuijn taZacarias, nindaqa to'on ra ñaangel, kachí ra saá:

—¿Ndasaa koo kundaq ini i ña kundivi ña ká'an ún xí'in i?, chi vitin taxiku'a ní kúu i, ta saá tuku ñaxiku'a ní kúu ñási'i —káchí taZacarias xí'in ñaangel.

19 Ta ndakuijn ñaangel, nika'an ña xí'in taZacarias.

—Yi'i naní Gabriel, ta ndi'i saá kivi ñindichi i noq Ndios. Ta mji Ndios kúu ta t'vi yi'í vaxi i ka'an i ñava'a yó'o xí'in ún. 20 Ta vitin xa'a ña on vása ní-kandixa ún to'on ña nika'an i xí'in ún, on kuchiño ka ka'an ún nda ñii to'on nda kixaa kivi kundivi to'on yó'o. Ta ndixa vaxi ñii kivi ña kundivi ndi'i ña nika'an i xí'in ún —káchí ñaangel xí'in taZacarias.

21 Ta nivi na ndóo ndati ke'e, ká'an xí'in tá'an na ña kuáchí ní taZacarias, ta kixá'a na ndi'i ní ini na xa'a ra. 22 Ta saá keta taZacarias, ta ni-kuchiño ka'an ra xí'in na. Ta kundaq ini na ndi Ndios t'vi ra ñii ña nitivi noq tayó'o ini Cuarto Yi ve'e ño'o. Ñakán kía ni-kuchiño ka'an ka ra xí'in na, nda sáná'a kuiti ra xí'in nda'a ra.

23 Ta nitondaq kivi ndi'i kisa chiño taZacarias ve'e ño'o, ta kuano'o ra.

24 Ta saá nja'a lo'o kivi, ta ñási'i ra ñaElisabet nijkee sa'ya ña. Ta nixiyo ña o'on yoo ini ve'e ña, ta nda lo'o on vása ní-keta ña. Ta nika'an ña, kachí ña saá: 25 “Ndios ke'e ra ñava'a xí'in i, xa nitaxi ra ñii ñato'ó ká'no nda'á i chi vitin koo ñii sa'ya i, ta kundaq ra ña kúka'an noq i noq nivi”, kachí ña.

To'on yó'o káchí ñaangel ña kixi noq Ndios

kivi nika'an ña xí'in ñaMaría

26 Xa ñoo yoo ño'o sa'ya ñaElisabet ta saá t'vi Ndios ñaangel Gabriel ku'a'an ña ñoo Nazaret, ña nákaa estado Galilea. 27 Ku'a'an ña koto ña ñii ñakuáan lo'o naní ña María, ña tá'an tondaq nda ñii taa kúu ña. Ta xa ndási ña tonda'a ña xí'in ñii taa naní ra José, sa'ya ñani síkuá tarey David kúu ra. 28 Ta nixaa ñaangel noq ñaMaría yó'o ta chindee ña'a ña, nika'an ña, kachí ña saá:

—iKua'a, nana! Yó'ó kúu ña nini'i ñava'a noq Ndios, ta yoo ra xí'in ún. Ta ke'e ra ñava'a ní ka xí'in ún noq ndi'i inka nási'i.

29 Ta ñaMaría xini ña ñaangel yó'o, ta xini so'o ña to'on ña nika'an ña, ta kixá'a ndi'i ní ini ña, xáni sini ña: “¿Ndachun nika'an ñaangel to'on yó'o xí'in yó'o?” 30 Ta saá ká'an ka ñaangel xí'in ña:

—On kuyi'vi ún, chi Ndios taxi ra ñii ñato'ó ní nda'a ún. 31 Ta vitin kee sa'ya ún, ta kivi kaku talo'o sa'ya ún, ta chinoo ún kivi ra kunaní ra Jesús.*

32 Ta kuu ra taa tá ká'no, ta sakunaní na ra Sa'ya Ndios taKá'no, ta Ndios taxi ra ña kuu tayó'o tarey ká'no. Ndátan nixiyo xii síkuá ra tarey David, saá koo ra. 33 Ta ka'nda chiño ra noq nalsrael, ta nda ñii kivi on ndi'i xa'a ndee ra, ta kuu ra tarey ndi'i saá kivi ña vaxi —káchí ñaangel xí'in ñaMaría.

34 Ta saá ndakuijn ñaMaría:

—¿Ta ndasaa koo ñayó'o?, chi nda ñii taa on tá'an tondaq yi'i —káchí ña xí'in ñaangel.

35 Ta ndakuijn ñaangel:

—Ta Nima Ndios kixaa ña xí'in ún, ta ndee Ndios taKá'no kixaa ña ndátan ñii kundaq koo ña, ta nakundixin ní ndi'í ún ña. Ñakán sa'ya ún kuu ra ñii taa yi, ta kunaní na Sa'ya Ndios. 36 Ta ñave'e ún ñaElisabet xa ño'o sa'ya ña. Vará ñaxiku'a ní kúu ña, ta on kivi koo sa'ya ña, kachí nivi,

* 1:31 Kivi “Jesús” kóni kachí ña: Ndios sáka ku ra nivi.

ta vitin xa ñño yoo ñó'o sa'ya ñá. ³⁷ Saá chi Ndios kúchiño ra kasa ndivi ra ndi'i chiño, on koo nda ñii chiño ña yo'vi noo Ndios —káchí ñaángel xí'in ñáMaría.

³⁸ Ta ndakuijn ñáMaría, káchí ñá saá:

—Yí'j kúu ñá kisa chiño noo Ndios, ta va'a ná ke'é ra xí'in j ndatán yoo ña ñika'an ún xí'in j —káchí ñáMaría xí'in ñaángel.

Ta saá kee ñaángel ku'a'an ña.

Tq'on yó'o ká'qn ñáMaría ku'a'qn ñá koto ñá ñáElisabet

³⁹ Ta n'ya'a lo'o k'ivj, ta kee ñáMaría, nómi ñá ku'a'an ñá ñoo ña nákaa ma'ño yukú estado Judea. ⁴⁰ Ta n'xaa ñáMaría, ta ñik'vi ñá ve'e ta Zacarías, ta ñika'an ñá tq'on chindee ñá ñáElisabet. ⁴¹ Tá x'ini so'o ñáElisabet ña chindee ñáMaría, ta k'andeta sa'ya ñá t'ixin ñá, ta Níma Ndios k'ixaa ña, ta sakutú ña n'ima ñáElisabet xí'in ndee Ndios. ⁴² Ta xí'in ndi'i ndee ñá ñika'an ñá xí'in ñáMaría, káchí ñá saá:

—jTa ká'no ní ka ñava'a ke'é Ndios xí'in ún noo ndi'i inká násí'y ñoyívi yó'o! jTa ká'no ní ñava'a ke'é ra xí'in sa'ya ún! ⁴³ Ta, jndachun Ndios ke'é ra ñava'a xí'in j ña taxí ra k'ixaa ún koto ún yí'j! jYu kúu yí'j, ta va'xi ún koto ún yí'j! Chi yó'o kúu sí'y taKá'no noo j. ⁴⁴ X'ini so'o j to'on chindee ún yí'j, ta saá sa'ya j k'andeta ra t'ixin j chi kúsi ní ni ra. ⁴⁵ Ta nákaa ñasj n'ima ún, chi kándixa ún Ndios ña kasa ndivi ra ña ñika'an ra xí'in ún —káchí ñáElisabet xí'in ñáMaría.

⁴⁶ Ta ñika'an ñáMaría saá:

Xí'in n'ima j kisa ká'no j Ndios.

⁴⁷ Kúsi ní ini j chi Ndios sakaku ra yí'j.

⁴⁸ Ndios ndaa ra yí'j, vará ndasaá kuiti ñándá'ví ñá kisa chiño noo ra kúu j. Ñakán ñivi na táku vitin xí'in ñivi na kutaku k'ivj ña va'xi sakunaní na yí'j:

Ña'a ñá nákaa ñasj n'ima, kachí ñivi xa'a j.

⁴⁹ Saá chi Ndios ta kómí ndee ká'no, ke'é ra ku'a'a ní ñava'a xí'in j.

jTaa tayj kúu Ndios!

⁵⁰ Ta k'ivj vitin xí'in k'ivj ña va'xi Ndios kúndá'ví ini ra x'ini ra ñivi na kisa tq'ó ña'a.

⁵¹ Ndios xí'in ndee mji ra k'isa ndivi ra ku'a'a ní chiño ná'no.

Ta xí'in ndee ra xa'ta ní'no ra ñivi na kisa ká'no xí'in mji.

⁵² Ta Ndios sanoo ra nda ñino ñivi naná'no ñoyívi yó'o, na kúu na ña'a ní ini,

ta ndan'í síkón ra ñivi na on vása ña'a ini ña nduu na naná'no.

⁵³ Ndios taxí ra ku'a'a ní ñaxíxi nda'a ñivi nandá'ví na xí'j so'ko,

ta taxí ra ñivi nakuiká ku'a'an v'ichí na.

⁵⁴ Ndios chindee ra naIsrael,

ndi'í saá k'ivj kúndá'ví ini ra x'ini ra na,

⁵⁵ chi saá ñika'an ra xí'in x'ij síkuá yó taAbraham, ta xí'in ndi'í sa'ya ñani síkuá tayó'o.

Ndios káchí ra kúndá'ví ini ra koni ra mji yó ndi'í saá k'ivj ña va'xi, káchí ñáMaría.

⁵⁶ Ta saá ñindo' ñá, ñix'yo ñá xí'in ñáElisabet unj yoo, ta kee ñá kuano'o ñá.

Ñayó'o ká'qn xa'a k'ivj kaku tafuan, taa ta sakuchu ñivi

⁵⁷ Tá xa ñitondaa k'ivj kaku sa'ya ñáElisabet, ta kaku ñii taa lo'o. ⁵⁸ Ta saá kúndaa ini nave'e ñá xí'in na x'ini tá'an xí'in ñá ndí Ndios ke'é ñava'a xí'in ñá ña kaku sa'ya ñá. Ta saá kúsi ní ini ndi'í na xí'in ñá. ⁵⁹ Ta

n̄itond̄aa k̄ivj on̄a k̄aku tikuá'á lo'o yó'o, ta k̄isa ndivi na costumbre n̄ani ña circuncisión xí'in ra ña kóni kachí xá'nda na lo'o ñii s̄inj̄ ñat̄ee ra. Ta kóni na sakunaní na ra Zacarías, chí saá n̄ani yivá ra. ⁶⁰ Ta ñik̄a'̄an si'í ra ñáElisabet, káchí ñá saá:

—On k̄ivj saá, v̄a'a ná kunaní ra Juan —káchí ñá.

⁶¹ Ta nd̄akuijn̄ na, káchí na:

—¿Nd̄achun kóni ún kunaní ra saá? Nd̄a ñii nave'e ún on̄ k̄oq̄ n̄ani saá —káchí na.

⁶² Ta saná'a nda'a na n̄oq̄ yivá ra ndasaá kóni ra kunaní sa'ya ra. ⁶³ Ta saá ndukú ra ñii v̄itj̄ n̄oq̄ na, ta t̄aa ra k̄ivj̄ n̄oq̄ tón v̄itj̄ yó'o: “Kunaní ra Juan.” Ta ñaka'nda ini ndi'i na. ⁶⁴ Ta saá x̄and̄ik̄on̄ t̄aZacarías k̄ixá'á kúchiño k̄a'̄an ra, ta k̄isa ká'no ra Ndios. ⁶⁵ Ta ndi'i n̄ivi na ndóo yó'o ñaka'nda ini na, ta k̄ixá'á na s̄akuij̄a ní'nó na t̄o'on x̄a'a ñayó'o ndi'i saá ñoo ña ñó'o yuk̄u estado Judea. ⁶⁶ Ta ndi'i n̄ivi na x̄inj̄ so'o ña nd̄o'o t̄aZacarías, xáni ini na x̄a'a ña, ta n̄ind̄ak̄a t̄o'on tá'an na, káchí na saá:

—¿Yu kuu tikuá'á lo'o sa'ya t̄aZacarías k̄ivj̄ kuká'no ra? —káchí na, chí kúnd̄aa ini na ndí kómí t̄alo'o yó'o ndee Ndios.

Xí'in t̄o'on yó'o t̄aZacarías k̄isa ká'no ra Ndios

⁶⁷ Ta Níma Ndios s̄akutú ña ini t̄aZacarías xí'in ndee Ndios, ta ñik̄a'̄an ra, káchí ra saá:

⁶⁸ Ná kasa ká'no yó Ndios, t̄a xá'nda chiño n̄oq̄ m̄ij̄ yó naIsrael, Ndios ch̄indeé ra n̄ivi ñaño yó na kúu na nd̄ik̄on̄ ña'á, ta s̄ak̄aku ra yó.

⁶⁹ Ta t̄i'v̄i ra ñii t̄aa t̄andeé ní, ta kixaa ra s̄ak̄aku ra m̄ij̄ yó.

T̄andeé yó'o kúu ñii sa'ya ñani síkuá t̄arey David, t̄aa t̄a k̄isa chiño n̄oq̄ Ndios k̄uij̄a x̄ina'á.

⁷⁰ Saá yóo ña k̄ind̄oo Ndios xí'in nax̄ij̄ síkuá yó naIsrael, chí Ndios t̄axi ra t̄o'on ra nda'a naprofeťa ña ñik̄a'̄an ndoso na k̄uij̄a x̄ina'á, káchí na saá:

⁷¹ Ndios s̄ak̄aku ra m̄ij̄ yó n̄oq̄ na s̄aa ini x̄ini yó, ta s̄ak̄aku ra m̄ij̄ yó n̄oq̄ ndi'i n̄ivi na on̄ x̄ijn̄ koni yó.

⁷² X̄ina'á k̄und̄á'v̄i ini Ndios x̄ini ra nax̄ij̄ síkuá yó, ta kasa ndivi ra t̄o'on ra ña ch̄indú'u ra ke'é ra xí'in na.

⁷³ Ñik̄a'̄an Ndios xí'in x̄ij̄ síkuá yó t̄aAbraham

⁷⁴ ña ndixa s̄ak̄aku ra m̄ij̄ yó n̄oq̄ n̄ivi na s̄aa ini x̄ini yó, ñakán on̄ k̄uyj̄'v̄i yó kasa chiño yó n̄oq̄ Ndios.

⁷⁵ Ta kuu yó n̄ivi na nd̄akú ini, na nataxi xí'in m̄ij̄ n̄oq̄ Ndios, saá kasa ndivi yó chiño n̄oq̄ ra ndi'i saá k̄ivj̄ ña kutak̄u yó,

káchí t̄aZacarías.

⁷⁶ Ta saá ñik̄a'̄an ra xí'in tikuá'á lo'o sa'ya ra, káchí ra saá:

Yó'ó, t̄alo'o, k̄ivj̄ kuká'no ún, ta kuu ún t̄aprofeťa t̄a k̄a'̄an ndoso t̄o'on Ndios.

Ndasa v̄a'a ún yich̄i x̄a'a ña kivi kixaa T̄aa t̄aKá'no n̄oq̄ yó, t̄aa t̄a v̄axi ñoyívi yó'o, ta yó'ó kuu t̄a k̄o'on si'na n̄oq̄ ra.

⁷⁷ Ta saná'a ún n̄ivi ndasaá koo ña s̄ak̄aku Ndios n̄ivi na nd̄ik̄on̄ ña'á, chí kasa ká'no ini ra x̄a'a kuach̄i na.

⁷⁸ Sandoo ra ndi'i kuach̄i yó chí Ndios kúu ra t̄a ká'no ní ini.

Ñakán ti'v̄i ra ñii t̄aa t̄a yóo ñoyívi ñino, ta nd̄atán yóo ño'q̄ ña yé'e, saá yóo t̄aa t̄a ti'v̄i ra.

K̄ivj̄ kixaa ra ñoyívi yó'o, ta nd̄atán yóo ñii k̄ivj̄ x̄aá, saá koo ña.

79 Saá chi ke'é ra ña naye'e ño'o nqo ñivi na xíka yichj naa nqo yóo ña on vá'a,

ta saá kuchiño naki'in na ko'on na yichj va'a, ta kunakaq ñava'a ini na, káchí ta Zacarías xí'in tikuá'a lo'o sa'ya ra.

80 Ta saá talo'o tajuán yó'o xa'no ra, ta nduú ra ñii taká'no xí'in ndee Níma Ndios. Ta kee ra kuá'an ra, ta táku ra yuku yichí tãda ñitõndaq kivi kixá'a ra ká'an ndoso ra to'on Ndios nqo nañoó mji ra naIsrael.

2

Ñayó'o ká'an xa'q ña kaku Jesucristo

(Mt. 1:18-25)

1 Kuyya saá xa'nda chiño tarey Augusto ña ndakoo ñii censo ndi'i ñivi. 2 Censo yó'o kúu ñanaqõ ndakoo kuyya xa'nda chiño tagobernador Cirenio nqo na táku ñoo estado Siria. 3 Ta saá ndi'i ñivi ñixa'an na ñoo nqo xitaku xij sikuá na, ta náka'yi kivi na. 4 Ñakán kía kee taJosé ñoo ra Nazaret ña ndá'vi ndaa estado Galilea, ta kuá'an ra ñoo Belén ña ndá'vi ndaa estado Judea, chi taJosé kúu ra sa'ya ñani sikuá tarey David, ta xitaku ñoo Belén kuyya xina'a. 5 Ta kee taJosé kuá'an ra, ta kuá'an ñaMaría xí'in ra naka'yi kivi na, chi xa kindoq taJosé tonda'a ra xí'in ñá, ta ñáyó'o xa ñó'o sa'ya ñá. 6 Ta ñixaq na ñoo Belén, ta ñitõndaq kivi kaku sa'ya ñá. 7 Ta saá kaku ñii ta lo'o, sa'ya nqo ñá kúu ra, ta chisúku ndaa ñá ra xí'in tikoto, ta chindú'u ñá ra ini yiton nqo xixa'an kitj, chi on vása ní-naní'i na ve'e nqo kindoq na, saá chi xa chutú ndi'i ve'e nqo kisjn ñivi na xíka yichj.

Naángel na kixi nqo Ndios ñika'an na xí'in ñivi na ndaa ndikachi

8 Tá ñoo kaku sa'ya ñaMaría, ta yuku yatin ñoo Belén, ndóo na ndaa ndikachi. 9 Ta saá keta ñii ñaángel ña kixi nqo Ndios, ta livi ní, ta ká'no ní náye'e ño'o ña kee nqo Ndios, ta náye'e ña nqo ndóo na ndaa ndikachi, ta ñyi'ví ní ndi'i na. 10 Ta ñika'an ñaángel xí'in na, káchí ña saá:

—On kuyi'ví ndó, chi vaxi j ndato'on j ñava'a xí'in ndó, ta on sivi ndasaá ñii ñava'a xa'a ndó'o kúu ña ká'an j, ta vitin ká'an j ñava'a xa'a ndi'i ñivi, xa'a ña kusij ní ini na xí'in ndó. 11 Kivi vitin kaku ñii talo'o ñoo tarey David, ta talo'o yó'o kúu Ta Ta Sakaku ndó'o. Ta Cristo Ta TaKá'no nqo yó'o kúu ra.* 12 Ta ñayó'o koto ndó ña kundaa ini ndó ndi to'on ña ká'an j kúu ñandaq, chi naní'i ndó talo'o nísuku ra tikoto, ta nákaq ra ini yiton nqo xixa'an kitj —káchí ñaángel xí'in na ndaa ndikachi.

13 Ta xandikõn kixaq ña'a ní ka naángel, ta nakut'an na xí'in ñaángel yó'o. Ta kixá'a na kasa ká'no na Ndios, káchí na saá:

14 ¡Ná kanóo sikón ñato'ó Ndios, ta yóo ñoyivi ñino!

Ná koo va'a ini ñivi ñoyivi yó'o, na kúu ñivi na kusij ini Ndios xini ra, káchí naángel.

15 Tá ndi'i ñayó'o, ta saá ndi'i naángel kuano'o na ñoyivi ñino. Ta na ndaa ndikachi ñika'an xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Vitin ko'on yó ñoo Belén koto yó yu kúu ña yóo xa'a ña ñika'an ñaángel ña ti'ví Ndios kixi nqo yó —káchí na.

16 Ta saá kama kee na kuá'an na nandukú na tikuá'a lo'o, ta ñixaq na naní'i na taJosé xí'in ñaMaría xí'in tikuá'a lo'o, nákaq ra ini yiton nqo xixa'an kitj. 17 Tá xini na tikuá'a lo'o, ta ndato'on na ndi'i ña ñika'an

* 2:11 To'on "Cristo" kóni káchí ña: Ta Ta ti'ví Ndios ña sakaku ra ñivi.

ñaángel xa'a ra. ¹⁸ Ta ndi'i nivi na xini so'o to'on ña ndatq'on na ndáa ndikachi, ñaka'nda ní ini nayó'o. ¹⁹ Tá ñaMaría chikaá va'a ña to'on yó'o nima ña, ta nakani ní sini ña xa'a ña. ²⁰ Ta saá ndi'i na ndáa ndikachi, kuano'o na, ta kisa ká'no na ta kisa to'ó na Ndios, chi kúsi ní ini na xa'a ndi'i ña xini na xí'in ndi'i ña xini so'o na. Nii ki'va ndatán yóo ña ñika'an ñaángel xí'in na, saá yóo ña.

TaJosé xí'in ñaMaría kuq'an na ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén ña taxi na tikuá'á lo'o Jesús nda'a Ndios

²¹ Tá ñitondaá kivi oná kaku tikuá'á lo'o, ta kisa ndivi na costumbre ñani circuncisión xí'in ra, ña kúu ña xá'nda na lo'o ñii sini ñatq'e ra, ta sakanani na ra Jesús, chi saá ñika'an ñaángel xí'in ñaMaría kivi ta'an ka kee sa'ya ña.

²² Ta ñitondaá kivi kasa ndivi taJosé xí'in ñaMaría ña ká'an ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés. Ndayí yó'o káchí ña yukia ke'é ña'a xa'a ña kaku sa'ya ña, ta kukomí ña yichi ki'vi tuku ña ve'e ño'o. Ta saá taJosé xí'in ñaMaría kee na kuq'an na xí'in tikuá'á lo'o Jesús, chi kóni na taxi na ra nda'a Ndios ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén. ²³ Saá chi ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés xina'á káchí ña si'a: "Ndi'i taváli tanq'o sa'ya nivi, xini ñó'ó taxi na ra nda'a Ndios", káchí ndayí. ²⁴ Ñakán kía kuq'an na ve'e ño'o ká'no ña soqo na kití váli noq Ndios, chi yóo inka ndayí Ndios ña káchí saá: "Nivi nandá'vi xini ñó'ó soqo na ovi tindúlú án ovi tísata noq Ndios xa'a ña kaku sa'ya na", káchí ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés kuyya xina'á.

²⁵ Ta ñoo Jerusalén, yóo ñii ta ñani ra Simeón, ta tandaa kúu ra, ta kisa to'ó ní ra Ndios, ta yóo Nima Ndios xí'in ra. Ta taSimeón yó'o ndati ra ta ta ti'vi Ndios sakaku nivi naIsrael. ²⁶ Ta Nima Ndios xa ñika'an ña xí'in taSimeón yó'o:

—On kivi yachi ún, si'na koni ún Cristo, ta ta ti'vi Ndios —káchí Nima Ndios xí'in ra.

²⁷ Ta ñixaá taJosé xí'in ñaMaría xí'in tikuá'á lo'o Jesús ve'e ño'o ká'no ña kasa ndivi na ña ká'an ndayí Ndios. Ta mji kivi yó'o, Nima Ndios xa ñika'an ña xí'in taSimeón ña ko'on ra ve'e ño'o yó'o. ²⁸ Ta saá taSimeón nakut'an ra xí'in na, ta tjin ra ximoni ndaa ra tikuá'á lo'o Jesús, ta kixá'á ra kisa ká'no ra Ndios, káchí ra saá:

²⁹ Tata, yó'ó kúu taKá'no noq ndi'i ña yóo.

Ta vitin va'a taxi ún ña kivi j chi xa yóo va'a ini j vitin,

chi xa kisa ndivi ún ña ñika'an ún xí'in j.

³⁰ Xa xini j tikuá'á lo'o yó'o, ta ta ti'vi ún sakaku nivi ñoyivi yó'o.

³¹ Noq ndi'i nivi kisa ndivi ún ñava'a.

³² Ndatán yóo ño'o ña ye'e saá yóo tikuá'á lo'o yó'o, chi saná'a ra yichi ún noq nivi na on vása kúu naIsrael.

Ta xa'a tayó'o, kanóo síkón ñatq'ó naIsrael na kúu na ndikón yó'ó,

káchí taSimeón xí'in Ndios.

³³ Ta taJosé xí'in ñaMaría ñaka'nda ini na ndóo na, ña xini so'o na ña ñika'an taSimeón xa'a tikuá'á lo'o Jesús. ³⁴ Ta saá taSimeón ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndios ke'é ra ñava'a xí'in ndó, ná chindee ka ra ndó'ó —káchí ra xí'in na.

Ta ñika'an ka ra xí'in ñaMaría, si'i tikuá'á lo'o Jesús, káchí ra saá:

—Ndios chitóni ra sa'ya ún yó'o kuu ra ta ta sakaku kuq'a ní naIsrael.

Ta saá ni, sava naIsrael on kua'a na naki'in va'a na ra, ta nayó'o ndi'i xa'a

na. Sa'ya ún yó'o saná'a ra n̄vi x̄a'á Ndios, ta kuá'a ní n̄vi ɔn kandixa na ra. ³⁵ Ña ké'é n̄vi yó'o kúu ña saná'a yukia xáni s̄inj̄i na. Ta saá, nana, tɔndaá ñii k̄iv̄j̄ ta'v̄j̄ n̄ma ún; ndatán xa'nda ña xí'in espada, saá kundo'o n̄ma ún, chi kuchuchú ini ún x̄a'á sa'ya ún —káchí taSimeón xí'in ñáMaría.

³⁶ Ta ini ve'e ño'o ká'no yó'o yóo ñii ñáprofeta, naní ñá Ana. Ñii sa'ya taFanuel kúu ñá, ta x̄ij̄ sikuá ñá x̄ikuu taAser, ta ñax̄ikua'á ní kúu ñá. K̄iv̄j̄ x̄ikuu ñá ñálo'o, n̄j̄tonda'á ñá, ta n̄ix̄j̄yo ñá xí'in ȳij̄ ñá ux̄a kuȳya, ta saá n̄ix̄i'j̄ ra. ³⁷ Ta ñáAna k̄indɔo kuáan ñá, ta n̄ix̄j̄yo ñá kɔm̄j̄ s̄ikɔ kɔm̄j̄ kuȳya. Ta ndiv̄i ñoo yóo ñá, kisa ká'no ñá Ndios, ta ndá ñii k̄iv̄j̄ ɔn vása kéta ñá ve'e ño'o. Yóo k̄iv̄j̄ ɔn vása x̄ixi ñá chi yóo so'on ñá, ká'an ñá xí'in Ndios. ³⁸ Ta k̄ix̄aa ñáAna noɔ yóo ñáMaría xí'in taJosé xí'in tikuá'á lo'o Jesús, ta n̄ika'an ñá xí'in Ndios:

—Tata Ndios, táxa'vi ún, chi t̄j̄'v̄i ún tikuá'á lo'o yó'o k̄ix̄aa ra ñoyívi yó'o —káchí ñá.

Ta n̄ika'an ñá x̄a'á taJesús xí'in ndi'i n̄vi na kúu na ndáti ndí Ndios sakaku ra naño Jerusalén.

ÑáMaría, taJosé xí'in tikuá'á lo'o Jesús kuano'o na ñoo Nazaret

³⁹ K̄iv̄j̄ ndi'i k̄isa ndivi na ña ká'an ndayí Ndios ña n̄j̄taa taMoisés x̄inj̄a'á, ta saá taJosé xí'in ñáMaría xí'in tikuá'á lo'o Jesús n̄aki'in na kuano'o na ñoo Nazaret estado Galilea. ⁴⁰ Ta ñoo yó'o x̄á'no talo'o Jesús, ta ñii ñii kuȳya ndu ndeé k̄a ra. Ta ndu ra ta ndíchi ní s̄inj̄j̄, ta Ndios kúsiñ ní ini ra x̄ini ña'á ra.

Ñayó'o ká'an x̄a'á k̄iv̄j̄ n̄indɔo talo'o Jesús ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén

⁴¹ Ndi'i saá kuȳya taJosé xí'in ñáMaría xá'an na vikɔ Pascua† ñoo Jerusalén. ⁴² K̄iv̄j̄ n̄ix̄j̄yo taJesús ux̄u ɔv̄j̄ kuȳya, ta k̄ee ra kuá'an ra xí'in na vikɔ yó'o, chi saá n̄ix̄j̄yo costumbre na. ⁴³ Ta k̄iv̄j̄ ndi'i vikɔ, ta n̄aki'in na kuano'o na, ta n̄indɔo taJesús ñoo Jerusalén, ta ɔn vása ní-xinj̄j̄ taJosé ní ñáMaría ña n̄indɔo ra. ⁴⁴ Xáni ini na án v̄axi taJesús xí'in ink̄a nave'e na án v̄axi ra xí'in ink̄a natá'an na, ká'an na. Saá kúu, ta xa n̄j̄ya'a ñii k̄iv̄j̄ x̄ika na kuá'an na yich̄j̄, ta saá k̄ix̄á'á na nándukú na ra xí'in ñii ñii nave'e na, xí'in ñii ñii natá'an na. ⁴⁵ Ta ɔn k̄o'ɔ ra, n̄j̄-nani'i na. Ta saá ñáMaría xí'in taJosé ndikó na kuá'an na ñoo Jerusalén nandukú na ra.

⁴⁶ T̄anda k̄iv̄j̄ un̄j̄ naní'i na taJesús ve'e ño'o ká'no, yóo ra ma'ñõ namaestro na sán'a ndayí Ndios ña n̄j̄taa taMoisés x̄inj̄a'á. X̄inj̄j̄ so'o talo'o Jesús ña ká'an namaestro yó'o, ta ndák̄a tɔ'on ra na. ⁴⁷ Ta ndi'i nayó'o n̄aka'nda ini na x̄inj̄j̄ so'o na ña ká'an taJesús chi va'a ní s̄inj̄j̄ ra, ta ndíchi ní tɔ'on nd̄akuijn̄ ra. ⁴⁸ Ta k̄ix̄aa taJosé xí'in ñáMaría, x̄inj̄j̄ na talo'o Jesús, ta n̄aka'nda ini na x̄ito na, ta n̄ika'an si'í ra xí'in ra:

—Talo'o, ¿nd̄achun ke'é ún saá xí'in ndi'j̄? Yivá ún xí'in ȳij̄j̄, n̄andukú ndi'j̄ yó'o, ta ndí'i ní ini ndi'j̄ x̄a'á ún.

⁴⁹ Ta saá nd̄akuijn̄ taJesús:

—¿N̄d̄achun n̄andukú ndó ȳij̄j̄? ¿Án ɔn vása x̄inj̄j̄ ndó ndí chiño Yivá j̄ x̄inj̄j̄ ñó'ó kasa ndivi'j̄? —káchí ra.

† 2:41 Pascua najudio kána ña ux̄a k̄iv̄j̄ x̄a'á ña náká'an na ndasaá Ndios sakaku ra nax̄ij̄ sikuá na noɔ naño Egipto kuȳya x̄inj̄a'á.

⁵⁰ Ta ɔn vása ní-kundaa ini na yukia kóni kachí tɔ'on ña njka'an ra xí'in na.

⁵¹ Ta saá kee taJesús ñoo Jerusalén xí'in taJosé xí'in ñaMaría, ta kuano'o na ñoo Nazaret. Ta naaxa na kán, ta ndi'i saá kivi chikaa so'o ra ta kisa ndivi ra ndi'i ña ká'an yivá ra xí'in si'i ra. Ta si'i ra, nima mji ña chikaa va'a ña ndi'i ña ndó'o ña xí'in taJesús. ⁵² Ta xa'no taJesús, ta ndyu ká'no ka ra, ta kuu ndichí ka sijní ra. Ta Ndios xí'in nivi kúsij ní ini na xini na ra.

3

*TaJuan, taq ta sákuchu nivi, ká'an ndoso ra
noq nivi xa'a yichí Ndios
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)*

¹ Kuuya xa'on xá'nda chiño tarey Tiberio noq ndi'i ñoo ña ndá'vi ndaa ñoo Roma, tagobernador Poncio Pilato xá'nda chiño ra noq ñaño estado Judea, tarey Herodes xá'nda chiño ra noq ñaño estado Galilea, tarey Felipe, ta kuu ñani taHerodes yó'o, xá'nda chiño ra noq ñaño estado Iturea xí'in Traconite, ta tarey Lisaniás xá'nda chiño ra noq ñaño Abilinia. ² Ta tasutu Anás xí'in tasutu Caifás kuu taná'no noq ndi'i nasutu ñoo Israel. Ta mji kuuya yó'o Ndios njka'an ra xí'in taJuan, ta yoo yuku yichí, ta kuu sa'ya taZacarias. ³ Ta kee taJuan ku'a'an ra ndi'i saá xiiña yatin yuta Jordán. Ta njka'an ndoso ra tɔ'on Ndios xí'in nivi, káchí ra saá:

—On vása ke'é ka ndó ña on vá'a, ta nandikó ini ndó xa'a ña on vá'a ke'é ndó ña kasa ká'no ini Ndios xa'a kuachi ndó, ta saá na'a ndó kuchu ndó —káchí ra, ká'an ra xí'in nivi.

⁴ Ta xa'a taJuan yó'o nita ta profeta Isaías xina'a, káchí ra saá:
Noq yoo yuku yichí ka'an ndoso ra, káchí ra saá:

“Ná koo ti'va ini ndó, saá chi yachí kixaa mji taKá'no noq yó.

Kindaa ndó ña on vá'a sási noq ndó,
ta saá va'a kuchiño naki'in ndó ra”, káchí taq ta koo yuku yichí.

⁵ “Saá chi vaxi kivi tá ndi'i noq kónó nduu ndaa ña,
ta ndi'i yuku nduu ña yoso.

Ndi'i yichí yakua nduu ndakú ña,
ta ndi'i yichí yuu ní, ndundi ña, ta nduva'a ña.

⁶ Ta ndi'i nivi ñoyivi yó'o koni na yu kuu ta ti'vi Ndios ña sakaku ra na”,
káchí tɔ'on Ndios ña nita taIsaías xina'a.

⁷ Ta ku'a ní nivi njaxa na noq yoo taJuan, chi kóni na sakuchu ra na,
ta njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—iNdó'ó, sa'ya koq xati kuu ndó! ¿Yu kuu na njka'an xí'in ndó kuchu ndó,
ta saá sakaku xí'in mji ndó ña on saxo'vi Ndios ndó'ó kivi ña vaxi?

⁸ Tá ndixa nandikó ini ndó ta kóni ndó ko'on ndó yichí Ndios, ta xini ñó'ó kasa ndivi ndó chiño va'a ndatán kóni Ndios. Saá chi on vá'a kani sijní ndó ndí xa'a ña kuu ndó sa'ya ñani síkuá taAbraham, Ndios sakaku ra ndó'ó. Ta ká'an j xí'in ndó, Ndios kuchiño ra ndasa ra yuu yó'o nivi na nduu sa'ya ñani síkuá taAbraham. ⁹ Ta nivi na on vása kisa ndivi ña kóni Ndios, ndatán yoo yiton tón koon ku'i i on vá'a nda'a, saá yoo na noq Ndios. Ta Ndios xa yoo ti'va ra xí'in yáchá sijní ña taanda ra ndi'i yiton tón on vása koon ku'i va'a nda'a, ta ka'nda ra nó, ta kaan ra nó koqo nó noq xixi ño'o —káchí taJuan, ká'an ra xí'in na.

¹⁰ Ta saá njndaká tɔ'on na taJuan:

—¿Yukía va'a xíní ñó'ó ke'é ndí ña ɔn xɔ'vɪ ndí saá? —káchí na.

¹¹ Ta ndakuijn taJuan, nɪka'an ra:

—Tá yóo ñii ɬa, ta kómí ra ɔvɪ tikɔɬɔ, ta xíní ñó'ó taxi ra ñii tikɔɬɔ nda'a ɬa ɬa ɔn kɔɔ nda ñii tikɔɬɔ kómí. Tá yóo ña xíxi ñii ɬa, ta xíní ñó'ó taxi ra ña kuxu ɬa ɬa ɔn kɔɔ ñaxíxi —káchí taJuan xí'in na.

¹² Ta sava ñivi na káya sɪ'un noɔ nagobierno ñoo Roma kɪxaɔ na noɔ taJuan chi kóni na sakuchu ra na, ta nɪka'an na xí'in ra:

—Maestro, ¿yukía va'a xíní ñó'ó kasa ndivi ndí?

¹³ Ta ndakuijn ra:

—On sandá'ví ndó ñivi, ta kuiti naki'in ndó sɪ'un ña káchí nagobierno xí'in ndó.

¹⁴ Ta sava natropa kɪxaɔ na ñindaɬa tɔ'on na ra:

—Ta mɪ ndí, ¿yukía va'a xíní ñó'ó kasa ndivi ndí?

Ta ndakuijn taJuan, nɪka'an ra xí'in na:

—On kasa kuí'ná ndó sɪ'un inka ñivi, ta ɔn ka'an ndó ñavatá xa'a na. On ka'an kuáchí ndó xa'a ya'vi ndó, ta kusɪ ní ini ndó xí'in ña chá'vi na ndó'ó xa'a chiño ké'é ndó —káchí taJuan xí'in na.

¹⁵ Ta ku'a'a ní ñivi ndáti na ña kɪxaɔ Cristo, ɬa ɬa ti'vɪ Ndios ña sakaku ra na, ta xáni ini na saá: “¿Án ɔn sɪví mɪi taJuan kúu ra?” ¹⁶ Ta taJuan nɪka'an ra xí'in na:

—Yí'j sákuchu j ndó'ó xí'in takuú, ta sata yí'j vaɪi ñii ɬa ɬa ndeé ka noɔ yí'j. Ta yí'j kúu ɬa kisa chiño kuiti noɔ ra. Ta ɬa ndeé ka noɔ j vaɪi sata j, ta sakuchu ra ndó'ó xí'in mɪi Nímɔ Ndios, ña yóo ndatán yóo ño'ɔ xíxi. ¹⁷ Xa yóo ti'va ra kasa nani ra xa'a kuachi ñivi, ta ke'é ra xí'in ñivi ndatán ké'é ñivi xí'in ndikɪn trigo ña xa'nda na ta saxixin na ña. Saá chi ɬayó'o nata'vi ra ñivi na va'a noɔ na ɔn vá'a. Ta taxi va'a ra ñivi na va'a ña kundɔɔ na ve'e ra, ta taan ra ñivi na ɔn vá'a noɔ xíxi ño'ɔ, ta nda ñii kɪvɪ ɔn nda'va ño'ɔ yó'o.

¹⁸ Ta xí'in ku'a'a ní tɔ'on ndíchí, ndatɔ'on taJuan xí'in ñivi ña nandikó ini na, ta saá tuku nɪka'an ndoso ra tɔ'on va'a xa'a Ndios xí'in na. ¹⁹ Ta xa'a ɬarey Herodes, nɪka'an taJuan, káchí ra saá: “On vá'a ke'é ɬarey Herodes, chi tonda'a ra xí'in ñásí'í ñani mɪi ra taFelipe”, káchí ra, nɪka'an ra noɔ ñivi. Ta taJuan nɪka'an ka ra xa'a ku'a'a ní inka ña ɔn vá'a ke'é taHerodes yó'o. ²⁰ Ta xí'in ndí'í ña ɔn vá'a yó'o, taHerodes ke'é ka ra inka ña ɔn vá'a ní ka ña chikaɔ ra taJuan ini ve'e ka.

Ñayó'o ká'an xa'a taJuan kɪvɪ sákuchu ra taJesús

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Ta kɪvɪ ta'an kunakaɔ taJuan ini ve'e ka, ta sákuchu ra ku'a'a ní ñivi. Ta saá sákuchu ra taJesús. Tá ká'an ka taJesús xí'in Ndios, ta ñixɔna ñoyívi ñino noɔ ra, ²² ta vaɪi noo Nímɔ Ndios. Ndatán ná'a tísata vaɪi noo rí, saá kɪxi noo ña, ta xikanóo ña noɔ ñíndichi taJesús. Ta ñivi na ndóo yu'u yuta xɪnɪ sɔ'o na tɔ'on Ndios nɪka'an ra nda ñoyívi ñino, káchí ra si'a:

—Yó'ó kúu Sa'ya j, ɬa kí'vi ní ini j xíní j, ta kúsɪ ní ini j xíní j yó'ó —káchí Ndios.

Tɔ'on yó'o ká'an yu kúu naxɪ sikuá taJesús

(Mt. 1:1-17)

²³ Tá ñixɪnɔ taJesús ɔkɔ uxu kɪyɔ, ta kɪxá'a ra sán'a ra ñivi. Xáni ini ñivi ndí sa'ya taJosé kúu ra. Ta taJosé kúu sa'ya taElí. ²⁴ Ta taElí kúu sa'ya taMatat, ta taMatat kúu sa'ya taLeví, ta taLeví kúu sa'ya

təMelqui, ta təMelqui kúu sa'ya təJana, təJana kúu sa'ya təJosé. ²⁵ TəJosé kúu sa'ya təMatatías, təMatatías kúu sa'ya təAmós, təAmós kúu sa'ya təNahum, təNahum kúu sa'ya təEšli, təEšli kúu sa'ya təNagai. ²⁶ TəNagai kúu sa'ya təMaat, təMaat kúu sa'ya təMatatías, təMatatías kúu sa'ya təSemei, təSemei kúu sa'ya təJosé, təJosé kúu sa'ya təJudá. ²⁷ TəJudá kúu sa'ya təJoana, təJoana kúu sa'ya təResa, təResa kúu sa'ya təZorobabel, təZorobabel kúu sa'ya təSalatiel, təSalatiel kúu sa'ya təNeri. ²⁸ TəNeri kúu sa'ya təMelqui, təMelqui kúu sa'ya təAdi, təAdi kúu sa'ya təCosam, təCosam kúu sa'ya təElmodam, təElmodam kúu sa'ya təEr. ²⁹ TəEr kúu sa'ya təJosué, təJosué kúu sa'ya təEliezer, təEliezer kúu sa'ya təJorim, təJorim kúu sa'ya təMatat, təMatat kúu sa'ya təLeví. ³⁰ TəLeví kúu sa'ya təSimeón, təSimeón kúu sa'ya təJudá, təJudá kúu sa'ya təJosé, təJosé kúu sa'ya təJonán, təJonán kúu sa'ya təEliaquim. ³¹ TəEliaquim kúu sa'ya təMelea, təMelea kúu sa'ya təMainán, təMainán kúu sa'ya təMatata, təMatata kúu sa'ya təNatán. ³² TəNatán kúu sa'ya təDavid, təDavid kúu sa'ya təIsaí, təIsaí kúu sa'ya təObed, təObed kúu sa'ya təBooz, təBooz kúu sa'ya təSalmón, təSalmón kúu sa'ya təNaasón. ³³ TəNaasón kúu sa'ya təAminadab, təAminadab kúu sa'ya təAram, təAram kúu sa'ya təEsrom, təEsrom kúu sa'ya təFares, təFares kúu sa'ya təJudá. ³⁴ TəJudá kúu sa'ya təJacob, təJacob kúu sa'ya təIsaac, təIsaac kúu sa'ya təAbraham, təAbraham kúu sa'ya təTaré, təTaré kúu sa'ya təNacor. ³⁵ TəNacor kúu sa'ya təSerug, təSerug kúu sa'ya təRagau, təRagau kúu sa'ya təPeleg, təPeleg kúu sa'ya təHeber, təHeber kúu sa'ya təSala. ³⁶ TəSala kúu sa'ya təCainán, təCainán kúu sa'ya təArfaxad, təArfaxad kúu sa'ya təSem, təSem kúu sa'ya təNoé, təNoé kúu sa'ya təLamec. ³⁷ TəLamec kúu sa'ya təMatusalén, təMatusalén kúu sa'ya təEnoc, təEnoc kúu sa'ya təJared, təJared kúu sa'ya təMahalaleel, təMahalaleel kúu sa'ya təCainán. ³⁸ TəCainán kúu sa'ya təEnós, təEnós kúu sa'ya təSet, təSet kúu sa'ya təAdán, təAdán kúu sa'ya Ndios.

4

Ñayó'o ká'ən xá'q təJesús

kivj ñanímą ndivą'a ká'no xito ndoso ña ra

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Ta nímą təJesús chútú ní ña xí'in ndeę Nímą Ndios, ta keę ra yuta Jordán, ta Nímą Ndios nika'ən ña xí'in ra ko'on ra noę yóo yuku yichí. ² Ta ovi siko kivj yóo təJesús yuku yichí, ta ñanímą ndivą'a ká'no xito ndoso ña ra, chi kóni ña sandá'ví ña ra. Ta ndą lo'o on vása ní-xixi təJesús, chi nixiyo so'on ra ovi siko kivj, ta saá xí'j ní ra soko. ³ Ta kixaa ñanímą ndivą'a ká'no noę ra ña koto ndoso ña ra, ta nika'ən ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Tá ndixa Sa'ya Ndios kúu ún, ta va'a ka'nda chiño ún noę yuu ña ndóo yó'o ná nduu ña sįta va'a —káchí ña xí'in təJesús.

⁴ Ta ndąkuijn təJesús, káchí ra saá xí'in ñanímą ndivą'a:

—Tə'on Ndios káchí ña saá: “On sįvi nina ña xixi nįvi kúu ña xini ñó'ó kutaku na. Ta xini ñó'ó kandixa va'a na tə'on Ndios, ta saá kutaku na”, káchí tə'on Ndios —káchí təJesús xí'in ñanímą ndivą'a.

⁵ Ta saá ñanímá ndivá'a ká'no ñiká'an ña xí'in taJesús ko'on ra xí'in ña, ta ndaa na ñii yuku sikón ní, ta ñandivá'a saná'a ña ra ndi'i ñoo ña yoo ñoyivi yó'o, ⁶ ta ñiká'an ñanímá ndivá'a xí'in taJesús, káchí ña saá:

—Taxi j ndayí nda'a ún kuu ún taká'no ñoo ndi'i ñoyivi yó'o, ta taxi j ndi'i ñakuiká xí'in ndi'i ñava'a nda'a ún. Saá chi ña'a mji j kuu ndi'i ña, ta yoo yichij taxi j ña nda'a ñivi na káchí ini mji j xini j. ⁷ Tá kuxití ún ñoo j, ta kasa to'ó ún yi j, ta taxi j ndi'i ña kómij nda'a ún —káchí ñanímá ndivá'a xí'in taJesús.

⁸ Ta taJesús ndakuijn ra, ñiká'an ra xí'in ña:

—jKuta'a ún ñoo j, yó'ó, ñanímá ndivá'a ká'no Satanás! Chi káchí to'on Ndios saá: “Ndasaá kuiti Ndios kasa to'ó yó, ta kasa ndivi yó chiño ra, ta on kasa to'ó yó, ni on kasa ndivi yó chiño inká na”, káchí to'on Ndios —saá ñiká'an taJesús xí'in ñanímá ndivá'a.

⁹ Ta saá ñanímá ndivá'a ká'no ñiká'an ña xí'in taJesús ko'on ra xí'in ña, ta ñixaa na yíta na sijnj torre ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ta ñiká'an ñanímá ndivá'a xí'in ra:

—Tá ndixa Sa'ya Ndios kuu ún, ta sakana xí'in mji ún nda ñino, ¹⁰ chi saá káchí to'on Ndios:

Ndios ti'vi ra ángel ña chindee na yó'ó ta kundaa va'a na yó'ó.

¹¹ Ta naángel natiin na yó'ó kanoo ún ñoo nda'a na,

ko'ko nakava ún ñoo yuu, ta takué'e ún,

káchí to'on Ndios —káchí ñanímá ndivá'a xí'in taJesús.

¹² Ta ndakuijn taJesús:

—Saá tuku káchí to'on Ndios: “On vá'a koto ndoso yó Ndios” —káchí taJesús.

¹³ Ta ndi'i xjto ndoso ñanímá ndivá'a taJesús, ta kee ña kuá'an ña, ta ndati ña inká kivi ña ndikó ña koto ndoso ña ra.

TaJesús kixá'a ra kisa ndivi ra chiño Ndios

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ Ta saá ndikó taJesús kuá'an ra, ta ñaxaa ra estado Galilea, ta ndee Nímá Ndios yoo ña xí'in ra. Ta ñixjta ní'no to'on xa'a ra ñii ñii ñoo. ¹⁵ Ta taJesús saná'a ra ñivi na nákutá'an kuá'a ní ve'e ño'o sinagoga ña yoo estado Galilea yó'o. Ta ndi'i ñivi na xini so'o ña ká'an ra, va'a ní ká'an na xa'a ra.

TaJesús ñaxaa ra ñoo Nazaret

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ Ta taJesús ñaxaa ra ñoo Nazaret ñoo xa'no ra. Ta ndi'i saá kivi yi j ña nákindee najudío xa'an ra ve'e ño'o sinagoga. Ta saá ñii kivi yi j, ñakundichi ra ña ka'vi ra to'on Ndios ñoo inká ñivi na nákutá'an ve'e ño'o yó'o. ¹⁷ Ta taxi na nda'a ra to'on Ndios ña ñitaa taprofeta Isaias xina'a. Ta taJesús ñandika ra ña, ta ñani'i ra ñoo ká'an ña saá:

¹⁸ Nímá Ndios yoo ña xí'in j,

ta ñaxaxin ña yi j vaxi j ña ndato'on j to'on va'a xí'in nandá'vi.

Ti'vi ña yi j ña sandúva'a j ñivi na tá'vi nímá.

Ta ti'vi ña yi j vaxi j saña j na nó'ni ndaa xí'in kuachi na.

Ti'vi ña yi j sanda'a j nduchu ñoo nakuáá, ña va'a koto na,

ta sakaku j ñivi na xó'vi ñoo ña sáxo'vi ña'a.

¹⁹ Ta ti'vi ña yi j vaxi j ka'an ndoso j xí'in ñivi ndi vitin ñitondaa kivi Ndios chindee ra na,

káchí tɔ'on Ndios ña ñɪtaa tɔIsaías ña kɔ'vi tɔJesús.

²⁰ Ta saá ñakasi tɔJesús tutu yó'o, ta ñatɔxi ra nda'a ɔ ɔ ɔ xíka chiño ñoɔ ve'e ño'o sinagoga, ta xíkoo ra, ta ndi'i ñivi ndáti na, xíto na ñoɔ tɔJesús.

²¹ Ta kixá'á tɔJesús ká'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Mji kivi vitin, Ndios xa kisa ndivi ra tɔ'on ra ña xini sɔ'o ndó kɔ'vi j —káchí tɔJesús xí'in na.

²² Ta ndi'i ñivi va'a ní ká'an na xa'a ra. Ta ñaka'nda ini na ndóo na, chi va'a ní ká'an ra. Ta ñindakɔ tɔ'on tá'an na:

—¿An ɔn sivi sa'ya tɔJosé kúu tayó'o? jNdachun va'a ní xini ra! —káchí na.

²³ Ta saá ñika'an tɔJesús xí'in na:

—Kúndaɔ ini j ndi kóni ndó ká'an ndó xí'in j: “Ndotor, kasa tɔtan xí'in mji ún.” Saá chi xini sɔ'o ndó xa'a ñava'a ke'é j ñoo Capernaum, ta vitin kóni ndó ña ñii kiva saá ke'é j ñava'a ñoo j yó'o —káchí ra xí'in na.

²⁴ Ta saá ñika'an kɔ ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndɔ ñii tɔprofeta, ɔn vása náki'in va'a na ra ñoo mji ra. ²⁵ Naká'an ndó tɔ'on Ndios xa'a tɔprofeta Elías, ɔ ɔ ñika'an ndoso tɔ'on Ndios xina'á. Kivi ñixika tɔElías ñoyivi yó'o, ta Ndios ke'é ra ña ɔn vása ní-koon savj unj kuyja sava, ta ndi'i ñivi ndeé ní ñixi'j na soko.

²⁶ Tá mií saá ñoo Israel ñixiyo ku'a'á ní náña'a nánda'ví, ná ñixi'j yij. Ta saá ni, Ndios ɔn vása ní-ti'vi ra tɔElías kɔ'ɔn ra ndɔ ñii ve'e náña'a yó'o ná táku ñoo Israel ña nataxi ná ñaxixi nda'a ra. Ta ñii ñoo xíká ñani Sarepta, ña nákaɔ ñoo ño'o ñani Sidón, kúu ñoo ñoɔ ti'vi Ndios tɔElías ku'a'an ra koo ra ve'e ñii ña'á ndá'vi ná ñixi'j yij. ²⁷ Ta inka kuyja xina'á tɔprofeta Eliseo ñika'an ndoso ra tɔ'on Ndios xí'in ñivi, ta ñixiyo ku'a'á ní naIsrael na xindeé ní ndó'o ku'e'e tá'yí ñani ña lepra. Ta Ndios ɔn vása ní-sanda'a ra ndɔ ñii ñivi ñaño Israel na xikomí ku'e'e lepra, ta Ndios sanda'a ra ñii laá tɔNaamán, ɔ ɔ taño Siria xikuu ra. Tayó'o ɔn sivi tɔIsrael xikuu ra, ta tayó'o kúu ɔ ɔ sanda'a Ndios —káchí tɔJesús xí'in na.

²⁸ Tá ñivi na ndóo ve'e ño'o sinagoga ñoo Nazaret xini sɔ'o na tɔ'on ña ñika'an tɔJesús, ta ñisaɔ ní na xini na ra. ²⁹ Saá ñakuita na, ta tjin na ra, ta ɔva na ra ñoɔ ñoo, ta ku'a'an na xí'in ra ñii xikj síkón. Saá chi kóni na sakana na ra ndɔ ñino ñoɔ kónó. ³⁰ Ta ɔn vása ní-kuchiño na sakana na ra, chi tɔJesús ñiya'a ra ma'ño na, ta ñaki'in ra ku'a'an ra.

TɔJesús ñakutá'an ra xí'in ñii ɔ ɔ kómí níma ndiva'a (Mr. 1:21-28)

³¹ Ta ñixaɔ tɔJesús ñoo Capernaum estado Galilea, ta kindoɔ ra yó'o. Ta ndi'i saá kivi yij ña nákindéé najudío, kí'vi ra ve'e ño'o sinagoga, ta sáná'a ra ñivi. ³² Ta ñaka'nda ini ñivi xini sɔ'o na ña ká'an ra, chi sáná'a ra na ndátan sáná'a ñii ɔ ɔ kómí ndayí.

³³ Ta ve'e ño'o sinagoga yó'o yóo ñii ɔ ɔ kómí níma ndiva'a, ta ñii ndeé ní ñika'an ñandiva'a, káchí ña saá:

³⁴ —Yó'o kúu tɔJesús taño Nazaret, ta, ¿ndachun sándi'i ún ndi'j? ¿An xa kixaɔ ún sandi'i ún xa'a ndi vitin? Xini va'a j yu kúu ún, yó'o kúu Tɔa Yij tɔ kixi ñoɔ Ndios —káchí ña xí'in tɔJesús.

³⁵ Ta saá ñika'an tɔJesús xí'in ñandiva'a, káchí ra saá:

—jKasi yu'ú ún ta saña ún tayó'o!

Ta níma ndiva'a sanakava ña ɔ ɔ ndeé ndó'o ndɔ ñoɔ ño'o, ñoɔ ndi'i ñivi. Ta saá saña ña ra, ta ndɔ lo'o ɔn vása ní-sataku'e'e ña ra. ³⁶ Ta ndi'i ñivi

na ndóo, naƙa'nda ini na x̄ini na ñayó'o, ta n̄indaƙa tɔ'on x̄i'in tá'an m̄i na:

—¿Yukía yó'o? ¡Saá chi kómí ra ndeɛ x̄i'in ndayí, ta xá'nda chiño ra n̄o n̄ima ndiva'a, ta kisa ndivi ña ña ká'an ra! —káchi na.

³⁷ Ta kama ní n̄ix̄iɗa ní'nó tɔ'on x̄a'ɗa taJesús ndi'i ñoo ña ñó'o yatin.

Ñayó'o ká'an x̄a'ɗa taJesús kivi s̄anda'a ra ña'ɗa ñásiso taSimón

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Ta kee taJesús ve'e ño'o sinagoga yó'o, ta naƙi'in ra kuɗ'an ra ve'e taSimón* ta n̄ix̄aa ra ve'e tayó'o. Ta ña'ɗa ñásiso taSimón ndeé ní ndó'o ña ku'e'e ka'n̄i. Ta n̄indukú na ñava'a n̄o taJesús chindeé ra ña. ³⁹ Ta saá taJesús n̄itondaɗa yatin ra n̄o kándú'u ña, ta kixá'á ra xá'nda chiño ra n̄o ku'e'e ña saña ña ñayó'o. Ta x̄andikɔn saña ku'e'e x̄i'in ña, ta nduva'a ña. Ta ndakoo ña, ta kixá'á ña kisa ndivi ña ña kuxu na.

TaJesús s̄anda'a ra kuɗ'a ní na ndeé ndó'o

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Tá xikuaa n̄iketá ño'o, ta kuɗ'a ní n̄ivi kuɗ'an na x̄i'in natá'an na, na ndeé ndó'o, ta n̄ix̄aa na n̄o taJesús. Ta taJesús n̄itondaɗa nda'ɗa ra ñii ñii na, ta s̄andúva'a ra na. ⁴¹ Ta ɗava ra kuɗ'a ní n̄ima ndiva'a x̄ikomí sava na. Tá kee n̄ima ndiva'a n̄ivi, ta x̄i'in tɔ'on ndason n̄ika'an ña x̄i'in taJesús, káchi ña saá:

—Yó'o kúu Sa'ya Ndios —káchi ña.

Ta taJesús ɔn vása ní-taxi ra ká'an ká ñaním̄a ndiva'a, chi x̄ini ña Cristo kúu ra.

TaJesús ká'an ndoso ra tɔ'on Ndios kuɗ'a ní ñoo estado Galilea

(Mr. 1:35-39)

⁴² Tá n̄it̄ivi inka kivi, kee taJesús kuɗ'an ra ñii xiiña n̄o ɔn kɔó n̄ivi. Ta kuɗ'a ní n̄ivi kee na kuɗ'an na nandukú na ra. Ta n̄ix̄aa na n̄o taJesús, ta ɔn x̄in na taxi na kee ra kɔ'on ra inka ñoo. ⁴³ Ta n̄ika'an taJesús x̄i'in na: —X̄ini ñó'o ká'an ndoso ɗi tɔ'on ñava'a x̄a'ɗa yich̄i Ndios n̄o n̄ivi na inka ñoo, chi x̄a'ɗa ñayó'o Ndios t̄i'vi ra ȳi'ɗi vaxi'ɗi ñoyívi yó'o —káchi ra x̄i'in na.

⁴⁴ Ta saá taJesús kee ra kuɗ'an ra kuɗ'a ní ve'e ño'o sinagoga estado Galilea, ta ká'an ndoso ra tɔ'on Ndios n̄o n̄ivi.

5

Ñayó'o ká'an x̄a'ɗa taJesús kivi k̄ana ra nat̄a ña kundikɔn na ra

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Ñii kivi ñindichi taJesús yu'u m̄ini ká'no naní Genesaret.* Ta kuɗ'a ní n̄ivi vaxi ta'a na n̄o ra, chi kóni na konj so'o na tɔ'on Ndios. ² Ta taJesús x̄ini ra ɔvi tón barco yíta nó yu'u m̄ini chi xa n̄o nat̄a na táva tiaká, ta kixá'á na nákata na ñono na yu'u takuií. ³ Ta taJesús ndaa ra ñii tón barco, tón barco taSimón kúu nó. Saá ndukú taJesús ña sakuta'a lo'o ká ra nó ma'ño takuií. Ta x̄ikoo taJesús ini tón barco yó'o, ta kixá'á ra sáná'a

* 4:38 Inka kivi naní taSimón kúu Pedro. * 5:1 Inka kivi naní m̄ini Genesaret kúu m̄ini Galilea.

ra n̄ivi na yíta yu'u takuií. ⁴ Tá ndi'i n̄ika'ān ra xí'in nayó'o, ta n̄ika'ān ra xí'in taSimón:

—Vitin va'a sakuta'a ún tón barco n̄oq kónó va'a takuií yó'o, ta sakana ni'ni ndó ñono ña ná kako'on tiaká —káchí taJesús xí'in ra.

⁵ Ta ndakuijn taSimón, káchí ra saá:

—Tata Maestro, xa n̄ikisa chiño ndj niño ñoo, ta nda ñii tiaká on vása ní-tava ndj. Ta vitin tuku sakana ni'ni ndj ñono, chi saá xa'nda chiño ún n̄oq ndj.

⁶ Ta sakana ni'ni na ñono ini takuií, ta kuā'a ní tiaká n̄ikako'on. N̄ichútú ndaā rí ini ñono, tañda k̄ixá'á ña tá nda ña xí'in ña veé ní tiaká. ⁷ Ta xí'in nda'a na kana na natá'an na, na ñó'o ini inkā tón barco, ña kixi na chindeé ña'á na. Ta saá k̄ixaā nayó'o, ta sakutú na ovi tón barco xí'in tiaká. Ta chútú ndaā tón barco, ta ña veé ní ndiso nó k̄ixá'á nó kuān ketá nó ini takuií. ⁸ Tá x̄ini taSimón ña chútú ndaā tón barco, ta x̄ikuxítí ra n̄oq taJesús, ta n̄ika'ān ra xí'in ra:

—Yi'j kúu ta ta kómí kuāchi, ta yó'ó kúu tayij. Ñakán on vása kómíj yichj kutá'an j xí'in ún —káchí taSimón xí'in taJesús.

⁹ Chi taSimón yó'o xí'in natá'an ra, na'ka'nda ini na ta n̄iyi'ví na ña xito na chútú ndaā tón barco xí'in tiaká. ¹⁰ Ta ñii saá n̄iyi'ví ovi sa'ya taZebedeo, naní na Jacobo xí'in Juan, ta ñii káchí kisa chiño na xí'in taSimón, ta unj ta yó'o kúu ta xí'in yiton tón barco. Ta n̄ika'ān taJesús xí'in taSimón:

—On kuyi'ví ún. Saá chi vitin k̄ixá'á ún inkā chiño, ña kúu ña nakaya ún n̄ivi kundikōn na yichj Ndios —káchí taJesús xí'in taSimón.

¹¹ Ta saá natava na tón barco nda n̄oq yichj yu'u m̄ini, ta sandakoo na ndi'i ña kómí na, ta x̄ikundikōn na kuā'ān na sa'ta taJesús.

*Ñayó'o ká'ān xa'a taJesús k̄ivj sanda'a ra
ñii ta ta ndeé ndó'o ku'e'e tá'yí
(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)*

¹² Ñii k̄ivj yóo taJesús ñii ñoo, ta k̄ixaā ñii ta ndeé ní ndó'o ra ku'e'e tá'yí ña naní lepra. Tá x̄ini ra taJesús, ta k̄ixaā ra n̄oq ra, ta x̄ikuxítí ra nda ch̄indú'u ra ta'ya ra n̄oq ñó'o, ta xa'ku ndá'ví ra n̄oq taJesús, káchí ra saá:

—Tata, tá kóni ún, ta sanda'a ún yi'j n̄oq ku'e'e ña ndó'o j —káchí ra xí'in taJesús.

¹³ Ta taJesús ch̄inóo ra nda'a ra so'ko tayó'o, ta n̄ika'ān ra:

—Kóni j chindeé j yó'ó. ¡Nda'a ún! —káchí ra xí'in ra.

Ta x̄andjōn saña ku'e'e tá'yí xí'in ra, ta nduva'a ra. ¹⁴ Ta taJesús xa'nda chiño ra n̄oq ra, káchí ra saá:

—On ndato'on ún xí'in nda ñii n̄ivi. Ta vitin ko'on ún n̄oq tasutu ná koto ra yó'ó ña kundaā ini ra xa n̄inda'a ún. Ta kuni'i ún ndi'i ñasóko ña xa'nda chiño ndayí Ndios ña n̄itaa taMoisés, ta taxi ún ñayó'o nda'a Ndios ña kundaā ini n̄ivi xa n̄inda'a ún —káchí taJesús xí'in ra.

¹⁵ Ta n̄ix̄itā ní'nó to'on xa'a ña ke'é taJesús, ta kuā'a ní n̄ivi kuā'ān na nakutá'an na n̄oq taJesús ña konj so'o na to'on ña ká'ān ra, ta kóni na sanda'a ra na n̄oq ndi'i ku'e'e ndó'o na. ¹⁶ Ta kuā'a ní yichj taJesús xa'ān ra ñii xiiña n̄oq on ko'ō n̄ivi, ña ka'ān ra xí'in Ndios.

*Ñayó'o ká'ān xa'a taJesús k̄ivj sanda'a ra ta on k̄ivj kanda
(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)*

17 Ñii kivi tajesús sáná'a ra nivi, ta ndóo sava nafariseo xí'in inká na sáná'a ndayí Ndios ña nĩtaa tãMoisés xĩnã'á. Kixi sava nayó'o kuá'a ñoo estado Galilea, ta sava na kixi ñoo Jerusalén xí'in inká kuá'a ñoo estado Judea. Ta ndóo na xĩnĩ sɔ'o na ña ká'an tajesús, ta ndee Ndios yóo xí'in ra ña sanda'a ra nivi. 18 Ta vaxi komi tãa ñĩsokó na ñii xito ñoo kánoo ñii tãa tã on kivi kanda, ta kixaa na ve'e ñoo yóo tajesús. Ndúkú na kivi na xí'in tã on kivi kanda ini ve'e yó'o, chi kóni na chindú'u na ra ñoo tajesús ña sanda'a ña'á ra. 19 Ta chútú ndaa nivi, ta ni-kuchiño kivi na xí'in xito ñoo kánoo tã on kivi kanda. Ta saá ndaa na sijnĩ ve'e, ndíso na xito ñoo kánoo ra, ta kĩndaa na sava chíyó ña nĩxona ñii yavi ñoo kuchiño sanoo na tayó'o ñoo tajesús. 20 Tá tajesús xini ra komi tãa yó'o kándixa na ndí kúndeé ra sanda'a ra tatá'an na, ta nĩkã'an ra xí'in tã ndeé ndó'o, káchĩ ra saá:

—Ñani, vitin xa kisa ká'no ini j xá'a kuachi ún —káchĩ tajesús xí'in ra.

21 Ta nafariseo xí'in inká na sáná'a ndayí Ndios xini sɔ'o na ña nĩkã'an tajesús, ta kixá'á na xáni sijnĩ na saá: “¿Ndá ndayí kómĩ tayó'o ká'an ra saá? ¿Án xáni ini ra mji ra kúu Ndios? Chi kúndaq ini yó ndí ñii laá Ndios kómĩ ndayí kasa ká'no ini ra xá'a kuachi nivi”, xáni sijnĩ na.

22 Ta tajesús xini ra yukia xáni sijnĩ nayó'o, ta nĩkã'an ra xí'in na:

—¿Ndachun xáni sijnĩ ndó ña on vá'a yó'o? 23 ¿Yukia yovĩ kã kã'an j xí'in tã on kivi kanda? ¿Án yovĩ kã kã'an j xí'in ra ña ndoo kuachi ra? ¿Án yovĩ kã kã'an j xí'in ra ña nakundichi ra ta kɔ'on xá'á ra? 24 Ta vitin sanda'a j tayó'o, ta saá kundaaq ini ndó'o ndí yijĩ kúu tã kómĩ ndayí Ndios ñoyivi yó'o ña nakata j kuachi nivi.

Ta saá nĩkã'an ra xí'in tã ndeé ndó'o yó'o:

—Nakundichi ún ta ná kuiso ún xito ún, ta no'ɔ ún vitin —káchĩ tajesús xí'in ra.

25 Ta saá ñoo ndi'i nivi na yíta yó'o, xandikon nakundichi tayó'o, ta ñakusokó ra xito ra, ta ñaki'in ra yichĩ kuano'ɔ ra ve'e ra. Ta kisa ká'no ní ra Ndios chi ndã'a ra. 26 Ndi'i nivi ñaka'nda ní ini na, ta kisa ká'no na Ndios. Ta kixá'á na yí'vi ní na, ká'an na:

—¿Ndachun ñava'a ní xini ndi kivi vitin! —káchĩ na.

*Ñayó'o ká'an xá'a tajesús kivi kãna ra taLeví
ña kundikon ra sata ra (inkã kivi nanĩ taLeví kúu Mateo)
(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)*

27 Ta saá tajesús kee ra kuá'an ra, ta xini ra ñii tãa nanĩ ra Leví, yóo ra kisa chiño ra ñoo káya ra sijn'ún xá'a nagobierno ñoo Roma. Ta nĩkã'an tajesús xí'in taLeví, káchĩ ra saá:

—Na'a kundikon ún sata j —káchĩ ra xí'in ra.

28 Ta taLeví sandakoo ra ndi'i ña kómĩ ra, ta ñakundichi ra, ta kuá'an ra sata tajesús.

29 Ta saá taLeví kisa ndivi ra ñii viko ká'no ve'e ra xá'a tajesús. Ta kuá'a ní na káya sijn'ún xá'a nagobierno xí'in kuá'a ní inká na kánoo tɔ'on ña on vá'a xá'a, nixijo na ve'e yó'o xixi na xí'in tajesús. 30 Ta nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios, xini na yu kúu nivi ndóo xixi xí'in tajesús. Ta saá nĩkã'an na xí'in naxika xí'in tajesús si'a:

—On vása va'a ñayó'o. ¿Ndachun xixi ndó xí'in nivi na káya sijn'ún xá'a nagobierno, xí'in inká na kánoo tɔ'on ña on vá'a xá'a? —káchĩ na.

31 Ta saá nĩkã'an tajesús xí'in na:

—Njivi na ɔn vása ndeé ndó'o, ɔn vása xínj ñó'ó nayó'o na kasa tɔtɔn ña'á, ta njivi na ndeé ndó'o kúu na xínj ñó'ó kutátán. ³² ɔn sivi xá'a njivi va'a kúu ña kixaxá j ñoyivi yó'o. Ta xá'a njivi na ɔn vá'a kúu ña kixaxá j, ta kana j na ña nandikó ini na ta kundikɔn na yichj Ndios —káchí taJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xá'a ña yóo so'on njivi
(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Ta njika'an njivi xí'in taJesús:

—Kuá'a ní yichj na ndikɔn sata taJuan yóo so'on na, ta ká'an na xí'in Ndios, ta ñii k'va saá yóo nafariseo. Ta naxíka xí'in mji ún, ¿ndachun nda ñii kivi ɔn vása yóo so'on na? —káchí na.

³⁴ Ta ndakuijn taJesús, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii ta tɔnda'a, ta ndi'i njivi na yóo vikɔ tɔnda'a yó'o xíxi na, ta ɔn kivi koo so'on na, saá chi yóo ka tayó'o xí'in na. ³⁵ Ta kivi ña vaxi, ɔn koo ka ra xí'in na. Ta saá kía koo so'on na.

³⁶ Ta saá ndato'on taJesús ɔvi cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii tikɔtɔ ña yatá, ta nda ñii njivi ɔn ka'nda na tikɔtɔ xá'a ña sanda'a na nɔɔ tikɔtɔ yatá. Saá chi tikɔtɔ ña xá'a ndi'i xá'a ña, ta ñii ña'ño tikɔtɔ xá'a ɔn vása va'a kuna'a ña ña nakutá'an ña xí'in ña yatá. ³⁷ Ta nduta vino xá'a, ta nda ñii njivi ɔn vása taan na rá ini ñii yatá. Saá chi ta'nda ñii yó'o, ta kuita ndi'i tánduta vino, ta ndi'i xá'a ñii. ³⁸ Xínj ñó'ó taan na tánduta vino xá'a ini ñii xá'a, ta saá kundedé rá koo rá, ta ñii xá'a yó'o ɔn ta'nda ña. ³⁹ Ta njivi na kúsij ini xí'i tánduta vino yatá ɔn xii na ko'o na tánduta vino xá'a, chi ká'an na: “Tánduta vino yatá kúu tá va'a ka nɔɔ tánduta vino xá'a”, káchí na —káchí taJesús xí'in na.

6

TaJesús kómí ra ndayí ka'nda chiño ra
xá'a kivi yji ña nákindéé najudio
(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Ñii kivi yji ña nákindéé najudio, ta taJesús xí'in naxíka xí'in ra, kuá'an na yá'a na ma'ño nɔɔ yóo yita trigo. Ta naxíka xí'in taJesús kixá'a na xá'nda na yokɔ ta kɔndaa na sɔɔ trigo, ta xaxi na trigo. ² Ta xini nafariseo ña ke'é nayó'o, ta njika'an na:

—¿Ndachun yá'a ndoso ndó ndayí Ndios?, chi xá'nda ndó trigo, ta ɔn vá'a kasa chiño yó kivi yji ña nákindéé yó, káchí ndayí Ndios ña nita ta taMoisés xina'á —káchí nafariseo.

³ Ta ndakuijn taJesús, njika'an ra saá xí'in na:

—¿Án ɔn vása ní-ka'vi ndó to'on Ndios nɔɔ ká'an ña xá'a xii síkuá yó tarey David xí'in natá'an ra kivi nixi'i na sɔko? ⁴ Saá chi kuiya xina'á njk'vi tarey David ini ve'e Ndios, ta xixi ra sɔta va'a ñayji, vará ɔn sivi tasutu xikuu ra. Ta taxí ra sɔta va'a yó'o nda'a natá'an ra xixi na. Ta káchí ndayí Ndios saá: “Ndasaa sutu kuiti kúchiño kuxu sɔta va'a yji” —káchí taJesús xí'in na.

⁵ Ta káchí ka ra saá xí'in na:

—Yi'i, ta ta kixi nɔɔ Ndios, kómí j ndayí ka'an j yukía va'a ke'é yó kivi yji ña nákindéé yó —káchí taJesús xí'in nafariseo.

TaJesús sanda'a ra taa tã yichí nda'a

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ta inkã kivi yii ña nákindée najudío, taJesús niki'vi ra ve'e ño'o sinagoga, ta kixá'a ra sán'a ra nivi. Ta yoo ñii taa, ña yichí kúu nda'a kua'a ra, ta on vása kánda ña. ⁷ Ta ndoo sava nafariseo xí'in na sán'a ndayí Ndios, nándukú na ndasaá chikaá na kuachi sata taJesús. Ta xito naní na yukia ke'é taJesús, án sanda'a ra tayó'o, chi kivi yii ña nákindée na kúu ña. ⁸ Ta taJesús xini ra ña xani ini nayó'o, ta nika'an ra xí'in taa tã yichí nda'a:

—Na'a kundichi ún ma'ño noo ndi'i nivi yó'o.

Ta saá ñakundichi ra ta kixaa ra. ⁹ Ta taJesús njindaqa to'on ra nivi:

—¿Yukia káchi ndayí Ndios xa'a kivi yii ña nákindée yó? ¿Án on vása ndixa káchi ña ke'é yó ñava'a, ta on ke'é yó ñandiva'a? ¿Án on vása ndixa káchi ña sakaku yó nivi, ta on sandi'i yó xa'a na? —káchi ra.

¹⁰ Ta taJesús ñakoto va'a ra noo ndi'i na, ta nika'an ra xí'in taa tã yichí nda'a:

—Sanakaá ún nda'a ún vitin —káchi ra.

Ta tayó'o sanakaá ra nda'a ra, ta nduva'a ña. ¹¹ Ta nafariseo nisaá ní ini na, ta kixá'a na ká'an na xí'in tá'an na ndasaá koo ka'ni na taJesús.

TaJesús ñakaxin ra uxu ovi taa ña kasa ndivi na chiño ra

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² Nii kivi kee taJesús ku'a'an ndaa ra ñii xiki ña ka'an ra xí'in Ndios. Niño ñoo nika'an ra xí'in Ndios. ¹³ Ta nitivi inkã kivi. Ta kana ra na ndikon sata ra vaxi na noo ra, ta ñakaxin ra uxu ovi taa, ta sakunaní ra na apóstol.* ¹⁴ Ta ñii ñii tã uxu ovi apóstol yó'o naní ra si'a: ñii ra naní Simón, ta taJesús sakunaní ña'a ra Pedro; inkã ra naní Andrés, ñani taSimón kúu ra; inkã ra naní Jacobo; inkã ra naní Juan; inkã ra naní Felipe; inkã ra naní Bartolomé; ¹⁵ inkã ra naní Mateo; inkã ra naní Tomás; inkã ra naní Jacobo, sa'ya taAlfeo kúu ra; inkã ra naní Simón, taa tã ndikon partido naní ña zelote kúu ra; ¹⁶ inkã ra naní Judas, sa'ya taJacobo kúu ra; inkã ra naní Judas Iscariote, tayó'o xikuu taa tã nitondaá nisikó kui'ná taJesús nda'a na sã ini xini ña'a.

TaJesús sanda'a ra kuq'a ní nivi

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Ta noo yukú vaxi noo taJesús xí'in na ñakaxin ra kaka xí'in ra, ta kixaa na ñii yoso. Ta ñakutá'an ku'a'a ní nivi na ndikon sata ra xí'in inkã na kixaa noo ra. Sava nayó'o kixi na ñoo Jerusalén xí'in ku'a'a ka ñoo estado Judea, inkã na kixi ñoo Tiro xí'in ñoo Sidón, ña ñó'o yatin yu'u takuii mïni. Kixaa na koni so'o na to'on ña ka'an taJesús xí'in na, ta ndúkú na ña sanda'a ra nivi na ndeé ndó'o ku'e'e. ¹⁸ Ta taJesús tava ra ndi'i nima ndiva'a, ta sanda'a ra na ndeé ndó'o. ¹⁹ Ndi'i nayó'o kóni na tondaá na taJesús, saá chi ndeé Ndios kée ña ra, ta sãnda'a ña na.

Ká'an taJesús yu kúu na náki'in ñava'a táxi Ndios nda'a na, ta nákaq ñasijí nima na

(Mt. 5:1-12)

²⁰ Ta saá xito taJesús noo naxika xí'in ra, ta nika'an ra xí'in na:

* **6:13** To'on "apóstol" kóni káchi ña: Nivi na tí'vi taká'no kasa ndivi na chiño ra.

Ndios taKá'no. Chi Ndios ké'é ra ñava'a xí'in ñivi na on vá'a, ta xí'in ñivi na on xjin nakoni ndi'i ñava'a vaxi ñoq Ndios. ³⁶ Kundá'ví ini ndó koni ndó inká ñivi, saá chi Yivá yó Ndios kúu ta kundá'ví ní ini xini ndi'i ñivi.

On ka'an yó to'on ña on vá'a xq'a inká ñivi

(Mt. 7:1-5)

³⁷ Tá on ka'an ndó ña on vá'a xq'a inká ñivi, ta Ndios on ka'an ra ña on vá'a xq'a ndó'ó. Tá on sataví chi'ña ndó inká ñivi, ta Ndios on sataví chi'ña ra ndó'ó. Tá kasa ká'no ini ndó xq'a kuachi inká ñivi, ta Ndios kasa ká'no ini ra xq'a kuachi ndó. ³⁸ Tá taxi ndó ñava'a nda'a inká ñivi, ta saá Ndios taxi ra ñava'a nda'a ndó. Ndatán yóo kǐ'va chútú ña sákutú ní'i na, tãda kóyo ndaa mǐi ña, saá koo kǐ'va ña taxi Ndios nda'a ndó. Ndatán yóo kǐ'va ña taxi ndó nda'a inká ñivi, ta mǐi kǐ'va yó'o taxi Ndios nda'a ndó —káchí tǎjesús xí'in na.

³⁹ Ta ndato'on tǎjesús ñii cuento ña saná'a ra na. Nǐka'ǎn ra, káchí ra saá:

—¿Án kúchiño ñii tǎkuáá tiin ra nda'a inká tǎkuáá ña ko'on ra ñii yichí? On kúchiño, chi ovi ra saá kóyo ta'vǐ. ⁴⁰ Tá yóo ñii tǎ sákua'á, ta on kúchiño kuu ra tǎ ká'no ka ñoq tǎmaestro ra. Ta saá ni, tá ndi'i sákua'á ní ra, ta kúchiño tondaa ra koo ra ndatán yóo tǎmaestro ra —káchí tǎjesús.

⁴¹ Ta ndato'on tǎjesús inká cuento ña saná'a ra, káchí ra saá xí'in na:

—Ndatán yóo ñivi na kí'in va'a kuenda ña nákaa ñii mǐ'i lo'o nduchú ñoq ñani tá'an na, ta on vása kí'in na kuenda ña nákaa ñii yiton tón ká'no nduchú ñoq mǐi na, ta saá yóo ndó'ó, chi kí'in va'a ndó kuenda ña kuachi lo'o ké'é natá'an ndó, ta on vása kí'in ndó kuenda ña kuachi ká'no ké'é mǐi ndó. ⁴² Tá nákaa ñii yiton ká'no nduchú ñoq ndó, ta on vá'a ka'an ndó xí'in ñani ndó, káchí ndó saá: “Taxi ún ná tavaǐ mǐ'i lo'o nákaa nduchú ñoq ún”, káchí ndó. Tá ké'é ndó saá, ta, ñivi na ovi yu'u kúu ndó'ó! Chi si'na xini ñó'ó tava ndó yiton nákaa nduchú ñoq ndó, ta saá kúchiño va'a koto ndó ña tava ndó mǐ'i lo'o nákaa nduchú ñoq ñani ndó —káchí tǎjesús xí'in na.

Ña ké'é ñivi saná'a yukiq yóo ini na

(Mt. 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ —Ndá ñii yiton tón va'a, on kǐvǐ koon kuǐ'i tí on vá'a nda'a nó, ta ndá ñii yiton tón on vá'a, on kǐvǐ koon kuǐ'i va'a nda'a nó. ⁴⁴ Tá xító ndó kuǐ'i nda'a yiton, ta saá kundaa ini ndó ndá yiton kúu nó. Yiton tón ñiño ta on vása kóon tíhigo ni tíuva nda'a nó. ⁴⁵ Tón yiton saná'a saá: Ñivi na kómí nímǎ va'a, ká'an na to'on va'a. Ta ñivi na kómí nímǎ on vá'a, ká'an na to'on on vá'a. Saá chi ndatán yóo nímǎ ñivi, saá yóo to'on ña ká'an na —káchí tǎjesús xí'in na.

Xini ñó'ó kasa ndivi ñivi ña ká'an tǎjesús xí'in na

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ Ta saá nǐka'ǎn ka ra xí'in na:

—Ta ndó'ó, ¿ndachun ká'an ndó yǐ'i kúu taKá'no ñoq ndó, ta on xjin ndó kasa ndivi ndó ña ká'an jǐ xí'in ndó? ⁴⁷ Ta vitin ndato'on jǐ xí'in ndó ndasaá yóo ñivi na xini sǐ'o to'on jǐ ta kisa ndivi na ña ká'an jǐ xí'in na.

⁴⁸ Ndatán yóo ñii tǎ tǎ ndíchi sǐni, saá yóo na. Saá chi tǎ tǎ ndíchi sǐni xata kóno ra ta kisa va'a ra ve'e ra sǎta yuu chée kútu. Tá ndeé ní koon sǎvi, ta xá'no ní yuta, ta xq'a ve'e tǎyó'o ndeé ní káni takuui, ta ve'e ra on vása ní-nakava ña, chi xq'a ve'e yó'o nákaa kútu ña sǎta yuu chée. ⁴⁹ Ta ndatán yóo ñii tǎ tǎ on vása ndíchi sǐni, ta tǎyó'o kisa va'a ra ve'e ra ñoq

yóo yotí vitá, saá yóo n̄ivi na x̄ini s̄o'o t̄o'on ña ká'an̄j, ta ɔn vása kisa ndivi na ña. Tá ndeé ní kóon s̄av̄i, ta xá'no ní yuta, t̄and̄a x̄a'á ve'e t̄ayó'o ndeé ní káni takuif, ta ɔn vása ní-kundeé ña, ta ñakava ña ta nd̄i'í x̄a'á ña —káchí taJesús x̄i'in na.

7

*TaJesús s̄anda'a ra ñii t̄a t̄a kisa chiño
noɔ ñii t̄a ndiso chiño x̄i'in natropa*
(Mt. 8:5-13)

¹ Tá nd̄i'í n̄ika'an̄ taJesús x̄i'in na, ta nd̄ikó ra kuano'o ra ñoo Capernaum.
² Ta yóo ñii tañoo Roma t̄a ndiso chiño x̄i'in ñii ciento natropa kúu ra, ta ndeé ní ndó'o ñii t̄a kisa chiño noɔ ra nd̄a yóo ña kivi ra. Ta t̄apatrón ra kí'vi ní ini ra x̄ini ña'á ra. ³ Ta x̄ini s̄o'o ra t̄o'on ña n̄ika'an̄ n̄ivi x̄a'á taJesús, ta t̄i'ví ra sava nax̄ikuá'a noɔ najudío k̄o'on na ndukú na noɔ taJesús kixi ra sanda'a ra t̄a kisa chiño noɔ ra. ⁴ Kivi n̄ixaa nax̄ikuá'a noɔ taJesús, ta kixá'á na x̄áku ndá'ví na noɔ ra, ká'an̄ na x̄i'in ra:

—Tata, v̄axi nd̄i ndúkú nd̄i ñaman̄j noɔ ún sanda'a ún t̄a kisa chiño noɔ t̄a ndiso chiño x̄i'in natropa ñoo Roma. Taká'no yó'o kúu ñii t̄a t̄a va'a ní, ta x̄a'á ñayó'o va'a chindeé ún ra. ⁵ Saá chi kí'vi ní ini ra x̄ini ra m̄i yó ñaño Israel, ta kisa va'a ra ve'e ño'o sinagoga ñoo yó —káchí na x̄i'in taJesús.

⁶ Ta saá k̄ee taJesús kuá'an̄ ra x̄i'in na. Ta xa yatin xaa na ve'e noɔ kándú'u t̄a ndeé ndó'o, ta t̄a ndiso chiño x̄i'in natropa t̄i'ví ra sava natá'an ra kuá'an̄ na k̄a'an̄ na x̄i'in taJesús si'a:

—Tata, si'a káchí t̄atá'an̄ nd̄i, t̄a ndiso chiño noɔ natropa ñoo Roma: ɔn va'a sandi'í k̄a ini ún ña kixi ún ve'e ra. Saá chi xáni s̄inj ra yó'o kúu t̄a ká'no ní noɔ ra, ta t̄a n̄jɔ ní kúu ra noɔ ún. Ñakán ɔn va'a k̄i'vi ún ini ve'e ra, ⁷ ni ɔn vása kómí ra yich̄i kixaa ra noɔ ún, xáni s̄inj ra. Ta kómí ún nd̄ayí ña kuiti ka'nda chiño ún noɔ kū'e, ta nduv̄a'a t̄a ndeé ndó'o, káchí ra. ⁸ Kúndaq̄ ini ra x̄a'á nd̄ayí, chi yóo na xá'nda chiño noɔ ra, ta kisa ndivi ra ña ká'an̄ na x̄i'in ra; ta m̄i ra xá'nda chiño ra noɔ ink̄a natropa, ta kisa ndivi na ña ká'an̄ ra. Tá ká'an̄ ra x̄i'in ñii t̄atropa ña k̄o'on ra, ta saá kuá'an̄ ra. Tá kána ra ink̄a ra, ta saá v̄axi ra. Tá ká'an̄ ra x̄i'in t̄a x̄ika chiño noɔ ra kasa ndivi ra ñii chiño, ta kisa ndivi ra ña, saá káchí t̄a ndiso chiño noɔ natropa, ta t̄i'ví ra nd̄i'í k̄a'an̄ nd̄i t̄o'on yó'o x̄i'in ún —káchí na x̄i'in taJesús.

⁹ Ta taJesús ñaka'nda ini ra x̄ini s̄o'o ra t̄o'on yó'o, ta n̄ika'an̄ ra x̄i'in n̄ivi na ndóo x̄i'in ra:

—Ndixa ká'an̄j x̄i'in ndó, ndi'í saá ñoo Israel t̄a'an̄ nakutá'an̄j x̄i'in ñii t̄a t̄a kándixa Ndios nd̄atán kándixa t̄ayó'o, ta ni ɔn s̄iví t̄ajudío kúu ra —káchí taJesús x̄i'in na.

¹⁰ Ta saá na kixi x̄i'in chiño nd̄ikó na kuano'o na. Tá ñaxaa na ve'e t̄a ndiso chiño x̄i'in natropa, ta x̄ini na xa nduv̄a'a t̄a t̄a kisa chiño noɔ ra.

TaJesús s̄anatak̄u ra sa'ya ñii ña'q ñándá'vi

¹¹ Tá nd̄i'í ñayó'o, ta k̄ee taJesús kuá'an̄ ra x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra ñii ñoo nan̄i ña Naín. Ta kuá'a ní n̄ivi kuá'an̄ na sāa ra. ¹² Ta n̄ixaa na yatin noɔ ñoo, ta ñakutá'an̄ na x̄i'in n̄ivi ñisokó na x̄atɔn noɔ nákaa ñii t̄a n̄ixi'í kuá'an̄ na sandúxun na ra. T̄a n̄ixi'í yó'o kúu t̄alo'o, ñii l̄áa ra saá kúu sa'ya si'í ra, ta n̄ixi'í ra, ta n̄indɔo mató'ón si'í ra, chi ña xa n̄ixi'í yij kúu

ñá. Ta kuá'a ní natá'an ñá kuá'an na xí'in ñá. ¹³ Ta xini taJesús ñáyó'o, ta nata'ví ní ini ra xini ñá'a ra, ta nika'an ra xí'in ñá:

—On kuaku ún —káchí ra xí'in ñá.

¹⁴ Ta nixaá yatin ra, ta ñitondaa nda'a ra xaton ño nákaa talo'o ñixi'i. Ta ñivi na ñisokó xaton, xikuíta na, ta taJesús nika'an ra xí'in talo'o ñixi'i, káchí ra saá:

—Talo'o, ká'an i xí'in ún, ñdakoo ún! —káchí taJesús xí'in ra.

¹⁵ Ta nataku ra, ta ndan'i lo'o xí'in mji ra, ta xikoo ra, ta kixá'a ra ká'an ra. Ta taJesús nataxi ra talo'o yó'o nda'a si'i ra. ¹⁶ Ta ndi'i ñivi na yita yó'o kixá'a na yí'vi na, ta ká'an na ñava'a xa'a Ndios, káchí na saá:

—Ñii taprofeta ká'no xa kixaá ra ño yó. Ndios xa kixaá ra chindee ra nañoo ra —káchí na.

¹⁷ Ta saá ñixita ní'no to'on xa'a taJesús ndi'i saá ñoo estado Judea, xí'in inká ñoo ñó'o yatin estado Judea.

*TaJuan, ta sákuchu ñivi, ti'ví ra naxíka xí'in ra
kuá'an na ndaka to'on na taJesús*

(Mt. 11:2-19)

¹⁸ Ta ñivi naxíka xí'in taJuan ta sákuchu ñivi, nixa'an na koto na ra, chi nákaa ra ini ve'e kaa, ta nika'an na xí'in ra xa'a ndi'i ña ké'é taJesús. Ta taJuan kana ra ovi naxíka xí'in ra, ¹⁹ ta ti'ví ra na kuá'an na ño taJesús, ña ndaka to'on na ra si'a:

—¿Án yó'o kúu ta ta ndáti ndi ti'ví Ndios saka'ku ra na ñoyívi yó'o, án kundati ka ndi inká ra?

²⁰ Ta saá, nixaá naxíka xí'in taJuan ño taJesús, ta nika'an na xí'in ra:

—TaJuan ta sákuchu ñivi, ti'ví ra ndi'i vaxi ndi ndaka to'on ndi yó'o:

“¿Án yó'o kúu ta ta ndáti ndi ti'ví Ndios saka'ku ra na ñoyívi yó'o, án kundati ka ndi inká ra?” —káchí na xí'in ra.

²¹ Ta mji hora kixaá nayó'o ño taJesús, ta sanda'a ra kuá'a ní ñivi na ndeé ndó'o ndi'i saá ño kue'e, ta ta'va ra nima ndiva'a kómí ñivi, ta sanda'a ra nduchú ño nakuáá ña koto va'a na. ²² Ta ndakuin taJesús, nika'an ra xí'in naxíka xí'in taJuan:

—Ná ndikó ndó ño taJuan, ta ndato'on ndó xí'in ra ña xini so'o ndó, ta ña xini ndó yó'o. Chi xa xini ndó ñivi na xikuu nakuáá, ta xa va'a xito na vitin. Ta ñivi na on vása ní-kivi kaka, ta vitin xa va'a xíka na. Ta ñivi na xikuu na ndeé ní ndó'o xí'in kue'e tá'yí naní ña lepra, ta vitin xa ndundii na. Ta ñivi na ka'ku só'o, ta vitin xa va'a xini so'o na. Ta ñivi na ñixi'i, nataku na. Ta vitin ñivi nandá'vi xini so'o na to'on ñava'a ká'an ndoso'i. Ta ndi'i ña xini so'o ndó ta xito ndó kisa ndivi'i yó'o, saá kachi ndó ndato'on ndó xí'in taJuan. ²³ Ta ta kándixa yi'i, tá on sandakoo ra yi'i, vará on kasa ndivi'i chiño ña ndáti ra, ta nákaa ñasii nima tayó'o —káchí taJesús xí'in naxíka xí'in taJuan.

²⁴ Ta saá kee na kuano'o na, ta taJesús kixá'a ká'an ra xí'in ñivi na ndóo ño ra, káchí ra saá:

—Ta kivi nixa'an ndó xito ndó taJuan ño yukú yichí, ¿yukia ndáti ndó koto ndó? ¿Án ndáti ndó koto ndó ñii tón toyóo tón kisin ní kisa tachí? Ó'on, on sivi saá. ²⁵ ¿Án ká'an ndó koto ndó ñii ta va'a ní tikoto ndixin? Ó'on, chi ñivi na va'a ní tikoto ndixin ta kómí na ñakuiká, on vása ndóo na yukú yichí, nayó'o ndóo na ve'e ná'no ña livi ní. ²⁶ ¿Án nixa'an ndó xito ndó ñii taprofeta? Saá va, taJuan kúu ñii taprofeta ndino'o, ta ká'no ní

kā chiño kisa ndivi tajuana nqo chiño kisa ndivi inkā naprofeta na nika'an ndoso to'on Ndios xina'a. ²⁷ Ta kujya nija'a nni taprofeta nita ra to'on Ndios xa'a tajuana, to'on Ndios ña kachi saá:

Tayó'o kuu ta xika chiño nqoj,

ta ti'vi ra ko'on si'na ra nqo taká'no ta ti'vi ñoyivi.

Ta ndasa va'a ra yichi ña ko'on taká'no ta ti'vi sakaku nivi ñoyivi, saá nika'an Ndios xa'a tajuana xina'a.

²⁸ Ta nika'an tuku tajesús xí'in na, kachi ra saá:

—Ñandixa ká'an jí'in ndó, on qóo inkā taprofeta ká'no ka nqo tajuana, ta sakuchu nivi. Ta saá ni, ta nqo ní ka yóo nqo ndi'i inkā nivi na náki'in yichi ña xá'nda chiño Ndios, ta tayó'o kuu ta ká'no ka nqo tajuana —kachi tajesús xí'in na.

²⁹ Ta naño yó'o xí'in na káya sj'un xa'a nagobierno ñoo Roma xini so'o na to'on yó'o, ta xani sijn na ndi ña chitóni Ndios ñandaá kuu ña. Saá chi xa nixa'an na nqo tajuana ta sakuchu ra na. ³⁰ Ta nafariseo xí'in inkā namaestro na xini va'a ndayi Ndios ña nita taMoisés, ni-xiin na naki'in na ñava'a ña chitóni Ndios xa'a na, chi ni-xiin na taxi na sakuchu tajuana na. ³¹ Ta saá kixá'a ká'an tajesús xí'in nivi:

—¿Ndasaá yóo nivi na ndóo ñoyivi yó'o vitin? ³² Ndatán yóo naváli na sásiki naya'vi, saá yóo na. Sava naváli ká'an na xí'in inkā naváli tá'an na, kachi na saá: “Tá tvi ndi música livi xa'a ndó, ta ni-xiin ndó kata xá'a ndó. Tá xita ndi yaa ndá'ya ní ña xita na nqo nduxun na nixi'i, ta ni-xiin ndó kuaku ndó”, kachi naváli. ³³ Ndatán yóo naváli yó'o, saá yóo ndó, chi tajuana on vása ní-xixi va'a ra, ta nda ñi kivi on vása ní-xi'i ra vino, ta kachi ndó xa'a ra: “Tayó'o kómi ra nima ndiva'a.” ³⁴ Ta yij, ta xixi nqo Ndios, kixaa jí ñoyivi yó'o, ta xixi va'a jí, ta xí'ij vino, ta kachi ndó saá xa'a jí: “Ta ndeé ní xixi ra, ta kua'a ní xí'ij ra. Ta kúsi ní ini ra xika ra xí'in na káya sj'un xa'a nagobierno, xí'in inkā nivi na kánóo on vá'a to'on xa'a”, saá kachi ndó xa'a jí. ³⁵ Ta ndi'i nivi na kómi ñandíchi Ndios, kuu na ké'é ñava'a, ta ñayó'o sáná'a ndi ñandíchi Ndios kuu ñandaá —kachi tajesús xí'in na.

Tajesús nixaq ra kuxu ra ve'e tafariseo Simón

³⁶ Nii tafariseo nani Simón kana ra tajesús ko'on ra ve'e ra kuxu ra. Ta tajesús kee ra kua'an ra, ta nixaq ra ve'e tafariseo yó'o, ta xikoo ra kuxu ra. ³⁷ Ta ñi ña'a, ñaño yó'o kuu ña, ta kánóo on vá'a to'on xa'a ña, ta xini so'o ña ndi nixaq tajesús ve'e taSimón. Ta kee ña kua'an ña xí'in ñi yuy ña kuvá'a xí'in yuy nani alabastro, ta chítu ñayó'o xí'in nduta tá xá'an támi, ta yá'vi ní kuu rá. ³⁸ Ta nixaq ña, xikuxití ña xa'a tajesús, ta xáku ña, ta xí'in tánqo ña, kixá'a ña nákata ña xa'a ra, ta náyakón ña xa'a ra xí'in yisi sijn ña. Ta chikaa ña ndi'i nduta tá xá'an támi xa'a ra, ta chito ña xa'a ra. ³⁹ Ta xito tafariseo ña ké'é ña xí'in tajesús, ta kixá'a ra xani sijn ra saá: “Tá ndixa taprofeta ndino'o kuu tayó'o, níkuu, ta kundaá ini na ndi ña'a yó'o ña kánóo on vá'a to'on xa'a kuu ña”, xani ini tafariseo.

⁴⁰ Ta tajesús nika'an ra saá xí'in ra:

—Tata Simón, yóo ña kóni jí ká'an jí xí'in ún —kachi ra.

Ta ndakuijn taSimón, kachi ra saá:

—Va'a, ká'an ún xí'in jí, Tata Maestro —kachi ra.

⁴¹ Ta tajesús ndato'on ra ñi cuento xí'in ra, nika'an ra kachi ra saá:

—Saá ndo'o ovi tã tã níká s'í'ún noo ñii tã sãtati s'í'ún. Ñii tã níká ra o'on ciento s'í'ún denario, ta inkã ra níká ovi s'í'ún uxu s'í'ún denario. * 42 Ta ndã ñii ra on vása kómí ra s'í'ún cha'vi ra ña níká ra. Ta saá tã sãtati s'í'ún kisa ká'no ini ra xã'ã ndiovi nayó'o, on vása kã níká na. Saá ndi'i cuento lo'o —káchí tãJesus.

Ta ñindaqã to'on ra tãSimón:

—¿Yukíã xáni s'ini ún? ¿Yukú ñii tã ovi yó'o kuki'vi kã ini ra koni ra tã sãtati s'í'ún ra?

43 Ta ndakuiñ tãSimón, káchí ra saá:

—Tã tã níká kuã'ã ní kã s'í'ún kúu tã tã kuki'vi kã ini koni ra tã sãtati s'í'ún ra —káchí ra.

Ta ñikã'an tãJesus xí'in tãSimón:

—Ndixa ká'an ún —káchí ra.

44 Ta ndikó koo ra xito ra noo ñã'ã, ta ñikã'an ra xí'in tãSimón:

—¿Án xito ún ñáyó'o? Chi ñáyó'o ñakata ñã xã'ã j xí'in tánnoo ñã, ta ñayakón ñã xã'ã j xí'in yisj s'ini ñã. Ta yó'ó, tá ñiki'vi j ve'e ún, ta on vása ní-taxi ún takuii nakata j xã'ã j, 45 ta on vása ní-chindee ún yí'j xí'in ña chito ún noo j. Ta ñáyó'o chito ñã xã'ã j, ndã ñiki'vi j ve'e ún tãndã vitin on vása sãndakoo ñã chito ñã xã'ã j. 46 Ta yó'ó, on vása ní-chikaã ún aceite s'ini j ña kasa to'ó ún yí'j. Ta ñáyó'o chikaã ñã ndutã tá xá'an támi xã'ã j. 47 Ta vitin kóni j kã'an j xí'in ún: Vará kuã'ã ní kuãchi xikomí ñáyó'o, ta kisa ká'no ini j xã'ã ndi'i ñã. Kí'vi ní ini ñã xini ñã yí'j, saá chi xini ñã kuã'ã ní kuãchi ñã kisa ká'no ini j xã'ã. Ta inkã ñivi, na kómí lo'o kuãchi, ta kasa ká'no ini j xã'ã ñã, nayó'o lo'o kuiti kuki'vi ini na koni na yí'j —káchí ra xí'in tãSimón.

48 Ta ñikã'an tãJesus xí'in ñáyó'o:

—Xa kisa ká'no ini j xã'ã kuãchi ún, nana —káchí ra xí'in ñã.

49 Ta inkã na ndóo noo mesa, kixá'á na ká'an tá'an na, káchí na saá:

—¿Yu kúu tayó'o, ta kisa ká'no ini ra xã'ã kuãchi? Chi ñii laã Ndios kómí ra yichí ñã kasa ká'no ini ra xã'ã kuãchi ñivi —káchí na.

50 Ta tãJesus ñikã'an ra xí'in ñã'ã:

—Xã'ã ñã kãndixa ún yí'j, Ndios sakãku ra yó'ó. Ta vitin ná koo vã'a ini ún ta kuãno'q ún ve'e ún —káchí ra xí'in ñã.

8

Ñáyó'o ká'an yu kúu násí'í ná chindee tãJesus

1 Ta saá kee tãJesus, kuã'an ra kuã'ã ní ñoo ná'no xí'in ñoo válí, ká'an ndoso ra noo ñivi to'on ñava'a xã'ã yichí noo xá'nda chiño Ndios. Ta xí'in ra kuã'an uxu ovi naapóstol, 2 xí'in násí'í ná ndikõn sãtã ra. Sava násí'í yó'o ndee xindo'o ná kue'e, ta tãJesus sãnda'a ra ná. Ta tãva ra nímã ndiva'a xikomí inkã ná, ta nduva'a ná. Ñii ñãña'ã yó'o ñani ñã Maria Magdalena, ta xikomí ñã uxã nímã ndiva'a, ta tãJesus tãva ra ndi'i ñã, ta nduva'a ñã. 3 Inkã ñã ñani Juana, ñã kúu ñásí'í tãChuzã, tã tã ndiso chiño xí'in ve'e ká'no tãrey Herodes. Inkã ñã ñani Susana, ta kuã'ã ní kã násí'í ndikõn sãtã tãJesus, ta chindee ná ra xí'in ñã xini ñó'ó ra ndã'ã ra.

TãJesus ndátõ'on ra cuento xã'ã tã tã chí'i ndikõn trigo
(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

* 7:41 Ñii denario kúu s'í'ún ñã kúu ya'vi ñii tã tã kisa chiño ñii kvi.

⁴ Ta n̄akutá'an kuá'a ní n̄ivi na kee ñii ñii ñoo, kuá'an na konj s̄o'o na ña ka'an taJesús, ta n̄ika'an ra xí'in na ñii cuento ña saná'a ra na, ta káchí ra saá xí'in na:

⁵—Saá nd̄o'o ñii t̄a t̄a chí'i ndik̄in trigo. Ta k̄ixá'á ra xíta ní'nó ra ndik̄in trigo ña chí'i ra n̄oq̄ ño'q̄. Ta sava ña ñik̄oyo yich̄i, ta n̄ivi x̄ind̄os̄o na ña, ta k̄ixaa t̄isaa ta x̄axi rí ña. ⁶ Sava ndik̄in ñik̄oyo n̄oq̄ yásin ní n̄oq̄ ño'q̄ s̄at̄a yuu, ta ndik̄in yó'o kama ní n̄indut̄a ña, ta n̄iyjch̄i ña, ta nd̄i'i x̄a'á ña, chí on vása yóo k̄o'yo n̄oq̄ ño'q̄ yó'o. ⁷ Ta sava ña ñik̄oyo ma'ño tón ñiño, ta n̄indut̄a ña, ta n̄i-kuchiño kua'no ña, saá chí x̄a'no tón ñiño yó'o, ta x̄a'ni ndut̄a nó ña. ⁸ Ta sava ndik̄in ñik̄oyo n̄oq̄ ño'q̄ va'a ña kuikon. Ta n̄indut̄a ña, ta x̄a'no ña, ta kuá'a ní n̄ix̄ijo ndik̄in yita yó'o, nd̄a sava yita tax̄i ñii ciento ndik̄in —káchí taJesús xí'in na.

Tá nd̄i'i cuento yó'o, ta saá xí'in ndi'i ndeē ra n̄ika'an ra xí'in na:

—Ndi'i ndó'ó n̄ivi na yóo s̄o'o, x̄inj̄i ñó'ó chikaq̄ s̄o'o ndó ña ká'an j̄ xí'in ndó —káchí taJesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an nd̄achun taJesús saná'a ra n̄ivi xí'in cuento
(Mt. 13:10-17, 18-23; Mr. 4:10-12, 13-20)*

⁹ Ta saá nax̄ika xí'in taJesús n̄ind̄ak̄a t̄o'on na ra:

—¿Yuk̄iá kóni kachí cuento yó'o? —káchí na.

¹⁰ Ta nd̄akuijn taJesús, n̄ika'an ra xí'in na:

—Ta ndó'ó, Ndios tax̄i ra ña kúndaq̄ ini ndó t̄o'on ña ñó'o se'é ña yo'vi ní ña ká'an x̄a'á yich̄i n̄oq̄ x̄á'nda chiño ra. Ta ink̄a n̄ivi kuiti x̄inj̄i s̄o'o na cuento ña ndát̄o'on j̄ xí'in na, ta on vása kúndaq̄ va'a ini na yuk̄iá káchí ña. Ta saá kundivi t̄o'on Ndios ña káchí saá: “Vará x̄ito na, ta on vása x̄inj̄i na ñandaq̄. Vará x̄inj̄i s̄o'o na, ta on vása chikaq̄ s̄o'o na, ni on vása kúndaq̄ ini na ña ndát̄o'on j̄”, káchí t̄o'on Ndios —káchí taJesús.

¹¹ Ta saá n̄ika'an k̄a ra xí'in nax̄ika xí'in ra:

—Vit̄in ká'an j̄ xí'in ndó yuk̄iá káchí cuento yó'o x̄a'á t̄a chí'i ndik̄in trigo. Ndik̄in ña chí'i t̄a ndát̄o'on ña x̄a'á t̄o'on Ndios. ¹² Ndik̄in ña ñik̄oyo yich̄i ndát̄o'on ña x̄a'á n̄ivi na x̄inj̄i s̄o'o t̄o'on Ndios, ta saá vax̄i ñandiv̄a'á ká'no, ta táva ña t̄o'on Ndios ña x̄inj̄i s̄o'o na, k̄ot̄o kandixa na Ndios ta sak̄aku ra na. ¹³ Ta ndik̄in ña ñik̄oyo n̄oq̄ yuu ndát̄o'on ña x̄a'á n̄ivi na x̄inj̄i s̄o'o t̄o'on Ndios, ta x̄and̄j̄k̄on náki'in va'a na ña, ta kúsij̄ ní ini na. Ta yá'a ñii kánj̄ lo'o, tá k̄ixá'á vax̄i ña xó'vi na án ña x̄ito ndoso ña'á, ta nayó'o sándakoo na yich̄i Ndios, ta on x̄ijn̄i k̄a na kandixa na, saá chí on t̄a'an chikaq̄ va'a ini na t̄o'on Ndios. ¹⁴ Ta ndik̄in ña ñik̄oyo n̄oq̄ tón ñiño ndát̄o'on ña x̄a'á n̄ivi na x̄inj̄i s̄o'o t̄o'on Ndios. Ta saá chiño yóo ñoyívi yó'o sándi'i ní ña ini na, ta k̄ixá'á na k̄isa chiño na ña kukomí na kuá'a ní ñakuiká ñoyívi yó'o, ta chikaq̄ ní ini na kasa ndivi na ña kúsij̄ ini m̄ij̄i na, ta saá on x̄ijn̄i k̄a na kutaku na ndat̄án ká'an t̄o'on Ndios. ¹⁵ Ta ndik̄in ña ñik̄oyo ño'q̄ va'a ña kuikon ndát̄o'on ña x̄a'á n̄ivi na kúu na ndino'o ini náki'in t̄o'on Ndios. Saá chí n̄ivi yó'o x̄inj̄i s̄o'o na t̄o'on Ndios, ta kándixa na ña. Ta nayó'o on vása sándakoo na yich̄i Ndios, ta kúndeé na nduu na n̄ivi na va'a ini, na ke'é kuá'a ní ñava'a n̄oq̄ Ndios. Nd̄at̄án yóo yita trigo ña táxi kuá'a ní ndik̄in, saá yóo n̄ivi na va'a yó'o —káchí taJesús xí'in nax̄ika xí'in ra.

*TaJesús ndát̄o'on ra cuento ña saná'a ndasaá yóo ño'q̄ t̄o'on
(Mr. 4:21-25)*

¹⁶ Ta saá n̄ika'an k̄a taJesús, káchí ra saá:

—Tá nátoon yó ñii ño'ó, ta on chikaá se'é yó ña tixin ñii yaxin án tixin xito. On vása ké'é yó saá, ta va'a ka chinoo yó ña noo síkón ña va'a naye'e ña, ta ndi'i nivi na kivi ve'e kuchiño koto na ña. ¹⁷ Kúndaá ini yó ndi'ndi'i ña yoo se'é vitin, ñii kivi ña vaxi nativi ndi'i ña, ña koni ndi'i nivi ña, ta kúndaá ini na xa'a ña.

¹⁸ Ta xini ño'ó kundaa x'in mji ndó ña koni so'o va'a ndó. Saá chi nivi na kúndaá ini ñandaá vitin, ta kivi ña vaxi kúndaá ka ini na. Ta nivi na on xjin kúndaá ini ñandaá vitin, ta kivi ña vaxi Ndios kindaa ndi'i ra ñalo'o kúndaá ini na.

Tajesús ká'an yu kúu si'i ra x'in ñani ra

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ Ñii kivi kixaá si'i tajesús x'in nañani ra, ta ni-kuchiño na tondaa na noo ra, chi chutú ní nivi ve'e yó'o. ²⁰ Ta ñii taa ndato'on ra x'in tajesús, káchi ra saá:

—Tata, si'i ún x'in nañani ún yíta na ke'e, ta kóni na ka'an na x'in ún —káchi ra.

²¹ Ta ndakuijn tajesús, ñika'an ra:

—Nivi na xini so'o to'on Ndios ta kisa ndivi na ña, nayó'o kúu nañani j x'in si'ij —káchi ra.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús

kivi sayaa ra tachi x'in takuii mjni

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Ñii kivi tajesús ñikivi ra ini tón barco x'in naxíka x'in ra, ta ñika'an ra x'in na:

—Ná ko'yo inká xiiña noo mjni —káchi ra.

Ta kee na ku'a'an na. ²³ Ta ku'a'an tón barco noo takuii, ta tajesús xikandú'u ra ñikisin ra. Ta kixá'a ndee ní káni tachi na'a noo takuii, ta takuii kixá'a rá nakutú rá ini tón barco, ta tón yó'o kóni ketá nó ini takuii.

²⁴ Saá natáa naxíka x'in tajesús sanakáxin na ini ra, ta ñika'an na x'in ra:

—¡Maestro! ¡Maestro! ¡Yiyo ní ka'a ndi'i yó x'in takuii mjni! —káchi na x'in ra.

Ta ndakoo tajesús, ta xa'nda chiño ra noo tachi na'a x'in takuii mjni. Ta saá kutásin tachi na'a x'in takuii mjni, ñii yaa yaa kuu. ²⁵ Ta ñika'an ra x'in naxíka x'in ra:

—¿Ndachun on vása kándixa ndó Ndios ndaa ra yó? —káchi ra.

Ta nayó'o yí'vi ní na, ta naka'nda ní ini na ndoo na, ta njndaká to'on tá'an na:

—¿Yu kúu tayó'o? Chi xá'nda chiño ra noo tachi na'a x'in takuii mjni, ta xini so'o ña to'on ká'an ra —káchi na.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús

kivi tava ra nima ndiva'a xikomí ñii tqa

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Nixaá barco inká tá'vi yu'u mjni noo ndoo naño Gadara. ²⁷ Tá noo tajesús tón barco, ta nakutá'an ra x'in ñii taño Gadara, ta tayó'o kómí ra nima ndiva'a. Xa ku'a'a ní kuuya xíka yalá ra, ta on xjin ra koo ra ve'e ra, ta táku ra kavua noo nduxun na nixi'j. ²⁸ Tá xini ra tajesús, ta nixaá ra xikuxití ra noo tajesús, ta x'in ndi'i ndee ra ñika'an ra:

—¿Yukíá kóni ún ke'é ún xí'inj? Chi yó'ó tãJesús kúu Sã'ya Ndios tãKá'no. Ta xáku ndá'víj ñoq ún ndí on saxo'víj ún yí'j —káchí ra xí'in tãJesús.

²⁹ Njka'ãn ra si'a, saá chi tãJesús xa kixá'á ra táva ra nímã ndivã'a, káchí ra saá:

—iNímã ndivã'a, kee ún ta saña ún tayó'o! —káchí tãJesús.

Kiví nÿya'a, nímã ndivã'a kuã'a ní yichí tÿin ña tayó'o. Vará inkã nÿvi xindaa na ra, ta xí'in cadena kãa kuã'a ní yichí chikatón na nda'a ra, chikatón na xa'a ra, ta ñi-kuchiño ña, ta ña ñakundeé ra kama chãchi cadena kãa yó'o, xí'in ndeé ñanímã ndivã'a xikomí tayó'o. Ta ñandivã'a kÿsa nduxã ña xí'in ra kuã'ãn ra yóo ra ñoq yuku yichí. ³⁰ Ta saá tãJesús ñindaqã to'on ra tayó'o, njka'ãn ra saá:

—¿Ndasaá ñani ún?

Ta ndakuiin ra:

—Ñani ndj Legión.

Njka'ãn ra saá chi kuã'a ní kúu nímã ndivã'a kómí ra. ³¹ Ta xáku ndá'ví nímã ndivã'a ñoq tãJesús, ña on ti'ví ra ndí'i ña ko'on ña yavi ña kónó ní ña on vása ndí'i kónó. ³² Ta yatin yóo ñii yuku, xíka kuã'a ní kinj xíxa'an rí. Ta ndí'i nímã ndivã'a xáku ndá'ví ña ñoq tãJesús, káchí ña saá:

—Ti'ví ún ndí'j ko'on ndí'j k'ví ndí'j ini ndí'j tikinj kãã —káchí ña.

Ta tãJesús taxi ra ña ndukú nímã ndivã'a. ³³ Ta saá kee ndí'i nímã ndivã'a ña xikomí tayó'o, ta njkí'vi ña ini ndí'j tikinj. Ta ndí'j tikinj xíno rí kuã'ãn rí, ta sãkojo xí'in mÿi rí ta'vi, ñoq njkojo rí ini mÿini, ta njka'ã ndí'j rí ta njxi'j ndí'j rí.

³⁴ Ta nÿvi na ndáã kinj xini na ñayó'o, ta xíno na kuã'ãn na ndato'on na xí'in na ndóo ñoo xí'in na ndóo yuku, ña ndo'o kinj sããã na. ³⁵ Ta saá kixaa nÿvi xito na yukíã ndo'o tikinj ta yukíã ndo'o tãã tã xikomí nímã ndivã'a. Ta kixaa nÿvi yó'o ñoq yóo tãJesús, ta xini na tã xikomí kuã'a ní nímã ndivã'a, yóo ra yatin xa'a tãJesús, ta xa ndíxin ra tikoto, ta xa ñakoo vã'a sÿnj ra. Ta nanÿvi yó'o nÿyí'ví ní na. ³⁶ Ta inkã nÿvi na xini ndasaá nduvã'a tã xikomí nímã ndivã'a ndato'on na xa'a ña ke'é tãJesús. ³⁷ Ta ndí'j na ndóo ñoo Gadara yó'o kixá'á na xáku ndá'ví na ñoq tãJesús ña kee ra ko'on ra inkã ñoo. Saá chi yí'ví ní na. Ta ndãã tãJesús ini tón barco xí'in naxíka xí'in ra ta kuã'ãn na. ³⁸ Ta kiví ndãã tãJesús ini tón barco, ta tã xikomí nímã ndivã'a xáku ndá'ví ra ñoq ra:

—Taxi ún ná ko'on j xí'in ún —káchí ra.

Ta tãJesús ñi-xiin ra taxi ra ko'on ra, ta njka'ãn ra xí'in tayó'o:

³⁹ —No'q ún ve'e ún vitin, ta ndato'on ún xí'in natá'an ún xa'a ñaká'no ní ke'é Ndios xí'in ún —káchí tãJesús.

Ta saá kee tayó'o kuãno'q ra, ta kixá'á ra ndátoto'on ra xí'in ndí'j nañoo ra yu kúu ñava'a ke'é tãJesús xí'in ra.

*TãJesús sãnataku ra ñii ñálo'o ñã njxi'j,
ta sãnda'a ra ñii ñãña'q ñã njtondãã nda'a tikoto ra
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)*

⁴⁰ Tá tuku ndikó tãJesús xí'in tón barco, ta ñaxaa ra ndãã yu'u mÿini ñoq kee ra kuã'ãn ra, ta kuã'a ní nÿvi kúsij ní ini na ñakut'an na xí'in ra, chi ndátí na ndikó ra. ⁴¹ Ta kixaa ñii tã xá'nda chiño xí'in ve'e ño'o sinagoga, ñani ra jairo. Tá xini ra tãJesús, ta xikuxití ra ñoq ra, ta ndeé ní xáku ndá'ví ra ñoq ra ña ko'on ra xí'in ra ve'e ra. ⁴² Saá chi ñii laã kuiti ñálo'o kúu sã'ya tãJairo, ta kómí ñã uxu ovi kujyã, ta ndeé ní ndó'o ñã, xa ña yóo

kivi kúu nã. Ta kee taJesús kuã'an ra xí'in taJairo ve'e ra. Ta kuã'a ní n̄ivi ndíkõn na sata ra ndã ñii chinda'á na ra.

⁴³ Ta yóo ñii ña'a kuã'an ñá xí'in n̄ivi na kuã'an sata taJesús, ta xa uxu ovi kuyã ndeé ní ndó'o ñá ku'e xita n̄iji. Ta xa n̄ixa'an ñá nõõ kuã'a ní ndotor, ta sandi'i ñá si'ún ñá. Ta õn vása ní-kuchiño nduva'a ñá. ⁴⁴ Ta vitin vaxi ñá sata taJesús, ta n̄itõndaã nda'a ñá yu'u tikõto ra, ta saã xandikõn n̄yãã xita n̄iji ñá, ta ndã'a ñá.

⁴⁵ Ta n̄ika'an taJesús:

—¿Yukú ndó n̄itõndaã nda'a yí'j? —káchí ra.

Ta ndi'i n̄ivi ká'an na:

—Õn s̄ivi yí'j n̄itõndaã nda'a yó'ó —káchí na.

Ta taPedro xí'in inkã naxíka xí'in taJesús n̄ika'an na xí'in ra:

—Tata Maestro, yóo kuã'a ní n̄ivi ta ñii chinda'á tá'an na, ta chinda'á na yó'ó, ta ndãkã tõ'on ún: ¿Yukú ndó n̄itõndaã nda'a tikõto j?, káchí ún —káchí na xí'in ra.

⁴⁶ Ta ndakuijn taJesús, ká'an ra:

—Xíni j ndí ñii n̄ivi n̄itõndaã yí'j, chi kúndaã ini j kee lo'o ndeë j —káchí ra.

⁴⁷ Ta saã kúndaã ini ñãña'a yó'o ndí õn kuchiño koo se'é kã ñá, ta k̄ixá'á yí'vi ñá ndã kisin ñá, ta k̄ixaa ñá x̄ikuxití ñá nõõ taJesús. Ta nõõ ndi'i n̄ivi, k̄ixá'á ñá ndatõ'on ñá ndachun n̄itõndaã nda'a ñá tikõto ra, ta xandikõn nduvã'a ñá. ⁴⁸ Ta n̄ika'an taJesús xí'in ñá:

—Nana, xa nduvã'a ún chi kándixa ini ún yí'j. Ta vitin no'õ ún, ta ná koo vã'a ini ún.

⁴⁹ Tá ká'an kã taJesús xí'in ñáyó'o, ta saã k̄ixaa n̄ivi na kee ve'e taJairo, ta n̄ika'an na xí'in taJairo:

—Sa'ya ún xa n̄ixi'j ñá. ¿Ndachun sãndi'i kã ún taMaestro yó'o?

⁵⁰ Ta x̄inj sõ'o taJesús ña n̄ika'an na, ta n̄ika'an ra xí'in taJairo:

—Õn kuyí'ví ún. Kúndaã vã'a ini ún yí'j, ta nduvã'a sa'ya ún —káchí ra.

⁵¹ Ta n̄ixaa taJesús ve'e taJairo, ta n̄i-xiin ra kundikõn n̄ivi sata ra, kuiti taxí ra kõ'on un̄i naxíka xí'in ra na kúu taPedro, taJacobo, xí'in taJuan. Ta taxí ra ndayí ña k̄i'vi yivá ñálo'o xí'in si'í ñá ini ve'e xí'in ra. ⁵² Ta ndóo kuã'a ní n̄ivi xáku ní na chi kúchuchú ní ini na xa'a ñálo'o ñá n̄ixi'j. Ta n̄ika'an taJesús xí'in na:

—Õn kuaku ndó, chi ñálo'o yó'o õn vása ní-xi'j ñá, ñá k̄is̄jn kuiti kúu ñá —káchí ra.

⁵³ Ta saã k̄is̄iki na taJesús ta n̄ixakú ndaa na ra, chi x̄inj na ndí n̄ixi'j vã'a ñá. ⁵⁴ Ta taJesús t̄ijn ra nda'a ñálo'o, ta n̄ika'an ra xí'in ñá:

—Ñálo'o, ká'an j xí'in ún, jndakoo ún! —káchí ra.

⁵⁵ Ta saã n̄atakú ñá, ta xandikõn ndakoo ñá. Ta n̄ika'an taJesús:

—Taxi ndó ñã'a ná kuxu ñá —káchí ra.

⁵⁶ Ta yivá ñá xí'in si'í ñá n̄aka'nda ini na ndóo na, ta taJesús xã'nda chiño ra nõõ na, káchí ra saã:

—Õn ndatõ'on ndó xí'in ndã ñii n̄ivi xa'a ña n̄atakú sa'ya ndó —káchí taJesús xí'in na.

9

*TaJesús t̄i'ví ra uxu ovi naxíka xí'in ra
kõ'on na kã'an ndoso na tõ'on ra
(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)*

¹ Ñii kivi tajesús kána ra uxu ovi naxíka xí'in ra, ta kixaa na noo ra, ta taxi ra ndee xí'in ndayí nda'a na ña tava na níma ndiva'a na sáxo'vi inká nivi, ta taxi ra ndee xí'in ndayí nda'a na ña sanda'a na ndi'i noo kue'e.

² Ta ti'ví ra na ko'on na ka'an ndoso na xa'a yichi ña xá'nda chiño Ndios, ta sanda'a na nivi na ndee ndó'o.

³ Njika'an ra xí'in na, káchí ra saá: —Tá ku'a'an ndó chiño yó'o, ta nda' ñii ña'a on kuni'i ndó ko'on ndó: on kuni'i ndó yiton,* ni leká ndó, ni ña kuxu ndó, ni si'ún ndó, ni inká tikoto ndó. ⁴ Tá nixaa ndó inká ñoo, ta ve'e noo naki'in va'a na ndó'ó, kundoo ndó nda' tondaa kivi kee ndó ñoo nayó'o. ⁵ Tá yoo ñii ñoo noo on xiin nivi naki'in va'a na ndó'ó, ta saá kee ndó ñoo yó'o ta ko'on ndó, ta sakisin ndó xa'a ndó ña nakoyo yaa. Saá saná'a káxin ndó ndí nayó'o nákuiso na kuachi noo Ndios, chi on xiin na koni so'o na to'on ra —káchí tajesús xí'in na.

⁶ Ta saá kee naxíka xí'in tajesús, ta ku'a'an na ndi'i ñoo, ta ká'an na xí'in nivi to'on ñava'a xa'a yichi Ndios, ta sanda'a na nivi na ndee ndó'o.

Tarey Herodes xika ini ra xa'a tajesús

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ta tarey Herodes, xini so'o ra xa'a ndi'i ñava'a na ke'e tajesús, ta on vása xini ra yukia kuu to'on ña ndixa xa'a tajesús. Saá chi sava nivi ká'an na si'a:

—Tajesús kuu tajuan, ta sakuchu nivi, ta nixi'j ra ta vitin nataku ra —káchí na.

⁸ Ta inká na ká'an:

—Taprofeta Elias, ta ta njika'an ndoso to'on Ndios xina'á, vitin kixaa tuku ra ñoyivi yó'o —káchí na.

Ta inká na ká'an:

—Tajesús kuu inká taprofeta ta xitaku xina'á, ta vitin nataku ra —káchí na.

⁹ Ta tarey Herodes njika'an ra:

—Yi'j kuu ta xa'nda chiño ña kandoso na sikon tajuan. ¿Ta yu kuu tayó'o ta ká'an na xa'a vitin? —káchí ra.

Ta kixá'á ra ndúkú ra ndasaá kuchiño koni ra tajesús.

Tajesús taxi ra xixi o'on mil taa

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Ta ndikó uxu ovi naapótol na ti'ví tajesús, ta naxaa na noo ra, ta ndato'on na xí'in ra ndi'i ña ke'e na. Ta saá tajesús kána ra nayó'o ña ko'on na xí'in ra inká xiiña noo on ko'o nivi, ta nixaa na yatin ñoo Betsaida.

¹¹ Ta saá nivi xini so'o na míchi ku'a'an tajesús, ta kee na ku'a'an na sata ra. Ta kixaa na noo ra, ta tajesús naki'in va'a ra na. Saná'a ra na xa'a yichi ña xá'nda chiño Ndios, ta sanda'a ra nivi na ndee ndó'o.

¹² Ta xa njikuaa ní kuu ña, ta saá nitondaa yatin na uxu ovi xika xí'in tajesús, ta njika'an na xí'in ra:

—Tata, va'a ti'ví ún ndi'i nivi yó'o ná ko'on na rancho án ñoo válí ña yoo yatin, ta nandukú na noo kusun na ñoo vitin, ta sata na ña kuxu na, chi noo ndoo yó vichí ní yó'o.

¹³ Ta ndakuijn tajesús, njika'an ra xí'in naxíka xí'in ra:

—Mji ndó taxi kuxu na —káchí ra.

Ta njika'an na saá:

* 9:3 Yiton yó'o ñii kuu nó xí'in taton, án garrote.

—On koḡ kua'a ñaxíxi. Yoo kuiti o'on sítá va'a ta ovi kúu tiaká. ¿Án kóni ún ko'on ndi ñoo sata ndi ña kuxu ndi'i nivi yó'o? —káchí na xí'in ra.

¹⁴ Chi yoo kua'a ní nivi, nda o'on mil ta ndoo. Ta nika'an taJesús xí'in naxíka xí'in ra:

—Nata'ví ndó nivi ñii ti'vi ñii ti'vi kundoo na, ta ovi siko uxu nivi kúu ñii ñii ti'vi —káchí ra.

¹⁵ Ta nika'an na xí'in nivi, ta xikundoo ndi'i na. ¹⁶ Ta saá ki'in taJesús o'on sítá va'a xí'in ovi tiaká, ta xito ndaa ra ñoyívi njino, ta nika'an ra, káchí ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ña'á ún taxi ún ñaxíxi.

Ta ta'ví ra sítá va'a, ta taxi ra ña nda'a naxíka xí'in ra, ta nayó'o ntaxi na ña nda'a ndi'i nivi na ndoo yó'o. Ta ta'ví ra ovi tiaká ta ntaxi na rí nda'a ndi'i nivi. ¹⁷ Ta ñani ña xixi ndi'i nivi nda njxaa ini na. Tá ndi'i xixi na, ta naxíka xí'in taJesús ñaki'in na uxu ovi chikiva sítá va'a xí'in tiaká ña kindoo ndoso, chi ni-kundeé nanivi kuxu ndi'i na ña.

*TaPedro ká'an ra taJesús kúu Cristo,
ta ta ti'vi Ndios sakaku ra nivi ñoyívi yó'o*
(Mt. 16:13-20; Mr. 8:27-30)

¹⁸ Ta saá ñii kivi taJesús ká'an mató'on ra xí'in Ndios, ta ndasaá kuiti naxika xí'in ra yoo na xí'in ra. Tá ndi'i nika'an taJesús, ta njndaka to'on ra na:

—¿Yukía káchí nivi xa'a j yu kúu j? —káchí ra.

¹⁹ Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Sava nivi ká'an yó'o kúu ún taJuan, ta sakuchu nivi. Sava na ká'an yó'o kúu ún taprofeta Elías, ta inká na ká'an yó'o kúu ún inká taprofeta ta xitaku xina'a.

²⁰ Ta taJesús njndaka to'on ra na:

—Ta mji ndó, ¿yukía káchí ndó yu kúu j?

Ta ndakuijn taPedro, nika'an ra:

—Yó'o kúu Cristo, ta ta ti'vi Ndios sakaku nivi ñoyívi yó'o.

²¹ Ta taJesús nika'an ra xí'in na:

—Ta on ka'an ndó xí'in nda ñii nivi yu kúu j.

TaJesús ndát'o'on ra ña ka'ni na ra
(Mt. 16:21-28; Mr. 8:31-9:1)

²² Ta taJesús nika'an ka ra xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra si'a:

—Yi'j, ta ta kixi noo Ndios, kivi vaxi naxikua'a noo najudó, xí'in na sáná'a ndayi Ndios xí'in naná'no noo nasutu on kua'a na kandixa na yi'j ta saxo'vi ní na yi'j. Ta ka'ni na yi'j, ta kivi unj natakuj, saá ke'é Ndios.

²³ Tá ndi'i nika'an ra ñayó'o, ta nika'an ra xí'in ndi'i nivi na ndoo yatin:

—Ndi'i nivi na kóni kundikon yi'j xini ñó'o sandakoo na ndi'i ña káchí ini mji na, ta ñii ñii kivi kusokó na tón cruz mji na[†] ta kundikon na sata j.

²⁴ Ndi'i nivi na ndasaá kuiti ndúkú ña kutaku va'a na ñoyívi yó'o, ta on xiin na xo'vi na xa'a j, ta nayó'o on kuchiño na kutaku na xí'in Ndios. Ta nivi na on vása ndí'i ini ndúkú kutaku va'a na ñoyívi yó'o, xa'a ña kundikon na yi'j, nayó'o kúu nivi na kutaku xí'in j. ²⁵ Tá kómí nivi ndi'i ñakuiká ñoyívi yó'o, ta on vása táku ndino'o na noo Ndios, ta nda manj kúu ña. ²⁶ Ta nivi na kúka'an noo xa'a yi'j, ta kúka'an noo na xa'a to'on j noo inká nivi, ta

[†] 9:23 To'on kusokó na tón cruz mji na kóni káchí ña: Xini ñó'o koo ti'va nivi ña xo'vi na ta ndákuiti kivi na xa'a ña ndikon na taJesús.

saá yi'j, ɬa ɬa kixi nɔɔ Ndios, kuka'an nɔɔ j xa'a nayó'o nɔɔ Ndios kivi ña ndikó j ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ndee ña va'a ña ye'e ña kómí Yivá j Ndios xí'in naángel yi, na kixaa xí'in j. ²⁷ Ndixa ká'an j xí'in ndó, sava ndó'ó na ndóo vitin, kutaku ka ndó ña kivi koni ndó ñava'a ká'no nɔɔ xá'nda chiño Ndios.

Kivi nátaxa ɬaJesus, xini unj ɬaxika xí'in ra
(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Niya'a yatin oná kivi, ta naɬaxin ɬaJesus unj ɬaxika xí'in ra, ɬaPedro, ɬaJacobo xí'in ɬaJuan, ta kua'an na xí'in ra ñii yukú síkón, ña ka'an ra xí'in Ndios. ²⁹ Tá mií ká'an ra xí'in Ndios, ta naɬsama nɔɔ ɬaJesus, ta nátaxa tikɔtɔ ra, nduyaa ní ña. ³⁰ Ta saá nɬivi ɬaMoisés xí'in ɬaElías, ndátɔ'on na xí'in ɬaJesus. ³¹ Ta ñii ká'no ña náye'e, ta xino nduu ndi'i ña nɔɔ yíta na ká'an xí'in ɬaJesus. Niɬka'an na ndasaá koo kee ra ñoyívi yó'o, chi xa yatin tonda kivi ña nakuita nanivi ñoo Jerusalén ta ka'ni na ra. ³² Vará ɬaPedro xí'in inka ovi natá'an ra kóni ní na kusun na, ta saá ni, kuchiño na xindito na, ta xini na ñaká'no náye'e, ta xino nduu ña ɬaJesus xí'in ovi ɬa na yóo xí'in ra. ³³ Tá xa yatin ko'on na ovi yó'o, ta niɬka'an ɬaPedro xí'in ɬaJesus:

—Tata Maestro, va'a ní ndóo yó yó'o. Tá kóni ún, ta kasa va'a ndi unj ti'va, ñii ña koo mií ún, ñii ña koo ɬaMoisés, ta inka ña koo ɬaElías.

Niɬka'an ɬaPedro saá chi on vása kúndaɬa ini ra yukia ká'an ra. ³⁴ Tá ká'an ka ɬaPedro, ta nɔɔ ñii viko chée nda nɔɔ ñíndichi ra xí'in nataa yó'o, ta niɬa'vi ndi'i na tixin viko, ta niyi'vi ní na. ³⁵ Ta tixin viko yó'o kixi tɔ'on ña niɬka'an Ndios, káchí ra saá:

—Tayó'o kúu Sa'ya j, ɬa kivi ní ini j xini j. Ta konj so'o va'a ndó tɔ'on ña ka'an ra —káchí Ndios.

³⁶ Tá xini so'o na tɔ'on yó'o, ta ni-xini ka na ovi ɬa ɬa niɬka'an xí'in ɬaJesus, nda ñii laá kuiti ɬaJesus ñíndichi nɔɔ na. Ta naxika xí'in ɬaJesus on vása ní-ndatɔ'on yaɬhi na xí'in nda ñii niyi xa'a ña xini nayó'o.

Ñayó'o ká'an ɬaJesus sanda'a ra
ñii ɬalo'o ɬa kómí nima ndiva'a
(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Ta nɬivi inka kivi, ta ndikó ɬaJesus vaxi noo ra yukú xí'in ɬaPedro, ɬaJuan, xí'in ɬaJacobo, ta naɬkutá'an na xí'in kua'a ní niyi na kixaa nɔɔ na.

³⁸ Ta ñii ɬatá'an nanivi yó'o, xí'in ndi'i ndee ra niɬka'an ra xí'in ɬaJesus:

—Tata maestro, kundá'vi ini ún koni ún ɬalo'o sa'ya j. On koó ka inka sa'ya j, ³⁹ ta kua'a ní yichi ñanímá ndiva'a tün ña ra, ta ndá'yi ní ra, ta ndee ní sákisin ña ra, ɬanda kée chikiño yu'u ra. Sátaku'e ní ña ra, ta on xini ña saña ña ra. ⁴⁰ Ta xa xaku ndá'vi j nɔɔ naxika xí'in ún tava na nímá ndiva'a yó'o, ta on vása ní-kuchiño na —káchí ra.

⁴¹ Ta ndakuijn ɬaJesus, niɬka'an ra xí'in na:

—jNiivi na toon ní ini kúu ndó'ó, ta on xini ndó kandixa ndó Ndios! ¿Ndasaá ka kivi xini ñó'ó kutaku j xí'in ndó? ¿Nda ama kundeé ini j xí'in ndó? —káchí ra.

Ta saá niɬka'an ɬaJesus xí'in yivá ɬalo'o ɬa kómí nima ndiva'a:

—Na'a xí'in sa'ya ún —káchí ra.

⁴² Ta kixaa ɬalo'o yatin nɔɔ ɬaJesus, ta nímá ndiva'a tuku tjin ña ra, ta sákana ña ra nɔɔ ño'o, ta kini ní sákisin ña ra nda kée nda'a ra xí'in xa'a ra. Ta ɬaJesus xa'nda chiño ra nɔɔ nímá ndiva'a ña kee ña. Ta ñanímá ndiva'a yó'o kee ña, ta xandjkon nduva'a ɬalo'o, ta ɬaJesus naɬtaxi ra ɬalo'o

yó'o nda'a yivá ra. ⁴³ Ta ndi'i n̄ivi n̄aka'nda ní ini na, chi x̄ini na ñandeg ká'no kómí Ndios.

Yichi q̄vi t̄ajesús ká'qn ra x̄a'a ña x̄o'vi ra ta kivi ra
(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Ta na ndóo yó'o n̄aka'nda ini na x̄a'a ñava'a ke'é t̄ajesús, ta n̄ika'qn ra x̄i'in naxika x̄i'in ra:

⁴⁴ —Chikaā va'a so'lo ndó to'on ña ká'anj̄ x̄i'in ndó vitin. Ñii k̄ivi ña v̄axi ñii t̄aa nataxi ra ȳi'j̄, t̄a kúu t̄aa t̄a k̄ixi noq̄ Ndios, nda'a n̄ivi —káchí t̄ajesús.

⁴⁵ Ta naxika x̄i'in ra on vása ní-kundaa ini na yukia káchí to'on ña n̄ika'qn ra x̄i'in na, saá chi on vása ní-taxi yach̄i Ndios ña kundaa ini na. Ta yí'ví ní na ndak̄a to'on na ra yukia kóni káchí ña ká'qn ra.

Naxika x̄i'in t̄ajesús náa na
x̄a'a yu kúu t̄a ká'no ka noq̄ ndi'i na
(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Ñii k̄ivi naxika x̄i'in t̄ajesús k̄ixá'á na náa na x̄i'in tá'an na x̄a'a yu kúu t̄a ká'no ka noq̄ ndi'i na. ⁴⁷ Ta x̄ini ndi'i t̄ajesús yukia x̄áni ini na, ta k̄ana ra ñii t̄alo'o, ta k̄ixaa ra x̄ikundichi ra sijn̄ t̄ajesús. ⁴⁸ Ta n̄ika'qn ra x̄i'in naxika x̄i'in ra:

—Ndi'i n̄ivi x̄a'a ña kándixa na ȳi'j̄, ta náki'in va'a na naváli, kóni káchí ña saá: ndí ȳi'j̄ náki'in va'a na. Ta ndi'i n̄ivi na náki'in va'a ȳi'j̄, káchí ña saá: ndí náki'in va'a na Ndios, t̄aa t̄a t̄i'ví ȳi'j̄ v̄axi. Saá chi t̄aa t̄a kúu t̄a ñnoq̄ ka noq̄ ndó, t̄ayó'o kúu t̄a ká'no ka noq̄ ndi'i ndó —káchí t̄ajesús x̄i'in na.

N̄ivi na on vása s̄aḡ ini x̄ini t̄ajesús,
nayó'o kúu na yóo yu'ú x̄i'in ra
(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ Ta n̄ika'qn t̄ajuan x̄i'in t̄ajesús:

—Tata Maestro, x̄ini ndi ñii t̄aa táva ra ním̄a ndiva'a. Xá'nda chiño ra noq̄ ním̄a ndiva'a x̄i'in ndayí ún, káchí ra. Ta n̄ika'qn ndi x̄i'in ra sandakoo ra ña ké'é ra saá, chi on s̄ivi t̄a ndik̄on sat̄a ún x̄i'in ndi kúu ra —káchí ra x̄i'in t̄ajesús.

⁵⁰ Ta ndakuijn̄ t̄ajesús, n̄ika'qn ra:

—On kasi ndó noq̄ ra, chi yóo yu'ú takán x̄i'in m̄ji yó. Saá chi n̄ivi na on vása s̄aḡ ini x̄ini m̄ji yó, nayó'o kúu na yóo yu'ú x̄i'in m̄ji yó —káchí t̄ajesús x̄i'in ra.

T̄ajesús ká'qn ra ndi t̄ajacobo x̄i'in t̄ajuan
on vása x̄ini na mí v̄axi to'on ña ká'qn na

⁵¹ Ta xa v̄axi k̄ivi ndikó t̄ajesús ko'qn ra ñoyívi n̄ino, ta ch̄ikaā ini ra ko'qn ra ñoo Jerusalén. ⁵² Ta saá t̄i'ví ra sava na x̄ika chiño noq̄ ra, ná ko'qn na ñii ñoo estado Samaria ña kasa ndivi na ña xaā ra. ⁵³ Ta nañoó kán n̄i-xiin na naki'in na t̄ajesús, chi x̄ini na ndí kóni ra ko'qn ra ñoo Jerusalén. ⁵⁴ Ta q̄vi t̄aa t̄axika x̄i'in t̄ajesús, t̄ajacobo x̄i'in t̄ajuan, x̄ini na ndí n̄i-xiin n̄ivi nañoó Samaria yó'o naki'in va'a na t̄ajesús, ta n̄ika'qn nataq̄ yó'o x̄i'in t̄ajesús:

‡ 9:53 N̄ivi naSamaria on x̄ijn na koni na n̄ivi naIsrael na ndóo ñoo Jerusalén.

—Tata, ¿án kóni ún ndukú ndi nõõ Ndios chikaḅ ra ño'o ta ka'mi ña ndi'i nivi nañoó yó'o?, chi saá kisa taprofeta Elías kujya xina'á —káchí na xí'in taJesús.

⁵⁵ Ta ndikó koo taJesús, nika'an ra xí'in na:

—Ndó'ó, on vása va'a ká'an ndó saá, ⁵⁶ chi on sivi xa'a ña sandi'i j xa'a nivi kúu ña kixaa j ñoyívi yó'o, ta yi'i, taa ta kixi nõõ Ndios, ta vaxi sakaku nivi kúu j —káchí ra.

Ta saá kee na kuḅ'an na inka ñoo.

*Ñayó'o ká'an xa'a nivi na kóni kundikõn satḅ taJesús
(Mt. 8:19-22)*

⁵⁷ Kuḅ'an taJesús xí'in naxíka xí'in ra yichí, ta naikutá'an na xí'in ñii taa, ta nika'an ra xí'in taJesús si'a:

—Tata, kundikõn j satḅ ún, nda mí kò'on ún ta kò'on j xí'in ún —káchí ra.

⁵⁸ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra:

—Tíñokuii kómí rí kavua nõõ kisin rí, ta tísaa kómí rí taká rí nda'a yiton nõõ kisin rí, ta yi'i, taa ta kixi nõõ Ndios, on koo ve'e j nõõ kusun j —káchí taJesús xí'in ra.

⁵⁹ Ta saá nika'an taJesús xí'in inka taa:

—Na'a kundikõn ún satḅ j —káchí ra.

Ta ndakuijn tayó'o, nika'an ra:

—Va'a Tata, ta si'na taxi ún ña kundati j nda ná kivi yivá j, ta sanduxun j ra, ta saá kundikõn j yichí ún —káchí ra.

⁶⁰ Ta nika'an taJesús xí'in ra:

—Nivi na on vása ndino'o táku nõõ Ndios, va'a sanduxun na natá'an na nandji. Ta yó'ó, yoo inka chiño ña xini ño'ó ní ka kasa ndivi ún: Va'a kò'on ún ka'an ndoso ún tò'on xa'a yichí nõõ xá'nda chiño Ndios —káchí taJesús xí'in ra.

⁶¹ Ta nika'an inka taa, káchí ra saá xí'in taJesús:

—Kóni kundikõn j yó'ó, Tata, ta si'na taxi ún ná kò'on j ndayi j nave'e j —káchí ra.

⁶² Ta saá ndakuijn taJesús, káchí ra:

—Tá yoo ñii ta tá'vi nõõ ño'o, ta tiin ra xa'a yatḅ, ta ndikó koo ra nakoto ra chí satḅ ra, ta on vása va'a kasa chiño ra. Ndatán yoo tayó'o, saá yoo nivi na kixá'á kuḅ'an yichí Ndios, ta on xijn na sandakoo na yichí yatá. Ta nayó'o on vása va'a kasa chiño na yichí Ndios —káchí taJesús xí'in ra.

10

TaJesús ti'vi ra unj siko uxu taa kuḅ'an na ka'an na xí'in nivi xa'a yichí Ndios

¹ Ta ndi'i ñayó'o, ta taJesús nakaxin ra unj siko uxu taa, ta ti'vi ra na, ovi ovi na kuḅ'an si'na na ndi'i saá ñoo, ta saá xaḅ mui taJesús. ² Ta ta'an ka kò'on na ta nika'an taJesús xí'in na:

—Ndatán yoo ku'i ña xa yoo ti'va nakaya, saá yoo nivi na xa yoo ti'va kundikõn yi'i, ta on koo nivi kasa chiño na nõõ j nakaya na nayó'o. Ta saá kuaku ndá'vi ndó ndukú ndó nõõ Ndios ña ti'vi ra inka nivi ña kasa ndivi na chiño ra ñoyívi yó'o. ³ Ta vitin kuḅ'an ndó kasa ndivi ndó chiño xa'a Ndios. Ta ndó'ó, ndatán yoo ndikachi válí ma'ño tinda'ya'yí, saá koo ndó, chi yoo kuḅ'a ní nivi na on vá'a ini nõõ kò'on ndó. ⁴ Tá kuḅ'an ndó,

ta ɔn kuni'i ndó sɔ'ún, ni leká ndó, ni inká nduxan ndó. Ta ɔn kuita ndó ndato'on ndó xí'in nɔvi yichɔ. ⁵ Tá nɔxaa ndó nɔɔ kuá'an ndó, ta ve'e nɔɔ xaá ndó, ka'an ndó xí'in nɔvi: "Ná koo va'a ini ndó'ó na ndóo ve'e yó'o", kachí ndó xí'in na. ⁶ Tá yóo nɔvi na va'a ini ve'e yó'o, ta ndixa ná koo va'a ini na. Tá ɔn koɔ nɔvi na va'a ini ve'e yó'o, ta saá ñava'a nɔka'an ndó xa'a nayó'o, ɔn ndɔo ña xí'in na, ta ndikó ña xí'in nɔvi ndó. ⁷ Ta nɔɔ naki'in va'a nɔvi ndó'ó, ta kundɔo ndó ve'e nayó'o. Ta va'a kuxu ndó ta ko'o ndó nda ndá ña taxi na nda'a ndó. Ndó'ó kisa ndivi ndó chiño ña chindeé nayó'o, ta saá yóo ndayí xa'a ña taxi na ña kuxu ndó. Saá chi ndi'i nɔvi na kisa chiño kómí na ndayí naki'in na ya'vi na. ⁸ Tá xaá ndó ñii ñoo, ta nɔvi naki'in va'a na ndó'ó, ta va'a kuxu ndó ña taxi na nda'a ndó, ⁹ ta sanda'a ndó nɔvi na ndeé ndó'ó, ta ka'an ndó saá xí'in na: "Xa yóo yatin yichɔ nɔɔ xá'nda chiño Ndios", kachí ndó xí'in na. ¹⁰ Tá xaá ndó ñii ñoo, tá ɔn vása náki'in va'a nɔvi ndó'ó, ta kee ndó kuá'an ndó yichɔ ñoo yó'o, ta ka'an ndó si'a: ¹¹ "Ná sakisin ndj xa'a ndj ña nakɔyo yaá ñoo ndó. Xí'in ñayó'o kundaa ini ndó ndi mji ndó kúu na ndíso kuachi, chi nɔ-xiin ndó konj sɔ'o ndó tɔ'on Ndios. Ta kundaa ini ndó ndi xa yóo yatin yichɔ nɔɔ xá'nda chiño Ndios", kachí ndó xí'in na. ¹² Ta ká'an j xí'in ndó, tɔndaa ñii kɔvɔ ña kasa nani Ndios xa'a kuachi ndi'i nɔvi ñoyívi yó'o. Ta kɔvɔ yó'o ndeé ka yɔ'vɔ saxɔ'vɔ Ndios nañoo yó'o nɔɔ nɔvi na ɔn vá'a na xɔndɔo ñoo Sodoma kuɔya xɔna'a —káchí taJesús xí'in na.

*Ñayó'o ka'an xa'a nañoo na ɔn xɔin konj sɔ'o
ña ká'an taJesús
(Mt. 11:20-24)*

¹³ TaJesús ká'an ka ra, káchí ra saá:

—jNdá'ví ní ndó, nɔvi nañoo Corazín! jNdá'ví ní ndó, nɔvi nañoo Betsaida! Chi vaɔi ñii kɔvɔ ña xɔ'vɔ ní ndó. Saá chi kuɔya xɔna'a tá xini ví nɔvi nañoo Tiro xí'in nañoo Sidón milagro ña ké'é j xí'in ndó vitin, níkúu, ta nandikó ní ka ini nayó'o, ta nakundixin na tikɔtɔ ndayí nɔɔ, ta chikaa na yaá no'ɔ sɔnɔ na ña kúchuchú ní ini na xa'a kuachi na. ¹⁴ Ñakán kɔa, tá tɔndaa ñii kɔvɔ ña kasa nani Ndios xa'a kuachi ndi'i nɔvi ñoyívi yó'o, jta kɔvɔ yó'o xɔ'vɔ ní ndó'ó, nañoo Corazín xí'in nañoo Betsaida! Ndeé ka yɔ'vɔ saxɔ'vɔ Ndios ndó'ó nɔɔ nɔvi na ɔn vá'a na xɔndɔo ñoo Tiro xí'in ñoo Sidón. ¹⁵ Ta ndó'ó, nɔvi nañoo Capernaum ¿án xáni sɔnɔ ndó kanóo va'a ní tɔ'on ndó nda ñoyívi nɔno? jɔn vása! Ta ndá'ví ní ndó, chi Ndios ti'vi ra ndó'ó ko'ɔn ndó nɔno, nda ndaya —káchí taJesús xí'in na.

¹⁶ Ta saá nɔka'an ka taJesús xí'in unj sɔko uxu taá, káchí ra:

—Ndó'ó kómí ndó ndayí j ndato'on ndó xí'in nɔvi. Ta ndi'i nɔvi na naki'in va'a tɔ'on ña ká'an ndó, tɔ'on yɔ'vɔ kúu ña naki'in na. Ndi'i nɔvi na ɔn xɔin naki'in ndó'ó, ta yɔ'vɔ kúu ta ɔn xɔin na naki'in na. Ta ndi'i na ɔn xɔin naki'in yɔ'vɔ, Ndios kúu ta ɔn xɔin na naki'in na, chi Ndios kúu taá taá tɔ'vɔ yɔ'vɔ vaɔi j —káchí taJesús.

¹⁷ Ta saá nɔka'an na unj sɔko uxu taá, ta nɔtɔndaa kɔvɔ ndikó na, ta kúsɔ ní ini na, ta kɔxaa na nɔɔ taJesús, ta nɔka'an na si'a:

—Tata, nda nima ndiva'a kisa ndivi ña ña xa'nda chiño ndj nɔɔ ña xí'in ndayí ún.

¹⁸ Ta ndakuijn taJesús, nɔka'an ra saá:

—Xɔini j ñandiva'a ká'no Satanás kee ña ñoyívi nɔno, ta naɔkava ña nda nɔɔ ño'ɔ. Ndátán káa ñii taɔa, saá káa ña naɔkava ña nda nɔɔ ño'ɔ. ¹⁹ Xa

taxi j ndee j nda'a ndó ña kuchiño kundosoq ndó saṭa tikoq xi'in títisi'ma, ta kundeé ndó noq ndi'i ndee ñandiva'a, ta nda lo'o on kuchiño ña satakué'e ña ndó'ó. ²⁰ Ndó'ó, kúsi j ní ini ndó vitin, xa'a ña kuchiño ndó xa'nda chiño ndó noq nima ndiva'a. Ta va'a ná kusij ní ka ini ndó chi Ndios xa njka'yi ra kivi ndó noq tutu ña yóo ñoyivi njno —káchí tajesús xi'in na.

Tajesús kúsi j ní ini ra
(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ta mji hora yó'o, ta Nima Ndios saikutú ña nima tajesús xi'in ñasij, ta njka'an ra xi'in Ndios si'a:

—Tata Yivá j, jkisa ká'no j yó'ó! Yó'ó kúu Taa táká'no ta xa'nda chiño noq ndi'i ña yóo ñoyivi yó'o xi'in ña yóo ñoyivi njno. Kisa ká'no j yó'ó, chi xa saná'a ún nayó'o, na njno ini kúu na, ta kúndaq ini na ñava'a xa'a ún. Ta chise'é ún ñava'a yó'o noq inká nivi na naní nandíchi, xi'in na naní na ká'vi ta ti'va ní yóo ñoyivi yó'o, chi saá káchí ini ún ke'é ún xi'in ndi'i nivi, Tata —káchí tajesús xi'in Ndios.

²² Ta njka'an ka ra saá:

—Yivá j Ndios xa taxi ra ndi'i ñava'a nda'a j. Nda ñii nivi on vása xini na ini yi'j, taa ta kúu Sa'ya Ndios, ta ñii laá mji Ndios kúu ta xini va'a ini yi'j. Ta nda ñii nivi on vása xini na ini Yivá j Ndios, ta ñii laá yi'j, taa ta kúu Sa'ya ra, kúu ta xini ini ra, ta nivi na naqaxin j taxi j koni na ini ra —káchí tajesús.

²³ Ta saá njka'an ra xi'in naxika xi'in ra, káchí ra saá:

—Nakaq ñasij nima ndó chi xito ndó ñava'a ké'é j ñoyivi yó'o. ²⁴ Ta kujya xina'a níxiyo kua'a ní naprofeta xi'in ku'a ní narey, ta ndi'i nayó'o kutoo na koto na ña xito ndó vitin, ta ni-kuchiño na. Ta kutoo na koni so'o na ña xini so'o ndó vitin, ta ni-kuchiño na —káchí tajesús xi'in na.

Tajesús ndatq'on ra cuento
xa'a ñii taa ta va'a tañoo Samaria

²⁵ Ta saá kixaq ñii tamaestro ta xini va'a ndayí Ndios ña njtaa taMoisés xina'a, ta njndaq ta'on ra tajesús, chi kóni ra koto ndoso ña'a ra, káchí ra saá:

—Tata maestro, ¿yukia ke'é j, ta taxi Ndios koo j xi'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi? —káchí ra.

²⁶ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra:

—¿Yukia káchí ndayí Ndios ña njtaa taMoisés xina'a? ¿Yukia ká'vi ún noq ndayí yó'o? —káchí ra.

²⁷ Ta ndakuijn tayó'o, njka'an ra saá:

—Saá káchí ña: “Ná kuki'vi ini yó koni yó Yivá yó Ndios xi'in ndi'i nima yó, xi'in ndi'i ini yó, xi'in ndi'i ndee yó, xi'in ndi'i sijn yó. Ñii kiva ndatan kí'vi ini yó xini yó xi'in mji yó, saá kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó”, káchí ndayí Ndios —káchí ra xi'in tajesús.

²⁸ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra:

—Va'a ní ká'an ún. Tá kasa ndivi ún ndayí yó'o, ta Ndios taxi ra ña kutaku ún xi'in ra —káchí tajesús xi'in tayó'o.

²⁹ Ta kóni tamaestro yó'o kasa ndaa ra xa'a mji ra noq tajesús, ta ñakan tutu njndaq ta'on ra tajesús, njka'an ra saá:

—¿Yu kúu natá'an yó?

³⁰ Ta ndakuijn tajesús, ndatq'on ra ñii cuento ña saná'a ña'a ra, káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii taa kee ra ñoo Jerusalén, ta kuá'an ra yichí ña kuá'an ñoo Jericó. Tá kuá'an noo ra, ta kána koyo sava nakuí'ná yichí yó'o, ta sási na ra, kǵsa kui'ná na ndi'i ña kómí ra, kǵndaa na tikoto ra, kǵni ní na ra, satakué'e ní na ra ndá salo'o kǵvi ra. Ta sandakoo na ra, ta kuá'an na. ³¹ Ta saá vaxi ñii sǵtu, ta ñixaa ra ñoo kándú'u taa tǵ takué'e, ta xǵni kuiti ña'á ra, ta ñiya'a xǵyo ra, ta kuá'an ra. ³² Ta saá vaxi inkǵ taa, tǵtǵ'an naLeví, na kúu na ndíso chiño xǵ'in ve'e ño'o kǵ'no. Kǵxaa ra ñoo kándú'u tǵ takué'e, ta xǵni kuiti ña'á ra, ta ñiya'a xǵyo ra, ta kuá'an ra. ³³ Ta saá vaxi inkǵ taa tañoó Samaria, ta kǵxaa ra ñoo kándú'u tǵ takué'e. Tá xǵni ña'á ra, ta kǵndá'ví ní ini ra xǵni ra tǵ takué'e yó'o. ³⁴ Ta ñixaa yatin ra ñoo ra, ta kǵxá'á ra chíkaa ra aceite xǵ'in vino ñoo takué'e tǵyó'o ña kasa tǵtan ña'á ra. Ta chíkatón ra tikoto ndi'i saá ñoo takué'e ra. Ta ndǵaní'i ña'á ra, ta sandaa ña'á ra sǵtǵ tǵburro sǵnǵ ra, ta ñǵkǵ'in ra kuá'an ra xǵ'in ra ñii ve'e ñoo kǵsǵn na xǵka yichí, ta saá xǵndaa ña'á ra. ³⁵ Tá ñǵtǵivi inkǵ kǵvi, ta tǵxi taa tǵSamaria yó'o ovi sǵ'ún denario* nda'a tǵ xǵ'in ve'e yó'o, ta ñǵka'an ra xǵ'in ra: “Kundaa lo'o ún tǵ takué'e yó'o ná ndoo lo'o ra ve'e ún. Tá ñi-nani sǵ'ún yó'o kutátan ra, ta chinóo ún sǵ'ún mǵi ún, ta saá cha'vi jǵ yó'o kǵvi ndikó jǵ”, káchí ra. Saá ndǵ'i cuento lo'o yó'o —káchí tǵJesús xǵ'in tǵmaestro tǵ sáná'a ndǵayi Ndios.

³⁶ Ta ñǵka'an tǵJesús xǵ'in ra:

—Unǵ taa ñiya'a ñoo kándú'u taa tǵ takué'e yó'o. ¿Yukú taa ke'e ñava'a ndǵátan ké'e tǵtǵ'an ra xǵ'in ra? —káchí tǵJesús.

³⁷ Ta ndǵakǵijn ra, ñǵka'an ra:

—Taa tǵ ke'e ñava'a xǵ'in ra kúu tǵtǵ'an ra —káchí ra xǵ'in tǵJesús.

Ta ñǵka'an tǵJesús xǵ'in ra:

—Kuá'an ún, ta ndǵátan ke'e tǵ kǵndá'ví ini xǵni tǵ takué'e yó'o, saá ke'e ún xǵ'in inkǵ ñivi —káchí tǵJesús xǵ'in ra.

TǵJesús ñixaa ra ve'e ñáMarta xǵ'in ñáMaría

³⁸ Kuá'an tǵJesús xǵ'in naxǵka xǵ'in ra, ta ñixaa na ñii ñoo lo'o. Ta ñii ña'á ñani ñá Marta ñǵkǵ'in ñá na, ta ñǵkǵ'vi na ini ve'e ñá. ³⁹ Ta ñáMarta yóo kǵ'vi ñá ñani María, ta kǵxaa ñáMaría xǵkoo ñá yatin xǵ'a tǵJesús, ta xǵini so'o ñá yukǵa ndát'o on ra. ⁴⁰ Ta ñáMarta ndi'i ní ini ñá chí yóo kuá'a ní chiño kasa ndivi ñá. Ta kǵxaa ñá ñoo tǵJesús, ta ñǵka'an ñá xǵ'in ra:

—Tata, ¿ǵan on vása ndi'i ini ún, chí ñii laá mǵi jǵ kǵsa chiño jǵ? Chí kǵ'vi jǵ sandakoo ñá ndi'i chiño, ta kóni jǵ ña kǵ'an ún xǵ'in ñá ná chindee ñá yǵ jǵ —káchí ñá xǵ'in tǵJesús.

⁴¹ Ta ndǵakǵijn ra:

—Nana, ndi'i ní ini ún chí yóo kuá'a ní chiño. ⁴² Ta ñii chiño kúu ña xǵini ñó'ó kǵ ñoo ndi'i inkǵ ña kǵsa ndivi ún. Kǵ'vi ún ñáMaría xa ñǵkǵxin ñá kasa ndivi ñá chiño ña xǵini ñó'ó kǵ, chí yóo ñá, xǵini so'o ñá to'on ña kǵ'an jǵ. Ta ndǵ ñii ñivi, on vá'a kindaa na chiño yó'o nda'a ñá —káchí tǵJesús xǵ'in ñáMarta.

11

TǵJesús sáná'a ra ndasaá va'a kǵ'an ñivi xǵ'in Ndios (Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Ñii kǵvi ñǵka'an tǵJesús xǵ'in Ndios, ta ñii tǵxǵka xǵ'in ra kǵxaa ra ñoo ra, ta ñǵka'an ra xǵ'in ra:

* **10:35** Ñii denario kúu sǵ'ún ña kúu ya'vi ñii taa tǵ kǵsa chiño ñii kǵvi.

—Tata, kóni ndj ña saná'a ún ndj'i ndasaá ka'an ndj xí'in Ndios, saá chi taJuan ta sakuchu nivi saná'a ra naxíka xí'in ra ndasaá koo ka'an na xí'in Ndios.

² Ta ndakuijn tafesús, njka'an ra:

—Tá ká'an ndó xí'in Ndios, saá kachí ndó:

Tata Yivá yó, ta yóo ñoyívi ñino,

ná kanóo síkón ní ñato'ó ún.

Ná kama kixaa kivi ka'nda chiño ún noo ndi'i nivi.

Ndatán yóo ñoyívi ñino kisa ndivi ndi'i na ña kóni ún, ñii ki'va saá ñoyívi yó'o ná kasa ndivi ndi'i nivi ña kóni ún.

³ Ndi'i saá kivi taxi ún ña xini ñó'ó kuxu ndj.

⁴ Ta kasa ká'no ini ún xa'a kuachi ndj, chi saá kisa ká'no ini mji ndj xa'a nivi na ké'é ña on vá'a xí'in ndj.

Tá xó'vi ndj tondó'ó, ta chindeé ún ndj'i ña on ki'vi ndj kuachi, ta sakaku ún ndj'i noo ndi'i ña on vá'a,

saá ka'an ndó xí'in Ndios —káchí tafesús xí'in naxíka xí'in ra.

⁵ Ta saá ndat'on ra xí'in na inká cuento ña saná'a ra na, njka'an ra si'a:

—Ñii ma'ño ñoo, ta ñii ndó'ó ko'on ndó ve'e tamigo ndó, ta ka'an ndó xí'in ra: “Ñani, zan kuchiño ún taxi ún unj sija va'a nda'aj?, ⁶ chi ñii tamigo j xika ra viaje, ta sakán kixaa ra ve'e j, ta on ko'o ña'a noo j taxi j kuxu ra”, kachí ndó. ⁷ Ta tamigo ndó yó'o on keta ra ve'e ra, ta ndakuijn ra, kachí ra saá: “On sandi'i ún yj'i. Xa ndásj kútu yé'é j, ta xa kándú'u j xí'in sa'ya j, ñakán on kivi ndakoo j taxi j sija va'a nda'aj ún”, kachí ra xí'in ndó. ⁸ Vará tamigo ndó kúu ra, ta on kua'a ra ndakoo ra taxi ra ña kuxu ndó. Ta xa'a ña on xijn ndó sandakoo ndó sandi'i ndó ra, ta ndixa ndakoo ra taxi ra ndi'i ña xini ñó'ó nda'aj ndó. ⁹ Cuento lo'o yó'o saná'a ña si'a:

On sandakoo ndó ndúkú ndó ña xini ñó'ó ndó noo Ndios, saá chi ndixa taxi ra ña nda'aj ndó. Ta ni on sandakoo ndó nándukú ndó Ndios, saá chi ndixa nani'i ndó ra. Ta ni on sandakoo ndó kána ndó yé'é yichj Ndios, saá chi ndixa nakuiná ra ña ki'vi ndó yichj ra. ¹⁰ Chi ndi'i nivi na ndúkú noo Ndios ña xini ñó'ó na, ta naki'in na ña. Ta ndi'i nivi na nándukú Ndios, nani'i na ra. Ta ndi'i nivi na kána Ndios, ta nakuiná ra yé'é ra ña ki'vi na yichj ra.

¹¹ Tá yóo ñii sa'ya ndó, tá ndúkú ra sija va'a noo ndó, ta on kivi taxi ndó yuú nda'aj ra, chi sa'ya ndó kúu ra. Tá ndúkú ra ñii tiaká noo ndó kuxu ra, ta on kivi taxi ndó ñii ko'o nda'aj ra, chi sa'ya ndó kúu ra. ¹² Tá ndúkú ra ñii ndivi noo ndó, ta on kivi taxi ndó tisj ma'nda'aj ra, chi sa'ya ndó kúu ra. ¹³ Vará ndó'ó kúu ndó nivi na on vá'a, ta saá ni, táxi ndó ñava'a nda'aj sa'ya ndó. Ta Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyívi ñino, kúu ra ta va'a ní ka noo nivi, ta ndixa taxi ra Níma ra nda'aj ndi'i nivi na ndukú ña noo ra —káchí tafesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a nivi na njka'an xa'a tafesús

kómí ra ndee ñanímá ndiva'a
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴ Inká kivi tafesús táva ra ñii níma ndiva'a ña kómí ñii ta tañí'í. Tá kee níma ndiva'a, ta saá va'a ñaka'an ra. Ta ñaka'nda ini nivi na xini ñayó'o.

¹⁵ Ta sava na njka'an na xa'a tafesús:

—Xí'in ndee ñaBeelzebú, * ña kúu ñaká'no noo ndi'i níma ndiva'a, táva tayó'o níma ndiva'a —káchí na.

Ñayó'o ká'an xa'a nivi na njka'an xa'a tafesús

kómí ra ndee ñanímá ndiva'a

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴ Inká kivi tafesús táva ra ñii níma ndiva'a ña kómí ñii ta tañí'í. Tá kee níma ndiva'a, ta saá va'a ñaka'an ra. Ta ñaka'nda ini nivi na xini ñayó'o.

¹⁵ Ta sava na njka'an na xa'a tafesús:

—Xí'in ndee ñaBeelzebú, * ña kúu ñaká'no noo ndi'i níma ndiva'a, táva tayó'o níma ndiva'a —káchí na.

* 11:15 Inká kivi nani Satanás kúu Beelzebú.

16 Ta inkā n̄ivi kóni koto ndoso na t̄ajesús, ta ndukú na n̄oq̄ ra ña ke'é ra ñii milagro ña saná'a ra n̄oq̄ na ña ndixa kómí ra ndeē Ndios. 17 Ta t̄ajesús x̄inj̄ ra ña x̄áni ini na, ta n̄j̄k̄a'ān ra x̄í'in na:

—Tá yóo ñii ñoo, ta ɔn vása yóo yu'ú n̄ivi, ta naṭa'v̄i tá'an na, ta k̄j̄xá'á na káni tá'an na x̄í'in natá'an na, ta kama ní ndi'i x̄a'ā ñoo yó'o. Tá yóo ñii ve'e n̄oq̄ naṭa'v̄i tá'an na, ta káni tá'an na, ta ndi'i x̄a'ā n̄ivi ve'e yó'o.

18 Ta ñaním̄a ndiv̄a'a ká'no Satanás, táná tava ña ini n̄ivi ním̄a ndiv̄a'a tá'an ña, níkúu, ta saá naṭa'v̄i tá'an ñandiv̄a'a ta kani tá'an ña x̄í'in tá'an ña, ta yach̄j̄ ní ndi'i x̄a'ā yich̄j̄ ña. Ndát̄o'ɔn̄j̄ t̄o'ɔn̄ yó'o x̄í'in ndó, chí káchí ndó x̄í'in ndeē ñandiv̄a'a ká'no táva j̄ ním̄a ndiv̄a'a. 19 Ta ȳi'j̄, tá x̄í'in ndeē ñaním̄a ndiv̄a'a ká'no táva j̄ ním̄a ndiv̄a'a, níkúu, ta n̄ivi na ndíkɔn̄ saṭa ndó, ¿míchí vaxi ndeē na táva na ním̄a ndiv̄a'a? Na ndíkɔn̄ saṭa ndó káchí na ɔn̄ s̄j̄v̄i ndeē ním̄a ndiv̄a'a ká'no kúu ña kómí na kivi tava na ním̄a ndiv̄a'a. Ta saá k̄ixaa ñii k̄j̄v̄j̄ n̄ivi na ndíkɔn̄ saṭa m̄j̄i ndó yó'o kuu na kasa nani x̄a'ā kuachi ndiso ndó, chí ñavata ká'ān ndó x̄a'ā j̄.

20 Ta ȳi'j̄, kómí j̄ ndeē Ndios ña táva j̄ ním̄a ndiv̄a'a, ta ña ké'é j̄ yó'o káchí ña saá: vitin k̄ixaa k̄j̄v̄j̄ ña k̄ixá'á x̄á'nda chiño Ndios n̄oq̄ n̄ivi ñoyívi yó'o.

21 'Tá yóo ñii ṭaa, ta ndeé ní ndaku ra, ta kómí ra espada ná'no x̄í'in inkā ña x̄inj̄ ñó'o kundaa ra ve'e ra x̄í'in ndi'i ñakuiká ra, ta saá n̄ivi naku'ná ɔn̄ kuchiño na k̄j̄'vi na ini ve'e ra. 22 Tá ñii k̄j̄v̄j̄ k̄ixaa inkā ṭaa ṭa ndaku k̄a n̄oq̄ ṭaa ṭa x̄í'in ve'e yó'o, ta kundee ra n̄oq̄ ṭa x̄í'in ve'e yó'o, ta kindaa ra ndi'i ñakuiká kómí ṭayó'o, ta nata'v̄i ra ña x̄í'in natá'an ra. Ndát̄an̄ yóo ṭa ndeé ní ndaku, saá yóo ñaním̄a ndiv̄a'a ká'no. Ta ndát̄an̄ yóo ṭa ndeé k̄a n̄oq̄ ra, saá yóo ȳi'j̄ —káchí t̄ajesús x̄í'in na.

23 Ta n̄j̄k̄a'ān k̄a ra x̄í'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i n̄ivi na ɔn̄ vása yóo yu'ú x̄í'in j̄, nayó'o kúu na ɔn̄ x̄jin̄ koni na ȳi'j̄. Ta ndi'i n̄ivi na ɔn̄ vása chindeé ȳi'j̄ nakaya na n̄ivi x̄a'ā ña kundikɔn̄ na yich̄j̄ Ndios, nayó'o kúu na s̄akuit̄a ní'nó n̄ivi ña ɔn̄ kundikɔn̄ na yich̄j̄ Ndios —káchí t̄ajesús x̄í'in na.

T̄ajesús saná'a ra x̄a'ā ním̄a ndiv̄a'a (Mt. 12:43-45)

24 Ta n̄j̄k̄a'ān t̄ajesús x̄í'in na:

—Tá ñii ním̄a ndiv̄a'a saña ña ñii ṭaa, ta saá kuā'ān ña yuk̄u yich̄j̄ ña nandukú ña n̄oq̄ nakindée ña. Tá ɔn̄ vása nání'i ña n̄oq̄ nakindée ña, ta x̄áni ini ña saá: "Ndikó yó ndi'v̄i yó ini ṭaa n̄oq̄ k̄ee yó vaxi yó", káchí ña.

25 Ta ndikó ña, náxaa ña n̄oq̄ yóo ṭaa n̄oq̄ k̄ee ña. Ta nákoto ña, ndát̄an̄ yóo ñii ve'e n̄j̄v̄i'v̄i ta ndasa livi na, saá yóo ini ṭayó'o. 26 Ta ndikó ním̄a ndiv̄a'a kuā'ān ña, ta nandukú ña inkā ním̄a ndiv̄a'a. Ta nání'i ña ux̄a ním̄a ña ndiv̄a'a ní k̄a n̄oq̄ m̄j̄i ña. Ta ndikó koo ña ta kuā'ān ux̄a ním̄a ndiv̄a'a yó'o x̄í'in ña ta k̄ixaa ndi'i ña nakoo ña ini ṭayó'o. Ta saá xó'v̄j̄ ní k̄a ra vitin n̄oq̄ ña si'na —káchí t̄ajesús.

Ñayó'o ká'ān yu kúu n̄ivi na kómí ñasij̄ ini táxi Ndios

27 Tá ká'ān k̄a ra x̄í'in n̄ivi, ta ñii ña'ā ñá ñíndichi ma'ñó ndi'i n̄ivi, x̄í'in ndi'i ndeē ñá n̄j̄k̄a'ān ñá x̄í'in ra saá:

—j̄Nd̄achun nákaa ñasij̄ ní ini si'í ún, chí s̄akaku ñá yó'o ta s̄akua'no ñá yó'o! —káchí ña.

28 Ta nd̄akuijn̄ t̄ajesús, káchí ra saá:

—j̄Ta ví'í k̄a ñasij̄ nákaa ini n̄ivi na x̄inj̄ s̄o'ɔ t̄o'ɔn̄ Ndios ta kisa ndivi na ña! —káchí ra x̄í'in ña.

Ñayó'o ká'án xá'a ñivi na ndúkú ñii milagro ñoq taJesús
(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Tá kuá'a ní ñivi ñakutá'an na ta kixaa yatin na, ta taJesús kixá'a ra ká'án ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ñivi na táku ñoyívi yó'o vitin kúu na na ndiva'a ní ini. Saá chi ndúkú na ñii milagro ñoq ñi ña kandixa na ndí òa òa kixi ñoq Ndios kúu ñi. Ta òn ke'é ñi inká milagro ña koto na, chi va'a ká xíní ñó'ó kundaq ini na ña ñindo'o taprofeta Jonás kuyá xina'á. ³⁰ Saá chi ñaño Ninive kundaq ini na ndasaá ñindo'o taJonás, ta ñandikó ini na. Ta ñii kiva saá ñivi na táku vitin koni na ña kundo'o ñi, ta ñivi na kundaq ini xá'a ñayó'o ñandikó ini na. ³¹ Tá kixaa kivi kasa nani Ndios xá'a ñivi ñoyívi yó'o, ta ñii ñareina, ña ñixa'nda chiño ñoq ñoo ñaní Sabá xina'á, chikaa ña kuachi sata ndó'ó na táku vitin. Chi ñareina yó'o xíka ní ñixa'án ña xini so'o ña to'on ña ñika'án tarey Salomón, chi ta ndíchi ní sijní xikuu ra. Ta yi'í, ta yóo xí'in ndó vitin, kúu ñii taká'no ká ñoq taSalomón, ta òn xini ndó koni so'o ndó ña ká'án ñi. ³² Tá kixaa kivi kasa nani Ndios xá'a na ñoyívi yó'o, ta saá tuku ñaño Ninive chikaa na kuachi sata ndó'ó na táku vitin. Saá chi xini so'o na ña ñika'án taJonás xí'in na, ta ñandikó ini na ta kandixa na Ndios. Ta yi'í, òa òa yóo xí'in ndó vitin, kúu ñii taká'no ká ñoq taJonás, ta òn xini ndó koni so'o ndó to'on ña ká'án ñi —káchí taJesús xí'in na.

TaJesús saná'a ra xá'a ño'q yé'e ini ñivi
(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Ta ñika'án taJesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ta ñivi, tá nátoon na ño'q, ta òn vása chikaa se'é na ña, ta chínoo na ña ñoq sikón ña va'a naye'e ña, ta ndi'í ñivi na kivi ve'e kuchiño koto na. ³⁴ Ndatán yóo ño'q ña yé'e, saá yóo nduchú ñoq yó. Tá va'a yóo nduchú ñoq ndó, ta va'a yé'e ndi'í ini ndó, saá va'a kundaq ini ndó ñandaq. Tá òn vása va'a yóo nduchú ñoq ndó, ta naa ní ini ndó. ³⁵ Ñakan kiva xini ñó'ó koto va'a xí'in mji ndó án ndixa xíka ndó ñoq yé'e. Tá xani sijní ndó xíka ndó xí'in ño'q yé'e, ta òn sivi ñandaq kúu ña, ta saá, ñdachun naa ní ini ndó! ³⁶ Tá ndixa yé'e ño'q ini ndó, ta nda lo'o òn vása naa ini ndó, ta saá ño'q ña yé'e ini ndó ndatán yóo ñii ño'q ká'no yé'e ñoq xíka ndó, saá koo ña.

TaJesús chikaa ra kuachi
sata nafariseo xí'in na saná'a ndayí Ndios
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Ta ndi'í ñika'án taJesús xí'in na, ta ñii tafariseo kána ra taJesús ko'on ra ve'e ra kuxu ra. Ta taJesús kuá'án ra xí'in tafariseo ve'e ra, ta ñixaa ra, ta xikoo ra kuxu ra. ³⁸ Ta ñaka'nda ini tafariseo xíto ra òn vása ní-nda'á taJesús, ndatán kiva yóo ndayí mji na. ³⁹ Ta taJesús ñika'án ra xí'in ra:

—Ndó'ó nafariseo nákata ndó sata vaso xí'in sata ko'o. Ta ini mji ndó chutú ní ñakuí'na xí'in ña òn vá'a. ⁴⁰ ñdachun kivi ní ndó! ¿Án òn vása xini ndó mji Ndios, òa òa kisa va'a ña kúu sata yó, mji ra kúu òa kisa va'a ini yó? ⁴¹ Tá ndino'o ini ndó taxi ndó ñava'a ndó ña chindee ndó nandá'vi, ta saá ndundii ini ndó.

⁴² 'ñii kivi xo'vi ní ndó'ó, nafariseo! Vará taxi ndó nda'a Ndios ñii ko'ndo ña òa ndó txin ña uxu ko'ndo ña kúu ñii ñii ñoq yukú válí ña xíxi yó,† ta òn vása kisa ndivi ndó chiño ña xini ñó'ó ní ñoq Ndios. Chi

† 11:42 Yukú válí yó'o kúu mjno castila xí'in yukú yova.

noq Ndios ña xini ñó'ó ní kúu ña ke'é yó ñandaqá xí'in inka ñvi, ta kuki'vi ini yó koni yó Ndios. Xini ñó'ó kasa ndivi ndó chiño ná'no yó'o noq Ndios, ta saá ni, qn sandakoo ndó kasa ndivi ndó inka chiño válí noq ra.

⁴³ 'Ñii kivi xó'vi ní ndó'ó, nafariseo! Kútoo ní ndó kundqo ndó táyi tón ná'no tón tq'ó yóo ve'e ño'o sinagoga. Saá tá xika ndó noyá'vi, ta kóni ndó ña kasa tq'ó ní ñvi ndó'ó.

⁴⁴ 'Ñii kivi xó'vi ní ndó'ó, nafariseo xí'in natá'an ndó! Saá chi ndátan yóo ño'o noq ñinduxun na ñixi'j, ta qn vása tívi ña tá'yí ñó'o tixin ño'o, saá yóo ndó'ó —káchí tajesús xí'in na.

⁴⁵ Ta ñii tameraestro ta xini va'a ndayí Ndios ñika'an ra xí'in tajesús:

—Tá chikaqá ún kuachi saqá nafariseo yó'o, ta ñii kiva saá chikaqá ún kuachi saqá ndj —káchí ra.

⁴⁶ Ta ndakuijn tajesús, ñika'an ra saá:

—Ñii kivi xó'vi ní ndó'ó, na xini va'a ndayí Ndios! Chi sákuiso ndó ñvi chiño veé ní, ta yo'vi ní kuiso na. Ta mji ndó, nda lo'o qn xjin ndó tindaa ndó chiño veé ta yo'vi ní yó'o.

⁴⁷ 'Ñii kivi xó'vi ní ndó'ó, na xini va'a ndayí Ndios! ¡Na qvi yu'u kúu ndó! Livi ní kisa va'a ndó ve'e noq ñinduxun naprofeta xina'á. Ta naxij sikuá mji ndó kúu na xa'ni naprofeta yó'o. ⁴⁸ Xí'in ñayó'o kúndaqá ini yó ñii kúu ini ndó xí'in ini naxij sikuá ndó. Chi naxij sikuá ndó kúu na xa'ni naprofeta xina'á, ta ndó'ó kúu na kisa va'a ve'e noq ñinduxun na.

⁴⁹ 'Ñakán kía Ndios ñika'an ra tq'on ndichí xa'a ndó saá: "Ti'víj naprofeta ña ka'an ndoso na tq'on j xí'in ñaño Israel, ta ti'víj naapóstol ña kasa ndivi na chiño j, ta ñaño yó'o, qn kua'a na naki'in va'a na nda ñii na ti'víj, ta ka'ni na sava na, ta saxó'vi na inka na", kachi Ndios. ⁵⁰ Ta saqá mji ndó ñvi na táku vitin, nakava kuachi xa'a ña ñixita ñii ndi'i naprofeta, tá nda kixá'a kivi noq tandá vitin. ⁵¹ Saá chi kixá'a ña xí'in ña ñixi'j ta Abel,† ta ndi'i ña xí'in ña ñixi'j ta Zacarías. Ta naxij sikuá ndó xa'ni na ta Zacarías kivi xindichi ra ma'ño ña kúu ye'é ve'e ño'o ká'no xí'in ña kúu ñama yij noq sóko na ña'a noq Ndios. Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, saqá mji ndó na táku vitin, nakava kuachi xa'a ña ñixita ñii ndi'i nava'a yó'o.

⁵² 'Ñii kivi xó'vi ní ndó'ó, na xini va'a ndayí Ndios! Ndátan ké'é ñii taa ta chikaqá se'é llave, saá ké'é ndó. Saá chi sási ndó noq ñvi na kóni kivi yichí Ndios, ta ni mji ndó xjin ndó kivi ndó yichí ra —káchí tajesús xí'in na.

⁵³ Tá ká'an tajesús xí'in na, ta nafariseo xí'in inka na sáná'a ndayí Ndios, ñisaa ní na, ta kixá'a na sándi'i ní na ra xí'in tq'on, ⁵⁴ chi kóni na ña nakava ra ka'an ra tq'on ña qn vá'a, ta saá kuchiño na taxi na kuachi xa'a ra noq nachiño.

12

Tajesús sáná'a ra naxika xí'in ra

ña qn ke'é na ndátan ké'é nafariseo na qvi yu'u

¹ Kuá'a ní mil ñvi ñakutá'an na noq tajesús, ñii chútú ndaqá na tandá xindoso na xa'a tá'an na. Ta tajesús kixá'a ra ká'an ra xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—Koto va'a ndó qn ko'qn ndó yichí nafariseo, chi na qvi yu'u kúu na. Ndátan yóo levadura ña kisa chiño se'é xí'in yuxan, saá yóo yichí

† 11:51 Ta Abel xikuu sa'ya ta Adán xí'in ñaEva, ta tayó'o ñixi'j ra, ke'é ñani ra ta Caín.

nafariseo. ² Ta nda ñii ña nákaa se'é on kivi koo se'é ña ndi'i saá kivi, chi ñii kivi nativi ña. Ndi'i ña ndási noo ñivi, ta vaxi kivi koni ndi'i na ñayó'o. ³ Ñii kivi ndi'i to'on ña ñika'an se'é ndó noo naa, koni so'o ndi'i ñivi ñayó'o kivi ndivi ye'e ño'o. Ta to'on ña ñika'an yaá ndó xí'in natá'an ndó ini ve'e ndó, ta vaxi kivi ndaa ñivi ñini ve'e na, ta ka'an ndoso na to'on yó'o ña koni so'o ndi'i inka ñivi —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

Ñayó'o ká'an ña on kuyi'vi yó ñivi
(Mt. 10:28-31)

⁴ Saá ñika'an ka tajesús:

—On kuyi'vi ndó noo ñivi na kóni ka'ni ndó'ó, chi on kúchiño na sandi'i na xa'a nima ndó. ⁵ Va'a ka kuyi'vi ndó noo Ndios, chi Ndios kivi sandi'i ra xa'a yiki koñu ndó, ta kómí ra ndee sakana ra ndó'ó ndaya. Ñakán kía, va'a ka kuyi'vi ndó noo Ndios.

⁶ Koto ndó tísaa válí: ovi s'i'un válí kúu ya'vi o'on rí. Ta Ndios on vása nándoso ra xa'a nda ñii tísaa lo'o yó'o, ta ndaa ra ndi'i rí. ⁷ Ta ndó'ó, Ndios manj ní ka ra ndó'ó, chi xini ndi'i ra ndasaá kúu yisj ñini ndó. Ta ndixa ndaa va'a ra ndó'ó, ñakán on kuyi'vi ndó, chi ku'a ní ka ndaya'vi ndó noo tísaa válí —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

Ñayó'o ká'an ña xa'a ñivi na ndakuijn xa'a tajesús
noo inka ñivi ñoyivi yó'o
(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Ta saá ñika'an ka tajesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ñivi na ndakuijn xa'a ñi noo ñivi ñoyivi yó'o, ta yi'i, ñii ki'va saá ndakuijn i xa'a na noo naángel xí'in Ndios. ⁹ Ta ñivi na on xijn ndakuijn xa'a ñi, ta yi'i on ndakuijn i xa'a nayó'o noo naángel xí'in Ndios.

¹⁰ Ta ndi'i ñivi na ká'an to'on ndiva'a xí'in yi'i, ta ta kixi noo Ndios, ta Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a na. Ta ndi'i ñivi na ká'an to'on ndiva'a xí'in Nima Ndios,* ta Ndios on kasa ká'no ini ra xa'a ñivi yó'o —káchí tajesús.

¹¹ Ta ñika'an ka ra xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Tá tiin na ndó'ó ko'on ndó xí'in na, ta taxi na kuachi xa'a ndó noo nachiño án noo naná'no ve'e ño'o sinagoga, ta on kundi'i ini ndó xa'a to'on ña ndakuijn ndó. ¹² Saá chi mji kivi ña kundo'o ndó ñayó'o, Nima Ndios taxi ña to'on ña ka'an ndó —káchí tajesús.

Tajesús ndát'o'on ra ñii cuento
ña saná'a ra na xa'a ñakuiká

¹³ Ñii ta ta yó'o xí'in ndi'i ñivi na ndóo xini so'o ña ká'an tajesús, kixaa ra noo ra ta ñika'an ra xí'in ra saá:

—Tata maestro, ka'an ún xí'in ñani ndí xini ñó'ó nata'vi ra ñakuiká ña kindo'o kivi ñixi'i yivá ndi, ta taxi ra lo'o ñakuiká yó'o nda'a ñi —káchí ra xí'in tajesús.

¹⁴ Ta ndakuijn tajesús, ñika'an ra saá:

—Tata, ¿ndachun xani ini ún yi'i kúu tachiño án juez ta tá'vi ñakuiká xí'in ndó? —káchí tajesús xí'in ra.

¹⁵ Ta ñika'an tajesús xí'in ndi'i ñivi na ndóo yó'o:

* **12:10** Ñii to'on ña ká'an ndiva'a xí'in Nima Ndios kúu ña ká'an ñivi ndí ndee ña kisa ndivi chiño va'a kúu ndee ña vaxi noo nima ndiva'a ká'no.

—Kasa kuenda xí'in mji ndó ña on vása kútoo ndó koo kuə'a ní ñakuiká nda'a ndó. Saá chi tá kómí ndó ví'í ní ñakuiká, ta on vása chindeé ñakuiká ndó'ó ña kutaku va'a ndó nqo Ndios —káchí tajesús xí'in na.

¹⁶ Ta saá nika'an ra ñii cuento ña saná'a ra na:

—Saá ndo'o ñii taa takuiká, ta kómí kuə'a ní ño'ó. Ta va'a ní keta ra xí'in ña chí'i ra, ta chútú ve'e ra xí'in ña kuxu ra. ¹⁷ Ta kixá'a ra xáni ini ra: “¿Yukia ke'é yó vitin? On vása yóo ka míchí taxi va'a yó ña kómí yó”, káchí ra. ¹⁸ Ta saá nika'an ra: “¡Áan! Xíní va yó mí taxi va'a yó ña. Sandi'i yó xa'a ve'e yatá, ta kasa va'a yó inká ve'e xaá ña ká'no ka nqo kunani ko'on ndi'i ndikín trigo mji yó, xí'in ndi'i ka ña kómí yó. ¹⁹ Ta ndi'i nakoo va'a ña kómí yó, ta ka'an yó xí'in mji yó, káchí yó saá: Vitin yóo kuə'a ní ña kómí yó, ta nání ñayó'o kuxu yó kuə'a ní kujya. Ta va'a ní kuiti nakindee yó, kuxu va'a yó, ko'o va'a yó, ña kusij ní ini yó chí yóo ví'í ní ña kómí yó”, xáni ini takuiká yó'o. ²⁰ Ta nika'an Ndios xí'in ra: “¡Yó'ó kúu taa ta kí'ví!, saá chí ñoó vitin kivi ún. Ta ndi'i ña kómí ún, ñava'a inká nivi nduu ña”, káchí Ndios xí'in ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o. ²¹ Ndatán ndo'o takuiká yó'o, saá kundo'o ndi'i nivi na kómí ñakuiká ñoyivi yó'o, tá on vása kómí na ñakuiká ndino'o ñoyivi ñino xí'in Ndios —káchí ra.

Ndios táxi ra ña xíní ñó'ó nda'a ndi'i sa'ya ra
(Mt. 6:25-34)

²² Ta saá nika'an tajesús xí'in naxíka xí'in ra:

—Ta ká'an j xí'in ndó, on kundi'i ini ndó xa'a ña xíní ñó'ó kutaku ndó, ni on kundi'i ini ndó mí kixi ña kuxu ndó, ni on kundi'i ini ndó xa'a tikoto ña kundixin ndó ñoyivi yó'o. ²³ Saá chí nímá yó ndáya'ví ní ka ña nqo ña xíxi yó. Ta yíkí koñu yó ndáya'ví ní ka ña nqo tikoto yó. ²⁴ Koto ndó ndasaá táku titikaka, ni on vása chí'í rí, ni on vása nákaya rí ña xáxi rí, ta on koó ve'e rí nqo táan va'a rí ña xáxi rí. Ta Ndios táxi ra ña xáxi titikaka yó'o. Ta ndó'ó, ndáya'ví ní ka ndó nqo titikaka yó'o. ²⁵ Ta ndó'ó, on sivi xí'in ña ndi'i ní ini ndó kúu ña kúchiño ndó sakua'no síkón ka ndó xí'in mji ndó, chí ñii laá Ndios kúu ta xá'nda chiño ndasaá kí'va síkón koo ndó. ²⁶ On vása kúchiño ndó ke'é ndó ñayó'o, vará lo'o ní chiño kúu ña. Ta saá, ndachun ndi'i ní ka ini ndó xa'a inká ña'a?

²⁷ 'Koto ndó ndasaá livi ndáxaa yita ña yóo yuku; yita yó'o on vása kisa chiño ña, ni on vása kisa va'a ña tikoto ña. Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, vará tarey Salomón, takuiká ní xikuu ra, ta xikomí ní ra kuə'a ní tikoto va'a, ta yita ña yóo yuku, livi ní ka ña nqo tikoto va'a ña xindixin tayó'o. ²⁸ Vará ndá lo'o kivi táku yita válí yuku, chí ñii kivi ndáxaa ña, ta inká kivi ndá'va ña, ta saá táan na ña ini xiton koto ña, ta Ndios ndáa ra ña, ta livi ndátón sákundixin ra ña. Ñayó'o saná'a ndí Ndios ndáa va'a ra ndó'ó, chí ndó'ó ndáya'ví ní ka ndó nqo yita válí. ¡Ndachun lo'o ní kándixa ndó Ndios ña kundaa ra ndó'ó! ²⁹ On kundi'i ini ndó xa'a mí kixi ña kuxu ndó, án mí kixi ña ko'o ndó, án mí kixi inká ña xíní ñó'ó ndó. ³⁰ Chí nivi na on vása ndikón Ndios kúu nivi na ndi'i ní ini xa'a ñayó'o. Ta Yivá yó Ndios xíní va'a ra yu kúu ndi'i ña xíní ñó'ó nqo ndó. ³¹ Ta mji ndó, ndino'o ini ndó ná kundikón ndó yichí nqo xá'nda chiño Ndios, ta ndixa Ndios taxi ndi'i ra ña xíní ñó'ó nda'a ndó —káchí tajesús xí'in na.

Xíní ñó'ó kukomí yó ñakuiká ñoyivi ñino
(Mt. 6:19-21)

³² Ta nika'an ka tajesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ndatán yóo ñii ti'vi ndikachi saṇa j, saá yóo ndó'ó. Ta ɔn kuyi'ví ndó, chi kúsiɔ ini Ndios taxi ra nda'a ndó ñava'a kómí ra nɔɔ xá'nda chiño ra. ³³ Sjikó ndó ña kómí ndó, ta taxi ndó sɔ'ún nda'a ñivi nandá'ví. Ta saá kukomí ndó ñakuiká ndino'o ñoyívi ñino xí'in Ndios. Ta nda ñii kivi ɔn ndi'i xa'á ñakuiká yó'o, chi ñoyívi ñino ɔn kɔɔ tikisin, ni ɔn kuxé'é ña'a, ni nakuí'ná ɔn kivi kasa kuí'ná na ñakuiká ndino'o ña yóo ñoyívi ñino. ³⁴ Saá chi nɔɔ ñó'o ñakuiká kómí ndó, kán yóo nima ndó xí'in sɔni ndó.

Xini ñó'ó koo ti'va yó ña ndikó taJesús

³⁵ 'Ndi'i saá kivi namozo ndixin na tikɔtɔ ta ní'i na ño'ɔ náye'e, saá yóo ti'va na naki'in na taká'no nɔɔ na. Ta ndatán ndóo ti'va namozo yó'o, saá koo ti'va ndó'ó. ³⁶ Ndáti namozo yó'o ña ndikó taká'no nɔɔ na, chi ku'a'an ra viko tonda'a. Ta ndatán ndáti nayó'o saá kundati ndó'ó ña ndikó j. Saá chi nda ndá hora ndikó taká'no ta kani ra ye'é, ta ndóo ti'va namozo ra ña xandikɔn nakuiná na ye'é nɔɔ ra, ta naki'in va'a na ra. ³⁷ Ta kunakaa ñasɔi nima namozo tá ɔn vása kisin na, ta yóo ti'va na nakuiná na ye'é ña kivi taká'no nɔɔ na. Ndixa ká'an j xí'in ndó, taká'no yó'o katón ra toalla tixin ra, ta chinóo ra ñaxíxi nɔɔ mesa ña kuxu namozo ra. ³⁸ Ta kunakaa ñasɔi nima namozo tá kundɔo ti'va na nda ndá hora ndikó taká'no, án ma'ño ñóo, án xa vaxi tvi.† ³⁹ Ta kundaa va'a ini ndó ñayó'o: Tá ñii taɔ yóo ra ve'e ra, ta xini ra ama kixaɔ takuí'ná, ta saá koo ti'va ra ta ɔn taxi ra kivi takuí'ná yó'o kasa kuí'ná na ña yóo ve'e ra. ⁴⁰ Saá tuku ndó'ó, xini ñó'ó kundɔo ti'va ndó, chi ndikó j ñoyívi yó'o ñii kivi ña ɔn vása ndáti ndó —káchi taJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a ñivi na kisa chiño xí'in ndino'o ini (Mt. 24:45-51)

⁴¹ Ta taPedro nindaɔa to'on ra taJesús, nika'an ra saá:

—Tata, ¿án ndasaá xí'in mɔi ndi naxíka xí'in ún ndato'on cuento yó'o, án ndato'on ún ña xa'a ña saná'a ún inká ñivi? —káchi ra xí'in taJesús.

⁴² Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra:

—¿Ndasaa ke'é ñii taká'no xí'in ñii taɔ ta kisa chiño xí'in ndino'o ini nɔɔ ra? Ta taká'no yó'o sakuiso chiño ra tayó'o ña taxi tayó'o kuxu ñivi na yóo ve'e ta kasa kuenda ra xí'in ve'e yó'o. ⁴³ Ta saá kunakaa ñasɔi nima ta kisa chiño xí'in ndino'o ini kivi ndikó taká'no nɔɔ ra, ta koto ra va'a ní kisa ndivi ra chiño. ⁴⁴ Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, taká'no yó'o taxi ra nda'a ta kisa chiño ndino'o ini, ña kuiso chiño ra xí'in ndi'i ña'a ve'e taká'no yó'o. ⁴⁵ Tá yóo ñii taɔ ta ɔn vása kisa chiño ra xí'in ndino'o ini ra, ta xani sɔni ra saá: “Xa na'á ní kuáchí taká'no nɔɔ yó, ɔn vása xini yó ndá kivi ndikó ra”, xani sɔni ra. Ta saá kixá'a ra ndi'i saá kivi kani ra nataa xí'in naña'a na kisa chiño xí'in ra, ta ñii kiva saá kixá'a ra ndi'i saá kivi xixi ní ra, ta xí'i ní ra, nina taxíini kúu ra. ⁴⁶ Ta ñii kivi ɔn vása ndáti ra, ni hora ña ɔn vása yóo ti'va ra, ta ndikó taká'no nɔɔ ra. Ta taká'no nɔɔ ra yó'o saxo'vi ní ña'a ra, ta ti'vi ña'a ra kɔ'ɔn ra nɔɔ ndóo ñivi na ɔn vá'a, na ɔn vása kisa ndivi ña xá'nda chiño taká'no nɔɔ na.

⁴⁷ Tá yóo ñii tamozo, ta xa xini ra yukia kóni taká'no nɔɔ ra, ta ɔn vása ní-xiin ra kasa ndivi ra ña, ni ɔn vása ní-xiyo ti'va ra kivi ndikó taká'no nɔɔ ra, ta saá ndeé ní xo'vi tayó'o. ⁴⁸ Ta inká tamozo, vará ke'é ra ña ɔn vá'a, chi ɔn vása xini ra yukia kóni taká'no nɔɔ ra, ta lo'o xo'vi ra. Saá chi

† 12:38 Ña segunda vigilia xí'in ña tercera vigilia ñó'o ña tixin kaɔ jin ñóo xí'in kaɔ unj xitaɔn.

tá Ndios táxi ra kuá'a ní ñava'a nda'a ñivi, ta ndáti ra nayó'o kasa ndivi na kuá'a ní chiño va'a. Tá Ndios sákuiso ví'í ní ká chiño ñivi, ta ndáti ra nayó'o kasa ndivi na kuá'a ní ká chiño va'a —káchí tajesús.

Ñayó'o ká'an ña nata'vi tá'an ñivi xq'a tajesús
(Mt. 10:34-36)

⁴⁹ Ta ñika'an tajesús saá:

—Ndatán yóo ño'o ña xá'mi mǐ'í, saá koo chiño ña kasa ndivi ñoyívi yó'o. ¡Kóni j kama ní tondaa kivi ña kasa ndivi ñi chiño yó'o! ⁵⁰ Xíni ñó'o xq'vi ní j, ta ndí'í ní ini j nda kixaa kivi ña xq'vi ní j. ⁵¹ On kani sijnj ndó ndí ña kundoo va'a ndó xí'in natá'an ndó, kúu ña kixaa j ñoyívi yó'o, chi xq'a ña nata'vi j ñivi kúu ña kixaa j. ⁵² Chi ndí'í kivi ña vaxi ñii ve'e on vása koo yu'ú ndí'í na xq'a j. Tá ndóo o'on ñivi ñii ve'e, ta unj na kundikon yí'j, ta ovi na on vása kándixa na yí'j. ⁵³ Vará nave'e kúu na, on kivi koo yu'ú na: ñii taa ko'on ra yichí j, ta sa'ya ra talo'o ko'on ra inká yichí; ñii talo'o ko'on ra yichí j, ta yivá ra ko'on ra inká yichí; ñii ña'a ko'on ñá yichí j, ta sa'ya ñá ñálo'o ko'on ñá inká yichí; ñii ñálo'o ko'on ñá yichí j, ta si'í ñá ko'on ñá inká yichí; ñii ña'a ko'on ñá yichí j, ta xano ñá ko'on inká yichí; ñii ña'a ko'on ñá yichí j, ta siso ñá ko'on inká yichí. Ta saá kundaa ini yó ndí on vása kivi koo yu'ú ñivi xq'a j —káchí tajesús.

Nanivi xíni ñó'o kundaa ini na
ña kóni kachí ña ké'é tajesús
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ Ta saá ñika'an tajesús xí'in kuá'a ní ñivi na ndóo xí'in ra:

—Tá xito ndó vaxi vikó ñoo kuán ketá ño'o, ta xíni ndó yukía koo, chi kachí ndó yachí ní koon saví, ta ñandaa kía. ⁵⁵ Tá xito ndó vaxi tachí chí sur, ta saá kachí ndó ñí'ní ní koo kivi vitin, ta ñandaa kía. ⁵⁶ ¡Ñivi na ovi yu'ú kúu ndó!, chi xíni ndó yukía koo tá xika tachí, ta xíni ndó yukía koo tá xito ndó vaxi vikó. ¿Ndachun on vása kundaa ini ndó yukía kóni kachí ña xito ndó xí'in ña xinj so'o ndó ké'é j vitin? —káchí tajesús xí'in na.

Kama xíni ñó'o kq'an ndó xí'in na táxi kuachi xq'a ndó
ña kindoo manj ndó xí'in na
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷ —¿Ndachun on vása kasa nani mji ndó kuachi xí'in ñava'a ñandaa?

⁵⁸ Tá ñii ñivi kóni na taxi na kuachi xq'a ndó ñoo nachiño, tá ta'an ká xaa ndó ve'e chiño, ta kama ndukú ndeé ndó kasa nani ndó kuachi xí'in na. Saá chí tá on kasa nani ndó kuachi xí'in na, ta yijo nataxi na ndó'o nda'a tajeuz. Ta tajeuz nataxi ra ndó'o nda'a tapolicía, ta ko'on ndó ve'e kaa. ⁵⁹ Ndixa ká'an j xí'in ndó, on kee yachí ndó ve'e kaa chí on tava na ndó'o andá ná cha'vi ndó ndí'í sj'un ña níká ndó —káchí tajesús xí'in ñivi.

13

Xíni ñó'o yóo nandikó ini yó ta ko'on yó yichí Ndios

¹ Mji kivi yó'o, sava ñivi kee na kuá'an na, ta ñixaa na ñoo tajesús. Ta saá kixá'a na ká'an na xí'in ra:

—Sava na estado Galilea na ñó'o ye'é ve'e ño'o ká'no ña nákaa ñoo Jerusalén, xq'ni na kití tí sóko na nda'a Ndios. Ta tagobernador Pilato xq'nda chiño ra ñoo natropa ka'ni na ndí'í ñivi yó'o. Ta saá ñii ñivi na ñixí'j yó'o xí'in ñii kití tí xq'ni na ñasaka ña —káchí na xí'in tajesús.

² Ta ndakuijn taJesús, ká'án ra xí'in na:

—¿Án xáni ini ndó ñivi na estado Galilea yó'o xikuu ñivi na on vá'a ní ká ñoq inka ñivi, ñakán ñixi'j na saá? ³ Ó'on, on sivi na on vá'a ní ká ñi-xikuu na ñoq inka ñivi. Ta mji ndó, tá on xjin ndó nandikó ini ndó ta sandakoo ndó ña on vá'a ké'é ndó, ta saá tuku ndi' xá'a ndó'o. ⁴ ¿Yukía xáni sijn ndó xá'a xá'on unj ñivi na ñixi'j chi ñakava torre ñoo Siloé sata na? ¿Án xáni ini ndó na ñixi'j yó'o xikuu na ñivi on vá'a ní ká ñoq inka ñaño Jerusalem? ⁵ Ó'on, on sivi saá. Ta ndó'o, tá on xjin ndó nandikó ini ndó, ta sandakoo ndó ña on vá'a ké'é ndó, ta saá tuku ndi' xá'a ndó'o —káchí taJesús xí'in na.

TaJesús ndatq'on ra cuento ña sáná'a ndasaá ke'é Ndios xí'in ñivi na on vása kisa ndivi tq'on ra

⁶ Ta saá taJesús ndatq'on ra ñii cuento xí'in na xá'a ña saná'a ra na, ta ñika'án ra, káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii ta xí'in yiton tón higo, tón ñíndichi ñoq ño'o ra. Ñii kivi kixaa ra nándukú ra kúi' nda'a tón yiton yó'o, ta nda ñii rí, on vása ní-naní' ra nda'a nó. ⁷ Ta saá ta ta xí'in yiton ñika'án ra xí'in ta ta ndaa ño'o ra: “Xa unj kuyá vaxi j nándukú j kúi' nda'a tón yó'o, ta on kóo rí. ¿Ndachun kundichi ká nó?, chi sándi'j xá'a ño'o j xí'in nó. Vá'a ka'nda ún yiton yó'o”, káchí ta ta xí'in yiton yó'o. ⁸ Ta ndakuijn ta ndaa ño'o ra, ñika'án ra: “Tata, taxi ún ña kundichi nó inka kuyá, ta kata tuku'ja xá'a nó, ta taan j si'vi kitj xá'a nó, ta saá koto yó án on koo kúi' nda'a nó. ⁹ Tá on koo kúi' koon nda'a nó, ta saá vá'a ka'nda yó nó”, káchí ra xí'in ra. Saá ndi'j cuento lo'o yó'o —káchí taJesús xí'in na.

TaJesús sánda'a ra ñii ña'a ñá toso sata

¹⁰ Ñii kivi yij ña nákindée najudío, yoo taJesús ini ve'e ño'o sinagoga ta sáná'a ra ñivi. ¹¹ Ta yoo ñii ña'a, ta xá'on unj kuyá ndeé ndó'o ña kue'e. Saá chi nima ndiva'a tii ña'a, ta on vása taxi ña nduu ndakú sata ñá, ta xí'in ñanduxa xika toso ñá. ¹² Tá xini taJesús ñaña'a ndeé ndó'o yó'o, ta ñika'án ra xí'in ñá kixi ñá ñoq ra, ta káchí ra si'a:

—Nana, vitin xa nduva'a ún, on vása ndeé ndó'o ká ún —káchí ra xí'in ñá.

¹³ Ta saá chinoo ra nda'a ra sata ñá, ta xandikon nduu ndakú sata ñá, ta kixá'a ñá kisa ká'no ñá Ndios. ¹⁴ Ta taká'no ñoq na ve'e ño'o sinagoga yó'o, sáa ní ini ra xá'a ña sánda'a taJesús ñayó'o, chi kivi yij ña nákindée najudío kuu ña, ta on vá'a kasa chiño ñivi kivi yó'o. Ta ñika'án ra saá:

—Yoo ñño kivi kasa chiño yó ñii ñii semana. Ñakán va'a kixi ndó ñño kivi yó'o nduva'a ndó, ta kivi yij ña nákindée yó on vá'a kixi ndó ña nduva'a ndó —káchí taká'no xí'in ñivi na ño'o ini ve'e ño'o sinagoga.

¹⁵ Ta saá ndakuijn taJesús, ñika'án ra xí'in na:

—¡Na ovi yu'u kuu ndó!, chi ká'án ndó on vá'a sánda'a j ñivi kivi yij ña nákindée yó. Ta mji ndó, vará kivi yij nákindée yó kuu ña, ta manj ní ndó kitj sana ndó. Chi tá yoo sijnkj án burro sana ndó ta yichí ní rí takuí, ta saá ndaxin ndó rí ká'on rí ko'o rí takuí. ¹⁶ Ta ña'a yó'o, ñii kiva kuu ña sa'ya ñani síku'a taAbraham ndatán kuu mji yó, ta xa xá'on unj kuyá ndeé ndó'o ñá xí'in kue'e ña ké'é ñandiva'a Satanás xí'in ñá. Ta saá, ¿án on vá'a ndaxin j ñá, ta saña kue'e ñá, vará kivi yij ña nákindée yó kuu ña? —káchí taJesús xí'in na.

¹⁷ Tá x̄inj̄ sq'o nayó'o ña nj̄ka'̄an taJesús, ta saá kúka'an nq̄o ndi'i na, ta ndeé ka sáa ini na x̄ini na taJesús. Ta ink̄a nañoó yó'o, kúsij̄ ní ini na x̄a'̄a ñava'a ña ná'no ke'é taJesús x̄i'in na.

TaJesús ndatq̄'on ra ñii cuento x̄q'̄a ndik̄in mostaza
(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Ta nj̄ka'̄an ka taJesús x̄i'in ñivi, káchí ra saá:

—¿Ndasaa yóo yich̄i nq̄o xá'nda chiño Ndios? ¿Ndá cuento ndatq̄'on yó ña nandaxin yó x̄a'̄a ña? ¹⁹ Ndatán yóo ñii ndik̄in lo'o mostaza, ña ch̄i'i ñii t̄aa ño'q ra, ta ndút̄a yit̄on ká'no, t̄and̄a v̄axi t̄isaa k̄isa v̄a'a rí t̄ak̄a rí nda'̄a nó, saá yóo yich̄i nq̄o xá'nda chiño Ndios —káchí ra x̄i'in na.

TaJesús ndatq̄'on ra ñii cuento x̄q'̄a levadura
(Mt. 13:33)

²⁰ Saá tuku nj̄ka'̄an ra:

—¿Ndasaa yóo yich̄i nq̄o xá'nda chiño Ndios? ¿Ndá cuento ndatq̄'on yó ña nandaxin yó x̄a'̄a ña? ²¹ Ndatán yóo levadura ña ñasaka ñivi x̄i'in yux̄an s̄j̄ta v̄a'a, saá yóo yich̄i ña xá'nda chiño Ndios. Vará lo'o ní levadura ñasaka ñivi x̄i'in un̄i ko'ndo ná'no yux̄an harina, ta k̄undeé ña s̄anaño ña ndi'i yux̄an yó'o —káchí ra x̄i'in na.

Yé'é ña k̄i'vi ñivi yich̄i Ndios kúu yé'é táño
(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Ta kūa'̄an taJesús yich̄i ñoo Jerusalén, ta yá'a ra ñoo válí x̄i'in ñoo ná'no, ta sáná'a ra ñivi na ñii ñii ñoo nq̄o kūa'̄an ra. ²³ Ta saá ñii t̄aa ñind̄ak̄a t̄q'on ra taJesús, káchí ra si'a:

—Tata, ¿án sak̄aku Ndios lo'o ní ñivi, án kūa'̄a ní ñivi sak̄aku ra?

Ta ndakuijn̄ taJesús, nj̄ka'̄an ra:

²⁴—Yé'é nq̄o k̄i'vi ñivi yich̄i Ndios táño ní ña, ñakán x̄inj̄ ñó'ó ndixa xa'a ndó ndeé ña k̄i'vi ndó. Saá ch̄i k̄iv̄i ña v̄axi kūa'̄a ní ñivi ndukú na k̄i'vi na, ta on kuchiño ka k̄i'vi na. ²⁵ Ñii k̄iv̄i t̄aká'no nakasi ra yé'é, ta on kuchiño ka k̄i'vi ndó. Tá kindo ndó ke'e k̄iv̄i kán, ta kani ní ndó yé'é, ta kuaku ndá'ví ndó nq̄o ra ña nakuiná ra yé'é k̄i'vi ndó, ta saá ndakuijn̄ ra: “On vása x̄inj̄ ñi ndó'ó, ni on vása x̄inj̄ ñi mí k̄ixi ndó”, káchí ra x̄i'in ndó. ²⁶ Ta saá ka'̄an ndó x̄i'in ra: “X̄inj̄ ún ndi'j̄, tata, ch̄i x̄ixi ndi, ta x̄i'ndi x̄i'in ún, ta ñixika ún ñoo ndi saná'a ún ndi”, káchí ndó x̄i'in ra. ²⁷ Ta ka'̄an ra x̄i'in ndó: “Xa nj̄ka'̄anj̄ x̄i'in ndó ña on vása x̄inj̄ míchí k̄ixi ndó. On s̄j̄vi na ndik̄on ȳi'j̄ kúu ndó, kuta'a ndó nq̄o j̄, ch̄i na ndiva'a kúu ndó'ó”, káchí ra x̄i'in ndó. ²⁸ Ta saá ko'q̄on ndó nq̄o kuaku ní ndó, nq̄o ndeé ní xo'vj̄ ndó, ch̄i koni ndó taAbraham x̄i'in t̄alsaac, x̄i'in t̄ajacob, x̄i'in ndi'i naprofeta na nj̄ka'̄an ndoso t̄q'on Ndios x̄ina'á, koto ndó ndóo na nq̄o yóo Ndios. Ta ndó'ó, on kivi k̄i'vi ndó nq̄o yóo ra, ta ndoq̄o ndó ke'e. ²⁹ Ta kixi ñivi na kee ndi'i saá x̄i'ña ñoyivi yó'o nakutá'an na kuxu na vik̄o Ndios. ³⁰ Ta kūa'̄a ní ñivi na kúu nasondí'í nduu na nanq̄o, ta kūa'̄a ní ñivi na kúu nanq̄o nduu na nasondí'í —káchí taJesús x̄i'in na.

TaJesús x̄aku ra x̄q'̄a nañoó Jerusalén
(Mt. 23:37-39)

³¹ Ta m̄ji k̄iv̄i yó'o, k̄ixaa sava nafariseo nq̄o taJesús, ta nj̄ka'̄an na x̄i'in ra:

—V̄a'a ka kee ún ta ko'q̄on ún ink̄a x̄i'ña, ch̄i t̄arey Herodes kóni ra ka'ni ra yó'ó —káchí na.

³² Ta ndakuijn̄ taJesús, nj̄ka'̄an ra:

—Kuḗ'an ndó nõõ ñokuii Herodes, ta ka'an ndó xí'in ra: “Kivj vitin xí'in kivj taan tava j nima ndiva'a ña tñin sava ñivi, ta sanda'aj inka na ndeé ndó'o, tãda kivj unj sandi'i j chiño j”, saá kachí ndó xí'in ta Herodes. ³³ Xini ñó'o ko'on j kivj vitin xí'in kivj taan xí'in kivj yisa, ta saá xaa j ñoo Jerusalén. Saá chi nda ñii naprofeta, on vá'a kivj na inka ñoo —káchí ta Jesús xí'in na.

³⁴ Saá kixá'a ra ká'an ka ra:

—jNañoo Jerusalén, ndó'o kúu na xá'ni naprofeta, ndó'o kúu na kóon yuḡ ñivi na tì'ví Ndios ña chindeé na ndó'o! jKuḗ'a ní yichí káchí ini j nakaya j ndó'o, ndatán ñii nduxú si'i nákaya rí sa'ya rí tixin ndixin rí, ta ñi-xiin ndó kundaa j ndó'o! ³⁵ Ñakán vitin Ndios sandakoo ra ve'e ño'o ndó, ta kuu vichí ña ta nduxun ña. Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, nañoo Jerusalén, on koto ka ndó yí j nda tãdaa kivj ka'an ndó to'on yó'o: “Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o, ta ta kixaa xí'in ndayí Ndios”, kachí ndó xa'aj —káchí ta Jesús xí'in na.

14

Ta Jesús sanda'a ra ñii ta ta ndeé ndó'o xí'in kuiño

¹ Ñii kivj yij ña nákindée najudío, kuḗ'an ta Jesús ve'e ñii taká'no nõõ nafariseo kuxu ra xí'in na. Ta ve'e yó'o ndóo inka nafariseo, xito naní na ta Jesús. ² Saá chi yóo ñii ta ta ndeé ndó'o xí'in ku'e'e kuiño. ³ Ta ta Jesús njnda'ka to'on ra nafariseo xí'in sava namaestro na xini va'a ndayí Ndios, káchí ra saá:

—jYukia káchí ndayí Ndios ña njtaa ta Moisés? jAn káchí ña va'a sanda'a yó ñivi kivj yij ña nákindée yó, án káchí ña on vá'a sanda'a yó na? —káchí ra xí'in na.

⁴ Ta on vása ní-ndakuijn na yu'u ra. Ta ta Jesús, chinóo ra nda'a ra sata ta ndeé ndó'o, ta sanda'a ña'a ra. Ta saá tì'ví ña'a ra kuano'o ra ve'e ra.

⁵ Ta tuku njnda'ka to'on ta Jesús nafariseo, njka'an ra saá:

—Ta ndó'o, ján on ndixa kisa chiño ndó kivj yij ña nákindée yó? Saá chi tá ñii kivj yij ñii burro sana ndó, án ñii sñdikj sana ndó nakava rí ini takui nõõ kónó, ta, ján on kama ko'on ndó tava ndó rí? —káchí ra xí'in na.

⁶ Ta on vása ní-naní'i na to'on ña ndakuijn na.

Ta Jesús sáná'a ra ñivi ña on kasa ká'no xí'in mji na

⁷ Tá kixaa ñivi kuxu na, ta xini ta Jesús kútoo na koo na nõõ táyí tón to'o ní ka. Ta saá ndato'on ta Jesús xí'in na, káchí ra saá:

⁸ —Tá ko'on ndó ñii vikõ tonda'a, ta on ndukú ndó koo ndó táyí tón to'o ní, chi kivi kixaa inka ñivi na ná'no ka nõõ ndó'o. ⁹ Ta saá ta ta ká'an vikõ tonda'a ka'an ra xí'in ndó: “Taxi ndó táyí ndó ná koo inka naná'no yó'o”, kachí ra xí'in ndó. Ta saá kuka'an nõõ ndó chi nduxa ko'on ndó koo ndó inka táyí tón yóo sata. ¹⁰ Ñayó'o kúu ñava'a ke'é ndó tá kuḗ'an ndó vikõ tonda'a: koo ndó nõõ táyí tón yóo sata. Ta saá ta ta ká'an vikõ kixaa ra ka'an ra xí'in ndó: “Ñani yó, na'a ndó koo ndó nõõ táyí tón to'o yó'o”, kachí ra xí'in ndó. Ta saá kanóo va'a ní ñatõ'o ndó nõõ ndi'i inka na xixi nõõ mesa xí'in ndó. ¹¹ Saá chi ndi'i ñivi na kisa ká'no xí'in mji, ñii kivj kuka'an nõõ na. Ta ñivi na kisa njno xí'in mji nduu na naná'no na to'o —káchí ta Jesús xí'in na.

¹² Ta saá njka'an ra xí'in ta xí'in ve'e yó'o:

—Tá xáqin ún ñii vikò ve'e ún, ta òn nakana ún natá'an ún, ni ñani ún, ni nakuiká tá'an ún, chi nayó'o nakana tuku na yó'ó, ta saá taxa'vi na yó'ó.
 13 Tá xáqin ún vikò ve'e ún, ta va'a ká kana ún n̄vi nandá'ví, na òn kqò ña kómí, xí'in n̄vi na òn k̄ví kaka, xí'in n̄vi na n̄chi'ña, xí'in inká n̄vi nakuáá. 14 Ná kò'òn nayó'o kuxu na xí'in ún, ta saá kunakaq̄ ñas̄ij̄ ini ún. Saá chi nayó'o òn kuchiño na taxa'vi na yó'ó xí'in inká vikò. Ta Ndios taxa'vi ra yó'ó k̄v̄i natakú na n̄xi'j̄ na x̄ikuu na va'a ini —káchí t̄ajesús xí'in ra.

*T̄ajesús ndátò'on ra cuento ña saná'a ra
 yu kúu n̄vi na kuxu vikò ká'no xí'in Ndios
 (Mt. 22:1-10)*

15 Tá x̄inj̄ sò'o ñii t̄a t̄a yóo nq̄o mesa xí'in t̄ajesús ña n̄ka'àn ra, ta n̄ka'àn ra xí'in t̄ajesús, káchí ra saá:

—j̄Nákaq̄ ñas̄ij̄ ní ini n̄vi na kuxu vikò n̄ino nq̄o xá'nda chiño Ndios! —káchí ra.

16 Ta ndátò'on t̄ajesús ñii cuento ña saná'a ra na:

—Saá ndò'o ñii t̄a x̄aq̄in ra ñii vikò ká'no, ta k̄ana ra kuq̄'a ní n̄vi.
 17 Tá k̄ixaq̄ hora kuxu na, ta t̄í'ví ra ñii mozo ra k̄'àn ra xí'in n̄vi kixi na vikò, chi xa k̄isa ndivi ndi'i ra ña kuxu na. 18 Saá k̄ee t̄amozo, kuq̄'àn ra k̄'àn ra xí'in ñii ñii n̄vi ná kò'òn kuxu vikò yó'o. Ta nan̄vi yó'o k̄ixá'á na ndúkú na nq̄o ra ña kasa ká'no ini ra xa'q̄ na, chi òn kúchiño kò'òn na vikò. Ñii ra n̄ka'àn: “Sakán s̄ata j̄ lo'o ño'o ta ndux̄a kò'òn j̄ koto j̄ ña. Ta saá x̄aku ndá'ví j̄ nq̄o ún ña kasa ká'no ini ún, òn kuna'a j̄ kò'òn j̄ xí'in ún vikò”, káchí ra. 19 Ta inká ra n̄ka'àn: “Sakán s̄ata j̄ o'òn yunta s̄ind̄ik̄i, ta kóni kò'òn lo'o j̄ koto ndoso j̄ rí. X̄aku ndá'ví j̄ nq̄o ún ña kasa ká'no ini ún, chi òn kuna'a j̄ kò'òn j̄ xí'in ún”, káchí ra. 20 Ta inká ra n̄ka'àn: “Sakán t̄onda'aj̄, ta saá òn k̄iv̄i kò'òn j̄ vikò ve'e t̄aká'no nq̄o ún”, káchí ra. 21 Ta saá nd̄ikó t̄amozo, ta n̄axaa ra nq̄o t̄aká'no nq̄o ra, ta ndátò'on ra xí'in ra: “Nd̄a ñii na k̄ana ún n̄-xiin kixi”, káchí ra. Ta t̄aká'no yó'o n̄isaq̄ ní ini ra, ta xa'nda chiño ra nq̄o t̄amozo ra: “Kua'àn ún ndi'i saá yich̄i ná'no, ndi'i saá yich̄i válí ñoo yó'o, ta nakaya ún n̄vi nandá'ví, na òn kqò ña kómí, xí'in n̄vi na òn k̄ví kaka, xí'in n̄vi na n̄chi'ña, xí'in n̄vi nakuáá, ta kixi na xí'in ún ña kuxu na vikò yó'o”, káchí t̄aká'no xí'in t̄amozo ra. 22 Ta saá k̄ee t̄amozo n̄ixa'àn ra n̄akaya ra n̄vi yó'o. Tá nd̄ikó ra n̄axaa ra, ta ndátò'on ra xí'in t̄aká'no nq̄o ra: “Xa n̄kisa ndivi j̄ ndi'i ña n̄ka'àn ún xí'in j̄, ta saá ni, yóo k̄a nq̄o kundq̄o n̄vi na kivi kuxu vikò yó'o”, káchí ra. 23 Ta nd̄akuiin t̄aká'no, n̄ka'àn ra saá: “Tuku kò'òn ún yich̄i ná'no xí'in yich̄i válí kasa ndux̄a ún xí'in n̄vi ná kixi ndi'i na, t̄anda chútú nd̄aa na ve'e j̄. 24 Chi ndixa ká'àn j̄ xí'in ún, ndi'i nanq̄o na k̄ana j̄ kuxu ve'e j̄, n̄-xiin na kixi na. Ta nd̄a ñii nayó'o òn vása kuxu k̄a na vikò j̄”, káchí t̄aká'no xí'in ra. Saá ndi'i cuento lo'o —káchí t̄ajesús xí'in na.

*T̄ajesús ká'àn ra ndí xq̄'vi ní n̄vi na kundikq̄n yich̄i ra
 (Mt. 10:37-38)*

25 Ñii k̄iv̄i kuq̄'àn ñii ti'vi n̄vi xí'in t̄ajesús yich̄i, ta n̄ka'àn ra xí'in na:

26 —Ndi'i n̄vi na kóni kò'òn yich̄i j̄ x̄inj̄ ñó'ó kuki'vi ní k̄a ini na koni na ȳj̄j̄ nq̄o yivá na, án nq̄o s̄í'í na, án nq̄o s̄a'ya na, án nq̄o ñásí'í na, án nq̄o ñani na xí'in k̄iv̄a na. Ta saá tuku x̄inj̄ ñó'ó kuki'vi k̄a ini na koni na ȳj̄j̄ nq̄o m̄ji na. Tá òn x̄ijn̄ na kasa ndivi na saá, ta òn kúchiño na kundikq̄n

na yí'í. ²⁷ Ndi'i n̄ivi na ɔn x̄in kusɔkó tón cruz m̄i na,* ta ɔn x̄in na kasa ndivi na tɔ'on̄i, ta nayó'o ɔn kúchiño na kundikɔn na s̄at̄āj̄ —káchí t̄aJesús.

²⁸ Ta ndatɔ'on ra x̄í'in na ɔv̄i cuento válí ña saná'a ra na, n̄ika'an ra saá: —Tá ñii ndó'ó kóni ndó kasa va'a ndó ñii ve'e, ta, ¿án ɔn si'na kani va'a s̄inj̄ ndó án nani s̄i'un kuv̄a'a ña t̄and̄a x̄inj̄o ve'e ndó? ²⁹ Saá chí tá kixá'á ndó lo'o kuiti xa'a ve'e, ta ndi'i s̄i'un ndó, ta ndi'i nan̄ivi kuaku ndaa na ndó'ó, ta ka'an na saá xa'a ndó: ³⁰ “Nakí'vi kúu n̄ivi yó'o, kixá'á na kisa va'a na ve'e, ta n̄i-kundeé na x̄inj̄o ña”, kachí na xa'a ndó. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí t̄aJesús x̄í'in na.

³¹ Ta t̄aJesús n̄ika'an ra ink̄a cuento x̄í'in na, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii t̄arey kóni kani tá'an ra x̄í'in ink̄a t̄arey, ta saá si'na kani va'a s̄inj̄ ra án kundeé ux̄u mil natropa kómí ra kani tá'an na x̄í'in ɔkɔ mil natropa kómí ink̄a t̄arey. ³² Tá x̄áni s̄inj̄ ra ɔn vása kúndeé natropa kómí ra, tá xiká ka lo'o va'xi ink̄a t̄arey t̄a kani tá'an x̄í'in ra, ta saá va'a ka ti'ví ra na xika chiño n̄ɔɔ ra kɔ'on na n̄ɔɔ t̄arey yó'o ña kasa nani na kuachi x̄í'in ra. Ta saá kuchiño va'a kutaku ndi'i na. Saá ndi'i cuento lo'o —káchí t̄aJesús.

³³ Ta n̄ika'an ka ra:

—Ta saá ndi'i ndó'ó na kóni kɔ'on yich̄ij̄, x̄ín̄i ñó'ó kani s̄inj̄ ndó án kundeé ini ndó ndañó'ó ndó ndi'i ña kómí ndó xa'āj̄. Tá x̄ito ndó on kuchiño ndó, ta ɔn kivi kuu ndó n̄ivi na ndíkɔn yí'í —káchí t̄aJesús x̄í'in na.

N̄ivi na s̄andakoo yich̄i t̄aJesús,

tá yóo ñii ña ɔn vása yɔ'vā ka, saá yóo nayó'o

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ Saá ndatɔ'on t̄aJesús ink̄a cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Ña va'a kúu n̄ivi yɔ'vā. Tá yóo ñii ña ɔn vása yɔ'vā, ta ɔn kuchiño ka nduva'a ña. ³⁵ Ñii ña ɔn vása yɔ'vā ka, ɔn vása va'a ka ña nasaka ña x̄í'in ño'o, ni ɔn vása va'a nasaka yó ña x̄í'in abono. Ta ɔn vása ndáya'vi ka ñii ña ɔn vá'a yó'o, ta va'a ka ná kuít̄a ña. Ndi'i ndó'ó n̄ivi na yóo sɔ'o, x̄ín̄i ñó'ó chikaɔ sɔ'o ndó ña ká'an̄j̄ x̄í'in ndó —káchí t̄aJesús x̄í'in na.

15

Cuento yó'o ndatɔ'on ña xa'a ñii t̄ndikachi ndañó'ó

(Mt. 18:10-14)

¹ Ñii k̄iv̄j̄ sava t̄aa t̄a káya s̄i'un kɔ'on nda'a nagobierno, ta ink̄a n̄ivi na kánóo ɔn vá'a tɔ'on xa'a, kixaa ndi'i na kon̄j̄ sɔ'o na ña ká'an t̄aJesús. ² Ta saá nafariseo x̄í'in sava na sáná'a ndayí Ndios, kixá'á ká'an kue'e na xa'a t̄aJesús, ta n̄ika'an na saá:

—ɔn vá'a t̄aa kúu t̄ayó'o, chí náki'in va'a ra n̄ivi na ɔn vá'a, t̄and̄a x̄ixi ra x̄í'in na —káchí na.

³ Ta saá t̄aJesús ndatɔ'on ra ñii cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

⁴ —Tá ñii ndó'ó kómí ndó ñii ciento ndikachi san̄a ndó, ta ñii rí ndañó'ó, ta saá, ¿án ɔn sandakoo ndó tí kɔm̄j̄ s̄ikɔ xa'on kɔm̄j̄ kundɔo m̄j̄ rí yuku, ta kɔ'on ndó nandukú ndó tí ndañó'ó nd̄a mí nani'i ndó rí? ⁵ Tá nani'i ndó rí, ta kusij̄ ini ndó, ta tiin ndó rí chinóo ndó rí sɔkɔ ndó, ta kuɔn ndixi

* **14:27** Tɔ'on kusɔkó na tón cruz m̄i na kóni kachí ña: X̄inj̄ ñó'ó koo ti'va n̄ivi ña xɔ'vj̄ na ta ndákuiti k̄iv̄j̄ na xa'a ña ndíkɔn na t̄aJesús.

ndó xí'in rí. ⁶ Tá naxaa ndó ve'e ndó, ta nakana ndó ndi'i nave'e ndó xí'in natá'an ndó, ta ka'an ndó xí'in na: "Ná kusij ní ini ndó xí'in j chi naní'i j tindikachi sana j tí ndaño'ó", kachí ndó xí'in na. ⁷ Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, ndatán kusij ní ini ndó xa'a tindikachi yó'o, saá kusij ní ini Ndios koni ra ñii taa an ñii ña'a na nandikó ndino'o ini, ta ñaki'in na ku'a'an na yichí ra. Kúsij ka ini Ndios xini ra ñii nayó'o ño ña kúsij ini ra xini ra ku'a'a ní inká ñivi na va'a, na on vása xini ñó'ó nandikó ka ini —káchí tajesus.

Cuento yó'o ndát'o'on xa'q ñii s'i'ún ña ndaño'ó

⁸ Ta tajesus ndát'o'on ra inká cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii ña'a kómí ña uxu s'i'ún ñaplata,* ta ndaño'ó ñii s'i'ún yó'o, ta saá, zan on ndixa natoon ña ño'o, ta kixá'a ña ti'vi ña ve'e ña, ta nandukú va'a ña anda nani'i ña s'i'ún ña ndaño'ó? ⁹ Tá nani'i ña s'i'ún, ta kana ña natá'an ña xí'in na ndóo yatin ve'e ña, ta ndat'o'on ña xí'in na: "Ná kusij ini ndó xí'in j chi naní'i j s'i'ún j ña ndaño'ó", kachí ña xí'in na. ¹⁰ Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndatán kúsij ini ñáyó'o, saá kúsij ini naángel na yóo xí'in Ndios xini na ñivi na nandikó ndino'o ini, ta ñaki'in na ku'a'an na yichí Ndios —káchí tajesus xí'in na.

Cuento yó'o ndát'o'on xa'q ndasaá ke'é ñii taa xí'in ovi sa'ya ra

¹¹ Ta tajesus saná'a ra ñivi xí'in inká cuento xa'a Ndios, káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii taa, kómí ra ovi sa'ya ra. ¹² Sa'ya ra ta kúu talo'o ñika'an ra xí'in yivá ra: "Tata, ñakuiká ña naki'in j tá ñixi'ún, vitin taxi ún ña nda'a j", káchí ra xí'in yivá ra. Ta saá yivá ra ta'ví ra ndi'i ñakuiká, ta ñataxi ra ña nda'a ndiovi sa'ya ra. ¹³ Ta ñya'a lo'o kuiti kivi, ta sa'ya ra ta kúu lo'o ñisikó ra ndi'i ña ñaki'in ra, ta ñakuiso ra ndi'i s'i'ún, ta kee ra ku'a'an ra inká ñoo xiká. Ta ñoo kán sandi'i ndi'i ra s'i'ún ra, chi nda lo'o ñi-nasita xí'in mji ra, ta ke'é ra ndi'i ño ña on vá'a ña káchí nima mji ra. ¹⁴ Ta ñitonda kivi sandi'i nda'a ra s'i'ún ra, ta saá kixaa kivi káni soko ndi'i ñoo kán. Ta talo'o yó'o, on vása ní'í ka ra ña kuxu ra. ¹⁵ Ta saá kee ra ku'a'an ra, ta naní'i ra chiño ño ñii taa ñoo kán. Ta tayó'o xa'nda chiño ra ño talo'o yó'o kundaa ra tikini. ¹⁶ Ta xí'j ní talo'o yó'o soko, nda kóni ra kuxu ra ña xáxi tikini, ta on vása táxi na ña nda'a ra kuxu ra. ¹⁷ Ta saá kixaa ñii kivi ñaki'in siji ra ñava'a, ta xáni ini ra saá: "Ndi'i namozo ve'e yivá j xixi va'a na, ta yí'j, on ko ña kuxu j, xa yatin yóo ña kivi j xí'in soko. ¹⁸ Ta vitin ndikó j no'oj ño yivá j, ta ka'an j xí'in ra si'a: Tata, ñiki'vi j kuachi ño Ndios ta ñiki'vi j kuachi ño mji ún. ¹⁹ Ñakan on vása kómí ka j ndayi kuu j sa'ya ún, ta va'a ñii kiva ta k'é'é ún xí'in namozo ún, saá ke'é ún xí'in j vitin", xáni ini talo'o yó'o. ²⁰ Ta ñaki'in ra kuano'o ra ñoo ra ño yóo yivá ra.

*Ta nda ño xiká tivi va xi talo'o, ta ñakoto yivá ra, ta kundá'ví ní ini yivá ra xini ña'a ra, ta kee yivá ra xino ra ku'a'an ra nakutá'an ra. Tá ñixaa ra, ta ñomi ra sa'ya ra, ta ñichito ra ño tayó'o. ²¹ Ta saá kixá'a sa'ya ra ká'an ra xí'in yivá ra: "Tata, ñiki'vi j kuachi ño Ndios, ta ñiki'vi j kuachi ño mji ún. Ñakan on vása kómí ka j ndayi kuu j sa'ya ún", káchí ra xí'in yivá ra. ²² Ta yivá ra ñika'an ra xí'in namozo ra: "Kama ko'on ndó ki'in ndó tikoto ña va'a ní ka ña kundixin sa'ya j yó'o, ta taxi ndó nduxan ña ko'on xa'a ra, ta taxi ndó se'e ña kunaka'a nda'a ra. ²³ Ta ko'on ndó tiin ndó ñii sindiki lo'o tí kúu tí ndu'u sana j, ta ka'ni ndó rí ña koo viko xa'a sa'ya j

* 15:8 S'i'ún ñaplata yó'o naní ña to'on griego "dracma."

tə ndjiko. ²⁴ Chi ndeé ní kúchuchú ini j xə'a sa'ya j, ndatán nixiyo tə nixi'j saá nixiyo ra noo j, ta vitin kúsi j ní ini j, chi táku ra ndjiko ra ndixaa ra. Tə tə ndəño'ó xjkuu ra noo j, ta vitin naní'ij ra", káchí yivá təlo'o xí'in namozo ra. Ta saá kixá'á na ká'an na viko ve'e ra, ta kúsi j ní ini ndi'i na.

²⁵ Ta inkə sa'ya ra tənoó kisa chiño ra yuku, ta kuən ndixi ra ve'e ra, ta kixaa yatin ra sətə ve'e, ta xini so' o ra música ña tivi na xí'in ña sáká'a na, ta xini so' o ra ña káta xá'a na. ²⁶ Ta saá kəna ra ñii təmozo, ta njndəka to'on ña'á ra: "¿Yukia kúu ni?", káchí ra. ²⁷ Ta ndəkuin təmozo, njkə'an ra: "Ta ñani ún ndjiko ndixaa, ta yivá ún xə'ni ñii sjndjki lo'o tí ndu'u ña kə'an ra viko, chi kúsi j ní ini ra ña ndixaa və'a ñani ún", káchí ra. ²⁸ Ta saá njsaə ní ñani ra tənoó yó'o, ta nj-xiin ra ndi'vi ra ve'e noo yóo viko. Ta kəta yivá ra xəku ndá'vi ra noo ra ndi'vi ra ve'e. ²⁹ Ta ndəkuin ra, káchí ra saá: "Xa kuə'a ní kujya kisa chiño j noo ún, ta ndi'i saá kivi kisa ndivi j ña ká'an ún. Ta saá ni, ndə ñii tjsú'u lo'o on vasa ní-taxi ún ndə'a j ña kasa ndivi j viko xí'in na náta'an xí'in j. ³⁰ Ta sa'ya ún tə ndjiko ndixaa vitin, sandi'i ra ndi'i sj'ún mji ún xí'in náña'a təni ra, ta xə'a təyó'o xə'ni ún sjndjki lo'o tí ndu'u ña yóo viko", káchí ra xí'in yivá ra. ³¹ Ta ndəkuin yivá ra, njkə'an ra: "Sa'ya j, ndi'i saá kivi yóo ún xí'in j, ta ndi'i ña kómí j, ñə'a mji ún kúu ndi'i ña. ³² Ta xini ñó'ó koo viko ña kúsi j ní ini yó, chi ndatán nixiyo tə nixi'j saá nixiyo ñani ún noo j, ta vitin ndatán yóo tə nataku saá yóo ra. Tə ndəño'ó noo j xjkuu ra, ta vitin naní'ij ra", káchí yivá ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí təjesús xí'in na.

16

Təjesús ndəto'on ra cuento xə'a ñii tə ndiso chiño

¹ Ta təjesús ndəto'on ra inkə cuento xí'in naxika xí'in ra ña saná'a ña'á ra:

—Saá ndo'o ñii təkuiká xí'in tə ndiso chiño xí'in ñakuiká ra. Ta inkə təa njxaa ra noo təkuiká ndəto'on ra xí'in ra: "Tata, tə ndiso chiño xí'in ñakuiká ún sándá'vi ra yó'ó, chi on vá'a kisa chiño ra xí'in ñakuiká ún", káchí ra. ² Ta saá təkuiká kəna ra tə ndiso chiño xí'in ñakuiká ra, ta njndəka to'on ña'á ra: "¿An ñandaə kúu to'on ña ndəto'on na xí'in j xə'a ún? Ta vitin taxi ún ndi'i tutu kuenda ndə'a j, ta on vasa kasa chiño kə ún xí'in j", káchí təkuiká xí'in ra. ³ Ta tə ndiso chiño yó'o kixá'á xáni ini ra saá: "¿Yukia koo vitin? Ta təká'no noo yó on xjin kə ra kasa chiño yó xí'in ra, ta on vasa kúndeé yó kata yó xí'in pico, ta ná ko'yo ndəka chi'ña yó, ta kuka'an ní noo yó. ⁴ ¡Aan! ¡Vitin kixaa sijn yó ndá chiño ke'é yó! Ke'é yó ñavə'a xí'in nvi na níká noo təpatrón yó, ta saá nayó'o naki'in və'a na mji yó koo yó ve'e na", xáni ini ra. ⁵ Ta saá kixá'á ra kána ra ñii ñii na níká noo təpatrón ra. Ta njndəka to'on ra tənoó: "¿Ndasaá níká ún noo təpatrón j?", káchí ra. ⁶ Ta ndəkuin təyó'o, káchí ra saá: "Kəmj mil litro aceite ña xixi kúu ña níká j." Ta njkə'an tə ndiso chiño xí'in ra: "Və'a naki'in ún tutu ña káchí kəmj mil litro níká ún, ta nasama yó ndá ovj mil litro kuu ña níká ún vitin", káchí ra.* ⁷ Ta kəna ra inkə təa, ta njndəka to'on ña'á ra: "¿Ndasaá níká ún noo təpatrón j?", káchí ra. Ta ndəkuin tə níká, njkə'an ra: "Ñii mil chikiva trigo kúu ña níká j", káchí ra. Ta njkə'an tə ndiso chiño xí'in ra: "Naki'in ún tutu, ta nasama yó ña káchí tutu ndá

* 16:6 Kəmj mil litro ndutə kúu ñii ciento barril, ta ovj mil litro kúu ovj siko uxj barril.

ona ciento chikiva kuniká ún”, káchí ra.† 8 Tá xinj sq'o takuiká yukia ke'é tá ndiso chiño yó'o, ta nika'an takuiká yó'o xí'in ra: “Taa tá ndichí ní sijnj kúu ún, chí xinj va'a ún ndasaá kasa ndivi ún ña keta va'a xí'in mji ún”, káchí ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí taJesús.

Ta tuku nika'an ra:

—Cuento yó'o káchí ña ndí nandichí ní kúu nivi na ndikon yichj on vá'a ñoyivi yó'o, chí xinj va'a na ndasaá kasa ndivi na xí'in natá'an na ña keta va'a xí'in mji na. Ta nivi na ndikon yichj Ndios lo'o kuiti xinj na ndasaá kasa ndivi na xí'in natá'an na, ña keta va'a xí'in mji na nqo Ndios. 9 Ñakán ká'an j xí'in ndó, sijnj ún ndó ña yóo ñoyivi on vá'a yó'o, va'a ká chindeé ndó inká nivi xí'in ña, ta nivi na naki'in sijnj ún yó'o nduu na migo ndó. Ta saá, tá tondaa kivi ña on vása ndáya'vi ká sijnj ún ñoyivi yó'o, ta koo na naki'in va'a ndó'o koo ndó ñoyivi njno.

10 “Taa tá va'a ini, tá va'a kisa ndivi ra chiño válí, ta saá tayó'o va'a kasa ndivi ra chiño ná'no. Ta taa tá on vá'a ini, tá on vá'a kisa ndivi ra chiño válí, ta tayó'o on vá'a kasa ndivi ra chiño ná'no. 11 Ta ndó'o, tá on vá'a kisa ndivi ndó xí'in ñakuiká ñoyivi on vá'a yó'o, ta saá, ¿án xáni sijnj ndó taxi Ndios ñakuiká ndino'o nda'a ndó ñoyivi njno? 12 Chí ndi'i ña kómí ndó ñoyivi yó'o on sivi ñakuiká mji ndó kúu ña, ta kúu ña kuiti ña satai Ndios ndó'o. Ta saá tá on vása kúchiño vá'a kasa ndivi ndó xí'in ñakuiká satai Ndios ndó'o ñoyivi yó'o, ta saá, ¿án xáni sijnj ndó taxi ra ñakuiká ndino'o kukomí ndó ñoyivi njno?”

13 'Nda ñii taa on kivi kasa chiño ra nqo qvi patrón. Tá yóo qvi patrón ra, ta kivi kuki'vi ini ra koni ra ñii ra, ta kusaq ini ra koni ra tá inká. Ta kivi kusij ini ra kasa chiño ra xí'in ñii ra, ta on kua'a ra kasa chiño ra xí'in tá inká. Tq'on yó'o káchí ña saá: Tá Ndios kúu tá xá'nda chiño nqo yó, ta on kivi taxi yó ka'nda chiño sijnj ún nqo yó —káchí taJesús.

14 Tá xinj sq'o nafariseo tq'on yó'o, ta nijaku ndaa na taJesús, chí kútoo ní na sijnj ún. 15 Ta nika'an taJesús xí'in na:

—Ndó'o, na on vása ndino'o ini kúu ndó, chí kuiti ké'é ndó chiño ña ká'an nanivi ndi nava'a kúu ndó, ta Ndios xinj va'a ra ini ndó. Yóo chiño ña xáni sijnj nivi kúu ña ñava'a ní nqo na, ta on sivi ñava'a kúu ña nqo Ndios, ta ñakán saq ini ra xini ra chiño yó'o —káchí taJesús xí'in na.

Tq'on yó'o ká'an xq'q ndayí Ndios ña njtaa tqMoisés xinq'á

16 Ta nika'an ká taJesús, káchí ra saá:

—Kivi kixaa taJuan tá sákuchu nivi, xa yóo ndayí Ndios ña njtaa tqMoisés xinq'á, xa yóo tq'on Ndios ña njtaa naprofeta. Ta saá kixá'á ká'an ndoso j tq'on ñava'a xa'a yichj ña xá'nda chiño Ndios, ta ndi'i nivi chikaa na ndee ña kuaj kivi na yichj yó'o.

17 'Vará yo'vi ní ká yóo ña ndasaá ndi'i xa'a ñoyivi yó'o xí'in ñoyivi njno, ta yo'vi ní ká yóo ña ndasaá ndi'i xa'a ña ká'an ndayí Ndios. Ta nda ñii lo'o chíin on samá ndayí Ndios, ta ndixa ndi'i ndayí yó'o kundivi ndi'i ndaa ña —káchí taJesús.

TaJesús sán'a ra ña on vá'a sandakoo va'a taa ñási'í ra (Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

18 Ta nika'an taJesús, káchí ra saá:

—Tá ñii taa sandakoo va'a ra ñási'í ra, ta tonda'a tuku ra, tayó'o kivi ra kuachi xí'in ñási'í ra háqvj. Ta taa tá tonda'a xí'in ñaña'a ña njndqo, kisa

† 16:7 Ñii mil chikiva trigo kúu ñii ciento medida trigo, ta ona ciento chikiva kúu komj sijo medida trigo.

yijí ñá, ta t̄ayó'o k̄i'vi ra kūachi xí'in ñá, chi ñási'í t̄anqó kúu ñá nq̄ Ndios —káchí t̄ajesús xí'in na.

T̄ajesús ndat̄o'on ra cuento xq'a t̄akuiká xí'in t̄alázaro

¹⁹ Ñii k̄iv̄i ndat̄o'on t̄ajesús ñii cuento xí'in n̄ivi ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii t̄akuiká, ta ndíxin ra tikot̄o ña yá'ví, tikot̄o ñalino va'a color ndí'í ndíxin ra, ta va'a ní xíxi ra ndi'i saá k̄iv̄i. ²⁰ Ta n̄ix̄ijo ink̄a t̄a tandá'ví nan̄i na Lázaro, ndeé ní ndó'o ra, yóo kue'e ndi'i tá'yí yikí koñu ra, ta kándú'u ra yé'é ve'e t̄akuiká yó'o. ²¹ Ta t̄alázaro kóni ra kuxu ra ña kóyo x̄a'á tón mesa t̄akuiká. T̄and̄a tí ina k̄ix̄aa rí ti'vi ndaa rí nq̄ tá'yí yikí koñu ra. ²² Saá n̄itond̄aa ñii k̄iv̄i ta n̄ix̄i'j̄i t̄alázaro, ta naángel n̄aki'in na ra, ta kua'̄an ra xí'in na ña kutak̄u ra ñoyívi n̄ino, nq̄ yóo x̄i'j̄i síkuá yó t̄aAbraham. Ta saá k̄ix̄aa k̄iv̄i n̄ix̄i'j̄i t̄akuiká ta n̄indux̄un ra. ²³ Ta t̄akuiká yó'o xó'v̄i ní ra nq̄ yóo ra xí'in ink̄a na n̄ix̄i'j̄i, ta n̄akoto ndaa ra, ta x̄ini ra nd̄a xíká yóo t̄aAbraham, ta s̄ijn̄ ra yóo t̄alázaro. ²⁴ Ta t̄akuiká xí'in ndi'i ndee ra n̄ika'̄an ra xí'in t̄aAbraham, káchí ra saá: “Tata yivá'j̄i Abraham, kundá'ví ini ún koni ún yí'j̄i, ta ti'ví ún t̄alázaro ko'̄on ra saketá nduku nda'̄a ra takuií, ta chikāa ra lo'o takuií nq̄ yáá'j̄i ña ná ndiko lo'o ña, chi xó'v̄i ní yó'o nq̄ xíxi ño'o”, káchí t̄akuiká. ²⁵ Ta nd̄akuijn̄ t̄aAbraham, n̄ika'̄an ra: “Sa'ya'j̄i, naká'án ún k̄iv̄i x̄itaku'̄un ñoyívi, va'a ní n̄ix̄ijo ún. N̄ix̄ijo ndi'i ña káchí ini ún, ta t̄alázaro yó'o nina ña on vása va'a x̄ikomí ra. Ta vitin t̄alázaro va'a ní yóo ra yó'o, ta yó'o xó'v̄i ní ún. ²⁶ Ta on k̄iv̄i ya'a t̄alázaro ko'̄on ra chindeé ra yó'o, chi yóo ñii ta'v̄i ká'no, ta nd̄a ñii nd̄i on k̄iv̄i ya'a nd̄i xāa nd̄i nq̄ yóo ndó, ni ndó'o, on k̄iv̄i ya'a ndó kixi ndó yó'o”, káchí t̄aAbraham xí'in t̄akuiká. ²⁷ Saá ká'̄an tuku t̄akuiká: “Tata Abraham, xáku ndá'ví'j̄i nq̄ ún ka'̄an ún xí'in t̄alázaro ná ko'̄on ra ve'e yivá'j̄i, ²⁸ nq̄ ndóo o'on ñani'j̄i. Saá chi kóni'j̄i ña va'a ndat̄o'on ra xí'in ndi'i ñani'j̄i ña nandikó ini na, ko't̄o kixi na nq̄ yóo'j̄i, nq̄ xó'v̄i ní'j̄i”, káchí ra. ²⁹ Ta n̄ika'̄an t̄aAbraham xí'in ra: “Ñani ún xa kómí na to'on Ndios ña n̄itaa t̄aMoisés x̄ina'á, ta xa kómí na to'on Ndios ña n̄itaa ink̄a naprofeta. Va'a ná chikāa so'o na to'on yó'o”, káchí ra. ³⁰ “Ó'on, tata”, káchí t̄akuiká. “On chikāa so'o na to'on ña n̄itaa nakán. Ta saá tá ñii t̄a n̄ix̄i'j̄i nandikó ra ñoyívi, ta ndat̄o'on ra xí'in na, ta ndixa nandikó ini na”, káchí ra. ³¹ Ta n̄ika'̄an t̄aAbraham: “Ó'on, on s̄iv̄i saá. Tá on x̄ijn̄ na koni so'o na to'on Ndios ña n̄itaa t̄aMoisés xí'in ink̄a naprofeta x̄ina'á, ta ni on kandixa na ña ka'̄an t̄a n̄ix̄i'j̄i, táná nandikó ra ka'̄an ra xí'in na”, káchí t̄aAbraham xí'in ra. Saá nd̄i'j̄i cuento lo'o yó'o —káchí t̄ajesús xí'in na.

17

Ndá'ví ní n̄ivi na chinda'á ink̄a n̄ivi k̄i'vi na kūachi
(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ Ñii k̄iv̄i n̄ika'̄an t̄ajesús xí'in naxíka xí'in ra:

—Ndi'i saá k̄iv̄i kūa'̄a ní ña on vá'a yóo ña chinda'á n̄ivi k̄i'vi na kūachi. Ta, j̄ndá'ví ní ka n̄ivi na chinda'á ink̄a n̄ivi k̄i'vi na kūachi! ² Ta va'a ka si'na ink̄a n̄ivi ná katón na ñii yu'u ká'no s̄ik̄on nayó'o, ta sakana ña'á na nq̄ kóno va'a ini takuií, ña on chinda'á na nakuál̄i k̄i'vi na kūachi. ³ Koto va'a xí'in m̄ij̄i ndó ña on ke'é ndó ña on vá'a. Tá yóo ñii t̄at̄a'án ndó, ta ké'é ra ña on vá'a xí'in ndó, ta saá ka'̄an ndó xí'in ra ña on ke'é ka'̄a ra ña on vá'a saá xí'in ndó. Tá t̄ayó'o nandikó ini ra, ta x̄inj̄i ño'o kasa ká'no ini

ndó xá'a ra. ⁴ Tá yóo ñii t̃a ux̃a yich̃i ña ñii k̃iṽi ke'e ra ña ɔn vá'a x̃i'in ndó, ta ux̃a yich̃i saá ñandikó ini ra ta x̃áku ndá'vi ra ñoɔ ndó, ta x̃iñi ñó'ó kasa ká'no ini ndó xá'a t̃ayó'o —káchí t̃aJesús x̃i'in nax̃íka x̃i'in ra.

Ñivi na kándixa Ndios kómí na ndeɔ ká'no

⁵ Ta saá ñik̃a'̃an nax̃íka x̃i'in t̃aJesús x̃i'in ra, káchí na saá:

—Tata, chindeé ún nd̃i'j̃i ña kandixa va'a ní k̃a nd̃i Ndios —káchí na.

⁶ Ta nd̃akuijn t̃aJesús, káchí ra saá:

—Ñii ndik̃jn mostaza, lo'o ní ña. Ta ndó'ó, tá kandixa ndó Ndios, vará nd̃a lo'o kuiti, ndat̃an yóo ndik̃jn mostaza, ta x̃á'a ña lo'o kuiti kandixa ndó, ñayó'o taxi ña kukomí ndó ndeɔ ka'nda chiño ndó ñoɔ yit̃ɔn ká'no tón sicómoro yó'o, ta kasa ndivi nó t̃ɔ'on ndó. Tá ka'̃an ndó x̃i'in yit̃ɔn yó'o: “Kuta'a ún, ta kũa'̃an ún kunakãa ún ini takuii”, ta kasa ndivi yit̃ɔn yó'o ña ka'̃an ndó —káchí t̃aJesús x̃i'in na.

X̃iñi ñó'ó kasa ndivi va'a yó chiño x̃á'a t̃aká'no ñoɔ yó

⁷ Ta nd̃at̃ɔ'on t̃aJesús ink̃a cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii t̃amozo ndó, ta k̃isa chiño ra ño'ɔ ndó, án ndáa ra kit̃j̃ saɔa ndó, ta vãxi ra ve'e ndó, ¿yuk̃ĩa ka'̃an ndó x̃i'in ra? ¿Án ka'̃an ndó x̃i'in ra ña kuiti nakindée ra ta kuxu ra? ⁸ ɔn ka'̃an ndó saá, chi ndixa ka'nda chiño ndó ñoɔ ra ña si'na kasa va'a ra ñax̃ix̃i, ta taxi ra ña kuxu ndó. Tá nd̃i'j̃i x̃ixi ndó'ó, ta ka'̃an ndó x̃i'in ra va'a ná kuxu ra. ⁹ Ta ɔn kundati ra ka'̃an ndó x̃i'in ra: “Táxa'vi ún”, chi kuiti k̃isa ndivi ra chiño ñoɔ m̃ji ra. ¹⁰ Ndat̃an yóo t̃amozo yó'o, saá yóo ndó'ó ñoɔ Ndios. Tá k̃isa ndivi ndó nd̃i'j̃i ña x̃á'nda chiño Ndios ñoɔ ndó, ta va'a ka'̃an ndó: “ɔn s̃iṽi namozo ti'va ní kúu nd̃i, ta ɔn vása ní-kisa ndivi nd̃i ñii chiño ká'no ní, ta kuiti k̃isa ndivi nd̃i chiño ña x̃iñi ñó'ó kasa ndivi nd̃i”, káchí ndó —káchí t̃aJesús x̃i'in na.

T̃aJesús sánda'a ra ux̃u t̃a x̃i'in ku'e tá'yí ñani ña lepra

¹¹ Tá kũa'̃an t̃aJesús ñoo Jerusalén, ta ñiya'a ra yich̃i ñoɔ nákutá'an ño'ɔ naSamaria x̃i'in ño'ɔ naGalilea. ¹² Saá ñix̃aa ra yat̃in ñoɔ ñoo lo'o, ta nákutá'an ra x̃i'in ux̃u t̃a, ta nd̃i'j̃i nayó'o ndeé ní ndó'o na x̃i'in ku'e tá'yí ñani ña lepra. Ta x̃íká lo'o yíta na. ¹³ Ta saá k̃ix̃á'á na x̃i'in nd̃i'j̃i ndeɔ na, ká'̃an na x̃i'in t̃aJesús:

—jTata Maestro, kundá'vi ini ún koni ún nd̃i'j̃i!

¹⁴ Tá x̃iñi t̃aJesús na ndeé ndó'o yó'o, ta ñik̃a'̃an ra x̃i'in na:

—Kũa'̃an ndó ñoɔ s̃ut̃u ná koto ra ndó'ó án xa ñinda'a ndó —káchí ra x̃i'in na.

Saá kee na kũa'̃an na yich̃i, ta ɔn vása k̃a ndeé ndó'o na, xa nd̃uṽa'a nd̃i'j̃i na. ¹⁵ Ñii t̃a nákoto ra xa nd̃uṽa'a ra, ta nd̃ikó ra kũa'̃an ra, ta ndeé ní kisa ká'no ra Ndios. ¹⁶ Tá ñix̃aa ra ñoɔ t̃aJesús, ta x̃ikuxit̃i ra, t̃and̃a ñoɔ ño'ɔ ñit̃ɔnd̃a t̃a'ya ra, ta ñik̃a'̃an ra, káchí ra saá:

—Táxa'vi ún s̃anda'a ún ỹi'j̃i —káchí ra.

Ta t̃ayó'o ɔn s̃iṽi t̃aIsrael kúu ra, k̃ixi ra ñoo estado Samaria. ¹⁷ Ta t̃aJesús ñindãka t̃ɔ'on ra ñivi na ndóo x̃i'in ra:

—¿Án ɔn s̃iṽi ux̃u kúu t̃a t̃a nd̃uṽa'a? ¿Nd̃achun ñii laá t̃ayó'o nd̃ikó? ¿Mík̃iá yóo ink̃a nat̃aa tá'an t̃ayó'o? ¹⁸ Chi ñii laá t̃ayó'o, ta ɔn s̃iṽi t̃aIsrael kúu ra, ta nd̃ikó ra ta kisa ká'no ra Ndios —káchí t̃aJesús x̃i'in na.

¹⁹ Ta saá ñik̃a'̃an t̃aJesús x̃i'in t̃a t̃a nd̃uṽa'a:

—Nakundichi ún, ta kuano'ò ún. Xa nduvva'a ún chi kandixa ún yi'j
—káchí tajesús xí'in ra.

*Nafariseo nindaka to'on na tajesús ama tondaa kivi
ña ka'nda chiño Ndios ñoyívi yó'o
(Mt. 24:23-28, 36-41)*

²⁰ Ñii kivi nafariseo kixaa na noo tajesús, ta nindaka to'on ña'á na, káchí na saá:

—¿Ama kixaa kivi kixá'á Ndios ka'nda chiño ra ñoyívi yó'o? —káchí na.
Ta ndakuijn tajesús, ká'an ra:

—Yichí noo xá'nda chiño Ndios, on sivi ñii ña kúchiño koni yó kúu ña.

²¹ Ñakán kía nda ñii nivi on kivi ka'an na: “Yó'o yóo ña”, ni on kivi ka'an na: “Kaá yóo ña.” Saá chi yichí noo xá'nda chiño Ndios xa kixaa ña, yóo ña ma'ño ndó —káchí tajesús xí'in nafariseo.

²² Ta tajesús njka'an ra xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Vaxi kivi ña káchí ní ini ndó koto ndó yi'j, ta ta kixi noo Ndios. Káchí ini ndó koo j xí'in ndó, vará ñii kivi, ta on kuchiño ka. ²³ Ta saá ka'an nivi xí'in ndó: “¡Koto ndó! Yó'o yóo ra”, án “Kaá yóo ra”, káchí na, ta on kandixa ndó na. ²⁴ Ndatán yóo taxá ña náye'e ñoyívi, kixá'á ña náye'e ña nda noo kána ño'o tondaa noo ndéta ño'o náye'e ña, saá koo kivi ndikó j ñoyívi yó'o. ²⁵ Ta si'na xíní ñó'ò xo'vi ní j, ta nivi na taku ñoyívi yó'o vitin on kua'a na kandixa na yi'j. ²⁶ Ñii kiva xitaku nivi kivi nixijo taNoé, saá kutaku na kivi kuyatin ndikó j ñoyívi yó'o. ²⁷ Saá chi kivi xitaku taNoé xina'á ndi'i nivi xíxi na, xí'í na, ta tonda'a na, ta táxi na tonda'a sa'ya na, saá yóo na nda nitondaa kivi niki'vi taNoé ini tón barco. Ta saá kixá'á njkoon savi na'á, ta tani ndi'i nivi ta njka'a na xí'in takuií, ta nixi'j ndi'i nivi yó'o. ²⁸ Ñii kiva ndatán xitaku nivi kivi xitaku taNoé, saá xitaku nivi kivi xitaku taLot xina'á. Saá chi xíxi na, xí'í na, sáta na, síkó na, chí'í na, ta kisa va'a na ve'e na. ²⁹ Ta kivi ña kee taLot xí'in nave'e ra ñoo Sodoma, Ndios sakoyo ra ño'ò xixi xí'in ño'ò ká'ndi nani ña azufre kixi ña ñoyívi njino, ta ndi'i nivi ñoo yó'o nixixi na ta ndi'i xa'a na. ³⁰ Ñii kiva ndatán nixijo nivi na xitaku xina'á xí'in taNoé án xí'in taLot, saá kutaku na kivi ndikó j ñoyívi yó'o, ta kivi yó'o ndi'i nivi nakoni na ndi yi'j kúu ta ta kixi noo Ndios.

³¹ Ta kivi ña ndikó j, tá nivi nándoso na sijn ve'e na, ta nayó'o on vá'a noo na naki'in na ña kómí na ve'e na. Tá nivi ñó'o na yuku, ta nayó'o, on vá'a ndikó ka na ve'e na naki'in na ña kómí na. ³² Naká'án ndó yukia ndo'o násí'í taLot kivi kee ña ñoo Sodoma.* ³³ Ndi'i nivi na ndasaá kuiti ndúkú ña kutaku va'a na ñoyívi yó'o, ta nayó'o on kuchiño na kutaku na xí'in Ndios. Ta nivi na on vása ndí'í ní ini ndukú kutaku va'a na ñoyívi yó'o, xa'a ña kundikon na yi'j, nayó'o kúu nivi na kutaku xí'in j.

³⁴ Kivi ndikó j ñoyívi yó'o, ta naki'in j sava nivi ko'on na xí'in j, ta sava na ndoo. Tá ovi nivi kisin na ñii noo xito, ta naki'in j ñii na, ta inká na ndoo. ³⁵ Tá ñii ve'e yóo ovi násí'í ndíko ná, ta naki'in j ñii ñá, ta inká ñá ndoo. ³⁶ Tá ovi ta kisa chiño ra yuku, ta naki'in j ñii tayó'o, ta inká ra ndoo —káchí tajesús.

³⁷ Ta naxíka xí'in tajesús nindaka to'on ña'á na, káchí na saá:

—¿Mikía kundivi ñayó'o?, Tata —káchí na.

* 17:32 Násí'í taLot nandikó ña nakoto ña sata ñá, ta yjki koñu ñá nduu ña ñii, ta nixi'j ñá.

Ta ndakuijn taJesus nika'an ra:

—Tá xito ndó mikiá ndáchí kuá'a ní tiqko chée,† ta saá kúndaq ini ndó míchí kándú'u ñii kiṽí tí nxi'i. Ta kiṽí ña ndikó, ndi'i nivi kúndaq ini na xa'a ñayó'o —káchí taJesus.

18

On sandakoo yó ká'an yó xí'in Ndios

¹ Ñii kiṽí ndato'on taJesus ñii cuento xí'in naxíka xí'in ra. Xí'in cuento yó'o sáná'a ra na ña on nakava ini na ka'an na xí'in Ndios, ta xíní ñó'ó ka'an na xí'in Ndios ndi'i saá kiṽí. ² Ta káchí taJesus saá:

—Saá ndo'o ñii tajuez yóo ra ñii ñoo, ta on vása kisa to'ó ra Ndios, ni on vása kisa to'ó ra nda ñii nivi. ³ Ta ñoo yó'o, yóo ñii ña'a, ña nxi'i yí kúu ñá, ta ñayó'o kuá'an ña ndi'i saá kiṽí noo tajuez ña kasa nani ra kuachi xa'a ñá. Nika'an ña saá xí'in ra: “Ná kasa nani ún ñandaq xí'in i, chi yóo ñii taa, ta sáa ini ra xini ra yí'i, kóni ra sandá'vi ra yí'i”, káchí ña xí'in tajuez. ⁴ Ta on vása xjin tajuez chindeé ra ñá. Ta nija'a kuá'a ní kiṽí, ta saá xani ini tajuez: “Vará on vása kisa to'ó Ndios, ni on vása kisa to'ó i nivi, ⁵ ta chindeé i ña'a yó'o, chi sándi'i ní ña yí'i, ta on vása kúndeé ka ini i, chi vaxi ña sándi'i ña yí'i ndi'i saá kiṽí. Ta ñakán kasa nani i ñandaq xa'a ñá”, káchí tajuez. Saá ndi'i cuento lo'o —káchí taJesus.

⁶ Ta nika'an ka ra xí'in na:

—Koní so'o va'a ndó to'on nika'an tajuez. Vará ta on vá'a kúu ra, ta kisa ndivi ra ñandaq xí'in ñaña'a yó'o, chi ndi'i saá kiṽí xáku ndá'vi ña noo ra. ⁷ Ta Ndios kúu tava'a tãdaq. ¿Án on vása ndixa Ndios kasa nani ra ñandaq xí'in nivi na naqaxin ra, na kúu na xáku ndá'vi noo ra ndivi ñoo? ¿Án xáni sijní ndó ña na'á ní kundati na, ta saá ndakuijn Ndios yu'u na? ⁸ Ndixa ká'an i xí'in ndó. Ndios kama ní kasa nani ra ñandaq xa'a na. Ta yí'i, on vása xíní i, ¿án nani'i i nivi na ndixa kãndixa yí'i, kiṽí ña ndikó i ñoyívi yó'o? —káchí taJesus xí'in naxíka xí'in ra.

Cuento yó'o ká'an xa'a ñii tafariseo xí'in ñii taa ta nákaya si'un ko'on nda'a nagobierno ñoo Roma

⁹ Ta saá taJesus nika'an ra xí'in nivi na xáni sijní kuiti mji na kúu nava'a, ta xáni sijní na inká nivi, on vása va'a nayó'o. Ta taJesus ndato'on ra ñii cuento ña saná'a ra nayó'o:

¹⁰ —Saá ndo'o ovi taa nixa'an ra ve'e ño'o ka'an ra xí'in Ndios. Ñii tayó'o kúu tafariseo ta inká ra kúu ta káya si'un xa'a nagobierno. ¹¹ Ta tafariseo ñíndichi ra, ta ká'an ra xa'a mji ra, káchí ra saá: “Tata Ndios, táxa'vi ún, yí'i on vása yóo i ndatán yóo inká nivi, chi on sivi ta kisa kui'ná kúu i, ni on sivi ta on vá'a kúu i, ni on sivi ta kisin xí'in inká ña'a kúu i, ni on vása yóo i ndatán yóo taa ta ñíndichi kaa, ta káya si'un xa'a nagobierno. ¹² Taa ta va'a kúu i chi ovi kiṽí ñii ñii semana yóo so'on i. Ta tá'vi i uxu ko'ndo si'un ña kómí i. Ta ñii ko'ndo yó'o táxi i nda'a ún. Saá ké'é i ndi'i saá kiṽí”, káchí ra xí'in Ndios. ¹³ Ta inká taa ta káya si'un xa'a nagobierno ñíndichi ra xiká lo'o. Ta kisa njno xí'in mji ra noo Ndios, ta ni on xjin ra koto ra ñoyívi njno, ta kuiti xito ra noo ño'o. Ta kúchuchú ní ini ra nda káni ra kãndiká ra, ta nika'an ra xí'in Ndios si'a: “Tata Ndios, kundá'vi ini ún koni ún yí'i, vará ta on vá'a kúu i”, káchí ra. ¹⁴ Ndixa ká'an i xí'in

† 17:37 To'on griego ña káchí “tiqko chée” ta tuku káchí ña “taşin ya'á.”

ndó, kivi kuano'ò tayó'o ve'e ra kindoo va'a ra noo Ndios. Ta tafariseo, on vása ní-kindoo va'a ra noo Ndios. Saá chi ndi'i nivi na kisa ká'no xí'in mji noo Ndios, ta Ndios chikaá ra nayó'o njno. Ta nivi na kisa njno xí'in mji noo Ndios, ta Ndios chinóo va'a ra ñatq'ó na —káchí tajesús xí'in na.

Tajesús chinóo ra nda'a ra sijní naváli

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Ta kixaa nivi xí'in nakuáli noo yoo tajesús ña chinóo ra nda'a ra sijní na, ta ndukú ra ñava'a noo Ndios xa'a na, ta naxíka xí'in ra njka'an na xí'in nivi yó'o:

—On kixi ndó xí'in nakuáli yó'o —káchí na.

¹⁶ Ta tajesús kana ndi'i ra nakuáli vaxi na noo ra, ta njka'an ra xí'in naxíka xí'in ra:

—Taxi ndó nakuáli ná kixi na noo i, nda lo'o on kasi ndó na ña kixi na, chi nivi na ndikon yichí noo xá'nda chiño Ndios, ndatán yoo nakuáli yó'o, saá yoo na. ¹⁷ Ndixa ká'an i xí'in ndó, tá on xjin ndó kasa njno xí'in mji ndó noo Ndios ndatán njno yoo ini nakuáli yó'o, ta on kivi kivi ndó yichí noo xá'nda chiño Ndios —káchí tajesús.

Ñii tachiño kuíká ní ká'an ra xí'in tajesús

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ Ñii tachiño kixaa ra noo tajesús, ta njka'an ra, káchí ra saá:

—Tata maestro, taa va'a ní ini kúu ún. ¿Ndá chiño va'a xíní ñó'ó ke'é i ta taxi Ndios ña kutaku i xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi?

¹⁹ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra:

—¿Ndachun ká'an ún yi'i kúu taa taa va'a ini? Saá chi on koó nda ñii nivi va'a ini, ñii laá Ndios kuiti kúu taa va'a ndino'o ini. ²⁰ Xíní ún ndayí ña xa'nda chiño Ndios kasa ndivi nivi. Káchí Ndios xí'in nivi saá: “On kivi ndó kuachi ñoyivi xí'in inká ña'a ña on sivi kúu ñásí'í ndó, ta on kivi ndó kuachi ñoyivi xí'in taa taa on sivi kúu yi'i ndó, on ka'ni ndó nivi, on kasa kuí'ná ndó ña kómí nivi, on ka'an ndó ñavatá xa'a inká nivi, ta kasa to'ó ndó yivá ndó, ta kasa to'ó ndó sí'í ndó”, saá káchí ndayí Ndios —káchí tajesús xí'in ra.

²¹ Ta njka'an tayó'o:

—Yi'i nda lo'o i kisa ndivi i ndi'i saá ndayí yó'o —káchí ra.

²² Tá xjní so'o tajesús ña ndakuijn ra, ta njka'an tuku ra xí'in ra:

—Kúmanj inká chiño kasa ndivi ún. Kuá'an ún sjkó ún ndi'i ñakuíká kómí ún, ta saní'í ún sji ún nda'a nivi nandá'ví. Ta saá kukomí ún ñakuíká ndino'o xí'in Ndios ñoyivi njno. Tá ndi'i ke'é ún ñava'a yó'o, ta kixi ún kundikon ún yi'i —káchí tajesús xí'in ra.

²³ Tá xjní so'o tayó'o ña njka'an tajesús, ta kúchuchú ní ini ra, saá chi kuá'a ní ñakuíká kómí ra. ²⁴ Tá xjní tajesús ña kúchuchú ní ini ra, ta njka'an ra saá:

—iNdachun yo'vi ní kivi nakuíká yichí noo xá'nda chiño Ndios! ²⁵ Vará yo'vi ní tá kuchiño tícamello ya'a rí yavi xa'a túkú, ta yo'vi ní ka kuchiño ya'a ñii takuíká ye'é ña kivi ra yichí noo xá'nda chiño Ndios —káchí tajesús xí'in na.

²⁶ Ta nivi na xjní so'o to'on yó'o, njndaka to'on na tajesús:

—Tá yo'vi ní kivi nakuíká yichí Ndios, ta saá, ¿yu kúu nivi kúchiño kivi na yichí Ndios, ta kundoo na xí'in ra?

²⁷ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra saá:

—Njivi on kúchiño na sakaku xí'in mji na, ñii laá Ndios kúu ta kúchiño sakaku ña'á. Ndios kúchiño kasa ndivi ra ndi'i chiño. On koó ña yo'vi nqo Ndios —káchí tajesús.

²⁸ Ta saá njika'an taPedro xí'in ra:

—Ta mji ndi, xa sandakoo ndi ndi'i ñava'a ña xikomí ndi, xa'a ña ndikon ndi sata ún.

²⁹ Ta ndakuijn tajesús, njika'an ra:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i njivi na sandakoo ve'e, án yivá na, án si'í na, án ñani na, án k'v'a na, án ñás'í na, án sa'ya na, xa'a ña chikaq ini na ko'on na yichí nqo xá'nda chiño Ndios, ³⁰ ta nayó'o naki'in na ku'a ní ka ñava'a taxi Ndios nda'a na ñoyivi yo'ó. Ta ñoyivi njino Ndios taxi ra ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi.

Yichí unj ká'an tajesús kivi ra

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ Ta tajesús, kana ra ndi'i saá uxu ovj naxíka xí'in ra, ta njika'an ra xí'in na:

—Ta vitin ku'a'an yó yichí ku'an ndaa ñoo Jerusalén, ta ñoo kán kundivi ndi'i to'on Ndios ña njitaa naprofeta xa'a yijí, ta ta kixi nqo Ndios.

³² Nataxi na yijí nda'a na on vása kúu najudío, ta kuaku ndaa na yijí, kandiva'a na xí'in j, ta kundaa na tási yu'u na nqo j. ³³ Ta kani ní na yijí xí'in kuártá, ta sondi'i ka'ni na yijí. Ta kivi unj natakuj —káchí tajesús xí'in na.

³⁴ Ta naxíka xí'in ra nj-kundaa ini na yukia kóni kachí to'on yo'ó, chi ña xinakaq se'é nqo na xikuu ña.

Tajesús sanda'a ra ñii takuáa ta yoo ñoo Jericó

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Nii kivi ku'a'an tajesús xí'in naxíka xí'in ra, ta ku'a ní njivi ndikon na ku'a'an na sata ra. Ta xa yatin xa'a ra ñoo Jericó, ta ñii takuáa yoo ra yu'u yichí, ta ndáka chi'ña ra si'ún nqo njivi na yá'a yichí yo'ó. ³⁶ Tá xinj so'o takuáa yo'ó ñii síso yá'a ku'a ní njivi ku'a'an na yichí, ta njindaka to'on ra na:

—¿Yukia koo vitin?

³⁷ Ta njika'an na xí'in ra:

—Tajesús taño Nazaret kúu ta yá'a yo'ó.

³⁸ Tá xinj so'o ra ñayó'o, ta kixá'á ra xí'in ndi'i ndee ra njika'an ra, káchí ra saá:

—Tata Jesús, sa'ya taDavid,* jná kundá'ví ini ún koni ún yijí! —káchí ra.

³⁹ Ta njivi na ku'a'an si'na yichí njika'an na xí'in ra:

—jKasi ún yu'u ún! —káchí na.

Ta nj-chikaq so'o takuáa ña njika'an na xí'in ra, ta kixá'á ra ndee va'a ka ká'an ra:

—Tata, sa'ya taDavid, jná kundá'ví ini ún koni ún yijí! —káchí ra.

⁴⁰ Ta xikundichi tajesús yichí yo'ó, ta xa'nda chiño ra nqo njivi ña ko'on na ki'in na takuáa ta kixi ra xí'in na nqo ra. Tá kixaa takuáa nqo tajesús, ta tajesús njindaka to'on ña'á ra, njika'an ra saá:

⁴¹ —¿Yukia kóni ún ke'é j xí'in ún?

Ta ndakuijn takuáa:

—Tata, kóni j sanda'a ún nduchuj nqo j ta va'a koto j —káchí ra.

* **18:38** “Sa'ya taDavid” kóni kachí ña: Ta ta t'í'vi Ndios ña sakaku ra njivi. On vása kóni kachí ña sa'ya mji tarey David, ta kuiti kóni kachí ña sa'ya ñani síkuá ra.

42 Ta njika'an taJesus xí'in ra:

—Va'a, xa nduvá'a nduchú nõõ ún, saá chi kándixa ún yí'í.

43 Ta xandikõn ndá'a nduchú nõõ ra, ta xa va'a xító ra, ta saá nakundikõn ra sata taJesus, ta kixá'á ra kisa ká'no ra Ndios. Tá xini nivi yó'o ndí taJesus sanda'a ra takuáá, ta ndi'i nivi yó'o kixá'á na kisa ká'no na Ndios.

19

Nayó'o ká'an xa'q taJesus xí'in taZaqueo

1 Ta njixaá taJesus ñoo Jericó, ta kuá'an ra yichí ma'ño ñoo yó'o. 2 Ta yóo ñii ta takuiká naní ra Zaqueo, ta ndíso chiño xí'in nivi na káya sj'ún xa'q nagobierno kúu ra. 3 Ta kóni ra koto ra yu kúu taJesus, ta õn vása kúchiño ra, chi chútú ní nivi. Saá chi taZaqueo kúu ra ta kuítí ní. 4 Ta saá kee ra, xíno ra kuá'an si'na ra, ta njixaá ra nõõ kúmaní ya'a taJesus. Ta taZaqueo ndaa ra nda'a ñii yitõn tón sicómoro ká'no, ña kuchiño koni ra taJesus. 5 Ta njixaá taJesus xa'q yitõn nõõ kánõo taZaqueo, ta nakoto ndaa ra, ta xini ra taZaqueo, ta njika'an ra xí'in ra:

—Tata, xandikõn noo ún chi xini ñó'ó kindõõ j ve'e ún kivi vitin —káchí taJesus.

6 Ta saá xandikõn nõõ taZaqueo, ta kúsij ní ini ra naki'in ra taJesus ve'e ra. 7 Tá xini nivi ñayó'o, ta kixá'á na kándiva'a na xí'in taJesus, ká'an na, káchí na saá:

—Õn vá'a koo taJesus ve'e taZaqueo, chi ta õn vá'a kúu ra —káchí na.

8 Ta taZaqueo nakundichi ra njika'an ra xí'in taJesus:

—Koto ví, Tata, vitin ta'ví j ndi'i ñakuiká kómí j, ta taxi j ñii sava ñayó'o nda'a nandá'ví. Tá yóo nivi na sandá'ví j kindaa j ña xikomí na, ta vitin taxi j nda'a na komí yichí ka ñayó'o —káchí ra xí'in taJesus.

9 Ta ndakuijn taJesus, njika'an ra:

—Kivi vitin Ndios sakaku ra tayó'o xí'in nave'e ra, chi ñii kiva ndatán xij sikuá yó taAbraham kandixa ra Ndios, saá kándixa taZaqueo vitin. Ta saá kúndaq ini yó taZaqueo kúu ñii sa'ya ndino'o taAbraham. 10 Yí'í, ta kúu ta ta kixi nõõ Ndios, vaxi j nandukú j ta sakaku j nivi na ndañó'o nõõ Ndios —káchí taJesus xí'in na.

Cuento xa'q namozo na ndíso chiño xí'in uxu sj'ún

(Mt. 25:14-30)

11 Ta nivi na kuá'an sata taJesus xini s'o na to'on ña ká'an ra, ta xa yatin xaá ra ñoo Jerusalén, ta xáni sijní nivi vitin tondaa kivi Ndios kixá'á ra ka'nda chiño ra nõõ na ñoyívi yó'o. Ta saá taJesus ndato'on ra ñii cuento ña saná'a ra na, 12 káchí ra saá:

—Saá ndõ'o ñii taká'no, kóni ra ko'on ra inká ñoo xiká, ta ndikó ra, chi ñoo xiká yó'o sakuiso na chiño ra kuu ra tarey ñoo ra, ta ka'nda chiño ra nõõ nañoo ra. 13 Tá xa yatin tondaa kivi kee taká'no yó'o ko'on ra, ta kána ra uxu namozo ra, ta kixaa na nõõ ra. Ta taxi ra ñii sj'ún naní mina* nda'a ñii ñii namozo, ta njika'an ra xí'in na, káchí ra saá: “Kasa chiño ndó sj'ún yó'o nda kivi ndikó j”, káchí ra xí'in na. 14 Ta nivi nañoo ra õn xijn na koni na ra, ñakán tí'ví na sava natá'an na ko'on na ka'an na xí'in mji tarey ká'no ñoo xiká, kachí na saá: “Õn vása kóni ndi tayó'o nduu ra tarey, ta ka'nda chiño ra nõõ ndi”, kachí na. 15 Ta saá ni, njixa'an ra, ta nduu ra

* 19:13 Ñii mina kúu sj'ún ña kúu ya'vi ñii ta ta kisa chiño unõõ yõõ.

tarey, ta ndikó ra ñoo ra. Ta nika'añ ra xí'in namozo ra: "Vitin ko'on ndó kana ndó uxu tã tã taxij s'i'un nda'a, ná kixi na yó'o ña kundaa ini ndasaá s'i'un ñaki'in nayó'o sãtã s'i'un ña taxij nda'a na", káchí ra. ¹⁶ Ta tanõõ kixaa ra, ta káchí ra saá: "Tata, kisa chiño j s'i'un ña taxij ún nda'a j, ta ñaki'in j uxu s'i'un sãtã ña", káchí ra. ¹⁷ Ta káchí tarey: "Va'a, tamozo va'a kúu ún. Va'a ní kisa ndivi ún xí'in chiño ña lo'o, ta vitin taxij yó'o nduu ún tã tã ka'nda chiño nõõ uxu ñoo", káchí tarey xí'in tamozo yó'o. ¹⁸ Ta tamozo õvi kixaa ra nõõ tarey, ta nika'añ ra: "Tata, kisa chiño j s'i'un ña taxij ún nda'a j, ta ñaki'in j o'on s'i'un sãtã ña", káchí ra. ¹⁹ Ta ndakuijn tarey, nika'añ ra xí'in ra: "Va'a, ta vitin taxij yó'o nduu ún tã tã ka'nda chiño nõõ o'on ñoo", káchí ra. ²⁰ Ta kixaa inkã tamozo nõõ tarey, ta nika'añ ra: "Tata, yó'o yóo s'i'un ña taxij ún nda'a j. Taxij va'a j ña, chisúku ndaa j ña xí'in tikotõ. Nj-xiin sandañó'ó j ña, ²¹ chi yí'ví j nõõ ún. Saá chi yó'o kúu ñii tã tã ndeé ní ini, chi kíndaa ún s'i'un vará õn vása ní-kisa chiño ún, ta nákaya ún ña'a nõõ õn vása ní-chi'í ún", káchí tamozo xí'in tarey. ²² Ta nika'añ tarey xí'in ra: "¡Tamozo ndiva'a kúu yó'ó! Ta xí'in to'on ña nika'añ mji ún, vitin sanakuiso j kuachi yó'ó. Káchí ún ndí yí'í kúu tã ndeé ini, tã tã kíndaa s'i'un vará õn vása ní-kisa chiño j, ta yí'í nákaya ña'a nõõ õn vása ní-chi'í j, káchí ún. ²³ Tá ndixa ñayó'o kúu ña xáni ini ún, ta saá, ¿ndachun nj-chikaa va'a ún s'i'un j ini ve'e nõõ tá'vi s'i'un?, ta kivi ndikó j, ñaki'in j s'i'un j xí'in siki ña, níkuu", káchí tarey xí'in tamozo õn va'a yó'o. ²⁴ Ta nika'añ tarey xí'in na ndóo xí'in ra: "Kíndaa ndó s'i'un nda'a tayó'o, ta taxi ndó ña nda'a tã tã kómí uxu s'i'un", káchí ra. ²⁵ Ta ndakuijn na, nika'añ na: "Tata, tayó'o xa kómí ra uxu s'i'un", káchí na. ²⁶ Ta nika'añ tarey: "Ta ndí'í nivi na va'a xini kukomí ña'a, ta nayó'o ñaki'in kã na ñava'a. Ta nivi na õn vása xini ndasaá va'a kukomí na ña'a, tandã ñalo'o kómí na, nondaa ña nda'a nayó'o. ²⁷ Ta vitin tóndaa kivi kasa nani j kuachi xa'a nivi na õn xijn koni yí'í, nivi na õn xijn taxi yí'í kuu tã tã ka'nda chiño nõõ na. Va'a ko'on ndó ki'in ndó na ta kixi na yó'o, ta saá ka'ni ndó na nõõ j", káchí tarey xí'in na. Saá ndí'í cuento lo'o yó'o —káchí tãJesus.

Niki'vi tãJesus ñoo Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Ta ndí'í nika'añ tãJesus to'on yó'o, ta ñaki'in ra ku'añ ra yichi ñoo Jerusalén. ²⁹ Ta nixaa ra yatin ñoo Betania xí'in ñoo Betfagé, ña ñó'o nõõ xiki tón Olivo. Ta tãJesus nika'añ ra xí'in õvi naxika xí'in ra, ³⁰ káchí ra saá:

—Ku'añ ndó ñoo ña xito ndaa ndó kaã. Ta nixaa ndó ñoo kaã, ta nani'í ndó ñii burro lo'o nó'ni rí, tí õn tã'án koso na kúu rí. Ta ndaxin ndó rí ta kixi ndó xí'in rí yó'o. ³¹ Tá yóo nivi na ndaka to'on ndó'ó: "¿Ndachun ndáxin ndó burro yó'o?", káchí na xí'in ndó, ta ndakuijn ndó, káchí ndó saá xí'in na: "TaKá'no nõõ yó xini ñó'ó rí", káchí ndó xí'in na —káchí tãJesus xí'in õvi naxika xí'in ra.

³² Ta saá ku'añ na, ta nixaa na ñoo ta nani'í na burro lo'o. Ñii kiva ndatán yóo ña nika'añ tãJesus xí'in na, saá yóo ña nani'í na. ³³ Tá ndáxin na burro lo'o, ta nivi xí'in sãñã tíyó'o, njndaka to'on ña'a na:

—¿Ndachun ndáxin ndó rí? —káchí na.

³⁴ Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Mji tãKá'no nõõ yó xini ñó'ó rí —káchí na xí'in na.

³⁵ Ta saá ndikó na kixaa na nõõ tãJesus xí'in burro lo'o, ta chínóo na tikotõ na sãtã rí, ta ñakoso tãJesus ta ku'añ ra yichi. ³⁶ Tá yóso ra rí,

kuḗ'ān ra yichī, ta kuḗ'a ní n̄ivi ch̄indoo na tikotō na yichī n̄oḡ yá'a ra kuḗ'ān ra, saá kisa to'ó na ra. ³⁷ Tá k̄ixá'á ra vaxi noo ra x̄iki tón Olivo, ta ndi'i n̄ivi na ndikōn s̄at̄a ra kúsij ní ini na, ta k̄ixá'á na ndeé ní ká'ān na, ta kisa ká'no na Ndios x̄a'a ḡa kuḗ'a ní milagro ke'é ra, x̄ini na. ³⁸ N̄ika'ān na saá:

—¡Ná ke'é Ndios ḡav̄a'a x̄i'in t̄arey yó'o, t̄a t̄a k̄ixaa x̄i'in ndayí Ndios! ¡Vitin Ndios taxi ra koo v̄a'a n̄ivi x̄i'in ra ḡoyivi n̄ino! ¡Ná kanóo síkón ḡato'ó Ndios! —káchí na.

³⁹ Ta sava nafariseo kuḗ'ān na x̄i'in n̄ivi yó'o, ta n̄ika'ān na x̄i'in t̄ajesús: —Tata maestro, k̄a'ān ún x̄i'in na ndikōn s̄at̄a ún, ḡa ḡn k̄a'ān na saá —káchí na.

⁴⁰ Ta n̄ika'ān t̄ajesús x̄i'in na:

—Táná k̄a'ān j̄ x̄i'in nayó'o ndí tásjin koo yu'u na, ta saá nd̄a yūḡ ndóo yó'o kixá'á ḡa ndeé ní kasa ká'no ḡa ȳi'j̄ —káchí ra x̄i'in na.

⁴¹ Ta k̄ixaa t̄ajesús yatin ḡoo Jerusalén. Tá x̄ini ra ḡoo yó'o, ta k̄ixá'á ra kúchuchú ní ini ra, ta xáku ra x̄a'a n̄ivi naḡoo yó'o, ⁴² ta n̄ika'ān ra saá:

—¡Kóni ní j̄ vitin kundaa ini ndó yu kúu ḡa kivi taxi koo v̄a'a ini ndó! Saá chí ḡa nákaa se'é n̄oḡ ndó kúu ḡa vitin, ta ḡn k̄ivi koni ndó ḡa. ⁴³ Ta vaxi ḡii k̄ivj̄ ndi'i na s̄aa ini x̄ini ndó'ó kono nduu ndi'i na ḡoo ndó, ta nakasi na ndi'i yichī ndó, ta ḡn kuchiño kee ndó ḡoo ndó. Ta ndi'i saá x̄iḡa ḡoo ndó, kixá'á n̄ivi yó'o kani tá'an na x̄i'in ndó. ⁴⁴ Ta sandi'i na x̄a'a ndi'i ve'e ndó, ta sandi'i na x̄a'a ndi'i ndó'ó. ḡn ndoḡ k̄a nd̄a ḡii yūḡ ndiso tá'an n̄ama ve'e ndó ḡa koto ndó, chí ndi'i x̄a'a ve'e ndó. Saá kundo'o ndó chí k̄ivj̄ k̄ixaa j̄ ḡa sakaḡu j̄ ndó'ó, ta ḡi-xiin ndó nakoni ndó ȳi'j̄ —káchí t̄ajesús x̄i'in naḡoo Jerusalén.

T̄ajesús t̄ava ra ndi'i na síkó ke'e yé'é ve'e ḡo'o ká'no
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Ta n̄ixaa na ḡoo Jerusalén, ta t̄ajesús n̄ik̄i'vi ra ke'e yé'é ve'e ḡo'o ká'no, ta k̄ixá'á ra táva ra ndi'i n̄ivi na síkó x̄i'in n̄ivi na s̄ata, ḡa kee na ko'ōn na. ⁴⁶ Ta n̄ika'ān ra x̄i'in na:

—Saá káchí to'ōn Ndios ḡa n̄itaa na x̄ina'á: “Ve'e j̄ kuu ve'e n̄oḡ ko'ōn n̄ivi ḡa k̄a'ān na x̄i'in j̄”, káchí to'ōn Ndios. Ta ndó'ó, ḡn vása v̄a'a ke'é ndó, chí s̄anduu ndó ve'e yó'o ḡii kavua nakuí'ná —káchí t̄ajesús x̄i'in na.

⁴⁷ Ndi'i saá k̄ivj̄ t̄ajesús x̄ika ra sáná'a ra n̄ivi ini ve'e ḡo'o ká'no ḡoo Jerusalén yó'o, ta na sáná'a ndayí Ndios x̄i'in nachiño ná'no x̄i'in naná'no n̄oḡ nasut̄u, ndúkú na ndasaá koo ka'ni na t̄ajesús. ⁴⁸ Ta ḡi-kivi naní'i na ndasaá ka'ni na ra, chí ndi'i n̄ivi kúsij ini na x̄inj̄ so'o na to'ōn ḡa ká'ān ra.

20

Ndayí ḡa kómí t̄ajesús ke'é ra chíño
(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

¹ ḡii k̄ivj̄ yóo t̄ajesús ke'e yé'é ve'e ḡo'o ká'no ḡoo Jerusalén, ta sáná'a ra n̄ivi, ká'ān ra x̄i'in na to'ōn ḡav̄a'a x̄a'a yichī Ndios. Ta saá na sáná'a ndayí Ndios x̄i'in nax̄ikua'a n̄oḡ najudío x̄i'in naná'no n̄oḡ nasut̄u k̄ixaa na n̄oḡ t̄ajesús, ² ta n̄ika'ān na x̄i'in ra si'a:

—K̄a'ān ún x̄i'in ndj, ¿míkia k̄ixi ndayí ke'é ún ḡayó'o? ¿Yu kúu na t̄axi ndayí nda'a ún ke'é ún chíño yó'o saá? —káchí na.

³ Ta n̄ika'ān t̄ajesús x̄i'in na:

—Ta yi'i kónij ndaká to'onj ndó'ó ñii laá to'on, ta va'a ndakuijn ndó yu'u yí. ⁴ ¿Mikíá kixi ndayí taJuan sakuchu ra ñivi? ¿Án taxi Ndios ndayí nda'a ra? ¿Án ñivi kúu na taxi ndayí nda'a ra ña sakuchu ra ñivi? —káchí taJesús xí'in na.

⁵ Ta saá kixá'á na ká'an tá'an xí'in mji na:

—¿Ndasaa koo ndakuijn yó vitin? Chi táná ka'an yó Ndios taxi ndayí nda'a taJuan, ta saá ndaká to'on taJesús mji yó: “¿Ndachun on vása ní-kandixa ndó ña ñika'an ra?” ⁶ Táná ka'an yó ñivi kuiti kúu na taxi ndayí nda'a taJuan, ta saá yiyo ní sasaá yó nañoó, ta kixá'á na tiin na yuu, ta koon na mji yó, chi ndi'i ñivi yó'o kándixa na ndí taJuan xikuu ra ñii taprofeta —káchí na, ká'an tá'an na.

⁷ Ta saá ndakuijn na, káchí na si'a xí'in taJesús:

—On xinj ndj yu kúu na taxi ndayí nda'a taJuan —káchí na.

⁸ Ta saá taJesús ñika'an ra xí'in na:

—Ta ni yi'i, on ka'anj xí'in ndó mikíá kixi ndayí kómij ña ké'éj chiño yó'o —káchí ra.

*Cuento yó'o ndát'o'on xá'a ñivi na on vá'a na táti ño'o
noo yóo tón uva*

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Ta saá taJesús ndát'o'on ra inká cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Saá ndó'o ñii ña, ñataan ra tón uva, ta saá satati ra ño'o ra xí'in tón uva inká ñivi, ta kee ra kuá'an ra koo ra inká ñoo kuá'a ní kivi. ¹⁰ Ta kixaa yatin kivi ña ka'nda na tíuva yó'o, ta tá xí'in yiton tón uva tí'ví ra ñii tamozo ra kuá'an ra naki'in ra sava tíuva ña kuu ya'vi ra. Ta ñivi na táti ño'o noo yóo tón uva tiin na tamozo yó'o, ta kani ní na ra, ñi-xiin na taxi na rí nda'a ra, ta saá ndikó vichí ra kuano'o ra. ¹¹ Ta ña tá xí'in yiton tón uva tuku tí'ví ra inká ña kuá'an ra naki'in ra tíuva. Ta ñikandiva'a na xí'in ra, ta kani ní na ra, ta sakuka'an na noo ra, ta taxin na ra ndikó ra kuano'o ra ve'e tapatrón. ¹² Ta ña tá xí'in yiton tón uva tuku tí'ví ra inká tamozo kuá'an ra, ta tiin na ra, ta sataku'e ní na ra, ta taxin na ra, kuano'o ra.

¹³ Ta saá ña tá xí'in yiton tón uva ñika'an ra: “¿Yukíá koo ke'é yó vitin? Va'a ka tí'ví yó sa'ya yó, tá k'ivi ní ini yó xini yó. Tá ñivi na táti ño'o yó nakoni na sa'ya yó yó'o, ta kasa to'ó na ra”, káchí ra. ¹⁴ Ta ñivi na táti ño'o xini na kixaa ñalo'o sa'ya ra, ta ñika'an na xí'in tá'an na, káchí na saá: “Takaá kúu sa'ya tá ñataan tón uva, ta sa'ya ra yó'o kúu tá naki'in ñakuiká xí'in ño'o yó'o táná kivi yivá ra. Na'a ndó ná kó'yo ka'ni yó ra, ta kindgo yó xí'in ndi'i ñakuiká ra”, káchí na. ¹⁵ Ta saá tiin na ra, ta sakana na ra ndá satá ñama ña xino nduu noo yóo tón uva, ta xá'ni na ra. Saá ndi'i cuento yó'o —káchí taJesús.

Ta taJesús ñika'an ra xí'in ñivi na xinj so'o cuento yó'o:

—¿Vitin yukíá ke'é tá xí'in yiton tón uva? ¹⁶ Ká'anj xí'in ndó, ndixa ndikó na naxaa ra ta sandi'i ra xa'a ñivi na táti ño'o ra. Ta tuku satati ra ño'o ra inká ñivi —káchí taJesús xí'in na.

Ta ndakuijn ñivi, ñika'an na:

—¡Ná on taxi Ndios kundo'o ndj saá! —káchí na.

¹⁷ Ta taJesús xito ra noo na, ta ñika'an ra xí'in na:

—¿Án on vása kúndaá ini ndó ña kóni kachí to'on Ndios ña ñitaa na xina'á, ña káchí saá?:

Yóo yuu ña ñi-xiin ñivi na kisa va'a ve'e konj ñó'o na,

ta mji yuu yó'o nduu ña yuu ñanqó nákaa xá'a ve'e, káchí tɔ'on Ndios. ¹⁸ Ndi'i nivi na kaki'i ta nakava na sata yuu yó'o ndi'i xá'a na. Ta yuu yó'o, táná nakava ña sata nivi, ta chi'ma ña na nda nduu na yaa —káchí taJesus xí'in na.

¹⁹ Ta saá naná'no nqo nasutu xí'in na sáná'a ndayí Ndios xani sijnj na ndúku na ndasaá koo tiin ña'á na, chi nayó'o kundaa ini na cuento ña njka'an taJesus ndí ká'an ña xá'a na. Ta ni-kuchiño tiin na ra, chi yí'vi na kotq saq nivi na ndóo yó'o.

Ñayó'o ká'an xá'a ña chá'vi nivi kota nda'a nagobierno
(Mt. 22:15-22; Mr. 12:13-17)

²⁰ Ta saá naná'no nqo nasutu xí'in na sáná'a ndayí Ndios t'í'vi na sava nivi ña koto ndoso na taJesus. Ña ká'an na ndatán ká'an nivi na ndino'o ini, saá ká'an nayó'o xí'in taJesus, chi kóni na ña satí'vi na ñii tɔ'on ká'an ra, ta kuchiño na taxi na kuachi xá'a ra nqo tagobernador. ²¹ Saá kixaa na nqo taJesus, ta njka'an na xí'in ra:

—Tata maestro, xini ndi yó'o kúu ún taa ta sáná'a ñandaq. Ta on vása náxaxin ún nivi, ta ñii k'va ká'an ún ñandaq xí'in ndi'i na, ni on vása násama ún tɔ'on ún, ta sáná'a ún ñandaq xá'a yichí Ndios. ²² Ta vitin kóni ndi ndaka tɔ'on ndi yó'o, zan va'a cha'vi yó kota nqo tarey César ñoo Roma? ¿An on vá'a cha'vi yó ña? —káchí na xí'in ra.

²³ Ta taJesus kundaa ini ra ndí na oví yu'u kúu na, kóni na koto ndoso na ra, ta njka'an ra xí'in na:

—¿Ndachun kóni ndó koto ndoso ndó yí'í? ²⁴ Taxi ndó ñii s'í'ún ná koto j nqo ña. ¿Yo na'ná, ta yo kivi kúu ña yóo nqo s'í'ún yó'o? —káchí taJesus xí'in na.

Ta ndakuin na:

—S'í'ún yó'o kómí ña na'ná xí'in kivi tarey César —káchí na.

²⁵ Ta njka'an taJesus xí'in na:

—Taxi ndó nda'a tarey César ña kúu kuenda ra, ta taxi ndó nda'a Ndios ña kúu kuenda Ndios —káchí taJesus xí'in na.

²⁶ Ta saá ni-kuchiño naní'i na tɔ'on ña taxi na kuachi xá'a taJesus nqo nachíño. Ta naka'nda ini na chi va'a ní njka'an ra, ta ni-naní'i na ña ndakuin na.

Ñayó'o ká'an xá'a nivi nixi'i ta nqatakú na
(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ Nasaduceo kixaa na nqo taJesus. Nasaduceo yó'o kúu na naná'no na sáná'a ta ká'an na ndí na nixi'i on vása nataku ka na. Ta njndaka tɔ'on na taJesus:

²⁸ —Tata maestro, ndayí Ndios ña njtaa taMoisés káchí ña saá: “Tá ñii taa nixi'i ra, ta on koq sa'ya ra ní-xiyo xí'in ñásí'í ra, ta ñani ra xini ñó'ó tonda'a ra xí'in ña njndqo yó'o, ña kivi koo sa'ya na. Ndátán koo sa'ya ta nixi'i, saá koo sa'ya nayó'o”, káchí ndayí ña njtaa taMoisés. ²⁹ Ta, ¿yukia káchí yó'o xá'a ñayó'o? Chi saá ndq'o taa, uxá ñani kúu ra. Tanqó tonda'a ra xí'in ñii ña'a, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya ra ní-xiyo. ³⁰ Ta ñani ra taqvi tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya na ní-xiyo. ³¹ Ta ñani ra taunj tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya na ní-xiyo. Ta ñani ra takomj tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya na. Ta ñani ra taq'on tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta

on koó sa'ya na. Ta ñani ra tajño tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta ñixi'j ra, ta on koó sa'ya na. Ta ñani ra taxaxa tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta ñixi'j ra, ta on koó sa'ya na. ³² Ta saá ñixi'j mji ñaña'a yó'o. ³³ Ta kivi natakü ndi'i na ñixi'j, zyukú tã kuu yij ñaña'a yó'o?, chi ndi'i tã uxã ñani ñixjyo ra xí'in ñã —káchí na xí'in tãjesús.

³⁴ Ta ndakujin tãjesús, káchí ra saá xí'in na:

—On vása kúndaq va'a ini ndó xa'a ñoyivi njno xí'in Ndios. Saá chi ñoyivi yó'o kúu noq tonda'a tã xí'in ñã'a, ta táxi na sa'ya na tonda'a na xí'in inkã na. ³⁵ Ta kivi natakü ñivi na ñixi'j, on vása tonda'a kã na ñoyivi njno, ni on vása taxi na sa'ya na tonda'a na xí'in inkã ñivi. ³⁶ Ta ñivi natakü on kuchiño kivi kã na, ta ndatãn yóo naãngel saá koo ñivi na kundqo xí'in Ndios. Sa'ya ndino'o Ndios kuu nayó'o, xa'a ñã natakü na. ³⁷ Xa'a ñã natakü na ñixi'j, mji taMoisés njtaa ra to'on ñã kisa ndaa ndí ñivi na ñixi'j xini ñó'ó natakü na. Saá chi ñii kivi xini taMoisés yiton ñiño xixi nó, ta saá njka'an Ndios xí'in ra, káchí ra saá: “Yi'j kúu Ndios noq taAbraham, taIsaac, xí'in taJacob, ta nayó'o kisa ká'no na yi'j”, káchí Ndios xí'in taMoisés. ³⁸ Ta xí'in to'on yó'o kúndaq ini yó ndí táku kã xij síkuá yó yó'o. Ndó'ó káchí ndó na ñixi'j kúu na, ta noq Ndios nayó'o táku na, chi na ndixa ñixi'j on kúchiño na kasa ká'no na Ndios —káchí tãjesús xí'in nasaduceo.

³⁹ Ta njka'an sava na sáná'a ndayí Ndios:

—Va'a ní ká'an ún, tata maestro —káchí na xí'in tãjesús.

⁴⁰ Ta saá nasaduceo ñi-xiin kã na ndakã to'on na ra ñã koto ndoso na ra.

Ñayó'o ká'an Cristo kúu tã ká'no kã noq tãrey David
(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ta tãjesús njndakã to'on ra na ndóo xí'in ra:

—¿Ndachun káchí na ndí Cristo, tã ti'vi Ndios sakaku ra ñivi, kuu ñii sa'ya ñani síkuá tãrey David? ⁴² Chi mji tãrey David njtaa ra noq tutu naní ñã Salmos, káchí ra saá:

Ndios njka'an ra xí'in tãKá'no noq j:

“Koo ún xí'in j sijn kua'á j noq táyi tón to'ó yó'o,

⁴³ tandã kivi taxi j koyo ndi'i na káni tá'an xí'in ún tixin xa'a ún”, káchí Ndios,

njtaa taDavid xina'á.

⁴⁴ Xí'in to'on yó'o taDavid káchí ra Cristo kúu tãKá'no noq ra. Ta, ¿mí kúchiño kúu Cristo sa'ya ñani síkuá taDavid? —káchí tãjesús xí'in na.

Tãjesús chikaq ra kuqchi satq na sáná'a ndayí Ndios
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Tá xini so'o ndi'i ñivi, ta njka'an tãjesús xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

⁴⁶ —Koto va'a ndó on kundikon ndó yichj ñivi na sáná'a ndayí Ndios, chi kuiti ká'vi na ndayí ta on vása kasa ndivi na ñã. Kisa ká'no xí'in mji na, kúsi ní ini na kundixin na tikoto va'a, ta kuq'an vaxi na noq ñivi ñã koto ñã'a na. Ta xika na noyá'vi, ta kóni na ñã kasa to'ó ní ñivi na, ta kútoo ní na kundqo na táyi tón ná'no tón to'ó yóo ve'e ño'o sinagoga. Ta noq yóo viko xixi, ndúkú na kundqo na noq táyi ná'no tón to'ó. ⁴⁷ Ta ké'é na ñã on vá'a, chi kindaa na ve'e ñaña'a ná ñixi'j yij. Ta ndi'j ke'é na saá ta xí'in ñavatá ini na, xá'an na ve'e ño'o sinagoga, ta na'á ní ká'an na xí'in Ndios. Ké'é na saá xa'a ñã kóni na kani sijn ñivi ndí nayó'o kúu nava'a ní noq

Ndios. Ta xá'a ña on vá'a ké'é na, Ndios saxo'vǐ kǎ ra nayó'o nqo inkǎ nǐvi —káchí tǎJesus xí'in na.

21

Ñayó'o ká'an xá'a sǐ'un ña ñisokq ñii ña'a ñá ñixi'j yǐ

(Mr. 12:41-44)

¹ Ta tǎJesus yóo ra ye'é ve'e ño'o ká'no, ta xǐto ra nǐvi nakuíkǎ táan na sǐ'un ini caja ña ñó'o sǐ'un xá'a Ndios. ² Ta xǐni ra ñii ña'a ñándá'ví ñá ñixi'j yǐ, táan ñá onǐ sǐ'un kuálí ini caja, ta lo'o ní ndákǎ sǐ'un yó'o. ³ Ta ñǐkǎ'an tǎJesus xí'in naxíka xí'in ra:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ñándá'ví yó'o taxǐ ví'í kǎ ñá sǐ'un nqo ña taxǐ nakuíkǎ. ⁴ Chi nakuíkǎ, vará taxǐ na kuá'a ní sǐ'un, ta kǐndqo ví'í ní kǎ ña nda'a mǐi na. Ta ñándá'ví yó'o, vará lo'o ní sǐ'un ní'í ñá, ta taxǐ ndi'í ñá sǐ'un ña kómí ñá, ta saá sandakoo ñá ndi'í ña xǐni ñó'ó ñá —káchí tǎJesus xí'in na.

TǎJesus ká'an ra xá'a kǐvi ndi'í xá'a ve'e ño'o ká'no

ñoo Jerusalén

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Ta sava naxíka xí'in tǎJesus ká'an tá'an na ndí livi ní yóo yuu ñó'o kuvǎ'a ve'e ño'o ká'no, ta livi ní ná'a inkǎ ña saní'í nǐvi koo ini ve'e ño'o yó'o. Ta ñǐkǎ'an tǎJesus xí'in na:

⁶ —Ñii kǐvi ña vǎxi ndi'í ñalivi ña xǐto ndó ve'e ño'o yó'o, ndi'í xá'a ña, ta ndǎ ñii kǎ yuu, on kóo kǎ sǎtǎ inkǎ yuu. Saá chi tani ve'e ño'o ta ndi'í xá'a ndi'í ña —káchí tǎJesus.

Xǐni ñó'ó koo ti'va yó xa vǎxi kǐvi sondí'í

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Ta ñǐndákǎ to'on na tǎJesus:

—Tata Maestro, ¿ama koo saá ña kǎchí ún? ¿Ndá seña kuu ña koni ndǐ ña kundǎǎ ini ndǐ ña xa yatin ndi'í xá'a ve'e ño'o ká'no yó'o? —káchí na.

⁸ Ta ndǎkuijn tǎJesus:

—Koto vǎ'a ndó ña on sandá'ví nǐvi ndó'ó. Saá chi kuá'a ní tǎa kixǎǎ, ta kǐvi kixǎǎ ñii ñii na, ta kǎ'an na xí'in ndó, káchí na saá: “Yǐ'j kúu Cristo, tǎa tǎ tǐ'ví Ndios sakǎku nǐvi ñoyívi yó'o, ta xa yatin tondǎa kǐvi kixá'á ka'nda chiño j nqo na ñoyívi yó'o”, káchí na xí'in ndó. Ta on kundikqon ndó sǎtǎ nǐvi na ká'an saá xí'in ndó. ⁹ Ta konǐ so'o ndó yóo kuǎchi xá'ni tá'an na ñoo yatin, ta xá'ni tá'an na ñoo xǐká, ta on kuyǐ'ví ndó. Chi xǐni ñó'ó kundivi ndi'í ñayó'o, ta saá ni, tǎ'an kǎ kixǎǎ kǐvi sondí'í ñoyívi yó'o.

¹⁰ Kǐvi ña vǎxi nakuíta nǐvi na ñoo ná'no ka'ni tá'an na xí'in nǐvi na inkǎ ñoo ná'no, ta ñoo nqo yóo narey ka'ni tá'an na xí'in inkǎ ñoo nqo yóo inkǎ narey. ¹¹ Ta kuá'a ní xiiña ndeé ní tǎan nqo ño'o, ta koo ní soko, ta kuá'a ní ñoo kunakǎǎ ndi'í nqo kué'e, ta ñoyívi ñino koo seña ná'no koni na, ta yǐ'ví ní nǐvi.

¹² Ta saá ni, tá tǎ'an kǎ kixǎǎ kǐvi kundivi ñayó'o, ta xo'vǐ ní ndó'ó, chi sava nǐvi tǐin na ndó'ó, ta nataxi na ndó'ó nda'a naná'no ve'e ño'o sinagoga, ta taan na ndó'ó ini ve'e kǎa. Taxi na kuǎchi xá'a ndó nqo nagobernador án nqo narey chi na ndíkqon yǐ'j kúu ndó. ¹³ Tá kundqo ndó nqo nachíño yó'o, ta saá kukomí ndó yichǐ kǎ'an ndó to'on ñavǎ'a xá'a j. ¹⁴ Ta on kundí'í ini ndó xá'a to'on ña ndakuijn ndó nqo nachíño, ¹⁵ chi yǐ'j taxi j to'on xí'in ñándíchí sǐni ndó, ta saá kǎ'an ndó xí'in na. Ta nǐvi na

on xjin koni ndó'ó, on kivi nani'i na to'on ña ndakuijn na yu'ü ndó. ¹⁶ Ta kivi ña vaxi, ta yivá ndó, án si'í ndó, án ñani ndó, án inká nave'e ndó, án migo ndó chikaá na kuächi sata ndó, ta ka'ni na sava ndó'ó. ¹⁷ Ndi'i nivi ñoyivi yó'o kusaá ini na koni na ndó'ó chi na ndikon yi'i kúu ndó. ¹⁸ Ta Ndios kundaa va'a ra ndó'ó, ta nda ñii yisi sijn ndó, on taxi ra ña ndi'i xa'a ña. ¹⁹ Tá on vása sandakoo ndó yichij, ta kundikon va'a ndó ña, nda kixaa kivi ndi'i ña xo'vi ndó, ta Ndios sakaku ra ndó'ó ña kutaku ndó xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi.

²⁰ 'Tá xito ndó xa xjino nduu natropa ñoo Jerusalén yó'o, ta saá kundaa ini ndó xa kixaa kivi ndi'i xa'a ña. ²¹ Ta kivi yó'o, ndi'i nivi na ndóo estado Judea yó'o, xini ñó'ó kono na ko'on na noo yoo yuku síkón. Ta ndi'i nivi na ndóo ñoo Jerusalén xini ñó'ó kee ndi'i na ko'on na. Ta ndi'i nivi na ndóo yuku, on va'a ndi'vi na ñoo Jerusalén. ²² Saá chi kivi yó'o Ndios xini ñó'ó saxo'vi ra ñaño Jerusalén, ta saá kundivi ndi'i to'on ra ña njtaa na xina'á. ²³ ;Ndá'ví ní náña'a ná ñó'o sa'ya, ta ndá'ví ní náña'a ná yoo sa'ya váli na chíchin kivi kán!, chi ndeé ní koo ña xo'vi nivi ñoyivi, ta ndeé ní saxo'vi Ndios ñaño yó'o. ²⁴ Natropa ka'ni na sava nivi xí'in espada, ta tiin na inká nivi ko'on xí'in na ku'a ní ñoo xiká, ta kán kasa nduxa na xí'in na ña kasa chiño na. Ta nivi na on sjvi najudío kúu, kuu na ka'nda chiño noo ñaño Jerusalén. Saá koo tãda tãda kivi ña chitóni Ndios —káchi tãJesus xí'in na.

*Ku'a ní koo seña ña ka'an
xa yatin ndikó tãJesus ñoyivi yó'o
(Mt. 24:29-35, 42-43; Mr. 13:24-37)*

²⁵ Ta saá njka'an tãJesus xí'in na:

—Kivi xa yatin ndikó j ñoyivi yó'o koni ndó seña ñoyivi njno: koto ndó koo seña xí'in kimi, xí'in yoo, xí'in ño'o ká'no ña ye'e. Ta ndi'i nivi ñoyivi ndi'í ní ini na, ta yi'vi ní na koni na takuii mjni, chi ndeé ní nj'í rá ta nakuita ní yaká rá noo rá. ²⁶ Sava nivi nda kivi nduu na xí'in ña yí'vi ní na, ta on vása kundaa ini na yukia kundo'o ñoyivi yó'o. Saá chi ndi'i ña kómí ndeé yoo ñoyivi njno kanda ña ta kisin ndi'í ñayó'o. ²⁷ Ta saá ndi'í nivi koni na yi'í, ta ta kixi noo Ndios, ta vaxi j ma'ño vjko, xí'in ndeé ká'no, xí'in ndi'í ña ye'e livi. ²⁸ Tá kixá'á xito ndó seña ña njka'an j xí'in ndó, ta va'a kusij ní ini ndó, ta koto ndaa ndó ñoyivi njno, chi xa vaxi kuyatin kivi ndikó j sakaku j ndó'ó —káchi tãJesus xí'in na.

²⁹ Ta saá ndato'on tãJesus ñii cuento ña saná'a ra na:

—Va'a koto ndó yiton higo, án ndi'í inká yiton. ³⁰ Tá xa vaxi nduxaa nó ta náko yuku yuta nda'a nó, ta saá kundaa ini ndó xa njkuyatin ní kixaa savj. ³¹ Ta kivi xito ndó xa ku'a kundivi ndi'í ñayó'o ña ndato'on j xí'in ndó, ta saá kundaa ini ndó xa vaxi kuyatin kivi kixá'á ka'nda chiño Ndios ñoyivi yó'o.

³² 'Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, nivi na xito kixá'á seña yó'o kutaku ka na nda ndi'í kundivi ndi'í ña ndato'on j xí'in ndó. ³³ Ña ñoyivi njno xí'in ña ñoyivi yó'o ñii kivi vaxi ndi'í xa'a ña, ta to'on j on ndi'í xa'a ña, ta kindo ña ndi'í saá kivi.

³⁴ 'Ta koto va'a xí'in mji ndó ña on nduu ndó nivi nasó'ó, na on vása kandixa ka Ndios. On kutaku ndó ndatán káchi níma mji ndó, ni on kuu ndó nivi na xini, ni on kuu ndó nivi na ndi'í ní ini xa'a chiño ñoyivi yó'o. Saá chi xini ñó'ó koo ti'va ndó kundati ndó yi'í, ko to naka'nda ini ndó kivi

ndikó j. ³⁵ Chi ndátán kama ní náka va ñono sakako'on ña kitj, saá kixaa kivi ña ndikó j noo nivi na ndoo ndi'i saá xiiña ñoyivi yó'o. ³⁶ Ta ndó'o, xini ñó'o kundoo ti'va ndó ndi'i saá kivi xa'a ña ndikó j. Ndi'i saá kivi nduku ndó noo Ndios ña taxi ra ndee ña kuchiño kundee ndó noo ndi'i ña yo'vi vaxi, ta saá kuchiño kuita ndó noo yi'i kivi ndikó j ñoyivi yó'o —káchí tajesús xí'in na.

³⁷ Ta ndi'i saá kivi tajesús sáná'a ra nivi ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ta xa ku'a'an kuñoó, kée ra xá'an ra xikj tón Olivo. ³⁸ Ta ndi'i saá xitaan vaxi nivi ve'e ño'o yó'o ña konj so'o na to'on ña ká'an tajesús.

22

Ká'an tá'an na ndasaá kuchiño tiin na tajesús
(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

¹ Xa njkuyatin ní kana viko Pascua,* ta viko yó'o naIsrael xixi na sita va'a ña on koó levadura kómí. ² Ta na sáná'a ndayi Ndios xí'in naná'no noo nasutu ndúkú na ndasaá koo ka'ni se'é na tajesús, chi yí'vi na noo nivi na ndikon sata ra.

³ Ta ñandiva'a ká'no Satanás njki'vi ña ini tajuudas Iscariote ta kúu ñii ta'a ta uxu ovi xíka xí'in tajesús. ⁴ Ta saá kee ra njxa'an ra noo naná'no noo nasutu xí'in naná'no noo napolicia na ndaa ve'e ño'o ká'no, ta njka'an ra xí'in na ndasaá koo nataxi ra tajesús nda'a na. ⁵ Ta kusij ní ini na xini so'o na ña njka'an tajuudas xí'in na, ta nayó'o njka'an na xí'in ra:

—Tá nataxi ún ra nda'a ndj, ta taxa'vi ndj yó'o —káchí na.

⁶ Ta tajuudas kindoo ra saá xí'in na, ta kixá'a ndúkú ra ndasaá koo nataxi ra tajesús nda'a na. Ndúkú ra kivi ña on koó ku'a'a ní nivi xí'in tajesús.

Ñayó'o ká'an xa ku'a'an kuñoó
ta xixi tajesús xí'in naxika xí'in ra
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Saá nitondaa kivi viko najudio xixi na sita va'a ña on koó levadura kómí, ta ñii ñii ve'e na xá'ni na ndikachi lo'o ña náka'an na viko Pascua.

⁸ Ta njka'an tajesús xí'in tajuudas xí'in tajuudas, káchí ra:

—Ku'a'an ndó kasa ndivi ndó ña kuxu yó'o viko Pascua.

⁹ Ta ndakuijn na, njka'an na:

—¿Míkía kóni ún kasa ndivi ndj ña?

¹⁰ Ta njka'an tajesús xí'in na:

—Ku'a'an ndó, ta ku'a'an kivi ndó ñoo Jerusalén, ta nakutá'an ndó xí'in ñii ta ndiso kisi takuii, ta kundikon ndó ko'on ndó sata ra nda naxaa tayó'o ve'e ra noo kivi ra, ¹¹ ta ka'an ndó xí'in ta'a ta xí'in ve'e yó'o, kachí ndó saá: “TaMaestro tvi'vi ndi'i vaxi ndj ndaka to'on ndj yó'o: ¿Míkía yoo ñii cuarto ve'e ún noo kuxu ra viko Pascua xí'in ndj, naxika xí'in ra?”, kachí ndó. ¹² Ta saá ta'a ta xí'in ve'e saná'a ra ndó'o míkía yoo ñii cuarto ve'e ra ña kánoo piso ovi, noo yoo ndi'i ña xini ñó'o ndó. Ta ve'e yó'o kasa ndivi ndó ña kuxu yó'o viko Pascua —káchí tajesús xí'in na.

¹³ Ta kee na ku'a'an na, ta njki'vi na ñoo Jerusalén, ta nani'i na ndátan yoo ña njka'an tajesús xí'in na, ta kisa ndivi na ña kuxu na viko Pascua.

¹⁴ Ta xikuaa ta xa ku'a'an kunaa, kixaa tajesús xí'in uxu ovi naxika xí'in ra, ta xikundoo na noo mesa kuxu na. ¹⁵ Ta njka'an tajesús xí'in na:

* **22:1** Pascua najudio kána ña uxu kivi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios saka ku ra naxi sikuá na noo naño Egipto ku'ya xina'a.

—Xa na'á ní kóni j kuxu j xí'in ndó viko Pascua yó'o, kivi si'na ka nqo ña kixaá ña xq'vi j. ¹⁶ Ndixa ká'an j xí'in ndó, on kuxu ka j xí'in ndó inka viko Pascua nda ndixa kasa ndivi j chiño ña kasa ndaa xá'a viko yó'o, tãda nakutá'an yó nqo xá'nda chiño Ndios —káchí tãJesus xí'in na.

¹⁷ Ta saá k'i'in tãJesus ñii copa ña ñó'o vino, ta ñika'an ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi taxi ún nduta ko'o ndi yó'o —káchí ra, ta ñika'an ra xí'in naxíka xí'in ra:

—Ki'in ndó ña ñó'o vino yó'o, ta ñii ñii ndó ko'o lo'o ndó. ¹⁸ Ndixa ká'an j xí'in ndó, on ko'o ka j vino tãda kixaá kivi nakutá'an yó nqo xá'nda chiño Ndios —káchí tãJesus xí'in na.

¹⁹ Ta k'i'in ra sija va'a, ta ñika'an ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi taxi ún sija va'a kuxu ndi —káchí ra.

Ta tá'vi ra sija va'a, ta taxi ra ña nda'a ñii ñii naxíka xí'in ra kuxu na. Ta ñika'an ra xí'in na:

—Naki'in ndó kuxu ndó sija va'a yó'o, chi ñayó'o kúu yiki koñu j ña taxi j xa'a ndó. Ta ndatán tá'vi j sija va'a ña kuxu ndó vitin, saá kivi ña vañi tá'vi ndó sija va'a ta kuxu ndó ña xa'a ña naká'an ndó yi'j —káchí tãJesus xí'in na.

²⁰ Ta ndi'j xixi na, ta k'i'in tãJesus copa ña ñó'o vino, ta ñika'an ra:

—Nduta yó'o kúu ñii j ña kujta xa'a ndó'ó. Ta xí'in ñayó'o Ndios chindú'u ra pacto xa'a ña ka'an ndasaá kuchiño naki'in ndó ñava'a Ndios.

²¹ 'Ta vitin ñii ndó'ó na xíxi xí'in j kúu tã tã sjkó kuí'na yi'j nqo ñvi na sáa ini xíni yi'j. ²² Ta yi'j, tã tã kixi nqo Ndios, ndixa xq'vi ní j ta kivi j, ndatán chitóni Ndios. Ta, jndá'vi ní tã tã sjkó yi'j nqo ñvi na sáa ini xíni yi'j! —káchí tãJesus xí'in na.

²³ Ta kixá'a naxíka xí'in ra njndaka tq'on tá'an na yukú tã nataxi tãJesus nda'a na sáa ini xíni ña'a.

Naxíka xí'in tãJesus náa ní na xq'a yu kúu taká'no ka

²⁴ Ta saá kixá'a na náa ní na xa'a yu kúu tã ká'no ka nqo ndi'j na. ²⁵ Ta ñika'an tãJesus xí'in na:

—Narey na xá'nda chiño nqo na ñoo inka xiiña, nayó'o kisa ká'no xí'in mji na, ta yá'a ní ndeé xá'nda chiño na nqo ñvi. Ta narey yó'o sákanani xí'in mji na: Na va'a ní ké'é chiño ña chindeé na ñvi. ²⁶ Ta mji ndó, on vá'a kutaku ndó saá. On kasa ká'no xí'in mji ndó, ta va'a ka kasa ñiqo xí'in mji ndó. Tá ñii tã kúu taká'no nqo ndó'ó, ta xíni ñó'ó nduu ra tã kasa chiño nqo ndó —káchí tãJesus xí'in na.

²⁷ Ta saá njndaka tq'on tãJesus naxíka xí'in ra:

—¿Yukía káchí ndó? ¿Yu kúu taká'no ka, án tã tã xíxi nqo mesa, án tã tã kisa chiño nqo tã xíxi? ¿Án on ndixa taká'no ka kúu tã xíxi nqo mesa? Ta yi'j, vará taká'no nqo ndó kúu j, ta ndatán ké'é tã kisa chiño nqo ndó, saá ké'é j xí'in ndó.

²⁸ 'Ta ndó'ó kúu na xjndqo xí'in j kivi ña ñiya'a j ku'a'a ní tondó'ó yq'vi, ta on vása ní-sandakoo ndó yi'j. ²⁹ Ta yi'j taxi j ndayí nda'a ndó ña ka'nda chiño ndó, ndatán Yivá j Ndios xa taxi ra ndayí nda'a j ka'nda chiño j. ³⁰ Ta ñakán kuchiño kuxu ndó ta ko'o ndó xí'in j nqo mesa nqo xá'nda chiño yi'j, ta kundqo ndó uxu ovi táyi ná'no, ta ka'nda chiño ndó nqo na uxu ovi ti'vi ñvi ñaño Israel —káchí tãJesus xí'in na.

*TaJesús ká'án ra ndí taPedro ka'án ra
ña on vása xíní ña'á ra*

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Ta nika'án taJesús xí'in taPedro, káchí ra saá:

—Simón, Simón, ¡koto ví!, chi ñandiva'a Satanás xa ndukú ña yichi nõo Ndios ña ndeé ní koto ndoso ña ndó'ó. Ndatán ndó'o ndikín trigo kivi sáxixin na ña, saá kundo'o ndó. ³² Ta yi'i, xa xaku ndá'vi'i nõo Ndios xa'a ún xa'a ña on sandakoo ún kándixa ún yi'i. Ta yó'ó, ta ndi'i nija'a ñayó'o ta tuku kundikõn ún yichi'i, ta saá chindeé ún natá'an ún ña va'a kundikõn na yichi'i xí'in ún —káchí taJesús xí'in taPedro.

³³ Ta ndakuijn taPedro, nika'án ra:

—Tata, yóo ti'vaj ko'on'i xí'in ún nda ve'e kaa, án nda kivi'i xí'in ún —káchí ra xí'in taJesús.

³⁴ Ta ndakuijn taJesús, nika'án ra xí'in ra:

—Ndixa ká'án i xí'in ún, ta'an ka kana nduxú chée ñoó vitin, ta xa un'i yichi nika'án ún xí'in nivi ña on vása xíní ún yi'i —káchí taJesús xí'in ra.

Xa yatin kixaq ña koto ndoso na ndikõn satq taJesús

³⁵ Ta saá nika'án ra xí'in inka naxíka xí'in ra:

—Naká'an ndó kivi ña nija'a, kivi ti'vi'i ndó'ó nixa'án ndó ku'a ní ñoo nika'án ndó to'on ñava'a xa'a Ndios. Vará on koó leká ní-xini'i ndó, ni on koó inka nduxan ní-xini'i ndó, ta, ¿án kisa man'i ñii ña'a xíní ñó'ó ndó? —káchí taJesús xí'in na.

Ta ndakuijn na, nika'án na xí'in ra:

—Ó'on Tata, on koó ña'a ní-kisa man'i nda'a ndi kivi nixa'án ndi —káchí na.

³⁶ Ta nika'án taJesús xí'in na:

—Ta vitin yóo inka ña ndát'o'on i xí'in ndó: Tá kómí ndó si'ún, kuni'i ndó ña. Tá on koó espada ní'i ndó, ta va'a sjó ndó tikáchí ndó ta sata ndó espada kuni'i ndó. ³⁷ Chi vitin tónɗaa kivi ña kundivi to'on Ndios ña nɗaa na xina'a xa'a i, káchí ña saá: “Ñii ki'va ndatán xó'vi taa ta on vá'a, saá kundo'o taa ta kixi nõo Ndios”, káchí ña. Ta ndi'i to'on Ndios ña nɗaa na xa'a i xíní ñó'ó kundivi ndi'i ña —káchí taJesús xí'in na.

³⁸ Ta ndakuijn naxíka xí'in ra, nika'án na:

—Tata, yó'o yóo ovi espada —káchí na.

Ta ndakuijn taJesús, nika'án ra:

—Xa va'a —káchí ra.

TaJesús nika'án ra xí'in Ndios nõo naní Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Saá kee taJesús ñoo Jerusalén, naki'in ra ku'a'án ra xiki tón Olivo, nõo xá'án ra ku'a'a ní yichi tá'an ñoó. Ta naxíka xí'in ra ndikõn na satq ra.

⁴⁰ Ta nixa'a na, ta nika'án ra xí'in na:

—Ndukú ndó nõo Ndios ña chindeé ra ndó'ó ña kundeé ndó nõo ña vaxi koto ndoso ndó'ó, ta on nakava ndó kuachi —káchí taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

⁴¹ Ta saá taJesús kee ra ku'a'án ra ñii xíka ka lo'o, ta ñii ki'va nõo nakava yu'u ña sákana yó xí'in nda'a yó, saá kúu ñaxíka ku'a'án ra nõo na, ta xikuxití ra ká'án ra xí'in Ndios:

⁴² —Tata Yivá mji'i, tá kóni ún, ta on taxi ún ña xo'vi ní yó'o. Ta saá ni, on kundivi ña kóni mji'i, ta va'a ka ná kundivi ña kóni mji'i ún —káchí taJesús xí'in Ndios.

⁴³ Ta saá ñii ñaángel ña k̄ixi ñoq Ndios, k̄ixaa ña ñoq taJesús taxi ña ndeę ra. ⁴⁴ Ta k̄ixá'á xó'v̄j ní taJesús xí'in ña ndi'i ní ini ra, ta xí'in ndi'i níma ra ñika'an ra xí'in Ndios, ta ñix̄iño tát̄iın ra. Ndatán yóo ñii, saá ñix̄iyo tát̄iın ra, ta nakoyo tát̄iın ra nda ñoq ño'o.

⁴⁵ Ta ndi'i ñika'an ra xí'in Ndios, ta ñakundichi ra ndikó ra k̄ixaa ra ñoq naxika xí'in ra. Ta nayó'o ñi-kuchiño kundeé na xí'in ña kúchuchú ní ini na, ta ñakán ñik̄is̄in ndi'i na. ⁴⁶ Ta ñika'an taJesús xí'in na:

—¿Ndaçhun k̄is̄in ní ndó? Va'a ndakoo ndó, ta ndukú ndó ñoq Ndios ña chindeé ra ndó'ó ña ɔn vása nakava ndó kuachi —káchi ra xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'q ndasaá t̄iın na taJesús
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Ta ta'an k̄a ndi'i k̄a'an taJesús xí'in na, ta k̄ixaa ñii ti'vi ká'no ñivi ñoq ra. Ta taJudas Iscariote ta kúu ñii ta ux̄u ɔvi x̄ika xí'in taJesús, vaçi si'na ra, ta k̄ixaa ra, ta kóni ra ch̄ito ra ñoq taJesús ña chindeé ña'á ra. ⁴⁸ Ta ñika'an taJesús xí'in ra:

—Tata Judas, ¿án xí'in ña ch̄ito ún ñoq̄i, nataxi ún ȳi'j nda'a ñivi na sáa ini x̄ini ȳi'j? —káchi ra xí'in ra.

⁴⁹ Tá nax̄ika xí'in taJesús x̄ito na ñayó'o, ta ñindaq̄a t̄o'on ña'á na:

—Tata, ¿án kani ndi nayó'o xí'in espada? —káchi na.

⁵⁰ Ta x̄and̄ik̄on ñii tax̄ika xí'in taJesús t̄ava ra espada, ta k̄andoso va'a ra so'o kua'á ñii t̄a ta k̄isa chiño ñoq t̄aká'no ñoq nasut̄u. ⁵¹ Ta ñika'an taJesús xí'in na:

—Xa va'a, ɔn ke'é k̄a ndó saá —káchi ra.

Ta ñiton̄daa nda'a ra so'o t̄a t̄akue'e, ta s̄anda'a ra ña. ⁵² Ta saá ñika'an taJesús xí'in naná'no ñoq nasut̄u, xí'in naná'no ñoq napolicia na ndáa ve'e ño'o ká'no, xí'in ink̄a nax̄ikua'a, na kóni tiin ña'á:

—¿Án x̄áni s̄inj̄i ndó t̄akui'ná kúu j̄i? ¿Ndaçhun vaçi ndó ñoq̄i ní'i ndó espada xí'in yiton̄ ña tiin ndó ȳi'j? ⁵³ Ta ȳi'j, ndi'i saá k̄iv̄j ñix̄iyo j̄i s̄aná'a j̄i ñivi ve'e ño'o ká'no, ta ñi-tiin ndó ȳi'j. Ta vitin ñiton̄daa k̄iv̄j Ndios taxi ra ña kasa ndivi ndó chiño ña kóni m̄ji ndó, ta k̄iv̄j vitin kúu ña ndeé k̄a xá'nda chiño ñandiva'a ñoq ñoyívi yó'o —káchi taJesús xí'in na.

TaPedro ñika'an ra un̄i yich̄i ɔn vása x̄ini ra taJesús
(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ta saá t̄iın na taJesús, ta kūa'an ra xí'in na, ñixaa na ve'e t̄aká'no ñoq nasut̄u. Ta taPedro ñii x̄iká ndik̄on ra kūa'an ra sāta taJesús and̄a ñixaa ra ve'e yó'o. ⁵⁵ Ta xa'mi na ño'o ke'e ve'e t̄aká'no ñoq nasut̄u, ta ñakutá'an sava ñivi x̄ind̄o na yatin ñoq x̄ix̄i ño'o. Ta taPedro x̄ikoo ra xí'in nayó'o.

⁵⁶ Ta ñii ña'a ñá k̄isa chiño ñoq nave'e yó'o, x̄ini ñá taPedro yóo ra yatin ñoq x̄ix̄i ño'o, ta x̄ito k̄ax̄in ñá ñoq ra, ta ñika'an ñá:

—Tayó'o kúu ñii ta ñix̄ika xí'in taJesús —káchi ñá.

⁵⁷ Ta nd̄akuij̄in taPedro, ñika'an ra:

—Nana, ɔn vása x̄ini j̄i t̄a ká'an ún xa'a —káchi ra.

⁵⁸ Ta ñiya'a ñii k̄án̄i lo'o, ta saá ñii t̄a x̄ini ra taPedro, ta ñika'an ra xí'in ra:

—Saá tuku yó'ó kúu ún ñii t̄atá'an taJesús —káchi ra.

Ta nd̄akuij̄in taPedro, ñika'an ra:

—Tata, ɔn s̄iv̄i ȳi'j kúu t̄a ñix̄ika xí'in ra —káchi ra.

⁵⁹ Ta saá ñiya'a ink̄a hora, ta ink̄a t̄a ñika'an ra:

—Ndixa tayó'o kúu ñii tã n̄xika xí'in tãJesús, chi tañoo estado Galilea kúu ra —káchí ra.

⁶⁰ Ta ndakuijn tãPedro, n̄ka'an ra:

—Qn vása kúndaq̄ ini j̄ yukiā ká'an ún xí'in j̄.

Tãnda tã'an kã ndi'i kã'an tãPedro, ta kãna ñii nduxú chée. ⁶¹ Ta saá ndjókoo tãJesús x̄ito káxin ra nõq tãPedro. Ta ñaká'an tãPedro tã'on ña n̄ka'an tãJesús xí'in ra: "Tã'an kã kana ñii nduxú chée ta xa un̄i yich̄i n̄ka'an ún xí'in n̄vi ndí qn vása x̄ini ún yj̄i." ⁶² Ta kee tãPedro ke'e, ta kúchuchú ní ini ra, ta ndeé ní xáku ra xí'in ndino'o ini ra.

Napolicía kúsiki na tãJesús

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Ta saá napolicía na ndáa tãJesús, k̄ixá'a na xáku ndaa na ra, ta káni ní na ra. ⁶⁴ Ta ñakasi na nõq ra ta káni na ra xí'in yj̄ikí nda'a na, ta káchí na saá:

—Tã taprofeta kúu ún, ta kã'an ún xí'in ndi, ¿yukú ndi kani yó'ó? —káchí na xí'in ra.

⁶⁵ Ta xí'in kuq̄a ní tã'on kini kãndiva'a na xí'in tãJesús.

Napolicía nãtaxi na tãJesús nda'a nachiño

nani na Junta Suprema

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Ta saá n̄t̄ivi inkã k̄ivi, ta ñakutá'an ndi'i nax̄ikuq̄a nõq najudío, xí'in naná'no nõq nasut̄u, xí'in na sáná'a ndaȳi Ndios, ñakutá'an ndi'i na ndóo na ve'e chiño. Ta kuq̄an tãJesús xí'in napolicía, ta n̄xaq̄ na nõq nachiño na kúu na Junta Suprema. Ta nayó'o n̄ka'an na xí'in tãJesús:

⁶⁷ —Kã'an ún xí'in ndi, ¿án Cristo tã t̄iví Ndios kúu ún?

Ta ndakuijn tãJesús, n̄ka'an ra:

—Ndã man̄i kã'an j̄ xí'in ndó yj̄i kúu ra, chi qn vása kandixa ndó yj̄i.

⁶⁸ Ta ndã man̄i ndãkã tã'on j̄ ndó'ó, chi qn ndakuijn ndó yu'uj̄, ni qn kua'a ndó saña ndó yj̄i. ⁶⁹ Ta ndi'i saá k̄ivi ña vaxi, yj̄i, tã tã k̄ixi nõq Ndios, koo j̄ nõq táyi tón yóo s̄ijn kua'a Ndios, tã tã kómí ndi'i ndee —káchí tãJesús xí'in na.

⁷⁰ Ta saá n̄ndakã tã'on na ra:

—¿Án kóni kachí ún ndí Sã'ya Ndios kúu yó'ó? —káchí na.

Ta ndakuijn ra, n̄ka'an ra:

—Ndixa káchí m̄i ndó, yj̄i kúu Sã'ya Ndios —káchí ra.

⁷¹ Ta saá n̄ka'an na xí'in natá'an na:

—Qn vása x̄ini ñó'ó yó inkã n̄vi taxi na kuq̄chi xã'a tayó'o, chi m̄i yó x̄ini s̄o'o yó káchí ra kúu ra Sã'ya Ndios, ta xí'in tã'on yó'o kãndiva'a ra xí'in Ndios —káchí na.

23

Ñayó'o ká'an ña tãxi na kuq̄chi xã'a tãJesús

nõq tagobernador Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Ta saá ñakuita ndi'i na, ta kuq̄an tãJesús xí'in ndi'i na, tãnda n̄xaq̄ na nõq tagobernador Pilato. ² Ta k̄ixá'a na táxi na kuq̄chi xã'a tãJesús nõq ra, n̄ka'an na, káchí na saá:

—Xini ndi tayó'o sáná'a ra nañoo yó ña sandakoo na yichí va'a. Ká'an ra xí'in na ña on vá'a taxi na kota nda'a tarey César. Ta ká'an ra mji ra kúu Cristo, ña kóni kachí mji ra kúu ñii tarey —káchí na xí'in taPilato.

³ Ta taPilato nindaqá to'on ra taJesús, káchí ra xí'in ra:

—¿Án ndixa yó'ó kúu ún Rey noq najudío? —káchí ra.

Ta ndakuijn taJesús:

—To'on mji ún káchí yí'i kúu tarey.

⁴ Ta saá nika'an taPilato xí'in naná'no noq nasutu, ta nika'an ra xí'in nivi, káchí ra:

—Nda ñii kuachi tayó'o on vása ní-naní'ij, on koq xa'a ña kivi ra —káchí taPilato.

Nixaq taJesús noq taHerodes

⁵ Ta tuku tuku ndeé ka nika'an na xí'in taPilato saá:

—Xí'in to'on ña sáná'a tayó'o sásaa ra nivi ndi'i saá ñoo estado Judea ña kani tá'an na xí'in nagobierno. Kixá'á ra ñoo estado Galilea sásaa ra nivi, tãnda ñoo Jerusalén yó'o sásaa ra nivi xí'in to'on ña on vá'a ká'an ra.

⁶ Tá xini so'o taPilato ñayó'o, ta nindaqá to'on ra na, nika'an ra saá:

—¿Án taño estado Galilea kúu tayó'o? —káchí ra.

⁷ Tá kundaq ini taPilato ndí taJesús kúu ñii ta taño estado Galilea, ta nika'an ra:

—Ta tarey Herodes kúu ta ndiso chiño kasa nani kuachi yó'o —káchí taPilato.

Ta saá ti'ví taPilato taJesús ku'a'an ra noq taHerodes, chi taHerodes yóo ra ñoo Jerusalén kivi yó'o. ⁸ Ta taHerodes kúsi ní ini ra ña xini ra taJesús, chi xa na'á ní kóni ní ra koni ra taJesús. Saá chi xa xini so'o taHerodes ku'a'a ní to'on ña ká'an nivi xa'a taJesús, ta kóni ra taJesús ke'é ra ñii milagro ñava'a noq ra. ⁹ Ta ku'a'a ní yichí taHerodes nindaqá to'on ra taJesús, ta nda ñii to'on ni-xiin ra ndakuijn ra. ¹⁰ Ta naná'no noq nasutu xí'in na sáná'a ndayí Ndios, ta ndeé ní ka ká'an na, chíkaa na kuachi sata taJesús noq taHerodes. ¹¹ Ta saá taHerodes xí'in natropa ra kixá'á na ké'é na ña on vá'a xa'a ña sakuka'an na noq taJesús, ta kusiki na ra. Ta ní'i na ñii tikoto livi, ndatán yóo tikoto ndixin tarey, ta chinóo na ña sata taJesús xa'a ña kuaku ndaa na ra. Ta saá tá ndi'i kusiki na ra, ta taHerodes sandikó ra taJesús ku'a'an tuku ra noq taPilato. ¹² Ta kivi yó'o taHerodes xí'in taPilato kixá'á ra ndúu migo tá'an ra, chi kivi xina'á tãnda kivi yó'o taHerodes xí'in taPilato ni-xiin ra koni tá'an ra.

TaPilato káchí ra xini ñó'ó kivi taJesús

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³ Ta taPilato kana ra ndi'i naná'no noq nasutu xí'in inka naná'no noq naIsrael xí'in ndi'i inka nivi, ¹⁴ ta nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndó'ó kúu nivi na taxí kuachi xa'a taJesús noq. Nika'an ndó xí'in j xa'a ra ña xika ra chú'u ra nivi ña kani tá'an na xí'in nagobierno, káchí ndó. Ta xito ndoso va'a j ra noq ndi'i ndó, ta on vása ní-naní'ij nda ñii kuachi ña chíkaa ndó sata ra. ¹⁵ Ta ni taHerodes ni-naní'i ra kuachi tayó'o, ñakán sandikó tuku ña'á ra va xi ra noq. On vása ní-naní'ij kuachi ndeé sata tayó'o, ta saá on vása xini ñó'ó kivi ra. ¹⁶ Ta va'a kuiti natropa kani na ra xí'in kuártá, ta saña j ra ko'on ndika ra —káchí taPilato xí'in na.

17 Saá chi ñii ñii viko Pascua tagobernador xíní ñó'ó saña ra ñii t̄a t̄a nákaa ini ve'e k̄a, ko'on ndík̄a ra. 18 Ta nd̄a ñii ñivi ñi-xiin na saña ra t̄aJesús, ta ñii yu'ú kúu ndi'i ñivi yó'o, káchí na saá:

—¡Ná kivi t̄ayó'o! ¡V̄a'a saña ún t̄aBarrabás ko'on ndík̄a ra! —káchí na.

19 T̄aBarrabás yó'o nákaa ra ini ve'e k̄a, chi k̄isa toon ra ta k̄ani tá'an ra xí'in naná'no na xá'nda chiño noq naño ra, ta xa'ni ra ñivi. 20 Ta t̄aPilato kóni ra saña ra t̄aJesús, ta tuku ñika'̄an ra xí'in ñivi ndí saña ra t̄aJesús.

21 Ta ndeé ní k̄a ñika'̄an na:

—¡Ná kivi t̄aJesús! ¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz! ¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz!

22 Ta yichí unj̄ ñika'̄an t̄aPilato xí'in na:

—¿Yu kúu kuachi ñik'vi ra? On vása nání'j nd̄a ñii kuachi ndeé s̄ata ra, on vása xíní ñó'ó kivi ra. V̄a'a k̄a saxo'vi ní j̄ ra, ta saña j̄ ra ko'on ndík̄a ra —káchí t̄aPilato xí'in na.

23 Ta ñi-xiin ñivi yó'o, ta tuku ndeé ní k̄a'̄an na:

—¡Ná kivi t̄aJesús! ¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz! —káchí na.

Naná'no noq nasut̄u xí'in ink̄a ñivi, ñii yu'ú ndi'i na, ñika'̄an na xíní ñó'ó kivi t̄aJesús. Ta saá k̄uchiño na t̄on̄daa t̄o'on na xa'a'̄a ña kóni na. 24 Ta t̄aPilato xa'nda chiño ra ña kasa ndivi na xí'in t̄aJesús ña kóni ñivi yó'o.

25 Ta saña ra t̄a t̄a ñak̄axin na ko'on ndík̄a, vará x̄inakaa ra ini ve'e k̄a xa'a'̄a ña k̄ani tá'an ra xí'in nagobierno, ta xa'ni ra ñivi. Ta saá t̄aPilato ñataxi ra t̄aJesús nda'a na ña ke'é na xí'in ra ndatán yóo ña kóni m̄i na.

Katakaa ndaa na t̄aJesús nda'a tón cruz

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

26 Ta saá kee natropa, ta kuá'an t̄aJesús xí'in na, ta ñakutá'an na xí'in ñii t̄a t̄a k̄ixi ñoo Cirene, ñani ra Simón, ta nd̄ee ra yuk̄u kuano'o ra yichí ñoo Jerusalén, ta natropa k̄isa ndux̄a na xí'in t̄ayó'o ña kuiso ra tón cruz t̄aJesús.

27 Ta kuá'a ní ñivi ndík̄on na kuá'an na s̄ata t̄aJesús. Sava náña'a ná ndík̄on s̄ata ra, ndeé ní xáku ná, nd̄a ndá'yi ná, chi kúchuchú ní ini ná xa'a'̄a ra. 28 Ta ndík̄o koo t̄aJesús, ñika'̄an ra xí'in ná:

—Ndó'ó, náña'a ñoo Jerusalén, on kuaku ndó xa'a'̄a j̄, ta xa'a'̄a m̄i ndó, xí'in xa'a'̄a sa'ya ndó kuaku ndó. 29 Chi v̄axi k̄ivi ña xo'vi ní naño Jerusalén, ta k̄a'̄an ñivi saá: “Nákaa ñasij̄ ním̄a náña'a'̄a nóma, ná on ko'o sa'ya, ta nákaa ñasij̄ ním̄a náña'a'̄a ná on ko'o sa'ya válí na chíchín”, káchí na. 30 Tá t̄on̄daa k̄ivi kixá'á xo'vi ní ñivi, ta k̄a'̄an na saá: “V̄a'a k̄a ná nakava yuk̄u s̄ata yó, ta v̄a'a k̄a ná sandux̄un x̄ik̄i m̄i yó ña on xo'vi k̄a yó”, káchí ñivi. 31 Tá taxi Ndios ke'é ñivi ña on vá'a yó'o xí'in yí'j̄, vará t̄a t̄a on vása kómí kuachi kúu j̄, ta ñii k̄ivi ña v̄axi ndeé k̄a xo'vi ñivi na kómí kuachi —káchí t̄aJesús.*

32 Ta ñix̄iyo ov̄i t̄a t̄a kómí kuachi, ta kuá'an ra xí'in natropa xa'a'̄a ña kivi ra xí'in t̄aJesús. 33 Ta ñix̄aa na ñii xiiña ñani ña Leke S̄inj̄ Ndíí, ta yó'o k̄atakaa ndaa na t̄aJesús nda'a tón cruz. Ta k̄atakaa ndaa na ov̄i t̄a t̄a kómí kuachi, ñii t̄ayó'o tákaa ndaa nda'a tón cruz tón ñíndichi s̄inj̄ kua'á t̄aJesús, ta ink̄a ra tákaa ndaa nda'a tón cruz tón ñíndichi s̄inj̄ yitin t̄aJesús. 34 Ta saá ñika'̄an t̄aJesús xí'in Ndios:

* 23:31 T̄o'on griego káchí ña saá: Tá ke'é ñivi ña on vá'a xí'in yiton tón kuíj̄ vitin, ta kini k̄a ke'é na ña on vá'a xí'in yiton yichí k̄ivi ña v̄axi.

—Tata Yivá j, kasa ká'no ini ún xá'a n̄vi na xá'ni yí'j, chi ɔn vása kúndaq ini nayó'o yukia ké'é na —káchí ra.

Ta natropa n̄ta'ví na tikɔtɔ ra, chikaq na ndatj ña koto na yukú ñii ñii nayó'o naki'in ñii ñii lo'o tikɔtɔ taJesús. ³⁵ Ta xito n̄vi ña ndó'o taJesús, ta naná no ñoq naIsrael xáku ndaa na ra, ta ká'an na:

—Tayó'o sakaku ra inká n̄vi. Ta va'a ká ná sakaku xí'in m̄i ra vitin, tá ndixa kúu ra Cristo, taq ta t̄'ví Ndios sakaku m̄i yó —káchí na.

³⁶ Ta natropa n̄xaq yatin na xá'a tón cruz ñoq tákaq taJesús, ta xáku ndaa na ra. Chikaq na nduta vino yiyá yu'u ra ña ko'o ra, ³⁷ ta n̄ka'an na xí'in ra:

—Tá ndixa taRey ñoq najudío kúu yó'ó, ta va'a sakaku xí'in m̄i ún vitin —káchí na xí'in taJesús.

³⁸ Ta ch̄nóo kútu na ñii tón vit̄i lo'o s̄inj tón cruz. Ta ñoq tón vit̄i yó'o naka'ȳi un̄i ñoq t̄'on ña kúu t̄'on griego, latín, xí'in hebreo, ña ká'an xá'a kuachi ra, ta káchí ña saá: “Tayó'o kúu taRey ñoq najudío.”

³⁹ Ta ñii ta kómí kuachi, tákaq ndaa ra nda'a tón cruz s̄ijn taJesús, k̄ixá'á ra kándiva'a ra xí'in ra, n̄ka'an ra saá:

—Tá Cristo, taq ta t̄'ví Ndios vaXi sakaku m̄i yó kúu ún, ta vitin sakaku xí'in m̄i ún ta sakaku ún nd̄i'j —káchí ra xí'in taJesús.

⁴⁰ Ta inká ta kómí kuachi, ta tákaq ndaa nda'a tón cruz inká s̄ijn taJesús, ndakuin ra n̄ka'an ra xí'in tayó'o:

—¡On vá'a káchí ún saá! ¿Án ɔn vása yí'ví ún ñoq Ndios?, chi vitin kivi yó. ⁴¹ Ta yó'ó xí'in yí'j, x̄o'v̄i yó xí'in ñandaq, chi ndixa n̄k̄i'vi yó kuachi. Ta tayó'o, ɔn k̄oq kuachi ndiso ra —káchí ra xí'in inká ta'tá'an ra.

⁴² Ta saá n̄ka'an ra xí'in taJesús:

—Tata, tá t̄ondaq k̄iv̄i ka'nda chiño ún ñoq k̄ixá'á kuu ún rey, ta naká'an ún xá'a j —káchí ra.

⁴³ Ta ndakuin taJesús, n̄ka'an ra xí'in ra:

—K̄iv̄i vitin koo ún xí'in j ñoq yóo Ndios, ñoq yóo ndi'i ñava'a ña livi ní —káchí ra.

Ñayó'o ká'an ndasaá n̄xi'i taJesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴ Ta n̄t̄ondaq k̄aa ux̄u ɔv̄i ma'ño ndiv̄i, ta k̄ixá'á kúnaa ndi'i ñoyivi and̄a k̄aa un̄i xikuaa.† ⁴⁵ Ta kúnaa ndi'i, ta ɔn vása yé'e k̄a ño'o. Ta n̄ndata ma'ño tikɔtɔ tákaq Cuarto Ȳij ve'e ño'o ká'no. ⁴⁶ Ta saá taJesús xí'in ndi'i ndeɛ ra n̄ka'an ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá j, nda'a m̄i ún táxi j níma j.

Ta ndi'i n̄ka'an ra saá, ta n̄xi'j ra.

⁴⁷ Ta yóo ñii taq ta ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa, ta x̄ini ra ndi'i ña ȳiyo ní n̄ya'a, ta k̄isa ká'no ra Ndios, n̄ka'an ra saá:

—Ndixa tayó'o x̄ikuu ñii ta'va'a, ta ɔn vása ndiso kuachi —káchí ra.

⁴⁸ Ta kuá'a ní n̄vi x̄ikuita yatin na ñoq yóo tón cruz, ta x̄ito na yukia ñindo'o taJesús. Ta saá ndj̄ok na kuano'o na, ta káni na kándiká m̄i na kuá'an na, chi kúchuchú ní ini na. ⁴⁹ Ta nda x̄iká yita kuá'a ní n̄vi na x̄inj tá'an va'a xí'in taJesús, ta saá tuku yita náña'a ná x̄indik̄on sat̄a taJesús, nda k̄iv̄i kee ra estado Galilea ta'nda k̄ixaq ra ñoo Jerusalén, ta vitin x̄ito ná yukia ndó'o taJesús.

† 23:44 K̄aa ux̄u ɔv̄i ndiv̄i n̄ani ña k̄aa j̄iɔ ñoq naño Roma, ta k̄aa un̄i xikuaa n̄ani ña k̄aa j̄in ñoq naño Roma, chi k̄aa ñoq ñoq naño Roma kúu k̄aa ux̄a x̄itaq.

Ñayó'o ká'an xá'a ña ñinduxun taJesus
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Nixiyo ñii tava'a taṭo'ó, ñani ra José, ta kúu ra taṭhiño tá'an naJunta Suprema. Kúu ra tañoo Arimatea, ña nákaa estado Judea. ⁵¹ Ta ndáti ra kivi kixá'a ka'nda chiño Ndios ñoyivi yó'o. Vará ñii kúu ra xí'in nata'an ra naJunta Suprema na ndúkú kivi taJesus, ta on vása ní-xiyo yu'ú ra xí'in nayó'o. ⁵² Ta taJosé yó'o nixa'an ra ñoṭ taPilato, ta ndúkú ra yiki koñu taJesus ña sandúxun ra ña. ⁵³ Ta saá nixaa ra ta sanoo ra yiki koñu taJesus nda'a tón cruz, ta xí'in ñii tikoto va'a chisúku ndaa ra yiki koñu taJesus. Ta nixa'an ra ta chikaa va'a ra ña ini kavua ña xaá, ñoṭ nda ñii ñivi on ta'an nduxun. ⁵⁴ Ta kivi viernes kúu ña, ta kivi yó'o kisa ndivi najudio ndi'í ña xini ñó'o na xa'a kivi ña nákindee na. Ta xikuaa ta xa kua'an kunaan, xa yatin ní tondaa hora ña kixá'a kivi ña nakindee na.

⁵⁵ Ta naña'a, ná xindikon saṭa taJesus nda estado Galilea tandra ñoo yó'o, kua'an ná saṭa taJosé, ta xini ná kavua ñoṭ sandúxun na taJesus, ta xito ná mikia chinoo na yiki koñu ra. ⁵⁶ Ta saá kuano'o ná ta kisa ndivi ná taṭan ña xa'an támi ña chikaa ná yiki koñu taJesus. Ta nakindee ná kivi yii, chi saá kisa ndivi ná ña ká'an ndayi Ndios ña ñitaa taMoisés.

24

Ñayó'o ká'an xá'a kivi nataku taJesus
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Ta ñitivi inká kivi; ñayó'o kúu kivi ñoṭ semana ña kúu domingo, ta naña'a yó'o ní'i ná taṭan ña xa'an támi kisa va'a ná, ta kua'an ná ñoṭ ñinduxun taJesus. ² Ta nixaa yatin ná ñoṭ ñinduxun ra, ta ñakoto ná on vása ndási ka ye'é kavua xí'in yuu ká'no. ³ Ta ñiki'vi ná ini kavua, ta on koṭ ka yiki koñu taJesus ní-xini ná. ⁴ Ta ndi'í ní ini ná, ta xika sijní ná yukia koo ke'é ná. Ta xandikon xini ná ovi ṭaa yita yatin ra ñoṭ ná, ndixin ra tikoto yaa ña náye'e táxa. ⁵ Ta ñiyi'vi ní naña'a yó'o, ta xikuxití ná nda ñitondaa ta'ya ná nda ñoṭ ño'o. Ta ñika'an ṭaa ta ndixin tikoto yaa ña náye'e táxa xí'in ná:

—¿Ndaḥun nándukú ndó ñii ṭa táku ñoṭ sandúxun na na ñixi'í? ⁶ On koṭ ka ra yó'o. ¡Xa nataku ra! Naká'an ini ndó ña ñika'an ra xí'in ndó kivi ñixiyo ra estado Galilea, ⁷ chi ñika'an ra saá: “Xini ñó'o tiin na yi'í, ṭaa ta kixi ñoṭ Ndios, ta nataxi na yi'í nda'a ñivi na on vá'a, ta katakaa ndaa na yi'í nda'a tón cruz, ta kivi i. Tá tondaa kivi uní, ta nataku i”, káchí taJesus xí'in ndó —káchí naángel xí'in naña'a yó'o.

⁸ Saá naká'an ini ná to'on ñika'an taJesus xí'in ná, ⁹ ta ndjiko ná kua'an ná, ta ndato'on ná xí'in ñii na uxu ñii ñixika xí'in taJesus, ta ndato'on ná xí'in inká na xindikon saṭa ra. ¹⁰ Naña'a yó'o ñani ná: María Magdalena, Juana, xí'in inká ñaMaría, ña kúu si'í taJacobo. Ta ñixiyo inká ka naña'a xí'in ná. ¹¹ Ta ñivi na xini so'o ña ká'an naña'a yó'o, ni on vása kándixa na ña ká'an ná, chi ndaṭan yoo to'on ña on vása ndaya'vi, saá yoo ña ñoṭ ñivi yó'o.

¹² Ta taPedro xandikon ñakundichi ra, ta xino ra kua'an ra nda nixaa ra ñoṭ ñinduxun taJesus. Ta xikundee ra, xito ra ñoṭ xinakaa yiki koñu taJesus, ta on koṭ ka ña ní-xini ra. Nda tikoto ra kuiti ndoo ñoṭ xindú'u yiki koñu ra. Saá ñaka'nda ini ra, kuano'o ra, chi on vása kúndaq ini ra yukia ndo'o yiki koñu taJesus.

TaJesús naqutá'an ra xí'in qvi nivi na kuq'an ñoo Emaús
(Mr. 16:12-13)

¹³ Ta mji kivi yó'o qvi nivi na xindikon satá taJesús, kee na kuq'an na ñoo Emaús. Ndá ñoo Jerusalén tãnda ñoo Emaús kómí ña uxu ñii kilómetro.*

¹⁴ Ta ndiovi na saá ká'an tá'an na xa'a ña ndo'o taJesús ñoo Jerusalén. ¹⁵ Tá ta'an ka ndi'i ka'an tá'an na kuq'an na yichi, ta kixaa taJesús naqutá'an ra xí'in na, ta kixá'a ra kuq'an ra xí'in na. ¹⁶ Ta ni-kuchiño na nakoni na taJesús, chi Ndios ke'é ra ña on nakoni na ra. ¹⁷ Ta taJesús nĩdaka to'on ña'a ra:

—¿Yu kúu ña ndát'o'on ndó xa'a, kuq'an ndó yichi yó'o? Ta, ¿ndachun kúchuchú ní ini ndó? —káchí taJesús xí'in na.

¹⁸ Ta ñii nayó'o ñani Cleofas, ndakuijn ra, nika'an ra xí'in taJesús:

—Ndi'i nivi na ndóo ñoo Jerusalén xini na yu kúu ña nixyo kivi sakán nija'a. ¿Án yó'ó kúu sijn laá taá, ta on vása ní-xini ña nixyo? —káchí taCleofas xí'in taJesús.

¹⁹ Ta ndakuijn taJesús:

—¿Yo xa'a ká'an ndó? ¿Yukia nixyo? —káchí ra.

Ta ndakuijn na, nika'an na:

—Ká'an ndi xa'a taJesús taño Nazaret. Tayó'o xikuu ra ñii taprofeta, ta ndeé ní nixyo ñava'a ke'é ra, ta to'on ña nika'an ra xikomí ña ndeé noq nivi ta nõo Ndios. ²⁰ Ta naná'no noq nasutu xí'in inká na xá'nda chiño noq yó, tjin na ra, ta taxi na kuachi xa'a ra noq nagobierno, ta ñakán xa'ni na ra nda'a tón cruz. ²¹ Ta ndi'i, xindati ndi taJesús yó'o kúu taá ta vaxi sakaku naño mji yó naIsrael. Ta kivi vitin nixino unj kivi ña nixi'i ra. ²² Ta saá ni, sava naña'a natá'an ndi ndát'o'on ná xí'in ndi to'on ña taxi naka'nda ní ini ndi vitin, chi xitaan ní kivi vitin nixa'an nayó'o noq nĩnduxun taJesús, ²³ ta ni-naní'i ka ná yiki koñu ra. Ta ndikó ná kuano'o ná, ta nika'an ná xí'in ndi'i, ta xí'in inká na xindikon satá taJesús ndi xini ná naángel na nika'an xí'in ná xa natakú taJesús. ²⁴ Ta sava natá'an ndi nixa'an na noq nĩnduxun taJesús. Ndátan nika'an naña'a xí'in na, ta saá ndixa yóo ña, ta on vása ní-xini ka na taJesús —káchí nayó'o xí'in taJesús.

²⁵ Ta saá nika'an taJesús xí'in na:

—¿Án kí'vi sijn ndó? ¡Ndachun yo'vi ní kandixa ndó ndi'i to'on ña nĩtaa naprofeta, na nika'an ndoso to'on Ndios xina'á! ²⁶ ¿Án on ndixa naprofeta kachi na ndi Cristo ta ti'vi Ndios xini ñó'ó xo'vi ní ra, ta kivi kundivi ñayó'o, ta kí'vi ra noq ka'nda chiño ra, ta kasa ká'no ní na ra? —káchí taJesús xí'in na.

²⁷ Ta saá kixá'a taJesús xí'in to'on Ndios ña nĩtaa taMoisés xina'á, ta saná'a ra xa'a to'on ña nĩtaa ndi'i inká naprofeta. Ndát'o'on káxin ra xí'in na yukia káchí ndi'i to'on Ndios yó'o xa'a mji ra.

²⁸ Ta nixaa na ñoo Emaús, ta taJesús xito ya'a ra ko'on ra. ²⁹ Ta xaku ndá'vi na noq ra, nika'an na xí'in ra:

—Kindo ún ve'e yó'o xí'in ndi, chi xa nikuua ní kúu ña —káchí na xí'in taJesús.

Ta niki'vi ra ve'e xí'in na. ³⁰ Ta ndóo ndi'i na noq mesa, ta taJesús ki'in ra sija va'a, ta nika'an ra xí'in Ndios:

—Táxa'vi ún xa'a ñayó'o kuxu yó.

* **24:13** Uxu ñii kilómetro kúu unj siko estadio, ña kúu kí'va ña xicho'on naño griego.

Ta tã'ví ra sítã vã'a, ta tãxi ra ña nda'a na. ³¹ Ta xí'in ña ke'é tãJesús saá, Ndios tãxi ra ña ñakoni na tãJesús kúu ra. Ta xãndikõn ndãñó'ó ra nõq na. ³² Ta ñikã'ãn na xí'in tá'an na:

—¿Án õn ndixa ndã kãndeta mji nímã yó vãxi yó kivi ñikã'ãn ra xí'in yó yichí, ta ndãtõ'on káxín ra xí'in yó yukíã kóni kachí tõ'on Ndios ña ñítaa na xínã'á? —káchí na.

³³ Ta saá xãndikõn ñakuita na, ta ndikó na kuã'ãn tuku na ñoo Jerusalén. Ta kixaa na nõq ndóo uxu ñii naapóstol xí'in naxíka xí'in na. ³⁴ Ta nayó'o ñikã'ãn na xí'in na õvi kixaa yó'o:

—Ñandãã kíã ñatakũ tãJesús tãKá'no nõq yó! TãSimón Pedro xa xini ñã'á ra —káchí na.

³⁵ Ta saá na õvi ñivi kixaa yó'o, ndãtõ'on na xí'in na ndóo ndí ñakutá'an na xí'in tãJesús kivi kuã'ãn na yichí ñoo Emaús. Ta ñikã'ãn na tá mji xini na tá'ví tãJesús sítã vã'a ña taxi ra nda'a na kuxu na, ta saá ñakoni na ra.

*TãJesús ñakutá'an ra xí'in naxíka xí'in ra
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)*

³⁶ Ta tã'án kã ndi'i ndãtõ'on na, ta kixaa tãJesús xikundichi ra mã'ño na, ta káchí ra saá:

—Ñá koo ñava'a ini ndó! —káchí ra.

³⁷ Ta ñyí'ví ní na xini na tãJesús, chi kuiti ká'án na ndí nímã ra kúu ña.

³⁸ Ta saá ñikã'ãn tãJesús xí'in na:

—¿Ndãchun yí'ví ní ndó? ¿Ndãchun xíka ini ndó án ndixa yí'í kúu tãJesús? ³⁹ Koto ndó nda'a j yó'o, koto ndó xa'a j yó'o, ta saá kundãã ini ndó yí'í kúu tãJesús. Tõndãã nda'a ndó yí'í, ta saá kundãã ini ndó, chi nímã õn koõ koõ ña, ni leke ña õn koõ; ta yí'í, kúchiño koto ndó leke j xí'in koõ ñi —káchí ra xí'in naxíka xí'in ra.

⁴⁰ Ta saá saná'a ra nda'a ra xí'in xa'a ra nõq xíño'o clavo. ⁴¹ Vará ndã kúsij ní ini na, ta õn kivi kandixa na tãJesús kúu ra, ta ñaka'nda ní ini na. Ta ñikã'ãn ra xí'in na:

—¿Án yóo lo'o ñaxíxi? —káchí ra.

⁴² Ta tãxi na ñõñõ tívõkõ xí'in ñii ñã'ño tiãká tí yatan nda'a ra. ⁴³ Ta kji'in ra ña, ta xãxi ra ña nõq ndi'i na. ⁴⁴ Ta ñikã'ãn tãJesús xí'in na:

—Ta kivi ñixikã j xí'in ndó, ta ndãtõ'on j xí'in ndó ndí xíní ñó'ó xo'vi ní j, chi saá kasa ndivi j ndí'í tõ'on Ndios ña ká'ãn xa'a j, ña kúu ndayí ña ñítaa tãMoisés xí'in tutu ña ñítaa inkã naprofeta, xí'in tutu ñani ña Salmos. Ta ñii kiva ndãtán káchí tõ'on Ndios yó'o xa'a j, saá kisa ndivi j —káchí tãJesús xí'in na.

⁴⁵ Saá viví ndãtõ'on tãJesús xí'in na ña kundãã vã'a ini na tõ'on Ndios yó'o ña ñítaa na xínã'á. ⁴⁶ Ta ñikã'ãn ra xí'in na:

—Tõ'on Ndios ña ñítaa na xínã'á káchí ña ndí Cristo xíní ñó'ó kivi ra, ta natakũ ra kivi uní. ⁴⁷ Saá na kãndixa ra kixá'á na kã'ãn ndoso na tõ'on ra nõq ñivi ñaño Jerusalén, ta kã'ãn ndoso na tõ'on ra nõq ndi'i ñivi ñaño ñoyívi yó'o. Ta xí'in ndayí mji ra, ndãtõ'on na xí'in ñivi ndí xíní ñó'ó ndikó ini na ta sandakoo na ña õn vá'a, ta saá Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuãchi na. ⁴⁸ Ta ndó'o kúu na xíní vã'a xa'a ndi'i ñayó'o, ta kúchiño ndó ndakuijn ndó xa'a ña. ⁴⁹ Vãxi kivi ti'ví j ñava'a ña ñikã'ãn Yivá j Ndios ndixa kixaa ña nõq ndó. Ta xíní ñó'ó kundati ndó ñoo Jerusalén ndã kivi naki'in ndó ndee ña kixi ñoyívi ñino —káchí tãJesús xí'in na.

Ta Jesús ndaa ra kuano'o ra ñoyivi ñino

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ Ta saá kuá'an ta Jesús xí'in na ndíkõn sata ra, ta ñixaá na yatin nõõ ñoo Betania. Ta ta Jesús ndani'i ra nda'a ra, ta ñika'an ra xí'in na:

—¡Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in ndó!

⁵¹ Ta ndi'i ñika'an ra ñayó'o, ta ndaa ra kuano'o ra ñoyivi ñino. ⁵² Ta saá na ndíkõn ta Jesús kisa ká'no na ra, ta ndikó na kuano'o na ñoo Jerusalén, ta kúsij ní ini na. ⁵³ Ta ndi'i saá kivi ndóo na ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, kisa ká'no na Ndios. Saá yóo ña.

To'on ñava'a xa'a Jesucristo ña ñitaa taJuan

To'on yó'o ká'qñ ña xa'a Jesucristo, taa tã kúu To'on Ndios

¹ Nda tã'án ka kixá'á kuvã'a ndi'i ña yóo ñoyívi, xa yóo To'on Ndios. Ta To'on Ndios xa yóo ña xí'in Ndios nda si'na, ta To'on yó'o kúu mji Ndios.

² To'on Ndios yó'o xa yóo ña xí'in Ndios nda si'na ka ñoq ndi'i ñã'a. ³ Xí'in To'on yó'o Ndios kjsa va'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi ñño xí'in ña yóo ñoyívi yó'o. Ta ndi'i ña yóo, kuvã'a ña xí'in mji To'on Ndios. Ta nda ñii ña yóo, on vása ní-kuvã'a ña xí'in inka ndee án inka to'on. ⁴ Ta To'on Ndios yó'o kúu tãa tã tãkú ndino'o, ta ndee ña táxi kutaku ndi'i ñvi, káku ña ñoq ra. Ta ndatán yóo ño'q ña yé'e ñoq ñvi ña táxi kuchiño koto na, saá yóo tãa yó'o. ⁵ Ta ndi'i saá kivi ndatán yóo ño'q ña yé'e ñoq naa ní, saá yóo ra, ta ñanaa ní yó'o, nda lo'o on vása kuchiño ña nda'va ña ño'q yé'e yó'o.

⁶ Nixiyo ñii tãa tã tã'vi Ndios ña kã'qñ ndoso ra to'on Ndios ñoq ñvi, ta tayó'o xinaní ra Juan. ⁷ Ta Ndios tã'vi ra tayó'o ña ndakuijn ra xa'a tãa tã yóo ndatán yóo ño'q ndino'o ña yé'e. Ta taJuan yó'o ndato'on ra xí'in ñvi xa'a tãa yó'o xa'a ña kuchiño kandixa na ra. ⁸ Ta ndixa taJuan yó'o on sivi mji ra xikuu ño'q ndino'o ña yé'e, ta ndasaá kuiti kixi ra ndato'on ra to'on ña ndaa xa'a tãa tã kúu ño'q ndino'o. ⁹ Ta saá kixaa kivi kaku taJuan, ta lo'o kuiti ñya'a, ta kaku tãa tã kúu ño'q ndino'o. Ta ño'q ndino'o yó'o yé'e ñoq ndi'i ñvi na táku ñoyívi xa'a ña kuchiño koto na yu kúu yichí va'a.

¹⁰ Ta tãa tã kúu ño'q ndino'o kixaa ra ñoyívi yó'o, ta xitaku ra xí'in ñvi. Vará ndi'i ñvi xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi kuvã'a ña xí'in ndee ra, ta nanjvi ñoyívi yó'o ní-nakoni na yu kúu ra. ¹¹ Tayó'o kixaa ra ñoq ñvi na kúu ñañoq mji ra, ta nayó'o ñi-xiin na naki'in na ra. ¹² Ta saá ni, nixiyo sava ñvi na ñaki'in va'a ña'á, ta kandixa na ra. Ta nda'a ñvi yó'o na ñaki'in va'a ña'á, taxi ra ndayí nduu na sa'ya Ndios. ¹³ Ta ñvi na nduu sa'ya Ndios, nayó'o kaku xa'a na, ta on vása ní-kaku tuku na ñii kiva ndatán si'na kaku na tixin si'i na. Saá chi on sivi xa'a ña kóni yivá si'i na kúu ña tuku kaku xa'a na. Ta xa'a ña kóni Ndios kúu ña nduu ñvi sa'ya mji Ndios.

¹⁴ Ta To'on Ndios nduu ña ñii tãa ndino'o, ta xikomí ra yiki koñu ñvi, ta xitaku ra xí'in ndi ñoyívi yó'o. Ta xini ndi ñava'a ká'no ña livi ní ña kómí ra. Ta mji ñava'a ká'no ña livi ní ña kómí Ndios kúu ña kómí ra, chi ñii lãá mji ra kúu Sa'ya Ndios, ta tãa tã ndixa ndaa ndino'o ini kúu ra, ta chútú ini ra xí'in ndi'i saá ñoq ñava'a. ¹⁵ Ta taJuan ndakuijn ra ñandaa xa'a tãa yó'o tã kúu To'on Ndios, ta ñika'qñ ra, káchí ra saá:

—Vará yí'i si'na kaku ñoq tayó'o, ta ndixa tãa tã ká'no ñoq yí'i kúu ra, chi on tã'án ka kutaku ñi tixin si'i, ta xa táku tayó'o —káchí taJuan, tãa tã sákuchu ñvi, xa'a Jesucristo, tãa tã kúu To'on Ndios.

¹⁶ Ta tãa yó'o, chútú ndaa ini ra xí'in ndi'i saá ñoq ñava'a. Ta mji yó, xa náki'in yó kuã'a ní ñava'a táxi ra nda'a yó ñii ñii kivi. ¹⁷ Kuyã xina'á, nda'a xji sikuá yó taMoisés, Ndios taxi ra ndayí ña xa'nda chiño ñoq yó. Ta saá kixaa Jesucristo ñoyívi yó'o, ta taxi ra ña kúndaq ini yó ñava'a ká'no ña yóo ini Ndios, ta taxi ra ña kúndaq ini yó ñandaa ndino'o. ¹⁸ Nda ñii ñvi on tã'án koni na Ndios xí'in nduchú ñoq mji na. Ta Jesucristo saná'a

ra mji yó yu kúu Ndios ta ndasaá yóo ini Ndios, chi yóo ra xí'in Ndios ta xínj vạ'a ña'á ra, ta ñii lạa mji ra kúu Sạ'ya Ndios.

Tq'on yó'o ká'qñ ña xq'a tạJuan, tạ tạ sákuchu ñjvi
(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Ñii kịvị yóo tạJuan sáná'a ra ñjvi, ta naná'no ñoq najudío na táku ñoo Jerusalén tị'ví na sava nasụtu xí'in sava naLeví, na kúu na ndiso chiño xí'in ve'e ño'o ká'no, kuạ'qñ na ndạkạ tọ'on na tạJuan. Ta ñixạạ na ñoq tạyó'o, ta ñịkạ'qñ na xí'in ra, káchí na saá:

—¿Yu kúu yó'ó? —káchí na xí'in ra.

²⁰ Ta tạJuan ọn vása ní-yi'ví ra kạ'qñ ra xí'in na, ta ndạkuijñ ra, káchí ra saá:

—Ọn sịvị yj'ị kúu Cristo, tạ tạ ti'ví Ndios sakạku ñjvi —káchí ra xí'in na.

²¹ Ta tuku ñndạkạ tọ'on na ra, káchí na saá:

—¿Ta yu kúu yó'ó? ¿Án yó'ó kúu tạprofeta Elías?

Ta ñịkạ'qñ tạJuan xí'in na:

—Ọn sịvị tạElías kúu yj'ị —káchí ra.

Ta ñndạkạ tọ'on kạ na ra, káchí na saá:

—¿Án yó'ó kúu inka tạprofeta ká'no tạ ndátı ñđ kixạạ?

Ta ndạkuijñ tạJuan, ñịkạ'qñ ra saá:

—Ọn sịvị yj'ị kúu tạprofeta ndátı ñđó —káchí ra.

²² Ta saá ñịkạ'qñ kạ na xí'in ra, káchí na saá:

—Vạ'a kạ'qñ ún xí'in ñđj yu kúu ún, chi xínj ñó'ó ndikó ñđj ta ndatọ'on ñđj xí'in ñjvi na tị'ví ñđj vạxi ñđj. Ta vitin kạ'qñ ún xí'in ñđj ndixa yu kúu ún.

²³ Ta ñịkạ'qñ tạJuan xí'in na, káchí ra saá:

—Yj'ị kúu tạ tạ ñịkạ'qñ tạprofeta Isaías xạ'a, chi kuyạ xịnạ'á tạprofeta Isaías yó'o ñjtaa ra tọ'on Ndios ña káchí saá: Ñii kịvị ñoq yóo yuku yichí koo ñii tạ, ta ndeé ní kạ'qñ ndoso ra ñoq ñjvi, káchí ra saá: “Ndatán yóo ña ndasa ndạkú ñjvi yichị, ta nakuiná na yichị yó'o ñoq ña kixạạ tạká'no, ta ñii kị'va saá xínj ñó'ó nakuiná ñđó ini ñđó ña koo ti'va ñđó naki'in ñđó Tạ tạKá'no ñoq yó'”, káchí tọ'on Ndios ña ñjtaa tạIsaías kuyạ xịnạ'á —káchí tạJuan xí'in na.

²⁴ Ta sava na kịxạạ ñoq tạJuan yó'o kúu na nafariseo, ²⁵ ta nafariseo yó'o ñndạkạ tọ'on na tạJuan, káchí na saá:

—Tá ọn sịvị Cristo kúu ún, ta ni ọn sịvị tạElías kúu ún, ta ni ọn sịvị inka tạprofeta ká'no kúu ún, ta saá, ¿ndạchun sákuchu ún ñjvi? —káchí na xí'in ra.

²⁶ Ta ndạkuijñ tạJuan, ñịkạ'qñ ra xí'in na:

—Xí'in takuı kuiti sákuchuj ñjvi. Ta ndixa xa yóo ñii tạ tạ táku ñoo Israel xí'in ñđó vitin, ta ọn tạ'án komi ñđó ra. ²⁷ Tạyó'o kúu tạ tạ vạxi sạtạ j. Ta tạ tạ ká'no ní ñoq j kúu ra, ta yj'ị kúu tạ tạ ñjñoq ní kạ ñoq ra. Yj'ị kúu tạ kisa chiño kuiti ñoq ra —káchí tạJuan xí'in na.

²⁸ Saá ñđo'o tạJuan xí'in ñjvi yó'o yatin ñoo Betábara* ña nákaạ yu'ụ yuta Jordán ñoq sákuchu tạJuan ñjvi.

Tq'on yó'o ká'qñ ña xq'a ña ñakutá'an tạJuan xí'in tạJesus

* 1:28 Inka kịvị ñoo Betábara kúu Betania.

²⁹ Ta saá n̄t̄ivi ink̄a k̄ivi, ta t̄Juan n̄akoto ra v̄axi t̄Jesús, ta n̄ika'an ra x̄i'in n̄ivi, káchí ra saá:

—iKoto ndó! Tayó'o kúu t̄a t̄ t̄i'ví Ndios k̄ivi x̄a'a kuachi n̄ivi. Ndatán yóo ndikachi lo'o tí sóko n̄ivi n̄o Ndios ña kasa ká'no ini ra x̄a'a kuachi na, saá yóo tayó'o. ³⁰ Tayó'o kúu t̄a t̄ ndat̄o'on j̄ x̄i'in ndó x̄a'a. N̄ika'an j̄ x̄i'in ndó ndí v̄axi ñii t̄a s̄ata j̄, ta t̄a t̄a ká'no n̄o j̄ kúu ra, chí k̄ivi k̄aku j̄, xa t̄aku ra. ³¹ Ta si'na on v̄asa ní-kundaā ini j̄ tá tayó'o kúu t̄a t̄ t̄i'ví Ndios sakaku ra m̄i yó. Ta ȳi'j̄ s̄akuchu j̄ n̄ivi x̄i'in takuif, chí saá kisa ndivi j̄ ña kóni Ndios x̄a'a ña kuchiño ñaño Israel nakoni na yu kúu tayó'o —káchí t̄Juan x̄i'in n̄ivi.

³² Ta saá n̄ika'an k̄a t̄Juan x̄a'a t̄Jesús, káchí ra saá:

—Ȳi'j̄ x̄ini j̄ ndasaá k̄ixi noo N̄im̄a Ndios nd̄a ñoyivi ñino, ta n̄o ña ndatán v̄axi noo ñii t̄is̄ata, ta x̄ikanóo ña n̄o ñindichi t̄Jesús. ³³ Si'na on v̄asa ní-kundaā ini j̄ tá tayó'o kúu t̄a t̄ t̄i'ví Ndios sakaku ra m̄i yó, ta m̄i Ndios t̄ t̄i'ví ȳi'j̄ sakuchu j̄ n̄ivi, n̄ika'an ra x̄i'in j̄, káchí ra saá: “Ñii k̄ivi koto ún N̄im̄a j̄ ndasaá k̄ixi noo ña nd̄a ñoyivi ñino, ta kanóo ña n̄o ñindichi ñii t̄a, ta tayó'o kúu t̄a t̄ sakuchu n̄ivi x̄i'in N̄im̄a j̄”, káchí Ndios x̄i'in j̄. ³⁴ Ta vitin xa x̄ini j̄ ñayó'o ndatán yóo ña n̄ika'an Ndios x̄i'in j̄, ta saá ká'an j̄ ñandaā x̄i'in ndó ndí t̄Jesús yó'o kúu S̄a'ya Ndios —káchí t̄Juan x̄i'in na.

T̄o'on yó'o ká'an ña x̄a'a ovi t̄a t̄ k̄ixá'a x̄ika x̄i'in t̄Jesús

³⁵ Ta n̄t̄ivi ink̄a k̄ivi, ta tuku yóo t̄Juan x̄i'in ovi nax̄ika x̄i'in ra. ³⁶ Ta x̄ini t̄Juan n̄iya'a t̄Jesús kuā'an ra, ta n̄ika'an ra x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra, káchí ra saá:

—Koto ndó kaā, chí t̄a t̄ kuā'an kaā, ndatán yóo ndikachi lo'o tí sóko n̄ivi n̄o Ndios x̄a'a kuachi na, saá yóo ra —káchí t̄Juan.

³⁷ Tá x̄ini so'o ovi t̄a yó'o ña ká'an t̄Juan, ta x̄and̄ik̄on k̄ixá'a na nd̄ik̄on na kuā'an na s̄ata t̄Jesús. ³⁸ Ta saá t̄Jesús n̄and̄ik̄o koo ra ta n̄indaq̄a t̄o'on ra na, káchí ra saá:

—¿Yukíā ndúkú ndó?

Ta nd̄akuijn na, n̄indaq̄a t̄o'on na ra, káchí na saá:

—Tata Rabí, ¿mikíā yóo ve'e n̄o k̄ind̄o ún vitin? —káchí na x̄i'in ra. (Ta t̄o'on Rabí kóni káchí ña Maestro.)

³⁹ Ta nd̄akuijn t̄Jesús, n̄ika'an ra x̄i'in na, káchí ra saá:

—Na'a ndó k̄o'on ndó x̄i'in j̄ ta koni ndó mí yóo ña —káchí ra x̄i'in na.

Ta saá kuā'an na x̄i'in ra nd̄a ve'e n̄o k̄ind̄o ra. Tá n̄ixaā na ve'e yó'o, ta xa n̄it̄onda q̄a k̄om̄i x̄ikuaa kúu ña,† ta k̄ind̄o na ve'e yó'o x̄i'in ra nd̄a ink̄a k̄ivi.

⁴⁰ Ñii tayó'o n̄ani Andrés, ta kúu ra t̄a t̄ xa x̄ini so'o ña n̄ika'an t̄Juan, ta k̄ixá'a ra nd̄ik̄on ra s̄ata t̄Jesús. T̄a Andrés yó'o kómí ra ñii ñani ra, t̄a n̄ani Simón Pedro. ⁴¹ Ta saá kama ní kee t̄a Andrés yó'o kuā'an ra nandukú ra ñani ra t̄a Simón Pedro. Tá n̄ixaā ra ta n̄ani'í ña'a ra, ta n̄ika'an ra x̄i'in ra, káchí ra saá:

—Xa n̄akutá'an nd̄i x̄i'in t̄a t̄ kúndaā ini nd̄i kúu t̄a Mesías —káchí ra. (T̄o'on Mesías kúu t̄o'on hebreo ña kóni káchí Cristo t̄o'on griego.)

⁴² Ta saá t̄a Andrés x̄and̄ik̄on kuā'an ra, ta kuā'an ñani ra x̄i'in ra, ta n̄ixaā na n̄o yóo t̄Jesús. Ta t̄Jesús x̄ito káxin ra n̄o t̄a t̄ kúu ñani t̄a Andrés yó'o, ta n̄ika'an ra x̄i'in ra, káchí ra saá:

† 1:39 K̄a k̄om̄i x̄ikuaa n̄ani ña k̄a ux̄u n̄o ñaño Roma, chí k̄a n̄o n̄o ñaño Roma kúu k̄a ux̄a x̄itaan.

—Yó'ó kúu t̄aSimón, s̄a'ya t̄aJonás. Ta vitin kunaní ún Cefas —káchí ra. (Ta k̄iv̄i Cefas kúu t̄o'on arameo, ta kóni kachí ña Pedro t̄o'on griego, ta ōv̄i k̄iv̄i yó'o kóni kachí ña ȳu.)

T̄o'on yó'o ká'an ña t̄aJesús k̄ana ra t̄aFelipe x̄i'in t̄aNatanael ña kundik̄on na s̄at̄a ra

⁴³ Ta ñit̄ivi ink̄a k̄iv̄i, ta x̄ani s̄inj̄i t̄aJesús ko'on ra ñoo estado Galilea. Ta k̄ee ra kūa'an ra, ta ñixaa ra ñoo yó'o, ta ñan̄i'i ra t̄aFelipe. Ta ñika'an ra x̄i'in ra, káchí ra saá:

—Na'a, kundik̄on ún s̄at̄a j̄ —káchí t̄aJesús x̄i'in t̄aFelipe.

⁴⁴ Ñoo Betsaida estado Galilea kúu ñoo m̄ji t̄aFelipe yó'o. Ta saá tuku t̄aSimón Pedro x̄i'in t̄aAndrés kúu na ñaño yó'o. ⁴⁵ Ta saá t̄aFelipe k̄ee ra kūa'an ra n̄andukú ra t̄aNatanael. Tá ñan̄i'i ña'a ra, ta ñika'an ra x̄i'in ra, káchí ra saá:

—Xa ñakut̄a'an nd̄i x̄i'in ñii t̄a kúu t̄a nd̄ati yó chi kuj̄ya x̄ina'a t̄aMoisés x̄i'in ink̄a naprofeta ñit̄aa na x̄a'a tayó'o. T̄aJesús s̄a'ya t̄aJosé kúu ra, ta kúu ra t̄año Nazaret —saá ñika'an t̄aFelipe x̄i'in t̄aNatanael.

⁴⁶ Ta nd̄akuijn t̄aNatanael, káchí ra saá:

—Ñoo Nazaret, ¿káchí ún? ¿Án nd̄ixa kúchiño kee ñii t̄ava'a ñoo yó'o? —káchí t̄aNatanael x̄i'in t̄aFelipe.

Ta nd̄akuijn t̄aFelipe, káchí ra saá:

—Na'a ko'on ún x̄i'in j̄, ta koto ún —káchí ra. Ta k̄ee na kūa'an na.

⁴⁷ Ta saá t̄aJesús x̄ini ra t̄aNatanael v̄axi yatin ra ñoo yóo ra, ta ñika'an t̄aJesús, káchí ra saá:

—Tayó'o kúu t̄aIsrael ndino'o. T̄a t̄a nd̄a ini kúu ra, ta nd̄a lo'o on v̄asa s̄andá'vi ra ñivi —káchí ra.

⁴⁸ Ta nd̄akuijn t̄aNatanael, káchí ra saá:

—¿Ndasaa v̄a'a x̄inj̄i ún ȳi'j̄i, tata?

Ta nd̄akuijn t̄aJesús, ñika'an ra x̄i'in ra:

—On t̄a'an k̄a x̄a t̄aFelipe kana ra yó'o, ta xa x̄inj̄i yó'o, yóo ún x̄a'a yiton tón higo —káchí ra.

⁴⁹ Ta nd̄akuijn t̄aNatanael, káchí ra saá:

—Tata Rabí, nd̄ixa yó'o kúu S̄a'ya Ndios, yó'o kúu t̄aRey, t̄aká'no ñoo naIsrael.

⁵⁰ Ta nd̄akuijn t̄aJesús, káchí ra saá:

—¿Án kuiti k̄and̄ixa ún ȳi'j̄i x̄a'a ña ñika'an j̄i x̄i'in ún nd̄i x̄inj̄i yó'o k̄iv̄i yóo ún x̄a'a yiton tón higo? Ta saá ni, v̄axi ñii k̄iv̄i koni k̄a ún ñaná'no ní k̄a ñoo ñayó'o —káchí t̄aJesús x̄i'in t̄aNatanael.

⁵¹ Ta ñika'an t̄aJesús x̄i'in nd̄i'i ñivi na nd̄ikon s̄at̄a ra, káchí ra saá:

—Ña nd̄ixa nd̄a ká'an j̄ x̄i'in ndó nd̄i ñii k̄iv̄i ña v̄axi koni ndó ndasaá ñona ñoyívi ñino, ta saá koni ndó kūa'a ní naángel Ndios na kūa'an ndaa nd̄a ñoyívi ñino ta na v̄axi noo nd̄a ñoyívi yó'o, ñoo yóo ȳi'j̄i, t̄a t̄a k̄ixi ñoo Ndios —káchí t̄aJesús x̄i'in na.

2

T̄o'on yó'o ká'an ña x̄a'a ñii vik̄o tond̄a'q̄ ñoo Caná

¹ Ñitond̄a k̄iv̄i un̄i, ta k̄ana vik̄o tond̄a'q̄ ñoo Caná ña nákaa estado Galilea. Ta ñaMaría ña kúu si'i t̄aJesús xa yóo ña ñoo koo vik̄o yó'o. ² Ta ñivi na ká'an vik̄o yó'o xa k̄ana na t̄aJesús x̄i'in naxika x̄i'in ra ña koo na vik̄o yó'o. Ta saá k̄ee na kūa'an na, ta ñixaa na ñoo yóo vik̄o tond̄a'q̄. ³ Tá

yóo na vikò yó'o, ta saá ndi'i nduta vino tá xí'i nivi, ta nda lo'o ka rá on kqó. Ta saá ña María si'í ta Jesús nika'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Ndi'i ndaa nduta vino, ta on kqó ka rá ko'o nivi na kixaa —káchí ña xí'in ta Jesús.

⁴ Ta ndakuijn ta Jesús, káchí ra saá xí'in si'í ra:

—Ndachun ndato'on ún tondini yó'o xí'in i, nana?, chi on ta'an tondaa hora ña chitóni Ndios ña kasa ndivi i chiño ná'no —káchí ta Jesús xí'in si'í ra.

⁵ Ta saá nika'an ña xí'in nivi na kisa chiño noo na ka'an vikò yó'o, káchí ña saá xí'in na:

—Ndi'i ña ka'nda chiño sa'ya i noo ndó, va'a kasa ndivi ndó ña —káchí si'í ta Jesús xí'in na kisa chiño vikò yó'o.

⁶ Yatin noo yóo ta Jesús yita iño kisi yuu ná'no, chi najudío xini ñó'ó na takui tá ñó'ó ini kisi yó'o ña kasa ndivi na ndayí na, ña káchí ndasaá xini ñó'ó nda'á na xa'a ña koo na nivi na ndii noo Ndios. Ta ñii ñii kisi yuu yó'o kúndeé ña ko'on komi siko litro án nda ñii ciento litro takui ini ña.

⁷ Ta nika'an ta Jesús xí'in nivi na kisa chiño noo na ka'an vikò, káchí ra saá xí'in na:

—Sakutú ndaa ndó takui ini ndi'i kisi yó'o —káchí ra xí'in na.

Ta kixá'á na sákutú ndaa na takui ini ndi'i kisi yó'o. ⁸ Ta nika'an tuku ta Jesús xí'in na, káchí ra saá:

—Vitin tava ndó lo'o rá ta taxi ndó rá nda'a ta ndiso chiño xí'in vikò yó'o —káchí ta Jesús.

Ta saá ke'é nivi na kisa chiño yó'o. ⁹ Tá ta ndiso chiño xí'in vikò xito ndoso ra nduta yó'o, ta on sivi ka takui kúu rá, chi ndu rá vino. Ta tayó'o on vása ní-xini ra míchi kixi távino yó'o, ta ndasaá kuiti na kisa chiño noo ra xini na míchi kee rá. Ta saá ta ndiso chiño xí'in vikò kana ra ta'a ta tonda'a, ¹⁰ ta nika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Inka nivi si'na táxi na vino tá va'a ní ka ko'o nivi na kixaa vikò. Ta saá, xa kua'a ní vino va'a yó'o xí'i na, ta saá ta'a ta sákana vikò táxi ra vino tá nino ní kóni ko'o nivi na kixaa vikò. Ta yó'ó, ni-ke'é ún saá, chi chikaa va'a ún vino tá va'a ní, tanda vitin tava ún rá ta taxi ún rá ko'o yó —káchí ra xí'in ta tonda'a yó'o.

¹¹ Ta seña yó'o kúu ñanoó ke'é ta Jesús, ta ñoo Caná ña nákaa estado Galilea kúu noo ke'é ra ña. Xí'in ñava'a yó'o ta Jesús saná'a ra ndee ká'no ña livi ní kómí ra. Ta naxíka xí'in ta Jesús kandixa na ra.

¹² Ta ndi'i nyia'a ñayó'o, ta kee ta Jesús kua'an ra. Ta si'í ra, xí'in ñani ra, xí'in naxíka xí'in ra, kua'an na xí'in ra, ta nixaa na ñoo Capernaum, ta xindoo na ñoo yó'o lo'o kuiti kivi.

To'on yó'o ka'an ña xa'a ta Jesús tava ra na síkó ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no
(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Ta xa vaxi yatin kivi kana vikò Pascua najudío* ñoo Jerusalén, ta ta Jesús kee ra kua'an ra vikò yó'o. ¹⁴ Kixaa ra noo yóo ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ta yó'o xini ra nivi na síkó tisindiki, na síkó

* **2:13** Pascua najudío kána ña xa'a kivi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios sakaaku ra naxi síkuá na noo ñaño Egipto kuyá xing'a.

tíndikachi, xí'in na síkó tísata. Ta yóo inká ñivi na sáma sɿ'ún.† 15 Tá tajesús xini ra nayó'o, ta kɿ'in ra ñii tuchu káni, ta kɿsa va'a ra ñii kuártá xí'in tuchu yó'o. Ta xí'in kuártá yó'o kɿxá'á ra táva ra ndi'i ñivi na síkó yó'o, ta saá kama kee ndi'i na kuá'án na xí'in tíndikachi ta xí'in tísíndikɿ síkó na. Ta tajesús sandiva ra mesa ñivi na sáma sɿ'ún, ta ñixɿta ní'nó ndi'i sɿ'ún na. 16 Ta xa'nda chiño ra ñoo ñivi na síkó tísata, káchí ra saá xí'in na:

—ɿTiin ndó tava ndó tísata yó'o! On vá'a sanduu ndó ve'e Yiváɿ ñii ñoyá'vi —káchí ra xí'in na síkó tísata.

17 Ta saá naxíka xí'in ra ñaká'án na ña káchí tɔ'on Ndios ña ñɿtaa na xɿna'á xa'a ña ke'é tajesús yó'o vitin, chi káchí ña saá: “Ñii ñixɿno sáaɿ xí'in ña ká'un inɿɿ xa'a ña on vá'a ké'é ñivi xí'in ve'e Yiváɿ Ndios”, káchí tɔ'on Ndios.

18 Ta najudío na xini ña ke'é ra saá ñindaká tɔ'on na tajesús, káchí na saá:

—ɿNdá milagro ke'é ún koni ndɿ ña saná'a ún kundaa ini ndɿ ña ndixa kómí ún ndayí ke'é ún saá xí'in ve'e ño'o yó'o? —káchí na xí'in ra.

19 Ta ndakuijn tajesús, ñiká'án ra:

—Tána sandi'i ndó xa'a ve'e ño'o yó'o, ta saá tɿxin ña unɿ kɿvi kasa va'a ɿ ña ta tuku nakundichi ña —káchí tajesús xí'in na.

20 Ta ndakuijn tuku najudío, ñiká'án na xí'in ra, káchí na saá:

—Ovɿ sɿko ñno kuyya xa kɿsa chiño ñivi xa'a ña kɿsa va'a na ve'e ño'o ká'no yó'o. Ta yó'o, ɿán xáni sɿnj ún ndí kúchiño ún kasa va'a ún ve'e ño'o yó'o tɿxin ña unɿ kuiti kɿvi?

21 Ta tajesús on sɿvi xa'a ve'e ño'o ká'no ña nákaa ñoo Jerusalén yó'o kúu ña ká'an ra, chi tayó'o ká'an ra xa'a yɿkí koñu mɿi ra. 22 Ta naxíka xí'in tajesús on vása kundaa ini na ñayó'o, tañda kɿxaa kɿvi ña ñixi'ɿ tajesús ta tɿxin ña unɿ kɿvi ñatakú ra, tañda saá ñaká'án na tɔ'on yó'o, ta kándixa na tɔ'on Ndios ña ñɿtaa na xɿna'á, ta kándixa na tɔ'on ña ñiká'án tajesús xini so'o na vitin.

Tɔ'on yó'o ká'an ña tajesús xini va'a ra ini ndi'i ñivi

23 Ta yóo tajesús ñoo Jerusalén ñoo kána viko Pascua, ta ñii ñii kɿvi kána viko Pascua yó'o, ke'é ra kua'a ní milagro ña xini ñivi, ta kua'a ní ñivi yó'o kɿxá'á na kándixa na ra. 24 Ta tajesús on vása ndaa ini ra ñivi yó'o chi xini ra ndasaá yóo ini ndi'i ñivi. 25 Ni on vása ní-xini ñó'ó ra inká ñivi ña ndatɔ'on na xí'in ra, chi xa xini va'a ra ndasaá yóo ini ndi'i ñivi.

3

Tɔ'on yó'o ká'an ña xa'a tajesús xí'in ñii taa tɔ'naní Nicodemo

1 ñixɿyo ñii taa tɔ'naní Nicodemo, tafariseo kúu ra, ta ñii taká'no ñoo najudío kúu ra, ta tɿtá'an nachiño ñani Junta Suprema kúu ra. 2 Ta ñii ñoo, ta xa ñoo ní kúu ña, kee tɔ'Nicodemo kua'án ra, ta ñixaa ra ñoo tajesús, ta ñiká'án ra xí'in ra, káchí ra saá:

† 2:14 Ndi'i kɿtɿ yó'o kúu kɿtɿ tɿ soqo ñivi ñoo Ndios xa'a kuachi na. Ta sama na sɿ'ún chi ndasaá kuiti sɿ'ún najudío kúu ña xini ñó'ó na ña kuchiño sata na kɿtɿ ta soqo na rí ve'e ño'o ká'no.

—Tata Rabí, xínj ndj yó'ó kúu ñii t̃amaestro t̃a t̃j'ví Ndios, chi nd̃a ñii ñjvi ɔn ṽasa kúchiño ke'é na milagro ndat̃án yóo ña ke'é ún, tá ɔn k̃oɔ Ndios yóo xí'in na —saá káchí t̃aNicodemo xí'in t̃aJesús.

³ Ta nd̃akuijn t̃aJesús, ñjka'̃an ra:

—Ñandixa ká'̃anj xí'in ún, nd̃a ñii ñjvi ɔn k̃iví k̃j'vi na yichj̃ ñoɔ xá'nda chiño Ndios tá ɔn kaku tuku na ink̃a yichj̃ —káchí t̃aJesús xí'in ra.

⁴ Ta saá t̃aNicodemo ñjndaka t̃o'on tuku ra t̃aJesús, ñjka'̃an ra:

—¿Ndasaá kuchiño ke'é ñii t̃axikua'a ña tuku kaku ra?, chi ɔn kuchiño ndikó tuku ra ndj'vi ra t̃ixin si'í ra ta kaku ra ink̃a yichj̃ —káchí ra.

⁵ Ta nd̃akuijn t̃aJesús, ñjka'̃an ra saá:

—Ñandixa ká'̃anj xí'in ún, xínj̃ ñó'ó kaku ñjvi xí'in takuii ta xí'in Ním̃a Ndios. Tá ɔn ke'é na saá, ta ɔn kuchiño na k̃j'vi na yichj̃ ñoɔ xá'nda chiño Ndios. ⁶ Ndi'i ñjvi na káku t̃ixin si'í kómí na koñu xí'in ním̃a ñjvi, chi ñjvi kúu na. Ta ñjvi na káku xí'in ndeɛ Ním̃a Ndios kúu ñjvi na ndixa táku Ním̃a Ndios ini. ⁷ Ta saá ɔn naka'nda ini ún xa'a t̃o'on ña ñjka'̃anj xí'in ún ndí xínj̃ ñó'ó kaku tuku ñjvi ink̃a yichj̃. ⁸ Ndat̃án yóo t̃achj̃ saá yóo Ním̃a Ndios, chi t̃achj̃ xíka ña yó'ó ta xíka ña kãa, ta ɔn ṽasa xínj̃ yó míchí ṽaxi ña, ni ɔn ṽasa xínj̃ yó míchí kũa'̃an ña. Ndasaã kuiti xínj̃ s̃o'ó yó mí ní'j̃ ña. Ñii k̃j'va saá yóo ña xí'in ñjvi na k̃aku xãa xí'in ndeɛ Ním̃a Ndios. Saá chi ɔn kúchiño koto yó ndasaá kisa chiño Ním̃a Ndios ini ñjvi yó'ó —káchí t̃aJesús xí'in t̃aNicodemo.

⁹ Ta t̃aNicodemo ñjndaka t̃o'on ra t̃aJesús, káchí ra saá:

—¿Ndasaá kuchiño koo ña ká'̃an ún xa'a, tata?

¹⁰ Ta nd̃akuijn t̃aJesús, ñjka'̃an ra xí'in ra:

—Yó'ó kúu t̃amaestro t̃aká'no ñoɔ ñaño Israel. ¿Nd̃achun ɔn ṽasa kúndaɛ ini ún ña ká'̃anj xí'in ún? ¹¹ Ñandixa ká'̃anj xí'in ún ndí m̃ji ndj̃ ká'̃an ndj̃ xa'a ña xínj̃ ndj̃, ta nd̃akuijn ndj̃ xa'a ña x̃ito ndj̃, ta ndó'ó ɔn x̃ijn ndó kandixa ndó t̃o'on ká'̃an ndj̃ xí'in ndó. ¹² Ta vitin ndat̃o'on j̃ xí'in ndó xa'a ña yóo ñoyívi yó'ó, ta ɔn ṽasa kándixa ndó yj̃j̃. Ta saá ỹo'ṽj̃ ní kãa kandixa ndó yj̃j̃ táná ndat̃o'on j̃ xí'in ndó xa'a ña yóo ñoyívi ñjno ñoɔ yóo Ndios.

¹³ 'Nd̃a k̃ivj̃ ñoɔ t̃and̃a k̃ivj̃ vitin ɔn t̃a'án ndaa nd̃a ñii ñjvi ñoyívi ñjno ta noo tuku na nd̃a ñoyívi yó'ó. Ta ndasaá kuiti yj̃j̃ kúu ñii laá t̃a t̃a k̃ee ñoyívi ñjno ñoɔ yóo Ndios, ta ñoɔ j̃ k̃jxaã j̃ ñoyívi yó'ó. ¹⁴ Kũjyã x̃ina'a k̃ivj̃ ñjxiyo t̃aMoisés yuku yichj̃, ta xí'in kãa ña ñani bronze k̃isa va'a ra ñii k̃oɔ, chi saá ñjka'̃an Ndios xí'in ra ke'é ra. Ta t̃aMoisés kãni ndichi ra ñii yit̃on ta ñoɔ yit̃on yó'ó, k̃atakaã ndaa ra k̃oɔ yó'ó. Ta ndi'i ñjvi na ndeé ndó'ó, tá ndasaá kuiti x̃ito ndaa na k̃oɔ kãa yó'ó, ta nd̃uva'a ndi'i ñjvi na ke'é saá. Ta ñayó'ó x̃ikuu ñii ña ch̃indú'u Ndios ña saná'a ra ndasaá kundo'o yj̃j̃, t̃a t̃a k̃ixi ñoɔ Ndios, chi ñii k̃ivj̃ ña ṽaxi ñjvi ñoyívi yó'ó kani ndichi na ñii yit̃on sikón ta katakãa ndaa na yj̃j̃ ñoɔ yit̃on yó'ó. ¹⁵ Saá kundo'o j̃ xa'a ña ndi'i ñjvi na kandixa yj̃j̃, ndixa kutaku na xí'in Ndios ndi'i saá k̃ivj̃ ña ṽaxi, ta nd̃a ñii k̃ivj̃ ɔn ndi'i xa'a na —káchí t̃aJesús xí'in t̃aNicodemo.

T̃o'on yó'ó ká'̃an ndí Ndios k̃j'vi ní ini ra xíni ra ñjvi

¹⁶ Ta ñjka'̃an kã t̃aJesús xí'in t̃aNicodemo, káchí ra saá:

—Kí'vi ní ini Ndios xíni ra ñjvi ñoyívi yó'ó, ñakán t̃j'ví ra yj̃j̃, ta kúu ñii laá Sa'ya ra ñoɔ ra, ta k̃jxaã j̃ ñoyívi yó'ó, ta ndi'i ñjvi na ndino'o kandixa yj̃j̃, ɔn ndi'i xa'a nayó'ó, ta ndixa kutaku na xí'in Ndios ndi'i saá k̃ivj̃ ña ṽaxi. ¹⁷ ɔn s̃jví xa'a ña k̃o'ɔn ñjvi ñoɔ x̃o'ṽj̃ ní na kúu xa'a ña t̃j'ví Ndios

yí'j, ɬa ɬa kúu Sa'ya m̄i ra, ña k̄ixaāj ñoyívi yó'o. Ta Ndios t̄i'ví ra yí'j x̄a'á ña kasa ndivi j chiño ña kuchiño sakaku ra ñvi ñoyívi yó'o ñoq ndee ña ɔn vá'a.

¹⁸ Saá chi ndi'i ñvi na ndino'o kándixa yí'j, ɔn kɔ'ɔn na ñoq xɔ'v̄i ní na. Ta ndi'i ñvi na ɔn x̄jin kandixa yí'j kúu ñvi na ndiso kuachi ñoq Ndios, ta x̄inj ñó'ó kɔ'ɔn na ñoq xɔ'v̄i ní na. Saá chi ñi-xiin na kandixa na yí'j, ɬa ɬa kúu ñii laá Sa'ya Ndios. ¹⁹ Ñayó'o kúu x̄a'á ña Ndios ká'an ra ndi ñvi ndiso na kuachi ñoq ra: vará xa k̄ixaāj ñoyívi yó'o, ta yí'j kúu Ño'ɔ ndino'o yé'e, ta kuá'a ní ñvi ɔn x̄jin na koni na Ño'ɔ yó'o. Ndá víka, kúsij ní ka ini na x̄ini na ñanaa ní, chi kútoo ní na ké'é na ña ɔn vá'a. ²⁰ Ta ndi'i ñvi na ké'é ña ɔn vá'a, nayó'o s̄aā ini na x̄ini na Ño'ɔ ndino'o yé'e, ta ni ɔn x̄jin na kuyatin na ñoq ña, chi yí'ví na kɔtɔ nat̄ivi ndi'i ña ɔn vá'a ké'é na. ²¹ Ta saá ni, ñvi na ké'é ñav̄a'a, nayó'o ndixa kúsij ini na kúyatin na ñoq yóo Ño'ɔ yé'e, chi saá nat̄ivi káxin ndi ké'é na chiño va'a kuiti x̄i'in ndee Ndios —káchí taJesús x̄i'in taNicodemo.

Tɔ'on yó'o ká'an ña x̄a'á ña ndakuijn taJuan x̄a'á taJesús

²² Ta ndi'i ñya'a ñayó'o, ta saá kee taJesús kuá'an ra. Ta naxíka x̄i'in ra kuá'an na x̄i'in ra ndá ñoo estado Judea, ta sakán lo'o k̄ivj ndóo na ñoo yó'o, ta sákuchu na ñvi. ²³ Ta ñii k̄i'va saá yóo taJuan sákuchu ra ñvi ink̄a ñoo ñani Enón ña nákaa yatin ñoo Salim, chi yatin ñoo yó'o yóo kuá'a ní takuii. Ta kuá'a ní ñvi k̄ixaā na ñoq ra, ta sákuchu ra na. ²⁴ Saá chi ɔn ta'an k̄ixaā k̄ivj t̄iin na taJuan kɔ'ɔn ra ve'e kaa.

²⁵ Ta ñii k̄ivj saá sava naxíka x̄i'in taJuan k̄ixá'a na náa na x̄i'in ink̄a najudó chi ɔn vása yóo yu'ú na x̄a'á ndasaá x̄inj ñó'ó kuchu ñvi án ndasaá x̄inj ñó'ó nda'a na x̄i'in takuii ña koo ndii na ñoq Ndios. ²⁶ Ta saá k̄ixaā nayó'o ñoq taJuan ta ñika'an na x̄i'in ra:

—Tata Rabí, ¿án náka'an ún ɬa ɬa ñix̄iyo x̄i'in ún ink̄a tá'ví yu'ú yuta Jordán, ɬa ɬa ndat̄o'on ún x̄a'á x̄i'in ndi? Ta vitin yóo ra ink̄a x̄i'ña sákuchu ra ñvi, ta ndi'i ñvi kuá'an na ñoq yóo ra —káchí nayó'o x̄i'in taJuan.

²⁷ Ta ndakuijn taJuan ñika'an ra, káchí ra saá x̄i'in na:

—Ndá ñii ñvi ɔn k̄ivj kasa ndivi na chiño va'a, tá ɔn s̄ivj Ndios kúu ɬa taxi ndayí x̄i'in ndee nda'a na ña ké'é na saá. ²⁸ Xa x̄inj sɔ'o ndó ña ñika'an j x̄i'in ndó: “On s̄ivj yí'j kúu Cristo, ɬa ɬa t̄i'ví Ndios sakaku ñvi. Ta yí'j ndasaá kuiti kúu j ɬa ɬa t̄i'ví Ndios vaxi si'na ñoq Cristo ña chindee j ñvi koo ti'va na x̄a'á ña k̄ixaā ra”, saá ñika'an j x̄i'in ndó. ²⁹ Ta vitin ndatán yóo ñii ɬa ɬa xa yóo ti'va naki'in ra ñii ña'a ñá kuu ñási'í ra, saá yóo Cristo. Ta yí'j ndatán yóo tamigo ɬa ɬa tondá'a yó'o, saá yóo j, chi tamigo ra kúsij ní ini ra ña x̄inj sɔ'o ra tɔ'on ña ká'an ɬa ɬa tondá'a yó'o. Ta ñii k̄i'va saá chútú ñasij ini j vitin, chi xa k̄ixaā Cristo ta x̄inj sɔ'o j tɔ'on ra. ³⁰ Ta ñatɔ'o t̄ayó'o x̄inj ñó'ó kua'no ka ña, ta yí'j x̄inj ñó'ó nduu j ɬa ñino ní ka ñoq ra —káchí taJuan x̄i'in naxíka x̄i'in ra.

Tɔ'on yó'o ká'an ña x̄a'á ɬa ɬa k̄ixi ñoq Ndios

³¹ Ta ñika'an ka taJuan, káchí ra saá:

—Taa ɬa k̄ixi ñoq Ndios kúu ra ɬa ɬaká'no ñoq ndi'i ña yóo. Ta ñvi na kaku ñoyívi yó'o kúu na ñvi ñoyívi yó'o, ta ndasaá kuiti ká'an na x̄a'á ña yóo ñoyívi yó'o. Ta ɬa ɬa k̄ixi ñoyívi ñino ñoq yóo Ndios, kúu ra ɬa ɬaká'no ñoq ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o x̄i'in ñoyívi ñino. ³² T̄ayó'o ndakuijn

ra ká'an ra ña ndixa ndaa xí'in nivi xa'a ña xini so'o ra, ta xa'a ña xini ra, ta nivi on xijn na kandixa na to'on ká'an ra. ³³ Ta saá ni, yoo sava nivi na kándixa ta náki'in va'a na to'on ra, ta nivi yó'o ndákuijn na ndí Ndios kúu tãdaa ndino'o. ³⁴ Ta taã ta tã'vi Ndios ká'an ra ndasaá kuiti to'on Ndios, ta Ndios ndi'i saá kivi sákutú ra xí'in Níma ra ini tayó'o. ³⁵ Kí'vi ní ini Ndios xini ra Sa'ya ra, ta saá Ndios taxi ra ndi'i ndee xí'in ndi'i ndayí nda'a ra, ta kúu ra taã taká'no noo ndi'i ña yoo. ³⁶ Ndi'i nivi na kándixa Sa'ya Ndios kúu nivi na ndino'o táku noo Ndios ndi'i saá kivi. Ta ndi'i nivi na on xijn kandixa Sa'ya Ndios kúu nivi na on vása táku noo Ndios, ta kivi ña vaxi Ndios saxo'vi ní ra nivi yó'o —káchí taJuan.

4

To'on yó'o ká'an ña xa'a ñii ña'a ñãño estado Samaria

¹ Nafariseo xini so'o na ndí ku'a ní ka nivi ndíkon satã taJesus vitin noo nivi na ndíkon satã taJuan, ta taJesus sákuchu ra ku'a ní ka nivi noo taJuan káchí na, ká'an na. ² Ta on sivi mji taJesus kúu ta sákuchu nivi, chi naxíka xí'in ra kúu na sákuchu nivi. ³ Ta kivi xini so'o taJesus ña ká'an nivi saá xa'a ra, ta kee ra ñoo estado Judea ta kuano'o ra ñii ñoo estado Galilea.

⁴ Ta saá nduxã xini ñó'ó ya'a ra ma'ño estado Samaria. ⁵ Ta nixaã ra ñii ñoo naní Sicar, ña nákaã yatin noo yoo ño'o ña nitaxi taJacob nda'a sa'ya ra taJosé kuiya xina'á ní.* ⁶ Ta pozo ña kisa va'a taJacob kuiya xina'á yoo ka ña ñoo yó'o. Ta xa yatin tondaã ma'ño ndivi† kúu ña, ta kixaã taJesus noo yoo pozo yó'o, ta kúnaã ní ra, chi xíká ní kixi ra, ta saá xikoo ra nakindée lo'o ra.

⁷ Ta kixaã ñii ña'a ñãño Samaria ña tava ñã takuí pozo yó'o, ta taJesus nika'an ra xí'in ñã, káchí ra saá:

—Nana, ¿án taxi lo'o ún takuí ko'o i? —káchí ra xí'in ñã.

⁸ Ta on koó naxíka xí'in taJesus, chi ku'a'an na ñii ñoo yatin ña sata na ña kuxu na xí'in ra. ⁹ Ta ndákuijn ñãña'a, nika'an ñã saá xí'in taJesus:

—Yó'ó kúu tajudío ta yi'i kúu ñii ña'a ñãño Samaria. ¿Ndachun ndúkú ún noo yi'i taxi takuí ko'o ún? —káchí ñã. (Saá chi najudío on vása náta'an va'a na xí'in ñãño Samaria.)

¹⁰ Ta saá ndákuijn taJesus, nika'an ra xí'in ñã:

—Tá xini ví ún ñava'a ña kóni Ndios taxi ra nda'a ún, ta tá xini ví ún yu kúu yi'i, ta saá ndúkú ún noo i takuí ko'o ún, ta yi'i taxi rá nda'a ún. Ta takuí tá taxi i nda'a ún kúu takuí tá kómí ndee ña taxi rá kutaku ndino'o nivi —káchí taJesus xí'in ñã.

¹¹ Ta ndákuijn ñãña'a yó'o, nika'an ñã, káchí ñã saá:

—Tata, on vása ní'ún ún ndã ñii ña kuchiño tava ún takuí, ta kónó ní ñó'o rá pozo yó'o. Ta saá, ¿míkía vaxi takuí tá ká'an ún xa'a? ¹² ¿Án ká'no ka ndee kómí ún noo ndee ña xikomí xii síkuá yó taJacob?, chi taJacob sandakoo ra pozo yó'o xa'a ndi, na kúu sa'ya ñani síkuá ra, chi tayó'o xí'in sa'ya ra xi'i na takuí pozo yó'o kuiya xina'á, ta ñii kiva saá xi'i kití sana ndi'i na —káchí ñã xí'in taJesus.

¹³ Ta taJesus ndákuijn ra nika'an ra xí'in ñã:

* **4:5** TaJacob yó'o kúu xii síkuá najudío xí'in ñãño Samaria.

† **4:6** Kaã uxu ovi ndivi naní

ña kaã iño noo ñãño Roma.

—Ndi'i n̄ivi na xí'i takuúf pozo yó'o, ñii kánj lo'o yá'a, ta tuku yichj na takuúf. ¹⁴ Ta ndi'i n̄ivi na ko'o takuúf tá taxi j nda'a na, nayó'o nda ñii kivi j on yichj ka na takuúf. Saá chi takuúf tá taxi j ko'o n̄ivi nduu rá ñii pozo ká'no ní ini na, ta nda ñii kivi j on ndoko takuúf yó'o. Ta n̄ivi na ko'o takuúf tá taxi j on kivi j na, chi takuúf tá taxi j kómí rá ndee ña taxi rá kutaku ndino'o n̄ivi ndi'i saá kivi j ña vaxi —káchí tájesús xí'in ñáño Samaria.

¹⁵ Ta ndakuijn ñá káchí ñá saá:

—Tata, taxi ún nda'a j takuúf tá ká'an ún xa'a ná ko'o j. Ta saá on yichj ka j takuúf nda ñii kivi j, ta ni on kuikó ka j takuúf ndi'i saá kivi j —káchí ñá xí'in tájesús.

¹⁶ Ta tuku ndakuijn tájesús, njka'an ra xí'in ñá:

—Kua'an ún kana ún yij ún, ña kixaa ra xí'in ún yó'o —káchí ra xí'in ñá.

¹⁷ Ta ndakuijn ñá, njka'an ñá xí'in ra:

—On koó yij j kómí j, tata —káchí ñá.

Ta tájesús njka'an ra xí'in ñá:

—Ñandixa kúu ña ká'an ún ndí on koó yij ún, nana, ¹⁸ chi xa o'on taa xikuu yij ún, ta taa taa yóo xí'in ún vitin on sivi yij ún kúu ra. Ñandixa kúu ña ká'an ún ndí on koó yij ún kómí ún, nana —káchí tájesús xí'in ñá.

¹⁹ Ta ndakuijn tuku ñá njka'an ñá:

—Tata, vitin kúndaq ini j ndí yó'o kúu ñii taprofeta. ²⁰ Ta vitin, tata, yuyiká káchí ún?, chi yuku ká'no xito yó kaq kúu xiiña noo n̄ivi naxij sikuá ndj kisa ká'no na Ndios, ta ndó'o najudío káchí ndó xinj ñó'o kasa ká'no yó Ndios ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén —káchí ñá xí'in tájesús.

²¹ Ta ndakuijn tájesús, njka'an ra xí'in ñá, káchí ra saá:

—Kandixa ún ña ndato'on j xí'in ún vitin, nana. Xa yatin vaxi kivi j ña on konj ñó'o ka ko'on n̄ivi yuku kaq, ni on konj ñó'o ka ko'on na ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén xa'a ña kasa ká'no na Ndios. ²² Vitin ndó'o, n̄ivi ñáño Samaria, xí'in ñanaa ini ndó kisa ká'no ndó Ndios, chi on t'án kúndaq ini ndó xa'a ra. Ta m̄ij ndj najudío xinj ndj yu kúu Ndios taa taa kisa ká'no ndj, chi Ndios chitónj ra ndí tixin ñáño judío kixi ñii taa taa sakaku n̄ivi.

²³ Xa yatin ní vaxi kivi j, ta xa vitin kúu kivi j ña n̄ivi na kúu na ndixa kasa ká'no Yivá j Ndios, nayó'o xinj ñó'o kasa ká'no na ra xí'in ña ndino'o níma na, ta xí'in ña xinj na to'on ndixa xa'a ra. Saá chi Yivá j nándukú ra n̄ivi ña kasa ká'no na ra saá. ²⁴ Ndios kúu Níma ndino'o, ta saá n̄ivi xinj ñó'o ña koo Níma Ndios ini na ña kuchiño va'a kasa ká'no na ra, ta xí'in ña ndino'o nda q ini na xinj ñó'o kasa ká'no na ra.

²⁵ Ta ndakuijn ñá, njka'an ñá, káchí ñá saá:

—Xinj j ndí ñii kivi j kixaa tá Mesías, taa taa ti'ví Ndios sakaku ra m̄ij yó. Ta tayó'o tuku sákananí na ra Cristo. Ta kivi j kixaa tayó'o, ta saná'a ra m̄ij yó ña nandaxin ra ndi'i ña xinj ñó'o kúndaq ini yó —káchí ñá xí'in tájesús.

²⁶ Ta ndakuijn tájesús njka'an ra xí'in ñá:

—Yi'j, taa taa ká'an xí'in ún, kúu taa taa ká'an ún xa'a —káchí ra xí'in ñá.

²⁷ Ta saá kixaa naxíka xí'in tájesús, ta naka'nda ini na xini na ña ká'an ra xí'in ñii ña'a. Ta nda ñii nayó'o nj-ka'an na xí'in ra yu kúu ña ndaka to'on ra ñá, án yu kúu ña ndát'o'on ra xí'in ñáña'a yó'o. Tásinj kuiti yíta na. ²⁸ Ta saá ñáña'a ñoo Samaria sandakoo ñá kisi ña xinj ñó'o ñá xikó ñá takuúf noo yóo pozo yó'o, ta ndikó ñá kuano'o ñá ñoo ñá. Tá naxaa ñá, ta njka'an ñá xí'in nan̄ivi ñoo ñá, káchí ñá saá xí'in na:

²⁹ —Na'a ndó koto ndó ñii taa tã nika'an xí'in j xaq'a ndi'i ña ke'é j. ¿An on sivi Cristo kúu tayó'o? —káchí ñá xí'in nivi ñoo ñá.

³⁰ Ta saá kee nayó'o ña kuq'an na nqo yoo tajesús. ³¹ Ta on tã'an ka kixaa ñaña'a yó'o xí'in nivi nqo yoo tajesús, ta naxika xí'in tajesús xaku ndá'vi na nqo ra, káchí na xí'in ra saá:

—Tata Rabí, na'a kuxu ún —káchí na.

³² Ta nika'an tajesús xí'in na:

—Yoo ñaxixi kómí yí'j, ta ndó'ó on vása xinj ndó yu kúu ña —káchí ra xí'in na.

³³ Ta naxika xí'in ra ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿An xa kixi nivi taxi na xixi ra? —káchí na.

³⁴ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ñaxixi ndino'o kúu ña kasa ndivi j ta saxinq j ña kóni Ndios, taa tã tì'vi yí'j kixaa j. ³⁵ Yoo to'on ña ká'an saá: “Tá chí'i yó ndikjn trigo, ta ndáti yó ya'a komj yoo, ta saá nákaya yó yokó trigo ña naki'in yó ndikjn ña”, káchí to'on ña xinj yó. Ta saá ni, on vása xinj ñó'ó kundati ka yó, ta vitin ná kixá'á yó nakaya yó ña xa nijxinq. Saá chí vitin koto ndó kaa, kuq'a ní nivi vaxi. Ta ndatán yoo kuq'a ní yokó trigo ña xa nijxinq, ta xa yoo ti'va ña nakaya yó ña, saá yoo nivi na vaxi yó'o. ³⁶ Ta ndixa Ndios cha'vi ra ndó'ó na kúu na nakaya nivi yó'o ña kì'vi na yichj ra. Ta inká nivi si'na chí'i na to'on Ndios ini nayó'o, ta saá na chí'i yó'o kusij ní ini na xí'in ndó xaq'a ña kì'vi nivi yichj Ndios ta kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi.

³⁷ Yoo inká to'on káchí saá: “Yoo nivi na chí'i, ta inká kúu nivi na nákaya ña xa nijxinq”, káchí to'on ña xinj yó. Ta ñandaa kúu ña ká'an to'on yó'o,

³⁸ chí ndatán yoo nivi na chí'i, saá yoo nivi na si'na nika'an to'on Ndios xí'in nañoo Samaria yó'o. Ta ndó'ó, ndatán yoo nivi na kixá'á nakaya ña xa nijxinq nqo chí'i inká nivi, saá yoo ndó'ó. Saá chí inká nivi xa ndeé ní kisa chiño na xí'in nayó'o, ta ñakán kía xa yoo ti'va na vitin ña kì'vi na yichj Ndios. Ta ndó'ó, on vása ní-kisa chiño ndó xí'in nayó'o, ta yí'j tì'vi j ndó'ó ña nakaya ndó nivi yó'o ña kì'vi na yichj Ndios. Xinj ñó'ó kundaq ini ndó ndí inká nivi kúu na ndeé ní kisa chiño, ta ndó'ó vitin naki'in ndó ya'vi xaq'a chiño nayó'o —káchí tajesús xí'in naxika xí'in ra.

³⁹ Kuq'a ní nivi na Samaria, na kúu na táku ñoo yó'o, kandixa na tajesús chí chikaa so'o na to'on ña ndato'on ñaña'a ñoo mji na xí'in na, káchí ñá saá: “Tayó'o ndato'on káxin ra xí'in j xaq'a ndi'i ña ke'é j”, káchí ñá xí'in nivi nañoo ñá. ⁴⁰ Ta saá kixaa nañoo Samaria yó'o nqo tajesús, ta xaku ndá'vi na nqo ra ña ná ndqo ra xí'in na ñoo na, ta tajesús nijxiyo ra ovi kivi ñoo nayó'o. ⁴¹ Ta saá kuq'a ní ka nivi kandixa na tajesús chí chikaa so'o na to'on ña nika'an ra xí'in na. ⁴² Ta nika'an na xí'in ña'a ñáño mji na yó'o, káchí na saá:

—Si'na kandixa ndi ra xaq'a to'on ña ndato'on ún xaq'a ra. Ta vitin kándixa va'a ndi ra chí xinj so'o ndi to'on ña nika'an mji ra, ta kundaq ini ndi ndí ndixa tayó'o kúu Cristo, Taa tã Sakaku nivi ñoyívi yó'o —káchí na xí'in ñá.

*Tq'on yó'o ká'an ña xaq'a
ña sanda'a tajesús sa'ya ñii tqachiño ká'no*

⁴³ Tá njya'a ovi kivi nijxiyo tajesús ñoo Samaria, ta saá kee ra kuano'o ra ñoo estado Galilea. ⁴⁴ Ta tajesús xa nika'an ra ndí ndá ñii taprofeta on vása kisa to'ó na ra ñoo mji ra. ⁴⁵ Ta saá ni, kivi naxaa tajesús ñoo estado

Galilea, ta nanjivi ñoo yó'o va'a ní naki'in na ra. Ku'a ní njivi na estado Galilea yó'o njixiyo na ñoo Jerusalén kivi kana viko Pascua, ta xa xini na ndi'i ñava'a ke'é tajesús xí'in njivi ñoo Jerusalén yó'o.

⁴⁶ Ta saá tajesús kee tuku ra ku'a'an ra ñoo Caná ña nákaa estado Galilea, ta kixaa tajesús ñoo yó'o. Ta ñoo Caná yó'o kúu noq ke'é tajesús ña takuii nduu rá vino. Ta yoo ñii taa ta kixi ñoo Capernaum, ta kúu ra tachiño ká'no ta kisa chiño noq tarey, ta ndeé ní ndó'o sa'ya ra ta kándú'u ndá ñoo Capernaum. ⁴⁷ Tá xini so'o tachiño ká'no yó'o ndi kixaa tuku tajesús ñoo Caná, chi kee ra estado Judea, ta saá ku'a'an ra ta njixaa ra xaku ndá'vi ra noq tajesús ña ko'on tayó'o xí'in ra ña sanda'a ra talo'o sa'ya ra, ta ndeé ní ndó'o, ta xa ndá yoo ña kivi talo'o yó'o. ⁴⁸ Ta ndakuijn tajesús njika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Ndó'o, on xjin ndó kandixa ndó yi'i. Tandá ke'éj milagro koni ndó, án ndá ke'éj ñava'a ña naka'nda ini ndó koni ndó, tandá saá kixá'á ndó kandixa ndó yi'i —káchí tajesús.

⁴⁹ Ta ndakuijn tachiño ká'no ta kisa chiño noq tarey, káchí ra saá:

—Tata, kama ní ko'on ún xí'in j kofo kivi talo'o sa'ya j —káchí ra.

⁵⁰ Ta ndakuijn tajesús, njika'an ra xí'in ra:

—Va'a, tata, kuano'o ún vitin, chi talo'o sa'ya ún on kivi ra, kutaku ka ra —káchí tajesús xí'in taká'no yó'o.

Ta tayó'o ndixa kandixa ra to'on ña njika'an tajesús xí'in ra, ta kee ra kuano'o ra. ⁵¹ Tá ku'a'an ra yichj noq kuano'o ra, ta nakutá'an ra xí'in sava na kisa chiño noq ra vaxi na. Ta nayó'o njika'an na xí'in taká'no noq na, káchí na saá:

—Tata, táku talo'o sa'ya ún, xa nduva'a ra vitin —káchí na xí'in ra.

⁵² Ta njindaqa to'on taká'no noq na, káchí ra saá xí'in na:

—¿Ama kixá'á saña ku'e xí'in talo'o sa'ya j? —káchí ra.

Ta ndakuijn na, njika'an na:

—Tá njtondaqa kaa ñii xikuaa kivi koni kúu ña saña ku'e ka'ni xí'in ra —káchí na xí'in taká'no noq na.

⁵³ Ta saá taká'no yó'o naká'an ra ndi mji hora yó'o kúu ña njika'an tajesús xí'in ra ndi on kivi sa'ya ra. Ta saá tachiño ká'no yó'o xí'in ndi'i nave'e ra kandixa na tajesús.

⁵⁴ Nayó'o kúu milagro ñaovi ke'é tajesús ñoo estado Galilea, ta ke'é ra ñava'a yó'o kivi ndiko ra kixaa ra, ña njixa'an ra ñoo Judea.

5

To'on yó'o ká'an ña xa'a tajesús sanda'a ra

ñii taa ta on kivi kaka

¹ Tá ndi'i ñayó'o, ta saá kee tajesús estado Galilea, ta ku'a'an ra ñoo Jerusalén noq koo ñii viko ká'no ña sakana najudío. ² Ta ñoo Jerusalén yó'o nákaa ve'e ño'o ká'no, ta ve'e ño'o ká'no yó'o xjino nduu ña xí'in ñii namá ká'no, ta ñii yé'é ña kómí namá yó'o naní ña Yé'é Ndikachi. Ta yatin yé'é yó'o yoo ñii pozo ká'no, ta to'on hebreo naní pozo yó'o Betesda. Ta yu'u pozo yó'o xjino nduu ña xí'in o'on tia'va ña on vása ndásj xa'a. ³ Ta ndi'i saá kivi ku'a ní njivi na ndeé ndó'o ndoo na ini tia'va yó'o. Nayó'o kúu njivi nakuáá xí'in njivi na yo'vi ní xíka, xí'in njivi na on kivi kanda. Ta nayó'o yoo na ndati na kixá'á kanda takuii pozo, chi kóni na kivi na ini

‡ 4:52 Kaa ñii xikuaa naní ña kaa xa'a noq ñaoo Roma.

takuíi yó'o xa'á ña nduvá'a na nqo ku'e'e ndó'o na. ⁴ Saá chi ndá ama ví yóo kivi ña ñii ñaángel ña kee nqo Ndios nóo ña, ta kixaa ña sákanda ña takuíi pozo yó'o. Ta saá ndi'i nivi na ndeé ndó'o nákundeé na ña xaá na nqo yóo pozo, ta ñii nivi na si'na kúchiño noo ndá yu'u takuíi ta kí'vi na ini takuíi pozo, ta xandikón nduvá'a nivi yó'o. ⁵ Ta ini ñii tiá'va ña xino nduu pozo yó'o, kándú'u ñii taa ta ndeé ndó'o, chi on kivi kanda xa'á ra. Ta xa oko xa'on unj kuyá yóo ña on vása kúchiño kaka ra. ⁶ Ta saá kixaa taJesús, ta xini ra ta kándú'u yó'o. Ta ndato'on na xí'in taJesús ndí xa na'á ní ndeé ndó'o tayó'o. Ta saá taJesús njndaká to'on ra ta ndeé ndó'o yó'o, káchí ra saá xí'in ra:

—¿An kóni ún nduvá'a ún nqo ku'e'e ndó'o ún?

⁷ Ta ndakuijn ta kándú'u, njka'an ra:

—Tata, on koó ndá ñii nivi chindeé yí'j ña kuchiño kivi'j ini takuíi. Saá chi kivi kixaa ñaángel sákanda ña takuíi, ta yí'j ndúkú ndeé'j kivi'j ini takuíi, ta on ta'an ka xaá'j, ta inká nivi yachí ka kí'vi na ini takuíi nqo'j —káchí ra xí'in taJesús.

⁸ Ta saá njka'an taJesús xí'in ra:

—Ta vitin nakundichi ún ta ná kuiso ún xito ún, ta xa va'a kaka xá'á ún —káchí taJesús xí'in ra.

⁹ Ta saá xandikón nduvá'a tayó'o, ta nakundichi ra, ta nakusokó ra xito ra, ta kixá'á ra kuá'an xá'á ra. Ta ñii kivi yí'j ña nákindée najudío kúu kivi ña sanda'a taJesús tayó'o. ¹⁰ Tá naná'no nqo najudío nakutá'an na xí'in taa ta ndá'a yó'o, ta njka'an na xí'in ra káchí na saá:

—Vitin kúu kivi yí'j ña nákindée yó, ta njya'a ndoso ún ndayí xa'á kivi yí'j yó'o, chi nísokó ún xito ún xíka ún —káchí na xí'in ra.

¹¹ Ta ndakuijn taa ta nduvá'a yó'o, njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Taa ta sanda'a yí'j njka'an ra xí'in j: “Ná kuiso ún xito ún ta va'a ko'on xá'á ún”, káchí ra xí'in j —saá káchí ra xí'in na.

¹² Ta njndaká to'on na ra:

—¿Yu kúu taa ta njka'an xí'in ún ndí ndaní'i ún xito ún ta va'a ko'on xá'á ún? —káchí na xí'in ra.

¹³ Ta taa ta nduvá'a yó'o on vása xini ra yu kúu taa ta sanda'a ña'á, chi kama ní njya'a taJesús ma'ño nqo chutú nivi, ta kuá'an ra inká xiiña. ¹⁴ Ta njya'a lo'o, ta saá taJesús nakutá'an ra xí'in taa ta nduvá'a yó'o ini ve'e ño'o ká'no, ta njka'an ra xí'in ra:

—Koto ún, vitin xa nduvá'a ún, ta saá on kivi'j ka ún kuachi, chi koto kixaa inká ña ndeé ní ka kundo'o ún —káchí taJesús xí'in ra.

¹⁵ Ta saá taa ta nduvá'a yó'o kee ra kuá'an ra, ta njxaa ra ndato'on ra xí'in naná'no nqo najudío, káchí ra saá:

—TaJesús kúu taa ta sandúva'a yí'j —káchí ra xí'in na.

¹⁶ Ta saá naná'no nqo najudío kixá'á na sáa ní ini na, ta ndúkú na ndi'i nqo ña on vá'a ña kúchiño ke'é na xí'in taJesús, tandra tonqaa na ña ka'ni na ra, kóni na. Saá chi kivi yí'j ña nákindée najudío kúu kivi ña taJesús sandúva'a ra tayó'o, ta káchí na ndí taJesús njya'a ndoso ra ndayí chi kisa chiño ra kivi yí'j, káchí na. ¹⁷ Ta saá taJesús nakutá'an ra xí'in naná'no yó'o, ta njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i saá kivi kisa chiño Yivá j Ndios, ñakán ndi'i saá kivi kisa chiño j —káchí ra.

¹⁸ Ta saá naná'no nqo najudío njxaa ka na, ta ndeé ka ndúkú na ka'ni na taJesús, chi xáni sijní na ndí njkivi ra ovi kuachi ndeé ní. Xáni sijní na

ndí nɔya'a ndoso ra ndayí xá'á kɔvɔ yɔi, ta inká kuáchi ra kúu ña ká'an ra ndí Ndios kúu Yivá ra, ña kóni kachí ñii kúu ra xí'in Ndios.

*To'on yó'o ká'an ña tɔJesús,
tɔa tɔ kúu Sɔ'ya Ndios, kómí ra ndayí*

¹⁹ Ta nɔkɔ'an tɔJesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó ndí on koó nda ñii chiño ké'é j xí'in ndayí mɔi j, chi Yivá j Ndios kúu tɔa tɔ táxi ndayí nda'á j ké'é j ndi'i chiño, ta ndasaá kuiti ké'é j chiño ña xini j ké'é Yivá j. Ta ñii kɔ'va ndatán ké'é Yivá j, saá ké'é yɔi j, tɔa tɔ kúu Sɔ'ya ra. ²⁰ Saá chi kɔ'vi ní ini Yivá j xini ra yɔi j, tɔa tɔ kúu Sɔ'ya ra, ñákán sáná'a ra yɔi j ké'é j ndi'i nɔɔ ñava'a, ndatán yóo ña ké'é mɔi ra. Ta ndixa saná'a ra yɔi j ké'é j ñava'a ná'no kɔ nɔɔ ñayó'o, tɔnda naka'nda ní ini ndó koni ndó ña ké'é j. ²¹ Saá chi ndatán Yivá j Ndios sanatakú ra nɔvi na nɔxi'j, saá yɔi j, tɔa tɔ kúu Sɔ'ya ra, taxi j ña kutakú ndino'o ndi'i nɔvi na kúu na kóni j ké'é j saá xí'in. ²² Yivá j Ndios on vása kisa nani ra kuáchi nda ñii nɔvi, ta nda'á yɔi j, tɔa tɔ kúu Sɔ'ya ra, taxi ra ndayí ña kasa nani j ndi'i kuáchi nɔvi, ²³ chi Ndios kóni ra ndí ndi'i nɔvi ná kasa tɔ'ó na Sɔ'ya ra, ndatán ñii kɔ'va kisa tɔ'ó na mɔi ra. Ta ndi'i nɔvi na on xɔin kasa tɔ'ó yɔi j, nayó'o on vása kisa tɔ'ó na Yivá j Ndios, tɔa tɔ tɔ'vi yɔi j kɔxaa j.

²⁴ Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó ndí ndi'i nɔvi na chíkaa sɔ'o tɔ'on ká'an j, ta kándixa na Yivá j Ndios, tɔa tɔ tɔ'vi yɔi j, ta nayó'o kúu nɔvi na ndino'o táku, ta kutakú na ndi'i saá kɔvɔ ña vaxi. Saá chi nɔvi yó'o sandakoo vɔ'a na ña kuá'an na yichɔ nɔɔ ndi'i xá'á na, ta vitin kuá'an na yichɔ Ndios nɔɔ táku ndino'o na ndi'i saá kɔvɔ. ²⁵ Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó ndí nɔvi na on tɔ'an kukomí Níma Ndios, ndatán yóo na nɔxi'j, saá yóo nayó'o. Tɔnda kɔvɔ vitin tɔnda kɔvɔ vaxi nɔvi yó'o koni sɔ'o na tɔ'on ña ká'an yɔi j, tɔa tɔ kúu Sɔ'ya Ndios. Ta ndi'i nɔvi na chíkaa sɔ'o tɔ'on j, nduu na nɔvi na kutakú ndino'o. Ta vitin xa kɔxaa kɔvɔ ña kundivi ndi'i ñayó'o saá. ²⁶ Yivá j Ndios kúu tɔa tɔtáku ndino'o, ta ndi'i ndee ña táxi kutakú nɔvi, káku ña ini Ndios. Ta ñii kɔ'va saá yɔi j, tɔa tɔ kúu Sɔ'ya Ndios, kúu tɔa tɔtáku ndino'o, ta ndi'i ndee ña táxi kutakú nɔvi, káku ña ini j, chi saá taxi Ndios ndayí nda'á j. ²⁷ Ta saá tuku taxi Ndios ndayí nda'á j ña kasa nani j kuáchi nɔvi, chi yɔi j kúu tɔa tɔ kɔxi nɔɔ ra. ²⁸ On naka'nda ini ndó ña xɔin sɔ'o ndó tɔ'on ña xa nɔkɔ'an j xí'in ndó vitin, chi vaxi kɔvɔ nɔvi na nɔxi'j ta nɔnduxun na, nayó'o koni sɔ'o na tɔ'on j, ²⁹ ta nataku na, ta ndakoo na, ta sandakoo na ñáña nɔɔ nɔnduxun na. Ta nɔvi na nɔxi'j ta nataku yó'o, tá xɔkuu na nɔvi na ké'é ñava'a, ta nayó'o kutakú na xí'in Ndios. Ta tá xɔkuu na nɔvi na ké'é ña on vá'a, ta nayó'o kɔ'on na nɔɔ xɔ'vi ní na —káchí tɔJesús xí'in na.

To'on yó'o ká'an ña ndasaá kúndaq ini yó ndí tɔJesús kómí ra ndayí Ndios

³⁰ Ta nɔkɔ'an kɔ ra xí'in na, káchí ra saá:

—On sɔ'vi xí'in ndayí mɔi j kasa nani j kuáchi nɔvi, ta xí'in ndayí ña taxi Ndios nda'á j kúu ña kasa nani j kuáchi nɔvi. Ñii kɔ'va ndatán ká'an Ndios xí'in j, saá kasa nani j kuáchi nɔvi. Ta xí'in ñandaq kasa nani j kuáchi na, chi on sɔ'vi xí'in ña kóni mɔi j kúu ña kasa nani j kuáchi nɔvi, ta kasa nani j xá'á kuáchi na ndatán kóni Ndios, tɔa tɔ tɔ'vi yɔi j kɔxaa j. ³¹ Tá ndasaá kuiti mɔi j kuu tɔ ndakuijn xá'á j, ta saá on vása ndáya'vi ña ká'an j nɔɔ ñii tɔjuez, vará tɔ'on ña ndaa kúu ña ká'an j. ³² Ta ndixa yóo inká tɔa tɔ ndakuijn xá'á j, ta yɔi j xini j ndí tayó'o ká'an ra ñandaq xá'á j. ³³ Ta

ndó'ó, xa t̄i'ví ndó na x̄ika chiño nõõ ndó kuq'ãn na nõõ tãJuan, tã tã sákuchu n̄ivi, ta n̄indaqã t̄o'on na ra xã'ã j. Ta tãyó'o ndakuijn ra, n̄ika'ãn ra ñandãã xã'ã j. ³⁴ Ta ȳi'j, õn vása x̄inj ñó'ó j n̄ivi ña ndakuijn na xã'ã j. Ta saá ni, ká'ãnj x̄i'in ndó xã'ã tãJuan, chi kóni j ña kandixa ndó t̄o'on ña ndãã n̄ika'ãn ra xã'ã j. Ta saá Ndios kuchiño sakaku ra ndó'ó. ³⁵ Ta ndatán yóo ño'õ lo'o ña ndee ní yé'e, saá n̄ixiyo tãJuan. Ta ñii kãnj lo'o kutoo ní ndó x̄ini ndó ño'õ ña yé'e yó'o, chi sáná'a ña ndó'ó yich̄i ña ndãã. ³⁶ Ta yóo inkã ña ndakuijn xã'ã j, ta ña ká'no kã ndáya'ví nõõ t̄o'on ña n̄ika'ãn tãJuan kúu ñayó'o. Saá chi chiño ña sãkuiso Ndios ȳi'j ña kasa ndivi j, chiño yó'o kúu ña ndakuijn xã'ã j, chi chiño ña kisa ndivi j sáná'a káx̄in ña nõõ ndó'ó ndí Yivá j Ndios kúu tã tã t̄i'ví ȳi'j kasa ndivi j ña kóni ra. ³⁷ Ta m̄ji Ndios tã tã t̄i'ví ȳi'j kúu inkã tã ndakuijn xã'ã j. Ta ndó'ó, õn tã'ãn konj s̄o'o ndó t̄o'on ra, ta ni õn vása x̄ini ndó ndasaá kãa ra, ³⁸ ta ni õn vása nákaã t̄o'on ra níma ndó. Saá chi õn x̄ijn ndó kandixa ndó ȳi'j, tã tã t̄i'ví Ndios. ³⁹ Nd̄i' saá k̄ivj ndee ní sákua'á ndó ta ká'vi ndó t̄o'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á, chi x̄ani s̄inj ndó ndí t̄o'on yó'o chindeé ña ndó'ó ña kutaku ndó x̄i'in Ndios ndi' saá k̄ivj ña vāxi. Ta m̄ji t̄o'on Ndios yó'o kúu ña ndakuijn xã'ã j, ⁴⁰ ta ndó'ó, õn x̄ijn ndó kixi ndó nõõ j xã'ã ña taxi j kutaku ndino'o ndó x̄i'in Ndios.

⁴¹ 'Õn vása ndúkú j ña kasa ká'no n̄ivi ȳi'j. ⁴² Ta x̄inj va'ã j ndasaá yóo ini ndó'ó, ta x̄inj va'ã j õn vása k̄i'vi ini ndó x̄ini ndó Ndios. ⁴³ Ȳi'j k̄ixãã j x̄i'in ndaȳi Yivá j Ndios, ta ndó'ó õn x̄ijn ndó naki'in va'ã ndó ȳi'j. Tána k̄ixãã inkã tã x̄i'in ndasaá kuiti ndaȳi m̄ji ra, ta ndó'ó naki'in va'ã ndó tãyó'o. ⁴⁴ Tá õn x̄ijn ndó ke'é ndó ña kóni Ndios, ta saá õn kuchiño kandixa ndó ȳi'j. Saá chi ndi' m̄ji ndó ndixa sãndi'i ndó ini ndó ña ndukú ndó ndasaá va'ã kuchiño kasa ká'no ndó x̄i'in tá'an m̄ji ndó. Ta ndã lo'o õn vása sãndi'i ndó ini ndó ña ndukú ndó ke'é ndó ña x̄inj ñó'õ j xã'ã ña kasa ká'no Ndios ndino'o m̄ji ndó. ⁴⁵ Ta ȳi'j, õn taxi j kuãchi xã'ã ndó nõõ Ndios. Saá chi m̄ji tax̄ij s̄ikuá ndó tãMoisés kúu tã tã taxi kuãchi xã'ã ndó nõõ Ndios. Ta ndó'ó ndãã ini ndó tãMoisés ndakuijn ra kã'ãn ra ñava'ã xã'ã ndó nõõ Ndios, ta tãMoisés ndixa õn vása ndakuijn ra saá xã'ã ndó. ⁴⁶ Saá chi kujyã x̄ina'á tãMoisés n̄itaa ra t̄o'on Ndios xã'ã j, ta õn vása kãndixa ndó t̄o'on yó'o. Tá ndixa ndino'o ini ndó kandixa ndó t̄o'on ña n̄itaa tãMoisés, níkuu, ta saá kuchiño kandixa ndó ȳi'j. ⁴⁷ Tá õn vása kuchiño ndó kandixa ndó t̄o'on ña n̄itaa tãMoisés, ta saá, ¿ndasaá kuchiño kandixa ndó t̄o'on ña ká'ãnj x̄i'in ndó vitin? —káchi tãJesús x̄i'in na.

6

T̄o'on yó'o ká'ãn ña tãJesús tax̄i ra ña x̄ixi kuq'ã ní n̄ivi
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ Ta ndi' n̄iya'a ñayó'o, ta saá tãJesús ndãã ra tón barco x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra, ta kuq'ãn na x̄i'in ra inkã tá'vi yu'u m̄jni n̄ani Galilea. Yóo inkã k̄ivj m̄ni yó'o, n̄ani ña Tiberias. ² Kuq'ã ní n̄ivi ndikõn na kuq'ãn na sãtã tãJesús chi xa x̄ini na milagro va'ã ke'é ra ña sãnda'a ra n̄ivi na ndee ndó'ó. ³ Ta n̄ixãã tón barco yu'u takuú m̄ni, ta nõõ tãJesús x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra. Ta saá n̄aki'in ra kuq'ãn ndaa ra ñii x̄ikj, ta nax̄ika x̄i'in ra kuq'ãn na sãtã ra. Ta saá n̄ixãã ra nõõ x̄ikj, ta x̄ikoo ra ta ñii saá x̄ikundõo nax̄ika x̄i'in ra. ⁴ Ta k̄ivj yó'o kúu k̄ivj ña yatin kana vikõ Pascua najudío. ⁵ Ta

* **6:4** Pascua najudío kána ña uxã k̄ivj xã'ã ña náká'ãn na ndasaá Ndios sãkaku ra nax̄ij s̄ikuá na nõõ naõõ Egipto kujyã x̄ina'á.

taJesús ndani'i ra nḡḡ ra, ta xini ra kuḡ'a ní nivi vaxi, ta nindaḡa to'on ra ñii taxika xí'in ra, ta nani Felipe, káchí ra saá xí'in ra:

—Tata Felipe, ¿míkíḡa sata yó sítḡ vḡ'a kuxu nivi yó'o? —káchí taJesús xí'in ra.

⁶ Ta xa xini vḡ'a taJesús yukíḡa ke'é ra xḡ'a ña kuxu nivi, ta saá ni, nindaḡa to'on ra taFelipe chí kóni ra koto ndoso ra tayó'o. ⁷ Ta ndḡkuin taFelipe, nika'an ra:

—Tána ḡo'on yó xí'in ḡvi ciento sḡ'un denario,[†] ta ḡn kunani sḡ'un yó'o ña sata yó vará ndḡ lo'o ní ña kuxu ñii ñii nivi, chí ví'í ní nivi kúu nayó'o —káchí taFelipe xí'in taJesús.

⁸ Ta saá taAndrés, ta kúu ñii taxika xí'in taJesús, ta ñani taSimón Pedro kúu ra, ta nika'an ra xí'in taJesús, káchí ra saá:

⁹ —Ñii ḡlo'o yó'o ní'i ra ḡ'on sítḡ vḡ'a ña kuḡ'a xí'in cebada, ta ní'i ra ḡvi tiḡá válí. Ta lo'o ní kúu ña, ta ḡn kunani ña kuxu ndi'i nivi —káchí taAndrés xí'in taJesús.

¹⁰ Ta nika'an taJesús xí'in natḡa naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ka'an ndó xí'in nivi ná kundḡo na —káchí ra.

Saá chí yóo kuḡ'a ní yita sii ḡḡo vḡ'a kundḡo nivi yó'o. Ta saá ndi'i nivi xḡkundḡo na, ta yatin ḡ'on mil kúu nina ḡa, xí'in kuḡ'a ní ḡa ña'a xí'in naválí. ¹¹ Ta saá kḡ'in taJesús ḡ'on sítḡ vḡ'a yó'o, ta nika'an ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ún xḡ'a sítḡ vḡ'a yó'o —káchí ra.

Ta saá taxí ra ña nda'a naxíka xí'in ra, ña nata'vi na ña kuxu ndi'i nivi. Ta ñii káchí saá ke'é taJesús xí'in ḡvi tiḡá válí, ta nani rí xixi ndi'i nivi. Ta ndi'i nivi yó'o xixi na ndḡ nixaa ini na. ¹² Tá ndi'i xixi nayó'o, ta nika'an taJesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Nakaya ndó ndi'i ña kíndḡo ndoso yó'o, ña ḡn kuḡḡa ndḡ lo'o ña xí'in mḡ'í —káchí ra xí'in na.

¹³ Ta saá nakaya ndi'i na ña kíndḡo ndoso nḡḡ ña xixi na, ña xḡkuu ḡ'on sítḡ vḡ'a válí. Ta xí'in ñayó'o sakutú na uxu ḡvi chikíva sítḡ vḡ'a. ¹⁴ Tá xini nivi milagro yó'o ña ke'é taJesús, ta saá kixá'a na ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Ndixa tayó'o kúu mḡi ḡapofeta ká'no ta ndáti yó kixḡa ñoyívi yó'o —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

¹⁵ Ta kúndaḡa ini taJesús ña xáni sḡni nivi yó'o ña kasa nduxḡa na xí'in ra nduu ra rey nḡḡ na, ta saá kama kee mató'on ra kuḡ'an ra, ta kuḡ'an ndaa ra ñii xḡkḡ.

*To'on yó'o ká'an ña xḡ'a taJesús
xíka xá'a ra nḡḡ takuí mḡni*

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Tá xa kuḡ'an kuñoó kúu ña, ta naxíka xí'in taJesús nḡkḡ'in na kuḡ'an na yu'u takuí mḡni, ¹⁷ ta ndḡa na ini tón barco, ta kuḡ'an na ñoo Capernaum. Ta xa naa kúu ña, ta taJesús ḡn ḡ'an ndikó ra kixḡa ra nḡ na. ¹⁸ Ta saá kuḡ'an na xí'in tón barco nḡḡ takuí mḡni, ta kixá'a ndee ní káni ḡchḡi ta sákanda ní ña takuí yó'o. ¹⁹ Ta nayó'o, xí'in ndi'i ndee na síta na takuí xí'in yiton ña chínda'a tón barco kuḡ'an nó, ta xa kuḡ'an na ñii ḡ'on án ñii jḡḡo kilómetro nḡḡ takuí,[‡] ta saá nḡkoto na vḡxi xá'a

[†] 6:7 Ñii denario kúu sḡ'un ña kúu ya'vi ñii ḡa ḡa ḡa chíño ñii kḡvi. [‡] 6:19 ḡ'on án jḡḡo kilómetro kúu ḡḡḡ ḡ'on án ḡḡḡ uxu estadio, ña kúu kḡ'va xḡcho'on ñañoḡ griego.

taJesús ñoq takuií m̄ini yó'o, ta k̄ixá'á na yí'ví ní na. Ta xa yatin vāxi ra ñoq tón barco ñó'o na, ²⁰ ta ñīka'ān taJesús xí'in na:

—Qn kuyi'ví ndó, chi yj'i va kúu j —káchí ra xí'in na.

²¹ Ta saá kúsij ní ini na, ta ñaki'in na taJesús ndāa ra tón barco xí'in na, ta kama ní ñixāa na ñoq kūa'ān na.

Tq'on yó'o ká'ān ña xa'q kūa'q ní ñivi nándukú na taJesús

²² Ta ñit̄ivi ink̄a k̄ivi, ta ink̄a tá'ví yu'u m̄ini yó'o, xa ndóo ñivi ndáti na kixāa taJesús, chi x̄ini na ñii lāa barco ñix̄iyo yu'u takuií yó'o, ta saá kundāa ini na ndí taJesús ɔn vása ní-ndaa ra ini tón barco yó'o, ta ndasaá kuiti nax̄īka xí'in ra ndāa na ini tón barco yó'o, ta xa kūa'ān na xí'in nó.

²³ Ta saá x̄ito na sava barco tón k̄ixi ñoo Tiberias k̄ixāa nó yu'u takuií m̄ini yó'o. Ta ndi'i tón barco yó'o k̄ixāa nó m̄ii xiiña yatin ñoq x̄ixi na s̄it̄a va'a ña tāxi taJesús nda'ā na, k̄iv̄i si'na ñīka'ān ra tāxi ra ña táxa'vi ña'á nda'ā Ndios. ²⁴ Ta saá kundāa ini na ɔn k̄oó taJesús ní-kixāa, ni ɔn k̄oó nax̄īka xí'in ra yóo k̄a na yó'o, ta saá nan̄ivi yó'o ndāa na ini tón barco tón k̄ixi ñoo Tiberias, ta kūa'ān na ñoo Capernaum nandukú na taJesús.

Tq'on yó'o ká'ān ndí taJesús kúu ra

s̄it̄a va'a ndino'o ña táxi kutakú ñivi

²⁵ Ta saá nan̄ivi yó'o ñixāa na ink̄a tá'ví yu'u takuií m̄ini yatin ñoo Capernaum, ta nan̄i'i na taJesús. Ta saá ñindāka tq'on na ra, káchí na xí'in ra:

—Tata Rabí, ¿ama k̄ixāa ún yó'o? —káchí na.

²⁶ Ta ndākuijn taJesús, ñīka'ān ra xí'in na:

—Ta ndixa ká'ān j xí'in ndó ɔn s̄iv̄i xa'ā ña x̄ini ndó milagro ña ke'é j ñoq ndó kúu ña nándukú ndó yj'i. Ta xa'ā ña tāxi j s̄it̄a va'a x̄ixi ndó andā ñixāa ini ndó kúu ña nándukú ndó yj'i. ²⁷ Qn vá'a tá ndasaá kuiti sandi'i ndó ini ndó ña ndúkú ndó ña kuxu ndó, chi ñayó'o ña yāchi ní tá'yj kúu ña. Ta va'a k̄a chikāa ndó ndee ña ndukú ndó ink̄a ñoq ñax̄ixi ña ɔn vása tá'yj. Ta yj'i, tāa tā k̄ixi ñoq Ndios, tāxi j ña kuxu ndó s̄it̄a va'a ña kómí ndee ña tāxi kutakú ndino'o ndó, ta nda ñii k̄iv̄j ɔn ndi'i xa'ā ndó. Saá chi Yivá j Ndios xa tāxi ra ndaȳi ra nda'ā j ña ke'é j saá —káchí taJesús xí'in na.

²⁸ Ta saá ñindāka tq'on na ra, káchí na xí'in ra:

—¿Yukiā x̄inj̄ ñó'ó ke'é ndj ña kivi kasa ndivi ndj chiño ña kóni Ndios? —káchí na xí'in taJesús.

²⁹ Ta taJesús ndākuijn ra, ñīka'ān ra saá:

—Ñayó'o kúu ña kóni Ndios ke'é ndó ña kasa ndivi ndó chiño ña kóni ra: x̄inj̄ ñó'ó kandixa ndó yj'i, tāa tā t̄i'ví ra —káchí taJesús xí'in na.

³⁰ Ta saá ñindāka tq'on tuku na ra:

—¿Ndá milagro kúu ña ke'é ún ñoq ndj ña koni ndj, ta saá kandixa ndj ndí yó'o kúu ún tāa tā t̄i'ví Ndios? Ta vitin, ¿yu kúu ña ke'é ún? ³¹ Chi nax̄ij̄ sikuá yó x̄ixi na s̄it̄a va'a ña nan̄i maná k̄iv̄j ñix̄iyo na yukú yichí. Ta xa'ā ñayó'o káchí tq'on Ndios ña ñit̄aa na x̄ina'á: “Tāxi ra s̄it̄a va'a ña k̄ixi ñoyivi ñino, x̄ixi na”, káchí tq'on Ndios —káchí na xí'in taJesús.

³² Ta ndākuijn taJesús ñīka'ān ra xí'in na:

—Ña ndixa ndāa ká'ān j xí'in ndó, ɔn s̄iv̄i taMoisés x̄ikuu tā tāxi s̄it̄a va'a ña k̄ixi ñoyivi ñino x̄ixi na, ta Yivá j Ndios kúu tā tāxi ña x̄ixi nax̄ij̄ sikuá yó. Ta vitin Ndios táxi ra nda'ā ndó s̄it̄a va'a ndino'o ña k̄ixi ñoyivi ñino. ³³ Ta s̄it̄a va'a ndino'o ña táxi Ndios kúu tā tā k̄ixi ñoq Ndios ta ñoq

ra ta kixaa ra nda ñoyivi yó'o, ta tayó'o ndixa taxi ra kutaku ndino'o nivi —káchí tajesús xí'in na.

³⁴ Ta ndakuijn na, nika'an na xí'in ra:

—Tata, ndi'i saá kivi taxi ún sítá va'a yó'o nda'a ndi ña kuxu ndi ña —káchí na xí'in tajesús.

³⁵ Ta ndakuijn tajesús nika'an ra xí'in na:

—Yi'i kúu sítá va'a ndino'o, ta táxi'i ña kutaku ndino'o nivi. Ta nivi na ndikon yi'i nda ñii kivi on kivi ka na soko, ta nivi na kándixa yi'i nda ñii kivi on yichi ka na takuii. ³⁶ Xa ndato'on i xí'in ndó to'on yó'o, ta tuku ká'an i xí'in ndó vitin ndí ndó'ó, vará xito ndó yi'i xí'in nduchú noo ndó, ta on xijn ndó kandixa ndó yi'i. ³⁷ Ta nivi na chjtonj Yivá i Ndios kundikon na sataj, ndi'i nayó'o kixaa na noo i. Ta naki'in va'a i ndi'i na kixaa noo i, ta nda ñii kivi on vása taxin i nda ñii nayó'o ña kuxiká na noo i. ³⁸ Chi yi'i kee i noo Yivá i Ndios ta kixaa i ñoyivi yó'o xa'a ña kasa ndivi i ña kóni Yivá i, ta ta t'vi yi'i vaxi i. Ta on sivi xa'a ña kóni mii i kúu ña kixaa i ñoyivi yó'o. ³⁹ Ta Yivá i, ta ta t'vi yi'i vaxi i, kóni ra ña on sandañó'ó i nda ñii nivi na taxi ra nda'a i. Ta saá tá kixaa kivi sondí'i ñoyivi yó'o, ta sanataku i ndi'i nivi yó'o. ⁴⁰ Yivá i Ndios kóni ra ndí nivi na xini yi'i ta kándixa na yi'i, ta ndi'i nayó'o kutaku ndino'o na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi, ta kivi sondí'i, yi'i sanataku i ndi'i nivi yó'o —káchí tajesús xí'in na.

⁴¹ Ta saá kixá'a najudío ká'an on vá'a na xa'a tajesús, chi nika'an ra, káchí ra saá: “Yi'i kúu sítá va'a ndino'o ña kixi noo Ndios”, káchí ra. ⁴² Ta kixá'a na ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿An on sivi tayó'o kúu tajesús sa'ya tajesé?, chi xini va'a yó yivá ra, xí'in si'i ra. Ta saá, ¿ndachun ká'an ra kee ra ñoyivi nino noo yóo Ndios? —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

⁴³ Ta saá nika'an tajesús xí'in na:

—On ka'an kuáchí ka ndó to'on on vá'a xa'a i xí'in tá'an ndó. ⁴⁴ Saá chi tá Yivá i Ndios, ta ta t'vi yi'i vaxi i, on vása chikaa ra ini nivi ña kixaa na noo i ña kundikon na yi'i, ta nda ñii nivi on kuchiño ke'é na saá. Ta tá kixaa kivi sondí'i, ta ndixa yi'i sanataku i ndi'i nivi yó'o, na kúu na ndikon yi'i. ⁴⁵ To'on Ndios ña nita naprofeta kuyá xina'á káchí ña saá: “Mii Ndios saná'a ra ndi'i nivi”, káchí to'on yó'o. Ta ndi'i nivi na chikaa so'o to'on ña sán'a Yivá i Ndios ta sakuá'a na ña, nayó'o kixaa na noo i.

⁴⁶ 'Ndixa nda ñii nivi on ta'an koni na Ndios xí'in nduchú noo na, ta ndasaá kuiti yi'i, ta ta kixi noo ra kúu ta ta xa xini ña'a. ⁴⁷ Ña ndixa ndaa ká'an i xí'in ndó: Ndi'i nivi na kándixa yi'i kúu nivi na taku ndino'o ndi'i saá kivi. ⁴⁸ Yi'i kúu sítá va'a ndino'o, ta kómí i ndee ña taxi i ña kutaku ndino'o nivi. ⁴⁹ Vará naxi sikuá yó xina'á xixi na sítá va'a ña naní maná kivi nixiyo na yuku yichi, ta saá ni, nixi'i ndi'i nayó'o. ⁵⁰ Ta yi'i kúu sítá va'a ña kixi noo Ndios. Táná kuxu nivi sítá va'a yó'o, ta saá on kivi ka na, ta kutaku ndino'o na ndi'i saá kivi ña vaxi. ⁵¹ Yi'i kúu sítá va'a ña taku, ña kixi noo Ndios, ta noo ña kixaa ña ñoyivi yó'o. Táná kuxu nivi sítá va'a yó'o, ta ndixa on ndi'i xa'a na, ta nivi yó'o kutaku na ndi'i saá kivi. Sítá va'a ña ká'an i xa'a yó'o kúu koñu i ña soko i xa'a ndi'i nivi ñoyivi yó'o ña kuchiño kutaku na ndi'i saá kivi —káchí tajesús xí'in na.

⁵² Tá najudío na ndóo yó'o xini so'o na to'on yó'o, ta saá kixá'a na náa na xí'in tá'an na, chi on vása kúndaq ini na to'on nika'an tajesús. Ta nika'an na, káchí na saá:

—¿Ndasaá ke'é tayó'o ña taxi ra koñu ra kuxu yó? —káchí na.

⁵³ Ta ndakuijn tajesús, ñika'an ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaá kúu to'on yó'o: Njvi na on kuxu koñu j ni on ko'o na ñij j, nayó'o ndixa on kutaku ndino'o na. ⁵⁴ Ta ndi'i njvi na xixi koñu j ta xí'i na ñij j, nayó'o kúu njvi na ndixa táku ndino'o, ta kivi sondí'i, yi'j sanataku j nayó'o. ⁵⁵ Saá chi koñu j kúu ñava'a ndino'o xixi njvi, ta ñij j kúu ñava'a ndino'o xí'i njvi. ⁵⁶ Ndi'i njvi na xixi koñu j ta xí'i na ñij j kúu njvi na ñii yóo xí'in j, ta yi'j ñii yóo j xí'in nayó'o. ⁵⁷ Ndios taa tatáku ndino'o, ti'vi ra yi'j, ta yi'j táku ndino'o j chi táku Ndios. Ta ñii ki'va saá ndi'i njvi na kuxu koñu j, nayó'o kutaku ndino'o na chi táku j. ⁵⁸ Yi'j kúu sija va'a ndino'o ña kee ñoyivi njno noq yóo Ndios. On vása ñii kúu sija va'a yó'o xí'in sija va'a ña ñani maná ña xixi naxij sikuá yóo xina'á. Saá chi, vará xixi na sija va'a maná yó'o, ta saá ni, ñixi'j ndi'i na. Ta ndi'i njvi na kuxu sija va'a ndino'o ña kúu koñu j, ta njvi yó'o kutaku ndino'o na ndi'i saá kivi ña vaxi —káchí tajesús xí'in na.

⁵⁹ Tajesús ñika'an ra to'on yó'o kivi yóo ra sáná'a ra njvi ve'e ño'o sinagoga ñoo Capernaum.

To'on ñika'an tajesús kómí ña ndee

taxi ña kutaku ndino'o njvi

⁶⁰ Tá xini so'o na ndi'i to'on ña ñika'an tajesús yó'o, ta kuá'a ní njvi na ndikon sata ra, kixá'a na ká'an tá'an na, káchí na saá:

—To'on yó'o yo'vi ní ña. ¿Yu kúu njvi kuchiño kandixa na to'on yó'o? —káchí na xí'in tá'an na.

⁶¹ Ta kúndaá ini tajesús ña ká'an on vá'a na xa'a to'on ndato'on ra, ta ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—¿An to'on ña ndato'on j xí'in ndó sándi'i ña ini ndó? ⁶² Ta saá, ¿ndasaá ka ví naka'nda ní ini ndó táná koto ndó yi'j, taa ta kixi noq Ndios, kivi ndikó j ndaa j ñoyivi njno noq si'na ñixiyo j? ⁶³ Ñii laá Níma Ndios kómí ña ndee ña taxi ña kutaku ndino'o njvi, ta ndee ña kómí yiki koñu njvi on vása kúndeé ña taxi ña kutaku ndino'o nda ñii njvi. To'on ña ñika'an j xí'in ndó kúu to'on Níma Ndios ta kómí ña ndee ña taxi ña kutaku ndino'o ndó. ⁶⁴ Ta saá ni, sava ndó'o on vása kándixa ndó to'on ña ká'an j xí'in ndó —káchí tajesús xí'in na.

Chi nda kivi noq xa kúndaá ini tajesús yu kuu njvi na on kandixa ña'á, ta kúndaá ini ra yu kuu taa ta ko'on siko kuí'ná ña'á nda'a njvi na sáa ini xini ña'á. ⁶⁵ Ta saá ñika'an ka ra xí'in na:

—Ñakán kía xa ndato'on j xí'in ndó ndi nda ñii njvi on kuchiño na kixaa mji na noq j ña kundikon na yi'j, tá on vása chíkaa Ndios ini na ke'é na saá —káchí tajesús xí'in na.

⁶⁶ Tanda kivi saá kuá'a ní njvi na xindikon sata tajesús, sandakoo na ra, ta on vása ka kuá'an na sata ra. ⁶⁷ Ta saá tajesús ñindaqa to'on ra na uxu ovi xika xí'in ra, ta ñika'an ra saá xí'in na:

—Ta ndó'o, ¿yukia káchí ini ndó? ¿An kóni ndó sandakoo ndó yi'j ndatan njvi yó'o sandakoo na yi'j? —káchí ra xí'in na.

⁶⁸ Ta ndakuijn tajesús Pedro ñika'an ra:

—Tata, ¿yu kúu ka ví inka taa ta kuchiño ndi kundikon ndi?, chi ñii laá yó'o kúu taa ta ká'an to'on ña kómí ndee ña taxi kutaku ndino'o njvi. ⁶⁹ Xa kándixa va'a ndi yó'o, ta xini ndi yó'o kúu Cristo, taa ta ti'vi Ndios sakaku njvi ñoyivi yó'o ta kúu ún Sa'ya Ndios tatáku —káchí taPedro xí'in tajesús.

70 Ta taJesús ndakuijn ra nika'an ra, káchí ra saá:

—¿An on ndixa mji yi'i kúu ta ta naxaxin mji uxu ovi ndó'ó ña kundikon ndó yi'i?, ta ini ñii ndó'ó nákaa ñanímá ndiv'a —káchí taJesús xí'in na.

71 Káchí ra saá xa'a taJudas sa'ya taSimón Iscariote, chi taJudas yó'o kúu ñii ta'tá'an na uxu ovi xíka xí'in taJesús, ta vaXi kivi taJudas yó'o siko kuí'ná ra taJesús nda'a na sáa ini xini ña'a.

7

T'on yó'o ká'an ña nañani taJesús on ta'an kandixa na ra

1 Ta saá taJesús xíka ra ku'a'a ní ñoo ña ñó'o estado Galilea, chi on xijn ra kaka ka ra ñoo ña ñó'o estado Judea, chi naná'no noo najudío ndúkú na ka'ni na ra. 2 Ta saá xa yatin tondaa kivi ña sákana najudío viko ká'no, ña naní viko ve'e tia'va.* 3 Ta nañani taJesús kixaa na noo ra, ta nika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—¿An on vá'a sandakoo ún ñoo válí yó'o ta ko'on ún ñoo ná'no ña ñó'o estado Judea?, chi ñoo kán ku'a'a ní ka nivi na ndikon satá ún kuchiño koto na milagro ke'é ún. 4 Tá ndixa ké'é ún chiño ná'no, ta, ¿ndachun on vása saná'a ún ña noo ndi'i nivi ña kuchiño na koni na ña ké'é ún? Chi nda ñii ta on tondaa ra kuu ra ta'ká'no, tá tayó'o kisa chiño se'é ra —káchí nañani taJesús xí'in ra.

5 Nañani ra nika'an na saá xí'in ra chi on ta'an kandixa na ra. 6 Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in na:

—On ko'on i viko vitin chi on ta'an tondaa kivi ña chitóni Ndios. Ta mji ndó, nda ndá ka kivi kúu ña va'a ko'on ndó, 7 chi nanivi ñoyivi yó'o on kivi kusaá ini na koni na ndó'ó. Ta yi'i, sáa ní ini nivi yó'o xini na yi'i, chi ká'an káxin i xí'in na xa'a ña on vá'a ké'é na. 8 Ta va'a ku'a'an ndó viko vitin, ta yi'i, on ko'on i xí'in ndó, chi on ta'an kixaa kivi ña chitóni Ndios ko'on i —káchí taJesús xí'in nañani ra.

9 Ta saá njndoo ra ñoo estado Galilea.

T'on yó'o ká'an ña xa'a ña ndato'on taJesús xí'in nivi na ndóo viko ve'e tia'va

10 Ta nañani taJesús kee na ku'a'an na viko ña kána ñoo Jerusalén. Ta saá nija'a lo'o kivi, ta kee taJesús ku'a'an se'é ra viko yó'o, ña on vása koni nivi ku'a'an ra. 11 Ta najudío na ndóo viko yó'o nándukú na taJesús, ta ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Mikía yóo taJesús? —káchí na.

12 Ta ku'a'a ní nivi ká'an na ndato'on na xí'in tá'an na xa'a taJesús. Sava na ká'an xa'a ra va'a ní ta kúu ra, ta inka na ká'an xa'a ra on vása va'a ta kúu ra, chi ta sándá'vi kuiti nivi kúu ra, káchí na. 13 Ta ndi'i nivi na ká'an yó'o, ndasaá kuiti xí'in tá'an mji na ká'an na, chi on xijn na ña koni so'o naná'no noo najudío xa'a ña ndato'on na. Saá chi yi'vi na noo naná'no yó'o.

14 Ta tondaa kivi ña kúu mji ma'ño viko yó'o, ta taJesús nixaa ra ve'e ño'o ká'no, ta kixá'a ra sáná'a ra nivi na ndóo yó'o. 15 Tá najudío xinj so'o na ña ká'an taJesús sáná'a ra, ta naka'nda ini na xa'a ña xinj so'o na, ta nika'an na, káchí na saá:

* 7:2 Viko yó'o kána ña uxá kivi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios chindee ra naxji sikuá na kivi xitaku na noo ño'o yíchi kujya xina'a.

—¿Ndachun va'a ní xíní tayó'o?, ta on vása ní-ka'vi ra kuq'a ní kuíya ve'e noq ká'vi na —káchí na.

¹⁶ Ta saá nika'an tajesús xí'in na:

—On sivi to'on mji kúu ña sáná'a j, ta sáná'a j to'on Ndios, taa tã tã tã'ví yí'í. ¹⁷ Ta ndi'í nivi na chíkaa ini ña kasa ndivi na ña kóni Ndios, nivi yó'o kúu na kúchiño kundaa va'a ini ndí án ndixa xí'in ndayí Ndios sáná'a j nivi, án kuiti xí'in ndayí mji sáná'a j na. ¹⁸ Ta taa tã ká'an xí'in ndayí mji, tayó'o ká'an ra ña kasa ká'no xí'in mji ra noq nivi. Ta taa tã ndúkú ña kanóo síkón ñato'ó inkã taa tã tã'ví ña'á, ta taa tã ndúkú ñayó'o kúu tã ká'an ña ndixa ndaa, ta on koq ñavatá ini tayó'o.

¹⁹ ¿Án on sivi ñandaa kúu ña tãMoisés taxi ra ndayí Ndios nda'a naxii síkuá yó? Ta ndã ñii ndó'ó on vása kándixa ndó ndayí yó'o. Ta vitin, ¿ndachun kóni ndó ka'ni ndó yí'í?

²⁰ Ta ndakuijn na, nika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—Yó'ó, ¿ndixa nákaa nima ndiva'a ini ún, ta sáka ní ña sijn ún! ¿Yu kúu nivi kóni ka'ni yó'ó? —káchí na xí'in ra.

²¹ Ta ndakuijn tajesús:

—Ñii milagro ke'é i noq ndó, ta ndi'í ndó'ó ñaka'nda ní ini ndó, chi ke'é i ñava'a yó'o kivi yji. ²² Ta mji ndó, kivi yji ña nákindée ndó, ta saá ni, kisa chíño ndó. Saá chi tá ñii tãlo'o sa'ya ndó nijinjo ra onã kivi mji kivi yji, ta nduxã kasa ndivi ndó costumbre ña ñani circuncisión,[†] chi saá kisa ndivi ndó ña xa'nda chíño tãMoisés noq naxii síkuá yó. (Ta on sivi tãMoisés kúu tanqo xa'nda chíño ña kasa ndivi nivi ña ñani circuncisión yó'o, chi on tã'an kã kixaa kivi kaku tãMoisés, ta naxii síkuá yó tãAbraham, tãIsaac, xí'in tãJacob xa kisa ndivi na ñayó'o.) ²³ Ta xa'a ña on xijn ndó ya'a ndoso ndó noq ndayí tãMoisés, ta nduxã kasa ndivi ndó chíño lo'o ña ñani circuncisión, vará mji kivi yji kúu ña. Ta saá, ¿ndachun sãa ini ndó xini ndó yí'í xa'a ña kisa ndivi j chíño va'a, chi sanda'a j ñii tã ndeé ndó'o, vará kivi yji xikuu ña? ²⁴ Tá ndasaá kuiti xito ndó ña ké'é nivi, ta on vása kúchiño kasa nani ndó xa'a ña ké'é na. Saá chi xini ñó'ó kundaa ini ndó yu kúu ña ndixa ndaa, ta saá kuchiño kasa nani ndó xa'a nivi án ndixa ndiso na kuqchi —káchí tajesús xí'in na.

*Tq'on yó'o ká'an ña ndí on vása kúndaa ini nivi
án ndixa tajesús kúu Cristo*

²⁵ Ta saá sava nivi na táku ñoo Jerusalén ká'an tá'an na, káchí na saá:

—¿Án on sivi tayó'o kúu taa tã kóni nachiño ná'no ka'ni na? ²⁶ Ta vitin yó'o yóo ra, ká'an ndoso ra noq yó, ta ndã ñii naná'no on vása ká'an na xí'in ra. ¿Án xani sijn nachiño ná'no yó'o ndí tayó'o kúu Cristo, taa tã tã'ví Ndios sakaku mji yó? ²⁷ Ta tayó'o on kivi kuu ra Cristo, chi xani sijn yó ndí ndã ñii nivi on koni na míchí kixi Cristo. Ta tajesús yó'o, xini yó ndã ñoo kixi ra —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

²⁸ Ta yóo tajesús sáná'a ra nivi ve'e ño'ó ká'no, ta saá ndeé kã ndani'í ra tãchi ra, ta nika'an ra:

—¿Án ndixa xini ndó yí'í? ¿Án ndixa xini ndó mikia kixi j? On sivi xí'in ndayí mji j kúu ña kixaa j ñoyívi yó'o, ta yí'í kixaa j xí'in ndayí Ndios, taa tã tã'ví yí'í, ta tayó'o kúu taa tãndaa ndino'o. Ta ndó'ó, on vása xini ndó ra.

[†] 7:22 Costumbre najudío ña ñani "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñii sijn ñatqee tãlo'o. Ké'é na saá xa'a ña taxi na ra nda'a Ndios.

29 Ta yí'j, xínj vạ'a j ra chi kixij nọọ ra, ta tayó'o tị'ví ra yí'j kịxaạ j ñoyívi yó'o —káchí tạJesus, ká'ạn ra.

30 Tá xínj sọ'o na ña nịkạ'ạn ra, ta kịxá'á na ndúkú ndeé na tiin na ra, ta ndạ ñii nịvi nị-kuchiño na tọngạ na tiin na ra, chi ọn tạ'án tọngạ kịvi ña chítónj Ndios. 31 Ta kuạ'ạ ní nịvi kạndixa na ra, ta ká'ạn na, káchí na saá:

—Ndixa tayó'o kúu Cristo, chi ọn kịví kịxaạ inkạ tạ tạ kuchiño ke'é milagro ná'no kạ nọọ ña ké'é tayó'o —káchí na, ká'ạn na.

Tọ'on yó'o ká'ạn ña

nafariseo tị'ví na napolicia ña tiin na tạJesus

32 Ta nafariseo xínj sọ'o na ña ndạtọ'on nịvi xạ'ạ tạJesus. Ta saá nafariseo yó'o xí'in naná'no nọọ nasụtu tị'ví na napolicia na ndáa ve'e ñọ'o ká'no ña kọ'ọn na tiin na tạJesus. 33 Ta nịkạ'ạn tạJesus xí'in nịvi:

—Ñii kánj lo'o koo kạ j xí'in ndó, ta saá kọ'ọnj ndikó j nọọ yóo tạ tạ tị'ví yí'j kịxaạ j. 34 Ta saá nandukú ndó yí'j, ta ọn kuchiño ndó naní'i ndó yí'j, ta ni ọn kuchiño ndó kọ'ọn ndó nọọ koo j —káchí ra xí'in na.

35 Ta saá naná'no nọọ najudío ká'ạn tá'an na, káchí na saá:

—¿Míkịạ kọ'ọn tayó'o? ¿Ndạchun ká'ạn ra kọ'ọn ra nọọ ọn kivi naní'i yó ra? ¿Án kọ'ọn ra ñoo xíká ña kúu ñoo griego nọọ táku kuạ'ạ ní najudío? ¿Án kọ'ọn ra ñoo kán ña saná'a ra nagriego? 36 Chi ọn vása kúndạạ ini yó yukịạ káchí tọ'on ká'ạn ra, chi nịkạ'ạn ra ndí nandukú yó ra ta ọn vása naní'i yó ra, ta ni ọn kuchiño yó xaạ yó nọọ kọ'ọn ra koo ra —káchí na, ká'ạn na xí'in tá'an na.

Tọ'on yó'o ká'ạn ña xạ'ạ

nọọ kaku kuạ'ạ ní yụta xí'in takuú tá táku

37 Ta nịtọngạ kịvi sondí'í viko yó'o, ta mịi ñayó'o kúu kịvi ká'no ní kạ. Ta saá nạkundichi tạJesus, ta xí'in ndi'i ndeé ra nịkạ'ạn ra, káchí ra saá:

—Ndi'i nịvi na yíchị ní takuú, vạ'a kixi na nọọ j, ta taxi j takuú ko'o na.

38 Ta nịvi na kandixa yí'j, ta ini nayó'o kaku takuú tá táku, ta nạndika takuú yó'o kuạ'ạn rá, ta nduu rá kuạ'ạ ní yụta ná'no, chi saá káchí tọ'on Ndios ña nịtaa na xịnạ'á —káchí tạJesus xí'in na.

39 Kuạ'ạ ní yụta ná'no xí'in takuú tá táku yó'o ká'ạn ña xạ'ạ Nímạ Ndios ña naki'in nịvi na kandixa tạJesus. Ta kịvi nịkạ'ạn ra ñayó'o, ta ọn tạ'án kạ naki'in nịvi Nímạ Ndios saá, chi ọn tạ'án tọngạ kịvi ña ndịkọ tạJesus ñoyívi nịno nọọ yóo ñalivi ká'no xí'in Ndios.

Tọ'on yó'o ká'ạn xạ'ạ ña náta'vị tá'an nịvi xạ'ạ tạJesus

40 Tá xínj sọ'o na ña ká'ạn tạJesus, ta sava nịvi nịkạ'ạn na, káchí na saá:

—Ñandạạ kịạ tayó'o kúu tạprofeta ká'no tạ ndátı ndj kịxaạ —káchí na.

41 Ta inkạ na ká'ạn, káchí na saá:

—Tayó'o kúu Cristo, tạ tạ tị'ví Ndios sakạku ra mịi yó —káchí na.

Ta sava na ká'ạn:

—Ọn kịví kuu tayó'o Cristo chi Cristo ọn kịví kuu ra tạ kixi ñoo estado Galilea. 42 Tọ'on Ndios ña nịtaa na xịnạ'á káchí ña Cristo kuu ra ñii sạ'ya ñii sikuá tạrey David, ta kaku ra ñoo Belén ña nákaạ estado Judea nọọ xịtaku tạrey David, káchí tọ'on Ndios —káchí na, ká'ạn na.

43 Ta saá kịxá'á na náta'vị tá'an na xạ'ạ tạJesus, chi ọn vása kúchiño ñii koo yu'ú na xạ'ạ ra. 44 Sava na kóni na tiin na ra ña kọ'ọn ra ve'e kạ, ta ndạ ñii na nị-kuchiño ña tọngạ na tiin na ra.

Tò'on yó'o ká'an ña ndí napolicia naka'nda ini na ña xinjì sò'o na tò'on tajesús

⁴⁵ Ta saá napolicia ndikó na kixaa na nõ nõo nafariseo xí'in inka naná'no nõ nasutu. Ta nayó'o ndakaa tò'on na napolicia yó'o:

—¿Ndachun ni-tiin ndó tajesús kixi ra yó'o xí'in ndó? —káchí na.

⁴⁶ Ta ndakuijn napolicia njka'an na:

—Nda ñii yichì on ta'an konj sò'o ndj ñii taa ká'an ra tò'on ndatán ká'an tayó'o —káchí na.

⁴⁷ Ta ndakuijn nafariseo, njka'an na, káchí na saá:

—¿Án xa sandá'vi ra ndó'ó? ⁴⁸ Chi nda ñii naná'no ñoo yó'o, ta nda ñii mji ndj nafariseo on vása kándixa ndj ra. ⁴⁹ Ta njvi na chikaa sò'o ña ká'an ra, nayó'o kúu na on vása xinjì va'a ndayí Ndios ña njtaa taMoisés, ta njvi na njtavj chi'ña kúu nayó'o —káchí nafariseo xí'in napolicia.

⁵⁰ Ta ñii tafariseo ta yóo xí'in nayó'o kúu taNicodemo, ta tayó'o kúu taa ta yachj ka njxa'an ra ñii nõo nõ tajesús. Ta vitin ká'an ra xí'in nafariseo yó'o, káchí na saá:

⁵¹ —Ndayí Ndios ña njtaa taMoisés ña kándixa yó káchí ña saá: Tá yóo njvi taxi kuachi xa'a ñii taa, ta saá si'na nachiño xinjì nõ'ó konj sò'o na tò'on ña ka'an mji ra ndakuijn ra xa'a ra. Ta saá nachiño kuchiño kasa nani na xa'a ra án ndiso ra kuachi. Saá káchí ndayí ña kándixa yó —káchí taNicodemo xí'in na.

⁵² Ta ndakuijn na, njka'an na xí'in ra:

—¿Án yó'o kúu tātá'an ra? ¿Án taño Galilea kúu yó'o xí'in ra? Xinjì nõ'ó ka'vi va'a ún tò'on Ndios ña njtaa na xjñá'a, ta saá kundaa ini ún ndí nda ñii taprofeta on ta'an kee ra ñoo estado Galilea —káchí na xí'in taNicodemo.

⁵³ Ta saá kee ndi'i na kuano'õ na ve'e na.

8

Tò'on yó'o ká'an ña xa'q ñii ña'a ñá njkí'vi kuachi xí'in ñii taa

¹ Ta tajesús kua'an ra, ta kuachan ndaa ra ñii xijkj ña nanj Xijkj tón Olivo.

² Ta njtjvi xitaan inkaj kivi, ta ndikó tajesús, kixaa ra ve'e nõ'o ká'no ñoo Jerusalén. Ta saá kixaa ñii ti'vi ká'no njvi nõ ra, ta xikoo ra, ta kixá'a ra sáná'a ra njvi yó'o. ³ Ta saá sava nafariseo xí'in nataa na sáná'a ndayí Ndios ña njtaa taMoisés kujya xjñá'a, vaxi na nõ tajesús. Ta kixaa na nõ ra xí'in ñii ña'a, ñá tjin na, chi nanj'i na ñá tá'an mji kí'vi ñá kuachi xí'in ñii taa ta on sjvi yij ñá kúu, káchí na. Ta kani ndichi na ñáña'a yó'o ma'ño nõ ndóo kuachá ní njvi, yatin nõ yóo tajesús. ⁴ Ta saá nafariseo xí'in nataa na sáná'a ndayí njka'an na xí'in tajesús, káchí na saá:

—Tata maestro, nanj'i ndj ñáña'a yó'o tá'an mji kí'vi ñá kuachi xí'in ñii taa ta on sjvi yij ñá kúu. ⁵ Ta ndayí Ndios ña njtaa taMoisés xjñá'a xa'nda chiño ña ndí xinjì nõ'ó koon yó yuu ndi'i ñáña'a ná ké'é saá, andaj kivi ná. Ta yó'o, ¿yukia káchí ún xa'a ñayó'o? —káchí na xí'in ra.

⁶ Saá ndakaa tò'on na tajesús chi ndúkú na ña nakava ra kuachi, ñakán kuchiño na taxi na kuachi xa'a ra nõo nachiño. Ta tajesús on vása ní-ndakuijn ra yu'u na, ta chindee ra nõ ra, ta xí'in nduku nda'a ra, kixá'a ra táa ra nõ ño'o. ⁷ Ta tuku tuku ndakaa tò'on na yu kúu ña ké'é na xí'in

ñáña'a yó'o. Ta saá tajesús ndaní'i ra nõq ra, ta njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Yukú ndó'ó na õn koó ndá ñii kuachi kómí, ta vitin kuu ndó nanõq sakana yuu sata ñáña'a yó'o —káchí tajesús xí'in na.

⁸ Ta tuku chindee ra nõq ra, ta taa ra xí'in nduku nda'a ra nõq ño'o. ⁹ Ta njvi yó'o xinjí so'o na ña njka'an ra xí'in na, ta saá ñii ñii na kee na ku'a'an na. Si'na kee na xikua'a ní ka, ta saá xikundikon ndi'i inká na, ku'a'an na. Ta saá sjín laá kuiti ñáña'a yó'o njndõqo ñindichi nõq tajesús. ¹⁰ Ta tajesús ndaní'i ra nõq ra, ta njndaká to'on ra ñáña'a yó'o, káchí ra xí'in ñá:

—Nana, ¿míchí ku'a'an njvi na chikaa kuachi sata ún? ¿An õn koó ndá ñii nayó'o yita na ká'an na ndí xinjí ñó'ó kivi ún? —káchí ra xí'in ñá.

¹¹ Ta ndakuijn ñá, njka'an ñá:

—Õn koó ka ndá ñii njvi na ká'an xinjí ñó'ó kivi ún yíta yó'o, Tata.

Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra saá:

—Ta ni yí'j, õn ka'an j ndí xinjí ñó'ó kivi ún, nana. Ta vitin kuano'o ún, ta õn kivi ka ún kuachi —káchí tajesús xí'in ñá.

Tõ'on yó'o ká'an ña tajesús kúu ño'o ndino'o ye'e

¹² Ta saá tajesús tuku njka'an ra xí'in njvi na ndóo ve'e ño'o yó'o:

—Yí'j kúu ño'o ndino'o ye'e nõq njvi ñoyívi. Ta ndi'i njvi na kundikon yí'j, õn ko'õn ka na yichi naa ní ña õn vá'a, chí kukomí na ño'o ndino'o ña taxi kutakú ndino'o na —káchí tajesús.

¹³ Ta nafariseo njka'an ra xí'in ra, káchí na saá:

—Ndasaá kuiti mji ún ká'an ún ndakuijn ún xa'a ún, ta õn koó inká njvi ndakuijn xa'a ún. Ta saá ña ká'an ún xa'a mji ún, õn vása ndáya'ví ña nõq ndí —káchí na xí'in tajesús.

¹⁴ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xí'in na:

—Vará ndakuijn j xa'a mji j, ta saá ni, ña ndáya'ví kúu to'on ña ká'an j, chí xinjí va'a j míchí kixi j, ta xinjí va'a j míchí ko'õn j. Ta ndó'ó, õn vása xinjí ndó míchí kixi j, ta ni õn vása xinjí ndó míchí ko'õn j. ¹⁵ Ta ndó'ó, ndasaá kuiti xí'in ñandíchi sjinjí njvi kisa nani ndó xa'a kuachi inká njvi. Ta yí'j, õn vása kisa nani j xa'a kuachi ndá ñii njvi vitin. ¹⁶ Ta saá ni, táná kasa nani j xa'a kuachi njvi, ta xí'in ña ndixa ndaa ke'é j saá. Chí õn sjivi ñii laá mji j kasa nani j xa'a kuachi njvi, ta Yivá j Ndios, taa tã tã tã'ví yí'j, ñii yóo ra xí'in j ña kasa nani ndí xa'a kuachi njvi. ¹⁷ Yóo ndáyí ña kisa ndivi ndó ña káchí ndí xinjí ñó'ó koo õv j njvi, tá ñii koo yú'õ to'on ña ndakuijn na õv yó'o, ta saá va'a kaxidixa yó ña ká'an na, chí saá kisa ndaa na xa'a kuachi, káchí ndáyí ña kisa ndivi ndó. ¹⁸ Ta yí'j kúu ñii taa tã ndakuijn xa'a mji j, ta Yivá j, taa tã tã'ví yí'j, kúu inká tã ndakuijn xa'a j —káchí tajesús xí'in na.

¹⁹ Ta saá njndaká to'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—¿Míkíá yóo Yivá ún? —káchí na.

Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xí'in na:

—Õn vása xinjí ndó yí'j, ni õn vása xinjí ndó Yivá j. Tá kundaa ini ndó yu kúu j, níkúu, ta saá ndixa kundaa ini ndó yu kúu Yivá j —káchí tajesús xí'in na.

²⁰ Ndi'i to'on yó'o njka'an tajesús xí'in na kivi yóo ra ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, chí yóo ra sáná'a ra njvi na ndóo yatin nõq yíta caja nõq táan na sj'ún ña sóko njvi nõq Ndios. Ta ndá ñii njvi nj-tiin na ra ña nataxi na ra nda'a nachíno, chí õn tá'an tondaa kivi chitóni Ndios saá ke'é na xí'in ra.

Tɔ'on yó'o ká'ǎn ña ndí tǎjesús ɔn sɪví tǎa tǎ ñoyívi yó'o kúu ra

²¹ Ta saá ñika'ǎn tǎjesús xí'in na:

—Yachí ní kee j kɔ'on j, ta ndó'ó nandukú ndó yí'j, ta ɔn kuchiño ndó naní'i ndó yí'j. Saá chí ɔn xjin ndó ndikó ini ndó xa'a kuachi ndiso ndó, ta ndixa kivi ndó xí'in kuachi ndiso ndó. Ta saá ɔn kivi kɔ'on ndó ta xaá ndó nɔɔ kɔ'on j —káchí ra.

²² Ta nana'no nɔɔ najudío ká'ǎn na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—ɔn kivi kɔ'on yó nɔɔ kɔ'on ra, káchí ra. ¿ǎn xáni sɪn j ra ka'ni xí'in mji ra, ñakán ñika'ǎn ra saá? —káchí na ká'ǎn na xí'in tá'an na.

²³ Ta ñika'ǎn tǎjesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'ndó'ó kúu ndó ñivi ñoyívi yó'o, ta ndasaá kuiti ndíkɔn ndó yichí ñoyívi yó'o. Ta yí'j, tǎa tǎ kee ñoyívi ñino kúu j, ta ɔn vása ndíkɔn j yichí ñoyívi yó'o. ²⁴ Xa ndatɔ'on j xí'in ndó ndixa kivi ndó xí'in kuachi ndiso ndó. Saá chí tá ɔn vása kándixa ndó tɔ'on ña ndatɔ'on j xa'a j xí'in ndó yu kúu yí'j, ta ndixa kivi ndó xí'in kuachi ndiso ndó —káchí tǎjesús xí'in na.

²⁵ Ta saá ñika'ǎn na xí'in ra:

—Ta yó'ó, ¿yu kúu ún? —káchí na xí'in ra.

Ta ndakuijn ra, ñika'ǎn ra xí'in na:

—Tǎnda kivi kixá'á j ká'ǎn j xí'in ndó, xa ndatɔ'on j xí'in ndó yu kúu j.

²⁶ Yóo kuá'a ní ña kúchiño ka'ǎn j xí'in ndó xa'a ña ɔn vá'a ké'é ndó. Saá chí tǎa tǎ tǐ'ví yí'j vaxi j kúu tǎndaɔ ndino'o, ta ñii kǐ'va saá ndatán yóo tɔ'on ña xín j sɔ'o j ká'ǎn ra, saá yóo ña ká'ǎn j xí'in ñivi ñoyívi yó'o —káchí tǎjesús xí'in na.

²⁷ Ta ñivi yó'o ɔn vása ní-kundaɔ ini na ndí tǎjesús ká'ǎn ra xa'a Yivá ra Ndios. ²⁸ Ta saá ñika'ǎn ka tǎjesús xí'in na, káchí ra:

—Ta ñii kivi tiin ndó yí'j ta ndaní'i ndó yí'j, tǎa tǎ kixi nɔɔ Ndios, ta katakaɔ ndaa ndó yí'j ñii nɔɔ síkón. Ta saá kundaɔ ini ndó yu kúu j. Ta kivi yó'o ndixa kundaɔ ini ndó ndí ndá ñii chiño ɔn vása kisa ndivi mató'ón j ña, ta ni ɔn vása ká'ǎn j tɔ'on ña vaxi kuiti sɪn j mji j. Ndasaá kuiti tɔ'on ña ká'ǎn Yivá j xí'in j, ñayó'o kúu ña ká'ǎn j xí'in ñivi. ²⁹ Tǎa tǎ tǐ'ví yí'j vaxi j, yóo ra xí'in j ndí'i saá kivi, ta ndá ñii kivi ɔn vása sándakoo mató'ón ra yí'j, chí ndí'i saá kivi kisa ndivi j chiño ña kúsij ini ra xín ra —káchí tǎjesús xí'in na.

³⁰ Tá xín j sɔ'o na ña ñika'ǎn ra, ta kuá'a ní ñivi na ndóo yó'o kǎndixa na ra.

Tɔ'on yó'o ká'ǎn ña ndí ña ndixa ndaɔ ndino'o kúu ña saña ñivi kɔ'on ndíkɔ na nɔɔ ña ɔn vá'a

³¹ Ta saá ñika'ǎn tǎjesús xí'in najudío na xa kǎndixa ña'á:

—Ta ndó'ó, tá ñii ñii kivi vaxi chikaɔ sɔ'o ndó tɔ'on j, ta kasa ndivi ndó tɔ'on ña saná'a j ndó'ó, ta saá kuu ndó ñivi na ndino'o ini ndíkɔn ndó yí'j.

³² Ta saá konj va'a ndó yu kúu ña ndixa ndaɔ ndino'o, ta ñandaɔ ndino'o yó'o kúu ña saña ndó ña kuchiño kɔ'on ndíkɔ ndó —káchí tǎjesús xí'in na.

³³ Ta ndakuijn na, ñika'ǎn na, káchí na saá:

—Ndi'j kúu ndí sa'ya ñani síkuá tǎAbraham, ta ndá ñii kivi ɔn vása ní-xikuu ndí namozo na ɔn vása kómí ndayí sandakoo na chiño ña kisa chiño na nɔɔ napatrón na. ¿Ndɔchun ká'ǎn ún xí'in ndí ñii kivi vaxi saña ndí kɔ'on ndíkɔ ndí?

34 Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa kúu to'on ká'an j xí'in ndó: Ndi'i nivi na ké'é ña on vá'a, nayó'o yóo na ndatán yóo namozo na kisa chiño noq ña on vá'a, chi ña on vá'a yó'o kúu ña xá'nda chiño noq na. 35 Nda ñii nivi na ndasaá kuiti kisa chiño noq taká'no, on vása kómí nayó'o ndayí kutakú na ve'e taká'no ndi'i saá kivi ña vaxi. Ta taq kúu sa'ya mji taká'no xí'in ve'e, ndixa kómí tayó'o ndayí kutakú ra ve'e yivá ra ndi'i saá kivi. 36 Ta saá ndixa tá Sa'ya mji Taq taká'no kúu taq ta saña ndó'o ko'on ndika ndó noq ña on vá'a, ta mji ña ndixa ndaa ko'on ndika ndó, ta ña on vá'a on kukomí ka ña ndayí ka'nda chiño ña noq ndó. 37 Xiní va'a j ndó'o kúu ndó sa'ya ñani síkuá taAbraham. Ta saá ni, kóni ndó ka'ni ndó yi'j, chi on xjin ndó naki'in va'a ndó to'on j ña kutakú ña ini ndó. 38 Yi'j ká'an j xí'in ndó ndasaá kuiti ña xiní j ta xiní so'o j noq nixyo j xí'in Yivá j. Ta ndó'o, ké'é ndó ndasaá kuiti ña xiní so'o ndó ká'an yivá ndó xí'in ndó —káchí taJesús xí'in na.

To'on yó'o ká'an yu kúu yivá nivi na on xjin naki'in ñandaa

39 Ta ndakuijn na, nika'an ra xí'in taJesús:

—TaAbraham kúu yivá ndi —káchí na xí'in ra.

Ta nika'an taJesús xí'in na:

—Tá sa'ya ndino'o taAbraham kúu ndó, ta saá ko'on ndó kundikon ndó yichí ra, níkuu. 40 Ta ndó'o, on vása ndikon ndó yichí taAbraham, chi kóni ndó ka'ni ndó yi'j, ta yi'j kúu taq ta ká'an to'on ña ndaa, ña kúu to'on ña xiní so'o j nika'an Ndios xí'in j. Ta taAbraham, on vása ní-ke'é ra ndatán ké'é ndó vitin. 41 Ta ndó'o, ké'é ndó ndatán yóo ña ké'é mji yivá ndó —káchí ra xí'in na.

—On sivi sa'ya sáká kúu ndi. Chi xiní ndi ñii laá kúu yivá ndi, ta kúu Ndios —káchí na xí'in ra.

42 Ta nika'an taJesús xí'in na:

—Tá ndixa Ndios kúu yivá ndó, ta saá kuki'vi ini ndó koni ndó yi'j, chi yi'j kee j noq Ndios, ta kixaa j yóo j yó'o vitin. Ta on vása ní-kixaa j xí'in ndayí mji j, ta xí'in ndayí Ndios kixaa j, chi Ndios kúu taq ta ti'vi yi'j vaxi j.

43 ¿Ndachun on vása kúndaa ini ndó to'on ña ká'an j xí'in ndó? On vása kúchiño ndó kundaa ini ndó chi on xjin ndó chikaa so'o ndó to'on j. 44 Saá chi yivá ndó kúu ñanimá ndiva'a ká'no, ta ndó'o kóni ndó kasa ndivi ndó ña on vá'a ña sakusij ndó ini yivá ndó. Tānda kixá'a kivi noq tānda vitin ñanimá ndiva'a ká'no yó'o kúu ña xá'ni nivi. Ta ñandiva'a ká'no yó'o, nda lo'o on vása ndikon ña yichí ndaa, saá chi nda lo'o on vása yóo ña ndixa ndaa ini ña. To'on ña vatá ká'an ña kúu to'on ña káku ini mji ña, chi ndixa nina ñavatá kuiti kúu ñanimá ndiva'a ká'no, ta kúu ña yivá ndi'i ñavatá. 45 Ta yi'j, ká'an j ñandaa xí'in ndó, ta xa'a ñayó'o, on xjin ndó kandixa ndó yi'j. 46 ¿Án yóo ñii ndó'o na kúchiño nani'i ndó ta kasa ndaa ndó xa'a ñii ña on vá'a ke'é j? Tá to'on ña ndixa ndaa kúu ña ká'an j xí'in ndó, ta saá, ¿ndachun on xjin ndó kandixa ndó to'on ká'an j? 47 Ndi'i nivi na kúu sa'ya ndino'o Ndios chikaa so'o na to'on ña ká'an ra. Ta ndó'o, on sivi sa'ya Ndios kúu ndó, ñakán on vása chikaa so'o ndó to'on ña ká'an Ndios —káchí taJesús xí'in na.

To'on yó'o ká'an ña ndi on ta'an ka kaku taAbraham ta xa yóo taJesús

48 Ta ndakuijn sava najudío, nika'an ra xí'in taJesús, káchí na saá:

—¿Án ɔn sɪví ndixa yó'ó kúu ún ɬaño Samaria? ¿Án ɔn sɪví ndixa kúu ún ɬa ɬa kómí ñii ñanímá ndivá'a ña sáka ní sɪní ún?

⁴⁹ Ta ndakuijn ɬaJesús, nɪkə'ən ra xí'in na:

—On kɔó nímá ndivá'a kómíj, ta ndixa kisa ɬó'ó j Yivá j Ndios. Ta ndó'ó, ndá lo'o ɔn vása kisa ɬó'ó ndó yí'j. ⁵⁰ Ta ɔn vása ndúkú j ña kasa ká'no nɪví yí'j. Ta saá ni, yóo inkə ɬa ɬaKá'no, ta ɬayó'o kúu ɬa ndúkú ña kasa ká'no nɪví yí'j, ta mɪi ra kúu ɬa kisa nani xa'ə kuəchi xí'in ñandaa. ⁵¹ Ña ndixa ndaa ká'ən j ndí ndi'i nɪví na chikaə sɔ'o ɬo'on ña sán'a'á j, ɔn kiviɲ nayó'o, ta kutaku na ndi'i saá kiviɲ vaxi —káchí ɬaJesús xí'in na.

⁵² Ta saá najudío nɪkə'ən ra xí'in ra, káchí na saá:

—Vitin xínj va'a ndj ndí ndixa kómí ún nímá ndivá'a, chi nina ɬo'on sána ká'ən ún. Saá chi mɪi ɬaxɪj sikuá yó ɬaAbraham xí'in ndi'i inkə naprofeta na nɪkə'ən ɬo'on Ndios xɪnə'á, nayó'o nɪxi'j ndi'i na. Ta yó'ó, káchí ún ña táná chikaə sɔ'o nɪví ɬo'on ña sán'a'á ún, ta ndá ñii kiviɲ ɔn kiviɲ na. ⁵³ ¿Án xáni sɪní ún kúu ún ɬa ká'no kə nɔɔ ɬaAbraham, xɪj sikuá yó? ¿Án xáni sɪní ún kúu ún ɬa ká'no kə nɔɔ inkə naprofeta? Ndi'i nayó'o, xa nɪxi'j na. ¿Yú kúu yó'ó, ñakán kisa ká'no xí'in mɪi ún? —káchí na xí'in ra.

⁵⁴ Ta ndakuijn ɬaJesús, nɪkə'ən ra xí'in na:

—Ta yí'j, táná kasa ká'no xí'in mɪi j, ta ɔn vása ndáya'ví ña ké'é j saá. Ta Yivá j kúu ɬa ɬa kisa ká'no yí'j, ta Yivá j yó'o kúu Ndios ɬa ɬa kisa ká'no ndó, káchí ndó. ⁵⁵ Ta ndó'ó, ɔn vása xínj ndó Yivá j Ndios, ta yí'j xínj va'a j ra. Chi tá yí'j ná kə'ən j ɔn vása xínj j ra, ta kuu j ñii ɬa ɬa ká'ən ɬo'on vatá kuiti, ñii kɪ'va ndatán yóo mɪi ndó ká'ən ndó nina ɬo'on vatá. Ta ña ndixa ndaa kúu ña xínj va'a j Yivá j Ndios ta chikaə sɔ'o j ɬo'on ká'ən ra. ⁵⁶ Kuɪya xɪnə'á ɬaxɪj sikuá ndó ɬaAbraham kúsi j ní ini ra xa'ə ña nɪkə'ən Ndios xí'in ra ndí koto ra ña kixaa j ñoyívi yó'o. Ta saá ndixa xɪni ɬaAbraham kixaa j ñoyívi yó'o, ta kusij ní ini ra xɪni ra ñayó'o —káchí ɬaJesús xí'in na.

⁵⁷ Ta nɪkə'ən najudío xí'in ɬaJesús, káchí na saá:

—Ni ɔn ɬa'án kukomí ún ɔvɪ sɪkɔ uxu kuɪya, ta ká'ən ún xa xɪni ún ɬaAbraham. ¿Ndasaá kuchiño kandixa ndj ña ká'ən ún? —káchí na xí'in ra.

⁵⁸ Ta ndakuijn ɬaJesús, nɪkə'ən ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa ká'ən j xí'in ndó ndí kiviɲ ɔn ɬa'án kə kaku ɬaAbraham, xa yóo j ta xa ɬaku j —káchí ra.

⁵⁹ Tá ndi'j xɪní sɔ'o na ɬo'on yó'ó, ta nɪsaa ní kə ini na xɪni na ɬaJesús, ta kɪxá'á na tíni na yuu, ña kóni na koon na yuu ra ña ka'ni na ra. Ta ɬaJesús nɪkɪ'vi ra ma'ño nɪvi, ta nɪ-kuchiño na koni kə na ra, ta kɛe ra ve'e ño'o ká'no kuə'ən ra.

9

ɬo'on yó'o ká'ən ña ɬaJesús sɪnda'a ra ñii ɬa ɬakuáá

¹ Ta ɬaJesús xika ra kuə'ən ra, ta naɬutá'an ra xí'in ñii ɬa ɬakuáá. Ta ɬayó'o, ɬakuáá nduchy nɔɔ kúu ra kaku ra. ² Ta naxíka xí'in ɬaJesús ñndakə ɬo'on na ra, káchí na saá:

—Tata Rabí, ¿yukú na ndiso kuəchi, xa'ə ña kaku ɬayó'o kuáá nduchy nɔɔ ra? ¿Án yivá ra xí'in sí'i ra, án mɪi ra ndiso kuəchi xa'ə ña kaku kuáá ra?

³ Ta ndakuijn ɬaJesús, nɪkə'ən ra:

—On sivi kuachi mji ra kúu ña, ni on sivi kuachi yivá ra xí'in sí'i ra kúu ña kaku ra saá. Tayó'o kaku kuáá ra xa'a ña kuchiño koto nivi chiño va'a ña kasa ndivi Ndios xí'in ra. ⁴ Vitin kúu kivi ndivi yé'e ño'o, ta xini ñó'o yó kasa ndivi yó chiño Ndios, ta ta t'i'vi yí'í kixaá j. Saá chi vaxi ña kuñoó, ta saá tá kixaá ñanaa ní, ta nda ñii nivi on kivi ka kasa chiño na. ⁵ Ta ndi'i kivi ña yóo ka j ñoyivi yó'o, yí'í kúu j ño'o yé'e noo ndi'i nivi ná saná'a j yichi ña ndaa —káchí ta Jesús xí'in na.

⁶ Ta saá ta Jesús, chikaá ra tásii yu'u ra noo ño'o noo ñindichi ra, ta kisa va'a ra lo'o nda'yi xí'in tásii yu'u ra, ta chinóo ra lo'o nda'yi yó'o sata ndiqvi nduchu noo takuáá yó'o, ⁷ ta njka'an ra xí'in takuáá, káchí ra saá:

—Va'a vitin kuá'an ún pozo naní Siloé, ta nakata ún nduchu noo ún xí'in takuii pozo yó'o —káchí ta Jesús xí'in ra. (Ta to'on Siloé kóni kachi ña: Ta ta t'i'vi na kuá'an.)

Ta saá kee takuáá kuá'an ra noo yóo pozo yó'o, ta njxaá ra, ta nakata ra nduchu noo ra xí'in takuii pozo. Ta saá ndikó ra kuano'o ra ve'e ra, ta xa va'a xito nduchu noo ra, chi xa nduva'a ra. ⁸ Ta nivi na taku yatin noo yóo ra, xí'in inká nivi na xini ña'a kivi xindukú chi'ña ra si'un noo na, nayó'o njka'an na, káchí na saá:

—¿An on sivi tayó'o kúu ta ta njxyo xindukú chi'ña si'un noo nivi? —káchí na, ká'an na.

⁹ —Ndixa tayó'o kúu ra —káchí sava na.

Ta inká na njka'an:

—Ó'on, on sivi tayó'o kúu ra, ndasaá kuiti ná'a ra ndatan ná'a ta xindukú chi'ña —káchí na.

Ta mji ra, njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndixa yí'í kúu ta ta xikuu takuáá ta xindukú chi'ña —káchí ra xí'in na.

¹⁰ Ta saá njdaqá to'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—¿Ndasaá va'a xito nduchu noo ún vitin? —káchí na xí'in ra.

¹¹ Ta ndakuiin ra, njka'an ra:

—Ta ta naní Jesús kisa va'a ra lo'o nda'yi ta chinóo ndaa ra ña sata nduchu noo j. Ta njka'an ra xí'in j ko'on j nakata j noo j xí'in takuii tá ñó'o ini pozo Siloé. Tá ndi'i kisa ndivi j ñayó'o, ta saá va'a tivi xito j —káchí ra xí'in na.

¹² —Ta vitin, ¿míkía yóo ta ke'é saá xí'in ún? —káchí na xí'in ra.

—On vása xinj j —káchí ra.

To'on yó'o ká'an ña

nafariseo njdaqá to'on na ta ta xikuu takuáá

¹³ Ta nivi kóni na ndi ta ta xikuu takuáá yó'o ko'on ra xí'in na noo nafariseo, ta saá kee ra kuá'an ra xí'in na. ¹⁴ Saá chi ñii kivi yí'í ña nákindée najudío kúu kivi ña ta Jesús kisa va'a ra nda'yi ta chinóo ra lo'o ña sata nduchu noo takuáá, ta va'a nátivi xito tayó'o. ¹⁵ Ta saá njxaá ra xí'in na, ta nafariseo njdaqá to'on na ta ta xikuu takuáá yó'o, káchí na xí'in ra:

—¿Ndasaá va'a xito nduchu noo ún? —káchí na.

Ta ndakuiin ra, njka'an ra xí'in na:

—Chinóo ndaa ra lo'o nda'yi sata nduchu noo j, ta saá nakata j noo j xí'in takuii, ta xí'in ña ke'é j saá va'a xito j vitin —káchí ra.

¹⁶ Ta sava nafariseo njka'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Taa tã ke'ë saá xí'in tayó'o on kivi kuu ra ñii tã tã kivi nõ Ndios, chi on vása kisa to'õ ra ndayí Ndios ña káchí on vá'a kasa chiño yó kivi yíi —káchí na, ká'an na.

Ta inkã na ká'an, káchí na saá:

—Ndixa tã tã vá'a kúu ra chi ndã ñii tã tã on vá'a on kúchiño ra ke'ë ra milagro vá'a ndatán yóo ña ké'ë tayó'o —káchí na.

Ta saá on vása kivi koo yu'ú na xa'a tãJesús. ¹⁷ Ta tuku ndãkã to'on nafariseo tã tã xikuu tãkuáa:

—Ta, ¿yukia káchí yó'õ xa'a ra? Chi yó'õ kúu tã tã sanda'a ra nduchy nõ.

Ta ndãkuijn tã tã xikuu tãkuáa, ñikã'an ra xí'in na:

—Ñii tãprofeta kúu ra —káchí ra.

¹⁸ Ta naná'no nõ najudío on xijn na kandixa na ndí ndixa tayó'o xikuu tãkuáa ta vitin nduvã'a ra. Ta saá kãna na yivá ra xí'in si'í ra vaxi na ña kasa ndãã na ndi'í ñayó'o. ¹⁹ Ta saá ndãkã to'on na yivá tayó'o xí'in si'í ra, káchí na saá:

—¿Án ña ndixa ndãã tayó'o kúu sa'ya ndó? Chi kãku ra kúu ra tãkuáa, káchí ndó, ta vitin, ¿ndãchun vá'a xito ra?

²⁰ Ta ndãkuijn yivá ra xí'in si'í ra, káchí na saá:

—Ndixa xini ndi tayó'o kúu sa'ya ndi, ta xini ndi tã kãku kuáa kúu ra.

²¹ Ta on vása xini ndi ndãchun vá'a xito ra vitin, ni on vása xini ndi yu kúu tã tã sanda'a nduchy nõ ra. Vã'a ndãkã to'on ndó mji sa'ya ndi yó'o ndasaá yóo ña nduvã'a nduchy nõ ra, chi xa tãchée kúu mji ra vitin, ta vá'a kúchiño ra ndakuijn ra xa'a mji ra —káchí na xí'in naná'no nõ najudío yó'o.

²² Ñikã'an yivá ra xí'in si'í ra saá, chi yí'vi na kõtõ naná'no nõ najudío saxõ'vi ña'a na, chi naná'no yó'o xa xa'nda chiño na ndí ndã ñii ñivi on kã'an na kachi na ndí tãJesús kúu Cristo, tã tã tã'ví Ndios. Ta ndi'í ñivi na ká'an saá on kivi kivi kã na ini ve'e nõ'o sinagoga, ni on kivi kutá'an kã na xí'in inkã najudío, káchí naná'no yó'o. ²³ Ta xa'a ña yjo kundo'o na saá, yivá tã xikuu tãkuáa xí'in si'í ra ndãkuijn na ñikã'an na: “Sa'ya ndi xa kúu ra tãchée vitin, vá'a kã ndãkã to'on ndó mji ra”, káchí na xí'in naná'no nõ najudío.

²⁴ Ta saá tuku kãna nafariseo tã tã xikuu tãkuáa, ta ñikã'an na xí'in ra:

—Vã'a kasa ká'õ ña Ndios xa'a ña vá'a xito nduchy nõ ún. Saá chi mji ndi, xini ndi ña tãJesús yó'o kúu tã tã ké'ë ña on vá'a —káchí na xí'in ra.

²⁵ Ta ndãkuijn ra, ñikã'an ra saá:

—On vása lo'o xini tã tã tã ké'ë ña on vá'a kúu ra. Ta ñii laã ñandixa xini vá'a j kúu ñayó'o: tãkuáa xikuu j, ta vitin vá'a xito j —káchí ra.

²⁶ Ta tuku ndãkã to'on na ra:

—¿Yukia ke'ë ra xí'in ún? ¿Ndasaá yóo ña vá'a xito nduchy nõ ún vitin? —káchí na.

²⁷ Ta tuku ndãkuijn ra, ñikã'an ra, káchí ra saá xí'in na:

—Xa ndãto'on ndi'í xí'in ndó ndasaá ke'ë ra xí'in j, ta on xijn ndó kandixa ndó ña ñikã'an j. ¿Ndãchun kóni ndó tuku inkã yichj ndãto'on j xí'in ndó ndasaá ke'ë ra xí'in j? ¿Án saá tuku mji ndó vitin kóni ndó kundikõn ndó ra xí'in j? —káchí ra xí'in na.

²⁸ Tá ndi'í xini so'o na ña ñikã'an tayó'o, ta kixá'a na sãã ní ini na xini na ra, ta kãndivã'a na xí'in ra, káchí na saá:

—Yó'õ kúu tã tã ndikõn sãtã tã tã ké'ë ña on vá'a yó'o. Ta ndi'í kúu na ndixa ndikõn yichj tãMoisés, tãxij síkuá yó. ²⁹ Chi xini ndi ndixa Ndios

nɪkɑ'ʌn ra xɪ'in tɑMoisés, ta tɑJesús yó'o, ɔn vása xɪnɪ ndɪ míchɪ kɪxi ra —káchɪ na.

³⁰ Ta ndakuijn ra, nɪkɑ'ʌn ra xɪ'in na, káchɪ ra saá:

—Ndixa náka'nda inɪ jɪ xɪnɪ sɔ'o jɪ tɔ'on ká'ʌn ndó, chi ká'ʌn ndó ɔn vása xɪnɪ ndó míchɪ kɪxi ra, ta tɑyó'o kúu tɑ tɑ sɑnda'a nduchɪ nɔɔ jɪ. ³¹ Ta xɪnɪ yó ndɪ Ndios ɔn vása chíkaɑ sɔ'o ra tɔ'on ña ká'ʌn nɪvi na ké'é ña ɔn vá'a. Ta Ndios ndixa chíkaɑ sɔ'o ra tɔ'on ña ká'ʌn nɪvi na kɪsa tɔ'ó ña'á, na kúu na kɪsa ndivi ña kóni ra. ³² Tɑnda kɪvɪ nɔɔ kɪvɑ'a ñoyɪvi yó'o, tɑnda kɪvɪ vitin ndɑ ñii nɪvi ɔn tɑ'án konɪ sɔ'o na xɑ'a ñii tɑ tɑ sɑnda'a nduchɪ nɔɔ ñii tɑ kɑku kuáá, ta vɑ'a xɪto ra. ³³ Tá ɔn vása nɪ-kixɪ tɑ yó'o nɔɔ Ndios, ta saá ɔn kóo ndeɛ kukomɪ ra ke'é ra ñavɑ'a —káchɪ ra xɪ'in na.

³⁴ Ta ndakuijn na, nɪkɑ'ʌn na xɪ'in ra:

—jTɑ tɑ kómɪ chí'ña kúu yó'ó! jNdɑ kɪvɪ kɑku ún tɑnda vitin tɑ tɑ ɔn vá'a kúu ún! ¿Án xáni sɪnɪ ún kúu ún tɑ tɑ ndíchɪ kɑ, ñakán kóni ún saná'a ún ndɪ'j? —káchɪ na xɪ'in ra.

Ta saá tɑxin vɑ'a na ra ve'e ñɔ'o sinagoga, ta kuɑ'ʌn ra ke'e.

*Tɔ'on yó'o ká'ʌn ña ndɪ nɪvi na ɔn xɪin kandixa ñandɑɑ,
ndɑtán yóo nakuáá, saá yóo nayó'o*

³⁵ Kɪvɪ xɪnɪ sɔ'o tɑJesús ña tɑxin vɑ'a na tɑ tɑ xɪkuu tɑkuáá yó'o, ta ɔn taxɪ kɑ na kɪ'vi ra inɪ ve'e ñɔ'o sinagoga, ta saá tɑJesús nɑndukú ra tɑyó'o, ta nɑnɪ'i ña'á ra, ta nɪkɑ'ʌn ra xɪ'in ra, káchɪ ra saá:

—¿Án kándixa ún tɑ tɑ kɪxi nɔɔ Ndios? —káchɪ ra xɪ'in ra.

³⁶ —¿Yu kúu tɑyó'o, tata? Kɑ'ʌn ún xɪ'in jɪ, chí kóni kandixa jɪ ra —káchɪ ra, ndakuijn ra.

³⁷ Ta nɪkɑ'ʌn tɑJesús xɪ'in ra:

—Xɪ'in nduchɪ nɔɔ ún xa xɪnɪ ún ra, tɑ tɑ ká'ʌn xɪ'in ún vitin kúu ra —káchɪ ra.

³⁸ Ta saá ndakuijn ra, nɪkɑ'ʌn ra xɪ'in tɑJesús:

—Tata, tɑKá'no nɔɔ jɪ kúu ún, kándixa jɪ yó'ó —káchɪ ra, ta kɪsa ká'no ña'á ra.

³⁹ Ta tɑJesús nɪkɑ'ʌn ra, káchɪ ra saá:

—Kɪxaa jɪ ñoyɪvi yó'o xɑ'a ña sanatɪvɪ jɪ ndasaá yóo inɪ nɪvi, án nɪvi na kándixa ñandɑɑ kúu na, án nɪvi na ɔn xɪin kandixa ñandɑɑ kúu na. Ta saá nɪvi na ɔn kɪvɪ koto, chí ndixa nakuáá kúu na, sɑnda'a jɪ nduchɪ nɔɔ nayó'o ña vɑ'a koto na. Ta nɪvi na vɑ'a xɪto, tá ɔn xɪin na kandixa na tɔ'on ña ndɑɑ, ta nayó'o kuɑ'ʌn na yichɪ ɔn vá'a ña kúu nɔɔ naa, ta tɔndɑɑ na koo na ndɑtán yóo nɪvi nakuáá.

⁴⁰ Ta sava nafariseo yɪta na yó'o, ta xɪnɪ sɔ'o na ña nɪkɑ'ʌn tɑJesús, ta nɪndɑkɑ tɔ'on na ra, káchɪ na saá xɪ'in ra:

—¿Án kóni ún káchɪ ún ndɪ ndɪ'j kúu nɪvi nakuáá? —káchɪ na xɪ'in ra.

⁴¹ Ta ndakuijn tɑJesús, nɪkɑ'ʌn ra:

—Tá ndixa ndó'ó kúu ndó nɪvi nakuáá, nɪkúu, ta saá ɔn vása ndíso ndó kuɑchɪ xɑ'a ña ɔn vása xɪto nduchɪ nɔɔ ndó. Ta ndó'ó, vará káchɪ ndó ndɪ vɑ'a nɪ xɪto nduchɪ nɔɔ ndó, ta ɔn xɪin ndó koto ndó ñandɑɑ, nɪ ɔn xɪin ndó kandixa ndó ña. Ta xɑ'a ñayó'o, ndíso kɑ ndó kuɑchɪ nɔɔ Ndios —káchɪ tɑJesús xɪ'in na.

10

Tɔ'on yó'o ká'ʌn ña xɑ'a ñii tɑ tɑ vɑ'a ndáa tɪndikachi

¹ Ta saá tãJesus ndãto'on ra ñii cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá xí'in na:

—Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó to'on yó'o. Tá yóo ñii korra nõõ kísín tündikachi, ta kixaa ñii tãa, ta tãyo'õ ndakundeé ra k'í'vi ra ñii xiiña nõõ õn sivi yé'é kúu, ta ña ke'é ra saá táxi ña kundaa ini yó ndí tãyo'õ õn sivi tãa tã va'a kúu ra, ta tãyo'õ kúu ra tãa tãku'í'ná. ² Tá yóo inkã tãa tã kixaa, ta xito yó tãyo'õ kuã k'í'vi ra yé'é korra nõõ ñó'o tündikachi, ta saá kundaa ini yó ndí ndixa tãyo'õ kúu ra tãa tã ndaa tündikachi yó'o. ³ Ta inkã tãa tã ndaa yé'é ña ndásj korra nõõ ñó'o tündikachi, tá xito tãyo'õ vaxi tãa tã ndaa ndikachi, ta nakonã ra yé'é ña k'í'vi tãa tã ndaa tündikachi. Ta tãa tã ndaa tündikachi yó'o kána ra, ká'an ra ñii ñii kivi tündikachi saña ra ña kundikõn rí sãta ra. Ta saá ñii ñii tündikachi yó'o xínj so'õ rí tãchí tãyo'õ, ta kée rí kuã'an rí ndikõn rí sãta ra. ⁴ Tá ndi'i kee ndi'i tündikachi saña ra, ta saá kuã'an si'na ra, ta ndi'i tãyo'õ ndikõn rí kuã'an rí sãta ra. Saá chí va'a xínj rí tãchí xito'o rí. ⁵ Ta tündikachi yó'o õn vása ko'õn rí sãta inkã tãa, chí õn vása xínj rí ra. Ndã víkã xíno rí nõõ tãyo'õ, chí õn vása nákoní rí tãchí ká'an ra —káchí tãJesus, ndãto'on ra xí'in na.

⁶ Ndãto'on ra cuento yó'o xí'in nivi ña saná'a ra na, ta nayó'o õn vása ní-kundaa ini na yukia kóni káchí cuento yó'o.

Tõ'on yó'o ká'an ña ndí tãJesus yóo ra ndatán yóo ñii tãa tã va'a ndaa tündikachi

⁷ Ta saá tãJesus tuku nika'an ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó: Ndátán yóo yé'é korra nõõ ndásj ñó'o tündikachi, saá yóo j. Ta nivi na ndikõn yi'j, ndátán yóo ndikachi saña j saá yóo na. ⁸ Ta õn tã'an kã kixaa j ñoyívi yó'o, kixi kuã'a ní nivi na õn vá'a, ta naku'í'ná xikuu ndi'i na. Ta nayó'o ndukú na ña kundikõn tündikachi ko'õn rí sãta na, ta ni-kuchiño na, chí tündikachi saña j õn vása ní-chikaa so'õ rí ña nika'an na xí'in rí. ⁹ Ta ñii laá yé'é yóo, ta yi'j kúu yé'é yó'o. Ta ndi'í nivi na k'í'vi ñii laá yé'é yó'o, ta sakãku j nayó'o. Ta nayó'o, ndátán yóo tündikachi tí viví ndaa j, saá yóo na, chí táxi j ña ko'õn ndikã na ta chindeé j na ña ndixa nani'í na ña xínj ñó'õ na ña va'a kutaku na.

¹⁰ Ta nivi naku'í'ná, ndasaá kuiti vaxi na xa'a ña kasa ku'í'ná na nivi na kúu tündikachi saña j, án xa'a ña ka'ni ña'a na ta sandi'í na xa'a na. Ta yi'j, kixaa j xa'a ña taxi j ña ndixa ndaa kutaku nivi na kúu tündikachi saña j, ta kixaa j xa'a ña ví'í ní va'a kutaku nayó'o na kúu na ndikõn yi'j. ¹¹ Ta yi'j ndátán yóo tãa tã va'a ndaa ndikachi saá yóo j. Saá chí ndixa tãa tã va'a ndaa tündikachi táxi xí'in mji ra ndã kivi ra xa'a rí. ¹² Ta tãa tã õn sivi xito'o tündikachi kúu, ta ndaa ra ndikachi xa'a ña ki'in ya'vi ra sj'ún, tãyo'õ õn vása va'a chíkuenda ra xí'in rí. Chí tãyo'õ, tá xito ra vaxi tündiva'yí ña ka'ni rí tündikachi, ta saá yí'vi ra ta kama xíno ra kuã'an ra, ta sãndakoo ra tündikachi yó'o. Ta saá kí'vi tündiva'yí ña sataku'é é rí, ta saku'itã ní'no rí ndi'í tündikachi yó'o. ¹³ Ta tãa tã kisa chíno kuiti xa'a sj'ún, tãyo'õ xíno ra kuã'an ra, chí õn sivi saña ra kúu tündikachi, ní õn vása kí'vi ini ra xíni ra rí.

¹⁴ Ta yi'j õn vása ke'é j ndátán ke'é tãyo'õ, chí yi'j kúu tãa tã va'a ní ndaa tündikachi saña j. Yi'j xínj va'a j ndikachi saña j, ta tündikachi saña j xínj va'a rí yi'j. ¹⁵ Ñii k'í'va saá mji Yivá j xínj va'a ra yi'j, ta yi'j xínj va'a j Yivá j. Ta ndixa kí'vi ní ini j xínj j tündikachi saña j, tãnda yóo ti'va j taxi xí'in mji j ña kivi j xa'a rí. ¹⁶ Yóo inkã ndikachi saña j ta õn ko'õ rí ñó'o

xí'in tí xa ndíkɔn satāj vitin. Ta xínì ñó'ó ko'ɔn̄j nakayāj rí ña kundikɔn rí satāj. Ta saá tíyó'o chikāa so'o rí to'on̄j, ta tíyó'o xí'in tí xa yóo xí'in̄j, nduu ndi'í rí ñii laá kuiti ti'vi ndikachi sanāj, ta ñii laá yi'j kuu tāa tā ndáa ndi'í tndikachi sanāj yó'o.

¹⁷ Yivá̄j Ndios kí'vi ní ini ra xíni ra yi'j chi yi'j taxi xí'in m̄ij̄i ña kivi'j xa'á tndikachi sanāj. Ta taxi xí'in m̄ij̄i ña kivi'j saá xa'á ña tuku naki'in xí'in m̄ij̄i ta nataku'j. ¹⁸ Ndá ñii ñivi ɔn vása kómí na ndayí kindaa na ña táku'j. Ta yi'j xí'in ña káchí ini'j, taxi xí'in m̄ij̄i ña kivi'j. Saá chi kómí'j ndayí ña taxi xí'in m̄ij̄i ña kivi'j, ta kómí'j ndayí ña tuku naki'in xí'in m̄ij̄i ta nataku'j. Kómí'j ndayí yó'o chi saá xa'nda chiño Yivá̄j nɔɔj̄i ña ke'éj̄ saá —káchí taJesús xí'in na.

¹⁹ Tá ndi'í x̄inj̄i so'o na to'on yó'o, ta tuku ñita'vi tá'an najudío. ɔn vása kúchiño koo yu'ú na xa'á taJesús. ²⁰ Ku'á ní nayó'o ká'an na, káchí na saá:

—TaJesús yó'o kúu tāa tā sána s̄inj̄i, chi kómí ra ñii nímā ndiva'a. Ndá m̄anj̄i konj̄i so'o yó ña ká'an ra —káchí na.

²¹ Ta inká najudío yó'o ká'an na, káchí na saá:

—ɔn s̄ivi saá, chi ñii tāa tā kómí nímā ndiva'a ɔn vása kúchiño ka'an ra to'on ndatán ká'an tayó'o. ¿Án yóo ñii nímā ndiva'a ña kómí ndeɛ̄ ña sandúva'a ña ñii tākuáa? —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

To'on yó'o ká'an ña xa'á naná'no nɔɔ najudío kóni na ka'ni na taJesús

²² Ta saá ñitɔndāa yoō v̄ixin, ta kána vikō ká'no ñoo Jerusalén, ña kúu vikō xa'á ña náka'án najudío ndasaá naxij̄i sikuá na tuku ñataxi na ve'e ño'o ká'no nda'á Ndios kuȳa x̄ina'á. ²³ Ta taJesús xika ra ñii xiiña ña ñani Corredor tārey Salomón, ña nákāa nɔɔ yóo ke'e ve'e ño'o ká'no yó'o. ²⁴ Ta naná'no nɔɔ najudío k̄ixi ta'a na nɔɔ ra, ta x̄ino nduu na ra, ta ñindāka to'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—¿Ndasaá kā kivi'j ya'a, ta saá kasa ndaā ún xa'á m̄ij̄i ún ña kundāa ini ndj̄i yu kúu ún? Tá yó'ó kúu Cristo, tāa tā ti'vi Ndios sakaku ra m̄ij̄i ndj̄i, ta va'a ka'an káxin ún xí'in ndj̄i vitin ndi sivi kúu ún —káchí na xí'in ra.

²⁵ Ta ndakuijn̄ taJesús, ñika'an ra xí'in na:

—Xa ñika'an̄j̄i xí'in ndó yi'j̄i kúu ra, ta ɔn x̄ijn̄ ndó kandixa ndó yi'j̄i. Yóo ku'á ní milagro va'a ña ke'éj̄, ta xí'in ndayí Yivá̄j Ndios ke'éj̄ ndi'í ña. Ta ndi'í ñava'a yó'o kúu ña ndakuijn̄ xa'á'j̄i ta sáná'a ña nɔɔ ndó'ó yu kúu'j̄i.

²⁶ Ta ndó'ó, ɔn x̄ijn̄ ndó kandixa ndó yi'j̄i chi ɔn vása yóo ndó ndatán yóo tndikachi sanāj. ²⁷ Chi ndi'í ñivi na yóo ndatán yóo tndikachi sanāj, nayó'o nákonì na tāchi'j̄i ña ká'an̄j̄i xí'in na. Ta yi'j̄i, x̄inj̄i va'a'j̄i ndi'í nayó'o, ta ndi'í nayó'o ndíkɔn na satāj. ²⁸ Yi'j̄i táxi'j̄i ña ndixa kutaku na ndi'í saá kivi'j̄i ña vāxi, ta ndá ñii kivi'j̄i ɔn ndi'í xa'á na. Ta ndá ñii ñivi ɔn kúchiño na kindaa na nayó'o nda'á'j̄i. ²⁹ Yivá̄j Ndios kúu tāa tā taxi ñivi yó'o nda'á'j̄i. Ta Yivá̄j kúu tāa tā ká'no va'a kā nɔɔ ndi'í ñivi. Ta xa'á ñayó'o, ndá ñii ñivi ɔn kúchiño na kindaa na ndá ñii nayó'o nda'á'j̄i ra. ³⁰ Ta yi'j̄i xí'in Yivá̄j Ndios, ñii laá kúu ndj̄i —káchí taJesús xí'in na.

³¹ Ta saá najudío yó'o tuku ñatiin na yuu ña koon na ra, chi kóni na ka'ni na ra. ³² Ta taJesús ñika'an̄j̄i ra xí'in na:

—Nɔɔ ndó'ó xa ke'éj̄ ku'á ní milagro va'a xí'in ndayí Yivá̄j. Ta vitin, ¿ndā ñava'a ke'éj̄ kúu ña kóni ndó ka'ni ndó yi'j̄i xa'á? —káchí ra xí'in na.

³³ Ta naná'no nɔɔ najudío yó'o ndakuijn̄ na, káchí na saá xí'in ra:

—Qn sɨví xá'a ña milagro va'a ke'é ún kúu ña kóni ndi ka'ni ndi yó'ó, ta xá'a tɔ'on ña ɔn vá'a ká'an ún xá'a Ndios kúu ña kóni ndi ka'ni ndi yó'ó, chi vará ndasaá kuiti ñii tɔa kúu ún, ta ká'an ún xá'a mji ún kúu ún Ndios —káchí na xí'in ra.

³⁴ Ta ndakuijn tɔJesús, njka'an ra xí'in na:

—¿An ɔn vása ndixa yóo ñii xiiña noɔ ká'an tɔ'on Ndios ña káchí saá: “Nɔatán yóo ndios válí saá yóo ndó”? káchí Ndios xí'in naná'no noɔ naxji síkuá ndó kuɨya xina'á. ³⁵ Ta xini yó tɔ'on Ndios ña nɨtaa na xina'á ñandaa ndino'o kúu ña, ta nda ñii kivi ɔn vása násama ña. Ta tɔ'on yó'o káchí ndí mji Ndios kúu tɔa tɔ njka'an xí'in nɨvi na naɔki'in tɔ'on ra kuɨya xina'á, ta káchí ra saá: “Ta ndó'ó, nɔatán yóo ndios válí, saá yóo ndó”, káchí ra xí'in na. ³⁶ Ta ndixa mji Ndios yó'o kúu tɔa tɔ naɔaxin yi'i, ta ti'vi ra yi'i kixaa j ñoyivi yó'o ña kasa ndivi j chiño ra. Ta saá, ɔndachun ká'an ndó xí'in j ndí yi'i ká'an j tɔ'on ña ɔn vá'a xá'a Ndios chi ká'an j, káchí j kúu j Sɔ'ya Ndios? ³⁷ Ta yi'i, tá ɔn vása ke'é j chiño va'a, nɔatán yóo ña ke'é Yivá j Ndios, ta saá ɔn vása xini ñó'ó kandixa ndó ndí tɔ'on ndaa ká'an j xí'in ndó. ³⁸ Ta saá ni, tá ndixa kisa ndivi j chiño va'a nɔatán yóo ña ke'é Yivá j Ndios, ta saá xini ñó'ó kandixa ndó ndí tɔ'on ndaa ká'an j xí'in ndó. Tá ɔn xjin ndó kandixa ndó tɔ'on ña ká'an j, ta saá xini ñó'ó kani sɨni ndó xá'a milagro va'a ña ke'é j. Ta saá kundaɔ ini ndó ndí ñandixa kúu ña ká'an j xí'in ndó, ta kandixa ndó ndí Yivá j Ndios táku ra ini j, ta yi'i táku j ini Yivá j Ndios —káchí tɔJesús xí'in na.

³⁹ Ta saá naná'no noɔ najudío yó'o tuku ndyúku na tiin na ra ña chikaɔ na ra ini ve'e kaa, ta ni-kuchiño na, chi tɔJesús njka'ku ra, kuɔ'an ndika ra.

⁴⁰ Ta ndikó tɔJesús, kuɔ'an ra inka tá'vi yu'u yuta Jordán, ta nixaa ra noɔ si'na tɔJuan nixjyo ra, sákuchu ra nɨvi, ta yu'u yuta yó'o kɨndɔo tɔJesús.

⁴¹ Ta kuɔ'a ní nɨvi nixaa na noɔ yóo ra. Nɨvi yó'o ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—TɔJuan ɔn vása ní-ke'é ra nda ñii milagro, ta saá ni, ndi'i tɔ'on ña njka'an ra xá'a tɔJesús yó'o kúu tɔ'on ña ndixa ndaa —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

⁴² Ta mji xiiña yó'o noɔ nixaa na, kuɔ'a ní nɨvi kandixa na tɔJesús.

11

Tɔ'on yó'o ká'an ña xá'a ña nix'i tɔLázaro

¹ Ta ñoo Betania yóo ñii tɔa naní ra Lázaro, ta ndeé ní ndó'o ra. Ta mji ñoo yó'o táku ñaMaría xí'in ñaMarta, ná kúu kiva ra. ² Ta ñaMaría ña kúu kiva tɔLázaro yó'o kúu ña'a ña chikaɔ ndutá tá xá'an támi ní xá'a tɔJesús, ta nayakón ña xá'a ra xí'in yisi sɨni ña. ³ Ta xá'a ña ndeé ndó'o tɔLázaro, náki'va ra ñaMaría xí'in ñaMarta ti'vi ná ñii tɔ xika chiño noɔ ná, kuɔ'an ra noɔ tɔJesús, ña ká'an ra xí'in ra. Ta nixaa ra, ta káchí ra saá:

—Tata, vitin ndeé ní ndó'o tɔa tɔ kúu tɔ ki'vi ini mji ún xini ún —káchí tɔyó'o xí'in tɔJesús.

⁴ Tá xini so'o tɔJesús ñayó'o, ta njka'an ra:

—Qn sɨví xá'a ña kivi tɔLázaro kúu ña ndeé ní ndó'o ra vitin. Ta ña ndeé ní ndó'o ra kúu xá'a ña kuɔ'a ní nɨvi chinóo síkón na ñatɔ'ó Ndios, ta ñii kiva saá chinóo síkón na ñatɔ'ó yi'i, tɔa tɔ kúu Sɔ'ya Ndios.

⁵ Ta taJesus kí'vi ní ini ra xíni ra ñáMarta xí'in kí'vi ñá ñáMaría, xí'in kí'va ná taLázaro. ⁶ Ta kivi xini so'o ra ndí ndeé ní ndó'o taLázaro, ta saá ni, kindo ka ra ovi ka kivi noq yoo ra. ⁷ Tá ñiya'a ovi kivi yó'o, ta ñika'an ra xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Vitin kee yó ndikó tuku yó ko'on yó ñoo estado Judea —káchí ra.

⁸ Ta naxíka xí'in ra ñika'an na, káchí na saá:

—Tata Rabí, sakán lo'o kivi ñiya'a, naná'no noq najudío na ndóo ñoo estado Judea, salo'o kuiti, ta ka'ni na yó'ó xí'in yuu, níkuu. ¿Ndaqhun kóni ún ndikó tuku yó ñoo yó'o? —káchí na.

⁹ Ta ndakuijn taJesus, ñika'an ra xí'in na:

—¿An on ndixa uxu ovi hora kómí ñii ndivi ña yé'e ño'o? Ta ta ta xíka ndivi, on vása káchí'i xa'a ra ña'a, chí va'a yé'e ño'o noq yichí xíka ra. ¹⁰ Ta ta ta xíka ñoo naa, tayó'o káchí'i xa'a ra ku'a'a ní ña'a, chí on ko'ó ño'o ye'e yichí noq ku'a'an ra —káchí taJesus xí'in naxíka xí'in ra.

¹¹ Ta saá ñika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Taa tamigo yó taLázaro kísin ra vitin, ta ko'on i ña sanakáxin i ini ra.

¹² Ta saá ndakuijn naxíka xí'in ra, ñika'an na:

—Tata, tá ta kísin kúu ra, ta saá kúndaq ini yó ndí ta xa ku'a'an nduva'a kúu ra —káchí na.

¹³ Nayó'o on vása kúndaq ini na ña ká'an taJesus, chí kóni kachí ra ñixi'i taLázaro, ta nayó'o xáni sijní na ndasaá kuiti kísin taLázaro. ¹⁴ Ta saá taJesus ñika'an káxin ra xí'in na, káchí ra saá:

—TaLázaro xa ñixi'i ra. ¹⁵ Ta kúsiñ ini ña on vása ní-xiyo i xí'in taLázaro kivi ñixi'i ra, chí ña ndó'o ra saá kúu ñava'a xa'a mji ndó. Saá chí ñayó'o chindeé ña mji ndó ña kandixa va'a ndó yi'i. Ta ko'yo vitin koto yó noq kándú'u ra —káchí taJesus xí'in na.

¹⁶ Ta ñii taxíka xí'in taJesus naní ra Tomás, ta kúu ta sakunaní na taKuátí, ñika'an ra xí'in inka naxíka xí'in taJesus:

—Va'a ko'on ndi'i yó xí'in ra xa'a ña kivi yó xí'in ra —káchí ra.

To'on yó'o ká'an ña ndi'i ñivi na kándixa taJesus

kutaku ndino'o na ndi'i saá kivi

¹⁷ Tá ñixaq na ñoo Betania, ta xini so'o taJesus ña xa ñiya'a komi kivi ñinduxun taLázaro yó'o. ¹⁸ Ta ñoo Betania yó'o nákaq yatin ña ñoo Jerusalén, ñii unj kilómetro kúu ñaxíka. * ¹⁹ Ta ku'a'a ní najudío xa kixaq na ñoo Betania yó'o, chí nayó'o kóni na chikaq na ndeç ini ñáMaría xí'in ñáMarta, chí kúchuchú ní ini náyo'o xa'a ña ñixi'i taqi'va náña'a yó'o. ²⁰ Tá kixaq ñivi nda'oto'on na ndí vaxi taJesus, ta xini so'o ñáMarta to'on yó'o, ta kee ñá ku'a'an ña nakutá'an ñá xí'in ra. Ta ñáMaría kindo ñá ve'e. ²¹ Ta ñixaq ñáMarta noq taJesus, ta ñika'an ñá xí'in ra, káchí ñá saá:

—Tata, tá ñixiyo ún xí'in ndi yó'o, níkuu, ta on kivi taqi'va i. ²² Ta saá ni, vitin kúndaq ini i ndí Ndios ndixa taxi ra nda'a ún nda kúu ka ñava'a ndukú ún noq ra —káchí ñáMarta xí'in taJesus.

²³ Ta ndakuijn taJesus, ñika'an ra xí'in ñá, káchí ra saá:

—Taa taqi'va ún natakú ra —káchí ra.

²⁴ Ta ndakuijn ñáMarta:

—Xa xini i ndí ndixa natakú ra, ta ñayó'o kundivi kivi sondí'i ñoyívi, chí kivi saá ndi'i ñivi na ñixi'i natakú na —káchí ñá xí'in ra.

²⁵ Ta ndakuijn taJesus, ñika'an ra saá:

* **11:18** Unj kilómetro kúu xa'on estadio.

—Yi'i kúu ndee ña táxi natakú nivi na nixi'i, ta yi'i kúu ndee ña táxi kutakú ndino'o nivi. Ndi'i nivi na kándixa yi'i, vará kixaa ñii kivi ña kivi na, ta nayó'o ndixa kutakú ndino'o na ndi'i saá kivi vaxi. ²⁶ Ta ndi'i nivi na kúu na táku ndino'o chi kándixa na yi'i, nayó'o nda ñii kivi on ndi'i xa'a na. ¿An kándixa ún to'on yó'o ña ká'an xi'in ún? —káchí taJesús xi'in ñaMarta.

²⁷ Ta ndakuijn ña, nika'an ña:

—Ndixa, Tata, kándixa j to'on ká'an ún, ta kándixa j yó'o kúu Cristo, Sa'ya Ndios, ta ta xindati ndi ña ti'vi Ndios, ta vitin xa kixaa ra ñoyívi yó'o —káchí ñaMarta xi'in taJesús.

To'on yó'o ká'an ña taJesús xáku ra noq ninduxun taLázaro

²⁸ Ta saá ndikó ñaMarta kuano'o ña, ta naxaa ña ve'e ña. Ta kana ña ki'vi ña ñaMaría kixi ña noq ña, ta nika'an se'é ña xi'in ñáyó'o, káchí ña saá:

—TaMaestro kixaa ra yatin noq ñoo yó'o, ta kána ra yó'o ko'on ún noq ra —káchí ña.

²⁹ Tá xini so'o ñaMaría to'on yó'o, ta kama ní ñakundichi ña, ta kee ña ku'aan ña noq yóo taJesús. ³⁰ Ta taJesús on ta'an ka ki'vi ra ñoo Betania, ta yoo ka ra mji xiiña noq ñakutá'an ñaMarta xi'in ra. ³¹ Ta najudío na xa kixaa ndoo ve'e noq táku ñaMaría xi'in ñaMarta xa'a ña chika na ndee ini náyó'o, xito na kama ní ñakundichi ñaMaría, ta kee ña ku'aan ña, ta saá kee na ku'aan na sata ña, chi xani sini na: “Ku'aan ña noq ninduxun taLázaro ña kuaku ña xa'a ra”, saá xani sini na.

³² Ta nixaa ñaMaría noq yóo taJesús, ta xikuxiti ña xa'a ra, ta nika'an ña xi'in ra, káchí ña saá:

—Tata, tá nixijo ún xi'in ndi yó'o, níkuu, ta on kivi tak'va j —káchí ña.

³³ Tá xito taJesús xáku ní ñaMaría, ta xáku ní natá'an ña na kixaa xi'in ña, ta saá ña xito ra yó'o nda sakanda ña ini ra, ta nita'vi ní ini ra. ³⁴ Ta nindaqa to'on ra na, káchí ra saá:

—¿Mikía sanduxun ndó ta nixi'i?

Ta ndakuijn na, nika'an na:

—Na'a, ko'on ún xi'in ndi ta koni ún noq ninduxun ra —káchí na.

³⁵ Ta taJesús kixá'a ra xáku ní ra. ³⁶ Ta sava najudío na ndoo yó'o, nika'an xi'in ta'an na, káchí na saá:

—Koto ndó, ndee ní ki'vi ini ra xini ra ta ta nixi'i —káchí na, ká'an na.

³⁷ Ta inka na ká'an xi'in ta'an na, káchí na saá:

—Tayó'o sanda'a ra nduchux noq takuáa. ¿Ndachun on vása ní-xiyo ra ña chindee ra taLázaro ña on kivi ra, níkuu? —káchí na.

To'on yó'o ká'an ña xa'a taJesús sanatakú ra taLázaro

³⁸ Ta tuku nda mji níma taJesús kanda ña xi'in ña kúchuchú ní ini ra, ta ku'aan ra, ta nixaa ra noq yoo kavua noq ninduxun taLázaro. Ta xini ra ñii yuu ve'e ña ká'no ní, ña va'a ndási yu'u kavua yó'o. ³⁹ Ta nika'an taJesús xi'in nivi na yita yó'o, káchí ra saá:

—Tiin ndó yuu ña ndási yu'u kavua yó'o, ta sakuta'a ndó ña —káchí ra xi'in na.

Ta nika'an ñaMarta xi'in ra, káchí ña saá:

—On vá'a vitin, Tata, chi xa nixino komi kivi nixi'i ra, ta saá xa xá'an tá'yí ní ra vitin —káchí ña.

⁴⁰ Ta nika'an taJesús xi'in ña, káchí ra saá:

—¿An ɔn vása náká'an ún ña nɪkə'an j xí'in ún, nana? Chi nɪkə'an j tá kandixa ún yí'j, ta saá koni ún ñavə'a ká'no ña táxi ña kuə'a ní nɪvi chinóo sikón na ñatɔ'ó Ndios —káchí ra xí'in ñá.

⁴¹ Ta saá səkuta'a na yuú ña ndási yu'u kavuə nɔɔ nɪnduxun taLázaro. Ta taɓesús nəkoto ndaa ra ñoyívi nɪno, ta nɪkə'an ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá j, táxa'vi ún chi xínj sɔ'o ún xə'a ña ndúkú j nɔɔ ún vitin.
⁴² Xínj va'a j ña ndi'i saá kɪvj xínj sɔ'o ún ña ká'an j xí'in ún, ta vitin ká'an j tɔ'on yó'o, saá chi kóni j ña kundaa ini nɪvi na yíta yó'o ndí yó'ó kúu tɔa ta tɪ'vi yí'j kɪxaa j —káchí taɓesús xí'in Ndios.

⁴³ Ta ndi'i nɪkə'an ra tɔ'on yó'o xí'in Ndios, ta xí'in ndi'i ndeɛ ra nɪkə'an ra xí'in taLázaro, káchí ra saá:

—Lázaro, keta ún, ta na'a ún yó'o —káchí ra.

⁴⁴ Ta saá taLázaro, tɔa tɔ xa nɪxi'j kúu ra, ta nətakú ra vitin, ta kɛta ra tɪxin kavuə, ta kɪxaa ra xɪkundichi ra nɔɔ nɪvi na yíta yó'o. Ta yíkí koñu taLázaro násúku ndaa ndi'i ña xí'in tikɔtɔ ña chisúku na ra kɪvj nɪnduxun ra. Ta sɪnj ra xí'in nɔɔ ra násúku ndaa ña xí'in inkə tikɔtɔ. Ta nɪkə'an taɓesús xí'in na:

—Ndaxin ndó ra nɔɔ tikɔtɔ ña nó'ni ra, ta saña ra ko'on ndíkə ra —káchí taɓesús xí'in nɪvi.

Tɔ'on yó'o ká'an ña naná'no nɔɔ najudío xikoo yu'ú na ndasaá koo ka'ni na taɓesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Ta saá najudío, na kuə'an xí'in ñáMaría nɪxaa na nɔɔ yóo taɓesús, xɪni na ñavə'a yó'o ke'é taɓesús ña sanataku ra taLázaro, ta kuə'a ní nayó'o kandixa na taɓesús. ⁴⁶ Ta inkə najudío yó'o kuə'an na, ta nɪxaa na nɔɔ nafariseo ta ndatɔ'on na xí'in na yukía ke'é taɓesús xí'in taLázaro. ⁴⁷ Ta nafariseo xí'in nasutɔ ná'no nɔɔ najudío kəna na nɪvi na kúu nachiño ná'no, na nəní Junta Suprema, ta nəkutá'an na. Ta saá kɪxaa na, ta ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukía ke'é yó vitin? Chi taɓesús yó'o ké'é ra kuə'a ní milagro. ⁴⁸ Táná taxi yó ña ke'é kə ra saá, ta ndi'i nɪvi kixá'a na kundikɔn na ra. Ta saá yɪyo ní sakaku ra kuəchi xí'in nagobierno ñoo Roma, ta kama ní nachiño ñoo Roma ti'vi na natropa ta sandi'i na xə'a ñaño yó Israel, ta ñii saá sandi'i na xə'a ve'e ñɔ'o ká'no ñoo yó —káchí na, ká'an na.

⁴⁹ Ta ñii sutɔ tətá'an naJunta Suprema yó'o, nəní ra Caifás, ta kuɪya yó'o xɪkuu ra tɔsutɔ ká'no nɔɔ ndi'i nasutɔ, ta nɪkə'an ndoso ra xí'in natá'an ra naJunta Suprema, káchí ra saá:

—¿An nakí'vi kúu ndó?, jchi ɔn vá'a xáni sɪnj ndó! ⁵⁰ ɔn vása kúndaɔ ini ndó ndí va'a kə kúu ña kɪvj ñii tɔa xə'a nɪvi ñoo yó, kɔtɔ ndi'i xə'a ndi'i yó ñaño Israel —káchí ra xí'in na.

⁵¹ Ta ɔn sɪvi sɪnj mɪj ra kúu ña kəku tɔ'on yó'o ña nɪkə'an ra saá, ta tɔ'on ña keɛ nɔɔ Ndios kúu ña. Saá chi chɪtónj Ndios tɔsutɔ ká'no kuu tɔa tɔ kə'an tɔ'on ña káchí ndí taɓesús kɪvj ra xə'a ndi'i ñaño Israel. ⁵² Ta ɔn sɪvi ndasaá kuiti xə'a ñaño Israel kúu ña kɪvj taɓesús, ta kɪvj ra xə'a nɪvi na táku ndi'i xiiña ñoyívi. Saá ke'é ra xə'a ña nakaya ra nɪvi na kúu sa'ya Ndios, na ndóo ndi'i saá xiiña nɔɔ ño'o, ña nduu na ñii ti'vi nɪvi xí'in ra. ⁵³ Ta kɪvj nəkutá'an naJunta Suprema yó'o, ta xikoo yu'ú na, ta chikaa ini na ka'ni na taɓesús.

⁵⁴ Ta ñakán taJesús on vása ní-xika tívi ká ra nõq ñivi, ta kee ra ñoo estado Judea yó'o, ta ñixaa ra ñii ñoo lo'o ñani Efraín, ña nákaa yatin nõq yóo yuku yichí. Ta kındoo ra yó'o xí'in naxíka xí'in ra.

⁵⁵ Ta saá xa yatin tóndaa kivi ña kasa ndivi najudío viko Pascua.† Ta kuá'a ní ñivi kee na ñoo na, ta kuá'an na ñoo Jerusalén. Ña si'na ká ta'an kana viko Pascua yó'o, kuá'an na xa'a ña kasa ndivi na ndayi ña ñitaa taMoisés kuyja xingá'a. Ndayi yó'o ká'an ña ndasaá ke'é na xí'in mji na ña koo ndii na nõq Ndios xa'a viko yó'o. ⁵⁶ Ta ñixaa na ñoo Jerusalén, ta ñandukú ní na taJesús ndiní xiiña ñoo Jerusalén yó'o. Ta ñakutá'an na yíta na ke'e yatin ye'é ve'e ño'o ká'no, ta ndáka to'on tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukia xáni sijní ndó? ¿Án xáni sijní ndó kixaa taJesús viko Pascua yó'o? —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

⁵⁷ Ta nafariseo xí'in nasutu ná'no nõq najudío xa si'na xa'nda chiño na nõq ñivi, káchí na saá:

—Tá yóo ñivi na xinjí mikia yóo taJesús, ta nayó'o xinjí ñó'ó ndatq'on na xí'in nachiño ná'no ña kuchiño tiin na ra —káchí naná'no yó'o, xa'nda chiño na.

12

*Tq'on yó'o ká'an ña xa'a ñaMaría
chikaa ña nduta xá'an támi xa'a tafesús
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)*

¹ Ta ñño kivi yachí ká on ta'an kixá'a viko Pascua, ta ndikó tuku taJesús kixaa ra ñoo Betania nõq yóo taLázaro. Ta taLázaro yó'o kúu taq ta xa ñixí'j, ta taJesús sanatakú ña'a ra. ² Ta ñixaa taJesús ñii ve'e nõq xakín na ñii viko lo'o ña kisa to'ó na taJesús. Ta ñaMarta xíka ña táxi ña xixi ñivi na ndóo viko yó'o, ta taLázaro kándú'u ra nõq yóo tón mesa, xixi ra xí'in taJesús. ³ Ta saá inká ñakí'va taLázaro ñaMaría, kixaa ña nõq yóo xa'a tafesús. Ní'i ña ñii yuyu ña sava litro* chútú ña xí'in nduta va'a tá xá'an támi, ñani rá nardo, tá yá'ví ní kúu rá. Ta ñaMaría chikaa ña rá xa'a tafesús, ta yákón ña xa'a ra xí'in yisj sijní ña. Ta siko ña xá'an támi nduta yó'o, ñixitá ní'nó ndi'i ña ini ve'e yó'o. ⁴ Ta ñii taxíka xí'in taJesús, ñani ra Judas Iscariote, sa'ya taSimón kúu ra, ta on vá'a kóni tayó'o xa'a ña ke'é ñaña'a yó'o saá. TaJudas yó'o kúu taq ta siko kuí'ná tafesús nda'a ñivi na saá ini xini ña'a. ⁵ Ta ñika'an taJudas, káchí ra saá:

—¿Ndachun on vása ní-sikó ña nduta yó'o xí'in ya'vi rá ña kúu unj ciento sj'un denario,† ta saní'i ña sj'un yó'o nda'a ñivi nandá'ví, níkuu? —káchí taJudas xí'in na.

⁶ Ta on sivi xa'a ña ndixa kí'vi ini ra xini ra ñivi nandá'ví kúu ña ñika'an taJudas saá, chí taJudas kúu taq ta ndiso chiño xí'in sj'un ña xinjí ñó'ó tafesús xí'in naxíka xí'in ra. Ta yóo sava kivi taJudas kisa kuí'ná ra lo'o sj'un yó'o. ⁷ Ta tafesús ndakuujn ra, ñika'an ra xí'in taJudas, káchí ra saá:

—On sandi'ún ñaña'a yó'o chí ñava'a ke'é ña xí'in j. Saá chí chikaa va'a ña nduta yó'o ña konj ñó'ó ña rá kivi vitin xa'a ña kasa ti'va ña yiki koñu j, chí xa yatin kixaa ña kivi j ta nduxun j. ⁸ Ta ndó'ó, ndi'i saá kivi yóo

† 11:55 Pascua najudío kána ña uxá kivi xa'a ña náká'an na ndasaá Ndios saqaku ra naxij síkuá na nõq ñaño Egipto kuyja xingá'a. * 12:3 Sava litro nduta kúu ñii libra. † 12:5 Ñii denario kúu sj'un ña kúu ya'vi ñii taq ta kisa chiño ñii kivi.

nandá'ví xí'in ndó, ta yí'j, salo'o ní ká kivi yóo j xí'in ndó —káchí tájesús xí'in nivi na ndóo viko lo'o yó'o.

Tq'on yó'o ká'an ña ndí kóni na ka'ni na tqLázaro

⁹ Kuá'a ní najudío xini so'o na ña kixaa tájesús ñoo Betania, ta kuá'an na koto na ra, ta ñii saá kóni na koto na tqLázaro taa tq xikuu tq ñixi'j, ta tájesús sanatakú ña'á ra. ¹⁰ Ta saá naná'no ñoo nasutu na kúu na xa yóo yu'ú ña ka'ni na tájesús, ta vitin ñakoo yu'ú nayó'o ña ka'ni na tqLázaro. ¹¹ Kóni na ka'ni na tqLázaro chi kuá'a ní najudío xa sandakoo na yichí nasutu yó'o, ta kixá'á na ndikón na sata tájesús, chi sanatakú ra tqLázaro.

Tq'on yó'o ká'an ña xá'a kivi ñikí'vi tájesús ñoo Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Ta ñitivi inka kivi, ta chútú ní nivi ñoo Jerusalén chi xa kóni kixá'á viko Pascua, ta nivi na nakutá'an yó'o xini so'o na vitin kixaa tájesús ñoo Jerusalén yó'o. ¹³ Ta saá kee na kuá'an na, ta xa'nda na ñoo nda'a tón yitón ñoo, ta ní'i na kuá'a ní ñoo yó'o, ta kuá'an na nakutá'an na xí'in tájesús yichí ñoo vaxi ra. Ta xí'in ndi'i ndee na, ñika'an na, káchí na saá:

—jNá kasa ká'no yó Ndios! jNá ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o, taa tq kixaa xí'in ndayí Ndios! jNá ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o taa tq kúu Rey, taká'no ñoo naIsrael! —káchí na, ká'an na.

¹⁴ Ta tájesús xa ñaní'i ra ñii burro lo'o ta yóso ra vaxi ra. Saá kisa ndivi ra ña káchí tq'on Ndios ña ñtaa na xina'á, ña káchí saá:

¹⁵ Qn kuyi'ví ndó, ñañoo Jerusalén.

Koto ndó, yó'o vaxi taa tq kúu Rey ñoo ndó, vaxi ra yóso ra ñii burro lo'o, saá káchí tq'on Ndios ña ñtaa na xina'á.

¹⁶ Ta naxíka xí'in tájesús on vása ní-kundaa ini na yukia kóni kachí ndi'i ña xito na yó'o. Ta saá ni, kivi ndi'i kundivi ña ñixi'j tájesús ta ñatakú ra ta ndikó ra ndaa ra ñoyívi ñino, tãnda saá ñaká'an na tq'on Ndios ña ñtaa na xina'á xa'a tájesús. Ta saá kundaa ini na ndí ndi'i ña ke'é nivi xí'in tájesús kúu ña kisa ndivi na tq'on Ndios yó'o.

¹⁷ Ñixiyo kuá'a ní nivi na xini tájesús kivi sanatakú ra tqLázaro. Chi tq xa ñixi'j xikuu ra, ta ñinduxun ra tixin kavua, ta saá kixaa tájesús, ta kana ra tqLázaro xí'in kivi ra, ta sanatakú ña'á ra. Ta nivi na xini ñayó'o xata ní'no na tq'on xa'a ñava'a yó'o ke'é tájesús. ¹⁸ Ñakán kía ndi'i nivi na xini so'o tq'on yó'o, kee na kuá'an na ña nakutá'an na xí'in tájesús yichí ñoo vaxi ra ña kixaa ra ñoo Jerusalén. ¹⁹ Ta xa'a ñayó'o nafariseo ñika'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—jNda manj kúu ña ndukú yó kundeé yó ñoo tayó'o! jKoto ndó! Ndi'i saá nivi ñoyívi yó'o ndikón na sata tájesús vitin —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

Tq'on yó'o ká'an ña nivi na inka ñoo ñandukú na tájesús

²⁰ Ta sava nivi na kixaa ñoo Jerusalén ña kasa tq'ó na Ndios viko Pascua kúu na inka ñoo, ta ká'an na tq'on griego. ²¹ Ta sava nagriego yó'o kixaa na kúu ñii taxíka xí'in tájesús tq ñani Felipe, taa tq kee ñoo Betsaida estado Galilea kúu ra. Kixaa nagriego ñoo tqFelipe yó'o, ta ñika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—Tata, kóni ndi koto ndi tájesús —káchí na xí'in ra.

²² Ta taFelipe nixa'ʔan ra ndatʔ'on ra xí'in inkʔa taxíka xí'in taJesús, ta naní Andrés, ta ndioʔvi na saá kee na kuʔ'ʔan na, ta nixaʔ na nʔʔ taJesús ña ndatʔ'on na xí'in ra xʔ'a'ʔ ña kóni nagriego yó'o. ²³ Ta ndʔakuijn taJesús, nixa'ʔan ra saá:

—Xa kíxaʔ yatin ní kivi' ña yi'j, ʔa ʔa kixi nʔʔ Ndios, kasa ndivi'j chiño ká'no, ta xʔ'a'ʔ ñayó'o Ndios kasa ká'no ra yi'j, ta kanóo síkón ñatʔ'ó'j. ²⁴ Ta ña ndixa ndʔʔ ká'ʔan'j xí'in ndó tá yóo ñii ndikʔjn trigo, ta tá ʔn chi'i nivi'j ndikʔjn yó'o, ta kindʔo mató'ón ña. Ta saá ni, tá chi'i nivi'j ndikʔjn trigo yó'o tixin ño'ʔ, ta saá ndixa ʔ'vi sʔʔ ña, ta nduʔʔ ña ta kua'no ña, ta nduu ña kuʔ'a'ʔ ní ndikʔjn trigo. Ta ndʔʔʔn yóo ndikʔjn trigo ña chi'i nivi'j tixin ño'ʔ saá yóʔ'j chi xín'j ñó'ó kivi'j, ta nduxun'j, ta natakuj. Ta xʔ'a'ʔ ña kundo'o'j saá, kua'ʔa'ʔ ní nivi'j kutakuj na xí'in Ndios. ²⁵ Ta ndʔʔʔn yi'j táxi xí'in mji'j ña kasa ndivi'j ña kóni Ndios, ñii k'i'va saá nivi'j na ndíʔon yich'j, xín'j ñó'ó na taxi xí'in mji'j na ña ke'é na ña kóni Ndios. Chi ndi'i nivi'j na ndasaá kuiti kusi'j ini kutakuj va'a ñoyívi yó'o, nayó'o ndaño'ó na nʔʔ Ndios. Ta ndi'i nivi'j na ʔn vása ndi'i ní ini xʔ'a'ʔ ña kutakuj va'a na ñoyívi yó'o, nayó'o kúu na nani'i yich'j ndʔʔ ña va'a kutakuj na xí'in Ndios. ²⁶ Ndi'i nivi'j na kóni kasa chiño nʔʔ'j, xín'j ñó'ó kundikʔon na yich'j, ta saá ndʔʔʔn yóo ña ké'é'j, saá ke'é na. Ta Yivá'j Ndios kasa ʔ'ó' ra ndi'i nivi'j na kúu na kísa chiño nʔʔ'j.

Tʔ'on yó'o ká'ʔan ña taJesús ndatʔ'on ra xí'in nivi'j ndasaá koo ña kivi'j ra

²⁷ 'Ta vitin ndi'i ní ini'j, ta xáni ní ini'j yukíʔa kʔ'ʔan'j xí'in Ndios. ¿ʔN ndukuj nʔʔ Yivá'j Ndios ña sakʔku ra yi'j nʔʔ ña xʔ'vi ní? Ó'on, ʔn kʔ'ʔan'j saá, chi xʔ'a'ʔ ña kasa ndivi'j chiño yʔ'vi ní, ndʔ kivi'j kúu ña kixʔʔ'j ñoyívi yó'o —káchi taJesús.

²⁸ Ta saá nixa'ʔan taJesús xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá'j, vitin kasa ndivi'j un chiño xʔ'a'ʔ ña kasa ká'no nivi'j yó'o ta chinóo síkón na ñatʔ'ó' un —káchi taJesús xí'in Ndios.

Ta saá xini'j sʔ'o' ra ʔʔʔi ʔ'ʔon Ndios ña kixi ñoyívi nino ña nixa'ʔan ña, káchí ña saá:

—Xa kisa ndivi'j chiño ká'no ña kisa ká'no nivi'j yi'j, ta chinóo síkón na ñatʔ'ó'j, ta tuku inkʔa yich'j ke'é'j saá —káchi ʔ'ʔon nixa'ʔan ña xí'in ra.

²⁹ Ta nivi'j na ndóo xí'in taJesús xini'j sʔ'o' na ʔʔʔi yó'o, ta sava nivi'j xani sijn'j na ʔn ndá'yi sʔ'vi. Ta inkʔa na nixa'ʔan, káchí na:

—Ñii ángel ña kixi nʔʔ Ndios nixa'ʔan ña xí'in ra —káchi na, ká'ʔan na.

³⁰ Ta taJesús nixa'ʔan ra xí'in na:

—ʔn sivi'j xʔ'a'ʔ yi'j kúu ña nixa'ʔan ʔʔʔi yó'o, ta nixa'ʔan ʔʔʔi yó'o xʔ'a'ʔ ña chindee' ña ndó'ó ña ndixa kandixa ndó yi'j. ³¹ Vitin xa yatin kixʔʔ kivi'j ña kasa nani Ndios xʔ'a'ʔ kuʔchi nivi'j ñoyívi yó'o. Ta saá ñanimʔa ndiva'a ká'no, ña kúu ña xá'nda chiño nʔʔ nivi'j ñoyívi yó'o vitin, Ndios sakana ra nima' yó'o kʔ'ʔon ña ke'e nʔʔ naa ní. ³² Ta yi'j, kivi'j ndani'j nivi'j yi'j nʔʔ síkón, ta xí'in ñayó'o ke'é'j ña ndi'i nivi'j kixʔʔ na nʔʔ'j —káchi taJesús xí'in na.

³³ Nixa'ʔan ra ʔ'ʔon yó'o ña ndatʔ'on ra xí'in nivi'j ña kundʔʔ ini na ndi' kivi'j ra nda'ʔa tón cruz. ³⁴ Ta ndʔakuijn nivi'j, nixa'ʔan na, káchí na saá:

—Xa kʔ'vi ndi' ʔ'ʔon Ndios ña nita'a na ku'ya xina'á' ña káchí xʔ'a'ʔ Cristo, ʔʔa ʔ' ti'vi Ndios. Ta ʔ'ʔon yó'o káchí ña ndi' Cristo kutakuj na ndi'i saá kivi'j ña va'xi. Ta yó'o káchí un ndi' ndani' na ʔʔa ʔ' kixi nʔʔ Ndios, ta sandaa na ra nda'ʔa tón cruz. Ta, ¿yu kúu ʔʔa ʔ' ká'ʔan un xʔ'a'ʔ, ʔ' káchí un kúu ʔʔa ʔ' kixi nʔʔ Ndios? —káchi na xí'in ra.

35 Ta ndakuijn tãJesús, nĩkã'ãn ra xí'in na:

—Ndatán yóo ño'õ ndino'o yé'e, saá yóo j, ta salo'o kuiti kã kivi yóo j xí'in ndó. Xíni ñó'ó kundikõn ndó yichij ña yé'e ndino'o, kõtõ ñii kama naki'in yichij ña naa ndó'ó. Chi nivi na xĩka yichij naa õn vása xíni nayó'o míchĩ kuã'ãn na. 36 Yij'ĩ kúu Ño'õ ndino'o yé'e, ta vitin kivi ña yóo kã j xí'in ndó, xíni ñó'ó kandixa ndó yij'ĩ. Ta saá nduu ndó nivi na kuã'ãn yichij nõõ yé'e Ño'õ ndino'o —káchĩ tãJesús xí'in na.

Ta ndij'ĩ nĩkã'ãn ra saá, ta kee ra kuã'ãn ra, ta nĩxaa ra ñii xiiña nõõ chĩse'é xí'in mji ra kõtõ naní'ĩ nanjivi ra.

Tõ'on yó'o kã'ãn ña kuã'ã ní najudío nĩ-xiin na kandixa na tãJesús

37 Vará tãJesús xa ke'é ra kuã'ã ní milagro xini nivi, ta saá ni, nĩ-xiin na kandixa na ra. 38 Ta xí'in ña õn kandixa na ra, kĩa ndivi na ña nĩkã'ãn tõ'on Ndios ña nĩtaa tãprofeta Isaías kujyã xĩnã'á, ña káchĩ saá:

Yivá yó Ndios, lo'o ní nivi kãndixa na tõ'on ún ña ndatõ'on j xí'in na.

Ni õn vása ní-kundãã ini na ndí xí'in ndeẽ mji ún kúu ña kĩa ndivi j ndi'ĩ chiño ná'no ña xini na,

káchĩ tõ'on ña nĩtaa tãIsaías xĩnã'á. 39 Vitin kĩa ndivi najudío yó'o ndatán yóo ña nĩtaa tãIsaías kujyã xĩnã'á, chi nĩ-kuchiño na kandixa na tãJesús. Ta inkã xiiña nõõ tõ'on Ndios ña nĩtaa tãIsaías xĩnã'á, káchĩ ña saá xã'ã nivi yó'o:

40 Õn vása ní-xiin na nakoni na ta kõ'õn na yichij ña kúu ñandãã,

ñakán kĩa Ndios tãxi ra ña nduu nayó'o ndatán yóo nivi nakuáá,

chi õn vása kúchiño na koni na ñandãã.

Ta xã'ã ña nĩ-xiin na kandixa na ñandãã, Ndios tãxi ra ña nduu toon ní kã ini na,

nduu na nivi na õn vása kúchiño kandixa ñandãã.

Ta xã'ã nivi yó'o, Ndios nĩkã'ãn ra, káchĩ ra saá:

“Ndã lo'o nĩ-xiin na nandikó ini na,

ta nĩ-xiin na kixi na nõõ j xã'ã ña sanda'a j na ña va'a kutakũ na yichij ndãã”,

káchĩ Ndios nõõ tõ'on ra ña nĩtaa tãIsaías kujyã xĩnã'á. 41 TãIsaías yó'o xĩkuu ñii tãprofeta tã nĩkã'ãn ndoso tõ'on Ndios kujyã xĩnã'á, ta xini ra ndi'ĩ ndeẽ ña livi kã'no ña kómĩ tãJesús ñoyívi ñino. Ta saá tãIsaías nĩtaa ra tõ'on yó'o, ña ndátõ'on xã'ã ña ndó'o tãJesús kivi tákũ ra ñoyívi yó'o.

42 Vará sava nachiño ná'no nõõ najudío kãndixa na tãJesús ndí ndixa kúu ra tã tã tĩ'ví Ndios, ta õn vása ní-xiin na kã'ãn na saá xí'in inkã nivi chi yí'vi na nõõ nafariseo. Saá chi nafariseo xa xã'nda chiño na ndí ndi'ĩ nivi na kãndixa ndí tãJesús kúu Cristo, tã tã tĩ'ví Ndios va'xi, nayó'o õn kuchiño kã na kĩ'vi na ini ve'e ño'õ sinagoga, káchĩ nafariseo. 43 Ndi'ĩ nivi na kúu na yí'vi kã'ãn ña kãndixa na tãJesús, nayó'o xáni sjinj na ndí ña ndãya'ví ní kã kúu ña kanóo va'a ñatõ'ó na nõõ nivi ñoyívi yó'o, ta xáni sjinj na lo'o ní ndãya'ví ña kúu ña kanóo va'a ñatõ'ó na nõõ Ndios.

Tõ'on yó'o kã'ãn ña ndí tõ'on tãJesús

kúu ña kasa nani xã'ã kuãchi nivi

44 Ta saá xí'in ndi'ĩ ndeẽ ra, tãJesús nĩkã'ãn ra xí'in nivi, káchĩ ra saá:

—Ta nivi na kãndixa yij'ĩ, nayó'o õn sjiví ñii laá mji j kãndixa na, ta kãndixa na Ndios, tã tã tĩ'ví yij'ĩ kixãã j. 45 Ta nivi na xini yij'ĩ, nayó'o xini na Yivá j Ndios, tã tã tĩ'ví yij'ĩ kixãã j. 46 Yij'ĩ kúu Ño'õ ndino'o yé'e ñoyívi yó'o. Ta ndi'ĩ nivi na ndixa kãndixa yij'ĩ, nayó'o õn kõ'õn kã na yichij

noq naa. ⁴⁷ Ta ndi'i nivi na kuiti xinj so'o to'on ña ká'an j, ta on xjin na kasa ndivi na ña, ta on sivi yij kúu taq ta kasa nani xa'a ña on vá'a ké'é nayó'o. Saá chi on sivi xa'a ña kasa nani j xa'a kuachi nivi kúu ña kixaa j ñoyivi yó'o, ta xa'a ña sakaku j nivi ñoyivi yó'o kúu ña kixaa j. ⁴⁸ Ta nivi na on xjin koni yij, ta ni on xjin na kandixa na to'on j, ta ndixa xa yóo ña kasa nani xa'a kuachi nayó'o. Chi tá kixaa kivi sondi'i ñoyivi yó'o, ta mji to'on ña njka'an j xí'in nayó'o kasa nani xa'a kuachi na ña kúu ña on vása ní-xiin na chikaa so'o na to'on yó'o. ⁴⁹ Chi xí'in ndayí Yivá j Ndios ká'an j to'on ña ndát'o'on j xí'in ndó. Ta on sivi ndasaá kuiti to'on mji j kúu ña ká'an j. Saá chi Yivá j Ndios kúu taq ta ti'vi yij kixaa j, ta xa'nda chiño ra ndá to'on kúu ña ka'an j xí'in ndó, ta xa'nda chiño ra yu kúu ña saná'a j ndó'o. ⁵⁰ Ta yij, xinj va'a j ndi ña xa'nda chiño Yivá j Ndios kúu ña táxi kutaku ndino'o nivi ndi'i saá kivi. Ta ñii ki'va ndatán yóo to'on ña xa'nda chiño ra ka'an j, saá ká'an j xí'in nivi —káchí taJesús xí'in na.

13

To'on yó'o ká'an ña naqata taJesús xa'a ñii ñii naxíka xí'in ra

¹ Ta on ta'an ka kixá'a kana viko Pascua,* ta taJesús xinj ra ña xa yatin ní tondaa kivi ña kee ra ñoyivi yó'o, ta ndikó ra no'o ra noq yóo Yivá yó Ndios. Ndi'i saá kivi taJesús xa kí'vi ní ini ra xini ra nivi na kándixa ña'a ñoyivi yó'o, ta vitin kixaa kivi ña saná'a ra na ndasaá ndixa ndeé ní kí'vi ini ra xini ra na, chi nda lo'o on ndi'i ña kí'vi ini ra xini ra na.

² Ta xikuaa ní, xa kóni kunaa kúu ña, ta saá yóo taJesús xixi ra xí'in naxíka xí'in ra. Ta ñanimã ndiva'a ká'no xa chikaa ña ini taJudas Iscariote, sa'ya taSimón, ña nataxi ra taJesús nda'a nivi na sáa ini xini ña'a. ³ Ta taJesús kúndaa ini ra ndi Yivá ra Ndios xa taxi ra nda'a ra ndi'i ndayí noq ndi'i ña yóo, ta xinj taJesús ña kixi ra noq Ndios ta vitin yaxhi ní ndikó ra no'o ra. ⁴ Ta saá naqundichi ra ta tava ra tikoto káni ña kánóo sata tikoto ndixin ra, ta chinóo va'a ra ña ñii xiiña, ta saá katón ra ñii toalla toko ra. ⁵ Chikaa ra takuii ini ñii ka ña kónó ini, ta kixá'a ra nakata ra xa'a ñii ñii taxíka xí'in ra. Ta xí'in toalla yákón ra xa'a ñii ñii tayó'o.

⁶ Tá kixaa ra noq yóo xa'a taSimón Pedro, ta njka'an taPedro xí'in ra:

—Tata, yó'o kúu taq taká'no noq j. ¿Án nakata ún xa'a j?

⁷ Ta ndakuijn taJesús, njka'an ra:

—Vitin on vása kúndaa ini ún yukia kóni kachí ña ké'é j yó'o, ta ñii kivi vaxi kúndaa va'a ini ún xa'a ñayó'o —káchí taJesús xí'in taPedro.

⁸ —On vá'a saá, Tata —káchí taPedro xí'in taJesús —nda ñii kivi on taxi j nakata ún xa'a j —káchí ra.

Ta ndakuijn taJesús, njka'an ra xí'in ra:

—Tá on taxi ún nakata j xa'a ún, ta on kuchiño ka ún kuu ún taq ta ndikon yij —káchí taJesús xí'in ra.

⁹ Ta ndakuijn taPedro, njka'an ra:

—Tá saá yóo ña ká'an ún, Tata, ta va'a ka on nakata ún ndasaá kuiti xa'a j, ta nakata ún nda nda'a j tandá sinj j —káchí taPedro xí'in taJesús.

¹⁰ Ta ndakuijn taJesús, njka'an ra:

* **13:1** Pascua najudío kána ña uxá kivi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios sakaku ra naxji síkuu na noq ñaño Egipto kuyá xing'a.

—Ndi'i n̄vi na xa ch̄ichi takuif, na xa yóo ndii ndi'i s̄aṭa koñu kúu nayó'o, ta ndasaá kuiti x̄in̄i ñó'ó ndoo xa'á na. Ta ndó'ó, nan̄vi ndii kúu ndó, ta saá ni, ɔn s̄ivi ndi'i ndó kúu n̄vi ndii —káchí ra x̄i'in na.

¹¹ N̄ika'an ra saá x̄i'in na, chi x̄in̄i ra yu kúu ṭa ṭa nataxi kuí'ná ña'á nda'á n̄vi na s̄aá ini x̄ini ña'á.

¹² Tá ndi'i n̄akata ra xa'á naxíka x̄i'in ra, ta n̄akundixin ra tikotɔ ra, ta tuku n̄akoo ra noɔ yóo tón mesa, noɔ x̄ixi ra x̄i'in na. Ta saá n̄indaṭka tɔ'on ra na, káchí ra saá x̄i'in na:

—¿An kúndaṭa ini ndó yukíṭa kóni kachí ñachiño ke'é j̄ ña n̄akata j̄ xa'á ndó? ¹³ Chi ndó'ó káchí ndó ȳi'j̄ kúu ṭaKá'no noɔ ndó, ta káchí ndó x̄i'in j̄ kúu j̄ ṭaMaestro ndó, ta ñandaṭa kúu ña káchí ndó saá. ¹⁴ Ta xa'á ña kúu j̄ ṭaMaestro ndó, ta xa'á ña kúu j̄ ṭaKá'no noɔ ndó, ndixa x̄in̄i ñó'ó kasa ndivi ndó chiño ndaṭan yóo ña k̄isa ndivi j̄ x̄i'in ndó, ṭanda kasa n̄no k̄a x̄i'in m̄ji ndó ta saá koo ti'va ndó nakata ndó xa'á tá'an ndó. ¹⁵ Saá chi xa ch̄indú'uj̄ ña ke'é yó'o ña saná'a j̄ ndó'ó, ta ñii k̄i'va saá x̄in̄i ñó'ó ke'é ndó x̄i'in tá'an ndó. Ȳi'j̄ k̄isa n̄no x̄i'in m̄ji j̄ xa'á ña chindeé j̄ ndó'ó, ta ñii k̄i'va saá x̄in̄i ñó'ó kasa n̄no x̄i'in m̄ji ndó xa'á ña chindee tá'an ndó.

¹⁶ Ña ndixa ndaṭa kúu tɔ'on yó'o: Nda ñii ṭamozo ɔn vása kúu ra ṭa ká'no k̄a noɔ ṭa xá'nda chiño noɔ ra, ta nda ñii ṭa ṭa tí'ví ṭapatrón ko'ɔn chiño noɔ ra, ɔn vása kúu ṭayó'o ṭa ká'no k̄a noɔ ṭapatrón ṭa ṭi'ví ña'á ko'ɔn ra chiño. ¹⁷ Ta ndó'ó, tá ndixa kúndaṭa ini ndó tɔ'on yó'o, ta saá ná kunakaṭa ñas̄ij̄ ini ndó xa'á ña k̄isa ndivi ndó ña.

¹⁸ 'On vása ká'an j̄ saá xa'á ndi'i ndó, chi x̄in̄i va'a j̄ ini ñii ñii ndó'ó na kúu n̄vi na n̄akaxin j̄. Ta yóo tɔ'on Ndios ña n̄ṭaa na kuȳa x̄ina'á, ña káchí saá: “Ñii ṭa ṭa yóo x̄ixi s̄iṭa va'a x̄i'in j̄, vitin ṭayó'o ndu'u ra ṭa s̄aá ini x̄ini ȳi'j̄”, káchí tɔ'on Ndios. Ta ndi'i tɔ'on Ndios yó'o x̄in̄i ñó'ó kundivi ña. ¹⁹ Ndaṭo'on j̄ ñayó'o x̄i'in ndó vitin ña ɔn ṭa'an k̄a kundivi ña. Ta saá tá kixaa k̄iv̄i ña kundivi ndi'i ñayó'o, ta kandixa ndó ndí Ȳi'j̄ Kúu j̄ ṭa ṭa k̄ixi noɔ Ndios.† ²⁰ Ña ndixa ndaṭa ká'an j̄ x̄i'in ndó, ndi'i n̄vi na náki'in va'a n̄vi na ṭi'ví j̄ ko'ɔn chiño noɔ j̄, ña ke'é na saá kóni kachí ña náki'in va'a na ȳi'j̄. Ta ndi'i n̄vi na náki'in va'a ȳi'j̄, ña ke'é na saá kóni kachí ña náki'in va'a na Ndios, ṭa ṭa ṭi'ví ȳi'j̄ va'xi j̄ —káchí ṭaJesús x̄i'in na.

Tɔ'on yó'o ká'an ña

ṭaJesús ká'an ra ndí ñii ṭa s̄ikó kuí'ná ña'á ra

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ Ta saá ṭaJesús kónó ní nákaṭa ña ndi'i ní ini ra, nda sákisin ña nimaṭa ra, ta n̄ika'an ra x̄i'in naxíka x̄i'in ra:

—Ña ndixa ndaṭa ká'an j̄ x̄i'in ndó vitin ndí ñii ndó'ó kúu ṭa ṭa s̄ikó kuí'ná ȳi'j̄ ta nataxi ra ȳi'j̄ nda'á n̄vi na s̄aá ini x̄ini ȳi'j̄ —káchí ra x̄i'in na.

²² Ta naxíka x̄i'in ra n̄akoto na noɔ tá'an na, ta x̄áni s̄in̄i na yu kúu ṭa ṭa ká'an ṭaJesús xa'á. ²³ Ta ñii ṭaxíka x̄i'in ṭaJesús, ṭa kúu ṭa kí'vi ní ini ṭaJesús x̄ini ra, yóo yatin ra s̄in̄i ṭaJesús, ²⁴ ta ṭaSimón Pedro n̄ixika nda'á ra noɔ ṭayó'o ña ndaṭa tɔ'on ra ṭaJesús yu kúu ṭa ṭa ká'an ra xa'á. ²⁵ Ta saá ṭayó'o nd̄ikó koo ra ta n̄akoto na noɔ ṭaJesús, ta n̄indaṭka tɔ'on ña'á ra, káchí ra saá:

—¿Yu kúu ṭa ṭa ká'an ún xa'á, Tata? —káchí ra.

²⁶ Ta ndaṭkuin̄ ṭaJesús, n̄ika'an ra:

—Kúu ra ṭa ṭa taxi j̄ nda'á s̄iṭa va'a ña chindaxin j̄ yó'o —káchí ṭaJesús.

† 13:19 Tɔ'on hebreo ña káchí “Ȳi'j̄ Kúu j̄” kúu k̄iv̄i Ndios ndino'o.

Ta ch̄indaxin ra s̄it̄a va'a ta tax̄i ra ña nda'a taJudas Iscariote ta kúu sa'ya taSimón. ²⁷ Ta taJudas na'ki'in ra s̄it̄a va'a yó'o, ta x̄ixi ra ña, ta saá x̄and̄ik̄on ñan̄im̄a ndiv̄a'a ká'no nan̄i Satanás n̄ik̄i'vi ña ini ra. Ta taJesús n̄ik̄a'an ra x̄i'in ra:

—Va'a kama kasa ndivi ún chiño ña ch̄ikaq̄ ini ún ke'é ún —káchí ra x̄i'in taJudas.

²⁸ Ta nda ñii nax̄ika x̄i'in ra na ndóo x̄ixi noq̄ mesa, on vása kúndaq̄ ini na ndachun n̄ik̄a'an taJesús saá x̄i'in taJudas. ²⁹ Saá ch̄i taJudas kúu ta ndiso chiño x̄i'in s̄i'ún ña s̄ata na ña x̄ini ñó'o taJesús x̄i'in ndi'i nax̄ika x̄i'in ra, ta saá sava na x̄ani s̄inj̄ na ndí taJesús ká'an ra x̄i'in taJudas ña ko'on ra sata ra ña kon̄i ñó'o na xa'a viko Pascua, án ká'an ra x̄i'in taJudas ña taxi ra lo'o s̄i'ún nda'a n̄ivi na kúu nandá'vi. ³⁰ Tá ndi'i x̄ixi taJudas s̄it̄a va'a ña tax̄i taJesús nda'a ra, ta kee ra ku'a'an ra ke'e. Ta xa ñóo ní kúu ña.

*Tq'on yó'o ká'an ña xa'a ñii ndayí xaá,
xa'nda chiño taJesús noq̄ na kándixa ña'a*

³¹ Ta ndi'i kee taJudas, ku'a'an ra ke'e, ta n̄ik̄a'an taJesús x̄i'in na n̄ind̄oq̄ x̄i'in ra, káchí ra saá:

—Vitin kasa ndivi j̄ ñii ñava'a ká'no, ta xa'a ñayó'o n̄ivi kasa ká'no na ȳi'j̄ ta chinóo s̄ikón na ñat̄o'ó ȳi'j̄, ta ta x̄ixi noq̄ Ndios. Ta ñii k̄i'va saá kasa ká'no na Ndios ta chinóo s̄ikón na ñat̄o'ó ra, xa'a ñava'a ká'no yó'o ña kasa ndivi j̄. ³² Ndixa x̄i'in ñava'a ña kasa ndivi vitin, ȳi'j̄ chinóo s̄ikón j̄ ñat̄o'ó Ndios. Ta m̄ji Ndios chinóo s̄ikón ra ñat̄o'ó ȳi'j̄. Ta yach̄i ní kasa ndivi Ndios saá. ³³ Ta ndó'o, sa'ya m̄ji j̄, salo'o kuiti k̄iv̄i yóo ka j̄ x̄i'in ndó, ta vitin ndat̄o'on j̄ x̄i'in ndó ndat̄án yóo tq'on ña xa n̄ik̄a'an j̄ x̄i'in naná'no noq̄ najudío, k̄iv̄i n̄ik̄a'an j̄ x̄i'in na, kach̄i j̄ saá: “Nandukú ndó ȳi'j̄, ta on kuchiño ndó ko'on ndó noq̄ ko'on j̄”, saá kach̄i j̄ x̄i'in na, ta ñii k̄i'va saá ká'an j̄ x̄i'in ndó'o vitin. ³⁴ Ta vitin ndat̄o'on j̄ x̄i'in ndó xa'nda chiño j̄ noq̄ ndó ñii ndayí xaá, ña káchí saá: Ndixa kuki'vi ní ini ndó koni tá'an ndó. Ñii k̄i'va ndat̄án k̄i'vi ini j̄ x̄ini j̄ ndó'o, saá kuki'vi ní ini ndó koni tá'an ndó. ³⁵ Tá ndixa k̄i'vi ini ndó x̄ini tá'an ndó, ta xa'a ñayó'o ndi'i n̄ivi kundaq̄ ini na ndí ndó'o kúu n̄ivi na kándixa ȳi'j̄ ta ndik̄on ndó ȳi'j̄ —káchí taJesús x̄i'in na.

*TaJesús ndat̄o'on ra ndí taPedro ka'an ra un̄i yich̄i
ña on x̄inj̄ ña'a ra*

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Ta taSimón Pedro n̄ind̄ak̄a tq'on ra taJesús, káchí ra saá:

—Tata, ¿míchí ko'on ún?

Ta ndakuijn̄ taJesús, n̄ik̄a'an ra:

—Vitin on k̄iv̄i ko'on ún x̄i'in j̄ noq̄ ko'on j̄. Ta saá ni, tá ndi'i n̄iya'a ku'a'a ní k̄iv̄i, ta saá kuchiño ún ko'on ún noq̄ ko'on j̄ —káchí taJesús.

³⁷ Ta taPedro n̄ik̄a'an ra, káchí ra saá:

—Tata, ¿ndachun on k̄iv̄i ko'on j̄ x̄i'in ún vitin? Chi ȳi'j̄, xa yóo ti'va j̄ nda k̄iv̄i j̄ noq̄ ún —káchí taPedro x̄i'in taJesús.

³⁸ Ta ndakuijn̄ taJesús, n̄ik̄a'an ra x̄i'in taPedro:

—¿Án ndixa k̄i'a xa yóo ti'va ún k̄iv̄i ún noq̄i? Ña ndixa ndaá ká'an j̄ x̄i'in ún vitin, tá on ta'an ka kana nduxú chée ñóo vitin, ta xa un̄i yich̄i n̄ik̄a'an ún x̄i'in n̄ivi ña on vása x̄inj̄ ún ȳi'j̄ —káchí taJesús x̄i'in taPedro.

14

*Tq'on yó'o ká'an ñii laq Jesucristo
kúu yichí ña xaq ñivi nqo yóo Ndios*

¹ Njka'an tajesús xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—Qn kundí'i ini ndó. Ndixa ndino'o ini ndó kandixa ndó Ndios, ta ndixa ndino'o ini ndó kandixa ndó yí'i. ² Ve'e Yivá j Ndios ñoyívi ñino ká'no ní ña. Yóo ku'a ní xiiña nqo va'a kutaku ndi'i ndó. Tá on sivi ñandaa kúu ña ká'an j xa'a ve'e Yivá j, níkuu, ta nda lo'o on ndato'on j saá xí'in ndó. Ta vitin ko'on j ña kasa ndivi j xiiña nqo va'a kutaku ndó. ³ Tá ndi'i kisa ndivi j xiiña nqo va'a kutaku ndó ve'e Yivá j, ta ndikó j ñoyívi yó'o ña naki'in j ndó'ó ta ko'on ndó xí'in j. Ta saá nda mji nqo táku j, ndó'ó kutaku ndó xí'in j ndi'i saá kivi. ⁴ Ndó'ó, xa xini ndó yichí ña ndasaá kuchiño xaq ndó nqo ko'on j —káchí tajesús xí'in naxika xí'in ra.

⁵ Ta ñii taxika xí'in tajesús, naní ra Tomás, njndaka tq'on ra, káchí ra saá:

—Tata, on vása xini ndi míchí ko'on ún, ta saá, ¿ndasaá koo kuchiño koni ndi yichí?

⁶ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xí'in ra:

—Yí'i kúu yichí ña kuchiño xaq ñivi nqo Ndios, ta yí'i kúu nqo káku ñandaa ndino'o, ta yí'i kúu ndee ña táxi kutaku ndino'o ñivi. On ko'o inka yichí ña kuchiño xaq ñivi nqo Ndios: ñii laq yí'i kúu yichí ña taxi xaq ñivi nqo Ndios ta kutaku na xí'in ra. ⁷ Ta ndó'ó, tá ndixa xini ndó yí'i, ta saá ndixa koni ndó Yivá j Ndios. Tānda vitin tānda ndi'i kivi vaxi, xa xini va'a ndó ra, ta xí'in nduchú nqo ndó xa xini ndó ra —káchí tajesús xí'in na.

⁸ Ta inka taxika xí'in tajesús, naní ra Felipe, njka'an ra, káchí ra saá:

—Tata, saná'a ún ndi'j ndasaá kuchiño koni ndi Yivá yó Ndios, ta ñayó'o kuiti kúu ndi'i ña xini ñó'ó ndi.

⁹ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xí'in ra:

—Xa ku'a ní kivi yóo j xí'in ndó, ta, ¿án on ta'an koni ún yí'i, tata? Ndi'i ñivi na xini yí'i, nayó'o ñii káchí xini na Yivá j. Ta saá, ¿ndachun ká'an ún xí'in j xini ñó'ó saná'a j ndó'ó ndasaá kuchiño koni ndó Yivá j? ¹⁰ ¿Án on ta'an kandixa ún ndi yí'i táku j ini Yivá j ta Yivá j táku ra ini mji j? Tq'on ña ká'an j xí'in ndó, on sivi ndasaá kuiti tq'on mji j kúu ña, chi tq'on Yivá j Ndios kúu ña. Saá chi Yivá j táku ra ini mji j, ta chiño mji ra kúu ña kisa ndivi j. ¹¹ Va'a kandixa ndó tq'on ña ká'an j xí'in ndó ndi yí'i táku j ini Yivá j ta Yivá j táku ra ini mji j. Tá on kivi kandixa ndó yí'i xa'a tq'on yó'o, ta va'a kandixa ndó yí'i xa'a milagro ñava'a ke'é j nqo ndó ña saná'a yu kúu j. ¹² Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó, ndi'i ñivi na kándixa yí'i kuchiño na ke'é na ñii ki'va ndatán yóo chiño ke'é j. Ta ndixa nayó'o ke'é na chiño ña ná'no ka nqo chiño ke'é j, chi yí'i ndikó j nqo Yivá j. ¹³ Ta ndó'ó na kándixa yí'i, tá xí'in ndayi kivi j, ndukú ndó ñava'a ña xini ñó'ó ndó, ta yí'i kasa ndivi j ndi'i ña ndukú ndó. Ta xa'a ña ke'é j saá, ñivi kasa ká'no na Yivá yó ta chinóo síkón na ñato'ó ra. ¹⁴ Tuku ká'an j xí'in ndó'ó na kúu ñivi na kándixa yí'i: Tá xí'in ndayi kivi j ndukú ndó ñava'a, ta yí'i kasa ndivi j ndi'i ña ndukú ndó nqo j —káchí tajesús.

*Tq'on yó'o ká'an xa'a Nima Ndios
koo ña xí'in ñivi na kándixa tajesús*

¹⁵ Ta tajesús njka'an ka ra xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta ndó'ó, tá kí'vi ini ndó xíni ndó yí'j, ta saá kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño j ñoq ndó. ¹⁶ Ta yí'j, ndukú j ñoq Yivá yó Ndios ta ndixa ti'ví ra Níma ña ñani “Níma ña chíkaa ndeē ini ñivi”, ta kutaku ña xí'in ndó ndi'i saá kivi ña vaxi. ¹⁷ Ta Níma yó'o saná'a ña ndó'ó ndasaá kuiti ña ndixa ndaā ndino'o. Ta ñivi na ndíkōn yichj ɔn vá'a ñoyívi yó'o ɔn vása kúchiño na naki'in na Níma yó'o, saá chí ɔn vása kúchiño koto na ña, ni ɔn vása xíni na ña. Ta ndó'ó, ñivi na kándixa yí'j, ndixa xíni ndó Níma yó'o, chí yóo ña xí'in ndó vitin, ta kivi ña vaxi kunakaā ña ini ñii ñii ndó'ó. ¹⁸ Ta yí'j, ɔn sandakoo mató'on j ndó'ó, ña kutaku ndó ndatán táku naválí xindá'ví na ɔn koq yivá si'í. Ta yí'j yachj ní ndikó j ta kixaa j ñoq ndó. ¹⁹ Tíxin ña salo'o kivi, ñivi na ndíkōn yichj ɔn vá'a ñoyívi yó'o, ɔn kuchiño ka na koto na yí'j. Ta ndó'ó, ɔn kundoo'ó ndó saá, chí ndixa koto ka ndó yí'j. Ta xa'a ña ndixa ndino'o táku j, ndó'ó ndixa ndino'o kutaku ndó. ²⁰ Kivi kundivi ñayó'o saá, ta ndó'ó ndixa kundaa ini ndó ndí yí'j táku j ini Yivá j, ta ndó'ó táku ndó ini yí'j, ta yí'j táku j ini ndó'ó. ²¹ Ndi'i ñivi na náki'in va'a ña xá'nda chiño j ñoq na, ta kisa ndivi na ña, nayó'o saná'a na ndí ndixa kúu na ñivi na kí'vi ini xíni yí'j. Ta ndi'i ñivi na kí'vi ini xíni yí'j, ta Yivá j Ndios ndixa kuki'vi ini ra koni ra nayó'o. Ta saá tuku yí'j ndixa kuki'vi ini j koni j nayó'o ta taxi xí'in mji j ñoq na, ña koni va'a na yí'j —káchi taJesus xí'in na.

²² Ta saá inkā taxika xí'in taJesus, ñani ra Judas (ta ɔn sivi taJudas Iscariote kúu tayó'o), njka'an ra xí'in taJesus, káchi ra saá:

—Tata, ¿ndachun taxi ún ndasaá kuiti mji ndj kuu ñivi na kuchiño koni va'a yó'ó? ¿Ndachun ɔn vása ke'é ún saá xí'in ndi'i ñivi ñoyívi yó'o ña kuchiño koni na yó'ó?

²³ Ta ndakuijn taJesus, njka'an ra xí'in ra:

—Ndi'i ñivi na kí'vi ini xíni yí'j, ñivi yó'o kasa ndivi na to'on j. Ta Yivá j Ndios kuki'vi ini ra koni ra nayó'o, ta Yivá j xí'in yí'j ndixa kixaa ndi j ñoq nayó'o, ta kutaku ndi xí'in na. ²⁴ Ta ñivi na ɔn vása kí'vi ini xíni na yí'j, nayó'o ɔn vása kisa ndivi na to'on j. Ta ɔn sivi ndasaá kuiti to'on yí'j kúu ña ká'an j, ta ndixa kúu ña to'on Yivá yó Ndios, ta ta ti'ví yí'j kixaa j.

²⁵ 'Ndi'i ñayó'o ndatō'on j xí'in ndó kivi yóo ka j xí'in ndó vitin. ²⁶ Ta kixaa kivi Yivá yó Ndios ti'ví ra Níma ña chíkaa ndeē ini ñivi, ta xí'in ndayí kivi j ti'ví ra Níma yó'o, ta kixaa ña kutaku ña ini ndó, ta saná'a ña ndó'ó ndi'i ña xíni ñó'ó kundaa ini ndó, ta sanaká'an ña ndó'ó ndi'i to'on ña njka'an j xí'in ndó.

²⁷ Ta vitin táxi j ña kunakaā ñava'a ini ndó. Ta ñava'a yó'o kúu ña kaku ini j, ta sání'j ña ndó'ó. Ta ñava'a yó'o ña táxi j ña kunakaā ña ini ndó, ɔn sivi ñii kúu ña xí'in ña táxi ñivi na ndíkōn yichj ñoyívi yó'o nda'a ndó ña koo va'a ini ndó. Ta saá ndó'ó ñivi na kándixa yí'j, vitin xá'nda chiño j ñoq ndó: On kundí'j ini ndó, ta ni ɔn kuyí'vi ini ndó. ²⁸ Xa xini so'o ndó ña njka'an j xí'in ndó ndí kee j ko'on j vitin, ta kixaa ñii kivi ndikó j ñoq ndó. Tá ndixa ndino'o kí'vi ini ndó xíni ndó yí'j, ta saá kusij ní ini ndó ña kundaa ini ndó kua'an j ñoq yóo Yivá yó, chí Yivá yó kúu ta ta ká'no ka ñoq yí'j. ²⁹ Ta xa ndatō'on j xí'in ndó ndi'i ñayó'o vitin tá ɔn ta'an ka kundivi ña. Ta saá tá kixaa kivi kundivi ndi'i ña ndatō'on j xí'in ndó, ta koni ndó ña, ta saá kándixa ka ndó yí'j.

³⁰ 'On vása kua'a ní ka ndatō'on j xí'in ndó vitin, chí xa vaxi ñaníma ndiva'a ká'no ña kúu ña xá'nda chiño ñoq ñivi na ndíkōn yichj ñoyívi yó'o. Ta saá ni, ñaníma ndiva'a ká'no yó'o nda lo'o ɔn vása xá'nda chiño

ña nqo yí'j. ³¹ Ta yí'j, ndasaá kuiti kísa ndivi j ña xá'nda chiño Yivá j Ndios nqo j. Ta xa'a ña kísa ndivi j saá, kundaq ini nivi ndí ndixa kí'vi ní ini j xini j Yivá j Ndios. Ta vitin, nakuita ndó, na'a ndó ko'on ndó xí'in j —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

15

Tq'on yó'o ká'an ña,

nda'tán yóo mji tón uva ndino'o, saá yóo tajesús

¹ Ta saá tajesús nda'to'on ra inka cuento ña saná'a ra naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta yí'j, nda'tán yóo mji tón uva ndino'o, saá yóo j. Ta Yivá j Ndios nda'tán yóo tqa tã ndáa tón uva xí'in ndi'i nda'a nó, saá yóo ra. ² Ta xá'nda ra ndi'i nda'a tón uva nqo on vása kóon tíuva. Ta nda'a tón uva nqo va'a kóon rí, náka'nda tuku lo'o ra nqo ña, ña taxi ña va'a ka koon tíuva. ³ Ta to'on ña nika'an j xí'in ndó, nda'tán yóo ña sijn xá'nda, ta kindaa ña ndi'i ña on vása va'a yóo ini ndó, saá yóo to'on yó'o. Ta vitin nivi na ndundii kúu ndó xa'a ña chikaq so'o ndó to'on ña nika'an j xí'in ndó. ⁴ Ta saá xini ñó'ó koo ndó xí'in j ndi'i saá kivi j, ta yí'j koo j xí'in ndó'ó. Saá chi tána ña'nda, ta ñandoso xíká yo'o nda'a tón uva, ta ña ñandoso xíká yó'o, on vása kúchiño mji ña taxi ña nda ñii ku'i. Ñayo'ó saná'a ña ndó'ó tá on vása ñii yóo ndó xí'in j, ta saá on kuchiño ndó ke'é ndó nda ñii ñava'a.

⁵ Yí'j, nda'tán yóo mji tón uva ndino'o saá yóo j, ta ndó'ó, nda'tán yóo yo'o nda'a tón uva yó'o, saá yóo ndó'ó xí'in j. Tá ñii yóo ndó'ó xí'in j, ta yí'j, ñii yóo j xí'in ndó, ta saá ndixa ke'é ndó ku'a a ní chiño va'a. Ta chiño yó'o nda'tán tiku'i va'a ní ña kóon nda'a tón uva saá yóo ña. Ta saá ni, tá yóo yo'o nda'a tón uva ña ñita'nda ñandoso xíká, ñayo'ó on kuchiño ña taxi ña koon nda ñii ku'i nda'a ña. Ta ñii ki'va saá, tá on vása ka ñii yóo ndó xí'in j, ta nda ñii chiño va'a on kuchiño ndó ke'é ndó. ⁶ Ta nivi na kúxíka nqo yí'j, ta on vása ñii yóo ka na xí'in j, nayó'o nda'tán yóo nda'a tón uva ña ñita'nda ñandoso xíká ta ñiyichí ña, saá yóo na nqo j. Ta nda'a ñiyichí yó'o, nivi nakaya na ña, ta taan na ña nqo yóo ño'o xíxi, ta kqo ña.

⁷ Ta ndó'ó, tá ñii yóo ndó xí'in j, ta to'on j táku ña ini ndó, ta saá va'a ndukú ndó nqo Yivá j Ndios nda ndá ka ña kóni ndó, ta ndixa taxi ra ña ndukú ndó nda'a ndó. ⁸ Ta vitin ñayo'ó ke'é ndó xa'a ña chinóo síkon ndó ñato'ó Ndios nqo inka nivi: Xini ñó'ó nduu ndó nivi na va'a ini, na kísa ndivi ña kóni Ndios, ta saá saná'a ndó ndixa kúu ndó nivi na ndíkõn yí'j —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

⁹ Ta nika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ñii ki'va nda'tán kí'vi ini Yivá j Ndios xini ra yí'j, saá kí'vi ini j xini j ndó'ó. Ta saá ñii ñii kivi ná kutaku ka ndó tixin ña kí'vi ní ini j xini j ndó'ó, ta on sandakoo ndó yí'j. ¹⁰ Tá kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño j nqo ndó, ta saá ñii ñii kivi kutaku ndó tixin ña kí'vi ní ini j xini j ndó'ó. Saá chi yí'j, ñii ki'va saá kísa ndivi j ña kóni Yivá j Ndios, ta ndi'i saá kivi táku j tixin ña kí'vi ní ini ra xini ra yí'j.

¹¹ Nda'to'on j ñayo'ó xí'in ndó chi kóni j ña ndixa ná kusij ní ini ndó'ó. Chi mji ñasij ña kaku ini mji j, kóni j ndí ná kunakaq ñasij yó'o ini ndó'ó, ta saá kuu ndó nivi na kusij ndino'o ini. ¹² Ña xá'nda chiño j nqo ndó kúu ñayo'ó: Ndixa kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó, nda'tán kí'vi ini j xini j ndó'ó.

¹³ Saá chi tqa tã ndixa ká'no ní ka kí'vi ini xini natá'an kúu tqa tã táxi xí'in

mji nda kivi ra xa'á nayó'o. ¹⁴ Ta ndó'ó, táná kasa ndivi ndó ña ká'an j xí'in ndó, ta kuu ndó nivi na náta'an va'a xí'in j. ¹⁵ On ka'an ka j xí'in ndó kúu ndó ndasaá kuiti na kisa chiño nqo j, chi nivi na kisa chiño nqo ñii taká'no on vása xini na yu kúu ña xani siji taká'no yó'o ke'é ra. Ta yi'j sakunanij ndó'ó namigo j na náta'an va'a xí'in j, saá chi xa ndato'on j xí'in ndó ndi'i ña saná'a Yivá j Ndios yi'j. ¹⁶ On sivi mji ndó kúu nivi na nakaxin kundikon ndó yi'j, ta yi'j kúu ta ta nakaxin j ndó'ó ña kundikon ndó yi'j, ta sakuiso chiño j ndó'ó ña kasa ndivi ndó kuá'a ní chiño va'a. Ta chiño va'a yó'o koo ña ndatán yóo ku'i va'a ña koo na'á ní kivi. Ta saá Yivá j Ndios taxi ra nda'a ndó ndi'i ña ndúkú ndó nqo ra xí'in ndayí kivi j. ¹⁷ Nayó'o kúu ña xá'nda chiño j ndó: Kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó —káchí tajesús xí'in naxika xí'in ra.

Tq'on yó'o ká'an ndi nivi na ndikon yichi ñoyivi yó'o, sáq ini na xini na nivi na ndikon yichi tajesús

¹⁸ Ta njka'an ka tajesús xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—Tá nivi na ndikon yichi on vá'a ñoyivi yó'o sáq ini na xini na ndó'ó, ta saá naká'an ndó ndi si'na ka ñii ki'va saá ke'é na xí'in j. ¹⁹ Táná koo yu'u ndó xí'in nivi ñoyivi yó'o, ta saá nanivi ñoyivi yó'o kuki'vi ini na koni na ndó'ó. Ta ndó'ó, on sivi na ndikon yichi on vá'a ñoyivi yó'o kúu ndó, chi yi'j nakaxin j ndó'ó ña sandakoo ndó yichi on vá'a yó'o xa'a ña kundikon ndó yichi j. Ñakán kía nivi na ndikon yichi on vá'a ñoyivi yó'o sáq ní ini na xini na ndó'ó. ²⁰ Naká'an ndó tq'on ña njka'an j xí'in ndó saá: “Nda ñii tamozo on vása kúu ra ta ká'no ka nqo ta xá'nda chiño nqo ra”, káchí j xí'in ndó. Ta tq'on yó'o kóni káchí ña ñii ki'va ke'é na xí'in yi'j, Ta taKá'no nqo ndó, saá ke'é na xí'in ndó'ó na kisa chiño nqo j. Nivi ñoyivi yó'o saxo'vi na yi'j, ta saá ndixa saxo'vi na ndó'ó. Ta saá ni, nixijo nivi na chikaá sq'o tq'on j, ta ñii ki'va saá koo nivi na chikaá sq'o tq'on ña ka'an ndó xí'in na. ²¹ Saá ke'é nivi xí'in ndó chi ndó'ó kúu na ndikon yichi j. Chi nivi na kuá'an yichi on vá'a ñoyivi yó'o on vása xini na Ndios, ta kúu ta ta ti'vi yi'j kixaaj.

²² “Tá on vása ní-kixi j nqo na, tá ni on vása ní-ndato'on j xí'in na, níkúu, ta saá on vása ndiso na kuachi nqo ña ndato'on j xí'in na. Ta vitin on kivi káchí na on vása ndiso na kuachi, chi njka'an j xí'in na na yu kúu ñandaa, ta ni-xiin na kasa ndivi na ña ndato'on j xí'in na. ²³ Ndi'i nivi na sáq ini xini yi'j kúu na sáq ini xini Yivá j Ndios. ²⁴ Xa kisa ndivi j kuá'a ní milagro ná'no, ta nda ñii nivi, ta ni si'na ta ni vitin, on vása ní-ke'é na ñava'a ndatán yóo ñamilagro kisa ndivi j ñoyivi yó'o. Tá on vása ní-ke'é j saá, níkúu, ta nivi on vása ndiso na kuachi xa'a ña ni-xiin na kandixa na yi'j. Ta ndixa xini na milagro ke'é j, ta saá ni, sáq ní ini na xini na yi'j, ta ñii ki'va saá, sáq ini na xini na Yivá j Ndios. ²⁵ Saá ke'é nivi yó'o chi tq'on Ndios xini ñó'ó kundivi ña. Ta ñii xiiña nqo tq'on Ndios yó'o vaxi ndayí ña nitaá taMoisés kujya xina'a, ta káchí ña saá: “Sáq ini nivi xini na yi'j, vará nda lo'o on koó xa'a ña ke'é na saá”, káchí tq'on Ndios —káchí tajesús xí'in naxika xí'in ra.

²⁶ Ta njka'an ka tajesús xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—Vaxi kivi kixaá Nima Ndios nqo ndó, ta Nima yó'o kúu ña chikaá ndee ini nivi, ta ndato'on ña ndasaá kuiti ñandaa ndino'o xí'in nivi. Nima yó'o kee ña nqo Ndios ta kixaá ña nqo ndó, chi yi'j ti'vi j ña xí'in ndayí Yivá j, ta Nima Ndios yó'o ka'an ña xí'in ndó ndi'i ñandaa xa'a j. ²⁷ Ta saá ndó'ó

kuu ndó n̄vi na ka'ʼan xa'a j̄ ndi'i ñandaʼa xí'in inka n̄vi, saá chi nda k̄vi k̄ixá'á j̄ k̄isa ndivi j̄ chiño Yivá j̄ ñoyivi yó'o, ndó'ó kúu n̄vi na k̄ixá'á k̄isa chiño xí'in j̄ —káchí t̄ajesús xí'in naxíka xí'in ra.

16

¹ Ta t̄ajesús n̄ika'ʼan ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i to'on yó'o xa n̄ika'ʼan j̄ ña xí'in ndó xa'a ña ʼon sandakoo ndó yichí j̄. ² Chi vaxi k̄vi tá naná'no noo najudío ʼon taxi ka na k̄'vi ndó ini ve'e ño'o sinagoga. Ta vaxi k̄vi n̄vi kani s̄inj̄ na ndí ñava'a ní kúu ña ke'é na ña ka'ni na ndó'ó, chi xí'in ña ké'é na saá kúu ñava'a kasa ndivi na ña kóni Ndios, saá kani s̄inj̄ m̄ji na. ³ Saxo'v̄i na ndó'ó saá, chi nda ñii k̄vi ʼon ta'ʼan koni ndixa na Yivá yó Ndios, ta ni ʼon ta'ʼan koni ndixa na ȳi'. ⁴ Ta vitin xa ndato'on j̄ xí'in ndó ñayó'o, ta saá tá kixaa k̄vi ña kundo'ó ndó ñayó'o, ta saá naká'ʼan ndó to'on yó'o ña n̄ika'ʼan j̄ xí'in ndó —káchí t̄ajesús.

To'on yó'o ká'ʼan ña xa'a chiño ña kasa ndivi Ním̄ Ndios

Ta n̄ika'ʼan ka t̄ajesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta k̄vi k̄ixá'á ndó k̄isa ndivi ndó chiño xí'in j̄, ʼon vása ní-ka'ʼan j̄ xí'in ndó ndasaá kundo'ó ndó xa'a j̄, chi yóo ka j̄ xí'in ndó. ⁵ Ta vitin ndikó j̄ no'o j̄ noo t̄a t̄a t̄i'v̄i ȳi' k̄ixaa j̄, ta nda ñii ndó'ó ʼon vása ndák̄a to'on ndó ȳi' m̄ichí ko'on j̄. ⁶ Ta saá ni, vitin kúchuchú ní ini ndó xa'a ña x̄inj̄ so'o ndó ña ká'ʼan j̄ ko'on j̄. ⁷ Ta ña ndixa ndaa ká'ʼan j̄ xí'in ndó ndí ñii ñava'a xa'a ndó kúu ña ko'on j̄. Saá chi tá ʼon vása ko'on j̄, ta ʼon k̄vi kixaa Ním̄ ña n̄ani Ním̄ ña chikaa ndee ini n̄vi. Ta ȳi', táná ko'on j̄, ta ti'v̄i Ním̄ yó'o kixaa ña noo ndó. ⁸ Tá k̄vi kixaa Ním̄ Ndios yó'o, ta saná'a ña n̄vi ñoyivi yó'o ña kundaʼa va'a ini na yu kúu na ndiso kuachi noo Ndios, ta kundaʼa va'a ini na yu kúu nava'a nandaʼa, ta kundaʼa va'a ini na ndixa Ndios kasa nani ra xa'a ndi'i n̄vi na ndiso kuachi. ⁹ Saá chi Ním̄ Ndios yó'o chindee ña n̄vi ña kundaʼa ini na ndí ndiso na kuachi xa'a ña ni-xiin na kandixa na ȳi'. ¹⁰ Ta Ním̄ Ndios chindee ña n̄vi ña kundaʼa ini na ndí ȳi' kúu t̄a t̄a va'a, t̄a ndaa, saá chi ȳi' ndikó j̄ no'o j̄ noo Yivá j̄ Ndios, ta ndó'ó ʼon k̄vi koni ka ndó ȳi' ñoyivi yó'o. ¹¹ Ta Ním̄ Ndios chindee ña n̄vi ña kundaʼa ini na ndixa Ndios kasa nani ra xa'a kuachi na, chi xa k̄isa nani ra kuachi ñaním̄ ndiva'a ká'no, ña kúu ña xá'nda chiño noo n̄vi ñoyivi yó'o, ta ndixa xo'v̄i ní ñandiva'a yó'o xa'a kuachi ndiso ña —káchí t̄ajesús xí'in naxíka xí'in ra.

¹² Ta n̄ika'ʼan ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Yóo ku'a ní ka to'on ña kóni j̄ ka'ʼan j̄ xí'in ndó, ta ʼon ka'ʼan j̄ ña xí'in ndó vitin, chi vitin ʼon kúchiño kundeé ndó koni so'o ndó ndi'i to'on yó'o. ¹³ Tá kixaa Ním̄ Ndios, nina ñandaʼa ndato'on ña xí'in ndó, ta saná'a káxín ña ndó'ó ndasaá va'a kundikʼon ndó yichí ña ndaa. Saá chi Ním̄ Ndios yó'o ʼon vása ka'ʼan ña ndasaá kuiti to'on m̄ji ña, ta ka'ʼan ña ndatán yóo m̄ji to'on ña x̄inj̄ so'o ña n̄ika'ʼan Ndios, saá ka'ʼan ña xí'in ndó. Ta Ním̄ Ndios yó'o ndato'on ña xí'in ndó yukí̄a koo k̄vi ña vaxi. ¹⁴ Ta chinóo s̄ikón ña ñato'ó j̄ noo n̄vi, chi ndi'i ñandichí ña kómí j̄, Ním̄ Ndios naki'in ña ñayó'o, ta taxi ña ñandichí yó'o nda'a ndó ña kundaʼa ini ndó ndi'i ñandaʼa. ¹⁵ Ndi'i ñava'a kómí Yivá j̄ kúu ñava'a kómí j̄. Ñakán k̄īa n̄ika'ʼan j̄ xí'in ndó ndí Ním̄ Ndios naki'in ña ñandichí j̄, ta taxi ñandichí yó'o nda'a ndó ña kundaʼa ini ndó ndi'i ñandaʼa —káchí t̄ajesús xí'in naxíka xí'in ra.

*Tq'on yó'o ká'án ña ndí vaxi yatin kivi
ña naxíka xí'in tajesús kusij ní ini na*

¹⁶ Ta ñika'án ka tajesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Salo'o ka kuiti kúmanj ta on koni ka ndó yí'j, ta saá ya'a lo'o kuiti kivi ta tuku koni ka ndó yí'j. Saá chi salo'o ka kivi kúmanj, ta ndikó j no'oj j noo yóo Yivá j Ndios —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

¹⁷ Ta sava naxíka xí'in ra ñika'án na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukíá kóni kachí tq'on ña ñika'án ra xí'in yó? Chi ñika'án ra salo'o ka kuiti kúmanj ta on koni ka yó ra. Ta saá ya'a lo'o kuiti kivi ta saá tuku koni yó ra, saá chi kq'on ra noo yóo Yivá ra, káchí ra. ¿Yukíá kóni kachí tq'on yó'o ña ñika'án ra xí'in yó?

¹⁸ Ta tuku ndáka tq'on tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukíá kóni kachí tq'on “salo'o kuiti kúmanj”? On vása kúndaq ini yó yukíá kóni kachí ra xí'in tq'on yó'o —káchí na, ká'án na.

¹⁹ Ta tajesús xínj ra ndí kóni na ndáka tq'on na ra xa'a tq'on ña ñika'án ra xí'in na, ta saá tuku ñika'án ra, káchí ra xí'in na:

—¿Án kóni ndó kúndaq ini ndó yukíá káchí tq'on ña ñika'án j xí'in ndó ña káchí saá: “Salo'o ka kuiti kúmanj ta on koni ka ndó yí'j”? ²⁰ Ña ndixa ndaq kúu tq'on yó'o ndí ndó'ó kuaku ndó ta ndá'ví ní ka'án ndó, ta mji kivi yó'o nanjivi ñoyívi yó'o vq'a ní koni na, ta kusij ní ini na. Ta ndó'ó, vará lo'o kuiti kivi kuchuchú ní ini ndó, ta saá kixaa ñasij ní, ta kunakaq ña ini ndó. ²¹ Ndatán yq'vj ndó'o ñii ña'a ñá xa kóni kaku sa'ya, saá kundo'o ndó. Ndeé ní xó'vj ña'a yó'o tá'an mji xa yatin kaku sa'ya ñá. Ta saá, tá ndí'i ñiya'a kaku sa'ya ñá, ta kúsij ní ini ñá. Ta saá nándoso ñá xa'a ndí'i ña yq'vj ní ñixq'vj ñá, chi kúsij ní ini ñá xa'a ña kaku inká ta ñoyívi yó'o. ²² Ndatán yóo ña ñindo'o ña'a yó'o, saá koo ña kundo'o ndó kivi vaxi, chi kuaku ní ndó ta kuchuchú ní ini ndó xa'a ña kq'on j. Ta saá kixaa kivi ña ndikó tuku j xí'in ndó, ta kusij ní ini ndó, ta nda ñii ñivi on kuchiño na kindaa na ñasij kunakaq ini ndó.

²³ “Ta kivi yó'o on vása ndáka tq'on ka ndó yí'j. Ta ña ndixa ndaq kúu tq'on ña ká'án j xí'in ndó vitin: Ndi'i ña ndukú ndó noo Yivá j Ndios xí'in ndayí kivi j, Yivá j ndixa taxi ra nda'a ndó ndí'i ña ndúkú ndó noo ra. ²⁴ Tanda vitin on tq'án ndukú ndó nda ñii ñava'a noo Ndios xí'in ndayí kivi j. Ta vitin va'a ndukú ndó ña kóni ndó noo Ndios, ta naki'in ndó ña, ta saá kunakaq ndino'o ñasij ini ndó.

*Tq'on yó'o ká'án ña
tajesús kúndeé ra noo ñandivq'a ñoyívi yó'o*

²⁵ Nda kivi xínj tá'an yó tanda vitin ndato'on j xí'in ndó ta saná'a j ndó'ó xí'in tq'on ña yq'vj kúndaq ini ndó. Ta vitin kixaa kivi ña on ka'án ka j xí'in ndó xí'in tq'on yq'vj, ta ndixa ndato'on káxín j xí'in ndó xa'a Yivá j. ²⁶ Ta kivi kúndaq ini ndó tq'on yó'o, ta saá mji ndó, xí'in ndayí kivi j, ndukú ndó ña xínj ñó'ó ndó noo Ndios. On vása konj ñó'ó kuaku ndá'ví j noo Ndios xa'a ndó, ²⁷ chi ndixa mji Ndios kí'vi ní ini ra xíni ra ndó'ó. Saá chi ndó'ó kí'vi ní ini ndó xíni ndó yí'j, ta kándixa ndó yí'j kixi j noo Ndios. ²⁸ Kee j noo Yivá j Ndios ta kixaa j ñoyívi yó'o. Ta vitin kee j ñoyívi yó'o ta ndikó j no'oj j noo Yivá j Ndios —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

²⁹ Ta ndakuijn naxíka xí'in ra, ñika'án na, káchí na saá:

—Vitin tq'on ña káxín ní kúu ña ká'án ún xí'in ndj. Vitin on vása ká'án ún tq'on ña yq'vj ní kúndaq ini ndj. ³⁰ Ta vitin kúndaq ini ndj ndí

ña ndixa on koó nda ñii ña on vása xínj ún. Tá on ta'án ka ndaka to'on n̄vi yó'ó, xa xínj ndi'i ún ña xáni s̄nj na. Ta xa'a ñayó'o kándixa ndj yó'ó kúu ún ta'a ta k̄xi n̄o Ndios —káchí na xí'in taJesus.

³¹ Ta saá taJesus n̄ka'an ka ra xí'in na:

—¿Án ndixa kándixa ndó yj'j vitin? ³² Ta yachj ní kixaa ña kuita ní'nó ndi'i ndó, ta saá ñii ñii ndó no'o ndó ve'e m̄j ndó. Ta sandakoo mató'ón ndó yj'j. Ta ndixa on vása koo mató'ónj chí Yivá'j Ndios yóo ra xí'inj. ³³ Ndató'onj ñayó'o xí'in ndó ña on kundi'i ní ini ndó, ta ná koo ñava'a ini ndó xa'a ña ñii yóo ndó xí'inj. Vará ndixa ndeé ní xo'vi ndó ñoyívi yó'o, ta on kuyj'ví ndó ta chikaa ndeé xí'in m̄j ndó, chí yj'j xa k̄ndeéj n̄o yichj on vá'a ñoyívi yó'o —káchí taJesus xí'in naxíka xí'in ra.

17

To'on yó'o ká'an ña xa'a ña ndúkú taJesus n̄o Ndios

¹ Ta ndj'i ndató'on ra ñayó'o xí'in naxíka xí'in ra, ta saá taJesus n̄akoto ndaa ra ñoyívi n̄jino, ta n̄ka'an ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá'j, xa kixaa m̄j k̄vj ká'no ní. Ta vitin yj'j, ta'a ta kúu Sa'ya ún, ndúkúj n̄o ún ña chinóo síkón ún ñato'ój n̄o n̄vi. Ñava'a yó'o ndúkúj n̄o ún xa'a ña chinóo síkónj ñato'ó m̄j ún n̄o n̄vi. ² Yó'ó kúu ta'a ta taxi ndayí nda'a yj'j ña kuuj ta'a taká'no n̄o ndi'i n̄vi, xa'a ña taxi j ndi'i saá k̄vj kutakú ndino'o ndi'i n̄vi na kúu na taxi ún nda'aj. ³ Yó'ó kúu ñii laá Ndios ndino'o, ta yj'j kúu Jesucristo, ta'a ta t̄'ví ún kixaa j ñoyívi yó'o ña sakaku j n̄vi. Ta saá tá tondaa n̄vi konj ndixa na yó'ó, ta konj ndixa na yj'j Jesucristo, ta ña ke'é na saá kúu ña táxi kutakú ndino'o n̄vi ndi'i saá k̄vj.

⁴ Ta vitin xa k̄sa ndivij ndi'i chiño ña taxi ún nda'aj, ta xa'a ñayó'o kua'a ní n̄vi kasa ká'no ní na yó'ó. ⁵ Ta vitin, Tata Yivá'j, chinóo síkón ún ñato'ój n̄o m̄j ún. Ñii k̄'va ndatán n̄ixijo síkón ñato'ój k̄vj x̄itaku j xí'in ún ñoyívi n̄jino si'na tá on ta'án ka kuv'a'a ñoyívi yó'o, saá ná koo ña.

⁶ N̄vi na taxi ún nda'aj ña kundik̄on na yj'j, ta saná'a va'aj nayó'o ña kundaa ini na xa'a ún. N̄vi na naqaxin ún kúu na, ta taxi ún na nda'aj ña kundik̄on na yj'j, ta ndixa chikaa so'o na to'on ún. ⁷ Ta vitin n̄vi yó'o kundaa ini na ndi' ndi' ña taxi ún nda'aj kúu ña va'aj n̄o m̄j ún, ⁸ chí n̄ka'an j xí'in na ndi' to'on ña taxi ún ña ndató'on j xí'in na. Ta ndi' to'on yó'o n̄aki'in va'a na ña, ta xa kundaa ini na ndi' ndixa yj'j kee j n̄o ún, ta kándixa na ndi' yó'ó kúu ta'a ta t̄'ví yj'j kixaa j ñoyívi yó'o.

⁹ Xa'a n̄vi yó'o na ndik̄on yj'j ndúkúj n̄o ún, ta on vása ndúkúj n̄o ún xa'a n̄vi na ndik̄on yichj on vá'a ñoyívi yó'o. Ndúkúj n̄o ún xa'a n̄vi na taxi ún nda'aj, chí n̄vi na naqaxin m̄j ún kúu nayó'o. ¹⁰ Chí ndi' n̄vi na ndik̄on yj'j kúu na ndik̄on yó'ó, ta ndi' n̄vi na ndik̄on yó'ó kúu na ndik̄on yj'j. Xa'a ña ké'é nayó'o kúu ña kánóo síkón ñato'ój.

¹¹ Ta yj'j, on kóo ka j ñoyívi yó'o, chí salo'o k̄vj kúmanj ta ndikó j no'oj n̄o m̄j ún ñoyívi n̄jino, ta n̄vi na ndik̄on yj'j kundoo ka na ñoyívi yó'o. Tata Yivá'j, ta'a ta kúu ta ndino'o yj'j, xáku ndá'ví j n̄o ún ña xí'in ndayí k̄vj ini kundaa va'a ún n̄vi na taxi ún nda'aj. Kundaa va'a ún nayó'o xa'a ña ñii kuu na. Ñii k̄'va ndatán ñii kúu m̄j yó, saá ná kuu nayó'o. ¹² Ta k̄vj n̄ixijo j xí'in n̄vi na ndik̄on sa'a j ñoyívi yó'o, ta ndi' saá k̄vj x̄indaa j nayó'o na kúu na taxi ún nda'aj. Ta xí'in ndayí k̄vj ún x̄indaa j na, ta saá nda ñii nayó'o n̄j-ndaño'ó na n̄o j. Ndasaa kuiti ta'a ta ndik̄on yichj

ñandiva'a kúu t̄a t̄a ndañó'ó n̄oq̄ j. Saá n̄ix̄ijo x̄a'á ña kundivi t̄o'on m̄ji ún ña n̄j̄taa na x̄ina'á x̄a'á t̄ayó'o.

¹³ 'Vitin ndikó j̄ x̄aaj̄ n̄oq̄ ún, Tata Yivá j̄. Ta ña yóo k̄aj̄ ñoyívi yó'o, ká'an̄ j̄ t̄o'on yó'o ña kon̄j̄ s̄o' n̄j̄vi na ndík̄on ȳj̄'j̄ ña kus̄ij̄ ini na. Ndatán ñii k̄i'va chútú ini j̄ x̄i'in ñas̄ij̄, saá ná kutú ñas̄ij̄ ini nayó'o. ¹⁴ Xa ndat̄o'on j̄ t̄o'on ún x̄i'in nayó'o na kúu na ndík̄on ȳj̄'j̄. Ta n̄j̄vi na ndík̄on yich̄i ñoyívi yó'o s̄aa ini na x̄ini na nayó'o, saá chi n̄j̄vi na ndík̄on ȳj̄'j̄ on vása ñii yóo yu'ú na x̄i'in n̄j̄vi na ndík̄on yich̄i on vá'a ñoyívi yó'o. Ta ñii k̄i'va saá ȳj̄'j̄, on vása ñii yóo yu'ú j̄ x̄i'in n̄j̄vi na ndík̄on yich̄i on vá'a ñoyívi yó'o. ¹⁵ Ta on vása ndúkú j̄ n̄oq̄ ún ña tava ún n̄j̄vi na ndík̄on ȳj̄'j̄ ña sandakoo na ñoyívi yó'o, ta ndixa ndúkú j̄ n̄oq̄ ún ña kundaá va'a ún n̄j̄vi yó'o n̄oq̄ ña on vá'a ndi' i k̄iv̄j̄ ták̄u k̄a na ñoyívi yó'o. ¹⁶ N̄j̄vi na ndík̄on ȳj̄'j̄ on vása ndík̄on na yich̄i on vá'a ñoyívi yó'o, chi ȳj̄'j̄ on vása ndík̄on j̄ yich̄i on vá'a yó'o. ¹⁷ Tata Yivá j̄, chindeé ún nayó'o ña chikaaj̄ s̄o' na t̄o'on m̄ji ún ña kúu ña ndixa ndaa, ta x̄i'in ñayó'o, ndasa ndii ún ini na. ¹⁸ Ndatán yóo ña t̄i'ví ún ȳj̄'j̄ kasa ndivi j̄ chiño ña kóni ún ñoyívi yó'o, saá yóo ña t̄i'ví n̄j̄vi na ndík̄on ȳj̄'j̄ ña kasa ndivi na chiño ña kóni ún ñoyívi yó'o. ¹⁹ Ta táxi ndino'o x̄i'in m̄ji j̄ kasa ndivi j̄ ña kóni ún. Ta x̄a'á ña ké'é j̄ saá, na ndík̄on ȳj̄'j̄ nduu na n̄j̄vi na nataxi ndino'o x̄i'in m̄ji ña kasa ndivi na ña kóni ún.

²⁰ 'On s̄j̄vi ndasaá kuiti x̄a'á n̄j̄vi na ndík̄on ȳj̄'j̄ vitin kúu ña xáku ndá'ví j̄ n̄oq̄ ún, ta xáku ndá'ví j̄ n̄oq̄ ún x̄a'á n̄j̄vi na kundik̄on ȳj̄'j̄ k̄iv̄j̄ ña va'xi, chi nayó'o kúu na kandixa t̄o'on ña ndat̄o'on na ndík̄on ȳj̄'j̄ vitin. ²¹ Xáku ndá'ví j̄ n̄oq̄ ún x̄a'á ndi' i n̄j̄vi na kundik̄on ȳj̄'j̄ ña chindeé ún na ña ñii kuu ndi' i na. Ndatán yó'o ták̄u ún ini m̄ji j̄, ta ȳj̄'j̄ ták̄u j̄ ini m̄ji ún, ñii k̄i'va saá kóni j̄ ndi' n̄j̄vi yó'o kutak̄u na ini m̄ji yó. Saá ná koo ña x̄a'á ña kundaaj̄ ini n̄j̄vi ñoyívi yó'o ndi' ndixa yó'o kúu t̄a t̄a t̄i'ví ȳj̄'j̄ k̄ixaa j̄ ñoyívi yó'o. ²² M̄ji ñava'a ká'no ña t̄axi ún nda'aj̄ kúu ñava'a ká'no táxi j̄ nda'aj̄ n̄j̄vi na ndík̄on ȳj̄'j̄ x̄a'á ña ñii kuu ndi' i na, ñii k̄i'va ndatán ñii kúu m̄ji yó. ²³ Chi ȳj̄'j̄ kutak̄u j̄ ini n̄j̄vi yó'o, ndatán yó'o ták̄u ún ini m̄ji j̄. Ta saá ñii nduu ini ndi' i yó, ta x̄a'á ñayó'o n̄j̄vi ñoyívi yó'o kundaaj̄ ini na ndi' yó'o kúu t̄a t̄a t̄i'ví ȳj̄'j̄ k̄ixaa j̄ ñoyívi yó'o, ta kundaaj̄ ini na ndi' ndixa ñii k̄i'va ndatán k̄i'vi ini ún x̄ini ún ȳj̄'j̄, saá k̄i'vi ini ún x̄ini ún n̄j̄vi na ndík̄on ȳj̄'j̄.

²⁴ 'Tata Yivá j̄, ndúkú j̄ n̄oq̄ ún x̄a'á ndi' i n̄j̄vi na t̄axi ún nda'aj̄, chi kóni j̄ ña x̄a'á nayó'o kutak̄u na x̄i'in j̄ ñoyívi n̄j̄no. Ndixa kóni j̄ ña koto na ñava'a ká'no ña livi yé'e ña kóm̄j̄ chi t̄axi ún ñava'a yó'o nda'aj̄. Saá ké'é ún x̄i'in j̄, chi si'na tá on ta'an̄ kuv̄a'a ñoyívi, ta xa k̄i'vi ini ún x̄ini ún ȳj̄'j̄.

²⁵ Tata Yivá j̄, yó'o kúu t̄a t̄a ndino'o ndaa. Vará n̄j̄vi na ndík̄on yich̄i on vá'a ñoyívi yó'o on vása x̄ini na yó'o, ta ȳj̄'j̄ x̄ini va'a j̄ yó'o, ta n̄j̄vi na ndík̄on s̄at̄a j̄ x̄ini na ña t̄i'ví ún ȳj̄'j̄ k̄ixaa j̄ ñoyívi yó'o. ²⁶ Xa saná'aj̄ nayó'o ndi' i ña kúu ña x̄ini ñó'ó kundaaj̄ ini na x̄a'á ún, ta on vása sandakoo j̄ ña saná'aj̄ na ndi' i ña x̄ini ñó'ó kundaaj̄ ini na x̄a'á ún. Ta x̄a'á ñayó'o ndatán ñii k̄i'va k̄i'vi ini ún x̄ini ún ȳj̄'j̄, ñii k̄i'va saá kuki'vi ini na koni tá'an na. Ta saá tuku ȳj̄'j̄ kutak̄u j̄ ini na —káchí t̄aj̄esús x̄i'in Ndios.

18

T̄o'on yó'o ká'an̄ ña x̄a'á ña t̄j̄in na t̄aj̄esús
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Tá ndi' i n̄j̄ka'an̄ t̄aj̄esús x̄i'in Ndios, ta kee ra kuaj̄'an ra, ta naxíka x̄i'in ra kee na ndík̄on na kuaj̄'an na s̄at̄a ra. N̄j̄ya'a na ñii yiv̄j̄ nan̄i ña Cedrón.

Ta inka tá'vi yu'u yivi yó'o yóo ñii jardín, ta kixaa taJesús xí'in naxíka xí'in ra, ta ñikí'vi na jardín yó'o. ² Ta taJudás, ta kúu ta ñisikó kui'ná taJesús nda'a na saá ini xini ña'a, xa xini ra ñoq yóo jardín yó'o, chi yó'o kúu xiña ñoq ku'a ní yichí xixa'an taJesús xí'in naxíka xí'in ra. ³ Ta saá taJudás kixaa ra yó'o, ta ñii ti'vi natropa xí'in napolicia na ndaa ve'e ño'o ká'no kixaa na xí'in ra. Sava nafariseo xí'in sava naná'no ñoq nasutu ti'vi na napolicia yó'o ña tiin na taJesús. Sava nayó'o ní'i na candil ñoq xixi ño'o, sava na ní'i na yiton ñoq kánóo ño'o ña xixi, ta sava na ní'i espada. ⁴ Ta taJesús xa kúndaq ndi'i ini ra yukia xini ño'ó kundo'o ra, ta ñakundichi ra ku'a'an ra nakutá'an ra xí'in na kixaa yó'o, ta ñindaqá to'on ra na, káchí ra saá xí'in na:

—¿Yukú ta ndúkú ndó? —káchí ra xí'in na.

⁵ Ta ndakuijn na:

—Ndúkú ndi taJesús, taño Nazaret —káchí na.

—Yi'j Kúu j —káchí taJesús xí'in na.*

Ta taJudás, ta kúu ta ñisikó kui'ná taJesús, ñindichi ra xí'in na. ⁶ Tá xini so'o na to'on ñika'an taJesús: “Yi'j kúu j”, káchí ra, ta kama kixá'a na ku'a'an simá na chí sata, ta ndiva na ñikoyo na ñoq ño'o. ⁷ Ta saá tuku ñindaqá to'on taJesús na, káchí ra saá xí'in na:

—¿Yukú ta ndúkú ndó? —káchí ra.

Ta tuku ndakuijn na, káchí na saá:

—Ndi'j ndúkú ndi taJesús, taño Nazaret —káchí na.

⁸ —Xa ñika'an j xí'in ndó yi'j kúu ra —káchí taJesús xí'in na. —Tá yi'j kúu taq ta ndúkú ndó, ta saá taxi ndó ndi ñivi na yóo xí'in j ná ko'on ndika na —káchí taJesús xí'in na.

⁹ Xí'in to'on yó'o kundivi to'on ña sakán ñika'an taJesús xí'in Ndios, chi ñika'an ra, káchí ra saá: “Tata Yivá j, nda ñii ñivi na taxi ún nda'a j, on vása ní-sandaño'ó j na”, káchí taJesús xí'in Ndios. ¹⁰ Ta taSimón Pedro ta va ra espada, ta kandosó va'a ra so'o kua'a ñii taq ta ñani Malco, ta kúu taq ta kisa chiño ñoq taká'no ñoq nasutu. ¹¹ Ta saá taJesús xa'nda chiño ra ñoq taPedro, ñika'an ra xí'in ra:

—Chikaq va'a ún espada ún, saá chi Ndios chitóni ra ña yo'vi xo'vi j, ta ndixa kasa ndivi j ndi'i ña yo'vi yó'o —káchí taJesús xí'in taPedro.

To'on yó'o ká'an ña ñixaa taJesús ñoq tasutu ká'no

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Ta saá natropa xí'in ta ndiso chiño xí'in na, ta xí'in napolicia na ndaa ve'e ño'o ká'no, tiin na taJesús, ta katón na ra. ¹³ Ta saá ñixaa'an ra xí'in na ñoq ñii tasutu ká'no ta ñani Anás, ta kúu siso taCaifás. Ta kuyja yó'o taCaifás kúu taká'no ñoq ndi'i nasutu ñoo Israel. ¹⁴ Ta mji taCaifás yó'o kúu taq ta xa si'na ndato'on xí'in najudío ndi va'a ka xini ño'ó ñii laá taq kivi xa'a ñivi ñaño Israel, koqo ndi'i na ndi'i xa'a.

To'on yó'o ká'an ña xa'a taPedro

ñindichi ra ke'e ve'e taAnás

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Qvi taq taxíka xí'in taJesús ndikón na sata ra ku'a'an na, ta ñixaa na ve'e tasutu ká'no taAnás. Ñii tayó'o kúu taSimón Pedro, ta inka ra kúu taq ta xini tá'an xí'in tasutu ká'no yó'o, ñakán taxi na ñikí'vi tayó'o xí'in

* **18:5** To'on hebreo ña káchí “Yi'j Kúu j” kúu kivi Ndios ndino'o.

taJesús ke'e ve'e tasutu yó'o. ¹⁶ Ta taPedro nindoo ra nindichi ra yatin ye'é. Ta saá tató'an ra yó'o, taxíka xí'in taJesús, ta kúu ta xinjí tá'an xí'in tasutu, ke'a ra ta nika'an ra xí'in ñaña'a ñá ndáa ye'é. Ta saá taxi ñá niki'vi taPedro. ¹⁷ Ta ñaña'a ñá ndáa ye'é yó'o nindaka to'on ñá taPedro, káchi ñá saá xí'in ra:

—¿An on sivi yó'o kúu ún ñii taxíka xí'in ta'a ta nindichi ka'a? —káchi ñá.

Ta ndakuijn taPedro:

—¡On vása! On sivi yí'i kúu ra —káchi ra.

¹⁸ Ta ndeé ní vixin ñoo yó'o, ta na kisa chiño noo nave'e sutu yó'o xí'in inka napolicia na ndáa ve'e ño'o ká'no, xá'mi na ño'o, ta yíta na yatin noo xixi ño'o ña nasaa na. Ta taPedro nindichi ra xí'in na nása'a ra.

To'on yó'o ká'an ndi tasutu ká'no xito ndoso ra taJesús

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Ta tasutu ká'no kixá'a ra ndaka to'on ra taJesús xa'a nivi naxíka xí'in ra, ta ndaka to'on ña'a ra xa'a to'on ña saná'a ra nivi. ²⁰ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra, káchi ra saá:

—Kivi saná'a j nivi, ta on vása ní-saná'a se'é j na, chi saná'a j na ve'e ño'o váli sinagoga xí'in ve'e ño'o ká'no noo nakutá'an ndi'i najudio, ta nda ñii to'on se'é ni-ka'an j xí'in na. ²¹ ¿Ndachun ndaka to'on ún yí'i nda to'on kúu ña saná'a j nivi? Va'a ka ná ndaka to'on ún nivi na xinjí so'o ña saná'a j, chi nayó'o xinjí na yu kúu ña nika'an j xí'in na —káchi taJesús xí'in tasutu ká'no.

²² Tá ndi'i xinjí so'o ra ñayó'o, ta ñii tapolicia ta ndáa ve'e ño'o ká'no, ta kúu ta nindichi yatin sijn taJesús, kani ra noo taJesús xí'in xa'nda nda'a ra, ta nika'an ra xí'in ra:

—¿Ndachun ndakuijn ún saá yu'u tasutu ká'no? —káchi ra.

²³ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in tayó'o:

—Tá on vá'a nika'an j, ta vitin yó'o ka'an ún xí'in j yu kúu to'on on vá'a nika'an j. Ta tá to'on va'a nika'an j, ta, ¿ndachun kani ún yí'i? —káchi ra xí'in ra.

²⁴ Ta saá tasutu Anás ti'vi ra taJesús, nó'ni ka ra, ku'a'an ra xí'in na noo taCaifás, ta kúu tasutu ká'no noo ndi'i inka nasutu noo najudio.

To'on yó'o ká'an ña xa'a taPedro

nika'an tuku ra on vása xinjí ra taJesús

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Ta yoo taSimón Pedro noo ke'e ve'e taAnás, nindichi ra nása'a ra yatin noo xixi ño'o. Ta ñii ta'a nindaka to'on ra taPedro, káchi ra saá:

—¿An on sivi yó'o kúu ñii taxíka xí'in tayó'o? —káchi ra xí'in taPedro.

Ta ndakuijn taPedro:

—¡On vása! On sivi yí'i kúu ra —káchi ra.

²⁶ Ta nindichi yatin ñii ta kisa chiño noo tasutu ká'no, ta tayó'o kúu ñii tave'e ta'a ta xa'nda taPedro so'o. Ta ta kisa chiño yó'o nindaka to'on ra taPedro, káchi ra saá:

—¿An on ndixa yó'o kúu ñii ta'a ta xinjí xí'in taJesús noo yoo jardín? —káchi ra xí'in taPedro.

²⁷ Ta ndakuijn taPedro, káchi ra saá:

—On sivi yí'i kúu ra —káchi ra. Ta xandikon mií saá kana nduxú chée.

*Tq'on yó'o ká'qñ ña xq'a tajesús
nixaq ra nqo tagobernador Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-31; Mr. 15:1-20; Lc. 23:1-5, 13-25)*

²⁸ Ta xitqan ní kúu ña, ta napolicia xí'in tajesús, kee na ve'e tqCaifás ta kuq'an na ve'e ká'no nqo yóo tqPilato, tqa tqño Roma kúu ra, ta kúu ra tagobernador tq xá'nda chiño nqo najudío. Ta najudío na chikaq kuqchi sata tajesús, ndíkqon na kuq'an na xí'in napolicia yó'o, ta nixaq na ke'e ve'e ká'no yó'o. Ta najudío yó'o ñi-xiin na k'i'vi na ini ve'e yó'o, ta yíta na ke'e. Saá chi yóo ndayí najudío ña káchí ndí qñ kivi k'i'vi na ve'e ñivi na qñ vása kúu najudío. Chi tá ya'a ndoso na ndayí yó'o, ta nduu na ñivi yakuq nqo Ndios, ta qñ kuchiño na kuxu na viko Pascua.† ²⁹ Ta saá tqPilato kee ra ve'e ra ta kixaq ra nda ke'e nqo yíta najudío yó'o, ta ñindaqqa tq'on ra na xq'a tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—¿Ndá kuqchi kúu ña sákuiso ndó tayó'o? —káchí tqPilato xí'in na.

³⁰ Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Tá qñ sivi ñii tqa tq kómí kuqchi kúu ra, ta qñ vása kixi ndi nataxi ndi ra nda'a ún, níkúu —káchí na xí'in tqPilato.

³¹ Ta ndakuijn tqPilato, ñika'qñ ra saá:

—Vq'a ka naki'in ndó ra ko'qñ ra xí'in ndó ña kasa nani mji ndó xq'a kuqchi ra, ndatán yóo ndayí mji ndó najudío —káchí ra xí'in na.

Ta ndakuijn najudío, ñika'qñ na:

—Tajesús yó'o xini ñó'o kivi ra, ta mji ndi najudío, qñ vása kómí ndi ndayí taxi ndi kivi ñivi na kómí kuqchi, chi ndasaá kuiti nachiño ñoo Roma kúu na kómí ndayí taxi ña kivi ñivi na kómí kuqchi —káchí na xí'in tqPilato.

³² Xí'in ña ñika'qñ na tq'on yó'o, kundiivi tq'on ña ñika'qñ tajesús ndasaá koo kivi ra. Saá chi tá nachiño ñoo Roma káchí na ndí ñivi ndiso na kuqchi ña táxi kivi na, ta saá katakaq ndaa na ñivi yó'o nda'a tón cruz nda kivi na. ³³ Ta saá tqPilato ndíko ra ñiki'vi ra ini ve'e ra, ta xq'nda chiño ra ná kixi tajesús nqo ra. Ta saá kixaq tajesús nqo ra, ta ñindaqqa tq'on ña'a ra, káchí ra saá:

—¿Án ndixa yó'o kúu ún Rey nqo najudío? —káchí ra xí'in ra.

³⁴ Ta ndakuijn tajesús:

—¿Án káku tq'on yó'o sijní mji ún ña ká'qñ ún xí'in j saá? ¿Án káku tq'on yó'o sijní inka ñivi, ta xinj sq'o ún ña, ta saá ká'qñ ún xí'in j? —káchí tajesús xí'in ra.

³⁵ Ta ndakuijn tqPilato, káchí ra saá:

—¿Án xáni sijní ún tajuudio kúu j? Ta yó'o, tajuudio kúu mji ún, ta ñivi naño mji ún xí'in nasutu ná'no ve'e ñq'o ñoo ún kúu na táxi kuqchi xq'a ún nqo j vitin. ¿Ndá kuqchi kúu ña ñiki'vi ún? —káchí tqPilato xí'in tajesús.

³⁶ Ta ndakuijn tajesús, ñika'qñ ra saá:

—Qñ sivi ñoyívi yó'o kúu nqo xá'nda chiño j. Tá ñoyívi yó'o kúu nqo xá'nda chiño j, níkúu, ta saá ñivi na ndíkqon yj'j kani tá'an na xq'a j, ña qñ taxi na yj'j nda'a ñivi na saq ini xini yj'j. Ta ndixa ñoo ká'no nqo xá'nda chiño j qñ vása ndá'vi ndaa ña ñoyívi yó'o —káchí tajesús xí'in tqPilato.

³⁷ Ta tuku ñika'qñ tqPilato xí'in ra:

† 18:28 Pascua najudío kána ña uxq kivi xq'a ña náka'án na ndasaá Ndios saqaku ra naxji sikuá na nqo naño Egipto kujya xjna'a.

—¿Án kóni kachí to'on yó'o ndí ndixa ñii t̄rey kúu yó'ó? —káchí ra xí'in t̄Jesús.

Ta nd̄akuijn t̄Jesús, ñik̄a'̄an ra saá:

—To'on m̄ji ún káchí yí'j kúu t̄rey. Ta yí'j nd̄akuijn j x̄a'̄a j, ká'̄an j ndí k̄ixāa j ñoyívi yó'o ta k̄aku j x̄a'̄a ña saná'a j yu kúu ñand̄aa. Ta ndí'i ñivi na ñii yu'ú yóo xí'in ñand̄aa chíkāa so'o na to'on ña ká'̄an j xí'in na —káchí t̄Jesús xí'in t̄Pilato.

³⁸ Ta nd̄akuijn t̄Pilato, káchí ra saá:

—¿Yu kúu m̄ji ñand̄aa? —káchí ra.

Ta saá tuku k̄eta t̄Pilato, ta ñik̄a'̄an ra xí'in najudío, káchí ra saá:

—Nd̄a ñii kūachi t̄ayó'o ñi-kuchiño naní'ij x̄a'̄a ña kivi ra. ³⁹ Ta vitin k̄ixāa viko Pascua, ta ndí'i saá viko yó'o saña j ñii t̄a t̄ nákāa ini ve'e k̄aa ña kee ra ko'on ndíka ra. ¿Án kóni ndó ña saña j t̄ayó'o, t̄ kúu Rey ño ndó'ó najudío? —káchí t̄Pilato xí'in na.

⁴⁰ Ta nd̄akuijn na, ta xí'in ndí'i ndēe na, ñik̄a'̄an na, káchí na saá:

—Ó'on, on saña ún t̄ayó'o. Va'a k̄a saña ún t̄Barrabás ná ko'on ndíka ra —káchí na xí'in t̄Pilato.

Ta t̄Barrabás yó'o x̄ikuu ñii t̄a t̄aku'ná.

19

¹ Ta saá t̄Pilato x̄a'̄nda chíño ra ño natropa kani na t̄Jesús xí'in kuártá ña nó'ni k̄aa s̄ijn ño. ² Ta saá natropa k̄isa va'a na ñii corona ñiño chíno na s̄ijn ra. Ta s̄akundixin na ra xí'in ñii tikot̄o ndí'í toón, nd̄atán yóo tikot̄o capa ndíxin t̄rey. Ta ke'é na saá x̄a'̄a ña kuaku ndaa na ra ta x̄a'̄a ña kusiki na t̄Jesús. ³ Ta natropa yó'o ñik̄a'̄an na xí'in ra, káchí na saá ña kusiki na ra:

—¡Ná koo va'a t̄Rey ño naño judío! —káchí na, kúsiki na t̄Jesús.

Ta natropa yó'o tuku tuku ká'̄an na xí'in ra kúsiki na ra saá, ta xí'in x̄a'̄nda nda'a na kani na ño ra.

⁴ Ta tuku k̄eta t̄Pilato ñik̄a'̄an ra xí'in najudío, káchí ra saá:

—Koto ndó yó'o, vāxi ra xí'in j. Ta saá kuchiño kund̄aa ini ndó ndí nda ñii kūachi on vása ní-naní'ij kómí ra —káchí ra xí'in na.

⁵ Ta k̄ixāa t̄Jesús ndíxin ra tikot̄o capa ndí'í toón, ta kánóo corona ñiño s̄ijn ra, ta ñindichi ra ño ñivi yó'o. Ta ñik̄a'̄an k̄a t̄Pilato, káchí ra saá:

—Koto ndó, yó'o yóo ra —káchí ra xí'in na.

⁶ Tá nasut̄u ná'no xí'in na ndáa ve'e ño'o x̄ito na ñindichi t̄Jesús, ta xí'in ndí'i ndēe na, ñik̄a'̄an na, káchí na saá:

—¡Katakāa ndaa ún ra nda'a tón cruz! ¡Katakāa ndaa ún ra nda'a tón cruz! —káchí na, ká'̄an na xí'in ndí'i ndēe na.

Ta nd̄akuijn t̄Pilato, ñik̄a'̄an ra xí'in na:

—Ndó'ó, ná kí'in m̄ji ndó ra, ta ná ko'on ra xí'in ndó, ta katakāa ndaa ndó ra nda'a tón cruz. Saá chi yí'j, nda ñii kūachi ñi-kuchiño naní'ij kómí ra —káchí ra xí'in na.

⁷ Ta ñii toon ká'̄an najudío, káchí na saá:

—Kómí ndj ndayí ña káchí x̄inj ñó'ó kivi ra, chi ká'̄an ra ndí m̄ji ra kúu S̄a'ya Ndios —káchí na xí'in t̄Pilato.

⁸ Tá x̄inj so'o t̄Pilato to'on yó'o ña ñik̄a'̄an na, ta ñiyj'vi ní ra. ⁹ Ta saá tuku ndíko t̄Pilato ñindj'vi ra ini ve'e ra, ta k̄ana ra t̄Jesús ta k̄ixāa ra ño ra, ta ñindaka to'on ña'a ra, káchí ra xí'in ra saá:

—¿Míchí kee ún? —káchí ra.

Ta taJesús, nda lo'o on vása ní-ndakuijn ra.

¹⁰ Ta tuku njndaką to'on taPilato ra:

—¿An on xjin ún ndakuijn ún yu'uj? ¿An on vása xini ún yj'i kómij ndayí ña saña j yó'ó ko'on ndiką ún, ta kómij ndayí ka'ni j yó'ó nda'a tón cruz? —káchí ra xí'in taJesús.

¹¹ Ta saá ndakuijn taJesús njka'an ra xí'in taPilato:

—Tá on koó ndayí ña taxí Ndios nda'a ún, ta on kivi ka'nda chiño ún noo j. Ta saá ąa ta nątaxi yj'i nda'a ún kúu ąa ta ndiso kuąchi ndeé ní ka noo kuąchi ña ndiso yó'ó —káchí taJesús xí'in taPilato.

¹² Tá xini so'o taPilato ñayó'o, ta saá ndukú ra ndasaá koo kuchiño saña ra taJesús ko'on ndiką ra. Ta najudio tuku tuku ká'an na xí'in ndi'i ndee na, káchí na saá:

—Tána saña ún ąayó'o, ta saá on sjivi ka tamigo ąarey César kúu ún, chi ndi'i njvi na ndása rey xí'in mji, ndatán ke'é ąayó'o, kúu na njvi na saá ini xini ąarey César —káchí najudio xí'in taPilato.

¹³ Tá xini so'o taPilato ñayó'o, ta saá ąava ra taJesús nda ke'e noo njvi ña kuchiño koto na ra. Ta saá xikoo taPilato noo ñii táyí tón to'ó, tón ñindichi ñii xiiña ña naní Yosó Ndiką,* ta tuku naní ña Gabata to'on hebreo. ¹⁴ Ta xa yatin ma'ño ndivi† kúu ña, ta kivi yó'o xa yatin kixá'a viko Pascua. Ta saá taPilato njka'an ra xí'in najudio, káchí ra saá:

—Yó'o yóo taRey taká'no noo ndó —káchí ra xí'in na.

¹⁵ Ta ndakuijn na xí'in ndi'i ndee na, njka'an na, káchí na saá:

—¡Ná kivi ra! ¡Ná kivi ra! ¡Katakaą ndaa ún ra nda'a tón cruz! —káchí na.

Ta taPilato njndaką to'on ra na, káchí ra saá:

—¿An kóni ndó yj'i katakaą ndaa j taRey noo ndó nda'a tón cruz? —káchí ra xí'in na.

Ta ndakuijn nasutu ná'no, káchí na saá:

—Ñii laá rey noo ndi kúu ąarey César —káchí na.

¹⁶ Ta saá, taPilato nątaxi ra taJesús nda'a natropa ña katakaą ndaa na ra nda'a tón cruz.

*To'on yó'o ká'an ña xa'a ña katakaą ndaa na taJesús
nda'a tón cruz ta njxi'i ra*

(Mt. 27:32-50; Mr. 15:21-37; Lc. 23:26-49)

¹⁷ Ta saá ąin na taJesús, ta sakušio na ra yiton tón cruz ña kuą'an ra xí'in na noo kivi ra. Ta njxaa ra ñii xiiña noo naní Leke Sijní Ndjí, ta to'on hebreo naní ña Gólgota. ¹⁸ Ta yó'o kúu noo katakaą ndaa na taJesús nda'a tón cruz. Ta saá tuku njxiyo ka ovj ąa, ta ñii ąayó'o, katakaą ndaa na ra nda'a tón cruz tón ñindichi sijn kua'a taJesús, ta inka ąayó'o katakaą ndaa na ra nda'a tón cruz tón ñindichi sijn yitin taJesús. ¹⁹ Ta taPilato xa'nda chiño ra ña chinóo ndaa na ñii viti sijní tón cruz noo tákaą ndaa taJesús. Ta káchí letra ña njka'yj noo tón viti saá: "Ąayó'o kúu taJesús, ąaño Nazaret, taRey noo najudio", káchí ña. ²⁰ Kuą'a ní najudio ká'vi na letra yó'o, chi yatin ní ñoo Jerusalén kúu noo katakaą ndaa na taJesús nda'a tón cruz. Uñi noo to'on kúu ña njka'yj noo tón viti yó'o, ña kúu to'on hebreo, to'on latín, xí'in to'on griego, ta ñii káchí ká'an to'on yó'o. ²¹ Ta saá nasutu

* **19:13** Yosó yó'o kuv'a a ña xí'in yuy ña ąan njvi noo ña. † **19:14** Kaa uxu ovj ndivi naní ña ka jñq noo ñaño Roma.

ná'no nqo najudío kuá'an na ka'an kuachi na nqo taPilato. Tá nixaá na, ta nika'an na, káchí na saá xí'in ra:

—Qn vása va'a ká'an letra ña káchí tajésus yó'o kúu taRey nqo ndi najudío. Va'a ka ka'yi ún inká letra ña kachí: “Tayó'o káchí ra mji ra kúu Rey” —káchí na, ká'an na xí'in taPilato.

²² Ta ndakuijn taPilato nika'an ra xí'in na:

—Tq'on ña xa nika'yi yó'o, saá koo ña, qn nasama ka j ña —káchí taPilato xí'in na.

²³ Tá ndj'i katakaá ndaa na tajésus nda'a tón cruz, ta saá komj natropa yó'o nata'ví na tikoto ra, ta ñii ñii na naki'in lo'o ña. Ta kindqo ñii tikoto káni tajésus, ta ni-xiin na ndata na ña, chi kúu ña ñii ní ká'no tikoto, ña qn vása ní-kuku na. ²⁴ Ta natropa nika'an tá'an na, káchí na saá:

—Qn ndata yó tikoto yó'o. Va'a ka chikaá yó ndatj, ta ka'nda chiño ña yukú yó naki'in tikoto yó'o —káchí na.

Saá nijyo ña ke'é na, ta kundivi ña ká'an tq'on Ndios, ña nĩtaa na xina'á, ña káchí saá: “Nata'ví na tikoto j, ta chikaá na ndatj xa'a tikoto ní ká'no ña xinoo sata tikoto xindixin j”, káchí tq'on Ndios, ña nĩtaa na xina'á, ta ndatán ka'an tq'on yó'o saá ke'é natropa xí'in tikoto tajésus.

²⁵ Yatin xa'a tón cruz nqo tákaa ndaa tajésus, yita sava násí'í. Ñii ñá kúu ñaMaría, si'í tajésus, inká ñá kúu k'vi ñaMaría yó'o, inká ñá kúu ñásí'í taCleofas, naní ña María, ta inká ña naní María Magdalena. ²⁶ Tá tajésus xini ra si'í ra ñindichi ña yó'o ta xini ra ñii taxíka xí'in ra, ta kúu taq ta k'vi ní ini ra xini ra. Ta saá tajésus nika'an ra xí'in si'í ra, káchí ra saá:

—Nana, tayó'o kuu sa'ya ún —káchí ra xí'in ña.

²⁷ Ta saá nika'an ra xí'in taxíka xí'in ra:

—Tata, ñáyó'o kuu si'í ún —káchí ra xí'in ra.

Tandá kivi yó'o ndu ñaMaría si'í ra, tandá kivi saá kixá'á ñá táku ña ve'e tayó'o.

²⁸ Tá ndj'i nija'a ñayó'o, ta tajésus kúndaq ini ra ndi xa kisa ndivi ra ndi'í chiño ña taxi Ndios nda'a ra kasa ndivi ra, ta saá nika'an ra tq'on xa'a ña kundivi tq'on Ndios ña nĩtaa na xina'á, káchí ra saá:

—Yichí ní j takuií —káchí ra.

²⁹ Yoo ñii kisi ña ñó'o vino yiyá, ta saá sachii na ñii tikoto kuikon xí'in vino yiyá ta kátón na ña nqo ñii yitqon káni, naní nó hisopo, ta ndaní'i na nó, ta chikaá na ña yu'u tajésus, ta xito ndoso ña'á ra. ³⁰ Tá ndj'i xí'i ra lo'o vino yiyá yó'o, ta saá nika'an tajésus:

—Nixinq chiño j —káchí ra.

Ta saá nakuiko sijn ra ta nixi'j ra.

Tq'on yó'o ká'an ña tvi na tón lanza sijn kándíká tajésus

³¹ Kivi yó'o kisa ndivi najudío ña kana vikq Pascua inká kivi ña kúu ñayij ní. Ta xa'a ñayó'o najudío ni-xiin na kindqo yiki koñu ndij nivi na nixi'j ña kutakaá ndaa ka ña nda'a tón cruz. Ta saá nixa'an na ndukú na nqo taPilato ña ka'nda chiño ra nqo natropa ña ko'qn na ka'no na yiki xa'a natqa na tákaa ndaa ka nda'a tón cruz, ña kama ní kivi na. Ta saá kuchino sanoo na yiki koñu nayó'o ña qn tá'an ka kixá'á kivi yij. ³² Ta saá natropa naki'in na ndayí ta kixaa na, ta kixá'á na xa'no na yiki xa'a ñii ñii taq ta tákaa ndaa ka sijn tajésus. ³³ Ta kixaa na kóni na ka'no na yiki xa'a tajésus, ta nakoto na xa nixi'j ra, ta saá qn vása ní-xa'no na yiki xa'a ra.

³⁴ Ta ñii ɬatropa yó'o ɬivi ra tón lanza siɲ kándíká yíkí koŋu ɬaJesús. Ta ña ke'é ra saá, kee kuá'a ní ñii xí'in takuii noo ɬivi ra tón lanza yó'o. ³⁵ Ta yí'i, ɬaa ɬa ndátó'on to'on yó'o xí'in ndó, ñixiyo j xini j ndi'i ñayó'o, ta ña ndixa ndaa kúu to'on ña ká'an j xí'in ndó. Ta xini va'a j ndi ñandixa kúu to'on yó'o, ta ndátó'on j ña xí'in ndó xa'a ña kandixa ndó ndi ɬaJesús kúu ɬaa ɬa ɬí'vi Ndios sakaku ra mji yó. ³⁶ On vása ní-xa'no na yíkí xa'a ɬaJesús chi xini ñó'ó kundivi to'on Ndios, ña ñitaa na xina'á, káchí ña saá: "Nda ñii yíkí ra, ñi-xa'no na", káchí ña. ³⁷ Ta inká xiiña noo to'on Ndios káchí saá: "Koto ndaa na ɬaa ɬa ɬivi na tón lanza siɲ kándíká", saá káchí to'on Ndios.

To'on yó'o ká'an ña xa'a ña ñinduxun ɬaJesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Tá ndi'i ñiya'a ñayó'o, ta ñii ɬaa ñani ra José, ɬañoo Arimatea kúu ra, ñixaa ra ñika'an ra xí'in ɬaPilato, ndukú ra noo ra ña taxi ra yíkí koŋu ɬaJesús xa'a ña sanduxun ra ña. Ta ɬaJosé yó'o, vará kúu ra ɬaa ɬa kándixa ɬaJesús, ta ɬayó'o ñi-taxi ra ña kundaa ini ñivi ña kándixa ra ɬaJesús, chi yí'vi ra noo naná'no noo najudío. Ta saá taxi ɬaPilato ndayí nda'a ɬaJosé, ta ñaki'in ra yíkí koŋu ɬaJesús, ta kuá'an ña xí'in ra ña sanduxun ra ña. ³⁹ Ta saá tuku kixaa ɬaNicodemo noo yóo ɬaJosé. ɬaNicodemo yó'o kúu ra ɬaa ɬa ñii ñoo naa ñixaa'an ra noo ɬaJesús ña ñindaqa to'on ña'á ra. Ta vitin ɬaNicodemo yó'o ní'ra oko uxu kilo ña xa'an támi, ña ñani mirra xí'in inká ña ñani áloe. ⁴⁰ Ta saá ɬaNicodemo xí'in ɬaJosé ñaki'in na yíkí koŋu ɬaJesús, ta chisúku ndaa na ña xí'in tikoto va'a ña ñani lino. Ta tikoto yó'o, si'na sakuchu na ña xí'in ña xa'an támi ña ní' ɬaNicodemo, chi saá kisa ndivi najudío xí'in yíkí koŋu na ñixi'j xa'a ña sanduxun na ña. ⁴¹ Ta yatin noo xitakaa ndaa ɬaJesús nda'a tón cruz ñixiyo ñii jardín noo ñixiyo ñii kavua noo va'a nduxun ñivi. Ta kavua yó'o kúu ña xaá, chi nda ñii ñivi on ɬa'an nduxun na ini ña. ⁴² Ta ini kavua xaá yó'o sanduxun na yíkí koŋu ɬaJesús, chi nákaa kavua yó'o yatin noo yíta tón cruz. Ta kama ní ke'é na saá, chi salo'o ní kumañi ta kixá'a kivi yii viko Pascua, ta kivi nákindée najudío kúu ñayó'o.

20

To'on yó'o ká'an ña xa'a ña nataku ɬaJesús

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Ta xitaan kivi noo semana, ña kúu domingo, tá'an naa ka kúu ña, ta ñaMaría Magdalena ñixaa ña noo yóo kavua noo ñinduxun ɬaJesús. Ta ñakoto ña on koó ka yuu ña xindañi yé'é kavua yó'o, xa ku'a'a ña. ² Ta saá ndikó ña, xino ña kuano'o ña ndato'on ña xí'in ɬaSimón Pedro xí'in inká ɬaa ɬa ñixika xí'in ɬaJesús. Ta ɬayó'o kúu ɬaa ɬa kí'vi ní ini ɬaJesús xini ra. Ta ñika'an ñaMaría Magdalena xí'in ovi na saá:

—Ñivi xa ñitava na yíkí koŋu ɬaa ɬaKá'no noo yó, on koó ka ña yóo noo ñinduxun ra. Ta on vása xini ndi míchí ñixaa'an na chinoo na ña —káchí ña xí'in ovi ɬayó'o.

³ Ta saá ɬaPedro xí'in inká ɬa ñixika xí'in ɬaJesús kama kee na kuá'an na koto na noo ñinduxun ɬaJesús. ⁴ Ovi na saá xino ní na kuá'an na, ta ñii ra ndeé ka xino kuá'an, ta ɬayó'o kúu ɬa ñixaa si'na ka noo ɬaPedro. ⁵ Ta ɬa si'na ka ñixaa yó'o, xikundee ra xito ra ɬixin kavua noo ñinduxun yíkí

‡ 19:39 Oko uxu kilo kúu ñii ciento libra.

koñu taJesus, ta xini ra tikoto ñalino va'a ña chisúku ndaa na yiki koñu taJesus, ñayó'o kuiti xini ra, ta saá ni, ni-ki'vi ra ini kavua yó'o. ⁶ Ta saá nixaá taPedro, ta niki'vi ra ini kavua, ta saá tuku xini ra tikoto ña chisúku ndaa na yiki koñu taJesus. ⁷ Ta saá tuku xini ra tikoto ña chisúku ndaa na sikon ra tанда sini taJesus. Ta tikoto yó'o, vivii nita'no va'a ña, kándú'u sín ña ñii xiiña. ⁸ Ta saá, taa ta si'na nixaá noo nákaa kavua, niki'vi ra tixin kavua yó'o. Tá xini ra tikoto kándú'u sín ña ñii xiiña yó'o, ta saá kándixa ra ña ndixa nataku taJesus. ⁹ Ta kivi yó'o nataa na nixika xí'in taJesus on ta'an kundaa ini na to'on Ndios ña nita na xina'a ña káchí ndi xini ñó'ó kivi taJesus, ta saá nataku ra, káchí to'on yó'o. ¹⁰ Ta saá ndiko taPedro xí'in inka ta nixika xí'in taJesus, kuano'o na ve'e na.

To'on yó'o ká'an ñaMaría Magdalena xini ña taJesus
(Mr. 16:9-11)

¹¹ Ta ñaMaría Magdalena nindoo ña ye'é kavua, ta xáku ña chi kúchuchú ní ini ña xa'a taJesus. Ta saá xikundee ña xito ña tixin kavua, ¹² ta xini ña ovi naángel ndixin na tikoto yaa ní, ta ndoo na noo xindoso yiki koñu taJesus. Ñii ñaángel yoo ña chi noo nixiyo xa'a taJesus, ta inka ñaángel yoo ña chi noo nixiyo sini ra. ¹³ Ta nika'an naángel xí'in ñaMaría Magdalena, káchí na saá:

—Nana, ¿ndachun xáku ún? —káchí na xí'in ña.

Ta ndakuijn ña, nika'an ña:

—Njvi naki'in na yiki koñu Taa taKá'no noo j, ta on vása xini j míchi nixa'an na chinoo na ña —káchí ña.

¹⁴ Ta saá nandiko koo ña, nakoto ña chí sata ña, ta xini ña ñindichi taJesus yó'o, ta on vása ní-nakoni ña taJesus kuu ra. ¹⁵ Ta nika'an ra xí'in ña, káchí ra saá:

—Nana, ¿ndachun xáku ún? ¿Yu kuu na nándukú ún? —káchí ra xí'in ña.

Ta xáni sini ña tayó'o kuu taa ta ndaa jardín, ta nika'an ña xí'in ra:

—Tata, ¿án yó'ó kuu taa ta naki'in yiki koñu ta ninduxun yó'o?, ta ka'an ún xí'in j míchi nixa'an ún chinoo ún ña, ta ko'on j naki'in j ña ta sanduxun j ña —káchí ña xí'in ra.

¹⁶ Ta saá nika'an taJesus kivi ña:

—¡María! —káchí ra xí'in ña.

Ta tuku nakoto ña noo ra, ta nakoni ña ndi taJesus kuu ra, ta nika'an ña xí'in ra:

—¡Tata Raboni! —káchí ña xí'in ra. (To'on “Raboni” kuu to'on hebreo ña kóni kachí Maestro.)

¹⁷ Ta nika'an taJesus xí'in ña, káchí ra:

—On tiin ún yi'j vitin, chi on ta'an ndiko j noo yoo Yivá j. Va'a ko'on ún ndato'on ún xí'in inka na ndikon yi'j ndi xa yatin ní ndiko j ko'on j nakut'an j xí'in Yivá j. Ta Yivá j kuu Yivá ndó'ó, ta mji ra kuu Ndios mji j, ta kuu ra Ndios mji ndó, saá kachí ún xí'in na —káchí taJesus xí'in ñaMaría Magdalena.

¹⁸ Ta saá ñaMaría Magdalena ndiko ña kuano'o ña ndato'on ña xí'in na nixika xí'in taJesus. Tá nixaá ña noo na, ta nika'an ña xí'in na, káchí ña saá:

—¡Xini j taJesus Taa taKá'no noo yó! —káchí ña, ta ndato'on ña xí'in na ndi'j to'on ña nika'an taJesus xí'in ña.

Tq'on yó'o ká'qñ ña na nixika xí'in tãJesús xini na ra
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ Ta mji kivi yó'o, ña kúu kivi domingo, xa kuq'an kunaa kúu ña, ta na nixika xí'in tãJesús, ñakutá'an na ini ñii ve'e, ta ñakasi kútu na ye'é ve'e yó'o, chi yí'vi na ñoq naná'no ñoq ñajudio. Ta saá xati'va kixaa tãJesús xikundichi ra ma'ño na, ta chindeé ra na, káchí ra saá xí'in na:

—¡Ná koo ñava'a ini ndó! —káchí ra.

²⁰ Ta saá tãJesús saná'a ra nda'a ra, ta saná'a ra sijn kándiká ra ñoq takué'e ra. Ta kúsiy ní ini na ña xini na ra, tãa tã kúu tãKá'no ñoq na. ²¹ Ta tuku ñika'an tãJesús xí'in na:

—¡Ná koo ñava'a ini ndó! Ndatán tì'ví Yivá j yí'j, saá ti'ví j ndó'ó kq'on ndó kasa ndivi ndó chiño ñoq j.

²² Ta saá tãJesús tivi ra tãchj yu'u ra ñoq yita na, ta ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Naki'in ndó Nima Ndios ini ndó. ²³ Ta saá tá kisa ká'no ini ndó xa'a kuachi ñivi, ta saá qñ koo ka kuachi kuiso na. Tá qñ vása kisa ká'no ini ndó xa'a kuachi ñivi, ta saá nayó'o ndiso ka na kuachi na —káchí tãJesús xí'in na nixika xí'in ra.

Tq'on yó'o ká'qñ xa'a tãTomás
qñ vása kándixa ra tá ndixa táku tãJesús

²⁴ Ta ñii tãtá'an na uxu qvi tãa na nixika xí'in tãJesús ñani ra Tomás, ta saá tuku sãkunani na ra tãKuátí, ta tãyó'o qñ kqó ra ní-xiyi xí'in natá'an ra kivi kixi tãJesús ñoq na. ²⁵ Ta natá'an ra yó'o ñika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—¡Xa xini ndi mji Tãa tãKá'no ñoq yó! —káchí na xí'in ra.

Ta tãTomás ndakuijn ra, káchí ra saá:

—Nda ki'va koni j yavi ñoq xinakaã clavo nda'a ra, tãnda ki'va saki'vi j nduku nda'a j yavi yó'o, ta saki'vi j nduku nda'a j ñoq yóo yavi sijn kándiká ra, tãnda saá kándixa j ña ká'qñ ndó xí'in j —káchí tãTomás xí'in na.

²⁶ Ta saá ñiya'a qñ kivi, ta tuku ñakutá'an na nixika xí'in tãJesús mji ve'e ñoq si'na ñitivi ra ñoq na kivi ñatakú ra. Ta vitin yóo tãTomás xí'in na. Ta tuku ndásj kútu ye'é ve'e ñoq ñakutá'an na, ta saá tuku xati'va kixaa tãJesús ñoq na, ta chindeé ra na, káchí ra saá xí'in ra:

—¡Ná koo ñava'a ini ndó!

²⁷ Ta saá ñika'an ra xí'in tãTomás, káchí ra:

—Na'a kixi ún, ta chikaã ún nduku nda'a ún yó'o, ñoq yóo yavi nda'a j, ta koto ún ña. Ta chikaã ún nduku nda'a ún ñoq yóo yavi sijn kándiká j. Ta saá qñ kuu ka ún tãa tã qñ vása kándixa, ta va'a kuu ún tãa tã kándixa ñandaã —káchí tãJesús xí'in tãTomás.

²⁸ Ta saá ndakuijn tãTomás, ñika'an ra, káchí ra saá:

—¡Yó'ó kúu Tãa tãKá'no ñoq j! ¡Yó'ó kúu Ndios mji j, tã ndikqñ j! —káchí ra xí'in tãJesús.

²⁹ Ta ñika'an tãJesús xí'in ra:

—Xa'a ña xini ún yí'j, vitin kándixa ún yí'j. Ta nákaã ñasij ini ñivi na qñ tã'an koni yí'j, ta saá ni, kándixa na yí'j —káchí tãJesús xí'in tãTomás.

Tq'on yó'o ká'qñ ña xa'a ndaqchun ñitaa tãJuan tutu yó'o

³⁰ Ta tãJesús ke'é ra kuq'a ní ka milagro, xini ñivi na ndikqñ sãta ra, ta qñ vása ní-taa j ñoq tutu yó'o xa'a ndi'i ñava'a ke'é ra. ³¹ Ta ndi'i tq'on ña vaxi ñoq tutu yó'o, ñitaa j ña xa'a ña kundaã ini ndó'ó ndí tãJesús kúu

Cristo, ta kúu ra Sa'ya Ndios. Táná ndixa kandixa ndó ra, ta saá ndee ra xí'in ndayí ña kómí kivi ra taxi ña kutaku ndino'o ndó'ó.

21

Tq'on yó'o ká'an kixaa tajesús nqo uxq na nixika xí'in ra

¹ Tá ndí'i nija'a ñayó'o, ta inká yichí kixaa tajesús nqo na nixika xí'in ra yu'u mjni ña naní Tiberias.* Si'a nixiyo kivi kixaa ra nqo na: ² Naktá'an sava na nixika xí'in tajesús yu'u mjni yó'o, ndóo na. Nayó'o kúu taSimón Pedro, xí'in taTomás ta sakunaní na taKuátí, xí'in taNataael, ta kúu tañoo Caná estado Galilea, xí'in qvi sa'ya taZebedeo, xí'in inká qvi ta kúu ta nixika xí'in tajesús. ³ Ta nika'an taSimón Pedro xí'in na, káchí ra saá:

—Ko'on j tava j tiaká xí'in ñono —káchí ra.

Ta ndakuijn na, nika'an na xí'in ra:

—Ko'on ndj xí'in ún —káchí na.

Ta saá ndaa na tón barco, ta kuá'an na nqo takuii mjni. Ta ñii ní ñoo ndúkú na tava na tiaká xí'in ñono, ta nda ñii rí nj-kuchiño na tava na.

⁴ Ta xa kuá'an kixá'á tvi xitaa kúu ña, ta saá ñindichi tajesús yu'u takuii mjni, ta na nixika xí'in ra yó'o on vása ní-kuchiño na nakoni na ndí tajesús kúu ra. ⁵ Ta nda xíká ká nqo ñindichi tajesús, nika'an ra xí'in na:

—Nañani yó, ¿án kómí ndó tiaká kuxu yó? —káchí ra xí'in na.

Ta ndakuijn na:

—Ó'on, nda ñii tiaká nj-kuchiño ndj tava ndj, tata —káchí na.

⁶ Ta saá nika'an tuku tajesús xí'in na, káchí ra:

—Sakana ni'ni ndó ñono ini takuii, chí sijn kua'á tón barco, ta saá tava ndó tiaká —káchí ra xí'in na.

Tá ke'é na saá, ndatán nika'an ra xí'in na, ta kuá'a ní tiaká chutú ini ñono, ta on vása ní-kundeé na tava na ñono, chí kuá'a ní tiaká ñó'o ini ña. ⁷ Ta ñii ta nixika xí'in tajesús, ta kúu ta kí'vi ní ini tajesús xini ra, nika'an ra xí'in taSimón Pedro, káchí ra:

—iMji Ta taKá'no nqo yó kúu ra! —káchí ra.

Tá xini so'o taSimón Pedro ñayó'o, ta saá kama nakundixin ra tikoto ra, ña kúu ña tava ra xa'a ña kisa chiño ra, ta sakana xí'in mji ra nqo takuii ña kama ko'on ra ta xa'a ra nqo ñindichi tajesús. ⁸ Ta inká nvi na ñó'o ini tón barco, síta na ñono nqo chutú tiaká, ta kuá'an na xí'in tón barco sata taPedro. Saá chí yatin yu'u takuii yó'o xindichi tón barco: ñaxíká xindichi nó xikuu ñii ciento metro. ⁹ Tá kixaa na xí'in tón barco yu'u takuii, ta nqo na tón barco yó'o, ta xini na ñii ño'q xixi nqo kánóo ñii tiaká yatan rí, ta saá tuku xini na sítá va'a. ¹⁰ Ta nika'an tajesús xí'in na, káchí ra saá:

—Taxi ndó lo'o tiaká tí sakán tava ndó xí'in ñono ña kuxu yó —káchí ra xí'in na.

¹¹ Ta taSimón Pedro, ndaa tuku ra tón barco, ta nasita ra ñono nqo ñó'o tiaká, nasita ra ña nda yu'u takuii nqo yóo ño'q yichí. Ta kuá'a ní tiaká, ta nina tí ná'no ñó'o ini ñono, ta kúu rí nda ñii ciento qvi siko uxu uní tiaká ná'no. Vará kuá'a ní tiaká ñó'o, ta veé ní, ta on vása ní-ta'nda ñono yó'o.

¹² Ta tajesús nika'an ra, káchí ra xí'in na:

—Na'a ndó kuxu yó —káchí ra.

Ta nda ñii na nixika xí'in ra nj-ndaka tq'on na ra yu kúu ra, chí xa nakoni na tajesús, Ta taKá'no nqo na kúu ra. ¹³ Ta saá tajesús tjin ra sítá va'a,

* **21:1** Mjni Tiberias, inká kivi ña kúu mjni Galilea. † **21:8** Ñii metro ñii kúu ña xí'in qvi codo, ña kúu kí'va xicho'on naño Israel. Ta saá ñii ciento metro kúu qvi ciento codo.

ta t̄axi ra lo'o ña nda'a ñii ñii na ñixika xí'in ra. Ta saá t̄a'ví ra t̄iaká, ta t̄axi ra lo'o rí nda'a ñii ñii na.

¹⁴ Nda kivi ñatakū t̄ajesús t̄anda vitin, ñayó'o kúu yichi unj ña kixaa ra ñoq na ñixika xí'in ra.

T̄o'on yó'o ká'an x̄a'a ña unj yichi

t̄ajesús ñindaq̄a t̄o'on ra t̄aPedro

¹⁵ Tá ndi'i xixi na, ta t̄ajesús ñindaq̄a t̄o'on ra t̄aSimón Pedro, káchí ra saá:

—Yó'o t̄aSimón, sa'ya t̄aJonás, ¿án kí'vi ka ini ún xini ún yi'i ñoq ña kí'vi ini nayó'o xini na yi'i? —káchí ra.

Ta ndakuijn t̄aSimón Pedro, káchí ra saá:

—Oon, Tata, T̄aa t̄aKá'no ñoq j kúu ún, xini ún ndí kí'vi ini j xini j yó'o —káchí ra xí'in t̄ajesús.

Ta ndakuijn t̄ajesús, ñika'an ra xí'in ra:

—Taxi ún ñava'a ña xini ñó'ó ña kixá'an t̄indikachi válí saña j —káchí ra xí'in t̄aSimón Pedro.

¹⁶ Ta tuku yichi t̄ajesús ñindaq̄a t̄o'on ña'a ra, káchí ra saá:

—Yó'o t̄aSimón, sa'ya t̄aJonás, ¿án kí'vi ini ún xini ún yi'i? —káchí ra.

Ta tuku ndakuijn t̄aPedro, ñika'an ra, káchí ra saá:

—Oon, Tata, T̄aa t̄aKá'no ñoq j kúu ún, xini ún ndí kí'vi ní ini j xini j yó'o —káchí ra.

Ta saá t̄ajesús ndakuijn ra:

—Vivíi kundaa ún t̄indikachi saña j —káchí ra.

¹⁷ Ta ña yichi unj t̄ajesús ñindaq̄a t̄o'on ra t̄aSimón Pedro, káchí ra saá:

—Yó'o t̄aSimón, sa'ya t̄aJonás, ¿án kí'vi ini ún xini ún yi'i? —káchí ra.

Ta t̄aPedro kúchuchú ní ini ra, chi unj yichi t̄ajesús ñindaq̄a t̄o'on ña'a ra, káchí ra: “¿Án ndixa kí'vi ini ún xini ún yi'i?” Ta saá ndakuijn ra, ñika'an ra xí'in t̄ajesús, káchí ra saá:

—Tata, T̄aa t̄aKá'no ñoq j kúu ún, yó'o kúu t̄aa t̄a xini ndi'i ña yóo ini ñvi, ta xini ún ña ndixa kí'vi ini j xini j yó'o —káchí ra.

Ta tuku ñika'an t̄ajesús xí'in ra:

—Taxi ún ñava'a ña xini ñó'ó kixá'an t̄indikachi saña j —káchí ra.

¹⁸ Ta ñika'an ka ra xí'in t̄aPedro, káchí ra saá:

—Ñandaq̄a ká'an j xí'in ún, tá kivi xikuu ún t̄alo'o, ta xa'nda chiño ún ndá tikot̄o xikoni m̄i ún x̄indixin ún, ta ñii k̄i'va saá xa'nda chiño ún ndá mí kóni m̄i ún k̄o'on ún x̄ixa'an ún. Ta kivi kuu ún t̄aa t̄a x̄ikua'a ní, ta inka ñvi kuu na ka'nda chiño ñoq ún xa'a ña nandika ún nda'a ún, ta ñvi yó'o sakundixin na yó'o tikot̄o, ta xí'in ñandux̄a k̄o'on ún xí'in nayó'o ñoq on vása kóni ún k̄o'on ún —káchí t̄ajesús xí'in t̄aPedro.

¹⁹ Ta xí'in t̄o'on yó'o t̄ajesús san'a ña'a ra ndasaá koo kivi t̄aPedro, ta xa'a ña kivi ra yó'o chinóo síkón ra ñato'ó Ndios. Ta saá tuku ñika'an t̄ajesús xí'in t̄aPedro, káchí ra saá:

—Na'a, kundikon ún sat̄a j —káchí ra.

T̄o'on yó'o ká'an x̄a'a t̄ajuan, t̄aa t̄a ñitaa tutu yó'o

²⁰ Ta t̄aPedro ndikó koo ra ñakoto ra sat̄a ra, ta xini ra ndí ndikon ñii t̄aa t̄a kúu inka t̄a ñixika xí'in t̄ajesús, t̄aa t̄a kí'vi ní ini t̄ajesús xini ra kúu t̄ayó'o. Ta t̄ayó'o kúu t̄aa t̄a sakán lo'o kivi ñiya'a x̄inoo s̄inj ra m̄i kándiká t̄ajesús, ta ñindaq̄a t̄o'on ra t̄ajesús, káchí ra: “¿Yu kúu t̄aa t̄a s̄ikó kuí'ná

yó'ó nḡḡ nḡvi?" , káčí ra xí'in taJesús. ²¹ Ta taPedro xini ra tayó'o vaxi ra, ta nindaḡa to'on ra taJesús, káčí ra saá:

—Tata, taKá'no nḡḡ i, ¿yukia kundo'o tayó'o? —káčí ra.

²² Ta ndakuijn taJesús:

—Tá kóni i ña kutaku ra nda kivi ndikó i ñoyivi yó'o, ¿yukia ndó'o ún ndini ún xa'a tayó'o? Ta yó'ó, xini ñó'ó kundikḡn ún yi'i —káčí ra xí'in taPedro.

²³ Ñakán kia nixita ní'no to'on xa'a tayó'o ña ḡn kivi ra, chi saá ndato'on xí'in tá'an inka na nixika xí'in taJesús. Ta taJesús ḡn vása ní-ka'aḡn ra ña ḡn kivi tayó'o. Saá chi nika'aḡn ra: "Tá kóni i ña kutaku tayó'o nda kivi ndikó i ñoyivi yó'o, ta, ¿yukia ndó'o ún ndini ún xa'a tayó'o?" , káčí taJesús.

²⁴ Ta yi'i kuu tayó'o, ḡa ḡa nixika xí'in taJesús, ta ndakuijn i xa'a ndi'i ñayó'o, ta yi'i kuu ḡa ḡa nḡtaa to'on yó'o, ta xini yó ndi'i ña ndakuijn i xa'a kuu ñandaḡa.

²⁵ Yóo kuḡa ní inka chiño kisa ndivi taJesús ñoyivi yó'o, ta ḡn vása ní-taa i ndi'i ña kisa ndivi ra. Saá chi táná taa i ndi'i ñayó'o, níkuu, ta xini ñó'ó kuu ña kuḡa ní tutu, ta xani sijn i ndi ḡn vása kunani ñoyivi yó'o ña kutú tutu yó'o. Saá ná koo ña.

Tutu yó'o ká'an xa'a chiño ña kisa ndivi naapóstol na sakuiso chiño Jesucristo

Tq'on yó'o ká'an

*ndí tajesús kindo ra xí'in nivi na kándixa ña'a
ña ndixa kixaq Nímq Ndios kutaku ña ini na*

¹ Ñayó'o kúu tutu ñaovi tí'ví j xaa nda'a ún, tata Teófilo. Tutu ñanoq nítai j ndatq'on j xa'a ndí'i ña ke'é tajesús, ta xí'in ndí'i ña saná'a ra, nda kivi kixaq ra ñoyívi yó'o ² tãnda kivi ndaa ra kuano'q ra ñoyívi ñino. Ta saá kivi on ta'an ndaa ra ñoyívi ñino, ta xí'in ndee Nímq Ndios, tajesús nika'an ra xa'nda chiño ra noq nataa na naxaxin ra kuu naapóstol ña kasa chiño na noq ra. ³ Tá ndí'i ña nixov'i ní tajesús ta nixi'i ra ta nataku ra, ta saá ovi siko ka kivi nixiyo ra ñoyívi yó'o, ta nítivi ra ku'a ní yichí noq naapóstol yó'o, ta xí'in mji ra saná'a káxin ra noq na ndí ña ndaa nataku ra, ta ndixa kúu ra ta táku, ta ndatq'on ra xí'in na xa'a yichí noq xa'nda chiño Ndios.

⁴ Ñii kivi ña nakutá'an tajesús xí'in naapóstol yó'o, ta xa'nda chiño ra noq na, nika'an ra, káchí ra saá xí'in na:

—On kee ndó ñoo Jerusalén yó'o vitin, ta kundati ndó nda ná kixaq mji ñava'a ña kindo Ndios xí'in ndó tí'ví ra kixaq ña noq ndó. Mji ñava'a yó'o kúu ña xa ndatq'on j xí'in ndó xa'a. ⁵ Xíni ndó ndí sakán lo'o kujya nja'a, taJuan nixiyo ra sakucho ra nivi xí'in takuii, ta tixin ña lo'o ní kivi vaxi, ta ndó'ó kuchu ndó xí'in Nímq Ndios —káchí tajesús xí'in na.

Tq'on yó'o ká'an xa'a tajesús

ndaa ra kuano'q ra ñoyívi ñino

⁶ Ñii kivi nakutá'an tajesús xí'in naapóstol, ta njindakã tq'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—Tata, ¿án vitin xa nítõndaa kivi kindaa ún ndee nda'a ñaño Roma, ta kixá'a mji ún ka'nda chiño ún noq ñaño yó naIsrael? Ta saá ñoo mji yó tuku kukomí ña ndee ña ka'nda chiño ña noq mji yó.

⁷ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra xí'in na:

—Ndios on taxi ra ña kundaa ini ndó ama kasa ndivi ra chiño ra. Ñii laá mji Ndios kómí ra ndayí ka'nda chiño ra ndá kivi ta ndá hora kundivi ña chitóni ra kasa ndivi ra xí'in nivi ñoyívi yó'o. ⁸ Ta ndó'ó, kivi ña kixaq Nímq Ndios ña kutaku ña ini ndó, ta saá naki'in ndó ndee Ndios, ta kuu ndó nivi na ndakuijn xa'a j. Si'na kixá'a ndó ndatq'on ndó xa'a j xí'in nivi na táku ñoo Jerusalén, ta saá ko'on ndó ndí'i ñoo ña yóo estado Judea, ta saá ko'on ndó ndí'i ñoo ña yóo estado Samaria, ta saá ko'on ndó ndí'i ñoo ña yóo ndí'i xiiña ñoyívi yó'o. Ta ndí'i ñoo yó'o ndatq'on ndó xí'in nivi xa'a j —káchí tajesús xí'in na.

⁹ Ta ndí'i nika'an ra, ta saá Ndios sandaa ra tajesús ku'a'an no'q ra ñoyívi ñino. Ta naapóstol na njiyta xí'in ra yó'o, xito na ku'a'an ndaa ra nda ñino, tãnda nixaq ra nda noq kánoo vjko yaa. Ta saá ni-taxi ka vjko yó'o koto na

* 1:2 Tq'on "apóstol" kóni kachí ña: Njvi na tí'ví taká'no kasa ndivi na chiño ra.

ra. ¹⁰ Tá yíta na xító ndaa ká na ñoyívi ñino, ta xati'va ñakoto na yíta ovi taa xí'in na, ndíxin nataa yó'o tikoto yaa ní, ¹¹ ta ovi nataa yó'o ñika'an na xí'in na, káchí na saá:

—Ndó'ó, nataa ñaño estado Galilea, ¿ndachun yíta ndó xító ndaa ndó ñoyívi ñino? Chi Ndios xa ñaki'in tuku ra tajesús, kuano'o ra ñoyívi ñino vitin. Ta ndatán ndaa ra kuano'o ra ñoyívi ñino vitin, ñii k'va saá ñii kivi vaxi tuku ndikó ra kixi ra ñoyívi yó'o —káchí ovi nataa yó'o xí'in naapóstol na yíta yó'o.

Tq'on yó'o ká'an yu kúu taa tq nakuiso chiño noq tajudas

¹² Ta saá naapóstol yó'o noq na noq xiki tón Olivo ta kuano'o na nda ñoo Jerusalén. Xiki tón Olivo yó'o yatin yóo ña ñoo Jerusalén: ñaxiká yóo ña kúu ñii kilómetro.† ¹³ Tá ñiki'vi na ñoo Jerusalén, ta saá ñaxaa na ñii ve'e, ta ndaa na ñii cuarto ña kánoo noq yóo piso ovi noq ndoo na. Ta naapóstol na ndoo yó'o kúu tqPedro, tqJacobo, tqJuan, tqAndrés, tqFelipe, tqTomás, tqBartolomé, tqMateo, tqJacobo tq kúu sa'ya tqAlfeo, xí'in tqSimón tq kúu tatá'an napatido zelote, xí'in tqJudas tq kúu sa'ya inka tq ñani Jacobo. ¹⁴ Ndi'i nataa yó'o nákutá'an na xí'in ñañani tajesús xí'in si'i ra ñaMaría xí'in inka nási'í ná xindikón satá tajesús. Ta ndi'i ñivi yó'o, nákutá'an na ndi'i saá kivi, ta ñii yu'ú yóo na ká'an na xí'in Ndios.

¹⁵ Ta kixaa ñii kivi ña ñakutá'an ñii ciento oko ñivi na kándixa tajesús, ta yóo na ká'an na xí'in Ndios. Ta saá ñakundichi tqPedro, ta ñika'an ra, káchí ra xí'in na saá:

¹⁶ —Natá'an yó, xini ñó'ó kundivi ndatán káchí tq'on Ndios ña ñitaa tarey David kuyá xina'á, chi Nima Ndios taxi ña tq'on ña ñitaa ra ña ká'an xa'a tqJudas Iscariote, tq xikuu tq xini'i yichi ñivi na ñin tajesús.

¹⁷ Ta tqJudas xikuu ra ñii tatá'an mji ndi, na kúu taa na ñixika xí'in tajesús, ta ñii káchí kisa chiño ra xí'in ndi. ¹⁸ Ta saá ni, ñisikó ra tajesús, ta ki'in ra si'un xa'a ña ke'é ra ña on vá'a yó'o, ta xí'in si'un yó'o sata ra ñii ño'o. Ta saá ñixaa ra noq yóo ño'o sata ra yó'o, ta xa'ni xí'in mji ra, ta ñakava ra noq ño'o yó'o. Tá ñakava ra, ta sijnj ra kani ña noq ño'o, ta ñindatá tixin ra nda kee xiti ra. ¹⁹ Ta ndi'i ñivi ñaño Jerusalén xini so'o na ña ndo'o tqJudas ñixi'j ra. Ñakán sakunaní na ño'o ña sata ra Acéldama, ta kivi yó'o kóni káchí ña: Ño'o noq ñixitá ñii. ²⁰ Xí'in ñayó'o kundivi ña káchí tq'on Ndios ña ñitaa na kuyá xina'á, saá chi ñii xiiña noq tutu ña ñani Salmos, káchí ña saá:

Va'a ká ná koo vichí ve'e ra, nda ñii ñivi ná on kutaku ká na ini ve'e ra, káchí tq'on Ndios. Ta inka xiiña noq tq'on Ndios káchí ña saá:

Xini ñó'ó inka taa nakuiso chiño noq ra, káchí tq'on Ndios —káchí tqPedro ká'an ra.

²¹ Ta tuku ñika'an tqPedro, káchí ra saá:

—Ta vitin xini ñó'ó nakaxin yó ñii taa tq nakuiso chiño noq tqJudas. Ta taa yó'o xini ñó'ó kuu ra ñii taa tq ñii káchí ñixika xí'in yó kivi xindikón yó satá tajesús, ²² nda kivi tqJuan sakuchu ra tajesús, tandá kivi ndaa tajesús ñoyívi ñino. Saá chi taa tq nakaxin yó xini ñó'ó kuu ra ñii taa tq ñii káchí kuchiño ndakuijn xí'in yó noq ñivi, ña ndato'on ra ndi ndixa ñatakú tajesús —káchí tqPedro, ká'an ra.

† 1:12 Ñii kilómetro kúu ñakáni ña kivi kaka ñivi kivi yji ña nákindé na, káchí ndayí najudio.

23 Ta saá n̄ikaʼan na k̄iv̄i ov̄i ʔa ʔa kuchiño nakuiso chiño n̄o ʔa Judas. Ta ñii ra nan̄i Matías, ink̄a ra nan̄i José. Ta ʔa José yó'o yóo ink̄a k̄iv̄i ra ña kúu Barsabás; ta ink̄a k̄iv̄i s̄akunan̄i na ra kúu Justo. 24 Ta saá ndi'i n̄ivi na na kutá'an yó'o n̄ikaʼan na xí'in Ndios, káchí na saá:

—Tata Ndios, yó'ó kúu ʔa ʔa Ká'no n̄o ndi, ta x̄in̄i ún n̄im̄a ndi'i n̄ivi, ñ̄akán ndúkú ndi n̄o ún saná'a ún n̄o ndi, yukú ñii ʔa ov̄i yó'o na ʔax̄in̄i ún 25 kuu ñii ʔapóstol ʔa nakuiso chiño n̄o ʔa Judas, chi xa'a ña on vá'a ke'é ʔa Judas sandakoo ra chiño ña s̄akuiso chiño ún ra, ta n̄ixi'i ra, ta saá kuá'an ra ñii xiiña n̄o x̄in̄i ñó'ó ko'on ra —káchí na, ká'an na xí'in Ndios.

26 Ta saá ch̄ikaʼa na suerte ña kund̄aa ini na yu kuu ʔa ʔa nakuiso chiño n̄o ʔa Judas. Ta saá ʔa ʔa ke'ta nakuiso chiño kúu ʔa Matías. Ta saá nd̄u ra ñii ʔatá'an naapóstol. Ta saá tuku nd̄u na ux̄u ov̄i naapóstol.

2

T̄o'on yó'o ká'an xa'a k̄iv̄i k̄ixaʼa N̄im̄a Ndios ñoyivi yó'o

1 Xa n̄ya'a ux̄a semana na ʔatak̄u ʔa Jesús, ta k̄ixaʼa k̄iv̄i ña kána viko ña nan̄i Pentecostés.* Ta ndi'i n̄ivi na kándixa ʔa Jesús na kutá'an na ndóo na ini ñii ve'e. 2 Ta xati'va x̄in̄i so'o na ña ní'i, va'xi noo ña ñoyivi n̄ino. Ta ndat̄an ní'i ʔach̄i ndeé ní, saá ní'i ña. Tá k̄ixaʼa ña, ta s̄akutú ña xí'in ña ndi' yó'o ini ve'e n̄o ndóo n̄ivi yó'o. 3 Ta saá x̄in̄i na ndat̄an yóo yáa ño'o x̄ix̄i, saá yóo ña x̄ito na. Ta n̄iʔa'vi yáa ño'o yó'o, x̄ikundoso ña n̄ino yatin s̄in̄i ñii ñii n̄ivi na ndóo yó'o. 4 Ta saá N̄im̄a Ndios, n̄ixi'vi ña ta s̄akutú ña ini ñii ñii n̄ivi yó'o, ta k̄ixá'a na ká'an na kuá'a ní n̄o ʔo'on ña ká'an n̄ivi ink̄a ñoo x̄iká, ʔo'on ña on vása ní-sakuá'a na ká'an na, chi N̄im̄a Ndios ʔaxi ña ká'an na ʔo'on yó'o.

5 Ta m̄i k̄iv̄i yó'o, ñoo Jerusalén na kutá'an kuá'a ní n̄ivi najudío na kúu na nd̄ik̄on Ndios xí'in ña ndino'o ní ini na. N̄ivi yó'o k̄ixi na ndi'i saá ñoo ña ndá'vi ndaa ñoo Roma, ta kuá'a ní n̄o ʔo'on ká'an na. 6 Tá nayó'o x̄in̄i so'o na ña ndeé ní ní'i ini ve'e n̄o na kutá'an n̄ivi na x̄indik̄on s̄aʔa ʔa Jesús, ta saá na kutá'an kuá'a ní n̄ivi yó'o, ta kuá'an na koto na yu kúu ña ndeé ní ní'i, chi on vása kund̄aa ini na nda'chun ní'i ña saá. Ta náka'nda ní ini ndi'i nayó'o n̄o ʔo'on ña x̄in̄i so'o na, saá chi ñii ñii n̄ivi yó'o x̄in̄i so'o na ʔo'on ña ká'an m̄i naño na. 7 Ndixa náka'nda ini na n̄o ña x̄in̄i so'o na, ta ká'an xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Ndachun va'a ní ká'an nayó'o ʔo'on m̄i yó? ¿Án on ndixa kúu nayó'o n̄ivi nañoo estado Galilea? 8 ¿Ndasa'a va'a kúchiño ka'an nayó'o kuá'a ní n̄o ʔo'on ña kúu ʔo'on ñii ñii ñoo n̄o k̄ixi yó? 9 Saá chi k̄ixi yó kuá'a ní ñoo ña ño'o kuá'a ní xiiña, ña nan̄i: Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, 10 Frigia, Panfilia, xí'in Egipto. Ta ink̄a yó k̄ixi ñii xiiña ña nan̄i Libia, kee yó ñoo ña nákaʼa yatin ñoo Cirene. Ta ink̄a yó kúu n̄ivi na k̄ixi ñoo Roma. Sava yó kúu n̄ivi najudío, ta ink̄a yó kúu n̄ivi na x̄indik̄on ink̄a yich̄i, ta ch̄ikaʼa ini yó nd̄ik̄on yó yich̄i najudío, ta ñii k̄iv̄i va ndat̄an yóo ña kisa ʔo'o najudío Ndios, saá ké'é yó vitin. 11 Sava yó k̄ixi ñoo ña nan̄i isla Creta,† ta sava yó k̄ixi yó ñii xiiña ña x̄iká nan̄i Arabia. Vará n̄ivi na k̄ixi kuá'a ní ñoo x̄iká kúu yó, ta saá ní, vitin ñii ñii m̄i yó va'a x̄in̄i so'o yó ʔo'on ña ká'an naño m̄i yó, ta kund̄aa ini yó ʔo'on

* 2:1 Viko yó'o sákana najudío ñii ñii kujya xa'a ña taxi na ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a ña na'kaya na n̄o ña ch̄i'i na. † 2:11 ʔo'on "isla" kóni kachí ña xa'a ño'o yich̄i, ta takuii m̄ini x̄ino nduu ndi'i rá ña.

ña ká'án n̄ivi yó'o x̄a'á ñava'a ká'no ña livi xa ke'é Ndios —saá káchí n̄ivi na k̄ixi ndi'i saá ñoo ña yóo ndi'i xiiña ña ndá'vi ndaa ñoo Roma.

¹² Tá ñaka'nda ini na ndóo na, ta ká'án na ndák̄a t̄o'on xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukia kóni kachí ñayó'o?, chi ɔn k̄o'ɔ ñayó'o ní-xiyi —káchí na.

¹³ Ta saá ni, sava n̄ivi yó'o xáku ndaa na, xito na n̄ivi na ká'án kuá'a ní n̄o'ɔ t̄o'on, ta tuku ká'án na, káchí na saá:

—Nayó'o va x̄i'i ní na, ñakán xiini ní na vitin —káchí na.

T̄o'on yó'o ká'án ndí taPedro ñika'án ndoso ra t̄o'on x̄a'á tafesús n̄o'ɔ kuá'a ní n̄ivi

¹⁴ Ta saá taPedro ñakundichi ra xí'in inka uxu ñii naapóstol, ta k̄ixá'a ra ndeé ní ká'án ndoso ra n̄o'ɔ ndi'i n̄ivi na ndóo yó'o, ta káchí ra saá:

—Natá'an yó, ndó'o na kúu najudío, ta inka ndó'o na kee inka xiiña ta k̄ixaa ndó ñoo Jerusalén yó'o, vitin kon̄i s̄o'o ndó ña ndat̄o'on̄i xí'in ndó, ¹⁵ chi sava ndó'o xáni s̄in̄i ndó ndí naxiini kúu ndi, ta ɔn s̄iví ñandaa kúu ña xáni s̄in̄i ndó saá, chi xitaan ní kúu ña, ni ɔn ta'an t̄ondaa k̄aa jin xitaan kúu ña. † ¹⁶ Ta ña xito ndó yó'o kúu ña kundivi t̄o'on Ndios ña ñitaa taprofeta Joel, t̄aa ta ñika'án ndoso t̄o'on Ndios kujya x̄ina'á. Ñitaa taJoel, káchí ra saá:

¹⁷ Saá ká'án Ndios:

Tá xa yatin vāxi k̄iv̄i ñasondí'í ñoyívi yó'o,

ta saá ti'vīi Nímāi k̄o'ɔn ña koo ña xí'in n̄ivi ndi'i saá xiiña ñoyívi.

Ta yi'j̄i taxīi ña k̄a'án n̄ivi t̄o'on ña káku Nímāi,

ta k̄a'án ndoso na t̄o'on yó'o n̄o'ɔ inka n̄ivi.

Án sa'ya ndó ña'a kúu ná, án sa'ya ndó t̄aa kúu na,

ta yi'j̄i Ndios taxīi ndeé ña k̄a'án ndoso na t̄o'on̄i n̄o'ɔ inka n̄ivi.

Ta ndó'o na kúu n̄ivi nakuáchí, ta taxīi ña t̄ivi n̄o'ɔ ndó koto ndó ña kóni j̄i kundaa ini ndó.

Ta ndó'o na kúu n̄ivi naxikuá'a, ta taxīi ña x̄aní ndó ña saná'a j̄i ndó'o ña kóni j̄i kundaa ini ndó.

¹⁸ Ta k̄iv̄i saá ti'vīi Nímāi k̄o'ɔn ña koo ña xí'in ndi'i n̄ivi na kúu na kisa chiño n̄o'ɔ j̄i,

ta saá k̄a'án ndoso na n̄o'ɔ inka n̄ivi t̄o'on ña káku Nímāi.

¹⁹ Ta ke'é j̄i ñaná'no ñoyívi ñino ña koto n̄ivi,

ta ɔn vása kundaa ini na yukia kóni kachí ña,

ta naka'nda ní ini n̄ivi koto na ña.

Ta ke'é j̄i inka ñaná'no ñoyívi ño'o ña koto n̄ivi x̄a'á ña saná'a j̄i ndeé j̄i n̄o'ɔ na.

Saá chi koto na kuá'a ní n̄i j̄i kuj̄ta n̄o'ɔ ño'o,

ta koto na ndeé ní x̄ix̄i ño'o,

ta koto na kuá'a ní ñi'm̄a koo.

²⁰ Ta ño'o ká'no ña yé'e ndiví kunaa n̄o'ɔ ña.

Ta ȳo'ɔ tí yé'e ñoo naa kukuá'a n̄o'ɔ rí,

ta ndatán yóo n̄i j̄i kuá'a, saá kuá'a koo n̄o'ɔ rí.

Tá ndi'i kundivi ndi'i ñayó'o, ta saá kixaa m̄i j̄i k̄iv̄i ká'no ña kasa nani j̄i x̄a'á kuachi ndi'i n̄ivi, káchí Ndios.

²¹ Ta k̄iv̄i saá ndi'i n̄ivi na k̄a'án ndukú n̄o'ɔ Ndios ña chindeé ra na,

ta Ndios kon̄i s̄o'o ra ña k̄a'án na, ta sakaku ra n̄ivi yó'o,

káchí t̄o'on Ndios ña ñitaa taprofeta Joel kujya x̄ina'á.

† 2:15 K̄aa jin xitaan ñani ña k̄aa un̄i n̄o'ɔ ñaño Roma, chi k̄aa n̄o'ɔ n̄o'ɔ ñaño Roma kúu k̄aa ux̄a xitaan.

²² 'Natá'an yó nañoo j Israel, chikaꝥ sꝑ'o ndó tꝑ'on yó'o ña ka'an j xí'in ndó xa'a taJesús ta xitaku ñoo Nazaret. Mji Ndios ti'vi ra taJesús, ta taxí ra ndeꝥ nda'a ra ña ke'é ra kuꝥ'a ní chiño ná'no, ke'é ra ñava'a ña chindee ra ñivi, ta ñaka'nda ini ñivi xito na ñava'a yó'o, ta ke'é ra ñava'a ña kisa ndaꝥ ñoo ñivi ndixa kómi ra ndayí Ndios ke'é ra saá. ²³ Ndios xa xini ra yukia kundo'o taJesús ñoyivi yó'o, ta ndatán chitóni Ndios, saá kundivi ña. Ta sava ndó'ó, na kúu nañoo j najudío tjin ndó ra, ta ñixa'an ndó, ta ñataxi ndó ra nda'a ñivi na sáꝥ ini xini ña'a. Ta ñii yu'u ñixiyo ndó xí'in ñivi na on vá'a yó'o ña xa'ni na ra xí'in ña katakaꝥ ndaa na ra nda'a tón cruz. ²⁴ Ta Ndios ñi-taxi ra ña kindꝑo taJesús kuu ra tandji ndi'i saá kivi, ta saá Ndios sanataku ña'a ra. Ndeꝥ ña xa'ni ñivi ñi-kuchiño kundeé ña ñoo taJesús, saá chi lo'o kuiti kivi xikuu ra taꝥ ta ñixi'i, ta saá ñataku ra. ²⁵ Ñayó'o yóo yu'u ña xí'in tꝑ'on ña ñika'an tarey David kuyꝥa xina'a xa'a taJesús, chi kachi ra saá:

Ndi'i saá kivi xito j Taꝥ taKá'no ñoo j, yóo ra xí'in j, ta xa yóo ti'va ra chindee ra yji.

²⁶ Va'a ndaa ra yi'i ña on nakava j ke'é j ña on vá'a.

²⁷ Ta saá kúsij ní ini j ta ká'an j tꝑ'on sji ní.

Vará ñii kivi kivi j ndatán ndi'i ñivi kivi na, yóo va'a ini j, ta on vása kúchuchú ini j.

Saá chi ndaa ini j yó'ó, Tata Ndios.

²⁷ Ña on vása taxi ún koo níma j ndi'i saá kivi ñoo ndóo ñivi na ñixi'i, ní on taxi ún ña ta'yi yiki koñu j tixin ñañá.

Chi taꝥ ta ñakaꝥxin ún kasa chiño ñoo ún kúu j, ta taꝥ taꝥyi kúu j.

²⁸ Yó'ó Tata Ndios, xa saná'a ún yji yichi va'a ñoo kúsij ini ún kutaku j.

Ta sakutú ún ini j xí'in ñasij mji ún, chi ndi'i saá kivi yóo ún xí'in j, saá kachi tꝑ'on ña ñitaa taDavid kuyꝥa xina'a —kachi taPedro xí'in ñivi na ñakutá'an yó'o.

²⁹ Ta saá ñika'an ka taPedro xí'in na ña saná'a ra na yukia kóni kachi tꝑ'on yó'o:

—Natá'an yó, najudío, ndatꝑ'on káxin j xí'in ndó xa'a taDavid chi xij sikuá yó kúu ra. Xini yó ñandaꝥ kúu ña ñixi'i taDavid ta ñinduxun ra. Tãda kivi vitin yatin ní nákaꝥ ño'o ñoo ñinduxun ra, ta ndixa xa ñita'yi koñu ra tixin ñañá. Ñakán kía kúndaꝥ ini yó ndí on sivi xa'a taDavid kúu ña ká'an tꝑ'on ña kachi on ta'yi yiki koñu ra. Saá chi xí'in tꝑ'on yó'o ñika'an taDavid xa'a taJesús. ³⁰ TaDavid xikuu taꝑrofeꝥa, taꝥ ta ñika'an tꝑ'on ña taxi Níma Ndios nda'a ra ka'an ra. Ta taDavid xini ra ndí ndixa ñii kivi kundivi tꝑ'on ña kindꝑo Ndios xí'in ra, chi tꝑ'on ña chiná'a mji Ndios kasa ndivi ra kúu ña. Ñika'an Ndios xí'in taDavid, kachi ra saá: "Ndixa kía ñii kivi ke'é j ña ñii sa'ya ñani sikuá ún kuu ra taRey ñoo Israel, ndatán yóo ún vitin saá koo ra", kachi Ndios xí'in taDavid xina'a. ³¹ Ta Ndios saná'a ra saá ñoo taDavid ña kúndaꝥ ini ra ndasaá kundo'o Cristo, taꝥ ta ti'vi Ndios sakaꝥu ra ñivi ñii kivi vaꝥi. Saá ñitaa taDavid tꝑ'on ña kachi saá: Ndios on vása taxi ra ña ndi'i saá kivi koo níma ra ñoo ndóo ñivi na ñixi'i, ní on taxi ra ña ta'yi yiki koñu ra tixin ñañá yó'o, kachi tarey David.

³² Ta vitin xa kundivi tꝑ'on ña ñitaa taDavid xina'a, chi Ndios xa sanataku ra taJesús, ta mji taJesús yó'o kúu taꝥ ta ñitaa taDavid xa'a. Ta ndixa xa ñataku taJesús, saá chi mji ndi, na ñixika xí'in ra ndakuijn ndi xa'a ña xini ndi ñixi'i ra ta ñataku ra, ta xini ndi ra táku ra. ³³ Ta xini ndi taJesús kuꝥ'an ndaa ra ta kuꝥo'o ra ñoyivi ñino, ta xikoo ra tón táyi ká'no, tón

ñĩndichi sijn kua'á Ndios. Ta saá ñaki'in ra Nĩmā Ndios ña t̄axi Yivá yó Ndios nda'a ra, ta t̄ajesús t̄i'ví ra Nĩmā Ndios yó'o k̄ixaa ña koo ña xí'in ndĩ'j, ñivi na kándixa ña'á, ndatán yóo ña k̄ind̄o ra xí'in ndĩ. Ta vitin ña xĩni ndó xí'in ña xĩnj s̄o'o ndó yó'o kúu ña k̄isa ndivi ra t̄o'on ña k̄ind̄o ra xí'in ndĩ. ³⁴ Ta xĩnj yó ndí ɔn s̄ivj t̄aDavid xí'in yik̄i koñu ra kúu t̄aa t̄a ndaa ñoyívi ñino. Saá chi ñĩtaa t̄arey David t̄o'on Ndios ña ká'an xa'a t̄aa t̄a t̄i'vi Ndios sakaku ra m̄ij yó, ta káchí t̄aDavid saá:

Ndios ñik̄a'an ra xí'in t̄aKá'no ñoq̄ j, káchí ra saá:

“Koo ún táyĩ ká'no yó'o, tón ñĩndichi sijn kua'á j,

³⁵ t̄and̄a t̄ond̄a k̄ivj sakoyo j t̄ixin xa'a ún ndi'i na káni tá'an xí'in ún”, saá káchí Ndios,

ñĩtaa t̄aDavid kujya x̄ina'á.

³⁶ “Ta saá ndi'i ndó'o ñaño j nalsrael, vará sava ndó'o xa'ni ndó t̄ajesús, chi k̄atakaa ndaa ndó ra nda'a tón cruz, ta vitin xĩnj ñó'o kundaa va'a ini ndó ndí Ndios xa t̄axi ra ndayí nda'a m̄ij t̄ajesús yó'o ña kúu ra T̄aa t̄aKá'no ñoq̄ ndi'i yó, ta kúu ra Cristo, t̄aa t̄a x̄indati yó t̄i'ví Ndios ña sakaku ra m̄ij yó —káchí t̄aPedro, ká'an ra xí'in na.

³⁷ Tá ñivi na x̄inj s̄o'o ña ká'an t̄aPedro yó'o, k̄ixá'á na ndi'i ní ini na, t̄and̄a ñit̄a'v̄j sava nĩmā na xa'a ña x̄inj s̄o'o na ká'an ra xí'in na. Ta saá ñĩndak̄a t̄o'on na t̄aPedro xí'in ink̄a naapóstol tá'an ra, káchí na saá:

—Natá'an yó, k̄a'an ndó xí'in ndĩ, ¿yuk̄ia kasa ndivi ndĩ vitin? —káchí na.

³⁸ Ta ndakuijn t̄aPedro:

—Xĩnj ñó'o nandikó ini ndó ta sandakoo ndó kuachi ndó ta k̄i'vi ndó yichj ñoq̄ xa'nda chiño Ndios. Ta saá k̄i'vi ndó kuchu ndó xí'in ndayí k̄ivj t̄ajesús t̄aa t̄a kúu Cristo. Ta saá Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuachi ndó ta naki'in ndó Nĩmā ra kutak̄u ña ini ndó, ³⁹ chi saá k̄ind̄o Ndios ke'é ra xí'in ndó ta xí'in sa'ya ndó ta xí'in ñivi na ndóo ku'a'á ní ñoo xiká. Ndixa Ndios taxi ra Nĩmā ra kutak̄u ña ini ndi'i ñivi na kána Ndios ña kundik̄on na yichj ra —káchí t̄aPedro xí'in na.

⁴⁰ Si'a ndat̄o'on t̄aPedro, ta ká'an k̄a ra xí'in na, ndúkú ra ñoq̄ na ña chikaa s̄o'o na t̄o'on ña ká'an ra. Ta káchí ra saá:

—Taxi ndó ña sakaku Ndios ndó'o k̄oto ñii káchí xo'vj ndó xí'in ñivi na toon ní ini, na kúu na ták̄u yichj ɔn va'a —káchí t̄aPedro xí'in na.

⁴¹ Ta saá m̄ij k̄ivj ndat̄o'on t̄aPedro saá xí'in na, ta ñii unj m̄il ñivi k̄andixa na t̄o'on ña ñik̄a'an ra xí'in na. Ta saá ch̄ichj na xí'in takuii chi k̄andixa na t̄ajesús, ta ch̄ikaa ini na kundik̄on na yichj ra. Ta xí'in ñivi yó'o, nduu ku'a'á ní k̄a ñivi na kándixa t̄ajesús. ⁴² Ta saá ñii ñii k̄ivj ndik̄on k̄a na sákua'á na ta kisa ndivi na ña sáná'a naapóstol, ta táxi xí'in m̄ij na ña vivii kutak̄u xí'in tá'an na, ta ku'a'á ní yichj nákutá'an na xixi na, ta tá'ví na s̄it̄a va'a xixi na ña náká'an na t̄ajesús ndasaá ñixi'j ra xa'a na, ta táxi xí'in m̄ij na nakutá'an na ña k̄a'an na xí'in Ndios.

T̄o'on yó'o ká'an

ndasaá x̄itak̄u ndi'i ñivi nanó k̄andixa t̄ajesús

⁴³ Ta ndi'i ñivi ñaka'nda ini na xito na ñava'a ná'no ke'é naapóstol ñoq̄ na, chi xí'in ndee Ndios naapóstol ke'é na ku'a'á ní chiño va'a xito na.

⁴⁴ Ta ndi'i ñivi na kándixa t̄ajesús ñii yu'ú yóo ndi'i nayó'o. Ta ñii ñii na t̄axi na ña x̄ikomí na xa'a ña konj ñó'o ndi'i natá'an na, ta ɔn vása sí'nda ñix̄ijo ini na. ⁴⁵ Tá xito na ndí yóo natá'an na na kándixa t̄ajesús, ta yóo ní ña kúmanj ñoq̄ nayó'o, ta saá síkó na ña kómí na, ta náki'in na s̄i'ún,

ta náta'ví na s'j'ún nda'a n'jivi na xínj ñó'ó ña. Ta táxi na nda'a n'jivi yó'o ñii k'j'va ndátán yóo ña kúmanj kuiti nda'a ñii ñii na. ⁴⁶ Ta saá ndi'i saá k'j'v nákutá'an na ve'e ño'o ká'no ña yóo ñoo Jerusalén ño k'isa ká'no na Ndios. Ta saá tuku nákutá'an na sava ve'e natá'an na, ta tá'ví na s'j'ta v'a'a xíxi na x'a'a ña náká'an na ndasaá n'ixi'j t'ajesús x'a'a na. Ta x'ín ñasij ní ini na, ta x'ín ña ndino'o ní ini na nákutá'an na ta x'ixi na x'ín tá'an na. ⁴⁷ Ñii ñii k'j'v nákutá'an na k'isa ká'no na Ndios, ta kánóo v'a'a ní ñato'ó na ño ink'a n'jivi. Ta ñii ñii k'j'v Ndios sákaku ra n'jivi na kúu na k'ana ra ña kandixa na t'ajesús ta kundik'on na yich'i ra. Ta saá ku'a'a k'a nduu n'jivi na kándixa t'ajesús.

3

T'q'on yó'o ká'qn ndasaá nd'a ñii t'a t'a qn k'j'v kanda x'a'a

¹ Ñii k'j'v k'aa unj xikuaa kúu ña,* ta t'aPedro x'ín t'ajuan ku'a'an na ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, chi hora yó'o kúu ña nákutá'an najudío ndi'i saá k'j'v x'a'a ña ká'qn na x'ín Ndios. ² Ta saá n'ixaa na ñii yé'é ña naní Yé'é Livi ño k'í'vi n'jivi yoso ndík'a ña yóo ke'e ve'e ño'o ká'no. Ta x'ini na ñii t'a t'a qn k'j'v kanda x'a'a, chí saá k'aku ra. Ta t'ayó'o kándú'u ra yé'é yó'o, saá chí ndi'i saá k'j'v natá'an ra ndiso na ra, k'ixaa na ch'indú'u na ra yó'o x'a'a ña ndak'a chí'ña ra s'j'ún ño n'jivi na yá'a yé'é yó'o. ³ Ta saá t'a t'a qn k'j'v kanda x'a'a yó'o, x'ini ra t'aPedro x'ín t'ajuan ku'a'an k'j'vi na yé'é yó'o, ta saá n'ndak'a chí'ña ra s'j'ún ño na. ⁴ Ta t'aPedro x'ín t'ajuan x'ito káxín na nduch' ño t'a t'a qn k'j'v kanda x'a'a yó'o, ta n'ika'an t'aPedro x'ín ra, káchí ra saá:

—Tata, koto káxín ún ño ndi —káchí ra.

⁵ Ta saá t'a yó'o x'ito káxín ra ño na, chí xáni s'j'ni ra ndí taxi na s'j'ún nda'a ra. ⁶ Ta t'aPedro n'ika'an ra x'ín ra:

—Qn ko' s'j'ún ní'ij taxi'j nda'a ún, ta saá ni, yóo ña kómij ña taxi'j nda'a ún vitin. X'ín ndayí k'j'v Jesucristo t'añoo Nazaret, xá'nda chíño j' ño' ún nakundichi ún, ta kixá'á ún ko'qn xá'á ún vitin —káchí t'aPedro x'ín ra.

⁷ Ta t'aPedro t'jin ra nda'a kua'a t'a yó'o, ta k'ixá'á ra ndáni'í ña'a ra, tá mií saá x'andik'on ñako'on ndee x'a'a ra, ta ñako'on ndee s'j'k'on x'a'a ra, ta ñakundichi ra, ⁸ ta kama ní k'ixá'á ra x'ika ra. Ta ñaki'in ra ku'a'an ra x'ín t'aPedro, ta x'ín t'ajuan, ño yoso ndík'a ña yóo ke'e yé'é ve'e ño'o ká'no. Ta ñakutú ñasij ini ra, ta k'ixá'á ra kándeta ní'ni ra x'ín ña kúsij ní ini ra, ta x'ika ra k'isa ká'no ra Ndios. ⁹ Ta saá n'jivi na ndóo ño yóo yoso ndík'a ke'e ve'e ño'o ká'no yó'o, x'ito na t'ayó'o, ta v'a'a x'ika xá'á ra, ta k'isa ká'no ra Ndios. ¹⁰ Ta x'ín ña x'ito n'jivi nduv'a'a t'a yó'o, ta ndixa ñaka'nda ini na, t'andá yí'ví na ndóo na, chí ñakoni na t'ayó'o x'j'kuu t'a t'a qn vása ní-kivi kanda x'a'a, ta x'indú'u ra yé'é ña naní Yé'é Livi, ña x'ndak'a chí'ña ra s'j'ún ño n'jivi.

T'q'on yó'o ká'qn x'a'a ña ndq't'on t'aPedro x'ín n'jivi na ñakutá'an Corredor t'aSalomón

¹¹ Ta t'a t'a nduv'a'a yó'o t'jin ra nda'a t'aPedro x'ín nda'a t'ajuan, ta n'j-iiin ra saña ña'a ra. Ta ndi'i n'jivi náka'nda ini na x'ini so'o na ña nduv'a'a t'ayó'o, ta x'ino na vaxi na koto na ño yóo ra x'ín t'aPedro ta x'ín t'ajuan, ñii xiiña corredor, ña naní Corredor t'aSalomón. Ta corredor yó'o x'ino

* 3:1 K'a unj xikuaa naní ña k'a j'in ño ñaño Roma.

nduu ña yosq ndikā ke'e ve'e ño'o ká'no. ¹² Tá xító tãPedro ñakutá'an ñivi yó'o, ta ñikā'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Natá'an yó naIsrael, ¿ndachun náka'nda ini ndó xító ndó ña nduva'a tayó'o? ¿Ndachun xító ndó ñoq ndi? ¿Án xáni sinj ndó xí'in ndee mji ndi kúu ña sanda'a ndi tayó'o, chi va'a ní ñivi kúu ndi? Qn vása saá, chi xí'in ndee taJesus nduva'a tayó'o. ¹³ Ta mji Ndios tãa tã kisa to'ó naxji síkuá yó, na kúu tãAbraham, tãIsaac xí'in tãJacob, mji Ndios yó'o kúu tãa tã chínóo síkón ñato'ó Sa'ya ra taJesus, tãa tã kisa ndivi chiño ña ndáya'ví ní. Ta saá ni, sava ndó'ó kúu ñivi na ñataxi taJesus yó'o nda'a nachiño ñoo Roma ña ka'ni na ra. Ta kivi ñixaã ra ñoq tagobernador Pilato, ta ñikā'an ndó ña qn vá'a xā'ã ra. Vará ñikā'an tãPilato ndí kóni ra saña ra taJesus ko'qn ndikā ra, ta ndó'ó ñi-xiin ndó ke'é ra saá. ¹⁴ Qn vása ní-xiin ndó naki'in va'a ndó taJesus, tãa tã kúu tãNdaã, tã kúu taYji, ta ndã víkã ndukú ndó ñoq tãPilato ña saña ra inkã tãa, tã kúu tã xá'ni ñivi. ¹⁵ Ta saá xa'ni ndó tãa tã kúu ñii laã kuiti tã kúchiño sakutakú ndino'o mji yó ndi'i saá kivi. TaJesus yó'o, vará ñixi'i ra, ta Ndios sanatakú ña'á ra, ta mji ndi kúu ñivi na xini ña ñatakú ra, ta ndákuijn ndi xā'ã ra ña ndixa ñatakú ra. ¹⁶ Ta xā'ã ña kándixa ndi taJesus ta ndáa ini ndi ndayí kivi ra, ta xā'ã ñayó'o nduva'a tayó'o, tãa tã xikuu tã qn kivi kanda xā'ã. Ndixa xā'ã ña ndáa ini ndi taJesus, sanda'a ndino'o ra tayó'o, tãa tã xító ndó ñíndichi ra ñoq ndó yó'o.

¹⁷ Natá'an yó, xini ndi ndó'ó, ta xí'in naná'no ñoq ndó, qn vása ní-kundaa ini ndó yu kúu taJesus, ñakán xa'ni ndó ra. ¹⁸ Ta saá ni, ndi'i ña ñixq'vi taJesus kúu ña kundivi to'on Ndios ña ñjtaa naprofeta xina'á, chi ñii káchí ñjtaa ndi'i naprofeta na ñikā'an ndoso to'on Ndios xina'á, ñjtaa na káchí na ndi xini ñó'ó xo'vi ní Cristo, tãa tã ti'vi Ndios sakaku ra mji yó, káchí naprofeta xina'á. ¹⁹ Ta vitin ndó'ó, xini ñó'ó nandikó ini ndó, ta sandakoo ndó kuachi ndó, ta kivi ndó yichi Ndios. Ta saá kasa ká'no ini ra xā'ã kuachi ndó. Ta saá ndixa kixaã kivi ña Ndios taxi ra ña nakindée ndó. ²⁰ Ta ñii kivi Ndios ti'vi tuku ra taJesus, ndikó ra ñoyívi yó'o. Saá chi ndã si'na Ndios chindú'u ra taJesus kuu ra Cristo, tãa tã sakaku ñivi ñoq ña qn vá'a. ²¹ Ñakán xini ñó'ó kundati kã taJesus, tãa tã kúu Cristo, ñoyívi ñino ndã kixaã kivi ña Ndios ndasa xaã ra ndi'i ña kuva'a yóo ñoyívi. Ndatán ñixiyo kivi xina'á tá qn tã'án kã kivi ñivi kuachi saá koo ña. Saá chi xí'in ñayó'o kundivi to'on Ndios ña ñikā'an ndoso naprofeta kujya xina'á. ²² Ñii taprofeta tã ñjtaa to'on Ndios xina'á xikuu tãMoisés, ta tayó'o ñjtaa ra xā'ã Cristo, káchí ra saá: “Ñii kivi ña vaxi Ndios ti'vi ra ñii taprofeta ndatán yóo yi'i. Ta tayó'o kixi ra ñoo yó Israel, ta kã'an ndoso ra to'on Ndios ñoq ñivi ñii ki'va ndatán yi'i ñikā'an ndoso i to'on Ndios ñoq ndó. Ta saá xini ñó'ó chikaã sq'o va'a ndó ndi'i ña kã'an ra xí'in ndó. ²³ Tánã koo ñivi na qn kua'a chikaã sq'o to'on kã'an ra, ta tava yó ñivi yó'o ña qn kuu kã na ñivi ñaño Ndios”, saá ñjtaa tãMoisés xina'á.

²⁴ Ta taprofeta Samuel, ta xí'in ndi'i saá naprofeta na kixi saã ra, ndi'i nayó'o ñikā'an ndoso na to'on Ndios ña káchí xā'ã ndasaá koo kivi ña táku yó vitin. ²⁵ Ta ndó'ó kúu sa'ya ñani síkuá naprofeta yó'o, ta saá vitin ndó'ó kúchiño naki'in ndó ñava'a ña kúu ña kinqdoo Ndios xí'in naxji síkuá yó ña kasa ndivi ra xí'in na. Saá chi kujya xina'á Ndios ñikā'an ra xí'in taxji síkuá yó tãAbraham, káchí ra saá: “Xā'ã ña ke'é tãa tãsa'ya ñani síkuá ún, yi'i ndixa ke'éj ña ndi'i ñivi ñoyívi naki'in na ñava'a”, káchí Ndios xí'in

ra. Ta vitin mji yó kúu n̄ivi na xa n̄aki'in ñava'a ní nda'a Ndios, ndatán yóo ña kindoo ra xí'in taAbraham. ²⁶ Kivi Ndios t̄ivi ra Sa'ya ra t̄ajesús kixaa ra ñoyívi yó'o, ta saá si'na kixaa ra ñoo mji yó najudío xa'a ña ke'é ra ñava'a xí'in yó. Saá chi kixaa ra xa'a ña chindee ra mji yó ña nandikó ini yó ta sandakoo yó ña on vá'a, ta kundikõn yó yichi Ndios —káchí taPedro xí'in n̄ivi na ñakutá'an yó'o.

4

Tõ'on yó'o ká'an xa'a taPedro xí'in taJuan yíta na ñoo nachiiño najunta Suprema

¹ Tá mií yóo ka taPedro xí'in taJuan, ká'an ndoso na tõ'on Ndios ñoo n̄ivi, ta kixaa sava nasutu xí'in taká'no ñoo napolicia na kúu na ndaa ve'e ño'o ká'no, ta kixaa inká naná'no na kúu nasaduceo. ² Sáa ní ini na kixaa na, chi taPedro xí'in taJuan ndatõ'on na sáná'a na n̄ivi ndi ndixa ñatakú t̄ajesús, ta káchí na ká'an na ndi ndi'i n̄ivi na kándixa t̄ajesús, n̄ivi yó'o, ndatán xa ñatakú t̄ajesús saá natakú na kivi ña vaxi. ³ Ta saá napolicia t̄ijn na taPedro xí'in taJuan, ta ñan ña'á na ini ve'e kaa, ñoo x̄iño'o na nda inká kivi, saá chi xa ñikuaa ní kúu ña, ta on vása ní-kuna'a ka kasa nani na kuachi xa'a nayó'o. ⁴ Ta saá ni, xa ku'a ní n̄ivi kúu na x̄ini so'o tõ'on ña ñika'an taPedro, ta n̄ivi yó'o kixá'á na kándixa na t̄ajesús. Ta saá xa'no ti'vi n̄ivi na kándixa t̄ajesús, ta ñitõnda o'on mil kúu natãa na xa kándixa.

⁵ Ta ñit̄ivi inká kivi, ta ñakutá'an naná'no ñoo naIsrael xí'in naxiku'a ta xí'in namaestro na sáná'a ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés, ñakutá'an na ña koo junta ñoo Jerusalén. ⁶ Ta taká'no ñoo ndi'i nasutu, ñani ra Anás yóo ra xí'in na. Ta ndóo nave'e ra na kúu taCaifás, taJuan, taAlejandro xí'in sava ka inká nave'e t̄asutu ká'no yó'o. ⁷ Ta saá t̄ivi na napolicia ko'on na tava na taPedro xí'in taJuan ve'e kaa. Ta ñixa'an napolicia ta ñaki'in na na ñó'o ve'e kaa, ta ndikó napolicia, ta vaxi taPedro xí'in taJuan xí'in na, ta kixaa na ñoo yóo nachiiño. Ta saá nachiiño kixá'á na ndaka tõ'on na taPedro xí'in taJuan, káchí na saá:

—¿Ndasaá ke'é ndó sãnda'a ndó t̄ayó'o, tã tã on kivi kanda xa'a x̄ikuu ra? ¿Yu kúu na t̄axi ndee án ndayí nda'a ndó ke'é ndó saá? —káchí nachiiño xí'in taPedro ta xí'in taJuan.

⁸ Ta taPedro, chutú ini ra xí'in Níma Ndios, ta ndakuijn ra ñika'an ra, káchí ra saá:

—Nachiiño xí'in naxiku'a ñoo yó Israel, ká'an xí'in ndó vitin. ⁹ ¿Án ndixa táxi ndó kuachi xa'a ndi chi ke'é ndi ñava'a xí'in ñii tã tã x̄ikuu tã on kivi kanda xa'a? ¿Án ndixa kóni ndó kundaã ini ndó ndasaá nduva'a xa'a ra? ¹⁰ Ta saá vitin ká'an ndi ndatõ'on káxin ndi xí'in ndó'o ña kundaã ini mji ndó ta kundaã ini ndi'i ñaño yó naIsrael ndi xí'in ndee t̄ajesús ñaño Nazaret nduva'a t̄ayó'o. M̄ii t̄ajesús yó'o kúu tã tã katakaã ndaa ndó nda'a tón cruz, ta ñixi'j ra, ta Ndios sanatakú ña'á ra. ¹¹ Ta xa'a t̄ajesús yó'o káchí tõ'on Ndios ña ñitaa na x̄ina'á, káchí ña saá: “Yóo ñii yuu ña ñi-xiin n̄ivi na kisa va'a ve'e koni ñó'o na, ta vitin mji yuu yó'o nduu ña yuu ká'no ní ka, chi nákaa ña xa'a ve'e ta ndiso ña ve'e”, káchí tõ'on Ndios. Ta ndatán yóo yuu yó'o, saá yóo t̄ajesús vitin. ¹² Ta ñii laã t̄ajesús kúchiño sakaku ra mji yó, chi nda'a ñii laã t̄ajesús Ndios t̄axi ra ndee ña sakaku ra n̄ivi. Ta ndixa on koó ka nda ñii n̄ivi, ni nda ñii inká ña yóo ñoyívi

kómí ndeę Ndios ña kúchiño sakaku ña mji yó —saá njika'ạn tạPedro xí'in nachiño.

¹³ Ta ndi'i nachiño yó'o, ñaka'nda ini na ndó na, xinj sọ'o na tọ'on ká'ạn tạPedro xí'in tọ'on ká'ạn tạJuan. Saá chi ọn vasa yi'vi ọvi ẹa yó'o, ta xí'in ña ndino'ó ní ini na njika'ạn ndoso na tọ'on nọọ nachiño ná'no yó'o. Ta nachiño yó'o kúndaq iní na ndí tạPedro xí'in tạJuan lo'o ní ka'vi na escuela, ta saá ni, va'a ní ká'ạn na. Ta saá nachiño yó'o ñaká'ạn na ndí tạPedro xí'in tạJuan xikuu nataa na njixika xí'in tạJesus. ¹⁴ Ta nachiño yó'o xito na ña ñíndichi ẹa ẹa xikuu ẹa ọn kivi kanda xa'a, ta vitin nduva'a ra. Ta saá ọn vasa ní-ni'í na tọ'on ña ndakuijn na, ta ndá tásín kuiti ndóo na. ¹⁵ Ta saá xa'nda chiño na nọọ tạPedro xí'in tạJuan kee na ko'ọn na ke'e ña kuchiño ka'ạn tá'an mji nachiño yó'o na kúu naJunta Suprema. ¹⁶ Ta njika'ạn tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukia ke'é yó xí'in ọvi ẹa yó'o vitin? Chi ndi'i nivi na táku ñoo Jerusalén yó'o xinj na ña ke'é na ọvi ẹa yó'o ñii ñava'a ká'no ní. Ta mji yó ọn kivi ka'ạn yó káchí yó ndí ọn sivi ñandaq kúu ña ke'é na ñava'a yó'o. ¹⁷ ¿Yukia kúchiño yó ke'é yó ña ọn kujta ní'no tọ'on ndi'í saá xiiña xa'a ẹa ẹa nduva'a yó'o? Va'a ka ná ka'ạn yó xí'in na ọvi ẹa yó'o ña sandakoo na ká'ạn ka na xa'a tạJesus xí'in nivi, chi tá ọn xijn na chikaq sọ'o na ña xa'nda chiño yó nọọ na, ta saá saxo'vi yó na —káchí nachiño, ká'ạn na.

¹⁸ Ta kána na tạPedro xí'in tạJuan ña ndikó nayó'o. Ta saá kixaa na, ta nachiño xa'nda chiño na nọọ nayó'o, káchí na saá:

—Nda ñii ka kivi ọn ka'ạn ka ndó nda ñii tọ'on xa'a tạJesus, ta nda ñii ka nivi ọn saná'a ka ndó na xí'in ndayi kivi tạJesus —káchí nachiño ná'no xí'in tạPedro ta xí'in tạJuan.

¹⁹ Ta saá tạPedro xí'in tạJuan ndakuijn na, káchí na saá:

—Kani sijn ndó ta ndakuijn ndó, ¿yu kúu ña ndaq ka nọọ Ndios? ¿An va'a ka kasa ndivi ndi ña kóni ndó'ó, an va'a ka kasa ndivi ndi ña kóni Ndios? ²⁰ Saá chi ndi'í, ọn kúchiño sandakoo ndi ká'ạn ndi xí'in nivi xa'a ña xini ndi, ta xa'a ña xini sọ'o ndi —káchí na xí'in nachiño ná'no yó'o.

²¹ Ta ndakuijn nachiño njika'ạn na, káchí na saá:

—Tána ka'ạn ka ndó xa'a tạJesus, ta ndixa saxo'vi ní ndi ndó'ó —káchí na.

Ta saá saña na tạPedro xí'in tạJuan kuq'ạn ndíka nayó'o. Saá chi nachiño ni-ni'í na yichí ndasaá kuchiño saxo'vi ña'á na, chi ndi'í inka nivi kúsiñ ní ini na ña nduva'a ẹa ẹa xikuu ta ọn kivi kanda xa'a. Ta xa'a ñava'a ká'no yó'o, nivi kisa ká'no ní na Ndios. ²² Saá chi ẹa ẹa xikuu ẹa ọn kivi kanda xa'a ta nduva'a ra, yá'a ọvi siko kujya kómí ra.

Tọ'on yó'o ká'ạn ña ndí nivi na kándixa tafesus ndúkú na ñava'a nọọ Ndios

²³ Tá nachiño saña na tạPedro xí'in tạJuan, ta kee na kuq'ạn na, ta njxaa na ñii ve'e nọọ nákutá'an natá'an na na kúu nivi na kándixa tafesus. Ta saá tạPedro xí'in tạJuan ndatọ'on na xí'in na ndí nachiño ná'no xí'in nasutu ná'no ndeé ní xa'nda chiño na nọọ na ña ọn vasa ka'ạn ka na tọ'on xa'a tafesus. ²⁴ Tá ndi'í xinj sọ'o na tọ'on yó'o, ta saá ndi'í nivi na ñakutá'an yó'o kixá'á na ká'ạn na xí'in Ndios, káchí na saá:

—Tata Yivá yó Ndios, yó'ó kúu ẹa ẹa ká'no nọọ ndi, ta yó'ó kúu ẹa ẹa kisa va'a ñoyivi ñino xí'in ñoyivi yó'o, ta kisa va'a ún takui mjni. Ta yó'ó kúu ẹa ẹa kisa va'a ndi'í ña yóo ñoyivi yó'o, xí'in ndi'í ña yóo ñoyivi ñino,

xí'in ndi'i ña yóo ini takuií. ²⁵ Ta xji síkuá ndi taDavid xjkuu ñii ña ta kisa chiño ñoq yó'ó, ta Nímā ún ñikā'an ña ini ra, ta ñitaa ra to'on yó'o:

Ña mañi kúu ña sáa ini ñivi na ñoo xiyo xíni na Ndios,
ta ña mañi kúu ña xáni sñi ñivi ndasaá koo ña kundeé na ñoq ra.

²⁶ Narey xí'in inkā naná'no na xá'nda chiño ñoq ñivi ñoyivi yó'o ñakutá'an na,

ta ñakoo yu'ú na xā'ā ña kani tá'an na xí'in Ndios.

Ta ñakoo yu'ú na xā'ā ña kani tá'an na xí'in ña ta sakuiso chiño Ndios kuu ra Cristo, ña ta sakaku ñivi,

kachí taDavid xina'á.

²⁷ "Ta xa kundivi ña ñikā'an taDavid, chi ñoo Jerusalén yó'o ñakutá'an tarey Herodes xí'in tagobernador Pilato xí'in inkā ñivi na ñoo xiyo, ta xí'in sava ñaño yó naIsrael, ta ndi'i nayó'o ñakoo yu'ú na ña ka'ni na Sa'ya ún tayi taJesús, ña ta ñakaxin ún ta sakuiso chiño ún ra ña sakaku ra ñivi.

²⁸ Ta saá nachiño ná'no xí'in inkā naná'no yó'o kisa ndivi na ndátan yóo ña ndā xa si'na chitóni ún kundivi, Tata Yivá yó Ndios. Ta xí'in ndayi ún kundivi ndi'i ña ñixó'vi ní taJesús. ²⁹ Ta vitin ndúkú ndi ñoq ún ña koni so'ó ún ndá to'on kúu ña ká'an nachiño xā'ā ndi, chi káchí na ndi saxó'vi ní na ndi'í xā'ā ña ndato'on ndi to'on xā'ā taJesús. Ta xā'ā ñayó'o, vitin ndúkú ndi ñoq ún ña chikaa ún ndee ún ini ndi ña on kuyi'ví ndi ká'an ndoso ndi to'on ún ñoq ñivi. ³⁰ Ta ndúkú ndi ñoq ún ña saná'a ún ndee ún ñoq ñivi xí'in ña sanda'a ún kuā'ā ní ñivi na ndee ndó'o. Ta taxi ún nda'ā ndi ndee taJesús, ta kúu Sa'ya ún tayi, xā'ā ña ke'é ndi milagro xí'in inkā ñava'a ná'no ña taxi naka'nda ini ñivi —káchí na, ndúkú na ñoq Ndios.

³¹ Tá ndi'í ñikā'an na xí'in Ndios, ta kixá'á táan ní ñoq yóo ve'e ñakutá'an na. Ta Ndios sakutú ra xí'in Nímā ra ini ndi'í ñivi na ñakutá'an yó'o. Ta saá chutú Nímā Ndios ini na, ta ndā lo'o on vása yí'ví na, ta kixá'á na ká'an ndoso na to'on Ndios ñoq ñivi.

To'on yó'o ká'an ndi ñivi na kándixa taJesús ñii káchí xíni ñó'o na ndi'í ñava'a kómí na

³² Ndi'í ñivi na kándixa taJesús, ñii yu'ú ta ñii nímā xjkuu na, ta ndā ñii ñivi yó'o ñi-ka'an na káchí na ndi ndi'í ñava'a kómí na ña koni ñó'o mii na kuiti kúu ña. Ndā víka, taxi na ndi'í ñava'a kómí na, ña koni ñó'o ndi'í natá'an na. ³³ Ta xí'in ndee Ndios, ndi'í naapóstol on vása sándakoo na ña ndátq'on na xí'in ñivi ña ndixa ñatakú taJesús. Ta Ndios ke'é ra kuā'ā ní ñava'a xí'in ñivi na kándixa taJesús. ³⁴ Ta saá ndā ñii ñivi na kándixa taJesús on vása ní-kisa mañi ká ña xíni ñó'o ñoq na. Saá chi ñivi na xjkomí ve'e, án ñivi na xjkomí ño'q, nayó'o ñisjiko na ña xjkomí na, ta ñaki'in na ndi'í s'i'ún, ³⁵ ta taxi na ña nda'ā naapóstol xā'ā ña nata'ví na s'i'ún yó'o. Ta naapóstol yó'o taxi na ña nda'ā ñivi, ñii k'i'va ndátan yóo ña xíni ñó'o ñii ñii na. ³⁶ Nixiyo ñii ña ñani ra José, ta kúu ra sa'ya ñani síkuá taLeví. Ke'e ra ñoo isla Chipre, ta naapóstol sakunaní na ra Bernabé, chi kivi Bernabé kóni kachí ña: Ña ta sánduva'a ini ñivi. ³⁷ Ta taBernabé yó'o ñisjiko ra ñii ño'q ra, ta taxi ra ndi'í s'i'ún nda'ā naapóstol ña nata'ví na ña ta taxi na ña nda'ā ñivi na xíni ñó'o s'i'ún yó'o.

5

*To'on yó'o ká'an
ndi taAnanías xí'in ñaSafira ñikā'an na to'on vatá*

¹ Ta ñii t̄a n̄anı ra Ananías xí'in ñásí'ı ra n̄anı ñá Safira n̄ısjıkó na ñii ño'q na. ² Ta s̄ı'ún ña n̄akı'in na x̄a'á ño'q n̄ısjıkó na, ñii tá'vı s̄ı'ún yó'o ch̄ıkāa va'a na. Ta ink̄a tá'vı s̄ı'ún, t̄aAnanías t̄axı ra ña nda'á naapóstol x̄a'á ña konı ñó'ó n̄ıvi nandá'vı. Ta saá t̄aAnanías k̄ıxāa ra taxi ra s̄ı'ún yó'o nda'á t̄aPedro, ta n̄ıka'ān ra xı'in ra, káchı ra saá:

—Ñayó'o kúu ndı'i s̄ı'ún n̄akı'in ndı x̄a'á ño'q n̄ısjıkó ndı —káchı ra.

Ta ñásı'ı ra ñáSafira n̄ıxıyo yu'ú ñá xı'in ra ña ke'é ra saá.

³ Ta n̄ıka'ān t̄aPedro xı'in t̄aAnanías:

—Tata, ¿nd̄achun t̄axı ún ña n̄ıkjı'vı nıma ndıva'a ká'no Satanás ini ún ña xá'nda chíño ña noo ún ña ka'ān ún to'on vatá xı'in Nıma Ndios? Chı káchı ún ñayó'o kúu ndı'i s̄ı'ún ña n̄akı'in ún x̄a'á ño'q n̄ısjıkó ún, ta on s̄ı'ıvı ñand̄aa kúu ña n̄ıka'ān ún, chı k̄ınd̄o ñii tá'vı s̄ı'ún nda'á ún. ⁴ Tá on t̄a'ān k̄a s̄ıkó ún ño'q ún, ¿ān on ndıxa x̄ıkomı ún nd̄ayı s̄ıkó ún ña ān on s̄ıkó ún ña?, chı ño'q m̄ıı ún x̄ıkuu ña. Ta vitin xa n̄ısjıkó ún ña ta n̄akı'in ún s̄ı'ún x̄a'á ña, ta, ¿ān on s̄ı'ıvı s̄ı'ún m̄ıı ún kúu ndı'i ña n̄akı'in ún? Ta x̄ıkomı ún nd̄ayı ke'é ún xı'in s̄ı'ún yó'o ñii kı'va nd̄at̄an kónı ún. Ta saá, ¿nd̄achun n̄ıka'ān ún to'on vatá xı'in ndı? Ta on s̄ı'ıvı ndasaá kuiti ndı'ı kúu na n̄ıka'ān ún to'on vatá xı'in, ta xı'in m̄ıı Ndios n̄ıka'ān ún to'on vatá —káchı t̄aPedro xı'in t̄aAnanías.

⁵ Tá ndı'ı x̄ınjı so'o t̄aAnanías to'on yó'o, ta n̄ıxı'ı ra, ta n̄akava ȳıkı koñu ra nd̄a noo ño'q. Ta ndı'i n̄ıvi na x̄ınjı so'o ña ndo'o t̄aAnanías n̄ıyı'vı ní na.

⁶ Ta saá n̄akuita sava t̄a kuáchı, ta ch̄ıt̄ıvı na ȳıkı koñu t̄aAnanías xı'in tik̄to, ta kūa'ān na sandúxun na ña.

⁷ Sakán n̄ıya'a unı hora n̄ıxı'ı t̄aAnanías, ta k̄ıxāa ñásı'ı ra, ta ñáyó'o, on t̄a'ān konı ñá yukıā ndo'o yıı ñá. ⁸ Ta t̄aPedro n̄ınd̄aka to'on ña'á ra, káchı ra saá xı'in ñá:

—¿Ān ñand̄aa s̄ı'ún yó'o kúu ndı'i ña n̄akı'in ndó x̄a'á ño'q n̄ısjıkó ndó? —káchı t̄aPedro xı'in ñáSafira.

Ta nd̄akuijn ñá, n̄ıka'ān ñá:

—Ñand̄aa va ñayó'o kúu ndı'i s̄ı'ún n̄akı'in ndı, tata —káchı ñá.

⁹ Ta n̄ıka'ān t̄aPedro xı'in ñá:

—¿Nd̄achun yó'ó xı'in yıı ún n̄ıxıyo yu'ú ndó ña koto ndoso ndó Nıma Ndios? Ta vitin nat̄a kuáchı na n̄ıx̄a'ān sandúxun ȳıkı koñu yıı ún xa ndıkó na k̄ıxāa na ta yıta na ye'é. Ta saá tuku nat̄a kuáchı yó'o yıta tı'va na n̄akı'in na ȳıkı koñu m̄ıı ún ko'on ña xı'in na ña sandúxun na ña —káchı t̄aPedro xı'in ñá.

¹⁰ Ta x̄ınd̄ıkon n̄ıxı'ı'ı ñá, ta n̄akava ȳıkı koñu ñá nd̄a noo ño'q. Ta tuku n̄ıkjı'vı nat̄a kuáchı, ta xıto na ña ndıxa n̄ıxı'ı'ı ñá, ta saá n̄akı'in na ȳıkı koñu ñá, ta kūa'ān na sandúxun na ña ñii xııña s̄ıjn noo n̄ınd̄uxun ȳıkı koñu yıı ñá. ¹¹ Ta ndı'i n̄ıvi na k̄ındıxa t̄aJesús, ta xı'in ink̄a n̄ıvi na x̄ınjı so'o ndasaá n̄ıxıyo ña n̄ıxı'ı t̄aAnanías xı'in ñásı'ı ra, ta n̄ıyı'vı ní ndı'i n̄ıvi yó'o.

To'on yó'o ká'ān x̄a'á ñav̄a'a ná'no ke'é naapóstol

¹² Ta saá xı'in ndee Ndios, naapóstol k̄ıxá'á na ké'é na kūa'á ní milagro xı'in ink̄a ñava'a ná'no ña náka'nda ini n̄ıvi xıto na. Ta ñii ñii k̄ıvı ndı'ı n̄ıvi na k̄ındıxa t̄aJesús nákutá'an na Corredor t̄aSalomón ña kúu ñii tá'vı corredor ña xıno nduu yoso ndıka ke'e ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén.

¹³ Ta ink̄a n̄ıvi yı'vı na nakutá'an na xı'in nayó'o. Ta saá ni, kánóo sıkón ní ñat̄o'ó n̄ıvi na k̄ındıxa t̄aJesús. ¹⁴ Ta ñii ñii k̄ıvı ndıu kūa'á ní k̄a nat̄a xı'in náña'ā na kúu na k̄ındıxa t̄aJesús, ta n̄ıton̄da kúu na ñii tı'vı ká'no

ní n̄ivi. ¹⁵ Ta saá kuḗ'a ní n̄ivi t̄ava na ndi'i nave'e na na kúu na ndeé ndó'o, ta ndíso ña'á na, ta kuḗ'an na, ta ch̄indoo na n̄ivi na ndeé ndó'o yó'o n̄oḡ x̄jto án n̄oḡ yiv̄i, ña yóo na ndáti na yu'u yich̄i n̄oḡ ya'a naapóstol. Chi xáni ini na vará ndá k̄undat̄i t̄aPedro ná ya'a s̄at̄a n̄ivi na ndeé ndó'o yó'o, ta saá nduv̄a'a na. ¹⁶ Kuḗ'a ní n̄ivi na kee ndi'i saá ñoo ña yóo yatin ñoo Jerusalén, v̄axi na ndíso na nave'e na, na kúu na ndeé ndó'o, án kúu na na xó'v̄i xa'á ña ké'é ñaním̄a ndiv̄a'a xí'in na, ta k̄jxaa na n̄oḡ yóo naapóstol, ta nduv̄a'a ndi'i nayó'o.

T̄o'on yó'o ká'qn ndi nachiño s̄ax̄o'v̄i ní na naapóstol

¹⁷ Ta t̄aa taká'no n̄oḡ ndi'i nasut̄u, ta xí'in nat̄aa nasaduceo,* na kúu naxika xí'in ra, na kutú ini na xí'in ña kuín̄i na x̄ini na naapóstol. ¹⁸ Ta saá nachiño yó'o xa'nda chiño na n̄oḡ napolicia, ta nayó'o t̄jin na naapóstol ta t̄aan ña'á na ini ve'e k̄aa. ¹⁹ Ta saá tá xa ñoo kúu ña, ta Ndios t̄i'v̄i ra ñii ñaángel ña nakoná ña yé'é ve'e k̄aa, ña kee naapóstol ko'on ndik̄a na. Ta kee na kuḗ'an na xí'in ñaángel, ta n̄ika'an ñaángel xí'in na, káchí ña saá:

²⁰ —Ko'on ndó ve'e ño'o ká'no, ta ka'an ndoso ndó t̄o'on va'a n̄oḡ n̄ivi na nakutá'an n̄oḡ yóo yoso ndik̄a ke'e ve'e ño'o yó'o, ta ndat̄o'on ndó xí'in na ndasaá kuchiño kutak̄u ndino'o na n̄oḡ Ndios ndi'i saá k̄iv̄i —káchí ñaángel xí'in naapóstol.

²¹ Tá n̄it̄ivi ink̄a k̄iv̄i, ta kuḗ'an naapóstol n̄oḡ yóo yoso ndik̄a ke'e ve'e ño'o ká'no, ta k̄ixá'á na sáná'a na ndi'i n̄ivi, ñii k̄i'va ndat̄án n̄ika'an ñaángel xí'in na.

Ta saá k̄jxaa taká'no n̄oḡ nasut̄u xí'in ndi'i natá'an ra, ñii xiiña n̄oḡ k̄ind̄o na nakutá'an na. Ta k̄ana na ink̄a naxikuḗ'a na kúu naJunta Suprema ña k̄jxaa na nakutá'an na xí'in na. Tá nakutá'an nayó'o, ta saá t̄i'v̄i na napolicia na ndáa ve'e ño'o ká'no ña ko'on na tava na naapóstol ta k̄jxaa na n̄oḡ naJunta Suprema yó'o. Saá chi nachiño yó'o xáni s̄inj̄ na ndi naapóstol ñó'o k̄a na ini ve'e k̄aa. ²² Tá napolicia n̄jxaa na n̄oḡ yóo ve'e k̄aa, ta on koó k̄a naapóstol ní-nan̄i'í na. Ta saá kama ní ndj̄kó na k̄jxaa na n̄oḡ naJunta Suprema, ta ndat̄o'on na xí'in nayó'o, ²³ káchí na saá:

—N̄ix̄a'an ndi n̄oḡ yóo ve'e k̄aa, ta ndás̄i kút̄u yé'é ve'e k̄aa yó'o, ta x̄ini ndi natropa yíta na ndáa na yé'é. Ta saá nakoná ndi yé'é, ta on koó k̄a n̄ivi ñó'o ini ve'e k̄aa yó'o —káchí na, ndat̄o'on na xí'in naJunta Suprema.

²⁴ Tá taká'no n̄oḡ nasut̄u xí'in natá'an ra, ta xí'in taká'no n̄oḡ napolicia x̄inj̄i s̄o'o na ña ndat̄o'on napolicia yó'o, ta na'ka'nda ní ini na. Ta xáni s̄inj̄i na yuk̄iá koo yó'o vitin, ta ká'an na ndák̄a t̄o'on tá'an na, káchí na ndasaá keta ñayó'o vitin. ²⁵ Tá mií saá k̄jxaa ñii t̄aa n̄oḡ yóo naJunta Suprema, ta ndat̄o'on ra xí'in na, káchí ra saá:

—Koto ndó ví, m̄ji nat̄aa na t̄aan ndó ini ve'e k̄aa, vitin yíta na n̄oḡ yóo yoso ndik̄a ke'e ve'e ño'o ká'no, ta sáná'a na n̄ivi —káchí ra xí'in na.

²⁶ Ta saá napolicia na ndáa ve'e ño'o xí'in taká'no n̄oḡ napolicia yó'o, kee na kuḗ'an na n̄oḡ yóo yoso yó'o, n̄oḡ yíta naapóstol sáná'a na n̄ivi. Ta saá napolicia xí'in ñat̄o'ó k̄isa ndivi na chiño ña t̄jin na naapóstol, saá chi yí'v̄i na koḡo sasaḡ na n̄ivi na x̄ito ña ké'é na, chi táná saḡ n̄ivi yó'o, ta koon na yuḡ s̄at̄a napolicia. ²⁷ Ta saá naapóstol kuḗ'an na xí'in napolicia yó'o, ta k̄jxaa na n̄oḡ naJunta Suprema. Ta taká'no n̄oḡ nasut̄u n̄ika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

* 5:17 Sava nasaduceo xí'in sava nafariseo kúu naJunta Suprema n̄oḡ najudío.

28 —Xa xá'nda chiño ndi noq ndó ña on ka'an ka ndó xí'in ndayí kivi tajesús. Ta, ¿ndachun só'ó ní ndó ña on xjin ndó kasa ndivi ndó to'on ña nika'an ndi? Ta vitin nivi na ndóo ndi'i saá xiiña ñoo Jerusalén xa xinj sq'o na to'on ña sán'a na ndó xa'a tajesús. Ta ndó'ó ndúkú ndó sakuiso ndó kuachi sata ndi ña xa'ni ndi tajesús yó'o —káchí taká'no noq nasutu xí'in naapóstol.

29 Ta ndakuijn taPedro xí'in inká naapóstol, ta nika'an na, káchí na saá:

—Ña xini ñó'ó ní ka kía kasa ndivi ndi ña kóni Ndios noq ña kasa ndivi ndi ña kóni nivi. 30 Mii Ndios, taa ta kisa to'ó naxij síkuá yó kuuya xina'á, kuu taa ta sanataku tajesús, taa ta xikuu ta nixi'i chi ndó'ó katakaa ndaa ndó ra nda'a tón cruz, ta nixi'i ra. 31 Tá ndi'i nataku tajesús ta ndaa ra ñoyívi ñno, ta Ndios taxi ra xikoo tajesús noq táyi tón to'ó, tón ñindichi noq yoo nda'a ña ñandaa xa'a tajesús. Ta taxi ra ndayí nda'a tajesús ña kuu ra Taa taKá'no noq ndi'i nivi ñoyívi yó'o. Mii Ndios taxi ra ndayí nda'a tajesús kuu ra Taa ta Sákaku nivi noq ña on vá'a. Ta tajesús ke'é ra saá chi kóni ra ndí naño yó nalsrael nandikó ini na ta sandakoo na kuachi na, ta saá kasa ká'no ini ra xa'a kuachi na. 32 Ta mii ndi kuu nivi na ndakuijn ká'an ndi ñandixa xa'a tajesús. Ta Nima Ndios kuu ña ñii káchí ndakuijn xí'in ndi ká'an ña ñandaa xa'a tajesús. Ta mii Nima Ndios yó'o kuu ña xa taxi Ndios ña táku ini ndi'i nivi na kisa ndivi ña kóni Ndios —káchí taPedro xí'in nachiño Junta Suprema.

33 Tá naJunta Suprema yó'o xinj sq'o na ña nika'an taPedro xí'in na, ta nisaá ní ini na, tandá kóni na ka'ni na ndi'i naapóstol yó'o. 34 Ta saá yóo ñii tafariseo naní ra Gamaliel, taa tatá'an naJunta Suprema kuu ra, ta kuu ra taa ta sán'a ndayí Ndios ña njtaa taMoisés xina'á, ta ndi'i nivi kisa to'ó na ra. TaGamaliel yó'o nakundichi ra, ta xa'nda chiño ra ña kee naapóstol ko'on na ke'e ñii káni lo'o, 35 ta saá nika'an ra xí'in ndi'i nivi na kuu naJunta Suprema, káchí ra saá:

—Natá'an yó, nataa ñoo Israel, va'a vivii ná kani sijní ndó yu kuu ña xini ñó'ó ke'é ndó xí'in nataa yó'o. 36 Náká'an ndó sakán lo'o kuuya njya'a nixijo ñii taa xinaní ra Teudas, ta nika'an ra xikuu ra ñii taa ta ká'no ní, káchí ra xa'a mji ra. Ta sanakutá'an ra ku'a ní nivi, tandá njtondaa na xikuu na komi ciento taa na kuu na xindikon sata ra. Ta kixaa ñii kivi, ta xa'ni na taTeudas yó'o, ta saá ndi'i nataa na xindikon sata ra nixjta ní'no na ta ku'a'an na inká ñoo. Ta saá nda ñii nivi on vása ní-ka'an ka na xa'a taTeudas, ta ña manj xikuu ndi'i ña ke'é ra. 37 Ta saá njya'a lo'o kuuya, ta saá njtondaa kuuya ña ndan'i na censo, ta nixijo inká taa xinaní ra Judas. Tayó'o kee ra ñoo estado Galilea, ta xikuu ra ñii taká'no, ta ku'a ní nivi xindikon na sata ra. Ta saá kixaa ñii kivi, ta xa'ni na taJudas yó'o, ta saá tuku ndi'i nataa na xindikon sata ra, nixjta ní'no ndi'i na. 38 Ta xa'a ña kundaa ini yó ña njndo'o nataa yó'o, ndáto'on j xí'in ndó vitin ndi va'a ka ná saña ndó nataa yó'o ko'on ndika na, ta on sandi'i ka ndó na. Saá chi, tá ndasaá kuiti to'on taa kuu ña sán'a na noq nivi, ta saá ña ke'é nataa yó'o on kundeé ña, ta kama ní ndi'i xa'a ña. 39 Ta saá ni, tá to'on Ndios kuu ña sán'a na, ta ndó'ó on kuchiño kundeé ndó noq ña, ta ña manj kuu ña ndukú ndeé ndó kasi ndó noq nataa yó'o, chi kotó yóo ndó saá káni tá'an ndó xí'in mji Ndios —káchí taGamaliel xí'in naJunta Suprema.

40 Ta saá naJunta Suprema chjkaá sq'o na ña ndato'on taGamaliel xí'in na. Ta xa'nda chiño na noq napolicia na ndaa ve'e ño'o ká'no ña tuku kana na naapóstol ña kixaa na noq nachiño yó'o. Ta saá nachiño xa'nda chiño

na nqo napolicia ña kani na naapótol yó'o xí'in kuártá. Ta saá xá'nda chiño na nqo naapótol ña on ka'an ka na nda ñii to'on xa'a tajesús, ta saña ña'á na ña ko'on ndíka na. ⁴¹ Ta saá naapótol, xí'in ñasijí ní ini na, kee na kuá'an na. Saá chi xáni sjinjí na ndí ká'no ní ñato'ó taxí Ndios nda'a na, ña taxi ra ña njxo'vi na xa'a ña ndato'on na nqo njivi to'on va'a xa'a tajesús. ⁴² Ta ndi'i saá kivi xika naapótol saná'a na njivi na kuu na nakutá'an nqo yoo yoso ndíka ke'e ve'e ño'o ká'no. Ta ndi'i kivi kee na kuá'an na kuá'a ní ve'e nqo nakutá'an njivi ña konj so'o na to'on xa'a tajesús. Ta nda lo'o on vása sándakoo na ká'an ndoso na to'on va'a ña káchí ndí tajesús kuu ra Cristo, ta ta ti'ví Ndios sakaku ra njivi.

6

To'on yó'o ká'an ndasaá naqaxin na uxá taq na chindeé njivi nandá'vi na kuu na kándixa tajesús

¹ Ta kivi saá, tá vaxi kua'no kuá'a ní ka njivi na ndíkon yichí tajesús, ta saá kixá'á kaku ñii kuáchi chi sava njivi najudío na kándixa tajesús kuu njivi na ká'an to'on hebreo, ta inká sava na ká'an na to'on griego. Ta njivi na ká'an to'on griego ká'an kuáchi na xa'a njivi na ká'an to'on hebreo, ta njika'an na xí'in naapótol, káchí na saá:

—Ñii ñii kivi ña náta'vi na ñaxíxi nda'a náña'a ndá'vi ná njixi'j yij, ta on sjivi ñandaa kuu ña ké'é na, chi kuá'a ka ñaxíxi táxi na nda'a náña'a ndá'vi ná kuu náta'an mji na, ná ká'an to'on hebreo, ta lo'o ní kuiti ñaxíxi táxi na nda'a náña'a ndá'vi ná kuu náta'an mji ndj ná ká'an to'on griego —saá ká'an na, ndáto'on kuáchi na xí'in naapótol.

² Ta saá ndi'i na uxu ovi naapótol nakana na ndi'i njivi na kándixa tajesús vaxi na nakutá'an na, ta saá kixaa na. Ta naapótol njika'an na xí'in na, káchí na saá:

—Chiño ña sakuiso chiño Ndios ndj'j kuu ña ka'an ndoso ndj to'on Ndios nqo njivi. Ta saá on vá'a sandakoo ndj chiño yó'o xa'a ña kasa ndivi ndj inká chiño ña kuu ña náta'vi ndj ña xíxi njivi ta táxi ndj ña nda'a nandá'vi.

³ Ta vitin, ñayó'o kuu ña ndáto'on ndj xí'in ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó na kándixa tajesús. Nandukú ndó uxá taq, na kuu nataa na kánoo va'a ñato'ó xa'a, ta kuu nataa na ndíchi sjinjí, ta kuu nataa na chutú ini xí'in Níma Ndios. Tá naqaxin ndó uxá taq yó'o, ta mji ndj naapótol sakuiso chiño ndj nayó'o ña kasa ndivi na chiño ña kuu ña náta'vi na ñaxíxi, ta taxi na ña nda'a njivi nandá'vi. ⁴ Ta saá mji ndj ndi'i saá kivi nataxi xí'in mji ndj ña ka'an ndj xí'in Ndios, ta ka'an ndoso ndj nqo njivi to'on Ndios —káchí naapótol xí'in njivi na nakutá'an yó'o.

⁵ Ta ndi'i njivi na nakutá'an yó'o kúsij ini na xa'a ña xinjí so'o na to'on njika'an naapótol, ta nakoo yu'ú na ke'é na saá. Ta saá naqaxin na uxá taq ña kasa ndivi na chiño ña náta'vi na ñaxíxi ta taxi na ña nda'a nandá'vi. Ta taq tanqó naqaxin na naní ra Esteban, ta ta chutú ní Níma Ndios ini, ta kuu ra taq ta xí'in ndino'o ní ini kándixa Ndios. Inká taq ta naqaxin na naní ra Felipe, inká ra naní Prócoro, inká ra naní Nicanor, inká ra naní Timón, inká ra naní Parmenas, inká ra naní Nicolás. Ta Nicolás yó'o kuu taño Antioquía, ta on vása kuu ra tajudío, ta xina'á chikaq ini ra xa'a ña ndíkon ra yichí najudío, ta saá kándixa ra to'on xa'a tajesús ta vitin ndíkon ra yichí ra. ⁶ Tá ndi'i naqaxin na uxá taq yó'o, ta saá kee na kuá'an na, ta kuá'an na uxá taq yó'o xí'in na, ta kixaa na nqo naapótol.

Ta naapóstol yó'o chiso na nda'a na sɛni na uxá ɛa yó'o, ta nɛka'an na ndukú na nɔɔ Ndios xa'a na.

⁷ Ta saá nɛxɛta ní'nó tɔ'on Ndios, ta kuá'a ní ka nɛvi nañoo Jerusalén nandikó ini na, ta kãdixa na tãJesus, ta saá tuku kuá'a ní nasutu judío kãdixa na tãJesus ta nɛkɛ'vi na yichɛ ra.

Tɔ'on yó'o ká'an xa'a ña tɛin na tãEsteban kuá'an ra xí'in na nɔɔ naJunta Suprema

⁸ Ta tãEsteban kúu ñii ɛa tã kómí ndee Ndios, ta Ndios ɛaxi ra ñava'a nda'a ra ña kúchiño ke'é ra kuá'a ní milagro ná'no xí'in inkã ñava'a ña ɛaxi naka'nda ní ini nɛvi. ⁹ Ta saá ni, ñii ti'vi nɛvi na kúu na ve'e ño'o sinagoga ña nani Ve'e Ño'o Esclavos Libertados, nayó'o ɔn vása yóo yu'ú na xí'in ña ká'an tãEsteban, ta kɛxá'á na náa na xí'in ra. Vará najudío kúu ndi'i nayó'o, ta si'na sava nayó'o xɛtakɛ na ñoo Cirene, inkã na xɛtakɛ ñoo Alejandría, inkã na xɛtakɛ estado Cilicia, inkã na xɛtakɛ estado Asia, ta vitin nãkutá'an ndi'i na ñoo Jerusalén. ¹⁰ Ta Nima Ndios yóo ña ini tãEsteban, ta nina tɔ'on ndíchi Ndios ká'an ra xí'in nɛvi yó'o na náa xí'in ra, ta nɛ-kuchiño na nani'i na tɔ'on ña ndakuijn na yu'u ra. ¹¹ Ta saá cha'vi se'é na inkã nɛvi ña ka'an na ndakuijn na tɔ'on vatá xa'a tãEsteban. Ta nɛka'an na tɔ'on vatá, káchí na saá:

—Xɛni sɔ'o ndi tãEsteban kãndiva'a ra xa'a tɔ'on ña saná'a xɛi síkuá yó tãMoisés, ta kãndiva'a ra xa'a mɛi Ndios —káchí nɛvi, ká'an na tɔ'on vatá.

¹² Ta xí'in tɔ'on yó'o sãsaã na ini namaestro na saná'a ndayí ña nɛtaa tãMoisés, ta sãsaã na ini naxɛkuá'a naná'no nɔɔ najudío, ta sãsaã na ini kuá'a ní inkã nɛvi. Ta saá tɛin na tãEsteban ta kuá'an ra xí'in na nɔɔ naJunta Suprema, na kúu nachiño ná'no nɔɔ najudío. ¹³ Ta saá tɛ'vi na nɛvi na vatá, kuá'an na ta kɛxaã na nɔɔ naJunta Suprema, ta ndakuijn na, nɛka'an na tɔ'on vatá, káchí na saá:

—Ndi'i saá kɛvi tãEsteban yó'o ndã lo'o ɔn vása sãdakoo ra ká'an ra tɔ'on ndiva'a xa'a ve'e ño'o ká'no yɛi, ta ñii kɛ'va saá ɔn vása sãdakoo ra ká'an ra tɔ'on ndiva'a xa'a ndayí Ndios ña nɛtaa tãMoisés xɛnã'á. ¹⁴ Ta xɛni sɔ'o ndi ña nɛka'an ra káchí ra ndi tãJesus tãño Nazaret sandi'i ra xa'a ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén yó'o, ta nasama ndi'i ra yichɛ ña ndikɔn mɛi yó najudío, ta yichɛ yó'o kúu ña saná'a tãxɛi síkuá yó tãMoisés —káchí nɛvi na vatá xí'in nachiño Junta Suprema.

¹⁵ Ta ndi'i nachiño yó'o nãkoto kãxín na nɔɔ tãEsteban, ta xɛni na nɔɔ ra ndãtãn kãa nɔɔ ñii ñããngel saá kãa nɔɔ ra.

7

Tɔ'on yó'o ká'an ndasaá ndakuijn tãEsteban nɔɔ naJunta Suprema, ta xa'ni na ra

¹ Ta saá taká'no nɔɔ nasutu nɛndakã tɔ'on ra tãEsteban, káchí ra saá:

—Tata, ɛán ndixa kɛã ká'an nayó'o ndakuijn na táxi na kuãchi xa'a ún?

² Ta ndakuijn tãEsteban, káchí ra saá:

—Ndó'ó, nañani yó ta naxɛkuá'a ná'no yivã ñoo yó, vivii konɛ sɔ'o ndó ña ka'an xí'in ndó vitin. Xɛni yó ndi mɛi Ndios, ɛa tã kúu tãKá'no ndino'o, nɛtɛvi ra nɔɔ xɛi síkuá yó tãAbraham kɛvi xɛtakɛ tãyó'o ñoo estado Mesopotamia, ta ɔn tã'an ka kee ra kɔ'on ra kutakɛ ra ñoo Harán, ³ ta nɛka'an Ndios xí'in ra, káchí ra saá: “Ta vitin kee ún ñoo ún, sandakoo ún natá'an ún, ta kɔ'on ún kutakɛ ún inkã xiiña ña saná'a nɔɔ ún”, káchí

Ndios xí'in taAbraham. ⁴ Ta kee taAbraham ñoo ra ña ñani Caldea ta ku'a'an ra ña kutaku ra ñii ñoo ña ñani Harán. Ta saá ñixi'j yivá ra, ta Ndios ti'vi ra taAbraham kee ra ñoo Harán yó'o ta kixaa ra ñoo ñoq táku yó vitin. ⁵ Ta Ndios on vása ní-taxi ra nda lo'o ño'o nda'a taAbraham ña kuu ña ño'o mji ra, ta saá ni, ñika'an ra xí'in ra, kachí ra saá: "Ñii kivi ndi'i saá ño'o ña kuu ño'o Canaán nduu ña ño'o mji nasa'ya ñani sikuá ún", kachí Ndios xí'in taAbraham xina'á. Ta kivi ñika'an Ndios saá, ta taAbraham on koó nda ñii sa'ya ra kómí ra. ⁶ Ta ñika'an Ndios inka yichí xí'in taAbraham, kachí ra saá: "Nasa'ya ñani sikuá ún kutaku na inka ñoo xiyo, ta komi ciento kuuya xo'vi na ñoo yó'o. Saá chi nduu na esclavo ña kasa chiño na ñoq napatrón na, ta on vása kukomí na ndayí ña sandakoo na chiño yó'o. ⁷ Tá ndi'i ya'a komi ciento kuuya, ta yi'j Ndios saxo'viji ñivi na ñoo xiyo yó'o, na kuu na saxo'vi nasa'ya ñani sikuá ún. Ta saá taxi'j ña kee nasa'ya ñani sikuá ún ña ko'on ndika na, ta kixaa na ñoq ñoo yó'o xa'a ña kasa ká'no na yi'j", kachí Ndios xí'in taAbraham. ⁸ Ta saá Ndios xa'nda chiño ra ñoq taAbraham ña kasa ndivi ra costumbre ña ñani circuncisión.* Ta ñancircuncisión yó'o kuu ñii seña ña kóni kachí ndí taAbraham xí'in nasa'ya ra ta xí'in ndi'i nasa'ya ñani sikuá ra kuu na ñivi ñaño Ndios. Ta saá tá sa'ya ra taIsaac ñixino ra ona kivi ra, ta taAbraham kisa ndivi ra costumbre circuncisión xí'in ra. Ta ñii ki'va saá kisa ndivi taIsaac costumbre circuncisión xí'in sa'ya ra taJacob, ta taJacob kisa ndivi ra costumbre circuncisión xí'in na uxu ovi ta sa'ya ra, ta nayó'o kuu naxii sikuá yó na uxu ovi ti'vi naIsrael.

⁹ Ta ñiya'a lo'o kuuya, ta saá sava nasa'ya taJacob kisa kuini ini na xini na ñani na tajosé, tãda ñitõnda na ñisikó na ra nda'a ñivi ñaño Egipto ña ko'on ra kuu ra esclavo ta on vása kukomí ra ndayí ña sandakoo ra chiño tãpatrón ra taEgipto. Ta saá ni, Ndios ñixiyo ra xí'in taJosé, ¹⁰ ta sakaku ra taJosé ñoq ndi'i ñayo'vi ñixo'vi ra. Ta Ndios ke'é ra ñava'a xí'in taJosé, chi taxi ra ñandichí sijní tajosé, ta taxi ra ña tarey Faraón kúsi ini ra xini ra taJosé yó'o. Ta xa'a ñayo'vi tarey yó'o sakuiso chiño ra taJosé ña xa'nda chiño ra ñoq ndi'i ñivi na xitaku ndi'i ñoo ña ndá'vi ndaa Egipto, ta tuku sakuiso chiño ra tajosé ña xikuu ra taká'no ñoq ndi'i ñivi na kisa chiño ve'e tarey Faraón.

¹¹ Ta saá kixaa kivi ña ñivi ñaño Egipto xí'in ñivi na táku ñoq ño'o Canaán, ndeé ní ñixo'vi na soko, chi on vása yóo ka ña kuxu na. Ta ñii ki'va saá ñixo'vi na soko naxii sikuá yó taJacob xí'in nave'e ra chi kivi saá xitaku na ñoq ño'o Canaán. ¹² Ta kivi xini so'o taJacob yóo ña xixi ñivi ñoo Egipto, ta ti'vi ra nasa'ya ra ko'on na ñoo Egipto xa'a ña sata na ña kuxu na. Nayó'o xikuu yichí ñoq ñixa'an na ñoo Egipto. ¹³ Ta yichí ovi ñixa'an ñañani tajosé, ta ñixaa na ñoo Egipto ña sata na ña kuxu na ñoq taJosé, ta ñika'an tajosé xí'in na, kachí ra saá: "Yi'j kuu ñani ndó taJosé", kachí ra xí'in na. Ta saá inka ñivi na xini so'o ñayo'vi ku'a'an na ta ñixaa na ñoq tarey Faraón, ta ndato'on na xí'in ra ndi natã na kixaa ñoo Egipto yó'o kuu ñañani tajosé. ¹⁴ Ta saá taJosé kana ra yivá ra taJacob, ña kixi ra kutaku ra ñoo Egipto xí'in ndi'i nave'e ra. Ta ndi'i nave'e ra xikuu na unj siko xa'on ñivi. ¹⁵ Ta saá taJacob xí'in ndi'i nave'e ra sandakoo na ñoo na, ta kixaa na kutaku na ñoo Egipto. Ta sa'ya taJacob xí'in sa'ya ñani

* 7:8 Costumbre najudío ña ñani "circuncisión" kuu ña xa'nda na lo'o ñii sijní ñatãe ta'lo'o.

síkuá ra xikuu naxijí síkuá yó naIsrael. Ta nija'a kuá'a ní kuyja, ta nixi'j táJacob, ta saá tuku nija'a kuá'a ní kuyja, ta nixi'j nasa'ya ra na kixaa xí'in ra ñoo Egipto. ¹⁶ Ta saá sandúxun na yikí koñu táJacob, ta sandúxun na yikí koñu sa'ya ra ñoo ño'q ña xa sata táAbraham xí'in sí'un chá'vi ra ñoo sa'ya táHamor xina'á. Ta ño'q ñoo ñinduxun yikí koñu nayó'o yóo ña ñoo Siquem ña ndá'vi ndaa ñoo mji yó naIsrael vitin.

¹⁷ Tá xa yatin tondaá kivi ña Ndios kasa ndivi ra to'on ña kindo ra xí'in xijí síkuá yó táAbraham, ta xa nixina ní nivi naIsrael na táku ñoo Egipto, ta xa kuá'a ní nivi kúu na. ¹⁸ Ta saá kixá'á xá'nda chiño ñii tarey ñoo Egipto, ta tarey yó'o on vása ní-xinjí so'o ra to'on xa'a ñava'a ke'é táJosé kuyja xina'á. ¹⁹ Ta xí'in ñandichí sijní ra, tarey yó'o sandá'vi ra ndi'i nivi naño Israel, naxijí síkuá yó, ta kisa nduxa ra xí'in na ña tiin na naváli chíchín sa'ya na, ta ko'on na xí'in na ña sandakoo mji na naváli yó'o nda ñii ñoo xiká xa'a ña kivi na. ²⁰ Ta mji kuyja saá kaku táMoisés, ta Ndios kúsiij ini ra xini ra talo'o yó'o. Ta nave'e talo'o Moisés yó'o xindaa na ra unj yoo kuiti, ²¹ ta saá xa'a ña kasa ndivi na ndayí tarey, tjin na ra ña nixa'an na ñii xiiña ñoo sandakoo na ra. Ta ñii ña'a ña kúu sa'ya tarey Faraón, naní'i ña táMoisés lo'o yó'o, ta naki'in ña ra, ta kuano'q ra xí'in ña ve'e ña, ta ndatán yóo sa'ya mji ña saá nduu ra. ²² Ta saá naEgipto saná'a va'a na ra ndi'i ñandichí mji na, ta táMoisés sakuá'á ra ndi'i ña saná'a na ra. Ta saá táMoisés ñitondaá ra xikuu ra ñii taa taká'no ní, ta ndichí ní ra ta ti'va ní ra ka'an ra xí'in nivi, ta ñii kiva saá ti'va ní ra kasa ndivi ra ndi'i ñoo chiño.

²³ Tá nixino táMoisés ovi siko kuyja, ta chikaá ini ra ko'on ra koto ra naño ra naIsrael. ²⁴ Ta saá kee ra ta nixaá ra ñoo kisa chiño naño ra ñoo naEgipto. Ta xini ra ñii táEgipto káni ní ra ñii taIsrael. Ta saá táMoisés niki'vi ra ña chindee ra taIsrael, ta xa'ni ra táEgipto yó'o. ²⁵ Ta xani sijní táMoisés ndí nivi naIsrael va'a kuchiño kundaa ini na ndí Ndios ti'vi ña'á ra vaxi ra sakaku ra na ñoo naEgipto. Saá xani sijní táMoisés, ta nivi naIsrael on vása ní-kundaa ini na ñayó'o. ²⁶ Tá ñitivi inka kivi, ta kuá'an táMoisés, koto ra naño ra naIsrael, ta nixaá ra, ta xini ra ovi naIsrael káni tá'an na, ta nika'an ra xí'in na: "Koto ndó ví. Ndó'ó, nataa Israel, ndatán yóo ñani mji ndó saá yóo ndó xí'in tá'an ndó. Ta saá, ¿ndachun káni tá'an ndó? ¿Ndachun kóni ndó satakué'e ndó tá'an ndó?", kachí táMoisés xí'in na. ²⁷ Ta ndakuijn taa tá kani ní tatá'an ra, nika'an kue'e ra xí'in táMoisés, kachí ra saá: "¿Yu kúu na taxí ndee nda'a ún ña kuu ún taa taká'no tá xá'nda chiño ñoo ndí? ¿Yu kúu na taxí ndayí nda'a ún ña kuu ún tajuez ña kasa nani ún xa'a kuachi ndí? ²⁸ ¿Án vitin kóni ún ka'ni ún yijí ndatán xa'ni ún táEgipto kivi koni?", kachí ra xí'in táMoisés. ²⁹ Tá xinjí so'o táMoisés ña nika'an tayó'o, ta niyi'vi ra, ta kama kee ra kuá'an xiká ra ñii xiiña ña naní Madián, ña nákaa ñoo xiyo. Ta yó'o nixiyo ra, xitaku ra, ta saá tonda'a ra xí'in ñii ña'a, ta kaku ovi sa'ya na.

³⁰ Tá saá nija'a ovi siko kuyja, ta ñii kivi yóo táMoisés ñoo ño'q yjchí ña nákaa yatin ñoo yóo yukú ña naní Sinaí. Ta ñoo ño'q yjchí yó'o ñindichi ñii tón ñiño ndixin ní nó xí'in ña kuá'a yáa ño'q ña xixi, ta ma'ño ño'q yó'o ñitivi ñii ñaángel ñoo táMoisés. ³¹ Ta naka'nda ní ini ra xjto ra ñayó'o. Ta ñitondaá yatin ka ra ña koto va'a ra ña xixi yó'o, ta xinjí so'o ra to'on Ndios ña kiji yini ñoo xixi ño'q. ³² Ta nika'an ña, kachí ña saá: "Yijí kúu j Ndios, ta naxijí síkuá ún táAbraham, táIsaac xí'in táJacob kisa to'ó na yijí", kachí Ndios xí'in táMoisés. Ta niyi'vi ní táMoisés, tonda kixá'á ra kisin

njino mji ra, ñindichi ra, ta nj-xiin ra koto ka ra nqo yoo ño'q xixi. ³³ Ta saá njka'an Ndios xí'in ra: "Tava ún nduxan ún ña ño'q xa'a ún, chi ño'q nqo ñindichi ún ño'q yji kúu ña. ³⁴ Ndixa ñandaa kía xa xito j ña ndasaá ndeé ní xó'vj njvi naIsrael, na kúu nañoos j, na táku ñoo Egipto, ta xa xini so'oj ña ndeé ní tána na ta ndá'vi na xí'in ña yo'vj ní xó'vj na, ñakan kixaaj ña sakaku j na nqo njvi na saxo'vj ña'á. Ta vitin kixi yatin ún nqo j, ta ti'víj yó'ó no'q ún ñoo Egipto", kachí Ndios xí'in taMoisés.

³⁵ "Tá ndikó taMoisés naxaa ra ñoo Egipto, ta naxii síkuá yó nj-xiin na naki'in va'a na ra, ta njka'an na xí'in ra, kachí na saá: "¿Yu kúu na taxi ndayi nda'a ún kuu ún taká'no ta ka'nda chiño nqo ndi? Ta, ¿yu kúu na taxi ndayi nda'a ún kuu ún tajuez ña kasa nani ún xa'a kuachi ndi?", kachí na xí'in ra. Ta taMoisés yó'o kúu taq ta ti'ví Ndios ña kuu ra ta ka'nda chiño nqo naxii síkuá yó nañoos Israel ta sakaku ra na nqo nañoos Egipto. Ta mji Ndios sakuiso chiño ra taMoisés ke'é ra saá, kvj njtvi ñaángel nqo ra nqo ñindichi tón ñiño xixi. ³⁶ Ta taMoisés tava ra njvi nañoos Israel txin ñoo Egipto, ta kee na ku'a'an na xí'in ra. Ta saá tá on ta'an ka kee na, ta Ndios taxi ra ndeé nda'a taMoisés ña ke'é ra ku'a'a ní milagro ña saná'a ra nqo naEgipto ndi tandeé ní kúu Ndios. Ta kvj nixaaj nañoos Israel yatin nqo yoo yu'u takuii mjini, ña naní Mar Rojo, ta Ndios ke'é ra inka milagro xa'a ña kuchiño ya'a naIsrael, ta xaa na nda inka xiiña yu'u mjini. Ta saá kvj xitaku nañoos Israel ovj siko kujya nqo yoo ño'q yichí, ta Ndios taxi ra ndeé nda'a taMoisés ña ke'é ra ví'i ní ka milagro xa'a ña chindeé ra nañoos Israel. ³⁷ Ta taMoisés yó'o njka'an ra xí'in naxii síkuá yó, kachí ra saá: "Ñii kvj ña vaxi Ndios ke'é ra ña ñii taIsrael, kuu ra ñii taprofeta, ndatán yoo yji", kachí taMoisés xí'in na. ³⁸ Ta mji taMoisés yó'o kúu taq ta xitaku xí'in naxii síkuá yó ovj siko kujya nqo ño'q yichí. Ta ñii ñaángel Ndios njka'an ña xí'in taMoisés nqo yukú ña naní Sinaí, ta taxi ña to'on Ndios nda'a ra, ta to'on yó'o njtaa ra, ta taxi ra ña nda'a naxii síkuá yó, ña nayó'o taxi na ña nda'a nasa'ya na, ta saá nda vitin nayivá mji yó taxi na to'on Ndios yó'o nda'a yó. Ta to'on Ndios yó'o kúu ña taxi ndino'o kutaku yó ndatán kóni Ndios.

³⁹ "Ta naxii síkuá yó on vása ní-xiin na kasa ndivi na to'on ña njka'an taMoisés xí'in na, nda víka kisa toon ní ini na nqo ra, tandra kutoo ní na ndikó na ñoo Egipto, chi njma na xa ndikó ña ñoo kán. ⁴⁰ Ta saá njka'an na xí'in taAarón, taq ta kúu ñani taMoisés, kachí na saá: "Kasa va'a ún ídolo ña kuu ndios válí xa'a ña ko'on si'na ña nqo yó ña kuni'i ña yichí yó nqo ko'on yó xí'in ña, saá chi on vása xini ndi yukia ndo'o taMoisés taq ta tava yó kee yó ñoo Egipto ta kixaaj yó yó'o vitin", kachí na xí'in taAarón. ⁴¹ Ta saá kisa va'a na ñii na'ná sjndiki ña xikuu ndios ña kisa to'ó na. Ta saá xa'ni na kitj tí kúu tí njsoqo na nqo na'ná sjndiki yó'o. Ta saá sakana na ñii vikó ká'no ña kisa to'ó na na'ná sjndiki, ta kúsiij ní ini na xini na ñandios vatá yó'o ña kúu ña kisa va'a mji na. ⁴² Xa'a ñayó'o Ndios saña ra na ke'é na ña kóni na, ta taxi ra ña kasa ká'no na ndi'í ña kisa va'a Ndios ña chindú'u ra koo ñoyivi kaa. Ta saá kisa ká'no na kiji xí'in yoo ta xí'in ño'q ña yé'e ndivi. Kujya xina'á taprofeta Amós njtaa ra to'on Ndios xa'a ña ke'é na, ta to'on Ndios yó'o kachí ña saá:

Ndios ká'an ra xí'in njvi nañoos Israel, kachí ra saá:

"Ña ovj siko kujya xitaku ndó nqo ño'q yichí,

¿án ndixa nqo yji njsoqo ndó kitj sana ndó xí'in inka ña kómí ndó?

43 Qn sivi saá, chi ve'e ño'o tia'va ñaidolo Moloc, ña kúu ndios vatá, kúu ña xindiso ndó ñixika ndó ñoq ño'o yichí.

Ta saá tuku xindiso ndó inká ñaidolo naní ña Renfán, ña kúu ña'ná kjimi. Ta ñaidolo Moloc xí'in ñaidolo Renfán yó'o kúu ñandios vatá ña kisa va'a mli ndó xa'a ña kasa to'ó ña.

Ñakán kía saxo'vi j ndó'ó, ñaño Israel, chi taxi j ndayí nda'a na ñoo xíká ña kundeé na ñoq ndó, ta tiin na ndó'ó,

ta xí'in ñanduxa ko'on ndó xí'in na inká ño'o xíyo, ña nákaa nda xíká ka ñoq ñoo Babilonia.

Saá ke'é j xí'in ndó ña saxo'vi j ndó'ó", kachí Ndios xí'in naIsrael, kachí to'on ña ñitaa taprofeta xina'a —kachí taEsteban ká'an ra xí'in na.

44 Ta saá ñika'an ka taEsteban xí'in na, kachí ra saá:

—Kuiya xitaku naxij sikuá yó ñoq ño'o yichí, ta ñixiyo ve'e ño'o mandiado xí'in na. Ta ve'e ño'o yó'o xikuu seña ña saná'a ndí Ndios yóo ra xí'in na. Ta mji Ndios xikuu ta saná'a taMoisés ndasaá koo ña kasa va'a ra ve'e ño'o mandiado yó'o, ta ñivi naIsrael kisa va'a na ña ñii ki'va ndatán Ndios saná'a ra na. 45 Ta saá, tá on koó ka taMoisés táku ra xí'in na, ta taJosué kúu ta ñakuiso chiño xí'in na, ta naxij sikuá yó ñakuiso na ve'e ño'o mandiado, ta ku'a'an ña xí'in na, ta saá ñixaa na ñoq ño'o Canaán. Ta ñixiyo ve'e ño'o mandiado yó'o xí'in na kivi kani tá'an na xí'in ñivi na xitaku ñoq ño'o Canaán yó'o. Ta Ndios chindeé ra naxij sikuá yó, ta kundeé na ñoq ñivi naCanaán ta ñaki'in na ño'o na ña kutaku na. Ta ve'e ño'o mandiado yó'o kinqo ña xí'in naxij sikuá yó tãnda kivi xá'nda chiño tarey David ñoq naIsrael. 46 Ndios kúsi j ní ini ra xíni ra taDavid, ta taDavid ndukú ra ñava'a ñoq Ndios ña taxi ra kasa va'a ra inká ve'e ño'o Ndios ña na'á ní kundichí. Ta ve'e ño'o yó'o kuu ñoq ñivi naIsrael† kasa to'ó na Ndios ndino'o. 47 Ta on sivi tarey David xikuu ta ta kisa va'a ve'e ño'o ká'no yó'o xa'a Ndios, chi taSalomón sa'ya tarey David xikuu ta ta kisa va'a ña. 48 Ta saá ni, Ndios on vása xíni ñó'ó ra ñii ve'e ño'o ña kisa va'a ñivi ña kutaku ra ini ña, chi Ndios yóo ra ndi'i saá xiiña ñoyívi. Saá ñitaa ñii taprofeta kuiya xina'a to'on ña kachí Ndios saá:

49 Ndatán yóo táyi tón to'ó ká'no, saá yóo ñoyívi ñino, chi nda ñoyívi ñino kúu ñoq xá'nda chiño j ñoq ndi'i ñivi xí'in ndi'i inká ña yóo.

Ta ndatán yóo ñii xiiña ñoq nákindée xa'a j, saá yóo ñoyívi ñoq ño'o ñoq táku ñivi.

Ta, ¿ndasaá ví kuchiño koo ñii ve'e ño'o ña kisa va'a ñivi ña taxi na kutaku j?

Ta, ¿ndasaá ví kuchiño ñivi kasa va'a na ñii ve'e ñoq koo j nakindée j?

50 Saá chi yi'j kúu ta ta kisa va'a ndi'i ña yóo ñoyívi ñino xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi ñoq ño'o",

kachí Ndios, ñitaa ñii taprofeta xina'a.

51 Ta saá ñika'an ka taEsteban xí'in nachiño Junta Suprema, kachí ra saá xí'in na:

—jNdachun só'ó ní ndó!, ta xíká ní yóo ini ndó ñoq Ndios, chi on xjin ndó koni so'o ndó to'on ra. Ta ndatán ke'é naxij sikuá yó xina'a, ñii ki'va saá ké'é ndó vitin, chi kisa toon ndó ñoq Ndios. Ndi'i saá yichí on xjin ndó chikaá so'o ndó to'on ña ká'an Níma Ndios xí'in ndó. 52 Ta kuiya xina'a naxij sikuá yó saxo'vi na ndi'i naprofeta na ñika'an ndoso to'on Ndios, tãnda xa'ni na ndi'i ñivi na ndato'on xí'in na ndí ñii kivi Ndios ti'vi ra ñii

† 7:46 Inká kivi naní taJacob kúu Israel.

ṭaṭa ṭa kúu ṭaNdāṭa ṭa naxi ra ṭaño'yívi yó'o ṭa sakaku ra ṭa nivi. Ta ṭa kivi ṭa kivi ṭaṭa ṭaNdāṭa yó'o, ta ṭa mji ndó kisa kuini ini ndó xini ndó ra ta ṭaṭaxi ndó ra nda'a nachíño, ta ṭa xani na ra. ⁵³ Vará mji naángel na ṭa kivi ṭaṭa Ndios xikuu na ṭaṭaxi ṭa' on Ndios nda'a naxi sikuá yó, ta ṭa vitin ṭa xini ndó chikaṭa sọ'o ndó ṭa' on yó'o —káchí ṭaṭa Esteban xí'in nachíño Junta Suprema.

⁵⁴ Tá xini sọ'o nayó'o ṭa ká'an ṭaṭa Esteban xí'in na, ta ṭa kixá'á na sáṭa ní ka ini na xini na ra, ṭaṭaṭa nákaṭaxi na ṭaṭaṭa ṭa' on na xí'in ṭaṭa sáṭa na. ⁵⁵ Ta chútú ini ṭaṭa Esteban xí'in Níma Ndios, ta ṭaṭaṭa ndaa ra ṭaño'yívi ṭaṭa, ta ṭa xini ra mji ṭa livi ní ká'no ṭa yé'e ṭaṭa yóo Ndios, ta ṭa xini ra ṭaṭa Jesús ṭaṭa ndichí ra ṭaṭa yóo nda'a kua'á Ndios, ⁵⁶ ta ṭa nika'an ṭaṭa Esteban xí'in nachíño, káchí ra saá:

—jKoto ndó ví! Nāṭaṭa ṭaño'yívi ṭaṭa, ta xito ndaa j, ta xini j ṭaṭa Jesús, ṭaṭa ṭa kivi ṭaṭa Ndios, ṭaṭa ndichí ra ṭaṭa yóo nda'a kua'á Ndios —káchí ṭaṭa Esteban.

⁵⁷ Tá xini sọ'o na ṭa' on ṭa ká'an ṭaṭa Esteban, ta xí'in nda'a na ṭaṭaṭa na sọ'o na chí ṭa xini na koni sọ'o ka na ṭa' on ṭa ká'an ra xí'in na. Ta xí'in ṭaṭa sáṭa ini na, ndeé ní ṭaṭaṭa'yi na, ta ṭaṭaṭa ṭaṭa ndi'i na, ta ṭaṭa na ra. ⁵⁸ Ta ṭaṭa na ṭaṭa Esteban ku'a'an ra xí'in na, ta ṭaṭa na ṭaṭa yó'o, ndaṭa ṭaṭa xaa ra xí'in na ṭaṭa xiiṭa ṭaṭa ṭaṭa ṭaṭa, ta ṭaṭa'á na kóon na yuu ṭaṭa Esteban ṭa ka'ni na ra. ṭaṭaṭa ṭaṭa na tikotọ na, ṭaṭaṭa ndasaá kuiti tikotọ maá na ndixin na, ṭa ṭaṭa'á ka kuchiño koon na yuu ṭaṭa Esteban. Ta tikotọ ṭaṭa na chĩndoo na ṭaṭa ṭaṭa yóo xá'á ṭaṭa ṭaṭa ṭaṭa Saulo, ta ṭaṭa'ó ndaa ra tikotọ na. ⁵⁹ Tá'an ndeé kóon ka na yuu ṭaṭa Esteban, ta ṭaṭa'á na ra, káchí ra saá:

—Tata Jesús, yó'ó kúu ṭaṭa ká'no ṭaṭa, ta ṭaṭa ṭaṭa kúu ṭaṭa ṭaṭa ṭaṭa —káchí ṭaṭa Esteban xí'in ṭaṭa Jesús.

⁶⁰ Ta saá xikuxítí ra ta xí'in ndi'i ndeṭa ra ṭaṭa'á na ra:

—Tata Jesús, vitin ná kasa ká'no ini ún xá'á ṭaṭa ṭaṭa v'a yó'o ṭaṭa ké'é na xí'in j —káchí ra.

Tá ndi'i ṭaṭa'á na ra ṭa' on yó'o, ta saá ṭaṭa'á na ra.

8

Ta' on yó'o ká'an ndi ṭaṭa Saulo sáxo'vi ní ra nivi na kándixa ṭaṭa Jesús

¹ Tá ṭaṭa Saulo xini ra ṭaṭa xani na ra ṭaṭa Esteban, ta yóo yu'ú ra xí'in nivi na xani ṭaṭa'ó.

Ta mji kivi ṭaṭa xani na ra ṭaṭa Esteban, ta ṭaṭa Jerusalem ku'a'á ní nivi ṭaṭa'á na ndeé ní sáxo'vi na nivi na ndikọṭon yichi ṭaṭa Jesús. Nākaṭa kía ṭaṭa'á ní'no na, ta sava na ku'a'an na kutaku na inka ṭaṭa ṭaṭa ṭaṭa ṭaṭa ṭaṭa ṭaṭa ṭaṭa. Ta ndakuiti naapóstol kúu na ṭaṭaṭa ṭaṭa Jerusalem. ² Ta sava nataṭa na kúu na ndino'o ini kisa ṭa'ó Ndios, ṭaṭa'á na ta ṭaṭa'á na yiki koṭu ṭaṭa Esteban ta ṭaṭa'á na ṭaṭa, ta saá ndeé ní xáku na xá'á ṭaṭa ṭaṭa'á na ra. ³ Ta ṭaṭa Saulo ṭaṭa'á na ndeé ní sáxo'vi ra nivi na ndikọṭon yichi ṭaṭa Jesús. Kí'vi ra ṭaṭa ṭaṭa ve'e ṭaṭa ṭaṭa nivi yó'o, án ṭaṭa kúu na, án ṭaṭa'á kúu ná, ta ṭaṭa na ra ve'e na, ta ṭaṭa'á ṭaṭa na ra, ta ṭaṭa na ra ini ve'e ka.

Ta' on yó'o ká'an ndi nivi na kándixa ṭaṭa Jesús nika'an ndoso na ta' on xá'á na ṭaṭa nivi naṭaṭa Samaria

⁴ Ta nivi na kándixa ṭaṭa Jesús na kúu na ṭaṭa'á ní'no, tá ku'a'an nayó'o inka xiiṭa, ta ṭaṭa'á na ká'an ndoso na ṭa' on v'a'á xá'á ṭaṭa Jesús ṭaṭa nivi na

táku ñoo ñoo kuá'an na. ⁵ Ta saá tuku taFelipe kee ra ñoo Jerusalén ta kuá'an ra ta ñixaa ra ñoo Samaria. Ta saá kixá'á ra ká'an ndoso ra to'on va'a ñoo ñivi ñoo yó'o, káchí ra ndí taJesús kúu Cristo taa ta t'vi Ndios kixaa ra sakaku ra ñivi. ⁶ Ta kuá'a ní ñivi ñakutá'an na, ta xí'in ña ndino'o ini na xini so'o na to'on ña ká'an taFelipe xí'in na, saá chi xa xini na kuá'a ní milagro ke'é taFelipe ñoo na xí'in ndee Ndios. ⁷ TaFelipe tava ra nima ndiva'a kuá'a ní ñivi, ta kivi kée ñanima ndiva'a ña xikomí ñivi, ta ndá'yi ní ña kée ña. Ta saá tuku taFelipe sanda'a ra kuá'a ní ñivi, ta sava nayó'o xikuu ñivi na on kivi kanda, ta sava na xikuu ñivi na on kivi kaka xá'a. ⁸ Ta xa'a ña kuá'a ní ñava'a ké'é taFelipe, kúsi ní ini ñivi ñoo yó'o.

⁹ Ta ñoo yó'o táku ñii taa ñani ra Simón, taa ta kisa chiño xí'in magia kúu ra, ta xa'a ñana'no ña ke'é ra ñoo ñivi ñaño Samaria, ñaka'nda ini na xini na ña. Ta xí'in ñayó'o sandá'vi ra ñivi, chi xani siji ñivi yó'o ndí taSimón yó'o kúu ñii taa ta ká'no ní. ¹⁰ Ndi'i ñivi ñaño yó'o, án nakuiká kúu na, án nandá'vi kúu na, ta xí'in ña ndino'o ini na xini so'o na ña ndato'on taSimón yó'o xí'in na. Ta ñivi yó'o nda ñitondaa na ñika'an na, káchí na saá:

—TaSimón yó'o ndixa kómí ra ndee ká'no Ndios —káchí na.

¹¹ Ta xa kuá'a ní kuíya ñivi yó'o kándixa na to'on ña ká'an taSimón chi ñaka'nda ini ndí'i na xini na ñana'no ke'é ra ña kúu ña sandá'vi ra na. ¹² Ta kivi kixaa taFelipe ñoo yó'o, ta kixá'á ra ká'an ndoso ra to'on va'a xa'a yichi ñoo xá'nda chiño Ndios, ta ndato'on ra xí'in ñivi xa'a Jesucristo. Ta saá kuá'a ní nataa, ta kuá'a ní náña'a, kándixa na to'on ña ñika'an taFelipe xí'in na, ta saá sakuchu ra ndí'i ñivi yó'o. ¹³ Tanda mji taSimón kándixa ra to'on xa'a Jesucristo, ta taFelipe sakuchu ra tayó'o. Ta saá taSimón nda mí xiiña kuá'an taFelipe, ta saá ndikon ra kuá'an ra xí'in ra, ta náka'nda ní ini ra xini ra milagro ná'no ké'é taFelipe xí'in ndee Ndios.

¹⁴ Tá naapóstol na ndoo ñoo Jerusalén xini so'o na ndí xa ñaki'in va'a ñivi ñaño Samaria to'on Ndios, ta saá t'vi na taPedro xí'in taJuan, ta kuá'an nayó'o ñoo Samaria. ¹⁵ Tá ñixaa taPedro xí'in taJuan ñoo yó'o, ta ñika'an ovi nataa yó'o xí'in Ndios, ndúkú na ñoo ra ña ti'vi ra Níma ra kixaa ña kutaku ña ini ñivi na ñakutá'an yó'o. ¹⁶ Saá chi ñivi yó'o on ta'an naki'in na Níma Ndios, ta ndasaá kuiti chichi na xí'in ndayí kivi taJesús. ¹⁷ TaPedro xí'in taJuan chiso ra nda'a ra siji ñii ñii ñivi yó'o na kándixa taJesús, ta saá ñaki'in na Níma Ndios kutaku ña ini ñii ñii na.

¹⁸ Ta taSimón xini ra ña chiso naapóstol nda'a na siji ñii ñii ñivi yó'o, ta saá Ndios taxi ra Níma ra kutaku ña ini na. ¹⁹ Ta xa'a ñayó'o, ñika'an taSimón xí'in naapóstol, káchí ra saá:

—Vitin ní'i s'iún ña cha'vi ndó'ó, tá taxi ndó ndee nda'a ña ñii k'i'va saá chiso ña ña siji ñivi ta saá ñivi yó'o naki'in na Níma Ndios —káchí ra xí'in naapóstol.

²⁰ Ta ndakuijn taPedro ñika'an ra xí'in ra:

—Ta, ¡va'a ka Ndios ná sandí'i ra xa'a s'iún mji ún! Ta, ¡ná sandí'i ra xa'a mji ún xí'in s'iún! Saá chi ñii ña on vá'a ká'no kúu ña xani ini ún ña kuchiño ún sata ún Níma Ndios xí'in s'iún, chi Níma Ndios on sivi ñakia'vi kúu ña, ta ña sání'i Ndios kuiti kúu ña. ²¹ Ta yó'ó, nda lo'o on vása kómí ún ndayí ña kasa chiño ún xí'in ndi ñoo Ndios, chi on vá'a yoo nima ún ñoo Ndios. ²² Ta vitin nandikó ini ún, ta sandakoo ún ña on vá'a ké'é ún, ta xí'in ña ndino'o ini ún kuaku ndá'vi ún ñoo Ndios, ta saá ndásana kuiti kuchiño Ndios kasa ká'no ini ra xa'a ña on vá'a ní xani ini ún. ²³ Chi xito j

noo ún ndí kónó ní nákaa ña sáa ini ún, ta nákaa ña kuínj ini ún, ta ña on vá'a kúu ña xá'nda chiño noo ún, ta ndá lo'o on vása yóo ndee mji ún ña sandakoo ún ké'é ún ña on vá'a —káchí taPedro xí'in taSimón yó'o.

²⁴ Ta ndakuijn taSimón, káchí ra saá:

—Vitin ndúkú j noo ndó ña kuaku ndá'ví ndó noo Ndios xa'a j ña kasa ká'no ini ra xa'a j kotō kundivi to'on ña ñika'an ndó xa'a j —káchí taSimón xí'in naapóstol.

²⁵ Ta saá naapóstol yó'o ndato'on ka na to'on ña ndakuijn ñandaa xa'a taJesús, ta kúu Cristo, ta ñika'an ndoso na to'on Ndios yó'o noo ñivi naño Samaria yó'o. Ta kee naapóstol ku'a'an na ku'a'a ní ñoo válí ña ñó'o yatin ñoo Samaria, ta ñii k'va saá kisa ndivi na chiño ña ndato'on na ñava'a xa'a taJesús noo ñivi. Ta ndi'i kisa ndivi na chiño yó'o, ta naapóstol tuku ndjko na ku'a'an no'o na ñoo Jerusalén.

To'on yó'o ká'an xa'a taFelipe ña ñixaa ra ñakutá'an ra xí'in ñii ta Etiopía

²⁶ Ñii kivi ñii ñaángel ña kixi noo Ndios ñixaa ña, ñika'an ña xí'in taFelipe, káchí ña saá:

—Nakundichi ún, ta ko'on ún chí sur, ta ko'on ún yichi ña yá'a noo ño'o yichi, ña kúu yichi ña kée ñoo Jerusalén ta ku'a'an ña ndá ñoo Gaza —káchí ñaángel xí'in taFelipe.

²⁷ Ta saá ñakundichi taFelipe, ta kee ra ku'a'an ra. Ta mji yichi noo ku'a'an ra yó'o, ñakutá'an ra xí'in ñii ta kixi ñii xiiña ña ñani Etiopía. Tayó'o kúu ra ñii taká'no, chí ndiso chiño ra xí'in ndi'i sj'un ñareina ña ñani Candace, ña xá'nda chiño noo ndi'i ñivi na táku ndi'i ñoo ña yóo Etiopía yó'o. Ta ta taká'no yó'o xa ñixaa'an ra ñoo Jerusalén ña kisa ká'no ra Ndios, ²⁸ ta vitin ndjko ra ku'a'an no'o ra ñoo ra. Ta yóo ra ini ñii tón carreta, tón síta kuáyí ku'a'an rí. Ta ta taEtiopía yó'o ká'vi ra ñii tutu ña kúu to'on Ndios, ta mji noo ká'vi ra kúu to'on ña ñitaa taprofeta Isaías xina'á. ²⁹ Ta saá ñika'an Nima Ndios xí'in taFelipe, káchí ña saá:

—Vitin ku'a'an ún, ta ná kutá'an yatin ún xí'in tón carreta ka —káchí ña.

³⁰ Ta taFelipe xino ra ku'a'an ra, ta ñixaa ra ñakutá'an ra xí'in tón carreta, ta xini so'o ra to'on Ndios ña ñitaa taprofeta Isaías ña ká'vi taEtiopía yó'o. Ta taFelipe ñindaká to'on ra ta ká'vi yó'o, káchí ra saá xí'in ra:

—¿Án kúndaá va'a ini ún yu kúu ña kóni káchí to'on ña ká'vi ún, tata? —káchí ra.

³¹ Ta ndakuijn taEtiopía, ñika'an ra:

—¿Ndasaá kuchiño j kúndaá va'a ini j ña ká'vi j?, tata, chí on vása nání'j ndá ñii ñivi na kúchiño nandaxin to'on yó'o noo j —káchí taEtiopía xí'in taFelipe.

Ta saá ñika'an ra xí'in taFelipe ña ná ndaa ra tón carreta, ta ko'on ra xí'in ra.

³² Ta mji xiiña noo to'on Ndios ña ká'vi taEtiopía kúu ña káchí saá: Ndatán ku'a'an ñii ndikachi xí'in xito'o rí noo ka'ni na rí, saá ku'a'an ra. Ta ndatán tásjin yóo ñii ndikachi kivi xatá na yisj rí, saá yóo ra, chí ndá ñii to'on on vása ní-ka'an ra.

³³ Ta sákuka'an na noo ra, ta ndá lo'o on vása ní-kisa ndivi na ñandaa xí'in ra.

On koó sa'ya ra ní-xiyo, saá chí yachj ní xa'ni na ra ta on vása ní-xitaku ka ra ñoyívi noo ño'o,

káchí tɔ'on Ndios ña n̄taa ɬapɔfeta Isaias kuɣya x̄ina'á, ña kúu ña ká'vi ɬaEtiopía yó'o.

³⁴ Ta n̄ndaq̄a tɔ'on ra ɬaFelipe, káchí ra saá:

—Vitin k̄a'an ún xí'in j, ¿yo xa'a ká'an ɬapɔfeta Isaias yó'o?, ¿án ká'an ra xa'a m̄i ra?, ¿án xa'a ink̄a n̄vi ká'an ra? —káchí ra, n̄ndaq̄a tɔ'on ra ɬaFelipe.

³⁵ Ta saá ɬaFelipe k̄ixá'a ra sáná'a ra ɬaEtiopía yó'o, ña nandaxin ra yukia kóni káchí tɔ'on ña n̄taa ɬapɔfeta Isaias ña kúu ña ká'vi ra yó'o, ta sáná'a ra ña nandaxin ra yukia kóni káchí ku'a ní ink̄a tɔ'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á, ɬand̄a n̄xaa ra ndátɔ'on ra tɔ'on va'a xa'a ɬaJesús. ³⁶ Ta saá ku'a'an k̄a na yich̄i xí'in tón carreta, ta n̄xaa na ñii xiiña n̄o ñó'o takuií. Ta n̄ka'an ɬaEtiopía, káchí ra saá:

—Yó'o ñó'o takuií. ¿Án yóo k̄a ink̄a chiño kúman̄i kasa ndivi j, ta saá va'a kuchiño kuchu j vitin? —káchí ra xí'in ɬaFelipe.

³⁷ Ta n̄ka'an ɬaFelipe:

—Tá ndixa xí'in ña ndino'o ini ún kándixa ún Jesucristo, ɬa ɬa ndátɔ'on j xí'in ún xa'a, ta saá va'a kuchu ún vitin —káchí ɬaFelipe xí'in ra.

Ta nd̄akuijn ra n̄ka'an ra:

—Ndixa xí'in ña ndino'o ini j kándixa j ndí Jesucristo kúu Sa'ya Ndios —káchí ɬaEtiopía.

³⁸ Ta saá n̄ka'an ra xí'in ɬa ɬa xá'nda chiño n̄o kuáyí ña nakundichi tón carreta. Ta saá x̄ikuijn tón carreta, ta n̄o ɬaFelipe xí'in ɬaEtiopía, ta n̄k̄i'vi na ini takuií. Ta saá ɬaFelipe sa'kuchu ra ɬayó'o. ³⁹ Tá nd̄i' kundivi ñayó'o, ta k̄e na ini takuií, ta x̄and̄ik̄on saá Níma Ndios na'ki'in ña ɬaFelipe ku'a'an ra xí'in ña ink̄a xiiña. Ta ɬaEtiopía yó'o n̄-xini k̄a ra ɬaFelipe, ta saá na'ki'in ra ku'a'an no'o ra, ta chútú ñasij ini ra. ⁴⁰ Ta saá n̄t̄ivi ɬaFelipe ñii ñoo na'ni Azoto. Ta k̄ixá'a ra ndátɔ'on ra tɔ'on va'a xa'a ɬaJesús n̄o nd̄i' n̄vi ñoo yó'o, ta ñii k̄i'va saá ndátɔ'on ra xí'in n̄vi nd̄i' saá ñoo n̄o yá'a ra, ku'a'an ra, ɬand̄a n̄xaa ra nd̄a ñoo Cesarea.

9

Tɔ'on yó'o ká'an ndasaá na'sama ini ɬaSaulo ta k̄ixá'a ra kándixa ra ɬaJesús ta nd̄ik̄on ra yich̄i ra
(Hch. 22:6-16; 26:12-18)

¹ Ta ɬaSaulo xí'in ña s̄a' ini ra x̄ika ra ká'an ra ña yo'vi saxo'vi ra n̄vi na nd̄ik̄on yich̄i ɬaJesús, ta ká'an ra ndí x̄ini ñó'o kivi nd̄i' na. Ta saá n̄xa'an ra n̄o ɬaká'no n̄o nasutu, ² ta nd̄ukú ra tutu ña taxi ndayí nda'a ra ko'on ra ve'e ño'o sinagoga ñoo Damasco, ta tiin ra nd̄i' nat̄a xí'in nd̄i' náña'a na kúu na nd̄ik̄on yich̄i ɬaJesús. Ta saá ndik̄o na xí'in ra ñoo Jerusalén, n̄o taan ra nd̄i' na ini ve'e k̄a. ³ Ta saá ɬaSaulo k̄e ra ku'a'an ra. Tá xa yat̄in xa'a ra ñoo Damasco, ta ñii kama k̄e ño'o ñoyívi n̄no, ta ndeé ní náye'e ña ra, ta x̄ino nduu ña n̄o ñind̄ichi ra. ⁴ Ta ɬaSaulo na'kava ra nd̄a n̄o ño'o, ta x̄ini so'o ra tɔ'on ña n̄ka'an xí'in ra, káchí ña saá:

—Saulo, Saulo, ¿nd̄achun nd̄ik̄on ún ña saxo'vi ún yj'i? —káchí tɔ'on xí'in ra.

⁵ Ta nd̄akuijn ɬaSaulo, n̄ndaq̄a tɔ'on ña'a ra:

—¿Yu kúu yó'o, Tata? —káchí ra.

Ta n̄ka'an tɔ'on yó'o:

—Yí'í kúu í Jesús, ƚa ƚa ndíkɔn ún sáxo'ví ún. Ta xí'in ña kisa toon ún noo í, kuiti sátaakué'è xí'in mjí ún —káchí ra.*

⁶ Ta saá ƚa Saulo ñii kisin ñino ra, ta yí'ví ní ra, ta ñindaƚa ƚo'on ra, káchí ra saá:

—Tata, ƚyukía kóni ún ke'é í vitin? —káchí ra.

Ta ndakuijn ƚa Jesús, káchí ra saá:

—Ta vitin nakundichi ún ta ko'on ún k'í'ví ún ñoo Damasco, ta saá ti'ví í ñii ƚa xaá ra ndato'on ra xí'in ún xa'á ña xíní ñó'ó ke'é ún —káchí ƚa Jesús xí'in ƚa Saulo.

⁷ Ta natá'an ƚa Saulo na kuá'an xí'in ra, ñii ñaka'nda ini na yóo na, chi xíní so'o na to'on ña ká'an ta on vása ní-kundaá ini na yukía káchí ña, ni on koó ndá ñii ñivi ní-xíni na. ⁸ Ta ƚa Saulo ñakundichi ra ta ñakuiná ra nduchú noo ra, ta on vása kivi ká koto ra, chi kukuáá nduchú noo ra. Ta saá natáa tá'an ra ƚiín na nda'á ra ta kuá'an ra xí'in na ndá ñoo Damasco. ⁹ Ta uní kivi ñi-kivi koto ra ta ndá lo'o ñi-xixi ra, ni ndá lo'o nduta ñi-xi'í ra.

¹⁰ Ta ñoo Damasco yó'o táku ñii ƚa, ƚa ndíkɔn yichí ƚa Jesús kúu ra, ta ñaní ra Ananías. Ta ñitívi ƚa Jesús noo ra ta ñika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—íTata Ananías!

Ta ndakuijn ƚa Ananías, ñika'an ra:

—Yó'o yóo í, Tata —káchí ra.

¹¹ Ta ñika'an ƚa Jesús xí'in ra:

—Kuá'an ún yichí ña ñaní Yichí Ndakú ta xaá ún ve'e ñii ƚa ƚa ñaní Judas, ta ve'e yó'o ndaká ƚo'on ún ñivi án xíní na mí yóo ñii ƚa ƚa ñaní Saulo, ta ƚaño Tarso kúu ra. Saá chi ƚa Saulo yó'o yóo ra ve'e ƚa Judas, ta vitin xa ká'an ra xí'in í. ¹² Ta xa ƚaxi í ña ñitívi noo ra ñii ƚa ƚa ñaní Ananías ña kixaa ra noo ra, ta chíso ra nda'á ra sijní ra ña kivi nakoto nduchú noo ra —káchí ƚa Jesús xí'in ƚa Ananías.

¹³ Ta ƚa Ananías ñika'an ra xí'in ƚa Jesús, káchí ra saá:

—Tata, xa kuá'a ní ñivi ndato'on na xí'in í ndí ƚa Saulo yó'o xa ke'é ra kuá'a ní ña on vá'a xí'in ñivi ñaño Jerusalén, na kúu na ndíkɔn yichí ún.

¹⁴ Ta vitin kixaa ra ñoo yó'o, ta kómí ra ndayí ña ƚaxi naná'no noo nasutu nda'á ra xa'á ña tiin ra ndi'í ñivi na ndíkɔn yichí ún na táku ñoo Damasco yó'o, ta taan ra na ini ve'e kaa —káchí ƚa Ananías xí'in ƚa Jesús.

¹⁵ Ta ñika'an ƚa Jesús xí'in ra:

—Kuá'an ún koto ún ƚa Saulo, chi ƚayó'o kúu ƚa ƚa ñaxiní ña koní ñó'ó í ña ko'on ra ka'an ndoso ra to'on xa'á í noo ñivi na on vása kúu najudío, ta ko'on ra noo ñivi na kúu narey ñoo xíyo, ta ko'on ra noo najudío[†] ña ndato'on ra xí'in na xa'á í. ¹⁶ Ta yí'í saná'a ndi'í ra xa'á ña kuá'a ní yo'ví xíní ñó'ó xo'ví ra xa'á í —káchí ƚa Jesús xí'in ƚa Ananías.

¹⁷ Ta saá kee ƚa Ananías kuá'an ra ta ñixaa ra ve'e noo yóo ƚa Saulo, ta ñikí'ví ra ini ve'e yó'o. Tá xíní ra ƚa Saulo, ta chíso ra nda'á ra sijní ra, ta ñika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Ñani í Saulo, ƚa Jesús, ƚa ƚa Ká'no noo yó, kúu ƚa ƚa ñakutá'an xí'in ún yichí, ta mjí ƚa Jesús yó'o tí'ví ra yí'í va'xi í xa'á ña va'a nakoto tuku nduchú

* 9:5 ƚa Jesús kóni káchí ra ndí ƚa Saulo ke'é ra ndatán ke'é ñii tísjndíj tí toon ini, ta káxá'a rí mjí noo sijn kaa ña nákaa noo yaƚa kisa chíño rí, ta saá sátaakué'è xí'in mjí rí. † 9:15 To'on “najudío” kóni káchí ña: Sa'ya ñani síkuá ƚa Israel.

nq̄o ún, ta t̄i'ví ra ȳi'j̄ x̄a'á ña sakutú ra ini ún xí'in Níma Ndios —káchí taAnanías xí'in taSaulo.

¹⁸ Ta xati'va ndatán yóo nduchu s̄at̄a tiaká saá yóo ña kee nduch̄u nq̄o taSaulo, ta n̄ikoyo ña nd̄a nq̄o ño'o, ta saá va'a nakoto tuku nduch̄u nq̄o ra. Ta nakundichi ra, ta taAnanías sakuchu ña'á ra chi xa k̄andixa ra taJesús.

¹⁹ Ta saá taSaulo x̄ixi ra, ta n̄aki'in ra ndee ra. Ta n̄ix̄ijo taSaulo xí'in n̄ivi na ndik̄on yich̄i taJesús ñoo Damasco lo'o ka k̄ivi.

*Tq'on yó'o ká'an ndí taSaulo ndát'o'on ra
tq'on va'a x̄a'q taJesús xí'in n̄ivi ñaño Damasco*

²⁰ Ta saá taSaulo kama ní k̄ixá'á ra kuá'an ra ñii ñii ve'e ño'o sinagoga ñoo Damasco yó'o, ta ká'an ndoso ra tq'on va'a x̄a'q taJesús nq̄o n̄ivi. Ndát'o'on ra xí'in na ndí ndixa ñandaa taJesús kúu Sa'ya Ndios. ²¹ Ta ndí'i n̄ivi na x̄inj̄ s̄o'o ña ká'an taSaulo, n̄aka'nda ini nayó'o, ta ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Án on s̄iví tayó'o kúu t̄a ta x̄ika s̄ax̄o'vi ní n̄ivi ñoo Jerusalén na kúu na ndik̄on yich̄i taJesús? ¿Án on s̄iví tayó'o kúu t̄a ta k̄ixaa ñoo Damasco yó'o chi kóni ra tiin ra n̄ivi na ndik̄on yich̄i taJesús x̄a'q ña ko'on na xí'in ra ña taxi ra kuachi x̄a'q na nq̄o nasut̄u ná'no ñoo Jerusalén? —saá káchí na, ká'an na x̄a'q taSaulo.

²² Vará saá ká'an na x̄a'q ra, ta ñii ñii k̄ivi Níma Ndios táxi ka ndee, ta táxi ka ñandichí nda'a taSaulo, x̄a'q ña va'a ní ndat̄'o'on ra xí'in n̄ivi x̄a'q taJesús. Ta najudío na t̄aku ñoo Damasco, na kúu na x̄inj̄ s̄o'o ña ká'an ra, on vása nání'i na tq'on ndasaá ndakuiin na yu'u ra. Saá chi tq'on ndát'o'on ra káxín ní n̄andaxin ña ndí taJesús kúu Cristo, t̄a ta t̄i'ví Ndios sakaku n̄ivi.

Tq'on yó'o ká'an ña ndasaá n̄ikaku taSaulo nq̄o najudío

²³ Ta n̄iya'a kuá'a ní k̄ivi, ta najudío nakutá'an na ta ch̄ikaa ini na ka'ni na taSaulo. ²⁴ Yóo yé'é ná'no n̄ama yuu ña x̄ino nduu ñoo Damasco, ta ndiví ñoo n̄ivi na kóni ka'ni taSaulo yóo na, ndáa na yé'é ná'no yó'o, chi ndáti na ya'a taSaulo ñii yé'é yó'o ña kee ra ko'on ra, ta saá kuchiño tiin na ra ta ka'ni na ra. Ta saá ni, inka n̄ivi ndat̄'o'on na xí'in taSaulo ña ch̄ikaa ini najudío yó'o ke'é na xí'in ra. ²⁵ Ta saá ñii ñoo nat̄aa na s̄akuá'a nq̄o taSaulo, ch̄indee na ra ña n̄ik̄i'vi ra ini ñii ch̄ikiva ká'no, ta ch̄iko'ni na ña, ta sanoo na ch̄ikiva yó'o s̄at̄a n̄ama yuu, ta n̄ixaa ña nd̄a nq̄o ño'o, ta n̄ikaku ra kuá'an ra.

*Tq'on yó'o ká'an x̄a'q taSaulo
ndikó ra k̄ixaa ra ñoo Jerusalén*

²⁶ Ta saá n̄aki'in taSaulo ndikó ra kuá'an ra nd̄a ñoo Jerusalén, ta ndukú ra nakutá'an ra xí'in n̄ivi na ndik̄on yich̄i taJesús ñoo kán, ta n̄ivi yó'o yí'ví ní na nq̄o ra. Ta n̄i-taxi na k̄i'vi ra nakutá'an ra xí'in na, chi on vása k̄andixa na ndí taSaulo xí'in ña ndino'o ini ra ndik̄on ra yich̄i taJesús vitin. ²⁷ Ta saá taBernabé ch̄indee ra taSaulo ña kuchiño nakutá'an ra xí'in naapóstol. Saá chi taBernabé yó'o k̄ana ra taSaulo ko'on ra xí'in na nq̄o naapóstol ña koni na ra. Ta saá taBernabé ndat̄'o'on ra xí'in naapóstol x̄a'q ña ndo'o taSaulo yich̄i k̄ivi kuá'an ra ñoo Damasco, ta káchí taBernabé saá:

—K̄ivi kuá'an taSaulo yó'o yich̄i ña kuá'an ñoo Damasco, ta nq̄o ra n̄it̄ivi taJesús T̄a taKá'no nq̄o yó, ta n̄ika'an taJesús xí'in ra. Ta x̄a'q ñayó'o,

taSaulo nasama ini ra ta xandikɔn ndu ra ñii taa ta ñii káchí kándixa tajesús xí'in yó. Ta saá kivi ñixiyo ka taSaulo ñoo Damasco, ta on vása ní-yí'ví ra ndátɔ'on ra xí'in ñivi tɔ'on va'a xa'a tajesús —káchí taBernabé, ndatɔ'on ra xí'in naapóstol.

²⁸ Tá xini so'o naapóstol ña ndatɔ'on taBernabé, ta saá va'a taxi na ña ñikí'vi taSaulo nakutá'an ra xí'in na ndikɔn yichí tajesús na táku ñoo Jerusalén yó'o. Ta saá taSaulo kixá'á ra xíka ra xí'in naapóstol, ta kuá'an ra ndi'i saá xiiña ñoo Jerusalén, ²⁹ ta on vása yí'ví ra ndátɔ'on ra tɔ'on va'a xa'a tajesús ñoo ñivi. Ta ká'an ra xa'a tajesús xí'in najudío na kúu na ká'an tɔ'on griego, ta nayó'o kixá'á na sáa ní ini na xini na ra, tãnda kóni na ka'ni na ra. ³⁰ Ta saá xini so'o naapóstol ndí kóni ñivi ka'ni na taSaulo, ta ñika'an na xí'in ra ña va'a ka ná kee ra kɔ'on ra xí'in na nda inka ñoo ña ñaní Cesarea. Tá ñixaa ra xí'in na ñoo yó'o ta tuku tì'ví na ra ña no'o ra nda ñoo ra ña ñaní Tarso, ñoo ka'ku ra.

³¹ Ta saá, ñiya'a kuá'a ní kivi ña va'a xindɔo ñivi na ndikɔn yichí tajesús, na kúu na táku ñoo ña ñó'o estado Judea xí'in estado Galilea ta xí'in estado Samaria. Saá chí on koó ñivi na saxo'vi ña'á, ta Níma Ndios chindeé ña ndi'i ñivi na kándixa tajesús ña ñii ñii kivi vivii ka ta ndino'o ka ini na kuá'an na yichí ra. Ta kuá'a ní ka ñivi kándixa na tajesús. Ta saá ñivi na kándixa tajesús ndu na ñii ti'vi ká'no ní ka.

Tɔ'on yó'o ká'an ña xa'a ña ndasaá nduv'a taEneas

³² Ta taapóstol Pedro kee ra kuá'an ra ta xáa ra ñii ñii ñoo ña xito ra ñivi na kándixa tajesús. Ta saá ñixaa ra ñii ñoo ña ñaní Lida ña koto ra ñivi na ndikɔn yichí tajesús. ³³ Ta ñoo yó'o ñixaa ra ñoo kándú'u ñii taa ta ñaní Eneas, ta tayó'o kúu ñii taa ta on kivi kanda, ta xa oná kuíya kúu ña on kivi kaka xá'á ra, ta kuiti kándú'u ra ñoo xito ra. ³⁴ Ta ñika'an taPedro xí'in taEneas yó'o, káchí ra saá:

—Tata Eneas, vitin Jesucristo sánda'a ra yó'ó. Nakundichi ún, ta ndasa vijí ún xito ún —káchí taPedro xí'in ra.

Ta saá xandikɔn ñakundichi ra. ³⁵ Ta ndi'i ñivi na táku ñoo Lida xí'in ndi'i ñivi na táku ñii xiiña yatin, ña ñaní Sarón, na kúu na xini ndasaá nduva'a taEneas, ndi'i ñivi yó'o ndíkó ini na ta kándixa na tajesús.

Tɔ'on yó'o ká'an ña ñixi'i ñáTabita ta nataku ñá

³⁶ Ta ñoo Jope táku ñii ña'a ñá ndikɔn yichí tajesús, ta ñaní ñá Tabita (ta kivi Tabita tɔ'on griego kúu Dorcas). Ndi'i saá kivi ñáyó'o taxi xí'in mji ñá ké'é ñá chiño va'a, ta chindeé ñá ñivi na kúu nandá'ví. ³⁷ Ta saá ñii kivi kixá'á ndeé ní ndó'o ñá ta ñixi'i ñá. Ta ñivi na kúu natá'an ñá sakuchu na yikí koñu ndí ñá ta ñachinóo na ña ñoo xito tón ñindichi piso ovi ve'e ñá. ³⁸ Yatin ñoo Jope yó'o nákaa ñoo Lida, ñoo yóo taPedro. Tá xini so'o ñivi na ndikɔn yichí tajesús ndí yatin yóo taPedro, ta saá tì'ví na ovi taa kuá'an na ña ká'an na xí'in taPedro. Ta saá ñixaa na ñoo yóo ra, ta xa'ku ndá'ví na ñoo ra, káchí na saá xí'in ra:

—Kama ní kixi ún xí'in ndí ñoo Jope —káchí na.

³⁹ Ta saá kee taPedro kuá'an ra xí'in na, ta ñixaa na ve'e ñáTabita, ta ñika'an na xí'in taPedro, káchí na saá:

—Ndaa ún xí'in ndí piso ovi —káchí na.

Ta saá ñixaa na ñoo kándú'u yikí koñu ñáTabita ñá ñixi'i. Ta kuá'a ní náña'a ndá'ví ná ñixi'i yijí kixaa ná ñoo taPedro, ta xáku ní ná xa'a ñá ñixi'i yó'o, ta saná'a ná ñoo taPedro kuá'a ní tikoto ña kisa va'a ñáTabita

kivj xjtaqu ñá, ta saní'i ñá ná tikoto yó'o. ⁴⁰ Ta saá taPedro xa'nda chiño ra noo ndi'i nivi na yíta yó'o ña kee na ko'on na ke'e. Ta kindoo taPedro mató'on mji ra xí'in yiki koñu ndji ñá nixi'j yó'o. Ta saá xikuxití ra ta njka'an ra xí'in Ndios. Ta ndi'i njka'an ra xí'in Ndios, saá ndjiko koo ra ñakoto ra noo yoo yiki koñu ñá nixi'j yó'o, ta njka'an ra, káchí ra saá:

—Nana Tabita, vitin nakundichi ún —káchí ra.

Ta saá nakoná ñá nduchy noo ñá, ta xini ñá taPedro, ta ndani' lo'o xí'in mji ñá, ta xikoo ñá. ⁴¹ Ta tin taPedro nda'a ñáyó'o ña chindee ra ña nakundichi ñá. Ta saá kana ra ndi'i nivi na yíta ke'e, na kúu na ndikon yichj taJesus, ta xí'in náña'a nándá'ví ná nixi'j yij, ta ndukú ra noo na ña kivi na ini ve'e, ta njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Yó'o yoo ñáTabita, táqu ñá vitin.

⁴² Ta saá nixita ní'nó to'on ndi'i xiiña ñoo Jope xa'a ña ndo'o ñáTabita, chi nixi'j ñá ta xí'in ndee taJesus, taPedro sanataqu ra ñá. Ta xa'a ña xini so'o na to'on yó'o, ku'a'a ní nivi kandixa na taJesus. ⁴³ Ta saá ku'a'a ní kaja kivj nixjyo taPedro ve'e taSimón ñoo Jope. Ta chiño taSimón yó'o kúu ña ndása va'a ra ñij kitj.

10

To'on yó'o ká'an xa'a taPedro xí'in taCornelio

¹ Ta ñoo Cesarea táqu ñij taq naní ra Cornelio, taq xa'nda chiño noo ñij ciento natropa kúu ra. Ta ñij ciento natropa yó'o kúu ñij tá'ví ña ñij ti'vi ká'no natropa, ña naní Batallón Italiano. ² Ta taCornelio xí'in ña ndino'o ini ra kándixa ra Ndios ta kisa ká'no ña'a ra. Ta ñij káchí ndi'i nave'e ra kándixa na Ndios ta kisa ká'no ña'a na. TaCornelio on sivi taq ta sí'nda kúu ra, ta táxi ní ra s'ún nda'a nivi na kúu nándá'ví xa'a ña chindee ra na ña sata na ña xini ñó'o noo na. Ta ndi'i saá kivj ká'an ní ra xí'in Ndios, saá táqu ra. ³ Ta saá ñij kivj xa xikuaa ta kaq unj kúu ña,* ta ñij ñaángel ña kixi noo Ndios niti'vi ña noo ra, ta xini ra ña njkivi ña ini cuarto noo yoo ra, ta njka'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—¡Tata Cornelio! —káchí ña xí'in ra.

⁴ Ta xí'in ña yí'ví ní ini ra nakoto káxin ra noo ñaángel, ta njka'an ra xí'in ña, káchí ra saá:

—Tata, zyukia kóni ún kasa ndivi j? —káchí ra xí'in ña.

Ta ndakuijn ñaángel, njka'an ña káchí ña saá:

—Ndi'i saá kivj Ndios xa xini so'o ra to'on ña njka'an ún xí'in ra, ta xito ra ndi'i ñava'a ña ke'e ún xí'in nándá'ví. ⁵ Ta vitin ti'vi ún sava nataq ko'on na ñoo Jope ña naní na ñij taq ta naní Simón Pedro, ta ná kixi ra xí'in na nda ve'e ún yó'o. ⁶ Ta yoo ra ve'e ñij taq ta ndása va'a ñij kitj, tayó'o naní ra Simón, ta ve'e ra yoo ña yatin yu'u takui mjni —káchí ñaángel xí'in taCornelio.

⁷ Tá ndi'i njka'an ñaángel to'on yó'o, ta ndjiko ña ku'a'an no'o ña ñoyivi njno. Ta saá taCornelio kama kana ra ovi nataq mozo ra xí'in ñij tatropa ta kúu ta kisa to'o Ndios, ta kixaa na noo ra. ⁸ Ta ndato'on ndi'i taCornelio xí'in na yukia njka'an ñaángel xí'in ra, kivj niti'vi ña noo ra. Ta saá ti'vi ra nataq yó'o ku'a'an na ñoo Jope noo yoo taPedro.

⁹ Ta inká kivj xa ma'ño ndivi kúu ña,† ta xa yatin xaq nataq yó'o ñoo Jope, ta saá taPedro ndaa ra snj ve'e noo yoo ra, ta kixá'a ra ká'an ra xí'in

* **10:3** Kaq unj xikuaa naní ña kaq jin noo ñaño Roma.

† **10:9** Kaq uxu ovi ndivi naní ña kaq jño noo ñaño Roma.

Ndios. ¹⁰ Ta nɣa'a ɱii káni lo'o, ta kɣá'á xí'j ní ra soƙo, ta yóo ká ra ndáti ra ɱa kasa va'a na ɱa kuxu ra, ta saá ɱiɱvi ɱoƙo ra ɱa ti'vi Ndios koni ra. ¹¹ Ta saá taPedro xini ra ndasaá ɱixona lo'o ɱoyivi ɱino, ta xito ra ɱo ɱii ɱa ndatán kaa manta, saá kaa ɱa. Yoo komi ɱiton manta yó'o, ta va'a vivii ndika ɱo ɱa, chi yoo ɱa ndatán yoo ɱa tiin na ɱii ɱii ɱiton ɱa, saá kaa ɱa, vaɣi noo ɱa nda ɱo ɱo'o. ¹² Ta ku'a'a ní ɱo kití nándoso rí ɱo manta yó'o. Tiyo'o kúu kití tí yoo komi xa'a, ta xi'in kití tí ɱoo ɱixin xika ɱo ɱo'o, ta xi'in kití tí ndáchi ɱoyivi kaa. ¹³ Ta saá xini so'o taPedro to'on ɱa ɱika'an xi'in ra, káchi ɱa saá:

—Tata Pedro, nakundichi ún, ta koto ún ndi'i kití yó'o, ta tiin ún ɱii rí, ka'ni ún rí, ta kasa va'a ún rí, ta kuxu ún rí —káchi to'on ɱa ɱika'an xi'in taPedro.

¹⁴ Ta ndakuijn taPedro, ɱika'an ra:

—Tata, ɱn kivi ke'éj saá ɱa kuxu j kití yó'o, chi nda kivi vitin nda lo'o ɱn va'a ní-xixi j koɱu kití tí ká'an ndayí ɱa ɱtaa taMoisés ndí kúu rí kití tí kini ɱo Ndios —káchi taPedro.

¹⁵ Ta ndakuijn to'on, ɱika'an tuku ɱa xi'in ra saá:

—Ta vitin Ndios xa ndasa ndii ra ndi'i kití. Ta saá, ɱn vá'a ká ká'an ún ndí yoo kití kini ɱo Ndios —káchi to'on xi'in taPedro.

¹⁶ Ta ɱvi ká yichí ɱii ki'va saá ɱiɱvi ɱayó'o ɱo taPedro, ta ɱika'an to'on xi'in ra. Ta saá ɱa ɱiɱvi ɱo taPedro ɱa kúu ɱa kaa ndatán yoo manta xi'in kití saá kaa ɱa, ta xandikon ndaa ɱa ɱoyivi ɱino. ¹⁷ Ta saá ɱii náka'nda ini taPedro, xáni sijn ra:

—¿Yukía kóni kachí ɱa ɱiɱvi ɱo yó yó'o?

Tá mií saá na ɱni ɱa na ti'vi taCornelio ɱixaá na ɱoo Jope, ta ɱindaƙa to'on na mikía yoo ve'e taSimón, ɱa ɱa kisa chiño ndasa va'a ɱii kití. Tá kundaa ini nataa yó'o míchi yoo ve'e ra, ta ku'a'an na, ta ɱixaá na, ¹⁸ ta xikuíta na ye'é ve'e ra, ta ɱindaƙa to'on na, káchi na saá:

—¿Án ve'e yó'o yoo ɱii ɱa ɱa ɱani Simón Pedro? —káchi na.

¹⁹ Ta taPedro yoo ká ra xáni ini ra yukía kóni kachí ɱa ɱiɱvi ɱo ra. Ta Nima Ndios ɱika'an ɱa xi'in ra, káchi ɱa saá:

—jTata, koto ví! Vitin ɱixaá ɱni nataa ta nándukú na yó'o.

²⁰ Nakundichi ún ta noo ún nakutá'an ún xi'in na, ta nda lo'o ɱn kuyi'vi ún ko'on ún xi'in na, chi yi'j ti'vi j na vaɣi na ɱo ún —káchi Nima Ndios xi'in taPedro.

²¹ Ta saá ɱo taPedro ta ɱakutá'an ra xi'in na, ta ɱika'an ra xi'in na, káchi ra saá:

—Yi'j kúu ɱa ɱa nándukú ndó. ¿Ndá chiño kúu ɱa vaɣi ndó ɱo j, tata? —káchi taPedro xi'in na.

²² Ta ɱika'an na xi'in ra:

—Taká'no ɱo ndi ɱa ɱani Cornelio, ti'vi ra ndi'j vaɣi ndi ɱo ún. TaCornelio yó'o kúu ɱa xá'nda chiño ɱo ɱii ciento natropa, ta ɱa ɱa va'a ní ini kúu ra, ta xi'in ndino'o ini ra kándixa ra Ndios, ta kánoo va'a ní ɱato'ó ra ɱo ndi'i ɱivi najudío. Ta ɱii ɱaángel ɱa kixi ɱo Ndios ɱiɱvi ɱa ɱo ra, ta ɱika'an ɱa xi'in ra ndí xini ɱo'ó kana ra yó'o ɱa ko'on ún ve'e ra xa'a ɱa koni so'o ra to'on ɱa ndato'on ún xi'in ra —káchi na xi'in taPedro.

²³ Ta saá taPedro ɱika'an ra xi'in na ɱa ki'vi na ve'e, ta saá ɱindoo na ini ve'e yó'o ɱandá inka kivi kee na ku'a'an na. Ta taPedro xi'in inka nataa ɱoo Jope na kúu na kándixa taJesus, kee na ku'a'an na xi'in ɱni nataa yó'o.

²⁴ Ta inkā kivi nixaa na ñoo Cesarea ñoo yoo taCornelio ndati ra kixaa na. Ta tayó'o xa yoo ti'va ra naki'in ra taPedro, chi xa ñakana ra ndi'i nave'e ra xi'in nivi na náta'an yatin xi'in ra, ta xa ñakutá'an ndi'i nayó'o ve'e ra ña konj so'o na to'on ña ndato'on taPedro xi'in na. ²⁵ Tá kixaa taPedro ve'e taCornelio, ta saá keta taCornelio naki'in ra taPedro, ta xikuxití ra ñoo tayó'o ña kisa to'ó ña'á ra. ²⁶ Ta taPedro tjin ra nda'a taCornelio ña ñakundichi ra, ta ñika'an ra xi'in ra, káchí ra saá:

—Nakundichi ún, tata, on kasa ká'no ún yi'i, chi on sivi ñii ndios kúu j, kuiti nivi va kúu j, ndatán yoo mji ún, saá yoo j —káchí taPedro xi'in taCornelio.

²⁷ Tá taPedro xi'in taCornelio ká'an tá'an na saá, ta ñiki'vi na ini ve'e, ñoo chutú ní nivi na kúu na ñakaya taCornelio. ²⁸ Ta ñika'an taPedro xi'in na:

—Xini va'a ndó yoo ndayí ña kisa ndivi ndi najudío ña káchí saá: On vá'a nakutá'an nivi najudío xi'in inkā nivi na on vása kúu najudío, káchí ndayí yó'o. Ta vitin Ndios saná'a ra ñoo j, ndi nda ñii nivi on vása kúu na nakini ñoo ra, ta saá on vá'a kani sijn j ndi nivi na on vása kúu najudío kúu nivi na kini. ²⁹ Ñakán kía, tata Cornelio, kivi ti'vi ún nataa ña kana na yi'i vaxi j xi'in na, ta on vása ní-ndaká to'on ní j yu kuu ña ke'é j, ta xandikon vaxi j xi'in na. Ta vitin kóni j kundaa ini j, tata, ¿ndachun kana ún yi'i? —káchí taPedro xi'in taCornelio.

³⁰ Ta ndakuin taCornelio, ñika'an ra:

—Xa yoo komi kivi kúu ña, tá mji hora yó'o kúu ña, ña kúu kaa unj xikuaa,† ta yoo j ini ve'e j ká'an j xi'in Ndios. Ta xati'va niti'vi ñii ñaangel ñoo j ndixin ña tikoto ye'e ní. ³¹ Ta ñika'an ña xi'in j, kachi ña saá: “Tata Cornelio, Ndios xini so'o ra to'on ña ñika'an ún xi'in ra, ta xito ra ndi'i ñava'a ña ke'é ún xa'a ña chindee ún ndi'i nivi nandá'vi. ³² Ta vitin ti'vi ún sava nataa ña ko'on na ñoo Jope ña nani'i na ñii taq ta naní Simón Pedro. Tayó'o yoo ra ve'e ñii taq ta ndása va'a ñii kiti, ta tayó'o naní ra Simón, ta ve'e ra yoo ña yatin yu'u takuii mjni. Ta nataa na ti'vi ún xinj ñó'o ka'an na xi'in taPedro ta kixi ra xi'in na ve'e ún”, kachi ñaangel xi'in j.

³³ Ñakán yaxi ní ti'vi j nataa yó'o ko'on na nandukú na yó'o. Ta táxa'vi ña'á ún xa'a ña kixaa ún, tata. Ta vitin ñakutá'an ndi'i yó yó'o, ta Ndios yoo ra xi'in yó. Xa ndóo ti'va ndi, chi kóni ndi konj so'o ndi ndi'i to'on ña xa'nda chiño Ndios ñoo ún ña ndato'on ún xi'in ndi —káchí taCornelio xi'in taPedro.

³⁴ Ta saá taPedro kixá'á ra ká'an ra, káchí ra saá xi'in na:

—Vitin kundaa va'a ini j ndi Ndios on vása náxaxin ra nivi, ta ñii káchí kí'vi ini ra xini ra ndi'i saá nivi. ³⁵ Ta nivi na ndi'i saá ñoo na kúu na kisa to'ó Ndios ta táku na kisa ndivi na ñandaa, ta Ndios náki'in va'a ra nivi yó'o. ³⁶ Ndios si'na ti'vi ra nivi ña ka'an ndoso na to'on ra ñoo nivi na kúu sa'ya ñani sikuá taIsrael. Ta to'on va'a ra yó'o káchí ña ndi xa'a ña kisa ndivi Jesucristo, taq ta kúu taKá'no ñoo ndi'i ña yoo, ndi'i nivi kúchiño nakutá'an va'a na xi'in Ndios, saá chi Jesucristo nixi'i ra nda'a tón cruz xa'a kuachi ndi'i nivi. ³⁷ Ta ndó'o xa xini so'o ndó yu kúu ña kixá'á ñoo estado Galilea sakán lo'o kuuya nija'a, ta saá to'on yó'o nixita ní'no ña ndi'i ñoo válí xi'in ndi'i ñoo ná'no ña ndá'vi ndaa estado Judea. Saá chi si'na taJuan ñika'an ndoso ra ñoo nivi ña xini ñó'o nandikó ini na xa'a ña on vá'a ké'é na, ta kandixa na Ndios ta saá kuchu na. ³⁸ Ta nija'a lo'o,

† 10:30 Kaa unj xikuaa naní ña ka jin ñoo ñaoo Roma.

ta Ndios sáikutú ra Nímá ra ini táJesus, tãa tã kúu tãño Nazaret, ta xí'in ñayó'o, Ndios táxi ra ndeë ra nda'a táJesus ta sákuiso chiño ña'á ra ña kasa ndivi ra chiño ra. Ta saá táJesus ñixika ra kuá'a ní ñoo ñoq ké'é ra kuá'a ní chiño va'a, ta sanda'a ra ñivi na ñixó'vi ní xa'a ña on vá'a ké'é ñanímá ndiva'a xí'in na. TáJesus ké'é ra ndi'i ñava'a yó'o saá, chi Ndios yóo ra xí'in ra. ³⁹ Ta mji ndi, xí'in nduchü ñoq ndi xini ndi táJesus, ta ndákuijn ndi xa'a ndi'i ñava'a ké'é ra ñoo Jerusalén xí'in ndi'i inká ñoo ña ñó'o ñoq ño'q estado Judea. Ta xini ndi ña xa'ni na táJesus xí'in ña katakaa ndaa na ra nda'a tón cruz. ⁴⁰ Ta saá ñitondaa kivi uní ñixi'i táJesus, ta Ndios sanatakü ña'á ra, ta Ndios táxi ra ña ñitivi ra ñoq ndi. ⁴¹ On sivi ndi'i saá ñoq ñivi kúu ña ñitivi táJesus, ta ndasaá kuiti ñivi na ñakaxin Ndios ña ndakuijn na xa'a ra kúu ñivi na ñitivi ra ñoq. Tá ndi'i ñixi'i ra ta ñatakü ra, ta mji ndi xini ndi ra, ta xixi ndi xí'in ra, ñakán ndákuijn ndi xa'a ra ndi ndixa táku ra. ⁴² Tá ñixiyo ka ra lo'o kivi ñoyivi yó'o xí'in ndi, ta táJesus xa'nda chiño ra ñoq ndi ko'on ndi ndi'i ñoo ña ka'an ndoso ndi to'on va'a xa'a ra ñoq ñivi. Ta xa'nda chiño ra ñoq ndi ña ndato'on ndi xí'in ñivi ndi Ndios sákuiso chiño ra táJesus ña kúu ra tájuez ña kasa nani ra xa'a kuachi ndi'i ñivi na kúu na táku, án na xa ñixi'i kúu na. ⁴³ Ta xa'a táJesus yó'o ñitaa ndi'i naprofeta na ñika'an ndoso to'on Ndios xina'á. Ñika'an na kachi na ndi ndi'i ñivi na kandixa táJesus, tãa tã ñixi'i xa'a kuachi na, ta Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuachi ñivi yó'o —káchí táPedro xí'in na.

⁴⁴ Tá on tá'an ka ndi'i ka'an táPedro xí'in na, ta kixaá Nímá Ndios, ta sáikutú ña ini ndi'i ñivi na xini so'o to'on ña ká'an táPedro. ⁴⁵ Ta ñivi na kee ñoo Jope xí'in táPedro kúu najudío na ndíkõn yichí táJesus, ta ñaka'nda ini na ndóo na yó'o, chi Ndios ké'é ra ñava'a ña saní'i ra Nímá ra ña kutakü ña ini ñivi na on sivi najudío kúu. ⁴⁶ Saá chi xini so'o na ndi ñivi na ñakutá'an ve'e táCornelio yó'o, kixá'á na ká'an na inká ñoq to'on ña on vása ní-sakuá'á na, ta xí'in to'on yó'o kisa ká'no ní na Ndios. ⁴⁷ Ta ñika'an táPedro xí'in najudío tá'an ra, na kixaá xí'in ra yó'o:

—Ñivi yó'o na on sivi najudío kúu, xa ñaki'in na Nímá Ndios kutakü ña ini na ñii kiva ndatán mji yó najudío ñaki'in yó ña. Ta saá vitin, on koó xa'a ña ndá ñii ñivi kuchiño kasi na ñoq nayó'o ña kuchu na —káchí táPedro.

⁴⁸ Ta saá xa'nda chiño ra kuchu ndi'i ñivi yó'o xí'in ndayí kivi táJesus. Ta ndi'i chichi na saá, ta ñivi yó'o xaku ndá'vi na ñoq táPedro ta xaku ndá'vi na ñoq nataa tá'an ra ña kundõo ka na xí'in na lo'o ka kivi.

11

TáPedro ndatõ'on ra xa'a ñava'a ké'é Ndios xí'in ñivi na on vása kúu najudío

¹ Ta saá naapóstol xí'in inká na ndíkõn yichí táJesus na táku ñoo estado Judea xini so'o na ndi ñivi na on sivi najudío kúu, xa va'a ñaki'in na to'on Ndios. ² Ta saá ndíkõ táPedro xí'in nataa na ñixa'an xí'in ra, ta ñaxaa na ñoo Jerusalén. Ta najudío na ndíkõn yichí táJesus na táku ñoo yó'o, kixá'á na ká'an kuachí na xí'in táPedro, ³ ta káchí na saá:

—¿Ndachun ké'é ún ña on vá'a ña ñixa'an ún ñixi'vi ún ve'e ñivi na on vása kúu najudío, tãnda xixi ndó xí'in na? Saá chi ña ké'é ún saá kúu ña ñiya'a ndoso ún ndayí ña xa'nda chiño Ndios ñoq xijí síkuá yó táMoisés —káchí na, ká'an kuachí na xí'in táPedro.

⁴ Ta saá tãPedro kixá'á ra ndátõ'on ndi'i ra ña ke'é Ndios xí'in ra, ta ndátõ'on ra yu kúu ña ke'é Ndios xí'in nivi na õn sivi najudío kúu, káchí tãPedro saá:

⁵ —Ñii kivi yóo j ñoo Jope ta ká'an j xí'in Ndios, ta saá ñitivi nõõ j ñii ña ndatán káa manta saá káa ña, ta yóo komi tũton manta yó'o, ta va'a vivivi ndika nõõ ña, chi yóo ña ndatán yóo ña tiin na ñii ñii tũton ña, saá káa ña, ta nõõ ña, ndã yatin nõõ yóo j. ⁶ Ta ñakoto va'a j nõõ ña, ta xini j kua'a ní nõõ kitj nándoso rí nõõ manta yó'o. Kitj yó'o kúu tí yóo komi xa'a, ta xí'in kitj tíyukú, ta xí'in kitj tí ñoo tũxin xika nõõ ño'o, ta xí'in kitj tí ndáchí ñoyivi kaq. ⁷ Ta saá xinj so'o j ñii to'on ña ñika'an xí'in j, káchí ña: "Tata Pedro, nakundichi ún ta koto ún ndi'i kitj yó'o, ta tiin ún ñii rí, ka'ni ún rí, ta kasa va'a ún rí, ta kuxu ún rí." ⁸ Ta yi j ndakũin j, káchí ñi saá: "Tata, õn kivi ke'é j saá ña kuxu j kitj yó'o, chi ndã lo'o õn vása ní-xixi j koõu kitj tí ká'an ndayí ña ñitaa tãMoisés ña kúu rí kitj tí kini nõõ Ndios", káchí j ñika'an j. ⁹ Ta ñika'an tuku to'on ña kixi ñoyivi ñino xí'in j, káchí ña saá: "Õn vá'a ka ka'an ún ndi kitj kini kúu rí, chi Ndios xa ndãsa ndii ra ndi'i kitj", káchí to'on xí'in j. ¹⁰ Ta õvi ka yichí ñii kiva saá ñitivi ñayó'o nõõ j. Ta ndi'i xini j ña, ta ndjko ndi'i ña ñitivi nõõ j yó'o kuq'an ndaa ña ñoyivi ñino. ¹¹ Tá mií saá ta unj nataa na kee ñoo Cesarea vaxi na nándukú na yi j, ta kixaa na ve'e nõõ yóo j. ¹² Ta ñika'an Nima Ndios xí'in j: "Ndã lo'o õn kuyí'ví ún ko'õn ún xí'in nataa yó'o", káchí Nima Ndios xí'in j. Ta ñõõ nataa ñaõõ Jope na kúu na ndikõn yichí tãJesús, ñixa'an na xí'in j ñoo Cesarea ve'e ñii tãa tã ñani Cornelio. ¹³ Ta tayó'o ndátõ'on ra xí'in ndi ñitivi ñii ñaángel nõõ ra, ta ñika'an ña xí'in ra, káchí ña saá: "Tí'ví ún nataa ña ko'õn na ñoo Jope ña naní'i na ñii tãa tã ñani Simón, ta inkã kivi tayó'o kúu Pedro. ¹⁴ Ta tayó'o ndátõ'on ra xí'in ún ta xí'in nave'e ún to'on ña ká'an ndasaá kuchiño sakaku Ndios ndi'i ndó", káchí ñaángel xí'in ra. ¹⁵ Ta saá tá kixaa ndi ve'e tayó'o ñoo Cesarea, ta kixá'á ká'an j xí'in nivi yó'o, ta kixaa Nima Ndios nõõ ndi'i na. Ñii kiva ndatán kixaa Nima Ndios nõõ mji yó ña kutaku ña ini yó, saá kixaa ña nõõ nakán. ¹⁶ Ta saá ñaká'an j to'on ña ñika'an tãJesús kivi káchí ra saá: "Ndixa tãJuan sakuchu ra nivi xí'in takuií, ta ñii kivi ña vaxi ndó'ó kuchu ndó xí'in Nima Ndios", káchí tãJesús. ¹⁷ Ta saá kundaa ini j ñii kiva ndatán ñani'i Ndios Nima ra ña kutaku ña ini yó chi kãdixa yó Jesucristo, Tãa tãKá'no nõõ yó, saá ñani'i ra Nima ra nivi kán chi kãdixa na Jesucristo. Ta õn koõ ndayí kómij ña kasi j nõõ ña kóni Ndios ke'é ra —káchí tãPedro xí'in na.

¹⁸ Kivi ndi'i xini j so'o na to'on ña ndátõ'on tãPedro xí'in na, ta saá ñiyaa yu'u na, ta õn vása ká'an kuáchí ka na xí'in ra. Ndã víka, kixá'á na kisa ká'no na Ndios, káchí na saá:

—Vitin Ndios tãxi ra ndayí nda'a nivi na õn sivi najudío kúu ña kuchiño ndikó ini na ta kivi na yichí ra. Ta saá Ndios sakaku ra na ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi —káchí nayó'o, na kúu na kãdixa tãJesús, na táku ñoo Jerusalén.

Tõ'on yó'o ká'an ndi tõ'on va'a xa'q tãJesús ñixaa ña ndã ñoo Antioquia

¹⁹ Ta ndi'i ñixi j tãEsteban, ta najudío ñaõõ Jerusalén kixá'á na sãxõ'vi ní na nivi na ndikõn yichí tãJesús. Ta saá nivi yó'o na kãdixa tãJesús, kee na kua'an na, ñixitã ní'nó na ña táku na inkã ñoo. Ta sava na ñixaa na táku na kua'a ní ñoo ña ñó'o estado Fenicia, sava na ñixaa na táku na isla ña ñani Chipre, ta sava na ñixaa na táku na ñoo Antioquia. Ta ñii ñii

ñoo nõõ nĩxaã na, ta nĩka'ãn ndoso na to'on va'a xa'a taJesús, ta ndato'on na to'on yó'o ndasaá kuiti xí'in najudío natá'an na, ta õn vása ní-ka'ãn na ña xí'in inkã nĩvi na õn sjívi najudío kúu. ²⁰ Ta saá ni, sava nĩvi na kándixa taJesús na táku isla Chipre xí'in inkã na táku ñoo Cirene, nayó'o kee na kuã'ãn na ndã ñoo Antioquía. Tá nĩxaã na ñoo yó'o, ta kixá'á na kã'ãn ndoso na to'on va'a xa'a taJesús nõõ nĩvi na õn vása kúu najudío. ²¹ Ta Ndios taxĩ ra ndee ra nda'a nĩvi yó'o ña va'a ka'ãn ndoso na to'on ra nõõ nĩvi ñoo yó'o, ta saá kuã'a ní nĩvi sandakoo na yichĩ yatá xĩka na, ta ñandikó ini na ta kándixa na taJesús.

²² Ta nĩvi na ndíkõn yichĩ taJesús na táku ñoo Jerusalén, kĩvi xĩnjĩ s'o nayó'o ndí xa kuã'a ní nĩvi na õn sjívi najudío kúu, kándixa na taJesús, ta saá tĩ'ví na taBernabé kuã'ãn ra ndã ñoo Antioquía. ²³ Tá kixaa taBernabé ñoo yó'o, ta xĩni ra ndi'i ñava'a xa ke'é Ndios xí'in nĩvi na kándixa taJesús ñoo yó'o, ta kúsijĩ ní ini ra xĩni ra ñayó'o. Ta nĩka'ãn ra xí'in nayó'o, káchĩ ra saá:

—Ndino'o ini ndó kundikõn ndó k'o'õn ndó yichĩ taJesús, Taã taKá'no nõõ yó, ta õn sandakoo ndó yichĩ ra, ta ñii ñii kĩvi vivíi kã kundikõn ndó yichĩ ra —káchĩ ra xí'in na.

²⁴ Ta ñii taã ta va'a ní kúu taBernabé, ndino'o ní ndáa ini ra Ndios, ta chútú ní Nímã Ndios ini ra. Ta saá kuã'a ní nĩvi xĩnjĩ s'o na to'on ña nĩka'ãn ra, ta ñandikó ini na, ta kándixa na taJesús.

²⁵ Ta saá kee taBernabé kuã'ãn ra ndã ñoo Tarso ña nandukú ra taSaulo. Tá nĩxaã ra ñoo yó'o ta ñani'i ra taSaulo, ta ndíkõ õvi na saá, kixaa na ñoo Antioquía. ²⁶ Ta ñii kuyjã nĩxĩyo taBernabé xí'in taSaulo ñoo Antioquía yó'o, ta nákutá'an na xí'in nĩvi na kándixa taJesús, ta õvi na saá sáná'a na kuã'a ní nĩvi xa'a yichĩ taJesús. Ta ñoo Antioquía yó'o kúu ñoo nõõ kixá'á nĩvi sakunaní na cristiano, nĩvi na ndíkõn yichĩ taJesús.

²⁷ Tá taBernabé xí'in taSaulo yóo kã na ñoo Antioquía, ta sava natãã na kúu naprofeta, kee na ñoo Jerusalén ña kuã'ãn na ñoo Antioquía. Ta saá kixaa na ñoo yó'o. ²⁸ Ñii taprofeta yó'o ñani ra Agabo, ta Nímã Ndios nĩka'ãn ña xí'in ra, ta saá tayó'o ñakundichi ra ta nĩka'ãn ndoso ra to'on Ndios ña ñaki'in ra, ta káchĩ ra saá xí'in nĩvi:

—Vaxi kĩvi ña ndee ní kunakaã soko ndi'i saá ñoo válĩ xí'in ndi'i saá ñoo ná'no ña ndá'vi ndaa ñoo Roma —káchĩ taAgabo xí'in na.

Ta ndixa saá kundivi, chi ndee ní xĩnakaã soko kuyjã xa'nda chiño tařey César Claudio nõõ ndi'i ñoo ña ndá'vi ndaa ñoo Roma.

²⁹ Kĩvi xĩnjĩ s'o na to'on Ndios yó'o ña nĩka'ãn taAgabo, ta nĩvi na ndíkõn yichĩ taJesús ñakoo yu'ú na ta chĩkaã ini na ña ti'ví na sj'ún k'o'õn nda'a nĩvi na ndíkõn yichĩ taJesús na táku ñoo estado Judea ña chindeé ña'á na. Ta ñii ñii nĩvi taxĩ na sj'ún yó'o ndatán yóo ña kómĩ na. ³⁰ Ta saá taxĩ na sj'ún ña xa ñakaya na nda'a taBernabé xí'in taSaulo, ta tĩ'ví na õvi natãã yó'o kuã'ãn na xí'in sj'ún ndã ñoo Jerusalén, ña taxi na ña nda'a natãã naxĩkuã'a na kúu na ndíso chiño xí'in nĩvi na ndíkõn yichĩ taJesús na táku ñoo yó'o.

12

To'on yó'o ká'ãn ndí xa'ni na taJacobo ta chĩkaã na taPedro ini ve'e kãã

¹ Ta mĩi kuyjã saá tařey Herodes Agripa kixá'á ra sáxo'vi ní ra sava nĩvi na ndíkõn yichĩ taJesús. ² Ta xa'nda chiño ra ndí xí'in espada ka'ni na

taJacobo, Ƨa Ƨa xikuu ñii ta uxu ovi ta ñixika xí'in taJesús, ta xikuu ra ñani taapóstol Juan. ³ Tá tarey Herodes kundaa ini ra ndí najudío na táku ñoo Jerusalén kúsij ní ini na xa'a ña ñixi'i taJacobo, ta saá xa'nda chiño ra ña tiin na taPedro ta chikaa na ra ini ve'e kaa. Ñayó'o ke'é na tá xa ñitondaa yatin kivi ña sákana najudío vikò Pascua,* ta ñii semana vikò yó'o najudío xíxi na sija va'a ña on koó levadura kómí. ⁴ Ta saá tarey Herodes xa'nda chiño ra ñoo komi ti'vi natropa ña kundaa va'a na taPedro ini ve'e kaa. Komj natropa kúu ñii ti'vi, ta ñii ti'vi nayó'o yoo na ndaa na taPedro ñño hora, ta saá ndikõn vaxi inkã ti'vi, ta ñii ñii ti'vi natropa yó'o ndaa na ra ñño hora, ta saá xijõ ñii kivi. Xani sijõ tarey Herodes táná ndi'i vikò Pascua, ta saá tava ra taPedro ve'e kaa, ta kasa nani ra xa'a kuachi ra ñoo ñivi. ⁵ Ta taPedro yoo ra nákaa ra ini ve'e kaa, ta ñivi na ndikõn yichj taJesús xí'in ña ndino'o ní ini na ká'an na, xáku ndá'ví na ñoo Ndios ña chindeé ra taPedro.

To'on yó'o ká'an ndasaá kee taPedro ini ve'e kaa

⁶ Ta ñitondaa ñoo, ta tarey Herodes xa chitóni ra inkã kivi tava ra taPedro ini ve'e kaa, ña ko'on ra kundichi ra ñoo ñivi, ta kasa nani tarey yó'o xa'a kuachi ra. Ta mji ñoo yó'o yoo taPedro kisin ra ma'ño ovi natropa, chi nó'ni sikon nda'a kua'a ra xí'in cadena ña nó'ni sikon nda'a ñii tatropa xí'in ra, ta nó'ni sikon nda'a yitin ra xí'in inkã cadena ña nó'ni sikon nda'a inkã tatropa xí'in ra, ta inkã ovi natropa yoo na ndaa na ve'e ve'e kaa yó'o. ⁷ Ta xati'va ñitivi ñii ñaángel ña kixi ñoo Ndios, ta náye'e tívi ini ve'e kaa. Ta ñaángel xí'in nda'a ña sakanda lo'o ña sijn taPedro, ta sanakáxin ña ini ra. Ta ñika'an ñaángel xí'in ra, káchí ña saá:

—¡Kama ún! ¡Nakundichi ún vitin!

Ta saá xandikõn ñakoyo cadena ña xjino'ni sikon nda'a taPedro. ⁸ Ta ñika'an ñaángel xí'in ra:

—Nakundixin ún tikotõ ún, ta nataan ún nduxan xa'a ún.

Tá ke'é taPedro saá, ta tuku ñika'an ñaángel xí'in ra:

—Nakundixin ún capa ún, ta na'a, kixi ún sataj —káchí ñaángel xí'in taPedro.

⁹ Ta saá xindikõn taPedro sata ñaángel, keta ra ve'e kaa. Ta on vása ní-kundaa ini taPedro án ña ndixa kúu ña ndí ñii ñaángel kixaa ña ñoo ra ta chindeé ña ra, chi kuiti xáni sijõ ra ndí ñii ña ñitivi ñoo ra kúu ña.

¹⁰ Ta ñaángel xí'in taPedro kua'an na, ta ñiya'a na ñoo yoo tatropa tanóó, ta saá ñiya'a na ñoo yoo tatropa tavõ, ta saá yá'a na kua'an na ñoo yoo yé'é ve'e kaa, ta saá ñaxõnã mji yé'é kaa ña ká'no yó'o, ta kee na kua'an ndikã na yichj ñoo yó'o. Tá kua'an lo'o na, ta ñaángel sandakoo mató'ón ña taPedro. ¹¹ Ta saá ñakáxin ini taPedro, ta kundaa va'a ini ra yu kúu ña ndo'o ra. Ta ñika'an ra xí'in mji ra, káchí ra saá:

—Vitin kúndaa va'a ini yó ndí Ndios ndixa ti'vi ra ñii ñaángel ña kixi ña sakaku ña mji yó ñoo ndeë taHerodes, ta ñoo ña on vá'a ña kóni ke'é najudío xí'in yó —káchí taPedro, ká'an ra xí'in mji ra.

¹² Tá ndi'i kundaa ini ra ñayó'o, ta saá ñaki'in ra yichj ta ñixaa ra ve'e ñaMaría, ña kús si'i taJuan Marcos. Ve'e ñayó'o ñakutá'an kua'a ní ñivi na ndikõn yichj taJesús, ta yoo na ká'an na ndúkú na ñoo Ndios xa'a taPedro.

¹³ Ta kixaa taPedro ve'e yó'o, ta kãna ra ñivi na ve'e yó'o, ta kixi ñii ña'a ña ñani Rode, ña kisa chiño ñoo nave'e yó'o kúu ña. Kixi ña koto ña yu kúu

* 12:3 Pascua najudío kãna ña uxã kivi xa'a ña náká'an na ndasaá Ndios sakaku ra naxji sikuá na ñoo ñaño Egipto kujya xina'a.

na kána. ¹⁴ Ta ñakoni ñá to'on taPedro kúu ña, ta ñandoso ñá nakuiná ñá yé'é, saá chi kúsiy ní ini ñá xa'a ña kixaa taPedro. Ta kama ndíko ñá ku'a'an ñá ndato'on ñá xí'in na ndóo ini ve'e ndí ñíndichi taPedro yé'é.

¹⁵ Ta ñivi na yóo yó'o on vása kándixa na to'on ña ká'an ñá, ta ñika'an na xí'in ñá, káchí na saá:

—Ñá sána sijn kúu yó'o —káchí na xí'in ñá.

Ta ndakuijn ñá, ñika'an ñá:

—Mji ña ndixa ndaa kúu ña ká'an j xí'in ndó ndí taPedro kúu ta ñíndichi yé'é.

Ta tuku ndakuijn na, ká'an na xí'in ñá:

—On sivi taPedro kúu ra. Ndá kuiti níma taPedro kúu ña —káchí na xí'in ñá.

¹⁶ Tá mií ká'an ka na, ta taPedro ñíndichi yé'é, ta on vása sándakoo ra kána ra ñivi ve'e yó'o. Ta saá ñixa'an na ñakoná na yé'é. Tá xini na ndí ndixa taPedro kúu ra, ta ñaka'nda ní ini na xito na ñoo ra. ¹⁷ Ta ñixika nda'a taPedro ñoo na ña on ka'an ka na nda ñii to'on. Ta saá ñakuiná na yé'é, ta ñikivi ra ini ve'e, ta kixá'a ra ndato'on ra xí'in na ndasaá ke'é Ndios ñava'a xí'in ra ña kuchiño kee ndíka ra ve'e ka. Tá ndi'i ndato'on taPedro to'on yó'o, ta ñika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ta xí'in taSantiago† ta xí'in inka ñañani yó ta xí'in náki'va yó na kándixa taJesús, ndato'on ndó ndi'i ña ndo'oj —káchí taPedro xí'in na.

Tá ndi'i ñayó'o, ta kee taPedro, ku'a'an ra inka xiiña.

¹⁸ Njivi inka kivi, ta ndi'i natropa na ndaa ve'e ka, ñaka'nda ní ini na chi on ko' ka taPedro ini ve'e ka, ta ñii siso na ndáká to'on tá'an na ndasaá kúu ke'a ra ve'e ka yó'o. ¹⁹ Ta tarey Herodes xa'nda chiño ra ñoo inka natropa ña ko'on na nandukú na taPedro. Ta ñixa'an na, ta ñi-kuchiño nani'i na ra. Ta saá tarey Herodes kana ra natropa na xikuu na xindaa taPedro, vaxi na ñoo ra. Tá kixaa na ñoo ra, ta ñindaka to'on va'a ra na ndasaá kuchiño ke'a ta xínaka ini ve'e ka. Ta ndi'i ñika'an ra xí'in natropa yó'o, ta saá xa'nda chiño ra ña kivi ndi'i nayó'o na xikuu na xindaa taPedro ini ve'e ka, chi xáni sijn ra ndí nayó'o kúu na taxí ke'a taPedro. Ta ñiya'a lo'o kivi, ta saá tarey Herodes kee ra ñoo estado Judea ta ku'a'an ra nda ñoo Cesarea kutaku ra.

To'on yó'o ká'an ndasaá ñixi'i tarey Herodes

²⁰ Ta tarey Herodes saá ní ini ra xini ra ñivi ñaño Tiro xí'in ñaño Sidón. Ta saá ñaño yó'o ñakutá'an na, ta ñika'an tá'an na ndasaá koo ke'é na ña tuku ñakutá'an va'a na xí'in tarey yó'o. Ta ñixiyo ñii taká'no, ta ta ñdiso chiño xí'in ku'a'a ní chiño tarey Herodes kúu ra, ta tayó'o ñani ra Blasto. Ta ñivi ñaño Tiro xí'in ñaño Sidón ñixa na ñoo taBlasto, ta ñika'an na xí'in ra ndúkú na ñoo ra ña chindee ra na ña kuchiño ñakutá'an va'a na xí'in tarey. Saá chi ku'a'a ní ña xini ñó'o ñivi ñaño Tiro xí'in ñaño Sidón kúu ña sáta na ñoo ñivi na táku ñoo ñoo xa'nda chiño tarey Herodes. ²¹ Ta saá tarey Herodes ñii kivi ñakoo yu'u ra ña ñakutá'an ra xí'in ñivi ñaño Tiro xí'in ñaño Sidón, ta ñakundixin ra tikot va'a ña livi ndixin mji narey, ta xikoo ra táyi ká'no tón to'ó ta ñika'an ra xí'in ñivi na ñakutá'an yó'o. ²² Tá xini so'o na to'on ká'an ra, ta xí'in ndi'i ndee na ñika'an na, káchí na saá:

—On sivi ta ñoyivi yó'o kúu ta ká'an yó'o, chi ñii ndios kúu ña ká'an yó'o —káchí na, ká'an na xa'a tarey Herodes.

† 12:17 TaSantiago, inka kivi ra kúu Jacobo.

²³ Tá mií xandikõn saá ñii ñaángel satakue'e ña xí'in ku'e'e tikusú taHerodes yó'o, ta nixi'i ra. Saá ñindo'o ra chi kóni ra naki'in ra ñato'ó ña kúu ñato'ó Ndios.

²⁴ Ta to'on va'a Ndios ña ká'an xa'a Jesucristo nixita ní'nó ka ña, ta ku'a'a ní ka ñivi kãndixa na ña.

²⁵ Tá taBernabé xí'in taSaulo sandi'i na chiño ke'é na ñoo Jerusalén, ta kee na kuano'o na ñoo Antioquía, ta ku'a'an taJuan xí'in na, ta inkã kivi taJuan yó'o kúu Marcos.

13

To'on yó'o ká'an ndí taSaulo xí'in taBernabé kee na ku'a'an na ku'a'a ní ñoo ña ndato'on na xí'in ñivi to'on va'a xa'a taJesús

¹ Ñoo Antioquía nixijo ku'a'a ní ñivi na ndikõn yichi taJesús ta nákutá'an na xa'a ña kisa ká'no na Ndios. Sava ñivi yó'o kúu naprofeta, ta kúu na namaestro na sáná'a ñivi to'on Ndios. Ta saá taBernabé, taSaulo, taSimón (inkã kivi ká'an na xí'in taSimón kúu taToón), taLucio taño Cirene kúu ra, ta taManaén (taa ta ñii káchí xa'no xí'in tarey Herodes Antipas kúu ra),* ndi'i nataa yó'o kúu na naprofeta ta kúu na namaestro na kisa ndivi chiño ñoo ñivi na kãndixa taJesús na nákutá'an ñoo Antioquía yó'o. ² Ta ñitõdãa ñii kivi ñivi na kãndixa taJesús na táku ñoo Antioquía ñakutá'an na xa'a ña kisa ká'no na Ndios, ta yóo so'on na ká'an na xí'in Ndios, ta saá ñika'an Nima Ndios xí'in na, káchí ña:

—Xa kãna i taBernabé xí'in taSaulo ña kasa ndivi na chiño ña xinj ñó'ó ní ñoo i. Ta vitin ndó'ó, va'a sakuiso chiño ndó na ña ko'on na kasa ndivi na chiño yó'o —káchí Nima Ndios xí'in ñivi na ndikõn yichi taJesús na ñakutá'an ñoo Antioquía.

³ Ta saá yóo so'on ka na, ta ká'an na ndúkú na ñoo Ndios xa'a taBernabé xí'in taSaulo. Ta ndi'i ke'é na saá, ta chiso na nda'a na sijn taSaulo xí'in sijn taBernabé, ta ti'ví ña á na ña ko'on na kasa ndivi na chiño ña xa kãna Ndios na ke'é na.

To'on yó'o ká'an ndí naapóstol ká'an ndoso na to'on Ndios ñoo ñivi isla Chipre

⁴ Ta Nima Ndios kúu ña ní'i yichi na ña ku'a'an na kasa ndivi na chiño Ndios. Ta saá taSaulo xí'in taBernabé kee na ku'a'an na ta nixaã na ñoo Seleucia, ta ndãa na ñii tón barco, ta ku'a'an na ta nixaã na ñoo ña ñani Salamina. Ñoo yó'o nákaã ña ñoo ño'o ña kúu isla Chipre. ⁵ Ta nixaã na ñoo yó'o, ta nixa'an na ñii ñii ve'e ño'o sinagoga najudío, ta ñika'an ndoso na to'on Ndios ñoo ñivi na ñakutá'an yó'o. Ta ndikõn tuku taJuan Marcos ku'a'an ra xí'in taSaulo ta xí'in taBernabé ña chindeé ña'á ra. ⁶ Ta saá ñaki'in na ku'a'an na ta nyã'a na ñii ñii ñoo ndã nixaã na ñoo Pafos, ña nákaã inkã tá'ví isla Chipre. Ta ñoo yó'o ñakutá'an na xí'in ñii tajudío, tãa ta kisa chiño xí'in magia kúu ra, ta kúu ra ñii taprofeta vatã ta sãndá'ví ñivi, ta ñani ra Barjesús. ⁷ Ta tayó'o kúu ra tãa ta yóo va'a xí'in tagobernador Sergio Paulo, ta tagobernador yó'o kúu ra tãa ta ndichí ní sijn. Ta saá tagobernador yó'o kãna ra taBernabé xí'in taSaulo ña kixi na ñoo ra chi kóni ra konj so'o ra to'on Ndios. Tá kixaã na ñoo tagobernador

* 13:1 Mji taHerodes Antipas yó'o kúu ra tãa ta xa'ni taJuan tãa ta sakuchu ñivi xina'á.

yó'o, ⁸ ta yóo tãmago Barjesús xí'in ra. (Ta inkã kivi Barjesús to'on griego kúu Elimas.) Ta tãmago yó'o chíkaã ra ndee ña kasi ra ña on kandixa tagobrador to'on Ndios ña ndato'on naapótol xí'in ra, chi tãElimas yó'o on xijn ra taxi ra ña tagobrador kivi ra yichi tãJesús. ⁹ Ta tãSaulo (ta inkã kivi ra kúu Pablo), chútú ní ini ra xí'in Nima Ndios, ta saá ñakoto kaxín ra nõo tãElimas ta ñika'an ra xí'in ra, ¹⁰ káchí ra saá:

—Yó'ó kúu tãa tã ndikõn yichi ñanímã ndiva'a ká'no! Yó'ó kúu tãa tã kisa toon nõo ndi'i ñandaã. Tãa tã sándá'vi ñivi kúu ún, tãa tã vatã kúu ún. ¿Ndachun on xijn ún sandakoo ún ña sándá'vi ún ñivi?, chi ndi'i saá kivi ndúkú ndeé ún ndasaá sativi ún yichi Ndios ña kúu ñandaã, ta kóni ún sanduu ún ña yichi on vá'a. ¹¹ Ta xã'ã ñayó'o, vitin Ndios saxo'vi ra yó'ó, ta kukuáá nduchu nõo ún ña on kivi kã koto ún ndasaá ye'e ño'o ndivi, ta saá koo ún ndã kixaa kivi ña chitóni Ndios sandúva'a ra nduchu nõo ún —káchí tãPablo xí'in tãElimas.

Ta xandikõn saá kixaa ña kũnaa nõo tãElimas, chi kukuaá nduchu nõo ra. Saá chi ndã lo'o kã on vása tivi xito ra, tãnda xika kuáá nda'a ra, ndúkú ra ñivi ña tiin na nda'a ra ta kuni'i na yichi ra ko'on ra. ¹² Tá xini tagobrador ña ndo'o tãElimas, ta saá ñandikó ini ra, ta kandixa ra tãJesús ta kixá'á ra ndikõn ra yichi ra. Ta xí'in ñasij ini ra ta xí'in ña ñaka'nda ini ra, xini so'o ra to'on ña saná'a tãPablo xã'ã tãJesús xí'in ra.

Tõ'on yó'o kã'an xã'ã tãPablo ta xí'in tãBernabé ña ñixaa na ñoo Antioquia ña nákaã estado Pisidia

¹³ Ta saá tãPablo kee ra ñoo Pafos kuã'an ra xí'in natá'an ra, ta ndaa na ñii tón barco, ta kuã'an na ndã ñoo Perge, ña nákaã estado Panfilia. Ta ñoo yó'o tãJuan Marcos sandakoo ra naapótol, ta ñandikó ra kuã'o'o ra ñoo Jerusalén. ¹⁴ Ta saá ñaki'in tãPablo kuã'an ra xí'in natá'an ra ndã ñoo Antioquia ña nákaã estado Pisidia. Tá ñitõndaã kivi yij ña nákindée najudío, ta saá kuã'an naapótol yó'o ve'e ño'o sinagoga ña nákaã ñoo yó'o, ta ñixaa na ta xikundõo na. ¹⁵ Ta saá ñii tãa ñakundichi ra ta kã'vi ra ta lo'o to'on Ndios ña ñitaa tãMoisés, ta kã'vi ra lo'o to'on Ndios ña ñitaa inkã profeta xina'á ña xini so'o ñivi na ndóo yó'o. Ta ndi'i kã'vi tãyó'o, ta naná'no ve'e ño'o sinagoga yó'o ñika'an na xí'in naapótol, káchí na saá xí'in na:

—Tata natá'an yó, tá yóo kã to'on ña kã'an ndó ña chíkaã ndó ndee ini ndj, ta saá vitin ndúkú ndj nõo ndó ña kã'an ndó ndato'on ndó xí'in ndj —káchí naná'no ve'e ño'o sinagoga xí'in tãPablo ta xí'in tãBernabé.

¹⁶ Ta saá tãPablo ñakundichi ra ta ñixika nda'a ra nõo ñivi na ñakutá'an yó'o ña tásijn koo yu'u na. Ta saá kixá'á ra kã'an ra, ndato'on ra xí'in na:

—Tata natá'an yó, ndó'ó na kúu ñivi sa'ya ñani síkuá tãIsrael, ta xí'in ndó'ó, ñivi na kisa to'o Ndios, vará on vása kúu ndó ñivi nañoo Israel, ndúkú'j nõo ndi'i ndó ña konj so'o ndó to'on ña kã'an j ndato'on j xí'in ndó vitin. ¹⁷ Ndato'on j xí'in ndó ndasaá ke'é Ndios kuã'ã xina'á xí'in naxij síkuá mji yó ñivi naIsrael. Saá chi Ndios ñakaxin ra naIsrael ña kuu na ñivi na ndikõn ña'á. Ta kivi xitaku na ñoo Egipto, ta Ndios ke'é ra ñava'a xí'in na ña kuinj na, ta ndyu na kuã'ã ní ñivi. Ta saá xikuu na naesclavo, na on vása xikomj ndayj ña sandakoo na ña yo'vi kisa chiño na nõo napatrón na, ta ñixo'vi ní na. Ta saá xí'in ndee ra, Ndios tãva ra ndi'i naIsrael ña kee na ñoo Egipto, ta kuã'an ndikã na. ¹⁸ Ta saá õvi siko kuyã kündeé ini Ndios nõo ña on vá'a ke'é na kivi ñixika na yuku yichí. Ta saá ni, xindaa ra na ta kisa manj ra na. ¹⁹ Ta saá kixaa na nõo ño'o ña ñani Canaán, ta

Ndios chindeé ra nalsrael ña sandi'i na xa'a nivi na kúu uxá ti'vi ná'no na xitaku ño'ó Canaán yó'o, ta taxi ra ño'ó Canaán yó'o nduu ña ño'ó nivi nalsrael na xikuu xij síkuá yó. ²⁰ Ta saá, komj ciento ovi siko uxu kuyja, najuez xikuu nivi naná'no ño'ó nalsrael, ta xa'nda chiño na ño'ó na. Ta saá taprofeta Samuel xikuu ra tachiño ká'no ño'ó nalsrael. ²¹ Ta saá nalsrael ñakuita na, ta ñii toon ndukú na ño'ó taSamuel ña taxi ra ñii taa kuu ra tarey ño'ó na. Ñakán Ndios taxi ra ndayí nda'a taSaúl ña xikuu ra tarey ta xa'nda chiño ra ño'ó na. Ta taSaúl yó'o xikuu ra sa'ya taCis, ta kúu ra tatá'an ñii ti'vi nivi nalsrael, ña ñani tribu Benjamín. Ta tarey Saúl xa'nda chiño ra ño'ó nalsrael ovi siko kuyja. ²² Ta saá Ndios kñdaa ra ndayí nda'a taSaúl, ta taxi ra ndayí yó'o nda'a taDavid, ta xikuu ra tarey ta xa'nda chiño ño'ó nalsrael. Ta ñika'an Ndios xa'a taDavid, kachí ra saá: “Ndatán yóo ini j, saá yóo ini taDavid, ta kúu sa'ya taSaí, ta kúsi ní ini j xini j ra, ta ndixa kasa ndivi ndi'i ra ña kóni j”, kachí Ndios xa'a tarey David. ²³ Tarey David yó'o xikuu xij síkuá taJesús, taa ta ti'vi Ndios ña sakaku ra nivi nalsrael. Ta xi'in ña ke'é ra saá, Ndios kisa ndivi ra ña kñdoo ra xi'in naxij síkuá yó. ²⁴ Tá on ta'an ka kixaa taJesús ña kasa ndivi ra chiño ña taxi Ndios nda'a ra, ta kixi si'na taJuan, ta ñika'an ndoso ra to'on Ndios ño'ó nivi ñaño Israel. Ñika'an ra xi'in na ndí xini ñó'ó nandikó ini na, ta sandakoo na yichí ña on vá'a xika na, ta saá kixi na kuchu na. ²⁵ Tá xa yatin ñtondaa kivi ña ndi'i chiño taJuan, ta saá ñinda'ka to'on ra nivi, kachí ra saá xi'in na: “¿Yukia xani sijní ndó xa'a j? ¿Yu kúu j, kachí ndó? Chi on sivi yi'j kúu taa ta ti'vi Ndios vaxi sakaku nivi ñoyivi yó'o. Saá chi taa ta ti'vi Ndios vaxi sakaku mji yó vaxi ra sata j. Taa ta ká'no ní ka ño'ó j kúu ra, ta yi'j kúu taa ta ñiño ní ka ño'ó ra. Yi'j kúu taa ta kisa chiño kuiti ño'ó ra”, kachí taJuan xi'in na.

²⁶ “Ndó'ó, ñaño j, najudío na kúu sa'ya ñani síkuá taAbraham, ta ndó'ó nivi na kisa to'ó Ndios, ta on sivi najudío kúu ndó, vitin ká'an ndoso j ño'ó ndi'i ndó ndí Ndios xa ti'vi ra to'on ra kixaa ña ño'ó yó, ta to'on yó'o ká'an ña ndasaá taJesús kuchiño sakaku ra ndi'i yó. ²⁷ Ta saá ni, nivi ñaño Jerusalén ta xi'in nachiño ná'no ño'ó na, ñi-kunda'á ini na yu kúu taJesús, ni on vása ní-kunda'á ini na yukia kachí to'on Ndios ña ñitaa na xina'á xa'a taa ta ti'vi Ndios sakaku ra mji yó. Vará mji to'on Ndios yó'o ká'vi najudío ve'e ño'ó sinagoga ñii ñii kivi yji ña nákindée na, ta on vása ní-kunda'á ini na ndí taJesús kúu taa ta ká'an to'on Ndios xa'a. Ñakán ñika'an na ndí xini ñó'ó kivi taJesús. Ta xi'in ña ke'é na saá, kisa ndivi na to'on Ndios ña ñitaa naprofeta xina'á. ²⁸ Vará on vása ní-nani'i na kuachi taJesús ña taxi ka'ni na ra, ta ndukú na ño'ó tagobernador Pilato taxi ra ndayí nda'a na ña ka'ni na taJesús. ²⁹ Ta saá, tá ndi'i kundivi ndi'i to'on Ndios ña ká'an xa'a ña kundo'o taJesús, ta saá ñixi'j ra, ta sanoo na yiki koñu ra nda'a tón cruz ta sandúxun na ña tixin kavua. ³⁰ Tá ñiya'a lo'o kivi, ta Ndios sanataku ra taJesús. ³¹ Tá ndi'i nataku ra, ta ku'a kivi ñixiyo ra ñoyivi yó'o, ta ku'a yichí ñitivi ra ño'ó nivi na kúu na xa ñixika xi'in ra estado Galilea tñda ñoo Jerusalén kivi tá on ta'an kivi ra nda'a tón cruz. Ta vitin nivi yó'o kúu na ndakuijn ndí ndixa nataku ra, ta ndát'o'on na xa'a ra ño'ó ndi'i ñaño Israel.

³² “Ta vitin ndát'o'on ndi xi'in ndó to'on va'a ndí Ndios xa kisa ndivi ra ña kñdoo ra xina'á xi'in naxij síkuá mji yó na kúu nalsrael. ³³ Saá chi sanataku ra taJesús, ta xi'in ñayó'o sán'a ra ndí taJesús kúu taa ta

naḵaxin ra sakaku nivi. Nii kiva saá sáná'a nii xiiña noḡ to'on Ndios ña kúu Salmo ovi, noḡ nītaa na to'on ña nika'an Ndios xí'in ṭa ṭa naḵaxin ra. To'on Ndios yó'o káchí ña saá: "Yó'ó kúu Sa'ya j, ta chitóni ndi kivi vitin xí'in ndi' i kivi ña vaxi kúu j Yivá ún", kachi Ndios, nītaa na xina'á.
³⁴ Ndios sanatakú ra taJesús, ta nda nii kivi ña vaxi on kivi ka ra ni on ta'yi yiki koñu ra. Ta xí'in ña sanatakú ra taJesús saá, Ndios kisa ndivi ra to'on ra ña nītaa na xina'á, kachi ra saá: "Ndixa xa'a mji ndó kasa ndivi j ñava'a ña kúu ña kindoḡ j xí'in ṭarey David", kachi Ndios.
³⁵ Ta inka xiiña noḡ to'on Ndios ña naní Salmo, vaxi to'on ña káchí saá: "Tata Ndios, tá kixaḡ kivi ña kivi ṭa ta'yi tá kisa chiño noḡ ún, ta nduxun ra, ta ndixa on taxi ún ña ta'yi yiki koñu ra", káchí ña.
³⁶ Ta kúndaḡ ini yó ndi to'on yó'o on vása ká'an ña xa'a ṭarey David. Saá chi tá ndi' i kisa ndivi ṭarey David ña chitóni Ndios, ta saá nixi' j ra, ta sanduxun na yiki koñu ra, ta nīta'yi yiki koñu ra.
³⁷ Ta taJesús, vará nixi' j ra, ta on vása ní-ta'yi yiki koñu ra, chi Ndios sanatakú ña'a ra.
³⁸ Natá'an yó, xini ñó'ó kúndaḡ ini ndó to'on yó'o: Ndixa taJesús nixi' j ra xa'a kuachi yó, ta xa'a ña ke'é ra saá, Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a kuachi yó.
³⁹ Saá chi tá kandixa yó taJesús, Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuachi yó ta sanduu ra yó nivi na ndii noḡ ra. Ta xa'a ñayó'o kúndaḡ ini yó ndi taJesús xa kisa ndivi ra chiño ña on vása kúchiño kasa ndivi ndayí Ndios ña kúu ña nītaa taMoisés xina'á.
⁴⁰ Viti kuenda ní koo ndó koḡ on kua'a ndó kandixa ndó to'on yó'o, ta saá kundivi xí'in ndó ña nika'an Ndios xa'a nivi na toon ní ini, chi naprofeṭa nītaa na to'on Ndios ña káchí saá:

⁴¹ Ndó'ó, tá kúu ndó nivi na xaku ndaa yi' j, ṭa ṭa kúu Ndios, vitin kuyi'vi ndó ta naka'nda ini ndó.

Ta va'a kono ndó ko'on xíká ndó koḡ yo'vi ní xo'vi ndó ña vaxi.

Saá chi yi' j ke'é j nii chiño ká'no ní kivi táku ka ndó ñoyivi noḡ ño'o.

Chiño yó'o ká'no ní ña, ta saá, táná koo nivi na ndato'on xí'in ndó xa'a chiño yó'o,

ta on vása kúchiño ndó kandixa ndó ña ndato'on na, kachi Ndios, nītaa nii taprofeṭa xina'á —kachi taPablo, ndato'on ra xí'in nivi na naḵutá'an ve'e ño'o sinagoga yó'o.

⁴² Ta saá taPablo xí'in taBernabé kixá'á na kée na ve'e ño'o yó'o. Ta nivi na on sivi najudío kúu, xaḵu ndá'vi na noḡ na ña kixi tuku na inka yichí ña kúu kivi yi' j ña nákutá'an nayó'o. Saá chi kóni na ña naapóstol yó'o nandaxin ka na to'on ña kixá'á na sáná'a na noḡ nivi yó'o.
⁴³ Ta saá tá kee taBernabé xí'in taPablo ve'e ño'o sinagoga yó'o, ta ku'a'á ní nivi kee na ndíkon na saṭa naapóstol yó'o noḡ ku'a'an nayó'o. Sava nivi na ku'a'an saṭa na kúu najudío, ta sava na kúu nivi na ndíkon yichí najudío ta ñii káchí kisa to'ó na Ndios xí'in na, vará on sivi najudío kúu na. TaPablo xí'in taBernabé ndato'on na xí'in nivi na ndíkon saṭa na yó'o, káchí na saá:

—Nda ñii kivi on sandakoo ndó yichí taJesús noḡ ndixa Ndios sání'ra na ndó'ó ku'a'á ní ñava'a —kachi naapóstol xí'in nivi yó'o.

⁴⁴ Ta saá nīya'a uxá kivi, ta nītonda inka kivi yi' j ña nákindée najudío. Ta saá taPablo xí'in taBernabé kixaḡ tuku na ve'e ño'o sinagoga noḡ xa naḵutá'an ku'a'á ní nivi. Saá chi ndi' i nivi ñoo yó'o kixaḡ na ña koni so'o na to'on Ndios.
⁴⁵ Ta naná'no noḡ najudío, kivi xini nayó'o ndi ku'a'á ní nivi naḵutá'an na xa'a ña koni so'o na to'on ña saná'a naapóstol, ta chutú ní ini naná'no yó'o xí'in ñakuñi. Ta saá kixá'á na kándiva'a na xí'in taPablo,

ta nika'an na xi'in ra ndi on sivi nandaa kuu to'on sana'a ra. ⁴⁶ Ta saa ndakuin taPablo xi'in taBernabé, nika'an na, kachi na:

—Ndixa chiño nqo ndi kuu ña si'na ndato'on ndi to'on Ndios xi'in ndó'ó na kuu natá'an yó najudío. Ta saa ni, vitin ndó'ó on xini ndó kandixa ndó to'on yó'o. Saá chi ndó'ó xáni sijní ndó ndi on vása ndáya'ví ndó naki'in ndó ñava'a saní'i Ndios ndó'ó, ña kuu ña kutaku ndó xi'in ra ndi'i saá kivi. Nakan kía sandakoo ndi ndó'ó ta ko'on ndi inka xiiña nqo táku nivi na on sivi najudío kuu, ta ndato'on ndi to'on Ndios xi'in nayó'o. ⁴⁷ Chi ña ke'é ndi saá kuu ña xa'nda chiño Ndios nqo ndi, kivi kachi ra:

Taxi ña nduu ndó ndátan yóo ño'o ña ye'e,

saá koo ndó ndqo nivi na on sivi najudío kuu, na táku inka xiiña.

Ndatán yóo ño'o ña ye'e, ña kuchiño koto na yichi va'a, saá koo ndó'ó, chi sana'a ndó nivi na táku inka xiiña ña kuni'i ndó yichi ña kuchiño kixaa na nqo i, ta sakaku j na,

kachi Ndios xi'in ndi —kachi taPablo, ndato'on ra xi'in nayó'o.

⁴⁸ Tá nivi na on vása kuu najudío xini so'o na to'on yó'o, ta kúsiñ ní ini na, ta kixá'a na ká'an na, kachi na ndi ña va'a ní kuu to'on Ndios. Ta ndi'i nivi na kuu na nakaxin Ndios xa'a ña kutaku na xi'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi, nivi yó'o kandixa na to'on Ndios ña xini so'o na ndato'on taPablo, ta kixá'a na ndikõn na yichi Ndios. ⁴⁹ Ta saa to'on Ndios nijxtá ní'no ña ndi'i saá ñoo ña ñó'o estado Pisidia yó'o. ⁵⁰ Ta ñoo yó'o yóo náña'a ná kuu ná kisa to'ó Ndios, ta kánóo to'on va'a xa'a ná nqo nivi. Ta saa tuku yóo natqa naná'no na kuu nachiño ñoo yó'o. Ta saa sava naná'no nqo najudío kixaa na nqo náña'a xi'in natqa yó'o, ta xi'in to'on vatá ká'an na xa'a taPablo ta xi'in taBernabé, chu'u ña'a na, ta sasaa na ndi'i nayó'o. Ta saa xi'in ña sáa ní ini na, taxin na taPablo xi'in taBernabé ña kee na ñoo yó'o ta ko'on na inka xiiña. ⁵¹ Ta saa taPablo xi'in taBernabé tava na nduxan ñó'o xa'a na, ta sakisin na ña, ña koyo yaa ña kómí ña. Ta ña ke'é na saá kóni kachi ña ndi nivi naño yó'o kuu na ndiso kuachi chi ni-xiin na koni so'o na to'on Ndios. Ta saa taPablo xi'in taBernabé kee na ta ku'a'an na nda ñoo Iconio. ⁵² Ta nivi na kándixa taJesús na táku ñoo Antioquia njndqo na ñoo na, ta kúsiñ ní ini na, chi chútú ini na xi'in Nima Ndios.

14

To'on yó'o ká'an ndi taPablo xi'in taBernabé ndátq'on na to'on Ndios nqo nivi ñoo Iconio

¹ Tá nijxaa taPablo xi'in taBernabé ñoo Iconio, ta ku'a'an na ta niki'vi na ini ve'e ño'o sinagoga, ta nqo nivi yó'o va'a ní ndato'on na to'on Ndios xa'a taJesús. Ta saa ku'a'a ní najudío xi'in inka nivi na on vása kuu najudío kandixa na to'on yó'o, ta niki'vi na yichi taJesús. ² Sava najudío na ni-xiin kandixa to'on xa'a taJesús, nika'an na to'on ña sasaa na sava nivi na on vása kuu najudío, ta nayó'o nisañ ini na xini na nivi na ndikõn yichi taJesús. ³ Ta saa ni, taPablo xi'in taBernabé kjndqo ka na ku'a'a ní kivi ñoo Iconio yó'o, ta on vása ní-yi'ví na, ta nika'an ndoso na to'on Ndios nqo nivi ñoo yó'o, ndátq'on na ndi Ndios kuu taa ta ká'no ini, ta kuu ra ta ki'vi ini xini ra nivi. Ta nda'a taPablo xi'in taBernabé, Ndios taxin na ndee ra xa'a ña ke'é na ku'a'a ní ñava'a ná'no ña taxi ña naka'nda ní ini nivi xini na. Xi'in ña ke'é na saá, Ndios sana'a káxin ra nqo nivi ndi to'on ña ndato'on na xa'a ra kuu nandaa. ⁴ Ta saa ni, nivi naño yó'o njta'vi tá'an na: sava na xikundikõn na taPablo xi'in taBernabé, ta sava na xikundikõn

na najudío na ni-xiin kandixa to'on xa'a taJesus. ⁵ Ta saá sava najudío, xí'in inká sava na on vása kúu najudío, xí'in inká naná'no nqo nañoo yó'o, nqoo yu'ú na, ta ndukú na ndasaá koo satakué'e na taPablo xí'in taBernabé ña koon na yuu nayó'o ta ka'ni ña'á na. ⁶ Tá xini sq'o taPablo xí'in taBernabé yukia chikaá ini nivi yó'o ke'é na, ta kee na kuá'an na nda inká ñoo ña naní Litra xí'in ñoo ña naní Derbe ña ño'o estado Licaonia, ta kuá'an na ñii ñii ñoo yatin yó'o. ⁷ Ta ndi'i saá ñoo nqo xaá na, ta ká'an ndoso na to'on va'a xa'a taJesus nqo nivi na táku ñoo yó'o.

To'on yó'o ká'an xa'a nivi nañoo Litra ndasaá kqon na yuu taPablo

⁸ Ta ñoo Litra táku ñii taa, ta on kivi kaka xa'á kúu ra, tãnda kivi kaku ra tãnda vitin on kivi kaka xa'á ra. ⁹ Ta taa yó'o yóo ra xini sq'o ra to'on ká'an taPablo, ta saá taPablo xito káxin ra nduchú nqo ta on kivi kaka xa'á yó'o, ta kũndaá ini ra ndi tayó'o kãndixa ra ndi Ndios kúchiño ra sandúva'a ña'á ra. ¹⁰ Ta taPablo, xí'in ndi'i ndee ra, nika'an ra xí'in taa ta on kivi kaka xa'á yó'o, káchí ra saá:

—Nakundichi ún ta kaka xa'á ún —káchí taPablo xí'in ra.

Ta saá ñii ndee kandeta ra nda ñino, ta kixá'á ra xika xa'á ra. ¹¹ Tá xini nivi ña ke'é taPablo xí'in taa ta on kivi kaka xa'á yó'o, ta saá xí'in ndi'i ndee na, kixá'á na ká'an na, káchí na saá:

—¡Koto ndó vitin! Xa kixaa qvi ndios nqo yó. Ndatán ná'a nivi saá ná'a na —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na xí'in to'on licaonio, ña kúu to'on mji na.

¹² Nivi yó'o xáni sijn na taBernabé kúu ñii ndios ña naní Júpiter, ta taPablo kúu inká ndios ña naní Mercurio. Saá xáni sijn na chi taPablo kúu ta nika'an ndoso to'on nqo na. ¹³ Ta yóo ñii ve'e ño'o Júpiter yatin ye'é nqo kivi nivi ñoo yó'o. Ta ve'e ño'o yó'o keta ñii sutu, taa ta kisa chiño nqo Júpiter kúu ra. Vaxi ra, ta qvi sindiki vaxi rí xí'in ra, ta ní'i ra kuá'a ní yita livi ña chi'i yikon na kúu ña. Saá chi tasutu xí'in nivi na ndikon sata ra, vaxi na ña sqo na ndi'i ñayó'o nqo taPablo xí'in taBernabé. ¹⁴ Ta kũndaá ini taPablo xí'in taBernabé yu kúu ña kóni nivi ke'é na, chi xáni sijn nivi ndi qvi ndios kúu naapóstol yó'o, ta saá ña xáni sijn nivi yó'o kisa kini ña ini naapóstol yó'o, ñakán tjin na tikotq ña ndixin na, ta ndata na ña. Ta taPablo xí'in taBernabé kama niki'vi na ma'ño ndi'i nivi yó'o, ta xí'in ndi'i ndee na nika'an na, káchí na saá:

¹⁵ —Ndi'í ndó'ó nivi na nakutá'an yó'o, zndachun ke'é ndó saá? Chi mji ndj, on sivi ndios kúu ndj, ndasaá kuiti nivi kúu ndj. Ndatán yóo mji ndó, saá yóo ndj, ta kixaa ndj nqo ndó ña ndato'on ndj to'on va'a xa'a Ndios ndino'o xí'in ndó, xa'a ña sandakoo ndó ña kisa to'ó ndó inká ndios, ña on vása ndaya'ví. Ta ndúku ndj nqo ndó ña nandikó ini ndó ta kixá'á ndó kasa to'ó ndó ñii laá Ndios tatakú, ta kúu ta kisa va'a ndi'í ña yóo. Ndios tatakú yó'o kisa va'a ra ñoyívi ñino, kisa va'a ra takuii mjni, ta kisa va'a ra ñoyívi yó'o. Saá tuku kisa va'a ra ndi'í ña yóo ñoyívi yó'o, ta kisa va'a ra ndi'í ña yóo ñoyívi ñino, ta kisa va'a ra ndi'í ña ño'o ini takuii mjni.

¹⁶ Kuyá xina'á Ndios taxi ra ndi nivi ko'on na yichj mji na. ¹⁷ Ta vará kuá'an yó yichj mji yó, ta Ndios on vása ní-sandakoo ra sáná'a ra yó xa'a yu kúu ra, ta ndixa xíni yó kuá'a ní ñava'a ke'é Ndios xí'in yó. Saá chi Ndios kúu taa ta táxi ña va'a koon saji nqo ño'o xa'a ña kuina ndi'í nqo ña xixi yó. Ta xí'in ña ke'é ra saá, Ndios táxi ra nda'a yó ña xixi yó, ta táxi ra ña táku yó xí'in ñasij ini yó —káchí taPablo, ká'an ra xí'in na.

¹⁸ Ta xí'in tɔ'on yó'o tɔPablo ká'an ra ndúkú ra nɔɔ nɔvi yó'o ná ɔn sɔkɔ na kití xí'in yita livi vaxi xí'in na. Ta yɔ'vi ní nɔxiyo nɔɔ nɔvi yó'o ña ɔn ke'é na saá, ta nɔ-sokɔ kɔ na ñayó'o nɔɔ tɔPablo xí'in tɔBernabé.

¹⁹ Ta saá kee sava najudío ñoo Antioquía, ta kee inkɔ sava najudío ñoo Iconio, ta kɔxaa na nɔɔ yóo tɔPablo xí'in tɔBernabé, ta kɔxá'a na chú'u na nɔvi xí'in tɔ'on vatá ña sasaa na ini nɔvi yó'o. Ta xí'in ña sáa ini na xíni na tɔPablo, ta kɔxá'a na kóon ní na yu'u ra, tɔnda xáni sɔni na xa xa'ni na ra. Ta saá tɔin na yíkí kɔnu tɔPablo, ta ñoo na ña kuá'an ña xí'in na ndɔ satɔ namɔ ña xɔno nduu ñoo yó'o. Ta saá sandakoo na yíkí kɔnu tɔPablo chi xáni sɔni na ndixa nɔxi'i ra. ²⁰ Ta saá nɔvi na ndikɔn yichí tɔjesús kɔxaa na, ta xɔno nduu na nɔɔ kándú'u yíkí kɔnu tɔPablo. Ta tá mií yita na xito na, ta ñakanda tɔPablo, ta ñakundichi ra, ta ndikó na nɔxi'vi tuku ra xí'in na ñoo Listra. Tá nɔtɔvi inkɔ kɔvi, ta tɔPablo xí'in tɔBernabé kee na kuá'an na inkɔ ñoo Derbe.

²¹ Tá nɔxaa na ñoo yó'o, ta nɔka'an ndoso na tɔ'on va'a xa'a tɔjesús nɔɔ nɔvi, ta kuá'a ní nɔvi ñandikó ini na ta kɔndixa na tɔjesús. Ta saá tɔPablo xí'in tɔBernabé kee na kuá'an na, ta ndikó na nɔxaa tuku na ñoo Listra xí'in ñoo Iconio, ta saá nɔxaa tuku na ndɔ ñoo Antioquía, ña nákaa estado Pisidia. ²² Ta ñii ñii ñoo nɔɔ nɔxi'a'an tɔPablo xí'in tɔBernabé, ñakutá'an na xí'in nɔvi na kándixa tɔjesús, ta nɔka'an na tɔ'on ña chikaa na ndee ini nɔvi yó'o, ta ndɔtɔ'on na xí'in na ña ɔn sandakoo na yichí tɔjesús. Nɔka'an kɔ na, káchí na saá:

—Xíni ñó'o xɔ'vi ní yó ta saá xaɔ yó kutakú yó nɔɔ xá'nda chiño Ndios —káchí na.

²³ Nii ñii ñoo nɔɔ nákutá'an nɔvi na kándixa tɔjesús xa'a ña kisa ká'no na Ndios, tɔPablo xí'in tɔBernabé ñakaxin na sava nataa naxikua'a xa'a ña kuu na na ndiso chiño xí'in nɔvi yó'o. Ta saá naapóstol xí'in nɔvi ñii ñii ñoo yó'o na kándixa tɔjesús, nɔxiyo so'on na ta nɔka'an na xí'in Ndios xa'a nataa xikua'a na ndiso chiño xí'in nayó'o, ta taxi ña'a na nda'a tɔjesús, ta ndúkú na nɔɔ ra ña kundaa va'a ra na ndiso chiño xí'in nɔvi yó'o, chi vitin kándixa na ra, ta ndaa ini na ra.

*Tɔ'on yó'o ká'an ndí tɔPablo xí'in tɔBernabé
ndikó tuku na ñoo Antioquía ña nákaa estado Siria*

²⁴ Ta saá kee tɔBernabé xí'in tɔPablo ñoo Antioquía ña nákaa estado Pisidia, ta nɔya'a na nɔɔ ñoo estado Pisidia, ta nɔxaa na ñoo Perge, ña nákaa estado Panfilia. ²⁵ Ta saá nɔka'an ndoso na tɔ'on Ndios nɔɔ nɔvi naño Perge yó'o. Ta saá ñaki'in na kuá'an na ta nɔxaa na ñoo Atalia, ña nákaa yatin yu'u takuií mɔni, ²⁶ ta ndaa na tón barco kuá'an no'o na ñoo Antioquía ña nákaa estado Siria. Ñoo Antioquía yó'o kúu ñoo nɔɔ si'na nɔvi na kándixa tɔjesús nɔka'an na xí'in Ndios xa'a tɔPablo xí'in tɔBernabé, ta ndúkú na nɔɔ ra ña kundaa va'a ra naapóstol yó'o ta ke'é ra ñava'a xí'in na kɔvi kɔ'on na kuá'a ní ñoo ña kasa ndivi na chiño ra. Ta vitin tɔPablo xí'in tɔBernabé xa kisa ndivi na chiño yó'o, ñakán ndikó na ñaxaa tuku na ñoo yó'o. ²⁷ Tá ñaxaa na ñoo Antioquía yó'o, ta saá kɔna na nɔvi na kúu na ndikɔn yichí tɔjesús ña nakutá'an na xí'in na. Ta saá kɔxá'a tɔPablo xí'in tɔBernabé ndɔtɔ'on na xa'a ndi'i chiño va'a ña ke'é Ndios xí'in na ñii ñii ñoo nɔɔ nɔxi'a'an na. Ta ndɔtɔ'on na xí'in nɔvi na ñakutá'an yó'o ndí Ndios vitin xa ñakoná ra yichí ña nɔvi na ɔn sɔvi najudío kúu, kúchiño kándixa na tɔjesús, ta kɔ'vi na yichí ra. ²⁸ Ta saá na'a ní nɔxiyo tɔPablo xí'in tɔBernabé ñoo yó'o, xí'in nɔvi na ndikɔn yichí tɔjesús.

15

Tq'on yó'o ká'an ndí ñoo Jerusalén naktá'an nivi naná'no na ndiso chiño noq nivi na kándixa tajesús

¹ Ta saá sava nataq najudío na kándixa tajesús kee na estado Judea, ta kuá'an na nda ñoo Antioquía, ta kixá'a na ndato'on na xí'in nivi na kándixa tajesús na on sivi najudío kúu, ta nika'an na, káchí na saá:

—Tá on kasa ndivi ndó costumbre ña naní circuncisión, ndatán yóo ña xa'nda chiño xii síkuá ndi tamoisés xina'a, ta Ndios on sakaku ra ndó'ó kutaku ndó xí'in ra ndi'i saá kivi —káchí na xí'in nayó'o.

² Ta tãPablo xí'in tãBernabé kixá'a na náa na xí'in nataq yó'o na kee estado Judea, chi xáni sivi na ndi on sivi ñandaa kúu ña sáná'a nataq na kee estado Judea yó'o. Ta tãPablo xí'in tãBernabé on vása ní-kivi koo yu'ú na xí'in nataq yó'o. Ta saá nivi na kándixa tajesús na táku ñoo Antioquía yó'o chikaq ini na ti'vi na tãPablo xí'in tãBernabé ta xí'in inkã nataq ko'on na nda ñoo Jerusalén ña nakutá'an na xí'in inkã naapóstol, ta xí'in naxikua'a na ndiso chiño, chi kóni na ndi nayó'o kasa ndaa na xa'a kuachi yó'o.

³ Ta saá nivi na kándixa tajesús ñoo Antioquía ti'vi na nataq yó'o ña ko'on na ñoo Jerusalén. Ta saá kee na kuá'an na, ta njya'a na ma'ño ño'q estado Fenicia, ta njya'a na ma'ño ño'q estado Samaria. Ta ñii ñii ñoo noq njya'a na, nakutá'an na xí'in nivi na kándixa tajesús. Ta kúsiy ní ini nivi yó'o ña xini so'o na ña nika'an naapóstol xí'in na, chi naapóstol yó'o ndato'on na ndasaá kuá'a ní nivi na on vása kúu najudío xa ñandikó ini na ta vitin kándixa na tajesús ta ndíkõn na yichi ra.

⁴ Ta saá tãPablo xí'in tãBernabé xí'in nataq na kuá'an xí'in na njxaa na ñoo Jerusalén, ta ndi'i naapóstol xí'in naxikua'a na ndiso chiño ta xí'in inkã nivi na kándixa tajesús ñoo yó'o, naki'in va'a na ndi'i nayó'o, na kúu na kixaa noq na. Ta saá nakutá'an ndi'i na, ta ndato'on tãPablo xí'in na xa'a kuá'a ní ñava'a ke'é Ndios kivi njxa'an na ñii ñii ñoo nika'an ndoso na to'on va'a xa'a tajesús noq nivi. ⁵ Ta ndóo sava nafariseo, na kúu na kándixa tajesús, ta nakuita na ta nika'an na, káchí na saá:

—Nivi na kándixa tajesús, tá na on sivi najudío kúu, ta nayó'o, xini ñó'ó kasa ndivi na costumbre ña naní circuncisión, ta xini ñó'ó kasa ndivi ndi'i na inkã ndayi ña xa'nda chiño tamoisés xina'a. Tá on kasa ndivi na ñayó'o, ta Ndios on naki'in va'a ra na —káchí nafariseo nika'an na.

⁶ Ta saá nakutá'an naapóstol xí'in naxikua'a, na kúu na ndiso chiño xí'in nivi na kándixa tajesús ñoo Jerusalén, ña ka'an tá'an na yu kúu ñava'a xini ñó'ó ke'é na xa'a kuachi yó'o. ⁷ Ta na'a ní ká'an tá'an na, ta saá ñandichi tãPedro ta nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Nañani yó, xini ndó ndi xa kuá'a kujya njya'a, Ndios ñakaxin ra yi'i ña ka'an ndosoj to'on ra noq nivi na on vása kúu najudío, ña kuchino na kándixa na to'on ñava'a xa'a tajesús. ⁸ Ta Ndios, ta xini va'a ini ndi'i nivi, saná'a káxin ra noq ndi ña naki'in va'a ra nivi na on vása kúu najudío, na kúu na kándixa tajesús. Saá chi ñii ki'va ndatán Ndios taxi ra Nima ra ña kutaku ña ini mji yó, nivi na kúu najudío, saá taxi ra Nima ra ña kutaku ña ini nivi yó'o na on vása kúu najudío. ⁹ Saá chi ndi'i nivi na kándixa tajesús, ta Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi na ta ndasa ndii ra ini nayó'o. Ta ñii ki'va ndatán ke'é ra xí'in mji yó najudío, saá ke'é ra xí'in nivi na on vása kúu najudío. ¹⁰ Ta vitin, ñndachun ke'é ndó ña sasaq

ini Ndios?, chi ɔn xijin ndó naki'in va'a ndó ndi'i n̄ivi na kándixa taJesús, ñii k̄i'va ndatán Ndios náki'in va'a ra na. Nda víka, xá'nda chiño ndó ndi' ndi'i n̄ivi na kándixa taJesús xin̄i ñó'ó kasa ndivi na ndi'i ndayí ña n̄itaa taMoisés x̄ina'á. Ta ña kasa ndivi na saá, yóo ña ndatán yóo ñii ñaveé ní kuiso na. Ta ni m̄ji yó, ta ni nax̄ij̄i sikuá yó, ɔn vása ní-kundeé yó kuiso yó ñaveé yó'o. Ta saá, ¿ndachun kóni ndó sakuiso ndó ñaveé yó'o s̄ata n̄ivi na ɔn vása kúu najudío? ¹¹ Ndi'i m̄ji yó na kándixa taJesús, ndixa kúndaq̄a ini yó ndi Ndios ke'é ra ñava'a x̄i'in yó ña s̄akaku ra m̄ji yó chi t̄aa ta ká'no ini kúu Ndios, ta ɔn s̄ivi x̄a'q̄a chiño va'a ke'é yó kúu ña s̄akaku ra yó. Ta ñii k̄i'va ndatán s̄akaku Ndios m̄ji yó najudío, saá s̄akaku ra n̄ivi na ɔn vása kúu najudío —káchí taPedro x̄i'in na.

¹² Ta ndá tás̄ijn̄ ndóo ndi'i n̄ivi ña xin̄i so'ó na. Ta taPablo x̄i'in taBernabé naquita na, ta k̄ixá'á na ká'án na, ndat̄o'on na x̄i'in na x̄a'q̄a ñava'a ke'é Ndios x̄i'in n̄ivi na ɔn vása kúu najudío. Saá chi Ndios t̄axi ra ndeɛ ra nda'q̄a taPablo x̄i'in taBernabé ña ke'é na ku'a'q̄a ní milagro x̄i'in ñava'a ná'no n̄oɔ n̄ivi yó'o. ¹³ Tá ndi'i n̄ika'án na, ta taSantiago* k̄ixá'á ra ká'án ra x̄i'in n̄ivi na nákutá'an yó'o, ta káchí ra saá:

—Nañani yó, ikon̄i so'ó va'a ndó ña k̄a'án̄i x̄i'in ndó! ¹⁴ Xa x̄in̄i ndó to'on n̄ika'án̄i taSimón Pedro x̄i'in yó ña ndasaá k̄ixá'á Ndios ke'é ra ñava'a x̄i'in n̄ivi na ɔn vása kúu najudío, chi naq̄axin ra ku'a'q̄a ní nayó'o ña kundik̄on na ra ta nduu na nañoo ra. ¹⁵ Ta ña ke'é Ndios saá, ñii yóo yu'ú ña x̄i'in to'on n̄ika'án̄i Ndios ña n̄itaa naprofeta kuȳa x̄ina'á, káchí Ndios saá:

¹⁶ Ñii k̄iv̄i v̄axi ndik̄o j̄i ñoo n̄oɔ x̄a'nda chiño t̄arey David x̄ina'á, ta n̄oɔ ndi'i x̄a'q̄a ve'e taDavid, kasa va'a j̄i ñax̄á, ta m̄ji x̄i'ña n̄oɔ ndi'i x̄a'q̄a ve'e yatá, ndasa x̄á'j̄i ve'e.

¹⁷ Saá ke'é j̄i chi kóni j̄i ndi ña n̄ivi na ɔn vása kúu naIsrael ná nandukú na ȳi'j̄i ta kixaa na n̄oɔ j̄i.

Saá chi ku'a'q̄a ní n̄ivi yó'o kúu na naq̄axin̄i kuu na nave'e j̄i,

¹⁸ káchí Ndios, ta kúu t̄aa ta nda kuȳa x̄ina'á t̄axi ña kúndaq̄a ini n̄ivi to'on yó'o

—káchí taSantiago x̄i'in n̄ivi na nákutá'an yó'o.

¹⁹ Ta ká'án̄i k̄a taSantiago x̄i'in na, káchí ra saá:

—Ta x̄a'q̄a ña kúndaq̄a ini j̄i ña kóni káchí to'on Ndios yó'o, x̄ani s̄inj̄i j̄i ndi ñava'a ke'é yó vitin kúu ñayó'o: ɔn vá'a sandi'i k̄a yó ini n̄ivi na kándixa taJesús, na ɔn vása kúu najudío, ²⁰ chi ɔn vása xin̄i ñó'ó kasa ndivi na ndi'i ndayí na n̄itaa taMoisés x̄ina'á. Ta kuiti xin̄i ñó'ó kasa ndivi na ña káchí saá: ɔn vá'a kuxu na ña n̄isoq̄o n̄ivi n̄oɔ ñaidolo án ñaimagen, chi ndios vatá kúu ndi'i ña. Ta ni ɔn vá'a nda ñii t̄aa k̄i'vi ra ku'achi x̄i'in ñii ña'á ña ɔn s̄ivi ñás̄i'í ra kúu, ta ni ɔn vá'a nda ñii ña'á k̄i'vi ña ku'achi x̄i'in ñii t̄aa ta ɔn s̄ivi ȳij̄i ñá kúu. Ta ɔn vá'a kuxu na kit̄i tí s̄akuá'na na x̄a'ni na, chi n̄indoo n̄ij̄i rí koñu rí, ta ɔn vá'a kuxu na n̄ij̄i. To'on yó'o kúu ña xin̄i ñó'ó taa yó n̄oɔ tutu ña ko'q̄on nda'q̄a n̄ivi na kándixa taJesús na ɔn vása kúu najudío. ²¹ Saá k̄a'án̄i yó x̄i'in na, chi xa ku'a'q̄a ní kuȳa ñii ñii k̄iv̄i ȳij̄i ña nákindée m̄ji yó najudío, ini ve'e ño'o sinagoga xin̄i so'ó n̄ivi ña ká'án̄i ndayí ña n̄itaa taMoisés x̄ina'á —káchí taSantiago x̄i'in n̄ivi na nákutá'an yó'o.

²² Ta saá naapóstol x̄i'in nax̄iku'a'q̄a ta x̄i'in ndi'i n̄ivi na kándixa taJesús na nákutá'an yó'o n̄ix̄iyo yu'ú na, ta ch̄ikaq̄a ini na ña ti'ví na sava natá'an

* 15:13 TaSantiago, ink̄a k̄iv̄i ra kúu Jacobo.

na ko'ɔn na xí'in taPablo ta xí'in taBernabé ña kuni'i na tutu taxi na nda'a ñivi na kándixa taJesús na ɔn vása kúu najudío, na kúu na táku ñoo Antioquía ña ndá'vi ndaa estado Siria. Ta saá naqaxin na ɔvi ɕa naná'no noo ñivi na kándixa taJesús, ta ti'vi na nayó'o ña ko'ɔn na xí'in taPablo ta xí'in taBernabé. Ta ñii ɕa yó'o nani ra Judas, ta inka kivi ra kúu Barsabás. Ta inka ɕa ta ti'vi na ko'ɔn nani ra Silas. ²³ Ta tutu ña kuni'i na ko'ɔn nda'a ñivi káchí ña saá:

“Nañani yó xí'in náki'va yó, mji ndi kúu naapóstol xí'in naxikua'a na ndíso chiño xí'in ñivi na kándixa taJesús ñoo Jerusalén. Ta ñitaa ndi tutu yó'o ña ko'ɔn nda'a ndó'o, na kúu ñivi na kándixa taJesús na táku ñoo Antioquía, xí'in na táku ku'a'a ka ñoo ña ndá'vi ndaa estado Siria, xí'in na táku ku'a'a ñoo ña ndá'vi ndaa estado Cilicia. ¡Tí'vi ndi to'on ña chindee ndi ndó'o! ²⁴ Xini so'o ndi ndi sava ñivi na kee ñoo Jerusalén yó'o, ta ñixa'a na noo ndó ta ñika'an na to'on ña sandi'i na ini ndó'o. Ta mji ndi ɔn vása ní-taxi ndi ndayi nda'a nayó'o ña ka'an na saá, ta to'on ñika'an na kuiti sijní mji na ka'ku ña. ²⁵ Ta xa'a ñayó'o nakutá'an ndi ta ñika'an tá'an ndi ndasaá koo ke'é ndi. Ta saá ñixijo yu'ú ndi, ta naqaxin ndi sava nata'a tá'an ndi ña xa'a na xí'in nañani yó taPablo ta xí'in taBernabé koto na ndó'o. Nañani yó taPablo xí'in taBernabé kúu na kí'vi ní ini ndi xini ndi, ²⁶ ta ndixa nañani yó yó'o xa taxí xí'in mji na ña kasa chiño na noo Jesucristo, ɕa taKá'no noo yó, ɕandá táxi xí'in mji na ña kivi na xa'a ra. ²⁷ Ta xí'in nañani yó yó'o ti'vi ndi nañani yó taJudas xí'in taSilas ña xa'a na noo ndó ta kasa ndaa na ña ká'an tutu ña ti'vi ndi xa'a nda'a ndó. ²⁸ Mji Nima Ndios taxí ra ña yóo yu'ú ndi xa'a ña ke'é ndi. ɔn vá'a sakuiso ndi ndó'o ku'a'a ní ñayó'vi, ta saá ɔn vása xini ñó'o kasa ndivi ndó inka ndayi, ta vitin ndasaá kuiti xini ñó'o kasa ndivi ndó to'on ña káchí saá: ²⁹ ɔn vá'a kuxu ndó ña ñisoko ñivi nda'a ñaidolo án ñaimagen, chi ndios vatá kúu ndi'í ñayó'o. ɔn vá'a kuxu ndó ñii kití, ta ɔn vá'a kuxu ndó kití tí sakua'na na xa'ni na. Ta ñii ñii ɕa, ɔn vá'a kivi ra kuachi xí'in ña'a ña ɔn sivi ñási'í ra kúu. Ta ñii ñii ña'a, ɔn vá'a kivi ña kuachi xí'in ɕa ta ɔn sivi yijí ña kúu. Tá kasa ndivi ndó ndayi yó'o, saá va'a ke'é ndó, ta ɔn ko'ɔ ka inka to'on ña ka'an ndi xí'in ndó vitin. Ta saá na koo Ndios xí'in ndó ta taxi ra ña va'a koo ini ndó”, káchí tutu ña xa'a nda'a ñivi na kándixa taJesús, na ɔn vása najudío kúu.

³⁰ Ta saá ñivi na kándixa taJesús na táku ñoo Jerusalén ti'vi na nata'a na xa naqaxin na ko'ɔn xí'in tutu yó'o, ta kee na ku'a'an na, ña taxi na ña nda'a inka ñivi na ɔn vása kúu najudío. Tá ñixa'a nata'a yó'o ñoo Antioquía, ta saá ka'na na ñivi na kúu na kándixa taJesús ña nakutá'an na koni so'o na ña ndato'on tutu yó'o. ³¹ Tá ndi'í xini so'o na ña ká'an tutu yó'o, ta kúsij ní ini na chi to'on ña ndato'on tutu yó'o xí'in na, chika'a ka ña ndee ini na. ³² Ta taJudas xí'in taSilas, naprofeta kúu na, ta nata'a yó'o ñika'an na ku'a'a ní to'on ña ndasa va'a ini ñivi ta chika'a ka ña ndee ini ñivi yó'o. ³³ Ta saá kindo na lo'o ka kivi ñoo Antioquía, ta saá ñivi na kándixa taJesús ñoo yó'o ndukú na noo Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in ñivi na kixa'a noo na xí'in tutu, ta ñindayi na nata'a yó'o. Ta saá naki'in na ku'a'an no'o na, ta naxaa na noo ñivi na ti'vi ña'a. ³⁴ Ta taSilas kindo ra ñoo Antioquía chi saá chika'a ini ra. ³⁵ Ta taPablo xí'in taBernabé kindo ka na ñoo Antioquía. Ta naapóstol yó'o xí'in ku'a'a ní ka ñivi na kándixa taJesús, sáná'a na to'on Ndios, ta ká'an ndoso na to'on va'a xa'a taJesús noo ñivi ñoo yó'o.

To'on yó'o ká'an xa'a

ña n̄ita'vi tá'an taPablo xí'in taBernabé

³⁶ Ta saá n̄iya'a lo'o k̄ivi, ta n̄ika'an taPablo xí'in taBernabé, káchí ra saá:

—Vitin ná ndikó yó k̄o'on yó ñii ñii ñoo ñoo xa n̄iya'a yó n̄ika'an ndoso yó to'on Ndios ñoo ñivi. Ta saá kundaa ini yó án va'a yóo ñivi na kándixa taJesús —káchí taPablo xí'in taBernabé.

³⁷ Ta taBernabé kóni ra ña k̄o'on tuku taJuan Marcos xí'in na. ³⁸ Ta taPablo ñi-xiin ra k̄o'on tuku tayó'o, saá chi yichj ñoo n̄ixa'an na n̄ika'an ndoso na to'on Ndios ñoo ñivi ku'a ní ñoo, ta k̄ivi n̄ixa'an na ñoo estado Panfilia, taJuan Marcos sandakoo ra na ta ndikó ra kuano'o ra. ³⁹ Ta saá taPablo xí'in taBernabé k̄ixá'a na náa na xa'a taJuan Marcos, ta ñi-kuchiño koo yu'ú na ña k̄o'on án on k̄o'on taJuan Marcos xí'in na. Ta saá ch̄ika'an ini taBernabé xí'in taPablo ña ta'vi tá'an na. Ta saá xí'in taBernabé ku'a'an taJuan Marcos. Ta ndaa na ñii tón barco ta ku'a'an na nda ñoo isla Chipre.

⁴⁰ Ta taPablo ñakaxin ra taSilas k̄o'on ra xí'in ra. Tá on ta'an ka kee na k̄o'on na, ta ñivi na kándixa taJesús ñakutá'an na, ta n̄ika'an na xí'in Ndios xa'a ña taxi na taPablo xí'in taSilas nda'a Ndios ña chindee ra nayó'o ñoo ku'a'an na. ⁴¹ Ta saá kee na ku'a'an na, ta ku'a'an na ku'a'a ní ñoo ña ndá'vi ndaa estado Siria, ta ku'a'an na ku'a'a ní ñoo ña ndá'vi ndaa estado Cilicia. Ta ñii ñii ñoo ñoo ku'a'an na, ndato'on na xí'in ñivi na kándixa taJesús, ta n̄ika'an na to'on ña ch̄ika'an ndee ini ñivi yó'o ña ndino'o ka ini na kándixa na taJesús, ta vivii ka kundikon na yichj ra.

16

*T̄o'on yó'o ká'an ndí taTimoteo
ku'a'an ra xí'in taPablo ta xí'in taSilas*

¹ Ta saá n̄ixa'an taPablo xí'in taSilas ñoo Derbe, ta kee na ku'a'an na nda ñoo Listra. Ta ñoo yó'o táku ñii taa ñani ra Timoteo, taa ta kándixa taJesús kúu ra. Ta si'í taTimoteo yó'o kúu ñii ñajudía, ña kándixa taJesús kúu ña, ta yivá ra x̄ikuu ñii tagriego. ² Kánoo va'a ní to'on xa'a taTimoteo ñoo ndi'í ñivi na kándixa taJesús na táku ñoo Listra xí'in ñoo Iconio. ³ Ta taPablo kóni ra ndí taTimoteo k̄o'on ra xí'in na ñoo ñoo k̄o'on na. Ta taPablo x̄inj ra ndí ku'a'a ní najudío táku na ñoo kóni na k̄o'on na, ta saá x̄ani s̄inj ra ndí taTimoteo x̄inj ñó'ó kasa ndivi ra costumbre ña ñani circuncisión. Saá chi najudío yó'o x̄inj na ndí yivá taTimoteo x̄ikuu ra ñii tagriego. Tá ndi'í k̄isa ndivi taTimoteo ñayó'o, ta kee ra ku'a'an ra xí'in na. ⁴ Ta ñii ñii ñoo ñoo yá'a na ku'a'an na, ndato'on na xí'in ñivi na kándixa taJesús, ká'an na xí'in na ndasaá naapóstol xí'in ink̄a naxiku'a'a ñoo Jerusalén k̄indoo yu'ú na xa'a ña x̄inj ñó'ó kasa ndivi ñivi na on vása kúu najudío, tá kúu na ñivi na kándixa taJesús. ⁵ Ta saá ñii ñii ñoo ñoo yá'a na ku'a'an na, taPablo, taSilas ta xí'in taTimoteo, ká'an na to'on ña ch̄ika'an na ndee ini ñivi ña ndino'o ka ini na kándixa na taJesús, ña on sandakoo na yichj ra. Ta saá ñii ñii k̄ivi ku'a'a ka ñivi k̄ixá'a na kándixa na taJesús.

Ñayó'o ndát̄o'on xa'a ña n̄it̄ivi ñoo taPablo

⁶ Ta saá taPablo xí'in na náta'an xí'in ra kee na ku'a'an na, ta n̄iya'a na ñoo ño'o estado Frigia, ta n̄iya'a na ñoo ño'o estado Galacia, saá chi Níma Ndios on vása ní-taxi ña k̄o'on na ka'an ndoso na to'on Ndios ñoo ñivi na táku estado Asia. ⁷ Ta saá n̄ixa'an na ñii x̄iña ñoo ñakutá'an ño'o ña estado Misia xí'in ño'o ña estado Bitinia, ta saá kóni na k̄i'vi na ñoo estado Bitinia. Ta tuku ñi-xiin Níma Ndios taxi ña k̄i'vi na estado yó'o. ⁸ Ta saá n̄iya'a na

noq ño'q estado Misia ta ku'a'an na nda ñoo ña nani Troas, ña nákaa yatin yu'u takuii mni. ⁹ Ta saá tá kuñoó kúu ña, ta nitiivi noq taPablo ñii ta, ta estado Macedonia kúu ra, ta ñindichi ra xáku ndá'ví ra noq taPablo, káchi ra saá xí'in ra: "Ya'a ún ta kixaa ún ñoo ndi Macedonia, ta kasa ndivi ún chiño ña chindee ún ndi'i", káchi ra xí'in taPablo. ¹⁰ Ta saá xandikõn kixá'á ndi kisa ndivi ndi ña kama kee ndi ko'on ndi estado Macedonia, chi kundaa ini ndi ndi ña nitiivi noq taPablo kúu ña kóni kachí ndi Ndios tí'vi ra ndi'i ko'on ndi estado Macedonia ña ka'an ndoso ndi to'on va'a xa'a taJesús noq nivi na táku estado yó'o.

*To'on yó'o ká'an ndi ñoo Filipos
taan na taPablo xí'in taSilas ini ve'e kaa*

¹¹ Ta saá ndaa ndi tón barco, tón ku'a'an ñoo Samotracia, ta inka kivi ku'a'an ndi xí'in nó, ta nixaa tón ñoo Neápolis. ¹² Ta saá kee ndi ku'a'an xá'á ndi nda ñoo Filipos. Ñoo Filipos yó'o kúu ñii ñoo ká'no ní, ta ndaya'ví ní ka ña noq inka ñoo ña ñó'o estado Macedonia. Ta ñoo Filipos yó'o ndá'vi ndaa ña ñoo Roma. Ta nixiyo ndi ñoo yó'o lo'o kuiti kivi. ¹³ Ta saá nitiõnda kivi yii ña nákindee najudio, ta kee ndi ñoo yó'o ta ku'a'an lo'o ndi ta nixaa ndi ñii xiiña noq nákaa ñii yuta, chi yu'u yuta yó'o nákutá'an najudio xa'a ña ka'an na xí'in Ndios. Ta xa nákutá'an sava náña'a, ta nixaa ndi ta xikundõ ndi, ta kixá'á ndi ká'an ndi xí'in náña'a yó'o. ¹⁴ Ta ñii náña'a yó'o nani ná Lidia, ña kee ñoo Tiatira kúu ña, ta chiño ke'é ná kúu ña síkó ña tikõto va'a, ña color ndi'í kúu ña. NáLidia yó'o kúu ña'a ña kisa ká'no Ndios, ta Ndios chindee ra ñáy'o'ó ña va'a kundaa ini ña ndi'i to'on ña ndato'on taPablo xí'in na xa'a taJesús, ta na'ki'in va'a ña to'on yó'o, ta kãndixa ña taJesús. ¹⁵ Ta saá ñaLidia xí'in ndi'i nivi na kúu na táku ve'e ña kixá'á na kí'vi na ini takuii yuta, ña chichi na, chi vitin kúu na nivi na kãndixa taJesús. Ta saá ñaLidia ndukú ña noq ndi ña ko'on ndi xí'in ña ve'e ña, káchi ña saá:

—Tá xani sijní ndó ndi ndixa ndino'o ini i kãndixa i taJesús vitin, ta saá na'a ndó kivi ndó ta kindõo ndó ve'e i —káchi ña xí'in ndi.

Ta ñii toon xindichi ña nika'an ña xí'in ndi ña kindõo ndi ve'e ña, ta saá chjkaa ini ndi, ta ku'a'an ndi xí'in ña ve'e ña.

¹⁶ Ta ñii kivi ku'a'an tuku ndi noq nákutá'an nivi ña ka'an na xí'in Ndios, tá mií ku'a'an ndi yichi saá, nákutá'an ndi xí'in ñii ñálo'o, ñaesclava kúu ña, ta õn kúchiño sandakoo ña chiño ña kisa ndivi ña noq napatrón ña. Ñálo'o yó'o kómí ña ñii nima ndiva'a ña ndaku, ta nima yó'o táxi ña ndee ña ká'an ña xí'in nivi yukia kóni na kundaa ini na, ta ví'í ní sji'un táva napatrón ña xa'a chiño kisa ndivi ña xí'in nivi. ¹⁷ Ta ñálo'o yó'o kixá'á ña ndikõn ña sata taPablo xí'in ndi'i, na kúu na náta'an xí'in ra, ta tuku tuku ndá'yi ña ká'an ña, káchi ña saá:

—Natãa yó'o kúu na xika chiño noq Ndios, ta ta kúu taKá'no ka noq ndi'í ña yóo. Natãa yó'o ndato'on na xí'in ndó yu kúu yichi va'a xini ñó'o kundikõn ndó ña sakaku Ndios ndó'o —káchi ña, ndá'yi ña.

¹⁸ Ta ñii ñii kivi ñii kiva ke'é ña saá, ta ndikõn ña sata ndi. Ta saá taPablo, õn vá'a na'koni ini ra, ta ndikó koo ra ta nika'an ra xí'in nima ndiva'a ña kómí ñálo'o ndá'yi yó'o, káchi ra saá:

—Xí'in ndayi kivi Jesucristo ká'an i xí'in ún, kee ún ini ñálo'o yó'o —káchi taPablo xí'in ñanimã ndiva'a.

Ta saá xandikõn ke'ta ñanimã ndiva'a ini ñálo'o yó'o.

19 Ta saá n̄ivi napatrón ñálo'o yó'o kundaq̄ ini na ndí ɔn vása kúchiño tava ka na s̄i'ún xa'a chiño ke'é ñáyó'o, ta n̄isaa ní ini na. Ta t̄jin na taPablo xí'in taSilas, ta ñóo ña'á na, ña kuá'an nayó'o xí'in na n̄oq nachiño na ndóo yos̄o yé'é ve'e chiño n̄oq nákutá'an kuá'a ní n̄ivi. 20 Tá n̄ixaa na, ta k̄ixá'á na táxi na kuachi xa'a taPablo xí'in taSilas n̄oq nachiño yó'o, káchí na saá:

—Nataq̄a yó'o kúu najudío, ta sakaku na kuachi ká'no xí'in n̄ivi ñoo yó'o.

21 Saá chi sáná'a na n̄ivi ña kundikon na ink̄a yich̄i ña ɔn vása yoo yu'ú xí'in yich̄i m̄ji yó naño Roma. Ta ɔn vá'a kasa ndivi yó yich̄i ña sáná'a nataq̄a yó'o, chi ña yá'a ndoso n̄oq ndayí m̄ji yó naño Roma kúu ña —káchí na, ká'an na xí'in nachiño.

22 Ta saá ñii toon yíta n̄ivi táxi na kuachi xa'a taPablo xí'in taSilas. Ta nachiño xa'nda chiño na ña tava na tikoq̄o taSilas xí'in taPablo ta kani ña'á na xí'in nduku. 23 Ta ndi'í ña kani ní ña'á na, ta t̄jin ña'á na, ta t̄jan na ɔvi na saá ini ve'e kaq̄a. Ta n̄ika'an nachiño xí'in t̄ja ta ndiso chiño xí'in ve'e kaq̄a ña vivíi kundaq̄a ra na ña ɔn kuchiño kee na kaaku na. 24 Ta saá ta ndiso chiño xí'in ve'e kaq̄a yó'o t̄jan ra ɔvi naapóstol yó'o nda maá ini ve'e kaq̄a, ta t̄jan ra ñii ñii xa'a na ini ñii ñii yavi yiton tón ve'e ña ɔn kivi kanda na.

25 Ta saá tá tondaq̄a ma'ño ñoo, taPablo xí'in taSilas yoo na ká'an na xí'in Ndios ta xíta na yaa ña kisa ká'no na ra. Ta ink̄a n̄ivi na ñó'o ini ve'e kaq̄a yó'o, x̄inj̄ so'o na ña xíta taPablo xí'in taSilas. 26 Ta saá ñii kama ndeé ní k̄ixá'á táan, ñii kánda n̄ino xa'a n̄ama ve'e kaq̄a. Ta xí'in ña táan yó'o, n̄an̄ona m̄ji yé'é ve'e kaq̄a, ta n̄indaɔxin ndi'í kaq̄a ña nó'ni ñii ñii n̄ivi na ñó'o ini ve'e kaq̄a yó'o. 27 Ta saá nakáxin ini ta ndiso chiño xí'in ve'e kaq̄a, ta n̄akoto ra ndí n̄an̄ona ndi'í tón yé'é ve'e kaq̄a, ta x̄ani s̄inj̄ ra ndí kuá'an ndik̄a ndi'í napreso na ñó'o ini ve'e kaq̄a. Ta kundaq̄a ini ra ndí taká'no n̄oq ra saxo'vi ní ña'á ra xa'a ña n̄ikaaku ndi'í na ñó'o ini ve'e kaq̄a, ta saá k̄ixá'á ra yí'ví ní ra n̄oq ña xo'vi ra. Ta saá t̄ava ra espada ra ña ka'ni xí'in m̄ji ra. 28 Ta taPablo xí'in ndi'í ndeé ra, n̄ika'an ra xí'in ta ndiso chiño xí'in ve'e kaq̄a, káchí ra saá:

—ɔn satakué'e xí'in m̄ji ún chi ndi'í ndi'í ñó'o ka ndi'í ini ve'e kaq̄a yó'o. Nda ñii ndi'í ɔn vása ní-kee kuá'an ndik̄a ndi'í —káchí taPablo xí'in ra.

29 Ta saá ta ndiso chiño xí'in ve'e kaq̄a n̄ika'an ra ndukú ra ño'o yé'e ña tón ña koto ra, ta xí'in ño'o yó'o x̄ino ra n̄ik̄'vi ra ini ve'e kaq̄a. Ta saá ñii kisin ra, chi yí'ví ní ra, ta x̄ikuxítí ra ta n̄itondaa ta'ya ra yatin n̄oq yoo xa'a taPablo xí'in taSilas. 30 Ta saá nakundichi ra, ta t̄ava ra taPablo xí'in taSilas, ta kuá'an na xí'in ra ke'e, ta n̄ika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndó'ó tata, ka'an ndó xí'in j̄, ɔyu kúu ña x̄inj̄ ñó'ó ke'é j̄ xa'a ña sakaku Ndios yí'j̄?

31 Ta ndakuijn taPablo n̄ika'an ra, káchí ra saá:

—Kandixa ún Jesucristo, T̄aa taKá'no n̄oq yó, ta saá sakaku Ndios yó'ó, ta sakaku ra ndi'í nave'e ún —káchí ra xí'in ra.

32 Ta saá taPablo xí'in taSilas n̄ika'an na to'on Ndios xí'in ta ndiso chiño xí'in ve'e kaq̄a, ta xí'in ndi'í n̄ivi na táku ve'e ra. 33 Ta m̄ji ñoo saá ta ndiso chiño xí'in ve'e kaq̄a, ndukú ra n̄ika'an ra xí'in taPablo ta xí'in taSilas, ña ko'ɔn na xí'in ra n̄oq yoo takuii ña nakata ra n̄oq takué'e na. Ta ndi'í ke'é ra saá, ta t̄ja ta ndiso chiño xí'in ve'e kaq̄a, ta xí'in ndi'í n̄ivi na táku ve'e ra, ch̄ichi na chi vitin k̄andixa na Ndios. 34 Ta saá ta ndiso chiño xí'in ve'e kaq̄a ndukú ra n̄oq taPablo xí'in taSilas ña ndikó na ko'ɔn na xí'in ra ve'e ra. Tá k̄ixaa na, ta t̄axi ra ña kuxu na. Ta kúsij̄ ní ini tayó'o, ta kúsij̄ ní ini ndi'í n̄ivi na táku ve'e ra, chi vitin xa k̄andixa na Ndios.

³⁵ Ta nɪtʲi inka kʲiʲ, ta nachiño tʲiʲvʲi na sava napoliciá ña kaʻan na xʲiʲn tʲa tʲa ndiso chiño xʲiʲn ve'e kaʻa xaʻa ña saña ra tʲaPablo xʲiʲn tʲaSilas koʻon ndíkʲa na. ³⁶ Ta saá tʲa ndiso chiño xʲiʲn ve'e kaʻa yó'o nʲikaʻan ra xʲiʲn tʲaPablo, káchʲi ra saá:

—Nachiño nʲikaʻan na xʲiʲn i ndí xʲiʲn ñó'ó saña i ndó'ó vitin ña koʻon ndíkʲa ndó. Ta vitin va'a kee ndó koʻon ndíkʲa ndó, ta ná taxi Ndios ña koo ñava'a ini ndó —káchʲi tʲayó'o xʲiʲn naapóstol.

³⁷ Ta ndakuijn tʲaPablo nʲikaʻan ra, káchʲi ra saá:

—On kʲiʲi kee ndʲi saá kuiti, chi on koó ñandaa ní-ke'é nachiño xʲiʲn ndʲi, saá chi ñaño Roma kúu ndʲi. Ta nachiño ñoo yó'o nʲya'a ndoso na ndayʲi ña káchʲi on kʲiʲi saxoʻvʲi na nʲiʲi na kúu ñaño Roma, tá on tʲaʻán koʻon na noq tʲajuez ña kasa ndaa ra xaʻa kuachi na. Ta nachiño yó'o on vása ní-kisa tʲo'ó na ndayʲi yó'o, chi kama ní si'na kañi na ndʲi'j noq xʲiʲn kuʻa ní nʲiʲi, ta tʲaan na ndʲi'j ini ve'e kaʻa. Ta vitin kóni na saña se'é na ndʲi'j, ta on vá'a ke'é na saá, chi nʲi-kisa ndivi na ñandaa xʲiʲn ndʲi. Ta vitin kundati ndʲi nda ná kixaa mʲi nachiño ña saña na ndʲi'j koʻon ndíkʲa ndʲi —káchʲi tʲaPablo xʲiʲn tʲa tʲa ndiso chiño xʲiʲn ve'e kaʻa.

³⁸ Ta saá napoliciá ndíkó na kuʻan na ndatoʻon na toʻon tʲaPablo xʲiʲn nachiño. Ta kʲiʲi kúndaʲa ini nachiño yó'o ndí tʲaPablo xʲiʲn tʲaSilas kúu na ñaño Roma, ta nʲyʲi'vʲi ní na. ³⁹ Ta saá ñakuita nachiño kuʻan na, ta nʲxaa na noq yóo naapóstol, ta xaʻku ndá'vʲi na noq nayó'o, ta ndukú na ña kasa ká'no ini na xaʻa ña nʲxoʻvʲi na. Ta saá nachiño tʲava na tʲaPablo xʲiʲn tʲaSilas ve'e kaʻa, ta xaʻku ndá'vʲi na noq na ña kee na sandakoo na ñoo yó'o. ⁴⁰ Ta saá kee tʲaPablo xʲiʲn tʲaSilas ve'e kaʻa, ta kuʻan na, ta nʲxaa na ve'e ñáLidia ña nákaa mʲi ñoo yó'o. Ta ve'e yó'o ñakutá'an na xʲiʲn inka nʲiʲi na kándixa tʲaJesús, ta tʲaPablo xʲiʲn tʲaSilas nʲikaʻan na toʻon ña chʲikaa na ndee ini nayó'o. Ta saá kee naapóstol yó'o kuʻan na inka xiiiña.

17

Ñayó'o káʻan xaʻa yu kúu ña ndoʻo tʲaPablo xʲiʲn tʲaSilas ñoo Tesalónica

¹ Ta saá tʲaPablo xʲiʲn tʲaSilas nʲya'a na ñoo Anfípolis ta nʲya'a na ñoo Apolonia, ta saá nʲxaa na ñoo Tesalónica noq yóo ñii ve'e ñoʻo sinagoga noq nákutá'an najudío ña sakuá'a na toʻon Ndios. ² Ta ndatán ké'é tʲaPablo ndí'i saá kʲiʲi yʲi ña nákindée najudío, nʲxaaʻan ra nʲkʲi'vi ra ini ve'e ñoʻo sinagoga. Ta saá ñii ñii kʲiʲi yʲi ña unʲi semana, tʲaPablo nʲkʲi'vi ra ndatoʻon ra xʲiʲn nʲiʲi na ñakutá'an ve'e ñoʻo yó'o, saná'a káxʲin ra na xaʻa toʻon Ndios ña nʲtaa na xʲina'á. ³ TʲaPablo ñandaxin ra toʻon Ndios yó'o noq na, káchʲi ra saá:

—Toʻon Ndios ña nʲtaa naprofeta xʲina'á, káchʲi ña xaʻa tʲa tʲa kúu Cristo, tʲa tʲi'vʲi Ndios ña sakaʻu ra nʲiʲi. Ta naprofeta yó'o káʻan káxʲin na ndí tʲa tʲa kúu Cristo xʲiʲn ñó'ó kʲiʲi ra, ta saá natakú ra. Ta vitin yʲi'j káʻan ndoso i noq ndó ndí tʲaJesús, tʲa tʲa ndatoʻon i xʲiʲn ndó xaʻa, ndixa kúu ra Cristo, tʲa tʲa xʲindati yó ña tʲi'vʲi Ndios kixaa ra ñoyívi —káchʲi tʲaPablo xʲiʲn nʲiʲi yó'o na kúu na nákutá'an ve'e ñoʻo sinagoga.

⁴ Ta sava najudío na xʲiʲn soʻo yó'o, kándixa na toʻon ña ndatoʻon tʲaPablo xʲiʲn na xaʻa tʲaJesús, ta kʲixá'a na ndíkʲon na yichʲi tʲaJesús ñii káchʲi xʲiʲn tʲaPablo ta xʲiʲn tʲaSilas. Ta kuʻa ní nagriego na xa kisa toʻó Ndios, kándixa na toʻon ña nʲikaʻan tʲaPablo xaʻa tʲaJesús, ta kʲixá'a na ndíkʲon na yichʲi ra. Ta kuʻa ní náña'a ná kúu ná ndiso chiño xʲiʲn chiño ná'no ñoo yó'o, kándixa ná tʲaJesús ta kʲixá'a ná ndíkʲon ná yichʲi ra. ⁵ Ta sava najudío na

nj-xiin kandixa taJesús, kixá'á na kisa kuini na xini na taPablo xí'in taSilas. Najudío yó'o nakaya na sava nataa na kúu navago na on vá'a, ta chu'u na nayó'o ña sasaá na ini nivi xa'á ña sakaku na kuachi ká'no ñoo yó'o. Ta ñii síso ndá'yi nataa yó'o kixaa na ve'e taJasón nándukú na taPablo xí'in taSilas, chi kóni na tiin ña'á na ta tava ña'á na ña kuño na naapóstol yó'o ñoo nivi na kúu na sáa ini xini ña'á. ⁶ Ta nj-naní' na taPablo ni taSilas, ta saá tjin na taJasón xí'in inká nivi na kándixa taJesús, ta tava na nayó'o, ta ñoo ña'á na ñoo nachifño ñoo yó'o. Ta saá nataa on vá'a yó'o njka'an na xí'in nachifño, káchí na saá:

—Nayó'o kúu na xa sakaku kuachi ndi'i saá ñoo ñoyívi yó'o. Ta vitin kixaa na ñoo yó'o. ⁷ Ta taJasón yó'o va'a nakí'in ra na, ta taxi ra ña kındoo na ve'e ra. Ta taJasón xí'in ndi'i na náta'an xí'in ra ndiso na kuachi chi yá'a ndoso na ñoo ndayí tarey César, taká'no ñoo yó, chi nayó'o káchí na ndí yóo inká rey ta kúu taJesús, ta taká'no ñoo na —káchí nataa on vá'a yó'o, táxi na kuachi xa'á taJasón ta xa'á na náta'an xí'in ra.

⁸ Ta saá, xa'á ña xini so'o na to'on yó'o, kixá'á ndi'í ní ini nachifño ta ñii kiva saá ndi'í ní ini nivi ñoo yó'o. ⁹ Ta saá nachifño xa'nda chiño na ñoo taJasón ta ñoo na náta'an xí'in ra, ña cha'vi na s'ún xa'á ña ko'on ndika na. Ta ndi'í cha'vi na s'ún yó'o, ta saá ku'a'an ndika na.

*T'o'on yó'o ká'an ña taPablo xí'in taSilas
njka'an ndoso na to'on Ndios ñoo nivi ñoo Berea*

¹⁰ Ta saá ta xa ñoo kúu ña, ta nivi na kándixa taJesús ti'vi na taPablo xí'in taSilas ku'a'an na ñoo Berea. Tá njxaa na ñoo yó'o, ta njkivi na ini ve'e ñoo sinagoga ñoo nákutá'an najudío. ¹¹ Ta nivi ñaño Berea yó'o kúu nivi na to'o ní ka ini ñoo nivi ñaño Tesalónica. Saá chi kúsi ní ini na xini so'o na to'on ña ndato'on taPablo xí'in na. Ta ndi'í saá kivi sakuá'á na to'on Ndios ña ñataa na xina'á, ta vivi ká'vi na to'on Ndios yó'o xa'á ña kundaa ini na án ñandaa kúu ña ndato'on taPablo xí'in na. ¹² Ta saá ku'a'á ní najudío xí'in nagriego kandixa na taJesús, ta njkivi na yichi ra. Sava nagriego yó'o kúu náña'a ná kómí chiño ná'no ñoo yó'o, ta saá tuku ku'a'á ní nataa griego kandixa na taJesús ta njkivi na yichi ra. ¹³ Ta sava najudío na táku ñoo Tesalónica xini so'o na ndí taPablo yóo ra ñoo Berea sáná'a ra to'on Ndios. Ta saá kee na ku'a'an na, ta njxaa na ñoo Berea yó'o, ta kixá'á na sasaá na ini nivi, xa'á ña sakaku na kuachi ká'no. ¹⁴ Ta saá ni, nivi na kándixa taJesús kama ti'vi na taPablo ku'a'an ra yu'u takuí mjni. Ta njndoo taSilas xí'in taTimoteo ñoo Berea. ¹⁵ Ta nivi na ku'a'an xí'in taPablo, njxaa na xí'in ra ñoo Atenas. Ta saá taPablo njka'an ra xí'in nayó'o, káchí ra saá:

—Yachi ní ti'vi ndó taSilas xí'in taTimoteo kixaa na ñoo j —káchí ra xí'in na.

Ta saá nivi yó'o sandakoo na taPablo ñoo Atenas, ta ndikó na kuano'o na.

T'o'on yó'o ká'an xa'q ña ke'é taPablo ñoo Atenas

¹⁶ Tá ndátí ka taPablo ña kixaa taSilas xí'in taTimoteo ñoo yóo ra ñoo Atenas, ta saá kee ra ku'a'an xa'á ra, xito nda'yá ra ndasaá yóo ñoo Atenas yó'o, ta kúchuchú ní ini ra, chi xini ra ku'a'á ní xiña yita ñaidolo, ña kúu ndios vatá ña kisa to'o nivi ñoo yó'o. ¹⁷ Ta saá taPablo ku'a'an ra, ta njkivi na ini ve'e ñoo sinagoga, ta ká'an ra xí'in nivi nakutá'an yó'o, na kúu najudío xí'in inká nivi na kisa to'o Ndios vará on sivi najudío kúu

na. Ta ñii ñii kivi xá'an taPablo ñii yoso ndika nqo yoo ñakía'vi, chi yó'o nákutá'an kuá'a ní nivi, ta taPablo ndato'on ra xí'in nivi yó'o, ká'an ra xí'in na xa'a taJesús. ¹⁸ Sava nivi na nakutá'an yó'o ndikqon na yichí ña sáná'a naepicúreos, ta sava nivi na nakutá'an yó'o ndikqon na inká yichí ña sáná'a naestoicos.* Ta nivi na ndikqon ñii ñii yichí yó'o xinj so'o na to'on taPablo, ta nika'an na xa'a ra, káchí na saá:

—¿Yu kúu ña kóni kachí tayó'o? Kuá'a ní to'on vichí kuiti ká'an ra —káchí na, ká'an na xa'a taPablo.

Ta inká na nika'an na, káchí na saá:

—Tayó'o ká'an ra xa'a inká nandios na ñoo xíyo —káchí na, ká'an na.

Saá chi xinj so'o na taPablo ká'an ra xa'a taJesús, ta ká'an ra xa'a ña natakú nivi na nixi'i. ¹⁹ Ta saá nika'an na xí'in taPablo ko'on ra xí'in na ñii xiiña nqo nani Areópago nqo nákutá'an ndi'i nachiño ñoo yó'o. Ta saá kuá'an ra xí'in na, ta nixa'a na. Ta nika'an nachiño xí'in taPablo, káchí na saá:

—Kóni ndi kundaa ini ndi yo xa'a ká'an ña ndato'on ún sáná'a ún nqo ndi. ²⁰ Saá chi sava to'on ña ká'an ún ndatán yoo to'on xa'a ña yo'vi ní kundaa ini ndi, saá yoo ña nqo ndi. Ta vitin ndúkú ndi nqo ún, ña kasa ndaa ún xa'a to'on ká'an ún —káchí nachiño xí'in taPablo.

²¹ (Káchí na saá, chi ndi'i nivi na táku ñoo Atenas yó'o kúsiy ní ini na xinj so'o na xa'a ndi'i ña xa'a, ta ñii ñii kivi ndato'on xí'in tá'an na ndasaá kuiti xa'a ña xa'a xinj so'o na.)

²² Ta saá nakundichi taPablo nqo nivi yó'o, ta ká'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndó'ó nataq na táku ñoo Atenas, kundaa ini ndi nivi na to'ó ini kúu ndó'ó, chi xinj kuá'a ní ndios ña kisa to'ó ndó. ²³ Saá chi kivi kee j nixa'an j xito nda'yá j ña yoo ñoo yó'o, ta saá xinj kuá'a ní xiiña nqo kisa to'ó ndó kuá'a ní ndios mji ndó. Ta xinj ñii naja yij nqo nika'yi to'on ña káchí saá: “Ñayó'o yoo ña xa'a ña kisa to'ó yó ñii Ndios ña qn vása xinj yó”, káchí to'on ña nika'yi nqo naja yij yó'o. Ta vitin ndato'on j xí'in ndó xa'a mji Ndios yó'o, taq ta kisa to'ó ndó, vará qn vása xinj ndó ra.

²⁴ 'Ndios yó'o kúu taq ta kisa va'a ñoyivi yó'o ta kisa va'a ra ndi'i nivi xí'in ndi'i ña yoo ñoyivi yó'o. Ta mji ra kúu ta xá'nda chiño nqo ndi'i ña yoo ñoyivi yó'o xí'in ndi'i ña yoo ñoyivi njno, ta qn vása kuiti táku ra ini ve'e ñq'o ña kisa va'a nivi. ²⁵ Ta Ndios yó'o nda lo'o qn vása xinj ñó'ó ra ña taxi nivi nda'a ra, chi ñii laá mji ra kúu taq ta kisa va'a ndi'i ña yoo. Ta mji ra táxi ndee ña kutaku yó, ta táxi ra taqhi ña násita yó táku yó, ta táxi ra ndi'i inká ña xinj ñó'ó yó nda'a yó.

²⁶ 'Mji Ndios yó'o kisa va'a ra taq ta kúu tanqó ta saá kisa va'a ra ñásí'í tayó'o, ta saá xikoo sa'ya na, ta nija'a kuá'a ní kujya, ta saá nixina ndi'i saá nqo nivi ñoyivi yó'o. Ta saá kundaa ini yó ndi ndi'i nivi kómí na ñii laá yivá si'í. Ta Ndios chitóni ra ña kutaku nivi ndi'i saá xiiña ñoyivi yó'o, ta chitóni ra ama kutaku ñii ñii nivi, ta chitóni ra nda xiiña kutaku na, ta chitóni ra nda mí xa'a ñii ñii xá'ño nqo ño'o ñoo na. ²⁷ Saá ke'é Ndios xa'a ña kóni ra ndi nivi nandukú na ra, vará ndatán yo'vi ní ndó'o ñii taq ta kuá'a nani'i ra ña xinj ñó'ó ra, saá yo'vi ní kundeé nivi nani'i na Ndios. Vará yo'vi ní nani'i yó Ndios, ta Ndios yatin ní yoo ra xí'in yó. ²⁸ Saá chi

* **17:18** Ta qvi yichí yó'o sáná'a ña ndi qn ko'ó ñii laá Ndios ndino'o, taq ta xá'nda chiño nqo ñoyivi.

tixin ndee Ndios táku yó, ta tixin ndee Ndios xíka yó, ta tixin ndee Ndios yóo yó. Ta sava natá'an mji ndó, na kúu nivi na ndíchi sijní, nítáa na tó'on ña yóo yu'ú xí'in tó'on yó'o, saá chi tó'on nítáa na káchí ña saá: "Ndi'i nivi kúu sa'ya Ndios", káchí na. ²⁹ Ta ndixa Ndios kúu Yivá ndi'i nivi. Ta xa'a ñayó'o kúndaq ini yó ndí Ndios on vása yóo ra ndatán yóo ñii ñaimagen án ñaidolo ña kisa va'a nivi xí'in kaa án xí'in yiton án xí'in yu. ³⁰ Kuyá xina'á Ndios kúndeé ini ra noq ñanaa nijyo ini nivi, chi on vása kúndaq ini na ñandaq xa'a ra. Ta vitin xá'nda chiño ra noq ndi'i nivi na táku ndi'i saá xiiña ñoyivi yó'o ña ná nandikó ini na ta sandakoo na yichí on vá'a ta kivi na ko'on na yichí ña ndaq. ³¹ Saá chi Ndios xa nakaxin ra Sa'ya ra ta Jesús ña kasa nani ra xa'a kuachi ndi'i nivi xí'in ñandaq. Ta Ndios xa kisa ndaq ra noq yó ndí ndixa kundivi ñayó'o, chi xa sanataku ra ta Jesús, ta xikuu ta nixi'i —káchí ta Pablo, ndátó'on ra xí'in na.

³² Tá xini so'o na tó'on nika'an ta Pablo xa'a ñii ta nixi'i ta nataku ra, ta sava na xáku ndaa na ta Pablo, ta inká na ká'an na, káchí na saá:

—Xa va'a, saá ná koo ña vitin, ta inká kivi kixi ún ndató'on ún xí'in ndi —káchí na xí'in ta Pablo.

³³ Ta saá kee ta Pablo noq nachiño yó'o ta ku'a'an ra. ³⁴ Ta sava nivi na ndóo xí'in nachiño yó'o nakuita na ku'a'an na satá ta Pablo, ta nayó'o ndu na nivi na kándixa ta Jesús. Ñii tayó'o ta kándixa ta Jesús naní ra Dionisio, ta tayó'o kúu tatá'an nachiño ñoo Atenas yó'o.† Ta saá tuku ñii ña'a naní ña Damaris, xí'in inká nivi naño yó'o kándixa na ta Jesús.

18

To'on yó'o ká'an ña yu kúu ña ke'é ta Pablo ñoo Corinto

¹ Ta ndi'i niva'a ñayó'o, ta saá kee ta Pablo ñoo Atenas, ta ku'a'an ra ta nixaq na ñoo Corinto. ² Ta saá nakutá'an ra xí'in ñii ta kándixa Jesucristo, tajudio kúu ra, ta naní ra Aquila. Ta ta kaku ñoo Ponto kúu ra, ta sakán kee ra ñoo Roma xí'in ñási'í ra ña Priscila ta kixaq na ñoo Corinto. Saá chi tayer César Claudio xa xa'nda chiño ra ña kee ndi'i najudio na táku ñoo Roma. ³ Ta saá nixa'an ta Pablo ve'e ta Aquila xí'in ñási'í ra ña Priscila, ta nijyo yu'ú ra xí'in na ña kindo ra ve'e na, chi mji chiño kisa ndivi na kúu chiño ña xini ta Pablo ke'é ra. Ta chiño yó'o kúu ña kisa va'a na ve'e mandiado. Ta saá ñii káchí kisa chiño na, ta xí'in chiño yó'o táva na lo'o si'ún ña xini ñó'o xixi na. ⁴ Ta saá ndi'i kivi yji ña nákindée najudio, ta Pablo xá'an ra ve'e ño'o sinagoga, ta ndátó'on ra xí'in najudio ta xí'in nagriego, ta kisa ndaq ra tó'on va'a xa'a ta Jesús noq na, ta chikaa ra ndee ña noo ini na, ta kándixa na ta Jesús.

⁵ Ta saá ta Silas xí'in ta Timoteo kee na ñoo estado Macedonia ta ku'a'an na ta nixaq na noq ta Pablo ñoo Corinto. Ta saá ta Pablo sandakoo ra chiño ña kisa va'a ra ve'e mandiado, ta taxi xí'in mji ra ña ká'an ndoso ra tó'on Ndios noq nivi. Ta saá ñii ñii kivi ku'a'an ra ká'an ra xí'in najudio, ndátó'on ra ndí ta Jesús kúu Cristo, ta ta xindati na ña ti'vi Ndios kixaq ra sakaku ra na. ⁶ Ta nivi yó'o, tá xini so'o na ña ndátó'on ta Pablo xí'in na, ta kixá'a na sasaq na ini mji na, ta nakuita na ká'an ndiva'a na xí'in ra. Ta saá ta Pablo ta va ra capa ra, ta sakisin ra ña koyo yáka ña, ta nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

† 17:34 Ta nivi na kúu nachiño ñoo Atenas naní na Areópago, saá chi xiiña noq nákutá'an nachiño yó'o naní ña Areópago.

—Ta vitin, xa'a ña ni-xiin ndó konj so'o ndó to'on ña ndato'onj xi'in ndó, ndó'ó kúu nivi na ndiso kuachi noo Ndios. Ta yi'i on vása ndiso ka j kuachi xa'a ña saxo'vi Ndios ndó'ó kivi vaxi. Ta vitin tãnda ndi'i kivi vaxi, ko'on j ka'an ndoso j to'on Ndios noo nivi na on vása kúu najudío —kachi taPablo xi'in na.

⁷ Ta saá kee taPablo ve'e ño'o sinagoga ta ku'a'an ra ve'e ñii ta ta nani Justo, ña yóo yatin siin ve'e ño'o sinagoga yó'o. Ta taJusto yó'o kúu ra ñii tagriego, ta ta kisa to'ó Ndios kúu ra. ⁸ Yóo inkã ta ta xa'nda chiño noo na ve'e ño'o sinagoga yó'o, ta tayó'o nani ra Crispo. Ta taCrispo yó'o xi'in ndi'i nave'e ra xini so'o na to'on ña nika'an taPablo ta kandixa ndi'i na tãjesús. Ta ñii ki'va saá ku'a'a ní ka nivi nañoo Corinto yó'o xini so'o na ña ndato'on taPablo, ta kandixa na taJesús, ta saá chichi na. ⁹ Ta saá nija'a lo'o, ta ñii ñoo tá kisin taPablo, ta nitivi taJesús noo ra, ta nika'an ra xi'in taPablo, kachi ra saá:

—On kuyi'vi ún, ta on sandakoo ún ka'an ndoso ún to'onj noo nivi. ¹⁰ Saá chi yi'i yóo j xi'in ún. Nda ñii nivi on sataku'e'e na yó'ó, chi yóo ku'a'a ní nivi na ndikon yi'i ñoo yó'o —kachi taJesús xi'in taPablo kivi nitivi ra noo ra.

¹¹ Ta saá njndoo taPablo ñoo Corinto ñii kuyã sava, ta sáná'a ra nivi ñoo yó'o to'on Ndios.

¹² Ta ñoo Corinto yó'o kúu ñoo ká'no ña ndá'vi ndaa estado Acaya. Ta kivi ñii ta ta nani Galión kúu tagobrador ta xa'nda chiño ra noo nivi na ñku ñoo estado Acaya yó'o, ta ñii kivi nakutá'an sava najudío, ta tin na taPablo, ta ku'a'an ra xi'in na ve'e chiño ká'no noo yóo tagobrador.

¹³ Ta noo tagobrador Galión yó'o, taxi na kuachi xa'a taPablo, nika'an na, kachi na saá:

—Tayó'o kúu ta chá'u nivi ña ya'a ndoso na ndayi ndi, chi kachi ra ndi on vása va'a kasa to'ó nivi Ndios ñii ki'va ndatan yóo ña xa'nda chiño naxi sikuá ndi xina'a —kachi na xi'in tagobrador.

¹⁴ Ta taPablo kóni ra ndakuijn ra ka'an ra, ta ni-kuchiño, chi kama ndakuijn tagobrador Galión, nika'an ra xi'in najudío, kachi ra saá xi'in na:

—Ta ndó'ó, táná taxi ndó ñii kuachi ndeé ní xa'a ra, án kuachi ká'no ní kúu ñku, ta saá ndixa konj so'o j ña ka'an ndó, ta kasa nani j xa'a kuachi ra. ¹⁵ Ta ñayó'o on sivi kuachi xa'a gobierno Roma kúu ña, chi kuiti náa ndó xa'a to'on, ta xa'a kivi nivi, ta xa'a ndayi mji ndó najudío. Ta yi'i on kivi kasa nani j xa'a kuachi yó'o, saá chi kuachi mji ndó kúu ña, ta mji ndó xini ñó'ó kasa nani ndó ña —kachi taGalión xi'in najudío.

¹⁶ Ta saá taGalión xa'nda chiño ra ña tava na ndi'i nivi yó'o ndã ke'e. ¹⁷ Ta saá kee na ku'a'an na ke'e ve'e chiño ká'no, ta xandikon tin na ñii tajudío nani ra Sóstenes, ta ta xa'nda chiño noo na ve'e ño'o sinagoga kúu ra, ta kixá'a na kani ní na ra. Ta tagobrador xini ra ndi'i ña ké'e nayó'o, ta ndã lo'o ni-ndi'i ini ra xa'a ña ké'e na.

¹⁸ Ta saá taPablo kindoo ra, nixiyo ra ku'a'a ní ka kivi ñoo Corinto yó'o xi'in nivi na kãndixa taJesús. Ta saá kixaa ñii kivi, ta njndayi ra nayó'o, chi kóni ra ko'on ra estado Siria. Ta ñãPriscila xi'in taAquila, nayó'o ko'on na xi'in ra ndã ñoo estado Siria. Ta si'na ka, tá on ta'an ko'on na, ta nixiyo taPablo ñoo Cencrea, ta ñoo yó'o taPablo nixatã ra yisi sijn ra, chi saá ké'e najudío kivi sandi'i na kisa ndivi na ñii chiño ña kindoo na xi'in Ndios.

¹⁹ Ta saá ndã na tón barco, ta ku'a'an na ta nixaã na ñoo Éfeso, ta ñoo

yó'o n̄t̄a'v̄i tá'an na, chi ñoo yó'o n̄nd̄oq̄o ñáPriscila xí'in t̄aAquila. Ta saá t̄aPablo n̄aki'in ra kūa'ān ra ta n̄ik̄i'vi ra ini ve'e ño'o sinagoga ñoo Éfeso yó'o, ta ká'ān tá'an ra xí'in najudío. Ta t̄aPablo nd̄ato'on káxín ra xí'in na xa'ā t̄aJesús. ²⁰ Ta nayó'o nd̄ukú na noq̄o ra ña kind̄oq̄o na'á k̄a ra xí'in na, ta n̄i-xiín ra kind̄oq̄o k̄a ra, ²¹ ta n̄nd̄ayi ra na, káchí ra saá xí'in na:

—Xín̄i ñó'ó k̄o'ōn̄ j̄ ñoo Jerusalén ña koo j̄ vik̄o ká'no ña v̄axi. Ta saá ni, tá kóni Ndios, ta ink̄a k̄iv̄i ndik̄o'j̄ koto j̄ ndó'ó —káchí ra xí'in na.

Ta saá nd̄aa ra tón barco ñoo Éfeso, ta kee ra kūa'ān ra xí'in barco nd̄a ñoo Cesarea.

T̄o'on yó'o ká'ān ndí t̄aPablo k̄ixaa ra ñoo Antioquía

²² Tá n̄ixaa ra, ta kee ra n̄ixaa'ān ra nd̄a ñoo Jerusalén xa'ā ña ch̄indee ra n̄ivi na kándixa t̄aJesús na táku ñoo yó'o. Ta saá kee ra kūa'ān ra nd̄a ñoo Antioquía, ña ndá'vi ndaa estado Siria, ta n̄ix̄iyo ra ñoo yó'o lo'o kuiti k̄iv̄i. ²³ Ta saá kee ra kūa'ān ra, ta n̄ixaa ra kūa'ā ní ñoo ña ndá'vi ndaa estado Galacia ta kūa'ā ní ñoo ña ndá'vi ndaa estado Frigia. Ta ñii ñii ñoo noq̄o x̄aa ra, ta ká'ān ra t̄o'on ña ch̄ikaa ndee ini n̄ivi na kándixa t̄aJesús, ña vivíi k̄a kundik̄on na yich̄i t̄aJesús.

T̄o'on yó'o ká'ān xa'ā ñii t̄a t̄a n̄ani Apolos

ká'ān ndoso ra t̄o'on va'a xa'ā t̄aJesús noq̄o n̄ivi nañoo Éfeso

²⁴ Tá xika t̄aPablo ñoo ña ñó'o ink̄a xiiña, ta ñoo Éfeso yó'o k̄ixaa ñii t̄a t̄a n̄ani Apolos, ta t̄ajudío kúu ra, ta k̄aku ra ñii ñoo ña n̄ani Alejandría. Ta ñii t̄a t̄a ti'va ní ndát̄o'on xí'in n̄ivi kúu ra, ta xa ká'vi ní ra t̄o'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á. ²⁵ Ta t̄aApolos yó'o xa s̄akuá'á va'a ra ña saná'a n̄ivi noq̄o ra xa'ā yich̄i t̄aJesús, ta xí'in ña ndino'o ní ini ra ndát̄o'on ra xí'in n̄ivi. Vará ndasaá kuiti x̄in̄i ra t̄o'on Ndios ña saná'a t̄aJuan t̄a x̄ikuu t̄a t̄a s̄akuchu n̄ivi, ta t̄aApolos yó'o saná'a káxín ra n̄ivi t̄o'on ña nd̄aa xa'ā t̄aJesús. ²⁶ Ta nd̄a lo'o ōn v̄asa yí'v̄i t̄aApolos ká'ān ndoso ra t̄o'on Ndios noq̄o n̄ivi na nákutá'an ve'e ño'o sinagoga. Ta ñáPriscila xí'in t̄aAquila x̄in̄i sq'o na t̄o'on ña ká'ān t̄aApolos saná'a ra n̄ivi, ta saá k̄ana na t̄aApolos, ta n̄ixaa'ān ra xí'in na noq̄o ōn k̄o'ó n̄ivi, ta nd̄ato'on káxín na xí'in ra ña kund̄aa va'a k̄a ini ra xa'ā yich̄i Ndios. ²⁷ Ta saá t̄aApolos ch̄ikaa ini ra k̄o'ōn ra ña kasa ndivi ra chiño Ndios ñoo estado Acaya, ta n̄ivi na kándixa t̄aJesús na táku ñoo Éfeso ch̄ikaa na ndee ini ra k̄o'ōn ra kasa ndivi ra chiño yó'o. Ta saá n̄itaa na ñii tutu ña kuni'i ra k̄o'ōn ra. Ta xí'in tutu yó'o ká'ān na xáku ndá'vi na noq̄o n̄ivi na kándixa t̄aJesús na táku ñoo estado Acaya ña vivíi naki'in na t̄aApolos yó'o. Ta saá kee t̄aApolos, kūa'ān ra ta n̄ixaa ra ñoo estado Acaya, ta k̄isa ndivi ra chiño ña va'a ní ch̄indee n̄ivi na xa k̄andixa t̄aJesús. Ta n̄ivi yó'o xa k̄andixa na t̄aJesús, chi Ndios xí'in ñava'a ini ra t̄axi ra ña k̄andixa na t̄o'on ñava'a xa'ā t̄aJesús. ²⁸ Ta nd̄ato'on t̄aApolos, n̄ika'ān káxín ra xí'in najudío ndí t̄o'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á kisa nd̄aa ña ndí t̄aJesús kúu Cristo, t̄a t̄a ti'v̄i Ndios sakaku ra n̄ivi. Vará sava najudío ōn v̄asa yóo yu'ú na xí'in ra, ta káxín ní nd̄ato'on t̄aApolos t̄o'on nd̄aa xa'ā t̄aJesús xí'in na, ta najudío yó'o ōn v̄asa ní-naní na t̄o'on ña ndakuijn na yu'ú ra.

¹ Kivj yoo ka taApolos ñoo Corinto, ta saá taPablo xika ra kuá'an ra yichj ña yá'a noq yoo kuá'a ní yuky, ta saá ñixaá ra ñoo Éfeso, noq ñakutá'an ra xí'in sava ñivi na ndíkõn yichj taJesus. ² Ta saá taPablo ñindaka to'on ra na, káchí ra saá:

—¿Án ñaki'in ndó Nímá Ndios kivj kãndixa ndó taJesus?

Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Ni õn ta'án konj so'o ndj tá yoo Nímá Ndios —káchí na.

³ Ta taPablo ñika'an ra xí'in na:

—Ta saá, ¿yo ndayí kúu ña chjchi ndó? —káchí ra.

Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Ndatán yoo ña saná'a taJuan, saá chjchi ndj —káchí na xí'in taPablo.

⁴ Ta ñika'an taPablo xí'in na, káchí ra saá:

—Ndixa taJuan sakuchu ra ñivi xa'a ña ñandikó ini na ta sandakoo na ña õn vá'a ké'é na. Ta saá ni, taJuan ndato'on ra ndi ndi'i ñivi xinj ñó'ó kandixa na ñii taq ta vaxi satq ra. Ta taq ta ká'an taJuan xa'a kúu taJesus, chi tayó'o kúu Cristo, taq ta t'ivi Ndios sakaku ñivi.

⁵ Tá ñivi yó'o xinj so'o na to'on ña ñika'an taPablo, ta saá tuku chjchi na xí'in ndayí kivj taJesus. ⁶ Ta saá chjo taPablo nda'a ra sinj ñii ñii ñivi yó'o na kãndixa taJesus, ta Nímá Ndios kixaá ña kutakú ña ini ñii ñii ñivi yó'o. Ta saá xí'in ndee Nímá Ndios, kixá'a na ká'an na inkã noq to'on ña õn vása ní-sakuá'a na, ta ká'an ndoso na to'on Ndios. ⁷ Ta va yoo yatin uxu õvj kúu natq na ñaki'in Nímá Ndios kivj yó'o.

⁸ Ta saá unj yoo ñixiyo taPablo ñoo yó'o, ta xixa'an ra ve'e ño'o sinagoga, ta xika'an ndoso ra to'on Ndios noq ñivi na ñakutá'an yó'o. Ta õn vása ní-yi'vi ini ra ndátõ'on ra xí'in ñivi to'on ndaq xa'a yichj noq xá'nda chiño Ndios. Ta xí'in ña kisa ndaq ra to'on yó'o noq ñivi, ta saá kuá'a ní ñivi noq ini na, ta kãndixa na to'on yó'o. ⁹ Ta sava ñivi na ñó'o ini ve'e ño'o sinagoga yó'o õn vása ní-xiin na kãndixa na ña ndátõ'on taPablo xí'in na. Ta ndã víkã, ñivi yó'o kisa só'ó xí'in mji na, ta noq nákutá'an kuá'a ní ñivi xinj so'o na, ñivi yó'o kixá'a na kãndiva'a na xa'a yichj taJesus. Ta saá taPablo kee ra ve'e ño'o sinagoga yó'o, ta kãna ra ñivi na kãndixa taJesus, ta kee na kuá'an na xí'in ra, ta ñixaá ndi'i na ñii ve'e noq sakuá'a ñivi. Ta taq ta ndiso chiño xí'in ve'e yó'o kúu ñii taq ta ñani Tiranno. Ta saá ñii ñii kivj taPablo ta xí'in ñivi na kãndixa taJesus nákutá'an na ini ve'e yó'o, ta taPablo sáná'a kã ra na to'on Ndios. ¹⁰ Ta saá õvj kujya kã ñixiyo taPablo ñoo yó'o sáná'a ra ñivi. Ta xí'in ña ke'é ra saá, ndi'i najudío xí'in ndi'i nagriego na kúu na táku ñoo estado Asia xinj so'o na to'on va'a xa'a Jesucristo. ¹¹ Ndios taxj ra ndee ra nda'a taPablo ña ke'é ra kuá'a ní milagro va'a xí'in ñivi. ¹² Saá chi sava ñivi xaá na noq taPablo, ta náki'in na ñii tikotõ lo'o ña kúu ña xjno'ni sinj taPablo, án náki'in na ñii tikotõ lo'o ña kúu ña xjno'ni tokõ ra kivj kisa chiño ra, ta ní'i na tikotõ yó'o, ta kuano'o na, ta xaá na chinóo ndaa na ñii tikotõ taPablo yó'o noq yikí koñu ñivi na ndeé ndó'o, ta ñivi yó'o nduva'a ndi'i na. Ta ñii kj'va saá, tá chinóo ndaa na ñii tikotõ yó'o noq yikí koñu ñivi na kómí nímã ndiva'a, ta xãndikõn kee nímã ndiva'a ini ñivi yó'o, ta nduva'a na.

¹³ Ta ñixiyo sava ñivi najudío na kúu na nákuati xa'a ña táva na nímã ndiva'a. Vará na nákuati yó'o õn vása kãndixa na taJesus, ta ká'an na tava na nímã ndiva'a xí'in kivj taJesus. Ká'an na xí'in nímã ndiva'a, káchí na saá:

—Xí'in ndeɛ kɪvɪ tɔJesús, ɕa tɔ ká'an tɔPablo xɔ'a, xá'nda chiño ndi nɔɔ ndó ña kee ndó ini nɪvi yó'o —káchí na xí'in nímɔ ndivɔ'a.

¹⁴ Ta sava nataa na nákuati yó'o kúu uxɔ sɔ'ya ñii tɔ tɔ naní Esceva, tɔ tɔjudío kúu ra, ta kúu ra ñii tɔsɔtɔ ká'no. ¹⁵ Ta ñii kɪvɪ nataa sɔ'ya tɔEsceva yó'o nɪxaa na nɔɔ yóo ñii tɔ tɔ kómí nímɔ ndivɔ'a, ta xɔ'nda chiño na nɔɔ nímɔ ndivɔ'a yó'o xí'in kɪvɪ tɔJesús, ta ndakuijn nímɔ ndivɔ'a, káchí ña xí'in nayó'o saá:

—Xínɪ ndi tɔJesús, ta xínɪ ndi yu kúu tɔPablo, ta ndó'ó, ɔyu kúu ndó'ó? —káchí nímɔ ndivɔ'a xí'in nayó'o.

¹⁶ Ta saá tɔ tɔ kómí nímɔ ndivɔ'a kani ní ra ndi'i nasa'ya tɔEsceva yó'o, ta kɔndeé ra nɔɔ na, ta sɔtakue'ɛ ní ra na. Ta saá ndi'i na uxɔ tɔ yó'o xɪno na kee na yálá ndi'i na, kuɔ'an na, ta takue'ɛ ní yíkí kɔñu na. ¹⁷ Ta saá ndi'i nɪvi na táku ñoo Éfeso, na kúu najudío xí'in nagriego, tá xɪnɪ sɔ'o na ña ndo'o uxɔ nataa yó'o, ta nɪyɪ'ví ní na, ta kisa tɔ'ó ní na ndayɪ kɪvɪ tɔJesús.

¹⁸ Ta saá kuɔ'a ní nɪvi na kándixa tɔJesús kɪxaa na nɔɔ yóo tɔPablo xí'in natá'an ra, ta nɪvi na kɪxaa yó'o na'ma na xɔ'a kuɔchi na, ndɔtɔ'on na xɔ'a ndi'i ña on vá'a ke'ɛ na xɪnɔ'a. ¹⁹ Saá chi tá on tɔ'an kɔ kandixa na tɔJesús, ta kuɔ'a ní nɪvi nañoo Éfeso yó'o xɪkúu nɪvi na nákuati tásín, ta xɪkomí na kuɔ'a ní tutu ña sáná'a xɔ'a ndeɛ ñatásín, án xɔ'a ndi'i nɔɔ ña nákuati. Ta saá na'kaya na ndi'i tutu yó'o ta ní'i na ña kɪxaa na, ta saá xɔ'mi na ndi'i tutu yó'o nɔɔ na'kutá'an kuɔ'a ní nɪvi, chi xí'in ña ke'ɛ na saá, saná'a na ndi' sandakoo na yichɪ yatá ta vitin ndíkɔn na yichɪ tɔJesús. Ndi'i tutu yó'o ña xɔ'mi na, yá'ví ní ña, ndɔtán yóo sɪ'ún ña koo ya'vi ovi sɪkɔ uxɔ tɔ, na kisa chiño ñii mil kɪvɪ, saá kúu ya'vi ndi'i tutu yó'o. ²⁰ Ta saá xítɔ ní'nó ní kɔ tɔ'on Ndios ñii ñii ñoo, ta kuɔ'a ní nɪvi kándixa na tɔ'on yó'o, ta kɔndaɔ ini na ndí ká'no ní ndeɛ kómí tɔ'on Ndios.

²¹ Tá ndi'i nɪya'a ñayó'o, ta saá tɔPablo chɪkaɔ ini ra kɔ'on tuku ra koto ra nɪvi na kándixa tɔJesús na táku ñoo estado Macedonia xí'in ñoo estado Acaya, ta saá kɔ'on ra ta xɔ ra ndɔ ñoo Jerusalén. Ta xáni kɔ sɪnɪ ra, káchí ra saá:

—Tá ndi'i nɪxɪyo yó ñoo Jerusalén, ta saá kee yó kɔ'on yó ñoo Roma —xáni sɪnɪ ra.

²² Ta saá tɔPablo tɪ'vi ra tɔTimoteo xí'in inkɔ tɔ tɔ kándixa tɔJesús naní ra Erasto ña kɔ'on si'na nayó'o ñoo estado Macedonia. Ovi nataa yó'o kúu na chindeé tɔPablo xí'in chiño ra. Tá kee nayó'o kuɔ'an na, ta tɔPablo kɪndɔo ra lo'o kɔ kɪvɪ ñoo estado Asia.

Tɔ'on yó'o ká'an ña xɔ'a ña nɪsɪsɔ nɪnda'yi kuɔ'a ní nɪvi ñoo Éfeso

²³ Ñii kɪvɪ ña kɪndɔo kɔ tɔPablo ñoo Éfeso, ta kaku ñii kuɔchi ká'no, ña kúu ña ñii nɪsɪsɔ, nɪnda'yi kuɔ'a ní nɪvi chi nɪsɔɔ ní ini na xíni na yichɪ tɔJesús. ²⁴ Saá chi ñoo Éfeso nɪxɪyo ñii ve'e ño'o ká'no, nɔɔ ñíndichi ñii na'ná naní ña Diana, ña kúu ndios ña kisa tɔ'ó kuɔ'a ní nɪvi ñoo yó'o. Ta ñoo Éfeso yó'o táku ñii tɔ naní ra Demetrio, ta ti'va ní ra kasa va'a ra na'ná ñaplata, ta kisa va'a ra kuɔ'a ní na'ná válí mɪi ve'e ño'o nɔɔ ñíndichi ñaDiana. Ta kuɔ'a ní nɪvi sáta na na'ná yó'o, ta ví'í ní sɪ'ún táva tɔDemetrio xí'in chiño yó'o, ta ví'í ní sɪ'ún táva natá'an ra na kisa chiño xí'in ra. ²⁵ Ta saá tɔDemetrio kɔna ra ndi'i na kisa chiño xí'in ra ta xí'in

inkā n̄vi na ké'é chiño ndatán yóo ña ké'é ra. Tá ñakutá'an ndi'i nayó'o, ta tãDemetrio ñikā'ān ra xí'in na, káchí ra saá:

—Natá'an yó, kúndaq̄ ini ndó ndí chiño yó kúu ña táxi kuā'ā ní ñakuiká kómí yó. ²⁶ Ta ndó'ó, xa x̄inj̄ sq'ó ndó xa'ā tãPablo tã kúu tãa tã xa sañoó ini kuā'ā ní n̄vi na tákū ñoo Éfeso yó'o, xí'in n̄vi na tákū ndi'i saá ñoo ña ndá'vi ndaa estado Asia. Sandá'vi ra na, ndát'o'n ra xí'in na ndí ndi'ndios ña k̄isa va'a n̄vi on s̄jvi ndios ndino'o kúu ñayó'o, káchí ra xí'in na, ta sañoó ra ini kuā'ā ní n̄vi xí'in t'o'n yó'o. ²⁷ Ta saá ȳyo ní on kasa t'o'ó k̄a n̄vi chiño ña ké'é yó, ta ȳyo ní chikaā ñ̄no na ñat'o'ó ve'e ñ'o'o ñoq̄ ñ̄ndichi ñandios ká'no Diana, chi kani s̄jnj̄ na ndí ña on vása ndāya'vi k̄a kúu ña. Ta saá chikaā ñ̄no na ñat'o'ó ká'no ñaDiana, vará kúu ñandios ña k̄isa ká'no n̄vi na tákū ndi'ndios ñoo estado Asia yó'o, tãnda n̄vi na tákū ndi'ndios ñoyívi yó'o k̄isa ká'no na ñaDiana yó'o —káchí tãDemetrio xí'in natã na ñakutá'an xí'in ra.

²⁸ Tá x̄inj̄ sq'ó na t'o'n yó'o, ta k̄ixá'á na ñisaq̄ ní ini na, ta xí'in ndi'ndeé na, ñis̄sq̄ na, ndá'yi na, káchí na saá:

—ñNaká'no ní kúu ñaDiana, ña kúu ndios m̄ji yó ñañoó Éfeso! —káchí na, ñis̄sq̄ na, ñinda'yi na.

²⁹ Ta x̄andik̄on ndi'ndios ñoyívi ñañoó yó'o ñakundik̄on na xí'in nayó'o, ta ñii sísq̄ na ká'ān na, ndá'yi na. Ta sava n̄vi yó'o kama ñixaā na, ta xí'in ña s̄aq̄ ini na, t̄ijn̄ na ov̄j̄ tãtá'an tãPablo, ta ñoo ña'á na ña kuā'ān nayó'o xí'in na ñii x̄iñā ña ñan̄i teatro, ña kúu ñoq̄ ndik̄a ká'no ñoq̄ ñakutá'an n̄vi. Ta ov̄j̄ tãtá'an tãPablo yó'o, ñii ra ñan̄i Gayo, ta inkā ra ñan̄i Aristarco, ta nayó'o kúu na ñañoó estado Macedonia. ³⁰ Ta tãPablo kóni ra k̄i'vi ra ñoq̄ chútú n̄vi na ñakutá'an yó'o, chi kóni ra k̄a'ān ra xí'in na, ta n̄vi na ndik̄on yich̄j̄ tãJesús n̄-taxi na k̄i'vi tãPablo ñoq̄ n̄vi na s̄aq̄ ní ini ñakutá'an yó'o. ³¹ Ta saá tuku sava nachiño ná'no ñoq̄ ñañoó estado Asia, kúu na n̄vi na va'a náta'an xí'in tãPablo. Ta nachiño yó'o t̄i'vi na ñii tãa k'o'on ra ñoq̄ tãPablo ña kuaku ndá'vi ra ñoq̄ ra ña on k̄i'vi ra ñoq̄ chútú ní n̄vi na ñakutá'an yó'o. ³² Ta ndi'ndios ñoyívi yó'o ñii sísq̄ na ndá'yi na, ká'ān na. Xa síñ ká'ān sava na, ta xa síñ k̄a ká'ān inkā na. Ta ñii násaka na ña ká'ān na ta ndá'yi na, ta kuā'ā ní n̄vi yó'o on vása kúndaq̄ ini na ndachun ñakutá'an na yó'o.

³³ Ta sava n̄vi najudío yó'o k̄isa ndux̄a na xí'in ñii tãa tãñoó na, tã ñan̄i Alejandro, xa'ā ña kundichi ra k̄a'ān ra ñoq̄ chútú ní n̄vi na ñakutá'an yó'o. Ta saá tãAlejandro ndan̄i'ra nda'ā ra ta sakanda ra ña ña ndúkú ra ñoq̄ ñ̄vi na sayaā na, on ndá'yi k̄a na, chi kóni ra k̄a'ān ra t'o'n ña ndakuijn̄ ra xa'ā najudío ndí on s̄jvi najudío kúu na ndíso kuachi xa'ā ña ndá'yi ní n̄vi yó'o. ³⁴ Ta saá k̄ixá'á ká'ān tãAlejandro yó'o, ta kúndaq̄ ini n̄vi yó'o ndí ñii tãjudío kúu ra, ta n̄-xiñ na kon̄j̄ sq'ó na t'o'n ká'ān ra, ta ndeé k̄a sísq̄ ndá'yi na ká'ān na, káchí na saá:

—ñNaká'no kúu ñaDiana ndios m̄ji yó ñañoó Éfeso! —káchí na, ndá'yi na, ta ov̄j̄ hora ví ñinda'yi na ñikā'ān na saá.

³⁵ Ta saá ñii tãchiño tã kúu secretario ñoo yó'o, k̄undeé ra ñoq̄ ña on ndá'yi k̄a n̄vi yó'o, ta saá sayaā na. Ta ñikā'ān ra xí'in na, káchí ra saá:

—Natá'an yó ñañoó Éfeso, ndi'ndios saá n̄vi ñoyívi kúndaq̄ ini na ndí ndi'ndios yó va'a ní ndíso chiño yó xí'in ve'e ñ'o'o ñaDiana ñaká'no, ña kúu ndios m̄ji yó, ta va'a ní ndíso chiño yó xí'in m̄ji ña'ná ñaDiana ña kúu ña t̄i'vi ndios Júpiter, ta kee ña ñoyívi ñ̄no ta k̄ixaā ña ndã ñoq̄ ño'o yó'o.

³⁶ Ta kúndaq̄ ini yó ndí on k̄o'ó n̄vi na kúchiño k̄a'ān, káchí na ndí on s̄jvi

ñandaꝓ kúu tɔ'on yó'o. Ta saá va'a sayaa ndó, ɔn nda'yi ka ndó. Ta xa'a ña ɔn ke'é ndó ña ɔn vá'a, si'na xini ñó'ó kani sɔni ndó xa'a ndá yu kúu ña kóni ndó ke'é ndó. ³⁷ Saá chi ndó'ó, xa tɔin ndó nataꝓ yó'o kɔxaꝓ na xí'in ndó, vará nataꝓ yó'o ɔn vása ní-kisa kuí'ná na nda ñii ña yóo ini ve'e ño'o yó, ni ɔn vása ní-ka'an na tɔ'on ndiva'a xa'a ndios mɔi yó ñaDiana. ³⁸ Ta saá tá taDemetrio xí'in na náta'an xí'in ra kóni na taxi na kuachi xa'a nataꝓ yó'o, ta va'a ná ko'ɔn na ve'e chiño ñoo yó, chi yó'o yóo nachiño na kúchiño kasa nani xa'a kuachi nɔvi. Saá chi nɔɔ nachiño yó'o ñii ñii nɔvi kómí na ndayi ña ndakuijn na xa'a mɔi na. ³⁹ Tá yóo inka kuachi ña kóni ndó ka'an ndó xa'a, ta xini ñó'ó ko'ɔn ndó nɔɔ nachiño ñoo yó, ta ndukú ndó nɔɔ na ña kasa nani na xa'a kuachi yó'o. ⁴⁰ Saá chi vitin yiyo ní koɔ nachiño ná'no ñoo Roma chikaꝓ na kuachi sata yó, chi kani sɔni na ndí mɔi yó sasaꝓ yó nɔvi ña nakuita na nda'yi na taɔda xaꝓ na kani tá'an na xí'in nagobierno. Táná taxi nachiño kuachi xa'a yó, ta ɔn kuchiño ndi ndakuijn ndi, chi ɔn ko'ó xa'a ña nakuita ndó ta sisɔ ndó nda'yi ndó kɔvi vitin —káchi tasecretario xí'in nɔvi na nákutá'an yó'o.

⁴¹ Tá ndi'i nika'an tasecretario tɔ'on yó'o, ta saá nika'an ra nɔnda'yi ra na, káchi ra saá xí'in na:

—Vitin va'a ku'a'an no'ɔ ndó ve'e ndó —káchi ra xí'in na.

20

*Tɔ'on yó'o ká'an ndi taPablo ku'a'an ra
ñoo estado Macedonia xí'in ñoo estado Grecia*

¹ Ta ndi'i nɔya'a ñayó'o ñoo Éfeso, ta taPablo naꝓkana ra ndi'i nɔvi na kándixa taJesus, ta nika'an ra xí'in na tɔ'on ña chikaꝓ ndee ini na. Ta saá nɔnda'yi ra nayó'o, ta kee ra ku'a'an ra, ta nɔxaꝓ ra estado Macedonia. ² Ta saá ku'a'an ra ta nɔxaꝓ ra ku'a'a ní ñoo ña ndá'vi ndaa estado Macedonia yó'o, ta ñii ñii ñoo nɔɔ nɔxaꝓ ra nika'an ra xí'in nɔvi na kándixa taJesus tɔ'on ña chikaꝓ ndee ini nayó'o. Ta saá taPablo kee ra ku'a'an ra, ta nɔxaꝓ ra ñii ñoo ña nákaꝓ estado Grecia. ³ Ta nɔxiyo ra Grecia yó'o ɔni yɔɔ. Ta xa kuyatin kɔvi kee ra ña ndaa ra tón barco tón ku'a'an ñoo estado Siria, ta xini so'o ra ndí sava najudío xikoo yu'ú na ña ka'ni na ra. Ta saá taPablo naꝓsama ra yichɔ ra, ta ndikó ra ku'a'an ra yá'a ra estado Macedonia. ⁴ Nataꝓ na ku'a'an xí'in taPablo kúu nayó'o: ñii ra nañi Sópater, tañoo Berea kúu ra, ta taAristarco xí'in taSegundo, nataꝓ nañoo Tesalónica kúu nayó'o; ta taGayo, tañoo Derbe kúu ra; ta taTíquico xí'in taTrófimo, nataꝓ na estado Asia kúu nayó'o, ta saá tuku taTimoteo ku'a'an ra xí'in taPablo ta xí'in ndi'i nataꝓ yó'o. ⁵ Ndi'i nayó'o ku'a'an na xí'in taPablo nda nɔxaꝓ na ñoo Filipos. Ta saá natá'an taPablo ku'a'an si'na na ta nɔxaꝓ na ñoo Troas, nɔɔ ndáti na xaꝓ taPablo xí'in mɔi ndi ña nakutá'an ndi xí'in na. ⁶ Ta taPablo xí'in ndi'i xindɔo ndi ñoo Filipos anda ndi'i vikɔ najudío ña nañi vikɔ sɔta va'a ña ɔn ko'ó levadura kómí.* Ta saá ndaꝓ ndi tón barco ta ku'a'an ndi ta kɔvi o'ɔn nɔxaꝓ ndi ñoo Troas, ta nakutá'an ndi xí'in natá'an ndi, ta xindɔo ndi uxá kɔvi ñoo yó'o.

*Tɔ'on yó'o ká'an taPablo nɔnda'yi ra nɔvi
na kándixa taJesus na táku ñoo Troas*

* **20:6** Vikɔ yó'o kána ña uxá kɔvi xa'a ña náká'an na ndasaá Ndios saꝓaku ra naxɔi síkuá na nɔɔ nañoo Egipto kuyá xina'á.

⁷ Ta *kivi* domingo *nakutá'an* ndi'i ndi, na kúu *nivi* na kándixa *taJesús*, ñii ve'e ñoo Troas yó'o. Ta *nakutá'an* ndi *xá'a* ña ta'ví ndi *sita* *vá'a* ta *xíxi* ndi ña *xá'a* ña *náká'án* ndi ndasaá *nixi'j* *Jesucristo* *xá'a* *kuachi* ndi. *TaPablo* *nika'an* ndoso ra *to'on* *Ndios* *noo* ndi'i ndi na ndóo yó'o, ta na'a *vá'a* ní *nixiyo* ra *nika'an* ra. Saá chi *xitaan* ní *inka* *kivi* *xini* ñó'ó kee ra *ko'on* ra. Ta xa *nitondaa* hora *ma'ño* ñoo kúu ña, ta *ká'an* *ká* ra *xí'in* ndi. ⁸ Ta *piso* *uni* *noo* *nakutá'an* ndi ndóo ndi *takaa* *kuá'a* ní ño'o *toon*. ⁹ Ta ñii *taa*, *ta'o* kúu ra, *naní* ra *Eutico* yóo ra *noo* *nama* *ventana* *piso* *uni* *noo* *nakutá'an* ndi yó'o. Ta saá *kani* *ma'ná* *taEutico* yó'o, ta *nixisin* ra *kánóo* ra *ventana*, ta *xá'a* ñayó'o *nakava* ra *nda* *noo* ño'o. Ta saá *kama* *noo* *nivi*, tá *mií* *kóni* na *ndaní* na ra, ta *xini* na xa *ta* *nixi'j* *vá'a* kúu ra. ¹⁰ Ta *taPablo* *noo* ra, *xino* ra *nixaa* ra, ta *xikundee* ra *noo* *kándú'u* *taEutico*, ta *nómi* ra *yiki* *koñu* ra, ta *nika'an* ra *xí'in* *nivi* na *yita* yó'o, *káchí* ra saá:

—On *kundi*'i ini ndó, *chi* *táku* ra —*káchí* *taPablo* *xí'in* na.

¹¹ Ta *taPablo* *ndikó* ra *nda* ra *noo* yóo ra *sán'a* ra. Ta saá *ta'ví* ra *sita* *vá'a* *xixi* ra *xí'in* na, *chi* saá *ké'é* na *xá'a* ña *náká'án* na *taJesús*, *taa* *ta* *nixi'j* *xá'a* *kuachi* na. Ta ndi'i ñayó'o, ta *taPablo* *tuku* *kixá'a* ra *ká'an* *ká* ra, *nda'to'on* ra *xí'in* *nivi* *nda* *nitivi* *inka* *kivi*. Ta saá *kee* *taPablo* *kuá'an* ra. ¹² Ta saá *sava* *nivi* yó'o *chindee* na *taEutico* yó'o *kuano'o* ra *ve'e* ra, ta *kúsi* ní ini ndi'i na *chi* *táku* ra.

To'on yó'o ká'an ndi taPablo kee ra ñoo Troas ta kuá'an ra ñoo Mileto

¹³ Ta *mii* ndi, *kuá'an* *si'na* ndi *xí'in* *tón* *barco*, *kee* ndi ñoo Troas, ta *nixaa* ndi ñoo *Asón*, *chi* saá *kindo* *taPablo* *xí'in* ndi. Ta *taPablo* *kuá'an* *xá'a* ra ta *nixaa* ra *nakutá'an* ra *xí'in* ndi ñoo *Asón* yó'o. ¹⁴ Ta saá *nda* ra *tón* *barco* *noo* ñó'o ndi, ta *kuá'an* ndi *xí'in* *tón* *barco* ta *nixaa* ndi ñoo *Mitilene*. ¹⁵ Ta *nitivi* *inka* *kivi*, ta *kee* *tuku* ndi *xí'in* *tón* *barco* ta *kuá'an* ndi, ta *nija'a* *yatin* ndi ñii *isla* ña *naní* *Quío*, ta *kuá'an* *ká* ndi, ta saá *nda* *inka* *kivi* *nixaa* ndi *nda* ñoo *Samos*, ña *nakaa* ñii *xiiña* *noo* *inka* *isla*. Ta saá *kee* *tuku* ndi *xí'in* *tón* *barco* ta *nixaa* ndi *nda* ñoo *Trogilio*, ta *inka* *kivi* *kee* ndi ta *kuá'an* ndi *xí'in* *tón* *barco* ta *nixaa* ndi ñoo *Mileto*. ¹⁶ Xa *chikaa* *ini* ndi *ko'on* *nda* *kú* ndi *nda* ñoo *Mileto*, *chi* *taPablo* *ní-xiin* ra *ya'a* ra *chi* ñoo *Éfeso*, saá *chi* *nómi* ní *xini* ñó'ó *xaa* ra ñoo *Jerusalén* *xá'a* ña *koo* ra ñoo yó'o *yachi* *ká* *kivi* ña *kana* *viko* *Pentecostés*.

To'on yó'o ká'an ndi taPablo nindayi ra na ndiso chiño xí'in nivi na kándixa taJesús ñoo Éfeso

¹⁷ *Kivi* *kixaa* *taPablo* ñoo *Mileto*, ta *ti'ví* ra *chiño* ña *kana* ra *naxikuá'a* na *ndiso* *chiño* *xí'in* *nivi* na *kándixa* *taJesús* na *táku* ñoo *Éfeso* ña *kixaa* na *noo* ra. ¹⁸ Ta saá *kixaa* *nayó'o*, ta *nika'an* *taPablo* *xí'in* na, *káchí* ra saá: —*Nañani* yó, *mii* *ndó* *xini* *vá'a* *ndó* *ndasaá* *xitaku* *xí'in* *ndó* *nda* *kivi* *ñano* *kixaa* *i* ñoo *ndó* *estado* *Asia* yó'o *tanda* *vitin*. ¹⁹ *Ndi*'i saá *kivi* *nixiyo* *i* *xí'in* *ndó*, ta *nda* *lo'o* *on* *vása* *ní-ndukú* *i* ña *kasa* *ká'* *no* *nivi* *yi'*, ta *kisa* *ninqo* *xí'in* *mii* *i* *xá'a* ña *vivi* *kisa* *ndivi* *i* *chiño* *Ndios* *noo* *ndó*, ta *xí'in* ña *ndino'o* ní *ini* *i* *ke'é* *saá* *anda* *xaku* *i* *xá'a* *ndó*. Ta *kuá'a* ní *yichi* *kundeé* *i* *noo* ña *yov'i* *xito* *ndoso* *yi'*, *chi* *sava* *naño* *i* *najudio* *kóni* na *ka'ni* na *yi'*. ²⁰ Ta *mii* *ndó* *xini* *vá'a* *nda* *lo'o* *on* *vása* *ní-sandakoo* *i* ña *nika'an* *i* *xí'in* *ndó* *to'on* *vá'a* ña *xini* *ñó'ó* *chindee* *ndó'o*, ta *nda* ñii *to'on* *vá'a* *ní-chise'é* *i* *noo* *ndó*. Saá *chi* *kuá'a* ní *yichi* *nixaa'an* *i* *noo* *nakutá'an* *kuá'a* ní *nivi* ñoo *ndó*, ta saá *tuku* *nixaa'an* *i* *kuá'a* ní *ve'e* *noo* *nakutá'an* *lo'o* *nivi*, ta *noo* *ndi'i* *nivi*

njika'an ndoso j t'on va'a yó'o. ²¹ Ta ñii káchí ká'an t'on ña ndát'o'n j xí'in najudío ta xí'in ñivi na on vása kúu najudío: njika'an j xí'in na ndí xíní ñó'ó nandikó ini na xa'a kuachi na, ta ndukú na ñoq Ndios ña kasa ká'no ini ra xa'a kuachi na, ta xíní ñó'ó kandixa na Jesucristo, Taa taKá'no ñoq yó. ²² Ta vitin ko'on j ñoo Jerusalén, chi saá xa'nda chiño Níma Ndios ñoq j, vará on vása xíní j yukía kundo'o j ñoo kán. ²³ Ta ñii ñii ñoo ñoq njixa'an j, Níma Ndios njika'an ña xí'in j ndí xo'vi ní j ta chikaq na yí'ini ve'e kaa. ²⁴ Ta yí'ini, táná kivi j xa'a yichí taJesús, ta nda lo'o on vása ndí'ini j, chi ñii laá ña ndáya'vi ní ñoq j kúu ña vivii kasa ndivi j ndí'ini chiño ña sakuiso chiño taJesús yí'ini. Ta chiño yó'o kúu ña ká'an ndoso j t'on ñava'a xa'a Jesucristo ñoq ñivi, ta ká'an j xí'in na ndí Ndios kúu taa ta ká'no ini, ta kí'vi ní ini ra xíni ra ñivi.

²⁵ Ta vitin kúndaq ini j ña on nda ñii ka kivi on ndikó j ñoq ndó ña koto ka ndó yí'ini. Na'a ñixyo j xí'in ndó ta saná'a ndí'ini ndó'ó xa'a yichí ñoq xá'nda chiño Ndios. ²⁶ Ta xa'a ña ke'é j saá, on vása ndiso ka j kuachi xa'a ndó. ²⁷ Saá chi on vása ní-yí'vii ña ká'an ndoso j ñoq ndó ndasaá yóo ña chikaq ini Ndios kasa ndivi ra xí'in ñivi ta xí'in ñoyívi yó'o, ta on vása ní-chise'é j ñoq ndó nda ñii ña kóni Ndios kasa ndivi ra xí'in ñivi. ²⁸ Níma Ndios ñakaxin ña ndó'ó ña kuiso chiño ndó xí'in ñivi na kándixa taJesús na táku ñoo ndó. Ta ndatán yóo nataa na vivii ndaa tándikachi sana na, saá ndó'ó xíní ñó'ó vivii kúnda ndó ta chindeé ndó natá'an ndó na kándixa taJesús. Saá kasa ndivi ndó chi na ndáya'vi ní ñoq Ndios kúu ñii ñii ñivi yó'o, chi Ndios sata ra na xí'in ñii taJesús ña ñixita nda'a tón cruz. ²⁹ Koto va'a ndó, chi xíní va'a j ndí kivi ña vaxi kixaq ñivi na on vá'a ini ña sandá'vi na natá'an ndó na kándixa taJesús. Ta na on vá'a ini yó'o ke'é na ndatán ke'é ndiva'yí xí'in tándikachi. ³⁰ Kivi ña vaxi sava natá'an ndó na vitin ndikon yichí taJesús xí'in ndó, nayó'o ndaku na ta ká'an na satívi na ñandaq, ta chu'va na ñivi na kándixa taJesús xa'a ña kundikon na yichí vatá saná'a na. ³¹ Ñakán xíní ñó'ó koto va'a ndó ña on taxi ndó ña ñivi yó'o sandá'vi na ndó'ó, ni inka natá'an ndó na kándixa taJesús. Naká'an ndó ndí un j kuuya ñixyo j xí'in ndó, ta ndivi ñoo nda xí'in ña xáku j, njika'an j ndát'o'n j xí'in ñii ñii ndó'ó ndasaá kundikon va'a ndó yichí taJesús.

³² Ta vitin, nañani yó, nátaxi j ndó'ó nda'a Ndios ña vivii kúnda ra ndó'ó. Ta nátaxi j ndó'ó ña chikaq so'o ndó t'on Ndios ña ká'an xa'a ñava'a ní ke'é ra xí'in ndí'ini ñivi. Saá chi t'on Ndios yó'o kómi ña ndee ña chindeé ña ndó'ó kua'no ka ña kándixa ndó Ndios. Ta ndixa ñivi na kúu na ñakaxin Ndios ña kundikon na ra, nayó'o ndixa naki'in na ndí'ini ñava'a ña kúndoq Ndios xí'in na. ³³ Ta kivi ñixyo j xí'in ndó on vása ní-ndukú j s'i'un ñoq ndó, ni on vása ní-ndukú j tikoto ñoq ndó, ni on vása ní-kutoo j kukomí j ñava'a kómi nda ñii ndó'ó. ³⁴ Nda víka, xíní ndó ndasaá chikaq j ndee xí'in mii j kisa chiño j xa'a ña kukomí j s'i'un ña sata j ña xíní ñó'ó ñoq mii j, tanda ña xíní ñó'ó ñoq natá'an j. ³⁵ Xí'in ña xitaku j saá, saná'a j ndó'ó ndasaá xíní ñó'ó chikaq ndó ndee kasa chiño ndó ña kukomí ndó s'i'un ña chindeé ndó natá'an ndó, na kúu nandá'vi. Naká'an ndó t'on ña njika'an taJesús, káchí ra saá: "Ñivi na táxi ñava'a nda'a inka ñivi, nákaq ñasí j ní ka ini nayó'o ñoq ñivi na ñaki'in ñava'a", káchí taJesús —káchí taPablo xí'in naxikuq'a na ndiso chiño xí'in na kándixa taJesús na táku ñoo Éfeso.

³⁶ Ta ndí'ini njika'an taPablo t'on yó'o, ta saá xikuxítí ra, ta njika'an ra xí'in Ndios. Ta ñii kiva saá naxikuq'a yó'o njika'an na xí'in Ndios. ³⁷ Ta

saá ndi'i naxikuá'a xáku ní na xí'in taPablo, ta nómi na ra, ta chíto na nõõ ra ndáyi na ra. ³⁸ Kúchuchú ní ini ndi'i nayó'o chi káchí taPablo õn ndikó ka ra nõõ na. Ta saá kee na kuá'an na xí'in taPablo, ta nixaã ra ta ndaa ra tón barco, ta kuá'an ra.

21

To'on yó'o ká'an ña taPablo kee ra kuá'an ra nda ñoo Jerusalén

¹ Ta ndi'i nĩndayi ndi naxikuá'a na kúu na ndiso chiño xí'in nivi na kándixa taJesús ñoo Éfeso, ta saá ndaa ndi tón barco ta kuá'an ndi, ta nixaã ndi isla ña ñani Cos. Ta saá inkã kivi kee ndi kuá'an ndi xí'in tón barco ta nixaã ndi inkã isla ña ñani Rodas. Ta saá kee tuku ndi kuá'an ndi xí'in tón barco ta nixaã ndi ñoo ña ñani Pátara. ² Ta ñoo yó'o ñani'i ndi ñii tón barco, tón kuá'an nda ñoo estado Fenicia, ta saá ndaa ndi tón barco yó'o, ta kuá'an ndi. ³ Ta saá nija'a yatin ndi isla ñani Chipre, ña kíndõõ chí sijn yitin tón barco nõõ ñó'o ndi kuá'an ndi. Ta saá kuá'an ndi, ta nixaã ndi ñoo Tiro ña ndá'vi ndaa estado Siria. Ta nõõ ndi tón barco, ta xĩni ñó'ó kundati ndi ñoo yó'o xa'a ña sanoo na ñakía'vi ndiso tón barco. ⁴ Tá mií sánoo na ña ndiso tón barco, ta kuá'an ndi niki'vi ndi ñoo Tiro, ta ñakutá'an ndi xí'in nivi na kándixa taJesús na táku ñoo yó'o. Ta nika'an na xí'in ndi ña kundõõ ndi xí'in na, ta saá kíndõõ ndi xí'in nayó'o uxã kivi. Ta Níma Ndios nika'an ña xí'in nivi na kándixa taJesús ñoo yó'o ña ndatõ'on na xí'in taPablo ndi õn ko'õn ra ñoo Jerusalén. ⁵ Ta saá ni, taPablo õn vása ní-ndikó ini ra. Ta saá tá nixĩno uxã kivi, ta ndi'i nivi na kándixa taJesús na táku ñoo Tiro yó'o, na kúu nataa xí'in náña'a, ta xí'in nakuáli, ndi'i nayó'o nixa'an na xí'in ndi nda yu'u takuii mĩni. Ta saá xikuxítĩ na xí'in ndi nõõ yotĩ yu'u takuii yó'o, ta nika'an ndi'i ndi xí'in Ndios. ⁶ Ta saá nĩndayi ndi ndi'i nivi na kándixa taJesús yó'o, ta ndikó na kuano'o na ve'e na. Ta mĩi ndi ndaa tuku ndi tón barco ta kuá'an ndi.

⁷ Ta saá kuá'an ndi xí'in tón barco ta nixaã ndi ñoo Tolemaida. Ta nõõ ndi tón barco yó'o, ta nixa'an ndi ñakutá'an ndi xí'in nivi na kándixa taJesús ñoo yó'o, ta kíndõõ ndi nixiyo ndi xí'in na ñii kivi. ⁸ Ta nĩtĩvi inkã kivi, ta kee tuku ndi kuá'an ndi xí'in tón barco, ta nixaã ndi ñoo Cesarea. Ta saá nixa'an ndi ve'e taFelipe, ta kúu ta ta ká'an ndoso to'on va'a xa'a taJesús nõõ kuá'a ní nivi, ta kíndõõ ndi ve'e ra xí'in ra. TaFelipe yó'o kúu ñii tatá'an na uxã ta na kisa ndivi chiño xa'a ña chindee na naapóstol, chi sákán lo'o kũyja nija'a, nivi na kándixa taJesús na táku ñoo Jerusalén sãkuiso chiño ña'a na ña ke'e na saá. ⁹ Ta yóo komĩ náña'a sa'ya taFelipe yó'o, ta nda ñii náña'a yó'o õn ta'an tonda'a ná, ta ndi'i náyó'o kúu ná náprofeta. ¹⁰ Ta xa õvi an unĩ kivi ndóo ndi ve'e taFelipe, ta saá kixaa ñii ta ñani ra Agabo, ta kee ñoo estado Judea kúu ra, ta profeta kúu ra. Tá kixaa ra nõõ ndi, ¹¹ ta tĩin ra tikotõ káni lo'o ña xĩno'ni toko taPablo, ta katõn ra nda'a mĩi ra xí'in ña, ta katõn ra sikon xa'a mĩi ra xí'in ña. Ta saá nika'an ra xí'in ndi, káchĩ ra:

—Ñii ki'va ndatán katõnĩ nda'a j ta katõnĩ xa'a j xí'in tikotõ yó'o, saá Níma Ndios nika'an ña xí'in j ndi najudío naná'no nõõ ñañoõ Jerusalén katõn na ta ta xí'in tikotõ káni yó'o, ta taxi na ra nda'a nivi na õn sivi najudío kúu. Saá ke'e na xí'in ra kivi xaã ra ñoo Jerusalén, káchĩ Níma Ndios xí'in j —káchĩ taAgabo, ndatõ'on ra xí'in ndi.

¹² Tá xĩni so'o ndi ña ndatõ'on taAgabo yó'o, ta saá mĩi ndi na kúu na kuá'an xí'in taPablo ta xí'in ndi'i inkã nivi na kándixa taJesús ñoo yó'o,

xaku ndá'ví ndi nõõ taPablo ña ndukú ndi nõõ ra ña õn ko'õn ra ñoo Jerusalén. ¹³ Ta ndakuijn taPablo, káchí ra saá:

—¿Ndachun xáku ní ndó?, chi ña xito j xáku ndó saá, kúchuchú ní ini j. Ta yi'i, xa yóo ti'va j ña chiko'ni na yi'i, tãnda ka'ni na yi'i ñoo Jerusalén, saá chi ndixa xa yóo ti'va j kivi j xa'ã taJesús, Tãa taKá'no nõõ yó —káchí taPablo xí'in ndi.

¹⁴ Tá kúndaã ini ndi ndí ni-kuchiño ndi sanoo ndi ini ra ña õn ko'õn ra, ta saá õn vása ní-ka'ãn ka ndi xí'in ra xa'ã ña. Ta ndá ñika'ãn ndi, káchí ndi:

—Vã'a ná kundivi ndatán kóni Ndios —saá káchí ndi.

¹⁵ Ta ñiya'a lo'o kivi, tá xa kisa ndivi ndi ña xini ñó'ó ndi ko'õn ndi, ta saá kee ndi kuã'ãn ndi, ta ñixaã ndi ñoo Jerusalén. ¹⁶ Ta sava ñivi na kándixa taJesús na táku ñoo Cesarea xa kee na kuã'ãn na xí'in ndi ndã ñoo Jerusalén. Ta ñivi yó'o ñika'ãn na kãna na ndi j ña ko'õn ndi xí'in na ña kindõo ndi ve'e ñii tãa tã ñani Mnasón. Ta taMnasón yó'o kaku ra ñoo isla Chipre, ta kúu ra tãa tã xa kuã'ã ní kuíyã kándixa taJesús.

Tõ'on yó'o kã'ãn ña ndí tijn na taPablo ve'e ñõ'o kã'no ñoo Jerusalén

¹⁷ Tá ñixaã ndi ñoo Jerusalén, ta ñivi na kándixa taJesús na táku ñoo yó'o ñaki'in vã'a ní na ndi j xí'in ñasij ní ini na. ¹⁸ Ta saá inkã kivi ñixa'ãn taPablo xí'in ndi ña koto ndi taSantiago,* tãa tã kúu taká'no nõõ ñivi na kándixa taJesús na táku ñoo Jerusalén yó'o. Ta ñixaã ndi ta xini ndi taSantiago xí'in ndi'i naxikuã'ã na kúu ñivi na ndiso chiño xí'in na kándixa taJesús ñoo yó'o. ¹⁹ Ta saá ndi'i mji ndi chindeé ndi naná'no yó'o, ta taPablo kixá'á ra ndátõ'on ra xí'in na xa'ã ndi'i ñava'a ke'é Ndios xí'in ñivi na õn vása kúu najudio, saá chi Ndios taxí ra ndee ra nda'ã taPablo ña kisa ndivi ra chiño vã'a yó'o. ²⁰ Tá ndi'i na ndóo yó'o xini sõ'o na tõ'on ña ñika'ãn taPablo xí'in na, ta kúsi j ní ini na, ta kisa kã'no ní na Ndios. Ta saá ñika'ãn naxikuã'ã yó'o xí'in taPablo, káchí na saá:

—Ñani yó, xa xini ún ndí kuã'ã ní mil najudio xa kãndixa na taJesús vitin. Vará ndíkõn na yichí taJesús, ta chíkaã ní na ndee ña kisa ndivi na ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés kuíyã xina'á, chi ña ndaya'ví ní nõõ na kúu ndayí yó'o. ²¹ Ta najudio yó'o xa xini sõ'o na tõ'on xa'ã ún, chi sava ñivi káchí na ndí yó'o sáná'a ún ndátõ'on ún xí'in najudio na táku ñoo xiyo ña õn kasa ndivi kã na ndayí ña ñitaa taMoisés xina'á, ta sáná'a ún na ña õn kasa ndivi kã na costumbre ña ñani circuncisión xí'in natãa sã'ya na, ta sáná'a ún na ña sandakoo vã'a na ndi'i costumbre ña kisa ndivi mji yó najudio, saá ndátõ'on ún, káchí ñivi yó'o xa'ã ún. ²² Ta vitin, ¿yukíã koo ke'é yó?, chi ñivi konj sõ'o na ndí xa kixaã ún ñoo Jerusalén yó'o. ²³ Ta saá vã'a ke'é ún ña kã'ãn ndi xí'in ún vitin, chi yóo ña xini ñó'ó ke'é ún xa'ã ña kúndaã ini ñivi ndí õn sivi tãa tã õn vása kisa tõ'ó ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés kúu ún. Yó'o yóo komj tãa natã'an ndi, ta nayó'o xa kindõo na xí'in Ndios ña kasa ndivi na ñii chiño vã'a. ²⁴ Ta saá vã'a ná ko'õn na komj tãa yó'o xí'in ún, ta ndi'i ndó ná kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño Ndios nõõ ndayí ña ñitaa taMoisés xa'ã ña nduu ndó nandii nõõ Ndios. Ta saá cha'vi ún xa'ã ña xatá na yisj sijnj natãa yó'o. Tá ndi'i kisa ndivi ún chiño yó'o, ta saá ndi'i ñivi kúndaã ini na ndí ñavatá kúu tõ'on ña xini sõ'o na kã'ãn ñivi xa'ã ún, chi ndixa yó'o kúu tãa tã kisa tõ'ó ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés. ²⁵ Ta ñivi na õn vása kúu najudio, na kúu na kándixa

* 21:18 TaSantiago, inkã kivi ra kúu Jacobo.

taJesús, xa kúndaq̄ ini na yu kúu ña x̄ini ñó'ó ke'é na, saá chi xa n̄taa ndi ñii tutu ña t̄i'vi ndi n̄ixaq̄ nda'a na. Ta noq̄ tutu yó'o ndato'on ndi x̄i'in na ndi ndasaá kuiti ndayi yó'o x̄ini ñó'ó kasa ndivi na: “On vá'a kuxu na ña'a ña n̄isok̄o n̄ivi noq̄ ndios vatá ña kúu ñaidolo án ñaimagen, ni on vá'a kuxu na n̄ij̄i kit̄i, ni on vá'a kuxu na kit̄i t̄i sakuá'na na xa'ni na, ni on vá'a kusun̄ t̄a x̄i'in ña'a ñá on s̄ivi ñási'í ra kúu, ni on vá'a kusun̄ ña'a x̄i'in t̄a t̄a on s̄ivi ȳij̄ ñá kúu”, saá n̄ika'an ndi, xa'nda chiño ndi noq̄ n̄ivi na on vása kúu najudío, na kándixa taJesús —káchí nax̄ikuq̄'a x̄i'in taPablo.

²⁶ Ta saá taPablo chikaq̄ ini ra ña kasa ndivi ra ña kóni nax̄ikuq̄'a yó'o. Tá k̄ixaq̄ ink̄a k̄iv̄i, ta na kom̄i t̄a najudío yó'o kuq̄'an na x̄i'in ra, ta n̄ixaq̄ na noq̄ k̄isa ndivi na ndayi ña n̄taa taMoisés x̄ina'á xa'a ña nduu na nandii noq̄ Ndios. Ta ndi'i ke'é na saá, ta taPablo n̄iki'vi ra ini ve'e ño'o ká'no ña ndato'on ra x̄i'in t̄asut̄u ndá k̄iv̄i kuu ña t̄ondaa k̄iv̄i onq̄ ña taxi na ña x̄ini ñó'ó sok̄o na noq̄ Ndios, chi x̄i'in ña ke'é na saá sax̄inoq̄ na ña k̄indq̄o na x̄i'in Ndios.

²⁷ Tá xa n̄it̄ondaa k̄iv̄i ux̄a ña xa yatin kasa ndivi na chiño ña sax̄inoq̄ na ña k̄indq̄o na x̄i'in Ndios, ta saá k̄ixaq̄ sava najudío na kee ñoo estado Asia, ta x̄ini na taPablo ve'e ño'o ká'no yó'o. Ta k̄ix̄a'á na sásaq̄ na ini n̄ivi na nákutá'an yó'o, xa'a ña s̄iso na, ndá'yi na. Ta najudío na k̄ixaq̄ yó'o kuq̄'an na s̄at̄a taPablo ña kani na ra. ²⁸ Ta ñii ndee s̄iso na ndá'yi na, káchí na saá:

—Na'a ndó, natá'an yó nañoo Israel, chindee ndó ndi'i ña ná tiin yó t̄a yó'o, chi t̄a t̄a on vása va'a kúu ra. Saá chi kúu ra t̄a t̄a x̄ika ndi'i x̄i'ña ta kándiva'a ra xa'a nañoo yó, ta sáná'a ra ndi'i n̄ivi ndi ña on vá'a kúu ña k̄isa t̄o'ó k̄a na ndayi Ndios ña n̄taa taMoisés. Kándiva'a ra xa'a ve'e ño'o ká'no yó'o, ta vitin k̄ixaq̄ ra k̄isa kini ra ini ve'e ño'o yó'o, chi taxi ra n̄iki'vi n̄ivi na on vása kúu najudío ini ve'e ño'o ȳij̄ yó'o —káchí nayó'o, sásaq̄ na ini n̄ivi.

²⁹ Saá ká'an na chíkaq̄ na kuq̄chi s̄at̄a taPablo, chi s̄akán x̄ini na ra kuq̄'an ra yich̄i ñoo Jerusalén x̄i'in ñii tagriego t̄a n̄ani Trófimo, t̄a t̄a kee ñoo Éfeso kúu ra. Ta x̄ani s̄inj̄i na ndi taTrófimo yó'o n̄iki'vi ra ini ve'e ño'o x̄i'in taPablo.

³⁰ Ta ndi'i n̄ivi ñoo yó'o ñii s̄iso na ndá'yi na x̄i'in ña s̄aq̄ ní ini na. Ta x̄i'in na n̄ixaq̄'an na t̄jin na taPablo, ta ñoo na ra noq̄ ño'o, t̄ava na ra ndá s̄at̄a nam̄a ña x̄ino nduu ve'e ño'o yó'o, ta kama ní ñakasi na ye'é nam̄a yó'o. ³¹ Ta kuq̄'a ní n̄ivi yó'o káni ní na taPablo xa'a ña ka'ni na ra. Ta saá t̄a t̄aká'no noq̄ ndi'i natropa na ndaa ñoo yó'o x̄ini sq̄'o ra ndi ndi'i n̄ivi nañoo Jerusalén yó'o ñii s̄iso na ndá'yi na káni tá'an na. ³² Ta saá x̄and̄j̄q̄on k̄ana ra natropa x̄i'in na ndiso chiño x̄i'in na, ña k̄o'q̄on na x̄i'in ra noq̄ nákutá'an n̄ivi na s̄iso káni tá'an. Ta n̄ivi yó'o x̄ini na vāxi natropa, ta saá sandakoo na, on vása káni k̄a na taPablo. ³³ Ta t̄a t̄aká'no noq̄ ndi'i natropa n̄ixaq̄ ra noq̄ nákutá'an n̄ivi yó'o, ta xa'nda chiño ra noq̄ natropa ña tiin na taPablo ta katón na nda'a ra x̄i'in ov̄j̄ cadena. Ta saá n̄ind̄ak̄a t̄o'on ra n̄ivi na nákutá'an yó'o, káchí ra saá x̄i'in na:

—¿Yu kúu t̄ayó'o?, ta, ¿yu kúu ña on vá'a ke'é ra? —káchí t̄aká'no x̄i'in n̄ivi.

³⁴ Ta saá ñii s̄iso ndakuijn na ndá'yi na, xa s̄iín s̄iín noq̄ kuq̄chi ká'an n̄ivi yó'o ña s̄akuiso na s̄at̄a taPablo. Ta t̄a t̄aká'no noq̄ natropa n̄i-kuchiño kundaq̄ ini ra yo xa'a kúu ña s̄aq̄ ini n̄ivi yó'o ña s̄iso na ndá'yi na. Ta saá t̄aká'no yó'o xa'nda chiño ra ña k̄o'q̄on taPablo x̄i'in natropa ndá cuartel

noq kundajsi ndaa ra. ³⁵ Ta tãPablo kuã'ãn ra xí'in natropa ta nixaa ra xí'in na noq yoo escalera ña kuã'ãn ndaa noq ki'vi na yé'é cuartel. Ta natropa xini ñó'ó na kuiso na tãPablo ña kuchiño ndaa ra xí'in na, saá chi kuã'a ní nivi na saa ini, ndikõn na sãtã tãPablo xa'a ña ka'ni na ra. ³⁶ Ta nivi yó'o xí'in ndi'i ndee na síso na, ndá'yi na, káchí na saá:

—ñii yichí ná kivi ra! ¡Ná kivi ra! —káchí na, ndá'yi na.

*TãPablo ndakuijn ra to'on xa'a mji na
noq nivi nañoo Jerusalén*

³⁷ Ta natropa kuã'ãn ndaa na escalera, ndiso na tãPablo, ta xa yatin xaa na ña chikaã na ra ini cuartel, ta saá tãPablo njka'ãn ra to'on griego xí'in mji tãa taká'no noq natropa, káchí ra saá xí'in ra:

—¿Án taxi ún ña ka'ãn lo'o j xí'in ún? —káchí ra xí'in tayó'o.

Ta ndakuijn taká'no yó'o, káchí ra saá:

—¿Án ká'ãn ún to'on griego va? ³⁸ ¿Án õn sivi yó'ó kúu ñii tañoo Egipto, tãa tã sakán lo'o kuyã nija'a sakaku kuachi xí'in ña kisa toon ra noq nagobierno? Chi tuyó'o kãna ra ta sanakutá'an ra komi mil tãa na xikoo yu'ú xí'in ra, ta nixã'ãn na xí'in ra ndã yuku yichí, noq kee na ña kani tá'an na xí'in nagobierno —káchí ra xí'in tãPablo.

³⁹ Ta ndakuijn tãPablo njka'ãn ra:

—Õn sivi yi'j kúu tã ká'ãn ún xa'a. Yi'j kúu j ñii tajudío, ta kaku j ñoo Tarso ña ndá'vi ndaa estado Cilicia, ta ñoo Tarso yó'o kúu ñoo ká'no ña ndá'ya'ví ní. Ta vitin ndúkú j noq ún ña taxi ún ndayi ka'ãn j xí'in nivi na nákutá'an yó'o —káchí tãPablo xí'in taká'no noq natropa.

⁴⁰ Ta taká'no yó'o taxi ra ndayi ña ka'ãn tãPablo xí'in nivi.

Ta saá tãPablo xikundichi ra noq escalera yó'o, ta sakanda ra nda'a ra noq nivi ña sayã na, õn nda'yi ka na. Ta saá sayã ndi'i na, ta tãPablo kixá'a ra ká'ãn ra xí'in na to'on hebreo ña kúu to'on mji na, ta káchí ra saá xí'in na:

22

¹ —Natá'an yó, nataã xikuã'a xí'in ndi'i nataã ñoo yó, ndúkú j noq ndó ña konj so'o ndó to'on ña ka'ãn j ndakuijn j xa'a j vitin —káchí tãPablo xí'in na.

² Tá xinj so'o nayó'o ndí tãPablo ká'ãn ra to'on mji na ña kúu to'on hebreo, ta saá ñii yaã yaã kúu na. ³ Ta njka'ãn tãPablo xí'in na, káchí ra saá:

—Yi'j kúu j ñii tajudío, ta kaku j ñoo Tarso, ña ndá'vi ndaa estado Cilicia, ta xa'no j ñoo Jerusalén yó'o. Ta mji tãGamaliel, tãmaestro ká'no, kúu tã ndino'o saná'a ra yi'j. Ta saá ndee ní sakuá'a j ndasaá xini ñó'ó kundikõn j yichí naxij sikuá yó, ta va'a ní kisa ndivi j ndi'i ndayi yó'o. Ndi'i saá kivi taxi xí'in mji j ña viví kisa ndivi j ndi'i chiño ña xani sijn j sakusij ini Ndios, ñii ki'va ndatán vitin táxi xí'in mji ndó kisa ndivi ndó chiño ña xani sijn ndó sakusij ndó ini Ndios. ⁴ Ta kivi saá xani sijn j ndí yichí tãJesus kúu ña õn vása va'a, ta nixika j ñii ñii ñoo xa'a ña nandúkú j nivi na kúu na ndikõn yichí yó'o ña saxo'vi j nayó'o ndã tondã ña kivi ndi'i na, saá kusij ini j kundo'o na. Ta xa'a ñayó'o, ndi'i kivi tá naní'i j nataã án náña'a na ndikõn yichí tãJesus, ta tijn j nayó'o ta tãan j na ini ve'e kãa. ⁵ Ta tãa tasutu ká'no noq mji yó najudío xí'in naxikuã'a na ndiso chiño xí'in yó, nayó'o xini va'a na ndí to'on ña ká'ãn j xí'in ndó vitin kúu ñandaã, chi naná'no yó'o kúu na nitaã tutu ña taxi na ndayi nda'a j xa'a ña tiin j ndi'i nivi na

ndíkòṅ yichì tǎJesús na kúu na táku ñoo Damasco, ta tutu yó'o nìkǎ'an ña kómìj ndayì ña tiin j na, ta katón j na ña kixi na xí'in j ñoo Jerusalén yó'o xa'a ña xo'vì na.

Tò'on yó'o ká'an ña xa'a tǎPablo ndatò'on ra ndasaá nakutá'an ra xí'in tǎJesús

(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Ta saá tá kuá'an j ñoo Damasco ta xa yatin nìtònda ma'ño ndivì kúu ña, ta ñii kama kee ño'o ñoyivi ñino, ta ndeé ní naye'e ña yìj, ta xìno nduu ña noo ñíndichì j. ⁷ Ta saá nakava j nda noo ño'o. Ta xandìkòṅ xìnì so'o j tò'on, ta nìkǎ'an ña xí'in j, káchì ña saá: "Saulo, Saulo, ñdachun ndíkòṅ ún sǎxo'vì ún yìj?" ⁸ Ta ndakuijn j, nìkǎ'an j: "¿Yu kúu yó'o, Tata?", káchì j. Ta nìkǎ'an ra xí'in j: "Yìj kúu j Jesús, taño Nazaret, tǎ tǎ ndíkòṅ ún sǎxo'vì ún", káchì ra xí'in j. ⁹ Ta nataa tá'an j na kuá'an xí'in j xìnì na ña nìtìvi yé'e ño'o yó'o, ta nìyì'ví ní na, ta on vása ní-xìnì so'o na tò'on ña xìnì so'o j. ¹⁰ Ta nìndaqa tò'on j tǎ tǎ ká'an xí'in j, káchì j xí'in ra saá: "¿Vitin yukìá kónì ún ke'è j, Tata?", káchì j xí'in ra. Ta tǎ yó'o ndakuijn ra, káchì ra saá: "Nakundichì ún, ta naki'in ún yichì, ta ko'on ún kì'vi ún ñoo Damasco, chi ñoo yó'o xa xa'nda chiño j noo ñii tǎ ña ka'an ra xí'in ún ña chítónì j kasa ndivi ún xa'a j", káchì ra xí'in j. ¹¹ Ta saá ñakì'in ndì yichì ta kuá'an ndì, ta nataa tá'an j na kuá'an xí'in j, tìin na nda'a j, ta ní'í na yichì j kuá'an ndì, chi ño'o yé'e ña nìtìvi noo j sandakoo kuáá ña nduchù noo j. Ta saá nìxaá ndì ñoo Damasco, ¹² noo táku ñii tǎ tǎ ñanì Ananías. Ta tǎAnanías yó'o kúu ñii tǎ tǎ vivì kisa ndivi ndayì Ndios ña nìtaa tǎxìj sikuá yó tǎMoisés xìna'á, ta va'a ní kánò ñato'ó ra noo ndì'í najudìo na táku ñoo Damasco. ¹³ Ta tǎAnanías yó'o kìxaá ra noo j, ta xìndichì yatin ra noo yóo j, ta nìkǎ'an ra xí'in j, káchì ra saá: "Ñani j Saulo, vitin va'a nakoto nduchù noo ún", káchì ra. Ta saá xandìkòṅ va'a ñatìvi nakoto j xí'in nduchù noo j, ta va'a xìto j noo tǎAnanías yó'o. ¹⁴ Ta saá nìkǎ'an ra xí'in j, káchì ra: "Mìj Ndios, tǎ sikon ní ñato'ó chìnóo naxìj sikuá yó xìna'á, nakaxìn ra yó'o ña kundaq ini ún yu kúu ña kónì ra kasa ndivi ún. Ta nakaxìn ra yó'o xa'a ña nakutá'an ún xí'in tǎJesús tǎ tǎ kuu tǎNdaa. Ta nakaxìn ra yó'o xa'a ña xìnì so'o ún tò'on ña kee mìj yu'u tǎyó'o. ¹⁵ Ndios ke'è ra saá xí'in ún chi yó'o kuu ún tǎ tǎ ndakuijn xa'a tǎJesús, ta ndatò'on ún xí'in ndì'í nìvi yu kúu ña xìnì ún, ta yu kúu ña xìnì so'o ún. ¹⁶ Ta vitin on kundati ka ún, ta kama nakundichì ún ta kuchu ún xí'in ndayì kìvì tǎJesús, ta ndukú ún noo ra ña kasa ká'no ini ra xa'a ndì'í kuáchi ún", káchì tǎAnanías xí'in j.

Ndios tì'ví ra tǎPablo ña ka'an ra tò'on ñav'a xa'a tǎJesús xí'in nìvi na on vása kúu najudìo

¹⁷ Ta tǎPablo ndatò'on ka ra xí'in na, káchì ra saá:

—Tá ndìkó j ñoo Jerusalén, ta ñii kìvì tá ká'an j xí'in Ndios, ta yóo j ke'e yé'e ve'e ño'o ká'no, ta saá kìxaá ñii ña nìtìvi noo j. ¹⁸ Ta ñayó'o kúu ña xìnì j tǎJesús, ta nìkǎ'an ra xí'in j, káchì ra saá: "Kama ní kee ún ñoo Jerusalén yó'o, chi nìvi ñoo yó'o on kandixa na tò'on ña ndatò'on ún xí'in na xa'a j", káchì tǎJesús xí'in j, ña nìtìvi ra noo j. ¹⁹ Ta saá ndakuijn j nìkǎ'an j xí'in ra, káchì j: "Tata, nìvi ñoo yó'o ndixa xìnì na ndí yìj kúu tǎ tǎ xìndìkòṅ sǎxo'vì ní j ndì'í nìvi na kándixa yó'o. Saá chi yìj nìxa'an j ñii ñii ve'e ño'o sinagoga, ta tìin j nayó'o ta tǎan j na ini ve'e ka. ²⁰ Ta kìvì xa'ni na tǎEsteban, tǎ tǎ ndakuijn tò'on va'a xa'a ún noo nìvi, ta yìj,

nixiyo yu'ú j xí'in nivi na ké'é saá, tãnda xĩndaa j tikotõ nivi ña kóon na yuu tãEsteban ta xã'ni na ra", kãchĩ j xí'in taJesús. ²¹ Ta ndãkuijn ra, kãchĩ ra saá xí'in j: "Vitin kõ'õn ún, chi yĩ'j ti'vĩ j yó'õ kõ'õn ún kuã'a ní ñoo xĩká ña ndatõ'õn ún to'õn j xí'in nivi na õn vása kúu najudío", kãchĩ ra xí'in j —kãchĩ tãPablo xí'in najudío na nákutã'an yó'õ.

*To'õn yó'õ kã'ãn xã'a yu kúu ña ke'é
tãa tãká'no nõõ natropa xí'in tãPablo*

²² Tá nivi na nákutã'an yó'õ xĩnj sõ'o na to'õn yó'õ ña ñikã'ãn tãPablo xã'a nivi na õn vása kúu najudío, ta õn vása ní-xiin kã na konj sõ'o na to'õn kã'ãn ra, ta kĩxã'á na sãã ní ini na. Ta ñii sisõ na ndã'yi na, kãchĩ na saá:

—jNã kivi tãyó'o! jÕn vása vã'a ña kutakũ kã ra ñoyivi yó'o! —kãchĩ na, ndã'yi na.

²³ Ta õn vása sãndakoo na ndã'yi na ta kã'ãn na ña õn vá'a xã'a tãPablo. Ta tãva na tikotõ ña kãnóõ satã tikotõ ndĩxin na, ta kĩsin na tikotõ yó'õ, ta tĩn na ño'õ ta sãkana na ña chí ñjno, chí ña ke'é na saá kóni kãchĩ ña ndĩ ndã lo'õ õn xĩin na nãkĩ'in na to'õn ña kã'ãn tãPablo. ²⁴ Ta saá tãa tãká'no xã'nda chiño ra nõõ natropa ña tiin na tãPablo ta chikãã na ra ini cuartel. Ta xã'nda chiño ra nõõ natropa ña kani na tãPablo xí'in kuártã xã'a ña na'ma ra ndãchun sãã ní ini nivi xĩni na ra. ²⁵ Tá õn tã'ãn kã kani na ra, ta si'na kãtõn na ra. Ta saá ñikã'ãn tãPablo xí'in ñii tãa tã ndiso chiño xí'in sava natropa yó'õ, kãchĩ ra saá:

—¿Ãn ndixa kãchĩ ndã'yĩ ndĩ vã'a kani ndó ñii tãa tã kúu tãñoõ Roma tá si'na õn tã'ãn kõ'õn ra nõõ tãjuez ña kasa nani ra xã'a kuãchi tãyó'o? —kãchĩ tãPablo xí'in ñii tãa tã ndiso chiño xí'in sava natropa.

²⁶ Tá tãyó'o xĩnj sõ'o ra ña ñikã'ãn tãPablo, ta kama ñixã'ãn ra ndatõ'õn ra xí'in mji tãa tãká'no nõõ ra, ta kãchĩ ra saá:

—Ta vitin, ¿yu kúu ña ke'é ún?, chí tãa tã xã'nda chiño ún kani ndĩ xí'in kuártã, tãyó'o kúu ra ñii tãñoõ Roma —kãchĩ ra xí'in tãa tãká'no nõõ natropa.

²⁷ Ta saá tãa tãká'no yó'õ kuã'ãn ra, ta ñixãã ra nõõ tãPablo, ta ñĩndãkã to'õn ñã'a ra, kãchĩ ra saá xí'in ra:

—¿Ãn ndixa yó'õ kúu ñii tãa tãñoõ Roma? —kãchĩ ra.

Ta ndãkuijn tãPablo:

—Ndixa yĩ'j kúu j tãñoõ Roma —kãchĩ ra.

²⁸ Ta saá ñikã'ãn tãa tãká'no yó'õ xí'in ra, kãchĩ ra:

—Yĩ'j chã'vi j kuã'a ní sj'ún, ta saá ñãkĩ'in j tutu ña kãchĩ kúu j tãa tãñoõ Roma —kãchĩ ra xí'in tãPablo.

Ta ndãkuijn tãPablo, kãchĩ ra saá:

—Yĩ'j õn vása ní-ke'é j saá, chí ndã kivi kãku j kúu j tãñoõ Roma —kãchĩ ra xí'in tãa tãká'no nõõ natropa yó'õ.

²⁹ Ta natropa na xa yóõ ti'va ña kani na tãPablo, xĩnj sõ'o na to'õn yó'õ, ta kama ní kee na ta kuã'ãn na. Ta tãká'no nõõ natropa ñiyi'vi ní ini ra chí xa xã'nda chiño ra ña kãtõn na tãPablo, tãa tã kúu tãñoõ Roma, ta xí'in ñãyó'õ ñjya'a ndoso ra ndã'yĩ ñãñoõ Roma.

*To'õn yó'õ kã'ãn xã'a tãPablo
ñĩndichi ra nõõ ñãJunta Suprema najudío*

³⁰ Ta tãa tãká'no nõõ natropa kóni ra kundãã vã'a kã ini ra xã'a kuãchi táxi najudío xã'a tãPablo. Ta saá tá ñitĩvi inkã kivi, ta xã'nda chiño ra

noq naJunta Suprema najudío, na kúu nasutú ná'no xí'in natāa naxjiku'a ña nakutá'an nayó'o noq ra. Ta saá tuku xá'nda chiño ra noq natropa ña ndaxin na taPablo, ña kee ra cuartel, ta kixaa ra kundichi ra noq ndi'i nayó'o.

23

¹ Tá kixaa taPablo, ta ñindichi ra noq naJunta Suprema, ta saá xito ra noq na ta nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndó'ó, tata natá'an yó, kónij ña kundaq ini ndó ndi ndi'i saá kivi ña takú j ndino'o ní ini j kisa ndivi j ñava'a noq Ndios, ta ñakán on koó nda lo'o ña sándi'i ini j yóo noq j —káchí taPablo xí'in na.

² Tá xinj so'o tasutú ká'no ta naní Ananías to'on yó'o ña nika'an taPablo, ta xá'nda chiño ra noq nivi na yíta yatin sijin taPablo ña xí'in nda'a na kani na yu'u ra. ³ Ta ndakuijn taPablo, káchí ra saá xí'in tasutú ká'no yó'o:

—Ñii kivi vaxi Ndios kani ra yó'ó chi yó'ó kúu taq ta ovj yu'u. Yó'ó ndiso chiño ún ña kasa nani ún xá'a j xí'in ñandaq ñii ki'va ndatán káchí ndayí Ndios ña nītaa taMoisés. Ta on vása ké'é ún saá, chi mji ún yá'a ndoso ún ndayí Ndios, xí'in ña xá'nda chiño ún noq nivi ña kani na yi'j —káchí taPablo xí'in tasutú ká'no yó'o.

⁴ Ta nivi na yíta yatin xí'in taPablo, nika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—¿Án taq ta on koó ñato'ó kómí kúu ún?, chi kándiva'a ún xí'in tasutú ká'no, taq ta kisa chiño noq Ndios.

⁵ Ta ndakuijn taPablo, káchí ra saá:

—Natá'an yó, kasa ká'no ini ndó xá'a j chi on vása ní-xinj j tá tayó'o kúu tasutú ká'no, saá chi xinj ñó'ó kasa ndivi yó to'on Ndios ña nītaa taMoisés xina'a, káchí ña saá: “On vá'a kándiva'a yó xí'in taq taká'no noq ñoo yó”, —káchí taPablo xí'in na.

⁶ Ta taPablo kundaq ini ra ndí sava naJunta Suprema yó'o kúu na nafariseo, ta sava na kúu na nasaduceo, ta saá nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Natá'an yó, yi'j kúu j tafariseo, ñii ki'va ndatán yivá j xikuu ra tafariseo. Ta kuachi ña sákuiso na yi'j kúu xá'a ña ndaa ini j ndí ndixa natakú nivi na nixi'j —káchí taPablo xí'in na.

⁷ Tá ndi'i na ndóo yó'o xinj so'o na to'on yó'o, ta nafariseo xí'in nasaduceo kixá'a na náa na xí'in tá'an na, ta nīta'vi tá'an nafariseo xí'in nasaduceo. ⁸ On vása yóo ñii yu'u ka na, chi nasaduceo kándixa na ndí nivi na nixi'j on natakú ka nayó'o, ta kándixa na ndí on koó níma kómí nivi, ni on koó naángel, ni on koó inká noq níma. Ta nafariseo kándixa na ndí yóo níma nivi, ta yóo naángel, ta yóo inká noq níma, ta kándixa na ndí nivi na nixi'j natakú nayó'o. ⁹ Ta xá'a to'on ña nika'an taPablo xí'in na, nafariseo xí'in nasaduceo, kixá'a na náa ní na, ta ñii síso na ñó'o na. Ta sava nafariseo na kúu namaestro na sán'a ndayí Ndios ña nītaa taMoisés xina'a, nakuuta na ta nika'an na, káchí na saá:

—Ndixa on koó nda ñii kuachi ndiso tayó'o, chi on vása nán'i ndi nda ñii ña on vá'a ké'é ra. Ndá sana ñii níma án ñii ñaángel nika'an ña xí'in ra —káchí nafariseo.

¹⁰ Ta saá kixá'a nivi ndeé ní ndá'yi na, ta ndeé ní síso na. Ta yi'vi ní taká'no noq natropa kotq yiyo ní xí'in ñasaa na, sakuáchi na yiki koñu taPablo. Ta saá taká'no yó'o xá'nda chiño ra noq natropa ña naki'in na taPablo ña ko'on ra xí'in na kundaqj tuku ra ini cuartel.

¹¹ Ta saá tá kixaa kuñoó, ta n̄t̄ivi taJesús noq taPablo, ta n̄ka'ʼan ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Qn kuyi'vi ún, chi yooj xí'in ún. Ta ñii ki'va ndatán n̄ka'ʼan ún to'on ña ndakuijn ún xa'ʼa j ñoo Jerusalén yó'o, saá xini ñó'ó ndakuijn ún xa'ʼa j ñoo Roma —káchí taJesús xí'in taPablo, ña n̄t̄ivi ra noq ra.

Tq'on yó'o ká'ʼan ndí xikoo yu'ú n̄ivi ña ka'ni na taPablo

¹² Ta saá n̄t̄ivi ink̄a k̄ivi, ta n̄akutá'an sava najudío, ta x̄ikoo yu'ú na ña ka'ni na taPablo, ta káchí na saá:

—Ndá lo'o qn kuxu k̄a yó ni qn ko'o k̄a yó ndá ná ka'ni yó ra. Ta ná kuu yó n̄ivi na n̄at̄avi chi'ña tá n̄i-xa'ni yó ra —káchí na, k̄indqo yu'ú na.

¹³ Ta yá'a ovi s̄ik̄o kúu nataa yó'o na x̄ikoo yu'ú xa'ʼa ña ka'ni na taPablo.

¹⁴ Ta saá nataa yó'o n̄ixa'ʼan na noq nákutá'an nasut̄u ná'no yoo na xí'in nax̄ikua'ʼa noq nañoó judío, ta n̄ka'ʼan na xí'in na, káchí na saá:

—M̄ji ndi xa k̄indqo ndi xí'in natá'an ndi ña qn kuxu k̄a ndi, ni qn ko'o k̄a ndi ndá ná ka'ni ndi taPablo. ¹⁵ Ta saá ndó'ó xí'in natá'an ndó na kúu naJunta Suprema, xini ñó'ó ndukú ndó noq taká'no noq natropa ña ti'vi ra taPablo kixaa ra noq ndó. Ka'ʼan ndó xí'in taká'no noq natropa yó'o ndi yoo k̄a ña xini ñó'ó ndak̄a to'on ndó taPablo ña kundaa ini ndó xa'ʼa kuachi ra. Ta m̄ji ndi, xa koo se'é ndi yu'ú yichi, ña xa yoo ti'va ndi ka'ni ndi ra ña qn kixaa ra noq ndó —káchí na xí'in nasut̄u ta xí'in nax̄ikua'ʼa noq najudío na nákutá'an yó'o.

¹⁶ Ta ñii t̄alo'o xax̄in taPablo ta kúu sa'ya k̄i'va ra, x̄ini so'o ra xa'ʼa ña x̄ikoo yu'ú nataa yó'o ke'é na, ta saá t̄alo'o yó'o kee ra ku'ʼan ra, ta n̄ixaa ra ndá cuartel noq yoo sito ra taPablo, ta ndatq'on ra xí'in ra xa'ʼa ña x̄ini so'o ra. ¹⁷ K̄ivi ndi' i x̄ini so'o taPablo ña ndatq'on t̄alo'o xax̄in ra xí'in ra, ta k̄ana ra ñii ta ndiso chiño noq ñii ciento natropa, ta n̄ka'ʼan ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Ná ko'q̄n t̄alo'o yó'o xí'in ún noq taká'no noq ndi' i natropa, chi yoo to'on ña x̄ini ñó'ó ní ndatq'on t̄alo'o yó'o xí'in ra —káchí taPablo xí'in ta ndiso chiño.

¹⁸ Ta saá kee ta ndiso chiño yó'o ku'ʼan ra, ta ku'ʼan t̄alo'o yó'o xí'in ra, ta n̄ixaa na noq t̄a taká'no ta xá'nda chiño noq ndi' i natropa. Ta saá ta ndiso chiño noq ñii ciento natropa n̄ka'ʼan ra xí'in t̄a taká'no noq ra, káchí ra saá:

—TaPablo ta nákaa ndási ní'no, ti'vi ra yi' i vax̄i xí'in t̄alo'o yó'o noq ún, chi yoo ñii ña kóni ra ndatq'on ra xí'in ún —káchí ra xí'in taká'no noq ndi' i natropa.

¹⁹ Ta saá taká'no yó'o t̄jin ra nda'ʼa t̄alo'o yó'o ña ko'q̄n ra xí'in ra ñii x̄iña noq qn ko'q̄ n̄ivi na kuchiño koni so'o to'on ña ká'ʼan na. Ta saá k̄ixá'á ra ndák̄a to'on ra t̄alo'o yó'o, káchí ra xí'in ra:

—¿Ndá to'on kúu ña kóni ún ndatq'on ún xí'in j? —káchí ra xí'in t̄alo'o.

²⁰ Ta ndakuijn t̄alo'o, n̄ka'ʼan ra, káchí ra saá:

—Sava najudío x̄ikoo yu'ú na ña ndasaá ndukú na noq ún ña taxi ún ko'q̄n taPablo ña xaa ra noq naJunta Suprema k̄ivi taan. Saá chi kachí na xí'in ún ndi kóni na ndak̄a to'on k̄a na ra ña va'ʼa k̄a kundaa ini na xa'ʼa kuachi ra, saá kachí na xí'in ún. ²¹ Ta qn kandixa ún to'on ña ka'ʼan nayó'o xí'in ún, chi ñavatá kuu ña. Saá chi yu'ú yichi koo se'é ku'ʼa ní nataa xa'ʼa ña ka'ni na taPablo. Yá'a ovi s̄ik̄o kúu nataa na koo se'é kundati ña'á, ta ndi' i nataa yó'o k̄indqo yu'ú na qn kuxu k̄a na ni qn ko'o k̄a na ndá ná ka'ni na taPablo. Ta káchí na saá xí'in m̄ji na: “Ná kuu yó n̄ivi na n̄t̄avi

chi'ña tá n̄i-xa'ni yó ra", káchí na. Ta vitin xa yóo ti'va na ka'ni na ra, ta ndákuiti ndáti na ña taxi ún kee t̄aPablo ña k̄o'on ra n̄o n̄aJunta Suprema —káchí t̄alo'o nd̄ato'on ra xí'in t̄aká'no n̄o ndi'i natropa yó'o.

²² Ta saá t̄aká'no n̄o ndi'i natropa n̄ika'an ra xí'in t̄alo'o, káchí ra saá: —Nd̄a ñii n̄ivi ɔn k̄a'an ún xí'in ña k̄ixi ún n̄oɔj nd̄ato'on ún xí'in j —káchí ra xí'in t̄alo'o yó'o, ta t̄i'ví ña'á ra kuano'o ra.

T̄o'on yó'o ká'an ndi t̄i'ví na t̄aPablo k̄o'on ra n̄o t̄agobrador Félix

²³ Ta saá t̄aká'no n̄o ndi'i natropa k̄ana ra ɔvi natropa, ta ñii ñii nayó'o kúu na xá'nda chiño n̄o ñii ciento natropa, ta t̄aká'no n̄o na ɔvi yó'o n̄ika'an ra xí'in na, káchí ra:

—Ná kasa ndivi ndó xí'in ɔvi ciento natropa xa'a ña kee na k̄a j̄in ñoo k̄ivi vitin,* ta k̄o'on xá'á na nd̄a ñoo Cesarea. Saá tuku ka'nda chiño ndó n̄o ɔn̄i s̄ik̄o ɔxu natropa na kúu na yóso kuáyí xí'in ɔvi ciento natropa na ní'i k̄a n̄ani ta s̄ijn n̄o ña, ta ndi'i natropa yó'o x̄ini ñó'o koo ti'va na ña kee na k̄a j̄in ñoo k̄ivi vitin, ta k̄o'on na ñoo Cesarea. ²⁴ Ta taxi ndó sava t̄ikuáyí ña koso t̄aPablo xí'in natá'an ra, ta koto va'a ndó ña ɔn kóo ña ɔn vá'a kundo'o t̄aPablo yich̄i ña va'a xa'a ra n̄o t̄agobrador Félix ñoo Cesarea.

²⁵ Ta saá t̄aká'no n̄o ndi'i natropa n̄itaa ra ñii tutu ña ní'i natropa ku'a'an na ña taxi na ña nda'a t̄agobrador Félix. Ta ña n̄itaa ra n̄o tutu yó'o káchí ña saá:

²⁶ "Yi'j kúu j̄ t̄aClaudio Lisias, ta t̄i'ví j̄ t̄o'on chindeéj yó'o, tata gobrador, t̄a kúu t̄a kánoo s̄ikón ní ñat̄o'o n̄o ndi. ²⁷ Kóni j̄ ndat̄o'on j̄ xí'in ún nd̄achun t̄i'ví j̄ tayó'o xa'a ra n̄o ún. Sava najudío t̄ijn na ra, ta xa yatin ní ka'ni na ra, níkuu. Ta x̄ini j̄ s̄o'o j̄ ndi tayó'o kúu ra ñii t̄a t̄año Roma, ta saá kama ní kee j̄ n̄ix̄a'an j̄ xí'in natropa, ta s̄akaku ndi ra n̄o najudío yó'o. ²⁸ Ta yj'j ndukú j̄ ña kundaa ini j̄ ndá kuachi kúu ña táxi na xa'a ra, ta saá xa'nda chiño j̄ n̄o ra ña k̄o'on ra xí'in j̄ n̄o n̄aJunta Suprema najudío ña ná ndak̄a t̄o'on na ra. ²⁹ Ta saá kundaa ini j̄ ndi táxi na kuachi xa'a ra chi káchí na ndi ɔn vása va'a kisa ndivi ra ndayí m̄i najudío yó'o, ta ñayó'o ɔn s̄ivi kuachi ndeé kúu ña n̄o m̄i yó ñaño Roma. Ta saá nd̄a lo'o ɔn k̄o'o xa'a ña chikaa ndi ra ini ve'e k̄a ni ña ka'ni ndi ra. ³⁰ Ta saá ni, x̄ini j̄ s̄o'o j̄ ndi sava najudío x̄ikoo yu'ú na ña ka'ni na ra, ta xa'a ñayó'o kama ní t̄i'ví j̄ ra xa'a ra n̄o ún vitin. Ta n̄ika'an j̄ xí'in najudío na táxi kuachi xa'a ra ndi x̄ini ñó'o xa'a na n̄o ún ña kasa nani ún xa'a kuachi yó'o. Ta t̄o'on yó'o kúu ndi'i ña nd̄ato'on j̄ xí'in ún vitin, tata. Ta va'a ná koo ún", káchí t̄o'on ña n̄itaa t̄aClaudio Lisias n̄o tutu ña ku'a'an nda'a t̄agobrador.

³¹ Ta saá natropa yó'o kisa ndivi na ña xa'nda chiño t̄aká'no n̄o na, ta n̄aki'in na t̄aPablo xí'in natá'an ra. Ta tá k̄ixaa kuñoó yó'o, ta kee na ku'a'an na, ta n̄ixaa ndi'i na ñii ñoo ña n̄ani Antípatris. ³² Ta saá n̄it̄ivi ink̄a k̄ivi, ta ndik̄o natropa na xika xá'á, kuano'o na. Ta t̄aPablo xí'in natá'an ra ku'a'an na xí'in natropa na yóso kuáyí nd̄a ñoo Cesarea. ³³ Tá n̄ixaa na ñoo Cesarea, ta natropa n̄at̄axi na t̄aPablo nda'a t̄agobrador, ta t̄axi na nda'a ra tutu ña n̄itaa t̄aClaudio Lisias xa'a t̄aPablo. ³⁴ Ta ndi'i k̄a'vi t̄agobrador tutu yó'o, ta n̄indak̄a t̄o'on ra t̄aPablo ndá ñoo k̄ixi ra. Ta nd̄akuij̄ t̄aPablo, káchí ra saá:

—K̄ixi j̄ ñoo ña nákaa estado Cilicia —káchí ra.

* **23:23** K̄a j̄in ñoo n̄ani ña k̄a ɔn̄i ñoo n̄o ñaño Roma.

³⁵ Ta saá n̄kaʼan taḡobernador xíʼin taPablo, káchí ra saá:

—Kundati j ndá ná kixaā n̄vi na táxi kuachi xaʼa ún, ta saá kasa nani j xaʼa kuachi ún —káchí ra.

Ta saá xaʼnda chiño ra nõõ natropa ña kundaa na taPablo ini ve'e kaā ña nákaā ñii xiiña ini ve'e ká'no ña k̄isa va'a taḡey Herodes ñoo Cesarea yó'o.

24

TaPablo ndákuijn ra xaʼa m̄i ra nõõ taḡobernador Félix

¹ Tá n̄ya'a o'on k̄iv̄i, ta kixaā taḡutu ká'no taAnanías xíʼin sava nax̄ikuʼa ná'no nõõ najudío, ta xíʼin taabogado m̄i najudío yó'o, ta taḡó'o nan̄i ra Tértulo. Najudío yó'o kixaā na ña taxi na kuachi xaʼa taPablo nõõ taḡobernador Félix. ² Ta saá taḡobernador yó'o xaʼnda chiño ra nõõ na k̄isa chiño nõõ ra ña ko'on na k̄i'in na taPablo kixaā ra nõõ ra. Ta saá kixaā taPablo, ta taTértulo kixá'a ra ká'an ra táxi ra kuachi xaʼa taPablo yó'o, ta káchí ra saá:

—Tata gobernador, ta ta kánóo síkón ní ñato'ó nõõ nd̄i, táxa'vi ña'a ní ún chi xíʼin ña ndíchi ní s̄inj̄i ún, ta xíʼin ñava'a ní ini ún, va'a ní xaʼnda chiño ún nõõ m̄i nd̄i nañoo Israel, ta xa ku'a ní kuȳa va'a ní táku nd̄i, chi ndá ñii nõõ õn vása káni tá'an xíʼin nd̄i. Ta yóo ku'a ní chiño ná'no xa k̄isa ndivi ún xaʼa ña ch̄indeé ún nd̄i. ³ Xa'a ñayó'o nd̄i saá k̄iv̄i, ta nd̄i saá xiiña kúsij̄i ní ini nd̄i naki'in nd̄i ñava'a taḡi ún nda'a nd̄i, ta vitin kóni nd̄i ka'an nd̄i xíʼin ún saá: "Táxa'vi ní ún, tata, xa'a nd̄i ñava'a yó'o."

⁴ Ta vitin õn vása kóni nd̄i sandi'i ka nd̄i yó'ó ña na'a ní ka'an nd̄i xíʼin ún. Ta ndasaá kuiti xáku ndá'vi nd̄i nõõ ún ña kon̄i so'o lo'o ún ña ndato'on nd̄i xíʼin ún xaʼa taPablo ta ñ̄ndichí yó'o. ⁵ Saá chi x̄inj̄i káxin nd̄i taḡó'o kúu ra ñii ta ta õn vá'a, ta ndatán yóo ñii kue'e xíkón saá yóo ra, chi ñii ñii nõõ nõõ táku najudío, taḡó'o xa'a ra ta ndato'on ra xíʼin n̄vi ña sasa'a ra ini na xa'a ña nakuita na kani tá'an na xíʼin nagobierno. Ta taḡó'o kúu ra ñii ta ta taká'no nõõ n̄vi na kúu na ndíkõn yich̄i vatá ña nan̄i yich̄i nanazareno. ⁶ Ta ñii k̄iv̄i nõõ Jerusalén x̄inj̄i nd̄i taḡó'o, yóo ra ini ve'e ño'o ká'no, ta ké'é ra ña õn vá'a ña kúu ña k̄isa kini ñayij̄i ve'e ño'o. Ta xa'a ñayó'o, t̄inj̄i nd̄i ra xa'a ña kasa nani nd̄i kuachi xaʼa ra, ⁷ ta n̄i-kuchiño nd̄i, chi n̄ixa'a taLisias ta taká'no nõõ ku'a ní natropa, ta xíʼin ndee nd̄i natropa, k̄j̄ndaa ra taPablo yó'o nda'a nd̄i. ⁸ Ta saá taLisias xa'nda chiño ra nõõ nd̄i ña taxi nd̄i kuachi xaʼa taPablo nõõ yó'ó, tata gobernador. Ta vitin táná ndaka to'on m̄i ún taḡó'o, ta saá kundaa ini ún ndí ñandaa kúu to'on ká'an nd̄i xaʼa ra xíʼin ún —káchí taTértulo xíʼin taḡobernador Félix.

⁹ Ta nd̄i najudío na ndóo yó'o ñii yóo yu'u na xíʼin to'on ña ká'an taTértulo, ta ndákuijn na, n̄ka'an na, káchí na saá:

—Ndixa ñandaa kúu nd̄i to'on n̄ka'an taTértulo yó'o —káchí na.

¹⁰ Ta saá taḡobernador ndan̄i ra nda'a ra nõõ taPablo ña ndakuijn ra ka'an ra. Ta saá ndákuijn taPablo, n̄ka'an ra to'on yó'o:

—Tata gobernador, xa ku'a ní kuȳa yó'ó kúu tajuez, ta k̄isa nani ún xa'a kuachi n̄vi nõõ nd̄i najudío. Ta saá kúsij̄i ní ini j̄i ña ndakuijn lo'o j̄i ka'an j̄i xa'a j̄i nõõ ún. ¹¹ Sakán ux̄u ov̄i k̄iv̄i kúu ña kixaā j̄i nõõ Jerusalén xa'a ña kasa ká'no j̄i Ndios ve'e ño'o ká'no. Táná ndaka to'on ún xa'a ñayó'o, ta õn vása yov̄i kundaa ini ún ndí ñandixa kúu ña ká'an j̄i. ¹² Ta õn s̄iv̄i ñandaa kúu to'on ña ká'an nayó'o, táxi na kuachi xa'a j̄i. Saá chi k̄iv̄i x̄inj̄i na yij̄i yóo j̄i yoso ke'e yé'é ve'e ño'o ká'no nõõ Jerusalén, õn vása yóo j̄i náa j̄i xíʼin

nda ñii ñivi, ni on vása yóo j sásaaj ini ñivi. Nda lo'o on vása ní-ke'éj saá ve'e ño'o ká'no, ni ñi-ke'éj saá ve'e ño'o sinagoga, ni nda ñii xiiña ñoo Jerusalén ñi-ke'éj saá. ¹³ Ta natqa na táxi kuachi xa'aj i nda lo'o on kúchiño na kasa ndaa na xa'a kuachi ña káchí na sákuiso na yi'i. ¹⁴ Ta to'on ña ndaa kúu ñayó'o: yi'i kúu ñii taq ta ndikon yichi taJesus, ta natqa yó'o xáni sñi na ndi yichi vatá kúu ña. Ta yi'i kisa ká'no j Ndios ndatán kisa ká'no naxii síkuá ndi ra xina'á. Ta ñii k'i'va ndatán kandixa na, saá kándixa j to'on Ndios ña ñitaa taMoisés xí'in ndi'i to'on Ndios ña ñitaa inká naprofeta xina'á. ¹⁵ Ta yi'i ta xí'in natqa yó'o na táxi kuachi xa'aj i, ñii k'i'va kándixa ndi ndi ñii kivi Ndios sanatakú ra ñivi na ñixi'i, án ñivi na va'a xikuu na, án ñivi na on vá'a xikuu na, ta kuita na ñoo Ndios ña kasa nani ra xa'a kuachi na. ¹⁶ Ta xa'a ña kándixa j ñayó'o, ta ndi'i saá kivi chikaaj ndee ke'éj ñava'a ña kóni Ndios xa'a ña on kóo nda lo'o ña sandi'i ini j ñoo Ndios ta ñoo ñivi.

¹⁷ Xa yóo on i an unj kuyja on vása xa'an j ñoo Jerusalén, ta saá ñixa'an j ñoo yó'o, chi ní'ij s'i'ún ña xa ñakayaj xa'a ñivi nandá'vi na táku ñoo Jerusalén, ta kóni j taxi j ña nda'a na. Ta saá tuku miji kóni j soqoj lo'o ñava'a ñoo Ndios ve'e ño'o ká'no. ¹⁸ Ta xa'a ña kuchiño k'i'vi i ini ve'e ño'o yó'o, xini ñó'ó kasa ndivi j ndayí ña ká'an xa'a ndasaá nduuj taq ta ndii. Tá ndi'i kisa ndivi j ndi'i ñayó'o, ta ñixiyo j yoso ke'e yé'é ve'e ño'o ká'no yó'o, ta sava najudío na kee ñoo estado Asia ñakuta'an na xí'in j. Ta on vása ní-xiyo kua'a ní ñivi xí'in j, ni on vása ní-saaaj ini ñivi ña sjsq na nda'yi na kani tá'an na. ¹⁹ Tá najudío na kee ñoo estado Asia káchí na xini na yi'i ké'éj ña on vá'a, ta mji nayó'o xini ñó'ó kixaaj na ñoo ún ña chikaaj na kuachi sataj. ²⁰ Táná ka'an najudío estado Asia on xjin na kixi na, ta va'a ñivi na yóo yó'o vitin ná ka'an na ndato'on na xí'in ún ndá kuachi kúu ña ñik'i'vi. Saá chi naJunta Suprema najudío xa xito ndoso na yi'i, ta ñivi na yóo yó'o xa kúndaaj ini na ña ñika'an naJunta Suprema xa'aj i. Ta vitin ná ndato'on na xí'in ún ndá kuachi kúu ña ñani'í na ndiso j. ²¹ Chi yi'i kúndaaj ini j ndi ñii laa kuachi kuchiño sakuiso na sataj kúu ña ñika'an j ñoo nachiño, kachi j saá: "Yi'i kúu taq ta kándixa ndi ndixa natakú ñivi na ñixi'i. Ta xa'a ña kándixa j saá, táxi na kuachi xa'aj i", saá ñika'an j xí'in nafariseo ta xí'in nasaduceo na kúu naJunta Suprema najudío —káchí taPablo xí'in tagobernador.

²² Ta tagobernador Félix, taq ta xini va'a xa'a yichi taJesus, ñika'an ra, káchí ra saá:

—Va'a on kunani kuachi yó'o vitin, ta ná kundati yó nda kixaaj taLisias taq taká'no ñoo ndi'i natropa, ta saá kasa nani j xa'a kuachi yó'o —káchí ra xí'in na.

²³ Ta saá taFélix xa'nda chiño ra ñoo mji ta ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa ña chikaaj tuku na taPablo ini ve'e kaa, ta taxi ra ndayí ña kaka ndíka taPablo ini ve'e kaa, ta taxi ra ndayí ña k'i'vi natá'an taPablo ini ve'e kaa xa'a ña koto na ra ta xa'a ña taxi na ña xini ñó'ó nda'a ra.

²⁴ Ta saá ñiya'a lo'o kivi, ta taFélix xí'in ñási'í ra, ña ñani Drusila, ñajudía kúu ña, kixaaj na ve'e chiño. Ta saá taFélix xa'nda chiño ra ñoo natropa ndi tava na taPablo ini ve'e kaa ña kixaaj ra xí'in na ñoo taFélix ta ñoo ñási'í ra. Ta saá kixaaj taPablo ñoo na, ta tagobernador Félix yó'o xini so'o va'a ra to'on ñika'an taPablo, ña ndato'on na xí'in tagobernador ndasaá kuchiño kandixa ra Jesucristo ta kundikon ra yichi ra. ²⁵ Ta taPablo, ñika'an ka ra nándaxin ra to'on, káchí ra saá xí'in na:

—Njvi na kándixa Jesucristo xínj ñó'ó kutaku na xí'in ñandaq, ta xínj ñó'ó nasita xí'in mji na ñoq ña on vá'a. Saá chi vaxi kvjv Ndios kasa nani ra xaq'á kuachi ndi'i njvi —káchí tãPablo xí'in na.

Tá xínj sq'o tãFélix tq'on yó'o, ta njyí'vi ní ra, ta njka'ãn ra xí'in tãPablo, káchí ra saá:

—Xa va'a vitin, on ndato'on ka ún xí'in j. Ta saá ñii kvjv táná ñona lo'o ñoq j, ta saá kana j yó'ó kixaa ún ñoq j ña ndato'on ka ún xí'in j —káchí ra xí'in tãPablo.

²⁶ Tãgobernador Félix yó'o ndáti ra ña tãPablo taxi se'é ra lo'o sj'ún nda'a ra xaq'á ña saña ña'a ra ko'on ndíka ra. Ta xaq'á ña ndáti ra naki'in ra sj'ún, kuq'á ní yichj kãna ra tãPablo kixi ra ñoq ra ña ndato'on ra xí'in ra. ²⁷ Ta saá njya'a qv j kuyja, ta tãFélix on vása kúu ka ra gobernador, ta njkí'vi inkã tagobernador tã ñani Porcio Festo. Ta xaq'á ña kóni tãFélix kindoq va'a ra ñoq najudío, nj-xiin ra saña ra tãPablo ko'on ndíka ra. Ta saá nákaa ka tãPablo ini ve'e kãa kvjv njkí'vi tãPorcio Festo kuu ra tagobernador ñoo yó'o.

25

Tq'on yó'o ká'ãn ña tãPablo ndúkú ra ndí tarey César kasa nani xaq'á kuachi ra

¹ Ta saá kixaa tãFesto ñoo Cesarea ña nakuiso chiño ra kuu ra tagobernador. Tá kundivi ñayó'o, ta njya'a unj kvjv, ta kee ra kuq'ãn ra ndã ñoo Jerusalén. ² Ta saá nasutu ná'no xí'in inkã naná'no ñoq najudío kixaa na ñoq ra, ta kixá'a na ká'ãn na sákuiso na kuachi satã tãPablo. ³ Ta ndúkú na ñava'a ñoq tagobernador Festo ña ka'nda chiño ra ndí ná ndikó tãPablo ñoo Jerusalén ña kasa nani na xaq'á kuachi ra. Saá chi xa yóo yu'ú na ka'ni na tãPablo tá kuq'ãn ra yichj ña kuq'ãn ñoo Jerusalén. ⁴ Ta ndakuijn tãFesto káchí ra saá xí'in na:

—Vitin nákaa tãPablo ini ve'e kãa ñoo Cesarea. Ta yí'j yachj ní ndikó j no'oj j ñoo yó'o. ⁵ Ta va'a sava ndó'ó naná'no ñoq najudío ko'on ndó xí'in j ñoo Cesarea. Ta saá tá ndixa yóo kuachi ndíso tãPablo, ta taxi ndó kuachi xaq'á ra ñoq j ñoo kán —káchí tãFesto xí'in najudío yó'o.

⁶ Ta tãFesto kindoq ka ra ona án uxu kvjv ñoo Jerusalén, ta saá ndikó ra kuano'ã ra ñoo Cesarea, ta tuku kuq'ãn sava naná'no ñoq najudío xí'in ra, ta njxaa na. Tãnda inkã kvjv, ta yóo tãFesto ñoq táy j tq'ó ve'e chiño ñoq kisa nani ra xaq'á kuachi njvi. Tá kixaa naná'no ñoq najudío ñoq ra, ta saá xaq'nda chiño ra ñoq natropa ña tava na tãPablo ini ve'e kãa ña kixaa ra xí'in na ñoq ra. ⁷ Tá kixaa tãPablo ñoq tagobernador yó'o, ta saá naná'no ñoq najudío na kee ñoo Jerusalén kixá'a na táxi na kuachi xaq'á tãPablo ñoq tagobernador. Ká'ãn na sákuiso na kuq'á ní kuachi ndeé satã ra, ta on vása kúchiño na kasa ndaa na xaq'á kuachi ña sákuiso na ra. ⁸ Ta saá kixá'a tãPablo ká'ãn ra ndakuijn ra xaq'á mji ra, ta káchí ra saá:

—On koq kuachi ndeé ndiso j, ta on sjí'v ñandaq kúu ña ká'ãn nayó'o, sákuiso na kuachi satã j. Ndã lo'o on vása ní-ya'a ndoso j ñoq ndayí najudío, ni on vása ní-ke'é j ña on vá'a ña chikaa ñinoq ñayí ve'e ño'ó ká'no ñoo Jerusalén, ni on vása ní-ya'a ndoso j ñoq ña xá'nda chiño tarey César —káchí tãPablo, ndakuijn ra xaq'á mji ra ñoq tagobernador Festo.

⁹ Ta tãFesto, xaq'á ña kóni ra kindoq va'a ra ñoq najudío, njndaqã tq'on ra tãPablo, káchí ra saá:

—¿Yukía káchí ini mji ún? ¿Án kóni ún kò'òn ún ñoo Jerusalén ña kasa nani j xa'a kuachi ún ñoo kán? —káchí tãFesto xí'in tãPablo.

¹⁰ Ta ndakuijn tãPablo káchí ra saá:

—On vá'a saá, chi ve'e chiño yó'o kómí ña ndayí tãrey César, ta saá xinj ñó'ó kasa nani ún kuachi xa'a j ve'e chiño yó'o. Saá chi xinj va'a ún ndí on vása ní-ke'é j ndã ñii ña on vá'a xí'in najudío. ¹¹ Tá ndixa ndiso j kuachi ndeé ña táxi ndã kivi j, níkuu, ta saá on ndukú j ñoo ún ña on taxi ún kivi j. Ta saá ni, tá on koo kuachi ndeé ndiso j, ta ndã ñii nvi on vása kómí na ndayí nataxi na yi' j nda'a naná'no ñoo najudío yó'o. Ta vitin ndukú j ñoo ún, tata gobernador, ña ti'vi ún yi' j kò'òn j ñoo mji tãrey César ña kasa nani ra kuachi j —káchí tãPablo xí'in tagobernador Festo yó'o.

¹² Ta saá tãFesto njka'an tá'an ra xí'in nachiño na kúu na kisa chiño yatin xí'in ra, ta saá njka'an ra xí'in tãPablo, káchí ra:

—Va'a, xa ndukú ún ña kò'òn ún ñoo tãrey César ñoo Roma ña kasa nani ra xa'a kuachi ún, ta vitin va'a kò'òn ún ñoo ra —káchí tãFesto xí'in tãPablo.

*Tò'on yó'o ká'an ndi tãPablo kixaa ra
ñoo tãrey Agripa ta ñoo k'iva tayó'o ñãBerenice*

¹³ Ta njya'a lo'o kivi, ta tãrey tã naní Agripa xí'in k'iva ra ñãBerenice kixaa na ñoo Cesarea xa'a ña koto na tagobernador Festo. ¹⁴ Ta ku'a ní kivi kjndoo na ve'e tãFesto, ta saá ndatò'on ra xí'in tãrey Agripa xa'a kuachi ña táxi najudío xa'a tãPablo, ta káchí tãFesto saá xí'in ra:

—Yoo ñii tãa naní ra Pablo, nákaa ra ini ve'e kaa ñoo yó'o, chi tãFélix sandakoo ña'a ra xa'a ña kasa nani yi' j xa'a kuachi ra. ¹⁵ Ta kivi njxa'an j ñoo Jerusalén, ta naná'no ñoo najudío, na kúu nasutú ná'no xí'in naxiku'a, nayó'o taxi na kuachi ñoo j xa'a tayó'o. Njka'an na xí'in j ndí ndiso ra kuachi ndeé, ta ndukú na ñoo j ña ka'nda chiño j ña kivi ra. ¹⁶ Ta ndakuijn j káchí j saá xí'in na: “Ndayí mji ndí naño Roma on vása táxi ña ndí ñii nvi kivi na tá si'na on tã'an kò'òn na ñoo tajuez ña kasa nani ra xa'a kuachi na. Saá chi nayó'o kómí na ndayí ndakuijn na ka'an na to'on xa'a mji na ñoo nvi na táxi kuachi xa'a na”, saá káchí j xí'in na.

¹⁷ Ta saá inkã kivi, ta kixaa naná'no ñoo najudío ñoo j, ta xa'nda chiño j ñoo natropa ña kò'òn na ki'in na tãPablo ñoo nákaa ra ini ve'e kaa ña kixaa ra ñoo j. ¹⁸ Tá kixaa ra ñoo j, ta najudío yó'o kixá'a na táxi na kuachi xa'a ra. Ta kuachi ña táxi na on sivi kuachi ndatii koni so'o j ka'an na xa'a kúu ña, ¹⁹ chi kuachi ña chikaa na sãta tãPablo kúu kuachi xa'a yichí mji najudío ña ndasaá ndikõn na Ndios tã kisa to'ó na, chi ká'an najudío yó'o ndí tãPablo sáná'a ra inkã yichí ña on vása yoo yu'ú xí'in yichí ña ndikõn najudío. Saá chi tãPablo sáná'a ra káchí ra xa'a ñii tãa tã naní Jesús, ta tayó'o nixi' j ra ta nataku ra ta táku ra vitin, saá ká'an tãPablo, sáná'a ra, káchí na. ²⁰ Ta yi' j on vása xinj va'a j ndasaá kasa nani kuachi xa'a yichí ña ndikõn najudío, ta saá njndaqa to'on j tãPablo án va'a kò'òn ra ñoo Jerusalén xa'a ña kunani kuachi ra. ²¹ Ta ni-xiin ra kò'òn ra ñoo Jerusalén, ta káchí ra ndí va'a kã kò'òn ra ñoo Roma xa'a ña kasa nani tãrey César kuachi ra. Ta saá xa'nda chiño j ñoo natropa ña tuku chikaa na ra ini ve'e kaa tãnda xinq kasa ndivi j ndi' i chiño xa'a ña kuchiño ti'vi j ra kò'òn ra ñoo tãrey César ñoo Roma —káchí tãFesto, ndatò'on ra xí'in tãrey Agripa.

²² Ta saá ndakuijn tãAgripa, káchí ra saá:

—Yi' j, kóni ní j koni so'o j to'on ña ka'an tãPablo yó'o —káchí ra.

Ta ndakuijn taFesto, káchí ra saá:

—Va'a, mji kivi taan koni so'o ún to'on ña ka'an taPablo yó'o —káchí ra xí'in taAgripa.

²³ Ta kixaa inka kivi, ta tarey Agripa xí'in ki'va ra ñaBerenice kixaa na ve'e chiño ká'no, ta ku'a'an na ñiki'vi na xí'in ndi'i ñato'ó na, ta nayó'o ndixin na tikoto va'a ña livi ní. Saá tuku nataa na ndiso chiño xí'in natropa, ta xí'in nataa na ndiso chiño xí'in chiño ná'no ñoo yó'o ndikon na ku'a'an na sata nayó'o xí'in ñato'ó ní, ta saá kixaa na ñoo taFesto ve'e chiño ká'no. Ta saá xa'nda chiño taFesto ñoo natropa ña tava na taPablo ña kixaa ra ñoo ndi'i ñivi na nákutá'an yó'o. ²⁴ Tá kixaa taPablo ñoo na, ta taFesto ñika'an ndoso ra ñoo ndi'i ñivi yó'o, káchí ra saá:

—Tata, tarey Agripa, ta ndó'ó natá'an yó'o, vitin kúchiño koto ndó taa yó'o ta ñíndichi ñoo ndó. Ta sata tayó'o ndi'i najudio sákuiso kuachi na ra nda vitin. Tá kivi ñixa'an j ñoo Jerusalén ta saá tuku kivi ndikó j ndixaa j ñoo Cesarea yó'o, ta najudio ñii káchí ká'an na ndúkú na ñoo j ña ka'nda chiño j ña kivi taPablo yó'o xa'a kuachi ndiso ra. ²⁵ Ta yi'i, ñindaqa to'on va'a j ra, ta on vása ní-naní'i j kuachi xa'a ña kivi ra. Ta mji ra ka'an ra ndúkú ra ko'on ra ñoo tarey César xa'a ña kasa nani ra xa'a kuachi ra. Ta saá chikaa ini j ti'vi j ra ko'on ra ñoo Roma. ²⁶ Ta vitin on vása kúndaqa va'a ini j nda kuachi kúu ña ndato'on j xa'a ña taa j ñoo tutu ña ti'vi j ko'on nda'a tarey César. Ta xa'a ñayó'o kana j ndi'i ndó ña nakutá'an yó koni so'o yó to'on ña ka'an taPablo yó'o. Ta vitin ñoo mji yó'o tarey Agripa, ndúkú j ña chindeé ún yi'i. Ta vitin ndaka to'on ún taPablo, ta koni so'o ún ña ndakuijn ra xa'a ra, ta saá kúchiño ún ndato'on ún xí'in j nda to'on kúu ña va'a taa j xa'a ra. ²⁷ Chi xáni sinj ndi ñii chiño kí'ví ní kúu ña ti'vi j ñii tapreso ko'on ra ñoo Roma tá on ko'ó tutu ña ká'an yu kúu kuachi táxi ñivi xa'a ra —káchí taFesto xí'in ñivi na nákutá'an yó'o.

26

To'on yó'o ká'an

taPablo ndakuijn ra xa'a mji ra ñoo taAgripa

¹ Ta saá ñika'an tarey Agripa xí'in taPablo, káchí ra saá:

—Vitin va'a ka'an ún ndakuijn ún xa'a mji ún ñoo kuachi ña sákuiso na sata ún —káchí ra xí'in taPablo.

Ta saá taPablo ndani'i ra nda'a ra ñoo na, ta kixá'a ra ká'an ra, káchí ra saá:

² —Kúsij ní ini j ndi ñoo yó'ó, tata rey Agripa, kúchiño j ka'an j to'on ña ndakuijn j xa'a j ñoo kuachi ña naná'no ñoo najudio sákuiso sata j.

³ Saá chi yó'ó kúu taa ta xini va'a xa'a yichi ña ndikon mji ndi najudio, ta kúndaqa va'a ini ún yu kúu ña náa ndi xa'a. Ta xa'a ñayó'o xáku ndá'vi j ñoo ún ña xí'in ña ká'no ini ún koni so'o ún to'on ña ndato'on j xí'in ún vitin.

TaPablo ndato'on ra xa'a ña ndasaá xitaku ra

kivi si'na on ta'an nakutá'an ra xí'in Jesucristo

⁴ Ta ñika'an taPablo, káchí ra saá:

—Ndi'i najudio ná'no kúndaqa va'a ini na ndasaá xitaku j kivi xikuu j talo'o, chi nda kivi ñaku j xitaku j xí'in najudio ñaño'o j, ta ñixa'an j ñixiyo j xa'no j ñoo Jerusalén. ⁵ Ta najudio yó'o kúndaqa káxin ini na ndi yi'i j xikuu j ñii tafariseo, ta xikuu j taa ta xindikon ndino'o ní yichi nafariseo, vará yichi yó'o kúu ña yo'vi ní ka ñoo ndi'i yichi najudio. Ta tá kóni ví najudio yó'o,

ta kivi ndakuijn na kasa ndaa na ndí ndixa xitaku j saá. ⁶ Ta vitin nayó'o chikaa na kuachi sata j chi ndati j ta ndaa ini j ndí Ndios ndixa kasa ndivi ra ñava'a ña kindo ra xí'in naxij sikuá ndj xina'á. ⁷ Tanda kuiya xina'á tanda vitin na uxu ovi ti'vi nivi na kuu sa'ya ñani sikuá taxij sikuá ndj talsrael, ndivi ñoo kisa chiño na ñoo Ndios, ta ndati na ta ndaa ini na ndí kasa ndivi Ndios ñava'a yó'o ña kindo ra xí'in naxij sikuá na. Tata tarey Agripa, vitin najudio yó'o chikaa na kuachi sata j chi ñii kachí xí'in nayó'o, yij ndati j ta ndaa ini j ndí Ndios ndixa kasa ndivi ra ña kindo ra xí'in nivi. ⁸ Ta ndó'o, ndi'i nivi na nakutá'an yó'o, zndachun xani sinj ndó ndí Ndios on vása kómí ra ndee ña sanataku ra nivi na njixi'? —kachí taPablo xí'in tarey Agripa ta xí'in na náta'an xí'in tarey yó'o.

TaPablo ndat'o on ra ndí kuiya ñiya'a xikuu ra ta xindikon saxo'vi ní nivi na kándixa tajesús

⁹ Ta saá ká'an ka taPablo xa'a mji ra, kachí ra saá:

—Kuiya ñiya'a, xani sinj ndí yichí tajesús taño Nazaret kuu ña yichí vatá, ñakán chikaa ní ndee ña sandi'i j xa'a nivi na ndikon yichí yó'o. ¹⁰ Ta saá xí'in ndayí ña taxi nasutu ná'no nda'aj, nitiin j ku'a ní nivi na ndikon yichí tajesús na táku ñoo Jerusalén ta taan j nayó'o ini ve'e kaa. Ta njixyo yu'ú j xí'in nivi na xa'ni sava nivi yó'o. ¹¹ Ta njiki'vi j ini ku'a ní ve'e ño'o sinagoga ña nandukú j nivi na ndikon yichí tajesús, ta saxo'vi ní j na, ña kóni j ndí ka'an na to'on ndiva'a xa'a tajesús ta sandakoo na ña kándixa na ra. Ta njisaá ní ini j xini j ndi'i nivi na ndikon yichí tajesús, ñakán xixa'an j ku'a ñoo xíyo nándukú j na xa'a ña saxo'vi j na.

TaPablo ndat'o on ra ndasaá nakutá'an ra xí'in tajesús ta kándixa ña'á ra

(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹² Ta saá ñii kivi ku'a'an j nda ñoo Damasco, ta ní'i j tutu ña taxi nasutu ná'no nda'aj, ña taxi na ndayí nda'aj tiin j ndi'i nivi na ndikon yichí tajesús na kuu na táku ñoo Damasco. ¹³ Ta saá tá xa tonda ma'ño ndivi kuu ña, ta xini j ñii ño'o yé'e ña kixi nda ñoyivi njino, ta yé'e tá'yá ní ña, ta ndeé ka yé'e ña ñoo ká'no ña yé'e ndivi, niye'e ña ñoo j ta ñoo nataa na ku'a'an xí'in j. ¹⁴ Ta saá ndiva ndi'i ndj, ta nakoyo ndj nda ñoo ño'o. Ta xini so'o j ñii to'on ña kuu to'on hebreo, ta kachí ña saá xí'in j: “Saulo, Saulo, zndachun ndikon ún saxo'vi ún yij'? Chi xí'in ña kisa toon ún ñoo j, kuiti sátaku'e' xí'in mji ún”, kachí to'on xí'in j.”* ¹⁵ Ta saá ndakuijn j, njika'an j: “¿Yu kuu yó'o, Tata?”, kachí j xí'in ra. Ta ndakuijn ra, kachí ra saá: “Yij kuu j Jesús, ta ta ndikon ún saxo'vi ún. ¹⁶ Ta vitin nakundichi ún, saá chi xa'a ña sakuiso j chiño ká'no sata ún kuu ña njivi j ñoo ún. Yij njaxin j yó'o kuu ún ñii ta ta kasa chiño ñoo j, ta kuu ún ta ta ndakuijn xa'a j. Xini ño'o ndato'on ún xí'in nivi xa'a ña xini ún kivi vitin, ta xini ño'o ndato'on ún xí'in na xa'a ña saná'a j yó'o kivi ña vaxi. ¹⁷ Ta yij ndixa sakaku j yó'o ñoo najudio naño mji ún, ta ndixa sakaku j yó'o ñoo nivi na on vása kuu najudio, chi vitin tí'vi j yó'o ko'on ún ndato'on ún xí'in nivi na on vása kuu najudio. ¹⁸ Saá chi kóni j ña chindeé ún nivi yó'o ña kundaa káxin ini na yu kuu ñandaa, xa'a ña sandakoo na yichí on vá'a ña naa ní ndikon na, ta kundikon na yichí va'a ñoo yóo ño'o yé'e ndino'o.

* **26:14** Tajesús kóni kachí ra ndí taSaulo ké'é ra ndatan ké'é ñii tisindjki tí toon ini, ta kaxá'a rí mji ñoo sinj kaa ña nákaa ñoo yatá kisa chiño rí, ta saá sátaku'e' xí'in mji rí.

Ta saá on taxi ka na ndayí nda'a ñanímá ndiva'a ká'no Satanás ka'nda chiño ña noq na, ta taxi xí'in mji na nda'a Ndios ña ka'nda chiño ra noq na. Ta xa'a ña kandixa na yí'i, Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuachí na, ta saá ndixa naki'in na ndi'i ñava'a ña taxi Ndios nda'a nivi na kúu sa'ya ra", kachí tajesús xí'in i.

*Tq'on yó'o ká'an ña ndí tqPablo kisa ndivi ra
ña xa'nda chiño tajesús kivi nitiivi ra noq ra*

¹⁹ Ta tqPablo ndatq'on ka ra, kachí ra saá xí'in tarey Agripa:

—Ta saá yí'i, tata rey Agripa, nda lo'o on vása ní-kisa só'ó'i noq ña xa'nda chiño tajesús kivi nitiivi ra noq i. ²⁰ Nda víka, si'na kixá'á i nika'an ndoso i noq nivi naño Damasco tq'on xa'a tajesús. Ta saá nixa'an i ñoo Jerusalén xí'in ku'a q ní ka ñoo ña ndá'vi ndaa estado Judea ña ndatq'on i xa'a tajesús. Ta saá nixa'an i ku'a q ní ñoo noq táku nivi na on vása kúu najudío ña ndatq'on i xí'in na. Ta ñii ñii ñoo noq nixa'an i, ndatq'on i xí'in nivi xa'a ña xini ñó'ó nandikó ini na, ta sandakoo na yichí on vá'a, ta kivi na yichí Ndios. Ta saá xini ñó'ó ke'é na ñava'a ña saná'a ndí ndixa xa nandikó ini na ta ndíkon na yichí Ndios. ²¹ Tq'on yó'o kúu ña nika'an ndoso i noq ndi'i nivi, ta xa'a ñayó'o sava najudío tjin na yí'i kivi nixiyo i ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ta ndúkú na ka'ni na yí'i. ²² Ta Ndios ndixa chindee ra yí'i, ta saá nda kivi vitin táku ka i, ta ká'an ndoso i tq'on va'a xa'a tajesús noq ndi'i nivi. An nakuíka kúu na, an nandá'vi kúu na, ta kuiti ká'an i xí'in na tq'on va'a ña ñii yóo yu'ú xí'in tq'on Ndios ña nita tqMoisés xí'in inká naprofeta kuyá xina'á. ²³ Tq'on ña nita nayó'o kachí ña ndí Cristo tq kúu tqa tq ti'vi Ndios saku ra nivi, tayó'o xini ñó'ó xo'vi ra, ta kivi ra. Ta saá kuu ra tanqó nataku noq ndi'i nivi na nixi'i. Ndatán yóo ño'o ye'e noq nivi na kúu najudío ta noq nivi na on vása kúu najudío, saá koo Cristo, kachí tq'on Ndios ña nita na xina'á —kachí tqPablo xí'in tarey Agripa ta xí'in nivi na náta'an xí'in ra na nákutá'an yó'o.

*Tq'on yó'o ká'an ndasaá ndakuijn tqAgripa noq tq'on ña ndatq'on
tqPablo xí'in ra*

²⁴ Ta saá ndakuijn tqFesto, xí'in ndi'i ndee ra nika'an ra xí'in tqPablo, kachí ra saá:

—Tata Pablo, itaq tq sána kúu yó'ó! Ndixa xa'a ña ku'a q ní ka'vi ún, ñayó'o sásana ña sijn ún vitin —kachí tqFesto xí'in tqPablo.

²⁵ Ta ndakuijn tqPablo, kachí ra saá:

—Tata Festo, tqa tq kánóo síkón ní ñatq'ó noq yó kúu ún, ta ndakuijn i xa'a i ndí on sivi tqa tq sána kúu i. Ñandaq va kúu tq'on ña ká'an i xí'in ndó. ²⁶ Ta tarey Agripa xini va'a ra xa'a ndi'i ña ndatq'on i xí'in ndó. Saá chi on sivi ña yóo se'é kúu ndi'i ña nindo'o tajesús. Ta xa'a ña kúndaq va'a ini ra xa'a tajesús, ká'an i noq tarey Agripa yó'o xí'in ña ndino'o ní ini i —kachí tqPablo xí'in tqFesto.

²⁷ Ta saá nindaqa tq'on tqPablo tarey Agripa, kachí ra xí'in ra:

—Tata rey Agripa, zan kándixa ún tq'on ña nita naprofeta kuyá xina'á? Ndixa xini i ndí kándixa ún tq'on ña nita na —kachí tqPablo xí'in tarey Agripa.

²⁸ Ta ndakuijn tqAgripa, kachí ra saá xí'in tqPablo:

—¿An xani sijn ún ndí xí'in lo'o tq'on ña ndatq'on ún xí'in i kúchiño ún sanoo ún ini i ña kivi i yichí tajesús? —kachí ra xí'in tqPablo.

²⁹ Ta ndakuijn taPablo, káchí ra saá:

—Án xí'in lo'o to'on án xí'in kuá'a ní to'on ña ndato'on j xí'in ún, ndúkú j nqo Ndios ndí yó'ó, tata, xí'in ndí'i nivi na nakutá'an yó'ó, nduu ndó nivi na kándixa taJesus ñii kiva ndatán yij kúu j ta kándixa taJesus. Ta ndixa on xijn ña kuu ndó nivi na nó'ni xí'in cadena, ndatán nó'ni yij —káchí taPablo xí'in na.

³⁰ Ta saá tarey Agripa, xí'in ñákí'va ra ñáBerenice, xí'in tagobernador Festo, ta xí'in inká nivi na nakutá'an yó'ó, nakuita ndí'i na, ta kee na nqo xindqo na, ³¹ ta kuá'an na nqo kúchiño na ka'an na xí'in tá'an na. Ta nqo kuá'an na yó'ó, ñíka'an tá'an na, káchí na saá:

—TaPablo yó'ó on vása ní-ki'vi ra kuachi ndeé xa'a ña taxi kivi ra, ni xa'a ña xo'vi ra ini ve'e ka —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

³² Ta saá ñíka'an tarey Agripa xí'in tagobernador Festo, káchí ra:

—Tá on vása ní-ndukú tayó'ó ko'on ra nqo tarey César ña kasa nani ra xa'a kuachi ra, níkuu, ta kuchiño saña yó ra ko'on ndíka ra vitin —káchí tarey Agripa xí'in taFesto.

27

To'on yó'ó ká'an ña tagobernador Festo tí'vi ra taPablo kuá'an ra ñoo Roma

¹ Ta saá kixaa kivi ña chikaa ini tagobernador Festo ña kee ndi ko'on ndi xí'in tón barco nda estado Italia nqo nákaa ñoo Roma. Ta natropa na ndaa ve'e kaa nataxi na taPablo ta xí'in inká natqa na xiño'o ini ve'e kaa yó'ó, nataxi na nayó'ó nda'a ñii taqá ñani Julio. TaJulio yó'ó kúu ta ndíso chiño xí'in ñii ciento natropa, ta kúu ra ñii tatá'an ñii tí'vi natropa na ñaní Compañía Augusta, ta natropa yó'ó kúu na kisa chiño nqo tarey César. ² Ta ndaa ndi ñii tón barco tón kixi ñoo Adramitio. Ta tón barco yó'ó xa yóo tí'va nó kee nó ko'on nó ñii yichí nqo ya'a nó kuá'a ní ñoo estado Asia, ta kukuini nó lo'o kuiti ñii ñii ñoo yó'ó. Ta saá kee ndi kuá'an ndi xí'in tón barco yó'ó. Ta ñii tatá'an ndi ta ñani Aristarco kuá'an ra xí'in ndi. Ta taAristarco yó'ó kúu ra taqá tañoo Tesalónica ña ndá'vi ndaa estado Macedonia. ³ Ta nitivi inká kivi ta nixaa ndi ñoo Sidón. Ta taJulio, taqá ta ndíso chiño xí'in natropa, ke'é ra ñava'a xí'in taPablo taxi ra ña noo ra tón barco ña ko'on ra nakutá'an ra xí'in namigo ra na táku ñoo yó'ó. Ta nayó'ó chindee na ra, taxi na ña xini ñó'ó nda'a taPablo. ⁴ Ta saá ndaa tuku ndi tón barco ta kee ndi kuá'an ndi. Ta mji chí xiiña nqo kuá'an ndi, ndeé ní vaxi tachí ña káni tón barco, ta xa'a ña káni ní tachí yó'ó ña chinda'a ña tón barco nandikó nó chí sata, yo'vi ní táxi ña ko'on ndi chí nqo. Ta xa'a ñayó'ó chikaa ini ndi nasama ndi yichí nqo ko'on ndi. Ta saá ñaki'in ndi kuá'an ndi ta nyia'a ndi ñii tá'vi ñoo isla Chipre nqo on vása ndeé ní káni tachí. ⁵ Ta saá kee ndi kuá'an ndi, ta nyia'a ndi yatin ñoo estado Cilicia xí'in ñoo estado Panfilia, ña ñó'o yu'u takuii, ta saá nixaa ndi ñoo Mira ña ndá'vi ndaa estado Licia.

⁶ Ta ñoo Mira yó'ó taJulio, taqá ta ndíso chiño, ñani'i ra ñii barco tón kixi ñoo Alejandria ta kuá'an nó nda ñoo estado Italia. Ta taJulio xa'nda chiño ra nqo ndi ña ndaa ndi tón barco yó'ó. Tá ndi'i ndaa ndi nó, ta kee ndi kuá'an ndi. ⁷ Ta xa kuá'a ní kivi kúu ña ñó'o ndi kuá'an ndi, chí kúe ní kuá'an tón barco, saá chí yo'vi ní kuá'an tón yó'ó xa'a ña ndeé ní káni tachí ña vaxi chí nqo kuá'an ndi. Ta nyia'a ndi yatin ñoo Gnido, ta on vása ní-kivi xaa ndi ñoo yó'ó, chí ndeé ní káni tachí. Ta saá tuku nasama ndi

yichí ta kuá'an ndi chí sur, ta kuá'an ndi yá'a ndi yatin ñoo isla Creta, ñii tá'ví nqo on vása ndeé ní káni tãchí, ta nÿya'a ndi ñii xiiña isla yó'o, ña ñani Salmón. ⁸ Ta kuee ní kuá'an tón barco xí'in ndi nqo takuií, ta kánóo nó kuá'an nó yatin nqo yóo ño'q yichí. Ta saá yq'vi ní ñuxaa ndi ñii xiiña ña ñani Buenos Puertos, ña yóo yatin xí'in ñii ñoo ña ñani Lasea ña nákaa isla Creta.

⁹ Xa kuá'a ní kivi kúu ña kee ndi ñoo Cesarea, chi tón barco kuee ní kuá'an nó, ta vitin xa yatin ní tondaa ña kixaa unj yqo ña vixin, saá chi xa ndi'i vikó najudío ña kúu ña yóo so'on na. Ta unj yqo vixin yó'o kúu ña yiyo ní kaka tón barco nqo takuií mÿni. ¹⁰ Ta xa'a ña yiyo ní yó'o, ndatq'on tqPablo xí'in natqa na ndiso chiño xí'in tón barco, káchí ra saá xí'in na:

—Natqa tá'an yó, táná kee yó vitin ña ko'on yó xí'in tón barco nqo takuií, ta xínji ndí kundo'o yó ña on vá'a. Saá chi yiyo ní ndi'i xa'a ñakía'vi ña ñó'o ini tón barco ndiso nó, ta saá tuku yiyo ní ndi'i xa'a mÿi yó xí'in tón barco nqo takuií —káchí tqPablo xí'in na.

¹¹ Ta taJulio nÿ-xiin ra chikaa so'o ra to'on yó'o ña ndatq'on tqPablo xí'in na, ta va'a ka chikaa so'o ra to'on ña ñika'an taa tq káva tón barco, ta chikaa so'o ra to'on ña ñika'an taa tq xí'in yiton tón barco. ¹² Ta na qvi taa yó'o xí'in kuá'a ní natqa na kisa chiño nqo na, yóo yu'ú na ndi on vá'a Buenos Puertos yó'o xa'a ña kindqo na unj yqo vixin. Ta ñika'an na ndi va'a chikaa na ndeé xí'in mÿi na ña ko'on na xí'in tón barco nda ñoo Fenice, ña nákaa inká tá'ví isla Creta, ta va'a ka ná kindqo tón barco kundichi nó ñoo yó'o ndi'i yqo vixin ní, chí ñoo Fenice yó'o tívi xito ndaa ña chí noreste ta tívi xito ndaa ña chí sureste.

Tq'on yó'o ká'an xa'a ña ndeé ní káni tãchí tón barco kivi kuá'an nó nqo takuií mÿni

¹³ Ta ñii kivi va'a ní livi xíka tãchí ña kixi chí sur, ta saá ñivi na kisa chiño ini tón barco, ñika'an na, káchí na saá:

—Va'a vitin, chi tãchí ña xíka yó'o kivi chindeé ña tón barco xaá nó nda ñoo Fenice —káchí na.

Ta saá ndaa ndi'i ndi tón barco, ta na kisa chiño ini tón barco ñasita na ndi'i yo'q ña nó'ni kaa ná'no ña veé ní, ña ñó'o ini takuií, ña kúu ña on vása táxi ko'on tón barco nda ñii xiiña. Tá ndi'i ña tava na ñaveé yó'o, ta ñisañá tón barco, ta kee nó kuá'an nó xí'in ndi, ta kánóo nó, kuá'an nó yu'ú takuií mÿni, yatin nqo yóo ño'q yichí isla Creta. ¹⁴ Ta saá ñii kama kixá'a ndeé ní káni tãchí na á ña ñani Euroclidón. Ta tãchí yó'o vaxi ña chí ma'ño nqo keta ñq'o xí'in chí norte, ta ndeé ní káni tãchí yó'o tón barco.

¹⁵ Ta saá ñi-kuchiño ko'on ka ndi chí nqo kóni ndi ko'on ndi. Ñakán saña ndi ña káva ndi tón barco nqo kóni ndi ko'on nó xí'in ndi, ta va'a ka sandakoo ndi ndi ña tãchí ná ka'nda chiño ña míchí ko'on nó. ¹⁶ Ta saá ñuxaa ndi yatin nqo nákaa isla lo'o ña ñani Clauda, ta kuá'an ndi ñii tá'ví nqo on vása ndeé ní xíka tãchí. Ta tón barco ká'no nqo ñó'o ndi kuá'an ndi, ñoo nó ñii tón barco lo'o, kuá'an nó, ta saá xí'in ñayo'vi ní ñasita ndi tón lo'o yó'o, xa'a ña ko'qo chinda'a tãchí nó, ta kani nó tón barco ká'no. Ta saá chikaa va'a ndi tón lo'o yó'o ini tón barco ká'no. ¹⁷ Ta saá xí'in kuá'a ní yo'q, natqa na kisa chiño xí'in tón barco ká'no, chisúku ndaa na kuá'a xiiña nó ña katón kútu na nó, xa'a ña chindeé ña nó ña on ndata nó. Saá chi yí'vi ní na ko'qo tãchí ña ndeé ní káni, chinda'a ña tón barco ña ko'on nó nda Sirte, ña kúu ñii xiiña nqo on vása kóno takuií mÿni, ta yí'vi na ko'qo kani ndaa tón barco nqo yq'ti ña yóo ini takuií, ta tani nó. Ta xa'a ña yiyo yó'o, sanoo na tikqo ndiká ña nó'ni nqo yiton tón ñindichi

sata tón barco, ta sandakoo na tón barco ko'on nó chí noo chinda'á tachi nó. ¹⁸ Ta nitiivi inká kivi, ta ndá lo'o on xjin tachi yaa ña, ta ndeé ní káni ka ña tón barco noo ñó'o ndi. Ta saá nivi na kisa chiño ini tón barco tava na ñaveé ndiso nó ña kúu ñakía'vi ñó'o ini nó, ta sakana na ndi'i ñakía'vi yó'o ini takuii mjni xa'a ña ndukama tón barco yó'o. ¹⁹ Saá kúu, ta kixaa kivi unj, ta ndá lo'o on vása yaa tachi, ni on vása ní-xikuiin kóon savi, ta ndi'i ndj ñó'o ini tón barco, tava ndj ndi'i nda'a chiño váli, ta sakana ndj ña ini takuii xa'a ña ndukama ka nó. ²⁰ Ta ndivi ñoo ndeé ní káni tachi, ta ndeé ní kóon savi. Ta saá njya'a ku'a'a ní kivi, ta on vása ní-xini ndj kimi, ni on vása ní-xini ndj ño'o ña yé'e ndivi. Ta on vása ní-ka'an ka ndj ña kuchíno kutaku ndj, saá xáni sijnj ndj.

²¹ Ta saá njya'a ku'a'a ní kivi, ta ndi'i ndj na ñó'o ini tón barco ndá lo'o nj-xixi ndj. Ta saá taPablo nakundichi ra ma'ño noo nákutá'an ndi'i nataa na kisa chiño ini tón barco, ta njka'an ra x'in na, káchí ra saá:

—Ndó'ó tata, xa njka'an j x'in ndó ndí on vása va'a sandakoo yó isla Creta. Tá ní chikaa so'o ndó to'on ña njka'an j x'in ndó, níkúu, ta saá on kóo ña yo'vi xó'vi yó vitin, ni on vása ní-ndaño'ó ku'a'a ní ñakuiká x'in ñakía'vi ña xjño'o ini tón barco yó'o, níkúu. ²² Ta saá ni, on kund'i'i ini ndó, ta va'a ka chikaa ndó ndeé ini mji ndó, chí ndá ñii yó ñó'o yó'o on kivi yó, ndasaá kuiti tón barco yó'o ndi'i xa'a. ²³ Saá chí ñoo ndive'e nitiivi noo j ñii ñaangel ña kee noo Ndios, Ta taKá'no noo j, ta kúu ra ta ta kisa chiño j noo. ²⁴ Ta njka'an ñaangel yó'o x'in j, káchí ña saá: “On kuyi'vi ún, Pablo, chí ndixa xaá ún noo tayer César ña kasa nani ra kuachi xa'a ún. Ta inká ñava'a ke'é Ndios x'in ún kuu ña sakaku ra ndi'i nivi na ñó'o ini tón barco x'in ún, ta ndá ñii ndó'ó on kivi ndó”, káchí ñaangel x'in j. ²⁵ Ta saá va'a chikaa ndó ndeé ini ndó, chí kundaá ini j ndí Ndios kúu ta tandaa, ta ndixa kasa ndivi ra ndi'i to'on ña njka'an ra x'in j. ²⁶ Ta váa on takué'e ndá ñii mji yó, ta tón barco yó'o ndi'i xa'a nó tá xaá nó yatin ño'o yjchi ñii isla —káchí taPablo x'in nataa na kisa chiño x'in tón barco yó'o.

²⁷ Ta saá nijino uxu komj kivi, ta kánoo tón barco noo takuii ñii xiiña ña nani Mar Adriático. Ta xa njtondaa ma'ño ñoo kúu ña, ta nataa na kisa chiño x'in tón barco xáni sijnj na ndí xa njxaa ndj yatin noo yóo ño'o yjchi. ²⁸ Ta saá sanoo na ñii yo'q ña nó'ni noo x'in ñaveé lo'o, ña kúu ña xinj ñó'ó na cho'on kiva na ñakónó takuii. Ta saá tá sanoo na ñayó'o ini takuii, ta kundaá ini na ndí oqo xa'on ñii metro kúu ñakónó ini takuii yó'o. Ta saá inká xiká ka lo'o ku'a'an tón barco, ta tuku sanoo na yo'q ini takuii ña cho'on kiva na ndasaá kónó takuii. Ta saá kundaá ini na ndí oqo uxá metro kúu ñakónó takuii vitin. ²⁹ Ta saá kixá'a y'vi na koqo kani tixin tón barco yuu ná'no ña ñó'o ini takuii noo xa yatin yóo ño'o yjchi. Ta tuku tjin na komj ñaveé ná'no ña nó'ni ndaa tón barco ta sanoo na ña ini takuii xa'a ña chindeé ña kundichi tón barco noo takuii, ña on ko'on nó noo yóo yuu. Ta saá ndukú na noo Ndios ña yachi ní kixaa ña tvi inká kivi. ³⁰ Ta sava nataa na kisa chiño x'in tón barco xáni sijnj na ndí va'a ka ná sakaku x'in mji na. Ta saá kixá'a na sánoo se'é na tón barco lo'o xa'a ña kanóo nó noo takuii. Ta ndákuiti ña sákuu na kúu ña sánoo na ñaveé ná'no, chí nataa yó'o chikaa ini na ko'on se'é na x'in tón barco lo'o yó'o ndá noo yóo ño'o yjchi ña kaaku na. ³¹ Ta taPablo kundaá ini ra yu kúu ña kóni nataa yó'o ke'é na, ta saá kee ra ku'a'an ra noo yóo ta ta ndiso chiño ta noo yóo natropa ra x'in ra. Ta njxaa ra, ta njka'an ra, káchí ra saá x'in na:

—Ndi'i mji yó xínj ñó'ó kindoo ka yó ini tón barco ká'no yó'o, ta saá va'a kaaku ndi'i yó. Táná sava yó kee yó ko'on yó ta sandakoo yó tón barco yó'o, ta saá on kuchiño kaaku ndi'i yó —káchí taPablo xí'in na.

³² Ta natropa chikaá so'o na to'on yó'o, ta xa'nda na yo'o ña nó'ni tón barco lo'o, ta nisaña nó, kuá'an mji nó noo takuií mñi.

³³ Ta xa yatin ní ña tñvi inká kivi kúu ña, ta taPablo nika'an ra ndukú ra noo ndi'i nñvi na ñó'o ini tón barco xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta vitin xa nnya'a uxu komi kivi ta nda lo'o on vása xixi ndó. ³⁴ Ta vitin xáku ndá'ví j noo ndó ña kuxu ndó lo'o xa'a ña kukomí ndó ndee, saá chi kúndaá ini j ndi nda lo'o on takue'e nda ñii mji yó —káchí taPablo xí'in na.

³⁵ Ta saá ki'in taPablo sija va'a ta nika'an ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Táxa'vi ña'á ún, Tata Yivá yó Ndios, chi táxi ún ña xínj ñó'ó kuxu ndi —káchí taPablo xí'in Ndios.

Ta saá sakuáchi ra sija va'a yó'o, ta kixá'á ra xixi ra lo'o ña. ³⁶ Ta xí'in ña ké'é taPablo saá, chikaá ra ndee ini natáa yó'o, ta kixá'á na xixi na. ³⁷ Ta ndi'i mji ndi na ñó'o ini tón barco yó'o kúu ndi ovi ciento unj siko xa'on ñii nñvi. ³⁸ Tá ndi'i xixi ndi'i natáa na kisa chiño xí'in tón barco, ta sakana na ndi'i ñaveé ña kúu ndikin trigo xí'in ndikin cebada ta xí'in inká ña ndiso tón barco, sakana na ndi'i ñayó'o ini takuií xa'a ña ndukama ka tón barco.

To'on yó'o ká'an ndasaá ndi'i xa'a tón barco

³⁹ Ta nñtvi inká kivi, ta on vása ní-kuchiño kundaá ini na mji ndá'vi ndaa ñó'o yichí ña xito na nákaa yatin. Ta saá xito na ñii xiiña ña kúu ña yoti yu'u mñi, ta xáni sñj na saá: Va'a ná chikaá yó ndee ña ko'on yó xí'in tón barco, ta xaá yó nda xiiña kaá noo yóo yoti, saá chikaá ini na.

⁴⁰ Ñakán xa'nda na yo'o ña nó'ni kaa ná'no ña veé ní, ña ñó'o ini takuií, ta ndaxin na yo'o ña nó'ni tón yiton tón xínj ñó'ó na káva na tón barco. Ta saá nakani ndichi na sata tón barco ñii yiton káni, ta chiko'ni na ñii tikoto lo'o noo nó, xa'a ña chinda'á tachi tón barco ko'on nó noo yóo yoti. ⁴¹ Ta saá kuá'an tón barco, ta on ta'an ka xaá nó yu'u takuií, ta kani ndaa tñxin nó noo yoti, noo on vása kónó ka takuií mñi. Ta saá nñ-kuchiño nó ko'on ka nó, chi tñxin nó kani ndaa ña noo yoti. Ta xí'in ña ndee ní káni ndaa takuií tón barco yó'o tãda kixá'á nó chachi nó. ⁴² Ta xáni sñj natropa ña ka'ni na ndi'i napreso, chi yí'ví na koto ndava ni'ni nayó'o noo takuií ta kaaku na ko'on ndíka na, saá xáni sñj natropa yó'o. ⁴³ Ta ta ndiso chiño xí'in natropa nñ-xiin ra ña ka'ni na taPablo, ta saá xa'nda chiño ra noo natropa ndi on ka'ni na nda ñii napreso. Ta xa'nda chiño ra noo ndi'i nñvi na ñó'o ini tón barco, káchí ra saá xí'in na:

—Si'na ndi'i ndó na va'a kúchiño kunoo ko'on mató'ón noo takuií, vitin kee ndó ko'on ndó, ta xaá ndó nda noo yóo ñó'o yichí kaá. ⁴⁴ Ta ndó'ó na on vása kúchiño kunoo ko'on mató'ón noo takuií, ñii ñii ndó xínj ñó'ó tiin ndó yiton tón barco yó'o, tón kúu tón chachi, ña kuchiño kundoso ndó sata nó, ta xaá ndó nda noo yóo ñó'o yichí kaá —káchí ta ndiso chiño yó'o.

Ta saá kisa ndivi ndi to'on ña nika'an ra xí'in ndi, ta va'a nixaá ndi'i ndi noo yóo ñó'o yichí yu'u takuií mñi, ta nda lo'o on vása ní-takue'e nda ñii ndi.

28

To'on yó'o ká'qan xq'a

ña njindo'o tqPablo ñoo isla ña ñani Malta

¹ Tá nixaa ndi'i ndj nqo ño'o yichí ña nákaa yu'u takuii mjni yó'o, ta saá xinj s'ó'o ndj ndí ño'o yó'o ñani ña isla Malta. ² Ta nivi na táku yó'o, va'a ní ñaki'in na ndi'i. Ta kama xa'mi na ñii ño'o xa'a ña nasaa lo'o ndj, chí koon ní savi, ta vixin ní. ³ Ta tqPablo nixa'an ra kaja ra ñii nomi titon, ta taan ra titon yó'o nqo ño'o xixi. Ta xa'a ña ñi'ni ní ño'o xixi yó'o, ta ñii tikoo tíxatj keta rí tixin titon yó'o, ta tjin rí nda'a tqPablo, ta tákaa ndaa rí nda'a ra. ⁴ Tá xinj nivi ña tjin tikoo xatj yó'o nda'a tqPablo, ta nixa'an xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Ndixa tayó'o kúu ra ñii taa ta on vá'a ta xa'ni nivi, ta xa'a ñayó'o ndios ña kisa to'ó yó ña ñani "ñandaa" on taxi ka ña kutaku tayó'o. Vará kuchiño ra nikaaku ra nqo takuii mjni, ta vitin ndios mji yó yó'o chitónj ña kivi ra —káchí na, ká'qan na xí'in tá'an na.

⁵ Ta tqPablo sakisin ra nda'a ra nqo tákaa ndaa tikoo xatj nqo ño'o xixi, ta tikoo yó'o ñakava rí nqo ño'o, ta nda lo'o on koó ña ní-ndo'o tqPablo.

⁶ Ta saá nivi ñakutá'an yó'o xito na yu kúu ña kundo'o tqPablo, chí ndati na ama kixá'á kaa kuiño ndi'i yiki koñu ra, án ñii kama nakava ra kivi ra. Ta saá na'á ní xjndati na, ta nda lo'o on koó ña on vá'a ní-ndo'o tqPablo. Ta saá nasama na ña xani sijn na, ta nixa'an xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Ñii ndios kúu tayó'o, ñakán on koó ña ní-ndo'o ra —káchí na, ká'qan na.

⁷ Ta yatin nqo nixaa ndj nqo ño'o yichí yó'o, yóo ve'e ñii taa taká'no nqo ndi'i nivi na táku ñoo yó'o, ta ñani ra Publio. Ta tayó'o va'a ní ñaki'in ra ndi'i, ta kana ra ndi'i ko'on ndj xí'in ra ve'e ra. Ta nixaa ndj ta kindo ndj xí'in ra ve'e ra unj kivi. ⁸ Ta yivá tqPublio yó'o ndeé ní ndó'o ra, kómí ra kue'e ka'ni, ta koon ní ini ra nji. Ta saá nixa'an tqPablo nqo kándú'u ta ndeé ndó'o yó'o, ta chiso ra nda'a ra sijn tayó'o, ta ndúkú ra nqo Ndios xa'a ra, ta saá nduv'a ra. ⁹ Ta saá ndi'i nivi na ndeé ndó'o, na táku ñoo isla Malta yó'o, kixaa na nqo tqPablo, ta xí'in ndeé Ndios sandúva'a ndi'i ra na. ¹⁰ Ta xa'a ñayó'o, nivi naño yó'o kisa to'ó ní na ndi'i, ta taxi na ña xinj ñó'o nda'a ndj. Tá xa yatin kixaa kivi ña kee ndj ñoo yó'o, ta saní'i na ndi'i ku'a'á ní ña xinj ñó'o nqo ndj ko'on xí'in ndj ñoo Roma.

To'on yó'o ká'qan xq'a tqPablo nixaa ra ñoo Roma

¹¹ Xjndo ndj ñoo isla Malta unj yoo, ta saá ndaa ndj inká tón barco, tón xjndichi ñoo isla Malta ndi'i yoo vixin. Tón barco yó'o kee nó ñoo Alejandria, ta nqo nó, yita ovi na'ná nandios vatá na kisa to'ó nivi na kúu nagriego, ta nandios yó'o ñani Cástor xí'in Pólux. ¹² Ta ndaa ndj tón barco yó'o, ta ku'a'an ndj ñoo Siracusa xí'in nó. Tá nixaa ndj ñoo yó'o, ta kindo ndj unj kivi. ¹³ Ta saá kee tuku ndj ta ku'a'an ndj xí'in tón barco, ta nixaa ndj nda ñoo Regio. Tá nñivi inká kivi, kixá'á xika lo'o tachi ña kixi chí sur, tachi va'a xjkuu ña, chí chindeé ña ndi'i ña kama ka ku'a'an tón barco xí'in ndj. Ta saá inká kivi nixaa ndj ñoo Puteoli. ¹⁴ Ta ñoo yó'o ñakutá'an ndj xí'in sava nivi na kándixa tajesús, na táku ñoo yó'o. Ta nayó'o ndúkú na nqo ndj ña kindo ndj xí'in na uxá kivi. Ta kindo ndj xí'in na, ta saá njya'a uxá kivi, ta kee ndj, ta ku'a'an xá'á ndj ta nixaa ndj nda ñoo Roma. ¹⁵ Ta sava nivi na kándixa tajesús na táku ñoo Roma, xa xinj s'ó'o nayó'o ña vaxi ndj yichí. Ta saá kee na ñoo Roma, ta ku'a'an na ña ñakutá'an na xí'in ndj yichí. Ta sava nivi na kándixa tajesús yó'o ñakutá'an na xí'in ndj

ñoo ña ñanı Foro de Apio, ta inkā sava nayó'o ñakutá'an na xí'in ndj ñii xiiña ña ñanı Tres Tabernas. Tá ñakutá'an tãPablo xí'in ndi'i nayó'o, ta ñikã'ãn ra xí'in Ndios, tãxi ra ña táxa'vi ña'á, ta ñaki'in ini ra ndeg. ¹⁶ Tá ñixaa ndj ñoo Roma, ta saá tãa tã ndiso chiño xí'in natropa ñatãxi ra ndi'i napreso nda'a ñii tãká'no ñoo natropa ñoo Roma. Ta nachiiño ñoo Roma tãxi na ndayı nda'a tãPablo ña kutakı ra ñii ve'e, vará ndivı ñoo xını ñó'ó koo ñii tãtropã xí'in ra xã'ã ña kundaa ña'á ra.

*TãPablo ñikã'ãn ndoso ra tã'on va'a xã'ã tãJesús
ñoq najudıo na táku ñoo Roma*

¹⁷ Ta saá ñya'a unj kivi, ta tãPablo kãna ra nataa na kúu naná'no ñoo najudıo na táku ñoo Roma xã'ã ña kixaa na ñoo ra. Tá kixaa na ñakutá'an na ve'e ñoo yóo tãPablo, ta saá kixá'á ra ndátõ'on ra xí'in na, káchı ra saá:

—Natá'an yó, kóni ña kundaa ini ndó ndı yi'ı on vasa ní-ke'é j ndã ñii ña on vá'a xı'in ñañooyó najudıo, ni ndã lo'õ on vasa ní-chikaa j ñnoyichı ña xındikõn naxıi sikuá yó xınã'á. Ta vará on koõ ña on vá'a ní-ke'é j xı'in ñañooyó, ta sava naná'no ñoo najudıo na táku ñoo Jerusalén tıin na yi'ı, ta tãxi na yi'ı nda'a nachiiño ñoo Roma. ¹⁸ Ta nachiiño yó'o, kuã'ã ní ña ñındakã tã'on na yi'ı, ta ñi-nanı'i na ndã ñii kuãchi ndıso j xã'ã ña xını ñó'ó kivi j. Ta nachiiño yó'o káchı ini na saña na yi'ı ña ko'on ndıkã j. ¹⁹ Ta saá ni, naná'no ñoo najudıo on vasa ní-xiin na ña saña j ko'on ndıkã j. Ta saá on vasa ní-xiyo inkã ña kuchiño ke'é j, ta va'a kã ndukú j ko'on j ñoo tãrey César xã'ã ña kasa nani ra kuãchi j. Saá ke'é j, vará yi'ı on koõ kuãchi chíkaa j sãtã ñañooyó najudıo. ²⁰ Ta saá kãna j ndó'ó vitin ñakutá'an ndó yó'o xã'ã ña kã'ãn tá'an yó, chi kóni j ña kundaa ini ndó ndãchun nó'ni j xı'in cadena yó'o vitin. Saá chi yi'ı kúu j ñii tãpreso xã'ã ña kãndixa j ndı xa kixaa tãa tã xındati naxıi sikuá yó. Ta tãa yó'o kúu tãa tã kındõo Ndios ti'vi ra ña sakãku ra mji yó —káchı tãPablo xı'in najudıo na ñakutá'an yó'o.

²¹ Ta ndãkuijn na, káchı na saá xı'in ra:

—On tã'ãn naki'in ndj ndã ñii tutu ña kee ñoo estado Judea ña kã'ãn xã'ã ún, ta natá'an yó najudıo na kúu na kee ñoo Jerusalén ta kixaa na ñoo ndj, ndã ñii nayó'o on vasa ní-ka'ãn na ña on vá'a xã'ã ún xı'in ndj. ²² Ta vitin mji ndj kóni ndj konj so'õ ndj ña ndatõ'on ún xı'in ndj xã'ã ña kãndixa ún. Saá chi xınj so'õ ndj kuã'ã ní ñvi ndi'ı saá xiiña kãndiva'a na xã'ã yichı ña ndıkõn ún, chi kã'ãn na káchı na ndı yichı vatã kúu ña —káchı najudıo ñakutá'an yó'o xı'in tãPablo.

²³ Ta saá kındõo na ndã kivi kuu ña ñakutá'an na xã'ã ña konj so'õ na tã'on ña ndatõ'on tãPablo xı'in na. Tá kixaa kivi yó'o, ta kuã'ã ní ñvi ñakutá'an na ve'e tãPablo. Tãnda xitaãn tãnda ñoo, ndatõ'on tãPablo xı'in ñvi yó'o. TãPablo ñikã'ãn ra saná'a kãxin ra na xã'ã yichı ñoo xã'ãnda chiño Ndios, ta ndatõ'on ra xı'in na, chi kóni ra kundaa ini na ndı tã'on Ndios ña ñıtaa tãMoisés xı'in inkã naprofeta kujya xınã'á, ñii yu'ú kã'ãn ña ndı tãJesús kúu Cristo, tãa tã kındõo Ndios ti'vi ra xã'ã ña sakãku ra ñvi.

²⁴ Ta sava ñvi na ñakutá'an yó'o kãndixa na tã'on ña ndatõ'on tãPablo xı'in na, ta sava na on vasa ní-xiin na kãndixa na tã'on yó'o. ²⁵ Ta xã'ã ña on vasa ní-kuchiño koo yu'ú na, kixá'á na náa na xı'in tá'an na xã'ã tã'on ña ndatõ'on tãPablo xı'in na. Ta saá tá on tã'ãn kã kee na no'õ na ve'e na, ta ñikã'ãn tãPablo xı'in na, káchı ra saá:

—Tò'on ña ndaḡ kúu ña ñika'ḡn Níma Ndios xí'in taprofeta Isaías kujya xina'á, ta ñitaa ra tò'on yó'o xa'ḡ ña ndasaá ke'é naxii síkuá yó. Ta vitin ndó'ó ñii kji'va saá kisa ndivi ndó tò'on yó'o. Ta tò'on Ndios yó'o ña ñitaa taIsaías kujya xina'á, káchí ña saá:

²⁶ Káchí Ndios xí'in yi'i, taIsaías, ña ko'on i noḡ nañooi naIsrael, ta ndato'on i xí'in na, káchí i saá:

“Vará xini sò'o ní ndó, ta nda ñii kivi on vása kundaa ini ndó ña xini sò'o ndó.

Vará xito ní ndó, ta nda ñii kivi on vása kundaa ini ndó yu kúu ña xito ndó.

²⁷ Saá chi níma ndó xa kutá'yá yuu ña.

Ta sò'o ndó, ñakasi kútu ndó ña,
ta nduchy noḡ ndó, ñakasi ndó ña,
chi on xjin ndó koto ndó,
ni on xjin ndó konj sò'o ndó.

Ña ké'é ndó saá kúu ña on xjin ndó kundaa ini ndó ñandaa,

ni on xjin ndó ndikó ndó kixi ndó noḡ i ña sanda'a i ndó'ó”,

káchí Ndios xí'in naxii síkuá yó naIsrael, saá ñitaa taprofeta Isaías kujya xina'á. ²⁸ Ta saá, ndó'ó natá'an yó najudío, kóni i ña kundaa va'a ini ndó ndí vitin Ndios táxi ra ña ñivi na on vása kúu najudío kúchiño kuu na ñivi na sakaku Ndios noḡ ña on vá'a. Ta kuḡ'a ní ñivi na on vása kúu najudío naki'in na ñava'a yó'o, chi ndixa chikaḡ sò'o na tò'on Ndios —káchí taPablo xí'in na.

²⁹ Ta saá kee najudío yó'o ve'e taPablo, ta kuḡ'ḡn na, ta náa ní na xí'in tá'an na noḡ kuḡ'ḡn na yichi.

³⁰ Ta taPablo ñixiyo ra ovi ka kujya ve'e noḡ chá'vi ra kutaku ra ñoo Roma. Ta ini ve'e yó'o va'a ñaki'in ra ndi'i ñivi na kixaḡ noḡ ra, ³¹ ta nda lo'o on vása ní-yi'vi ini ra, ta ñika'ḡn ndoso ra noḡ ndi'i ñivi xa'ḡ yichi noḡ xá'nda chiño Ndios, ta saná'a ra ñivi xa'ḡ Jesucristo, Taḡ taKá'no noḡ yó. Ta nda ñii ñivi ñi-sasi na noḡ ra ña ñika'ḡn ra ndatò'on ra tò'on yó'o.

Tutu ña ñitaa taPablo ña tǐ'ví ra kuǎ'an ña nda'a nañoo Roma

Xí'in to'on yó'o taPablo chindeé ra ñivi nañoo Roma na kándixa Jesucristo

¹ Yǐ'j, taPablo, ta kúu ta kǐsa chiño ñoq Jesucristo, táa j tutu yó'o ña xaa ña nda'a ndó. Ndios kǎna ra yǐ'j ta sǎkuiso chiño ra yǐ'j ña kuu j taapóstol, ta tǐ'ví ra yǐ'j kaǎn ndoso j to'on xa'a Jesucristo ñoq ñivi.

² Saá chi kujya xǎn'a Ndios kǎndoo ra xí'in naprofeta ña ndixa kasa ndivi ra to'on ra ña ñika'an ra xí'in na xa'a Jesucristo. Ta naprofeta yó'o ñitaa na to'on yó'o ñoq tutu ña ñani To'on Yǐ Ndios. ³ Ta To'on Ndios yó'o kǎ'an ña xa'a Sa'ya Ndios, ta kúu Jesucristo, Ta taKá'no ñoq yó. Ta saá tuku xǐkuu ra sa'ya ñani síkuá tarey David, chi ñii kǐ'va ndatán káku ndi' ñivi, saá kǎku ra tǐxin ñii ña'a ñá kúu sa'ya ñani síkuá tarey David. ⁴ Ta saá ni, xa'a ña ñixi'j ra, ta xa'a ña Ndios sanataku ña'a ra xí'in ndee Nima ra, Jesucristo san'a ra ndi ndixa Sa'ya Ndios kúu ra, ta kómí ra ndi' ñee ká'no. ⁵ Ta mǐi Jesucristo taxi ra ñat'ó ká'no nda'a j ña kuu j taapóstol, ta tǐ'ví ra yǐ'j xa'a ña chindeé j ñivi na on vása kúu najudío ña kándixa na ra, ta kasa ndivi na to'on ra, chi kuki'vi ní ini na koni na ra. ⁶ Ta ndó'ó kúu sava nayó'o, chi Ndios kǎna ra ndó'ó ña kándixa ndó Jesucristo ta kundikon ndó yichǐ ra.

⁷ Ñákán táa j tutu yó'o ña xaa ña nda'a ndó'ó, ñañani yó xí'in náki'va yó, na táku ñoo Roma, ta kúu ndó ñivi na kí'vi ní ini Ndios xini ra. Ta Ndios kǎna ra ndó'ó ña kuu ndó ñivi nayǐ ta kutaku ndii ndó ñoq ra. Kóni j ndi Yivá yó Ndios xí'in Sa'ya ra Jesucristo, Ta taKá'no ñoq yó, ñá ke'é ra ñava'a xí'in ndó! jNá taxi ra ñava'a koo ña ini ndó!

To'on yó'o kǎ'an ndi taPablo kóni ra k'q'on ra ñoo Roma ña koto ra ñañivi na kándixa Jesucristo

⁸ Si'na kóni j ka'an j xí'in ndó to'on yó'o: Xí'in ndayǐ Jesucristo, kǎ'an j xí'in Ndios, ta táxi j ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a ndó'ó. Saá chi xa'a ña va'a ní kándixa ndó Jesucristo, ta xítǎ ní'nó to'on va'a xa'a ndó ndi' saá ñoo. ⁹ Ta xí'in ndi' ñimǎ j kǐsa chiño j ñoq Ndios, ña kǎ'an ndoso j ñoq ñivi to'on va'a xa'a Sa'ya ra Jesucristo. Ta Ndios xini ra ta ndakuijn ra xa'a j ndi ndixa on vása sándakoo j ña kǎ'an j ndúkú j ñava'a ñoq ra xa'a ndó'ó, ¹⁰ ta xáku ndá'ví j ñoq Ndios, káchǐ j xí'in ra saá: "Tá kóni mǐi ún saá, ta taxi ún yichǐ nda'a j ña k'q'on j koto j ñivi na kándixa Jesucristo, na táku ñoo Roma", saá káchǐ j kǎ'an j xí'in Ndios. ¹¹ Saá chi yǐ'j kóni j koto j ndó'ó ña ndato'on j xí'in ndó xa'a ña naki'in ndó ndee va'a ña kǐxi ñoq Ndios, ña chindeé ña ndó'ó ña va'a ka kándixa ndó Jesucristo. ¹² Ta saá, ndó'ó xí'in yǐ'j chindeé tá'an yó, chi ndino'o ní ini yó kándixa yó Jesucristo.

¹³ Ñañani yó xí'in náki'va yó, kóni j ña kundaa ini ndó ndi ku'a ní yichǐ ndúkú j ndasaá kuchiño j xa'a j koto j ndó'ó, ta on vása ní-kuchiño xa'a j, chi ñii ñii yichǐ kǐvǐ xáni sǐni j xa'a j, ta ñi-kuchiño kundivi ña saá, chi ñixiyo ña sasi ñoq j. Ña ndixa kóni j kúu ña ka'an ndoso j to'on Ndios ñoq ñivi na táku ñoo ndó, chi kóni j ña ku'a ní ñivi yó'o chikaq so'o na to'on Ndios ta kándixa na Jesucristo, ñii kǐ'va ndatán ku'a ní ñivi na on vása kúu najudío na kúu na táku ku'a ní xiiña, xa chikaq so'o na to'on Ndios ña

ndaṭo'on j xí'in na ta kándixa na Jesucristo. ¹⁴ Xa'a ñava'a ke'é Jesucristo xí'in j, ta saá xáni sijnj ndí xínj ñó'ó chikaa j ndee ña ka'an ndoso j to'on xa'a Jesucristo nqo ndi'i nivi: án nayó'o kúu na nivi na ká'an to'on griego, án on vása ká'an na to'on griego, án kúu na nivi na ndíchí ní sijnj, án kúu na nivi na on vása xínj ka'vi. ¹⁵ Ta ñii kivi va saá kóni j ka'an ndoso j to'on va'a xa'a Jesucristo nqo ndó'o na táku ñoo Roma.

TaPablo ká'an ra ndí to'on va'a xa'a Jesucristo kómí ña ndee

¹⁶ Yi'j on vása kúka'an nqo j xa'a ña kándixa j to'on va'a xa'a Jesucristo, chi to'on yó'o kómí ña ndee Ndios ña sakaaku ña ndi'i nivi na kándixa ña ká'an to'on yó'o. Si'na najudío xijnj so'o na to'on va'a yó'o xa'a Jesucristo, ta saá nivi na on vása kúu najudío* xijnj so'o na to'on va'a yó'o. Ta Ndios sakaaku ra ndi'i nivi na kándixa ña ká'an to'on va'a yó'o. ¹⁷ To'on va'a yó'o sáná'a ña ndí xa'a ña kándixa yó Jesucristo, Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi yó, ta sánduu ra yó nivi na ndii, na on koó kuachi ndiso nqo ra, ta va'a yóo yó xí'in ra. Ta ndixa on koó inka xa'a ña kuchiño nduu yó nivi na on koó kuachi ndiso nqo Ndios. Saá chi to'on Ndios ña nĩtaa na xina'á káchí ña saá: "Nivi na kúu na on koó kuachi ndiso nqo Ndios xa'a ña kándixa na ra, nivi yó'o, ndixa kutaku na", káchí to'on Ndios.

To'on yó'o ká'an ña ndi'i nivi ndiso na kuachi nqo Ndios

¹⁸ Ndios ta yóo ñoyivi ñino, sáná'a ra mji yó ña ndixa sáa ní ini ra xini ra ndi'i ña on vá'a ké'é nivi chi on xijn na kandixa ña'á na, ni on xijn na koni tá'an va'a na xí'in inka nivi. Ta ña on vá'a ké'é nivi yó'o on vása táxi ña kundaa ini na yu kúu ña ndixa ndaa. ¹⁹ Nivi yó'o xa xínj na ndi'i ña táxi kundaa ini na xa'a Ndios, chi va'a xito na ndi'i ña kisa va'a Ndios ñoyivi yó'o. Ta xí'in ñayó'o, Ndios xa saná'a káxín ra nqo nivi xa'a mji ra. ²⁰ Nda ñii nivi on vása kúchiño koni na Ndios xí'in nduchy nqo na, ta saá ni, nda kivi si'na ñoyivi yó'o ndi'i nivi kúchiño na koto na ndi'i ña kisa va'a Ndios. Ta saá kúchiño na kundaa ini na ndí mji ra kúu Ndios ndino'o, ta kúchiño na kundaa ini na ndí kómí ra ndee ká'no, ta nda ñii kivi on ndi'i xa'a ndee ra. Ta xa'a ñayó'o, nda ñii nivi on kivi ka'an na, kachí na saá: "On vása ndiso ndi kuachi, chi ñi-kuchiño kundaa ini ndi xa'a Ndios ndino'o, tatáku", kachí na. ²¹ Vará xa xínj nivi ndi yóo Ndios, ta nda lo'o on vása ní-xiin na kasa to'ó na ra, ta ni on vása ní-xiin na taxi na ña táxa'vi ña'á nda'a ra. Ta saá nda víka nduu na nivi na xáni sijn ndasaá kuiti xa'a ndi'i ña on vása ndaya'vi nqo Ndios. Ta nduu na nivi na nĩtívi ini, chi ndasaá kuiti kúsij ní ini na ké'é na ndi'i nqo ña on vá'a. ²² Nivi yó'o xáni sijn na ndí mji na kúu na ndíchí ní sijnj, ta on ndixa kúu ñayó'o, chi on vása ndíchí sijnj na, chi ndasaá kuiti nduu na nivi na kí'vi sijnj. ²³ Saá ndo'o nivi yó'o, chi ñi-xiin na kasa to'ó na mji Ndios ndino'o, tatáku, ña ta kúu taká'no ní, ña ta kómí ndi'i ndee. Ta nda víka kúsij ka ini na ña kisa to'ó na ndi'i nqo ñaidolo, án ñaimagen ña káchí ini mji na. Ta sava ñaidolo án ñaimagen ña kisa to'ó na kúu na'á nivi, án na'á kiti tí ndáchí, án na'á kiti tí xíka xí'in komj xa'a, án na'á kiti tí ñoo tixin ku'an nqo ño'o.

²⁴ Ñakán kía Ndios saña ra nivi yó'o ña ke'é na ndi'i nqo ña on vá'a ña káchí ini mji na, ta saña ra na ña kivi na kuachi kini xí'in inka ña'á án xí'in inka ña. Ta ndi'i ñakini ña on vá'a ké'é nivi yó'o kúu ña kisa kini

* **1:16** Sava nivi na on vása kúu najudío kúu nagriego.

xí'in mji na, ta ña ke'é na saá ndá lo'o on vása kisa t'ó na yiki koñu na. ²⁵ Njivi yó'o n̄i-xiin na kandixa na ñandaa xa'a Ndios, ta nda víka chikaa ka ini na kandixa na ñavatá. Njivi yó'o kisa t'ó na, ta kisa ká'no na ndi'i n̄o ña kisa va'a Ndios, ta nda lo'o on xjin na kasa t'ó na mji Ndios taa ta kisa va'a ndi'i ña yoo ñoyivi yó'o xí'in ña yoo ñoyivi n̄ino. ¡Ta mji Ndios yó'o kúu ta ñii laá kuiti ndáya'ví ní kasa ká'no yó ndi'i saá kivi! Saá ná koo ña.

²⁶ Xa'a ña n̄i-xiin njivi kasa t'ó na Ndios ndino'o, ta Ndios saña ra na ña kasa ndivi na ndi'i ña on vá'a ña káchí ini mji na ke'é na. Ta kixá'a na ke'é na ndi'i saá n̄o ñakini. Ta saá náña'a on vása ní-kusij ka ini ná kusun ná xí'in taa, ta kixá'a ná kútoo ná kí'vi ná kuachi xí'in inká náña'a.

²⁷ Ta ñii kiva saá, nataa on vása ní-kusij ka ini na kusun na xí'in náña'a, ta saá kixá'a na kútoo na kí'vi na kuachi xí'in inká nataa. Ta xa'a ña kini ní ke'é nataa yó'o xí'in inká nataa, Ndios táxi ra ña xo'vi ní yiki koñu mji na.

²⁸ Xa'a ña n̄i-xiin njivi nakoni na Ndios, ni n̄i-xiin na kundaqa ini na xa'a ra, ta Ndios saña ra njivi yó'o ña kani s̄inj na xa'a ndi'i n̄o ñakini, ta saña ra na ña kasa ndivi na ndi'i saá n̄o ña on vá'a ña kusij ini mji na. ²⁹ Ta chútú ní ini njivi yó'o xí'in ndi'i saá n̄o ña on vá'a, ña nda lo'o on vása kúu ñandaa. Nataa kí'vi na kuachi xí'in náña'a, ná on s̄ivi násí'í na kúu, ta náña'a kí'vi ná kuachi xí'in nataa, na on s̄ivi yij ná kúu. Kútoo ní njivi yó'o ke'é na ndi'i saá n̄o ña on vá'a xí'in inká njivi. Ni on vása xaa ini na xini na ñakuiká kómí na, ta kútoo ní na kukomí na ku'a ní ka ñakuiká. Chútú ní ini na xí'in ndi'i saá n̄o ña on vá'a. Njivi na kuñj ini kúu na, na xá'ni njivi kúu na, na sákaku kuachi ta káni tá'an xí'in inká njivi kúu na, na sándá'vi inká njivi kúu na. Ta ndi'i saá kivi ká'an na ñavatá xa'a inká njivi. ³⁰ Ta ká'an na kuachi síki xa'a inká njivi. Nda lo'o on xjin na koni na Ndios, ni on vása kisa t'ó na inká njivi. Njivi na ña'a ní ini kúu na, kisa ká'no ní xí'in mji na, nda lo'o on vása chikaa so'o na to'on ña ká'an yivá si'í na xí'in na, ta ndasaá kuiti xani s̄inj na ndasaá kuchño ke'é na ndi'i saá n̄o ña on vá'a. ³¹ Njivi yó'o on xjin na chikaa so'o na to'on va'a, ni on vása kisa ndivi na to'on na ña kindoo na xí'in inká njivi, ni on vása kí'vi ini na xini na nda ñii njivi, ni on xjin na nda lo'o chindee na inká njivi na xo'vi. ³² Njivi na ke'é ña on vá'a yó'o, xini va'a na ndi yoo ndayi Ndios ña káchí saá: "Ndi'i njivi na ke'é ña on vá'a xini ñó'o kivi na", káchí ndayi Ndios. Ta saá ni, on vása xjin na sandakoo na ke'é na ndi'i saá n̄o ña on vá'a, ta nda víka kusij ní ka ini na xini na njivi na ñii káchí ke'é ña on vá'a yó'o.

2

To'on yó'o ká'an ndí Ndios kasa nani ra xa'a kuachi ndi'i njivi xí'in ñandaa

¹ Ta ndó'ó, on vása va'a ká'an ndó ndí ndasaá kuiti inká njivi kúu na on vá'a, ta ndiso na kuachi n̄o Ndios. Tá ká'an ndó to'on on vá'a yó'o xa'a inká njivi, ta ñii kiva saá sákuiso ndó kuachi sata mji ndó, chi mji ndó ñii kiva saá ke'é ndó ña on vá'a ndatán ke'é njivi yó'o. ² Ta xinj yó ndi xí'in ñandaa Ndios kasa nani ra xa'a kuachi ndi'i njivi na ke'é ña on vá'a. ³ Ta sava ndó'ó kúu njivi na ñii kiva saá ke'é ña on vá'a ndatán ke'é njivi na ká'an ndó xa'a ndiso ní kuachi n̄o Ndios. Ta saá, zndachun xani s̄inj ndó ndí Ndios on vása kasa nani ra xa'a kuachi mji ndó? ⁴ Xa kundaqa ini ndó ndí Ndios kúu taa ta va'a ini, ta ká'no ini kúu ra xí'in ndó. Ta xa'a ña kúu Ndios taa ta va'a ní ini, zan xani s̄inj ndó ndí Ndios ndasaá kuiti kundee

ini ra xí'in ndi'i ña ɔn vá'a ké'é ndó? ¿Án xáni sɔnj ndó ndí ɔn saxo'vj ra ndó'ó xá'a ña ɔn vá'a yó'o? ¿Án ɔn vása kúndaɗa ini ndó ndí Ndios kóni ra ña sandakoo ndó ña ɔn vá'a ké'é ndó, ta nandikó ini ndó, ta kundikɔn ndó kɔ'ɔn ndó yichí ra? Ta xá'a ña ndáti ra ña ndikó ini ndó saá, Ndios ké'é ra kuá'a ní ñava'a xí'in ndó vitin. ⁵ Ta nɔvi nasó'ó ní kúu sava ndó'ó, ta ɔn vása xjin ndó nandikó ini ndó ta kasa ndivi ndó ña kóni Ndios. Ñakán kiá ndi'i saá kivi vaxi kua'no ka kuachi ndó noɔ Ndios. Ta saá kixaa ñii kivi, ta Ndios saná'a ra ña ndixa sáa ini ra xini ra ndi'i ña ɔn vá'a ké'é nɔvi, ta xí'in ñandaɗa kasa nani ra xá'a kuachi ndi'i nɔvi. ⁶ Ta kivi saá Ndios xí'in ñandaɗa cha'vi ra ñii ñii nɔvi ndátan yóo chiño ké'é na. ⁷ Ta kivi saá Ndios ké'é ra ñava'a xí'in nɔvi na ké'é ñava'a, chi taxi ra kutakɔ nayó'o xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. Nayó'o kúu nɔvi na ɔn vása sándakoo kisa ndivi ñava'a, chi ndúkú na ña Ndios kasa ká'no ra na, ta taxi ra ñato'ó nda'a na, ta ndúkú na ña kutakɔ na xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi. ⁸ Ta saá ni, yóo inká nɔvi na kisa toon ini noɔ Ndios, ta ɔn vása xjin na kasa ndivi na ñandaɗa, ta nayó'o nina kuiti kisa ndivi na ña ɔn vá'a. Ta Ndios xí'in ña sáa ini ra xini ra ña ɔn vá'a, saxo'vj ní ra nɔvi yó'o, kivi kixaa ña kasa nani ra xá'a kuachi ndi'i nɔvi. ⁹ Ndeé ní yo'vj xo'vj ndi'i nɔvi na ké'é ña ɔn vá'a, ta ndeé ní kuyi'vi ini ndi'i nayó'o kivi saá. Ta si'na xo'vj nɔvi na kúu najudío, ta saá xo'vj nɔvi na ɔn vása kúu najudío.* ¹⁰ Ta Ndios kasa ká'no ra ndi'i nɔvi na kisa ndivi ñava'a, ta taxi ra ñato'ó nda'a nayó'o, ta taxi ra ña koo ñava'a ini na. Ndios si'na ké'é ra ñava'a yó'o xí'in nɔvi na kúu najudío, ta saá ké'é ra ñava'a xí'in nɔvi na ɔn vása kúu najudío.

¹¹ Saá chi Ndios ɔn vása nákaɔxin ra nɔvi, ta ñandaɗa ké'é ra xí'in ndi'i nɔvi, án najudío kúu na, án ɔn sivi najudío kúu na. ¹² Sava nɔvi na ɔn vása kúu najudío ɔn vása xini na ndayi Ndios ña nɔtaa taMoisés kuyɔ xina'á. Ta saá Ndios ɔn konj ñó'ó ra ndayi yó'o kivi kasa nani ra xá'a kuachi nɔvi yó'o. Ta saá ni, ndi'i nɔvi yó'o na ké'é ña ɔn vá'a, ta Ndios saxo'vj ra na. Ta nɔvi najudío, xini na ndayi Ndios ña nɔtaa taMoisés, chi xii síkuá na xikuu nɔvi na ñaki'in ndayi yó'o. Ta saá nɔvi na kúu najudío na kúu na ké'é ña ɔn vá'a, ta Ndios konj ñó'ó ra ndayi ra ña nɔtaa taMoisés ña kasa nani ra xá'a kuachi na. ¹³ ɔn sivi nɔvi na ndasaá kuiti xini so'o ndayi Ndios kúu nɔvi na ndii, na ɔn kóo kuachi ndiso noɔ ra, ta nɔvi na kisa ndivi ndayi Ndios kúu na ɔn kóo kuachi ndiso noɔ ra. ¹⁴ Vará nɔvi na ɔn vása kúu najudío ɔn vása xini na ndayi Ndios ña nɔtaa taMoisés, ta saá ni, sava nɔvi yó'o kisa ndivi na ndayi yó'o, chi chíkaɗ ini mɔi na ké'é na ñava'a ña kóni Ndios. Ña ké'é na saá saná'a ña ndí xini va'a mɔi na yu kúu ñava'a, ta yu kúu ña ɔn vá'a. ¹⁵ Vará ɔn vása ní-ka'vi na tutu noɔ yóo ndayi Ndios ña nɔtaa taMoisés, Ndios chíkaɗ ra ndayi ra ini mɔi na. Saá chi tá xáni sɔnj nayó'o ké'é na ñii chiño, ta ñandichí ña yóo ini mɔi na táxi ña ñandaɗa ini na án ñava'a kúu ña, án ña ɔn vá'a kúu ña. Ta saá, tá kixaa kivi ña kuita na noɔ Ndios, ta ñandichí yó'o ña yóo ini mɔi na, ndakuijn ña to'on ña ndaa xá'a na, chi ka'an ña ndí ké'é na ñava'a, án ka'an ña to'on ña chíkaɗ ña kuachi saɗa na. ¹⁶ Ta kivi saá, Ndios taxi ra nda'a Jesucristo ña kasa nani ra xá'a ndi'i kuachi nɔvi, nda kuachi ña ñó'o se'é ké'é nɔvi kunani ña. Ña ké'é Ndios saá, ñii yu'ú yóo ña xí'in to'on ña ká'an ndoso j noɔ ndi'i nɔvi.

ɔn sivi xá'a ña kómí najudío ndayi Ndios

* 2:9 Sava nɔvi na ɔn vása kúu najudío kúu nagriego.

ña n̄taa t̄aMoisés kúu ña va'a yóo na xí'in Ndios

¹⁷ Ta sava ndó'ó, n̄vi na kúu najudío ndáa ini ndó ndí yóo va'a ndó xí'in Ndios chi kómí ndó ndayí ra ña n̄taa t̄aMoisés x̄ina'á. Ta kisa ká'no xí'in m̄ji ndó, chi xáni s̄inj ndó kúu ndó nañoo Ndios, ta kúsij ní ini ra xini ra ndó'ó, saá xáni s̄inj sava ndó. ¹⁸ Xa x̄ini ndó yukia kóni Ndios, saá chi xa s̄akuá'á ndó ndayí Ndios ña n̄taa t̄aMoisés. Ta ndayí yó'o sáná'a ña ndó'ó yu kúu ñava'a, ta yu kúu ña on vá'a. ¹⁹ Ta saá xáni s̄inj ndó ndí va'a ní ti'va ndó saná'a ndó ink̄a n̄vi na naa ini, na on vása kúndaq̄ ini ñandaq̄. Ta xáni s̄inj ndó ndí n̄vi na on vása x̄ini ndayí Ndios ña n̄taa t̄aMoisés, nayó'o yóo na ndatán yóo n̄vi nakuáá nduch̄u n̄q̄, án n̄vi na xika kuá'an n̄q̄ naa ní, n̄q̄ on kq̄o ño'q̄ ye'e, saá yóo na. Ñakán xáni s̄inj ndó ndí ndatán yóo ño'q̄ ye'e n̄q̄ n̄vi yó'o, saá yóo ndó'ó, na kúu najudío. ²⁰ Ta xáni s̄inj ndó va'a ní ti'va ndó saná'a ndó n̄vi na naa ini to'on Ndios, ta ñii k̄i'va saá va'a ní ti'va ndó saná'a ndó n̄vi na s̄akán lo'o kuiti kúndaq̄ ini ñandaq̄. Saá chi x̄ini ndó ndayí Ndios, ña kúu ña ndixa ndaq̄, ta kúu ña ñandíchi ndino'o. ²¹ Ta sava ndó'ó, na kúu n̄vi najudío, na sáná'a ink̄a n̄vi x̄a'a yich̄i Ndios, ¿ndachun on vása chikaq̄ so'o m̄ji ndó ña sáná'a ndó? Chi ká'an ndó, káchí ndó saá: "On vá'a kasa kuí'ná n̄vi ña kómí ink̄a n̄vi", káchí ndó. Ta sava m̄ji ndó, ¿án on vása kisa kuí'ná ndó? ²² Ta tuku ká'an ndó, káchí ndó saá: "On vá'a kusun t̄a xí'in ink̄a ña'a ña on s̄ivi ñási'í ra kúu. Ta on vá'a kusun ña'a xí'in t̄a t̄a on s̄ivi ȳi ña kúu", káchí ndó. Ta sava m̄ji ndó, ¿án on vása kí'vi ndó kuachi yó'o? Ta m̄ji ndó, kúu ndó n̄vi na s̄áa ini x̄ini ndi'i n̄q̄ ñaidolo án ndi'i n̄q̄ ñaimagen, ña kúu ndios vatá ña kisa to'ó ink̄a n̄vi. Ta saá ni, sava m̄ji ndó, ¿án on vása kisa kuí'ná ndó ñakuiká ña ñó'o ini ve'e ño'o ndios vatá yó'o? ²³ Ta sava ndó'ó, kisa ká'no ní xí'in m̄ji ndó chi x̄ini ndó ndayí Ndios. Ta saá ni, ¿án on ndixa chikaq̄ n̄n̄q̄ ndó ñatq̄'ó Ndios, ña yá'a ndoso ndó ndayí ra? ²⁴ Chi saá káchí to'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á: "Najudío ké'é na ña on vá'a, ta x̄a'a ña on vá'a yó'o, n̄vi na on vása kúu najudío ká'an na ña on vá'a x̄a'a Ndios", káchí to'on Ndios.

²⁵ Ta n̄vi na kúu najudío, ña ndáya'ví ní n̄q̄ na kúu ña k̄isa ndivi na costumbre ña naní circuncisión, ña kúu ña xá'nda na lo'o ñii s̄inj ñat̄e t̄alo'o s̄a'ya na. Saá chi ñayó'o kúu seña ña kóni kachí ndí najudío kúu n̄vi na ndík̄on Ndios, ta táxi na s̄a'ya na nda'a ra. Ta saá, tá ya'a ndoso na ink̄a ndayí Ndios ña n̄taa t̄aMoisés, ta ña man̄i kúu ña k̄isa ndivi na costumbre circuncisión. ²⁶ Ta saá ni, tá yóo n̄vi na on vása kúu najudío, tá nayó'o kisa ndivi na ña xá'nda chiño ndayí Ndios, vará on vása kisa ndivi na costumbre ña naní circuncisión, ta saá Ndios va'a yóo ra xí'in n̄vi yó'o. ²⁷ Ta saá n̄vi na kisa ndivi ndayí Ndios, vará on vása kisa ndivi na costumbre circuncisión yó'o, n̄vi yó'o chikaq̄ na kuachi s̄at̄a sava n̄vi na kúu najudío. Saá chi ndasaá kuiti kisa ndivi na costumbre ña naní circuncisión, ta on vása chikaq̄ so'o na kasa ndivi na ndi'i ndayí Ndios. ²⁸ Ndi'i nataa najudío kómí na ñii marca lo'o, chi n̄ta'nda lo'o koñu na x̄a'a ña k̄isa ndivi na costumbre circuncisión. Ta saá ni, on s̄ivi x̄a'a ña kisa ndivi na ndasaá kuiti costumbre yó'o kúu x̄a'a ña kúu na n̄vi najudío ndino'o n̄q̄ Ndios. Saá chi on s̄ivi x̄a'a marca ña kómí koñu na kúu ña sáná'a ndí ndixa kúu na n̄vi na ndík̄on Ndios, ta va'a yóo na xí'in ra. ²⁹ Saá chi yóo n̄vi na káchí kúu na najudío, ta on s̄ivi najudío ndino'o kúu na. Nayó'o kúu najudío na ndasaá kuiti n̄ta'nda lo'o n̄q̄ koñu x̄a'a ña k̄isa ndivi na ña xá'nda chiño to'on ña n̄taa na x̄ina'á, ta on vása

ndino'o ini na ndíkɔn na Ndios. Ta n̄ivi na kúu najudío ndino'o kúu n̄ivi na táxi xí'in m̄iji nda'á Ndios, ta ndúkú na ña sakusij na ini ra. Ta n̄ima najudío ndino'o yó'o ndatán yóo ña kómí marca Ndios, saá yóo ña, chi xí'in ñasij ini na ndíkɔn na Ndios. Ta ndixa Ndios kúsij ini ra xíni ra n̄ivi yó'o na kúu najudío ndino'o, vará inká n̄ivi ñoyívi yó'o ɔn vása kúsij ini na xíni na nayó'o.

3

¹ Ta sava m̄iji yó, n̄ivi na kúu najudío, ¿án ndáya'ví ní ña kúu yó najudío, án ɔn vása ndáya'ví ní ña? ¿Án ña ndáya'ví ní kúu ña k̄isa ndivi yó costumbe ña n̄ani circuncisión, án ña ɔn vása ndáya'ví kúu ña? ² Ndixa ña ndáya'ví ní kúu ña kúu yó n̄ivi najudío. Saá chi xa yóo kuá'a ní ñava'a ke'é Ndios xí'in n̄ivi na kúu najudío. N̄ii ñava'a yó'o ña xíni ñó'ó ní kúu ña ndí Ndios n̄ataxi ra tɔ'on ra nda'á najudío, na x̄ikuu x̄ij síkuá yó. ³ Ta saá ni, sava nayó'o ɔn vása ní-xiin na chikaá so'o na tɔ'on yó'o, ni n̄i-kisa ndivi na ña kóni Ndios. Ta saá, ¿yukia kasa ndivi Ndios xa'a ña ɔn vá'a ke'é n̄ivi yó'o? ¿Án ndatán ɔn vá'a ke'é n̄ivi yó'o, ñii k̄i'va saá kasa ndivi Ndios, ta ɔn kasa ndivi ra tɔ'on ña k̄indoo ra xí'in na? ⁴ ;On vása ke'é Ndios saá! Chi ndi'i saá k̄iv̄i Ndios kúu ra t̄aa t̄a ndino'o ndaa, ta ndixa kisa ndivi ra tɔ'on ká'an ra. Vará ndi'i n̄ivi kúchiño na ká'an na ñavatá, ta Ndios nda lo'o ɔn vása ká'an ra ñavatá. Saá chi tɔ'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á káchi ña saá:

Ndi'i n̄ivi kúchiño na kundaa ini na ndí Ndios kúu t̄andaa, chi ndi'i tɔ'on ña ká'an ra kúu ña ndixa ndaa.

Ta xí'in ñandaa Ndios kúndeé ra noo ndi'i n̄ivi na sákuiso kuachi s̄ata ra, káchi tɔ'on Ndios, ña n̄itaa na x̄ina'á.

⁵ Ta saá ni, ndásava yóo n̄ivi na xáni s̄inj, ta káchi na saá: “Ña ɔn vá'a ké'é yó chindeé ña inká n̄ivi ña kundaa va'a ini na ndí Ndios kúu t̄aa t̄a ndaa ní k̄a noo m̄iji yó. Ta saá, tá ña ɔn vá'a ké'é yó kúu xa'a ña Ndios naki'in k̄a ra ñato'ó, ta, ¿ndachun saxo'v̄i Ndios m̄iji yó xa'a ña ké'é yó saá? ɔn s̄ivi t̄aa t̄andaa kúu Ndios táná saxo'v̄i ra yó”, saá xáni s̄inj sava n̄ivi. ⁶ Ta tɔ'on ña vatá kúu ña xáni s̄inj n̄ivi yó'o. Saá chi Ndios kúu t̄aa t̄andaa ndino'o, ta ndi'i saá k̄iv̄i ké'é ra ñandaa. Tá ɔn s̄ivi Ndios kúu t̄andaa, níkuu, ta saá ɔn kúchiño ra kasa nani ra xí'in ñandaa xa'a kuachi ndi'i n̄ivi ñoyívi yó'o.

⁷ Ta saá ni, yóo n̄ivi na káchi saá: “Va'a k̄a k̄a'an yó tɔ'on vatá, chi tɔ'on vatá yó'o chindeé ña inká n̄ivi ña kundaa ini na ndí Ndios kúu t̄aa t̄andaa ndino'o. Ñakán ndi'i ñavatá ká'an yó, chindeé ñayó'o ña kanóo síkón ní k̄a ñato'ó Ndios. Ta saá, tá xa'a ñavatá ká'an yó, Ndios naki'in k̄a ra ñato'ó, ta, ¿ndachun saxo'v̄i Ndios m̄iji yó xa'a ña ɔn vá'a yó'o?”, káchi n̄ivi yó'o, na kúu na ká'an tɔ'on vatá. ⁸ Ta m̄iji ndi, n̄ivi na sáná'a tɔ'on Jesucristo, tá ñii k̄i'va xáni s̄inj ndi ndatán xáni s̄inj n̄ivi na ɔn vá'a yó'o, níkuu, ta k̄a'an ndi, káchi ndi saá: “Va'a k̄a ná ke'é k̄a yó ña ɔn vá'a, xa'a ña Ndios naki'in k̄a ra ñato'ó”, káchi ndi. Ta saá ni, nda lo'o ɔn vása xáni s̄inj ndi saá. Ta saá ni, yóo n̄ivi na chikaá kuachi vatá s̄ata ndi, káchi na ndi m̄iji ndi chú'u ndi n̄ivi ña ke'é na ña ɔn vá'a, xa'a ña naki'in k̄a Ndios ñava'a. Ta tɔ'on ña ká'an na saá, ñavatá kúu ña, chi m̄iji ndi, nda ñii k̄iv̄i ɔn vása ní-saná'a ndi saá. Ta ñandaa kúu ña Ndios cha'vi ra n̄ivi yó'o ndatán yóo m̄iji ña ɔn vá'a ká'an na.

Tɔ'on yó'o ká'an ndi'i n̄ivi ndiso na kuachi noo Ndios

⁹ Ta saá, ¿yukiá xáni sijnj ndó? ¿Án mji yó najudío kúu nivi na va'a ka nqo nivi na on vása kúu najudío? ¡On vása!, chi yij xa ndat'on káxin j xí'in ndó'ó ndi'ni nivi, án najudío kúu na, án on sivi najudío kúu na, ndi'ni nivi ndiso na kuachi nqo Ndios, chi ndi'ni nivi kisa ndivi na ña xá'nda chiño ndee ña on vá'a nqo na. ¹⁰ Ñii kiva ndatán ká'an to'on Ndios ña njtaa na xina'a, saá yóo ña, chi to'on Ndios yó'o káchí ña saá:

Nda ñii nivi on sivi nandii na on koq kuachi ndiso kúu na nqo Ndios.

¹¹ Nda ñii nivi on vása kúndaq ini na yu kúu ña ndixa ndaq.

Nda ñii nivi on xjin na nandukú na Ndios.

¹² Ndi'ni nivi sandakoo na yichí va'a, ta kuá'an na yichí ña on vá'a,

ta ndi'ni nivi sativi na mji na, ta nda ñii laá nivi on vása ké'é na ñava'a ndino'o,

ndixa nda ñii laá nivi on vása ké'é na ñandaq nqo Ndios.

¹³ Ndatán yóo yavj ña nóná nqo tívi ñó'o yiki koñu tá'yí nivi na njixi'j, saá yóo yu'u nivi yó'o.

Chi ndasaá kuiti nina to'on vatá kée yu'u na xa'a ña sandá'vi na inká nivi. Ndatán yóo ñaxatj tkqo, saá yóo to'on kée yu'u na.

¹⁴ Nina to'on ndiva'a ña sátavj chi'ña inká nivi kée yu'u na, ta ká'an na to'on xí'in ña sáq ini na.

¹⁵ Kama ní xino na kuá'an na xa'a ña satakué'e na inká nivi, tandá ka'ni ña'a na.

¹⁶ Ta ndi'ni yichí nqo yá'a na kuá'an na, sátivi na ndi'ni ñava'a;

ké'é na ña on vá'a xí'in kuá'a ní nivi, ta nda lo'o on vása chindeé na nivi yó'o nqo ña xó'vj ní na.

¹⁷ Nda lo'o on vása xinj nivi on vá'a yó'o vivii kutaku na xí'in inká nivi.

¹⁸ Ni nda lo'o on vása xinj na kasa to'ó na Ndios,

saá káchí to'on Ndios ña njtaa na xina'a.

¹⁹ Mji yóo xini yóo ndi ndayí Ndios ña njtaa na xina'a kúu ña xá'nda chiño nqo ndi'ni nivi na kindqo kasa ndivi ña. Ta Ndios taxi ra ndayí yó'o nda'a naxij síkuá najudío xa'a ña ndi'ni nivi kúndaq ini na ndi na ndiso kuachi kúu na nqo Ndios. Saá chi ndi'ni mji yóo najudío xí'in nivi na on sivi najudío kúu, ñii káchí on vása kisa ndivi yóo ndi'ni ndayí Ndios. Ta saá nda ñii nivi on kúchiño ka'an na kachí na ndi on vása ndiso na kuachi nqo Ndios.

²⁰ Ta nda ñii nivi on kúchiño ka'an na xí'in Ndios ndi ndixa kisa ndivi na ndi'ni ndayí ra, ta xa'a ñayó'o nduu na nandii na on koq kuachi ndiso nqo ra. Saá chi ndayí Ndios taxi ña ndi'ni nivi nakoni na ndi ndiso na kuachi nqo Ndios, chi ndi'ni nivi yá'a ndoso na ndayí ra.

To'on yó'o ká'an ndi Ndios sakaku ra nivi xa'q ña kándixa na Jesucristo

²¹ Ta vitin Ndios sáná'a ra mji yóo ndasaá taxi ra ña nduu yóo nivi na ndii na on koq kuachi ndiso nqo ra, ta on sivi xa'a ña kisa ndivi yóo ndayí ra kúu ña. Ta saá ni, ña sáná'a Ndios mji yóo vitin ñii yóo yu'u ña xí'in to'on ra ña njtaa taMoisés, ta ñii yóo yu'u ña xí'in to'on Ndios ña njtaa naprofeta kujya xina'a. ²² Ta ña sáná'a Ndios nqo mji yóo vitin kúu ñayó'o: án najudío kúu yó, án nivi na on vása najudío kúu yó, ta xa'a ña kándixa yó Jesucristo, Ndios sánduu ra yó nivi na ndii na on koq kuachi ndiso nqo ra. Ndios on vása náxaxin ra nivi, ²³ chi ndi'ni nivi ké'é na ña on vá'a ta ndiso na kuachi nqo Ndios, ta xa'a ñayó'o xa kuxiká na nqo ra, nqo yóo ndi'ni ña livi ye'e xí'in ñava'a ká'no. ²⁴ Ta mji Ndios ké'é ra ñava'a xí'in nivi ña kúchiño nduu na nivi na ndii na on koq kuachi ndiso nqo ra. Chi xa'a ñava'a ní ini Ndios, kúu ña san'i ra nivi ñava'a ká'no yó'o, ta nda ñii

njivi, nda lo'o on vasa ní-cha'vi na xa'a ña Ndios sanduu ra na njivi na on koq kuachi ndiso noq ra. Saá chi ñii laá Jesucristo kúu taq ta cha'vi xa'a kuachi njivi xí'in ña njixi'j ra nda'a tón cruz. Ta xa'a ña kisa ndivi ra saá, ndi'i njivi kuchiño ko'on ndika na noq ña on vá'a ña xixa'nda chiño noq na. ²⁵ Ndios taxi ra Jesucristo ña njisoko xí'in mji ra xa'a kuachi ndi'i njivi. Ta saá Jesucristo njixita nji ra ta njixi'j ra nda'a tón cruz xa'a kuachi njivi. Ta ndi'i njivi na kándixa ña njixi'j Jesucristo xa'a kuachi mji na, ta Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi nayó'o. Ndi'i ñava'a yó'o ña ke'é Ndios xa'a njivi saná'a ña ndi' taq tандаа kúu Ndios. Ta saá ni, on vasa kama ni-saxo'vj ra njivi xa'a ña on vá'a ke'é na kujya xina'á, ta xa'a ña kúu Ndios taq ta ká'no ini, kündeé ini ra xí'in ña on vá'a ke'é njivi yó'o. ²⁶ Ta ke'é Ndios saá, chi vitin kóni ra saná'a ra noq ndi'i njivi ndi' ndixa ke'é ra ñandaа xí'in na. Saá chi ndi' njivi na kúu na kándixa Jesucristo, Ndios sanduu ra njivi yó'o na on koq kuachi ndiso noq ra, ta va'a yóo ra xí'in nayó'o.

²⁷ Ta saá, ¿án yóo ví ñava'a kisa ndivi yó xa'a ña kuchiño kasa ká'no xí'in mji yó noq Ndios? ¡Nda lo'o, on koq xa'a ña ke'é yó saá!, chi on sivi xa'a ña va'a kisa ndivi yó ndayí Ndios kúu xa'a ña kúu yó njivi na on koq kuachi ndiso noq ra. Ta xa'a ña kándixa yó Jesucristo, Ndios sanduu ra yó njivi na ndii na on koq kuachi ndiso noq ra. ²⁸ Ta ndi' ña sakán ndato'on j xí'in ndó taxi ña kundaа ini yó to'on ña káchí saá: Ñii laá kuiti ña xinj ñó'o ke'é yó, ta taxi ña nduu yó njivi na ndii na on koq kuachi ndiso noq Ndios kúu ña kandixa yó Jesucristo. Saá chi on sivi xa'a ña kisa ndivi yó ndayí Ndios kúu ña nduu yó njivi na ndii na on koq kuachi ndiso noq ra.

²⁹ ¿Án xáni sjinj ndó Ndios ndasaá kuiti kúu ra taq taká'no noq njivi na kúu najudío? ¿Án on vasa kúndaа ini ndó ndi' ñii k'i'va kúu ra taq taká'no noq njivi na on vasa kúu najudío? Ndixa Ndios kúu taká'no noq ndi' njivi ñoyívi. ³⁰ Chi ñii laá kúu Ndios ndino'o, ta Ndios ñii k'i'va ke'é ra xí'in ndi' njivi ña nduu na nandii na on koq kuachi ndiso noq ra, án najudío kúu na, án njivi na on sivi najudío kúu na. Ta xa'a ña kándixa njivi Jesucristo, Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi na, ta sanduu ra na njivi na ndii noq ra. ³¹ Ta saá, ¿án kóni kachí j ña on vasa ndaya'ví ka ndayí Ndios? ¡Nda lo'o, on vasa kóni kachí j saá! Saá chi tá kándixa yó Jesucristo, ta ña ke'é yó saá kúu ña ndino'o kisa ndivi yó ndayí Ndios ña njitaa na xina'á.

4

Tq'on yó'o ká'qn ndi' taAbraham ndyu ra taq ta ndii noq Ndios chi kándixa ra Ndios

¹ Vitin va'a kani sjinj yó xa'a ña ká'án to'on Ndios xa'a taAbraham, taq ta kúu xij sikuá ndi' njivi najudío. ² Ta to'on Ndios yó'o, ¿án ká'án ña ndi' ndasaá kuiti xa'a ñava'a ke'é taAbraham kúu ña ndyu ra taq ta ndii taq on koq kuachi ndiso noq Ndios, ta va'a yóo ra xí'in Ndios? On vasa ká'án to'on yó'o saá. Chi tá ndasaá kuiti xa'a ñava'a ke'é taAbraham kúu ña ndyu ra taq ta ndii noq Ndios, níkúu, ta saá kukomí ra xa'a ña kasa ká'no xí'in mji ra. Ta saá ni, noq Ndios, nda lo'o on koq ña taxi ña kuchiño taAbraham kasa ká'no xí'in mji ra. ³ Saá chi to'on Ndios ña njitaa na xina'á káchí ña saá: "TaAbraham kándixa ra Ndios, ta xa'a ñayó'o Ndios njika'an ra taAbraham kúu taq ta ndii taq on koq kuachi ndiso noq ra", káchí to'on Ndios. ⁴ Ta xinj yó tá njivi kisa chiño na, ta tapatrón chá'vi ra na xa'a chiño ke'é na. Ta saá sj'ún ña náki'in na, on sivi ña sání'i tapatrón nda'a na kúu ña, chi sj'ún ña kúu ya'vi chiño ke'é na kúu ña. ⁵ Ta Ndios on vasa yóo

ra ndatán yóo tapatrón yó'o, chi ñava'a ke'é ra xí'in yó, on sivi ya'vi ña chá'vi Ndios mji yó xá'a chiño va'a kisa ndivi yó kúu ña. Vará nivi na ndiso kuachi kúu yó, Ndios ke'é ra ñava'a xí'in yó ña sanduu ra yó nivi na ndii na on koó kuachi ndiso noo ra. Ta ndasaá kuiti xá'a ña kándixa yó Jesucristo, kúu ña Ndios ke'é ra ñava'a yó'o xí'in yó. ⁶ Kuyá xina'á tarey David nika'an ra ndí nákaa ñasij ini nivi na kúu na ndii noo Ndios. Ta on sivi xá'a chiño va'a kisa ndivi na kúu ña Ndios sanduu ra nivi na ndii noo ra, chi to'on ña nita'a taDavid xina'á, káchí ña saá:

⁷ Nákaa ñasij ní ini nivi, na on koó kuachi ndiso, chi Ndios xa kisa ká'no ini ra xá'a kuachi na.

⁸ Nákaa ñasij ní ini ñii nivi tá Ndios on vása sákuiso ra kuachi satá na, káchí to'on Ndios ña nita'a tarey David xina'á.

⁹ Ta, ¿yu kúu nivi na kómí ñasij ini, na kúu na ká'an taDavid yó'o xá'a? ¿Án ndasaá kuiti nivi na kisa ndivi costumbre ña nani circuncisión kúu na ká'an ra xá'a? ¿Án on ndixa ñii kiva saá ká'an ra xá'a nivi na on vása ní-kisa ndivi costumbre yó'o? Saá chi to'on ña sakán nika'an ndí xí'in ndó ká'an ña ndí taAbraham kándixa ra Ndios, ta xá'a ña ke'é ra saá, Ndios káchí ra ndí taAbraham nduu ra tandii ta on koó kuachi ndiso noo ra.

¹⁰ ¿Ama xikuu ña káchí Ndios taAbraham kúu ra tandii noo ra? ¿Án kivi si'na ña xa kisa ndivi taAbraham circuncisión xikuu ña? ¿Án kivi on ta'an ka kasa ndivi taAbraham costumbre yó'o xikuu ña? Kúndaq ini yó ndí kivi on ta'an ka taAbraham kasa ndivi ra ñacircuncisión yó'o, Ndios nika'an ra taAbraham nduu ra tandii ta on koó kuachi ndiso noo ra. ¹¹ Saá chi si'na taAbraham kándixa ra Ndios, ta xá'a ñayó'o Ndios nika'an ra ndí taAbraham nduu ra tandii noo ra ta va'a yóo xí'in ra. Ta kivi xa nduu taAbraham tandii noo Ndios, ta saá kisa ndivi ra ñacircuncisión yó'o. Ta ndí'i kisa ndivi ra ñayó'o, taAbraham xikomí ra ñii marca lo'o noo koñu ra, ña xikuu ña ñii seña ña saná'a ndí Ndios sanduu ra taAbraham ta ta ndii ta on koó kuachi ndiso noo ra xá'a ña kándixa ña'á ra. Ta saá taAbraham yó'o nduu ra ndatán yóo yivá ndí'i nivi na ndino'o ini kándixa Ndios, vará sava nivi yó'o on vása ní-kisa ndivi na circuncisión. Saá chi xá'a ña nivi yó'o kándixa na Ndios ñii kiva ndatán taAbraham kándixa ña'á ra, Ndios sanduu ra na nivi na ndii, na on koó kuachi ndiso noo ra, ta va'a yóo ra xí'in na vitin. ¹² Ta sava mji yó kúu najudío, ta nivi na kisa ndivi circuncisión kúu yó, ta kúu yó nivi nasa'ya ñani síkuá taAbraham. Ta saá, xinj ño'ó ñii kiva saá kándixa yó Ndios, ndatán taAbraham kándixa ña'á ra. Tá on vása kándixa yó Ndios saá, ta on vása kómí yó ndayí ña káchí yó ndí taAbraham kúu yivá yó.

To'on yó'o ká'an ndí Ndios ndixa kisa ndivi ra

to'on ra xí'in nivi na kándixa ña'á

¹³ Ndios xí'in to'on ra kındoo ra xí'in taAbraham, ña káchí ndí taAbraham xí'in sa'ya ñani síkuá ra kuu nivi na naki'in ndí'i ño'o ñoyivi yó'o, chi ñii kivi ña vaxi Ndios taxi ra ña nda'a na. Ta xinj yó ndí taAbraham xitaku ra ku'a ní kuyá si'na ka noo taMoisés, ta ta naki'in ndayí ña taxi Ndios nda'a ra. Ta xá'a ñayó'o kúndaq ini yó ndí on sivi xá'a ña kisa ndivi taAbraham ndayí yó'o kúu ña Ndios kındoo ra ke'é ra ñava'a saá xí'in ra. Ta xá'a ña ndino'o ní ini ra kándixa ra Ndios, taAbraham nduu ra tandii noo Ndios, ta Ndios kındoo ra xí'in taAbraham taxi ra ñava'a nda'a ra. ¹⁴ Ta saá kúndaq ini yó ndí xá'a ña kándixa nivi Ndios kúu ña naki'in na ñava'a ña kındoo ra taxi ra nda'a na. Ta on sivi

xə'a ɲa kisa ndivi ɲivi ndayɪ Ndios kuu ɲa naki'in na ɲava'a nda'a Ndios. Saá chi tá ndixa xə'a ɲa kisa ndivi yó ndayɪ Ndios kuu xə'a ɲa Ndios táxi ra ɲava'a nda'a yó, níkuu, ta saá ɲa maɲi kuu ɲa kándixa yó Ndios, ta ɲii kɪ'va saá, ni ɔn vása ndaya'vi tɔ'on ɲa kɪndɔ Ndios xɪ'in ɲivi na kándixa ɲa'a. ¹⁵ Chi ndayɪ Ndios káchí ɲa ndí xɪnɪ ɲó'ó xɔ'vi ɲivi na yá'a ndoso ndayɪ ra. Tá ɔn koɔ ndayɪ Ndios ɲa sán'a kuəchi ɲivi, níkuu, ta ɔn koo kuəchi ndiso nayó'o.

¹⁶ Ta saá, ɲa xɪnɪ ɲó'ó ní kə kuu ɲa ndino'o ini yó kándixa yó Ndios, chi xə'a ɲayó'o naki'in yó ɲava'a kɪndɔ Ndios taxi ra nda'a sə'ya ɲani síkuá təAbraham. Ndios kuu təa tə və'a ní ini, ta xə'a ɲayó'o saní'ra ɲa ɲava'a ndí'i ɲivi na kuu na kándixa ɲa'a, ndatán təAbraham kəndixa ra Ndios kujya xɪna'á. Ta ɲivi yó'o, án kuu na ɲivi na xɪnɪ ndayɪ ɲa ɲɪtaa təMoisés, án kuu na ɲivi na ɔn vása xɪnɪ ndayɪ yó'o, ta ndí'i saá ɲivi na ndino'o ini kándixa Ndios, nduu na ndatán yóo sə'ya təAbraham. Saá chi təAbraham kuu yivá ndí'i ɲivi na ndino'o ini kándixa Ndios. ¹⁷ Ta tɔ'on Ndios ɲa ɲɪtaa na xɪna'á káchí ɲa saá: "Yí'j, Ndios, taxi j ndí yó'ó təAbraham nduu ún yivá kuə'a ní ti'vi ɲivi na kutaku kuə'a ní ɲoo ndí'i saá xiiɲa ɲoo ɲo'ɔ ɲoyívi", kəchi Ndios xɪ'in təAbraham. Tá Ndios, təa tə kɪndɔ saá xɪ'in təAbraham, kuu ɲii ləá Ndios, təa tə kómí ndee sanataku ɲivi na xa ɲixi'j, ta kómí ra ndee ɲa kasa və'a ra ɲa ɔn tə'an kuə'a.

¹⁸ Vará ndə lo'o ɔn koɔ kə xə'a ɲa kundati təAbraham ɲa kukomí ra sə'ya ra, ta kəndixa ra tɔ'on ɲa kɪndɔ Ndios xɪ'in ra, ta xɪndati ra Ndios ɲa ndixa kasa ndivi ra tɔ'on ra yó'o. Ta saá təAbraham nduu ra yivá kuə'a ní ɲivi na táku ndí'i saá xiiɲa ɲoo ɲo'ɔ ɲoyívi yó'o. Chi Ndios kɪndɔ ra xɪ'in təAbraham ndí sə'ya ɲani síkuá ra kuə'a ní kuɲa na, ta ɲii kɪ'va ndatán tɔ'on ɲa ɲikə'an Ndios xɪ'in təAbraham, saá kɪndivi ɲa. ¹⁹ TəAbraham xa yatin kukomí ra ɲii ciento kujya, ta xɪnɪ ra ɔn koɔ kə ndee kómí yíkí koɲu ra ɲa kuchiño kukomí ra sə'ya ra, ta ɲii kɪ'va saá xɪnɪ ra ndí ɲási'í ra ɲáSara, ɲa'a ɲá ɔn kɪví koo sə'ya kuu ɲá. Vará təAbraham xáni sɲɪ ra xə'a yíkí koɲu ra xa yóo ɲa ndatán yóo ɲa ɲixi'j chi ɔn koɔ kə ndee kómí ɲa, ta saá ni, təAbraham ndə lo'o ɔn vása ní-sandakoo ra kándixa ra ɲa ndixa Ndios kasa ndivi ra tɔ'on ɲa kɪndɔ ra xɪ'in ra. ²⁰ Ta ɔn vása ní-xika ini ra án ndixa án ɔn ndixa kasa ndivi Ndios tɔ'on ra. Ndə vɪkə, ndee kə chikəə ini ra kándixa ra Ndios, ta ndino'o xɪndaa ini ra ndí Ndios kasa ndivi ra tɔ'on ra. Ta xə'a ɲayó'o, kisa ká'no ra Ndios. ²¹ Saá chi təAbraham ndino'o ní ini ra kəndixa ra ndí Ndios kómí ra ndee kasa ndivi ra ndí'i tɔ'on ɲa ɲikə'an ra xɪ'in ra. ²² Xə'a ɲa təAbraham ndixa xɪndaa ini ra Ndios saá, Ndios ɲikə'an ra təAbraham kuu təndii tə ɔn koɔ kuəchi ndiso ɲoo ra, ta və'a yóo ra xɪ'in ra.

²³ Ta tɔ'on Ndios ɲa ɲɪtaa na xɪna'á, kə'an ɲa ndí təAbraham kuu ra təndii ɲoo Ndios chi kəndixa ɲa'a ra, ta tɔ'on yó'o ɔn vása ndasaá kuiti kə'an ɲa xə'a təAbraham, ²⁴ ta ɲii kɪ'va kə'an ɲa xə'a mɪi yó, na kuu ɲivi na ndixa kándixa Ndios, tə kuu təa tə sanataku Jesucristo təKá'no ɲoo yó. Ta xə'a ɲa kándixa yó ra, Ndios kə'an ra ndí mɪi yó kuu ɲivi na ndii na ɔn koɔ kuəchi ndiso ɲoo ra, ta və'a yóo yó xɪ'in ra. ²⁵ Xə'a ɲa cha'vi ra xə'a kuəchi yó, Ndios taxi ra Jesucristo ɲixi'j ra, ta xə'a ɲa kuchiño nduu yó ɲivi na ndii ɲoo ra, Ndios sanataku ra Jesucristo.

5

Tɔ'on yó'o kə'an ɲa ndí nákutá'an və'a yó xɪ'in Ndios

chi sanduu ra yó n̄vi na ndii n̄q̄ ra

¹ X̄a'á ña kándixa yó Jesucristo, T̄aa t̄aKá'no n̄q̄ yó, Ndios sanduu ra m̄ji yó n̄vi na ndii na ɔn k̄o k̄uachi ndiso n̄q̄ ra. Ta x̄a'á ña k̄isa ndivi Jesucristo, chi n̄xi'i'j ra nda'a tón cruz, vitin viví nákutá'an yó x̄i'in Ndios. ² Saá chi Jesucristo k̄isa ndivi ra chiño ña táxi ña va'a nakutá'an yó x̄i'in Ndios. Ta vitin x̄a'á ña kándixa yó Jesucristo, táku yó yichí n̄q̄ Ndios ké'é ra ku'a'á ní ñava'a x̄i'in yó, ta kúsij ní ini yó chi ndáa ini yó ndí k̄ivj ña va'xi kutak̄u yó x̄i'in Ndios ñoyívi n̄jino n̄q̄ yóo ndi'i ñalivi ná'no ña yé'e. ³ Ta ɔn s̄jiví ndasaá kuiti x̄a'á ñava'a yó'o kúu x̄a'á ña kúsij ini yó, ta x̄a'á ña xó'v̄j yó vitin kúu ña kúsij ini yó. Saá chi kúndaq̄ ini yó ndí ña xó'v̄j yó chindeé ña m̄ji yó ña nduu yó n̄vi na kúchiño kúndeé ini x̄i'in ndi'i ña yó'v̄j xó'v̄j na, ta ndeé k̄a kundik̄on na yichí Ndios. ⁴ Saá chi ña xó'v̄j yó kúu ña x̄ito ndoso m̄ji yó án ndino'o ini yó ndik̄on yó Ndios. Ta ña kúndeé ini yó x̄i'in ña xó'v̄j yó yó'o, táxi ña ndí kusij k̄a ini Ndios koni ra m̄ji yó. Ta x̄a'á ña kúndeé ini yó n̄q̄ ña x̄ito ndoso yó saá, ndeé k̄a ndáa ini yó ña ndixa Ndios kasa ndivi ra ndi'i t̄o'on ña n̄jka'an ra x̄i'in yó. ⁵ Ta nd̄a lo'o ɔn s̄jiví ña mañj kuiti kúu ña ndáa ini yó kasa ndivi Ndios ña n̄jka'an ra x̄i'in yó, chi Ndios san'i'ra Ním̄a ra ña táku ña ini yó, ta Ním̄a ra yó'o xa sakutú ña ini yó x̄i'in ña k'í'vi ní ini Ndios x̄ini ra m̄ji yó.

⁶ Ta m̄ji yó, vará k̄ixuu yó n̄vi na x̄indiso ní kuachi n̄q̄ Ndios, ta ɔn k̄o ndeé x̄ikomí yó ña kúchiño sakaku yó x̄i'in m̄ji yó n̄q̄ ndeé ña ɔn vá'a ña x̄a'nda chiño n̄q̄ yó, ta saá tá n̄jtondaq̄ k̄ivj ña ch̄itóni Ndios, ta Jesucristo n̄xi'i'j ra n̄q̄ yó x̄a'á kuachi yó. ⁷ Ña yó'v̄j ní kúu ña nan̄jvi taxi x̄i'in m̄ji na ña k̄ivj na x̄a'á ink̄a n̄jvi na kúu nandaq̄. Ta saá ni, ndásana va yóo n̄jvi na ndino'o ini kúchiño taxi x̄i'in m̄ji na k̄ivj na x̄a'á ink̄a n̄jvi, na kúu nava'a ní. ⁸ Ta Ndios sán'a'ra ndasaá ndeé ní kónó nákaa ña k'í'vi ní ini ra x̄ini ra m̄ji yó, chi m̄ji k̄ivj ña x̄ika k̄a yó ku'a'an yó yichí ña ɔn vá'a, ta Jesucristo taxi x̄i'in m̄ji ra n̄xi'i'j ra x̄a'á yó. ⁹ Ta x̄i'in n̄j ra ña k̄e yikí koñu Jesucristo k̄ivj n̄xi'i'j ra x̄a'á kuachi yó nda'a tón cruz, Ndios sanduu ra yó n̄vi na ndii na ɔn k̄o k̄uachi ndiso n̄q̄ ra vitin. Ta x̄a'á ñayó'o ña k̄isa ndivi Jesucristo x̄a'á yó, ndixa Ndios ɔn saxo'v̄j ra m̄ji yó, k̄ivj kasa nani ra x̄a'á kuachi ndi'i n̄jvi ñoyívi yó'o. ¹⁰ Ta k̄ivj ɔn ta'an kandixa yó Jesucristo, ta m̄ji k̄ivj ña x̄ika k̄a yó kisa toon yó n̄q̄ Ndios, ta Ndios ké'é ra ñava'a ní x̄i'in yó, chi Sa'ya ra Jesucristo n̄xi'i'j ra x̄a'á kuachi yó. Ta ña n̄xi'i'j Jesucristo kómí ña ndeé ká'no, chi taxi ña nakutá'an va'a yó x̄i'in Ndios. Ta saá x̄a'á ña n̄atak̄u Jesucristo ta táku ra ndi'i saá k̄ivj, kúndaq̄ ini yó ndí ndixa sakaku ra m̄ji yó, ta kutak̄u yó x̄i'in ra ndi'i saá k̄ivj. ¹¹ Ta ɔn s̄jiví ndasaá kuiti ñayó'o kúu ña táxi kusij ini yó. Ta kúsij ini yó ta kisa ká'é n̄yó Ndios chi Jesucristo, T̄aa t̄aKá'no n̄q̄ yó, xa k̄isa ndivi ra chiño ña taxi va'a nákutá'an yó x̄i'in Ndios, ta vitin viví yóo yó x̄i'in ra.

T̄o'on yó'o ká'an x̄a'á t̄aAdán, ta ká'an ña x̄a'á Jesucristo

¹² Ñanq̄o ɔn k̄o ña ɔn vá'a ní-xiyo ñoyívi yó'o. Ta t̄aAdán, t̄aa tanq̄o k̄isa va'a Ndios, t̄ayó'o kúu tanq̄o ké'é ña ɔn vá'a, ta saá k̄ixaa ña ɔn vá'a ñoyívi yó'o. Ta saá ndi'i n̄jvi k̄ixá'a na ké'é na ña ɔn vá'a, ta x̄a'á ña ɔn vá'a ké'é n̄jvi, x̄inj̄ ñó'ó k̄ivj ndi'i na. ¹³ Tá ɔn ta'an k̄a taxi Ndios ndayí ra nda'a t̄aMoisés, ta ku'a'á ní ña ɔn vá'a ké'é n̄jvi ñoyívi yó'o saá. Ta saá ni, Ndios ɔn vása ní-sakuiso ra kuachi sat̄a n̄jvi yó'o, chi ɔn vása ní-xikomí na ndayí ra. ¹⁴ Ta saá ni, ndi'i n̄jvi na x̄itak̄u ñoyívi yó'o, nd̄a k̄ivj x̄itak̄u t̄aAdán

taṇḍa kivi xitaku taMoisés, nixi'i ndi'i nayó'o, chi ndi'i nayó'o ke'é na ña on vá'a. Ta nivi na xitaku kuiya ña on ta'an ka Ndios taxi ra ndayi ra nda'a taMoisés, nivi yó'o ke'é na ku'a ní ña on vá'a, vará on vása ní-kundaa ini na ndi ña on vá'a ke'é na kúu ña nija'a ndoso na ña xa'nda chiño Ndios. Ta saá ña on vá'a ke'é nivi yó'o on sivi ñii kúu ña xí'in ña on vá'a ke'é taAdán. Saá chi taAdán, vará kundaa ini ra ña xa'nda chiño Ndios noo ra, ta ni-xiin ra chikaa so'o ra ña njika'an Ndios xí'in ra. Ta taAdán yó'o xikuu ra taño noo yichí on vá'a mii ra, ta ku'a ní nivi ndikon na yichí ra. Ta kixaa inká ta kúu taño noo yichí va'a mii ra, ta tayó'o kúu Jesucristo, ta ku'a ní nivi ndikon na yichí ra.

¹⁵ Ta nda lo'o on vása náta'an ña on vá'a ña ke'é taAdán xí'in ñava'a kisa ndivi Jesucristo. Saá chi xa'a ña on vá'a ke'é taAdán, ndi'i nivi xini ñó'o kivi na. Ta xa'a ñava'a kisa ndivi Jesucristo, Ndios saní'i ra ñava'a ku'a ní nivi, chi táxi ra kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. ¹⁶ Ta ndixa on vása náta'an ña on vá'a ke'é taAdán xí'in ñava'a saní'i Ndios nivi. Saá chi xa'a ñii ña on vá'a ña ke'é taAdán, taxi ña kixaa ña on vá'a ñoyivi yó'o, ta saá ndi'i nivi kixá'a na ke'é na ña on vá'a, ta xini ñó'o kivi na xa'a ña on vá'a ke'é na. Ta saá ni, ñava'a saní'i Ndios nivi kúu ña sanduu ra na nivi na ndii na on koó kuachi ndiso noo ra, ta táxi ra ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. Vará nivi na ke'é ku'a ní ña on vá'a kúu na, Ndios kuchiño ra sanduu ra na nivi na ndii noo ra, chi Jesucristo nixi'i ra xa'a kuachi na. ¹⁷ Kuachi ñii laá ta taño taAdán xikomí ña ndee ña táxi ña ndi'i nivi kivi na. Ta saá ni, ñava'a ke'é ñii laá Jesucristo kómí ní ka ña ndee noo kuachi taño yó'o, chi xa'a ñava'a ke'é Jesucristo, nivi kuchiño kutaku ndino'o na ta ka'nda chiño na xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi. Nivi yó'o kúu nivi na xa naki'in ñava'a ní saní'i Ndios na, chi Ndios sakaaku ra na, ta sanduu ra na nivi na ndii na on koó kuachi ndiso noo ra xa'a ña kándixa na Jesucristo.

¹⁸ Ta saá kundaa ini yó ndi xa'a kuachi ñii laá taño, ndi'i nivi ke'é na ña on vá'a, ta ndiso na kuachi noo Ndios. Ta xa'a ñayó'o ndi'i nivi xini ñó'o kivi na. Ta saá ni, xa'a ñava'a ñandaa kisa ndivi ñii laá Jesucristo, Ndios kuchiño sanduu ra ndi'i nivi na ndii noo ra, ña kuchiño kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. ¹⁹ Xa'a ña on vá'a ke'é ñii ta, ña ni-xiin ra chikaa so'o ra to'on ña njika'an Ndios xí'in ra, ndi'i nivi kixá'a na ku'an na yichí on vá'a tayó'o, ta ndiso na kuachi. Ta xa'a ñava'a ñandaa kisa ndivi ñii laá Jesucristo, chi chikaa so'o ra to'on Ndios, ku'a ní nivi kixá'a na ndikon na yichí ra, ta Ndios sanduu ra nayó'o nivi na ndii na on koó kuachi ndiso noo ra.

²⁰ Ndios taxi ra ndayi ra nda'a nivi xa'a ña kundaa ini na ndi ku'a ní ña on vá'a ke'é na, ta ndiso ní na kuachi noo Ndios. Vará yoo ku'a ní ña on vá'a ke'é nivi, ta ví'i ní ka kuká'no ñava'a ndino'o ke'é Ndios xí'in na. ²¹ Ta on ta'an ka kixaa Jesucristo, ta ndee ña on vá'a xikuu ña xa'nda chiño noo nivi, ta ndi'i nivi xini ñó'o kivi na xa'a ña on vá'a ke'é na. Ta vitin ñava'a ndino'o Ndios kúu ña xa'nda chiño noo ndi'i nivi na kándixa Jesucristo, Ta taKá'no noo yó. Saá chi Ndios sanduu ra nayó'o nivi na ndii noo ra, ta táxi ra ña kutaku ndino'o na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi.

6

*To'on yó'o ká'an ndi nivi na kándixa Jesucristo
on vása ka xini ñó'o kasa ndivi na ña kóni ndee ña on vá'a*

¹ Ta saá, ¿yu kúu ña ka'án yó vitin xa'a ña xíní ñó'ó kutaku yó? ¿Án va'a kundikon yó ke'é ka yó ku'a'a ní ka ña on vá'a, chi saá Ndios ke'é ra ku'a'a ní ka ñava'a xí'in yó? Chi ndixa Ndios kasa ká'no ini ra xa'a ndi'i ña on vá'a ke'é yó. ² ¡Nda lo'o on vása va'a ke'é ka yó saá! Chi mji yó nivi na kándixa Jesucristo, xina'a xitaku yó kisa ndivi yó ña xá'nda chiño ña on vá'a noy yó. Ta vitin ndátan yóo nivi na nixi'i, saá yóo yó noy ña on vá'a, ta xa'a ñayó'o on vása chikaa ka so'o yó ña xá'nda chiño ña on vá'a. ³ ¿Án on vása kúndaq ini ndó yu kúu ña kóni kachí ña xa chichi yó ñii kiva ndátan chichi Jesucristo? Saá chi ña chichi yó saá kóni kachí ña ndí ñii nduy yó xí'in Jesucristo, ta tuku kóni kachí ña nixi'i yó xí'in ra. ⁴ Saá chi Jesucristo nixi'i ra ta ninduxun ra. Ta ña chichi yó ndátan chichi mji ra kóni kachí ña nixi'i yó ta ninduxun yó ñii kachí xí'in Jesucristo. Ta ndixa ndátan Ndios sanataku ra Jesucristo xí'in ndeé ká'no ra, saá yóo ña ke'é ra xí'in mji yó. Saá chi xa'a ña nixi'i yó ñii kachí xí'in Jesucristo, Ndios taxí ra ña kaku tuku yó ta nduy yó nivi xa'a na kúchiño viví kutaku noy ra.

⁵ Kúndaq ini yó ndí ña chichi yó sáná'a ña ndí ñii nduy yó xí'in Jesucristo, ta ñii kachí nixi'i yó xí'in ra. Ta xa'a ñayó'o kúndaq ini yó ndí ñii kiva ndátan nataku Jesucristo, saá nataku mji yó kivi ña vaxi. ⁶ Ta vitin kúndaq ini yó kivi nixi'i Jesucristo nda'a tón cruz, ta ndátan nixi'i mji yó, nivi na xitaku tixin ndeé ña on vá'a, saá nixijo ña. Saá chi kivi tá on tá'an kandixa yó Jesucristo, ta saá ndeé ña on vá'a xixa'nda chiño noy yó. Ta vitin mji yó on vása xíní ñó'ó táku ka yó kisa ndivi yó ña xá'nda chiño ndeé ña on vá'a yó'o noy yó. ⁷ Chi xa'a ña nixi'i yó xí'in Jesucristo, yóo yó ndátan yóo nivi na nixi'i noy ndeé ña on vá'a yó'o, ta ndeé on vá'a yó'o on vása kómí ka ña ndayi ka'nda chiño ña noy mji yó. ⁸ Ta saá xa'a ña nixi'i yó xí'in Jesucristo, ndixa ndáa ini yó ña kutaku yó xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. ⁹ Ta kúndaq va'a ini yó ndí nixi'i Jesucristo ta nataku ra, ta nda ñii kivi on kivi ka ra. Saá chi ndeé ña xá'ni nivi on vása ka kúchiño kundeé ña noy Jesucristo. ¹⁰ Jesucristo ñii la'a yichi nixi'i ra xa'a kuachi nivi, ta xí'in ña nixi'i ra sandi'i ra xa'a ndeé ña on vá'a. Ta vitin táku ra xa'a ña chinóo síkón ra ñat'o'ó Ndios. ¹¹ Ta saá ndó'o, xa'a ña ñii nduy ndó xí'in Jesucristo, va'a kani siní ndó ndí kúu ndó nivi na nixi'i noy ndeé ña on vá'a. Ta ñii kachí ndátan táku Jesucristo, saá kutaku ndó ke'é ndó ñava'a ña chinóo síkón ndó ñat'o'ó Ndios.

¹² On taxi ndó ña ka'nda chiño ndeé ña on vá'a noy yiki koñu ndó, ni on vása kasa ndivi ndó ndi'i noy ña on vá'a ña kútoo ní yiki koñu ndó. ¹³ Ta nda lo'o on taxi xí'in mji ndó kasa ndivi ndó ña on vá'a, ta on taxi ndó ná konjí ñó'ó ñandiva'a nda ñii xiiña yiki koñu ndó. Nda vika, taxi ndi'i xí'in mji ndó nda'a Ndios ña konjí ñó'ó ra ndi'i xiiña yiki koñu ndó xa'a ña kasa ndivi ndó ñava'a ñandaq noy ra. Saá va'a ke'é ndó chi vitin kúu ndó nivi na táku ndino'o noy Ndios, vará xina'a xikuu ndó nivi na nixi'i noy ra. ¹⁴ Ta vitin ndeé ña on vá'a on kúchiño ka ka'nda chiño ña noy ndó. Chi vitin ndayi ña njtaa ta Moisés xina'a on sivi ka ña xá'nda chiño noy yó kúu ña, ta vitin táku yó ku'a'an yó yichi xa'a, ta ñava'a ini Ndios kúu ña xá'nda chiño noy yó.

*Tq'on yó'o ká'an ña
ndí xíní ñó'ó kasa ndivi yó ñandaq ña kóni Ndios*

15 Ta saá, ¿yukia xini ñó'ó ke'é ka yó vitin? Saá chi ndayi ña ñitaa taMoisés xina'á on sivi ka ña xa'nda chiño noo yó kúu ña, ta vitin taku yó kuá'an yó yichí xaá, ta ñava'a ini Ndios kúu ña xa'nda chiño noo yó. Ta xa'a ñayó'o, ¿án va'a ke'é ka yó kuá'a ní ña on vá'a? ¡Nda lo'o on vása va'a ke'é yó saá! 16 ¿An on vása kúndaq ini ndó táná taxi xí'in mji ndó ña kasa ndivi ndó ndi'i ña ndúkú ñii taa noo ndó, ta saá tondaq ndó nduu ndó ñii esclavo taa yó'o, ta on kuchiño ka ndó ka'nda chiño ndó xa'a mji ndó? Ta ñayó'o sáná'a ña táná taxi xí'in mji yó ña kasa ndivi yó ndi'i ña xa'nda chiño ndee ña on vá'a noo yó, ta saá tondaq yó nduu yó esclavo, ñivi na ndasaá kuiti kasa ndivi ña kóni ndee ña on vá'a noo na, ta saá kuá'an yó yichí noo sandi'i yó xa'a mji yó noo Ndios. Ta saá ní, táná taxi xí'in mji yó ña kasa ndivi yó ña kóni Ndios, ta saá tondaq yó nduu yó esclavo Ndios, ñivi na ndasaá kuiti kasa ndivi ña kóni ra, ta saá va'a kuá'an yó yichí noo vivii taku yó xí'in Ndios, saá chi sanduu ra yó ñivi na ndii na on koó kuachi ndiso noo ra. 17 ¡Ta yí'i ndixa táxi i ña táxa'vi ña'á ní Ndios! Saá chi vará xina'á xikuu ndó esclavo ñandee on vá'a, ta xitaku ndó kisa ndivi ndó ña xa'nda chiño ñandee on vá'a yó'o noo ndó, ta vitin xí'in ña ndino'o ini ndó chíkaq so'o ndó ta kisa ndivi ndó to'on ña sáná'a ndasaá vivii xini ñó'ó kutaku ñivi na kándixa Jesucristo. 18 Ndios xa saaku ra ndó'ó, ta kuá'an ndíka ndó noo ndee ña on vá'a, ta vitin ndó'ó kisa ndivi ndó ñava'a ñandaq ña kóni Ndios. 19 Xí'in to'on ña on vása yo'vi ní kúndaq ini ñivi kúu ña ndato'on i xí'in ndó vitin, chi ñivi na lo'o ní kúndaq ini kúu ndó. Náká'an ndó tá kivi si'na ta on ta'an kandixa ndó Jesucristo, ndó'ó taxi xí'in mji ndó nda'a ndee ña on vá'a ña kisa ndivi ndó ndi'i noo ñakini xí'in ndi'i noo ñandiva'a. Ta vitin xini ñó'ó taxi xí'in mji ndó nda'a Ndios ña kasa ndivi ndó ñava'a ñandaq ña kóni ra. Ta xí'in ña ke'é ndó saá nduu ndó ñivi na ndii na on koó kuachi ndiso noo ra.

20 Kivi si'na tá on ta'an ka kandixa ndó Jesucristo, xikuu ndó ñivi esclavo na ndasaá kuiti kisa ndivi ndi'i ña xa'nda chiño ndee ña on vá'a noo na, ta xíka ní xitaku ndó noo ñava'a, chi nda lo'o on vása ní-ndi'i ini ndó ndukú ndó ñava'a ñandaq ña kóni Ndios. 21 Ta, ¿yu kúu ñava'a ñaki'in ndó xa'a ña kisa ndivi ndó ndi'i noo ña on vá'a, xí'in ndi'i noo ñakini ña sákuka'an noo ndó vitin? Ndixa on koó nda ñii ñava'a ñaki'in ndó xa'a ña on vá'a ke'é ndó saá, chi yichí ña on vá'a ñixa'an ndó kúu ña yichí noo kuá'an ndó ndi'i xa'a ndó noo Ndios. 22 Ta Ndios xa saaku ra ndó'ó noo ndee ña on vá'a, ta on vása ka xa'nda chiño ña noo ndó. Ta vitin ndino'o ini ndó xa taxi xí'in mji ndó nda'a Ndios ña kasa ndivi ndó ña kóni ra. Ta xa'a ñayó'o ndixa ñaki'in ndó ñava'a ní nda'a Ndios, chi taxi ra kutaku ndó xí'in ra ndi'i saá kivi ña va'xi. 23 Ta ñivi na kisa ndivi ña xa'nda chiño ndee ña on vá'a noo na, ndixa ñaki'in na ya'vi ña cha'vi ndee ña on vá'a yó'o noo na. Ta ya'vi ña chá'vi ña kúu ña kivi ndi'i na. Ta mji yó, ñii ndyu yó xí'in Jesucristo chi kándixa yó ra, ta saá Ndios san'i ra ñava'a mji yó, ña kúu ña kutaku yó xí'in ra ndi'i saá kivi ña va'xi.

7

To'on yó'o ká'an ña ndí vitin Jesucristo kúu taa ta xa'nda chiño noo ñivi na kándixa ña'á

1 Nañani yó xí'in ñaki'va yó, ndó'ó kúu ñivi na xini va'a ndayi Ndios ña ñitaa taMoisés. Ta saá xini ndó ndí ndayi yó'o ndasaá kuiti kómí ña ndee ña xa'nda chiño ña noo ñivi tá taku na. 2 Ta ndayi yó'o ká'an ña ndí tá yóo

ñásí'í ñii t̄a, ta ñáyó'o kúu ñásí'í t̄a yó'o ndi'i saá k̄iv̄i ták̄u ra. Ta saá ni, tá ñixi'j̄ yij̄ ñáña'a yó'o, ta saá kindoo ndík̄a ñá noo ndayí ña ká'an ndí kúu ñá ñásí'í ra. ³ Ta saá ni, tá ták̄u k̄a yij̄ ñá, ta ñáña'a yó'o sándakoo ñá yij̄ ñá x̄a'a ña naki'in ñá ink̄a t̄a, ta x̄a'a ña ké'é ñá saá, ndíso ñá kuachi chí yá'a ndoso ñá ndayí Ndios ña ñitaa t̄aMoisés ña káchí on vása v̄a'a naki'in ñáña'a ink̄a t̄a tá ták̄u k̄a yij̄ ñá. Tá xa ñixi'j̄ yij̄ ñá, ta saá ñáña'a yó'o kindoo ndík̄a ñá noo ndayí yó'o, ta v̄a'a kuchiño ñá tonda'a ñá xí'in ink̄a t̄a, ta on kóo kuachi kuiso ñá x̄a'a ña ké'é ñá saá, chí t̄a ñixi'j̄ kúu yij̄ ñá.

⁴ Cuento yó'o sáná'a ña m̄ji yó, ñivi na kándixa Jesucristo, ndí vitin kindoo ndík̄a yó noo ndayí ña ñitaa t̄aMoisés x̄ina'a. Saá chí x̄a'a ña ñii kúu yó xí'in Jesucristo, ñii káchí ñixi'j̄ yó xí'in ra, ta vitin yóo yó ndatán yóo ñivi na ñixi'j̄ noo ndayí yó'o, ta x̄ini'j̄ yó ndí ndayí on vása xá'nda chiño k̄a ña noo ñivi na ñixi'j̄. Ta x̄a'a ñáyó'o kindoo ndík̄a yó ña kuchiño taxi xí'in m̄ji yó nda'a Jesucristo, t̄a t̄a ñixi'j̄, ta ñatak̄u ra. Ta x̄a'a ña ñii kúu yó xí'in Jesucristo vitin, kúchiño ké'é yó ku'a ní ñava'a ña sakusij̄ yó ini Ndios. ⁵ K̄iv̄i on t̄a'an k̄a kandixa yó Jesucristo, ta x̄ika yó yich̄i noo ña on vá'a xá'nda chiño ña noo yó. Ta k̄iv̄i saá ndayí Ndios ña ñitaa t̄aMoisés kúu ña sanakáxin ini ndi'i ña on vá'a ña kútoo ní yik̄i koñu ké'é ña. Ta ñii l̄aá ña ñaki'in yó x̄a'a ña ké'é yó ña on vá'a yó'o kúu ña sándi'i yó x̄a'a m̄ji yó noo Ndios. ⁶ Ta vitin m̄ji yó, ñivi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo ñivi na ñixi'j̄, saá yóo yó noo yich̄i yatá x̄indik̄on yó, ta kindoo ndík̄a yó noo ña. Ta ndayí Ndios ña ñitaa t̄aMoisés x̄ina'a on kómí k̄a ndee ña ka'nda chiño ña noo m̄ji yó. Saá chí vitin Níma Ndios ña ták̄u ini yó kúu ña xá'nda chiño noo yó, ta ndík̄on yó yich̄i x̄aá noo kisa ndivi yó ña kóni Níma Ndios.

T̄o'on yó'o ká'an ndayí Ndios táxi ña kundaa ini yó yu kúu ña on vá'a

⁷ Ta saá, ¿yukíá x̄ini'j̄ ñó'ó k̄a'an yó vitin? ¿Án k̄a'an yó ndí ndayí Ndios ña ñitaa t̄aMoisés kúu ña on vá'a? ¡Nda lo'o on vá'a k̄a'an yó saá! Ta ndixa ndayí kúu ña sáná'a m̄ji yó yu kúu ña on vá'a. Saá chí yóo ñii ndayí ña káchí saá: “On vá'a kútoo ní ini yó kukomí yó ña kómí ink̄a ñivi”, káchí ndayí. Tá on koó ndayí ña káchí saá, níkúu, ta yij̄ on vása kundaa ini ndí ña on vá'a kúu ña kútoo ní ini j̄ kukomí j̄ ña kómí ink̄a ñivi. ⁸ Ta ndayí kúu ña sáná'a yij̄ x̄a'a ña kundaa ini j̄ yu kúu ña on vá'a. Ta saá ndayí yó'o kúu ña sanakáxin ña on vá'a ña ták̄u ini j̄, ta k̄ixá'á j̄ kútoo ní ini j̄ x̄ini'j̄ ndi'i noo ña kómí ink̄a ñivi. Tá on vása yóo ndayí ña ká'an yu kúu ña on vá'a, níkúu, ta ña on vá'a ña ták̄u ini j̄ on kukomí ña ndee chinda'a ña yij̄ ya'a ndoso j̄ ndayí yó'o. ⁹ K̄iv̄i on t̄a'an k̄a kundaa ini j̄ yu kúu ña xá'nda chiño ndayí Ndios, ta saá x̄ani s̄inj̄ ndí va'a ní ták̄u j̄. Ta saá ni, tá k̄ixaa k̄iv̄i ña kundaa ini j̄ yu kúu ña xá'nda chiño ndayí yó'o, ta saá kundaa ini j̄ ndí t̄a t̄a ndíso ní kuachi kúu j̄, ta x̄a'a ña on vá'a yó'o, kúu j̄ t̄a t̄a ñixi'j̄ noo Ndios. ¹⁰ Kuj̄ya x̄ina'a Ndios t̄axi ra ndayí ra nda'a t̄aMoisés x̄a'a ña chindeé ña ñivi ña v̄a'a kutak̄u na xí'in ra. Ta saá ni, ndayí yó'o káchí ndí t̄a ndíso ní kuachi kúu j̄, ta t̄a t̄a ñixi'j̄ noo Ndios kúu j̄, chí ñiya'a ndoso j̄ ndayí Ndios. ¹¹ Ta ndee ña on vá'a ña ták̄u ini j̄ kúu ña chinda'a yij̄ ké'é j̄ ña on vá'a ña yá'a ndoso j̄ ndayí Ndios, ta ndíso j̄ kuachi noo Ndios. Ta xí'in ñáyó'o kundaa ini j̄ ndí ndee ña on vá'a kúu ña sandá'v̄i yij̄, chí x̄ini'j̄ ñó'ó k̄iv̄i j̄ x̄a'a kuachi ndíso j̄, káchí ndayí Ndios.

¹² Ta saá ni, ndixa ndayí Ndios ña ñɩtaa ɩaMoisés kúu ñayii, ta ndi'i ña xá'nda chiño Ndios nɔɔ yó kúu ɩ'on ñandaɩ, ñava'a, ñayii. ¹³ Ta saá, ¿án kóni kachii ndí vará ndayí Ndios kúu ñava'a ní, ta ñava'a yó'o kúu ña ke'é ña kivi'i? ¡Nda lo'o, ɔn vása saá! Saá chi ndee ña ɔn vá'a ña táku ini kúu ña ɩaxi ña ñixi'ii nɔɔ Ndios. Chi ndee ña ɔn vá'a yó'o kúu ña chinda'á yi'i ña ya'a ndoso i ndayí Ndios ña kúu ñava'a ní. Ta xa'a ñayó'o kundaɩ ini yó ndí ndee ña ɔn vá'a ña táku ini yó ndixa ña ndiva'a ní kúu ña.

¹⁴ Xini yó ndí ndayí Ndios kaɩu ña ini Nima Ndios, ta ñava'a ní kúu ndayí yó'o. Ta yi'i, ñivi kuiti va kúu i, ta ɔn vása yóo ndika i nɔɔ ña ɔn vá'a, chi táku i kisa ndivi i ña xá'nda chiño ña ɔn vá'a nɔɔ i. ¹⁵ Ta ña ke'é i, ɔn vása kundaɩ ini i ndachun ke'é i ña. Chi ɔn vása ke'é i ñava'a ña ndixa kóni ke'é i, ta ndasaá kuiti kisa ndivi i ña ɔn vá'a, ña kükini ini i xini i. Ta nda lo'o ɔn vása káchí ini i ke'é i saá. ¹⁶ Nákonii ndí ña ke'é i kúu ña ɔn vá'a, ta ña nákonii saá, sáná'a ña ndí kundaɩ ini i ndayí Ndios kúu ñava'a ña ndixa ndaa, chi ká'an ña ndí ña ke'é i kúu ña ɔn vá'a, ta yóo yu'ú i xí'in ña ká'an ña. ¹⁷ Ta ñayó'o sáná'a ndí ɔn sivi yi'i kúu ɩa ke'é ña ɔn vá'a, saá chi ña ɔn vá'a ña táku ini i kúu ña xá'nda chiño nɔɔ yiki koñu i ña ke'é i ña ɔn vá'a. ¹⁸ Xini va'a i ndí nda lo'o ɔn koó ñava'a táku ini i. Saá chi xí'in ña ndino'o ini i kóni ní i ke'é i ña kúu ñava'a, ta saá ni, ña ɔn vá'a ña táku ini i, sási ña yi'i, ta ɔn vása kúchiño i kasa ndivi i ñava'a ña kóni i ke'é i. ¹⁹ Ta saá ɔn vása kisa ndivi i ñava'a ña kóni ke'é i, ta nda víka kisa ndivi i ña ɔn vá'a, vará ndixa xí'in ña ndino'o ini i ɔn vása kóni i ke'é i saá. ²⁰ Tá kisa ndivi i ña ɔn vá'a ña ɔn vása kóni i kasa ndivi i, ta ñayó'o kóni kachi ña ndí ɔn sivi yi'i kúu ɩa ta ke'é saá. Saá chi ña ɔn vá'a ña táku ini i kúu ña ke'é ña ɔn vá'a yó'o.

²¹ Ta kundaɩ ini i ndí ndixa ndó'o i saá: Vará kóni i kasa ndivi i ñava'a, ta yatin ní yóo ña ɔn vá'a xí'in i ña sási nɔɔ i ña ɔn ke'é i ñava'a. ²² Xí'in ña ndino'o ini i kúsi i ini i xini i ndayí Ndios, ²³ ta nákonii ndí táku inka ndee ña ɔn vá'a ña yóo ini i, ta ndee ɔn vá'a yó'o káni tá'an ña xí'in ñava'a ña xáni sñi i ke'é i. Ta ndee ña ɔn vá'a yó'o kúndeé ña nɔɔ i, ta nákava i nda'a ña. Ta saá kisa ndivi i ña xá'nda chiño ndee ña ɔn vá'a yó'o nɔɔ i.

²⁴ ¡Ndeé ní ndá'vi yi'i! ¿Yu kúu ñivi kúchiño sakaɩu yi'i nɔɔ ndee ña ɔn vá'a ña xá'nda chiño nɔɔ yiki koñu i? ²⁵ ¡Vitin táxi i ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a ña kisa ndivi Jesucristo, ɩa taKá'no nɔɔ yó!, chi ñii laá ɩayó'o kúu ɩa ta kúchiño sakaɩu mii yó nɔɔ ndee ña ɔn vá'a. Tuku ndatɔ'on i ndasaá ndó'o i: Xáni sñi i ndí ñava'a kúu ña kasa ndivi i ndayí Ndios, ta xí'in ndino'o ini i kóni i kasa chiño i nɔɔ Ndios. Ta saá ni, ndee ña ɔn vá'a ña táku ini i kúu ña chinda'á yiki koñu i ña kisa ndivi i ña ɔn vá'a.

8

Tɔ'on yó'o ká'an ndí Nima Ndios táxi ña kutaku ndino'o yó

¹ Ta vitin xa'a ña ñii nduu yó xí'in Jesucristo, ɔn vása ndiso ka yó kuachi nɔɔ Ndios, ta ɔn vása ndáti ka yó xo'vi yó xa'a kuachi xindiso yó. Saá chi vitin kúu yó ñivi na ɔn vása ndikɔn ka yichí nɔɔ kuiti kisa ndivi yó ña ɔn vá'a ña kúto yiki koñu yó, ta ndixa ndikɔn yó yichí nɔɔ kisa ndivi yó ñava'a ña kóni Nima Ndios. ² Chi ndee Nima Ndios ña táku ini yó kúu ña xá'nda chiño nɔɔ yó vitin. Ta Nima Ndios yó'o táxi ña táku ndino'o yó, chi sakaɩu ña mii yó nɔɔ ndee ndayí Ndios ña ñɩtaa ɩaMoisés xina'á, chi ndayí yó'o káchí ña ndí xini ñó'ó kivi ñivi na yá'a ndoso ña'a. ³ Ndayí yó'o ɔn

vása ní-kuchiño ña sakaku ña ñivi ñoq ndee ña on vá'a, chi ndayí yó'o on vása kúchiño kundeé ña ñoq ña kútoo ní ñivi ke'é na ña on vá'a. Ta saá Ndios kisa ndivi ra ña ñi-kuchiño kasa ndivi ndayí ra ña ñitaa tãMoisés, chi Ndios tĩ'ví ra Sa'ya ra kixaa ra ñoyívi yó'o, ña soqo xí'in mji ra xa'a kuachi ñivi. Ta Sa'ya Ndios yó'o xjkuu ra ñivi ndino'o, ta ñixiyo yjki koñu ra ñii kĩ'va ndátan yóo yjki koñu ñivi ñoyívi yó'o. Ta Ndios sakuiso ra kuachi ndi'i ñivi satã Sa'ya ra Jesucristo, ta xí'in ña ñixo'vi ra ta ñixi'j ra nda'a tón cruz, Jesucristo cha'vi ra xa'a kuachi ndi'i ñivi. ⁴ Ta mji yó na kúu ñivi na kándixa Jesucristo, on koq inkã ña kúmanj cha'vi yó xa'a ña ñiya'a ndoso yó ndayí Ndios. Saá chi Jesucristo ñixi'j ra ñoq yó ña cha'vi ra xa'a kuachi yó. Ta vitin kúu yó ñivi na on vása ndíkon ka yichj ñoq kisa ndivi yó ndasaá kuiti ña on vá'a ña kútoo yjki koñu yó, ta ndixa ndíkon yó yichj ñoq kisa ndivi yó ñava'a ña kóni Nímã Ndios.

⁵ Ñivi na táku kisa ndivi ña kóni yjki koñu na, ndasaá kuiti xáni sjnj na xa'a ña kasa ndivi na ña kútoo ní yjki koñu na. Ta ñivi na táku kisa ndivi ña kóni Nímã Ndios, ndasaá kuiti xáni sjnj na xa'a ña kasa ndivi na ña kóni Nímã Ndios. ⁶ Ta saá tá ndasaá kuiti táku yó xí'in ña xáni sjnj yó xa'a ña kasa ndivi yó ña on vá'a ña kútoo ní yjki koñu yó, ta ña ké'é yó saá ní'i ña yó kua'an yó yichj on vá'a ña ñoq kivi yó ñoq Ndios. Ta saá ni, tá ndasaá kuiti táku yó kisa ndivi yó ñava'a ña sakusij yó ini Nímã Ndios, ta ña ké'é yó saá ní'i ña yó kua'an yó yichj ñoq táku ndino'o yó ñoq Ndios ta nákaã ñava'a ini yó. ⁷ Ñivi na ndasaá kuiti táku xáni sjnj xa'a ña on vá'a ña kútoo ní yjki koñu na ke'é ña, ta ñivi yó'o kúu ñivi na on xjin koni na Ndios, chi on xjin na kasa ndivi na ndayí ra, ni on vása kómí na ndee ña kasa ndivi na ña. ⁸ Saá chi ñivi na táku kisa ndivi ña on vá'a ña kóni yjki koñu mji na, ñivi yó'o ndã lo'o on kúchiño na sakusij na ini Ndios.

⁹ Ta ndó'ó, on vása táku ka ndó kisa ndivi ndó ndasaá kuiti ña kóni yjki koñu ndó. Ta ndã víka, tá ndixa Nímã Ndios táku ña ini ndó, ta saá táku ndó kisa ndivi ndó ña kóni Nímã Ndios. Ta ñivi na on vása táku Nímã Jesucristo ini, ta ñivi yó'o on vása ñii yóo na xí'in Jesucristo, chi on vása ndino'o ini na kándixa na ra. ¹⁰ Ta saá ni, tá Jesucristo táku ini yó, ta saá táku ndino'o ña nímã yó, chi Ndios sanduu ra yó ñivi na ndii na on koq kuachi ndiso ñoq ra. Vará ñii kivi ña vaxi kixaa ña kivi yjki koñu yó, xa'a ña on vá'a ke'é yó, ta nímã yó táku ndino'o ña ndi'i saá kivi. ¹¹ Ndios kúu tã tã sanatakú Jesucristo, ta vitin mji Nímã Ndios táku ña ini yó. Ta xa'a ña táku Nímã ra ini yó, mji Ndios, tã tã sanatakú Jesucristo, saá tuku sanatakú ra yjki koñu yó kivi vaxi.

¹² Ñakán, nañani yó xí'in náki'va yó, yóo yichj va'a ña xini ñó'ó kundikon yó, ta on vása ka xini ñó'ó kundikon yó yichj ñoq kisa ndivi yó ña on vá'a ña kútoo ní yó. ¹³ Saá chi tá táku yó kisa ndivi yó ña on vá'a ña kútoo yjki koñu yó, ta saá kua'an yó yichj ñoq ndixa kivi yó. Ta saá ni, tá xí'in ndee Nímã Ndios sandi'i yó xa'a ña kasa ndivi yó ña on vá'a ña kóni yjki koñu yó, ta saá ndixa ndino'o kutakú yó xí'in Ndios ndi'i saá kivi.

¹⁴ Saá chi ndi'i ñivi na chíkaã sq'o ña sáná'a Nímã Ndios ñoq na, nayó'o kúu nasa'ya Ndios. ¹⁵ Ta Nímã Ndios ña ñaki'in yó ta táku ña ini yó on sivi nímã ña ké'é ña kuyi'ví yó ñoq Ndios koq saxo'vi ra mji yó kúu ña. Chi yichj Nímã Ndios ña ndíkon yó vitin, on vása yóo ña ndátan yóo yichj yatã ña xjndikon yó ñoq xiji'ví ní yó ña saxo'vi Ndios mji yó. Saá chi Nímã

Ndios ña táku ini yó vitin sanduu ña mji yó sa'ya Ndios. Ta saá táxi ña ká'án yó xí'in Ndios, káchí yó saá: "Tata Yivá mji j", káchí yó xí'in ra. ¹⁶ Ta Nímá Ndios ndátó'on ña xí'in nímá mji yó ndí ndixa kúu yó sa'ya Ndios, ta xá'a ñayó'o ndixa ndáa ini yó saá yóo ña. ¹⁷ Ta xá'a ña kúu yó sa'ya Ndios, ndixa naki'in yó ndi'i ñava'a ña kúu ña xa chítóni Yivá yó Ndios taxi ra nda'a ndi'i sa'ya ra. Ta ndi'i ñakuíká xí'in ndi'i ñava'a táxi Ndios nda'a Sa'ya ra Jesucristo, mji yó nivi na kándixa ra, ñii káchí saá naki'in yó ña xí'in Jesucristo ñoyivi ñino. Saá chi xá'a ña xó'vi yó ñoyivi yó'o ndátán nixó'vi Jesucristo, ta saá ñoyivi ñino ndixa ñii káchí xí'in Jesucristo kutaku yó ta naki'in yó ndi'i ñava'a ná'no taxi Ndios nda'a yó.

¹⁸ Yi'j xini káxini ndi ña yó'vi xó'vi yó ñoyivi yó'o vitin, lo'o ní kuiti kúu ñayó'o nqo ñava'a ká'no ña taxi Ndios nda'a mji yó kivi ña vaxi. ¹⁹ Saá chi vitin ndi'i ña kisa va'a Ndios ndáti ña, ta kóni ní ña ndi kama ní tondaa kivi ña Ndios saná'a ra ndi ndixa mji yó kúu yó sa'ya ra. ²⁰ Ndi'i ña kisa va'a Ndios ni-kuchiño tondaa ña koo ña ndátán ñanoó chítóni Ndios. Ta ña kisa va'a Ndios on vása ní-nakaxin ña sativi xí'in mji ña, ta kuiti nákuiso ña chí'ña xá'a ña on vá'a ke'é táAdán si'na, saá chi Ndios xá'nda chiño ra ndi ndi'i ña kisa va'a ra xini ñó'ó xó'vi ña xá'a kuachí nivi. Ta saá ni, ña kisa va'a Ndios ndáa ini ña ndáti ña vitin, ²¹ chí ñii kivi ña vaxi Ndios taxi ra ña saña ña nqo chí'ña ndiso ña. Ta saá ndátán mji yó na kúu sa'ya Ndios, kíndoo ndíka yó nqo ndi'i ña on vá'a, chí Ndios ke'é ra ñava'a ndino'o ká'no xí'in yó, ta vaxi kivi ñii kiva saá ndi'i ña kisa va'a Ndios kíndoo ndíka ña nqo ña sativi ña'a. ²² Ta vitin xini yó ndi'i ña kisa va'a Ndios ndá'yi ña ta tána ña, chí xó'vi ña ndátán xó'vi ñii ña'a ñá xa vaxi kaku sa'ya. Saá chi ndi'i ña kisa va'a Ndios xó'vi ña vitin tãnda kixaa kivi Ndios ndasa ndivi xaa ra ndi'i ña. ²³ Ta on sivi ndasaá kuiti ña kisa va'a Ndios kúu ña xó'vi saá vitin, ta mji yó nivi na kándixa Jesucristo, ñii kiva saá xó'vi yó ñoyivi yó'o. Saá chí tá táku ka yó ñoyivi yó'o, ta ndáti yó xí'in ña xáku ini yó ña kama kixaa kivi ña Ndios ndasa xaa ndino'o ra yiki koñu yó. Ta Nímá Ndios ña táku ini yó, kúu ñanoó si'na saní'i Ndios mji yó, ta ña kómí yó Nímá Ndios yó'o kúu ña táxi kundaá ini yó ndi ndixa naki'in yó ndi'i ñava'a ña nika'an Ndios taxi ra nda'a yó. ²⁴ Kivi Ndios sakaaku ra mji yó chí kándixa yó Jesucristo, ta kixá'a yó ndáa ini yó ndáti yó ña kasa ndivi Ndios ndi'i ñava'a nika'an ra xí'in yó, vará on tá'an kundivi ndi'i ña. Ta tá mji yó xí'in nduchú nqo yó xito yó ndi Ndios xa kisa ndivi ra ndi'i ña chítóni ra, níkuu, ta saá on vása kundati ka yó ña kundivi ña. Saá chí on koó nivi na ndáti ka naki'in na ñava'a ña xa naki'in na. ²⁵ Ta mji yó ndáti yó ta ndáa ini yó ñii kivi naki'in yó ñava'a nika'an Ndios taxi ra nda'a yó, vará vitin on vása xito yó xí'in nduchú nqo yó ñava'a yó'o. Ta vará xí'in ña xó'vi yó ndáti yó, ta va'a kúndeé ini yó, ta on vása sãdakoo yó ña kándixa yó Jesucristo.

²⁶ Ta Nímá Ndios ndixa chindeé ña mji yó chí lo'o ndeé kómí yó ña vivii ku'a'an yó yichi Ndios ta kasa ndivi yó ña kóni ra, ni on vása xini yó ndasaá va'a ka'an yó xí'in Ndios. Ta Nímá Ndios xáku ndá'vi ña, tãnda tána ña xá'a yó, chí on koó tq'on kómí nivi ña kuchiño ka'an xá'a ña xáku ini Nímá Ndios. ²⁷ Ta Ndios, tã tã xito ndoso nímá nivi ta xini ra ndasaá yóo nímá ndi'i nivi, xini ra yu kúu ña ndúku Nímá Ndios xá'a mji yó. Saá chí Nímá Ndios ndixa ndúku ña ñava'a ndátán kóni mji Ndios xá'a nivi na kándixa Jesucristo.

Tq'on yó'o ká'ǎn ǒn kǒǒ ña kúchiño kindaa ña kí'vi ini Ndios xíni ra mji yó

²⁸ Mji yó n̄ivi na kí'vi ini xíni Ndios, xíni yó ndí ndixa ké'é Ndios ñava'a xa'a yó. Saá chi án vaxi ñava'a n̄oq yó, án vaxi ñayǒ'vi xǒ'vi yó, ta Ndios kon̄i ñó'ó ndi'i ñayó'o xa'a ñava'a m̄ji yó, na kúu n̄ivi na ch̄itón̄i ra kana ra ña kundikǒn yó ra. ²⁹ Ndá ñanǒó Ndios xíni ra yu kúu n̄ivi kúu sa'ya ra, chi ndá ñanǒó saá Ndios xa ch̄itón̄i ra n̄ivi yó'o ña nduu na ndatán yóo Sa'ya ra Jesucristo. Ke'é Ndios saá, ñakán Jesucristo kúu Sa'ya Ndios tanǒó, ta saá kúu ra tanǒó n̄oq ndi'i nañani ra xí'in náki'va ra na kúu sa'ya Ndios. ³⁰ Ta n̄ivi yó'o kúu na ch̄itón̄i Ndios ña nduu na n̄ivi na kandixa ña'á, ta Ndios k̄ana ra na ña kundikǒn na ra. Ta saá Ndios sanduu ra n̄ivi yó'o nandii na ǒn kǒǒ kuachi ndiso n̄oq ra, ta taxi ra nda'a na ña kutakú na xí'in ra n̄oq yóo ñava'a ká'no ña livi yé'e.

³¹ Ta xa'a ñava'a yó'o ña ké'é Ndios xí'in yó, ¿ndá tq'on ká kúchiño ká'ǎn yó? Saá chi tá Ndios yóo ra xí'in yó, ta Ndios ndákuijn ra xa'a yó, ta saá, ¿yu kúu na kúndeé kúchiño n̄oq yó? ³² Chi Ndios t̄a t̄a va'a ní ini kúu ra, ta saá taxi ra Sa'ya ra, t̄a t̄a kúu ñii laá n̄oq ra, ña n̄ixi'j ra xa'a kuachi ndi'i yó. Tá ndá lo'o ǒn vása ní-sasi Ndios ña n̄ixǒ'vi ní Sa'ya ra xa'a yó, chi kí'vi ní ini ra xíni ra m̄ji yó, ta saá, ¿án ǒn ndixa taxi ra ndi'i inká ñava'a kómí ra nda'a yó? ³³ ¿Án koo n̄ivi na kúchiño sakuiso kuachi m̄ji yó na kúu n̄ivi na naqaxin Ndios? Ndixa ndá ñii n̄ivi ǒn vása kómí na ndayí sakuiso na kuachi s̄at̄a yó, chi m̄ji Ndios kúu t̄a t̄a xa k̄indaa ndi'i kuachi ndiso yó, ta sanduu ra yó n̄ivi na ndii n̄oq ra. ³⁴ Ta saá, ¿án koo n̄ivi na kómí ndayí kachi na ndí x̄in̄i ñó'ó kivi yó xa'a kuachi ndiso yó? Ndixa ndá ñii n̄ivi ǒn vása kómí na ndayí ká'ǎn na saá, chi Jesucristo kúu t̄a t̄a n̄ixi'j xa'a kuachi yó, ta n̄atakú ra, ta vitin yóo ra s̄ijn kua'a Ndios, ta yóo ra xáku ndá'vi ra n̄oq Ndios xa'a yó. ³⁵ Ta, ¿mí kixi ña kómí ndee ña kasa xíká yó n̄oq ña ká'no ní kí'vi ini Jesucristo xíni ra m̄ji yó? ¿ǒn kǒǒ ndá ñii ña kúchiño ke'é saá xí'in yó! Tá koo ña yǒ'vi ní xǒ'vi yó, tá koo ña kuá'a ní tondíni n̄oq yó, tá saxǒ'vi na m̄ji yó xa'a ña kándixa yó Jesucristo, tá koo tam̄a ña ka'ni ní s̄ok̄o yó, tá ǒn kóo tikǒtǒ kundixin yó, tá koo kuá'a ní ña yiyo kivi yó, tá kini ní ka'ni na yó, ta ndá ñii ñayó'o, ndá lo'o ǒn kúchiño ña kasa xíká ña yó n̄oq ña ká'no ní kí'vi ini Jesucristo xíni ra m̄ji yó. ³⁶ Saá chi tq'on Ndios ña n̄jtaa na x̄in̄a'á ká'ǎn ña xa'a ña yǒ'vi ndó'o yó vitin, ta káchí ña saá:

Xa'a ña kándixa yó Ndios, ndi'i saá kivi inká n̄ivi kóni na ka'ni na m̄ji yó. Ké'é na xí'in yó ndatán ké'é na xí'in ndikachi tí kuá'ǎn n̄oq ka'ni na rí, káchí tq'on Ndios. ³⁷ Vará yǒ'vi ní ndó'o yó xí'in ña xó'vi yó, ta ndixa va'a kúndeé yó n̄oq ndi'i ña xó'vi yó, chi Jesucristo, t̄a t̄a kí'vi ini xíni ra m̄ji yó, táxi ra ndee nda'a yó ña kúndeé yó n̄oq ndi'i ña xó'vi yó. ³⁸ X̄in̄i káx̄in̄i ña ndixa ndaa kúu ña ndí ǒn kǒǒ ndá ñii n̄ivi, ní ǒn kǒǒ ndá ñii ndee ña kúndeé kasa xíká m̄ji yó n̄oq ña kí'vi ní ini Ndios xíni ra m̄ji yó. Ni ndee ña xá'ni yó, ní ndee ña táxi tákú ká yó ñoyívi yó'o, ní ndee ña kómí naángel, ní ndee ña kómí níma ndiva'a ná'no, ndá ñii ndee yó'o ǒn kúchiño ña kasa xíká ña m̄ji yó n̄oq ña kí'vi ní ini Ndios xíni ra m̄ji yó. Ni ndi'i ñayǒ'vi yóo n̄oq yó vitin, ta ní ndi'i ñayǒ'vi kixaa n̄oq yó kivi ña vaxi, ³⁹ ní ndee ña yóo síkón ní, ní ndee ña yóo n̄oq kónó ní n̄ing, ní ndá ñii ña kupa'a, ǒn kúchiño ña kasa xíká ña m̄ji yó n̄oq ña kí'vi ní ini Ndios xíni ra m̄ji yó. Saá chi Jesucristo, T̄a t̄aKá'no n̄oq yó, n̄ixi'j ra xa'a kuachi

yó ta natakú ra. Ta xí'in ña ke'é ra saá Ndios saná'a ra mji yó ña ká'no ní kí'vi ini ra xíni ra yó.

9

To'on yó'o ká'qn ndí Ndios naqxin ra nivi naIsrael ña kundiqon na ra

¹ Yi'j kúu j tã tã kándixa Jesucristo, ta to'on ña ká'an j xí'in ndó kúu ñandaã ndino'o. Ta Nima Ndios ña táku ini j, ndákuijn ña ndí to'on ña ká'an j xí'in ndó kúu ña ndixa ndãã, ta xí'in ña ndino'o ní ini j ká'an j, káchij saá: ² Kúchuchú ní ini j, ta ndi'i saá kivi tá'vj ní ini j xa'a nivi nañoon j nalsrael. ³ Saá chi xí'in ña ndino'o ini j kóni ní j ña nañoon j nalsrael kandixa na Jesucristo, ta saá va'a kutakú na xí'in Ndios. Ndixa xáni sinij tá xí'in ña taxi xí'in mji j ña kuxfáká j ño Jesucristo kuchiho chindeé j nivi nañoon j nalsrael ña kuyatin na ño ra, ta xa yóo ti'va j ke'é j saá, chi kí'vi ní ini j xíni j nañoon j nalsrael. ⁴ Nañoon j nalsrael yó'o kúu sa'ya ñani síkuá tã tãIsrael,* ta Ndios naqxin ra nayó'o ña kuu na sa'ya ra. Ta yóo Ndios xí'in nalsrael ndi'i saá kivi j, ta xa saná'a ra ño na ndasaá yóo ñava'a ká'no ña livi yé'e kómi ra. Ta xí'in to'on ra, Ndios kindo ra xí'in tãAbraham, tã kúu taxij síkuá ndi'i nivi nañoon j nalsrael, ta Ndios nika'an ra ndí ndixa ke'é ra ñava'a xí'in tayó'o, ta ke'é ra ñava'a xí'in sa'ya ñani síkuá ra. Ta nda'a nañoon j Israel, Ndios taxi ra ndayí ra ña saná'a ra na ndasaá va'a kutakú na ño ra, ta ndasaá va'a kasa ká'no na ra. Ta Ndios nika'an ra kindo ra ke'é ra ku'a ní ñava'a xí'in na, nika'an ra ña ndixa kasa ndivi ra ndi'i to'on ra ña kindo ra. ⁵ TãAbraham, tãIsaac xí'in tãJacob, nayó'o kúu xij síkuá ndi'i nivi na kúu nañoon j nalsrael, ta saá tuku natã yó'o kúu na xij síkuá Jesucristo, chi si'í ra kúu ña'a ñañoon Israel. Ta mji Jesucristo yó'o kúu ra Ndios ndino'o, tã tãká'no ño ndi'i saá ña kuvã'a. Ta ndi'i saá kivi ña va'j va'a ná kanóo síkón ñato'ó ra. Saá ná koo ña.

⁶ Varã ndã vitin lo'o ní nivi nañoon j nalsrael kúu na kándixa Jesucristo, ta ndã lo'o on vása ní-ndi'i xa'a to'on ña kindo Ndios kivi nika'an ra xí'in na xij síkuá na xina'a. Ta ndã víka, vitin ndãya'ví kã to'on yó'o ña kindo Ndios nika'an ra xí'in tãAbraham xa'a ñava'a ke'é ra xí'in sa'ya ñani síkuá ra. Ta saá ni, on sivi ndi'i nasa'ya ñani síkuá tãIsrael kúu nivi nañoon ndino'o Ndios. ⁷ Ni on sivi ndi'i saá nasa'ya ñani síkuá tãAbraham kúu nasa'ya ñani síkuá ndino'o ra. Saá chi sava nivi yó'o on vása kómi na ndayí naki'in na ñava'a ndatán yóo to'on ña kindo Ndios kuyã xina'a, chi Ndios nika'an ra xí'in tãAbraham, káchí ra saá: "Kuiti sa'ya ñani síkuá tãIsaac kuu sa'ya ñani síkuá ndino'o ún", káchí Ndios xí'in tãAbraham. ⁸ To'on yó'o kóni káchí ña ndí on sivi ndi'i sa'ya ñani síkuá tãAbraham kuu nasa'ya Ndios. Ta kuiti nivi na kúu sa'ya ñani síkuá tãIsaac kúu nave'e ndino'o tãAbraham, chi ñayó'o kúu ña kindo Ndios, nika'an ra xí'in tãAbraham. ⁹ Saá chi kuyã xina'a Ndios nixaã ra nika'an ra xí'in tãAbraham, káchí ra saá: "Tã ya'a ñii kuyã, ta ndikó j, ta ñási'í ún ñaSara xa yóo sa'ya ña, ñii talo'o", káchí Ndios, saá kindo ra xí'in tãAbraham.

¹⁰ Ta saá ni, ña kãku tãIsaac on vása saná'a káxín ña mji yó yukú nivi kukomí ndayí naki'in ñava'a ndatán yóo to'on ña nika'an Ndios, kindo ra xí'in tãAbraham. Saá chi xínj yó yu kúu ña ke'é Ndios xí'in ñãRebeca, ña kuu ñási'í tãIsaac. ¹¹ Kivi ñó'o kã sa'ya ña, na kúu nakuátí, ta on tã'an kã kaku ovj nakuátí yó'o, ta ni on tã'an ke'é na ndã ñii ñava'a, ni ndã ñii

* 9:4 Inka kivi tãIsrael yó'o kúu Jacob.

ña on vá'a, ta Ndios nakaixin ra yukú ñii nakuátí yó'o kuu tãa tã kundikõn ña'á. Ta xí'in ña ke'é Ndios saá, saná'a ra nõõ yó ndí on sivi xã'ã ñavã'a ké'é ñivi kúu ña Ndios nákaixin ra ñivi, ta xã'ã ña chikaã ini mji Ndios kana ra ñivi yó'o kúu ña nákaixin ra na. ¹² Saá chi mji kivi ñó'o kã nakuátí tixin si'í na, Ndios nika'an ra xí'in ñaRebeca, kachi ra saá: "Sa'ya ún tanõõ kasa chiño ra nõõ sa'ya ún taõvi", kachi Ndios xí'in ña xã'ã sa'ya ña na ñó'o tixin ña. ¹³ Ta yóo inkã tõ'on Ndios ña yóo yu'ú xí'in ña nika'an ra yó'o, kachi Ndios saá: "Kí'vi ní kã ini i xini i taJacob, nõõ ña kí'vi ini i xini i taEsau", kachi Ndios xã'ã õvi sa'ya tãsaac xí'in ñaRebeca.

¹⁴ ¿Yukia xani sivi yó xã'ã ña ke'é Ndios saá? ¿An xani sivi yó ndí Ndios on vása kúu ra tandãã xí'in ñivi? ¿On vása saá! ¹⁵ Saá chi kuyã xina'á Ndios nika'an ra xí'in taMoisés, kachi ra saá: "Kasa ká'no ini i xã'ã ñivi na kúu na kóni i kasa ká'no ini i xã'ã, ta kundá'vi ini i kóni i ñivi, na kúu na nákaixin i ke'é i saá xí'in", kachi Ndios xí'in taMoisés. ¹⁶ Tõ'on yó'o saná'a ña mji yó ndí on sivi xã'ã chiño vã'a ña kisa ndivi ñivi, ni on sivi xã'ã ña kóni ñivi kúu ña Ndios nákaixin ra ñivi ña nduu na sa'ya ndino'o ra. Ta xã'ã ña Ndios kundá'vi ini ra xini ra ñivi, kúu ña nákaixin ra na saá. ¹⁷ Ñii xiiña nõõ tõ'on Ndios ña ñitaa na xina'á, yóo tõ'on Ndios ña nika'an ra xí'in tarey Faraón ñoo Egipto, kachi Ndios saá xí'in ra: "Yi'j, Ndios, taxi i ndayí ña kuu ún tarey xã'ã ña kóni ñó'ó i yó'ó ña kuchiño saná'a i ndee i nõõ ñivi ta kujta ní'no tõ'on xã'ã i ndi'í saá ñoo ñoyóvi", kachi Ndios xí'in taFaraón. ¹⁸ Historia yó'o saná'a ña mji yó ndí Ndios kúu tãa taká'no nõõ ndi'í ñivi, ta kundá'vi ini ra xini ra ñivi na kúu na nakaixin ra ke'é ra saá xí'in. Ta táxi ra ña kusó'o vã'a ñivi na kóni ra ke'é ra saá xí'in.

¹⁹ Ta ndásana sava ndó'ó xani sivi ndó, ta ndaka tõ'on ndó yi'j, kachi ndó saá: "Tá Ndios ké'é ra ña kóni ra xí'in ndi'í ñivi saá, ¿ndachun sakuiso Ndios kuachi sãta yó xã'ã ña on vá'a ké'é yó?, saá chi ¿an ndá yóo ñivi na kuchiño kundede nõõ ña chitóni Ndios?", saá kachi ndó xí'in i. ²⁰ Ta yi'j ndakuin i, kachi i saá xí'in ndó: Ta ndó'ó, ¿yu kúu ndó'ó? ¿An xani sivi ndó ndí kúu ndó naná'no nõõ Ndios, ta saá kómí ndó ndayí ndukú ndó nõõ Ndios ña taxi ra ña kundãã vã'a ini ndó ndachun chitóni ra saá ke'é ra xí'in ñivi? On vása kómí yó ndayí ka'an yó saá xí'in Ndios, chi ndatán yóo kisi ño'õ ña kuvã'a, saá yóo ndi'í ñivi. Ta ñii kisi on vása kómí ña ndayí ka'an ña xí'in tãa tã kisa vã'a ña'á, kachi ña saá: "¿Ndachun kisa vã'a ún yi'j ndatán ndasaá yóo i vitin?", kachi kisi ño'õ yó'o xí'in tãa tã kisa vã'a ña'á. ²¹ Saá chi tãa tã kisa vã'a kisi kómí ra ndayí kasa vã'a ra xí'in ño'õ kisin ndatán kachi ini mji ra ke'é ra. Kómí ra ndayí ke'é ra ñii kisi ña xini ñó'ó ní xã'ã chiño ká'no ñatõ'õ, ta kómí ra ndayí ke'é ra inkã kisi ña xini ñó'õ xã'ã chiño ña kundivi ñii ñii kivi.

²² Ta Ndios kóni ra saná'a ra nõõ yó ña sãã ini ra xini ra ña on vá'a, ta kóni ra saná'a ra nõõ yó ndí tãa tandee ní kúu ra. Ñakan kãã kuã'ã ní yichi Ndios kundede ini ra xini ra kuã'ã ní ña on vá'a ké'é ñivi na yóo ndatán yóo kisi ño'õ ña kuvã'a xã'ã ña tã'vi ña. Vará Ndios xini ra ndí ñivi yó'o kuã'an na yichi on vá'a nõõ ndi'í xã'ã na, ta saá ní, xí'in ña ká'no ini ra ndáti ra ña nandikó ini ñivi yó'o. ²³ Ta nõõ mji yó, ñivi na ndikõn ña'á, Ndios kóni ra saná'a ra ndí kúu ra tãa tã vã'a ká'no ini, chi kundá'vi ini ra xini ra mji yó ta kisa ká'no ini ra xã'ã kuachi yó. Saá chi ndã ñanõõ Ndios nakaixin ra mji yó ña kutakú yó xí'in ra nõõ yóo ñavã'a ná'no ña livi. ²⁴ Ndios kãna ra mji yó ña kundikõn yó ra, ta sava yó kúu najudío

ta inka yó on vása kúu yó najudío. ²⁵ Xa'a ñayó'o ká'an to'on ña njka'an Ndios ña njtaa taprofeta Oseas xina'a, kachi Ndios saá:

Kivi ña vaxi kana i nivi na on sivi nañoo i kúu,

ta ka'an i xi'in na, kachi saá:

“Ndó'o nduu nivi nañoo i, nivi na kundikon yi'i.

Ta nivi na si'na na on vása ní-ki'vi ini i xini i,

ta nayó'o nduu na nivi na kuki'vi ní ini i koni i.”

²⁶ Ta mji xiña noo njka'an i kuja xina'a, kachi saá:

“Ndó'o, nivi nañoo Israel, on sivi nañoo i kúu ndó”, kachi i,

“ta kixaa kivi ta yi'i, ta kúu Ndios tataku, sakunaní ndó'o sa'ya i”,

kachi Ndios, kachi to'on ña njtaa taprofeta Oseas xina'a. ²⁷ Ta inka xiiña

noo to'on Ndios ña njtaa talsaias xina'a, kachi ña saá: “Vará naIsrael kúu

ku'a ní nivi, ndatán yóo ku'a ní yoti yu'u takui mni, ta ñii ti'vi kuiti nivi

yó'o kuu na sakaku Ndios. ²⁸ Chi kama kixaa kivi ña Ndios kasa nani ra

xa'a kuachi ndi'i nivi ñoyivi”, kachi to'on Ndios, ña njtaa talsaias xina'a.

²⁹ Ta tuku njtaa talsaias to'on Ndios ña kachi saá:

Ndios kúu ta taká'no ndino'o, ta kómi ra ndi'i ndee.

Tá on vása ní-taxi ra ña kutaku ka sava nas'ya ñani síku'a taIsrael, níkuu,

ta nda ñii mji yó on vása táku ka yó vitin, níkuu,

chi kundo'o yó ndatán ndo'o nivi na nixi'i ndi'i,

kivi Ndios sandi'i ra xa'a nivi na xikuu nañoo Sodoma xi'in nañoo

Gomorra† xina'a.

Tá njndo'o yó saá, níkuu, ta on kóo ka nda ñii yó nañoo Israel táku vitin,

kachi to'on Ndios, ña njtaa talsaias.

*To'on yó'o ká'an ndi Ndios sanduu ra nivi
na ndii noo ra xa'a ña kándixa na Jesucristo*

³⁰ Ta saá, ¿yu kúu ña kúndaá ini yó vitin? Kúndaá ini yó ndi nivi na on

vása kúu naIsrael, vará nivi yó'o xina'a on vása ní-chikaa na ndee xa'a ña

kuu na nivi na ndii na on vása ndiso kuachi noo Ndios, ta vitin, xa'a ña

kándixa na Jesucristo, Ndios sanduu ra nayó'o nivi na ndii noo ra, ta va'a

yóo na xi'in ra. ³¹ Ta nivi naIsrael, vará chikaa na ndee ña kasa ndivi na

ndayí Ndios xa'a ña nduu na nivi na ndii noo Ndios, ta nj-kuchiño na nduu

na nivi na ndii na on kóo kuachi ndiso noo Ndios. ³² ¿Ndachun on vása

ní-kuchiño naIsrael nduu na nivi na ndii noo Ndios?, chi naIsrael yó'o,

on vása ní-xiin na kandixa na Jesucristo, ta ndasaá kuiti kóni na nduu na

nivi na ndii noo Ndios xa'a ña kisa ndivi na ndayí ra. On vása ní-xiin na

kandixa na Jesucristo, chi ndatán yóo yuu ña káko'on xa'a nivi, saá yóo

Jesucristo noo naIsrael. ³³ To'on Ndios ña njtaa talsaias xina'a, ndato'on

ña xa'a ñayó'o. Kachi Ndios saá:

Koto ndó ví, xiki Sion noo nákaa ñoo Jerusalén ti'vi i ñii ta xa'a ra.

Ta ndatán yóo yuu ña káko'on xa'a nivi, saá koo ra,

ta xa'a yuu yó'o koyo nivi, ta yo'vi ní ñani na.

Ta ndi'i nivi na kandixa ta ta ti'vi i xa'a ñoyivi, on vása kúka'an noo nivi

yó'o,

saá kachi Ndios, njtaa taprofeta xina'a.

† 9:29 Nivi nañoo Sodoma xi'in nañoo Gomorra xikuu na na ndiva'a ní ini, nda lo'o nj-kisa to'o na Ndios, ñakán ti'vi ra ño'o xa'mi ña'a.

10

1 Nañani yó xí'in náki'vạ yó, ndino'o ní ini kóni j ndí Ndios sakạku ra n̄vi nañoo j nalsrael. Ta xáku ndá'ví ní j n̄qo Ndios xa'ạ nayó'o. 2 Yí'j ndixa ndákuij n̄j xa'ạ nañoo j nalsrael ndí xí'in ña ndino'o ini na chíkaạ na ndeẹ ña kasa chíño na n̄qo Ndios, ta ọn vása kúndaạ ini na ndasaá xínj ñó'ó ke'é na ña sakusij na ini Ndios. 3 Saá chí ọn vása kúndaạ ini na ndí ñii lạ Ndios kúu tạ tạ kúchiño sanduu ra n̄vi na ndii na ọn kọọ kuạchi ndiso n̄qo ra, ta n̄vi nalsrael kóni na ndasa ndii xí'in m̄ji na xa'ạ chíño vạ'a kisa ndivi na. Ta saá ọn x̄iin na taxi xí'in m̄ji na ña kasa ndivi na ña ch̄indú'u Ndios ña ndasaá kuchiño nduu na n̄vi na ndii n̄qo ra ta vạ'a koo na xí'in ra. 4 Ndi'i ndayí ña xa'nda chíño Ndios n̄qo nalsrael x̄ina'ạ, xa kundi vi ña xí'in ña ke'é Jesucristo k̄ivj n̄xi'j ra ta n̄atakụ ra. Ta saá ndi'i n̄vi na kúu na kándixa Jesucristo, Ndios sánduu ra n̄vi yó'o nandii na ọn kọọ kuạchi ndiso n̄qo ra.

5 Kujyạ x̄ina'ạ tạMoisés n̄taa ra tọ'on xa'ạ ndayí Ndios, ña káchí saá: "N̄vi na kúndeé kisa ndivi ndi'i ña xá'nda chíño ndayí Ndios, n̄vi yó'o kuu nandii n̄qo Ndios ta kutakụ ndino'o na", káchí tọ'on Ndios ña n̄taa tạMoisés. 6 Ta vitin kúndaạ ini yó ndí xa'ạ ña kándixa yó Jesucristo, Ndios sanduu ra yó n̄vi na ndii n̄qo ra ta kúndaạ ini yó ndí Jesucristo yóo ra xí'in yó. Ta xa'ạ ñayó'o, ọn vása xínj ñó'ó ndaa yó ñoyívi n̄no ña kana yó Jesucristo kixi ra xí'in yó ñoyívi yó'o. 7 Ni ọn vása xínj ñó'ó noo yó ndạ n̄qo kónó n̄no, ña kana yó Jesucristo ndaa ra xí'in yó ñoyívi yó'o. 8 Saá chí tọ'on Ndios káchí ña saá: "Yatin ní yóo tọ'on Ndios xí'in n̄vi, chí yóo ña yu'ụ na, ta yóo ña ini na", káchí tọ'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'ạ. Ta tọ'on Ndios yó'o kúu tọ'on ña ká'an ndoso ndj n̄qo ndó vitin, ña ká'an xa'ạ ndasaá kándixa yó Jesucristo ta ndikọn yó yichj ra. 9 Ta saá ña xínj ñó'ó ke'é yó ña sakạku Ndios m̄ji yó kúu ñayó'o: Xínj ñó'ó ndakuij yó, kạ'an yó tọ'on ña káchí ndí Jesucristo kúu Tạ tạKá'no tạ xá'nda chíño n̄qo m̄ji yó, ta n̄qo ndi'i ña yóo. Ta saá tuku xí'in ña ndino'o ini yó xínj ñó'ó kandixa yó ndí Ndios sanatakụ ra Jesucristo yó'o, ta tákụ ra vitin. Ta xa'ạ ña ndixa kándixa yó saá, Ndios sakạku ra m̄ji yó ña kutakụ yó xí'in ra ndi'i saá k̄ivj. 10 Saá chí tá xí'in ndino'o nima yó kandixa yó Jesucristo, ta saá Ndios kasa ká'no ini ra xa'ạ kuạchi yó, ta sanduu ra yó n̄vi na ndii na ọn kọọ kuạchi ndiso n̄qo ra. Ta tá ndino'o ini yó kạ'an yó tọ'on ña káchí ndí kándixa yó Jesucristo, ta xa'ạ ñayó'o Ndios sakạku ra m̄ji yó ña kutakụ yó xí'in ra ndi'i saá k̄ivj.

11 Chí tọ'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'ạ káchí ña saá: "Ndi'i n̄vi na ndáa ini Ndios, ndạ ñii k̄ivj ọn kuka'an n̄qo n̄vi yó'o", káchí tọ'on Ndios. 12 Saá chí ñii káchí vạ'a náki'in Ndios n̄vi na kúu najudío xí'in n̄vi na ọn vása kúu najudío,* chí ñii lạ kúu Ndios ndino'o, ta kúu ra Tạ tạKá'no n̄qo ndi'i n̄vi, ta ke'é ra ñava'a xí'in ndi'i n̄vi na ndúkú ñava'a n̄qo ra. 13 Chí tọ'on Ndios káchí ña saá: "Ndi'i n̄vi na ká'an kána k̄ivj Ndios chí kándixa na ndí ñii lạ ra kúu Ndios ndino'o n̄qo m̄ji na, ta ndixa Ndios sakạku ra n̄vi yó'o", saá káchí tọ'on Ndios. 14 Ta saá ní, tá ọn ta'an kandixa n̄vi Ndios ndino'o, ta, ¿ndasaá kuchiño kana na ra ña sakạku ra na? Tá ọn ta'an konj sọ'o n̄vi tọ'on xa'ạ Ndios, ta, ¿ndasaá kuchiño n̄vi kandixa na ra? Ta, ¿ndasaá koo konj sọ'o n̄vi yó'o tọ'on xa'ạ Ndios, tá ọn kọọ n̄vi na ndato'on xí'in na xa'ạ ra? 15 Ta, ¿ndasaá kuchiño kọ'on n̄vi ndato'on na tọ'on Ndios n̄qo inka n̄vi, tá ọn kọọ n̄vi na ti'vi ña'ạ kọ'on na ke'é na

* 10:12 Sava n̄vi na ọn vása kúu najudío kúu nagriego.

saá? Saá chi tɔ'on Ndios ña nɔ̄taa na xɪnɔ̄'á káchí ña saá: “¡Livi kɔ̄ ví káa ña kɪxɔ̄ɔ̄ nɔ̄vi na ndatɔ'on tɔ'on vɔ̄'a xí'in yó'!” , káchí ña.

¹⁶ Ta saá ni, sava nɔ̄vi na xɪnɔ̄ sɔ'o tɔ'on Ndios, ɔn vása ní-xiin na chikaa sɔ'o na ña ká'an tɔ'on vɔ̄'a yó'o. Ta kuyɔ̄ɔ̄ xɪnɔ̄'á nɔ̄vi nalsrael ñii kɪ'va saá ɔn vása ní-xiin na kandixa na ña nɪkɔ̄'an ndoso taprofeta Isaiás xí'in na. Ta xɔ̄'a nɔ̄vi yó'o, taprofeta Isaiás nɪkɔ̄'an ra xí'in Ndios, káchí ra saá: “Tata Ndios, ¿míkɪá yóo nɔ̄vi na kándixa tɔ'on ña ká'an yó xí'in na?”, káchí tɔ̄Isaiás xí'in Ndios. ¹⁷ Ta saá kúndaɔ̄ ini yó ndí si'na xɪnɔ̄ ñó'ó konɪ sɔ'o nɔ̄vi tɔ'on Ndios ña ká'an xɔ̄'a Jesucristo, saá chi ña xɪnɔ̄ sɔ'o na tɔ'on yó'o tɔ̄xi ña kuchiño kandixa na ra.

¹⁸ Ta vitin ndákɔ̄ tɔ'on xí'in mɔ̄ji, ta káchí j saá: ¿Án ɔn tɔ̄'an konɪ sɔ'o nɔ̄vi nalsrael tɔ'on Ndios? ¡Qn sɪví saá!, chi ndixa nɔ̄vi yó'o xa xɪnɔ̄ sɔ'o na tɔ'on Ndios. Saá chi ñii xiiña tɔ'on Ndios ña nɔ̄taa na xɪnɔ̄'á káchí ña saá: Xa nɪxɪtɔ̄ ní'nó tɔ'on Ndios nɔ̄ɔ̄ ndi'i nɔ̄vi ñoyívi, ta nɪxɔ̄ɔ̄ tɔ'on yó'o ndi'i xiiña ñoyívi,

káchí tɔ'on Ndios. ¹⁹ Ta saá tuku ndákɔ̄ tɔ'on xí'in mɔ̄ji, káchí j saá: ¿Án ɔn vása ní-kundɔ̄ɔ̄ ini nalsrael ña ká'an tɔ'on Ndios? Chi kuyɔ̄ɔ̄ xɪnɔ̄'á tɔ̄Moisés xɪkuu ra tɔ̄ si'na nɔ̄taa tɔ'on Ndios ña ká'an xɔ̄'a nalsrael, ta nɪkɔ̄'an ra ndí ɔn sɪví ndi'i nalsrael kuu na chikaa sɔ'o tɔ'on Ndios. Ta xí'in nɔ̄vi yó'o na nɪ-xiin chikaa sɔ'o tɔ'on ra, káchí Ndios saá:

Taxi j ña ndó'ó, nɔ̄vi nañoɔ j nalsrael, koo kuɪnɪ ini ndó xɔ̄'a ña koni ndó ña ke'é j ñava'a xí'in inkɔ̄ nɔ̄vi, na ɔn vása koo nañoɔ j.

Taxi j ña kusaa ní ini ndó xɔ̄'a ña ke'é j ñava'a xí'in nɔ̄vi na inkɔ̄ ñoo, vará kani sɪnɔ̄ ndó ndi nɔ̄vi yó'o kúu na ɔn vása kúndaɔ̄ ini ñandaɔ̄, káchí Ndios xí'in nalsrael. ²⁰ Ta tuku nɔ̄taa taprofeta Isaiás inkɔ̄ tɔ'on ña nɪkɔ̄'an Ndios, káchí ra saá:

Nɔ̄vi na ɔn vása ní-nandukú yɪ'j, nayó'o nɔ̄nɪ'ni na yɪ'j.

Nɔ̄vi na ɔn vása ní-ndakɔ̄ tɔ'on xɔ̄'a j, ta yɪ'j, tɔ̄xi j ña kúndaɔ̄ ini nɔ̄vi yó'o yu kúu j,

káchí Ndios. ²¹ Ta nɪkɔ̄'an Ndios xɔ̄'a nalsrael, káchí ra saá: “Ndivi ndaa nɪxɪyo ti'va j ña vɔ̄'a naki'in j nalsrael, ta nɪ-xiin na kixi na nɔ̄ɔ̄ j, chi nɔ̄vi nasó'ó kúu na”, káchí tɔ'on Ndios ña nɔ̄taa tɔ̄Isaiás xɪnɔ̄'á.

11

Tɔ'on yó'o ká'an

ñii ti'vi kuɪti nɔ̄vi nalsrael kúu na ndikɔn Ndios

¹ Ta saá tuku ndákɔ̄ tɔ'on xí'in mɔ̄ji, káchí j saá: Ndixa Ndios nɔ̄kɔ̄xin ra nɔ̄vi nañoɔ j Israel nduu na nañoɔ ra, ta vitin, ¿án xa ndikó ini Ndios? ¿Án ɔn xɪn kɔ̄ ra koni ra nɔ̄ɔ̄ nɔ̄vi nalsrael yó'o? ¡Qn vása saá yóo ña! Ndixa mɔ̄ji yɪ'j, ñii tɔ̄Israel kúu j, chi kɔ̄ku j tɪxin nasa'ya ñani sikuá tɔ̄Abraham. Ta kúu j tɔ̄tá'an ñii ti'vi nɔ̄vi nalsrael, ña nɔ̄nɪ tribu Benjamín. ² Ndɔ̄ ñanoó, Ndios nɔ̄kɔ̄xin ra nɔ̄vi nalsrael ña nduu na nɔ̄vi nañoɔ ra, ta vitin Ndios ndɔ̄ lo'o ɔn vása ká'an ra ndí ɔn xɪn kɔ̄ ra koni ra nɔ̄ɔ̄ nɔ̄vi yó'o. ¿Án ɔn vása náká'an ndó tɔ'on Ndios ña nɔ̄taa na xɪnɔ̄'á xɔ̄'a taprofeta Elías? Tɔ̄yó'o ndatɔ'on ra xí'in Ndios ña chíkaɔ̄ ra kuɔ̄chi sɔ̄tɔ̄ nalsrael, káchí ra saá: ³ “Tata Ndios, nañoɔ j nalsrael yó'o xa xɔ̄'ni na kuɔ̄'a ní naprofeta, na xɪkuu na ndatɔ'on tɔ'on mɔ̄ji ún xí'in na, ta nɔ̄vi nalsrael yó'o xɔ̄ni na ndi'i nɔ̄mɔ̄ yɪi nɔ̄ɔ̄ nɪsɔ̄kɔ̄ ndi kitɪ xɔ̄'a ña kisa tɔ'ó ndi yó'ó. Ta sɪn laá yɪ'j kúu tɔ̄ kíndɔ̄o tákɔ̄ kɔ̄, ta vitin nɔ̄vi yó'o ndúkú na ndasaá ka'ni na yɪ'j”, káchí tɔ̄Elías xí'in Ndios. ⁴ Ta Ndios ndɔ̄kuɪn ra, káchí ra saá: “Yóo ɔ̄xɔ̄

mil t̄a na kúu na naḡaxin j, ta ndixa ndík̄on na yí'j, ta nayó'o nd̄a ñii k̄ivj ɔn vása ní-kisa t̄o'ó na ndios vatá ña nañi Baal", kaḡhí Ndios xí'in taEliás kujȳa x̄ina'á. ⁵ Ta k̄ivj vitin ñii k̄i'va saá yóo ñii ti'vi n̄ivi nañoo j naIsrael na kúu na naḡaxin Ndios ña kundik̄on na ra. Ke'é Ndios ñava'a yó'o xí'in na, chí t̄a ta va'a ní ini kúu ra. ⁶ Ndixa ndasaá kuiti xa'á ñava'a ní ini Ndios kúu ña ké'é ra ñava'a xí'in nayó'o, ta nd̄a lo'o ɔn s̄ivj xa'á ña ñii chiño va'a k̄isa ndivi nayó'o kúu ña ké'é Ndios ñava'a xí'in na. Tá xa'á chiño va'a k̄isa ndivi n̄ivi kúu ña Ndios ké'é ra ñava'a xí'in na, níkúu, ta saá ñava'a ké'é Ndios xí'in n̄ivi kúu ña cha'vi ra na xa'á chiño na, ta ña k̄isa ndivi Jesucristo xa'á ña sak̄aku ra n̄ivi ɔn vása nd̄aya'vi ña, níkúu.

⁷ Ta saá, ¿yukia kóni kaḡhí t̄o'on yó'o ña sakán n̄itaa j? Kóni kaḡhí ña ndi ɔn s̄ivj ndi'i naIsrael kúu n̄ivi na xa nañí'i ña ndúkú na, so ñii ti'vi kuiti naIsrael kúu n̄ivi na xa nañí'i ña ndúkú na. Saá chí ñii ti'vi n̄ivi yó'o kúu na naḡaxin Ndios ña kundik̄on na ra. Ta ink̄a tá'vi n̄ivi nañoo Israel nd̄u na n̄ivi nasó'ó n̄oo t̄o'on Ndios. ⁸ Saá chí t̄o'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á káḡhí ña saá: "Ndios t̄axi ra ndi n̄ivi yó'o nd̄u na n̄ivi na yóo nd̄atán yóo n̄ivi na ɔn vása ták̄u. Ta saá, vará yóo nduch̄u n̄oo na, ta ɔn vása kúchiño koto na yu kúu ñand̄aa. Ta vará yóo s̄o'o na, ta ɔn vása kúchiño konj s̄o'o na t̄o'on Ndios. Ta saá yóo n̄ivi yó'o nd̄a k̄ivj vitin", káḡhí t̄o'on Ndios xa'á naIsrael. ⁹ Ta ink̄a xiiña n̄oo t̄o'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á, yóo t̄o'on ña n̄ika'ān t̄arey David xa'á naIsrael na kúu na ɔn x̄jin chikaā s̄o'o t̄o'on Ndios, kaḡhí ra saá: Vik̄o ña sákana n̄ivi yó'o, va'a ka ná nduu vik̄o yó'o, nd̄atán ñii yavj kóno n̄oo nakava n̄ivi yó'o.

Ta ñii k̄i'va nd̄atán yóo ñon̄o se'é ña xa nd̄ati nakava tíkiti ini ña, ta x̄o'vj ní rí, saá koo vik̄o ña sákana n̄ivi yó'o.

Chi Ndios ndixa sax̄o'vj ra n̄ivi yó'o xa'á ña ɔn x̄jin na kundik̄on na ra.

¹⁰ Ta va'a ka ná koo kuáá nduch̄u n̄oo n̄ivi yó'o, ña ɔn kuchiño koto na yu kúu ñand̄aa.

Ta va'a ka ndeé ní ná x̄o'vj n̄ivi yó'o, t̄and̄a ná kutoso saṡa n̄ivi yó'o ndi'i saá k̄ivj.

káḡhí t̄o'on Ndios ña n̄itaa taDavid x̄ina'á xa'á n̄ivi naIsrael, na ɔn x̄jin chikaā s̄o'o t̄o'on Ndios.

T̄o'on yó'o ká'ān ndi Ndios sak̄aku ra kuq'q ní n̄ivi na ɔn vása kúu najudío

¹¹ Ta tuku ndák̄a t̄o'on xí'in m̄ijj, káḡhíj saá: ¿Yu kúu ña kundo'o najudío, na n̄i-xiin chikaā s̄o'o t̄o'on Ndios? ¿Án ndixa nd̄a ñii k̄ivj ɔn vása kuchiño nduu na n̄ivi na va'a kutak̄u xí'in Ndios? ¿On ndixa koo ña saá! Saá chí vará kua'á ní najudío ɔn vása ní-chikaā s̄o'o na t̄o'on Ndios xa'á Jesucristo, ta xa'á ña ke'é na saá t̄axi ña ndi Ndios sak̄aku ra kua'á ní ink̄a n̄ivi na ɔn vása kúu najudío. Saá ke'é Ndios, chí kóni ra ndi najudío nduu na n̄ivi na kuínj ini kóni ink̄a n̄ivi na ɔn s̄ivj najudío kúu, xa'á ñava'a ke'é Ndios xí'in nayó'o. ¹² Saá chí vitin xa'á ña n̄i-xiin najudío chikaā s̄o'o na t̄o'on Ndios, ink̄a n̄ivi ñoyívi na ɔn vása kúu najudío, nayó'o naki'in na ñava'a saní'i Ndios na. Ta saá, tá kixaa k̄ivj ndi'i n̄ivi na kúu najudío nandik̄o ini na ta va'a koo na xí'in Ndios, ta xa'á ña ke'é na saá, ¿ndixa ví'i k̄a koo ñava'a naki'in ndi'i n̄ivi ñoyívi yó'o!

¹³ Vitin ká'ānj xí'in ndó'ó, n̄ivi na ɔn vása kúu najudío, chí yí'j kúu ñii taapóstol t̄a t̄i'vi Ndios kasa chiño n̄oo n̄ivi na ɔn vása kúu najudío. Ta yí'j ndixa chínoo síkónj chiño yó'o, chí chínoo ña nd̄aya'vi ní kúu ña. ¹⁴ Saá

chi, x̄a'á chiño ña kisa ndivi, kóni ndí ñivi najudío ná kukuíni ini na koni na ink̄a ñivi na ɔn vása kúu najudío x̄a'á ñava'a ña ñaki'in nayó'o nda'a Ndios. Ta saá najudío yó'o ndukú na ndasaá kuchíño va'a naki'in na ñava'a yó'o, t̄and̄a nandikó ini na, ta saá Ndios ke'é ra ñava'a xí'in na ña sak̄aku ra na. ¹⁵ Ta vitin x̄a'á ña kuxiká najudío ño Ndios, ñayó'o táxi ña ndí ñivi na ɔn vása kúu najudío va'a nakutá'an na xí'in Ndios. Ta saá táná kixaāa kivi ña Ndios va'a naki'in ra ndí'i najudío, ta, ɔyu kúu ña koo saá? Ndixa ña koo saá kúu ña ñivi najudío kutaku ndino'o na ño Ndios. Saá ndat̄an ñix̄jyo ñivi na xa ñix̄i'j, ta ñatak̄u na, saá koo nayó'o kivi Ndios va'a naki'in ra na, ta va'a nakutá'an na xí'in ra. ¹⁶ Vitin ndato'on̄j xí'in ndó ink̄a t̄o'on ña sáná'a, ta t̄o'on yó'o káchí ña saá: Tá yóo ñii yux̄an ká'no, ta ñivi tá'ví na yux̄an yó'o, ta ñii ñá'ño lo'o kúu ñaȳi chi sóko na ña ño Ndios, ta saá ndixa kúndāa ini yó ndí ñaȳi kúu ndí'i yux̄an ña k̄ind̄o. Ta ñii k̄i'va saá kúndāa ini yó tá tio'o yit̄on kúu ñaȳi, chi yit̄on tón ñak̄axin Ndios kúu nó, ta saá tuku kúndāa ini yó ndí ndí'i nda'a yit̄on yó'o kúu tón ȳi.

¹⁷ Ta ndat̄an yóo yit̄on tón olivo tón t̄at̄a, saá yóo ñivi ñañōo ñi najudío. Ta Ndios x̄a'nda ra sava nda'a yit̄on yó'o, ta ño ñit̄a'nda yó'o, ch̄iko'ni ndoso ndaa ra ink̄a nda'a yit̄on, tón kúu tón olivo yukú ña kua'no ndaa nó ño nda'a tón olivo tón t̄at̄a yó'o. Saá kua'no nda'a ña ch̄iko'ni ndoso ndaa na yó'o, chi naki'in ña s̄uku ña vāxi nd̄a ño tio'o tón olivo tón t̄at̄a, ta saá va'a kutaku nda'a ña x̄ikuu nda'a tón olivo yukú. Ta ndat̄an yóo nda'a yit̄on tón olivo tón yukú yó'o, saá yóo ndó'ó, ñivi na ɔn vása kúu najudío. ¹⁸ Ta x̄a'á ñayó'o, nd̄a lo'o ɔn vása va'a kasa ká'no xí'in m̄ji ndó, ta ní ɔn vá'a kani s̄inj̄i ndó ndí ndó'ó kúu ñivi na va'a k̄a ño najudío. Tá x̄ani s̄inj̄i ndó saá, ta x̄inj̄i ñó'ó naká'an ndó ndí ɔn s̄iví nda'a tón yit̄on kúu ña táxi s̄uku ña va'a kutaku tio'o tón yit̄on, ta ndixa nda'a tón yit̄on kúu ña náki'in s̄uku ña va'a kutaku ña, chi tio'o tón yit̄on kúu ña táxi s̄uku yó'o nda'a tón yit̄on.

¹⁹ Va kivi saá ndakuijn̄ ndó'ó ñivi na ɔn vása kúu najudío, k̄a'̄an ndó xí'in ñi, káchí ndó saá: “X̄a'á ña kóni Ndios ch̄iko'ni ndoso ndaa ra nda'a yit̄on tón olivo yukú, tón kúu m̄ji nd̄i, kúu ña x̄a'nda ra nda'a tón olivo tón t̄at̄a ta s̄akana ra nda'a yó'o”, káchí ndó xí'in ñi. ²⁰ Ta saá ȳi'j, ndakuijn̄ ñi k̄a'̄an̄j xí'in ndó, káchí ñi saá: X̄inj̄i ñó'ó naká'an ndó ndí x̄a'á ña ɔn vása ní-xiin najudío kandixa na Jesucristo kúu ña Ndios x̄a'nda ra nda'a yit̄on tón t̄at̄a, tón kúu najudío yó'o. Ta ndó'ó, na kúu nda'a yit̄on tón olivo yukú, va'a táku ndó xí'in Ndios vitin x̄a'á ña ndasaá kuiti kándixa ndó Jesucristo. Ñakán nd̄a lo'o ɔn vása yóo x̄a'á ña kasa ká'no xí'in m̄ji ndó, ta va'a k̄a kuȳi'ví ini ndó k̄ot̄o kuxiká ndó ño Ndios. ²¹ Saá chi vará najudío kúu nda'a ndino'o m̄ji yit̄on tón olivo tón t̄at̄a, ta Ndios ɔn vása ní-kisa ká'no ini ra x̄a'á ña ɔn vása ní-xiin na kandixa na Jesucristo. Ta ndó'ó, na ɔn s̄iví najudío kúu, táná sandakoo ndó ña kándixa ndó Jesucristo, ta Ndios ñii k̄i'va saá ɔn kasa ká'no ini ra x̄a'á ndó'ó, na kúu nda'a yit̄on tón olivo yukú. ²² X̄inj̄i ñó'ó kund̄āa va'a ini ndó ñayó'o: Ndios kúu t̄a t̄a táxi ña x̄o'v̄i ñivi na ɔn x̄ijn̄ chikaāa s̄o'o t̄o'on ra, ta saá tuku Ndios kúu t̄a t̄a táxi ká'no ini, ta ké'é ra kua'á ní ñava'a xí'in ndó'ó, na kúu ñivi na va'a yóo xí'in ra. Ta saá ní, ña x̄inj̄i ñó'ó ní kúu ña ɔn sandakoo ndó ña kándixa ndó Jesucristo, chi táná ke'é ndó saá, ta Ndios ka'nda ra nda'a yit̄on yukú tón kúu ndó'ó, ta ɔn kuu k̄a ndó nda'a yit̄on tón t̄at̄a. ²³ Ta najudío, táná

ndikó ini na ta kandixa na Jesucristo, ta Ndios kasa ká'no ini ra xa'á ndi'i kuachi na, ta tuku va'a naki'in ra na. Vará najudío yó'o xikuu na nda'á yiton tón nita'nda, ta Ndios nachiko'ni ndoso tuku ra na nqo si'na xindoso na xikuu na nda'á yiton tón tata. Saá koo ña, chi Ndios kómí ra ndeē ke'é ra ndi'i ñayó'o. ²⁴ Saá chi nqo Ndios on vása yo'vi nijiyjo ña sanduu ra nda'á tón olivo yukú ña nduu ñayó'o nda'á tón olivo tón tata. Ta víka ví nda lo'o on vása yo'vi koo nqo Ndios ña sanduu tuku ra nda'á tón olivo tón tata ña ndikó ña nduu ña nda'á mji nó.

Tq'on yó'o ká'an

ñii kivi najudío on kutaku xiká ka na nqo Ndios

²⁵ Nañani yó xí'in náki'va yó, na on vása kúu najudío, nda lo'o on vá'a ña kani sijn ndó ndí ndó'ó kúu na ndáya'ví ní ka nqo najudío xa'á ña Ndios naki'in ra ndó'ó. Saá chi vitin ña ni-xiin najudío chikaá sq'o na tq'on Ndios kúu ña kundivi ña chitóni Ndios. Vará ña chitóni Ndios yó'o xinakaa se'é ña nqo yó, ta vitin Ndios táxi ra ña kúndaq ini yó xa'á ña. Chi Ndios chitóni ra saá: Sava najudío nduu na nivi nasó'ó ní ta kutaku xiká na nqo Ndios kuá'á ní kivi. Saá chi kuá'á ní ka nivi na on vása kúu najudío xini ñó'ó ki'vi na yichi Ndios, ta Ndios ndáti ra ña ndi'i ki'vi nayó'o, ²⁶ ta saá Ndios sakaku ra ndi'i nivi na kúu najudío. Saá chi xina'á nita na tq'on Ndios ña káchí saá:

Ñii kivi ña vaxi, kixaá ñii ta ta kixi ñoo Jerusalén ña nákaa nqo xiki Sion, ta kuu ra ta ta taxi ko'on ndíka nivi nqo ndeē ña on vá'a. Ta tayó'o kindaa ra ndi'i nivi na kúu sa'ya ñani síkuá taJacob nda'á ndeē ña on vá'a,

ta kindaa ra ndi'i kuachi ndiso na.

²⁷ Chi ñayó'o kúu ña chindú'uj kasa ndivi jí xí'in nivi yó'o, kivi kasa ká'no ini jí xa'á ndi'i kuachi na, káchí tq'on Ndios ña nita na xina'á.

²⁸ Vitin najudío kúu nivi na saá ini xini Ndios xa'á tq'on va'a ña ndátq'on xa'á Jesucristo, chi on xijn na kandixa na tq'on yó'o. Ta xí'in ña ké'é najudío saá, Ndios táxi ra nda'á ndó'ó, nivi na on vása kúu najudío, ña kuchiño kandixa ndó Jesucristo ta kundikon ndó ra. Ta saá ni, Ndios kí'vi ka ini ra xini ra najudío nda kivi vitin, chi naxaxin ra najudío kuu na nañoo ra, chi saá kinqo ra nika'an ra xí'in xij síkuá na taAbraham, taIsaac ta xí'in taJacob. ²⁹ Saá yóo ña, chi Ndios nda lo'o on vása násama ra tq'on nika'an ra. Tá Ndios xa chitóni ra saní'i ra ñava'a nivi, ta nda ñii kivi on vása kindaa ra ña nda'á na. Tá Ndios xa kana ra nivi kundikon na ra, ta ña kana ra yó'o ndi'i saá kivi ndáya'ví ña. ³⁰ Ta ndó'ó nivi na on vása kúu najudío, xina'á on vása ní-xiin ndó chikaá sq'o ndó tq'on Ndios, ta vitin najudío kúu na on xijn chikaá sq'o tq'on ra. Ta xa'á ña ke'é najudío saá, Ndios kundá'ví ini ra xini ra ndó'ó, ta kisa ká'no ini ra xa'á kuachi ndó, ta va'a naki'in ra ndó'ó. ³¹ Ta nivi na kúu najudío on xijn na chikaá sq'o na tq'on ra vitin. Ta saá ni, ñii kivi ña vaxi nayó'o nandikó ini na. Ta saá ñii ki'va ndatán Ndios kundá'ví ini ra xini ra ndó'ó, ta kisa ká'no ini ra xa'á kuachi ndó, saá ke'é Ndios xí'in najudío yó'o, ta tuku va'a naki'in ra na. ³² Chi Ndios táxi ra ña ndi'i nivi on chikaá sq'o na tq'on ra, xa'á ña kuchiño kundá'ví ini ra koni ra ndi'i nivi yó'o, ta kasa ká'no ini ra xa'á kuachi na.

³³ ¡Nda lo'o on vása kúndaq ini yó ndasaá ví kónó ní yóo ñava'a ní ini Ndios! ¡Ndichí ní sijn ra, ta xini va'a ndi'i ra ña yóo! Ta mji yó, on vása

kúchiño kundaa ini yó ña chítóni Ndios kundo'o nivi ñoyívi yó'o, ni on vása kúchiño kundaa ini yó ndasaá kisa ndivi Ndios chiño ña kóni mji ra. ³⁴ Saá káchí to'on Ndios ña nítáa na xina'á: "¿Án nda yóo ví nivi na kúchiño kundaa ini ña xáni sijní Ndios? ¿Án nda yóo ví nivi na kúchiño ndato'on xí'in Ndios xa'a ña xíní ñó'ó ke'é ra?" ³⁵ On vá'a chikaa ini nivi, káchí ña saá: "Si'na taxi yóo ñava'a nda'a Ndios, ta saá xíní ñó'ó ra sandikó ra inká ñava'a ña kóni mji yó", káchí na. ³⁶ Nda lo'o on vá'a chikaa ini nivi saá, chí Ndios kúu taa tá kisa va'a ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi njno. Saá chí xí'in ndee Ndios xikoo ndi'i ña, ta ndi'i ña kuvá'a yóo ña xa'a ña kundivi ña kóni Ndios. ¡Ná kanóo síkón ñato'ó Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi! Saá ná koo.

12

To'on yó'o ká'qn ndasaá xíní ñó'ó kutaku nivi na kándixa Jesucristo

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, xa kuá'a ní ñava'a ke'é Ndios xí'in yó chí kúnda'ví ní ini ra xíni ra mji yó. Ta xa'a ñayó'o, yi'j xáku ndá'víj noo ndó ña ndino'o ini ndó soxo xí'in mji ndó noo Ndios ña va'a kutaku ndii ndó noo ra, ta kasa ndivi ndó ndi'i ña kóni ra. Saá sakusij ndó ini Ndios, chí xí'in ña kutaku ndó saá ndixa kisa ká'no ndó ra. ² On kundikon ka ndó yichí ña on vá'a ñoyívi yó'o, ta taxi xí'in mji ndó nda'a Ndios ña ndasa xa'a ra ndi'i ña xáni sijní ndó, ñakán va'a kutaku ndó yichí Ndios. Ta saá kuchiño ndó kundaa va'a ini ndó yu kúu ñava'a kóni Ndios, chí ñayó'o kúu ñava'a ndino'o, ta sákusij ña ini Ndios.

³ Ndios kúu taa tá va'a ini, ta xa'a ñayó'o sakuiso ra chiño yi'j kúu j taapóstol tá kisa chiño noo Jesucristo. Ta saá ká'an j xí'in ndó'ó vitin, káchí j saá: On vá'a kani sijní yó ndí ndasaá mji yó kúu nivi na ndáya'ví ní ka noo inká nivi, ta va'a ka viví kani sijní yó xa'a mji yó. Saá chí nda'a ñii ñii mji yó, nivi na kúu na kándixa Jesucristo, Ndios xa taxi ra ndee ña va'a nda'a yó ña kúchiño yó chindeé tá'an yó, ta va'a kasa ndivi yó chiño ra. Ta saá tá va'a kúndaá ini yó yu kúu ndee va'a kómí yó ña taxi Ndios nda'a yó, ta saá kúchiño yó viví kani sijní yó xa'a mji yó. ⁴ Vará ñii nú kúu yíki koñu ñii nivi, ta yíki koñu yó'o kómí ña kuá'a ní xiiña, ta ñii ñii xiiña xa yóo noo kisa chiño mji ña. Saá chí xa síin síin chiño kisa ndivi ñii ñii ña. ⁵ Ta ndátan yóo kuá'a ní xiiña ñii yíki koñu nivi saá yóo ndi'i mji yó, nivi na kándixa Jesucristo. Saá chí kuá'a ní nivi kúu yó, ta ndi'i mji yó ñii náta'an yó kúu yó ndátan yóo ñii nú yíki koñu nivi.

⁶ Ta on sivi ñii laá kuiti noo kúu ndee ña va'a ña saní'i Ndios ñii ñii yó, ta táxi ra ndee va'a nda'a ñii ñii yó, ndátan yóo ña káchí ini mji ra. Ta xa'a ñayó'o sava yó kómí yó ndee ña ndato'on yó xí'in inká nivi to'on ña káku Níma Ndios, ta saá xíní ñó'ó ndato'on yó to'on Ndios yó'o xí'in nivi. Ta to'on ña ndátan yó xíní ñó'ó koo yu'ú ña xí'in inká to'on Ndios ña kándixa ndi'i yó na kúu na ndino'o ndikon Jesucristo. ⁷ Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee va'a nda'a Ndios ña kúchiño yó kasa ndivi yó chiño ña va'a chindeé inká nivi, ta saá xí'in ña ndino'o ini yó ná kasa ndivi yó chiño yó'o. Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee va'a nda'a Ndios ña saná'a yó to'on ra inká nivi, ta saá va'a xí'in ña ndino'o ini yó saná'a yó na. ⁸ Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee va'a nda'a Ndios ña chikaa yó ndee ini inká nivi, ta saá va'a xí'in ña ndino'o ini yó ke'é yó saá. Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee

vạ'a nda'ạ Ndios ña kúchiño chindeé yó inkạ ñvi xí'in ña ndáya'ví kómí yó, ta saá ọn vá'a kuu yó ñvi na sí'nda, ta ndạ víkạ ná taxi yó ña xínj ñó'ó nda'ạ ñvi. Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee vạ'a nda'ạ Ndios ña kúchiño kuiso chiño yó xí'in inkạ ñvi, ta saá xí'in ña vivíi ta xí'in ña ndino'o ini yó vạ'a kasa ndivi yó chiño yó'o. Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee vạ'a nda'ạ Ndios ña kúchiño ke'é yó ñava'a xí'in ñvi xạ'a ña kúnda'ví ini yó xínj yó ñvi yó'o, ta saá xí'in ñasij ini yó xínj ñó'ó ke'é yó ñava'a xí'in na.

⁹ Xínj ñó'ó xí'in ña ndino'o ini yó kuki'vi ini yó koni yó inkạ ñvi. Ta xínj ñó'ó ndixa kusaạ ini yó koni yó ña ọn vá'a, ta ndixa kundikọn yó yíchj vạ'a. ¹⁰ Ta ndạtán kí'vi ini yó xínj yó ñañani yó xí'in nákj'vạ yó, na kúu nave'e mji yó, ñii kị'va saá xínj ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó ndi'i ñvi na kándixa Jesucristo. Kasa tọ'ó tá'an yó, ta chikaạ ní kạ ini yó ke'é yó ña chindeé natá'an yó na kándixa Jesucristo, ta ọn vása kundí'í ní ini yó xạ'a ña chindeé xí'in mji yó.

¹¹ Ñañani yó xí'in nákj'vạ yó, ọn vá'a kuu yó ñvi na xúxán ní, ta xí'in ña ndino'o ini yó chikaạ yó ndee xí'in mji yó ña kasa chiño yó ñọọ Jesucristo, Tạ tạKá'no ñọọ yó.

¹² Vạ'a ná kusij ini yó chi ndixa ndáa ini yó Ndios ña kasa ndivi ra ndi'i tọ'on ra. Tá xọ'vị yó, ta vạ'a ká'no ná koo ini yó ña kundee ini yó xí'in ñayọ'vị yó'o, ta ndạ ñii kị'vị ọn vása sandakoo yó ká'an yó xí'in Ndios.

¹³ Ta xí'in ña kómí yó, vạ'a taxi yó ña xínj ñó'ó nda'ạ ñañani yó xí'in nákj'vạ yó na kándixa Jesucristo na ọn kọọ ña kómí. Ta ndi'i ñvi na kixaa ve'e yó, vivíi naki'in yó na, ta nda'ạ ñvi yó'o taxi yó ña kuxu na, ta taxi yó ñọọ nakindee na.

¹⁴ Tá yóo ñvi na sáxo'vị mji yó xạ'a ña ndikọn yó Jesucristo, ta vạ'a kạ ndukú yó ñọọ Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in ñvi yó'o na sáxo'vị mji yó. Ta ndạ lo'o, ọn vá'a sata'vị chí'ña yó ñvi na ké'é ña ọn vá'a xí'in yó. Ta ndạ víkạ, vạ'a kạ'an yó xí'in ñvi yó'o, kachí yó saá: "Ná koo ñava'a xí'in ndó", kachí yó xí'in na.

¹⁵ Tá yóo ñvi na kúsij ní ini, ta saá mji yó vạ'a ná kusij ini yó xí'in ñvi yó'o. Tá yóo ñvi na kúchuchú ní ini ta xáku ní na, ta saá mji yó vạ'a ná kuu yó xí'in ñvi yó'o.

¹⁶ Ọn vá'a kani tá'an yó xí'in ñvi, ta vạ'a kạ vivíi ná kutakú yó xí'in ndi'i ñvi. Ọn vá'a kasa ká'no ní xí'in mji yó, ta vạ'a kạ ná koo yó ndạtán yóo ñvi na ñjọọ ini. Ọn vá'a kani sịnj yó ndí ndasaá kuiti mji yó kúu ñvi na ndíchí ní sịnj.

¹⁷ Tá ñvi ké'é na ña ọn vá'a xí'in yó, ta ọn vá'a cha'vi mji yó ñvi yó'o xí'in ña ọn vá'a. Ndạ víkạ, chikaạ kạ yó ndee ña ke'é yó ñava'a ñọọ ndi'i ñvi. ¹⁸ Ta ndixa xínj ñó'ó taxi xí'in mji yó ndạ ñọọ xaa ndee yó, ña vivíi kutakú yó xí'in ndi'i ñvi. ¹⁹ Ñañani yó xí'in nákj'vạ yó, ọn ndạ lo'o ọn vá'a sandikó yó ña ọn vá'a xí'in ñvi na ké'é ña ọn vá'a xí'in yó. Ta vạ'a kạ ná sandakoo yó ña ọn vá'a yó'o nda'ạ Ndios ña cha'vi ra ñvi yó'o xạ'a ña ke'é na. Saá chí yóo tọ'on Ndios ña ñjtaa na xị'ng'á, káchí ña saá: "Yí'j, Ndios, kúu tạ tạ kasa nani xạ'a kuachí, ta yj'j kúu tạ cha'vi ndi'i ñvi xạ'a ña ke'é na", káchí Ndios. ²⁰ Ta inkạ xiiña ñọọ tọ'on Ndios ña ñjtaa na xị'ng'á, káchí ña saá: "Tá yóo ñvi na sáq ini xínj na ndó'ó, ta ñvi yó'o xí'j ní na sọko, ta saá vạ'a taxi ndó nda'ạ na ña kuxu na. Tá yóo ñvi na sáq ní ini xínj na ndó'ó, ta ñvi yó'o yíchj ní na takuúí, ta vạ'a taxi ndó takuúí ná ko'o na. Ña ke'é ndó saá xí'in ñvi yó'o kúu ña sakuka'an ndó ñọọ na, tậnda

xinq sáa nji nqo na xaq'a ña kuka'an nqo nivi yó'o. Ta ndatán yóo ña ndíj ñi'ni nqo yatin ní xixi ño'q, saá koo ña ndíj ní sijnj nivi yó'o", káchí to'on Ndios. ²¹ Ta saá qn vá'a taxi yó ndí ña qn vá'a kundeé ña nqo mji yó. Nda víka, ndixa xínj ñó'ó ke'é yó ñava'a, ta saá kundeé yó nqo ña qn vá'a.

13

¹ Ndi'i mji yó xínj ñó'ó kasa ndivi yó ña ká'an nachiño na kúu na xá'nda chiño nqo yó. Saá chi ndi'i ndayí ña kómí nachiño xí'in inká naná'no na ndíso chiño xí'in yó, kúu ndayí ña kixi nqo Ndios. Ta ndi'i ndayí ña kómí nivi kúu ña chindú'u Ndios. ² Ta saá ndi'i nivi na qn xijn kasa ndivi ña xá'nda chiño nachiño nqo na, ta xí'in ña ke'é na saá, kúu na nivi na toon ini nqo ña xá'nda chiño Ndios nqo na, chi Ndios kúu taq tá taxi ndayí nda'a nachiño. Ta yóo nivi na qn xijn kasa ndivi ña xá'nda chiño nachiño nqo na, ta ndixa nachiño saxo'vi na nivi yó'o xaq'a ña kisa toon ini na. ³ Saá chi qn sivi xaq'a ña kuyi'vi nivi na ke'é ñava'a, kúu nachiño na kómí ndayí. Ta nivi na ke'é ña qn vá'a, ta va'a ka nivi yó'o ná kuyi'vi na nqo nachiño. ¿Án kóni ndó kuu ndó nivi na qn vása yí'vi nqo nachiño? Ta saá xínj ñó'ó kasa ndivi ndó chiño va'a, ta xí'in ña ke'é ndó saá, nachiño ka'an na ñava'a xaq'a ndó. ⁴ Saá chi nachiño na xá'nda chiño nqo yó kúu na nivi na kisa chiño nqo Ndios xaq'a ña chindeé na mji yó ña koo ñava'a xí'in yó. Ta saá ni, tá ndó'ó ke'é ndó ña qn vá'a, ta va'a ná kuyi'vi ini ndó, chi qn sivi ña manj kúu ña ní'i nachiño espada sijn. Nachiño yó'o kúu na kisa chiño nqo Ndios, ta kómí na ndayí Ndios ña saxo'vi na nivi na ke'é ña qn vá'a. ⁵ Ta ndixa xínj ñó'ó kasa ndivi yó ña xá'nda chiño nachiño nqo yó, ta qn sivi ndasaá kuiti xaq'a ña yí'vi yó saxo'vi na mji yó kúu ña ke'é yó ñava'a saá. Chi kúndaq ini yó ndí xaq'a ña sakusij yó ini Ndios kúu ña vivii kasa ndivi yó chiño ña xá'nda chiño nachiño nqo yó, ta saá qn koq xaq'a ña sakuiso yó kuachi satq mji yó. ⁶ Ta xaq'a ñayó'o, xínj ñó'ó cha'vi yó cuota nda'a nachiño na xá'nda chiño nqo yó. Chi nachiño yó'o kúu na kisa chiño nqo Ndios, ta táxi xí'in mji na ña va'a kasa ndivi na chiño ña ndíso na.

⁷ Ñakán va'a taxi yó nda'a ñii ñii nivi ña xínj ñó'ó taxi yó nda'a na. Tá xínj ñó'ó cha'vi yó xí'in sijn nqo nachiño xaq'a ño'q ña kómí yó án xaq'a inká ñakuiká kómí yó, ta saá va'a cha'vi yó nda'a na. Tá yóo nivi na xínj ñó'ó naki'in ñato'ó, ta saá va'a ná taxi yó ñato'ó nda'a na. Tá yóo nivi na xínj ñó'ó naki'in ña kasa ká'no yó na, ta saá va'a ná kasa ká'no yó nivi yó'o. ⁸ Va'a ná qn kuniká yó nqo nda ñii nivi. Ta ñii laá kuiti ña va'a kuniká yó nqo inká nivi kúu ña xínj ñó'ó kuki'vi ní ini yó koni yó na. Tá ndixa kí'vi ini yó xini yó nivi, ta xí'in ñayó'o kisa ndivi yó ndi'i ña xá'nda chiño ndayí Ndios. ⁹ Saá chi ndayí Ndios káchí ña saá: "Qn vá'a kivi taq kuachi xí'in ña'a ña qn sivi ñásí' ra kúu; ta ñii kiva saá qn vá'a kivi ña'a kuachi xí'in taq ta qn sivi yij ná kúu; qn vá'a ka'ni yó nivi; qn vá'a kasa kuí'ná yó; qn vá'a kutoo yó kukomí yó ña kómí inká nivi", saá káchí ndayí Ndios. Ta ndi'i ndayí yó'o kaqu ña nqo ndayí ká'no ña káchí saá: "Ñii kiva ndatán yóo ña kí'vi ini yó xini yó xí'in mji yó, saá xínj ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó", káchí ña. ¹⁰ Tá ndixa kí'vi ini yó xini yó natá'an yó, ta saá qn ke'é yó ña qn vá'a xí'in na. Tá ndino'o kí'vi ini yó xini yó natá'an yó, ta ndixa xí'in ña ke'é yó saá, kisa ndivi yó ndi'i ndayí Ndios.

¹¹ Kúndaq va'a ini yó ndí kivi vitin kúu kivi ña xínj ñó'ó ní, ta xaq'a ñayó'o qn vá'a kutaku ka yó ndatán táku nivi na kisin. Ta xínj ñó'ó kundito va'a

yó, chi xa yatin ní vaxi kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o ña sakaku ra mji yó. Nii ñii kivi ña yá'a táku yó, ta táxi ña kuyatin ka kivi ña ndikó Jesucristo. Ta saá kivi ña ndikó ra yóo yatin ka ña xí'in kivi vitin ñoq kivi ña kixá'a yó kándixa yó ra. ¹² Kivi vitin ndatán yóo ña xa kuá'an ndi'i ñoó ta xa yatin ní kóni tivi, saá yóo ña. Ta saá xa'a ña xa yatin kóni tivi, va'a ka ña sandakoo yó ndi'i ña on vá'a ña kúu ña ké'é ñivi na xika ñoó naa, ta ndixa xini ñó'ó kasa ndivi yó chiño va'a, ndatán yóo chiño ña ké'é ñivi na xika ndivi. Ta ndatán yóo natropa na ndixin tikoto ka xa'a ña ndáa ña yiki koñu na, saá xini ñó'ó kundixin mji yó xí'in ndee Jesucristo, ta ta kúu ño'ó ndino'o yé'e. ¹³ Xí'in ñatq'ó ta xí'in ñandaa xini ñó'ó kutaku yó ta kasa ndivi yó chiño va'a, chi saá ké'é ñivi na xika ndivi. Ta xini ñó'ó nasita xí'in mji yó kivi kuá'an yó ñoq yóo viko ña on kuxu ná'ná ní yó, ta nda lo'o on vá'a xini ní yó xí'in ndutá tá sáxini ñivi. On vá'a kivi ta kuachi xí'in inka ña'a ña on sivi ñási'í ra kúu, ta ni ña'a on vá'a kivi ña kuachi xí'in inka ta ta on sivi yí ña kúu, ni nda lo'o on vá'a kivi ñivi nda ñii ñoq kuachi kini. On vása va'a kani tá'an yó, ni on vása va'a kasa kuini ini yó koni yó inka ñivi. ¹⁴ Ta nda víka, ndatán ndixin natropa tikoto ka ña ndáa yiki koñu na, saá xini ñó'ó kundixin yó xí'in ndee Jesucristo ta ta ndixa ndáa mji yó. Ta saá nda lo'o on ndukú yó ña kutú ini yó xí'in ndi'i ña on vá'a ña kútoo ní yiki koñu yó.

14

Tq'on yó'o ká'an xa'a ñivi na sakán lo'o vaxi kua'no ña ndáa ini na Jesucristo

¹ Tá yóo ñivi na sakán lo'o vaxi kua'no ña ndáa ini na Jesucristo, ta xini ñó'ó va'a naki'in ndó ñivi yó'o. Vará on vása yóo yu'u ndó xí'in nayó'o xa'a ndi'i ña ká'an na, ta on vá'a kani tá'an ndó xí'in nayó'o. ² Saá chi yóo sava ñivi na kándixa Jesucristo na xáni sijní ndí va'a kuxu na ndi'i saá ñoq ña xixi ñivi. Ta yóo inka ñivi na sakán lo'o vaxi kua'no ña ndáa ini na Jesucristo, ta ñivi yó'o xáni sijní na ndí nda lo'o on vá'a kuxu na koñu. ³ Ñivi na kándixa Jesucristo na kúu na xixi ndi'i ñoq ña xixi ñivi ñoyívi, on vá'a ka'an kuáchí na xa'a inka ñivi na kándixa Jesucristo na on xjin nda lo'o kuxu koñu. Ta ñivi yó'o na on xjin kuxu koñu, nda lo'o on vá'a ka'an kuáchí na xa'a ñivi na xixi ndi'i ñoq ña xixi ñivi ñoyívi. Ta xini ñó'ó naki'in tá'an va'a ñii ñii nayó'o, saá chí Ndios xa naki'in va'a ra ñii ñii ñivi yó'o. ⁴ ¿Ndachun xáni sijní ndó ndí kómí ndó ndayí ña ka'an kuáchí ndó xa'a ñivi na kisa chiño ñoq taká'no ñoq mji na? Chi ndasaá kuiti Jesucristo, ta ta kúu taká'no ñoq ñivi yó'o, ta kúu ra taká'no ñoq mji yó, kúu ta ta kómí ndayí ka'an ra án va'a, án on vása va'a ké'é nayó'o. Ta ndixa ndáa ini yó ndí Jesucristo ká'an ra ñava'a xa'a mji yó, na kúu ñivi na ndino'o ini kisa chiño ñoq ra. Saá chí mji Jesucristo kúu ta ta kómí ndi'i ndee, ta ndixa chindeé ra mji yó ña va'a kundikon yó yichí ra.

⁵ Yóo ñivi na kándixa Jesucristo na xáni sijní ndí yóo kivi ná'no ka ñoq inka kivi. Ta inka ñivi na kándixa Jesucristo xáni sijní na ndí ñii kúu ndi'i kivi. Nii ñii ñivi xini ñó'ó va'a kani sijní na xa'a yu kúu ñava'a ke'é mji na, ta saá xí'in ña ndino'o ini na, xini ñó'ó ke' na ñava'a yó'o. ⁶ Saá chí ñivi na kándixa Jesucristo, na kúu na xáni sijní ndí yóo kivi ña kúu ña ná'no ka ñoq inka kivi, nayó'o kisa tq'ó na kivi ná'no yó'o xa'a ña chinóo síkón na ñatq'ó Ndios. Ta ñivi na kándixa Jesucristo na xixi koñu kúu ñivi na

kísa tɔ'ó Ndios xí'in ña xíxi na, chi táxi na ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'a koñu xixi na. Ta ñivi na kándixa Jesucristo, na on xiin kuxu koñu, kúu ñivi na kisa tɔ'ó Ndios, chi xáni sɔnɔ na ndí ña on vása xixi na koñu kúu ñava'a noq Ndios, ta nayó'o táxi na ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'a ña xixi mji na.

⁷ On sivi xa'a ñii laá mji yó kúu xa'a ña kutaku yó; ni on sivi xa'a ñii laá mji yó kúu xa'a ña kivi yó. ⁸ Saá chi tá táku yó, ta táku yó xa'a ña chinóo síkón yó ñatɔ'ó Jesucristo, Ta taKá'no noq yó. Ta tá kivi yó, ta kivi yó xa'a ña chinóo síkón yó ñatɔ'ó Jesucristo, Ta taKá'no noq yó. Ta saá tá táku yó án tá kivi yó, ñivi na ndikon Jesucristo kúu yó. ⁹ Jesucristo ñixi'i ra ta nataku ra xa'a ña ndu ra Ta taKá'no ta xá'nda chiño noq ndi'i ñivi, án ñivi na táku ñoyívi yó'o kúu na, án ñivi na xa ñixi'i kúu na.

¹⁰ Ta sava ndó'ó, ¿ndachun ká'an kuáchí ndó xa'a nañani ndó án xa'a náki'va ndó? Ta, ¿ndachun xáni sɔnɔ ndó ndí mji ndó kúu na ndáya'vi ka noq nayó'o? Chi ñii kivi ña vaxi ndi'i mji yó xini ñó'o xa'a yó kuita yó noq Ndios, ta Ndios kasa nani ra xa'a kuachi ñii ñii yó. ¹¹ Chi tɔ'on Ndios ña ñitaa na xina'á káchí ña saá:

“Ndixa yi'i kúu i ta ta táku”, káchí Ndios,

“ta ñii kivi vaxi ndixa ndi'i ñivi kuxití na noq i,

ta ndi'i ñivi kasa ká'no na yi'i, ta ta kúu Ndios”, káchí Ndios,

káchí tɔ'on ra ñitaa na xina'á. ¹² Ta kivi ña kundivi tɔ'on yó'o, ñii ñii mji yó konj ñó'o yó nataxi yó kuenda noq Ndios xa'a ña ke'é mji yó.

¹³ Ta saá on vá'a ka'an kuáchí yó xa'a natá'an yó, na kándixa Jesucristo, ta va'a ka xini ñó'o chikaa ini yó ña on nda lo'o chindú'u yó ña kaki'i xa'a nañani yó án xa'a náki'va yó, ña koyo nayó'o kuachi. Ta nda lo'o on ke'é yó ña chinda'á natá'an yó ña sandakoo na yichí Jesucristo. ¹⁴ Yi'i xí'in ndino'o ini i kándixa i Jesucristo, ta kúndaq ini i ndí nda ñii ña xixi ñivi kúu ña on vá'a án ñakini noq Ndios. Ta saá ni, yóo sava ñivi na xáni sɔnɔ ndí ña on vá'a án ñakini noq Ndios kúu sava noq ña xixi ñivi. Ta saá mji ñivi yó'o na kúu na xáni sɔnɔ ndí ñakini noq Ndios kúu ña, ta va'a ka ná on kuxu na ña. ¹⁵ Tá ndasaá kuiti xa'a ña xixi yó kúu ña sákuchuchú yó ini nañani yó án náki'va yó, ta va'a on vása kuxu yó ñayó'o noq na. Saá chi táná ke'é yó ña sakuchuchú ini nañani yó án náki'va yó, ñayó'o saná'a ndí on vása ndino'o ini yó kivi ini yó xini yó nayó'o. Ta nda lo'o on vá'a taxi yó ndaño'ó nañani yó án náki'va yó noq Ndios xa'a ña xixi yó. Saá chi nayó'o kúu ñivi na ñixi'i Jesucristo xa'a. ¹⁶ Vará mji yó ñivi na kándixa Jesucristo kómí yó yichí ña kuxu yó ndi'i noq ña xixi ñivi, ta on vá'a chindú'u yó ña kaki'i xa'a nañani yó án xa'a náki'va yó ña koyo na kuachi. Saá chi on vá'a ke'é yó ña taxi ka'an ñivi ña on vá'a xa'a yichí Jesucristo. ¹⁷ Xini ñó'o kúndaq ini yó ndí on sivi xa'a ña xixi yó, ni on sivi xa'a ña xí'i yó kúu ña ndáya'vi chindeé yó ña va'a kundikon yó yichí ña xá'nda chiño Ndios. Ta ña ndáya'vi ní ka kúu ña kasa ndivi yó ñandaq, ta ña kutaku yó xí'in ñava'a ini yó, ta ña kutaku yó xí'in ñasij ña chikaa Nima Ndios ini yó. ¹⁸ Tá xí'in ña ndáya'vi ní yó'o táku yó ta kisa chiño yó noq Jesucristo, ta saá ndixa sakusij yó ini Ndios, ta sakusij yó ini ñivi.

¹⁹ Ta saá va'a ná chikaa yó ndee ña vivii kutaku yó xí'in natá'an yó na kándixa Jesucristo, ta ñii ki'va saá chikaa yó ndee ña chindeé tá'an yó ña va'a ka kua'no yó xí'in ña kándixa yó Jesucristo. ²⁰ Yóo chiño va'a ña kisa ndivi Ndios xí'in ñii ñii mji yó na kándixa Jesucristo. Ta saá nda lo'o on vá'a kani tá'an yó xa'a ña xixi yó, chi yiyo sandi'i yó xa'a chiño va'a yó'o.

Ndixa ndi'i saá nḡḡ ña'a ña xixi nḡvi kúu ñandii nḡḡ Ndios. Ta saá ni, tá xí'in sava ña xixi yó taxi yó ña kaki'i xá'a nañani yó án xá'a náki'va yó ña koyo na kuächi, ta saá va'a ka ná ḡn kuxu yó ñayó'o. ²¹ Ña xinj ñó'ó ní ka kúu ña kutakḡ tḡ'ó yó xí'in nañani yó ta xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo, ta ndá lo'o ḡn vá'a ke'é yó ña chinda'á yó nayó'o ña kḡ'vi na kuächi. Ndixa tá ña xixi yó koñu án ña xí'i yó nduta'vino kúu ña chinda'á nayó'o ña kḡ'vi na kuächi, ta saá va'a ka ḡn kuxu yó koñu, ni ḡn ko'o yó nduta'vino, ni ḡn ke'é yó ndá ñii inká ña taxi ña kaki'i xá'a nañani yó án náki'va yó ña koyo na kuächi, ta saá yiyo sandakoo na yichḡ Jesucristo. ²² Tá ndino'o ini ndó xa kándixa ndó yu kúu ña va'a ko'o ndó án yu kúu ña va'a kuxu ndó, ta va'a ndasaá kuiti Ndios xí'in mḡi ndó kuu na xinj yu kúu ña chikaḡ ini ndó ke'é ndó, ta ḡn ndato'ḡn ndó ñayó'o xí'in inká nḡvi. Ta saá ndixa kunakaḡ ñasij ní ini ndó, chi ḡn kani sijḡ ndó ndiso ndó kuächi nḡḡ Ndios xá'a ña xí'i ndó án xá'a ña xixi ndó. ²³ Tá yóo nañani yó án náki'va yó, na ḡn vása ndino'o ini kándixa án ñava'a án ña ḡn vá'a nḡḡ Ndios kúu sava ña xixi na, ta saá ni, xixi na sava ñayó'o, ta xí'in ña ké'é na saá, nákuiso na kuächi nḡḡ Ndios. Saá chi ña ké'é nayó'o ḡn vása yóo yu'ú ña xí'in ña ndino'o ini na kándixa na kúu ñava'a nḡḡ Ndios. Ta ndi'i saá nḡḡ ña ké'é yó, tá ḡn vása ñii yóo yu'ú ña xí'in ña ndino'o ini yó kándixa yó kúu ñava'a nḡḡ Ndios, ta ña ké'é yó saá kúu ña ḡn vá'a ña nákuiso yó kuächi nḡḡ Ndios.

15

¹ Mḡi yó, tá kúu yó nḡvi na ndino'o ini kándixa Jesucristo ta kúndaḡ ini yó ndasaá va'a ndikḡn yó yichḡ ra, ta saá xinj ñó'ó ká'no koo ini yó ta chikaḡ yó ndee ña chindeé yó nḡvi na sákán lo'o va'xi kua'no ña ndáa ini na Jesucristo. Xinj ñó'ó chindeé yó nayó'o, ta ḡn vása kuiti kundí'i ini yó xá'a ña sakusij yó ini mḡi yó. ² Ñii ñii mḡi yó xinj ñó'ó ndukú yó ndasaá va'a sakusij yó ini natá'an yó, ta xinj ñó'ó sakua'no tá'an yó xí'in ña sakuá'á yó ña kandixa ka yó Jesucristo. ³ Saá chi ni mḡi Jesucristo, ndá lo'o ḡn vása ní-ndukú ra ndasaá kuiti sakusij ra ini mḡi ra. Ta tḡ'on Ndios ña nḡtaa na xina'á, ká'an ña xá'a ña ndḡ'o ra, ta káchí ña saá: "Mḡi tḡ'on ña ḡn vá'a ña ká'an nḡvi kándiva'a na xí'in Ndios kúu tḡ'on ña kándiva'a na xí'in j", káchí tḡ'on Ndios xá'a Jesucristo. ⁴ Ta ndi'i tḡ'on Ndios ña nḡtaa na xina'á kúu ña tḡ'on ña nḡtaa na xá'a ña saná'a ña mḡi yó. Ta nḡtaa na tḡ'on Ndios yó'o xá'a ña chikaḡ ña ndee ini yó ña kundee yó kundikḡn yó yichḡ Ndios. Ta saá ndátí yó ta ndáa ini yó ndí keta va'a ña xí'in yó, chi Ndios ndixa kasa ndivi ra ndi'i tḡ'on ra. ⁵ Ndios kúu taḡa ta chikaḡ ndee ini yó ña va'a kundee yó kundikḡn yó yichḡ ra. Ta saá xí'in ña ndino'o ini j kóni j ndí Ndios chindeé ra ndó'ó ña va'a sij kutakḡ ndó xí'in natá'an ndó, ñii kḡ'va ndatán xitakḡ Jesucristo xí'in natá'an ra ñoyívi yó'o. ⁶ Ta saá ñii yu'ú nakoo ndi'i ndó ña va'a kasa ká'no ndó Ndios, taḡa ta kúu Yivá Jesucristo, Taḡa taKá'no nḡḡ yó.

Tḡ'on va'a xá'a Jesucristo kúu tḡ'on ña xinj ñó'ó ndi'i nḡvi

⁷ Ta saá xinj ñó'ó va'a naki'in tá'an ndó, ndatán va'a naki'in Jesucristo ñii ñii ndó'ó. Ta xá'a ña ke'é ndó saá, kanóo síkón ñato'ó Ndios. ⁸ Ndátḡ'on j xí'in ndó ndí Jesucristo kḡxaḡ ra ñoyívi yó'o xá'a ña kasa chiño ra nḡḡ najudío, chi saá kasa ndivi ra tḡ'on ña kḡndḡo Ndios xí'in naxij síkuá na xina'á. Ta ña ké'é Jesucristo saá kúu xá'a ña kúndaḡ ini najudío ndí Ndios

kúu tãndaã, ta ndixa kisa ndivi ra to'on ra. ⁹ Ta saá kixaa Jesucristo ñoyivi yó'o ña kasa ndivi ra chiño ña táxi ñivi na on vása kúu najudío kasa ká'no na Ndios xa'a ña kúnda'ví ní ini ra xini ra na. Ta saá kundivi ña ká'an to'on Ndios ña ñitaa ñii tãa kuyya xina'a, káchí to'on yó'o saá:

Xa'a ñava'a ke'é ún, yi'j kasa ká'no j yó'ó, Tata Ndios.

Ta ñoo ñoo táku ñivi na on vása kúu najudío kúu ñoo kasa ká'no j yó'ó, Tata Ndios.

Ta sji kata j yaa ña kasa ká'no j kivi ún, Tata Ndios,

káchí to'on ña ñitaa ñii tãa kuyya xina'a. ¹⁰ Ta inka xiiña ñoo to'on Ndios ña ñitaa na kuyya xina'a, káchí ña saá:

Va'a ná kusij ini ñivi na on vása kúu najudío, ta ñii káchí saá ná kusij ini ñivi na kúu najudío,

káchí to'on Ndios ña ñitaa na kuyya xina'a. ¹¹ Ta saá tuku inka xiiña ñoo to'on Ndios ña ñitaa na xina'a, káchí ña saá:

jNdi'i saá na ñoo ná'no xí'in ndi'i saá na ñoo válí,

va'a ná kasa ká'no na Ndios!

káchí ña. ¹² Saá tuku kuyya xina'a ñitaa taprofeta Isaías to'on Ndios ña káchí saá:

Ñii kivi nana ndaa ñii yiton xaá ñoo ñii tio'o tón yiton yatá, ta tio'o yiton yatá yó'o ká'an xa'a ñivi nave'e tãIsaí.

Ta yiton xaá nana ndaa yó'o kúu ña ká'an xa'a tãa tã ti'vi Ndios ña sakaku ra ñivi;

chi ñii tãsa'ya ñani síkuá tãIsaí yó'o kuu ra,

ta kuu ra ñii tãa taká'no, tãa tã ka'nda chiño ñoo ñivi na on vása kúu najudío.

Ta ñivi yó'o xí'in ña ndino'o ini na kundati na ña sakaku ra na,

káchí to'on Ndios ña ñitaa tãIsaías xina'a.

¹³ Ta vitin yi'j ká'an j xí'in Ndios, tãa tã chikaã ndee ini yó ña kundati yó ñava'a ke'é ra xí'in yó, ta ndúkú j ñoo ra ndí va'a ná sakusij ra ini ndi'i ndó'ó, ñivi na kándixa ña'a, ta va'a ná taxi ra ña kunakaã ñava'a ini ndó. Ta saá tuku ndúkú j ñoo Ndios ndí sakutú ra ini ndó xí'in ndee Níma ra, xa'a ña va'a kundati ndó chi ndaa ini ndó ndí ndixa Ndios ke'é ra ñava'a xí'in ndó ndatán yóo to'on ra ña kinqo ra.

¹⁴ Nañani yó xí'in náki'va yó, kúndaã ini j ndí ndó'ó kúu ñivi na va'a ní ini, ta ndi'i ndó xini va'a ndó ñandaã, ta saá ñakan va'a kúchiño ndó saná'a tá'an ndó. ¹⁵ Ñoo tutu yó'o, ña ti'vi j xaã nda'a ndó, xa ñitaa j to'on ña ndát'o'on káxin j xí'in ndó chi xa'a ñandaã, chi kóni j ña naká'an ndó to'on ña ndaa yó'o, ta nda lo'o on vása nandoso ndó ña. Kómí j ndayí ña ká'an j xí'in ndó saá, chi Ndios ke'é ra ñava'a xí'in j ña sakuiso chiño ra yi'j ¹⁶ ña chindeé j ñivi na on vása kúu najudío. Saá chi Ndios ñakaxin ra yi'j ña ká'an ndoso j to'on va'a xa'a Jesucristo ñoo ñivi na on vása kúu najudío xa'a ña kandixa na ra. Ta saá ndatán yóo ñava'a ñayij sóko ñivi ñoo Ndios, saá koo ñivi yó'o, na kúu na táxi j nda'a Ndios. Ta Ndios kusij ní ini ra ña naki'in ra ñivi yó'o, chi Níma Ndios ndasa ndii ña ini ndi'i nayó'o.

¹⁷ Ta yi'j, yóo ní xa'a ña chinóo síkón j ñato'ó Jesucristo, chi tãxi ra ndee ra nda'a j ña va'a kasa chiño j ñoo Ndios. ¹⁸ Ta ndixa, nda lo'o on vása ká'an j xa'a ñava'a kisa ndivi mji j, ta kuiti ká'an j xa'a ndee Jesucristo ña tãxi ra nda'a j ña va'a chindeé j ñivi na on vása kúu najudío. Saá chi xí'in to'on ndat'o'on j xí'in na, ta xí'in chiño va'a kisa ndivi j ñoo na, chindeé j ñivi yó'o ña chikaã so'o na to'on Ndios ta kasa ndivi na ña kóni ra. ¹⁹ Ta xí'in ndee mji Níma Ndios ña tãxi ña nda'a j, xa ke'é j ku'a'a ní milagro xí'in

inkā ñava'a ña chindeé ñivi. Saá kisa chiño j ñoo Jerusalén tãda ku'a'a ní ñoo ndi'i saá xiiña, anda kixaa j ñii xiiña ñoo ñani Ilirico. Ta ndi'i saá xiiña yó'o ñika'an ndoso j to'on ñava'a xa'a Jesucristo. ²⁰ Ndi'i saá kivi chikaaj j ndee ña ka'an ndoso j to'on ñava'a yó'o ñoo ñivi na on ta'an koni so'o to'on va'a xa'a Jesucristo. Ta on xjin j ke'é j ndatán ke'é ñii ta'a ta kisa va'a ve'e, ta ñaki'in ra ndikon ra kisa chiño ra ñoo xa chikaaj inkā ñivi ñii xa'a ve'e. ²¹ Nda víka, yi j kóni j kuu j tanóo ka'an ndoso to'on va'a xa'a Jesucristo ñoo ñivi na on ta'an koni so'o to'on xa'a ra. Ta saá kundivi ñii xiiña to'on Ndios ña ñitaa na xina'a, ña káchí saá: Njvi na on ta'an koni so'o to'on xa'a ta'a ta ti'vi Ndios sakaku ra na, ta vaxi ñii kivi koni na ra, ta koni so'o na to'on ñava'a xa'a ra. Ta ñivi yó'o ndixa kundaa ini na to'on yó'o, saá káchí to'on Ndios ña ñitaa na xina'a.

To'on yó'o ká'an ndí taPablo kóni ra ko'on ra ñoo Roma

²² Ta saá, ñañani yó xí'in náki'va yó na ndóo ñoo Roma, vará ku'a'a ní yichí chikaaj ini j ko'on j koto j ndó'o, ta xa'a ña ku'a'a ní chiño kisa ndivi j ku'a'a ní xiiña, ñi-taxi ña kúchiño j ko'on j koto j ndó'o. ²³ Ta vitin xa ñixinj chiño ña sakuiso chiño Ndios yi j kasa ndivi j ndi'i saá xiiña ñoo ñixaa'an j, ta ndixa xa ku'a'a ní ku'ya kúu ña kóni j xaaj koto j ndó'o. ²⁴ Ta saá vitin ndáti j ña yachí ní xaaj koto j ndó'o, chi kivi ko'on j España, saá ya'a j ñoo Roma ñoo táku ndó. Ta saá koo ñasij ní ini yó kivi nakutá'an yó, vará nda lo'o kuiti kivi koo yó xí'in tá'an yó. Ta saá ndáti j ndó'o ña chindeé ndó yi j taxi ndó ña xini ñó'o ñoo j ña ko'on j España. ²⁵ Ta vitin ku'a'an ndikó j ñoo Jerusalén, chi ní'i j si'un ña xa ñakaya j xa'a ña chindeé ña ñivi nandá'vi na ndikon Jesucristo na táku ñoo Jerusalén. ²⁶ Saá chi inkā ñivi na ndikon Jesucristo na kúu na táku estado Macedonia xí'in na táku inkā estado Acaya, ñivi yó'o xí'in ña kúsij ní ini na, taxi na si'un xa'a ña chindeé na ñivi nandá'vi na ndikon Jesucristo na táku ñoo Jerusalén. ²⁷ Njvi yó'o na táku estado Macedonia xí'in na táku estado Acaya na on vása kúu najudío xáni sinj na ndí chiño ñoo na kúu ña taxi na si'un ña chindeé na najudío na kándixa Jesucristo, na kúu nandá'vi, chi xa'a ñava'a kındoo Ndios xí'in najudío, ku'a'a ní ñava'a xa ñaki'in ñivi na on vása kúu najudío yó'o. ²⁸ Ta yi j, tá ndi'i nataxi j si'un nda'a ñivi na kúu najudío na kándixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén, ta saá kee j ko'on j España, ta si'na ya'a j koto j ndó'o, ñivi na táku ñoo Roma. ²⁹ Ta ndixa ndaa ini j ndí kivi xaaj j ñoo ndó, ta xí'in ndi'i ñava'a ña taxi Jesucristo nda'a yó, kuchiño chindeé tá'an yó ña va'a ka kundikon yó yichí ra.

³⁰ Ñañani yó xí'in náki'va yó, ñii káchí kándixa yó Jesucristo, ta ñii káchí ñaki'in yó ndee ña taxi Nima Ndios nda'a yó ña kúchiño yó kuki'vi ní ini yó koni tá'an yó. Ta xa'a ñayó'o, xaku ndá'vi j ñoo ndó ña chindeé ndó yi j xí'in ña ndukú ndó ñoo Ndios xa'a j. ³¹ Ndukú ndó ñoo Ndios ña sakaku ra yi j ñoo ñivi na táku ñoo estado Judea, na kúu na on xjin chikaaj so'o to'on va'a xa'a Jesucristo. Saá tuku ndukú ndó ñoo Ndios xa'a ñañani yó xí'in náki'va yó na ndikon Jesucristo na táku ñoo Jerusalén, ña kusij ini na ña ñaki'in na si'un ña ní'i j nataxi j nda'a na. ³² Ta saá, tá kóni Ndios, ta xaaj koto j ndó'o, ta xí'in ndi'i ñasij ní ini j nakutá'an j xí'in ndó. Ta kivi nakutá'an yó saá, nakindee lo'o j xí'in ndó, ta chikaaj yó ndee ini tá'an yó. ³³ Ta Ndios, ta'a ta taxi koo ñava'a ini mji yó, ná koo ra xí'in ndi'i ndó. Saá ná koo ña.

16

Xí'in tɔ'on yó'o taPablo chindeé ra kuá'a ní nivi na ndikɔn Jesucristo na táku ñoo Roma

¹ Xí'in tutu yó'o ndátɔ'on j xí'in ndó ta ndúkú j nɔɔ ndó ñava'a ná naki'in ndó ñáki'va yó ñáFebe kivi xaá ñá nɔɔ ndó. ÑáFebe yó'o kúu ñá ndiso chiño chindeé nivi na táku ñoo Cencrea, na kúu nivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an kisa ká'no na Ndios. ² Xa'a Jesucristo, Ta taKá'no nɔɔ yó, va'a vivíi naki'in ndó ñáki'va yó yó'o, ndatán va'a vivíi náki'in yó ndi'i nivi na táxi xí'in mji ña va'a kisa chiño na nɔɔ Jesucristo. Chindeé ndó ñáki'va yó yó'o, taxi ndó ndi'i ña xini ñó'ó ñá nda'a ñá, saá chi ndixa ñáyó'o xa chindeé ñá kuá'a ní nivi, taṇṇa yí'j kúu ñii nivi yó'o.

³ Saá tuku tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j ñáki'va yó ñáPriscila xí'in tañani yó taAquila. Nayó'o kúu na ñii káchí kisa chiño xí'in j nɔɔ Jesucristo. ⁴ Ta xa'a ña sakáku na yí'j nɔɔ nivi na kóni ka'ni yí'j, ñáPriscila xí'in taAquila táxi xí'in mji na ndá ña kivi na nɔɔ j, níkúu. Ñakán kíá táxi j ña táxa'vi ña'a ní nda'a nayó'o. Ta on sivi ñii láá yí'j, ta ndi'i nivi na ndikɔn Jesucristo, na on vása kúu najudío ñii káchí táxi na ña táxa'vi ña'a nda'a nayó'o xa'a ñava'a ke'é na xí'in j. ⁵ Ta saá tuku tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j ndi'i nivi na kándixa Jesucristo ta nákutá'an na ve'e ñáPriscila xí'in taAquila xa'a ña kisa ká'no na Ndios. Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j tañani yó taEpeneto, ta kúu ta kí'vi ní ini xini. Tayó'o kee ra ñii ñoo ña nákaa estado Acaya, ta kúu ra taṇṇo kándixa Jesucristo ñoo ra. ⁶ Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j ñáki'va yó ñaMaría, ñá kúu ñá ndeé ní kisa chiño xa'a ña chindeé ñá ndó'ó. ⁷ Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j tañani yó taAndrónico xí'in ñáki'va yó ñáJunias.* Saá chi nayó'o ñii káchí xiño'o na xí'in j ini ve'e ka, ta nayó'o kúu naapóstol na tí'vi Jesucristo kasa chiño na nɔɔ ra, ta va'a ní kánóo tɔ'on xa'a na nɔɔ ndi'i nivi. Nayó'o kúu ñaño judío xí'in j, ta kúu na na si'na ka kándixa Jesucristo nɔɔ yí'j.

⁸ Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j tañani yó taAmplias, ta ta kí'vi ní ini xini, chi ta ndikɔn Jesucristo kúu tayó'o xí'in j. ⁹ Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j tañani yó taUrbano, ta ta ñii káchí kisa chiño xí'in yó nɔɔ Jesucristo kúu ra. Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j tañani yó taEstaquis, ta kúu ta kí'vi ní ini xini. ¹⁰ Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j tañani yó taApeles, ta ta kúu ta kúndeé nɔɔ ndi'i ña yó'vi ní xito ndoso ña'a, ta xí'in ñayó'o sáná'a ra ña ndino'o ní ini ra kándixa ra Jesucristo. Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na kúu nivi nave'e taAristóbulo. ¹¹ Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j taHerodión, ta ta kúu taño judío xí'in j. Ta saá tuku tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j nave'e taNarciso na kúu na kándixa Jesucristo. ¹² Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j náki'va yó ñáTrifena xí'in ñáTrifosa. Nási'í yó'o kúu ná ndeé ní kisa chiño nɔɔ Jesucristo. Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j ñáki'va yó ñáPérsida ñá kúu ñá kí'vi ní ini yó xini yó. Ñáyó'o ndeé ní kisa chiño ñá nɔɔ Jesucristo. ¹³ Ta tí'ví'j tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔ j tañani yó taRufo, ta ta va'a kándixa Jesucristo, chi mji Jesucristo naqaxin ña'a. Ta chindeé ndó nɔɔ j ñáki'va yó si'í tañani

* **16:7** On vása kúndaq va'a ini yó án ká'an ña xa'a ñii ña'a ñá naní Junias án xa'a ñii ta ta naní Junias.

yó t̃aRufo yó'o, chi ñáyó'o ndátan yóo si'í m̃ij̃ saá yóo ñá xí'iñ. ¹⁴ Ta tí'ṽij̃ t̃o'on ña chindeé ndó ñoq̃ nataa nañani yó t̃aAsíncrito, t̃aFlegonte, t̃aHermas, t̃aPatrobas, t̃aHermes xí'iñ ink̃a ñivi na ndík̃on Jesucristo na nákutá'an xí'iñ nayó'o. ¹⁵ Ta tí'ṽij̃ t̃o'on ña chindeé ndó ñoq̃ t̃añani yó t̃aFilólogo xí'iñ ñák̃i'ṽa yó ñáJulia, ta tí'ṽij̃ t̃o'on ña chindeé ndó ñoq̃ t̃añani yó t̃aNereo xí'iñ ñák̃i'ṽa ra. Ta tí'ṽij̃ t̃o'on ña chindeé ndó ñoq̃ t̃añani yó t̃aOlimpas xí'iñ ndi'i ink̃a nañani yó xí'iñ náki'ṽa yó na ndík̃on Jesucristo na kúu na nákutá'an xí'iñ ndi'i nayó'o.

¹⁶ Ta ndi'i ndó'ó, nañani yó xí'iñ náki'ṽa yó, chindeé tá'an ndó ta xí'iñ ñat̃o'ó ní ini ndó ch̃ito ndó ñoq̃ tá'an ndó. Ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo ta nákutá'an na kuá'a ní ñoo, nayó'o tí'ṽi na t̃o'on ña chindeé na ndó'ó.

¹⁷ Nañani yó xí'iñ náki'ṽa yó, xáku ndá'ṽij̃ ñoq̃ ndó ña viṽi koto ndó yu kúu ñivi kóni nata'ṽij̃ tá'an xí'iñ ndó'ó. Ta ñivi yó'o ɔn vása yóo yu'ú na xí'iñ t̃o'on ṽa'a ña ndaa ña sakuá'á ndó xa'a Jesucristo, ta kóni na chindú'u na ña kasi ñoq̃ ndó ña ɔn kandixa k̃a ndó t̃o'on ṽa'a yó'o. Ta saá ṽa'a kuxiká ndó ñoq̃ ñivi na ɔn ṽa'a yó'o. ¹⁸ Saá chi ñivi yó'o ɔn vása kisa chiño na ñoq̃ Jesucristo, T̃a t̃aKá'no ñoq̃ yó. Nda ṽika, nayó'o ndasaá kuiti kisa ndivi na ña kóni ỹik̃i koñu m̃ij̃ na. Ta ñivi yó'o, xí'iñ t̃o'on ña livi ní ta visi ní, sándá'ṽi na ñivi na sakan lo'o kuiti kúndaq̃ ini ñandaq̃. ¹⁹ Ndi'i ñivi na x̃inj̃ na ndi' ndó'ó ṽa'a chikaa s̃o'ó ndó ta ṽa'a kisa ndivi ndó ña kóni Ndios. Ta kúsij̃ ini j̃ xa'a ña ké'é ndó saá. Ta ỹij̃ ndúk̃ij̃ ñoq̃ ndó ndí ndichí ní koo s̃inj̃ ndó ke'é k̃a ndó ñava'a, ta nda lo'o ɔn kasa ndichí ndó s̃inj̃ ndó ña ke'é ndó ña ɔn ṽa'a. ²⁰ Ta Ndios, t̃a t̃a taxi nákaa ñava'a ini yó, ndixa yach̃ij̃ ní sandi'i ra xa'a ñandiva'a ká'no ñani Satanás, ta chikaa ra ñandiva'a yó'o t̃ixin xa'a ndó ña kund̃os̃o ndó s̃at̃a ña. Ta Jesucristo, T̃a t̃aKá'no ñoq̃ yó, ná ke'é ra kuá'a ní ñava'a xí'iñ ndó.

²¹ Ta ñani yó t̃aTimoteo, t̃a t̃a kisa chiño xí'iñ, tí'ṽi ra t̃o'on xa'a ña ñoq̃ ndó ña chindeé ra ndó'ó vitin. Ta nañani yó t̃aLucio, t̃aJasón xí'iñ t̃aSosípater kúu nañoo judío xí'iñ, ta nayó'o tí'ṽi na t̃o'on ña chindeé na ndó'ó.

²² Ta ñani yó t̃aTercio kúu t̃a t̃a x̃inj̃ ñó'ó'ij̃ ña ñitaa ra t̃o'on yó'o ña ndat̃o'on ỹij̃, t̃aPablo, xí'iñ ndó ñoq̃ tutu yó'o, ta vitin t̃ayó'o tí'ṽi ra t̃o'on xa'a ña nda'a ndó ña chindeé ra ndó'ó, chi ñii káchí kándixa yó ta ndík̃on yó Jesucristo.

²³ Ta ñani yó t̃aGayo tí'ṽi ra t̃o'on ña chindeé ra ndó'ó. Ve'e t̃aGayo yó'o kúu ve'e ñoq̃ táku ỹij̃ t̃aPablo vitin, ta m̃ij̃ ve'e yó'o kúu ñoq̃ nákutá'añ xí'iñ ndi'i nañani yó ta xí'iñ náki'ṽa yó na kándixa Jesucristo na kúu na táku ñoo yó'o. Ta ñani yó t̃aErasto, t̃a kúu t̃a t̃a ndiso chiño xí'iñ s̃ij̃ún ña nákaa nachiño ñoo yó'o, t̃ayó'o tí'ṽi ra t̃o'on ña chindeé ra ndó'ó. Ta ink̃a ñani yó t̃aCuarto tí'ṽi ra t̃o'on ña chindeé ra ndó'ó.

²⁴ Ta Jesucristo, T̃a t̃aKá'no ñoq̃ yó, ná ke'é ra ñava'a xí'iñ ndi'i ndó. Saá ná koo.

Xí'iñ t̃o'on yó'o t̃aPablo kisa ká'no ra Ndios

²⁵ ¡Ná kasa ká'no yó Ndios! Chi Ndios kómí ndee ña chikaa ra ndee ini ndó'ó ña ṽa'a kuchiño ndino'o ini ndó kasa ndivi ndó t̃o'on ra. Ta t̃o'on ra yó'o kúu ña ká'an ndoso'j̃ ta sáná'a'j̃ ndó'ó xa'a Jesucristo. Vará t̃o'on ṽa'a yó'o x̃ik̃uu ña x̃inakaq̃ se'é kuá'a ní kuj̃ya x̃ina'á, ²⁶ ta vitin Ndios xa taxi ra ña kúndaq̃ ini ñivi t̃o'on ra ña ñitaa naprofeta kuj̃ya x̃ina'á. Saá chi Ndios, t̃a t̃a táku ndi'i saá k̃ij̃, xa'nda chiño ra ña kuj̃ta ní'no t̃o'on

yó'o nḡḡ ndi'i nḡvi na táku ndi'i saá ñoo ñoyívi, ñakán ndi'i nḡvi kuchiño na kandixa na tḡ'on ra ta kasa ndivi na ña kóni ra.

²⁷ Ñii laá kuiti kúu Ndios, ta ñii laá ra saá kúu ṭa ṭa ndíhí ndino'o sḡḡ. Ta xá'a ñavá'a ke'é Jesucristo, ɨná kanóo síkón ní ñatḡ'ó Ndios ndi'i saá kḡḡ ña vaxi! Saá ná koo ña.

Tutu ñanóó ña n̄taa taPablo ña ti'ví ra kuá'an nda'a n̄vi na táku ñoo Corinto

*TaPablo tí'vi ra to'on ña chindeé ra
n̄vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto*

¹ Yi'j, taPablo, kúu j taapóstol ta kisa chiño noo Jesucristo, chi saá Ndios k̄ana ra yi'j ta sakuiso chiño ra yi'j. Ta táa j tutu yó'o xí'in ñani yó taSóstenes, ² ta tí'ví ndi ña xaá ña nda'a ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto. Ndó'ó kúu ndó n̄vi na ndii noo Ndios chi ñii yóo ndó xí'in Jesucristo, ta Ndios k̄ana ra ndó'ó ña sandakoo ndó ña on vá'a ta taxi xí'in m̄ji ndó ña kutaku ndii ndó noo ra. Ta ñii k̄i'va saá xa k̄ana Ndios ink̄a n̄vi na kándixa Jesucristo, na k̄ixi ndi'i saá xiiña, ña sandakoo na ña on vá'a ta kutaku ndii na noo ra. N̄vi yó'o kúu n̄vi na xa ndukú noo Jesucristo ña sakaka ra na, ta Jesucristo kúu Ta taKá'no noo nayó'o ta ñii k̄i'va saá kúu ra Ta taKá'no noo m̄ji yó. ³ Ta Ndios Yivá yó xí'in Jesucristo Ta taKá'no noo yó, jná taxi ra ña koo ñava'a ini ndó! Ta, jná ke'é ra ñava'a xí'in ndó!

*To'on yó'o ká'an ndi n̄vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto xa
n̄ki'in na kuá'a ní ndee va'a ña saní'i Ndios na*

⁴ Ndi'i saá k̄ivj táxi j ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a ndó. Saá chi Ndios, xa'a ña kúu ra ta ta va'a ní ini, xa saní'i ra kuá'a ní ñava'a nda'a ndó'ó, chi ndó'ó kúu n̄vi na kándixa Jesucristo na táku ndó ini ra. ⁵ Ta xa'a ña táku ndó ini Jesucristo, Ndios saní'i ra kuá'a ní ndee va'a nda'a ndó xa'a ña kúchiño ndó ndato'on ndó to'on ra xí'in n̄vi, ta saní'i ra ñandichí ra kunakaa ña s̄inj ndó xa'a ña va'a kundaá ini ndó ñandaá. ⁶ Saá chi ndixa ndino'o kándixa ndó to'on va'a ña ndato'on ndi xí'in ndó xa'a Jesucristo. ⁷ Ta xa'a ñayó'o, on vása kúmanj noo ndó nda ñii ndee va'a ña kaku noo Níma Ndios, chi Ndios xa saní'i ra ndó'ó ndi'i noo ndee va'a yó'o. Ta vitin táku ndó ndáti ndó ña nat̄vi Jesucristo noo yó k̄ivj ndikó ra ñoyívi yó'o. ⁸ Ndixa ñii ñii k̄ivj Ndios taxi ra ndee nda'a ndó xa'a ña kút̄u kundikon ndó yich̄i Jesucristo, ta nda ñii k̄ivj on sandakoo ndó yich̄i ra. Ta chindeé ra ndó'ó ña kutaku ndó saá, t̄anda ña t̄onda k̄ivj sondí'í, k̄ivj ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o. Ta saá k̄ivj yó'o kuita ndii ndó noo ra. ⁹ Ndixa Ndios ke'é ra saá, chi ta t̄anda kúu Ndios, ta kisa ndivi ra ndi'i to'on ña k̄indoo ra xí'in n̄vi. Ta m̄ji Ndios yó'o kúu ta ta k̄ana ndó'ó ña ñii koo ndó xí'in Sa'ya ra Jesucristo Ta taKá'no noo yó.

*To'on yó'o ká'an ña
ndi on vá'a ta'vi tá'an n̄vi na kándixa Jesucristo*

¹⁰ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, xaku ndá'ví j noo ndó xí'in ndayí k̄ivj Jesucristo, Ta taKá'no noo yó, ña ñii yu'ú koo ndó ta on ta'vi tá'an ndó. Ñii va'a koo ndi'i ndó xí'in tá'an ndó, ndátan yóo ñii n̄vi xí'in m̄ji ña. Ta va'a ñii koo ña xani s̄inj ndó xa'a ñandaá, ta ñii koo níma ndi'i ndó. ¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndát̄on j saá xí'in ndó'ó, chi sava n̄vi na k̄ixi ve'e náCloé, k̄ixaá na noo j, ta ndato'on na xí'in j ndi on vása va'a náta'an ndó, chi náa ní ndó xí'in tá'an ndó. ¹² Sava ndó'ó káchí ndó saá:

“Ndi'i ndikɔn ndi taPablo.” Ta inka ndó'ó káchí ndó saá: “Ndi'i ndikɔn ndi taApolos”, ta inka ka ndó'ó káchí ndó saá: “Ndi'i ndikɔn ndi taPedro”, ta inka ka ndó'ó káchí ndó saá: “Ndi'i ndikɔn ndi Cristo.”* Saá ká'an ndó, káchí nivi xa'a ndó ta ndatɔ'on na xí'in i. ¹³ Ta vitin yi'i ndaka tɔ'on i ndó'ó, káchí i saá: ¿Án nata'vi tá'an Cristo? ¿Án yi'i taPablo kúu ta nixi'i nda'a tón cruz xa'a ndó? ¿Án xí'in ndayi kivi yi'i taPablo chichi ndó'ó? Ó'on, ɔn sivi saá. ¹⁴ Táxi i ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios chi yi'i ɔn vása ní-sakuchu i nda ñii ndó'ó, ta ndasa'a kuiti taCrispo xí'in taGayo kúu na sakuchu i. ¹⁵ Saá va yóo, ɔn koɔ nivi kúchiño ka'an na ndi sakuchu i na xí'in ndayi kivi mii i. ¹⁶ Saá tuku náka'an i ndi sakuchu i nave'e taEstéfanos, ta ɔn vása ka náka'an i tá yóo ka nivi sakuchu i. ¹⁷ Saá chi ɔn sivi xa'a ña sakuchu i nivi kúu xa'a ña ti'vi Cristo yi'i, ta xa'a ña ka'an ndoso i tɔ'on va'a xa'a ra kúu ña ti'vi ra yi'i. Ta ɔn sivi tɔ'on ña ndíchi ña káku sivi nivi kúu tɔ'on ña ndátɔ'on i xí'in nivi xa'a ra. ɔn vása chika'ju ndee ña sanoo i ini nivi xí'in tɔ'on ña ndíchi sivi nivi, chi tá yi'i ke'é i saá, níkúu, ta chika'ju nino ndee ña nixi'i Cristo nda'a tón cruz xa'a kuachi nivi.

Jesucristo xí'in ña kisa ndivi mii ra sáná'a ra noɔ yó ndi'i ndee Ndios, ta saná'a ra ndi'i ñandíchi Ndios

¹⁸ Nivi na ku'a'an yichi noɔ ndi'i xa'a na, nayó'o xáni sivi na ndi tɔ'on sána kúu tɔ'on ña ndátɔ'on xa'a Jesucristo ndi nixi'i ra nda'a tón cruz xa'a kuachi ndi'i nivi. Ta mii yó, na kúu nivi na sákaku Ndios ña ɔn ndi'i xa'a yó, ndixa kúnda'ini yó ndi tɔ'on yó'o ña ká'an xa'a Jesucristo, kómí ña ndee Ndios. ¹⁹ Nayó'o yóo yu'ú ña xí'in tɔ'on Ndios ña nita na xina'a noɔ káchí Ndios saá:

Kivi ña vaxi, saná'a i ndi ɔn vása ndaya'vi ña kúu ñandíchi sivi nivi ñoyivi.

Ta chika'ju nino i ña xini tóni nivi na kúu na káchí ndi ndíchi ní sivi mii na, saá káchí Ndios xina'a.

²⁰ Saá kúnda'ini yó ndi ñandíchi nivi ñoyivi ɔn sivi ñii kúu ña xí'in ñandíchi ndino'o Ndios. Ta saá, ¿míkía yóo nivi na ndíchi ní ñoyivi yó'o?, ta, ¿míkía yóo nivi na ti'va ní saná'a?, ta, ¿míkía yóo nivi na ndíchi ní ká'an tɔ'on livi ña sanoo na ini inka nivi? Saá chi Ndios káchí ra ndi ñandíchi ñoyivi yó'o kúu ñakí'vi kuiti noɔ ra. ²¹ Chi Ndios, ta kúu ta ta ndíchi ndino'o, chindú'u ra ndi nivi na ndikɔn yichi ñoyivi yó'o ɔn kúchiño koni va'a na ra xí'in ñandíchi mii na. Ta saá xa'a ñava'a ní ini Ndios, kúsi ini ra xini ñó'ó ra tɔ'on ra ña ká'an ndoso ndi noɔ nivi, xa'a ña sakaku ra nivi na chika'ju so'o tɔ'on yó'o ta kándixa na Jesucristo. Saá ké'é Ndios, vará ku'a'a ní nivi xáni sivi na ndi tɔ'on kí'vi kúu tɔ'on yó'o xa'a Jesucristo.

²² Ta najudío, tá ɔn koɔ seña ná'no ña naka'nda ini na koto na, ta ɔn xjin na kandixa na tɔ'on ña ndátɔ'on ndi. Ta nagriego, tá ɔn koni so'o na tɔ'on ña xáni sivi na kúu tɔ'on ndíchi ní, ta ɔn xjin na kandixa na tɔ'on ña ndátɔ'on ndi. ²³ Ta mii ndi, ká'an ndoso ndi noɔ nivi ndi Jesucristo nixi'i ra nda'a tón cruz xa'a kuachi na. Ta tɔ'on ndátɔ'on ndi yó'o xa'a Jesucristo, ndatán yóo yuu noɔ káchí'i xa'a najudío, saá yóo ña. Ta nivi nagriego xáni sivi na ndi tɔ'on ká'an ndi yó'o xa'a Jesucristo kúu tɔ'on kí'vi. ²⁴ Ta saá ni, ndi'i nivi na kúu na nakaxin Ndios kundikɔn na ra, án nivi najudío kúu, án nivi na ɔn sivi najudío kúu, ndi'i nayó'o kúnda'ini

* 1:12 Tɔ'on “Cristo” kóni kachi ña: Ta ta ti'vi Ndios ña sakaku ra nivi.

na ndí Jesucristo kúu ra ndeę Ndios, ta kúu ra ñandíchí ndino'o Ndios. ²⁵ Saá chí ña xáni sijnj nivi xa'a, káchí na kúu ñakí'ví ní ké'é Ndios, mji ñayó'o kúu ña ndíchí ní ka nqo ñandíchí nivi. Ta ña xáni sijnj nivi xa'a, káchí na kúu ña sáná'a ndí Ndios kúu ta ta vitá ní, mji ñavitá ní yó'o kúu ña ndeé ní ka nqo ndeę ndi'i nivi.

²⁶ Ndó'ó nañani yó xí'in náki'va yó, va'a naká'an ndó ndasaá nixiyo ndó kivi nakana Ndios ndó'ó ña kundikqon ndó yichj Jesucristo, chi lo'o ní ndó'ó xikuu nivi na kánóo to'on xa'a ndí xikuu ndó nivi na ndíchí sijnj. Ta lo'o ní ndó'ó xikuu nivi na xikomí ndeę ña xixa'nda chiño ndó nqo kua'a ní inka nivi, ta lo'o ní ndó'ó xikuu nave'e nivi nakuíká ní. ²⁷ Ta Ndios naqaxin ra ndó'ó ta naqaxin ra ndi'j, vará nivi ñoyívi yó'o xáni sijnj na ndí kúu yó nivi na kí'ví sijnj kuiti. Ta Ndios ke'é ra saá xí'in yó xa'a ña sakuka'an ra nqo nivi na kúu na kómí ñandíchí ñoyívi yó'o. Ta Ndios naqaxin ra mji yó, vará nivi ñoyívi yó'o xáni sijnj na ndí kúu yó nivi na qn koó ndeę kómí ka'nda chiño. Ta Ndios ke'é ra saá xa'a ña sakuka'an ra nqo nivi na kómí ní ndeę ta xá'nda chiño na ñoyívi yó'o. ²⁸ Ta Ndios naqaxin ra mji yó, na ká'an nivi xa'a ndí kúu yó nivi ninqo ní, na nda lo'o qn vása ndáya'ví. Ndios ke'é ra saá xa'a ña chikaq ninqo ra nivi na ká'an xa'a mji, ndí kúu na nivi ná'no ní na ndáya'ví ní ñoyívi yó'o. Saá chí ña ndáya'ví ní nqo nivi ñoyívi yó'o, qn sivi ña ndáya'ví ní nqo Ndios kúu ña. ²⁹ Ñakán kíq qn koó nda ñii nivi na kúchiño kasa ká'no xí'in mji nqo Ndios. ³⁰ Mji Ndios ke'é ra ñii ndu ndó xí'in Jesucristo ta táku ndó ini ra. Ta xa'a ñayó'o, Jesucristo kúu nqo káku ñandíchí mji yó. Ta xa'a ña kisa ndivi Jesucristo, Ndios sanduu ra yó nivi na ndii nqo ra. Ta xa'a ña kándixa yó ra kúu yó nivi nayi, na kisa chiño nqo Ndios. Ta xa'a ña nixi'j Jesucristo, Ndios saqaku ra mji yó nqo ña ndi'i xa'a yó. ³¹ To'on yó'o ñii yóo yu'u ña xí'in to'on Ndios ña nítaa na xina'á, ña káchí saá: "Qn va'a kasa ká'no nivi xí'in mji na. Ta va'a kasa ká'no nivi Ndios xa'a ñava'a ké'é ra xí'in na", saá káchí to'on Ndios ña nítaa na xina'á.

2

TaPablo ká'an ndoso ra xa'a ña nixi'j Jesucristo nda'a tón cruz

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, kivi nqo nixaaj nqo ndó xa'a ña ká'an ndoso j to'on Ndios nqo ndó, ta qn vása ní-ka'an j to'on ña yo'vi ní kundaq ini ndó, ni qn vása ní-ka'an j to'on ña kómí ñandíchí sijnj nivi ñoyívi. ² Chi kivi nixiyo j xí'in ndó, ta chikaq ini ndí ñii laá kuu ña kani sijnj xa'a ta ka'an ndoso j nqo ndó, ta ñii laá ñayó'o kúu Jesucristo, ta ta nixi'j nda'a tón cruz. ³ Ta kivi nixaaj nqo nakutá'an ndó ta xini so'o ndó to'on ña nika'an ndoso j nqo ndó, ta ndatán yóo ñii ta ta qn vása kómí ndeę, saá nixiyo j, taqda nıkisin níj xí'in ña nyi'vi ini j. ⁴ Ta qn vása ní-chikaaj ndeę ña sanoo j ini ndó xí'in to'on ña kómí ñandíchí sijnj nivi kuiti. Saá chí kivi nika'an ndoso j to'on Ndios nqo ndó, ta saná'a j ndó'ó xí'in ndeę Nima Ndios, ta xí'in ñayó'o kundaq ini ndó ndí to'on ña nika'an j xí'in ndó kúu ñandaq. ⁵ Ta xa'a ñayó'o, ndó'ó kundaq ini ndó ndí ndeę Ndios kúu ña taxí ña kándixa ndó Jesucristo, ta qn sivi xa'a to'on ndíchí sijnj nivi kúu ña kándixa ndó ra.

Nima Ndios sánativi ña ña chitóni Ndios kasa ndivi ra xa'a nivi

⁶ Ta saá ni, ká'án ndi tɔ'on ndíchí xí'in n̄ivi na xa n̄itondaa x̄a'no yichí Jesucristo. Ta tɔ'on ndíchí ña ká'án ndi xí'in nayó'o ɔn s̄iví tɔ'on ndíchí n̄ivi na ndíkɔn yichí ñoyívi yó'o kúu ña, ni ɔn s̄iví tɔ'on ndíchí n̄ivi nachíño na xá'nda chiño n̄oɔ n̄ivi ñoyívi yó'o kúu ña. Chi ñii k̄iví, ndi'í x̄a'á ndee n̄ivi yó'o. ⁷ Ta m̄ji ndi, ká'án ndi x̄a'á ñava'a ch̄itóni Ndios, ña kúu ña k̄aku n̄oɔ ñandíchí m̄ji ra k̄iví tá ɔn t̄á'án k̄a kasa va'a ra ñoyívi, ta x̄ikuu ñayó'o ña n̄ix̄iyo se'é n̄oɔ n̄ivi kuá'á ní kujiya. Ta Ndios ch̄itóni ra ñayó'o saá x̄a'á ña kutaku yó xí'in ra n̄oɔ yóo ndi'í ñalivi ná'no ña yé'e. ⁸ Ta nd̄a ñii n̄ivi na kúu nachíño na xá'nda chiño n̄oɔ n̄ivi ñoyívi yó'o, ɔn vása ní-kundaa ini na yu kúu ña ch̄itóni Ndios. Saá chi tá ní kundaa ini na ñava'a ch̄itóni Ndios, níkúu, ta saá ɔn vása ní-katakaa ndaa na T̄aa t̄aKá'no n̄oɔ yó nda'á tón cruz, níkúu. Ta T̄aa t̄aKá'no n̄oɔ yó yó'o kúu Jesucristo, t̄aa t̄a kómí ndi'í ndee va'a ña ná'no. ⁹ Ta tɔ'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á ñii yóo yu'ú ña xí'in ñayó'o, chi káchí ña saá:

Ndios kasa ndivi ra ñava'a ná'no x̄a'á n̄ivi na kí'vi ini x̄ini ña'á. Ta nd̄a ñii n̄ivi ɔn t̄á'án koto na ñava'a yó'o xí'in nduch̄u n̄oɔ na, ta nd̄a ñii n̄ivi ɔn t̄á'án konj s̄o'o na x̄a'á ndi'í ñava'a yó'o.

Ta nd̄a ñii n̄ivi ɔn t̄á'án kanj s̄inj na x̄a'á ñava'a ná'no yó'o, saá káchí tɔ'on Ndios. ¹⁰ Ta Ndios, xí'in Ním̄a ra s̄an̄at̄ivi ra ñava'a ná'no yó'o n̄oɔ m̄ji yó. Saá chi Ním̄a Ndios ndixa x̄inj va'a ña ndi'í ña ñó'o ini Ndios, t̄and̄a ña ñó'o se'é ní k̄a, Ním̄a Ndios x̄inj va'a ña ndi'í ñayó'o.

¹¹ Nd̄a ñii n̄ivi ɔn vása kúchiño konj na ña x̄ani s̄inj ink̄a n̄ivi. Ndasaa kuiti ním̄a m̄ji n̄ivi kúu ña x̄inj yu kúu ña x̄ani s̄inj na. Ta saá ɔn koɔ nd̄a ñii n̄ivi kúchiño konj na ña x̄ani s̄inj Ndios, chi ndasaá kuiti Ním̄a Ndios x̄inj ña yu kúu ña x̄ani s̄inj Ndios. ¹² Ta vitin m̄ji yó kúu n̄ivi na xa ñaki'in Ním̄a Ndios, ta Ním̄a Ndios yó'o ɔn s̄iví ním̄a ña xá'nda chiño n̄oɔ yichí ñoyívi yó'o kúu ña. Ta x̄a'á ña táku Ním̄a Ndios ini yó, kúchiño yó kundaa ini yó ñava'a ña xa san̄í'í Ndios m̄ji yó. ¹³ K̄iví ndát̄o'on ndi xí'in n̄ivi x̄a'á ñava'a yó'o, ta ká'án ndi tɔ'on ña káku n̄oɔ Ním̄a Ndios, ta ɔn s̄iví kuiti tɔ'on ndíchí ña káku s̄inj n̄ivi kúu ña ká'án ndi. Ta saá xí'in tɔ'on ña káku n̄oɔ Ním̄a Ndios ká'án ndi nándaxin ndi n̄oɔ n̄ivi ñandaa x̄a'á yichí Ndios.

¹⁴ N̄ivi na ɔn vása táku Ním̄a Ndios ini, nayó'o ɔn x̄in na kandixa na tɔ'on ña káku n̄oɔ Ním̄a Ndios, chi x̄ani s̄inj na ndi ndasaá kuiti tɔ'on kí'vi kúu ña. ɔn vása kúchiño na kundaa ini na tɔ'on ndaa x̄a'á yichí Ndios, chi ndasaá kuiti n̄ivi na táku Ním̄a Ndios ini, nayó'o kúu na kúchiño kundaa ini tɔ'on Ndios. ¹⁵ Ta m̄ji yó n̄ivi na táku Ním̄a Ndios ini, va'a kúchiño yó kundaa ini yó yu kúu ñava'a ñandaa. Ta n̄ivi na ɔn vása táku Ním̄a Ndios ini, nayó'o ɔn vása kúchiño na kundaa ini na x̄a'á m̄ji yó, ta ɔn vása kúchiño na kasa nani na xí'in ñandaa x̄a'á chiño ké'é m̄ji yó, n̄ivi na táku Ním̄a Ndios ini. ¹⁶ Saá chi tɔ'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á káchí ña saá: "ɔn koɔ nd̄a ñii n̄ivi na kúchiño kundaa ini ña x̄ani s̄inj Ndios. Ni ɔn koɔ nd̄a ñii n̄ivi na ndíchí s̄inj kúchiño na saná'a na Ndios", saá káchí tɔ'on Ndios. Ta m̄ji yó, x̄a'á ña táku Ním̄a Ndios ini yó, kúu yó n̄ivi na x̄ani s̄inj ndat̄án x̄ani s̄inj Jesucristo.

3

Tɔ'on yó'o ká'án ña ndí t̄aPablo xí'in t̄aApolos kúu nat̄a na kisa ndivi chiño ña s̄akuiso chiño Ndios na

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, n̄ivi na kándixa Jesucristo, k̄iví tá n̄ix̄iyo j xí'in ndó, ɔn vása ní-kúchiño ndat̄o'on j xí'in ndó ndat̄án ndát̄o'on j xí'in

n̄ivi na xa va'a xa'no yich̄i Jesucristo. Ta nd̄a v̄ika, x̄inj̄i ñó'ó j̄i ña nd̄at̄o'on j̄i x̄i'in ndó nd̄atán nd̄at̄o'on j̄i x̄i'in n̄ivi na nd̄ik̄on ka yich̄i n̄o ña on va'a xá'nda chiño n̄o na. Saá chi ndó'ó, nd̄atán yóo naválí na on ta'an kund̄aa ini ndasaá kund̄ik̄on na yich̄i Jesucristo, saá yóo ndó. ² Ta xa'a ñayó'o, x̄inj̄i ñó'ó ke'é j̄i x̄i'in ndó nd̄atán ke'é ñii ña'a ña kúu si'í x̄i'in sa'ya ña pá'a lo'o. Chi ñaña'a yó'o x̄inj̄i ñó'ó taxi ña chichín sa'ya ña, ta táxi ña ñavitá kuxu sa'ya ña, chi on ta'an kuchiño pá'a sa'ya ña kuxu ña ña x̄ixi n̄ivi ná'no. Ta nd̄atán yóo ñapá'a lo'o yó'o saá yóo ndó'ó, chi nd̄a vitin on ta'an kua'no ndó yich̄i Jesucristo. ³ Saá chi nd̄a vitin ke'é ndó nd̄atán ke'é n̄ivi na nd̄ik̄on yich̄i n̄o xá'nda chiño ña on va'a. Ta saá kuñj̄i ini ndó x̄ini tá'an ndó, ta náa ndó x̄i'in tá'an ndó, ta on x̄inj̄i ndó va'a kutak̄u ndó x̄i'in tá'an ndó. Ta x̄i'in ña ke'é ndó saá, ke'é ndó nd̄atán ke'é n̄ivi na nd̄ik̄on yich̄i on va'a ñoyívi, ta on vása táku ndó nd̄atán táku n̄ivi na táku Ním̄a Ndios ini. ⁴ K̄ivj̄i sava ndó'ó ká'an ndó, káchí ndó saá: "Nd̄i'j̄i nd̄ik̄on nd̄i taPablo", ta ink̄a sava ndó'ó ká'an ndó, káchí ndó saá: "Nd̄i'j̄i nd̄ik̄on nd̄i taApolos", ta t̄o'on ká'an ndó yó'o, yóo ña ñii k̄i'va nd̄atán yóo t̄o'on kuáchí ña ká'an n̄ivi na on vása táku Ním̄a Ndios ini.

⁵ Vivíi kani s̄inj̄i ndó, ¿yu kúu ȳi'j̄i, taPablo? Ta vivíi kani s̄inj̄i ndó, ¿yu kúu taApolos? Chi taApolos x̄i'in ȳi'j̄i, ndasaá kuiti nataa na kisa chiño n̄o Ndios kúu nd̄i. Ta Ndios taxi ra ndee nda'a ov̄j̄i nd̄i saá xa'a ña ch̄indee nd̄i ndó'ó ña k̄andixa ndó Jesucristo. Ta ñii ñii nd̄i kisa ndivi nd̄i chiño nd̄atán yóo ña s̄akuiso chiño Ndios nd̄i'j̄i. ⁶ Ta ȳi'j̄i, nd̄atán yóo ta'a ta ch̄i'i nd̄ik̄in ta'a n̄o ño'ó, saá ke'é j̄i x̄i'in ndó, chi kúu j̄i ta'a ta si'na nd̄at̄o'on t̄o'on va'a xa'a Jesucristo x̄i'in ndó. Ta taApolos, nd̄atán yóo ta'a ta x̄ikos̄o ña xa ch̄i'i'j̄i, saá ke'é ra x̄i'in ndó, chi kúu ra ta'a ta va'a saná'a ndó'ó xa'a yich̄i Jesucristo. Ta ñii laá Ndios kúu ta'a ta táxi ña kua'no ñat̄at̄a ch̄i'i n̄ivi n̄o ño'ó. ⁷ Ta xa'a ñayó'o, on vása nd̄aya'ví yu kúu ta'a ta ch̄i'i ñat̄at̄a, ta ni on vása nd̄aya'ví yu kúu ta'a ta kóso ñayó'o. Saá chi ta'a ta nd̄ixa nd̄aya'ví ní ka kúu ta'a ta táxi kua'no ña ch̄i'i n̄ivi. Ta saá ñii laá Ndios kúu ta'a ta nd̄ixa nd̄aya'ví, chi m̄ji Ndios kúu ra ta'a ta s̄akua'no n̄ivi yich̄i Jesucristo. ⁸ Ta ta'a ta ch̄i'i x̄i'in ta'a ta kóso, ñii káchí nd̄aya'ví ov̄j̄i ta'a yó'o. Ta ñii ñii tayó'o naki'in ra ya'vi ra nd̄atán yóo chiño ña k̄isa chiño ra. ⁹ Ta taApolos x̄i'in ȳi'j̄i kúu nd̄i nataa na kisa chiño n̄o Ndios. Ta ndó'ó, nd̄atán yóo ño'ó Ndios ña xa ch̄i'i nd̄i n̄o, saá yóo ndó.

Ta saá tuku ndó'ó, nd̄atán yóo ve'e Ndios, saá yóo ndó. ¹⁰ Ta xa'a ñava'a ini Ndios, taxi ra ndee ra nda'a j̄i ña kúu j̄i nd̄atán yóo ta'a ta ti'va kasa va'a ve'e yó'o. Ta saá va'a xa ta'an j̄i yu ña k̄ukútu xa'a ve'e ra. Ta saá nd̄ik̄on ink̄a nataa ch̄iso ka na yu s̄at̄a nam̄a xa'a ve'e yó'o ña sakua'no na ve'e. Ta ñii ñii n̄ivi na kisa chiño xa'a ña kua'a ve'e Ndios yó'o x̄inj̄i ñó'ó vivíi koto na ndasaá kisa chiño na xa'a ña vivíi kua'a ve'e ra. ¹¹ Ta x̄inj̄i ñó'ó kund̄aa ini yó ndí nd̄a ñii n̄ivi on kuchiño na nasama na xa'a ve'e Ndios ña xa nákaa kútu va'a, chi nd̄atán yóo xa'a ve'e Ndios saá yóo Jesucristo. ¹² Ta n̄o yu xa'a ve'e Ndios ña xa nákaa, ñii ñii n̄ivi na nd̄ik̄on kisa va'a ve'e yó'o x̄inj̄i ñó'ó vivíi nak̄axin na yukú ña konj̄i ñó'ó na ña kasa va'a na ve'e yó'o: án ka'a oro, án ka'a plata, án yu livi ña yá'ví ní, án yit̄on, án yita ȳich̄i, án tón toyod̄i kuu ña konj̄i ñó'ó na ña sax̄in̄o na ve'e yó'o. ¹³ Saá ch̄i, tá k̄ixa'a k̄ivj̄i sond̄i'í ñoyívi, ta x̄i'in ño'ó ña x̄ixi, Ndios koto ndoso ra chiño ñii ñii n̄ivi na k̄isa va'a ve'e ra, ta saá nat̄ivi káxin̄o ndasaá yóo chiño ña k̄isa ndivi na, án ñava'a kúu ña, án ña on va'a kúu ña. ¹⁴ Ta n̄ivi na k̄isa va'a ve'e ña kúu ña kund̄ee n̄o ño'ó x̄ixi ta on ndi'i xa'a ña, ta n̄ivi

yó'o naki'in na ñava'a taxi Ndios nda'a na. ¹⁵ Ta ñivi na kisa va'a ve'e ña kúu ña on kundeé, ta ndi'i xa'a ña ñoq ño'q xixi, ta ñivi yó'o, vará ndi'i xa'a chiño ña kisa ndivi na, ta ndá mji na kuiti kuu na kaqu, vará ndá salo'o ní kuiti tá kōkō na, níkuu.

¹⁶ ¿An on vása kúndaq ini ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, ndí ndatán yóo ve'e Ndios saá yóo ndó?, chi Níma Ndios yóo ña táku ña ini ndó'ó. ¹⁷ Ta saá táná koo ñivi na sandi'i xa'a ve'e Ndios, ta Ndios sandi'i ra xa'a ñivi na ke'é saá. Chi ve'e Ndios kúu ñayij, ta mji ve'e Ndios yó'o kúu ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo.

¹⁸ On sandá'ví xí'in mji ndó, ta nda víka, va'a ndukú ndó ñandíchi ndino'o Ndios. Tá yóo sava ndó'ó na xáni sijn ndí nandíchi ní kúu ndó, chi kómí ndó ku'a'a ní ñandíchi ñoyívi yó'o, ta xínj ñó'ó kasa ñino xí'in mji ndó ña tōnda ndó kúndaq ini ndó ndí kúmanj ñoq ndó ñandíchi ndino'o Ndios. Tá ke'é ndó saá, ta Ndios taxi ra ñandíchi ndino'o ra nda'a ndó. ¹⁹ Chi ñandíchi ñivi ñoyívi yó'o kúu ñakí'ví, saá xáni sijn Ndios xa'a ña. Ta to'on Ndios ña ñitaa na xina'á káchí ña saá: “Ndios konj ñó'ó ra ñandíchi ñivi ñoyívi yó'o, xa'a ña sakoyo ra na ñoq ñandíchi mji na”, saá káchí to'on Ndios. ²⁰ Saá tuku inka xiiña ñoq to'on Ndios ña ñitaa na xina'á káchí ña saá: “Ndios xínj ra ña xáni sijn ñivi na ndíchi ñoyívi yó'o, ta xínj ra ndí ña on vása ndáya'vi kúu ña”, káchí to'on Ndios. ²¹ Ñakán kíq on vá'a kasa ká'no ñivi xí'in mji na xa'a ña xáni sijn na ndí taa tã ndiso xí'in na kúu tã ndíchi kã ñoq inka ñivi. Saá chi ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, ñii káchí xí'in ra xa kómí ndó ndi'i saá ñoq ñava'a Ndios. ²² Ta xa'a ña ñii yóo ndó xí'in Jesucristo, ñii káchí xí'in ra kómí ndó ndi'i ña yóo ñoyívi. Ta saá yij tãPablo, ta ñani yó tãApolos, ta ñani yó tãPedro, xa yóo ndj nda'a ndó. Ta saá tuku ñoyívi yó'o, ta ña táku ndó, ta ña kivi ndó, ta kivi vitin, ta kivi ña va'xi, ndi'i ñayó'o xa yóo ña nda'a ndó. ²³ Ta ndó'ó, yóo ndó nda'a Jesucristo, ta Jesucristo yóo ra nda'a Ndios.

4

To'on yó'o ká'an ndí naapóstol kúu ñivi na kisa chiño ñoq Jesucristo

¹ Ta saá kivi tá xáni sijn ndó xa'a yij ta xa'a tãApolos, ta xínj ñó'ó kani sijn ndó ndí ndasaá kuiti kúu ndj nataa na kisa chiño ñoq Jesucristo, ta kúu ndj nataa na ndiso chiño xí'in ña nándaxin ndj ñoq ñivi ña ñixjyo se'é, ña kúu ña chitōnj Ndios ndasaá sakaku ra ñivi ñoq ña on vá'a. ² Ta kúndaq ini yó ndí ñii ñii ñivi na ndiso chiño xí'in ña sakuiso chiño Ndios na, xínj ñó'ó kuu na ñivi nandaq na ndixa viví kisa ndivi chiño ña ñatãxi Ndios nda'a na. ³ Ta saá yij, nda lo'o on vása ndi'i ini j an ndó'ó an inka ñivi kasa nani ndó xa'a chiño kisa ndivi j. Ta ni yij, on vása kasa nani xí'in mji j xa'a chiño ña kisa ndivi j. ⁴ Ta xáni sijn j ndí xa va'a kisa ndivi j chiño ña sakuiso chiño Jesucristo yij, ta vitin on vása yóo xa'a ña sandi'i ini j. Ta saá ni, on vása kúndaq ini j an ndixa on koq nda ñii kuachi ndiso j ñoq Ndios, chi ñii laq Ndios kúu taa tã kómí ndayí kasa nani ra xa'a j xí'in ñandaq. ⁵ Ta saá ndó'ó, tá on tã'an kixaq kivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta on vá'a kasa nani ndó xa'a chiño ña ke'é nda ñii ñivi. Saá chi kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, sanatjvi ra ndi'i ña ñixjyo se'é, ta sanatjvi ra ndi'i ña ñó'o se'é níma ñivi, ta sanatjvi ra ndi'i ña xáni sijn na. Ta saá Ndios kasa ká'no ra ñii ñii ñivi ndatán yóo chiño va'a kisa ndivi na.

⁶ Nañani yó xí'in náki'və yó, t'ə'on yó'o kúu ña ndətə'on j xí'in ndó xə'a təApolos ta xə'a yí'j, chi kóni j ña sakuá'á ndó ndasaá táku ndj. Ta saá kundəə ini ndó yu kúu ña kóni kachí t'ə'on ndíchí ña káchí saá: "Qn chinóo yó nqə t'ə'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á", káchí ña. Ta saá ndə ñii ndó'ó qn kuñə'a ní ini ndó xí'in ña kani s̄inj ndó ndí ñii təə təə ndíso chiño xí'in ndó kúu təə ndəyə'ví kə nqə inkə təə təə ndíso chiño xí'in ndó. ⁷ ¿Ndəchun xáni s̄inj ndó xə'a m̄ji ndó ndí kúu ndó n̄vi na və'a kúndəə ini yu kúu n̄vi na ndəyə'ví kə nqə inkə n̄vi? ¿Án ndə yóo ñii ñavə'a kómí ndó tá qn s̄iví Ndios kúu təə təə n̄taxi ña ndə'a ndó? Ndə lo'o, qn vása saá. Chi ndi'i ña kómí ndó kúu ña s̄aní'i Ndios ndó'ó. Ta saá, ¿ndəchun kúñə'a ní ini ndó ndətán kúñə'a ini n̄vi na xáni s̄inj ndí xə'a chiño ña k̄isa ndivi m̄ji na kúu ña n̄ki'in na ñavə'a kómí na?

⁸ Chi ndó'ó xáni s̄inj ndó ndí xa kómí ndó ndi'i ña kúsij ini ndó xíni ndó, ta xáni s̄inj ndó ndí nakuí'á ní kúu ndó chi kómí ndó ndi'i ndeə və'a ña s̄aní'i Ndios ndə'a ndó. Ta xáni s̄inj ndó ndí xa nduú ndó ndətán yóo narey na xá'nda chiño, ta qn vása x̄inj ñó'ó kə ña chindeé ndj ndó'ó, xáni s̄inj ndó. Ta saá ni, tá ndixa kuu ndó narey, ta ñavə'a ní ví kuu ñayó'o nqə ndj. Chi saá ñii káchí m̄ji ndj ka'nda chiño ndj xí'in ndó vitin, níkúu. ⁹ Ta xáni s̄inj j ndí Ndios təxi ra ndí m̄ji ndj naapóstol kúu ndj n̄vi na n̄nqə ní kə nqə ndi'i n̄vi. Saá chi ndətán yóo n̄vi na ndəñó'ó nqə na káni tá'an xí'in na, ta x̄inj ñó'ó kivi na, saá yóo ndj. Ta kuə'a ní n̄vi ta kuə'a ní naángel, xito na ña xó'vj ndj saá. ¹⁰ Ta xə'a ña ndino'o ini ndj kisa chiño ndj nqə Jesucristo, n̄vi na ndíkəon yichj ñoyívi xáni s̄inj na ndí n̄vi na kí'ví s̄inj kúu ndj. Ta ndó'ó, vará Jesucristo kúu təə təə təxi kuə'a ndeə və'a ndə'a ndó, ta xáni s̄inj ndó ndí m̄ji ndó kúu ndó n̄vi na ndíchí ní s̄inj, n̄vi na x̄inj və'a ní. Ta xáni s̄inj ndó ndí m̄ji ndó kúu n̄vi na ná'no ní ndeə kómí, vará m̄ji ndj kúu n̄vi na lo'o ní ndeə kómí. Ta vará kuə'a ní n̄vi kisa t'ə'ó na ndó'ó, ta n̄vi yó'o xáa noo na xíni na ndi'j. ¹¹ Ta m̄ji ndj, ndə vitin xí'j ní ndj s̄okə, yichj ní ndj takuí, ta kúmanj ní tikətə kundixin ndj. Ta kuə'a ní yichj n̄vi sáxo'vj ní na ndi'j ndə káni na ndi'j, ta ni qn koə ve'e ndj nqə kutakú ndj. ¹² Ta saá ni, ndeé ní xí'in ndə'a ndj kisa chiño ndj, təndə kúnaə ní ndj nqə chiño yó'o. Ta tá yóo n̄vi na sáta'vi chí'ña ndi'j, ta ndákuijn ndj ká'an ndj xí'in nayó'o, káchí ndj saá: "Ná ke'é Ndios ñavə'a xí'in ndó." Ta tá sáxo'vj ní n̄vi m̄ji ndj xə'a ña ndíkəon ndj Jesucristo, ta xí'in ña ká'no ini ndj kúndeé ndj xí'in ndi'i ña qn və'a yó'o. ¹³ Tá ká'an n̄vi t'ə'on qn və'a xə'a ndj, ta m̄ji ndj, xí'in t'ə'on t'ə'ó ká'an ndj xí'in nayó'o. Ta saá ni, ndətán ké'é n̄vi xí'in m̄ji'í ña ndə lo'o qn vása ndəyə'ví, saá ké'é n̄vi ñoyívi xí'in ndj ndə kivi vitin.

¹⁴ Qn s̄iví xə'a ña sakuka'an j nqə ndó kúu ña n̄taa j t'ə'on yó'o. Ta ndətán ndətə'on ñii təə xí'in s̄ə'ya ra na kí'ví ní ini ra xíni ra, saá ndətə'on j xí'in ndó vitin. ¹⁵ Saá chi yí'j, yóo j ndətán yóo yivá ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo, chi x̄ikuu j tənoə n̄ka'an ndoso t'ə'on ñavə'a xə'a Jesucristo xí'in ndó. Ta vará ndə ná koo uxu m̄l n̄vi na və'a sáná'a ndó'ó t'ə'on xə'a yichj Jesucristo, ta ndixa ñii laə yí'j yóo j ndətán yóo yivá ndó. ¹⁶ Ta xə'a ñayó'o, xáku ndə'ví j nqə ndó ndí ná kutakú ndó ndətán táku j yichj Jesucristo.

¹⁷ Ta xə'a ña chindeé ra ndó'ó ña ke'é ndó saá, xa t̄i'ví j ñani yó təTimoteo xə'a ra nqə ndó. Ta ndətán yóo s̄ə'ya j tə kí'ví ini j xíni j, saá yóo təTimoteo yó'o. Ta kúu ra təə təə ndə lo'o qn vása sándakoo viví ndíkəon yichj Jesucristo ñii káchí xí'in yí'j. Ta təTimoteo yó'o ndətə'on ra xí'in ndó ña sanaká'an ra ndó'ó ndasaá ndíkəon j yichj Jesucristo, ta saná'a ra ndó'ó m̄ji

to'on ña sáná'a j ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo, na nákutá'an ñii ñii ñoo. ¹⁸ Ta sava ndó'ó xa kúñá'a ní ini ndó, chi xáni s̄ni ndó ndí ndasaá m̄i ndó xa k̄xá'á ndó xá'nda chiño ndó, ta ndá ñii k̄vi on xaá k̄a j koto j ndó'ó, saá xáni s̄ni ndó. ¹⁹ Ta saá ni, tá kóni Ndios, ta yachi ní xaá j koto j ndó'ó. Tá k̄vi xaá j n̄o ndó, ta va'a saá koto j yu kúu sava ndó'ó na kúu na kúñá'a ní ini. Ta k̄vi saá kundaa ini j án ndixa n̄vi yó'o kómí na ndee Ndios, án ndasaá kuiti ká'an na to'on v̄chí ña káku s̄ni m̄i na. ²⁰ Chi ña táku n̄vi xí'in ndee Ndios, ñayó'o kúu ña kisa ndaa ndí ndíkõn na yich̄i n̄o xá'nda chiño Ndios. Ta tá ndasaá kuiti ká'an na to'on livi, ta ñayó'o on vása kisa ndaa ña án ndixa kúu na n̄vi na ndíkõn yich̄i n̄o xá'nda chiño Ndios. ²¹ Ta vitin, ¿yukia kóni ndó ke'é j xí'in ndó? ¿Án xaá j n̄o ndó xa'a ña saxo'v̄ j ndó'ó? ¿Án xaá j n̄o ndó xí'in ña kí'vi ini j xini j ndó'ó, ta xí'in ña ká'no ini j?

5

Ta Pablo ká'an ra xa'a ña kini ní ké'é ñii taq ta kándixa Jesucristo

¹ Ndi'i n̄vi xa xini na xa'a ña kini ní ké'é ñii taq ta nákutá'an xí'in ndó'ó na kándixa Jesucristo. Ña kini ké'é ra yó'o kúu ña yóo ra kí'vi ra xí'in ñási'í yivá ra. Ña on vá'a ká'no ní kúu ñayó'o, tãnda n̄vi na on vása kisa to'ó Ndios on vása ké'é na saá. ² Ta vará xini ndó yóo ñii ña on vá'a yó'o, ¿ndachun ndó'ó kúu ndó n̄vi na kúñá'a ini? Ta, ¿ndachun on vása kúchuchú ini ndó xini ndó ña on vá'a ké'é taq yó'o? ¿Ndachun on vása tava ndó ra ko'on ra ke'e ña on kutá'an k̄a ra xí'in ndó? ³ Vará on ko'ó yí' j yóo j xí'in ndó vitin, ta saá ni, ñó'o ní ini j xa'a ndó ndi'i saá k̄vi. Ta saá ndatán taq ta yóo xí'in ndó, saá yóo j, ta xa kisa nani j xa'a kuachi ña n̄k̄i'vi tayó'o. ⁴ Ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo, k̄vi nákutá'an ndó xí'in ndayí k̄vi Jesucristo, ta yí' j ndatán yóo taq ta ñíndichi xí'in ndó saá yóo j, chí yóo nima j xí'in ndó. Ta ndee Jesucristo yóo ña xí'in ndó n̄o nákutá'an ndó. ⁵ Ta k̄vi nákutá'an ndi'i ndó saá ña kasa nani ndó xa'a taq ta n̄k̄i'vi kuachi ká'no yó'o, ta xini ñó'ó taxi ndó ra nda'a nima ndiva'a ká'no Satanás xa'a ña saxo'v̄ ña'a ra. Ta saá vará xo'v̄ yikí ko'nu ra, ta nima ra kaaku ña k̄vi Jesucristo ndikó ra ñoyivi yó'o.

⁶ Ta vitin on ko'ó xa'a ña kúu ndó n̄vi na ña'a ní ini. ¿Án on vása kundaa ini ndó xa'a to'on ndichí ña xa xini yó, ña káchí saá?: “Vará lo'o kuiti kúu levadura yiyá, ta kómí ña ndee kasa chiño ña xí'in ñii ko'ndo ká'no yuxan ña sanaño ña'a ña”, saá káchí to'on ña xa xini yó. ⁷ Ta ndatán yóo levadura yiyá ña yatá, saá yóo ña on vá'a ké'é ndó. Ta ndó'ó xini ñó'ó tava ndó ndi'i ña on vá'a yóo xí'in ndó. Ta saá nduu ndó ndatán yóo yuxan xaá ña va'a ní, ña on vása kómí nda lo'o levadura yiyá. Saá chí Jesucristo xa n̄so'ko xí'in m̄i ra ña n̄xi' j ra xa'a kuachi yó. Ta ndatán yóo t̄ndikachi tí só'ko m̄i yó na kúu najudío n̄o vikõ Pascua xa'a ña náká'an yó ndasaá Ndios sakaku ra naxi s̄ikuá yó, saá yóo Jesucristo taq ta n̄so'ko xí'in m̄i xa'a ña sakaku ra ndi'i m̄i yó n̄o ña on vá'a. ⁸ Saá vivii ná sakana yó vikõ Pascua ña náká'an yó xa'a ña n̄xi' j Jesucristo, ta vikõ yó'o ná kuxu yó s̄ta va'a ña on ko'ó levadura yiyá kómí. Chi ñalevadura yiyá ña yatá sáná'a ña xa'a ndi'i n̄o ña on vá'a ña n̄xi'yo ini yó. Ta xini ñó'ó sandakoo yó ndi'i ña on vá'a yó'o, ta saá nduu yó n̄vi na ndaa, na ndino'o ini.

⁹ K̄vi n̄ya'a xa n̄taa j ñii tutu ña t̄vi' j n̄xaá nda'a ndó. Ta n̄o tutu yó'o ndatõ'on j xí'in ndó ndí on vá'a kutá'an ndó xí'in natqa na kí'vi kuachi xí'in

náña'a ná on sivi ná sí'í na kúu, ni on vá'a kutá'an ndó xí'in náña'a ná kí'vi kuachi xí'in nataa na on sivi yi ná kúu. ¹⁰ Ta to'on yó'o ña xa nītaa j nīxaa nda'a ndó, on vása ni-ka'an j xí'in ndó ña kuxiká va'a ndó nqo nivi na on vása kándixa Jesucristo, na kúu nivi na ndikōn yichi ña on vá'a ñoyívi yó'o. Chi kua'a ní nivi yó'o kíka na kí'vi na kuachi xí'in náña'a án xí'in nataa, ta ku'a ní nivi yó'o kútoo ní na nakaya na ví'í ní ñakuiká, ku'a ní nivi yó'o kúu nakuí'ná, ta ku'a ní nivi yó'o kisa to'ó na ñaidolo án ñaimagen, ña kúu ndios vatá. Ta on vása kóni kachí j ndí nda lo'o on kutá'an ndó xí'in nivi on vá'a ñoyívi yó'o. Saá chi xa'a ña on kutá'an ndó xí'in nivi yó'o, koni ñó'ó ña kee ndó ñoyívi yó'o, ní kúu. ¹¹ Ta xí'in tutu ña nītaa j ta t'í'v'í j nīxaa ña nda'a ndó, ndato'on j xí'in ndó ndí on vá'a kutá'an ndó xí'in nivi na káchí xa'a mji, ndí kúu na nivi na ndikōn yichi Jesucristo, ta saá ni, táku na kí'vi na kuachi xí'in náña'a ná on sivi ná sí'í na kúu, án kí'vi na kuachi xí'in nataa na on sivi yi ná kúu. Ta ñii kí'va saá on vá'a kutá'an ndó xí'in nivi na káchí ndí kándixa na Jesucristo, ta kútoo ní na nakaya na ku'a ní ñakuiká, án nivi na kisa to'ó ñaidolo án ñaimagen ña kúu ndios vatá, án nivi na ká'an to'on vatá xa'a inka nivi, án nivi na xí'í ní, án kúu na nivi na kisa ku'ná. Ndó'ó, xini ñó'ó ndó kuxiká ndó nqo nivi na táku ké'é ña on vá'a yó'o, vará káchí na kúu na nivi na kándixa Jesucristo. Ta ni on kuxu ndó xí'in nivi yó'o. ¹² On sivi chiño nqo yi'í kúu ña kasa nani j xa'a kuachi nivi na ndikōn yichi ñoyívi yó'o, tá on ta'an kándixa na Jesucristo. Ta saá ni, ndó'ó na kúu nivi na xa kándixa Jesucristo, chiño nqo ndó kúu ña kasa nani ndó xa'a kuachi nivi na nákutá'an xí'in ndó. ¹³ Mji Ndios kúu ta kasa nani xa'a kuachi nivi na on vása kándixa Jesucristo. Ta ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, chiño nqo ndó'ó kúu ña tava ndó ta ta ké'é ñakini, chi kí'vi ra xí'in ñásí'í yivá ra, ta on taxi ndó ña nakutá'an ka ra xí'in ndó.

6

Nivi na kándixa Jesucristo on vá'a taxi na kuachi xa'a tá'an na nqo nachíño na on vása kándixa Jesucristo

¹ Ta ndó'ó nivi na kándixa Jesucristo, tá yóo ñii ndó'ó kómí ndó ñii kuachi yo'vi xí'in inka tá'an ndó, zan va'a ko'on ndó taxi ndó kuachi yó'o nda'a nachíño na on vása kándixa Jesucristo xa'a ña kasa nani na kuachi ndó? On vá'a saá, chi va'a ka ko'on ndó nqo nivi na kándixa Jesucristo ña kasa nani na xa'a kuachi ndó. ² ¿Án on vása kúndaq ini ndó ndí ñii kivi ña vaxi ndí'i mji yó, nivi na kándixa Jesucristo kasa nani yó xa'a ndí'i nivi ñoyívi yó'o? Ta saá, ¿ndachun xáni sijn ndó ndí on vása kúchiño ndó kasa nani ndó xa'a kuachi válí ña yóo xí'in mji ndó vitin? ³ ¿Án on vása kúndaq ini ndó ndí ñii kivi ña vaxi kasa nani ndó xa'a naángel ñoyívi njno? Tá kasa nani ndó xa'a naángel kivi saá, ta ndixa kúchiño ndó kasa nani ndó xa'a kuachi nivi ñoyívi yó'o. ⁴ Ta saá vitin, ndó'ó nivi na kándixa Jesucristo, tá yóo kuachi xí'in tá'an ndó, ta, ¿ndachun taxi ndó kuachi yó'o nda'a najuez na kúu nivi na on vása kánoo va'a to'on xa'a nqo ndó'ó na kándixa Jesucristo? ⁵ Ká'an j saá xí'in ndó xa'a ña sakuka'an j nqo ndó. ¿Án on ko'ó nda ñii ndó'ó na kándixa Jesucristo, na kómí ñandichí sijn ña taxí Ndios nda'a ndó, ña kúchiño ndó kasa nani ndó xa'a kuachi ña yóo xí'in ndó? ⁶ On vása va'a ké'é ndó, chi sava ndó'ó káni tá'an ndó xí'in

tá'an ndó, ta táxi ndó kuächi xá'a tá'an ndó nqo najuez na kúu n̄vi na ɔn vása kándixa Jesucristo.

7 Ta ña káni tá'an ndó xí'in tá'an ndó, kuächi yó'o sáná'a ña ndí kúu ndó n̄vi na ɔn tǎ'án tɔndɔa kua'no yich̄i Jesucristo. Tá yóo natá'an ndó na ké'é ña ɔn vá'a xí'in ndó, ta ndó'ó vǎ'a ná kundede ini ndó nqo n̄vi na ké'é saá, ta ɔn kɔ'ɔn ndó taxi ndó kuächi xá'a na nqo nachifo ñoyivi yó'o. Tá natá'an ndó sándá'ví na ndó'ó, ta vǎ'a ná kundede ini ndó nqo ñayó'o, ta ɔn kɔ'ɔn ndó taxi ndó kuächi xá'a n̄vi yó'o. 8 Ta ndó'ó ɔn vása ké'é ndó saá. Ta ndǎ víkǎ, m̄ji ndó kúu na ké'é ña ɔn vá'a xí'in natá'an ndó ta sándá'ví ndó na, vará kúu na nañani yó xí'in náki'vǎ yó, na ñii káchí kándixa Jesucristo xí'in ndó.

9 ¿Án ɔn vása kúndaǎ ini ndó ndí Ndios ɔn taxi ra ndí n̄vi na ɔn vá'a k̄'vi na ñoyivi ñino ña ka'nda chiño na xí'in ra? Ta ndǎ lo'o ɔn sandá'ví xí'in m̄ji ndó, chí n̄vi na táku ké'é ña ɔn vá'a, nayó'o ɔn vása k̄'vi na ñoyivi ñino ña ka'nda chiño na xí'in Ndios. N̄vi ɔn vá'a yó'o kúu nataǎ na k̄'vi kuächi xí'in náña'a ná ɔn s̄ví n̄s̄í'í na kúu, ta náña'a ná k̄'vi kuächi xí'in nataǎ na ɔn s̄ví ȳi ná kúu, ta n̄vi na kisa tɔ'ó ñaidolo án ñaimagen, ña kúu ndios vatá, ta nataǎ na k̄'vi kuächi xí'in inkǎ nataǎ, ta náña'a ná k̄'vi kuächi xí'in inkǎ náña'a, 10 ta n̄vi na kisa kuí'ná ña kómí inkǎ n̄vi, ta n̄vi na kútoo ní nakaya kuǎ'a ní ñakuiká, ta n̄vi na xí'í ní, ta n̄vi na ká'an tɔ'on vatá xá'a inkǎ n̄vi, ta n̄vi na sándá'ví inkǎ n̄vi. Ndi'í n̄vi na táku ké'é ña ɔn vá'a yó'o, nayó'o ɔn k̄'vi na ka'nda chiño na xí'in Ndios ñoyivi ñino. 11 Tá'an si'na ña ɔn tǎ'án kándixa ndó Jesucristo, sava ndó'ó x̄ikuu ndó n̄vi x̄itaku ké'é ña ɔn vá'a yó'o. Ta vitin n̄vi na ndii kúu ndó nqo Ndios, chí Jesucristo xa naƙata ra kuächi ndó, ta xí'in ndee Jesucristo Tǎa tǎKá'no nqo yó, ta xí'in ndee Nímǎ Ndios, nd̄u ndó n̄vi na ndii, ta vǎ'a nákutá'an ndó xí'in Ndios vitin.

Tɔ'on yó'o ká'an

vǎ'a ná kasa ká'no yó Ndios xí'in ndi'í nímǎ yó

12 Sava ndó'ó káchí ndó saá: “Xá'a ña táku ndikǎ yó yich̄i Jesucristo vitin, kómí yó ndayí ke'é yó ndi'í saá nqo ña káchí ini yó”, saá káchí ndó. Ta x̄inj̄ ñó'ó kúndaǎ ini ndó ndí ɔn s̄ví ndi'í ña káchí ini ndó ke'é ndó kúu ña chíndeé m̄ji ndó. Tá ndixa Jesucristo kúu tǎa tǎ xá'nda chiño nqo ndó, ta saá ɔn taxi ndó inkǎ ña ka'nda chiño nqo ndó. 13 Ta saá ñi, sava ndó'ó ndakuinj̄ ndó, káchí ndó saá: “Ndios k̄isa vǎ'a ra ñaxíxi xá'a ña kuxu yó ña ndǎ xáa ini yó, ta t̄ixin yó kuǎ'a ña xá'a ña ko'on ña x̄ixi yó”, saá ndakuinj̄ ndó. Vará ñandixa ndát'on tɔ'on yó'o, ta ndó'ó x̄inj̄ ñó'ó kúndaǎ ini ndó ndí ɔn kúu ña x̄ixi yó ni ɔn kundede t̄ixin yó koo ña ndi'í saá k̄iv̄j̄, chí yóo k̄iv̄j̄ ña ch̄itónj̄ Ndios sandi'í ra xá'a ndiovj̄ ñayó'o. Ta vitin x̄inj̄ ñó'ó kúndaǎ ini ndó ndí ɔn s̄ví xá'a ña k̄'vi yó kuächi xí'in inkǎ náña'a án xí'in inkǎ nataǎ kúu ña k̄isa vǎ'a Ndios ȳikí kɔñu yó. Ndǎ víkǎ, Ndios k̄isa vǎ'a ra ȳikí kɔñu yó xá'a ña kasa chiño yó nqo Jesucristo. Ta Jesucristo kúu tǎa tǎká'no nqo ȳikí kɔñu yó ta ndini ra x̄ini ra ña. 14 Ta ndǎtán Ndios xí'in ndee ra sanatakū ra Jesucristo, saá xí'in ndee ra sanatakū ra m̄ji yó ñii k̄iv̄j̄ ña vǎxi.

15 ¿Án ɔn vása kúndaǎ ini ndó ndí ñii ñii ndó'ó kúu ndó ñii x̄iña ȳikí kɔñu Jesucristo? Ta xá'a ñayó'o, ¿án x̄áni s̄inj̄ ndó ndí ñavǎ'a kúu ña taxi ndó ȳikí kɔñu ndó ña nakutá'an ña xí'in ȳikí kɔñu ñii ña'a ná síkó xí'in m̄ji nda'a nataǎ? Ndǎ lo'o ɔn vá'a saá, chí ȳikí kɔñu ñii ñii yó kúu ña ñii

xiiña yíkí koñu Jesucristo. ¹⁶ ¿Án òn vása kúndaq̄ ini ndó táná nakutá'an yíkí koñu ndó xí'in yíkí koñu ñii ña'a ñá síkó xí'in mji, ta ña nakutá'an òvi ndó saá nduu ndó ñii yíkí koñu kuiti? Chi tɔ'on Ndios ña ñɔtaa na xɔnq̄'á káchí ña saá xq̄'a tɔa xí'in ñásí'í ra: "Na òvi ñivi yó'o nduu ñii ñivi", saá káchí tɔ'on Ndios. ¹⁷ Ta saá ni, mji yó ñivi na kándixa Jesucristo, ñii yóo yó táku yó ini ra, ta mji ra yóo ra táku ra ini yó.

¹⁸ Ta ndó'ó, xɔnɔ ñó'ó kuxíká ndó ñoo yóo ña chɔnda'á ndó'ó nakava ndó kɔ'vi ndó kuq̄chi xí'in náña'a ná òn sɔví násí'í ndó kúu, án xí'in nataq̄ na òn sɔví yɔi ndó kúu, chi ña ké'é ndó saá kúu ña ké'é ndó ña òn vá'a xí'in yíkí koñu mji ndó. Ta ndi'i nq̄ inkq̄ ña òn vá'a ké'é ñivi, òn vása ké'é na ñayó'o xí'in yíkí koñu mji na. ¹⁹ ¿Án òn vása kúndaq̄ ini ndó ndí yíkí koñu ndó kúu ve'e ño'o nq̄ táku Nímq̄ Ndios?, chi Ndios taxɔ ra Nímq̄ ra ña táku ña ini ndó. Ta vitin yíkí koñu ndó òn sɔví ndasaá kuiti kuenda mji ndó kúu ña, ²⁰ chi yá'ví ní chq̄'vi Ndios xq̄'a ndó'ó, chi xí'in ñii Jesucristo chq̄'vi ra xq̄'a ndó'ó. Ta saá kuenda mji Ndios kúu yíkí koñu ndó, ta ñii kɔ'va saá kuenda ra kúu nímq̄ ndó. Ta xq̄'a ñayó'o, ndi'i ña kɔsa ndivi ndó xí'in yíkí koñu ndó, ta ndi'i ña xáni ini ndó xí'in nímq̄ ndó, xí'in ndi'i ñayó'o xɔnɔ ñó'ó kasa tɔ'o ndó Ndios.

7

Tɔ'on yó'o ká'q̄n

tq̄Pablo ndátɔ'on ra xí'in ñivi na xa tɔndaq̄'a

¹ Xa kɔxaq̄ tutu ña ñɔtaa ndó ta tɔ'vi ndó nq̄oɔ, ta vitin ndakuijnɔ, ndatɔ'onɔ xí'in ndó xq̄'a ndi'i ña ndákq̄ tɔ'on ndó yɔi'ɔ nq̄o tutu yó'o. Ta saá ndákuijnɔ káchíɔ ndí ñavq̄'a ní kúu ña ndí nataq̄ òn tondaq̄'a na xí'in náña'a. ² Ta saá ni, xɔnɔɔ ndí kuq̄'a ní nataq̄ na yóo xí'in ndó kɔ'vi na kuq̄chi xí'in náña'a ná òn sɔví násí'í na kúu, ta kuq̄'a ní náña'a kɔ'vi ná kuq̄chi xí'in nataq̄ na òn sɔví yɔi ná kúu, ta xq̄'a ña yóo ña chɔnda'á ndó'ó kɔ'vi ndó kuq̄chi yó'o, vq̄'a ñii ñii tɔa ná kukomí ra ñásí'í mji ra, ta vq̄'a ñii ñii ña'a ná kukomí ñá yɔi mji ñá. ³ Ta tɔa tɔ tɔndaq̄'a xɔnɔ ñó'ó kasa ndivi ra chiño nq̄o ra ña kúu ña taxi xí'in mji ra nda'a ñásí'í ra, ta ñii kɔ'va saá, ña'a ñá tɔndaq̄'a xɔnɔ ñó'ó kasa ndivi ñá chiño nq̄o ñá, ña kúu ña taxi xí'in mji ñá nda'a yɔi ñá. ⁴ Ndq̄ ñii ñivi na tɔndaq̄'a òn vása kómí na ndayí ña xá'nda chiño mató'ón mji na nq̄o yíkí koñu mji na. Saá chi ñásí'í tɔa xa taxɔ ñá ndayí nda'a yɔi ñá ña xá'nda chiño ra nq̄o yíkí koñu ñá. Ta ñii kɔ'va saá yɔi ña'a xa taxɔ ra ndayí nda'a ñásí'í ra ña xá'nda chiño ñá nq̄o yíkí koñu ra. ⁵ Ta saá òn vá'a tɔa nakasi xí'in mji ra ña òn taxi ra yíkí koñu ra nda'a ñásí'í ra. Ta ñii kɔ'va saá, òn vá'a ña'a nakasi xí'in mji ñá ña òn taxi ñá yíkí koñu ñá nda'a yɔi ñá. Ta saá ni, yóo ndayí ña nakasi xí'in mji na lo'o kuiti kɔ'vi xq̄'a ña taxi xí'in mji na ña kq̄'an na xí'in Ndios. Ta tɔa xí'in ñásí'í ra xɔnɔ ñó'ó si'na koo yu'ú na xq̄'a ña ké'e na saá. Ta òn vá'a nakasi xí'in mji na kuq̄'a ní kɔ'vi, chi yɔyo ní òn kuchiño na nasita xí'in mji na, ta nímq̄ ndivq̄'a ká'no chɔnda'á ña na kɔ'vi na kuq̄chi xí'in inkq̄ tɔa án xí'in inkq̄ ña'a.

⁶ Tɔ'on yó'o kúu kuiti tɔ'on ña ndátɔ'on yɔi'ɔ xí'in ndó, ta òn sɔví tɔ'on ña xá'nda chiño'ɔ nq̄o ndó kúu ña. ⁷ Kunakaq̄ ní kq̄ ñasɔi ini'ɔ tá ndi'i nataq̄ kukomí na ndeq̄ ña ka'nda chiño na nq̄o yíkí koñu na ña òn tondaq̄'a na, ta kindq̄o na kuu na ñivi na kutakq̄ mató'ón, ndq̄tán táku yɔi'ɔ. Ta ndixa òn vása kúchiño ndi'i ñivi kutakq̄ na saá, chi òn sɔví ñii nq̄o kúu ndeq̄ ña

vạ'a sạn'í Ndios nda'ạ nịvi. Sava nịvi kómí na ñii nọọ ndeẹ, ta inkạ nịvi kómí na inkạ nọọ ndeẹ ña sạn'í Ndios na.

⁸ Vitin ndátọ'on j xí'in ndó'ó, nịvi na kúu nakuáan na ọn tạ'án tonda'ạ, ta xí'in ndó'ó, nán'ạ ná nịxí'j yị. Xani sịnj j ndí vạ'a ọn tonda'ạ ndó, ta vạ'a kạ ná kindọo mató'ón ndó ndatán yóo yị'j. ⁹ Ta saá ni, tá xító ndó ndí ọn kúchiño ndó nasita xí'in mịj ndó, ta saá vạ'a kạ ná tonda'ạ ndó. Vạ'a kạ ná tonda'ạ tạ nọọ ña ndeé ní kútoo ra kóni ra ña'ạ, ta ñii kị'va saá vạ'a kạ ná tonda'ạ ña'ạ nọọ ña ndeé ní kútoo ñá kóni ñá tạ.

¹⁰ Ta ndó'ó, nịvi na kúu na xa tonda'ạ, ndátọ'on j xí'in ndó tọ'on ña xá'nda chiño Ndios, ña káchí saá: "Ndá ñii ña'ạ ọn vása vạ'a sandakoo ñá yị ñá." ¹¹ Ta saá ni, tá yóo ñii ña'ạ ñá sandakoo yị, ta ña'ạ yó'o xínj ñó'ó kindọo ñá kutakụ mató'ón ñá. Tá ọn vása kúchiño ñá kutakụ mató'ón ñá, ta saá xínj ñó'ó tuku nakutá'an vạ'a ñá xí'in yị ñá. Ta ñii kị'va saá, ndá ñii tạ ọn vạ'a sandakoo ra ñásí'j ra.

¹² Ta vitin yóo inkạ tọ'on ndátọ'on j xí'in ndó'ó, nịvi na kúu na xa tonda'ạ xí'in nịvi na ọn vása kándixa Jesucristo. Ta tọ'on yó'o kúu ña káku sịnj mịj, ta ọn sịvị ña xá'nda chiño Ndios kúu ña. Ta yị'j, xani sịnj j tá yóo ñii tạ tạ kándixa Jesucristo, ta ñásí'j ra ọn vása kándixa ñá, ta saá ni, tá ñásí'j ra kóni ñá kutakụ ñá xí'in ra, ta saá tạyó'o ọn vása vạ'a sandakoo ra ñásí'j ra. ¹³ Ta ñii kị'va saá, tá yóo ñii ña'ạ ñá kándixa Jesucristo, ta yị ñáyó'o ọn vása kándixa ra, ta saá ni, tá yị ñáyó'o kóni ra kutakụ ra xí'in ñá, ta saá ñáyó'o ọn vása vạ'a sandakoo ñá yị ñá. ¹⁴ Saá koo, chi xạ'ạ ña kándixa ña'ạ Jesucristo, ta tạyị ñáyó'o, kúu ra tạ tạ nạtaxi ñá nda'ạ Ndios. Ta xạ'ạ ña kándixa tạ Jesucristo, ta ñásí'j ra kúu ña'ạ ñá nạtaxi ra nda'ạ Ndios. Tá ọn sịvị ñandạ kúu ñáyó'o, níkúu, ta nasạ'ya nịvi yó'o kuu na nịvi na ọn vạ'a nọọ Ndios, níkúu. Ta vitin nasạ'ya nịvi yó'o kúu nịvi na xa nạtaxi na nda'ạ Ndios. ¹⁵ Ta saá, tá yóo ñii tạ, ta ọn vása kándixa ra Jesucristo, ta ñásí'j ra kúu ñii ña'ạ ñá kándixa, ta tạyó'o ọn xịj kạ ra kutakụ ra xí'in ñá, ta saá ñásí'j ra yó'o vạ'a taxi ñá ná kọ'ọn ndíkạ tạyó'o. Ta ñii kị'va saá, tá yóo ñii ña'ạ ñá ọn vása kándixa Jesucristo, ta yị ñáyó'o kúu tạ tạ kándixa, ta ñáña'ạ yó'o ọn xịj kạ ñá kutakụ ñá xí'in ra, ta saá vạ'a tạyị ñáyó'o ná taxi ra kọ'ọn ndíkạ ñá. Saá chi nịvi na kándixa Jesucristo ọn vása xínj ñó'ó nayó'o kasa nduxạ na xí'in yị ná án xí'in ñásí'j na ña kutakụ kạ nayó'o xí'in na. Saá chi Ndios kóni ra ña viví kutakụ ñii ñii nịvi xí'in tá'an na.

¹⁶ Ndó'ó náki'vạ yó, ná kómí yị, ta yị ndó yó'o ọn vása kándixa na Jesucristo, ta xínj ñó'ó kundạ ini ndó ndí tá xí'in ña viví tákụ ndó xí'in yị ndó, kivi chindeé ndó nayó'o kandixa na Jesucristo, ta saá Ndios sakạku ra na. Ta ñii kị'va saá ndó'ó, nañani yó na kómí násí'j, ta násí'j ndó yó'o ọn vása kándixa ná Jesucristo, ta xínj ñó'ó kundạ ini ndó ndí tá xí'in ña viví tákụ ndó xí'in násí'j ndó, kivi chindeé ndó ná yó'o kandixa ná Jesucristo, ta saá Ndios sakạku ra ná yó'o.

¹⁷ Ta vạ'a ñii ñii ndó'ó ná kindọo ndó ndatán xa tạxi Ndios nịxịyo ndó kịvị ọn tạ'án kana Ndios ndó'ó. Tọ'on yó'o kúu ña ndátọ'on j xí'in ndí'j nịvi na kándixa Jesucristo na nákutá'an xạ'ạ ña kisa ká'no na ra. ¹⁸ Ta tọ'on yó'o kóni káchí ndí ndó'ó nịvi na xa kịsa ndivi costumbre circuncisión* kịvị ọn tạ'án kandixa ndó Jesucristo, ta vạ'a kindọo ndó saá, ta ọn ndukú ndó ña kindaa ndó marca circuncisión ña xa kómí ndó. Ta ndó'ó, nịvi na ọn

* 7:18 Costumbre najudío ña nani "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñii sịnj ñatẹe tạlo'o.

ta'án kasa ndivi costumbre circuncisión kivi kandixa ndó Jesucristo, ta va'a kindoo ndó kutaku ndó saá, ta on ndukú ndó kasa ndivi ndó costumbre circuncisión yó'o. ¹⁹ Saá chi on vása ndáya'ví ní ka, táná kasa ndivi yó costumbre circuncisión, án on vása kasa ndivi yó ña, chi ña ndáya'ví ní ka kúu ña kisa ndivi yó ña xá'nda chiño Ndios noo yó. ²⁰ Tuku ká'an j xí'in ndó ndí ñii ndó'ó xini ñó'ó kindoo ndó ndatán nixijo ndó kivi on ta'án kana Ndios ndó'ó. ²¹ Tá kivi Ndios kana ra ndó'ó kundikon ndó yichi Jesucristo, xikuu ndó nivi naesclavo,† ta saá on kundí'i ini ndó xa'a ñayó'o. Ta saá ni, tá naní'i ndó yichi ña nduu ndó nivi na táku ndíka noo napatrón ndó, ta va'a sandakoo ndó ña kúu ndó esclavo. ²² Saá chi sava ndó'ó, na xikuu esclavo kivi Ndios kana ra ndó'ó, va'a naká'an ndó ndí vitin kúu ndó nivi na táku ndíka yichi Jesucristo. Ta sava ndó'ó, na on sivi naesclavo xikuu kivi Ndios kana ra ndó'ó, ta va'a kundaa ini ndó ndí vitin kúu ndó naesclavo na kisa chiño noo Jesucristo. ²³ Yá'ví ní cha'vi Ndios xa'a ndó'ó ña nduu ndó naesclavo Jesucristo, ta saá on taxi ka xí'in mji ndó nduu ndó naesclavo nda ñii nivi ñoyívi yó'o. ²⁴ Nañani yó xí'in náki'va yó, nivi na kándixa Jesucristo, tuku ndát'o on j xí'in ndó saá: Ndatán nixijo ndó kivi on ta'án kana Ndios ndó'ó, saá kindoo ndó koo ndó vitin.

²⁵ Ta vitin ndát'o on j xí'in ndó náña'a kuáchí ná kúu nákuáan ná on ta'án tonda'a. Vará anda vitin Ndios on ta'án ka'nda chiño ra xa'a ña xini ñó'ó ke'é ndó, ta Ndios, ta ta kí'vi ní ini xini ra yi'i, taxi ra ñandichí sijní j. Ta xa'a ñayó'o, va'a kandixa ndó to'on ña ndát'o on j xí'in ndó. ²⁶ Xini yó ndí yo'vi ní yóo kivi ña táku yó vitin. Ta xa'a ñayó'o, xáni sijní j ndí va'a ní ka ná kindoo ndó koo ndó ndatán yóo ndó, án nivi na xa tonda'a, án na on ta'án tonda'a kúu ndó. ²⁷ Tá nataa na yóo nási'í kúu ndó, ta on sandakoo ndó nási'í ndó. Tá nataa na on koó nási'í kúu ndó, ta on ndukú ndó koo nási'í ndó. ²⁸ Ta saá ni, tá nataa na yóo kuáan na on ta'án tonda'a kúu ndó, on sivi ña on vá'a noo Ndios kuu ña táná koo nási'í ndó. Ta ñii kí'va saá, tá náña'a ná yóo kuáan ná on ta'án tonda'a kúu ndó, ta on sivi ña on vá'a noo Ndios kuu ña táná koo yijí ndó. Ta yi'i, kundaa ini j ndí táná tonda'a ndó vitin, ta kukomí ndó ku'a'a ní tondíni, ta yi'i ña kóni j kúu ña on kundo'o ndó saá.

²⁹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndát'o on káxin j xí'in ndó'ó ndí salo'o ní kúu kivi ña taxi Ndios kutaku ka yó ñoyívi yó'o. Ta xa'a ñayó'o ká'an j xí'in ndó saá: Ndó'ó nataa na yóo nási'í, on kutaku ndó ndatán nási'í ndó kúu nánqó ní ka xini ñó'ó noo ndó. ³⁰ Ta ndó'ó nivi na kúchuchú ní ini ta xáku ní ndó, ta on vá'a nataxi xí'in mji ndó kutaku ndó saá kuiti. Ta ndó'ó nivi na kúsij ní ini, on vá'a chikaq ini ndó ndí ndasaá kuiti ñasij kúu ndí'í ña. Ta ndó'ó, nivi na sáta ku'a'a ní ñakuiká, on kani sijní ndó ndí kukomí ndó ñakuiká yó'o ndí'í saá kivi vaxi. ³¹ Ta ndó'ó, nivi na va'a kúsij ini xini ndí'í ña yóo ñoyívi yó'o, on kutaku ndó ndatán ña yóo ñoyívi kúu ñanqó ní ka xini ñó'ó noo ndó. Saá chi xa yatin ní vaxi kivi ña on kóo ka ñoyívi yó'o, ta saá vitin ñanqó ní ka xini ñó'ó noo ndó kúu ña kisa ndivi ndó ña kóni Ndios.

³² Ndát'o on j ñayó'o xí'in ndó chi kóni j ña on kundí'i ní ini ndó xa'a ña táku ndó ñoyívi yó'o. Chi ñii ta ta kúu takuáan, ta on ta'án tonda'a, tayó'o kúchiño ra taxi ndino'o xí'in mji ra ña kasa ndivi ra chiño Ndios, ta ndasaá kuiti chikaq ra ndee ra ña sakusij ra ini Ndios. ³³ Ta ta yóo ñási'í, xini ñó'ó kani sijní ra xa'a chiño yóo noo ra ñoyívi yó'o, ta kani sijní

† 7:21 Naesclavo kúu nivi na on vása kómí ndayí sandakoo na chiño kisa ndivi na noo napatrón na.

ra ndasaá kuchiño sakusij ra ini ñási'í ra. ³⁴ Ta ñaña'a ñákuáan, ñá on koñu yij, ñáyó'o kuchiño taxi ndino'o xí'in mji ñá ña kasa ndivi ñá chiño Ndios, saá chi kóni ñá nduu ñaña'a ñá koo ndii nima ta koo ndii yiki koñu ñá nqo Ndios. Ta ña'a ñá yoo yij xini ñó'o kani sijní ñá xa'a chiño yoo nqo ñá ñoyivi yó'o, ta kani sijní ñá ndasaá kuchiño sakusij ñá ini yij ñá.

³⁵ Ta ndasaá kuiti xa'a ñava'a mji ndó kúu ña ndátq'on j tq'on yó'o xí'in ndó, ta on sivi xa'a ña kasi j nqo ndó kúu ña ndátq'on j tq'on yó'o xí'in ndó. Chi kóni j chindee j ndó'o ndí xí'in ña viví ta xí'in ñandaa kundikon ndó Jesucristo, ta nda lo'o on koo ña kasi nqo ndó ña on taxi kuyatin ndó nqo Ndios.

³⁶ Ta saá ni, tá yoo ñii tañani yó ta kúu yivá, ta xáni sijní ra va'a ka tonda'a sa'ya ra ñákuáan, chi ñáyó'o ñá xa nja'a kujya tonda'a kúu ñá, ta xáni sijní ra on va'a kasi ra ñá nqo ña tonda'a ñá, ta saá va'a taxi ra ndayí tonda'a ñá. Ta on sivi kuachi nqo Ndios kúu ña tonda'a ñá. ³⁷ Ta saá ni, tá yoo ta ta kúu yivá, ta on koqo ña kisa nduxa xí'in ra tonda'a sa'ya ra ñákuáan, ta tá kómí ra ndayí ña nakaxin ra yu kúu ña va'a ke'é ra, ta tayó'o tá chikaq ini ra ña on taxi ra tonda'a sa'ya ra, ta saá va'a ná kindoo ñá koo kuáan ñá. ³⁸ Ta saá ta ta táxi ndayí tonda'a sa'ya ra va'a ké'é tayó'o, ta ta ta on vása táxi ndayí tonda'a sa'ya ra, va'a ka ké'é tayó'o.

³⁹ Vitin ndátq'on j xa'a náña'a ná yoo yij, ta káchij saá: Ndi'i kivi tá táku yij ñáyó'o, ta ndatan yoo ná nó'ni, saá yoo náña'a yó'o xí'in yij ná. Ta saá ni, tá nixi'j yij náña'a yó'o, ta saá kindoo ndika ná, ta kómí ná ndayí ña tonda'a tuku ná xí'in ta, ta ta yó'o xini ñó'o kuu ra ta ta kándixa Jesucristo. ⁴⁰ Ta saá ni, tá náña'a ná nixi'j yij yó'o chikaq ini ná ña on tonda'a ka ná, ta xáni sijní j ndí sji ka kutaku ñáyó'o nqo náña'a ná tuku tonda'a. Saá xáni sijní j, ta tuku xáni sijní j ndí Nima Ndios kúu ña táxi ñandichí sijní j xa'a ñáyó'o.

8

Tq'on yó'o káqn án va'a kuxu ñivi na kándixa Jesucristo koñu ña ñisokq inkq ñivi nqo ñáidolo

¹ Sava ndó'o ñindaqa tq'on ndó yij, káchí ndó saá: “¿Án va'a kuxu yó koñu ñisokq inkq ñivi nqo ñáidolo ña kúu ndios vatá?”, káchí ndó. Ta vitin ndákuijní, káchí j saá xí'in ndó: Ndixa mji yó kúu yó ñivi na xini va'a ñandaa Ndios. Ta saá xini ñó'o koto va'a xí'in mji yó, chi yijo ní koqo nduu yó ñivi na ña'a ní ini xa'a ña ku'a xini yó. Ta xini ñó'o kundaa ini yó ndí ña ndaya'ví ka nqo ña xini yó kúu ña ndixa kí'vi ini yó xini tá'an yó. Saá chi ña kí'vi ini yó xini tá'an yó kúu ña chindee tá'an yó ña va'a vaxi kua'no yó yichí Jesucristo. ² Tá ñii mji yó xáni sijní yó ndí xa ñitondaq yó kúu yó ñivi na ku'a ní xini, ta ña xáni sijní yó saá sáná'a ña ndí on ta'an tondaq yó kuu yó ñivi na ndixa xini va'a. ³ Ta saá ni, tá yoo ñivi na ndixa kí'vi ini xini na Ndios, ta Ndios nákoní ra ñivi yó'o kúu na kuenda ra, ta va'a yoo ra xí'in na.

⁴ Ta saá, tq'on yó'o kúu ña ndátq'on j xí'in ndó xa'a koñu ña ñisokq ñivi nqo ñáidolo. Xini yó ndí ndí'í ñáidolo kúu ndios vatá, ta nda lo'o on vása ndaya'ví ña ñoyivi yó'o. Saá chi xini yó ndí ñii laq kúu Ndios ndino'o. ⁵ Ta saá ni, yoo ku'a ní nqo ndios vatá, ña káchí ñivi kúu ndios mji na, ta káchí na ndí yoo ku'a ndios yó'o ñoyivi yó'o ta yoo ku'a ña ñoyivi ñino. Ta ndixa ñivi kisa tq'o na ku'a ní ndios vatá ta táxi na ñandios vatá kúu

ñaná'no nq̄ na. ⁶ Ta nq̄ m̄ji yó, yóo ñii laá Ndios ndino'o kuiti, ta Ndios yó'o Yivá yó kúu ra. Ta Ndios yó'o kúu t̄a t̄a k̄isa v̄a'a ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ña yóo ñoyívi ñino, ta táku yó x̄a'á ña kasa ká'no yó ra. Ta ñii k̄i'va saá nq̄ m̄ji yó, yóo ñii laá T̄a t̄aKá'no nq̄ yó, ta Jesucristo kúu ra. Ta xí'in Jesucristo Ndios k̄isa v̄a'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o, ta k̄isa v̄a'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi ñino, ta Jesucristo táxi ra ndee ña táku ndino'o yó nq̄ Ndios vitin.

⁷ Ta saá ni, q̄n s̄jiví ndi'i nañani yó xí'in náki'v̄a yó kúu na kúndaq̄ ini ñandaq̄ yó'o. Chi k̄iv̄i q̄n t̄a'án k̄a kandixa na Jesucristo, sava ñivi yó'o x̄itaku na k̄isa ká'no na ñaidolo xí'in ña x̄ixi na koñu ña ñisok̄o na nq̄ ndios vatá yó'o. Ta saá t̄anda vitin tá x̄ixi na koñu ña ñisok̄o ink̄a ñivi nq̄ ñaidolo, ta ndi'i ini na ta xó'v̄i ini na, chi s̄akán lo'o kúndaq̄ ini na, ta x̄áni s̄inj̄i na ndí ña x̄ixi na koñu yó'o kúu ña q̄n v̄a'a nq̄ Ndios ndino'o. ⁸ Ta ña x̄ixi yó q̄n v̄asa kómí ña ndee taxi ña ndí koo v̄a'a k̄a yó xí'in Ndios. Ta saá táná kuxu yó koñu, ta q̄n v̄asa kómí ña ndee taxi ña kuu yó ñivi na v̄a'a k̄a yóo nq̄ Ndios. Ta táná q̄n kuxu yó koñu, ta ña ké'é yó saá q̄n v̄asa kómí ña ndee taxi ña kuu yó ñivi na q̄n v̄a'a k̄a yóo nq̄ Ndios. ⁹ M̄ji yó kúu ñivi na táku ndik̄a yich̄i Jesucristo, ta ndixa kómí yó ndayí ña chikaa ini yó án v̄a'a kuxu yó án q̄n v̄a'a kuxu yó koñu. Ta saá ni, si'na x̄inj̄i ñó'ó kani v̄a'a s̄inj̄i yó yu kúu ña v̄a'a ke'é yó x̄a'á ña chindeé yó nañani yó xí'in náki'v̄a yó, na s̄akán lo'o kúndaq̄ ini x̄a'á yu kúu ñava'a nq̄ Ndios, ta q̄n v̄a'a chinda'á yó nayó'o ña ke'é na ña x̄áni s̄inj̄i na kúu ña q̄n v̄a'a nq̄ Ndios. ¹⁰ Saá chi tá sava ndó'ó yóo ndó nq̄ mesa yatin ve'e ño'o ñaidolo, ta x̄ixi ndó koñu ña ñisok̄o ñivi nq̄ ñaidolo yó'o, ta ñii t̄añani yó t̄a t̄a s̄akán lo'o kúndaq̄ ini x̄a'á yu kúu ñava'a nq̄ Ndios, x̄ito ra x̄ixi ndó'ó, ta saá, ¿án q̄n ndixa ña ké'é ndó saá kúu ña chinda'á t̄añani yó yó'o kuxu ra koñu ñii k̄i'va ndatán x̄ixi ndó? ¹¹ Ta vará x̄áni s̄inj̄i t̄añani yó yó'o ndí ña x̄ixi ra koñu yó'o kúu ña q̄n v̄a'a nq̄ Ndios, ta x̄ixi ra ña, chi ndatán ké'é ndó'ó saá ké'é ra. Ta saá ndó'ó, x̄a'á ña x̄inj̄i v̄a'a ndó ndí ña kuxu ndó koñu yó'o q̄n s̄jiví ñii kuachi nq̄ Ndios kúu ña, ta xí'in ña x̄ixi ndó koñu yó'o nq̄ t̄añani yó yó'o chinda'á ndó ra kuxik̄a ra ta ndaño'ó ra nq̄ Ndios. Ta q̄n v̄a'a ke'é ndó saá, chi Jesucristo ñix̄i'j̄ ra x̄a'á tayó'o. ¹² Tá ké'é yó ña s̄atakué'e ini nañani yó án náki'v̄a yó, na kúu ñivi na q̄n t̄a'án kúndaq̄ v̄a'a ini x̄a'á yu kúu ñava'a nq̄ Ndios, ta ña s̄atakué'e yó ini nayó'o saá kúu ña ké'é yó ña q̄n v̄a'a xí'in m̄ji Jesucristo. ¹³ Ñakán k̄ia, x̄áni s̄inj̄i saá: Tá ña x̄ixi j̄ kúu ña chinda'á ink̄a nañani yó án náki'v̄a yó na kándixa Jesucristo nakava na ke'é na ña x̄áni s̄inj̄i na kúu ña q̄n v̄a'a, ta saá v̄a'a k̄a ná q̄n kuxu k̄a j̄ koñu, chi nd̄a lo'o q̄n v̄a'a chinda'á j̄ nayó'o ña nakava na kuachi.

9

Tq'on yó'o ká'qn x̄a'á ndayí kómí tqPablo x̄a'á ña kúu ra t̄apóstol

¹ ¿Án q̄n ndixa ȳi'j̄ kúu ñii t̄apóstol? ¿Án q̄n ndixa táku ndik̄a j̄ yich̄i Jesucristo? ¿Án q̄n ndixa kúu ña ndí xí'in m̄ji nduch̄u nq̄ j̄ x̄inj̄i j̄ Jesucristo T̄a t̄aKá'no nq̄ yó? ¿Án q̄n ndixa x̄a'á chiño Jesucristo ña k̄isa ndivi j̄ xí'in ndó, vitin ndó'ó kúu ñivi na xa kándixa ra? ² Vará ink̄a ñivi x̄áni s̄inj̄i na ndí q̄n s̄jiví t̄apóstol kúu j̄, ta ndó'ó x̄inj̄i ñó'ó kúndaq̄ ini ndó ndí ȳi'j̄ kúu ñii t̄apóstol ndino'o. Saá chi ña kándixa ndó Jesucristo ta ñii táku ndó xí'in ra kúu ña k̄isa nd̄a ndí ndixa ȳi'j̄ kúu j̄ t̄apóstol.

³ Ta nqo n̄ivi na on x̄jin kandixa ndí kómíj ndayí ñii k̄'va ndatán yóo ndayí ña kómí ink̄a naapóstol, ta ndákuijn m̄ijj x̄'a'aj, káchíj saá: ⁴ Ndixa t̄aBernabé x̄i'in ȳij kómí ndj ndayí ña naki'in manj ndj ña kuxu ndj x̄i'in ña ko'o ndj nda'a ndó'ó, na kúu n̄ivi na kándixa Jesucristo. Saá chi kisa ndivi ndj chiño Jesucristo ña chindeé ndj ndó'ó. ⁵ Ta ndixa t̄aBernabé x̄i'in ȳij kómí ndj ndayí ña tonda'a ndj, ta ñii ñii ndj kukomí ndj ñásí'í m̄ij ndj, ñá kúu ña'a ñá kándixa Jesucristo, ta saá kq'on ndj ndásí'í ndj x̄i'in ndj ñii ñii ñoo nqo kisa ndivi ndj chiño Jesucristo, níkúu. Saá chi t̄aPedro x̄i'in ink̄a naapóstol ta x̄i'in nataa na kúu nañani Jesucristo, ñii ñii nayó'o kómí na ñásí'í m̄ij na, ta náña'a yó'o x̄íka ná x̄i'in ȳij ná. ⁶ Ta, j̄an x̄áni s̄inj ndó ndí ndasaá kuiti t̄aBernabé x̄i'in ȳij kúu naapóstol na x̄ínj ñó'ó kasa chiño x̄'a'aj s̄i'ún ña sata ndj ña x̄ínj ñó'ó ndj? ⁷ On vá'a saá, chi tá yóo ñii t̄atropa tá kisa ndivi chiño nqo gobierno, ta t̄atropa yó'o on vása x̄ínj ñó'ó kasa cha'vi ra x̄'a'aj ña x̄ínj ñó'ó ra. Ta saá tuku tá yóo t̄a t̄a nátaan tón uva nqo ño'o, ta ndixa kómí t̄ayó'o ndayí kaxi ra tíuva tí kóon nda'a yiton yó'o. Ta tá yóo t̄a t̄a ndáa t̄it̄isú'u, ta ndixa kómí t̄ayó'o ndayí ko'o ra leche t̄it̄isú'u yó'o.

⁸ Tq'on yó'o ña ndátq'onj x̄i'in ndó on s̄ivj ndasaá kuiti tq'on ndíchí ña káku s̄inj m̄ijj kúu ña, chi ñii x̄iña nqo ndayí Ndios ña n̄itaa t̄aMoisés x̄iña'aj káchí ña saá: ⁹ "On vá'a chikaaj ndó ñonqo yu'u t̄is̄indj̄kj s̄anj ndó k̄ivj kisa chiño rí ndása ndii rí trigo", káchí tq'on Ndios. Ta on s̄ivj ndasaá kuiti x̄'a'aj t̄is̄indj̄kj kúu ña x̄áni s̄inj Ndios k̄ivj x̄'a'nda chiño ra ñayó'o, ¹⁰ chi x̄i'in tq'on yó'o, Ndios kóni ra saná'a ra m̄ij yó. Saá chi tq'on yó'o kóni káchí ña ndí ñii k̄'va n̄ivi na tá'ví nqo ño'o x̄i'in n̄ivi na ndása ndii trigo ndáti na naki'in na lo'o ndik̄in trigo kuxu na. ¹¹ Ndatán yóo nataa na xa ch̄i'í ndik̄in trigo, saá yóo m̄ij ndj naapóstol na kisa chiño nqo ndó. Saá chi ndatán yóo ndik̄in trigo ña xa ch̄i'í nataa nqo ño'o, saá yóo tq'on ña tax̄i Níma Ndios nda'a ndj, ña xa ndátq'on ndj x̄i'in ndó. Ta saá x̄'a'aj chiño vá'a yó'o ña kisa ndivi ndj nqo ndó, on s̄ivj v̄i'í ní kúu ña nqo ndó ña taxi ndó nda'a ndj lo'o ña x̄ínj ñó'ó kutak̄u ndj. ¹² Yóo ink̄a nañani yó na xa k̄isa ndivi chiño Ndios nqo ndó, ta nayó'o xa n̄ak̄i'in na nda'a ndó ña x̄ínj ñó'ó na kutak̄u na. Ta saá m̄ij ndj, ndixa kómí ní k̄a ndj ndayí ña naki'in ndj ña x̄ínj ñó'ó ndj nda'a ndó.

Vará yóo ndayí yó'o ña kómí ndj naki'in ndj ña x̄ínj ñó'ó ndj nda'a ndj, ta on vása ní-ndukú ndj naki'in ndj ña. Nd̄a v̄ika, ndixa k̄undeé ini ndj x̄i'in ndi'í ñayó'v̄j n̄ixó'v̄j ndj, ta on vása ní-ndukú ndj nqo ndó ña taxi ndó ña x̄ínj ñó'ó nqo ndj. Saá k̄e'é ndj x̄i'in ndó, chi nd̄a lo'o n̄j-x̄iin ndj chindú'u ndj ña kasi nqo ndó ña on chikaaj sq'o ndó tq'on vá'a x̄'a'aj Jesucristo. ¹³ Ta saá ni, ndó'ó x̄ínj vá'a ndó ndí n̄ivi na kisa ndivi chiño ve'e ño'o ká'no ña nákaaj ñoo Jerusalén, nayó'o náki'in na ñii x̄iña án ñii ko'ndo nqo ñii ñii ñava'a ña sóko n̄ivi nda'a Ndios, ta saá x̄i'in ñayó'o náki'in na ña x̄ínj ñó'ó kutak̄u na. Ta nas̄ut̄j na kisa ndivi chiño nqo nam̄a ȳij ve'e ño'o ká'no yó'o, nqo sóko n̄ivi k̄it̄j án ink̄a ñava'a nqo Ndios, nas̄ut̄j yó'o kómí na ndayí kuxu na ñii x̄iña án ñii ko'ndo nqo ñii ñii ña sóko n̄ivi nqo Ndios. ¹⁴ Ta ñii k̄'va saá Jesucristo x̄'a'nda chiño ra ndí ndi'í n̄ivi na ndíso chiño x̄i'in ña ká'an ndoso na tq'on vá'a x̄'a'aj ra, nayó'o kómí na ndayí kutak̄u na x̄i'in ña náki'in na nda'a n̄ivi na kándixa tq'on yó'o. ¹⁵ Ta ȳij, nd̄a ñii k̄ivj on vása ní-tax̄ij ña cha'vi n̄ivi ȳij x̄'a'aj chiño Jesucristo ña kisa ndivi nqo na. Ni on s̄ivj x̄'a'aj ña kónij ña cha'vi ndó ȳij kúu ña ndátq'onj tq'on yó'o x̄i'in ndó. ¡Ta vá'a k̄a ná k̄ivj nqo ña

naki'in j s'j'un ña cha'vi n'ivi y'i'! Saá chi ndixa kúsi j ní ini j ndí ndá ñi n'ivi on vása chá'vi na y'i' x'a'a chiño Jesucristo ña kisa ndivi j noq na.

16 Ta saá ni, tá ká'an ndoso j to'on va'a x'a'a Jesucristo noq n'ivi, ta on kuchiño kasa ká'no x'i'in m'ij x'a'a ña kisa ndivi j chiño yó'o. Saá chi ñii chiño ña xa n'itá'ndá noq j kasa ndivi j kúu ñayó'o. Ta saá, jndá'vi ní y'i', tá on vása ka'an ndoso j to'on va'a x'a'a Jesucristo noq n'ivi! 17 Tá ndasaá kuiti x'a'a ña kúsi j ini j kúu ña ká'an ndoso j to'on va'a x'a'a Jesucristo, ní kúu, ta va'a cha'vi n'ivi y'i' x'a'a chiño ña kisa ndivi j. Ta ndá lo'o on s'ivi saá, chi m'ij Ndios kúu ta ta sakuiso chiño y'i' ña ka'an ndoso j to'on va'a x'a'a Jesucristo, ta saá on k'ivi sandakoo j kisa ndivi j chiño yó'o. 18 Ta saá, zy kúu ñava'a naki'in j x'a'a chiño Ndios ña kisa ndivi j? Ñava'a náki'in j kúu ndasaá kuiti ñas'ij ña chútú ini j x'a'a ña ká'an ndoso s'ij j to'on va'a x'a'a Jesucristo noq n'ivi. Vará kómí j ndayí naki'in j ya'vi x'a'a chiño yó'o, ta on vása x'in j naki'in j ña.

19 Vará kúu j ñii ta ta kómí ndayí nax'in j chiño m'ij chi on s'ivi taesclavo kúu j, ta kisa n'ino x'i'in m'ij ña nduu j ndatán yóo taesclavo ta kisa chiño noq ndi'i n'ivi. Saá ké'é j ña chindeé j ví'i ní ka n'ivi x'a'a ña kandixa na Jesucristo. 20 Ta x'a'a ñayó'o, k'ivj táku j x'i'in n'ivi nañoo j najudío, ta táku j ndatán táku nayó'o x'a'a ña chindeé j na ña kandixa na Jesucristo. Najudío kúu n'ivi na táku t'ixin ndayí Ndios ña n'itaa taMoisés x'ina'a, ta saá k'ivj táku j x'i'in najudío yó'o, ñii k'iva ndatán kisa ndivi na ndayí yó'o, saá kisa ndivi j ña. Vará ndayí yó'o on s'ivi ka ña xá'nda chiño noq y'i' kúu ña, ta saá ni, ñii káchí kisa ndivi j ña x'i'in najudío, chi kóni j chindeé j nañoo j yó'o x'a'a ña kandixa na Jesucristo. 21 Ta n'ivi na on vása kúu najudío on vása táku na t'ixin ndayí Ndios ña n'itaa taMoisés x'ina'a, ta saá k'ivj táku j x'i'in n'ivi yó'o, ta ndatán táku ñii ta ta on s'ivi tajudío kúu, saá táku j x'i'in n'ivi yó'o. Saá chi kóni j chindeé j nayó'o x'a'a ña kandixa na Jesucristo. Ta saá ni, tandá vitin on vása sándakoo j ña kisa ndivi j ña xá'nda chiño Ndios, chi ndayí Jesucristo kúu ña xá'nda chiño noq j. 22 Tá táku j x'i'in n'ivi na sakán lo'o kuiti kúndaq ini x'a'a yichí Jesucristo, ta kisa n'ino x'i'in m'ij ña nduu j ndatán yóo n'ivi yó'o, ña chindeé j na x'a'a ña va'a ka kundikon na yichí Jesucristo. Ta saá k'ivj táku j x'i'in ñii ñii n'ivi, chíkaq j ndee ña nduu j ndatán yóo n'ivi yó'o. Saá chi ndá noq xaq ndee j, kóni j ña chindeé j n'ivi x'a'a ña sava nayó'o kandixa na Jesucristo ta saá sakaku ra na. 23 Ta saá ndíkon j kisa ndivi j chiño yó'o x'a'a ña ku'itá n'ino to'on va'a x'a'a Jesucristo. Ta saá y'i' x'i'in n'ivi na kándixa to'on yó'o ta ndíkon na yichí Jesucristo, ndi'i m'ij ndí náki'in ndí ñava'a nda'a Ndios.

24 Xa x'in j ndó ndí n'ivi na ku'a'an kono noq x'ino n'ivi na ké'é tá'an, nayó'o chíkaq ní na ndee x'a'a ña kúndeé na noq ndi'i n'ivi na x'ino x'i'in na. Vará ndi'i n'ivi yó'o kúu n'ivi na x'ino, ta ñii laá n'ivi yó'o kúndeé noq ndi'i inka na, ta n'ivi kúndeé yó'o naki'in ñava'a. Ta ndatán yóo n'ivi na x'ino yó'o, saá yóo m'ij yóo n'ivi na ndíkon yichí Jesucristo. Ta x'in j ñó'ó chíkaq ní yóo ndee x'a'a ña kúndeé yóo ta naki'in yóo ñava'a nda'a Ndios. 25 Ndi'i n'ivi na chíkaq ini ña kúndeé na noq ña x'ino na ké'é tá'an na x'a'a ña naki'in na ñava'a, n'ivi yó'o chíkaq ní na ndee ña viví ndáa ndi'i x'i'in m'ij na, ta násita x'i'in m'ij na noq ndi'i ña kivi satakué'e y'ikí ko'ñu na. Ta saá ni, ñava'a náki'in n'ivi na x'ino tá kúndeé na noq nata'an na, ñava'a yó'o ñii k'ivj ndi'i x'a'a ña. Ta m'ij yóo, n'ivi na kándixa Jesucristo, va'a ná chíkaq ní yóo ndee x'a'a ña naki'in yóo ñava'a ní ka, ta ñava'a ní ka yó'o ña taxi Ndios

nda'a yó nda ñii kivi on ndi'i xa'a ña. ²⁶ Ta yi'i, on vása xino j ndatán xino ñii ta takuáá nduchü noo, ta kúu ta on vása xini mikiá xa ra. Ni on vása ké'é j ndatán ké'é ta ta koon yiki noo tachü kuiti, chi nda lo'o on vása ndáya ví táná ké'é j saá. ²⁷ Ta nda víka, násita xí'in mji j, ta xá'nda chiño j noo yiki koñu j ña sakuá'á ña kasa ndivi ña ña kóni j. Saá chíkaa j ndee xí'in mji j, kofo on tondaa j naki'in j ñava'a nda'a Ndios ñoyívi ñino, vará yi'i kúu ta nika'an ndoso to'on va'a xa'a Jesucristo noo ku'a'a ní nivi.

10

Xí'in to'on yó'o taPablo ndato'on ra xí'in nivi na kándixa Jesucristo ña on ké'é na ndatán ké'é nivi naIsrael xina'á

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, on xii j ña nandoso ndó xa'a ña ñindo'o naxii sikuá yó naIsrael kuyá xina'á. Ndi'i nayó'o ku'a'an na noo yóo yuku yichí, ta xika xá'á na ku'a'an na txin viko ña ní' yichí na; ta kivi nixaá na yu'u takuii mñi, ta Ndios nakuiná ra takuii mñi yó'o, ta ñitivi ño'o yichí noo ñya'a na ku'a'an xá'á na. ² Ta xí'in ñayó'o, ndatán yóo ña chíchi naIsrael xí'in viko ta xí'in takuii, ta nduu na nivi na ndíkon taMoisés, saá ñixiyo ña. ³ Ta ndi'i naxii sikuá yó yó'o ñii káchí xixi na ñii noo ñava'a ña taxi Ndios nda'a na. ⁴ Ta ndi'i naxii sikuá yó yó'o ñii káchí xi'i na ñii noo takuii tá taxi Ndios nda'a na. Ta takuii yó'o kee rá kándiká yuu ká'no ña ku'a'an xí'in na, ta yuu ká'no yó'o ká'an ña xa'a Jesucristo, ta ta ñixiyo xí'in na kivi ñixika na yuku yichí. ⁵ Vará Ndios ké'é na ku'a'a ní ñava'a ná'no xí'in naIsrael yó'o kivi ñixika na yuku yichí, ta on vása ní-kusij ini ra xini ra ña on vá'a ké'é ku'a'a ní nivi yó'o. Ta saá Ndios taxi ra ña ñixi'i na, ta ñixita ní'no yiki koñu na noo ño'o yuku yichí.

⁶ Ña ñindo'o naIsrael yó'o kuyá xina'á, kúu ña sáná'a mji yó xa'a ña on kutoo ní yó ké'é yó ña on vá'a, ndatán yóo ña ñikutoo ní nayó'o ké'é na. ⁷ Ta ña ñindo'o nayó'o sáná'a ña mji yó xa'a ña on kasa ká'no yó ñaidolo án inká ndios vatá, ndatán yóo ña ké'é ku'a'a ní naxii sikuá yó xina'á. Chi nayó'o sákana na viko xa'a ña kisa ká'no na ndios vatá, ta to'on Ndios ña ñitaa na xina'á ká'an ña xa'a ña ké'é na viko yó'o, káchí ña saá: "Ñivi yó'o xixi ní na, ta xi'i ní na, ta saá ñakuita na, ta kini sasiki na xa'a ña kisa ká'no na ndios vatá", káchí to'on Ndios xa'a naxii sikuá yó naIsrael. ⁸ Ta mji yó, on vá'a kivi yó kuachi ndatán ké'é ku'a'a ní nayó'o, chi kivi saá nataa ñiki'vi na kuachi xí'in náña'a ná on sivi nási'i na kúu, ta náña'a ñiki'vi ná kuachi xí'in nataa na on sivi yi ná kúu. Ta xa'a ña on vá'a ké'é nayó'o, oko unj mil nivi yó'o ñixi'i, ta ñii laá kivi xikuu ña ñixi'i ndi'i nayó'o. ⁹ Ta saá on vá'a koto ndoso yó Jesucristo án ndixa saxo'vi ra mji yó xa'a ña on vá'a ké'é yó. Saá chi ku'a'a ní naxii sikuá yó xito ndoso na Ndios xina'á, ta ñixi'i ku'a'a ní na ké'é saá, chi tikoo xati xaxi rí na ta ñixi'i na. ¹⁰ Ta on ka'an kuáchí yó xí'in Ndios, ndatán kuyá xina'á ku'a'a ní naxii sikuá yó nika'an kuáchí na, nika'an na ndí on vá'a ké'é Ndios xí'in na. Ta saá ñii ñaángel ña kúu ña xá'ni nivi, kixaá ña, ta xa'ni ña nivi yó'o na nika'an kuáchí xí'in Ndios.

¹¹ Noo to'on Ndios ña ñitaa na xina'á ká'an ña xa'a ña on vá'a ké'é naxii sikuá yó yó'o, chi saá ndato'on ña xí'in mji yó, nivi na táku vitin, ña on ké'é yó ndatán ké'é naxii sikuá yó xina'á. Saá chi kivi vitin vaxi kuyatin kivi sondí'í ñoyívi. ¹² Ta saá, tá ndó'ó kúu nivi na xani sijní ndí kútú ní yita ndó yichí Jesucristo, ta xini ño'ó kundaa xí'in mji ndó kofo ñii kama

nakava ndó ke'é ndó ña on vá'a. ¹³ Ta ñii ñii ña chinda'á ndó ke'é ndó ña on vá'a, on sivi ñii ña xaá kúu ñayó'o, chi ñii kiva saá xa chinda'á ña kuá'a ní nivi xina'á ke'é na ña on vá'a. Ta Ndios kúu taq tandraa, ta ndixa chindee ra mji ndó. Tá vaxi ña chinda'á ndó'ó ke'é ndó ña on vá'a, tá mií saá Ndios taxi ra ndee nda'a ndó, ta saná'a ra ndó'ó ndasaá kundeé ndó nqo ñayó'o.

¹⁴ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ó kúu nivi na kí'vi ní ini j xini j. Ta saá ndát'o'on j xí'in ndó ndí nda lo'o on kasa ká'no ndó ñaidolo án ñaimagen án ndi'i saá inká ndios vatá. ¹⁵ Ndó'ó kúu nivi na ndíchi sijnj, ñakán kúchiño ndó kundaq ini ndó án ñandraa án on sivi ñandraa kúu to'on yó'o ña ká'an j xí'in ndó vitin. ¹⁶ Ta mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, kivi nákutá'an yó ta xí'i yó vino ta xixi yó sija va'a xa'a ña náká'an yó ndí Jesucristo nixi'j ra xa'a kuachi yó, ta saá tiin yó copa vino ta táxi yó ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'a nduta xí'i yó. Ta ndixa ña ke'é yó saá kúu ña sáná'a ndí ñii yó yó xí'in Jesucristo, taq ta nixita nji nda'a tón cruz. Ta ñii kiva saá, tá xixi yó sija va'a ña tá'vi yó, ta ndixa ña ke'é yó saá kúu ña sáná'a ndí ñii yó yó xí'in Jesucristo, taq ta nita'nda koñu nda'a tón cruz. ¹⁷ Vará mji yó nivi na kándixa Jesucristo kuá'a ní kúu yó, ta ñii laá sija va'a kúu ña xixi ndi'i yó. Ñayó'o sáná'a ndí ndi'i mji yó ñii laá yiki koñu Jesucristo kúu yó.

¹⁸ Va'a kani sijnj ndó xa'a ñaño Israel. Nayó'o xixixi na ñii xiiña koñu ña ñsokq na nqo Ndios nqo namá yji. Ta ndixa ña xixi na koñu yó'o sáná'a ña ndí ñii yó na xí'in Ndios taq ta naki'in ña ñsokq na, ta ñii yó na xí'in natá'an na na xixi xí'in na koñu ña ñsokq na nqo Ndios. ¹⁹ Ta saá, ζυκία kónij kachij xí'in to'on yó'o? On vása xijnj kachij ndí nda ñii ñaidolo kúu ña ndáya'vi. Ni on vása xijnj kachij ndí nda ñii ña sóko nivi nqo ñaidolo kúu ña ndáya'vi. ²⁰ Ta saá ni, kónij ña kundaq ini ndó ndí ña sóko nivi nqo ñaidolo, ta ñayó'o, on sivi ña sóko na nqo Ndios kúu ña. Ta ña sóko nivi nqo ñaidolo, ndatán yó ña sóko na nqo ñanímá ndiva'a xa'a ña ñii koo na xí'in nímá yó'o, saá yóo ña. Ta nda lo'o on xijnj ña ñii koo ndó xí'in ñanímá ndiva'a. ²¹ Ta saá tá xí'i ndó vino xa'a ña ñii koo ndó xí'in Jesucristo, tá mií saá tuku on vá'a ko'o ndó vino xa'a ña ñii koo ndó xí'in ñanímá ndiva'a. Ta ñii kiva saá, tá xixi ndó nqo mesa Jesucristo, ta saá tuku on vá'a kuxu ndó nqo mesa ñanímá ndiva'a. ²² On vá'a ke'é yó saá, kotq sasaq yó ini Jesucristo. ¿Án ndá xáni sijnj yó kúu yó nivi na ndee ka nqo ra? Ó'on, nda lo'o on sivi saá.

Tq'on yó'o ká'qn ndí ndi'i saá ña kisa ndivi yó xini ñó'ó kuu ña xa'a ña kanóo síkón ñatq'ó Ndios

²³ Ta sava ndó'ó káchí ndó saá: “Mji yó nivi na kándixa Jesucristo táku ndika yó. Ta xa'a ñayó'o kómí yó ndayi kasa ndivi yó ndi'i ña kóni yó”, saá káchí ndó. Ta xini ñó'ó kundaq ini ndó ndí ndi'i ña kúchiño yó ke'é yó on sivi xa'a ñava'a mji yó kúu ña. Ndixa táku ndika yó yichj Jesucristo, ta saá ni, ndi'i ña kúchiño yó ke'é yó on sivi ña taxi chindee tá'an yó ña va'a ka kua'no yó yichj Jesucristo kúu ndi'i ña. ²⁴ Ta ñii ñii mji yó, on vása va'a kuiti kundí'i ini yó ndukú yó ndasaá va'a koo mji yó, ta xini ñó'ó si'na kundí'i ini yó ndukú yó ña va'a koo inká nivi.

²⁵ Ta saá va'a kuxu ndó ndi'i saá nqo koñu ña síkó nivi noyá'vi, ta on kundí'i ini ndó án va'a kuxu ndó ña, án on vá'a kuxu ndó ña. ²⁶ Saá chi

Ndios kúu t̄a t̄a k̄isa v̄a'a ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o, ta ndi'i ña yóo kuv̄a'a, kuenda m̄iji Ndios kúu ña.

²⁷ Ta saá tá n̄ivi na ɔn v̄asa kándixa Jesucristo kána na ndó'ó kuxu ndó xí'in na, ta v̄a'a kuxu ndó nd̄a ndá ña taxi na kuxu ndó. Tá taxi na koñu kuxu ndó, ta ɔn nd̄aḱa t̄o'on ndó mí kee koñu yó'o. ²⁸ Ta saá ni, tá n̄ivi yó'o ká'an na xí'in ndó, káchí na saá: "Koñu yó'o kúu ña n̄isok̄o n̄ivi n̄oq ñaidolo", káchí na xí'in ndó, ta saá ɔn kuxu ndó koñu yó'o, chi ɔn v̄a'a ke'é ndó ña xáni s̄inj̄i n̄ivi yó'o kúu ña ɔn v̄a'a. ²⁹ Saá chi n̄ivi yó'o, vará k̄ana na ndó'ó ña kuxu ndó koñu xí'in na, m̄iji na xáni s̄inj̄i na ndí ña ɔn v̄a'a n̄oq Ndios kúu ña kuxu ndó koñu ña n̄isok̄o n̄ivi n̄oq ñaidolo.

Ta saá ni, sava ndó'ó nd̄aḱa t̄o'on ndó ȳi'j̄i, káchí ndó saá: "Tá ndixa kúu yóo n̄ivi na t̄ak̄u ndík̄a yich̄i Jesucristo, ta, ¿nd̄achun taxi yóo nd̄ayí nda'a inka n̄ivi ña ka'nda chiño na n̄oq yóo án v̄a'a kuxu yóo án ɔn v̄a'a kuxu yóo koñu ña n̄isok̄o n̄ivi n̄oq ñaidolo?" ³⁰ Tá taxi yóo ña t̄axa'vi ña'á nda'a Ndios x̄a'a ña kuxu yóo, ta saá ¿án yóo k̄a nd̄ayí kómí inka n̄ivi ña kandiv̄a'a na xí'in yóo x̄a'a ña x̄ixi yó'o?", saá káchí ndó nd̄aḱa t̄o'on ndó ȳi'j̄i. ³¹ Ta ȳi'j̄i ndakuijn̄i k̄a'an̄j̄i xí'in ndó ndí ña x̄inj̄i ñó'ó ní k̄a ke'é yóo kúu ñayó'o: tá x̄i'í yóo án x̄ixi yóo án nd̄a yu kúu inka ña ke'é yóo, ta x̄inj̄i ñó'ó kasa ndivi yóo ndi'i ñayó'o x̄a'a ña kanóo síkón ní ñat̄o'ó Ndios. ³² Ta ɔn v̄a'a koo yóo nd̄atán yóo ȳu ña káchí'i x̄a'a n̄ivi ta nákava na, án n̄ivi najudío, án n̄ivi na ɔn s̄iví najudío, án n̄ivi na kándixa Jesucristo kúu nayó'o. ³³ Ñayó'o kúu ña ke'é'j̄i, chi chik̄aa ní'j̄i ndee x̄a'a ña ke'é'j̄i ña sakusij̄i ini ndi'i n̄ivi. Saá chi ɔn v̄asa kuiti ndí'i ini'j̄i ndukú'j̄i ña chindee'j̄i xí'in m̄iji'j̄i, ta ȳi'j̄i ndixa si'na ndi'i ini'j̄i ndukú'j̄i ña chindee'j̄i ku'a'a ní inka n̄ivi x̄a'a ña kandixa na Jesucristo ta saá sak̄aku ra na.

11

¹ Ta ndó'ó, v̄a'a ná kundik̄on ndó yich̄i'j̄i, nd̄atán ȳi'j̄i v̄a'a ndik̄on̄j̄i yich̄i Jesucristo.

T̄o'on yó'o ká'an ndí k̄iv̄i ña nákutá'an yóo ña kisa ká'no yóo Ndios, ta xí'in ñat̄o'ó ní, x̄inj̄i ñó'ó ke'é yóo saá

² Nañani yóo xí'in náki'v̄a yóo, vitin kisa ká'no'j̄i ndó'ó, chi ndi'i saá k̄iv̄i náka'án ndó x̄a'a'j̄i, ta ɔn v̄asa ni-sandakoo ndó kisa ndivi ndó t̄o'on ña xa saná'a'j̄i ndó'ó x̄a'a'j̄i yich̄i Jesucristo. ³ Ta vitin v̄a'a ná kundaa ini ndó t̄o'on yó'o: Nd̄atán yóo s̄inj̄i n̄ivi xí'in ȳikí koñu na, saá yóo Jesucristo xí'in ñii ñii m̄iji yóo, nataa na kándixa ra. Ta ñii ñii t̄a, nd̄atán yóo s̄inj̄i ñásí'í ra, saá yóo ra xí'in ña. Ta Ndios, nd̄atán yóo s̄inj̄i Jesucristo saá yóo ra. ⁴ Ta k̄iv̄i ká'an t̄a xí'in Ndios, án ká'an ndoso ra n̄oq n̄ivi t̄o'on ña káku n̄oq Ním̄a Ndios, tá míi saá, ɔn v̄a'a koo ña kundas̄i s̄inj̄i ra. Saá chi tá yóo ña ndásj̄i s̄inj̄i ra, ta ñayó'o saná'a ña ndí ɔn v̄asa kisa t̄o'ó ra s̄inj̄i ra. ⁵ Ta k̄iv̄i ká'an ña'a xí'in Ndios, án ká'an ndoso ña n̄oq n̄ivi t̄o'on ña káku n̄oq Ním̄a Ndios, tá míi saá, tá ɔn v̄asa yóo ña ndásj̄i s̄inj̄i ña, ta ñayó'o saná'a ña ndí ɔn v̄asa kisa t̄o'ó ña s̄inj̄i ña. Saá chi ñii k̄i'va nd̄atán kúka'an n̄oq ña xí'in ña xátá yálá ña yis̄i s̄inj̄i ña, saá yóo ña. ⁶ Ta saá, tá ɔn v̄asa yóo ña ndásj̄i s̄inj̄i ña'a k̄iv̄i ká'an ña xí'in Ndios, án k̄iv̄i ká'an ndoso ña n̄oq n̄ivi t̄o'on ña káku n̄oq Ním̄a Ndios, ta, ¡v̄a'a k̄a ná ka'nda ndi'i ña yis̄i s̄inj̄i ña! Ta saá ni, ña n̄ita'nd̄a yis̄i s̄inj̄i ña'a, án ña n̄ixatá yálá ña yis̄i s̄inj̄i ña, kúu ña táxi kuka'an n̄oq ña. Ta saá v̄a'a ná koo ña kundas̄i s̄inj̄i ña. ⁷ Ta k̄iv̄i ká'an t̄a xí'in Ndios, án ká'an ndoso ra t̄o'on ña káku n̄oq Ním̄a Ndios, ta ɔn v̄a'a koo ña kundas̄i s̄inj̄i ra. Saá chi, Ndios k̄isa v̄a'a ra t̄a t̄anoq, ta ndi'i nataa

sáná'a na ndasaá yóo Ndios, chi sáná'a na sava ñalivi ká'no ña kúu mji Ndios. Ta Ndios xinj ñó'ó ra yiki kándiká tanoq xa'a ña kisa va'a ra ña'a ñánqó. Ta saá ndi'i náña'a sáná'a ná sava ñalivi ká'no ña kúu mji taa. ⁸ Saá chi taa tanoq ñoyívi yó'o on vása ní-kixi ra tixin yiki koñu ñii ña'a. Ta ña'a ñánqó ñoyívi yó'o kuvá'a ña xí'in yiki koñu taa tanoq. ⁹ Ta on sivi xa'a ña'a kúu ña kisa va'a Ndios taa, ta xa'a taa kúu ña kisa va'a Ndios ña'a. ¹⁰ Ta xa'a ña ke'é Ndios saá, ta xa'a ña yóo naángel xito na, va'a ná koo ña kundajj sinj náña'a xa'a ña saná'a ndí náña'a yó'o kómí ná ndayí ña ka'an ná xí'in Ndios ta ka'an ndoso ná noq nivi to'on ña kaku noq Nima Ndios. ¹¹ Ta saá ni, natqa ta náña'a, na kándixa Jesucristo, xini ñó'ó tá'an nayó'o. Saá chi tá on koq ña'a ní-kuva'a, ta on kivi koo taa, níkuu. Ta tá on koq taa ní-kuva'a, ta on kivi koo ña'a, níkuu. ¹² Vará Ndios kisa va'a ra ña'a ñánqó ñoyívi yó'o xí'in yiki kándiká taa tanoq ñoyívi yó'o, ta saá taa tanoq xí'in ndi'i inká natqa kaku na tixin ña'a. Ta saá ni, ndi'i natqa xí'in ndi'i náña'a xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o kúu ña kisa va'a Ndios.

¹³ Ta mji ndó, ¿yukía xáni sinj ndó? ¿Yu kuu ña va'a ke'é ña'a kivi ká'an ña xí'in Ndios noq nákutá'an nivi xa'a ña kisa ká'no na Ndios? Tá on vása yóo ña ndási sinj ña'a, ¿án xáni sinj ndó ndí ñava'a kuu ña ká'an ña xí'in Ndios saá? ¹⁴ Ta, ¿án on ndixa yóo ña nákaq ini mji yó ña táxi kani sinj yó ndí ña sákuka'an noq taa kúu ña nání ní yisj sinj ra? ¹⁵ Ta, ¿án on ndixa yóo ña nákaq ini mji yó ña táxi kani sinj yó ndí ña nání yisj sinj ña'a kúu ñii ñava'a livi ña táxi ñato'ó ná? Saá chi Ndios saní'i ra yisj sinj ña'a xa'a ña nakasi ña sinj ña. ¹⁶ Ta saá ni, tá yóo sava ndó'ó na on vása yóo yu'ú xí'in to'on yó'o, ta saá yí'j ndákuij j yu'ú ndó, káchij saá, ndí ndi'i ñoo noq xá'an j, noq nákutá'an nivi na kándixa Jesucristo ña kisa ká'no na Ndios, ta ndi'i náña'a xí'in natqa, ké'é na xí'in sinj na ñii kiva ndatán yóo ña sakan ndato'on j xí'in ndó'ó.

To'on yó'o ká'an ña xa'a ña on vá'a ke'é nivi na kándixa Jesucristo kivi nákutá'an na

¹⁷ Ta vitin xa'a sava ña ke'é ndó'ó, on vása kúchiño j kasa ká'no j ndó'ó. Saá chi kivi nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta sava ña ke'é ndó on vása chindeé ña ndó'ó ña va'a ka kua'no ndó yichj Jesucristo. Ta nda víka, sava ña ke'é ndó yó'o kúu ña sátakué'e ini xí'in tá'an ndó. ¹⁸ Saá chi xa xinj so'o j ndí kivi nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta natá'vi tá'an ndó, ta náa ndó xí'in tá'an ndó. Ta xáni sinj j ndí sava to'on yó'o ña ká'an kuachí nivi xa'a ndó kúu to'on ndixa. ¹⁹ ¿An xáni sinj ndó ndí ñava'a kúu ña natá'vi tá'an ndó? ¿An xáni sinj ndó ndí xini ñó'ó koo kuá'a ti'vi ndó, chi xí'in ñayó'o saná'a káxin ndó noq nivi ndá ti'vi ndó'ó kúu ña kúsij ini Ndios xini ra? ¿On sivi saá! ²⁰ Saá chi xa'a ña on vása ñii yóo ndó xí'in natá'an ndó, sáná'a ndó ndí on sivi xí'in ña ndino'o ini ndó kúu ña xixi ndó sija va'a ta xí'in ndó vino xa'a ña náka'an ndó ndí Jesucristo nixi'j ra xa'a kuachí ndó. ²¹ Saá chi kivi nákutá'an ndó, ta sava ndó'ó kama ní kixá'a ndó xixi ndó ndi'i ña ndiso ndó, ta on vása ndáti ndó xa'a ña nata'vi ndó ña ndiso ndó ña kuchiño kuxu inká nivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an xí'in ndó. Ta saá, sava ndó'ó ndeé ní xixi ndó ta kuá'a ní xí'i ndó tando xiini ndó, vará sava nañani yó xí'in náki'va yó, lo'o ní ñaxixi ndiso na, ta kíndqo na xí'in ña xí'j ka na soko. ²² ¿On vá'a ke'é ndó saá! ¿An on ndixa yóo ve'e mji ndó noq kúchiño kíndqo ndó kuxu ndó ta ko'o ndó? Saá chi xí'in ña on vása va'a ke'é ndó vitin, chikaq ñinoq ndó ñato'ó nivi na kándixa Jesucristo, ta sákuka'an ndó noq nañani yó

xí'in náki'vạ yó na ỏn vása kómí ña kuxu na. ¿Ndá tọ'on kạ kúu ña kivi kạ'ạn j xí'in ndó'ó, ỏnvi na ké'é ña ỏn vá'a yó'o saá? ¿Án vạ'a kasa ká'no j ndó'ó xạ'ạ ñayó'o? Ó'on, ỏn vása kúchiño ke'ế j saá.

*Tọ'on yó'o kạ'ạn ndasaá vạ'a ná ke'ế ỏnvi
kivj xixi na sịtạ vạ'a ta xí'i na vino
xạ'ạ ña náká'án na ña ỏxị'i Jesucristo xạ'ạ kuạchi na
(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lc. 22:14-20)*

²³ Tọ'on ña naki'in j nda'ạ tạJesus, Tạ tạKá'no nọọ yó, kúu ña xa ndatọ'on j xí'in ndó, káchí j saá: Si'na kạ ña tạJudas nạtaxi ra tạJesus nda'ạ ỏnvi na sạ ini xini ña'á, ta mị ñoó yó'o saá tạJesus tịin ra sịtạ vạ'a, ²⁴ ta tạxi ra ña táxa'vi ña'á nda'ạ Ndios, ta tá'vi ra sịtạ vạ'a yó'o, ta ñịkạ'ạn ra xí'in natạ naxịka xí'in ra, káchí ra saá: "Naki'in ndó sịtạ vạ'a yó'o, ta kuxu ndó ña. Sịtạ vạ'a yó'o kúu yịkị kọñu j ña taxi j xạ'ạ ndó. Ñayó'o kuxu ndó xạ'ạ ña naká'án ndó yị'j", káchí tạJesus xí'in na. ²⁵ Tá ndị'i xixi na sịtạ vạ'a yó'o, ta tạJesus tịin ra copa ña ñó'o nduta'ạ vino, ta ñịkạ'ạn ra, káchí ra saá: "Ndu'ạ vino yó'o kúu ñị j, ta xí'in nduta'ạ yó'o Ndios chındú'u ra ñaxạá kındọ ra xí'in ỏnvi. Ta ndị'i saá yichị ña ko'o ndó nduta'ạ vino yó'o, ke'ế ndó saá xạ'ạ ña naká'án ndó yị'j", káchí tạJesus xí'in na. ²⁶ Ñakán kịạ ndị'i saá yichị ña xixi yó sịtạ vạ'a ta xí'i yó vino, ta ña ké'ế yó saá kúu ña kạ'ạn ndoso yó ndị ỏxị'i Jesucristo xạ'ạ kuạchi yó. Ta ke'ế yó saá tạn'ạ kivj ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o.

*Tọ'on yó'o kạ'ạn ña ndị xí'in ñatọ'ó
ta xí'in ña ndino'o ini yó xini ñó'ó kuxu yó sịtạ vạ'a
ta ko'ó yó vino ña náká'án yó Jesucristo*

²⁷ Ñakán kịạ ndạ yu kúu ỏnvi na xixi sịtạ vạ'a ta xí'i na vino xạ'ạ ña náká'án na Jesucristo, tá ỏn sịvị xí'in ña ndino'o tọ'ó ini na ké'ế na saá, ta ỏnvi yó'o nakuiso na kuạchi. Saá chi xí'in ña ỏn vása kisa tọ'ó na ña ỏxị'i Jesucristo nda'ạ tón cruz, nayó'o chíkaạ ñịnọ na yịkị kọñu ra ta chíkaạ ñịnọ na ñị ra. ²⁸ Ta saá tá kivj nákutá'an yó xạ'ạ ña kuxu yó sịtạ vạ'a ta xạ'ạ ña ko'o yó vino xạ'ạ ña náká'án yó ndị Jesucristo ỏxị'i ra xạ'ạ kuạchi yó, ta ñị ñị mị yó xini ñó'ó koto ndoso xí'in mị yó án ndixa yóo vạ'a yó xí'in Ndios. ²⁹ Saá chi ndạ yu kúu ỏnvi na xixi sịtạ vạ'a ta xí'i na vino, tá ỏn vása nákonì na ndị ñayó'o kạ'ạn ña xạ'ạ yịkị kọñu Jesucristo, ta ỏnvi yó'o naki'in na ña xọ'vị na xạ'ạ ña ké'ế na saá. ³⁰ Ñakán kịạ yóo kuạ'ạ ní ndó'ó na xa nde'ế ní ndó'ó xí'in ku'ế, án vitá ní kóni ndó, tạn'ạ sava natá'an ndó xa ỏxị'i na. ³¹ Ta saá ñi, tá xí'in ña ndino'o ini yó koto ndoso xí'in mị yó án ndixa yóo vạ'a yó xí'in Ndios, ta saá ỏn konị ñó'ó Ndios saxọ'vị ra mị yó. ³² Ta saá ñi, tá kivj Ndios saxọ'vị ra mị yó, ta kúu ña xạ'ạ ña sakua'á yó sandakoo yó ña ỏn vá'a ta xạ'ạ ña sakua'á yó ke'ế yó ñava'ạ, kọtọ ñi kị'va ndị'i xạ'ạ yó xí'in ỏnvi na ndịkọn yichị ỏn vá'a ñoyívi yó'o.

³³ Ta saá, nañani yó xí'in náki'vạ yó, ñayó'o kúu ña ndatọ'on j xí'in ndó: Tá kivj nákutá'an ndó ta xixi ndó xạ'ạ ña náká'án ndó Jesucristo, ta kundati tá'an ndó, ta saá ñi káchí kuxu ndó xí'in tá'an ndó. ³⁴ Tá yóo ndó'ó na xị'j ní sọko, ta ỏn kúchiño ndó kundati ndó, ta vạ'a si'na kuxu lo'o ndó ve'ế mị ndó. Ta saá tá nákutá'an ndó xạ'ạ ña kuxu ndó xí'in natá'an ndó xạ'ạ ña náká'án ndó Jesucristo, ta xí'in ñatọ'ó ke'ế ndó saá. Ta saá ỏn nakuiso ndó kuạchi xạ'ạ ña Ndios saxọ'vị ra ndó'ó. Ta in'ạ kạ

tondíní ña táku ndó, ndat'ón j xí'in ndó xá'a ndi'i ñayó'o kivi xaá j koto j ndó'ó.

12

*T'ón yó'o ká'an ña xa'a ndee va'a
ña sání'i Níma Ndios nivi na kándixa Jesucristo*

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, kóni j ña kundaa ini ndó xa'a ndee va'a ña sání'i Níma Ndios mji yó nivi na kándixa Jesucristo.

² Xíni ndó ndi kivi on ta'an kandixa ndó Jesucristo, ta ñandiva'a chu'u ña ndó'ó ña kisa to'ó ndó ku'a'a ní ñaidolo ña kúu ndios vatá, ña on vása kúchiño ka'an nda ñii to'on. ³ Ta saá kóni j ña kundaa ini ndó ndi nda ñii nivi na ká'an xí'in ndee Níma Ndios on kúchiño na ka'an na, kachi na saá: "¡Ná kuu Jesucristo ña ndíso chi'ña!" Ta nivi na on vása kómí Níma Ndios, ta nda ñii nayó'o on kúchiño na kachi na xí'in ña ndino'o ini na: "Jesucristo kúu Taa taKá'no noo yi'j ta noo ndi'i ña yóo", kachi na.

⁴ Ta kóni j ña kundaa ini ndó ndi yóo ku'a'a ní noo ndee va'a ña sání'i Níma Ndios nivi na kándixa Jesucristo, vará ndi'i ndee yó'o káku ña noo ñii laá Níma Ndios kuiti. ⁵ Vará yóo ku'a'a ní noo chiño kisa ndivi yó ña kisa chiño yó noo Jesucristo, ta saá ni, ñii laá mji Jesucristo, Taa taKá'no noo yó, kúu ña kisa chiño yó noo. ⁶ Ta yóo ku'a'a ní noo chiño ña ké'é Ndios xí'in yó, ta ñii laá Ndios kúu ña kisa ndivi chiño ra ini ñii ñii yó. ⁷ Ta nda'a ñii ñii mji yó nivi na kándixa Jesucristo, Níma Ndios sání'i ña ndee va'a ta ndi'i ndee va'a yó'o kúu xa'a ña chindeé tá'an yó. ⁸ Ta Níma Ndios sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó ka'an yó to'on ndichí ña káku noo Níma Ndios. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó kóno kundaa ini yó ñandaa Ndios. ⁹ Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee va'a ña ndaa ní ini yó Ndios. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó sandúva'a yó nivi na kómí ndi'i noo ku'e'e. ¹⁰ Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña ké'é yó ñava'a ná'no ña táxi naka'nda ní ini nivi. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña ká'an ndoso yó to'on ña káku noo Níma Ndios. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña nákoní yó án ndixa to'on ña ká'an nivi káku ña noo Níma Ndios, án káku ña noo inká nima. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó ka'an yó inká noo to'on ña on vása ní-sakuá'a yó. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña nándaxin yó yu kúu ña kóni kachí inká noo to'on yó'o. ¹¹ Ta ñii laá Níma Ndios kúu noo káku ndi'i ndee va'a yó'o. Ta ñii ki'va ndatán yóo ña chíkaa ini mji Níma Ndios san'i ña, saá yóo ndee va'a sání'i ña ñii ñii mji yó, nivi na kándixa Jesucristo.

¹² Yóo ku'a'a ní xiiña kómí yiki koñu ñii nivi. Ta ndatán yóo ku'a'a ní xiiña ña kómí yiki koñu ñii nivi, saá yóo mji yó nivi na kándixa Jesucristo. Vará ku'a'a ní nivi kúu yó, ta ndatán yóo ñii laá yiki koñu Jesucristo, saá yóo yó xí'in ra. ¹³ Saá chí sava yó kúu najudío, ta sava yó on sivi najudío kúu, sava yó kúu naesclavo, ta sava yó on sivi naesclavo kúu, ta ndi'i mji yó nivi na kándixa Jesucristo chichi yó xí'in ñii laá Níma Ndios, ta ndu yó ñii yiki koñu Jesucristo kuiti, chí Ndios taxi ra ñii laá Níma ra ña táku ña ini ñii ñii yó.

¹⁴ Ta on sivi ñii laá xiiña kómí yiki koñu yó, ta ku'a'a ní xiiña kómí ña. ¹⁵ Ta ñii xiiña yiki koñu yó ña kúu xa'a yó, tá ñayó'o ná kachí ña saá: "Yi'j on sivi nda'a nivi kúu j, ñakán on vása kúu j ñii xiiña yiki koñu nivi", kachí xa'a yó, ta to'on ña ka'an xa'a yó saá, on taxi ña ña sandakoo xa'a

yó kúu ña ñii xiiña yíkí koñu yó. ¹⁶ Ta ñii kǐ'va saá, tá ña kúu sǒ'o yó ná kachí ña saá: “On sǐví nduchú nǒǒ ñivi kúu ǐ, ñakán on vása kúu ǐ ñii xiiña yíkí koñu ñivi”, kachí sǒ'o yó, ta tǒ'on ña ka'an sǒ'o yó saá, on taxi ña ña sandakoo sǒ'o yó kúu ña ñii xiiña yíkí koñu yó. ¹⁷ Saá chi tá ndi'i yíkí koñu yó kuu ña nina nduchú nǒǒ kuiti, níkúu, ta on kuchiño konj sǒ'o yó. Tá ndi'i yíkí koñu yó kuu ña nina sǒ'o kuiti, níkúu, ta on kuchiño ta'mi yó. ¹⁸ Ta Ndios chǐnóo ra ndá mí koo ñii ñii xiiña yíkí koñu yó, ta ndatán yóo ña chǐkaa ini ra ña va'a koo ñii ñii xiiña, saá yóo ña. ¹⁹ Chi tá ndi'i yíkí koñu yó ní xǐkuu ña ñii laá nǒǒ xiiña kuiti, níkúu, ta saá on sǐví ndino'o yíkí koñu ñivi kuu ña. ²⁰ Xí'in tǒ'on yó'o kúndaa ini yó ndí vará yóo kuá'a ní xiiña kómí yíkí koñu yó, ta ñii laá kúu yíkí koñu yó.

²¹ Ta saá nduchú nǒǒ yó on vása kúchiño ka'an ña xí'in nda'a yó, kachí ña saá: “On vása xǐnǐ ñó'ó ǐ yó'ó, nda'a”, kachí ña. Ni sǐnǐ yó on vása kúchiño ka'an ña xí'in xa'a yó, kachí ña saá: “On vása xǐnǐ ñó'ó ǐ yó'ó, xa'a”, kachí ña. ²² Ndá víka, yóo sava xiiña yíkí koñu yó ña xáni sǐnǐ yó kúu ña vitá ní, ta saá ni, ña xǐnǐ ñó'ó ní ka nǒǒ yó kúu ña. ²³ Ta yóo sava xiiña yíkí koñu yó ña xáni sǐnǐ yó ndí lo'o ní ñatǒ'ó ndiso ña, ta saá ni, viví ní sákundixin yó xiiña yó'o. Ta xiiña yíkí koñu yó ña kúu ña on vá'a koto ñivi, táxi yó ñatǒ'ó ní nda'a ñayó'o, chi viví nákasi yó ña xí'in tikǒtǒ. ²⁴ Ta inká xiiña yíkí koñu yó ña kúu ña táxi yó koto ñivi, ta on vása ndí'í ní ini yó kundaa yó ña. Saá yóo ña, chi chǐndú'u Ndios ndí xiiña yíkí koñu yó ña on vá'a koto ñivi, ñayó'o náki'in ka ña ñatǒ'ó nǒǒ inká xiiña yíkí koñu yó. ²⁵ Saá ke'é Ndios xí'in yó xa'a ña ndi'i xiiña yíkí koñu yó on nata'vǐ tá'an ña, ta ñii yíkí koñu kuu ña. Ta Ndios kóni ra ndí ñii ñii xiiña yíkí koñu yó kundi'í ini ña xa'a tá'an ña. ²⁶ Ta saá tá xó'vǐ ñii xiiña yíkí koñu yó, ta ndi'í inká xiiña yíkí koñu yó ñii káchí xó'vǐ ña xí'in ñayó'o. Tá ñii xiiña yíkí koñu yó náki'in ña ñatǒ'ó, ta saá ndi'í xiiña yíkí koñu yó ñii káchí kúsǐ ini ña xí'in ñayó'o.

²⁷ Tǒ'on yó'o sáná'a ña ndatán yóo mǐi yó ñivi na kándixa Jesucristo, chi ndatán yóo yíkí koñu Jesucristo, saá yóo yó xí'in ra, chi ñii ñii yó ndatán yóo ñii ñii xiiña yíkí koñu ra, saá yóo yó. ²⁸ Ta Ndios sǎkuiso chiño ra ñii ñii mǐi yó ñivi na kándixa Jesucristo chiño ña xǐnǐ ñó'ó kasa ndivi yó. Chiño nǒǒ ña sǎkuiso chiño ra kúu ndí sava yó kúu yó naapóstol. Chiño ǒvǐ ña sǎkuiso chiño ra kúu ndí sava yó kúu yó naprofeta na ká'an ndoso nǒǒ ñivi tǒ'on ña káku nǒǒ Nímǎ Ndios. Chiño unǐ ña sǎkuiso chiño ra kúu ndí sava yó kúu yó namaestro na sáná'a tǒ'on ra ñivi. Ta saá tuku Ndios saní'í ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó ke'é yó ñava'a ná'no ña táxi naka'nda ní ini ñivi koto na. Ta saní'í ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó sandúva'a yó ñivi na ndee ní ndó'o xí'in kue'e. Ta saní'í ra ndee va'a nda'a sava yó ña viví chindee yó nata'an yó. Ta saní'í ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó viví kuiso chiño yó xí'in ñivi. Ta saní'í ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó ka'an yó inká nǒǒ tǒ'on ña on vása ní-sakuá'a yó. ²⁹ Ta saá on sǐví ndi'í mǐi yó kúu naapóstol, ta ni on sǐví ndi'í mǐi yó kúu naprofeta, ta ni on sǐví ndi'í mǐi yó kúu namaestro, ta ni on sǐví ndi'í mǐi yó kúu na kómí ndee Ndios ña kúchiño yó ke'é yó ñava'a ná'no ña táxi naka'nda ní ini ñivi koto na. ³⁰ Ta on sǐví ndi'í mǐi yó kómí yó ndee Ndios ña kúchiño yó sandúva'a yó ñivi na ndee ndó'o, ni on sǐví ndi'í mǐi yó kúu na kómí ndee ña kúchiño yó ka'an yó inká nǒǒ tǒ'on ña on vása ní-sakuá'a yó, ni on sǐví ndi'í mǐi yó kúu ñivi na kómí ndee ña

kúchiño yó nandaxin yó ña kóni kachí inká nqo tɔ'on yó'o. ³¹ Ta saá va'a ndukú ndó nqo Ndios ña taxi ra naki'in ndó kua'a ndee ña va'a ní ka. Ta vitin yi'j saná'a j ndó'o yichj ña xinj ñó'o kundikɔn ndó, chi ña va'a ní ka nqo ndi'i yichj kúu yichj yó'o.

13

Ña kí'vi ini yó xini yó nivi kúu yichj ña va'a ní ka nqo ndi'i yichj ña kúchiño kundikɔn nivi

¹ Ta vará kuchiño ka'an j ndi'i nqo tɔ'on ña ka'an nivi án tɔ'on ña ka'an naängel, ta saá ni, tá ɔn vása kí'vi ini j xini j nivi, ta saá ndatán yóo ñii ka'a tá'yá ña ɔn vása livi ndusu kómí, án ndatán yóo ñii ka'a ña laxan ní ka'a yu'u, saá yóo j. ² Ta vará kukomí j ndee va'a ña san'i Nímá Ndios yi'j ña ka'an ndoso j nqo nivi tɔ'on ña káku nqo Nímá Ndios, án vará kukomí j ndee va'a ña kúndaq ini j ndi'i ña chjtonj Ndios ña nixjyo se'é si'na nqo nivi, án vará kukomí j ndee va'a ña kóno kúndaq ini j ndi'i ñandaq, án vará kunakaq ini j ña ndee ní ndáa ini j Ndios, andá kúchiño sakanda j yukú kɔ'on ña inká xiiña, ta saá ni, tá ɔn vása kí'vi ini j xini j nivi, ta ndá lo'o ɔn vása ndáya ví j. ³ Ta vará san'i j ndi'i ña kómí j nda'a nivi nandá'vi, án vará taxi xi'in mji j ña ka'mi na yiki koñu j xi'in ño'o xixi, ta saá ni, ta ɔn vása kí'vi ini j xini j nivi, ta ɔn vása ndáya'vi ña ke'é j saá.

⁴ Nivi na kí'vi ini xini inká nivi, nivi yó'o kúu na va'a ká'no ini, ta ké'é na ñava'a ña chindee inká nivi. Ta ɔn kɔ'o ñakuíni yóo ini na, ta ndá lo'o ɔn sjívi na ña'a ini kúu na, ta ni ndá lo'o ɔn vása kisa ká'no xi'in mji na. ⁵ Nivi na ndino'o kí'vi ini xini inká nivi, nayó'o kúu nivi na kómí ñatɔ'o, ta ɔn sjívi nivi na ndasaá kuiti ndi'i ini xa'a mji kúu na, ni ɔn sjívi nivi na kama ní sásaa ini mji kúu na, ta ni ɔn sjívi nivi na ɔn xjin sandakoo ña sáa ini xini inká nivi kúu na. ⁶ Ni ɔn vása kúsij ini na xini na ña ɔn vá'a ké'é inká nivi xi'in tá'an na, ta ndixa kúsij ini na xini na ndi'i nivi na ké'é ñandaq. ⁷ Nivi na kí'vi ini xini inká nivi, saá yóo na: Kúndeé ini na xini na inká nivi, ta kándixa na tɔ'on ña ka'an nata'an na xi'in na, ta ndáti na ta ndáa ini na ndi inká nivi ke'é na ñava'a, ta ɔn vása sandakoo na ña kí'vi ini na xini na inká nivi, vará xinj ñó'o kúndeé ini na xi'in ña ɔn vá'a ké'é nayó'o.

⁸ Ña kí'vi ini yó xini yó nivi ndá ñii kivi ɔn ndi'i xa'a ñayó'o. Ta saá ni, yóo sava ndee va'a ña ñii kivi ña va'xi ɔn vása konj ñó'o ka ña, ta ya'a ndi'i ña. Ta saá ñii kivi ña va'xi ɔn konj ñó'o ka ndee va'a ña ka'an ndoso yó nqo nivi tɔ'on ña káku nqo Nímá Ndios. Ta ñii kivi ña va'xi ɔn konj ñó'o ka ndee va'a ña ka'an yó inká nqo tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'a yó. Ta saá tuku ñii kivi ña va'xi ɔn konj ñó'o ka ndee va'a ña kóno kúndaq ini yó ñandaq ña nixjyo se'é. ⁹ Saá chi vitin ɔn vása kóno kúndaq ini yó ñandaq Ndios, ta ndasaá kuiti lo'o kúu ña xinj yó vitin. Tãda vitin tɔ'on ña káku nqo Nímá Ndios ña ka'an ndoso yó nqo nivi, kúmanj ka ña xjno ní ndi'i ña chjtonj Ndios taxi ra nda'a yó. ¹⁰ Ta ñii kivi va'xi tá kixaa ña xjno ndi'i ña ndixa ndino'o, ta kivi yó'o ɔn vása konj ñó'o ka yó ña ɔn ta'an xjno ndino'o.

¹¹ Saá chi ndatán yóo ña va'xi kua'no ñii tãlo'o, ta ñii kivi tãndaq ra nduu ra tãa tãká'no, saá yóo mji yó nivi na kándixa Jesucristo. Ta kivi xikuu j tãlo'o, ta saá xjka'an j ndatán ka'an tãlo'o, ta xixani sjinj j ndatán xani sjinj tãlo'o. Ta saá tá nãtãndaq j nduuj ñii tãa tãká'no, ta sandakoo j ké'é j ndatán ké'é ñii tãlo'o. ¹² Ta yóo inká tɔ'on ña ndato'on j xi'in ndó

xə'a ɲa saná'a j ndó'ó ndasaá koo ɲa kɪvj vaxi. Vitin ɔn vása kúchiño yó kundaa və'a ini yó xə'a ndi'i ɲava'a ɲa çitóni Ndios, chi ndatán yóo ɲivi na xító nqo mji nqo yutátá ta xa kuə'an kuxána káa, saá yóo mji yó vitin. Ta ndixa kixaa ɲii kɪvj ɲa nakutá'an yó xí'in Ndios ta koni káxín yó nqo ra. Ta kɪvj saá tondaa yó koni ndino'o yó Ndios, ɲii kɪ'va ndatán Ndios xa xínj ndino'o ra mji yó. ¹³ Yóo ɲi kúu ɲava'a ɲa yóo xí'in yó ndi'i saá kɪvj. Yóo ɲa ndáa ndino'o ini yó Ndios, yóo ɲa ndátí yó ndáa ini yó ndí Ndios kasa ndivi ra ɲa kɪndqo ra xí'in yó, ta yóo ɲa kí'vi ini yó xínj yó ɲivi. Ta ɲa ndáyə'ví ní kə nqo ɲa ɲɲi ɲava'a yó'o saá, kúu ɲa kí'vi ini yó xínj yó ɲivi.

14

Tq'on yó'o ká'an ndí ndee və'a ɲa ká'an ndoso yó tq'on ɲa káku nqo Nímə Ndios kúu ɲa xínj ɲó'ó ní

¹ Və'a ná çikaa ndó ndee ɲa kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó. Ta və'a xí'in ɲa ndino'o ini ndó ná ndukú ndó nqo Nímə Ndios ɲa saní'i ɲa ndó'ó ndi'i nqo ndee və'a ɲa káku nqo ɲa. Ta ndee və'a ɲa xínj ɲó'ó ní kə ndukú ndó kúu ndee ɲa kə'an ndoso ndó nqo ɲivi tq'on ɲa káku nqo Nímə Ndios. ² Saá chi tá kómí ndó ndee və'a ɲa saní'i Nímə Ndios ndó'ó ɲa kúchiño kə'an ndó inkə nqo tq'on ɲa ɔn vása ní-sakuá'á ndó, ta kuiti xí'in Ndios ká'an ndó tq'on yó'o, ta ɲivi ɔn vása kúndaa ini na tq'on ká'an ndó. Saá chi Nímə Ndios táxi ɲa ndí ká'an ndó tq'on ɲa ɲó'o se'é nqo ɲivi. ³ Ta tá kómí ndó ndee və'a ɲa saní'i Nímə Ndios ɲa ká'an ndoso ndó nqo ɲivi tq'on ɲa káku nqo Nímə Ndios, ta xí'in ɲa ká'an ndoso ndó tq'on yó'o, çindee ndó ɲivi xə'a ɲa viví kua'no na yichj Jesucristo, ta çikaa ndó ndee ini ɲivi yó'o ɲa kútu kundikɔn na yichj yó'o, ta ndása sji ndó ini ɲivi yó'o nqo ɲa yə'vi xó'vi na. ⁴ Tá kómí ndó ndee və'a ɲa saní'i Nímə Ndios ndó'ó ɲa ká'an ndó inkə nqo tq'on ɲa ɔn vása ní-sakuá'á ndó, ta saá ɲa ká'an ndó tq'on yó'o ndasaá kuiti çindee xí'in mji ndó ɲa viví kə kua'no ndó yichj Jesucristo. Ta saá ni, tá kómí ndó ndee və'a ɲa saní'i Nímə Ndios ndó'ó ɲa ká'an ndoso ndó nqo ɲivi tq'on ɲa káku nqo Nímə Ndios, ta saá ɲa ká'an ndó tq'on yó'o çindee ɲa nañani yó xí'in náki'və yó ɲa kua'no kə na yichj Jesucristo.

⁵ Yí'j kóni j ɲa ɲii ɲii ndó'ó kukomí ndó ndee və'a ɲa saní'i Nímə Ndios ndó'ó ɲa kúchiño kə'an ndó inkə nqo tq'on ɲa ɔn vása ní-sakuá'á ndó, ta ɲa ndixa kóni ní kə j kúu ɲa kukomí ndó ndee və'a ɲa kúchiño kə'an ndoso ndó nqo ɲivi tq'on ɲa káku nqo Nímə Ndios. Saá chi ndee və'a yó'o kúu ɲa ndáyə'ví ní kə xə'a ɲa çindee ɲa nañani yó xí'in náki'və yó ɲa və'a kua'no na yichj Jesucristo. Saá chi tá ká'an yó inkə nqo tq'on ɲa ɔn vása ní-sakuá'á yó, ta tá ɔn koq ɲivi na kómí ndee və'a ɲa nandaxin na yukia kóni kachí tq'on yó'o, ta tq'on yó'o ɲa ká'an yó ɔn çindee ɲa inkə ɲivi na kándixa Jesucristo. ⁶ Ta saá, nañani yó xí'in náki'və yó, tá xaa j nqo ndó tá kə'an j xí'in ndó inkə nqo tq'on ɲa ɔn vása kúndaa ini ndó, ta ndə lo'o ɔn vása ndáyə'ví tq'on yó'o nqo ndó. Ta ɲa ndáyə'ví kə nqo ndó'ó kúu ɲa nandaxin j nqo ndó tq'on ɲa sanativi Nímə Ndios nqo j, án kə'an j xí'in ndó'ó xə'a ɲa kóno kundaa ini ndó ɲandaa Ndios, án ndato'on j xí'in ndó'ó tq'on ɲa káku nqo Nímə Ndios, án ndato'on j xí'in ndó tq'on ɲa və'a sáná'a xə'a yichj Jesucristo.

⁷ Saá chi kúndaa ini yó ndí tá yóo ɲivi na ɔn vása káxín tívi tilálí, án ɔn vása káxín sáká'a na arpa, ta ɲivi na xínj so'o ɲayó'o ɔn vása kúndaa ini na ndá yaa kúu ɲa xínj so'o na. ⁸ Ta ɲii kɪ'va saá, tá ɔn vása ndáyí

káxín tón trompeta tón kána n̄ivi ná kani tá'an n̄oq yóo kuq̄chi, ta saá ɔn kúchiño kundaq̄ ini n̄ivi ndí x̄in̄i ñó'ó kee na ko'ɔn na nakutá'an na xa'á ña kani tá'an na n̄oq yóo kuq̄chi. ⁹ Tɔ'on yó'o sáná'a ña m̄i yó xa'á ndee va'a ña kómí sava yó ña ká'an yó tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á yó. Saá chí tá ká'an yó ink̄a n̄oq tɔ'on ña ɔn vása kundaq̄ ini n̄ivi na x̄in̄i sɔ'o tɔ'on yó'o, ta ndatán yóo tɔ'on ña ká'an yó ndasaá kuiti n̄oq t̄ach̄i, saá yóo ña. ¹⁰ Ndixa yóo kuq̄'a ní n̄oq tɔ'on ñoyívi yó'o, ta ndi'i saá n̄oq tɔ'on yó'o ñii ñii ña ndatɔ'on káxín x̄i'in n̄ivi na kundaq̄ ini ña'á. ¹¹ Ta saá ni, tá ɔn vása kundaq̄ ini j̄ tɔ'on ña ká'an n̄ivi, ta saá ndatán yóo ñii t̄a t̄a ñoo x̄iká t̄a ká'an ink̄a n̄oq tɔ'on saá yóo j̄ x̄i'in n̄ivi yó'o, ta n̄ivi yó'o ndatán yóo n̄ivi na ñoo x̄iká saá yóo na x̄i'in j̄. ¹² Ta saá ndó'ó, n̄ivi na kóni kukomí kuq̄'a ndee va'a ña sání'i Ním̄a Ndios, va'a chikaa ndó ndee ndukú ndó n̄oq Ním̄a Ndios ña sání'i ña ndó'ó ndee va'a ña chindeé ña nañani yó x̄i'in náki'va yó ña va'a k̄a kua'no na yich̄i Jesucristo.

¹³ Ta saá ndi'i n̄ivi na kómí ndee va'a ña ká'an na ink̄a n̄oq tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á na, n̄ivi yó'o x̄in̄i ñó'ó tuku ndukú na n̄oq Ním̄a Ndios ña sání'i ña ndee va'a nda'á na ña kuchiño nandax̄in na tɔ'on yó'o. ¹⁴ Ta ȳi'j̄, tá ká'an j̄ x̄i'in Ndios ink̄a n̄oq tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á j̄, ta ndixa x̄i'in ndasaá kuiti ním̄a j̄ ká'an j̄ x̄i'in ra, ta vará ɔn vása kundaq̄ ini j̄ tɔ'on ña ká'an j̄. ¹⁵ Ta saá, ¿yu kúu ñava'a ke'é j̄? Tá ká'an j̄ x̄i'in Ndios, ta va'a ná ká'an ním̄a j̄ tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á j̄, ni ɔn vása kundaq̄ ini j̄. Ta saá tuku va'a ná ká'an j̄ x̄i'in Ndios tɔ'on ña kúu ña kundaq̄ ini j̄. Ta ñii k̄i'va saá, tá x̄ita j̄ yaa ña kisa ká'no j̄ Ndios, ta va'a ná kata ním̄a j̄ yaa yó'o x̄i'in tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á j̄, ni ɔn vása kundaq̄ ini j̄. Ta saá tuku va'a ná kata j̄ yaa x̄i'in tɔ'on ña kúu ña kundaq̄ ini j̄. ¹⁶ Ta ñii k̄i'va saá m̄i ndó, tá kisa ká'no ndó Ndios x̄i'in tɔ'on ña ndasaá kuiti ním̄a ndó ká'an x̄i'in ra, ta n̄ivi na ɔn vása kundaq̄ ini tɔ'on ña ká'an ndó, n̄ivi yó'o ɔn kúchiño ñii káchí x̄i'in ndó kasa ká'no na Ndios, k̄iv̄j̄ ká'an ndó táxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'á ra. ¹⁷ Vará tɔ'on yó'o ña ká'an ndó ña ɔn vása ní-sakuá'á ndó kúu tɔ'on va'a ña ndixa táxi ña táxa'vi ña'á nda'á Ndios, ta tɔ'on yó'o ɔn vása chindeé ña n̄ivi ña kua'no k̄a na yich̄i Jesucristo, chí ɔn vása kundaq̄ ini na tɔ'on ña ndasaá kuiti ním̄a ndó ká'an x̄i'in Ndios. ¹⁸ Ta ȳi'j̄, táxi j̄ ña táxa'vi nda'á Ndios chí sání'i ra ȳi'j̄ ndee va'a ña ká'an j̄ tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á j̄, ta kuq̄'a ní k̄a yich̄i n̄oq ndi'i ndó'ó ká'an j̄ tɔ'on yó'o x̄i'in Ndios. ¹⁹ Ta saá ni, tá k̄iv̄j̄ nákutá'an j̄ x̄i'in n̄ivi na kándixa Jesucristo xa'á ña kisa ká'no nd̄i Ndios, ta kusij̄ ní k̄a ini j̄ ña ká'an j̄ vará o'ɔn tɔ'on ña kúchiño kundaq̄ ini n̄ivi na x̄in̄i sɔ'o ña, n̄oq ña ká'an j̄ ux̄u mil tɔ'on ña nd̄a lo'o ɔn vása kundaq̄ ini n̄ivi x̄in̄i sɔ'o na.

²⁰ Ndó'ó n̄ivi na kándixa Jesucristo, va'a ná koo ndó ndatán yóo naválí na ɔn t̄a'an sakuá'á ke'é kuq̄'a ní ña ɔn vá'a, ta saá ni, ɔn kani s̄inj̄ k̄a ndó ndatán x̄áni s̄inj̄ naválí yó'o. Saá chí x̄in̄i ñó'ó kani s̄inj̄ ndó ndatán x̄áni s̄inj̄ n̄ivi ná'no na xa viv̄i xa'no yich̄i Jesucristo. ²¹ N̄oq ñii x̄i'ña tɔ'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á, Ndios káchí ra saá: "Ñii k̄iv̄j̄ ña va'xi, x̄i'in ink̄a n̄oq tɔ'on ña ká'an n̄ivi na ñoo x̄iká ká'an j̄ x̄i'in n̄ivi nañoo j̄, ta kon̄i ñó'ó j̄ yu'v̄ n̄ivi na táku ñoo x̄iká xa'á ña ká'an j̄ x̄i'in nañoo j̄. Ta saá ni, nañoo j̄ ɔn kua'a na chikaa sɔ'o na tɔ'on ña ká'an j̄ x̄i'in na", saá káchí Ndios. ²² Ta saá kundaq̄ ini yó ndí tá kómí yó ndee va'a ña ká'an yó ink̄a n̄oq tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á yó, ta ñayó'o ɔn s̄iv̄i seña ña sáná'a n̄oq n̄ivi na kándixa Jesucristo kúu ña, ta ndee va'a yó'o kúu seña ña sáná'a n̄oq n̄ivi na ɔn x̄in̄i kándixa Jesucristo ndí t̄a t̄andeé ní kúu Ndios. Ta ndee va'a ña kúchiño ká'an ndoso yó n̄oq n̄ivi tɔ'on ña káku n̄oq Ním̄a

Ndios, ñayó'o kúu xá'a ña chindeé ña ñivi na kándixa Jesucristo, ta ɔn sivi xá'a ña chindeé ña ñivi na ɔn vása kándixa Jesucristo kúu ña. ²³ Ta saá ni, ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, kivi nákutá'an ndó ña kisa ká'no ndó Ndios, tá kixaa ñivi na ɔn ta'an kundaa ini xa'a yichi Jesucristo, án kixaa ñivi na ɔn vása kándixa Jesucristo, ta nayó'o xini so'o na to'on ña xa siin siin noo ká'an ñii ñii ndó, ta nayó'o ɔn vása kundaa ini na to'on yó'o, zan ɔn ndixa xani sijn ñivi yó'o ndi nasána kúu ndi'i ndó'ó? ²⁴ Ta saá ni, kivi nákutá'an ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, ña kisa ká'no ndó Ndios, ta ká'an ndoso ndó to'on ña kaku noo Nima Ndios, ta saá tá kixaa ñivi na ɔn ta'an kundaa ini xa'a yichi Jesucristo, án ñivi na ɔn vása kándixa ra, ta saá to'on Ndios yó'o xito ndoso ña nima ñivi yó'o, ta chindeé ña na xa'a ña kundaa ini na ndi na ndiso kuachi kúu na. ²⁵ Tá xini so'o na to'on Ndios ña ká'an ndó xi'in na, ta saá Ndios sanativi ra noo na ndi'i ña ñó'o se'é nima na. Ta saá kuxiti na xa'a ña kasa to'ó na Ndios, ta ka'an na xi'in ndó, kachi na saá: "Ndixa Ndios yoo ra xi'in ndó'ó", kachi na xi'in ndó.

To'on yó'o ká'an ña

ndasaá va'a kasa ká'no yó Ndios kivi nákutá'an yó

²⁶ Nañani yó xi'in náki'va yó, kivi nákutá'an ndó ña kisa ká'no ndó Ndios, saá va'a ke'é ndó: Lo'o ndó'ó kata ndó yaa ña kasa ká'no ndó Ndios, ta lo'o ndó'ó saná'a ndó xa'a yichi Jesucristo, ta lo'o ndó'ó ndatɔ'on ndó xa'a ña sanativi Ndios noo ndó, ta lo'o ndó'ó ka'an ndó inka noo to'on ña ɔn vása ní-sakuá'a ndó, ta lo'o ndó'ó nandaxin ndó ña kóni kachi to'on yó'o. Ta ndi'i ña ké'é ndó saá xini ñó'o kuu ña ña chindeé ñivi na kándixa Jesucristo ña kua'no ka na yichi ra. ²⁷ Ta xa'a ñayó'o, tá kómi ndó ndee va'a ña saní'i Nima Ndios ndó'ó ña táxi ka'an ndó inka to'on ña ɔn vása ní-sakuá'a ndó, ta saá ñii ñii ndó ka'an, ta ndasaá kuiti nda ɔvi ndó anda unj ndó ka'an. Ta xini ñó'o koo ñivi na kómi ndee va'a ña nandaxin na yukia kóni kachi to'on ña ká'an ndó. ²⁸ Tá ɔn koó ñivi na kúchiño nandaxin yu kúu ña kóni kachi to'on ña ká'an ndó, ta saá va'a ka ná ɔn ka'an ndó to'on yó'o noo ñivi kivi nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta ndasaá kuiti ka'an ndó to'on yó'o xi'in Ndios noo ɔn koó ñivi.

²⁹ Ta ndó'ó naprofeta, na kómi ndee va'a ña ká'an ndoso ndó to'on ña kaku noo Nima Ndios, va'a ndasaá kuiti nda ɔvi anda unj ndó'ó ka'an ndoso ndó to'on Ndios yó'o noo ñivi kivi nákutá'an ndó ña kisa ká'no ndó Ndios. Ta ndó'ó, ñivi na xini so'o to'on ña ká'an naprofeta, xini ñó'o kani va'a sijn ndó xa'a to'on yó'o, án ndixa to'on Ndios kúu ña, án ɔn sivi to'on Ndios kúu ña. ³⁰ Tá ñindichi ñii ndó'ó ká'an ndoso ndó to'on ña kaku noo Nima Ndios, tá mií saá inka ndó'ó náki'in ndó to'on ña sanativi Ndios noo ndó, ta saá, va'a ná ɔn ka'an ka ta ñindichi, ta ná taxi ra ña konj so'o ndi'i ñivi to'on ña sakan sanativi Ndios. ³¹ Ta ndó'ó na kómi ndee va'a ña ká'an ndoso ndó noo ñivi to'on ña kaku noo Nima Ndios, ta va'a ñii ñii ndó ya'a ndó ka'an ndó. Ta saá ndi'i ñivi na nákutá'an ña kisa ká'no na Ndios, sakuá'a na to'on Ndios yó'o ta chikaa ña ndee ini na. ³² Ndó'ó na kúu naprofeta na kómi ndee va'a ña ká'an ndoso ndó noo ñivi to'on ña kaku noo Nima Ndios, ndó'ó kúchiño ndó ka'nda chiño ndó noo yu'u ndó ña chikaa ini ndó ama va'a ndatɔ'on ndó to'on yó'o noo ñivi. ³³ Saá chi kivi ña nákutá'an yó ña kisa ká'no yó Ndios, ɔn vása kusi ini Ndios ña ñii síso ká'an ndi'i yó, ta nda ñii ñivi ɔn vása kundaa ini na ña xini so'o

na. Ta nda vika, Ndios kusi ini ra ndi nakuta'an yo xi'in natoto ni ini yo ta vivii kisa ka'no yo ra.

Ta xa'a nayoyo, ndi'i mji yo nivi na kandixa Jesucristo, ta kivi nakuta'an yo nii nii noo xa'a na kisa ka'no yo Ndios, ³⁴ ta na'na'a na nakuta'an yo'o, xini no'o tasin koo yu'u na. Sa'a chi na'na'a xini no'o kasa nino xi'in mji na, nii ki'va ndatan yoo na xa'nda chio ndayi na kisa to'o yo. ³⁵ Ta yoo na koni na'na'a saku'a na, ta va'a kundati na tanga naxa na ve'e na, ta sa'a va'a ndaka to'on na yi na. Sa'a chi na saku'a'an xi'in mji na kuu na ka'an na'na'a yo'o noo nivi na nakuta'an xa'a na kisa ka'no na Ndios.

³⁶ Ta ndo'o, on va'a ku'na'a ini ndo, chi xini no'o nakaa'nd ndo ndi on sivi ndo'o kuu nango naki'in to'on Ndios, ni on sivi ndasa'a kuiti ndo'o kuu na taxi Ndios to'on ra nda'a. ³⁷ Ta ndo'o na xani siji ndi Nima Ndios sani'i na ndee va'a nda'a ndo na kuchi'nd ndo ka'an ndoso ndo noo nivi to'on na kaku noo Nima Ndios, zan xani siji ndo ndi chutu ni ini ndo xi'in Nima Ndios?, ta sa'a xini no'o nakoni ndo ndi to'on na ndato'on i xi'in ndo kuu to'on na xa'nda chio mji Jesucristo, Ta taKa'no noo yo. ³⁸ Ta yoo sava ndo'o na on xiji chika'a so'o to'on yo'o na ndato'on i xi'in ndo, ta inka ndo'o, va'a na on chika'a so'o ndo to'on nivi na on xiji chika'a so'o to'on i.

³⁹ Ta sa'a, na'ani yo xi'in naki'va yo, na kandixa Jesucristo, va'a na chika'a ndo ndee na nduku ndo noo Nima Ndios na sani'i na ndo'o ndee va'a na ka'an ndoso ndo noo inka nivi to'on na kaku noo Nima Ndios. Ta, ta yoo sava ndo'o na komi ndee va'a na ka'an ndo inka noo to'on na on vasa ni-saku'a ndo, ta inka sava ndo'o on ka'nda chio ndo noo nayoyo na on va'a ka'an na to'on yo'o. ⁴⁰ Ta sa'a, ta kivi na nakuta'an ndo xa'a na kisa ka'no ndo Ndios, ta na xini no'o ni kuu na vivii ta xi'in natoto ni kasa ka'no ndo ra.

15

To'on yo'o ka'an ndi ndixa Jesucristo nixi'i ra ta nataku ra

¹ Na'ani yo xi'in naki'va yo, vitin va'a nakaa'nd ndo'o to'on va'a xa'a Jesucristo na xa nika'an ndoso i noo ndo. To'on na xa kandixa ndo kuu na, tanga vitin yoo kutu ndo kandixa ndo to'on va'a yo'o. ² Ta xa'a na ndino'o ini ndo kandixa ndo to'on va'a xa'a Jesucristo na nika'an ndoso i noo ndo, ta on sandakoo ndo kandixa ndo to'on yo'o, ta ndixa Ndios saku'u na ndo'o kivi na vaxi. Ta on sivi na'ndaa kuu nayoyo, nikuu, ta sa'a na manji kuu na kandixa ndo Jesucristo.

³ Ta yi'i, xa sana'a i ndo'o mji to'on na xini no'o ni ka xa'a Jesucristo, na kuu to'on na naki'in i noo ra. To'on yo'o kachi na sa'a: Nii ki'va ndatan yoo na kachi to'on Ndios na ntaa na xina'a, Jesucristo nixi'i ra xa'a kuachi yo, ⁴ ta sanduxun na yiki ko'u na, ta tixin na unj kivi, nataku ra. Ndi'i nayoyo kisa ndivi na na kachi to'on Ndios na ntaa na xina'a. ⁵ Ta ndi'i nataku Jesucristo, ta nativi ra noo taPedro, ta sa'a tuku nativi ra noo nakuta'an ndi'i nataa na xikuu na uxu ovi nixika xi'in ra. ⁶ Ta sa'a nativi ra noo nakuta'an o'on ciento nivi na xindikon sata ra. Tanga vitin kua'a ni nayoyo taku ka na, vara lo'o na xa nixi'i. ⁷ Ta sa'a nativi Jesucristo noo taSantiago,* ta tuku nativi ra noo nakuta'an ndi'i naapostol.

⁸ Ta ndi'i kundivi nayoyo, ta sa'a nija'a kua'a ni kivi, ta nativi ra noo yi'i. Ta sa'a ndatan yoo nii ta'a ta kaku kivi ta on vasa ndati nivi, sa'a yoo i, sa'a

* 15:7 TaSantiago, inka kivi ra kuu Jacobo.

chi nduyi j tapóstol kivi ña on vása ndáti nivi. ⁹ Ta saá tãa tãa njno ní ka kúu j noq ndi'i naapóstol. Ta on vása kómij ndayí ña sakunaní na yi'i "apóstol", chi xina'á ñixika j saxo'vi ní j nivi na kúu nave'e ndino'o Ndios chi kándixa na Jesucristo. ¹⁰ Ta saá ni, Ndios ke'é ra ká'no ní ñava'a xí'in j, chi ñaxaxin ra yi'i kuu j tapóstol. Ta on sivi ña manj kúu ña Ndios ke'é ra ñava'a yó'o xí'in j. Saá chi nda kivi kixá'á j kisa chiño j tãnda vitin, ndeé ní ka kisa chiño j noq ña kisa chiño inkã naapóstol. Ta ndixa on sivi xí'in ndeé mji j kúu ña kisa ndivi j chiño, ta Ndios san'i ra yi'i ndeé va'a ra, ta xí'in ndeé yó'o kisa ndivi j chiño ra. ¹¹ Ta saá ni, án yi'i kúu tãa tãa ká'an ndoso noq ndó to'on va'a xa'a Jesucristo, án inkã naapóstol kúu na ká'an ndoso to'on yó'o noq ndó, ta ñii kúu to'on ña ká'an ndoso ndi noq ndó, ta to'on yó'o kúu ña xa kãdixa ndó.

¹² Ta to'on ña ká'an ndoso ndi noq ndó káchí ña ndi ndixa Jesucristo nixi'j ra ta nataku ra. Ta saá, jndachun sava ndó'ó ká'an ndó, káchí ndó saá: "Tána kixaa ña kivi nivi, ta nda ñii kivi on nataku ka na"? káchí ndó. ¹³ Ta on sivi ñandaq kúu to'on yó'o ña ká'an sava ndó'ó. Saá chi tá nda ñii nivi on vása nataku na, ta ni Jesucristo on vása ní-nataku ra, níkuu. ¹⁴ Tá on sivi ñandaq kúu ña nataku Jesucristo, níkuu, ta nda lo'o on vása ndáya'vi to'on ña ká'an ndoso ndi noq ndó, ni on vása ndáya'vi ña kãdixa ndó ra. ¹⁵ Tá ndixa on vása ní-nataku Jesucristo, níkuu, ta nivi na vatá kúu ndi, chi ñika'an ndi Ndios sanataku ra Jesucristo. Tá on sivi ñandaq kúu ña ndixa nataku nivi na nixi'j, ta ñayó'o sáná'a ndi Ndios on vása ní-sanataku ra Jesucristo, níkuu. ¹⁶ Tuku ká'an j saá: Tá on ndixa nataku nivi na nixi'j, ta ñayó'o kóni káchí ña ndi on vása ní-nataku Jesucristo, níkuu. ¹⁷ Tá on vása ní-nataku Jesucristo, níkuu, ta saá ña manj kúu ña kãdixa ndó ra, tãnda vitin ndiso ka ndó kuachi noq Ndios. ¹⁸ Tá on vása ní-nataku Jesucristo, níkuu, ta ñayó'o kóni káchí ña ndi nivi na kãdixa ra tá nixi'j nayó'o, ta nda ñii kivi on nataku na, ta ndi'í xa'a nayó'o, níkuu. ¹⁹ Ta mji yó, tá ndaa ini yó ndi ña kãdixa yó Jesucristo kúu ña ndáya'vi ndasa'í kuiti ñoyívi yó'o, ta nda lo'o on vása ndáti yó nataku yó ta kutaku yó xí'in Ndios ñoyívi njno, ta saá jndixa nivi na ndá'vi ní ka kuu yó noq ndi'í nivi ñoyívi yó'o!

²⁰ Ta on sivi saá, chi ña ndixa ndino'o kúu ña nixi'j Jesucristo, ta Ndios sanataku ña'á ra. Ta saá Jesucristo yóo ra ndatán yóo ñanoq ña sákee nivi noq ndi'í ña njchi'í na, chi kúu ra tãa tãnoq nataku noq ndi'í nivi na nixi'j. ²¹ Ta xa'a ña on vá'a ke'é ñii laá tãa kujya xina'á, ndeé ña xá'ni nivi kixaa ña ñoyívi yó'o, ta saá ndi'í nivi xini ñó'ó kivi na. Ta saá, xa'a ñava'a ke'é ñii laá tãa, tã kúu tãa tã nixi'j ta nataku ra, ndi'í nivi na nixi'j nataku na ñii kivi ña va'xi. ²² Ta xa'a ña ndi'í nivi kúu nasa'ya ñani sikuá tãa tãnoq Adán, ta saá ndi'í nivi ñii kúu na xí'in ra, ta saá xini ñó'ó kivi ndi'í na. Ta saá ni, ndi'í nivi na ñii yóo xí'in Jesucristo, ndixa sanataku ra na ña ndino'o kutaku na xí'in ra. ²³ Ta viví, ndatán chitóni Ndios, saá koo ña nataku ñii ñii nivi. Saá chi Jesucristo xikuu tãa tãnoq nataku noq na nixi'j. Ta saá, tá kixaa kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta sanataku ra ndi'í nivi na kãdixa ra ña kutaku na xí'in ra ndi'í saá kivi. ²⁴ Tá ndi'í sanataku ra ndi'í nivi yó'o, ta kixaa kivi sondí'í ñoyívi, ta Jesucristo sandi'í ra xa'a ndi'í saá noq ndeé ná'no ña on vá'a, ta sandi'í ra xa'a ndi'í inkã na xá'nda chiño, na kúu na on vása kisa to'o Ndios. Ta saá Jesucristo taxi ra ndayí nda'a Yivá yó Ndios ña ka'nda chiño ra. ²⁵ Saá koo, chi Jesucristo xini ñó'ó ka'nda chiño ra noq ndi'í nivi ta noq ndi'í ña kuvã'a, ta saá kundivi tãnda

kundeé ra nqo ndi'i ndee ña sáa ini xíni ña'á, tãdã chikaã ninqo ra ndi'i ñayó'o tixin xa'a ra. ²⁶ Tá kixaa kivi ña xa kundeé Jesucristo nqo ndi'i ñayó'o, ta ndee ña sondí'i sandi'i ra xa'a kúu ndee ña xá'ni nivi. ²⁷ Saá chi to'on Ndios ña ñitaa na xina'á, káchí ña saá: "Ndios chikaã ninqo ra ndi'i ña yoo ñoyivi tixin xa'a tãa yó'o", káchí to'on Ndios. Ta mji yó kundaã ini yó ndí to'on yó'o on vása kóni káchí ña ndí mji Ndios chikaã ninqo xí'in mji ra tixin xa'a Jesucristo. Chi mji Ndios kúu tãa tã chikaã ninqo ndi'i ña yoo kuva'a tixin xa'a tayó'o. ²⁸ Ta saá kixaa kivi tá Jesucristo naki'in ra ndi'i ndayí nqo ndi'i ña yoo, ta mji Jesucristo kasa ninqo xí'in mji ra nqo Ndios, xa'a ña Ndios nduu ra tãa taká'no ndino'o, tãa tã xá'nda chiño nqo ndi'i ña yoo ndi'i saá ñoyivi.

²⁹ Sava ndó'o na kándixa Jesucristo kúu nivi na xa chichi tuku xa'a nivi na xa nixi'i, chi xáni sijní ndó ndí saá chindeé ndó nayó'o. Ta saá ni, tá on vása kándixa ndó ndí natakú nivi na nixi'i, ta, ¿ndachun chichi ndó xa'a nivi yó'o?

³⁰ Ta mji ndi, tá on sivi ña ndixa kúu ña natakú nivi na nixi'i, níkuu, ta saá ña manj kúu ña ñii ñii kivi táxi xí'in mji ndi nqo ña yjo ní anda ña kivi ndi. ³¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ña ndixa kúu ña ndí ñii ñii kivi táku j xí'in ña yjo ní kivi j. Ta saá tuku ña ndixa kúu ña chútú ñasij ini j chi xa'a chiño ña kisa ndivi j nqo ndó, kándixa ndó Jesucristo vitin.

³² Ta xa nixov'i ní j ñoo Éfeso yó'o, ta ndatán yoo ña kani tá'an j xí'in kitj týukú, saá njindo'o j. Ta saá, tá on sivi ñandaã kúu ña natakú nivi na nixi'i, ta, ¿ndasaá ndaya'vi ña yov'i nixov'i yó'o? Tá ñandaã kúu ña on natakú yó, níkuu, ta va'a kã ke'é yó ndatán ke'é nivi ñoyivi yó'o na on vása kándixa Jesucristo, chi nayó'o ká'an na, káchí na saá: "Vitin ná kuxu yó ta ná ko'o yó, chi taan kivi yó", saá ká'an nivi yó'o.

³³ On taxi ndó ña sandá'vi na ndó'o, ta naká'an ndó ña kóni káchí ñii to'on ndíchi ña káchí saá: "Tá náta'an va'a ní yó xí'in nivi na kúu na on vá'a ini, ta yjo ní sanoo na ini mji yó ke'é yó ña on vá'a ndatán yoo ña ke'é na", saá káchí ñii to'on ndíchi ña xinj yó. ³⁴ Ta vitin si'na viví kani sijní ndó, ta nandikó ini ndó, ta on ke'é kã ndó ña on vá'a, ta tuku kundikõn ndó yichí va'a. Yoo sava ndó'o na on tã'an kundaã va'a ini xa'a Ndios, ta xa'a ña lo'o ní xinj ndó Ndios, va'a ná kuka'an nqo ndó.

To'on yó'o ká'an ña ndasaá nduu yiki koñu nivi kivi natakú na

³⁵ Yoo sava ndó'o na ndaka to'on ndi'i, káchí ndó saá: "¿Ndasaá natakú nivi na nixi'i? ¿Ndasaá koo yiki koñu na?", káchí ndó, ndaka to'on ndó ndi'i. ³⁶ ¡Ta to'on ña kí'vi kúu ñayó'o! Chi kani sijní ndó ndasaá yoo ndikjn trigo. Tá chí'i yó ndikjn yó'o, ta tixin ño'o xinj ñó'o tã'yj ña, ta saá kuchiño taxi ña ndutã inkã trigo xaã. ³⁷ Ta ndikjn trigo ña chí'i yó on vása ñii kúu ña xí'in trigo xaã ña ndutã. Ta ndã yukú ña chí'i yó, án ndikjn trigo kúu ña, án inkã nqo ña chí'i yó kúu ña, ta ña ndutã nqo ña chí'i yó on vása kã ñii kúu ña xí'in ña chí'i yó. ³⁸ Saá chi Ndios chindú'u ra ndí ñii ñii nqo ña chí'i yó ndutã ñayó'o, ta ñii ñii nqo ña ndutã yó'o, síin ná'a ña. ³⁹ Ta ndatán yoo kuva'a ní nqo ña chí'i yó, saá yoo kuva'a ní nqo yiki koñu, ta xa síin síin yoo ñii ñii ña. Saá chi xa síin yoo ña kúu yiki koñu nivi, ta xa síin yoo ña kúu yiki koñu kitj, ta xa síin yoo ña kúu yiki koñu tísaa, ta xa síin yoo yiki koñu tiaká. ⁴⁰ Ta saá tuku xa síin yoo yiki koñu ña kómí nivi na táku ñoyivi yó'o, ta xa síin yoo ña kómí ndi'i ña táku ñoyivi njno. Saá

chi yóo ñava'a livi ká'no ña kómí yíkí koñu ñivi na táku ñoyívi yó'o, ta yóo inká nõõ ñava'a livi ká'no kómí ndi'i ña táku ñoyívi ñino. ⁴¹ Ta yóo ñava'a livi ká'no kómí ñõ'o ña yé'e ndiví, ta yóo ñava'a livi ká'no kómí yõõ ña yé'e ñoó, ta yóo inká ñava'a livi ná'no kómí kîmi. Ta õn sjívi ñii kúu ñava'a livi ná'no ña kómí ndi'i kîmi, chi xa síin xa síin kúu ñava'a kómí ñii ñii kîmi. ⁴² Ñayó'o sáná'a ña mji yó ndasaá nduu yíkí koñu yó kîvi natakú yó nõõ ña ñixí'j yó. Chi tá kixaa ña kîvi yó, ta yíkí koñu yó nduxun ña tixin ño'o, ta ndatán yóo ña tá'yj ndikîñ ña ch'i'j ñivi tixin ño'o, saá tá'yj yíkí koñu yó. Ta kîvi natakú yó, ta inká ñaxaa nduu yíkí koñu yó, ta ñaxaa yó'o ndá ñii kîvi õn ndi'i xa'a ña. Ta ndá víka, ndixa kutakú ndino'o ña ndi'i saá kîvi. ⁴³ Tá kixaa ña kîvi yó ta sanduxun na yíkí koñu yó, ta yíkí koñu yó'o ña õn vása táku ka, õn sjívi ña livi kuu ña. Ta saá ni, kîvi natakú yó, ta yíkí koñu naki'in ñii ñii yó ndixa ña kukomí ñava'a livi ká'no kuu ña. Saá chi yíkí koñu yó ña nduxun, ña vitá kuu ñayó'o, ta yíkí koñu yó xaá naki'in yó, ña kukomí ndeõ ndino'o kuu ña. ⁴⁴ Ta kîvi táku yó ñoyívi yó'o ndasaá kuiti yíkí koñu ñivi kúu ña kómí yó. Ta, tá kixaa ña kîvi yó, ta yíkí koñu yó yó'o nduxun ña tixin ño'o. Ta tá kixaa ña natakú yó, ta saá naki'in yó inká nõõ yíkí koñu ña kuu kuenda ñoyívi ñino, ta ndá ñii kîvi õn ndi'i ka xa'a yíkí koñu yó yó'o. Saá chi ñii nõõ kúu yíkí koñu kómí yó ñoyívi yó'o vitin, ta inká nõõ kuu yíkí koñu naki'in yó kîvi natakú yó.

⁴⁵ Ñii xiiña nõõ t'õn Ndios ña ñjtaa na xjña'á káchí ña saá: “Ndios kisa va'a ra taa tanõõ tã kúu tãAdán, ta taxi ra ña ndu ra ñivi táku”, káchí t'õn Ndios. Ta Jesucristo, taa tã sákunaní yó “tãAdán sondí'í”,^f tayó'o nduu mji nima ndino'o táku, ta táxi ña ndí kutakú ndino'o ñivi. ⁴⁶ Ta saá kúndaã ini yó ndí si'na kómí yó yíkí koñu ña xínj ñó'ó yó kutakú yó ñoyívi yó'o, ta saá kîvi yó. Ta saá kixaa kîvi natakú yó ta naki'in yó yíkí koñu ña taxi Ndios nda'a yó ña kúu kuenda ñoyívi ñino, ta ndá ñii kîvi õn ndi'i xa'a yíkí koñu yó'o. ⁴⁷ Kujya xjña'á ní Ndios tjin ra yaa nõõ ño'o, ta xí'in yaa yó'o kisa va'a ra taa tanõõ. Ta inká nõõ taa, tã kúu Jesucristo, tayó'o kee ra ñoyívi ñino ta kixaa ra nõõ ño'o yó'o. ⁴⁸ Ta saá ndi'i ñivi na táku ñoyívi yó'o kómí na yíkí koñu na ndatán ñixiyo yíkí koñu taa tanõõ, tã kúu taa tã kuv'a xí'in yaa nõõ ño'o. Ta ndi'i ñivi na kutakú ñoyívi ñino kukomí na inká nõõ yíkí koñu na, chi ndatán yóo yíkí koñu Jesucristo kîvi natakú ra, saá koo yíkí koñu nayó'o. ⁴⁹ Ta ndatán ñixiyo taa tanõõ tã kuv'a xí'in yaa nõõ ño'o, saá yóo ndi'i mji yó vitin. Ta ñii kîvi vaxi ndatán yóo Jesucristo, taa tã kee ñoyívi ñino, saá koo ndi'i yó, ñivi na kándixa Jesucristo.

⁵⁰ Nañani yó xí'in náki'va yó, kónij ña kúndaã ini ndó ndí yíkí koñu ña kómí yó vitin ñoyívi yó'o, õn kivi kî'vi ña kutakú ña ñoyívi ñino nõõ xá'nda chiño Ndios. Saá chi yíkí koñu ña kómí yó ñoyívi yó'o, ñii kîvi kutá'yj ña ta ndi'i xa'a ña, ta õn kuchiño kúndeé ña kutakú ña xí'in yó ñoyívi ñino nõõ õn kivi koo ndá ñii ña tá'yj ta ndá ñii ña ndi'i xa'a. ⁵¹ Vitin ndátõ'on j xí'in ndó xa'a ñii ña chitónj Ndios ta si'na chjkaa se'é ra ña nõõ ñivi, ta vitin taxi ra ña kúndaã ini yó ndí ndi'i mji yó ñivi na kándixa Jesucristo õn kîvi ndi'i yó ñii kîvi ña vaxi. Ta saá ni, ndi'i saá yíkí koñu mji yó ndixa nasama ña, chi ñii ñii yó naki'in yó yíkí koñu xaá. ⁵² Ta ñii kama xandikõn nasama ña saá. Saá chi kîvi sondí'í ñoyívi yó'o tá mji

^f 15:45 “TãAdán sondí'í” kúu t'õn ña ká'an xa'a Cristo, taa tã naqaxin Ndios sakaku ra ñivi.

konj so'o nivi ña ndá'yi tón trompeta, ta ñii kama kuiti, ndatán yóo ña ñii nákuáni yó ta nákoto yó, saá kama natakū nivi na kándixa Jesucristo na nixi'j, ta naki'in na yiki koñu xaá, ña nda ñii kivi on ndi'i xa'a. Ta saá nivi na kándixa Jesucristo na táku ka ñoyívi yó'o kivi saá, ñii kama nasama na, chi ndu na nivi na naki'in yiki koñu xaá ña nda ñii kivi on ndi'i xa'a.⁵³ Saá chi yiki koñu ña kómi yó ñoyívi yó'o kuu ña ta'yi kivi yó, ta on vása koo ña ndi'i saá kivi ña vaxi. Ta xini ñó'ó naki'in yó yiki koñu yó ña xaá ña nda ñii kivi on vása ta'yi ta kutaku ña xí'in yó ndi'i saá kivi.⁵⁴ Tá kixaa kivi ña xa naki'in yó yiki koñu yó ña xaá ña nda ñii kivi on vása ta'yi, ta xa ndu yó nivi na kutaku ndi'i saá kivi ña vaxi, ta xí'in ñayó'o kundivi to'on Ndios ña njata na xina'a, ña káchí saá: "Xa ndi'i xa'a ndee ña xá'ni nivi, chi Ndios kúndeé ra nqo ndee yó'o."⁵⁵ Ta saá, ¿mí kúchiño ka ndee ña xá'ni nivi satakué'e ña na? Ta, ¿mí kúchiño ka ndee ña xá'ni?, chi on ko'o ka ndee kukomí ña nqo nivi", saá káchí to'on Ndios.⁵⁶ Xini yó ndi' ndee ña xá'ni nivi xikomí ña ndayi satakué'e ña mji yó xa'a ña on vá'a ké'é yó, chi ya'vi ña on vá'a ké'é yó kuu ña xini ñó'ó kivi yó. Ta xa'a ña ndát'o'on ndayi Ndios, kúndaá ini yó yu kuu ña on vá'a, ta kúndaá ini yó ndi' kivi yó xa'a kuachi ña ndiso yó nqo Ndios.⁵⁷ Ta saá ni, táxi yó ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios, chi xa'a ña kándixa yó Jesucristo, ta ñii yóo yó xí'in ra, Ndios táxi ra ña kúndeé yó nqo ndee ña xá'ni, ta ndixa kutaku yó xí'in Ndios ndi'i saá kivi.

⁵⁸ Ñakán kía, nañani yó xí'in náki'va yó, ndino'o kandixa ndó Jesucristo ta kútu kundiko'on ndó yichi ra. On taxi ndó ña inká nivi nasama na ini ndó, ta ndi'i saá kivi taxi xí'in mji ndó ña kasa ndivi ndó chiño Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó. Saá chi xini yó ndi' nda ñii chiño ña kisa ndivi yó nqo ra, on sivi chiño ña manj kuu ña.

16

*To'on yó'o ká'qn ndasaá va'a nakaya na s'i'un
xa'a inká nivi na kándixa Jesucristo na kúu nandá'vi*

¹ Ta vitin kóni j ndat'o'on j xí'in ndó xa'a s'i'un ña nakaya ndi xa'a ña chindee ña nivi nandá'vi na kándixa Jesucristo, na táku ñoo Jerusalén. Ta kóni j ña vitin kasa ndivi ndó ñii k'i'va ndatán xa xa'nda chiño j nqo nivi na kándixa Jesucristo, na táku ku'a'a ñoo estado Galacia, na kúu na nákutá'an xa'a ña kisa ká'no na Ndios. ² Ta saá kivi nqó ñii ñii semana, ñii ñii ndó'ó xini ñó'ó tava síin ndó s'i'un ña chindee ndó nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén. Ñii k'i'va ndatán yóo s'i'un náki'in ñii ñii ndó xa'a chiño ké'é ndó, saá tava síin ndó lo'o nqo s'i'un yó'o. Ta saá kivi xaaj nqo ndó, xa koo ti'va ndi'i s'i'un, ta on vása ñii kama nakaya ndó ndi'i ña mji kivi saá. ³ Ta va'a nakaixin ndó sava nañani yó, ña kuiso na s'i'un ña nakaya ndó, ta ko'on na ñoo Jerusalén, ta nataxi na s'i'un yó'o nda'a nivi na kándixa Jesucristo ñoo yó'o. Ta yi'j, kivi xaaj j nqo ndó, ta taa j tutu ña ko'on xí'in nañani yó yó'o ña ndakuijn j xa'a na. ⁴ Tá yóo xa'a ña ko'on j xí'in nañani yó yó'o ñoo Jerusalén, ta va'a ko'on j xí'in na.

*To'on yó'o ká'qn ndi taPablo xáni sijnj ra ko'on ra
koto ra nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto*

⁵ Ta yi'j, si'na xini ñó'ó ya'a j ku'a'a ñoo estado Macedonia, ta saá xaaj j koto j ndó'ó ñoo Corinto. ⁶ Ta kivi xaaj j nqo ndó, ta va ñii ku'a'a kivi koo j xí'in ndó, ta ndásana koo j xí'in ndó ndi'i saá yoo vixin. Ta saá kóni j ña

kuchiño chindeé ndó yí'í xí'in ña xíní ñó'ó nqo j ña ko'on j inká xiiña nqo xíní ñó'ó ko'on j. ⁷ Ta kivi xaa j koo j xí'in ndó, ta on xjin j ña ñii kama kee j ko'on j inká xiiña. Saá chi kóni j na'a koo j xí'in ndó, tá taxi Ndios ke'é j saá. ⁸ Ta vitin kindoo j ñoo Éfeso yó'o andá kixaa kivi kana vikó Pentecostés. ⁹ Saá chi vitin Ndios taxi ra nqo j ña kasa ndivi j ku'a ní chiño va'a xa'a Jesucristo ñoo yó'o. Tá mií saá yóo ku'a ní nivi na saa ini xíni na yí'í, ta nayó'o on xjin na ña kasa ndivi j chiño va'a yó'o.

¹⁰ Ta xáku ndá'ví j nqo ndó ndí táná xaa ñani yó taTimoteo nqo ndó, ta va'a naki'in ndó ra xa'a ña ná kusij ini ra koo ra xí'in ndó. Saá chi taTimoteo ndixa kisa ndivi ra chiño Jesucristo ñii ki'va ndátan yóo chiño ña kisa ndivi j. ¹¹ Ñakan kía ndá ñii ndó'ó on kani sinj ndó ndí taTimoteo yó'o kúu ra taq ta on vása ndáya'ví. Ta nda víka, va'a chindeé ndó ra ña kuchiño ndikó ra nqo j, chi yí'í xí'in ndi'i inká nañani yó na yóo xí'in j ndáti ndi ndí kixaa ra nqo ndi.

¹² Ta ñani yó taApolos, xa nijaku ndá'ví ní j nqo ra ña ko'on ra xí'in nañani yó ña xaa ra xí'in na nqo ndó, ta ni-xiin ra ko'on ra xí'in na vitin. Ta saá ni, ñii kivi ña kuna'a ra, ta kee ra ko'on ra koto ra ndó'ó.

Tq'on yó'o kúu ñasondí'i nqo tutu yó'o ña tí'ví taPablo nda'a nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto

¹³ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, koto va'a xí'in mji ndó ña on taxi ndó ndí ndá ñii ña on vá'a chinda'á ña ndó'ó ña sandakoo ndó yichí Jesucristo. Ta xíní ñó'ó ndixa kútu kundikon ndó yichí ra, ta ndá lo'o on kuyí'ví ini ndó, ta chikaa ní ndó ndee ña kutaku ndó ndátan kóni Jesucristo. ¹⁴ Ta ndi'i chiño ke'é ndó xa'a nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Corinto xí'in ndó, ná kasa ndivi ndó ña xí'in ña ndixa kí'vi ini ndó xíni ndó na.

¹⁵ Nañani yó xí'in náki'va yó, xa xíní ndó ndí nave'e taEstéfanos xikuu nangó ñoo estado Acaya na kándixa Jesucristo ta ndikon na yichí ra. Ta nayó'o ndixa táxi xí'in mji na ña kisa ndivi na chiño ña chindeé na nivi na kándixa Jesucristo. ¹⁶ Ta saá xáku ndá'ví j nqo ndó'ó ña kasa ndivi ndó ña ndúkú taEstéfanos yó'o xí'in nave'e ra nqo ndó. Ta ñii ki'va saá kasa ndivi ndó ña ndúkú ndi'i nivi na ñii ki'va kisa chiño nqo Ndios ndátan taEstéfanos xí'in nave'e ra kisa chiño na. ¹⁷ Yí'í kúsij ní ini j, chi xa kixaa taEstéfanos, taFortunato ta xí'in taAcaico nqo j vitin. Nataa yó'o kisa ndivi na chiño ña chindeé na yí'í, ndátan yóo chiño ña kóni ndó kasa ndivi ndó nqo j. Ta ndó'ó on kivi ke'é ndó saá chi xíká ní táku ndó nqo j. ¹⁸ Ta nañani yó yó'o chjkaa na ndee ini j, ta chjkaa na ndee ini ndó'ó. Ta saá xíní ñó'ó ndó naki'in va'a ndó nataa yó'o xí'in ñatq'ó, ta ñii ki'va saá xíní ñó'ó naki'in va'a ndó ndi'i nivi na va'a kisa ndivi chiño Ndios ndátan kisa ndivi nataa yó'o.

¹⁹ Ta ndi'i nivi na kándixa Jesucristo, na táku ku'a ní ñoo estado Asia yó'o, nayó'o tí'ví na tq'on ña chindeé na ndó'ó. Ta ñani yó taAquila xí'in ki'va yó ñaPriscila xí'in ndi'i inká nivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an ve'e nayó'o xa'a ña kisa ká'no na Ndios, nivi yó'o tí'ví na tq'on ña chindeé na ndó'ó, chi nayó'o xí'in ndó'ó ñii yóo ndó xí'in Jesucristo xa'a ña kándixa ndó ra. ²⁰ Ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo yó'o tí'ví na tq'on ña chindeé na ndó'ó. Ta va'a ndi'i ndó'ó chindeé tá'an ndó, ta xí'in ñatq'ó ní ini ndó chjto ndó nqo tá'an ndó.

²¹ Ta yí'í, taPablo, tí'ví j tq'on ña chindeé j ndó'ó vitin. Ta tq'on yó'o táa j ña xí'in nda'a mji j.

²² Tá yóo ñivi na on vása kí'vi ini xíni na Jesucristo, ta, ¡vā'a nayó'o kuiso na chi'ña ñoq Ndios! Ta ndúkú ¡ ñoq Jesucristo, Tāa tāKá'no ñoq yó, káchí ¡ saá: “¡Yāchí ní ndikó ún kixaa tuku ún ñoyívi yó'o, Tata!”, káchí ¡ xí'in ra.

²³ ¡Ná ke'é Jesucristo kuā'ā ní ñavā'a xí'in ndó'ó! ²⁴ Ta kí'vi ní ini ¡ xíni ¡ ndi'i ndó, chi kúu yó ñivi na kándixa Jesucristo, ta ñii yóo yó xí'in ra. Saá ná koo ña.

Tutu ñaoví ña nītaa taPablo ña tī'ví ra kuạ'ạn nda'ạ nīvi na táku ñoo Corinto

*TaPablo tí'ví ra tọ'on ña chindeé ra
nīvi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto*

¹ Yí'j, taPablo, kúu j ñii taapóstol ta kisa chiño ñoo Jesucristo, chi saá kóni Ndios, ta sakuiso chiño ra yí'j. Ta táa j tutu yó'o xí'in ñani yó taTimoteo, ta tí'ví ndi ña xaạ ña ñoo ndó'ó, nīvi na kúu nave'e Ndios xa'ạ ña kándixa ndó Jesucristo, ta kúu ndó nīvi na táku ñoo Corinto, án kúu ndó nīvi na táku kuạ'ạ ka ñoo ña ñó'o estado Acaya. ² Ta Ndios Yivá yó xí'in Jesucristo Tạ taKá'no ñoo yó, jná taxi ra ña koo ñava'a ini ndó! Ta, jná ke'é ra ñava'a xí'in ndó!

*Xí'in tọ'on yó'o taPablo ndátọ'on ra
ndí yóo kuạ'ạ ní ñayọ'vị xa xó'vị ra*

³ jNa kasa ká'no yó Ndios, tạ ta kúu Yivá Jesucristo, Tạ taKá'no ñoo yó! Ta Yivá yó Ndios ndeé ní kúnda'ví ini ra xíni ra mji yó, ta ndi'i saá kivi chikaạ ra ndeé ini yó. ⁴ Ta saá, tá yóo tondíni, án tá yóo ñayọ'vị xó'vị yó, ta Ndios chikaạ ra ndeé ini mji yó. Ta Ndios ké'é ra saá xí'in yó xa'ạ ña kuchiño yó chikaạ yó ndeé ini nīvi tá kómí na tondíni, án tá yóo inka ña xó'vị na. Saá chi mji ndeé ña chikaạ Ndios ini yó, kúu ña kuchiño yó chikaạ yó ini nīvi na xó'vị. ⁵ Vará ndeé ní xó'vị yó xa'ạ ña ñii yóo yó xí'in Jesucristo, ta saá tuku náki'in yó kuạ'ạ ní ndeé va'a ini yó xa'ạ ña ñii yóo yó xí'in ra. ⁶ Ta saá mji ndi, tá xó'vị ndi, ta xa'ạ ñava'a mji ndó kúu ña. Saá chi ña yo'vị xó'vị ndi kúu xa'ạ ña Ndios chikaạ ra ndeé ini ndó ta chindeé ra ndó'ó kaku ndó ñoo ña yo'vị xó'vị ndó. Ta tá Ndios chikaạ ra ndeé ini ndi, ta xa'ạ ñava'a mji ndó kúu ña, chi Ndios ké'é ra saá xí'in mji ndi xa'ạ ña ñii kiva saá chikaạ ndi ndeé ini ndó'ó. Ta saá tá xó'vị ndó ñii kiva ndátán xó'vị mji ndi, ta kuchiño ndó va'a vivii kundee ini ndó xí'in ñayọ'ó. ⁷ Ndixa ndáa ini ndi ndó'ó ña kútụ ndikọn ndó yichị Jesucristo ta ọn sandakoo ndó yichị ra. Saá chi kúndaạ ini ndi ñayọ'ó: tá yo'vị xó'vị ndó ndátán yo'vị xó'vị ndi, ta saá Ndios chikaạ ra ndeé ini ndó ndátán chikaạ ra ndeé ini ndi.

⁸ Nañani yó xí'in náki'va yó, kóni ndi ña kúndaạ ini ndó xa'ạ ña ndeé ní ñixọ'vị ndi kivi ñixiyo ndi ñoo estado Asia. Yo'vị ní ñixiyo ña ñixọ'vị ndi, tandaş ñitondaạ ndi ña ọn kundee ka ndi, níkúu, saá ví ñixọ'vị ndi. Ta ọn vása ní-xani ka sịni ndi ña kutaku ndi ñoo ña ñixọ'vị ndi. ⁹ Xa ndạ kúndaạ ini ndi ña ndixa kivi ndi, níkúu. Saá ñixọ'vị ndi xa'ạ ña sakuá'á ndi ña ndạ lo'o ọn kúndaạ ini ndi ndí xí'in ndeé mji ndi kuchiño sakaku xí'in mji ndi, ta ndạ víka, sakuá'á ndi ña va'a ndáa ini ndi Ndios, tạ ta sánatakụ nīvi na ñixi'j. ¹⁰ Ndixa Ndios xa sakaku ra mji ndi ñoo ña jiyọ ñixiyo kivi ndi, níkúu, ta vitin ndikọn ra sákaku tuku ra ndi'j. Ta ndáa ini ndi ña sakaku ra ndi'j ñii ñii kivi ña vaaxi. ¹¹ Ta ndó'ó, tá ndikọn ka ndó ndúkú ndó ñoo Ndios ña chindeé ra ndi'j, ta saá ñii ñii kivi ña vaaxi Ndios sakaku ra ndi'j ñoo ña jiyọ kivi ndi. Tá kuạ'ạ ní ndó'ó ná koo ndó ndukú ndó ñoo Ndios xa'ạ ndi'j, ta saá koo kuạ'ạ ní nīvi taxi na ña táxa'vi ña'á nda'ạ Ndios xa'ạ ñava'a ke'é ra xí'in ndi.

*TaPablo ndátò'on ra ndqchun on vása ní-xa'qn ra
kivi kqchí ra kò'on ra koto ra nivi
na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto*

¹² Ta ña sákutú ini ndí xí'in ñasijí kúu ña xínj ndí ndí vivíi xítaku ndí xí'in nivi na ndíkõn yichí ñoyívi, ta ndixa vivíi ká xítaku ndí xí'in ndó'ó, nivi na ndíkõn yichí Jesucristo. Ta on sivi ñandichí sijní nivi kúu ña taxí xítaku ndí saá, ta ñava'a ña saní'i Ndios nda'a ndí kúu ña taxí vivíi xítaku ndí nõõ ndó'ó ta nõõ ndí'i nivi. ¹³ Ta xa'a ñayó'o, nõõ ndí'i tutu ña táa ndí ta tí'vi ndí xaá ña nda'a ndó, ta on vása táa ndí to'on ña on kúchiño ndó ka'vi ndó, ni on kúchiño ndó kundaa ini ndó. Ta vará, vitin kúmanj lo'o ña kundaa ini ndó, ta ndátij ndí kivi ña vaxi tondaa ndó ña kundaa va'a ini ndó ndí ndixa kúu ndí nivi na ndaa ta na ndino'o ini. ¹⁴ Ta saá kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta ndó'ó xa tondaa ndó ña ndixa kundaa va'a ini ndó ndí yóo xa'a ña kanóo síkón ñato'ó ndó nõõ ndí'i, ta ñii ki'va saá yóo xa'a ña kanóo síkón ñato'ó ndí nõõ ndó'ó.

¹⁵ Ta yí'i, xa'a ña ndaa ini j ndí ndixa saá ná kundivi ndí'i ñayó'o, ña ndixa xani sijní kúu ña kò'on j koto j ndó'ó õvi yichí, níkúu. Ta saá nda õvi yichí naki'in ndó ñava'a nda'a Ndios xa'a ña ndatò'on j to'on ra xí'in ndó, níkúu. ¹⁶ Saá chi ñanoó xani sijní ndí kivi kee j kò'on j nda ñoo estado Macedonia, ta kò'on j chí yichí ña yá'a ñoo Corinto xa'a ña xaá j koto j ndó'ó ta kindõ j lo'o kivi xí'in ndó. Ta saá kivi kee j ñoo Macedonia ta ndikó j, ta saá ya'a tuku j chí ñoo Corinto xa'a ña koto tuku j ndó'ó, níkúu. Chi xani sijní ndí ndó'ó kuchiño ndó chindeé ndó yí'i xa'a ña ndikó j no'o j estado Judea, níkúu. Saá xani sijní ke'é j, ta on vása ní-kuchiño kasa ndivi j ña. ¹⁷ Ta saá ni, ¿án xani sijní ndó ndí on sivi ña ndino'o ini j kúu ña xani sijní xaá j ñoo ndó koto j ndó'ó? ¿Án xani sijní ndó ndí ndatán yóo ñii ta ta õvi yu'u, ta ndíkõn yichí ñoyívi yó'o, saá yóo j nõõ ndó? Chi ta õvi yu'u yó'o ká'an ra: "Ndixa ke'é j saá", ta yá'a ñii kánj lo'o ta kama násama ini ra, ta tuku ká'an ra: "Ó'on, on ke'é j saá", ta ta yó'o on sivi ta tondaa kúu ra chi on vása kisa ndivi ra to'on ña ká'an ra. ¹⁸ Ndixa Ndios kúu ta tondaa, ta mji Ndios yó'o ndákuijn ra xa'a ndí ndí on sivi nivi na õvi yu'u kúu ndí. Ta nda víka, ndixa kúu ndí nivi nandaa na kisa ndivi to'on ká'an. ¹⁹ Saá chi nañani yó ta Timoteo xí'in ta Silvano ta xí'in yí'i ñika'an ndoso ndí nõõ ndó xa'a Jesucristo, ta ta kúu Sa'ya Ndios. Ta on sivi ta ta õvi yu'u kúu Jesucristo. Ta ndí'i saá kivi ká'an ra ñandaa, ta ndixa kisa ndivi ra to'on ña ká'an ra. ²⁰ Ta xí'in ña ke'é Jesucristo, xa kundivi ndí'i saá to'on ña kindõ Ndios xí'in nivi kujya xina'a. Ta vitin xa'a ña táku ndí ini Jesucristo, ndixa yóo yu'u ndí xí'in Ndios, ta xa'a ñayó'o chínóo síkón ndí ñato'ó Ndios. ²¹ Ta Ndios taxí ra ndí ndó'ó xí'in mji ndí ñii yóo yó xí'in Jesucristo ta kúu ndíkõn ndí'i yó yichí ra. Ta Ndios xí'in Níma ra sakuiso chiño ra mji yó ña kasa ndivi yó chiño ra. ²² Ta ndatán yóo toní ña kómí kití, ña sáná'a káxin nõõ nivi yu kúu xito'o ri, saá yóo Níma Ndios xí'in yó. Saá chi ña táku Níma Ndios ini yó kúu ña sáná'a káxin ndí mji yó kúu yó sa'ya Ndios. Ta ña táku Níma Ndios ini yó kúu ña kisa ndaa ndí ndixa naki'in yó ndí'i ñava'a ña kindõ Ndios taxí ra nda'a sa'ya ra.

²³ Ta ndákú j nõõ Ndios ña ndakuijn ra xa'a j ndí ndixa kúu to'on ña káchij saá: xa'a ña kí'vi ní ini j xínij ndó'ó kúu xa'a ña on vása ní-xaá j koto j ndó'ó ñoo Corinto kivi saá. Saá chi ndixa n-xiin j ká'an j to'on ña satakué'e ini ndó. ²⁴ Ta mji ndí, on vása yóo ini ndí kuu ndí nivi na ndasaá kuiti ka'nda chiño nõõ ndó ndasaá xínj ñó'ó kasa ndivi ndó ñii ñii chiño

xa'a Jesucristo. Ta nda vika, ñii káchí ndikõn ndi kisa chiño ndi xí'in ndó xa'a ña ná koo ñasij ini ndó. Saá chi xa'a ña ndino'o ini ndó kándixa ndó Jesucristo kúu ña kútũ ndikõn ndó yichĩ ra, ta õn sandakoo ndó ña.

2

¹ Ta saá xa'a ña ñi-xiin i sakuchuchú i ini ndó'ó xí'in to'on ku'e'e, kúu ña chikaa ini i ndi õn xaa i koto i ndó'ó. ² Chi táná níxaa i nõõ ndó ta ndato'on i xí'in ndó to'on ña sakuchuchú ini ndó'ó, níkúu, ta, zyú kúu ñivi kuchiño ndasa sij ini i, níkúu? Ta ndixa õn koõ inkã ñivi kuchiño ke'é saá. ³ Ta saá õn vása ní-xaa i nõõ ndó, ta xani sijn i ndi va'a ka taa i nõõ tutu ña t'ivi ta níxaa ña nda'a ndó. Ta tá va'a chikaa so'o ndó to'on ña ndato'on i xí'in ndó nõõ tutu, ta saá kivi xaa i nõõ ndó, ta õn kóo ka xa'a ña kuchuchú ini i koni i ndó'ó kivi saá, ta va'a kunakaa ka ñasij ini i koni i ndó'ó. Ta ndixa ndaa ini i ndi ñii káchí ndó'ó kusij ini ndó xí'in. ⁴ Tá mií ñixjyo i ñitaa i tutu yó'o ña xa ñaki'in ndó, ta ñindi'i ní ini i xa'a ndó, ta ñita'vi níma i, ta xaku i xí'in ña ñixita ku'a'a ní tánõõ i xa'a ndó. Ta õn sivi xa'a ña sakuchuchú i ini ndó kúu ña ñitaa i ña, ta xa'a ña kóni i kundaa ini ndó ndi ndeé ní kí'vi ini i xini i ndó'ó kúu ña ñitaa i ña.

TqPablo ndátõ'on ra xí'in ñivi na kándixa Jesucristo ña kasa ká'no ini na xa'q ñii tãa tã ke'é ña õn vá'a

⁵ Ta yóo ñii tãtã'an ndó tã xa ke'é ña õn vá'a, ta xa'a ñayó'o sakuchuchú ra ini i, ta õn sivi kuiti yi i kúu tãa tã sakuchuchú ra ini, ta saá tuku sakuchuchú ra ini ndi'i ndó'ó. (Xí'in to'on yó'o ña ká'an i xa'a ra, õn sivi to'on ña sáya'a mji i ká'an i kúu ña.) ⁶ Ta saá vitin xa va'a, ta õn saxo'vi kã ndó ra. Saá chi ku'a'a ní ndó'ó xa saxo'vi ndó ra xa'a ña õn vá'a ke'é ra. ⁷ Ta vitin ndixa xini ñó'ó kasa ká'no ini ndó xa'a tayó'o nõõ ña õn vá'a ke'é ra, ta kã'an ndó xí'in ra ña ndasa va'a ndó ini ra, koõõ ña kuchuchú ní ini ra, ñayó'o toõdaa ña kündeé ña nõõ ra. ⁸ Ta saá xaku ndá'vi i nõõ ndó ña tuku saná'a káxin ndó nõõ ra ña ndixa kí'vi ini ndó xini ndó ra. ⁹ Tutu ña ñitaa i ña níxaa nõõ ndó ña ñaki'in ndó, xikuu xa'a ña xito ndoso i ndó'ó ña kundaa ini i ña ndixa va'a chikaa so'o ndó ña ndukú i nõõ ndó ta kasa ndivi ndó ndi'i ña. ¹⁰ Ta tá yóo ñivi na kisa ká'no ini ndó'ó xa'a, ta yi i, ñii ki'va saá kisa ká'no ini i xa'a ñivi yó'o. Vará õn vása xini i ña ndixa ñivi yó'o ke'é na ña õn vá'a xí'in i, ta saá ni, xa kisa ká'no ini i xa'a na, ta mji Jesucristo xini ra ndi ndixa xa ke'é i saá. Ta xa'a ña chindeé i mji ndó kúu ña ke'é i saá, ¹¹ chi ñi-xiin i taxij ndi ñanímã ndiva'a ká'no Satanas sandá'vi ña mji yó. Chi kundaa ini yó ndi níma ndiva'a yó'o kútoõ ní ña ke'é ña ndi'i nõõ ña õn vá'a xí'in mji yó.

To'on yó'o ká'qn ndi ndi'i ní ini tqPablo chi õn koõ tqTito yóo ñoo Troas

¹² Tá níxaa i ñoo Troas xa'a ña kã'an ndoso i to'on va'a xa'a Jesucristo nõõ ñivi, ta xa kundaa ini i ndi Jesucristo xa ñakonã ra yichĩ nõõ i xa'a ña kuchiño ke'é i saá. ¹³ Ta saá ni, ndi'i ní ini i, chi ñi-nani'i i ñani yó tqTito ñoo yó'o. Ta saá ñinda yi i ñivi na kándixa Jesucristo ñoo Troas, ta kee i ndikó i, ta kixaa i ñoo estado Macedonia yó'o.

Xí'in to'on yó'o tqPablo ká'qn ra to'on ña táxi ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios

¹⁴ i Vitin táxi ndi ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios! Saá chi taxĩ ra ña ñii yóo ndi xí'in Jesucristo, ta ndátan yóo ñivi na ku'a'an ndikõn sãtã tã tãká'no tã xa kündeé nõõ ñivi na kãni tá'an xí'in ra, saá yóo mji ndi, ta ku'a'an ndi sãtã ra nõõ xito ku'a'a ní ñivi ku'a'an ndi. Ta ña sãkuĩtã ní'no ndi to'on

vạ'a xạ'ạ Jesucristo, ndạtán yóo sịkọ ña támi ní xá'an, ta xítạ ní'nó ña ndi'i saá xiiña, saá yóo ña. ¹⁵ Ta ñọọ Ndios, yóo ndị ndạtán yóo sịkọ tọ'on vạ'a xạ'ạ Jesucristo ña támi ní xá'an. Ta sịkọ yó'o xítạ ní'nó ña ñọọ ndi'i ñivi, án ñivi na kuạ'an yichị ñọọ sákaku Ndios kúu na, án ñivi na kuạ'an yichị ñọọ ndi'i xạ'ạ na kúu na. ¹⁶ Ta ñọọ ñivi na kuạ'an yichị ñọọ ndi'i xạ'ạ na, sịkọ yó'o ndạtán yóo tạchị ña xá'an tá'yí ta xá'ni ña, saá yóo ña. Ta ñọọ ñivi na kuạ'an yichị ñọọ sákaku Ndios na, ta sịkọ yó'o ndạtán yóo tạchị ña xá'an támi ta táxi ña kutaku ndino'o na, saá yóo ña. ¡Ta ndixa ọn kọọ ñivi na ndasaá kuiti xí'in ndee mịi na kúchiño kasa ndivi na chiño ña kạ'an ndoso na tọ'on Ndios ñọọ ñivi, chi chiño yọ'vị ní kúu ña! ¹⁷ Ta yóo sava ñivi na ọn vása xí'in ña ndino'o ini na kạ'an ndoso na tọ'on Ndios, ta kuiti xạ'ạ ña kóni na kí'in ya'vi na kúu ña kạ'an ndoso na tọ'on Ndios. Ta mịi ndị, ọn vása ké'é ndị ndạtán ké'é ñivi yó'o. Nda víkạ, Ndios xínị ra ndí xí'in ña ndino'o ini ndị kạ'an ndoso ndị tọ'on ra. Saá chi mịi Ndios tị'ví ra ndị'ị kasa ndivi ndị chiño ra, ta mịi ndị ñii yóo ndị táku ndị xí'in Jesucristo.

3

Tọ'on yó'o kạ'an ña xạ'ạ tọ'on xạ'ạ ña kịndọo Ndios xí'in ñivi

¹ ¡Án xáni sịñị ndó ndí xí'in tọ'on yó'o tuku kịxá'á ndị kisa ká'no xí'in mịi ndị? ¡Ọn vása saá! Vará yóo sava ñivi na xínị ñó'ó tutu ña ndákuijn xạ'ạ na, ta ndó'ó xínị káxín ndó ndị'ị, ta ọn vása xínị ñó'ó ndị tutu ña taa ndó'ó án ña taa inka ñivi, ña ndákuijn ña xạ'ạ ndị. ² Saá chi mịi ndó ndạtán yóo tutu ña ñịkạ'yị ñọọ nímạ ndị, saá yóo ndó. Ta ọn sịvị ña se'é ñọọ ñivi kúu ña kạ'an tọ'on tutu yó'o, chi ndạtán yóo tutu ña xító ndi'i ñivi ta ká'vi na ña, saá yóo ña táku ndó ñọọ ñivi. ³ Ta ndó'ó, xạ'ạ chiño ña xa kisa ndivi ndị ñọọ ndó, xa ndụu ndó ñivi na kándixa Jesucristo ta ndịkọn ndó yichị ra. Ta ndạtán yóo tutu ña ndákuijn xạ'ạ chiño ña kisa ndivi ndị xí'in ndó, saá yóo ña ndasaá táku ndó yichị Jesucristo vitin. Ta tutu yó'o kúu ña ñịta mịi Jesucristo, ta ọn vása ní-taa ra xí'in tinta, chi Nímạ mịi Ndios, tạ tạ ndino'o táku, kúu ña kạ'yị ña'á. Ta ọn vása ní-ka'yị ña ñọọ yụu, chi ñịkạ'yị ña ñọọ nímạ mịi ñivi.

⁴ Ta xạ'ạ ña ñii yóo ndị xí'in Jesucristo, Ndios táxi ra ndí ndáa ini ndị ndí ñandixa kúu ñayó'o. ⁵ Ta kuiti mịi ndị ọn vása kómí ndị ndee kasa ndivi ndị chiño Ndios, ta mịi Ndios táxi ra ndee ra ña kúchiño kasa ndivi ndị chiño yó'o. ⁶ Ta xạ'ạ ña Ndios xa tạxi ra ndee ra xí'in ñandíchị ra nda'ạ ndị, vitin xa ti'va ndị ña vạ'a kisa chiño ndị ñọọ ra, chi vitin kisa chiño ndị ndạtán káchị tọ'on ñaxạ'ạ ña kịndọo Ndios xí'in ñivi, ña káchị ndasaá kuchiño ñivi kutá'an vạ'a na xí'in Ndios. Ta ñaxạ'ạ yó'o ọn sịvị ndayị ña ñịkạ'yị ñọọ yụu xịna'á kúu ña, chi ndayị yó'o káchị ña ndí ndi'i ñivi xínị ñó'ó kivi na xạ'ạ ña ọn vá'a ke'é na. Ta ñaxạ'ạ ña kịndọo Ndios xí'in ñivi kạ'an ña ndí Nímạ Ndios ña táku ini ñivi na kándixa Jesucristo kúu Nímạ ña táxi kutaku ndino'o na ndi'i saá kivi.

⁷ Kujyạ xịna'á tạMoisés ñaki'in ra ndayị Ndios ta ñayó'o ñịkạ'yị ña ñọọ yụu. Ta ndayị yó'o xá'nda chiño ña ndí xínị ñó'ó kivi ndi'i ñivi na ọn vása kisa ndivi ndi'i ña. Ta saá ni, xí'in ndee ká'no ña livi ye'e ña káku ñọọ Ndios kịxạ'ạ ndayị yó'o ñọọ yuku ñọọ ñịxịyo tạMoisés. Ta ña ndee ñịye'e yó'o tạxi ña ndí ndi'i mịi ñọọ tạMoisés ñịye'e ní ña, ta xạ'ạ ña kịndọo ña ye'e yó'o ñọọ ra, naIsrael ọn vása ní-kuchiño na koto káxín na ñọọ

taMoisés. Ta saá ni, ña ye'e ña ñixiyo ñoq ra kuee kuee ñinda'va ndi'i ña. Vará ña ká'no ní ta livi ní ye'e kúu ndee ña kixaa xí'in ndayi Ndios ña ñaki'in taMoisés kujya xina'á, ⁸ ta ña ká'no ní ka kúu ndee ña livi ní ña kixaa xí'in to'on ñaxaa ña kindo Ndios xí'in ñivi, ña ká'an ndasaá kúchiño ñivi naki'in na Níma Ndios kutaku ña ini na. ⁹ Ndeé ní ká'no ñava'a livi xikuu to'on ña ñaki'in taMoisés xina'á, vará káchí ña ndi'ndi' ñivi xinj ñó'ó kivi na xa'a kuachi na. Ta ña ndeé ní ká'no ta va'a ní ka kúu to'on xa'a, ña káchí ndasaá Ndios sánduu ra yó ñivi na ndii, na on koq kuachi ndiso ñoq ra. ¹⁰ Ndeé ní ká'no ñava'a livi xikuu to'on Ndios ña ñaki'in taMoisés xina'á, ta vitin ndeé ní ka ká'no livi kúu to'on va'a xa'a ña kindo Ndios xí'in ñivi. ¹¹ Vará ña ndeé ní va'a ká'no livi xikuu ndayi Ndios ña ñaki'in taMoisés xina'á, ta ndee ndayi yó'o on vása ní-kundee ña koo ña ndi'i saá kivi. Ta saá ndixa ña ndeé ní ka va'a ká'no livi kúu ñaxaa ña kindo Ndios xí'in ñivi, chi ñayó'o kundee ña koo ña ndi'i saá kivi ña vaxi.

¹² Ta xa'a ña ndaa ini ndi ndi nda ñii kivi on ndi'i xa'a ñaxaa yó'o ña kindo Ndios xí'in ñivi, on vása yí'vi ndi, ta ká'an ndoso kaxín ndi to'on Ndios ñoq ñivi. ¹³ On vása ké'é ndi ndatán ke'é taMoisés, chi tayó'o xindaši ñoq ra xí'in tikoto, ña ñi-taxi koto naIsrael ña ye'e ñoq ra, ta ña ye'e yó'o lo'o lo'o ndi'i xa'a ña. ¹⁴ Ta ndatán yóo tikoto ña xindaši ñoq taMoisés, saá yóo ña sási ñoq naIsrael, ña on vása táxi ña kundaq ini na ñandaq Ndios. Ta saá nda kivi vitin, tá ká'vi na to'on ña kindo Ndios xí'in naIsrael xina'á, ta on vása kúchiño kundaq ini na yukia kóni káchí ña ká'vi na, chi ndasaá kuiti Jesucristo kúu ta kúchiño kindaa ña sási ñoq ña kundaq ini naIsrael ñandaq Ndios. ¹⁵ Tanda kivi vitin, tá ká'vi naIsrael to'on Ndios ña ñitaa taMoisés xina'á, ta ndatán yóo tikoto ña ndási, saá yóo ña sási ini na, ta on vása táxi ña kandixa na ñandaq. ¹⁶ Ta saá tá ñivi naIsrael kándixa na Jesucristo, ta ndixa mji ra kindaa ra ña sási ini ñivi yó'o. ¹⁷ Saá chi Jesucristo Ta Ka'no ñoq yó ñii kúu ra xí'in Níma Ndios. Ta xa'a ña táku Níma Ndios ini ñivi na kándixa Jesucristo, on vása táku ka na tixin ndee ña on va'a, ta kómí na ndee ña táku ndíka na yichi ra. ¹⁸ Ta saá ndi'i mji yó ñivi na ndíkon Jesucristo, on vása yóo ka yó ndatán yóo ñivi na táku xí'in ña ndási ñoq na. Ta nda víka, ndatán yóo ñii yutátá ña ye'e xí'in ndee ká'no ña livi Ndios, saá yóo mji yó. Ta Níma Ndios ñii ñii kivi ndása va'a ka ña mji yó, ta náki'in ka yó ndee ñava'a ká'no livi Ndios xa'a ña tondaq yó nduu yó ndatán yóo Jesucristo.

4

¹ Xa'a ña ká'no ini Ndios, ke'é ra ñava'a xí'in mji ndi, ña kúu ña sakuiso chiño ra ndi'i kasa ndivi ndi chiño ñoq ra. Ñakán kía on vása náka va ini ndi. ² Ta xa chikaq ini ndi ña nda lo'o on ke'é ndi ña on va'a ña sakuka'an ñoq ndi, ni on vása ké'é se'é ndi ña on va'a, ni on vása sándá'vi ndi ñivi xí'in to'on vatá, ta nda lo'o on vása náka ndi to'on Ndios xí'in to'on vatá. Ta nda víka, mji Ndios ndákuijn ra xa'a ndi ña kuiti ká'an ndi to'on ndaa. Ta xa'a ñayó'o ndi'i ñivi kúchiño kandixa na to'on ña ká'an ndi, chi xinj na ndi ñivi nandaq kúu ndi. ³ Ta sava ñivi on vása kundaq ini na to'on Ndios ña ká'an ndoso ndi ñoq na, chi yóo ña sási ini na, ta nayó'o kúu ñivi na ndíkon ku'a'an yichi ñoq ndi'i xa'a na. ⁴ Ta ñivi yó'o na on xijn kandixa to'on Ndios, yóo na ndatán yóo ñivi nakuáá nduchú ñoq. Saá chi Satanás ña xá'nda chiño ñoq yichi on va'a ñoyívi yó'o, sási ña ini na. Ta xa'a ñayó'o on vása kúchiño na kundaq ini na to'on va'a xa'a Jesucristo,

vará to'on yó'o ndatán yóo ño'q livi ña yé'e nqo naa ñoó, saá yóo ña. Ta to'on yó'o ká'an ña xa'a Jesucristo, ta ta kómí ndi'i ndee ká'no ña livi yé'e, chi ñii kúu ra xí'in Ndios. ⁵ Ta saá, kivi ká'an ndoso ndi to'on nqo ndó, ta to'on ña ká'an ndi on sivi xa'a ña kasa ká'no xí'in mji ndi kúu ña, ta kuiti ká'an ndi xa'a ña kasa ká'no ndi Jesucristo, ta ndátó'on ndi ndi Jesucristo kúu Ta taKá'no nqo ndi'i ña yóo ñoyivi. Ta ndátó'on ndi xí'in ndó ndi kúu ndi nivi na kisa chiño nqo ndó, ta ké'é ndi saá xa'a ña kí'vi ní ini ndi xini ndi Jesucristo. ⁶ Kuja xina'á ní Ndios xa'nda chiño ra, kachi ra saá: "Nqo naa ní, ná koo ña yé'e", saá kachi ra. Ta vitin mji Ndios yó'o kúu ta ta sanaye'e nima yó, ta ña yé'e yó'o taxi ña xini yó ndee ká'no ña livi yé'e ña kaku nqo Ndios. Saá chi xini yó Jesucristo, ta ta kómí mji ndee ká'no ña livi yé'e Ndios.

To'on yó'o ká'an ndi Ndios kúu ta ta taxi ndee nda'a nivi ña vivii kutaku na yichi Jesucristo

⁷ To'on va'a xa'a Jesucristo ndatán yóo ñakuiká, saá yóo ña. Ta ndi'i mji yó na kándixa to'on yó'o, ndatán yóo kisi ño'q nqo ñó'o ñakuiká yó'o, saá yóo yó. Ta saá saná'a káxin yó ndi ndee va'a ña kómí yó on sivi ndee mji yó kúu ña, ta ndee ña taxi Ndios nda'a yó kúu ña. ⁸ Ta saá mji ndi, vará yóo ku'a ní tondó'ó xó'vi ndi, ta kúndeé ndi nqo ña. Vará yóo ku'a ní tondíni nqo ndi, tãda on vasa kúndaã ini ndi ndasaã kaku ndi nqo ñayó'o, ta saá ni, on vasa sãndakoo ndi ndati ndi ndi Ndios chindeé ra ndi'i. ⁹ Vará nivi sãxo'vi ní na mji ndi xa'a ña ká'an ndoso ndi to'on xa'a Jesucristo, ta ndixa on vasa yóo mató'ón ndi, chi Ndios nda ñii kivi on vasa sãndakoo ra mji ndi. Vará nivi sãkoyo na ndi'i nda nqo ño'q, ta saá ni, on ta'an sandi'i na xa'a ndi. ¹⁰ Ta ndi'i saá xiiña nqo ku'a'an ndi xa'a ña kisa ndivi ndi chiño Jesucristo, yóo ña yo'vi xó'vi yiki koñu ndi, ta ñayó'o taxi ña kúndaã ini ndi ndi ñii yóo ndi xí'in Jesucristo, ta ta nixo'vi ní ta nixi'i ra xa'a kuachi ndi. Ta vitin xí'in ña xó'vi ndi saná'a ndi ndi Jesucristo ndixa táku ra ini ndi, chi ndee ña kómí yiki koñu ndi kúu ña kaku nqo ra. ¹¹ Ta mji ndi, vará táku ka ndi ñoyivi yó'o, ta ndi'i saá kivi taxi xí'in mji ndi ña kivi ndi xa'a Jesucristo. Ta saá saná'a káxin ndi nqo nivi ndi Jesucristo ndixa táku ra ini ndi, ta ndee ña kómí yiki koñu ndi kúu ña kaku nqo ra. ¹² Ta saá kúndaã ini ndi ndi xa'a ña kisa ndivi ndi chiño ña sãkuiso Ndios ndi'i kúu xa'a ña xó'vi ní ndi nda xa yóo ña kivi ndi. Ta saá ni, xa'a ña xó'vi ndi saá, ndó'ó kãndixa ndó to'on va'a xa'a Jesucristo, ta vitin táku ndino'o ndó nqo Ndios chi Jesucristo táku ra ini ndó.

¹³ Ñii xiiña nqo to'on Ndios ña njata na xina'á, ñii ta nika'an ra, kachi ra saá: "Kãndixa i Ndios, ñakan kã nika'an i to'on xa'a ra", kachi ra. Ta ñii ki'va saá mji ndi kãndixa ndi Ndios, ta saá ká'an ndoso ndi to'on ra nqo nivi. ¹⁴ Saá chi xini ndi ndi Ndios, ta ta sanatakú Jesucristo, ñii ki'va saá kivi ña vaxi sanatakú ra ndi'i nqo ña nixi'i ndi. Ta saá naki'in ra mji ndi xí'in ndó'ó ña ko'on yó xí'in ra ta kutaku yó nqo ra ndi'i saá kivi. ¹⁵ Ta vitin ndi'i ña xó'vi ndi kúu xa'a ña kí'vi ini ndi xini ndi ndó'ó. Saá chi ñava'a ña ké'é Ndios xa'a ña sãkaku ra nivi, ñayó'o xita ní'no ña nqo ku'a ní nivi, ta náki'in na ña. Ta saá ví'i ní nivi taxi na ña taxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'a ñava'a náki'in na, ta chinóo sikon ní na ñato'ó Ndios.

¹⁶ Ñakan kã on vasa nãkava ini ndi. Vará yiki koñu ndi ñii ñii kivi kuee kuee ku'a'an ndi'i xa'a ña, ta ñii ñii kivi Ndios ndasa xa'a ra ndee nima ndi. ¹⁷ Ta kúndaã ini ndi ndi ña xó'vi ndi xa'a Jesucristo ñoyivi yó'o ña válí kuiti kúu ña, ta kama ya'a ña. Ta ña xó'vi ndi nda lo'o on vasa kútã'an ñayó'o

xí'in ña livi va'a ña ná'no ña yóo ñoyívi ñino ñoq kutaku ndi ndi'i saá kivi ña vaxi, ta nda ñii kivi on ndi'i xa'a ñava'a yó'o. Ta ñava'a ñoyívi ñino kuu ña ná'no ní ka ñoq ndi'i ña on vá'a xó'vi ndi ñoyívi yó'o. ¹⁸ Ñakan kía on vása ndíni ndi xíni ndi ña kúu kuenda ñoyívi yó'o, ña kúu ña xito ndi xí'in nduchú ñoq ndi, chi ñii kivi ndi'i xa'a ñayó'o. Ta ndixa ndíni ndi xíni ndi ña kúu kuenda ñoyívi ñino, ña kúu ña on vása xito ndi xí'in nduchú ñoq ndi, chi ñayó'o nda ñii kivi on ndi'i xa'a ña.

5

¹ Ta ndatán yóo ve'e mandiado ñoq táku yó lo'o kivi, saá yóo yiki koñu yó kivi táku yó ñoyívi yó'o. Ta xíni yó ndi ñii kivi vaxi ndi'i xa'a yiki koñu yó yó'o. Ta saá ñoyívi ñino naki'in yó yiki koñu yó xaá ña kundeé koo ndi'i saá kivi. Ndios kúu ta ta kasa va'a yiki koñu yó ña xaá yó'o, ta on sivi ñivi kúu na kasa va'a ña. ² Ta kivi táku ka yó ñoyívi yó'o, ta xikan ini yó, chi kútoo ní yó ña nasama yó ña kutaku yó xí'in yiki koñu yó ña xaá ñoyívi ñino. ³ Ta ndatán yóo ña sandakoo yó tikot yata ta kundixin yó tikot xaá, saá koo kivi naki'in yó yiki koñu yó xaá ña kutaku yó ñoyívi ñino. Ta xa'a ña naki'in yó yiki koñu yó xaá, níma yó on kutaku yala ña ñoyívi ña. ⁴ Ta ñoyívi yó'o yiki koñu yó, yóo ña ndatán yóo ve'e mandiado ñoq táku yó. Ta vará tána yó xí'in ña yo'vi xó'vi yó ñoyívi yó'o, ta saá ni, on xjin yó kivi yó ta sandakoo yó yiki koñu yó ñoyívi yó'o ña kindo vichi níma yó. Ta ndixa ña kóni yó kúu ña kundixin yó yiki koñu xaá ña naki'in yó ñoyívi ñino. Ta kivi saá on kukomí ka yó yiki koñu ña xíni ñó'ó kivi, ta ndi'i saá kivi kutaku ndino'o yó xí'in yiki koñu xaá ña nda ñii kivi on ndi'i xa'a. ⁵ Ta xa'a ña kutaku xaá yó saá, kúu xa'a ña Ndios kisa va'a ra mji yó, ta xa taxí ra Níma ra kutaku ña ini yó. Ña táku Níma Ndios ini yó vitin kúu ña kisa nda ndi ndixa naki'in yó ndi'i ña kindo Ndios taxi ra nda'a yó.

⁶ Ta saá ndi'i saá kivi ndaa ini yó Ndios, ta xíni yó ndi ndi'i kivi tá táku ka yó xí'in yiki koñu yó ñoyívi yó'o, ta on ta'an tonda yó kutaku yó ñoyívi ñino xí'in Ndios. ⁷ Ta kivi táku ka yó ñoyívi yó'o, vará on kúchiño koto yó Jesucristo xí'in nduchú ñoq yó, ta xí'in ña ndaa ini yó ra, táku yó ndikon yó yichí ra. ⁸ Ta xa'a ña ndaa ini yó Jesucristo, xani sijn yó ndi va'a ka ná sandakoo yó yiki koñu yó ñoyívi yó'o, ta ko'on yó kutaku yó xí'in ra ñoyívi ñino. ⁹ Ta saá, ndixa ña xíni ñó'ó ní ka ñoq yó kúu ña ké'é yó ña sákusij ini Ndios, án kivi táku ka yó ñoyívi yó'o, án kivi táku yó ñoyívi ñino. ¹⁰ Chi ñii kivi ndi'i yó konj ñó'ó kuita yó ñoq Jesucristo ña kasa nani ra xa'a kuachi yó, ta kivi saá ñii ñii yó naki'in yó ndasaá yóo ña kisa ndivi yó kivi xitaku yó xí'in yiki koñu yó ñoyívi yó'o, án ñava'a xikuu ña, án ña on vá'a xikuu ña kisa ndivi yó.

Ñivi na kándixa Jesucristo ndiso chiño na xí'in ña chindeé na ñivi ña nakutá'an va'a na xí'in Ndios

¹¹ Xa'a ña kúndaq ini ndi ndi ndi'i ñivi xíni ñó'ó taxi na ñato'ó ní nda'a Ndios xí'in ña ndino'o ini na, ta mji ndi chikaq ndi ndeé ña chindeé ndi ñivi kándixa na ra. Ndios xíni va'a ra níma mji ndi, ta kóni ndi ña ñii káchí ndó'ó kúndaq va'a ini ndó ndi ñivi na ndino'o ini kúu ndi. ¹² On vása ká'an ndi to'on yó'o xa'a ña kasa ká'no xí'in mji ndi ñoq ndó. Ta nda víka, chikaq ní ndi ndeé ña kasa ndivi ndi chiño va'a xa'a ña kusij ini ndó koni ndó ndi'i. Ta saá kúchiño ndó ndakuijn ndó xa'a ndi ñoq ñivi

na kúu na ña'a ní ini chi va'a ní ná'a chiño ke'é na, vará on sivi nivi na ndino'o ini kúu na. ¹³ Ta mji ndi, sava nivi xani siji na ndi nivi na sana kúu ndi. Tá ndixa yoo ndi ndatan yoo nivi na sana, ta yoo ndi saá xa'a ña chikaá ndi ndee viví kisa chiño ndi noo Ndios. Ta saá ni, tá on sivi nivi na sana kúu ndi, ta kúu ndi nivi na va'a ini xa'a ña viví kisa chiño ndi noo ndó'ó. ¹⁴ Ta ña kí'vi ini Jesucristo xini ra mji ndi kúu ña chinda'á ndi'í ña va'a kisa ndivi ndi chiño ña sakuiso ra ndi'í. Saá chi kúndaá ini ndi ndi ñii laá Jesucristo nixi'í xa'a kuachi ndi'í nivi. Ta saá ndi'í nivi ndatan yoo ña nixi'í na, saá yoo ña. ¹⁵ Ta Jesucristo nixi'í ra xa'a ndi'í nivi. Ta saá ndi'í nivi na kándixa ña'á on vása xini ñó'ó ka kutaku na kuiti xa'a ña sakusij na ini mji na, ta nda víka, kúchiño kutaku na xa'a ña sakusij na ini Jesucristo, ta ta nixi'í xa'a na, ta natakú ra xa'a ña kúchiño taxi ra natakú na.

¹⁶ Ñakan kía kivi vitin tанда ndi'í saá kivi vaxi, xa sandakoo ndi ña xani siji ndi xa'a inká nivi ndatan yoo ña xixani siji ndi kivi xindikon ndi yichi ñoyívi yó'o. Vará si'na tá on ta'an kandixa ndi Jesucristo, xixani siji ndi xa'a ra ndatan xani siji nivi na ndikon yichi ñoyívi yó'o, ta on vása ka xani siji ndi saá. ¹⁷ Saá chi ndi'í nivi na kándixa Jesucristo ta takú na ini ra, ta nivi yó'o kúu na nivi xaá. Ndi'í ñayatá nixiyo ini na xa nija'a ndi'í ña, ta vitin Ndios ndasa xaá ra ini na.

¹⁸ Ndi'í ñayó'o kúu chiño ña kisa ndivi Ndios. Saá chi xa'a ña nixi'í Jesucristo xa'a kuachi yó, Ndios sanakutá'an ra mji yó xí'in ra. Ta saá sakuiso chiño ra mji ndi ña chindeé ndi nivi ña nakutá'an vá'a na xí'in Ndios. ¹⁹ Ta to'on ña ndát'o'on ndasaá kúchiño nakutá'an va'a nivi xí'in Ndios kúu ña káchí saá: Xí'in ña nixi'í Jesucristo nda'a tón cruz xa'a kuachi nivi, Ndios nixiyo ra kisa chiño ra ña sanakutá'an va'a ra nivi xí'in mji ra, ta kindaa ra kuachi sata nivi na kándixa Jesucristo, chi nayó'o ñii yoo na xí'in ra. Ta Ndios sakuiso chiño ra mji ndi ña ká'an ndoso ndi noo nivi to'on yó'o. ²⁰ Ta saá ndatan yoo nataa na nakuiso chiño ña ko'on na inká ñoo xí'in ndayi ta taká'no noo na ña kasa ndivi na chiño tayó'o, saá yoo mji ndi vitin. Saá chi Jesucristo sakuiso chiño ra mji ndi ña ko'on ndi inká ñoo xí'in ndayi ra ña chindeé ndi nivi ña nakutá'an va'a na xí'in Ndios. Ta to'on ña ndát'o'on ndi xí'in nivi, ndatan yoo to'on ña xaku ndá'vi mji Ndios noo na, saá yoo ña. Ta saá vitin xí'in ndayi Jesucristo, xaku ndá'vi ndi noo ndó'ó ña kasa ndivi ndó ña xini ñó'ó xa'a ña nakutá'an va'a ndó xí'in Ndios. ²¹ Vará Jesucristo nda ñii ña on vá'a on vása ni-ke'é ra, ta xa'a kuachi ndi'í nivi, Ndios sanduu ra Jesucristo ta ta nakuiso ndi'í kuachi nivi ñoyívi. Ta saá xa'a ña nixi'í Jesucristo nda'a tón cruz xa'a kuachi nivi, ndi'í mji yó na kándixa ña'á, nduyó yó nivi na ndii noo Ndios ta on vása ndiso ka yó kuachi noo ra.

6

¹ Ta saá, xa'a ña ñii káchí ndó'ó ta ndi'í kisa chiño yó noo Ndios, xaku ndá'vi ndi noo ndó ña on taxi ndó ndi ña manj kuu ñava'a ke'é Ndios xí'in ndó, chi xa'a ñava'a ní ini Ndios, sakaku ra ndó'ó. ² Chi noo to'on Ndios ña njata na xina'á, Ndios káchí ra saá: Kivi chikaá ini j ña ke'é j ñava'a xí'in ndó, chikaá so'o j ña ndukú ndó noo j; ta mji kivi yó'o sakaku j ndó'ó, ta chindeé j ndó'ó, káchí Ndios, káchí to'on ra ña njata na xina'á. Ta vitin xa kundivi to'on yó'o, chi xa kixaá kivi ña nika'an Ndios xa'a. Saá chi kivi vitin kúu kivi ña

Ndios kóni ra ke'é ra ñava'a xí'in ñivi, ña kúu ña sakaaku ra na ñoq ña on vá'a.

³ Ta mji ndj chíkaq ní ndj ndeé ña vivii ndíkon ndj yichj Jesucristo. Ta xí'in ña va'a táku ndj saá ñoq ñivi, on vása táxi ndj ña koo ña ndatán yóo ña sákachi'i xa'a ñivi na xito ña ké'é ndj. Ta xí'in ña vivii táku ndj saá, on naní'i ñivi ña on vá'a ka'an na xa'a chiño ña kisa ndivi ndj. ⁴ Nda vika, xa'a ña kúu ndj nataa na kisa chiño ñoq Ndios, xí'in ndi'i ña ké'é ndj sáná'a ndj ñoq ñivi ndasaá va'a kutaku na ña sakusij na ini Ndios. Ta saá kúndeé ini ndj xí'in ndi'i tondó'ó táku ndj, ta kúndeé ini ndj xí'in tondíni kómí ndj ta kúndeé ini ndj xí'in ndi'i ñoq ña xó'vi ndj. ⁵ Ku'a'a ní yichj ñikani ní na ndj'i xí'in kuártá, tjin na ndj'i, ta taan na ndj'i ini ve'e kaq. Nixiyo ku'a'a ní ñivi na sáq ini xíni na ndj'i, ku'a'a ní yichj ñisjoq na ñinda'yi ndaa na ndj'i. Ndeé ní ñikisa chiño ndj, ta ku'a'a ní ñoó on vása ní-kisjn ndj, ta ku'a'a ní kivi ñi-xixi ndj. ⁶ Ta saá ní, ndi'i saá kivi xí'in ñandaq ini ndj vivii xitaku ndj. Ta ndixa xíni ndj ñandaq Ndios, ta kisa ká'no ini ndj xa'a ñivi, ta ndi'i yichj ké'é ndj ñava'a xí'in na. Táku Níma Ndios ini ndj, ta ndino'o ini ndj kí'vi ini ndj xíni ndj ñivi. ⁷ Ká'an ndj to'on ndaq, ta xí'in ndeé Ndios ká'an ndoso ndj to'on yó'o ñoq ñivi. Ta ñii ñii kivi xí'in to'on ña ndaq ta xí'in ña vivii táku ndj, chíkaq ní ndj ndeé ña kúndeé ndj ñoq ña on vá'a. ⁸ Xa'a ña kúu ndj ñivi na kisa chiño ñoq Ndios, sava yichj ñivi kisa to'ó na ndj'i, ta sava yichj ñivi xaa noo na xíni na ndj'i. Sava yichj ká'an na to'on va'a xa'a ndj, ta sava yichj ká'an na to'on on vá'a xa'a ndj. Vará ñivi na ndaq ta na ndino'o ini kúu ndj, ta sava ñivi ká'an na xa'a ndj kúu ndj ñivi na vatá na sándá'vi ña'a. ⁹ Vará xíni na yu kúu ndj, ta ndatán ké'é na xí'in ñivi na on vása xíni na, saá ké'é na xí'in ndj. Vará ñii ñii kivi yatin ní yóo ña xa kivi ndj, ta saá ni, táku ka ndj vitin. Sáxo'vi ní na ndj'i, tãda vitin, on vása kúu ndj ñivi na ñixi'i. ¹⁰ Xani sijn ñivi ndí kúu ndj ñivi na kúchuchú ini, ta on vása saá, chi ndixa ndi'i saá kivi ñakaq ñasij ní ini ndj. Xani sijn ñivi ndí kúu ndj ñivi nandá'vi ní, ta on vása saá, chi ndixa xa ñataxi ndj ñakuiká Ndios nda'a ku'a'a ní ñivi. Xani sijn ñivi ndí nda ñii ñakuiká on vása kómí ndj, ta on vása saá, chi ndixa kómí ndj ndi'i ñakuiká ndino'o Ndios.

¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, na táku ñoo Corinto, ndino'o ní ini ndj ñika'an ndj xí'in ndó, ta ñakoná ndj níma ndj ñoq ndó. ¹² Ta ndj'i, ndixa kí'vi ini ndj xíni ndj ndó'ó, ta ndó'ó, lo'o ní kí'vi ini ndó xíni ndó ndj'i. ¹³ Ndatán xáku ndá'vi yivá naváli ñoq sa'ya ra, saá xáku ndá'vi ndj ñoq ndó'ó ña ñii kivi va ndatán kí'vi ini ndj xíni ndj ndó'ó, saá kuki'vi ini ndó koni ndó ndj'i.

*To'on yó'o ká'an, ndatán yóo ve'e Ndios,
saá yóo mji yó ñivi na kándixa Jesucristo*

¹⁴ Ta xíni yó ndí on vá'a kunoo ñii yoko sijn ñii tísindjikj ta xí'in sijn ñii tiburro, chi on vása ñii káchí sija ovi ri saá ña ko'on ri. Ta ñii kivi va saá mji yó, ñivi na kándixa Jesucristo, on vá'a kindoq yó ña ñii káchí kasa ndivi yó ndi'i chiño xí'in ñivi na on vása kándixa Jesucristo. Saá chi ñivi na ké'é ñandaq on kúchiño koo yu'ú na xí'in ñivi na on vása ké'é ñandaq. Ta ni on kúchiño ño'q yé'e ñii kutá'an ña xí'in ñanaa. ¹⁵ Ta ni on kúchiño koo yu'ú Jesucristo xí'in ñaníma ndiva'a ká'no Satanás.* Ta ni on kúchiño ñii koo yu'ú ñivi na kándixa Jesucristo xí'in ñivi na on vása kándixa ra. ¹⁶ Ta ve'e ño'o ñaidolo on kúchiño ñii koo ña xí'in ve'e ño'o Ndios ndino'o. Ta mji yó ndatán yóo ve'e ño'o Ndios tatakú, saá yóo yó, chí táku Níma Ndios

* 6:15 Inka kivi Satanás kúu Belial.

ini yó. Ta ñii xiiña ñoo tɔ'on Ndios ña ñitaa na xina'á, Ndios ñika'an ra xa'a ñivi na ñakaxin ra kuu ñaño ra, kachí ra saá:

Yi'j koo j xí'in na ta kutaku j xí'in na;

ta kuu j Ndios mji na,

ta ñivi yó'o kuu na ñaño mji j,

saá kachí Ndios. ¹⁷ Ta xa'a ñayó'o inka xiiña ñoo tɔ'on ra, ñika'an Ndios, kachí ra saá:

Kee ndó ñoo ñivi na on vá'a yó'o, ta kuxiká ndó ñoo ña on vá'a ké'é na;

ta on tondaa nda'a ndó ñoo nda ñii ña kúu ña on vá'a ñoo j.

Ta saá va'a naki'in j ndó'o ñoo j.

¹⁸ Ta yi'j kuu j Yivá ndó,

ta sa'ya j taa, ta sa'ya j ña'a kuu ndó'o,

kachí Ndios, taa taa kúu taKá'no ñoo yó, ta Taa taa kómí ndi'i ndee kúu ra.

7

¹ Ta saá, ñañani yó xí'in náki'va yó, xa'a ña Ndios kındoo ra xí'in yó ña sanduu ra yó sa'ya ra, va'a ná ndasa ndii xí'in mji yó. Ta saá xini ñó'o sandakoo yó ké'é yó ña on vá'a, ta kuxiká yó ñoo ndi'i ña táxi kukini yiki koñu yó ta ñoo ndi'i ña táxi kukini níma yó. Ta xa'a ña kisa tɔ'o yó Ndios, ñii ñii kivi va'a ná chikaa yó ndee ña kutaku ndii yó ñoo ra.

TaPablo kúsij ini ra chi ñandikó ini ñivi ñaño Corinto ta vitin ké'é na ñava'a

² Xaku ndá'ví j ñoo ndó ña kuki'vi ini ndó koni ndó ndi'j. Ndixa on vása ní-ke'é ndi ña on vá'a xí'in nda ñii ndó'o, ni nda lo'o on vása ní-sanda'ví ndi nda ñii ñivi. ³ On sivi xa'a ña ka'an kuachi j xí'in ndó kúu ña ká'an j tɔ'on yó'o. Saá chi xa ñika'an j xí'in ndó ndi ndixa kí'vi ní ini ndi xini ndi ndó'o. Ta saá, án táku ka ndi ñoyivi yó'o, án xa kama kixaa ña kivi ndi, ta nda ñii kivi on ndi'j xa'a ña kí'vi ini ndi xini ndi ndó'o. ⁴ Ndáa ini j ndi kuchiño ndato'nd j xí'in ndó xí'in ña ndino'o ini j, ta kúsij ní ini j xini j ndó'o. Vará yo'vi ní xó'vi ndi, ta saá ni, nákaa ñava'a ní ini j ta yóo ña kúsij ní ini j.

⁵ Nda kivi kixaa ndi ñoo estado Macedonia yó'o, on vása ní-kuchiño ndi nakindé ndi, chi ñixyo ku'a ní tondó'o ñoo ndi. Saá chi ñixyo ñivi na kani tá'an xí'in ndi, ta ñixyo ku'a ní tondini ña sayi'vi ní ini ndi. ⁶ Ta Ndios, taa kúu taa taa chikaa ndee ini ñivi na kúu na ñakava ini, chikaa ra ndee ini ndi xí'in ña kixaa taTito ñoo ndi. ⁷ Ta saá tuku kúsij ní ini ndi xa'a ña ndato'on ra xí'in ndi ndi ndó'o chikaa ndó ndee ini ra. Ta taTito yó'o ndato'on ka ra xí'in ndi ndi ndee ní kóni ndó kixi ndó koto ndó yi'j, ta ndato'on ra xí'in ndi ña ñikuchuchú ní ini ndó xa'a kuachi ndó, ta vitin ndi'j ini ndó xa'a j. Ta saá ña xini so'o j tɔ'on yó'o ña ndato'on taTito xí'in j ndixa sakusij ní ka ña ini j.

⁸ Vará tutu ña ñitaa j ta ti'vi j ñixaa ñoo ndó, ñayó'o taxi ña ñikuchuchú ní ini ndó'o, ta vitin yi'j on vása ñandikó ini j xa'a ña ñitaa j ñoo tutu yó'o ña ñixaa ñoo ndó. Ta saá ni, tá si'na ndixa ñixyo ña ñandikó ini j xa'a ña ñitaa j ñoo tutu yó'o, chi kunda ini j ndi tɔ'on ña ñitaa j sakuchuchú ní ña ini ndó'o, vará kuiti ñii kani lo'o ndo'o ndó saá. ⁹ Ta vitin yóo ña kúsij ní ini j. Ta on sivi xa'a ña ñikuchuchú ini ndó'o kúu ña kúsij ní ini j vitin, ta kúsij ini j xa'a ña kunda ini ndó ña on vá'a ké'é ndó, ta ñandikó ini ndó ta kuyatin ndó Ndios. Ta ña ñixyo ña kúchuchú ini ndó saá xikuu ñava'a ña xikoni Ndios, chi taxi ña ña ñandikó ini ndó xa'a kuachi xindiso ndó. Ta saá vará tɔ'on yo'vi xikuu ña ñitaa ndi ñixaa ña ñoo

ndó, ta tɔ'on yó'o nda lo'o ɔn vása ní-satakué'è ña ndó'ó. ¹⁰ Saá chi ña kúchuchú ini táxi Ndios xó'vɪ nɪvi, ñayó'o chindeé ña nɪvi yó'o ña nandikó ini na, ta ka'an na ndukú na nɔɔ Ndios ña kasa ká'no ini ra xa'a kuachi na, ta sakaku ra na. Ta saá ña kúchuchú ini nɪvi ña táxi Ndios xó'vɪ na kúu ñii ñava'a xa'a mji na. Ta yóo inká nɔɔ ña kúchuchú ini nɪvi na kúu na ndikɔn yichɪ ñoyívi yó'o. Ta ña kúchuchú ini nayó'o ɔn sɪvɪ ñava'a kúu ña, chi chinda'á ña nɪvi yó'o ña kɔ'ɔn na yichɪ nɔɔ kivi na nɔɔ Ndios. ¹¹ Ta ndó'ó, ña kúchuchú nɪxiyo ini ndó xɪkuu ña taxɪ Ndios nɪxɔ'vɪ ndó. Ta saá, ña kúchuchú nɪxiyo ini ndó yó'o chikaá ña ndee ini ndó xa'a ña ke'é ndó ñava'a. Saá chi ña kúchuchú nɪxiyo ini ndó kúu ña kɪsa ndaa ndí ɔn vása ní-xiyo yu'ú ndó xɪ'in ña ɔn vá'a ke'é ɬaa ɬatá'an ndó. Ta kivi nɪtɔnda ndó kundaa ini ndó ñandaa, ta nɪsaa ini ndó xɪni ndó ña ɔn vá'a, ta nɪyɪ'vɪ ini ndó nɔɔ Ndios kɔtɔ saxɔ'vɪ ra ndó'ó. Ta saá vitin kóni ní ndó koto ndó yɪ'j, ta chikaá ní ndó ndee ña kɪsa ndivi ndó ñandaa xɪ'in ɬaa ɬatá'an ndó ɬa ke'é ña ɔn vá'a. Ta xɪ'in ndi'i ñayó'o, xa saná'a ndó nɔɔ ndi ndi nɪvi na ndii kúu ndó chi ke'é ndó ñandaa xɪ'in ɬayó'o. ¹² Kivi nɪtaa j tutu ña nɪxaa nɔɔ ndó, ta ɔn sɪvɪ xa'a ña kuiti ndí'i ini j xa'a ɬaa ɬa ke'é ña ɔn vá'a xɪkuu ña, ni ɔn sɪvɪ xa'a ña kuiti ndí'i ini j xa'a nɪvi na nɪxɔ'vɪ xɪ'in ña ɔn vá'a ke'é ɬayó'o xɪkuu ña. Ta xa'a ña kuchiño saná'a ndó nɔɔ Ndios ndí ndixa kí'vi ní ini ndó xɪni ndó ndi'j xɪkuu xa'a ña nɪtaa j ña.

¹³ Ñakan kɪa vitin xa nduva'a ní ini ndi. Saá tuku kúsi j ní ini ndi xɪto ndi ña yóo ña kúsi j ní ini ɬaTito, chi ndó'ó xa chikaá ndó ndee ini ra. ¹⁴ Xa kɪsa ká'no j ndó'ó nɔɔ ɬaTito, ta ndó'ó ɔn vása ní-sakuka'an ndó nɔɔ j, chi ndixa va'a ní kɪsa ndivi ndó xɪ'in ra. Ta xɪ'in ñayó'o saná'a ndó ndi ñandaa kúu ndi'i tɔ'on va'a nɪka'an ndi xa'a ndó xɪ'in ra. Ta ñii kɪ'va saá tɔ'on ndaa kúu ndi'i saá tɔ'on ña ndatɔ'on ndi xɪ'in ndó'ó. ¹⁵ ɬaTito kí'vi ní ka ini ra xɪni ra ndó'ó kivi náka'an ra ndasaá va'a ní chikaá sɔ'o ndó tɔ'on ña ndatɔ'on ra xɪ'in ndó, ta kɪsa ndivi ndó ndi'i ña ndukú ra nɔɔ ndó. Ta xɪ'in ñatɔ'ó ní ta xɪ'in ña yɪ'vɪ ini ndó, na'ki'in ndó ra kivi nɪxaa ra nɔɔ ndó. ¹⁶ Ta vitin kúsi j ní ini j chi ndi'i ñayó'o kɪsa ndaa ña nɔɔ j ndi ndixa yóo xa'a ña ndaa ini j ndó'ó.

8

Tɔ'on yó'o ká'an ndi nɪvi na táku kuq'a ní ñoo taxɪ na vɪ'í ní sɪ'ún xa'a ña chindeé na nɪvi nandá'vɪ na kándixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén

¹ Nañani yó xɪ'in náki'va yó, vitin kóni ndi ndatɔ'on ndi xɪ'in ndó xa'a ñava'a ña ka'ku ini Ndios ña taxɪ ra yóo ña ini nɪvi na kándixa Jesucristo na táku kuq'a ñoo estado Macedonia yó'o. ² Vará nɪvi yó'o ná'no ní ñayɔ'vɪ xó'vɪ na, ta yóo ñasɪ j ní ini na. Ta vará nɪvi nandá'vɪ ní kúu na, ta ɔn sɪvɪ nasí'nda kúu na, ta taxɪ na kuq'a ní sɪ'ún ña chindeé nɪvi nandá'vɪ na kándixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén. ³ Ta yɪ'j ndákuijn j xa'a nayó'o ndi ndatán yóo ña kómí ñii ñii na, saá yóo ña taxɪ na, ɬanda saxɔ'vɪ xɪ'in mji na xa'a ña taxɪ na ña xɪni ñó'ó nda'a nandá'vɪ. Ta ɔn sɪvɪ xɪ'in ñanduxa kúu ña taxɪ na ña, ta xɪ'in ñasɪ j ní ini na taxɪ na kuq'a ní sɪ'ún. ⁴ ɬanda xa'ku ndá'vɪ ní na nɔɔ ndi ña ná ke'é ndi ñava'a xɪ'in na ña taxɪ ndi ña saní'i na sɪ'ún mji na nɔɔ sɪ'ún ña xa na'kaya ndi ña chindeé nɪvi na kándixa Jesucristo na kúu nandá'vɪ na táku ñoo Jerusalén. ⁵ Ta ña va'a ní ka ke'é na nɔɔ ña ndáti ndi ke'é na. Saá chi si'na taxɪ xɪ'in mji na nda'a Ndios, ta saá tuku na'taxɪ xɪ'in mji na nda'a mji ndi. Ta ña ke'é na saá kúu ña kóni Ndios. ⁶ ɬaTito kúu ɬaa ɬa xa kɪxá'á ná'kaya sɪ'ún ña taxɪ sɪ j ndó

xa'a ña chindeé ndó ñivi nandá'ví yó'o. Ta xa'a ñayó'o, xaku ndá'ví ndi nõq ra ña saxiño ra chiño yó'o. ⁷ Va'a ní kisa ndivi ndó ndi'í chiño ña ké'é ndó xa'a Jesucristo. Saá chi ndino'o ní ini ndó ndáa ini ndó Ndios, ta viví xini ndó ndatq'on ndó tq'on ra xí'in ñivi, ta xini va'a ndó ñandaq Ndios, ta chíkaa ní ndó ndee ña kisa chiño ndó nõq Jesucristo, ta kí'vi ní ini ndó xini ndó ndi'í. Ta vitin ndúkú ndi nõq ndó ña va'a ní kasa ndivi ndó chiño ña taxi ndó s'i'un xa'a ña chindeé ndó ñivi nandá'ví na kándixa Jesucristo ñoo Jerusalén.

⁸ Qn sivi ña xá'nda chiño j nõq ndó kúu tq'on ña vitin ká'an j xí'in ndó, ta kuiti ndátq'on j xí'in ndó xa'a ña kundaq ini ndó ndi ñivi na kándixa Jesucristo na táku inka ñoo, nayó'o xa chíkaa ní na ndee, ta xa ñakaya na kua'a ní s'i'un xa'a ña chindeé na ñivi nandá'ví ñoo Jerusalén. Ta vitin kúchiño saná'a ndó án ñii kí'va ndino'o ini ndó kí'vi ini ndó xini ndó ñivi nandá'ví yó'o. ⁹ Xa xini ndó ndi Jesucristo kúu ra taq ta ká'no ini, ta ná'no ní ñava'a ké'é ra xí'in yó. Saá chi taq ta kómí ndi'í ñakuíká kúu ra, ta kisa ndá'ví xí'in mji ra xa'a yó. Ta xa'a ña kisa ndá'ví xí'in mji ra, vitin mji yó ñivi na kándixa ra kómí yó ndi'í ñakuíká Ndios.

¹⁰ Vitin ndátq'on j xí'in ndó ndasaá xini ñó'ó kasa ndivi ndó chiño yó'o. Chi kujiya yava ndó'ó xikuu ñivi nanqó kixá'á nákaya s'i'un xa'a ña chindeé ndó ñivi nandá'ví na kándixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén. Ta saá tuku ndó'ó xikuu ñivi nanqó kutoo ní taxi s'i'un nda'a nandá'ví yó'o. ¹¹ Ta vitin xini ñó'ó saxiño ndó chiño ña kixá'á ndó kisa ndivi ndó. Ta ndatán kixá'á ndó kisa ndivi ndó chiño yó'o xí'in ñasji ní ini ndó, ñii kí'va saá saxiño ndó chiño yó'o. Ta va'a ñii ñii ndó taxi ndó ndatán yóo ña kómí ndó. ¹² Saá chi tá ndino'o ini yó kóni yó taxi yó ña kómí yó nda'a Ndios, ta saá táxi yó ndatán yóo ña kómí yó, ta ndixa Ndios náki'in va'a ra ña táxi yó nda'a ra. Ta qn vása ndúkú Ndios nõq yó ña taxi yó nda'a ra ña qn kqó kómí yó.

¹³ Qn xjin ndi ña taxi ndó ndi'í ña kómí ndó, ta koo ña kúmanj nõq ndó, tá m'i saá ñivi na naki'in ña taxi ndó nda'a na, nayó'o kukomí na nda kua'a ní ka ña xini ñó'ó nõq na. Qn xjin ndi ña koo saá, ¹⁴ ta ña kóni ndi kúu ña ñii ñii yó kukomí yó ña xini ñó'ó yó. Vitin xí'in ña ví'í kómí ndó kúchiño chindeé ndó ñivi na kúmanj ña xini ñó'ó nõq. Ta saá nda kixaa kivi ña koo ña kúmanj nõq ndó'ó, ta ñivi na naki'in ñava'a nda'a ndó, kúchiño na chindeé na ndó'ó kivi saá. Ta saá ñii ñii yó kukomí yó ña xini ñó'ó yó nda'a yó. ¹⁵ Saá chi tq'on Ndios ña ñitaa na xjñá'á káchí ña saá: "Ñivi na ñakaya kua'a ní ñava'a, kómí na ñava'a xini ñó'ó na, ta qn vása ní-ndoo ndoso ka ña nda'a na. Ta ñivi na ñakaya lo'o ñava'a, ta qn vása ní-kumanj ka ña nda'a na", káchí tq'on Ndios.

¹⁶ Ta y'i'í táxi j ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios, chi chíkaa ra ini ñani yó taTito ña yóo ña ndi'í ini ra xa'a ndó, ñii kí'va ndatán y'i'í ndi'í ini j xa'a ndó'ó. ¹⁷ Ta taTito xí'in ñasji ní ini ra, njka'an ra ndi ndixa kasa ndivi ra chiño ña sakuiso j ra, chi ñó'o ní ini ra xa'a ndó, ta ndino'o ní ini ra kóni ní ra xa'a ra koto ra ndó'ó.

¹⁸ Ta xí'in taTito yó'o, ti'vi ndi inka tañani yó, ta kúu taq ta kánóo va'a tq'on xa'a nõq ndi'í saá ñivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an kua'a ní ñoo. Saá chi tayó'o va'a ní kisa chiño ra xí'in ña sakuítq ní'no ra tq'on va'a xa'a Jesucristo. ¹⁹ Ta ndi'í ñivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an kua'a ní ñoo, ñivi yó'o ñakaxin na tañani yó yó'o ña ko'on ra xí'in ndi nda ñoo Jerusalén xa'a ña nataxi ndi s'i'un nda'a ñivi nandá'ví na kándixa

Jesucristo. Ta mji ndi kisa ndivi ndi chiño yó'o xá'a ña taxi ndi ñato'ó nda'a Ndios, ta saá tuku kisa ndivi ndi chiño yó'o xá'a ña saná'a ndi ña kúsiy ní ini ndi chindeé ndi nivi yó'o. ²⁰ Ta vivii kisa ndivi ndi chiño yó'o, chi ví'í ní s'i'ún kúu ña nákaya ndi nqo kuá'a ní ñoo, ta ndá lo'o qn xijn ndi taxi ndi ña ka'an kuáchí nivi xá'a ndi. ²¹ Ñakán chikaa ní ndi ndee xá'a ña vivii kasa ndivi ndi chiño yó'o x'i'in ñandaa nqo Ndios, ta x'i'in ñandaa nqo nivi.

²² Ta saá ti'ví ndi inká ka tañani yó ña ko'on ra x'i'in ovi nañani yó yó'o. Tayó'o kuá'a ní yichí xa saná'a ra ndi qn sivi taq ta xuxán kúu ra, ta taq ta va'a ní chiño kúu ra, ta kúsiy ní ini ra chindeé ra nivi. Ta vitin xá'a ña ndixa ndaa ní ini ra ndó'ó, xa chikaa ini ra chindeé ra ndó'ó x'i'in chiño yó'o. ²³ Ta ñani yó ta Tito, ndixa ndakuijn i xá'a ra ndi ñii káchí kisa chiño ra x'i'in i xá'a ña chindeé ndi ndó'ó. Ta nañani yó na ko'on x'i'in ra, ndakuijn i xá'a nayó'o ndi kúu na natqa na xika chiño nqo ndi'í nivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an kuá'a ní ñoo, ta ndixa kánóo síkón ñato'ó Jesucristo xá'a chiño ña kisa ndivi nañani yó yó'o. ²⁴ Ta ndó'ó, va'a kasa ndaa ndó nqo nañani yó yó'o ndi ndixa kí'vi ini ndó xini ndó na. Tá ke'é ndó ñava'a saá x'i'in nayó'o, ta saá nivi na kándixa Jesucristo na ti'vi nañani yó yó'o, kundaa ini na ndi qn sivi ña manj kúu xá'a ña kúsiy ní ini ndi xini ndi ndó'ó.

9

¹ Qn vása xini ñó'ó kuaku ndá'vi i nqo ndó ña chindeé ndó nivi nandá'vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén, ² chi xini va'a i ndi ndino'o kúsiy ini ndó chindeé ndó nivi yó'o. Ta xa kuá'a ní yichí njka'an i ñava'a xá'a ndó nqo nivi na táku ñoo estado Macedonia yó'o. Njka'an i x'i'in na ndi xa kujya yava, ndó'ó na kándixa Jesucristo na táku ñoo estado Acaya, xa yóo ti'va ndó taxi ndó s'i'ún ña chindeé ndó nandá'vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén. Kivi xini so'o nañoo Macedonia ndi ndó'ó nañoo Acaya xa chikaa ní ndó ndee ini mji ndó ña chindeé ndó nandá'vi nañoo Jerusalén, ta saá nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo estado Macedonia chikaa na ndee ña nákaya na s'i'ún xá'a ña chindeé na nandá'vi yó'o. ³ Ta saá ni, vitin ti'ví i ta Tito x'i'in ovi ka nañani yó ña xaq na nqo ndó ña chindeé na ndó'ó ña vivii nakaya ndó s'i'ún yó'o. Ta saá qn sivi ña manj kuu ña njka'an va'a i xá'a ndó, chi njka'an i ndi ndó'ó xa yóo ti'va ndó taxi ndó s'i'ún ña xa nakaya ndó. ⁴ Saá chi inká nañani yó nañoo Macedonia yó'o, táná xaq na x'i'in i nqo ndó, ta qn ta'an saxinq ndó nakaya ndó s'i'ún, ta saá kuka'an ní nqo ndi, chi ndaa ini ndi ndó'ó ña xa yóo ti'va ndó x'i'in s'i'ún nakaya ndó. Ta ñii ki'va saá ndó'ó, tá qn ta'an koo ti'va ndó x'i'in s'i'ún kivi xaq ndi nqo ndó, ta saá ndó'ó kuka'an ní nqo ndó. ⁵ Ñakán kía chikaa ini i ti'ví i ta Tito x'i'in ovi nañani yó ña xaq si'na na nqo ndó ña chindeé na ndó'ó nakaya ndó s'i'ún ndatán kindqo ndó kasa ndivi ndó. Ta saá kivi xaq ndi nqo ndó, ta xa koo ti'va ndi'í s'i'ún ña kóni ndó taxi ndó xá'a ña chindeé ndó nandá'vi. Ta x'i'in ña ke'é ndó saá, saná'a ndó ndi ndino'o ini ndó kúsiy ini ndó taxi ndó s'i'ún yó'o, ta qn sivi x'i'in ñanduxa kuu ña taxi ndó ña kivi saá.

⁶ Naká'an ndó to'on ndichí ña káchí saá: "Nivi na lo'o ní chí'i, ta lo'o ní naki'n na. Ta nivi na kuá'a ní chí'i, ta kuá'a ní naki'n na", saá ka'an to'on ndichí. ⁷ Ta saá ñii ñii ndó'ó xini ñó'ó taxi ndó ndatán yóo ña chikaa ini ndó, ta qn vá'a x'i'in ña chuchú ini ndó taxi ndó s'i'ún, ta ni qn vá'a x'i'in

ñanduxa taxi ndó ña. Chi Ndios kí'vi ní ini ra xíni ra ñivi na xí'in ñasiji ini táxi na sji'un nda'a ra. ⁸ Ta Ndios kómí ra ndee ke'é ra ñava'a xí'in ndó ña naki'in ndó ku'a'a ní ka ñava'a a ño ña xíni ñó'ó ndó. Ta saá ndi'i saá kivi kukomí ndó ndi'i ña koni ñó'ó ndó, tãda ndo ka ña ño ña koni ñó'ó ndó. Ta saá kuchiño ndó saní'i ndó ña xa'a ña chindee ndó ñivi na kisa ndivi ku'a'a ní ño chiño va'a. ⁹ Chi to'on Ndios ña ñtaa na xina'a káchí ña saá xa'a ñii ta va'a:

On sivi ta ta sí'nda kuu ra,

ta ví'i ní ñava'a xa saní'i ra ñivi ndá'ví.

Ta on ndi'i xa'a chiño va'a kisa ndivi ta tãdaa yó'o,

ta kúndeé ña koo ña ndi'i saá kivi ña vaxi,

saá káchí to'on Ndios xa'a ta va'a yó'o. ¹⁰ Ta Ndios kuu ta táxi ndikín ta ta nda'a ñivi na chí'i, ta táxi ra ñaxíi nda'a ndi'i ñivi ña kuxu na. Ta mji Ndios yó'o ndixa taxi ra ndi'i ñava'a xíni ñó'ó nda'a ndó, ta sakujã ra ñava'a kómí ndó, xa'a ña kuchiño taxi ndó ku'a'a ní ñava'a ña chindee ndó inkã ñivi. ¹¹ Ta Ndios ke'é ra ña ndi'i ndó'ó kukuíká ndó xí'in ndi'i saá ño ñava'a. Ta saá ndi'i saá yichí kuchiño taxi ndó ku'a'a ní ña xíni ñó'ó nda'a ñivi na on kó ña kómí. Ta vitin xa'a ña taxi ndó sji'un nda'a ndi' ña nataxi ndi' ña nda'a nandá'ví, ta saá ku'a'a ní ñivi na naki'in ñava'a yó'o taxi na ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios. ¹² Saá chi xa'a ña chindee ndó vitin nañani yó xí'in náki'va yó nandá'ví, nayó'o naki'in na ña xíni ñó'ó na. Ta saá tuku xa'a ña chindee ndó ñivi yó'o, taxi ndó ndi' koo ku'a'a ní ñivi na taxi ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios. ¹³ Ta xí'in chiño va'a yó'o ña chindee ndó ñivi na kãdixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén, saná'a káxin ndó ndi' ndino'o ní ini ndó kisa ndivi ndó ña xá'nda chiño to'on Jesucristo, ña kuu ña kãdixa ndó. Ta saá ku'a'a ní ñivi kasa ká'no ní na Ndios xa'a ña va'a ndikõn ndó yichí Jesucristo, ta kasa ká'no ní na ra xa'a ña ví'i ní ñava'a taxi ndó nda'a ñivi na on kó ña kómí. ¹⁴ Ta saá ñivi yó'o ka'an na ndukú na ñava'a ño Ndios xa'a ndó'ó, chi kí'vi ní ini na xíni na ndó'ó. Saá chi kusijí ní ini na xa'a ña kuu ndó ñivi na va'a ini, chi ñava'a ña káku ini Ndios yóo ña ini ndó. ¹⁵ ¡Ná taxi yó ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a ña ká'no ní ñava'a saní'i ra mji yó! Ta ña ká'no ní ñava'a kuu ñayó'o, tãda on kó to'on nani'i yó ndatõn yó xa'a ña.

10

Xí'in to'on yó'o taPablo ká'an ra

ndãkuijn ra xa'a mji na ño ñivi na ká'an

ndi' on sivi taapõstol ndino'o Jesucristo kuu ra

¹ Vitin xáku ndá'ví j ño ndó, chi ñii kiva ndatán yóo Jesucristo ta ta ndá'vi ini, ta ta va'a ini saá yóo yí'i. Ta saá ni, sava ndó'ó ká'an ndó káchí ndó xa'a j ndi' kivi yóo j xí'in ndó, kuu j ñii ta ta yí'vi ini xito ndó, ta saá ni, tá xíká ní yóo j ño ndó, ta ndatán yóo ta kútee ní, saá yóo j, chi táa j to'on kue'e ño tutu ña tí'ví j xa'a nda'a ndó, saá káchí ndó xa'a j. ² Ta vitin xáku ndá'ví j ño ndó ndi' on kuu ndó ñivi na tá'yá ini. Ta saá on vása koni ñó'ó j ka'an j to'on kue'e xí'in ndó kivi xa'a j ño ndó. Ta saá ni, xani sijn j ndi' ndixa koni ñó'ó j ka'an j to'on kue'e xí'in sava ndó'ó, na kuu ñivi na xani sijn xa'a mji ndi' ndi' táku ndi' ké'é ndi' ndatán yóo ña kóni ña on vá'a ña xá'nda chiño ñoyívi yó'o. Ta to'on vadí kuu ña xani sijn ndó saá xa'a ndi'. ³ Vará ndixa táku ka ndi' xí'in yikí koñu ndi' ñoyívi yó'o, ta on sivi xí'in ndee ñivi ñoyívi yó'o kuu ña káni tá'an ndi' xí'in ndee ña on vá'a ña xá'nda chiño ñoyívi yó'o. ⁴ Saá chi ndee ña yóo nda'a ndi' ña kuu

ña xínjĩ ñó'ó ndj x̄a'á ña kani tá'an ndj xí'in ña ɔn vá'a, ɔn s̄jvĩ ndee ña xínjĩ ñó'ó n̄jvĩ ñoyivĩ yó'o kúu ña. Chi ndee Ndios kúu ña xínjĩ ñó'ó m̄jĩ ndj, ta ndee yó'o kúchiño ña sandi'i ña x̄a'á ndi'i ndee ɔn vá'a, vará ña kútu ní ñó'o kúu ña. ⁵ Ta saá xí'in ndee Ndios sándi'i ndj x̄a'á ñavata ña yóo ini n̄jvĩ ña taxi kuña'a ní ini na, ta sási ña n̄oɔ na ña ɔn kuchiño na konj v̄a'a na Ndios. Ta sáná'a ndj n̄jvĩ yó'o ña taxi na ndi'i ña xání s̄jnj m̄jĩ na nda'a Jesucristo, x̄a'á ña nasama ra ña t̄and̄a kani s̄jnj na ndatán kóni m̄jĩ ra. ⁶ Ta ndó'ó, k̄jvĩ t̄ond̄aa ndó kuu ndó n̄jvĩ na xa v̄a'a kisa ndivi ña kóni Jesucristo, ta saá m̄jĩ ndj xa yóo ti'va ndj saxo'v̄j ndj ink̄a ndó'ó na ɔn x̄jĩn kasa ndivi ña kóni ra.

⁷ Ta ndó'ó, ndasaá kuiti káa ña x̄ito ndó, saá kisa nani ndó x̄a'á ña. Ta saá ni, ndó'ó n̄jvĩ na ndáa ini ña ndixa ñii yóo ndó xí'in Jesucristo, ta v̄a'a ná kundaa ini ndó ndi ñii k̄j'va saá m̄jĩ ndj ñii yóo ndj xí'in Jesucristo. ⁸ Vará ká'no ní ñas̄jĩ yóo ini j̄ x̄a'á ndayĩ ña kóm̄jĩ xá'nda chiño j̄ n̄oɔ ndó'ó, ta ɔn vása kúka'an n̄oɔ j̄ x̄a'á ndayĩ yó'o. Saá chi Jesucristo kúu t̄aa t̄a taxi ndayĩ yó'o nda'aj̄ x̄a'á ña chindeéj̄ ndó'ó ña v̄a'a kua'no ndó yich̄j̄ ra, ta ɔn s̄jvĩ ña sandi'i j̄ x̄a'á ndó'ó kúu ña taxi ra ndayĩ yó'o nda'aj̄. ⁹ Ta ɔn x̄jĩnj̄ ña kani s̄jnj̄ ndó ndi x̄a'á ña sayi'v̄ij̄ ndó'ó kúu ña n̄jtaaj̄ tutu ña t̄j'v̄ij̄ j̄ n̄jxaa n̄oɔ ndó. ¹⁰ Chi sava ndó'ó ká'ɔn kuáchí ndó x̄a'á j̄, káchí ndó saá: "Tutu ña n̄jtaa t̄aPablo ku'e'e ní ká'ɔn ña xí'in yó, ta saá ni, tá yóo ra ñíndichi m̄jĩ ra xí'in yó, ta vitá ní ná'a ra n̄oɔ yó, ta káa ra ndatán káa ñii t̄aa t̄a ɔn vása kúchiño v̄a'a k̄a'ɔn n̄oɔ n̄jvĩ", saá káchí sava ndó'ó x̄a'á j̄. ¹¹ Ta ndó'ó, n̄jvĩ na káchí saá, xínjĩ ñó'ó kundaa ini ndó ndi ndatán ká'ɔn tutu ña t̄aa j̄ k̄jvĩ yóo xiká j̄ n̄oɔ ndó, ñii k̄j'va saá koo ña ke'é j̄ xí'in ndó k̄jvĩ xaaj̄ n̄oɔ ndó.

¹² Nd̄a lo'o ɔn x̄jĩn ndj ñii ke'é ndj ndatán ke'é n̄jvĩ na ña'a ní ini ta ndása ná'no xí'in m̄jĩ na. Nayó'o ndasaá kuiti xí'in ñandíchi s̄jnj̄ m̄jĩ na kisa nani na x̄a'á m̄jĩ na, án v̄a'a ke'é na, án ɔn vá'a ke'é na. Ta n̄jvĩ na kisa nani saá x̄a'á m̄jĩ ɔn s̄jvĩ n̄jvĩ na ndino'o ndichí s̄jnj̄ kúu na. ¹³ Vará kús̄jĩ ini ndj xínjĩ ndj chiño ña kisa ndivi ndj, ta ɔn vása kuña'a ini ndj x̄a'á chiño yó'o. Saá chi Ndios kúu t̄aa t̄a s̄akuiso chiño ndj'j̄ ta x̄a'nda chiño ra n̄oɔ ndj ndá ñoo kuu ña k̄o'ɔn ndj kasa chiño ndj, ta Ndios taxi ra ndayĩ nda'a ndj ña kisa chiño ndj nd̄a ñoo m̄jĩ ndó vitin. ¹⁴ Ta m̄jĩ ndj x̄jkuu n̄jvĩ nanó'o ndat̄o'ɔn xí'in ndó t̄o'ɔn v̄a'a x̄a'á Jesucristo. Ta xí'in chiño ña kisa ndivi ndj n̄oɔ ndó, nd̄a lo'o ɔn vása ní-ya'a ndoso ndj n̄oɔ ña taxi Ndios ndayĩ nda'aj̄ ndj ña kisa chiño ndj. ¹⁵ Ta nd̄a lo'o ɔn vása ní-kisa ká'no xí'in m̄jĩ ndj x̄a'á chiño ña ink̄a n̄jvĩ kisa ndivi na. Ta nd̄a víka, ña kóni ndj ta ndátĩ ndj kúu ña ñii ñii k̄jvĩ kua'no ka ña ndáa ini ndó Jesucristo, ta saá kuchiño ndj kasa ndivi ndj chiño n̄oɔ ku'a'á ní ka n̄jvĩ na t̄áku ñoo yatin n̄oɔ t̄áku ndó, vará nd̄a ñii k̄jvĩ ɔn kasa ndivi ndj chiño ña ɔn t̄a'án s̄akuiso Ndios ndj'j̄. ¹⁶ Ta saá tuku ndátĩ ndj ta kóni ndj k̄o'ɔn ndj k̄a'ɔn ndoso ndj t̄o'ɔn v̄a'a x̄a'á Jesucristo n̄oɔ n̄jvĩ na t̄áku ñoo xiká ní n̄oɔ t̄áku ndó, n̄oɔ ɔn t̄a'án konj so'o n̄jvĩ t̄o'ɔn yó'o. Saá chi ɔn x̄jĩn ndj kasa ká'no xí'in m̄jĩ ndj x̄a'á chiño ña xa kisa ndivi ink̄a n̄jvĩ.

¹⁷ Chi t̄o'ɔn Ndios ña n̄jtaa na x̄jñá'á káchí ña saá: "ɔn vá'a kasa ká'no n̄jvĩ xí'in m̄jĩ na x̄a'á ñava'a kisa ndivi na, ta v̄a'a ka nayó'o ná kasa ká'no ní na ñava'a kisa ndivi Ndios", káchí t̄o'ɔn Ndios. ¹⁸ Chi ɔn s̄jvĩ n̄jvĩ na kisa ká'no xí'in m̄jĩ kúu n̄jvĩ na kánóo v̄a'a ñat̄o'ó x̄a'á n̄oɔ Ndios, ta n̄jvĩ na Ndios ká'ɔn ra t̄o'ɔn v̄a'a x̄a'á, nayó'o kúu n̄jvĩ na kánóo v̄a'a ñat̄o'ó x̄a'á n̄oɔ ra.

11

1 Xáku ndá'vi j nqo ndó vitin ña kasa ká'no ini ndó ta kundefé ka ini ndó xí'in ña ka'an lo'o j xa'a mji j xí'in ndó, vará xáni sijn j ndí ndatán ká'an ñii taa ta sána, saá yóo ña ká'an j ku'a a ní to'on xa'a mji. 2 Ndios taxi ra ña ndí'i ní ini j xa'a ndó'ó koto sandakoo ndó ña vivii ndikon ndó yich j Jesucristo. Ta yi j, ndatán yóo ñii yivá xí'in ñii ña'a lo'o sa'ya ra, ta xa kindqo ra taxi ra ñálo'o yó'o ña tonda'a ñá xí'in ñii taa, saá yóo j xí'in ndó. Saá chi xa kindqo j taxi j ndó'ó nda'a Jesucristo ña kutaku ndó xí'in ra, ta ndatán koo ñii laá yi ña'a saá koo ra xí'in ndó. Ta kóni j ña ndatán yóo ñii ñálo'o ñandii ndino'o ñá on ta'an tonda nda ñii taa, saá kóni j koo ndó kivi kixaa ña taxi j ndó'ó nda'a ra. 3 Ta ndixa ndí'i ní ini j xa'a ndó koto nivi na vatá sandá'vi na ndó'ó, ndatán nixiyo xina'a kivi tikoo sandá'vi rí ñáEva. Ta saá nivi vatá yó'o satívi na sijn ndó xa'a ña sandakoo ndó yich va'a Jesucristo ña kúu ña ndikon ndó vitin xí'in ña ndino'o ní ini ndó. 4 Ndira ndí'i ní ini j xa'a ndó, chi tá kixaa nivi nqo ndó ta ká'an na xí'in ndó xa'a inka Jesucristo ta on sivi ní-ka'an ndí xí'in ndó xa'a kúu ra, ta xí'in ñasij ini ndó náki'in ndó to'on ña vatá ña ká'an nivi yó'o. Ta saá xí'in ñasij ní ini ndó náki'in ndó inka nima ña on sivi Nima Ndios ndino'o ña xa naki'in ndó kúu. Ta ñii ki'va saá, tá kixaa nivi nqo ndó ta ká'an ndoso na inka to'on xa'a Jesucristo, ta to'on yó'o on sivi ñii yu'ú yóo ña xí'in to'on va'a ña ndaa ña xa kandixa ndó, ta saá xí'in ñasij ní ini ndó náki'in ndó to'on vatá ña ká'an nivi yó'o. 5 Ta yi j, on vasa xáni sijn j kúu j ñii taa ta nino ka nqo natqa na sákanani ndó "naapóstol ná'no." 6 Vará yi j on sivi ñii taa ta ti'va ní ka'an nqo nivi kúu j, ta ndixa kúu j ñii taa ta xini va'a to'on ña ndaa Ndios. Ta ndí'i saá kivi xí'in ndí'i ña ké'é j ta xí'in ndí'i ña ká'an j, sáná'a káxin j nqo ndó ndí ndixa xini va'a j to'on ña ndaa yó'o.

7 ¿Án xáni sijn ndó ndí ñii ña on vá'a ké'é j xí'in ndó?, chi kisa nino xí'in mji j xa'a ña kisa to'ó j ndó'ó xí'in ña nika'an ndoso sijn j to'on Ndios nqo ndó, chi on vasa ní-naki'in j s'i'un nda'a ndó xa'a chiño yó'o. 8 Ta xa'a ña kuchiño kasa ndivi j chiño yó'o xa'a ña chindee j ndó'ó, inka nivi na kándixa Jesucristo na táku inka ñoo, nayó'o taxi na lo'o ña xini ñó'ó j nda'a j. Ta xa'a ña naki'in j s'i'un nda'a nayó'o, ndatán yóo taa ta kisa ku'ná ñava'a inka nivi, saá nixiyo j. 9 Ta kivi nixiyo j kisa chiño j nqo ndó'ó ñoo Corinto, ta on vasa ní-sandi'i j ndó'ó ña taxi ndó nda lo'o ña xini ñó'ó nda'a j. Ta nañani yó na táku ñoo estado Macedonia, kixi na ta taxi na ña xini ñó'ó j nda'a j. Saá chi nda lo'o ni-xin j koo j ndatán yóo ñii ña yo'vi ní ta veé ní nqo ndó. Ta ñii ñii kivi vaxi ñii ki'va saá on taxi j ña kundi'i ini ndó xa'a j ña taxi ndó ña xini ñó'ó j nda'a j. 10 Ndira kúndaq ini j ndí to'on ña ndaa xa'a Jesucristo táku ña ini j, ta ñii ki'va saá kúndaq ini j ndí ñandaq kúu to'on ña káchí saá: nda ñii ndó'ó ta nda ñii inka nivi na táku ndí'i saá ñoo estado Acaya nqo táku ndó, on kuchiño ndó kasi ndó nqo j ña ka'an ndoso sijn j to'on va'a xa'a Jesucristo, chi ña chikaq ña kúsi j ní ini j kúu ña ké'é j saá, ta nda lo'o on vasa náki'in j s'i'un nda'a ndó. 11 Ta, ¿ndachun ké'é j saá xí'in ndó? ¿Án xáni sijn ndó ndí ké'é j saá, chi on vasa kí'vi ini j xini j ndó'ó? Ó'on, on sivi saá. Chi Ndios xini va'a ra ndí xí'in ña ndino'o ini j kí'vi ini j xini j ndó'ó.

12 Tãnda kivi vitin on vasa ni-taxi j ña nda ñii ndó'ó cha'vi ndó yi j xa'a chiño Jesucristo ña kisa ndivi j nqo ndó. Ta ndí'i kivi vaxi nda lo'o on nasama j ña ké'é j saá xí'in ndó. Ta saá natqa na kúu naapóstol vatá, na kúu na náki'in s'i'un nda'a ndó, on naní na xa'a ña kasa ká'no xí'in mji

na, vará nayó'o káchí na ndí ñii kúu na xí'in mji ndj, na kúu naapóstol ndino'o. ¹³ Ta ndixa nataa yó'o on sivi naapóstol ndino'o kúu na, ta sándá'ví na nivi chi káchí na ndí naapóstol na sakuiso chiño Jesucristo kúu mji na. Ta sava chiño ké'é na, ndatán ná'a chiño ké'é naapóstol ndino'o saá ná'a ña. Ta saá ni, naapóstol vatá yó'o on vása xí'in ña ndino'o ini na kisa chiño na ño Jesucristo. ¹⁴ Ta on vása náka'nda ini ndj xini ndi ña ké'é nayó'o saá, chi mji ñanímá ndiva'a ká'no Satanás ná'a ña ndatán livi yé'e ná'a ñii ñaángel Ndios. ¹⁵ Ta saá on vása náka'nda ini ndj tá nivi na kisa chiño ño ñanímá ndiva'a ká'no Satanás sándá'ví na kuá'a ní nivi, chi ké'é na sava chiño ña ná'a ndatán ná'a chiño ña ndaa. Ta saá ni, nivi na vatá yó'o, tá kixaa kivi sondí'í, ta Ndios cha'vi ra na ndatán yóo ña ké'é na.

TaPablo ndátò'on ra ndí ñixò'vi ní ra xa'q chiño ña kisa ndivi ra chi kúu ra taapóstol

¹⁶ Tuku ká'an j ñayó'o xí'in ndó: On xjin j ña nda ñii ndó'ó kani sijn ndó ndí kúu j ñii taa tã sána sijn. Ta saá ni, tá xáni sijn ndó ndí kúu j taa tã sána sijn, ta ndúkú j ño ndó ña kúndeé ini ndó ño ña ka'an j xí'in ndó ñii kiva ndatán kúndeé ini ndó ño t'on ña ká'an nivi na sána sijn ño ndó. Saá chi vitin ka'an lo'o j t'on ña kasa ká'no xí'in mji j. ¹⁷ Ta t'on ña ka'an j vitin on sivi xí'in ndayí Jesucristo kuu ña, saá chi ka'an j ndatán ká'an ñii tasána, chi t'on ña kasa ká'no xí'in mji j kuu ña. ¹⁸ Yoo kuá'a ní nivi na ká'an t'on ña kisa ká'no xí'in mji na, chi yoo ña kisa ndivi na ñoyivi yó'o, ta saá vitin yij ka'an j t'on ña kasa ká'no xí'in mji j. ¹⁹ Ta ndó'ó, xáni sijn ndó ndí nivi na ndíchi ní sijn kúu ndó. Ta xa'q ñayó'o, xí'in ñasij ní ini ndó ndixa kúndeé ini ndó xini so'o ndó nivi na ká'an t'on sána. ²⁰ Ta ñii kiva saá kúndeé ini ndó xí'in nivi na kúsi ini xá'nda chiño ño ndó ña kasa ndivi ndó ndí'í ña kóni na, ta kúndeé ini ndó xí'in nivi na sándá'ví ndó'ó, ta kúndeé ini ndó xí'in nivi na xáa noo xini ndó'ó, ta kúndeé ini ndó xí'in nivi na xí'in nda'a na, kani na ño ndó. ²¹ Ta yij, jndá'ví ní taa kúu j!, chi on ko'o lo'o ví nde'e kómí j xa'q ña ke'é j ña on vá'a yó'o xí'in ndó. Saá chi taa tã yá'a ní vitá kúu j, ta kúka'an ní ño j xa'q ñayó'o.

Yoo inká nivi na on vása kúka'an ño ká'an t'on ña kisa ká'no xí'in mji na, ta ñii kiva saá yij vitin ka'an j t'on ña kasa ká'no xí'in mji j, vará ndatán yoo t'on ña ká'an taa tã sána saá koo t'on ña ka'an j xí'in ndó vitin. ²² Ta nivi yó'o, ¿án kisa ká'no xí'in mji na xa'q ña kúu na nivi nahebreo ndino'o? Ta saá tuku yij kúu j ñii taa tã kúu tãhebreo ndino'o. ¿Án nayó'o kisa ká'no xí'in mji na xa'q ña kúu na nivi naño Israel? Saá tuku yij kúu j taa taño Israel. ¿Án nayó'o kisa ká'no xí'in mji na xa'q ña kúu na sa'ya ñani sikuá taAbraham? Saá tuku yij kúu j ñii sa'ya ñani sikuá taAbraham. ²³ ¿Án nayó'o kisa ká'no xí'in mji na xa'q ña kúu na nivi na kisa chiño ño Jesucristo? Ta yij, ví'í ní ka chiño xa kisa ndivi j ño chiño ña kisa ndivi nayó'o. (Xí'in t'on yó'o kisa ká'no xí'in mji j, vará ndatán yoo ñii taa tã sána sijn, saá yoo j xí'in t'on ña ká'an j vitin.) Ta yij, xinakaa j ve'e ka kuá'a ní ka yichí ño nayó'o; ta nivi kuá'a ní ka yichí kani ní na yij ño ña kani na nayó'o; ta kuá'a ní yichí ñixijo yatin ní ña kivij, níkuu. ²⁴ Ta o'on yichí tjin najudio yij, ta kani na yij xí'in kuártá, ta ñii ñii yichí yó'o oko xa'on komj yichí siku na kuártá yij. ²⁵ Ta unj yichí tjin nivi yij, ta kani ní na yij xí'in nduku, ta ñii yichí ñii ti'vi nivi koon ní na yu yij. Ta unj yichí tón barco ño xinakaa j ñiketá nó ini

takuií m̄ini. Ta ñii ní ñoo ta ñii ní ndiví x̄inoo j̄ n̄oo takuií m̄ini ndá n̄ixaa n̄ivi s̄akaku na ȳi'. ²⁶ Ta kuá'a ní k̄iv̄i n̄ixika j̄ kuá'a ní ñoo, ta n̄iya'a j̄ takuií ȳuta ná'no ní n̄oo yatin ní n̄ix̄ijo ña tani j̄ n̄oo takuií kuá'a yó'o. Ta n̄iya'a j̄ yich̄i n̄oo ȳijo ní kani nakuí'ná ȳi', ta n̄ixika j̄ yich̄i n̄oo n̄ix̄ijo ña ȳijo ní ka'ni ní n̄ivi ȳi', na kúu najudío án n̄ivi na on s̄iv̄i najudío kúu. Ta n̄ixika j̄ yuk̄u ta n̄ixika j̄ ñoo ná'no n̄oo n̄ix̄ijo ña ȳijo ní ka'ni na ȳi'. Ta x̄i'in tón barco n̄ixika j̄ n̄oo takuií m̄ini, ta n̄ix̄ijo ña ȳijo ní kivi j̄ t̄ixin takuií yó'o. Ta n̄ixika j̄ n̄oo t̄aku n̄ivi na ká'an kúu nañani yó, ta nayó'o kúu na n̄ivi vatá, ta n̄ix̄ijo ña ȳijo ní ke'é nayó'o ña on vá'a x̄i'in j̄. ²⁷ Ñii ñii k̄iv̄i ndeé ní k̄isa chiño j̄, ta kuá'a ní ñayov̄i n̄indo'o j̄. Kuá'a ní ñoo on vása ní-kuchiño kusun j̄; kuá'a ní yich̄i n̄ixi' j̄ ní s̄oko; kuá'a ní yich̄i n̄yich̄i ní j̄ takuií; kuá'a ní yich̄i on vása ní-xixi j̄; kuá'a ní yich̄i n̄ixi' j̄ ní kaxin; ta kuá'a ní yich̄i on vása ní-xiyo tikot̄o ña kundixin j̄.

²⁸ Ndi'i ñayó'o kúu ña n̄ixov̄i j̄, ta saá tuku ndi'i saá k̄iv̄i ñii káchí yóo ña s̄andi'i ini j̄ x̄a'a ndi'i n̄ivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an kuá'a ní ñoo. ²⁹ Saá chí tá yóo n̄ivi na kándixa Jesucristo, ta ndeé ní ndó'o na ñii kue'e, ta saá ȳi' ndatán yóo ñii t̄a t̄a ñii káchí ndeé ní ndó'o ñii kue'e x̄i'in n̄ivi yó'o, saá yóo j̄, x̄a'a ña k̄iv̄i ní ini x̄ini j̄ nayó'o. Ta tá yóo inka n̄ivi na chinda'á n̄ivi na kándixa Jesucristo ña k̄iv̄i nayó'o kuach̄i, ta ȳi' s̄a ini j̄ x̄ini j̄ n̄ivi na chinda'á yó'o. ³⁰ Tá x̄ini ñó'o k̄a'an j̄ t̄o'on x̄a'a ña kasa ká'no x̄i'in m̄ij̄ j̄, ta saá va'a ná kasa ká'no x̄i'in m̄ij̄ j̄ chí yóo kuá'a ña s̄aná'a n̄oo ndó ndi' t̄a t̄a vitá kúu j̄. ³¹ Ta Ndios, t̄a t̄a kúu Yivá Jesucristo, T̄a t̄a Ká'no n̄oo yó, va'a ná kasa ká'no yó ra ndi'i saá k̄iv̄i. Ta m̄ij̄ Ndios yó'o kúu t̄a t̄a ndákuiin x̄a'a j̄ ndi' on s̄iv̄i ñavatá kúu t̄o'on ña ndát̄o'on j̄ x̄i'in ndó. ³² Ñii k̄iv̄i tá n̄ix̄ijo j̄ ñoo Damasco, ta n̄ix̄ijo ñii tagobernador, t̄a t̄a k̄isa chiño n̄oo t̄ayey Aretas x̄ikuu ra. Ta tagobernador yó'o x̄a'nda chiño ra n̄oo natropa ña kundaa na yé'é ñoo Damasco yó'o, ña ndáti na keta j̄ yé'é ñoo yó'o x̄a'a ña tiin na ȳi' ta chikaa na ȳi' ini ve'e k̄aa. ³³ Ta saá ni, n̄ivi na x̄in j̄ tá'an x̄i'in j̄ ch̄ikaa na ȳi' ini ñii chikiva ká'no, ta k̄atón na ña x̄i'in yo'o, ta k̄atakaa ndaa na chikiva yó'o n̄oo nákaa j̄, n̄oo ventana chí ke'e, ta s̄anoo na chikiva yó'o s̄at̄a nama ña x̄ino nduu ñoo Damasco yó'o, ta n̄oo j̄ ndá n̄oo ño'o. Saá n̄ikaku j̄.

12

*TaPablo ndát̄o'on ra x̄a'a m̄ij̄ ra
n̄ix̄a'an ra ñoyiv̄i n̄ino ndá mí n̄oo s̄ikón ndino'o*

¹ Vará ña on vása ndáya'ví kúu ña ká'an j̄ t̄o'on ña k̄isa ká'no x̄i'in m̄ij̄ j̄, ta saá ni, ndát̄o'on j̄ x̄a'a ña s̄an̄iv̄i Jesucristo n̄oo j̄, ta ndat̄o'on j̄ x̄a'a ña s̄aná'a ra n̄oo j̄. ² Ta xa yóo ux̄u kom̄i kuyja kúu ña, ta Ndios ke'é ra x̄i'in ȳi', t̄a t̄a kándixa Jesucristo, ndí n̄ix̄a'an j̄ ndá ñoyiv̄i n̄ino ndá mí n̄oo s̄ikón ndino'o. (Ta on vása x̄ini j̄ án n̄ix̄a'an j̄ x̄i'in ȳikí koñu j̄, án ndasaá kuiti n̄im̄a j̄ kúu ña n̄ix̄a'an. Ta Ndios kúu t̄a t̄a ndixa x̄ini ndasaá n̄ix̄ijo ñayó'o.) ³ Vará on vása x̄ini j̄ án x̄i'in ȳikí koñu j̄ n̄ix̄a'an j̄, án ndasaá kuiti n̄im̄a j̄ kúu ña n̄ix̄a'an, ⁴ ta ndixa kúndaq̄ ini j̄ ndí n̄ix̄a'an j̄ ñoyiv̄i n̄ino ndá mí n̄oo s̄ikón ndino'o n̄oo yóo Ndios. Ta ñoyiv̄i n̄ino yó'o x̄ini s̄o'o j̄ t̄o'on ña on vása kúchiño k̄a'an j̄ x̄a'a, chí Ndios on vása táxi ra ndayí nda'a ndá ñii n̄ivi k̄a'an na x̄a'a t̄o'on yó'o. ⁵ Ta x̄a'a ña Ndios n̄akaxin ra ȳi' n̄ix̄a'an j̄ x̄ito j̄ ñoyiv̄i n̄ino, yóo x̄a'a ña kivi k̄a'an j̄ t̄o'on ña kasa ká'no x̄i'in m̄ij̄ j̄. Ta saá ni, on k̄a'an j̄ saá, chí ndasaá kuiti kasa ká'no x̄i'in m̄ij̄ j̄

chi yóo kuá'a ña saná'a ndí taa tã vitã ní kúu j. ⁶ Ta saá ni, tá yí'j kóni j ka'an j to'on xa'a ña kasa ká'no xí'in mji j, ní kúu, ta saá on sivi taa tã ka'an to'on kí'vi kuiti kuu j tánã ka'an j saá, chi nina to'on ndixa ndaa kuu ña ka'an j. Ta saá ni, on xini j ka'an j to'on ña kasa ká'no xí'in mji j, chi on xini j ndí kuiti xí'in to'on ña ka'an j xa'a mji j kuu ña sanoo j ini ndó ndí taa tã ndaa kúu j. Ta va'a ka ná koto káxín mji ndó ndasaá ké'é j, ta koni so'o ndó to'on ña ndát'o'on j, ta saá ndixa kundaa ini ndó ndasaá yóo j.

⁷ Ta Ndios on vása ní-xiin ra ña koo ña kuña'a ní ini j xa'a ñava'a ká'no ña saná'a ra ñoo j kivi sandaa ra yí'j ñoyívi ñino. Ta saá Ndios taxi ra ndayi nda'a ñii ña xika chiño ñoo ñanímã ndiva'a ká'no Satanás xa'a ña sataku'é ña yí'j. Ta ndátán yóo ñiño ña ñiki'vi yiki koñu j, ta sándi'i ní ña yí'j, saá yóo ña sáxo'vi ní yí'j. ⁸ Ta xa un j yichí xaku ndá'ví j ñoo Ndios ña kindaa ra ña sáxo'vi ní yí'j yó'o. ⁹ Ta Ndios ñika'an ra xí'in j, kachí ra saá: "Ndeej ña va'a ña saní'j táku ini ún kúu kuiti ña xini ñó'ó ún. Saá chí tá vitã ní kóni ún, ta xa'a ñayó'o va'a koto ñivi ndí ndee ña kómí ún kúu ndee ña káku ñoo yí'j", kachí Ndios xí'in j. Ta saá kúsi j ní ini j xa'a ña kúu j taa tã vitã ní, chi xa'a ñayó'o, Jesucristo kúchiño taxi ra ndee ká'no ra ña koo ña xí'in j. ¹⁰ Xa'a ña kí'vi ní ini j xini j Jesucristo, ñakán kíã kúsi j ní ini j kivi xito j ña ká'an ñivi ndí'j to'on ndiva'a xí'in j, ta kúsi j ní ini j xa'a ña kómí j kuá'a ní tondíni, ta kúsi j ní ini j kivi ndíkon ñivi sáxo'vi na yí'j xa'a ña kándixa j Jesucristo, ta kúsi j ní ini j xa'a ndí'j inka tondó'ó ña yóo ñoo j. Saá yóo ña, chi kivi tá vitã ní kóni j, ta ká'no ka ndee Ndios yóo ña xí'in j.

¹¹ Ndátán ká'an ñii tásana, saá ñika'an j to'on va'a ña kisa ká'no xí'in mji j. Ta saá ni, ndó'ó kúu ñivi na chinda'a yí'j ña ndakuij j xa'a j saá. Chi vará yóo xa'a ña ndó'ó ka'an ndó to'on va'a xa'a yí'j, ta saá ni, xaa noo ndó xini ndó yí'j. Vará on sivi taa tã ndáya'vi ní kúu j, ta on sivi taa tã lo'o ní ka ví ndáya'vi ñoo nataa na sákanani ndó "naapótol ná'no" kúu j. ¹² Ñii ñii kivi ñixijo j xí'in ndó, ta on vása ní-sandakoo j ké'é j kuá'a ní ñava'a ña saná'a ñoo ndó ndee Ndios, ta ñii kí'va saá xí'in ndee Ndios ké'é j kuá'a ní mlágro xí'in inka ñava'a ná'no ña taxi ña ñaka'nda ini ñivi xini na ña. Ta ndí'j ñava'a yó'o ña ké'é j ñoo ndó kúu ña kisa ndaa xa'a j ndí ndixa kúu j tapótol ndino'o. ¹³ ¿Án xáni sini ndó ndí chikaa ñino j ndó'ó ñoo inka ñivi na kándixa Jesucristo na táku inka ñoo? Ndixa on sivi ñii káchí ké'é j xí'in nayó'o kúu ña ké'é j xí'in ndó'ó, chi ñaki'in j s'i'ún nda'a ñivi na kándixa Jesucristo na táku inka ñoo, ta nda lo'o on vása ní-sandi'j ndó'ó ña taxi ndó ña xini ñó'ó nda'a j. ¿Án xáni sini ndó ña on vá'a kúu ña on vása ní-sandi'j ndó'ó saá? Ta saá vitin, ¡xáku ndá'ví j ñoo ndó ña kasa ká'no ini ndó xa'a ña on vá'a yó'o ké'é j xí'in ndó!

TãPablo ndát'o'on ra xí'in na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto ña xa yóo ti'va ra ko'on ra yichí un j koto ra na

¹⁴ Ta vitin xa yóo ti'va j ko'on j yichí un j koto j ndó'ó. Ta nda lo'o on sandi'j ndó'ó ña taxi ndó lo'o ña xini ñó'ó j nda'a j. Chi on vása xini j ña taxi ndó s'i'ún ndó nda'a j, ta ña kóni ndino'o j kúu ña nataxi xí'in mji ndó nda'a j Jesucristo. Saá chí ndátán yóo sa'ya j, saá yóo ndó ñoo j. Ta chiño ñoo ñivi na kúu yivá si'í naváli kúu ña nakaya na s'i'ún xa'a ña chindeé na sa'ya na, ta on sivi chiño ñoo naváli kúu ña nakaya na s'i'ún xa'a ña chindeé na yivá si'í na. ¹⁵ Ta saá yí'j, xí'in ñasij ní ini j xa yóo ti'va j taxi j ndí'j ña kómí j xa'a ña chindeé j ndó'ó, tãnda taxi ndí'j xí'in mji j xa'a ña

chindeeé j ndó'ó. Ta ñii ñii kivi vaxi kua'no ka ña kí'vi ní ini j xini j ndó'ó, ta ndó'ó, çán ñii ñii kivi kuá'án noo ka ña kí'vi ini ndó xini ndó yí'j?

¹⁶ Ndó'ó kúndaá va'a ini ndó ndí ndá ñii kivi on vása ní-sandi'i j ndó'ó taxi ndó sivi ún nda'á j. Ta saá ni, sava ndó'ó xáni sivi ndó ndí yí'j xa sandá'vi j ndó'ó xí'in ñandíchi sivi j. Ta ndá lo'o on vása saá. ¹⁷ Çán xáni sivi ndó ndí sandá'vi j ndó'ó xí'in ña ké'é nañani yó na t'vi j nixaá na noo ndó? Ndá lo'o on vása saá. ¹⁸ Ñani yó ta Tito xí'in inka tañani yó, nayó'o kúu nataa na t'vi j nixaá noo ndó. Ta ndixa kúndaá ini ndó ndí nañani yó yó'o on vása ní-sandá'vi na ndó'ó. Ta, çán on sivi ñandáá kúu ña ta Tito xí'in yí'j ñii ki'va viví nixiyo ini ndí xí'in ndó, ta ñii ki'va viví kisa ndivi ndí xí'in ndó?

¹⁹ Çán xáni sivi ndó ndí ndixa ndíso ndí kuachi ña sákuiso ndó ndí'j, ta saá táa ndí tutu yó'o ña ndakuin ndí xa'a ndí? Ndá lo'o on sivi saá. Ta ndá vika, ndí'j mji yó kúu nivi na kándixa Jesucristo, ta noo Ndios ká'án ndí ndí'j to'on ña ndát'o'on ndí xí'in ndó. Ta ndixa ndí'j ña kisa ndivi ndí kúu xa'a ña viví kua'no ka ndó yichi Jesucristo, chi ndó'ó kúu nañani yó xí'in náki'va yó, na kí'vi ini ndí xini ndí. ²⁰ Ta yí'vi ini j ndí kivi xaá j noo ndó, ta on naní'j ndó'ó yóo ndó ndátan yóo ña kóni j, ta ndó'ó, on naní'j ndó yí'j yóo j ndátan yóo ña kóni ndó'ó. Saá chi ndí'j ní ini j koto ndá sava ndó náa ní ndó xí'in tá'an ndó, ta sava ndó kisa kuini ini ndó xini tá'an ndó, ta sava ndó yóo ña sáa ini ndó xini tá'an ndó, ta sava ndó xa nata'vi tá'an ndó, ta sava ndó yóo to'on ká'án ndó ta sátakué'e ña ini tá'an ndó, ta sava ndó yóo to'on ká'án kuachi ndó xa'a xí'in tá'an ndó, ta sava ndó'ó xa nduu ndó nivi na ña'a ní ini, ta sava ndó'ó xa nduu ndó nivi na sáa ini ta ndá'yi ndó ta on vása viví táku ndó xí'in tá'an ndó. ²¹ Ta saá tuku ndí'j ní ini j ndí kivi xaá j noo ndó ndí Ndios taxi ra ña kuka'an noo j xa'a ña on vá'a táku ndó. Saá chi tá xaá j noo ndó, ta naní'j ndó'ó ndí on ta'an nandikó ini ndó, ni on ta'an sandakoo ndó ndí'j ña on vá'a ké'é ndó, ta saá kuchuchú ní ini j kóni j ndó'ó, tãnda kuaku ní j xa'a ña on vá'a ké'é ndó. Saá chi xina'á sava ndó xiki'vi ndó kuachi xí'in naña'a ná on sivi nási'í ndó kúu, án xiki'vi ndó kuachi xí'in nataa na on sivi yí'j ndó kúu, án xiki'vi ndó ndí'j saá noo kuachi kini. Ta ndí'j ní ini j ndí sava ndó'ó na ké'é ña on vá'a saá, on ta'an nandikó ini ndó, ta ni on ta'an sandakoo ndó ña ké'é ndó ña on vá'a yó'o.

13

¹ Xa yatin kixaá kivi ña ko'on j koto j ndó'ó, ta ñayó'o kuu yichi uní ña xaá j koto j ndó'ó. Saá chi ndayi Ndios ña nítãa na xina'á káchi ña ndí xa'a ña kuchiño nivi kasa ndayí na kuachi xí'in ñandáá, xini ñó'ó ovi án uní nivi ña ndakuin na kasa ndáa na xa'a kuachi, káchi ndayi Ndios. ² Kivi tá nixiyo j xí'in ndó yichi ovi, ta ndát'o'on j to'on yo'vi xí'in ndó'ó na kúu na on xini sandakoo ké'é ña on vá'a. Ta vitin vará on vása ñíndichi j xí'in ndó, ta tuku ká'án j xí'in ndí'j ndó ndí xini ñó'ó sandakoo ndó ké'é ndó ña on vá'a. Tá on xini ndó kasa ndivi ndó saá, ta kivi xaá j noo ndó, ta yo'vi sando'o j ndó'ó. ³ Saá ke'é j xí'in ndó, chi ndó'ó ndúkú ndó ña saná'a káxin j noo ndó ndí ndixa Jesucristo taxi ra ndayi nda'á j ña ndát'o'on j to'on ra xí'in ndó. Ta Jesucristo on vása ké'é ra xí'in ndó ndátan ké'é ñii taá ta on vása kómí ndee, ta ña ké'é Jesucristo xí'in ndó saná'a ña ndí ndixa kúu ra taá tãndeé ní. ⁴ Vará Jesucristo nixiyo na ndátan ñii taá ta on vása kómí ndee kivi katakaá ndaa na ra nda'a tón cruz, ta nixi'j ra, ta vitin xí'in ndee ká'no Ndios táku ra. Saá tuku mji ndí, vará ñii káchi xí'in

Jesucristo kúu ndj nat̃a na ɔn kɔ́o ndee kómí, ta ñii káchí xí'in ra táku ndj xí'in ndee Ndios xa'a ña kasa chiño ndj nɔɔ ndó'ó.

⁵ Ta ndó'ó xínj ñó'ó koto va'a xí'in mji ndó, xa'a ña va'a kundaa ini ndó án ndino'o ini ndó kándixa ndó Jesucristo. Ta saá va'a ná koto ndoso xí'in mji ndó án ndixa kándixa ndó ra. Tá keta va'a ndó nɔɔ ña koto ndoso xí'in mji ndó saá, ta saá kundaa ini ndó ndí Jesucristo táku ra ini ndó. Tá ɔn vása keta va'a ndó saá, ta ɔn sivi nivi na ndino'o ini kándixa Jesucristo kúu ndó. ⁶ Ta mji ndj, kundaa ini ndj ndí ndó'ó nákoní ndó ndí xa keta va'a ndj nɔɔ ña xito ndoso xí'in mji ndj saá, chi kúu ndj nat̃a na ndixa ndino'o kándixa Jesucristo, ta táku ra ini ndj. ⁷ Ta ndúkú ndj nɔɔ Ndios ña chindeé ra ndó'ó, ña ɔn ke'é ndó nda ñii ña ɔn vá'a. Saá chi ña ndáya'ví ní ká nɔɔ ndj kúu ña ke'é ndó ñava'a ndatán kóni Ndios. Ta lo'o kuiti ndáya'ví nɔɔ ndj tá sava ndó'ó xáni sijnj ndó ndí ɔn vása kómí ndj ndayí Jesucristo ña kisa chiño ndj nɔɔ ndó, chi xáni sijnj ndó ndí ɔn vása ní-keta va'a ndj nɔɔ ña xito ndoso xí'in mji ndj. ¡Ta ɔn vása saá! ⁸ Chi mji ndj, ɔn vása kúchiño ke'é ndj nda ñii chiño ña ɔn vása yóo yu'ú xí'in ñandaa. Ta kuiti kúchiño kasa ndivi ndj chiño ña yóo yu'ú xí'in ñandaa. ⁹ Ta xa'a ñayó'o, ká'no ñasij nákaa ini ndj kivi kúu ndj nat̃a na ɔn kɔ́o ndee kómí, ta kúsi ini ndj kivi xito ndj ndí ndó'ó kúu nivi nandee, ta va'a ndikon ndó yichj Jesucristo. Ta saá ndúkú ndj nɔɔ Ndios ña chindeé ra ndó'ó ña ñii ñii kivi vivíi ká kua'no ndó yichj Jesucristo, t̃andá t̃ondaa ndó nduu ndó nivi na ñxinɔ ndino'o ndatán yóo mji ra. ¹⁰ Ñakán kía vitin kivi ɔn vása ñíndichi j nɔɔ ndó, ta táa j to'on kue'e xa'a ña nandikó ini ndó ta sandakoo ndó ke'é ndó ña ɔn vá'a. Ta saá kivi xaa j nɔɔ ndó, ta ɔn konj ñó'ó j to'on kue'e ka'an j xí'in ndó. Saá chi Jesucristo taxi ra ndayí ra nda'a j xa'a ña chindeé j ndó'ó ña vivíi ká kua'no ndó yichj ra, ta ɔn sivi xa'a ña sandi'ij xa'a ndó'ó kúu ña taxi ra ndayí ra nda'a j.

*TqPablo ndáyí ra nivi
na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto*

¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin táa j to'on ña ndáyí j ndó'ó. Ndúkú j nɔɔ ndó ndí ná kunakaa ñasij ini ndó, ta chikaa ndó ndee ña kua'no ndó yichj Jesucristo, t̃andá t̃ondaa ndó nduu ndó nivi na ñxinɔ ndino'o ndatán yóo mji ra. Ta chikaa ndó ndee ini tá'an ndó, ta koo yu'ú ndó xí'in tá'an ndó, ta vivíi kutakú ndó xí'in tá'an ndó. Ta saá ndixa Ndios koo ra xí'in ndó, chi Ndios kí'vi ní ini ra xini ra mji yó, ta táxi ra ña koo ñava'a ini yó. ¹² Ta ndó'ó, kivi chindeé tá'an ndó, ta xí'in ñato'ó ní ini ndó chito ndó nɔɔ tá'an ndó. ¹³ Ndi'i nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo yó'o, tí'vi na to'on ña chindeé na ndó'ó.

¹⁴ Ta Jesucristo, Taa taKá'no nɔɔ yó, ¡ná ke'é ra ñava'a ní xí'in ndó! ¡Ná saná'a Ndios nɔɔ ndó ndí ndixa kí'vi ini ra xini ra ndó'ó! Ta, ¡ñii yu'ú ná koo ñii ñii ndó xí'in Níma Ndios, chi táku ña ini ndó! Saá ná koo ña.

Tutu ña tɪ'ví taPablo kuə'an nda'a nɪvi na kándixa Jesucristo na táku kuə'a ní ñoo estado Galacia

Xí'in tɔ'on yó'o taPablo chindeé ra nɪvi na kándixa Jesucristo na táku kuə'a ní ñoo estado Galacia

¹ Yí'j, taPablo, ɬa ɬa kúu ñii ɬaapóstol, táa j tutu yó'o. Ta ɔn sɪví nɪvi kúu na sakuiso chiño yí'j kuu j ɬaapóstol, chi mɪi Jesucristo xí'in Yivá yó Ndios, ɬa ɬa sanataku Jesucristo, sakuiso chiño ra yí'j kuu j ɬaapóstol, ta tɪ'ví ra yí'j ña ka'an ndoso j tɔ'on va'a xa'a Jesucristo nɔɔ nɪvi. ² Ta ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo, na yóo xí'in j ñoo yó'o, tɪ'ví na tɔ'on ña chindeé na ndó'o. Ta tɪ'ví ndi tutu yó'o xa'a ña nda'a ndó'o nɪvi na kándixa Jesucristo, na nákutá'an kuə'a ñoo estado Galacia xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios. ³ Ta ndúkú j nɔɔ Yivá yó Ndios ta nɔɔ Jesucristo, ɬa ɬa Ká'no nɔɔ yó, ná ke'é ra ñava'a xí'in ndó, ta taxi ra ña koo ñava'a ini ndó. ⁴ Ta Jesucristo kúu ɬa ɬa taxi xí'in mɪi, ña nɪxi'j ra xa'a kuəchi yó, chi saá chítón j Yivá yó Ndios ke'é ra xa'a ña sakaku ra mɪi yó ña kuchiño yó kutaku ndíkə yó nɔɔ ndeɛ ɔn vá'a ña kúu ña xá'nda chiño nɔɔ yichí ñoyívi yó'o. ⁵ Ta, jva'a ná naki'in Ndios kuə'a ní ña tɔ'o ná'no! Ta, jna kanó sɪkón ña tɔ'o ra ndi'i saá kɪvj ña va'xi! Saá ná koo ña.

Tɔ'on yó'o ká'an xa'a nɪvi na kama ní sandakoo tɔ'on va'a ña ndaa xa'a Jesucristo

⁶ Ndó'o, natá'an yó na kándixa Jesucristo, ndixa náka'nda ini j xa'a ndó'o, chi kama ní xa kuxiká ndó nɔɔ Ndios. Ta Ndios, xa'a ña ká'no ní ini ra, kəna ra ndó'o kundikɔn ndó Jesucristo, ɬa ɬa sakaku ndó'o nɔɔ ndeɛ ña ɔn vá'a. Ta vitin mɪi ndó xa sandakoo ndó tɔ'on va'a ña ndaa xa'a Jesucristo, ta kixá'a ndó ndikɔn ndó inkə tɔ'on ña xáni sɪnj ndó kúu tɔ'on va'a ka. ⁷ Ta ndixa ɔn koó ka inkə tɔ'on va'a xa'a Jesucristo, chi tɔ'on ña nda tɔ'on ndi xí'in ndó kúu ña ndixa ndaa ña káchí ndasaá kuchiño nakutá'an va'a yó xí'in Ndios. Ta saá ni, yóo nɪvi na násaka sɪnj ndó xí'in tɔ'on na, ta kóni na nasama na tɔ'on va'a ña ndaa xa'a Jesucristo ña xa kəndixa ndó. ⁸ Ta ndá yu kúu nɪvi na ká'an ndoso inkə tɔ'on ña ɔn vása yóo yu'ú xí'in tɔ'on va'a ña xa nda tɔ'on ndi xí'in ndó xa'a Jesucristo, ta saá nayó'o va'a ná kuiso na chi'ña. Ta yí'j, ɔn vása ndi'i ini j xini j yu kúu nayó'o, án ñii mɪi ndi kúu na, án ñii ña angel ña kɪxi ñoyívi ñino kúu ña, tá nayó'o nasama na tɔ'on xa'a Jesucristo, ta va'a ná kuiso na chi'ña. ⁹ Xa nda tɔ'on ndi xí'in ndó saá, ta vitin tuku ká'an j xí'in ndó, káchí j saá: Tá yóo nɪvi na ká'an ndoso tɔ'on ña ɔn vása yóo yu'ú xí'in tɔ'on va'a ña xa naki'in ndó kɪvj nɪka'an ndoso ndi ña nɔɔ ndó, ta va'a nɪvi yó'o ná naki'in na chi'ña.

¹⁰ Ta saá vitin, ɔyukía xáni sɪnj ndó xa'a tɔ'on yó'o ña sakán nɪka'an j? ɔÁn xáni sɪnj ndó ndi xí'in tɔ'on yó'o ndúkú j ña va'a ka'an nɪvi xa'a j? ɔÁn xáni sɪnj ndó ndi ndasaá kuiti ndúkú j sakusij j ini nɪvi? Nda lo'o ɔn sɪvi saá, chi ña ndixa xini ñó'o nɔɔ j kúu ña ndúkú j sakusij j ini Ndios. Ta

yí'í, tá ndasaá kuiti ndukú j kasa ndivi j chiño ña sakusij j ini nivi, ní kúu, ta saá on sivi ñii taa tã ndixa kisa chiño nõq Jesucristo kúu j.

Tq'on yó'o ká'an ña ndasaá ndyu tqPablo taapóstol, tã tã kisa chiño nõq Jesucristo

¹¹ Nañani yó xí'in náki'vã yó, kóni j ña kundaã ini ndó ndí tq'on vã'a nika'an ndoso j nõq ndó xa'a Jesucristo on sivi tq'on ña kaku sijnj nivi kúu ña. ¹² Ni on sivi nivi kúu na saná'a yí'í, ta mji Jesucristo kúu tã tã saná'a yí'í tq'on ña ká'an ndoso j.

¹³ Ta ndó'ó, xa xinj sq'o ndó ndasaá xitaku j kivi njxika j kisa ndivi j ndi'í ña xá'nda chiño yichj najudío. Xini ndó ndí ndeé ní njsaa ini j xini j nivi na kúu nave'e Ndios xa'a ña kándixa na Jesucristo. Saxo'vj ní j nivi yó'o, ta chkaã ní j ndeë xa'a ña sandi'í j xa'a nayó'o. ¹⁴ Ta xa'a ña ndeé ní kisa ndivi j ndi'í ña xá'nda chiño yichj najudío, yí'í xikuu j ñii tanõó, tã tã ndeë kã njxika nõq ndi'í najudío na ñii káchí kuíyã xí'in j. Saá chi chkaã ní kã j ndeë ña kasa ndivi j ndi'í saá ña xá'nda chiño yichj naxij síkuá j najudío. ¹⁵ Ta saá ni, kivi tá on tã'an kaku j, tá mií nákaã kã j tixin si'í, ta Ndios, tã tã ká'no ini, ke'é ra ñava'a ní xí'in j ña naqaxin ra yí'í xa'a ña kandixaj Jesucristo, ta xa'a ña kuu j taapóstol ña kã'an ndoso j tq'on ra nõq nivi. ¹⁶ Ta saá tá nitõndaã kivi ña chítõni Ndios, ta sanativi ra nõq j Sa'ya ra Jesucristo, chi Ndios sãkuiso chiño ra yí'í ña kã'an ndoso j tq'on vã'a xa'a Jesucristo nõq nivi na on vása kúu najudío. Ta kivi ñakutá'an j xí'in Jesucristo, ta saá on vása xandikõn nj-xa'an j nandukú j ñandichí sijnj ndã ñii nivi na táku yatin, ¹⁷ ni on vása ní-xa'an j ñoo Jerusalén nandukú j ñandichí sijnj nivi na xa kúu naapóstol si'na kã nõq j. Ta nõq ño'o yichí estado Arabia kúu xiiña nõq njxa'an j njxijo j, ta saá ndikó j ñoo Damasco.

¹⁸ Tá nja'a unj kuíyã, ta tuku kee j ñoo Damasco, ta njxa'an j ñoo Jerusalén xa'a ña nakutá'an j xí'in tqPedro. Tá kjaxã j ñoo Jerusalén yó'o, ta kndõq j xí'in ra xa'on kivi. ¹⁹ Ta on koó inkã naapóstol ní-xini j, ta ñii laá tqSantiago* tq kúu ñani Jesucristo, Tã tqKá'no nõq yó, kúu taapóstol tq xini j kivi njxijo j ñoo Jerusalén yó'o. ²⁰ Mji Ndios kúu tã tã ndákuijn xa'a j ndí tq'on ña táa j yó'o vitin kúu ña ndixa ndã.

²¹ Ta ndi'í njxijo j ñoo Jerusalén yó'o, ta saá kee j kuã'an j ta njxaã j kuã'a ñoo estado Siria ta xí'in estado Cilicia. ²² Ta xa'a ña njxika j inkã xiiña, ndã ñii nañani yó ni náki'vã yó na kándixa Jesucristo na táku ñoo estado Judea, on tã'an koni nayó'o yí'í xí'in nduchy nõq na kivi saá, ²³ ta ndasaá kuiti xinj sq'o na tq'on xa'a j ña ndãtõ'on inkã nivi na kándixa Jesucristo xí'in na. Nayó'o ndãtõ'on na, káchí na saá: "Tã tã si'na chkaã ní ndeë ña saxo'vj ra mji yó, vitin ndyu ra tã tã ká'an ndoso tq'on vã'a xa'a Jesucristo, Tã tqKá'no nõq yó", saá káchí nivi ndãtõ'on na xa'a j. ²⁴ Ta saá nivi na xinj sq'o tq'on yó'o kisa ká'no na Ndios xa'a ña sandikó ra ini j ta ndyu j tã tã kándixa Jesucristo.

2

¹ Ta nja'a uxu komj kuíyã, ta saá ndikó j njxa'an j ñoo Jerusalén xí'in ñani yó tqBernabé, ta saá kãan j ñani yó tqTito ta njxa'an ra xí'in ndi. ² Njxa'an j ñoo Jerusalén, chi ña ke'é j saá kúu ña kisa ndivi j ña saná'a Ndios nõq j. Tá njxaã j ñoo Jerusalén yó'o ta ñakutá'an j xí'in ndasaá kuiti

* 1:19 TãSantiago, inkã kivi ra kúu Jacobo.

nañani yó na kánóo tɔ'on xá'a ndí kúu na n̄vi na ndíso chiño xí'in n̄vi na kándixa Jesucristo ñoo yó'o. Ta saá ndaɔ'ton káxin̄i xí'in nat̄a yó'o yu kúu tɔ'on va'a xá'a Jesucristo ká'an ndosōi n̄o n̄vi na ɔn vása kúu najudío. Saá kuchiño kundaā ini nayó'o ndí ɔn vása ní-nasamāi tɔ'on va'a ña ndaā xá'a Jesucristo. Saá chi tá nayó'o ɔn vása ní-xiyo yu'u na xí'in tɔ'on va'a ña ká'an ndosōi, ta saá ña mañi kuu ndi'i chiño ña xa kisa ndivīi ndā k̄ivi vitin, níkuu. ³ Ta na ndíso chiño yó'o ñii n̄koo yu'u na xí'in̄i ndí n̄vi na kándixa Jesucristo, na ɔn vása kúu najudío, nayó'o ɔn vása xinī ñó'o kasa ndivi na ndi'i ndayī yich̄i najudío. Ta saá na ndíso chiño yó'o ndā lo'o ɔn vása ní-xa'nda chiño na n̄o ñani yó taTito ndí xinī ñó'o kasa ndivi ra costumbre circuncisión,* vará kúu ra tagriego. ⁴ Ta saá ni, sava n̄vi na vatá, na káchi xa kándixa na Jesucristo, nayó'o xa n̄k̄i'vi se'é na n̄kutá'an na xí'in m̄ji ndi, n̄vi na ndixa kándixa Jesucristo, chi navatá yó'o kóni na koto naní na ndasaá táku ndik̄a ndi yich̄i Jesucristo, ta ɔn vása táku kā ndi t̄ixin ndēe ndayī ña n̄ita taMoisés. Ta n̄vi yó'o ɔn vása kúsīi ini na ña táku ndik̄a ndi yich̄i Jesucristo, ta kóni na kasa ndux̄a na xí'in ndi ña ndikó ndi kutakū ndi t̄ixin ndayī yó'o, xá'a ña ndasaá kuiti nduu ndi ndatán yóo naesclavo na xinī ñó'o kasa ndivi ndi' ña xa'nda chiño ndayī n̄o na. ⁵ Ta ndā ñii káni lo'o ɔn vása ní-chikāa so'o ndi tɔ'on ña n̄ka'an n̄vi na vatá yó'o. Saá chi ña ndixa kóni ndi kúu ña ndā ñii ndó'o ɔn naki'in ndó ink̄a tɔ'on vatá ña ɔn vása yóo yu'u xí'in tɔ'on ña ndaā ña xa kándixa ndó xá'a Jesucristo. Ta ña ndixa kóni ndi kúu ña ndí ndi' saá k̄ivi ná kindōo tɔ'on ña ndaā yó'o kutakū ña nímā ndó.

⁶ Ta nañani yó na kánóo tɔ'on xá'a ndí kúu na na ndíso chiño xí'in n̄vi na kándixa Jesucristo na nákutá'an ñoo Jerusalén, nayó'o ndā lo'o ɔn vása ní-ka'an na xí'in̄i ndí yóo kā tɔ'on ña kúman̄i án ña kánóo kā n̄o tɔ'on va'a ña ndaā ña ká'an ndosōi xá'a Jesucristo. Ta vará nañani yó yó'o kúu n̄vi na kánóo síkón tɔ'on xá'a, ta ñayó'o ɔn vása ndáya'vi ña n̄ōi, chi Ndios ɔn vása nákāxin ra n̄vi, ta ñii ndáya'vi ndi' n̄vi n̄ō ra. ⁷ Ta nañani yó yó'o nañani na ndí Ndios kúu tāa tā sākuiso chiño yi' ña ka'an ndosōi tɔ'on va'a xá'a Jesucristo n̄ō n̄vi na ɔn vása kúu najudío, ta ñii k̄i'va saá nañani na ndí Ndios sākuiso chiño ra taPedro ña ka'an ndoso ra tɔ'on va'a yó'o n̄ō n̄vi najudío. ⁸ Chi m̄ji Ndios kúu tāa tā t̄i'vi taPedro ña va'a kasa chiño ra n̄ō najudío. Ta m̄ji Ndios yó'o kúu tāa tā t̄i'vi yi' ña va'a kasa chiñōi n̄ō n̄vi na ɔn vása kúu najudío.

⁹ Ta nañani yó taSantiago xí'in taPedro ta xí'in taJuan, kúu na ndíso chiño xí'in n̄vi na kándixa Jesucristo na nákutá'an ñoo Jerusalén. Ta un̄i saá nañani yó yó'o nañani na ndí Ndios xa ke'é ra ñava'a ká'no xí'in̄i ña sākuiso chiño ra yi' ña kasa ndivīi chiño n̄ō n̄vi na ɔn vása kúu najudío. Ta saá nañani yó yó'o va'a nañani na taBernabé ta xí'in yi'̄i, ta sañá'a káxin̄i na ndí ñii yóo na xí'in ndi, chi kúsīi ini na xá'a ña ñii káchi kisa chiño na xí'in ndi n̄ō Jesucristo. Ta kindōo yu'u nañani yó yó'o ndí taBernabé xí'in yi'̄i ko'ɔn ndi ka'an ndoso ndi tɔ'on va'a xá'a Jesucristo n̄ō n̄vi na ɔn vása kúu najudío, ta saá m̄ji nañani yó yó'o kasa ndivi na chiño Jesucristo n̄ō n̄vi na kúu najudío. ¹⁰ Ta ñii lāá ña xáku ndá'vi nañani yó yó'o n̄ō ndi kúu ña ɔn sandakoo ndi ña chindeé ndi n̄vi nandá'vi. Ta chiño yó'o kúu ña chikāāi ndēe kasa ndivīi ndi' saá k̄ivi.

* **2:3** Costumbre najudío ña nañi "circuncisión" kúu ña xa'nda na lo'o ñii s̄inj̄i ñat̄ēe tālo'o. Ké'é na saá xá'a ña taxi na ra nda'a Ndios.

Tq'on yó'o ká'an ña xq'a tqPablo ndatq'on ra xí'in tqPedro ndí yóo ña on vá'a ké'é ra

¹¹ Ta saá kivi kixaa tqPedro ñoo Antioquía, ñakutá'an ra xí'in ndi, ta yi'i nika'an j xí'in ra ndí yóo ña on vá'a ké'é ra. ¹² Saá chi tá si'na ka ña on tq'án kixaa sava nataa na kixi noo tqSantiago ñoo Jerusalén, ta ndi'i saá kivi tqPedro xixixi ra xí'in nivi na kándixa Jesucristo na on sivi najudío kúu. Ta tqPedro, kivi xini ra kixaa nataa na kixi noo tqSantiago, ta sandakoo ra xixi ra xí'in nañani yó na on vása kúu najudío, ta kuxiká ra noo nayó'o. Ke'é ra saá chi nivi'vi ra koto nataa na kixi noo tqSantiago ka'an kuáchí na xí'in ra, chi nataa yó'o xá'nda chiño na ndí ndi'i nivi na kándixa Jesucristo xini ñó'o kasa ndivi na costumbre ña ñani circuncisión. ¹³ Ta xí'in ña sandakoo tqPedro xixi ra xí'in nivi na on sivi najudío kúu, ke'é ra ndatán ké'é ta tq ovj yu'u. Ta saá inká najudío na kándixa Jesucristo kixá'a na ndikón na ké'é na ñii káchí ndatán ké'é tqPedro, ta kuxiká nayó'o noo nañani yó na on vása kúu najudío. Tandatá mji tqBernabé ñakava ra ke'é ra ndatán ké'é ñii ta tq ovj yu'u, chi ñii káchí ke'é ra xí'in tqPedro. ¹⁴ Tá xini ña ké'é nañani yó yó'o ndí on vása yóo yu'u ña xí'in tq'on va'a ña saná'a Jesucristo, ta saá ñandukú j tqPedro, ta nixaa j noo ra, ta noo ndi'i nivi na kándixa Jesucristo na ñakutá'an yó'o, ta nika'an j xí'in tqPedro, kachí j saá: "Yó'o kúu ñii tajudío, ta saá ni, táku ún ndatán táku nivi na on vása kúu najudío, chi on vása kisa ndivi ka ún ndi'i yichí najudío. Ta saá, ¿ndachun kóni ún kasa nduxá ún xí'in nivi na on vása kúu najudío ña kutaku na ndatán táku najudío ta kasa ndivi na ndi'i yichí najudío?", saá kachí j xí'in tqPedro.

¹⁵ Ta mji yó nivi na kúu najudío, chi najudío kúu yivá si' yó, xa xini sq'o yó ñii tq'on ña káchí ñaño yó ña káchí saá: "Mji yó najudío on sivi nivi na ndiso ku'a ní kuachi kúu yó ndatán yóo nivi na on vása kúu najudío", káchí na. ¹⁶ Ta saá ni, kúndaq ini yó ndí on sivi xq'a ña kisa ndivi nivi ndayí kúu ña ndúndii na noo Ndios, ta xq'a ña kándixa na Jesucristo kúu ña kisa ká'no ini Ndios xq'a kuachi na, ta ndúu na nivi na ndii noo Ndios. Ta saá mji yó xq'a ña kándixa yó Jesucristo, ndu yó nivi na ndii, na on koq kuachi ndiso noo Ndios. Tuku ká'an j: Nda ñii nivi on sivi xq'a ña kisa ndivi na ndayí kúu ña ndúndii na noo Ndios.

¹⁷ Ta saá ni, tá xq'a ña kándixa yó Jesucristo ndúkú yó ña nduu yó nivi na ndii noo Ndios, ta saá kixá'a yó nákoní yó ndí mji yó kúu nivi na ndiso kuachi, ta ña nákoní yó saá, nda lo'o on vása kóni káchí ña ndí Jesucristo chinda'a ra mji yó ña ke'é yó ña on vá'a. ¹⁸ Ta yi'i, táná nandikó ini j ta sandakoo j tq'on va'a ña ndaa ña kándixa j, ta tuku kixá'a j saná'a j ndí xini ñó'o ndi'i nivi kasa ndivi na ndi'i ndayí najudío, ta xí'in ña ke'é j saá ya'a ndoso j noo ñandaq ña kándixa j. ¹⁹ Tá'an mji ña nixika ka j chíkaq ní j ndee ña kisa ndivi j ndayí najudío, ta saá kixá'a j nakoní j ndí ndayí yó'o on vása kómí ña ndee taxi ña kutaku ndino'o j. Ta saá sandakoo j kisa ndivi j ndi'i ndayí najudío, ta vitin yóo j ndatán yóo ta tq nixi' j noo ndayí yó'o, chi on vása xá'nda chiño ka ña noo j. Yi' j nixi' j noo ndayí yó'o xq'a ña kuchiño va'a kutaku j noo Ndios, ta vitin táku j xq'a ña sakusij j ini Ndios. ²⁰ Saá chi ñii káchí nixi' j xí'in Jesucristo nda'a tón cruz, ta nataku j xí'in ra. Ta vitin kúu j ñii ta táku xí'in níma xáa chi Jesucristo yóo ra táku ra ini j. Ta vitin ña táku j xí'in yiki koñu j ñoyívi yó'o, ta táku j ña xí'in ndee Jesucristo, ta tq kúu Sa'ya Ndios. Saá táku j vitin chi kándixa j Jesucristo ta ndaa ini j ra, ta Jesucristo kí'vi ini ra xini ra yi' j, ta taxi xí'in mji ra nixi' j

ra xa'a kuachi. ²¹ Ta vitin on vása chikaa njnoji ñava'a ña ke'é Ndios xa'aj, chi sanduu ra yij' taa ta ndii nqo ra xa'a ña kándixa Jesucristo. Ta tá mji yó kuchiño sanduu xí'in mji yó njvi na ndii nqo Ndios xa'a ña kisa ndivi yó ndayí ra, níkuu, ta saá ña manj kuu ña njxi' Jesucristo xa'a kuachi yó.

3

Tq'on yó'o ká'qñ ndí xa'a ña kándixa yó Jesucristo kúu ña naqi'in yó Níma Ndios táku ña ini yó

¹ Ndó'ó, njvi nañoo Galacia, jndachun njvi na kí'ví sjni kúu ndó'ó! ¿Yu kúu njvi na chikaa ña saka na ini ndó vitin va? Saá chi kama ní kuxiká ndó nqo tq'on ña ndaa ña saná'a ndí ndó'ó xa'a Jesucristo, chi xa ndato'on káxin ndí xí'in ndó'ó ndí Jesucristo njxi'j ra nda'a tón cruz xa'a ndi'i kuachi yó. ² Ta vitin xini ñó'ó ndakaj tq'on j ndó'ó ñayó'o: ¿Yo xa'a kúu ña naqi'in ndó Níma Ndios ña yóo táku ini ndó? ¿Án xa'a ña kisa ndivi ndó ndi' ndayí Ndios ña njtaa tqMoisés kúu ña naqi'in ndó Níma Ndios? On sjvi saá, chi xa'a ña kándixa ndó tq'on ndaa ña xini sq'o ndó xa'a Jesucristo kúu ña naqi'in ndó Níma Ndios táku ña ini ndó. ³ Ta saá vitin, ¿ndachun xáni sjni ndó ndatán xáni sjni njvi na kúu na kí'ví sjni? Chi kivi kixá'a ndó kándixa ndó Jesucristo, tñda kivi saá kixá'a ndó ndaa ini ndó Níma Ndios ña taxi ña ndee ña nda'a ndó xa'a ña va'a kundikon ndó yichj Jesucristo. Ta vitin, ¿ndachun xáni sjni ndó ndí on vása xini ñó'ó ka ndó ndee Níma Ndios?, chi vitin xáni sjni ndó ndí ndasaá kuiti xí'in ndee yiki koñu mji ndó kuchiño ndó va'a kundikon ndó yichj Jesucristo. ⁴ ¿Án ña manj kuiti xikuu ndi' ña yovj njxovj ndó xa'a ña kúu ndó njvi na kándixa Jesucristo? Ta yij' ndáti j ndí on sjvi ña manj ní-xikuu ñayó'o. ⁵ Saá chi Ndios xa taxi ra Níma ra táku ña ini ndó, ta ke'é ra kuaj ní milagro ña xini ndí xí'in ndó. Ta, ¿yo xa'a kúu ña Ndios ke'é ra ñava'a yó'o xini ndó? ¿Án xa'a ña kisa ndivi ndó ndayí ña njtaa tqMoisés kúu ña? ¿Ndixa on sjvi saá!, chi xa'a ña kándixa ndó tq'on va'a ña xini sq'o ndó xa'a Jesucristo kúu xa'a ña Ndios ke'é ra ñava'a xí'in ndó.

Ndios njka'qñ ra ndí tqAbraham kúu ra tñdii nqo ra xa'a ña kándixa ra Ndios

⁶ Va'a ná kani sjni ndó xa'a tqAbraham, taa tq kúu xji síkuá mji yó na kúu najudío. TqAbraham kándixa ra Ndios, ta xa'a ñayó'o Ndios njka'an ra ndí tqAbraham kúu ra taa ta ndii tq on koq kuachi ndiso nqo ra. ⁷ Ta saá, va'a ná kundaa ini ndó ñayó'o ndí njvi na ndaa ini Ndios ñi kiva ndatán tqAbraham xinda ini ra Ndios, ndi' njvi yó'o yóo na ndatán yóo sa'ya ñani síkuá ndino'o tqAbraham. ⁸ Tq'on Ndios ña njtaa na xina'á ká'qñ ña xa'a kivi ña vaxi Ndios sanduu ra njvi na on vása kúu najudío njvi na ndii nqo ra xa'a ña kundaa ini na ra. Saá chi nqo tq'on Ndios yó'o vaxi tq'on ña ndato'on Ndios xí'in tqAbraham, kachi ra saá: "Xa'a mji ún, njvi na ndi' saá ñoo ñoyivi naki'in na ñava'a ke'é j xí'in na", saá kachi Ndios xí'in tqAbraham. ⁹ Tq'on yó'o kóni kachi ña ndí ndatán Ndios ke'é ra ñava'a xí'in tqAbraham, chi xikuu ra taa tq kándixa Ndios, saá ké'é Ndios ñava'a xí'in ndi' njvi na kúu na kándixa Jesucristo.

¹⁰ Ta ndi' njvi na xáni sjni ndí xa'a ña kisa ndivi na ndayí ña njtaa tqMoisés, nduu na njvi na ndii na on koq kuachi kuiso nqo Ndios, ta ndi' njvi na xáni sjni saá kúu njvi na ndiso chi'ña. Saá chi tq'on Ndios ña

nĭtaa taMoisés xĭna'á káchĭ ña saá: “Nĭvi na ndĭso chi'ña kúu nĭvi na nĭ-kuchiño tondaa kasa ndivi ndi'i saá ndayĭ Ndios”, káchĭ tō'on Ndios. ¹¹ Xĭ'in tō'on yó'o kúndaq ini yó ndĭ qn sĭví xā'a ña kĭsa ndivi nĭvi ndayĭ Ndios ña nĭtaa taMoisés kúu ña nduu na nĭvi na ndii na qn koq kuachi kuiso nqo Ndios. Saá chi inkā xiiña nqo tō'on Ndios ña nĭtaa na xĭna'á, káchĭ ña saá: “Nĭvi na kúu nandii nqo Ndios xā'a ña kándixa na ra, nĭvi yó'o, ndixa kutaku na”, káchĭ tō'on Ndios ña nĭtaa na xĭna'á. ¹² Ta saá kúndaq ini yó ndĭ ndasaá kuiti xā'a ña kándixa yó Jesucristo kúu ña ndu yó nĭvi na ndii nqo Ndios ta táku ndino'o yó nqo ra. Ta saá ni, yichĭ ña xá'nda chiño ndayĭ on vása ká'an ña saá, chi káchĭ ña ndĭ xĭnĭ ñó'ó kasa ndivi yó ndi'i ña xá'nda chiño ndayĭ nqo yó, ta saá kuchiño nduu yó nĭvi na ndii nqo Ndios ta kutaku ndino'o yó nqo ra.

¹³ Ta Jesucristo kúu taq ta sakaku mĭi yó nqo ña xĭkuu yó nĭvi na xĭndiso chi'ña xā'a ña qn vása nĭ-kuchiño yó tondaa yó kasa ndivi yó ndi'i saá ndayĭ Ndios. Saá chi mĭi Jesucristo sakuiso xĭ'in mĭi ra chi'ña ña xĭndiso yó ta yo'vĭ ní nĭxo'vĭ ra xā'a kuachi yó. Chi yóo tō'on Ndios ña nĭtaa na xĭna'á ña káchĭ saá: “Na ndĭso chi'ña kúu ndi'i nĭvi na tákaa nda'á tón yĭton”, káchĭ tō'on Ndios. ¹⁴ Ta xā'a ña kĭsa ndivi Jesucristo saá, nĭvi na qn vása kúu najudĭo na kándixa ña'á, nayó'o ñii káchĭ kúchiño na naki'in na ñava'a nda'a Ndios, ndatán yóo ña kĭndqo ra xĭ'in taAbraham taxi ra nda'a sa'ya ñani sĭkuá ndino'o ra. Ta saá vitin ndi'i nĭvi, án najudĭo kúu na, án qn sĭví najudĭo kúu na, ta xā'a ña kándixa na Jesucristo, Ndios táxi ra Nĭmaq ra ña kutaku ña ini na.

¹⁵ Nañani yó xĭ'in náki'va yó, vitin ndátq'onĭ xĭ'in ndó ñii ña xa xĭnĭ va'a yó xā'a. Chi xĭnĭ yó tá yóo ñii tutu ña ká'an xā'a ña kĭndqo nĭvi xĭ'in tá'an na, ta tutu yó'o kómĭ ña sello xĭ'in firma ñii taq, ta saá tutu yó'o kómĭ ña ndayĭ ña xĭnĭ ñó'ó kasa ndivi nĭvi ña kĭndqo na xa'a. Ta nda ñii nĭvi on kúchiño sandi'i na xa'a ndayĭ tutu yó'o, ni qn kúchiño na nasama na ña. ¹⁶ Ndatán yóo tutu ña kómĭ sello Ndios, saá yóo tō'on ña kĭndqo Ndios xĭ'in taAbraham xĭna'á, chi Ndios nĭka'an ra ndixa ke'é ra ñava'a xĭ'in taAbraham ta xĭ'in sa'ya ñani sĭkuá ra. Ta tō'on yó'o ña ká'an xā'a sa'ya ñani sĭkuá taAbraham qn vása kónĭ káchĭ ña xā'a ku'a ní sa'ya ñani sĭkuá taAbraham, ta tō'on yó'o kónĭ káchĭ ña xā'a ñii la'a taq ta kúu sa'ya ñani sĭkuá taAbraham, ta tayó'o kúu Jesucristo. ¹⁷ Ta xĭ'in tō'on yó'o kónĭ káchĭĭ ndĭ si'na xĭkuu ña tō'on ña kĭndqo Ndios xĭ'in taAbraham xĭna'á. Ta nĭya'a komĭ ciento oqo uxu kujya, ta saá Ndios taxi ra ndayĭ ra nda'a taMoisés. Ta saá ndayĭ yó'o qn kúchiño sandi'i ña xa'a tō'on ña si'na ña kĭndqo Ndios xĭ'in taAbraham, ni qn kúchiño nasama ña'á ña, chi ndatán yóo tutu ña kómĭ sello Ndios, saá yóo tō'on ña si'na kĭndqo Ndios xĭ'in taAbraham. ¹⁸ Ta qn sĭví xā'a ña kĭsa ndivi yó ndayĭ Ndios ña nĭtaa taMoisés kúu ña naki'in yó ñava'a nda'a Ndios. Ta ndixa xā'a ña Ndios kĭsa ndivi ra tō'on ña kĭndqo ra xĭ'in taAbraham kúu ña naki'in yó ñava'a nda'a Ndios.

Tō'on yó'o ká'an

ndaqhun xĭnĭ ñó'ó ndayĭ Ndios ña nĭtaa taMoisés

¹⁹ Ta saá, qndaqhun xĭnĭ ñó'ó ndayĭ ña taxi Ndios nda'a taMoisés xĭna'á? Ndios taxi ra ndayĭ ra xā'a ña saná'a ra nĭvi ña kúndaq ini na ndĭ ké'é na ña qn vá'a ta ndĭso na kuachi nqo Ndios. Ta chĭtónĭ Ndios ndĭ ndayĭ ra ka'nda chiño ña nqo nĭvi nda tondaa kĭvĭ kixaa Jesucristo. Saá chi Ndios kĭndqo ra xĭ'in taAbraham, káchĭ ra saá: “Xĭ'in ñii sa'ya ñani sĭkuá ún

ke'éj ñava'a xí'in ndi'i ñivi ñoyívi", kaçhí Ndios. Ta kivi Ndios taxi ra ndayí ra nda'a nalsrael, ta si'na taxi ra ña nda'a naángel, ta nayó'o taxi na ña nda'a taMoisés. Ta taMoisés yó'o xikuu ta ñixikanoo ñoq Ndios ta ñoq nalsrael. ²⁰ Saá chi tá yóo qvi ñivi, ta yóo kuachi xí'in na, ta ñayó'o náta'ví ña na. Ta saá xa'a ña kuchiño koo yu'ú na, xini ñó'ó ñii ñivi ña kakanoo ñoq qvi ñivi yó'o. Ta saá ni, tá yóo ñii laá ña, ta ña vasa xini ñó'ó tayó'o inká ñivi na kakanoo ñoq ra. Ta Ndios ñii laá kúu ra, ta mató'ón mji ra chindú'u ra to'on ña kindoq ra xí'in taAbraham.

²¹ ¿An kóni kachí to'on yó'o ndí ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés ña vasa yóo yu'ú ña xí'in to'on ña kindoq Ndios xí'in taAbraham? ¡Nda lo'o ña sivi saá! Chi tá ndayí kúu ña kómí ndeç taxi ña kutaku ndino'o ñivi ñoq Ndios, níkuu, ta saá ña kisa ndivi ñivi ndayí yó'o kuu ña sanduu ña ñivi na ndii ñoq Ndios, níkuu. ²² Ta to'on Ndios ña ñitaa na xina'a kachí ña ndí ndatán yóo ñivi na ñó'o preso, saá yóo ndi'i ñivi, chi ndeç ña ña v'a xa'nda chiño ñoq na, ta yóo na nó'ni na xí'in ndeç ña ña v'a yó'o. Ta ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo, Ndios kindoq ra sakaku ra nayó'o ñoq ndeç ña ña v'a, xa'a ña kutaku ndino'o ndíka na.

²³ Ta si'na ka ña ña to'an kixaç Jesucristo ñoyívi yó'o, ta ndatán yóo ve'e kaç ñoq xino'o yó, saá ñixiyo ndayí ña xixa'nda chiño ñoq yó, chi ndayí xinda ña mji yó koto ke'é yó ña ña v'a. Saá xitaku yó, nda kixaç kivi Ndios saná'a ra yó ndí xa'a ña kándixa yó Jesucristo kúu ña nduu yó ñivi na ndii na ña kó kuachi ndiso ñoq ra. ²⁴ Ta saá tuku ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés, yóo ña ndatán yóo ñii ña ta ndiso chiño xí'in naváli xa'a ña ndaa ra na, ta saná'a ra na ña viví vaxi kua'no na, ñanda ñanda na nduu na ñivi ná'no. Ñii kiva saá ndayí xikuu ña kindiso chiño xí'in yó ta xini'i ña yichi yó nda ñitonda yó ña kándixa yó Jesucristo ta ñiki'vi yó yichi ra. Chi xa'a ña kándixa yó Jesucristo kúu ña Ndios sanduu ra mji yó ñivi na ndii na v'a yóo xí'in ra. ²⁵ Ta xa'a ña kándixa yó Jesucristo, ta vitin tayó'o kúu ta ndiso chiño xí'in yó, ta ndixa ña sivi ka ndayí kúu ña ndiso chiño xí'in yó.

²⁶ Ta xa'a ña kándixa yó Jesucristo, ndi'i yó kúu yó sa'ya ndino'o Ndios vitin. ²⁷ Saá chi ndi'i mji yó ñivi na kándixa Jesucristo, ña chichi yó kúu ña saná'a ndí ñii yóo yó xí'in ra, ta mji Jesucristo yóo ra xí'in yó. Ta xa'a ña táku Jesucristo ini yó, ndaça xa'a ra ini yó, ta táku xa'a yó xí'in ra vitin. ²⁸ Ta vitin, ñoq Ndios ñii ndaya'ví ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo; an najudío kúu na, an ña sivi najudío kúu na, an naesclavo kúu na, * an ñivi na ña sivi naesclavo kúu na, an nataç kúu na, an náña'a kúu ná, ta ñoq Ndios ñii ndaya'ví ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo chi ñii yóo na xí'in ra. ²⁹ Ta xa'a ña ñii yóo yó xí'in Jesucristo, ndi'i yó kúu yó sa'ya ñani sikuá ndino'o taAbraham, ta saá ndixa naki'in yó ñava'a ña kindoq Ndios taxi ra nda'a taAbraham ta nda'a sa'ya ñani sikuá ndino'o ra.

4

¹ Ta vitin ndátoto'ni xí'in ndó inká to'on ña saná'a i xa'a ndó'ó, ñivi na kúu sa'ya ndino'o Ndios, ta kachí ña saá: Tá yóo ñii ña ta kúu yivá ñii ña'lo'o ní, ta ña yó'o ñixi'j ra, ta saá sa'ya ra ña'lo'o ní yó'o kúu ña ta kómí ndi'i ñakuíka ña xikomí yivá ra. Ta saá ni, ña ña to'an ñanda ra kuu ra

* **3:28** Naesclavo kúu ñivi na ña vasa kómí ndayí sandakoo na chiño kisa ndivi na ñoq napatrón na.

ñii t̄a t̄aká'no, ta t̄alo'o ní yó'o yóo ra ndatán yóo t̄aesclavo, ² chi x̄iní ñó'ó kasa ndivi ra ña xá'nda chiño ñivi na ndiso chiño x̄i'in ra. Saá t̄ak̄u t̄alo'o ní yó'o x̄i'in ñivi na ndiso chiño x̄i'in ra ña ndaa na ra, nd̄a t̄ond̄aa k̄iv̄i ña ch̄indú'u yivá ra nakuiso chiño ra x̄i'in ndi'i ñakuiká yivá ra. ³ Ta m̄ji yó ñivi na kándixa Jesucristo ndatán yóo t̄alo'o ní yó'o saá ñix̄ijo yó k̄iv̄i tá on ta'án kandixa yó Jesucristo, chi k̄iv̄i saá ndayí kúu ña x̄ixa'nda chiño ñoo yó ta x̄indaa ña m̄ji yó ñoo ña on vá'a ñoyívi yó'o. ⁴ Saá ñix̄ijo, ta ñitond̄aa k̄iv̄i ña ch̄itóni Ndios, ta saá t̄i'ví ra Sa'ya ra k̄ixi ra ñoyívi yó'o. Ta Sa'ya ra yó'o k̄aku ra t̄ixin ñii ña'a, ta k̄aku ra ta x̄a'no ra t̄ixin ndee ndayí Ndios ña ñitaa t̄aMoisés. ⁵ Saá k̄isa ndivi Jesucristo x̄a'á ña kúchiño sak̄aku ra m̄ji yó, ñivi na x̄itaku t̄ixin ndee ndayí, ta saá t̄ak̄u ndik̄a yó ñoo ndayí vitin. Ta Jesucristo ke'é ra ñava'a yó'o x̄i'in yó x̄a'á ña naki'in Ndios m̄ji yó nduu yó sa'ya ndino'o ra.

⁶ Ta x̄a'á ña kúu yó sa'ya Ndios, ta saá t̄i'ví ra Níma Sa'ya ra kutak̄u ña ini yó. Ta Níma Sa'ya ra yó'o kúu Níma Ndios ña t̄ak̄u ini yó vitin, ta ch̄inda'á ña ñii ñii m̄ji yó ña kachí yó x̄i'in Ndios saá: "¡Tata Yivá m̄ji!"", kachí yó x̄i'in Ndios. ⁷ Ta saá vitin on vása yóo k̄a yó ndatán yóo naesclavo na kisa chiño ñoo t̄apatrón na x̄i'in ñandux̄a, chi vitin ndixa sa'ya ndino'o Ndios kúu yó. Ta x̄a'á ña kúu yó sa'ya Ndios chi kándixa yó Jesucristo, ndi'i ñakuiká Ndios kúu ñakuiká m̄ji yó vitin, chi saá k̄indoo Ndios x̄i'in yó.

T̄o'on yó'o ká'qn ña t̄aPablo ndi'i ní ini ra k̄ot̄o ñivi naño Galacia tuku nandikó na kundik̄on na yich̄i yatá

⁸ Kuj̄ya tá on t̄a'án koni ndó Ndios, ta saá x̄ikuu ndó naesclavo na kisa chiño ñoo kuá'a ñandios vatá, ña on s̄iv̄i Ndios ndino'o kúu. ⁹ Ta vitin ndixa ndó'ó xa x̄iní va'a ndó Ndios, ta ña káx̄in k̄a kúu ña ná ka'anj̄i x̄i'in ndó ndí m̄ji Ndios xa x̄iní va'a ra ndó'ó. Ta saá, ñdachun kóni ndó nandikó ndó ña tuku nduu ndó naesclavo, na kasa chiño ñoo ndee ña xá'nda chiño ñoo yich̄i yatá ña x̄indik̄on ndó?, chi ndee yó'o kúu ndee ña vitá ní ña on vása ndáya'ví ñoo ndó vitin. ¹⁰ Ndát'o'onj̄i t̄o'on yó'o x̄i'in ndó chi nd̄a vitin ndó'ó yóo ndó ndatán yóo naesclavo na kisa ndivi ña xá'nda chiño yich̄i yatá ñoo ndó. Saá chi yich̄i yatá yó'o ch̄indú'u ña ndá k̄iv̄i, ndá yoo, án ndá kuj̄ya x̄iní ñó'ó sakana ndó ñii ñii vik̄o. ¿Án nd̄a vitin x̄ani s̄inj̄i ndó ndí Ndios x̄iní ñó'ó ra vik̄o yó'o x̄a'á ña kusij̄i ini ra koni ra ndó'ó? ¡On s̄iv̄i saá! ¹¹ Ta x̄a'á ña on t̄a'án kundaa va'a ini ndó x̄a'á yich̄i Jesucristo, ndixa ȳi'j̄i yí'víj̄i k̄ot̄o ña mañi x̄ikuu ndi'i chiño ña k̄isa ndivi j̄i x̄a'á ndó'ó.

¹² Nañani yó x̄i'in náki'va yó, xáku ndá'víj̄i ñoo ndó ndí kutak̄u ndik̄a ndó ñii k̄i'va ndatán ȳi'j̄i t̄ak̄u ndik̄a ȳi'j̄i Jesucristo vitin. Saá chi ȳi'j̄i xa nduj̄i ndatán yóo ndó'ó, ñivi na on vása kúu najudío, chi m̄ji yó, ñivi na kándixa Jesucristo, on vása x̄iní ñó'ó kutak̄u k̄a yó t̄ixin ndee ndayí najudío. Ta kóni j̄i ña kundaa ini ndó ndí on vása ní-ke'é ndó ña on vá'a x̄i'in j̄i. ¹³ Saá chi k̄iv̄i ñoo ñix̄aa j̄i ñoo ndó, saá ñix̄ijo ñii ku'e'e x̄i'in j̄i ña ndee ní ndó'o j̄i, ta ndó'ó va'a ch̄indee ndó ȳi'j̄i. Náka'án ndó ndí ña yo'vi ñindo'o j̄i saá, kúu ña t̄axi ñindoo j̄i kuá'a ní k̄iv̄i x̄i'in ndó, ta k̄uch̄iño ñik̄a'ñ ndoso j̄i t̄o'on va'a x̄a'á Jesucristo x̄i'in ndó. ¹⁴ Vará ku'e'e ña sax̄o'vi ȳi'j̄i x̄ikuu ña ñii tondó'ó ká'no ní ñoo ndó, ta nd̄a lo'o on vása ní-sandakoo ndó ȳi'j̄i, ni on vása ní-xaa noo ndó ȳi'j̄i. Ta nd̄a vik̄a, ndó'ó va'a naki'in ndó ȳi'j̄i ndatán naki'in ndó ñii ñaángel Ndios án ndatán naki'in ndó m̄ji

Jesucristo, saá naki'in ndó y'i. ¹⁵ Ta, ¿ndachun nasama ini ndó vitin? Tá'an si'na nixiyo j' xí'in ndó, ta ndixa ndó'ó kí'vi ní nixiyo ini ndó xini ndó y'i, ta kivi saá nda ntonda ndó xikuu ndó nivi na kóni chindee y'i xí'in ña ndino'o siji ini ndó, tãnda nixiyo ti'va ndó tava ndó nduchy nõq ndó xa'a ña taxi ndó ña nda'a j, níkuu. ¹⁶ Ta vitin, ¿an nduu ndó nivi na sãa ini xini ndó y'i xa'a ña ndato'on j ñandaã xí'in ndó?

¹⁷ Ta nivi na kóni nasama ini ndó xa'a ña kasa ndivi ndó ndi'i ndayí najudío, vará vivii ke'é na xí'in ndó, ta õn sivi nivi na ndino'o ini kúu na. Chi nayó'o chikaã ní na ndee xí'in ndó ña kuxiká ndó nõq ndi'i ta kuiti chikaã sq'o ndó to'on ña sáná'a mji na. ¹⁸ Ta mji yó, vará ña va'a ní kúu ña vivii ke'é yó xí'in nivi, ta xini nõ'ó ke'é yó saá xí'in ña ndino'o ini yó. Ta ndó'ó, saá xini nõ'ó ke'é ndó xí'in ndi'i nivi ndi'i saá kivi, an kivi yóo j xito j ña ke'é ndó kúu ña, an kivi õn koo j kúu ña. ¹⁹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndatán yóo sa'ya mji j, saá yóo ndó. Ta y'i j, ndatán yo'vi ndó'o ñii ña'a ñá kí'vi ní tixin xa'a ña xa kóni kaku sa'ya ñá, saá ndó'o j xa'a ndó. Saá chi ndati j ña vaxi kua'no ndó ta tonda kivi ña xing ndó nduu ndó ndatán yóo Jesucristo. ²⁰ Ta xí'in ña ndino'o ní ví ini j kúu ña kútooj koo j xí'in ndó xa'a ña vivii ndato'on yó xí'in tá'an yó. Ta saá õn vása koni nõ'ó j taa j to'on yo'vi yó'o xaã ña nõq ndó, níkuu. Ta vitin õn vása nani'i j to'on ña va'a ndato'on j xí'in ndó.

To'on yó'o ká'an ña xa'a sa'ya ñáSara xí'in sa'ya ñáAgar

²¹ Ndó'ó, nivi na kúu na kóni tuku ndikó kutaku tixin ndayí ña nitaã taMoisés, ¿an õn vása ní-xini sq'o ndó ña káchí ndayí yó'o? ²² Chi ndayí yó'o ká'an ña taAbraham xikomí ra õvi sa'ya ra. Ñii sa'ya ra kaku tixin ñii ña'a ñá kúu esclava. Ta inkã sa'ya ra kaku tixin ñii ña'a ñá táku ndikã, ñá xikuu ñási'í ndino'o taAbraham. ²³ Ta sa'ya ñaesclava kaku ra chi yivã si'í ra chikaã ini na kukomí na sa'ya na. Ta sa'ya ña'a ñá táku ndikã kaku ra xa'a ña kundivi to'on ña kindo Ndios xí'in taAbraham. ²⁴ Ta xí'in õvi naña'a yó'o to'on Ndios sáná'a ndasaã yóo õvi ña kindo Ndios xí'in nivi. To'on ña ká'an xa'a ñaesclava Agar sáná'a ña xa'a ña kindo Ndios xí'in nivi naIsrael yukú Sinai, chi nõq yukú yó'o Ndios taxi ra ndayí ra nda'a taMoisés. Ta ndi'i nivi na ndikõn yichí nõq xá'nda chiño ndayí, ndatán yóo sa'ya ñaesclava Agar saá yóo na, chi táku ka na tixin ndee ndayí yó'o. ²⁵ Ta saá tuku to'on ña ká'an xa'a ñaesclava Agar yó'o sáná'a ña xa'a yukú Sinai ña ñindichi nõq nõ'o ña naní Arabia, chi nõq yukú yó'o taMoisés naki'in ra ndayí Ndios. Saá tuku to'on ña ká'an xa'a ñaesclava Agar sáná'a ña xa'a ñoo Jerusalén kivi vitin, chi nivi nañoo Jerusalén xí'in ndi'i nivi najudío na ndikõn yichí nõq xá'nda chiño ndayí, ndatán yóo naesclavo saá yóo na. ²⁶ Ta to'on ña ká'an xa'a ñáSara, ña'a ñá xitaku ndikã, sáná'a ña xa'a inkã ñoo Jerusalén ña yóo ñoyívi ñino, ta mji yó nivi na kãndixa Jesucristo, kúu yó nivi nañoo yó'o. Ta ndi'i mji yó na kúu nañoo Jerusalén ña yóo ñoyívi ñino, kúu yó nivi na táku ndikã, ta ndatán yóo sa'ya ñáSara ñá xitaku ndikã, saá yóo yó. ²⁷ Saá ká'an to'on Ndios ña nitaã na xina'a xa'a ñáSara ta xa'a nivi na yóo ndatán yóo sa'ya ñá, ta to'on yó'o káchí ña saá:

Yó'ó, ñá kúu ña'a ñánóma, ñá õn kivi koo sa'ya, ¡va'a ná kusij ini ún vitin!
¡Va'a ná nda'yi ún xa'a ña ká'no ní ñasij yóo ini ún!

Saá chi ñii kivi ña vaxi, ñaña'a mató'ón, chi yij ñá sandakoo ra ñá, ñáyó'o kukomí ñá kua'a ní ka sa'ya ñá nõq nasa'ya ña'a ñá yóo yij,

saá káchí tɔ'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á.

²⁸ Ta saá vitin, x̄a'á ña kuá'á ní kúu m̄ji yó n̄vi na kándixa Jesucristo, Ndios xa k̄isa ndivi ra tɔ'on yó'o ña k̄indɔo ra x̄i'in t̄aAbraham, chi ñii k̄i'va x̄i'in t̄aIsaac ndi'i m̄ji yó kúu yó sa'ya ndino'o t̄aAbraham. ²⁹ Ta in̄ka sa'ya t̄aAbraham, t̄a kúu t̄aIsmael, t̄a t̄a k̄aku chi yivá si'í ra kuiti ch̄ikaá ña na kukomí na sa'ya na, t̄aIsmael yó'o s̄axɔ'v̄i ra t̄aIsaac, t̄a t̄a k̄aku chi saá kundivi ña kóni Ním̄a Ndios. Ta vitin ñii k̄i'va saá n̄vi na sáná'a ndí x̄in̄i ñó'ó kasa ndivi yó ndi'i ndayí Ndios ña n̄taa t̄aMoisés, n̄vi yó'o kúu na ndíkɔn s̄axɔ'v̄i m̄ji yó, n̄vi na kándixa Jesucristo. ³⁰ Ta tɔ'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á, káchí ña saá: "X̄in̄i ñó'ó tava ún ñaesclava, ta ti'v̄i ún ñáyó'o x̄i'in sa'ya ñá, ña ná kɔ'ɔn na ta kuxíká na n̄qɔ ún. Chi t̄a sa'ya ñaesclava yó'o ɔn kuchiño naki'in ra ñava'a ña k̄indɔo Ndios taxi ra nda'a sa'ya m̄ji ña'a ñá x̄itaku ndík̄a", káchí tɔ'on Ndios. ³¹ Nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó, m̄ji yó na kándixa Jesucristo ɔn vása yóo k̄a yó ndat̄án yóo sa'ya ñaesclava. Saá chi m̄ji yó yóo yó ndat̄án yóo sa'ya ña'a ñá x̄itaku ndík̄a.

5

X̄i'in tɔ'on yó'o t̄aPablo ndúkú ra n̄qɔ n̄vi na kándixa Jesucristo ña ɔn sandakoo na yich̄i n̄qɔ t̄aku ndík̄a na

¹ Ndixa Jesucristo s̄ak̄aku ra m̄ji yó n̄qɔ ndayí x̄a'á ña kuchiño kutaku ndík̄a yó. Ta saá ndó'ó, x̄in̄i ñó'ó kutaku ndík̄a ndó yich̄i ra, ta ɔn ndikó ndó ña tuku nduu ndó n̄vi naesclavo na t̄aku t̄ixin ndeɛ ndayí ña n̄taa t̄aMoisés.

² Chikaa sɔ'o va'a ndó tɔ'on ña ndatɔ'on j̄ x̄i'in ndó vitin: Ta ndó'ó, tá taxi ndó ña kasa ndivi ndó costumbre circuncisión, chi x̄ani s̄in̄i ndó ndí x̄i'in chiño yó'o kuchiño ndó kutá'an va'a ndó x̄i'in Ndios, ta x̄i'in ña ke'é ndó saá, saná'a ndó ndí nd̄a lo'o ɔn vása ndáya'v̄i n̄qɔ ndó ña k̄isa ndivi Jesucristo x̄a'á ña kuchiño yó kutá'an va'a yó x̄i'in Ndios. ³ Ȳi'j̄, tuku ká'an j̄ x̄i'in ndó ndí nd̄a yu kúu n̄vi na kisa ndivi ndayí ña xá'nda chiño x̄a'á circuncisión, chi x̄ani s̄in̄i na saá kuchiño kutá'an va'a na x̄i'in Ndios, níkúu, ta va'a kundaa ñi n̄vi yó'o ndí t̄aku k̄a na t̄ixin ndeɛ ndayí, ta x̄in̄i ñó'ó kasa ndivi na ndi'i saá ndayí Ndios ña n̄taa t̄aMoisés. ⁴ Ndó'ó, n̄vi na x̄ani s̄in̄i ndí x̄a'á ña kisa ndivi ndó ndayí Ndios ña n̄taa t̄aMoisés nduu ndó n̄vi na ndii na ɔn kɔ'ɔ kuachi kuiso n̄qɔ Ndios, ta ndó'ó, x̄i'in ñayó'o sáná'a ndó ndí xa n̄ta'v̄i tá'an ndó x̄i'in Jesucristo, chi s̄akana ndó ñava'a s̄ani'i Ndios ndó'ó. ⁵ Ta m̄ji yó, n̄vi na ndino'o t̄aku chi Ním̄a Ndios t̄aku ña ñi yó, nd̄ati yó ta nd̄aa ñi yó ndí ndixa kúu yó n̄vi na ndii n̄qɔ Ndios x̄a'á ña kándixa yó Jesucristo. ⁶ Ta m̄ji yó n̄vi na t̄aku ñi Jesucristo, ta ñii yóo yó x̄i'in ra, ta n̄qɔ yó ɔn vása ndáya'v̄i k̄a, án kúu yó n̄vi na k̄isa ndivi circuncisión, án kúu yó n̄vi na ɔn vása ní-kisa ndivi ña. Chi ñii laá ña ndáya'v̄i ní n̄qɔ yó kúu ña kándixa yó Jesucristo, ta x̄i'in ña kí'vi ñi yó x̄ini tá'an yó sáná'a yó ndí ndino'o kándixa yó ra.

⁷ Ta ndó'ó, va'a ní k̄ixá'á ndó ndíkɔn ndó yich̄i ña ndaa, ta, ɔyu kúu n̄vi s̄asi n̄qɔ ndó x̄a'á ña ɔn x̄in̄i ndó kundikɔn k̄a ndó yich̄i ña ndaa yó'o? ⁸ ɔn s̄iv̄i tɔ'on ña k̄aku n̄qɔ Ndios kúu ña ká'an n̄vi na chú'u ndó'ó ke'é ndó saá. Chi Ndios kúu t̄a t̄a k̄ana ndó'ó kundikɔn ndó yich̄i ña ndaa. ⁹ Ta n̄vi yó'o na sáná'a ndí ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo x̄in̄i ñó'ó na kasa ndivi na costumbre circuncisión, tɔ'on vatá yó'o ña sáná'a na, ndat̄án yóo levadura saá yóo ña. Ta va'a naká'an ndó tɔ'on ndíchí ña x̄in̄i yó ña káchí

saá: “Vará lo'o kuiti kúu levadura, ta kómí ña ndeę kasa chiño ña xí'in ñii ko'ndo ká'no yuxan ña sanaño ña'á ña”, saá káchí tọ'on yó'o. ¹⁰ Yí'j ndáa ini j ndí Ndios chindeé ra ndó'ó ña ọn kandixa ndó tọ'on ña káku sijnj nvi vatá yó'o ña kúu tọ'on ña sáka sijnj ndó xá'a ña ọn kundaa ini ndó yu kúu ñandaa xinj ñó'ó ke'é ndó. Ta saá va'a Ndios ná saxo'vj ra nvi yó'o, nda yu kúu na.

¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, tá ndixa yí'j ká'an ndoso j ndí nvi xinj ñó'ó kasa ndivi na costumbre circuncisión xá'a ña kutá'an va'a na xí'in Ndios, níkúu, ta saá najudio sandakoo na ña ndikọn na saxo'vj na yí'j, níkúu. Ta yí'j ọn vasa ká'an j saá, chi ndixa ká'an ndoso j nọ nvi ndí ndasaá kuiti xá'a ña nixi'j Jesucristo nda'a tón cruz xa'a kuachi yó, kúchiño nduu yó nvi na ndii nọ Ndios. Táná sandakoo j ña ká'an ndoso j tọ'on yó'o, níkúu, ta saá ọn kusaq ka ini nvi koni na yí'j. ¹² Ta nvi vatá na sáná'a ndó'ó ña ka'nda lo'o ndó koñu ndó xá'a ña xinj ñó'ó kasa ndivi ndó costumbre circuncisión, ta yí'j, ká'an j saá xá'a nvi yó'o ndí xiiña nọ kóni na ka'nda lo'o na, jva'a ka ñii yichj ná ka'nda ndí'i xí'in mji na!

¹³ Ta mji yó, nvi na kándixa Jesucristo, Ndios kana ra yó ña kutaku ndika yó. Ta ọn sivi xa'a ña kasa ndivi yó ña ọn vá'a ña kútoo ní yiki koñu yó kúu ña kutaku ndika yó. Nda víka, va'a kutaku ndika yó xa'a ña kasa ndivi yó chiño ña chindeé tá'an yó xí'in ña kí'vi ini yó xini tá'an yó. ¹⁴ Saá chi ndí'i ndayí Ndios ña njtaa taMoisés, kundivi ndí'i ña xí'in ndayí ña káchí saá: “Kukí'vi ini yó koni tá'an yó ñii k'va na ndatán kí'vi ini yó xini yó mji yó.” ¹⁵ Ta, jkoto va'a ndó xí'in mji ndó! Tá ọn vasa kí'vi ini ndó xini tá'an ndó, ta káni tá'an ndó xí'in tọ'on ña sátaku'e ndó ini tá'an ndó, ta yijo ní saá, koto kundeé ndó sandi'i ndó xa'a natá'an ndó, ta natá'an ndó sandi'i na xa'a ndó'ó.

*Tọ'on yó'o ká'an ndí ña ọn vá'a ña kútoo yiki koñu nvi
ọn vasa yoo yu'ú ña xí'in ña kóni Nímą Ndios*

¹⁶ Ta ndátọ'onj xí'in ndó, káchí j saá: Kutaku ndó kasa ndivi ndó ña kóni Nímą Ndios, ta saá ọn vasa kutaku ndó kasa ndivi ndó ña ọn vá'a ña kútoo yiki koñu ndó. ¹⁷ Nímą Ndios ña táku ini mji yó, nvi na kándixa Jesucristo, kóni ña ndí kasa ndivi yó ñava'a. Ta ña kútoo ní yiki koñu yó kúu ña ke'é yó ña ọn vá'a. Ta saá ña kóni Nímą Ndios ke'é yó kúu ña káni tá'an xí'in ña kútoo ní yiki koñu yó ke'é ña. Ta xa'a ña káni tá'an ọv j ñayó'o saá, ọn vasa táxi ña kasa ndivi yó ñava'a ndatán yoo ña kóni yó ke'é yó. ¹⁸ Ta saá ni, tá ndikọn yó yichj nọ xá'nda chiño Nímą Ndios nọ yó, ta saá ọn vasa xinj ñó'ó kundikọn yó yichj nọ xá'nda chiño ndayí Ndios ña njtaa taMoisés nọ yó.

¹⁹ Ọn vasa yọ'vj nakoni yó yu kúu ña ọn vá'a ña ké'é nvi na kisa ndivi ña kútoo ní yiki koñu na. Saá chi nvi yó'o kútoo ní na kí'vi na kuachi, ta nataa kí'vi na kuachi xí'in náña'a ná ọn sivi nási'í na kúu, ta náña'a kí'vi ná kuachi xí'in nataa na ọn sivi yij ná kúu, ta nvi yó'o ké'é na ndí'i saá nọ ñakini, ²⁰ ta kisa tọ'o na ku'a ní nọ ndios vatá, ta xí'in ña nákuati na chíkaa na ñatásin inka nvi, ta sáa ní ini na xini tá'an na, ta táxi na kuachi xa'a natá'an na nọ nachiño, ta chútú ini na xí'in ña kuinj na xini na nvi, ta kama sákaku na kuachi xí'in nvi, ta nina tọ'on ku'e ká'an na ta káni tá'an na xí'in tá'an na, ta sáná'a na tọ'on ña sátivi ñandaa xa'a Jesucristo. ²¹ Ta nvi yó'o kisa kuinj na ta chíkaa njno na inka nvi, ta xá'ni na nvi, ta xí'í ní na nduta tá sáxiini nvi, ta kúsi j ní ini na koo na vikọ nọ ké'é nvi ndí'i saá nọ ña ọn vá'a ñakini, ta nvi yó'o táku na ké'é

na kuá'a ní ká inká nqo ña on vá'a. Ta yí'i, xa ndatq'on jí xí'in ndó, ta vitin tuku ká'an jí xí'in ndó, káchí jí saá: Njivi na táku ké'é ndi'i ña on vá'a ña sákán ndatq'on jí xá'a, njivi yó'o on kutaku na xí'in Ndios nqo xá'nda chiño ra.

²² Ta mji yó, njivi na táku Nímá Ndios ini, on vása táku yó ké'é ká yó ña on vá'a ndatán ké'é njivi yó'o. Chi Nímá Ndios táxi ña ndeë ña ini yó ña nduu yó njivi na va'a kí'vi ini xini tá'an, ta nákaa ñasij ini yó, ta yóo ñava'a ini yó, ta kómí yó ña ká'no ini yó xini yó njivi, ta ké'é yó ñava'a xí'in njivi, ta kúu yó njivi na va'a ini, ta kúu yó njivi nandaq na on vása sándakoo yichí Ndios. ²³ Ta on sivi njivi na kisa ká'no xí'in mji kúu yó, ta ndá víka, njivi na kisa njing xí'in mji kúu yó. Ta njivi na násita xí'in mji nqo ña on vá'a kúu yó. Saá táku mji yó, na kúu njivi na táku Nímá Ndios ini, ta on koq ndá ñii ndayí ka'nda chiño nqo yó ña on kasa ndivi yó ndi'i ñava'a yó'o. ²⁴ Ta xa'a ña ñii yóo yó táku yó xí'in Jesucristo, ta xí'in ña njixi'j Jesucristo nda'a tón cruz, ñii káchí xí'in ra njixi'j ña kútoo yíkí koñu yó ké'é ña, ña kúu ña on vá'a. Ta saá on vása ká ndíkqon yó yichí yatá nqo xixa'nda chiño ña on vá'a nqo yó. ²⁵ Ta vitin Nímá Ndios kúu ña táku ini yó ta ndíkqon yó yichí nqo xá'nda chiño Nímá Ndios nqo yó. Ta saá xini ñó'ó kutaku yó xí'in ña kisa ndivi yó ña kóni Nímá Ndios.

²⁶ On vá'a kuu yó njivi na ña'a ní ini, ta on vá'a kuu yó njivi na sásaq ini natá'an, ta on vá'a kuu yó njivi na kuínj ini xini natá'an.

6

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, tá yóo ñii njivi na kándixa Jesucristo ta ñakava na ké'é na ña on vá'a, ta ndó'ó, njivi na va'a táku ndatán kóni Nímá Ndios, xinj ñó'ó chindeé ndó tañani yó án ñáki'va yó yó'o xa'a ña tuku va'a naki'in na kundikqon na yichí ña ndaq. Ta kivi ka'an ndó xí'in na, ta xí'in tq'on ña tq'ó ta xí'in ña njing ini ndó ka'an ndó xí'in na. Ta ndixa koto va'a xí'in mji ndó koqo ñii kivi ñii kiva saá ña on vá'a koto ndoso ña ndó'ó ta nakava ndó ké'é ndó ña on vá'a. ² Saá chi tá yóo ñii tondó'ó án tondini táku yó, ta ndatán yóo ñaveé ní ndiso yó, saá yóo ña, ta xinj ñó'ó chindeé tá'an yó nqo ñaveé ndiso natá'an yó. Ta xí'in ña chindeé tá'an yó saá, kisa ndivi yó ndayí ña xa'nda chiño Jesucristo nqo yó.

³ Tá yóo njivi na kándixa Jesucristo, ta kúu na njivi na ña'a ní ini, ta kúu na njivi na sándá'vi xí'in mji, chi on sivi na ná'no ká nqo inká njivi kúu nayó'o. ⁴ Ñii ñii mji yó njivi na kándixa Jesucristo, xinj ñó'ó ka'vi va'a sijnj yó xa'a ña ké'é yó, ña kundaq ini yó án ndixa ñava'a, án ña on vá'a kúu ña ké'é yó. Tá ndixa vivii kisa ndivi yó chiño va'a, ta saá va'a ná kusij ini yó xa'a ña ké'é mji yó. Ta on vá'a kundi'i ini yó xa'a ña ké'é inká njivi, án va'a ká án ña on vása va'a ká kúu chiño nayó'o nqo chiño ña ké'é mji yó.

⁵ Saá chi ñii ñii njivi xinj ñó'ó kuiso chiño na xí'in ña sakuiso Ndios mji na.

⁶ Ta njivi na xinj sq'on tq'on Ndios ña sáná'a namaestro nqo na, njivi yó'o ndiso na chiño ña taxi na lo'o ñava'a kómí na nda'a namaestro na sáná'a ña'a.

⁷ Tá xáni sijnj ndó ndí Ndios on cha'vi ra njivi ndatán yóo chiño kisa ndivi na, ta xí'in ña xáni sijnj ndó saá, sándá'vi xí'in mji ndó. Saá chi tá chi'i njivi ñava'a, ta ñava'a nakaya na. Tá chi'i njivi ña on vá'a, ta ña on vá'a nakaya na. ⁸ Ta saá njivi na táku kisa ndivi ña on vá'a ña kútoo ní yíkí koñu na, nayó'o yóo na ndatán yóo njivi na chi'i ña on vá'a, ta ña nakaya njivi yó'o kúu ña sandi'i xa'a na nqo Ndios. Ta njivi na táku kisa ndivi ña

kóni Nímā Ndios, n̄ivi yó'o yóo na ndatán yóo n̄ivi na ch̄i'i ñava'a, ta ña nakaya n̄ivi yó'o kúu ña kutaku na xí'in Ndios ndi'i saá k̄ivi ña vaxi. ⁹ Ta saá ñii ñii k̄ivi x̄inj̄ ñó'ó kutaku yó kasa ndivi yó ñava'a, ta nda lo'o ɔn sandakoo yó ke'é yó saá. Tá ñii ñii k̄ivi chikaq̄ ka yó ndee ke'é yó ñava'a, ta saá tondaa k̄ivi ña ch̄itóni Ndios, ta ndixa naki'in yó ñava'a taxi Ndios nda'a yó. ¹⁰ Ta x̄a'a ñayó'o, ndi'i saá yich̄i tá kuchiño ke'é yó ñava'a xí'in n̄ivi, ta saá va'a ná ke'é yó ña. Ta ña x̄inj̄ ñó'ó ní ka kúu ña ke'é yó ñava'a xí'in nañani yó ta xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo.

*Xí'in tɔ'on yó'o taPablo kisa ká'no ra
ña kisa ndivi Jesucristo nda'a tón cruz*

¹¹ Koto ndó ví, vitin xí'in nda'a m̄ij̄i taa j̄i letra ná'no yó'o n̄oq̄ ñasondí'í tutu yó'o. ¹² Ndátɔ'on j̄i xí'in ndó saá, ndi n̄ivi na kóni kasa ndux̄a xí'in ndó ña kasa ndivi ndó costumbre circuncisión, n̄ivi yó'o ɔn s̄iv̄i n̄ivi na va'a ndino'o ini kúu na. Saá chi ña kuiti kóni na kúu ña va'a koo na xí'in ink̄a najudío, ta yí'ví na kotɔ najudío yó'o saxɔ'v̄i ña'á na, táná ka'an na ndi ndasaá kuiti x̄a'a ña kisa ndivi Jesucristo k̄ivi n̄ixi'j̄i ra nda'a tón cruz kúu ña kuchiño Ndios sakaku ra n̄ivi n̄oq̄ kuachi na. ¹³ Ta najudío yó'o, na kúu na ká'an xí'in ndó ndi x̄inj̄i ñó'ó kasa ndivi ndó costumbre circuncisión, ta m̄ij̄i nayó'o ɔn vása kisa ndivi na ndi'i ña xá'nda chiño ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés. Ta ndasaá kuiti ña kóni na kúu ña kasa ndivi ndó costumbre circuncisión, x̄a'a ña kuchiño kasa ká'no xí'in m̄ij̄i na n̄oq̄ ink̄a n̄ivi ña sanoo na ini ndó ña kundikɔn ndó yich̄i m̄ij̄i na. ¹⁴ Ta ȳi'j̄i, ñii laá x̄a'a ña kisa ká'no xí'in m̄ij̄i kúu ña kándixa j̄i ndi Jesucristo n̄ixi'j̄i ra nda'a tón cruz x̄a'a kuachi j̄i. Ta x̄a'a ña ñii yóo j̄i xí'in Jesucristo, ndatán yóo ña ñii kách̄i n̄ixi'j̄i xí'in ra, saá yóo ña. Ta saá ña ɔn vá'a ñoyivi yó'o ɔn vása kóm̄i ka ña ndee ka'nda chiño ña n̄oq̄ j̄i, chi ndatán yóo ta ta n̄ixi'j̄i, saá yóo j̄i n̄oq̄ ña ɔn vá'a yó'o. Ta ndi'i ña yóo ñoyivi ndatán yóo ña n̄ixi'j̄i n̄oq̄ j̄i, saá yóo ña, chi nda lo'o ɔn vása ndáya'ví ka ña n̄oq̄ j̄i. ¹⁵ Ta m̄ij̄i yó n̄ivi na kándixa Jesucristo ta ñii yóo yó táku yó xí'in ra, ta vitin ndixa ɔn vása ndáya'ví n̄oq̄ yó án kúu yó n̄ivi na kisa ndivi circuncisión, án kúu yó n̄ivi na ɔn vása kisa ndivi circuncisión. Ñii laá ña ndáya'ví ní n̄oq̄ yó vitin kúu ña Ndios ndasa ra ña ndu yó n̄ivi x̄aá. ¹⁶ Ta ndi'i n̄ivi na kándixa tɔ'on yó'o ta táku na saá, j̄va'a ná koo ñava'a ini na! Ta, j̄va'a ná kundá'ví ini Ndios koni ra na! Chi vitin ndu na nave'e Ndios.

¹⁷ Tãdã k̄ivi vitin tãdã ndi'i k̄ivi ña vaxi, ɔn x̄ijn̄i ña nda ñii n̄ivi sakaku na kuachi xí'in j̄i x̄a'a tɔ'on ña sáná'a j̄i x̄a'a Jesucristo. Saá chi n̄oq̄ ȳik̄i kɔñu j̄i kóm̄i j̄i ku'a'a ní yãnda ña sáná'a ndi ȳi'j̄i kúu ta ta xa n̄ixɔ'v̄i ní x̄a'a chiño ña kisa ndivi j̄i n̄oq̄ Jesucristo, Ta taKá'no n̄oq̄ yó.

Xí'in tɔ'on yó'o taPablo ndáyi ra n̄ivi nañoo estado Galacia

¹⁸ Ta nañani yó xí'in náki'va yó, ndúk̄u j̄i n̄oq̄ Jesucristo, Ta taKá'no n̄oq̄ yó, ná ke'é ra ñava'a ra xí'in ndó. Saá ná koo ña.

Tutu ña ñitaa taPablo ña ti'ví ra kuḗ'añ nda'a ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Éfeso

*Xí'in tq'on yó'o taPablo chindeé ra ñivi
na kándixa Jesucristo na táku ñoo Éfeso*

¹ Yí'j kúu j taPablo, ṭaṭa ta naḗaxin Ndios ña kúu j ṭaapóstol, ṭaṭa ta ti'vi ra kasa ndivi chiño noḡ Jesucristo. Ta táa j tutu yó'o xaḗ ña nda'a ndó'ó, ñivi na táku ñoo Éfeso, na kúu naño Ndios chi kándixa ndó Jesucristo ta vivíi ndikḡon ndó yichí ra. ² Ta Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo Ṭaṭa ṭaKá'no noḡ yó, ná taxi ra ña koo ñava'a ini ndó, ta ná ke'é ra ñava'a xí'in ndó.

*Xí'in tq'on yó'o taPablo kisa ká'no ra Ndios
xa'ḗ ñava'a ké'é ra xí'in ñivi na kándixa Jesucristo*

³ jNá kasa ká'no ní yó Ndios, ṭa kúu Yivá Jesucristo, Ṭaṭa ṭaKá'no noḡ yó! Saá chi xa'ḗ ña táku yó ini Jesucristo, ndḗ ñoyívi ñino Ndios xa saní'i ra mji yó ndi'i saá noḡ ñava'a ña káku Nímḗ ra. ⁴ Kiví ḡn ṭa'án kasa va'a Ndios ñoyívi yó'o, xa naḗaxin ra mji yó ña nduu yó ñivi nayíi, na ḡn koḡ kuḗchi kuiso noḡ ra xa'ḗ ña kutaku yó ini Jesucristo. ⁵ Ndios kí'vi ní ini ra xíni ra mji yó, ta xa'ḗ ñayó'o, chítóni ra naki'in ra mji yó ña nduu yó sa'ya ra. Ta ña kuchiño ke'é ra saá, Jesucristo ñixi'j ra xa'ḗ kuḗchi yó. Ta xí'in ñasíi ndino'o ini ra, Ndios ñaki'in ra mji yó ña nduu yó sa'ya ra. ⁶ Va'a ná kasa ká'no ní yó Ndios, chi xa'ḗ ñava'a ini ra kúu ña ñaki'in va'a ra mji yó, na kúu ñivi na táku ini Jesucristo, ṭaṭa kí'vi ní ini Ndios xíni ra. ⁷ Ta ña kuchiño ñii kutaku yó xí'in ra, Jesucristo cha'vi ra xa'ḗ yó xí'in ñii ra ña ñixjṭa kiví ñixi'j ra nda'a tón cruz. Ta xa'ḗ ñayó'o Ndios kisa ká'no ini ra xa'ḗ kuḗchi yó, ta ndee ña ḡn vá'a ḡn vása ka xá'nda chiño ña noḡ yó. Ndios ké'é ra ñava'a yó'o xí'in yó chi ká'no ní ñava'a yóo ini ra. ⁸ Ta ñii ñii kiví Ndios saní'i ra mji yó kuḗḗ ní ñandichí, ta saá tuku táxi ra ña kundḗḗ ini yó ñandḗḗ. ⁹ Vará si'na ñixiyo se'é ña chítóni Ndios kasa ndivi Jesucristo, ta vitin Ndios xa saná'a káxín ra ña mji yó, chi saá chikaa ini Ndios kasa ndivi ra. ¹⁰ Saá chi ña chítóni Ndios kúu ñayó'o: Tá kixaa kiví ña chindú'u ra, ta saá kiví yó'o Ndios taxi ra ndayí nda'a Jesucristo ña ka'nda chiño ra noḡ ndi'i ña yóo ñoyívi ñino ta ka'nda chiño ra noḡ ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o.

¹¹ Ndḗ ñanḡó Ndios xa naḗaxin ra mji yó ña kuu yó sa'ya ra. Ta xa'ḗ ña ñii yóo yó táku yó xí'in Jesucristo, ndixa naki'in yó ndi'i ñava'a ña ñika'añ Ndios kḡndḡo ra xí'in yó. Saá chi ñii kiva ndatán chítóni Ndios kasa ndivi ra, saá ké'é ra. ¹² Ta Ndios kóni ra ña mji ndi najudío, na kúu ñivi nanḡo kándixa Jesucristo, ná kasa ká'no ní ndi Ndios xa'ḗ ndee va'a ña livi kómí ra. ¹³ Ta vitin ndó'ó, ñivi na ḡn vása kúu najudío xa xinjí so'o ndó tq'on va'a ña ndḗḗ ña káchí ndi Ndios sákaḗku ra ñivi na kándixa Jesucristo. Ta saá xa'ḗ ña kándixa ndó Jesucristo, Ndios ṭaxi ra Nímḗ ra yóo ña táku ña ini ndó, ta kisa ndḗḗ ña ndí kúu ndó sa'ya ndino'o Ndios vitin. Ta Nímḗ

Ndios yó'o kúu ña xina'á nika'an Ndios kindo ra xí'in naIsrael ndí ti'vi ra ña ñoyívi yó'o. ¹⁴ Ta Níma Ndios yó'o ña táku ini yó kúu ña kisa ndaa ndí ndixa Ndios taxi ra ndi'i ñava'a chindú'tu ra naki'in yó noo ra ñoyívi njino, chi kúu yó sa'ya ndino'o Ndios. Saá ke'é Ndios xí'in yó xa'a ña kasa ká'no yó ra chi kómí ra ndi'i ndee ná'no va'a ña livi.

Xí'in to'on yó'o taPablo ndúku ra noo Ndios

xa'a nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Éfeso

¹⁵ Ta saá xa'a ña xini so'o'i ña ndí va'a ndaa ini ndó Jesucristo, ta xa'a ña xini so'o'i ndí kí'vi ní ini ndó xini ndó ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na kándixa ña'á, ¹⁶ ta on vása sándakoo'i ká'an j xí'in Ndios xa'a ndó, ká'an j káchí j xí'in ra saá: "Tata Yivá yó, táxa'vi ún xa'a nivi na kándixa Jesucristo na kúu na táku ñoo Éfeso", káchí j xí'in Ndios. ¹⁷ Ta ndi'i saá kivi ndúku j xa'a ndó noo Yivá yó Ndios, ta kómí ndi'i ndee ná'no, ta kúu ra ta ta naki'in ñat'o'nda'a Jesucristo kivi njika ra ñoyívi yó'o. Ta noo Ndios yó'o ndúku j ña taxi ra ñandíchi Níma ra koo ña sini ndó, ta ndúku j noo ra ndí Níma ra saná'a ña ndó'o ndi'i ñandaa. Ta xí'in ñayó'o, chindee ña ndó'o ña kundaa va'a ka ini ndó xa'a Ndios. ¹⁸ Ta ká'an j ndúku j noo Ndios ña sanaye'e ra ñandíchi sini ndó ña kundaa ndino'o ini ndó xa'a yu kúu ñava'a ká'no ndáti ndó, chi ndó'o kúu nivi na kana Ndios ña nduu ndó sa'ya ra ña kutaku ndó xí'in ra ndi'i saá kivi. Ta ká'an j ndúku j noo Ndios ña chindee ra ndó'o ña kundaa va'a ini ndó ndí kua'a ní ñava'a livi ná'no taxi Ndios nda'a ndi'i nivi na kúu sa'ya ra. ¹⁹ Ta saá tuku ká'an j ndúku j noo Ndios ña saná'a ra noo ndó'o ndí ndee ña kómí ra njya'a ní ká'no ña xa'a ña chindee ra mji yó na kúu nivi na kándixa ña'á. ²⁰ Xí'in mji ndee yó'o, Ndios sanataku ra Jesucristo, ta taxi ra ña yóo Jesucristo noo táyi tón to'o tón ñíndichi sijn kua'á Ndios ñoyívi njino. ²¹ Ta xí'in ña ke'é ra saá, Ndios taxi ra ndí Jesucristo kúu ta ta ká'no ní ka noo ndi'i naná'no, ta kúu ra ta ta ká'no ní ka noo ndi'i na xá'nda chiño, ta kúu ra ta ta ká'no ní ka noo ndi'i nivi án nima ña kómí ndayi ñoyívi yó'o án ñoyívi njino. Ta Jesucristo kúu ra ta ta ká'no ní ka noo ndi'i ña yóo án ña táku ñoyívi vitin, ta ñii ki'va saá kúu ra ta ta ká'no ní ka noo ndi'i ña koo án ña kutaku ndi'i saá kivi ña vaxi. ²² Ta Ndios xa sakoyo ra ndi'i ndee on vá'a tixin xa'a Jesucristo, ta taxi ra ña Jesucristo kúu ra ta ta ká'no ní ka, chi ndátan yóo sini nivi noo yiki koñu na, saá yóo Jesucristo xí'in nivi na kándixa ña'á. ²³ Ta ndátan yóo yiki koñu Jesucristo saá yóo ndi'i nivi na kándixa ña'á. Ta xí'in mji ra sácutú ndaa ra ini ndi'i nivi na kándixa ña'á. Ta saá tuku Jesucristo xí'in mji ra sácutú ndaa ra ndi'i ña kuv'a ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ña kuv'a ñoyívi njino.

2

To'on yó'o ká'an ndí Ndios sákaaku ra nivi

xa'a ñava'a ká'no ini ra

¹ Ta ndó'o, ña yachi ka tá on ta'an kandixa ndó Jesucristo, ta njika ndó yichí ña on vá'a ta xindiso ní ndó kuachi, ta kivi saá xikuu ndó ndátan yóo nivi na nixi'i noo Ndios. ² Saá nixijo ndó xina'á chi xindikon ndó yichí on vá'a ñii káchí xí'in inká nivi ñoyívi yó'o, ta chika sa'o' ndó ña ndato'on nima ndiva'a ká'no xí'in ndó saá. Ta nima ndiva'a ká'no yó'o kúu ña xá'nda chiño noo ndi'i nima ndiva'a, ta saá tuku kúu ña nima ña kisa chiño ini nivi na toon ní ini, na on vása xjin chika sa'o' ña ká'an

Ndios. ³ Ta x̄ina'á ñii k̄i'va ndatán táku ñivi na toon ní ini yó'o, saá x̄itaku m̄ji yó, chi x̄indik̄on yó yich̄i ñoq̄ k̄isa ndivi yó ña ñn vá'a ña kútoo ní ȳk̄i koñu yó, ta k̄isa ndivi yó ña ñn vá'a ña káchí ini yó. Ta ñii káchí x̄i'in ñivi na toon ini, x̄a'nda chiño ña ñn vá'a ñoq̄ yó. Ta x̄a'á ñayó'o, Ndios x̄ikom̄i ra ndaȳi saxo'vi ní ra m̄ji yó, níkuu, x̄i'in ña sáq̄ ní ini ra ñii káchí x̄i'in ñivi na ñn vá'a. ⁴ Ta saá ñi, Ndios, t̄a kúu t̄a t̄a ká'no ní ini, ndixa kí'vi ní ini ra x̄ini ra m̄ji yó, ⁵ ta ñii káchí x̄i'in Jesucristo, t̄axi ra ña kutaku ndino'o yó ñoq̄ ra. Ñayó'o ke'é Ndios x̄i'in yó k̄ivi x̄ikuu k̄a yó ñivi na ñixi'j ñoq̄ ra x̄a'á ña x̄indiso yó kuá'á ní kuáchi ñoq̄ ra. Ta ndixa ndasaá kuiti x̄a'á ñava'a ká'no ini m̄ji Ndios kúu ña s̄akaku ra m̄ji yó ñoq̄ ndee ña ñn vá'a. ⁶ Ta x̄a'á ña ñii yóo yó táku yó x̄i'in Jesucristo vitin, yóo ña ndatán yóo ña Ndios ñii káchí xa sanatak̄u ra yó x̄i'in Jesucristo, ta t̄axi ra ña ñii káchí x̄i'in Jesucristo ndóo yó ñoq̄ t̄aȳi ná'no tón t̄o'ó ñoyivi ñino ñoq̄ x̄a'nda chiño yó x̄i'in ra. ⁷ Saá ke'é Ndios ñava'a yó'o x̄i'in ndi'i m̄ji yó, chi kóni ra saná'a ra ñoq̄ ñivi na kutaku kujiya vaxi, ndí kuá'á ní ñava'a ké'é ra x̄i'in yó chi kúu ra t̄a t̄a v̄a'a ká'no ini, ta kí'vi ní ini ra x̄ini ra m̄ji yó, ñivi na ñii yóo x̄i'in Jesucristo chi kándixa yó ra. ⁸ Saá chi ña s̄akaku Ndios m̄ji yó ñoq̄ ña ñn vá'a ña sandi'i x̄a'á yó kúu ñii ñava'a ká'no san'i Ndios m̄ji yó, chi t̄a t̄a v̄a'a ní ká'no ini kúu ra. Ta ñn s̄ivi x̄a'á ña chiño v̄a'a k̄isa ndivi yó ñoq̄ Ndios kúu ña s̄akaku ra m̄ji yó. Ta x̄a'á ña k̄andixa yó Jesucristo, Ndios san'i'i ra yó ñava'a ña s̄akaku ra m̄ji yó. ⁹ Ndixa ñn s̄ivi x̄a'á chiño v̄a'a ña k̄isa ndivi yó kúu ña Ndios s̄akaku ra m̄ji yó. Ta ñayó'o sáná'a ndí nd̄a ñii yó ñn kúchiño kasa ká'no x̄i'in m̄ji yó ñoq̄ Ndios. ¹⁰ Ndios k̄isa v̄a'a ra m̄ji yó, ta kúu yó ñivi na kuv̄a'a x̄a'á ña ñii koo yó kutaku yó x̄i'in Jesucristo ta x̄a'á ña kasa ndivi yó kuá'á ní chiño v̄a'a ña nd̄a xa si'na ch̄itónj Ndios kasa ndivi yó.

*T̄o'on yó'o ká'qn ndí ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo
ñii yóo na ndatán ñii ñivi*

¹¹ Ndó'ó, ñivi na ñn s̄ivi najudío kúu, v̄a'a naká'an ndó ndí x̄ina'á ndó'ó ñn s̄ivi ñivi na v̄a'a x̄inata'an x̄i'in Ndios x̄ikuu ndó. Ta m̄ji ndj ñivi najudío ch̄inóo ndj k̄ivi ndó, ñani ndó “ñivi na ñn vása k̄isa ndivi costumbre circuncisión.” Ta m̄ji ndj najudío s̄akunaní x̄i'in m̄ji ndj “ñivi na k̄isa ndivi costumbre circuncisión”,* ta x̄ani s̄inj ndj ndí x̄a'á ña k̄isa ndivi ndj costumbre yó'o x̄i'in ȳk̄i koñu ndj, kúu ndj ñivi na v̄a'a náta'an x̄i'in Ndios, ta ñn s̄ivi saá, chi ñn vása ní-nasama níma ndí ña x̄i'in ña ndino'o ini ndj kundik̄on ndj Ndios. ¹² Ta ndó'ó na ñn s̄ivi najudío kúu, v̄a'a naká'an ndó ndasaá ñix̄iyo ndó x̄ina'á tá ñn t̄a'an k̄andixa ndó Jesucristo. X̄iká ní x̄itaku ndó ñoq̄ ra, ta x̄a'á ña ñn s̄ivi ñaño ra naIsrael kúu ndó, ñn vása ní-x̄iyo ndaȳi nda'á ndó ña naki'in ndó ñava'a k̄indqo Ndios taxi ra nda'á naIsrael. Ndá'ví ní x̄itaku ndó si'na, chi ñn vása ní-kundaq̄ ini ndó yu kúu Ndios ndino'o, ta nd̄a lo'o ñn vása ní-x̄indati ndó naki'in ndó ñava'a nda'á ra. Saá ndá'ví x̄itaku ndó x̄ina'á. ¹³ Ta vitin x̄a'á ña k̄andixa ndó Jesucristo, v̄a'a náta'an ndó x̄i'in Ndios. Vará x̄ina'á x̄ikuu ndó ñivi na x̄itaku x̄iká ní ñoq̄ Ndios, ta ñii Jesucristo, ña ñix̄ita nda'á tón cruz k̄ivi ñixi'j ra, t̄axi ña k̄x̄aa ndó kuyatin ndó ñoq̄ Ndios vitin. ¹⁴ Ta m̄ji Jesucristo kúu t̄a t̄a v̄a'a sanakutá'an m̄ji ndj, ñivi najudío x̄i'in ndó'ó, ñivi na ñn s̄ivi najudío kúu, chi ke'é ra chiño ña t̄axi ndí v̄a'a náta'an ovi ñoq̄ ñivi yó'o vitin. Ta x̄ina'á

* **2:11** Costumbre najudío ña ñani “circuncisión” kúu ña x̄a'nda na lo'o ñii s̄inj ñat̄ee t̄alo'o.

mji yó na kúu ovi nqo nivi yó'o nisaq ini yó xini tá'an yó, ta ndatán nixiyo ñii nama kútu ña xinakaq ma'ño, ta nata'vi ña ndi'j najudio nqo ndó'ó na on sivi najudio kúu, saá nixiyo ña. Ta ndatán yóo taq ta sandi'i xa'a nama kútu yó'o, saá yóo Jesucristo. Saá chi xa'a ña ke'é Jesucristo, on koq ka ña nákaq náta'vi tá'an mji yó nivi na kándixa Jesucristo, án najudio kúu yó, án nivi na on sivi najudio kúu yó. ¹⁵ Xí'in ña nixi'j ra nda'a tón cruz, Jesucristo kindaa ra ndeq ndayí ña nntaa taMoisés, ta ndayí yó'o on sivi ka ña xá'nda chiño nqo nivi na kándixa Jesucristo kúu ña. Ta saá ndayí yó'o on vása náta'vi tá'an ka ña mji ndi najudio nqo ndó'ó na on vása kúu najudio. Saá chi xa'a ña kándixa yó Jesucristo, tayó'o sanduu ra ovi nqo nivi na xikuu mji yó ña nduu yó ñii nqo nivi xaá vitin. Ta saá ñii va'a nákutá'an ndi'i mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, án najudio kúu yó, án on sivi najudio kúu yó, chi ñii yóo yó xí'in ra vitin. ¹⁶ Saá chi xí'in ña nixi'j Jesucristo nda'a tón cruz, sandi'i ra xa'a ña saá nixiyo ini mji ndi najudio xini ndi nivi na on sivi najudio kúu. Ta ñii ki'va saá sandi'i ra xa'a ña saá nixiyo ini ndó'ó nivi na on vása kúu najudio xini ndó ndi'j najudio. Saá chi ndi'i mji yó na kándixa Jesucristo ñii nduu yó xí'in ra, ta nákutá'an va'a yó xí'in Ndios vitin.

¹⁷ Ta kivi kixi Jesucristo ñoyívi yó'o, ta nika'an ndoso ra to'on va'a nqo ndi'i nivi, nika'an ra xí'in na ndasaá kuchiño kutá'an va'a na xí'in Ndios. Ta ndato'on ra to'on va'a yó'o xí'in ndó'ó, nivi na xitaku xiká nqo Ndios, ta ñii ki'va saá ndato'on ra xí'in mji ndi najudio na xitaku yatin nqo Ndios.

¹⁸ Ta vitin ndi'i mji yó na kándixa Jesucristo, án nivi na on sivi najudio kúu, án nivi najudio kúu, ta ñii laá Nima Ndios kúu ña yóo táku ini ñii ñii yó, ta xa'a ñayó'o, kómí yó ndayí ña kixaq yatin yó nqo Ndios. ¹⁹ Ta saá ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, vará on sivi najudio kúu ndó, ta vitin on vása ka táku xiká ndó nqo Ndios, ta ni on vása ka kúu ndó nivi na ñoo xiyo nqo ra. Ta nda víka, vitin kúu ndó nivi naño Ndios, ta kúu ndó nave'e mji ra. ²⁰ Ndatán yóo ñii laá ve'e ña kisa va'a Ndios saá yóo ndi'i yó, nivi na kándixa Jesucristo. Ta ndatán yóo xa'a ve'e yó'o saá yóo to'on Ndios ña saná'a naapóstol xí'in nrapofeta. Ta ndatán yóo mji yuu ña ká'no ní ña nákaq xa'a títton ve'e, ndiso ña ve'e yó'o, saá yóo Jesucristo.

²¹ Saá chi xa'a ña va'a kundichi ve'e, ndi'i inka yuu ña kuvá'a ve'e yó'o xini ñó'ó ña yuu ká'no ña nákaq títton xa'a ve'e. Saá ndi'i mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, xini ñó'ó ní yó ra, chi tayó'o sanakutá'an ra mji yó ña ñii nduu yó xí'in ra, ta xí'in ndeq ra vaxi kua'no yó ta tondaq yó nduu yó nivi na koo ndatán kóni ra. Ta saá ndatán yóo ve'e ño'o yji nqo yóo Ndios, saá yóo mji yó nivi na kándixa Jesucristo. ²² Saá ndó'ó, xa'a ña kándixa ndó Jesucristo, ndatán yóo ve'e ño'o nqo yóo Ndios, saá yóo ndó vitin, chi Nima Ndios táku ña ini ndó.

3

Tq'on yó'o ká'qn ndi taPablo kisa chiño ra nqo nivi na on vása kúu najudio

¹ Ta yi'j, taPablo, vitin nákaq i ini ve'e ka xa'a ña nika'an ndoso i to'on va'a xa'a Jesucristo. Ta ña xó'vi'j yó'o vitin kúu xa'a ña naki'in ndó ñava'a ña chindeé ndó'ó, nivi na on sivi najudio kúu. ² Ndixa xa xini so'o ndó ndi Ndios xa sakuiso chiño ra yi'j ndato'on i xí'in ndó'ó, nivi na on sivi najudio kúu, yu kúu ñava'a chitóni Ndios ke'é ra xí'in ndó. Chi Ndios, xa'a ñava'a

ní ini ra, chítónj ra sakaku ra ndó'ó n̄vi na kándixa Jesucristo. ³ Vará ña chítónj ra yó'o kúu ña na'á ní n̄x̄iyo se'é n̄o n̄vi, ta Ndios saná'a ra n̄o n̄vi x̄a'á ña kundaa ini ña. Ta xa x̄in̄j ndó x̄a'á ñayó'o chi s̄akán n̄ita lo'o'j t̄o'on ña ndat̄o'on̄j x̄i'in ndó x̄a'á ñayó'o. ⁴ Tá ka'vi ndó t̄o'on ña xa n̄itaaj n̄o tutu yó'o, ta saá kundaa ini ndó yu kúu ña xa x̄in̄j vitin x̄a'á ña chítónj Ndios, ña kúu ña xa k̄isa ndivi Jesucristo x̄a'á n̄vi. ⁵ Vará x̄ina'á ña chítónj Ndios n̄x̄iyo se'é ña n̄o n̄vi, ta vitin Níma Ndios sanat̄ivi ña ñayó'o ini naapóstol x̄i'in naprofeta ña kundaa ini na x̄a'á ña. ⁶ Ta vitin ndat̄o'on̄j x̄i'in ndó ndí ña chítónj Ndios kúu ñayó'o: N̄ii káchí najudío ta x̄i'in n̄vi na ɔn s̄ivi najudío kúu, kúchiño na naki'in na ñava'a ña k̄indoo Ndios taxi ra nda'á ndi'i n̄vi na kúu sa'ya ndino'o ra. Ta ndi'i n̄vi na ndino'o ini kándixa Jesucristo, nayó'o kúu nasa'ya Ndios, ta ndat̄án yóo ku'a'á x̄iina ñii laá ȳik̄i k̄oñu n̄vi saá yóo ndi'i n̄vi yó'o, saá chi n̄vi yó'o yóo na ndat̄án yóo ȳik̄i k̄oñu Jesucristo.

⁷ Ta ȳij̄i, x̄a'á ñava'a saní'i Ndios ȳij̄i chi t̄a t̄a va'a ká'no ini kúu ra, ta x̄a'á ña kómí ra ndi'i ndee, Ndios sakuiso chiño ra ȳij̄i ña ka'an ndoso j̄i t̄o'on va'a x̄a'á Jesucristo. ⁸ Vará ȳij̄i kúu j̄i ñii t̄a t̄a ndáya'vi lo'o ní ka n̄o ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo, ta saá ni, Ndios ke'é ra ñava'a ní x̄i'in̄j, chi taxi ra nda'aj̄i ñat̄o'ó ká'no, ña kúu ña sakuiso chiño ra ȳij̄i ña ka'an ndoso j̄i t̄o'on va'a x̄a'á Jesucristo n̄o n̄vi na ɔn s̄ivi najudío kúu. Ta ndat̄o'on̄j x̄i'in na ndí n̄vi na kándixa Jesucristo naki'in na ku'a'á ní ñava'a nda'á ra, t̄and̄a ni ɔn kuchiño na ka'vi na ndasaá ku'a'á ní kúu ña. ⁹ Vará Ndios ch̄ise'é ra n̄o n̄vi ña kúu ña chítónj ra nd̄a ñanó'o, ta vitin sakuiso chiño ra ȳij̄i ña ndat̄o'on̄j x̄i'in n̄vi ña kundaa ini na yu kúu ña chítónj Ndios, t̄a t̄a k̄isa va'a ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o x̄i'in ña yóo ñoyívi ñno. ¹⁰ Saá ke'é Ndios chi kóni ra ndí vitin, x̄i'in ñava'a ké'é n̄vi na kándixa Jesucristo, ndi'i naángel ná'no ta x̄i'in ndi'i ink̄a níma ña kómí ndayí ñoyívi ñno, kundaa ini ndi'i na ndí ndixa Ndios kúu t̄a t̄a kómí ndi'i n̄o ñandichí ndino'o. ¹¹ Ñayó'o kúu ña chítónj Ndios nd̄a k̄ivi no'o, ta x̄i'in ña ke'é Jesucristo, T̄a t̄aKá'no n̄o yó, Ndios k̄isa ndivi ra ña chítónj ra ñii k̄i'va ndat̄án yóo ña kóni ra. ¹² Ta x̄a'á ña k̄andixa yó Jesucristo ta ñii yóo yó t̄ak̄u yó x̄i'in ra, kómí yó ndayí ña va'a nata'an yó x̄i'in Ndios vitin, ta ɔn vása yí'vi yó xa'at̄in yó n̄o Ndios ña ka'an yó x̄i'in ra. ¹³ Ta x̄a'á ñayó'o, ndúkú j̄i n̄o ndó ña ɔn kuchuchú ini ndó x̄a'á ña xó'v̄ij̄i vitin. Nd̄a v̄ika, va'a ná kan̄i s̄inj̄i ndó ndí ña xó'v̄ij̄i vitin kúu ña táxi j̄i ñat̄o'ó nda'á ndó.

T̄o'on yó'o ká'q̄n ndí ɔn kúchiño kundaa ini yó ndasaá ká'no ní yóo ña k̄i'vi ini Jesucristo x̄ini ra m̄ij̄i yó

¹⁴ Ta x̄a'á ndi'i ñava'a ke'é ra x̄i'in yó, ñii ñii k̄ivi kúxítij̄i n̄o Yivá yó Ndios, t̄a kúu Yivá Jesucristo T̄a t̄aKá'no n̄o yó, ¹⁵ ta kúu ra t̄a t̄a s̄akunan̄i yó "Yivá yó", chi k̄isa va'a ra ndi'i m̄ij̄i yó, n̄vi na t̄ak̄u ñoyívi yó'o, ta k̄isa va'a ra ndi'i na t̄ak̄u ñoyívi ñno. ¹⁶ Ta x̄a'á ña kómí ra ndi'i saá n̄o ñava'a ndino'o, ndúkú j̄i n̄o ra ña Níma ra ná chikaa ña ndee ini ndó x̄a'á ña kút̄u kuita ndó yich̄i Jesucristo. ¹⁷ Ta saá x̄a'á ña ndáa ini ndó Jesucristo, ndixa kutak̄u ra ini ndó ndi'i saá k̄ivi. Ta ndúkú j̄i n̄o Ndios ña chinde'e ra ndó'o ña nduu ndó n̄vi na ndixa k̄ívi ní ini x̄ini na Ndios ta ñii k̄i'va saá kuki'vi ní ini ndó koni tá'an ndó, chi ñayó'o kúu ña ndáya'vi ní ka n̄o ndi'i chiño va'a k̄isa ndivi yó. ¹⁸ Ta saá ndó'o ta x̄i'in ndi'i n̄vi na ndik̄on Ndios t̄and̄a ndó n̄o ña kundaa ini ndó ndasaá ví kónó ní

nákaa ña ndixa kí'vi ini Ndios xíni ra ndó'ó; ta ndasaá ví síkón ní xáa ña kí'vi ini Ndios xíni ra ndó'ó, ta ndasaá ví ká'no ní ndika xáa ña va'a kí'vi ini ra xíni ra ndó'ó, ta ndasaá ví yá'a ní káni xíká xáa ña kí'vi ini Ndios xíni ra ndó'ó. ¹⁹ Ta nda ñii xiiña on vása ndi'i ña kí'vi ní ini Jesucristo xíni ra ndó'ó. Ta vará on vása kúchiño kundaa ini ndó ndasaá kí'vi ní ini Jesucristo xíni ra ndó'ó, ta saá ni, xáku ndá'ví j noq Ndios ña chindeé ra ndó'ó ña kundaa ini ndó ñayó'o. Ta saá kuchiño naki'in ndó ndi'i ñava'a ña káku ini Ndios, ta ñayó'o sakutú ña ini ndó ña tondaa ndó kuu ndó ñvi na ñixino ndino'o.

²⁰ Ta vitin ná kasa ká'no yó Ndios chi ndeç ra ña táku ini yó, xa yóo ti'va ña kasa ndivi ña ná'no ní ka chiño va'a noq ña xáni sijní yó, chi Ndios kúchiño ra ke'é ra xí'in yó ku'a'á ní ka ñava'a noq ña ndúkú yó noq ra. ²¹ Ta va'a ndi'i mji yó, ñvi na ñii yóo táku xí'in Jesucristo, ina ke'é yó ña chinóo síkón ñato'ó Ndios! Saá ná koo ña kivi vitin ta ndi'i saá kivi ña vaçi.

4

Tq'on yó'o ká'an ña ndi'i ñvi na kándixa Jesucristo xínj ñó'ó ñii kutaku na xí'in ra

¹ Ta yi'j, qa ta nákaa ini ve'e ka xa'a ña kisa chiño j noq Jesucristo, xáku ndá'ví j noq ndó'ó ná chikaá ndó ndeç ña viví kutaku ndó ndatan kóni ra, chi Ndios kana ra ndó'ó xa'a ña kutaku ndó saá. ² Ta ndi'i saá kivi xínj ñó'ó kasa ñino xí'in mji ndó ta taxi ndó ñato'ó nda'a ndi'i ñvi. Ta on vá'a kuu ndó ñvi na kama sásaa ini mji, ta xínj ñó'ó koo ká'no ní ini ndó koni tá'an ndó, ta xa'a ña kí'vi ini ndó xíni tá'an ndó, xínj ñó'ó kundee ini ndó xí'in tá'an ndó. ³ Ta Níma Ndios ña táku ini yó kuu ña táxi ña ñii yóo yó xí'in tá'an yó, ta kisa chiño ña xí'in yó ña va'a kutá'an yó xí'in tá'an yó. Ta xa'a ñayó'o, ñii ñii ndó'ó, xínj ñó'ó chikaá ndó ndeç xí'in mji ndó ña on ndi'i xa'a ña va'a kutá'an ndó xí'in tá'an ndó. ⁴ Saá chi ndi'i mji yó, ñvi na kándixa Jesucristo, ndatan yóo ñii laá yiki koñu Jesucristo saá yóo yó. Ta ñii laá Níma Ndios kuu ña táku ini ndi'i yó, ta ñii kuu ñava'a ká'no ndati yó, chi mji yó kuu ñvi na kana Ndios ña nduu yó sa'ya ra. ⁵ Ta ñii laá kuu Taa taKá'no noq yó, ta kuu Jesucristo, ta ñii laá kuu ñandaa kándixa yó, ta ñii laá kuu xa'a ña chichi yó, ⁶ ta ñii laá kuu Ndios, qa ta kuu Yivá ndi'i yó, ta kuu ra qa ta xá'nda chiño noq ndi'i yó, ta táxi ra ndeç ra nda'a yó ña kisa ndivi yó chiño ra, ta táku ra ini ndi'i yó.

⁷ Ta xa'a ña kuu Jesucristo qa ta va'a ní ká'no ini, san'i ra ndeç va'a nda'a ñii ñii mji yó xa'a ña kúchiño yó kasa ndivi yó chiño ra. ⁸ Xí'in ña ke'é Jesucristo saá xí'in yó, kundivi tq'on Ndios ña ñtaa na xina'á, ña káchí saá:

Taa taká'no ndaa ra ku'a'an ra noq síkón ní ñoyivi ñino, ta xa'a ña kundee ra noq na sáa ini xíni ña'á, ta nayó'o nduu na napreso ra.

Ta saá taa taká'no yó'o san'i ra ku'a'á ní ñava'a nda'a ñvi na ndikon ña'á, saá káchí tq'on Ndios.

⁹ Ta tq'on Ndios yó'o kóni káchí ña ndí Taa taKá'no yó'o kuu Jesucristo, qa ta ndaa ñoyivi síkón ñino. Ta xí'in ñayó'o kundaa ini yó ndí si'na nda ñoyivi ñino kee ra ta noq ra, kixaa ra nda noq ñino ní ñoyivi yó'o. ¹⁰ Ta mji qa ta noq kixaa nda ñoyivi yó'o kuu qa ta tuku ndaa nda mji noq síkón ní ka noq ndi'i ñoyivi ñino. Saá ke'é ra xa'a ña sakutú ndi'i xí'in mji

ra ndíkà ní xiiña ñoyívi yó'o, ta sakutú ndi'i xí'in mji ra ndíkà ní xiiña ñoyívi ñino. ¹¹ Mji tayó'o kúu Jesucristo, ɽa ɽa saní'i ndee va'a ñii ñii ñivi na kándixa ña'á. Ta ɽaxi ra ndee nda'a sava na ña kuu na naapóstol, ñivi na ku'a'an kisa ndivi chiño Ndios; ta ɽaxi ra ndee nda'a sava na ña kuu na naprofeta, ñivi na ká'an to'on ña táxi Níma Ndios nda'a na; ta Jesucristo ɽaxi ra ndee nda'a sava na ña sakujɽa ní'nó na to'on va'a xa'a mji ra noo ñivi na on ɽá'an koni so'o to'on yó'o, ta ɽaxi ra ndee nda'a sava na ña kuu na napastor, ña kuiso chiño na xí'in ñivi na kándixa mji ra. Ta ɽaxi ra ndee nda'a sava ñivi ña kuu na namaestro, ña va'a saná'a na ñivi ña vivii kundikon na yichí mji ra, ɽa ɽa kúu Jesucristo. ¹² Ta Jesucristo saní'i ra ndee va'a yó'o ñii ñii mji yó ñivi na kándixa ña'á, xa'a ña kukomí yó ndee ña kasa ndivi yó chiño ra, ta xa'a ña chindee tá'an yó ña vivii kua'no ndi'i yó yichí ra. ¹³ Ta saá ɽonɽaa ndi'i yó ña ñii nduu yó xa'a ña ñii káchí kándixa yó Jesucristo, ta ɽonɽaa yó nduu yó ñivi na ndixa xínj va'a ra, ta ñii kivi ɽonɽaa yó nduu yó ñivi na ñixinq ndino'o, ndatán yóo mji Jesucristo. ¹⁴ Ta saá on ke'é ka yó ndatán ké'é naválí, chi naválí nóno násama na ña xáni sijn na, ta kama ní táxi xí'in mji na ña inka ñivi sandá'vi ña'á na, chi ñivi yó'o kúu na ndichí ní sijn mji, ta ti'va ní na chu'u na naválí ña kundikon na yichí ña on vása ndaa. ¹⁵ Ta mji yó, on vása yóo ka yó ndatán yóo naválí, ta xínj ñó'ó kuki'vi ini yó koni tá'an yó ta ndato'on yó ñandaa xí'in tá'an yó, chi saá va'a ka va'i kua'no yó yichí Jesucristo, nda ɽonɽaa yó nduu yó ndatán yóo ra. Saá chi ndatán yóo sijn ñivi xí'in yiki koñu na, saá yóo Jesucristo xí'in ndi'i ñivi na kándixa ña'á. ¹⁶ Ta saá Jesucristo táxi ra ña vivii nakutá'an ñii ñii xiiña yiki koñu ra, xa'a ña ñii káchí ndi'i xiiña kisa chiño ña ndatán yóo noo xínj ñó'ó ñii ñii mji ña. Ta saá ndi'i mji yó na kándixa Jesucristo, na kúu yiki koñu ra, ndixa kua'no ka yó yichí ra xí'in ña ndixa kí'vi ini yó xini tá'an yó.

*Tɽ'on yó'o ká'an ndí ñivi na kándixa Jesucristo
xínj ñó'ó kutaku va'a na chi xa nduu na ñivi na xa'a ini*

¹⁷ Xí'in ndayi Jesucristo ndato'on j xí'in ndó ña on kutaku ka ndó ndatán táku ñivi na on vása ndíkon Ndios, chi ñivi yó'o táku na xáni sijn na xa'a ña kúu ndasaá kuiti ña manj, ña on vása ndaya'vi. ¹⁸ Ñivi yó'o on kúchiño kundaq ini na ñandaa, chi táku xíká ní na noo Ndios, chi ñivi na naa ini kúu na, ta na tá'yá ní ini kúu na, ta só'ó ní na. ¹⁹ Ñivi yó'o on vása kúka'an noo mji na, chi ñivi na kisa só'ó va'a xí'in mji kúu na, ta nda lo'o on xijn na nasita xí'in mji na noo ña on va'a. Ta nda vika táxi xí'in mji na ña ké'é na ndi'i saá noo ña on vá'a án ñakini ña kútoo yiki koñu na. ²⁰ Ta yichí ña on vá'a ña ndíkon ñivi yó'o, on sivi yichí va'a Jesucristo kúu ña, ta yichí va'a Jesucristo kúu ña xa sakuá'á ndó kundikon ndó. ²¹ Saá chi ndixa xa xijn so'o ndó to'on va'a xa'a Jesucristo, ta xa sakuá'á ndó kutaku ndó ndatán kóni ra. Ta xa'a ñayó'o, vitin táku ndó kisa ndivi ndó ñandaa ña saná'a Jesucristo. ²² Ta saá ndó'ó, xínj ñó'ó sandakoo va'a ndó ndi'i yichí yatá ña on vá'a noo ñixika ndó xitaku ndó xingá'a, chi yichí yatá yó'o kúu yichí noo xixa'nda chiño ña on vá'a noo ndó xa'a ña kisa ndivi ndó ña on vá'a ña kútoo ní yiki koñu ndó. Ta ña kútoo ní yiki koñu ndó yó'o sandá'vi ña ndó'ó chi on vása ní-taxi ña ñava'a nda'a ndó. ²³ Ta vitin xínj ñó'ó taxi xí'in mji ndó nda'a Níma Ndios ña ndasa xa'a ña níma ndó ta ndasa xa'a ña sijn ndó. ²⁴ Ta xa'a ña nduu ndó ñivi na xa'a ini, xínj ñó'ó taxi ndó ná kasa chiño Níma Ndios ini ndó, xa'a ña nduu ndó ñivi na va'a

ndino'o ini, n̄ivi nayij̄i, n̄ivi nandaḡḡ, chi Ndios k̄isa va'a ra ndó'ó x̄a'ḡ ḡa ḡa tondḡḡ ndó nduu ndó ndat̄an yóo m̄ji ra.

²⁵ Ta saá ḡn ka'an ka ndó to'on vatá, ta ndasaá kuiti nina to'on ndḡḡ ka'an ndó x̄i'in tá'an ndó. Saá chi ndat̄an yóo kuḡ'ḡ ní x̄iif̄na ḡa kúu ȳik̄i koḡu ḡii n̄ivi, saá yóo yó, chi ndi'i m̄ji yó, n̄ivi na kándixa Jesucristo kúu yó ȳik̄i koḡu ra.

²⁶ Ta ndó'ó, n̄ivi na kándixa Jesucristo, tá kixá'á saḡ ini ndó, ta kama nasita x̄i'in m̄ji ndó koḡo nakava ndó ke'é ndó ḡa ḡn va'a. Ta saá ḡn taxi ndó ḡa ndinií k̄iv̄j̄ kunakaḡ ḡa s̄aḡ ini ndó. ²⁷ Ta va'a ka kama nandikó ini ndó, koḡo taxi ndó ḡa kundedé ḡanímḡ ndiva'a ká'no ḡoḡ ndó.

²⁸ Vará sava ndó'ó x̄ikuu ndó n̄ivi nakuí'ná, ta vitin ḡn va'a kasa kuí'ná ka ndó, ta x̄in̄j̄ ḡó'ó kasa ndivi ndó chiño va'a, ta va'a ná kon̄j̄ ḡó'ó ndó nda'ḡ ndó x̄a'ḡ ḡa kasa chiño ndó. Ta saá kukomí ndó s̄j̄'un ḡa kuchiño chindeé ndó n̄ivi na yóo ḡa x̄in̄j̄ ḡó'ó ní ḡoḡ.

²⁹ Ta x̄in̄j̄ ḡó'ó nasita x̄i'in m̄ji ndó ḡoḡ ḡa ḡn ka'an ndó to'on ḡa ḡn va'a ḡa satakué'ḡ nímḡ n̄ivi. Ta ndḡ víka, ka'an ndó to'on va'a ḡa chindeé n̄ivi na kándixa Jesucristo ḡa vivíi ka kua'no na yich̄i ra. Ta ka'an ndó to'on ḡa chikaḡ ndeḡ va'a ini n̄ivi na x̄in̄j̄ so'o ḡa. ³⁰ Ta ḡn ke'é ndó ḡa ḡn va'a ḡa taxi sakuchuchú ini Nímḡ Ndios, chi ndat̄an yóo sello ḡii ta'chiño ká'no ḡa kisa ndḡḡ x̄a'ḡ tutu, saá yóo Nímḡ Ndios ḡa táku ini yó. Saá chi ḡa táku Nímḡ Ndios ini yó kisa ndḡḡ ḡa ndí kúu yó sa'ya ndino'o Ndios, ta ndixa naki'in va'a ra m̄ji yó k̄iv̄j̄ ndikó tuku Jesucristo ḡoȳivi yó'o.

³¹ Ta ndó'ó x̄in̄j̄ ḡó'ó sandakoo ndó ḡa táxi nákaḡ ḡayov̄a ini ndó, ta ḡn kuu ndó n̄ivi na kama ní s̄aḡ ini, ta ní ḡn kuu ndó n̄ivi na kué'ḡ ní. Ta sandakoo ndó ḡa kini ndá'yi ndó ḡoḡ ink̄a n̄ivi, ta sandakoo ndó ká'an ndó to'on ndiva'a x̄i'in n̄ivi, ta sandakoo ndó ká'an ndó to'on ḡa sátakué'ḡ ini n̄ivi, ta sandakoo ndó ḡa táxi nákaḡ ḡa ḡn va'a ini ndó x̄in̄j̄ ndó ink̄a n̄ivi. ³² Ta x̄in̄j̄ ḡó'ó vivíi kuu ndó n̄ivi na va'a nata'an x̄i'in tá'an ndó, ta kundá'vi ini ndó koni tá'an ndó, ta kasa ká'no ini ndó x̄a'ḡ tá'an ndó, ḡii k̄i'va ndat̄an Ndios k̄isa ká'no ini ra x̄a'ḡ kuḡchi ndó x̄a'ḡ ḡa kándixa ndó Jesucristo.

5

To'on yó'o ká'an ndí x̄in̄j̄ ḡó'ó kutaku yó ndat̄an táku sa'ya ndino'o Ndios

¹ X̄in̄j̄ ḡó'ó chikaḡ ndó ndeḡ ḡa ke'é ndó ḡav̄a'a ndat̄an ké'é Ndios. Saá chi sa'ya Ndios kúu ndó ta kí'vi ní ini ra x̄in̄j̄ ra ndó'ó. ² Ta ndixa kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó. Saá chi Jesucristo kí'vi ini ra x̄in̄j̄ ra m̄ji yó, ta ḡitondḡḡ ra ḡisok̄o x̄i'in m̄ji ra ta ḡix̄i'j̄ ra x̄a'ḡ yó. Ta ḡa Jesucristo ḡisok̄o x̄i'in m̄ji ra, yóo ḡa ndat̄an ḡix̄j̄yo ḡa ḡisok̄o n̄ivi kit̄j̄ ḡoḡ ḡama ȳij̄, ta Ndios k̄usij̄ ini ra ḡa xá'an támi ní ḡi'mḡ ḡa keḡ ḡoḡ xá'mi na kit̄j̄ yó'o.

³ Ndó'ó kúu n̄ivi na ndík̄on Ndios, taḡ ta kúu taȳij̄. Ta x̄a'ḡ ḡayó'o ndó'ó x̄in̄j̄ ḡó'ó kuu ndó n̄ivi na táku ndii ḡoḡ ra. Ndó'ó na kúu nataḡ, ndḡ lo'o ḡn k̄i'vi ndó kuḡchi x̄i'in náña'ḡ ná ḡn s̄j̄iv̄i násí'í ndó kúu. Ta ndó'ó na kúu náña'ḡ, ndḡ lo'o ḡn k̄i'vi ndó kuḡchi x̄i'in nataḡ na ḡn s̄j̄iv̄i ȳij̄ ndó kúu. Ní ndḡ lo'o ḡn ke'é ndó ḡakini x̄i'in taḡ án x̄i'in ḡa'ḡ. Ta ḡn va'a kuu ndó n̄ivi na chikaḡ ndeḡ x̄a'ḡ ḡa kukomí na kuḡ'ḡ ní ka ḡa k̄usij̄ ní ini na x̄in̄j̄ na.

⁴ ḡn va'a ndat̄o'on ndó to'on kini, ní ḡn va'a ka'an ndó to'on ḡa ḡn koḡo ya'vi kómí, ní ḡn ka'an ndó to'on ḡa sákuka'an ḡoḡ n̄ivi. Saá chi ndi'i ḡoḡ to'on ḡn va'a yó'o ḡn vása va'a kee ḡa yu'ȳ n̄ivi na ndík̄on Ndios. Ta ndḡ víka, x̄in̄j̄ ḡó'ó ka'an ndó to'on va'a, ḡa táxi ḡa táxa'vi ḡa'á nda'ḡ Ndios.

⁵ Va'a ná kundḡḡ va'a ini ndó ndí n̄ivi na ḡn x̄jin sandakoo ndík̄on na yich̄i

on vá'a, ñivi yó'o on sivi sa'ya ndino'o Ndios kúu na, ta on vása kómí na ndayí kutaku na ñoyívi ñoq xá'nda chiño Jesucristo xí'in Ndios. Sava ñivi yó'o kúu natqa na xika kí'vi kuachi xí'in náña'a ná on sivi nási'í na kúu, án náña'a ná xika kí'vi kuachi xí'in natqa na on sivi yij ná kúu, án ñivi na xika ké'é ndi'i saá ñoq ñakini xí'in tá'an na. Ta sava ñivi yó'o nina kuiti chikaq na ndee ña kukomí na kuq'a ní ka ñakuíka. Ñii kúu ñivi yó'o xí'in ñivi na kisa ká'no ndios vatá ña kúu idolo, chi ñakuíka ñoyívi yó'o yóo ña ndatán yóo ndios mji na. ⁶ Ta saá on taxi ndó nda ñii ñivi sandá'vi na ndó'o xí'in ña ká'an na to'on vatá xí'in ndó, chi ndixa Ndios saxo'vi ní ra ñivi na kúu na toon ini, na kúu na on xjin chikaq so'o to'on ra. ⁷ Ta xa'a ñayó'o on kundikón ndó yichí ñivi na toon ini yó'o, ta nda lo'o on ke'é ndó ña on vá'a ndatán yóo ña ké'e na.

⁸ Kivi ña on ta'an kandixa ndó Jesucristo, ta xitaku ndó yichí on vá'a ñoq naa ní. Ta vitin xa'a ña ñii yóo ndó táku ndó xí'in Jesucristo, táku ndó yichí va'a ñoq yé'e ño'o. Ta xa'a ñayó'o xini ñó'o chikaq ndó ndee ña kutaku ndó ndatán táku ñivi na ndino'o ndikón yichí va'a yó'o, ⁹ chi Nima Ndios ña táku ini ndó kisa chiño ña ini ndó xa'a ña ké'é ndó ndi'i saá ñoq ñava'a, ñandaq, ta ñandixa. ¹⁰ Ndi'i saá kivi va'a ná sakuá'a ndó ña kundaq ini ndó yu kúu ñava'a ké'é ndó ña sakusi ndó ini Ndios. ¹¹ Ta nda lo'o on taxi xí'in mji ndó ké'é ndó ña on vá'a, ndatán yóo ña ké'é ñivi na ndikón yichí ñoq naa ní, chi ña on vá'a ké'é na on vása ndaya'vi ña. Ta va'a ka ná ndato'on ndó xí'in ñivi yó'o ña kundaq ini na ndí ña ké'é na kúu ña on vá'a. ¹² Ndixa ña ka'an ní ñoq kúu ña ndato'on yó xa'a ña kini ní ké'é se'é ñivi na ndikón yichí on vá'a ñoq naa ní. ¹³ Ta saá ni, tá yé'e ño'o ñoq naa ní, ta sánatívi ña ndi'i ña ké'é ñivi na xika ñoq naa yó'o. Ta ndatán yóo ño'o yé'e yó'o, saá yóo Jesucristo, chi sánatívi ra ndi'i ña yóo ini yó, án ñava'a án ña on vá'a kúu ña. ¹⁴ Ta xa'a ñayó'o, yóo ñii to'on ndichí ña xa xini yó ña káchí saá:

Nakáxin ini ndó'o, ñivi na kisin;

nakuita ndó'o, ñivi na yóo ndatán yóo ñivi na ñixi'i.

Koo ti'va ndó, ta ño'o ña yé'e ña kaku ini Jesucristo naye'e ña ini ndó, saá káchí to'on ndichí ña xa xini yó.

¹⁵ Ta saá koto va'a xí'in mji ndó ndasaá xini ñó'o va'a kutaku ndó. On kutaku ndó ndatán táku ñivi na kí'vi sijn, ta va'a kutaku ndó ndatán táku ñivi na ndichí sijn. ¹⁶ Saá chí vitin kivi táku yó ñoyívi, yóo kuq'a ní ñivi na ké'é ndi'i saá ñoq ña on vá'a. Ta saá xini ñó'o nduku ndó yichí ndasaá ké'é ndó ndi'i saá ñoq ñava'a. ¹⁷ On kuu ndó ñivi na kí'vi sijn, ta va'a kuu ndó ñivi na xáni sijn xa'a yu kúu ñava'a kóni Ndios. ¹⁸ On kuu ndó ñivi na xí'i ní nduta vino án inká nduta tá sáxiini ñivi, chi nduta yó'o sándi'i rá ndee ndó ña on kuchiño ka'nda chiño ndó ñoq mji ndó. Ta va'a ka kuu ndó ñivi na chutú ini xí'in Nima Ndios ña ka'nda chiño ña ñoq ndó. ¹⁹ Ta kivi nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta va'a kata ndó yaa yij ña vaxi ñoq ñii xiiña to'on Ndios, ña ñani Salmos. Ta saá tuku va'a kata ndó yaa yij ña ká'an ñava'a livi xa'a Ndios, ta kata ndó inká yaa yij ña kisa ká'no ndó Ndios. Saá xí'in ndino'o ní ini ndó kata ndó kasa ká'no ndó Ndios. ²⁰ Ta ndi'i saá kivi xí'in ndayí kivi Jesucristo, Taq taKá'no ñoq yó, ka'an ndó, kachí ndó: "Táxa'vi ún, Yivá yó Ndios xa'a ndi'i ñava'a ké'é ún xí'in ndi'", kachí ndó xí'in ra.

To'on yó'o ká'an ndí ñivi na tonda'q xini ñó'o kasa to'ó tá'an na

²¹ Ndi'i yó, n̄ivi na kándixa Jesucristo xín̄i ñó'ó kasa n̄iṅo xí'in m̄ji yó ña kasa chiño yó ṅoṅ tá'an yó. Ña ke'é yó saá saná'a ña ndi ndino'o kisa to'ó yó Jesucristo.

²² Ta saá ndi'i náña'a ná yóo ȳi xín̄i ñó'ó kasa n̄iṅo xí'in m̄ji ná ña kasa chiño ná ṅoṅ ȳi ná, ndatán yóo ña kisa chiño ná ṅoṅ Jesucristo, T̄aṭa t̄aKá'no ṅoṅ yó. ²³ Ta ñii k̄i'va ndatán Jesucristo yóo ra kúu ra s̄inj̄i n̄ivi na kándixa ña'á, saá t̄aṭa t̄a yóo ñásí'í, yóo ra kúu ra s̄inj̄i ñásí'í ra. Ta Jesucristo kúu T̄aṭa t̄a Sákaku ndi'i n̄ivi na kándixa ña'á, ta nayó'o ndatán yóo ȳikí koñu Jesucristo, saá yóo na. ²⁴ Ta x̄a'á ñayó'o, ñii k̄i'va ndatán n̄ivi na kándixa Jesucristo xín̄i ñó'ó kasa n̄iṅo xí'in m̄ji na x̄a'á ña kasa ndivi na ndi'i ña xá'nda chiño ra, saá ñii ñii ña'á ñá yóo ȳi xín̄i ñó'ó kasa n̄iṅo xí'in m̄ji ñá x̄a'á ña kasa ndivi ñá ndi'i ña xá'nda chiño ȳi ñá ṅoṅ ñá.

²⁵ Ta ñii ñii t̄aṭa t̄a yóo ñásí'í xín̄i ñó'ó ndixa kuki'vi ini ra koni ra ñásí'í ra, ñii k̄i'va ndatán k̄i'vi ini Jesucristo xini ra n̄ivi na kándixa ña'á, t̄anda t̄axi xí'in m̄ji ra ña n̄ixi'j̄i ra x̄a'á nayó'o. ²⁶ Jesucristo k̄isa ndivi ra ñayó'o x̄a'á ña ndasa ȳi ra n̄ivi yó'o na kúu na kándixa ña'á. Ta xí'in to'on va'a ña ká'an x̄a'á ra ña ch̄ikaṅ so'o na, ta xí'in takuii tá ch̄ichi na x̄a'á ña k̄andixa na ra, Jesucristo ndasa ȳi ra na. ²⁷ Ta ke'é ra ñayó'o x̄a'á ña kuchiño va'a naki'in ra n̄ivi yó'o k̄iv̄i kuita na ṅoṅ ra. Ta ndatán yóo ñii ña'á ñá xa yóo ti'va ñíndichi ṅoṅ yóo vik̄o tonda'a ñá, saá livi koo kuita n̄ivi na kándixa Jesucristo ṅoṅ ra k̄iv̄i vaṅxi. Saá chi Jesucristo s̄andoo ra ndi'i kuachi na, x̄a'á ña nduu na ndatán yóo ña'á ñá livi ndixin ñá tonda'a ñá, ta livi k̄a ví yita ndii x̄ito ndi'i m̄ji ñá, ta nda lo'o ṅn koṅ nda ñii machi, ni nda ñii ña kúu t̄ij̄i kómí ñá. ²⁸ Ñii k̄i'va ndatán k̄i'vi ini t̄aṭa xini ra ȳikí koñu m̄ji ra, saá xín̄i ñó'ó kuki'vi ini ra koni ra ñásí'í ra. Saá chi t̄aṭa t̄a ndixa k̄i'vi ini ra xini ra ñásí'í ra, xí'in ña ke'é ra saá, ndixa k̄i'vi ini ra xini ra m̄ji ra, chi ndatán yóo ñii laá n̄ivi saá yóo t̄aṭa xí'in ñásí'í ra. ²⁹ Nda ñii t̄aṭa ṅn k̄iv̄i kusaṅ ini ra koni ra ȳikí koñu m̄ji ra. Ta nda víka, viví ndáa ra ta kisa mañi ra ȳikí koñu ra. Ndixa Jesucristo va'a kisa mañi ra n̄ivi na kándixa ña'á, na kúu ȳikí koñu ra, ta ñii k̄i'va saá xín̄i ñó'ó ke'é ñii ñii t̄aṭa xí'in ñásí'í ra, chi ȳikí koñu m̄ji ra kúu ñá. ³⁰ Ndi'i m̄ji yóo n̄ivi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo ku'a'á ní xiiña ȳikí koñu ra saá yóo yó. ³¹ Ta to'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á káchí ña saá: "X̄a'á ña tonda'a ñii t̄aṭa xí'in ñásí'í ra, xín̄i ñó'ó sandakoo ra ve'e yivá si'í ra, ta ñii nduu ra xí'in ñásí'í ra. Ta ṅv̄i n̄ivi yó'o saá nduu na ñii laá n̄ivi kuiti", káchí to'on Ndios. ³² Xa ndato'on j̄i xí'in ndó ndí ndatán yóo t̄aṭa xí'in ñásí'í ra, saá yóo Jesucristo xí'in m̄ji yóo n̄ivi na kándixa ña'á. Ta to'on yó'o kúu ña ṅv̄i ní kundaa ini yó. ³³ Ink̄a to'on ká'an j̄i xí'in ndó vitin kúu ñayó'o: Ñii ñii t̄aṭa xín̄i ñó'ó kuki'vi ini ra koni ra ñásí'í ra, ñii k̄i'va ndatán k̄i'vi ini ra xini ra m̄ji ra. Ta ñii ñii ña'á ñá yóo ȳi, xín̄i ñó'ó kasa to'ó ña ȳi ñá.

6

T̄o'on yó'o ká'an ndasaá xín̄i ñó'ó viví ke'é n̄ivi na kúu sa'ya ta na kúu yivá si'í xí'in tá'an na

¹ Ndo'ó naváli, kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño yivá si'í ndó ṅoṅ ndó, chi ña kisa ndivi ndó saá kúu ña ke'é ndó ñandaa ña kúu chiño ṅoṅ ndó x̄a'á ña kándixa ndó Jesucristo, T̄aṭa t̄aKá'no ṅoṅ yó. ² Saá chi yóo ndayí Ndios ña n̄itaa t̄aMoisés kuj̄ya x̄ina'á, ña káchí saá: "Ná kasa to'ó yóo yivá

si'í yó", káchí ña. Ta ndayí Ndios yó'o kúu ñanqó ña káchí naki'in ñivi ñava'a xá'a ña kisa ndivi na ña. ³ Ñava'a yó'o ña káchí Ndios naki'in ñivi xá'a ña kisa to'ó na yivá si'í na, kúu ña koo ñava'a xí'in nayó'o, ta na'á ní kutakú na ñoyivi yó'o.

⁴ Ta ndó'o na kúu yivá si'í, qn ke'é ndó ni qn ka'an ndó ña kúu ña sasaa ini sa'ya ndó. Ndá víka, vivii sakua'no ndó sa'ya ndó, saná'a ndó na ñandaa, nasita ndó na ñoq ña qn vá'a, ta ndato'on ndó xí'in na ndasaá xínj ñó'o kundikqon na yichj Jesucristo.

To'on yó'o ká'qn ndasaá xínj ñó'o vivii ke'é ñivi na kúu naesclavo ta na kúu napatrón xí'in tá'an na

⁵ Sava ndó'o kúu ñivi naesclavo na qn vása kómí ndayí sandakoo ña kisa chiño ndó ñoq ñivi na kúu napatrón ndó ñoyivi yó'o. Ta saá mji ndó xínj ñó'o kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño napatrón ndó, ta xí'in ña yjyo ini ndó, ta xí'in ñato'ó ní, ta xí'in ña ndino'o ini ndó kasa ndivi ndó chiño ñoq napatrón ndó. Ndatán vivii kisa chiño ndó ñoq Jesucristo, ñii kí'va saá va'a kasa chiño ndó ñoq napatrón ndó.

⁶ Qn vá'a kuiti chikaq ní ndó ndee kasa chiño ndó tá mií yóo tapatrón ndó xito ra ndasaá kisa chiño ndó, ta ndi'i saá yichj vivii kasa chiño ndó, tá yóo, án tá qn koq napatrón ndó xito na ndó'o kisa chiño ndó. Saá chi qn sjí'v ndasaá kuiti xá'a ña sakusij ndó ini ñivi kúu ña kisa ndivi ndó chiño, ta xá'a ña ndixa sakusij ndó ini Jesucristo kúu ña kisa ndivi ndó chiño. Ta saá xí'in ña ndino'o ini ndó kasa ndivi ndó chiño ndatán kóni Ndios ke'é ndó. ⁷ Ta xí'in ñasij ini ndó va'a kasa chiño ndó, chi qn sjí'v ñoq ñivi kuiti kúu ña kisa chiño ndó, ta ndixa ñoq Jesucristo kúu ña kisa chiño ndó.

⁸ Saá chi kúndaq ini yó ndí kvj vaxi Jesucristo taxi ra ñava'a nda'a ñii ñii mji yó ñii kí'va ndatán yóo chiño kisa ndivi yó, án ñivi naesclavo kúu yó, án ñivi na qn sjí'v naesclavo kúu yó.

⁹ Ta ndó'o, ñivi na kúu napatrón, ñii kí'va xí'in ñato'ó kasa ndivi ndó xí'in ndi'i ñivi na kisa chiño ñoq ndó. Qn vá'a ka'an ndó xí'in na ndí ndee ní yó'v saxó'v ndó na tá qn vá'a kisa ndivi na chiño. Ta xínj ñó'o naká'án ndó ndí ñoyivi ñino yóo ñii laá Ndios, tã kúu taKá'no ñoq ndó'o ta kúu ra taKá'no ñoq ñivi na kisa chiño ñoq ndó. Ta taKá'no yó'o qn vása nákaxin ra ñivi, án naesclavo kúu na, án napatrón kúu na, saá chi ñii ndáyaví ndi'i ñivi ñoq ra.

To'on yó'o ká'qn xínj ñó'o kundixin yó ndi'i ndee Ndios ña kúndeé yó ñoq ña qn vá'a

¹⁰ Nañani yó xí'in náki'va yó, xa yatin tondaaj sandi'ij taaj ñoq tutu yó'o. Ta saá kónij ña chikaq so'o ndó to'on ña ndato'onj xí'in ndó vitin, ña káchí saá: Xá'a ña ñii yóo ndó táku ndó xí'in Jesucristo, taxi ndó ña chikaq ra ndee ra ini ndó xá'a ña kuu ndó ñivi na kómí ndee ña kúndeé ndó ñoq ña qn vá'a. ¹¹ Saá chi ñii ñii ndó'o na kándixa Jesucristo, xínj ñó'o kundixin ndó ndi'i ndee Ndios ña kuchiño ndó kúndeé ndó ñoq ndee ñanímã ndiva'a. ¹² Saá chi ndixa qn sjí'v ñivi kuiti kúu na káni tá'an xí'in yó, ta ndixa ña káni tá'an xí'in yó kúu ña qn kuchiño koto yó xí'in nduchú ñoq yó, chi kúu ña ku'a ní ñanímã ndiva'a ná'no ta kúu ña inkã ñoq ndee ndiva'a. Ta ñanímã ndiva'a xí'in ndee ndiva'a yó'o kúu ña xá'nda chiño vitin ñoq yichj qn vá'a ña naa ní ñoyivi yó'o. Ta ku'a ní ñanímã ndiva'a ña káni tá'an xí'in yó kúu ña xika ñoq síkón ñoyivi yó'o. ¹³ Ta xá'a ña yóo ku'a ní ñanímã ndiva'a káni tá'an ña xí'in ndó, ñii ñii ndó'o xínj ñó'o

kundixin ndó ndi'i ndeę Ndios. Saá chi ndeę Ndios yó'o ndatán yóo ña ndixin natropa na káni tá'an, saá yóo ña. Tá ndixin ndó ndi'i ndeę Ndios, ta saá ɔn taxi ndó ña kundedé ñandivá'a nɔɔ ndó. Ta saá tá ndi'i nɔya'a ña káni tá'an ñandivá'a xi'in ndó, ta kútu vǎ'a kuita ndó yichí Ndios, chi ɔn vása ní-kuchiño ñandivá'a nɔɔ ndó. ¹⁴ Vǎ'a kútu kuita ndó yichí Ndios, chi ndatán yóo kǎa ña chikó'ni natropa tɔkɔ na ña táxi ndeę na, saá yóo tɔ'on ña ndixa, chi ñandixa yó'o táxi ña ndeę ini ndó. Ta ndatán yóo kǎa ña nákasi natropa kándiká na xǎ'a ña ɔn sataku'é'e ña'á na, saá yóo ñandǎǎ kǐsa ndivi ndó xǎ'a ña ɔn kuchiño ñandivá'a sataku'é'e ña ndó'ó. ¹⁵ Ta ndatán xa kama ní yóo xǎ'a natropa ña kee na kɔ'ɔn na, saá ndó'ó xini ñó'ó kama koo ti'va xǎ'a ndó ña kee ndó kɔ'ɔn ndó ndatɔ'on ndó tɔ'on vǎ'a, ña káchí saá: "Xǎ'a ña kǐsa ndivi Jesucristo, ndi'i nɔvi kúchiño na nakutá'an vǎ'a na xi'in Ndios vitin." ¹⁶ Ta ndatán yóo escudo ña ndáa yíkí kɔñu natropa, saá yóo ña ndino'o ini ndó ndáa ini ndó Jesucristo. Saá chi ña ndáa ini ndó Jesucristo, ñayó'o sási ña nɔɔ ndi'i ña ɔn vǎ'a ña kúu ña tí'ví ñandivá'a xǎ'a ña sataku'é'e ña ndó'ó. ¹⁷ Ndátán yóo casco ña ndási sɔni natropa ña ɔn vása táxi takué'e sɔni na, saá yóo ndeę Jesucristo ña sákaku ra ndó'ó nɔɔ ña ɔn vǎ'a ña sándi'i xǎ'a ndó. Ta ndatán yóo espada sɔni ña kúchiño kundedé nɔɔ ndi'i ña ɔn vǎ'a, saá yóo tɔ'on Ndios ña táxi Nímǎ Ndios nda'a ndó. ¹⁸ Vǎ'a saá kundixin ndó xi'in ndi'i ndeę Ndios, ta ɔn sandakoo ndó kǎ'an ndó xi'in Ndios ndi'i saá kɔvi. Ta xi'in tɔ'on ña táxi Nímǎ Ndios nda'a ndó, kǎ'an ndó ndukú ndó ñavǎ'a nɔɔ ra. Ta kundito kǎxin ndó, ta ɔn sandakoo ndó kǎ'an ndó ndukú ndó nɔɔ Ndios xǎ'a ndi'i nɔvi na kándixa Jesucristo. ¹⁹ Ta vǎ'a kǎ'an ndó ndukú ndó nɔɔ Ndios xǎ'a ña taxi ra ndeę ini ña ɔn kuyi'ví ña ndatɔ'on ña tɔ'on vǎ'a xǎ'a Jesucristo xi'in nɔvi. Tɔ'on vǎ'a yó'o kúu ña nɔxiyo se'é, ta vitin Ndios kóni ra ña kundǎǎ ini nɔvi yu kúu ña chítóni ra ndǎ ñanɔ. ²⁰ Vará nákaǎ ña ini ve'é kǎa vitin, ta Ndios sǎkuiso chiño ra yi'í ña ndatɔ'on ña tɔ'on vǎ'a yó'o xi'in nɔvi. Ta xáku ndá'ví ña nɔɔ ndó ña ndukú ndó nɔɔ Ndios xǎ'a ña ná taxi ra ndeę ña ɔn kuyi'ví ña kǎ'an ña xi'in nɔvi xǎ'a Jesucristo, chi ñayó'o kúu chiño nɔɔ ña.

*Xi'in tɔ'on yó'o tǎPablo ndáyi ra nɔvi
na kándixa Jesucristo na táku ñoo Éfeso*

²¹ Kóni ña kundǎǎ ini ndó ndasaá yóo ña yó'o, ta yu kúu ña ndó'o ña. Ñákán tí'ví ña tañani yó tǎTíquico tǎa tǎ kúu tǎ kí'vi ní ini yó xini yó, ta vitin kee ra ñoo yó'o ta xaǎ ra koto ra ndó'ó. TǎTíquico yó'o kúu tǎa tǎndǎa, ta víii káchí yóo ra kǐsa chiño ra ndatán kǐsa chiño yó nɔɔ Jesucristo, ta vivíi kǐsa ndivi ra chiño ra ndi'i saá kɔvi. ²² Ta yi'í tí'ví ña xaǎ ra nɔɔ ndó ña ndatɔ'on ra xǎ'a ña ta ndasaá yóo chiño ké'é ña. Ta ndatɔ'on ra tɔ'on ña chikǎa ra ndeę ini ndó.

²³ Ta vitin, nañani yó xi'in náki'vǎ yó, kǎ'an ña ndúkú ña nɔɔ Yivá yó Ndios ta nɔɔ Jesucristo, Tǎa tǎKá'no nɔɔ yó, ña taxi ra kunakaǎ ñavǎ'a ini ndó. Ná taxi ra ndeę ra kunakaǎ ña ini ndó'ó ña kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó. Ná chindeé ra ndó'ó xǎ'a ña ndino'o ní kǎ ini ndó kándixa ndó ra. ²⁴ Ná ke'é Ndios ñavǎ'a ní xi'in ndi'i nɔvi na kúu na ɔn vása sándakoo ña ndixa kí'vi ini na xini na Jesucristo, Tǎa tǎKá'no nɔɔ yó. Saá ná koo.

Tutu ña ñitaa taPablo ña ti'ví ra ku'a'an nda'a ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Filipos

*Xi'in to'on yó'o taPablo xi'in taTimoteo chindeé na ñivi na kándixa
Jesucristo na táku ñoo Filipos*

¹ Yi'i, taPablo, xi'in taTimoteo, kúu ndi nataa na kisa chiño ñoo Jesucristo, ta vitin taa ndi tutu yó'o ña ndato'on ndi xi'in ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, na táku ñoo Filipos. Ta sava ndó'ó kúu ñivi na ndiso chiño xi'in ñivi na kándixa Jesucristo ñoo ndó, ta sava ndó'ó kúu ñivi na ndiso chiño xá'a ña chindeé ndó ñivi na kándixa Jesucristo yó'o. ² Ta ndúkú ndi ñoo Yivá yó Ndios ta ñoo Jesucristo, Ta taKá'no ñoo yó, ña ná ke'é ra ñava'a xi'in ndi'i ndó, ta ná taxi ra koo ñava'a ini ndó.

*Xi'in to'on yó'o taPablo xáku ndá'vi ra ñoo Ndios
xá'a ñivi na kándixa Jesucristo*

³ Ndi'i yichi ña xáni sñi'i xá'a ndó'ó, ta ndixa táxi i ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios, ta kúu ta kisa to'ó'i. ⁴ Ta ndi'i yichi ña ká'an i xi'in Ndios, ta xi'in ñasijí ní ini i ndúkú j ñoo ra ñava'a xá'a ndó'ó. ⁵ Saá chi nda kivi ñoo kándixa ndó Jesucristo tãda kivi vitin, ñii kúu chiño kisa ndivi yó, ña kúu ña saku'ita ní'no yó to'on va'a xá'a Jesucristo. ⁶ Ta ndixa kúndaq ini i ndi Ndios, ta ta kixá'á ke'é chiño va'a ini ndó, on sandakoo ra kasa chiño ra ini ndó nda kixaa kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o. ⁷ Va'a xáni sñi'i saá xá'a ndó chi ndi'i saá kivi ñó'o ini i xá'a ndó, chi kí'vi ní ini i xini i ndó'ó. Ta ndó'ó xi'in yi'i, ñii káchí Ndios ndixa ke'é ra ñava'a xi'in yó ndi'i saá kivi, án kivi nákaa j ini ve'e kaa kúu ña, án kivi ñindichi j ñoo nachifo ta ndakuijn i ká'an i xi'in na xá'a ña kúndaq ini na ndi ñandaq kúu to'on va'a xá'a Jesucristo. ⁸ Mji Ndios xini ra ndasaá ndeé ní kí'vi ini i xini i ndó'ó, chi ini Jesucristo kúu ñoo káku ña kí'vi ní ini i xini i ndó'ó. ⁹ Ta ndúkú j ñoo Ndios xá'a ndó ndi ñii ñii kivi ná kuki'vi ka ini ndó koni ndó Ndios, ta ñii káchí saá kuki'vi ka ini ndó koni ndó ñivi. Ta ndúkú j ñoo ra ña taxi ka ra ñandichí ra sñi ndó, ta taxi ra ña kúndaq ka ini ndó yu kúu ñava'a, ¹⁰ xá'a ña kuchiño ndó naxaxin ndó ñava'a ña ndáya'vi ka. Ta saá kutaku ndi ndó ñoyivi yó'o, ta on kuchiño ñivi naní'i na ña chikaa na kuachi sata ndó. Saá va'a kutaku ndó anda kixaa kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o. ¹¹ Ta taxi ndó ná kasa chiño Jesucristo ini ndó ña chindeé ra ndó'ó nduu ndó ñivi na va'a ini, ta ná chindeé ra ndó'ó ña kasa ndivi ndó ku'a'a ní chiño va'a. Saá ke'é ndó xá'a ña chinóo síkón ndó ñato'ó Ndios, ta ku'a'a ní ñivi kasa ká'no na ra.

*TaPablo ká'an ra ndi táku ra
xá'a ña kasa chiño ra ñoo Jesucristo*

¹² Nañani yó xi'in náki'va yó, kóni i ña kúndaq ini ndó'ó ndi ña yo'vi ndó'ó ña nákaa j ini ve'e kaa yó'o kúu ña chindeé xita ní'no ka to'on va'a xá'a Jesucristo. ¹³ Saá chi ndi'i natropa na kúu na ndiso chiño xi'in ve'e tarey, ta ndi'i ñivi na táku ñoo yó'o, nayó'o kúndaq ini na ndi xá'a ña kisa chiño j ñoo Jesucristo kúu j ta ta nákaa preso nó'ni xi'in cadena

ini ve'e kaa yó'o vitin. ¹⁴ Ta ña nákaa j ini ve'e kaa kúu ñava'a chíkaa ndee ini kua'a ní ñivi na kándixa Jesucristo. Ta xa'a ñayó'o, on vása yí'ví nayó'o, ta xí'in ña ndino'o ini na ká'an ndoso na to'on va'a xa'a Jesucristo.

¹⁵ Sava ñivi yó'o na ká'an ndoso to'on va'a xa'a Jesucristo, ké'é na saá xa'a ña kuini ini na xini na yí'i, án xa'a ña kóni na ña kanóo síkón ka ñato'ó mji na nqo ñato'ó yí'i. Ta ndixa yóo inká sava ñivi na xí'in ña ndino'o ini na ká'an ndoso na to'on va'a yó'o. ¹⁶ Ta ñivi na ká'an ndoso to'on va'a xa'a Jesucristo xa'a ña kuini ini na xini na yí'i, nayó'o xáni ini na ndí xa'a ña ké'é na saá, táxi na ña xo'vi ka ini j nákaa j ini ve'e kaa yó'o. ¹⁷ Ta sava ñivi kí'vi ní ini na xini na yí'i, ta xí'in ña ndino'o ini na ká'an ndoso na to'on va'a xa'a Jesucristo. Ta nayó'o kúndaq ini na ndí Ndios nakaixin ra yí'i ña ndakuinj nqo nachifo ndí to'on va'a xa'a Jesucristo kúu ñandaq. ¹⁸ Ta va'a ní, chi ndi'i ñivi yó'o ká'an ndoso na to'on va'a xa'a Jesucristo. Vará sava nayó'o on sivi xí'in ña ndino'o ini na kúu ña ká'an na to'on va'a xa'a Jesucristo, ta inká ñivi xí'in ña ndino'o ini na ká'an na to'on va'a xa'a ra, ta saá ni, ndi'i nayó'o ká'an ndoso na to'on va'a xa'a Jesucristo. Ta xa'a ñayó'o, ndixa kúsi ní ini j, ta ñii ñii kivi kusij ní ka ini j.

¹⁹ Saá chi kúndaq ini j ndí xí'in ña xáku ndá'ví ndó nqo Ndios xa'a j, ta xí'in ña chindee Níma Jesucristo yí'i, ndixa kee j ko'on ndíka j nqo ña xo'vi vitin. ²⁰ Ta ndáa ini j ndí on sandakoo j kasa ndivi j ña sakuiso chiño Ndios yí'i. Ta saá on ko'o xa'a ña kuka'an nqo j. Nda víka, xí'in ña ndino'o ini j, ndáa ini j ndí ndatán vivii xa kisa ndivi j chiño ña sakuiso chiño Jesucristo yí'i nda kivi vitin, ta ñii kiva saá kasa ndivi j chiño yó'o ñii ñii kivi ña vaxi. Ta saá, án ña táku ka j, án ña ka'ni na yí'i, ná kuu ña xa'a ña chinóo síkón j ñato'ó Jesucristo. ²¹ Saá chi táku ka j, ta xa'a ña kasa chiño j nqo Jesucristo kúu ña kutaku j. Ta tá kixaq ña ñixi'ij, ta ñayó'o kuu ña ndáya'ví ní ka nqo j. ²² Ta saá ni, táná kutaku ka j ñoyívi yó'o, ta ñayó'o taxi ña kuchiño kasa ndivi ka j chiño Jesucristo ña chindee j ñivi. Ta saá on vása xini j yukú ñava'a yó'o nakaixin j. ²³ ¿Án kusij ka ini j kivi j? ¿Án kusij ka ini j kutaku ka j ñoyívi yó'o? Yo'vi ní nakaixin j yukú ñava'a kóni j. Saá chi kúsi ní ini j sandakoo j ñoyívi yó'o, ta ko'on j kutaku j xí'in Jesucristo, chi ña va'a ka nqo j kúu ña kutaku j xí'in ra ñoyívi ñno. ²⁴ Ta saá ni, xa'a ña chindee j ndó'o, va'a ka ná kutaku j ñoyívi yó'o. ²⁵ Ta xa'a ñayó'o, ndáa ini j ndí Ndios taxi ra ña kutaku ka j ñoyívi yó'o xí'in ndó, chi saá kuchiño j chindee j ndó'o ña va'a ka kundikón ndó yichi Jesucristo, ta kunakaa kua'a ka ñasij ní ini ndó chi kándixa ndó ra. ²⁶ Tá taxi Ndios ña tuku xa'a j koto j ndó'o, ta saá kukomí ndó kua'a ní ka xa'a ña kasa ká'no ndó Jesucristo.

²⁷ Ta ñii laá ña xáku ndá'ví j nqo ndó kúu ñayó'o: Vivii kutaku ndó ndatán va'a táku ñivi na xí'in ña ndino'o ini kándixa na to'on va'a xa'a Jesucristo. Tá ké'é ndó saá, ta kusij ní ini j xa'a ndó. Saá chi, tá xa'a j koto j ndó'o, án tá kuiti konj so'o j to'on xa'a ndó, ta kúndaq ini j ndí ñii yóo níma ndó táku ndó yichi Jesucristo, ta ñii káchí chíkaa ndó ndee ña va'a ndakuinj ndó xa'a to'on va'a xa'a Jesucristo ña kúu ña kándixa yó. ²⁸ Ta ña lo'o on kuyí'vi ndó nqo ñivi na kúu na sáa ini xini na ndó'o xa'a ña kándixa ndó Jesucristo. Ta ña on vása yí'ví ndó nqo ñivi yó'o, kúu ña sáná'a nqo na ndí yichi ndikón na kúu yichi nqo kua'an na ndi'i xa'a na, ta nqo mji ndó sáná'a ña ndí ndixa Ndios saka ku ra ndó'o ña on ndi'i xa'a

ndó. ²⁹ Ta Ndios xa n̄taxi ra ɔv̄j̄ ñatɔ'ó ná'no nda'a ndó'ó, n̄vi na ndíkɔn ña'á. N̄ii ñatɔ'ó ká'no yó'o kúu ña tax̄i ra ña kándixa ndó Jesucristo, ta ink̄a ñatɔ'ó ká'no kúu ña tax̄i ra ña kúchiño ndó xɔ'v̄j̄ ndó xa'a Jesucristo ñoyívi yó'o. ³⁰ Ta ndi'i m̄ji yó, n̄vi na kándixa Jesucristo, ñii káchí xó'v̄j̄ yó vitin xa'a ña kándixa yó ra. K̄iv̄j̄ x̄in̄a'á xa x̄ito ndó ndasaá ch̄ikaɔ j̄ ndee nɔɔ ña yó'v̄j̄ ní n̄indo'oj̄, t̄and̄a k̄iv̄j̄ vitin x̄in̄j̄ so'o ndó ndasaá ch̄ikaɔ j̄ ndee nɔɔ ña yó'v̄j̄ ndó'o.j̄.

2

*Tɔ'on yó'o ká'an ndi Jesucristo k̄isa n̄inɔ x̄i'in m̄ji ra,
ta xa'a ñayó'o Ndios k̄isa ká'no ní ña'á ra*

¹ Jesucristo ch̄ikaɔ ra ndee ini m̄ji yó, n̄vi na kándixa ña'á, ta xa'a ñayó'o, kúchiño yó ch̄ikaɔ yó ndee ini natá'an yó. Ndixa Jesucristo kí'vi ini ra x̄ini ra m̄ji yó, ta xa'a ñayó'o, kómí yó ndee ra ña kúchiño yó sandúva'a yó ini natá'an yó. Ta ndixa yóo Níma Ndios táku ña ini yó, ta xa'a ñayó'o, ñii yóo yó x̄i'in tá'an yó. Ndixa kí'vi ní ini yó x̄ini tá'an yó, ta kúndá'vi ini yó x̄ini tá'an yó. ² Ta xa'a ñayó'o, xáku ndá'v̄j̄ nɔɔ ndó ña ñii yu'ú koo ndó, ta viv̄i kutaku ndó x̄i'in tá'an ndó, ta ñii koo níma ndó, ta ñii káchí kasa chiño ndó nɔɔ Jesucristo. Ta x̄i'in ña kutaku ndó saá, ndixa sakutú ndino'o ndó ini j̄ x̄i'in ñas̄ij̄ ní. ³ Ta ndi'i chiño ña k̄isa ndivi ndó, ɔn vá'a ke'é ndó ña x̄i'in ña kuñj̄ ini ndó x̄ini ndó ink̄a n̄vi, ni ɔn ke'é ndó ña xa'a ña kanóo síkón k̄a ñatɔ'ó m̄ji ndó nɔɔ ñatɔ'ó ink̄a n̄vi. Ta nd̄a víka, kasa n̄inɔ x̄i'in m̄ji ndó, ta kaní s̄inj̄ ndó ndí ña ndáya'vi ní k̄a kúu ña naki'in natá'an ndó ñatɔ'ó, ta lo'o ní ndáya'vi ña naki'in m̄ji ndó ñatɔ'ó. ⁴ ɔn vá'a ndasaá kuiti nandukú ndó ñava'a xa'a m̄ji ndó, ta x̄in̄j̄ ñó'ó nandukú ndó ñava'a xa'a ña chindee ndó ink̄a n̄vi.

⁵ X̄in̄j̄ ñó'ó ndó kasa n̄inɔ x̄i'in m̄ji ndó, ñii k̄i'va ndatán Jesucristo k̄isa n̄inɔ x̄i'in m̄ji ra. ⁶ Saá chí vará Jesucristo ñii kúu ra x̄i'in Ndios, ta ɔn vása ñii toon ní-xindichi ra ká'an ra ndí nd̄a lo'o ɔn saña ra ñatɔ'ó Ndios ña kómí ra. ⁷ Nd̄a víka, Jesucristo x̄i'in ña ndino'o ini ra, ch̄ikaɔ ini ra saña ra ñatɔ'ó yó'o, ta k̄isa n̄inɔ x̄i'in m̄ji ra, ta nd̄u ra ñii t̄a t̄a k̄isa chiño nɔɔ ndi'i n̄vi. Saá chí Jesucristo nd̄u ra n̄vi ndino'o x̄i'in ȳk̄i k̄oñu ra, ndatán ȳk̄i k̄oñu n̄vi ñoyívi yó'o. ⁸ K̄isa n̄inɔ x̄i'in m̄ji ra saá, xa'a ña k̄isa ndivi ra ndi'i ña kóni Ndios, t̄and̄a n̄sok̄o x̄i'in m̄ji ra, n̄xi'j̄ ra nda'a tón cruz. ⁹ X̄a'a ña k̄isa n̄inɔ x̄i'in m̄ji ra saá, Ndios ch̄inóo síkón ní ra ñatɔ'ó Jesucristo, ta Ndios sakunaní ña'á ra ñii k̄iv̄j̄ ña ndee ní, ta k̄iv̄j̄ ra yó'o kúu ña tɔ'ó ní k̄a nɔɔ ndi'i k̄iv̄j̄ ña yóo. ¹⁰ Ta xa'a ñayó'o, ñii k̄iv̄j̄ v̄axi tá konj̄ so'o ndi'i n̄vi k̄iv̄j̄ t̄a Jesús, ta ndi'i nayó'o kuxítí na nɔɔ ra ña kasa tɔ'ó na ra. An na táku ñoyívi n̄ino kúu na, an na táku ñoyívi yó'o kúu na, an na xa yóo n̄induxun t̄ixin ño'ɔ kúu na, ñii k̄iv̄j̄ ña v̄axi ndi'i nayó'o, kuxítí na nɔɔ t̄a Jesús, ¹¹ ta k̄a'an ndoso na, káchí na saá: "T̄a Jesús kúu Cristo, t̄a t̄a t̄i'vi Ndios sak̄aku ra m̄ji yó, ta kúu ra ñii laá T̄a t̄a Ká'no nɔɔ ndi'i ña yóo", saá káchí na. Ta xa'a ña k̄a'an na saá, kanóo síkón ní ñatɔ'ó Yivá yó Ndios.

*Tɔ'on yó'o ká'an ndi n̄vi na kándixa Jesucristo,
ndatán yóo ño'ɔ yé'e nɔɔ naa ní ñoyívi yó'o, saá yóo na*

¹² Nañani yó x̄i'in n̄ák̄i'va yó, ndó'ó kúu n̄vi na kí'vi ní ini j̄ x̄ini j̄, ta k̄iv̄j̄ n̄xi'yo j̄ x̄i'in ndó, ndixa k̄isa ndivi ndó ña ndukú j̄ nɔɔ ndó. Ta vitin k̄iv̄j̄ ña ɔn vása yóo j̄ x̄i'in ndó, ña x̄in̄j̄ ñó'ó ní k̄a kúu ña kasa ndivi ndó ña

ndúkú j nqo ndó. Ta vitin xáku ndá'ví j nqo ndó ña xí'in ña ndino'o ní tq'ó ini ndó chikaq ndó ndee ña kasa chiño ndó nqo Ndios, chi ña ke'é ndó saá saná'a ña ndí Ndios ndixa xa sakaaku ra ndó'ó nqo yichí ña on vá'a. ¹³ Ta mji Ndios kúu taa ta chikaq ndee ini ndó ña kutoo ní ndó ke'é ndó ñava'a, ta táxi ra ndee ra nda'a ndó'ó ña kuchiño ndó kasa ndivi ndó ña kúsi j ini ra xini ra.

¹⁴ Ta ndi'i chiño ña kisa ndivi ndó nqo Ndios, on ka'an kuáchí ndó, ni on ñaa ndó xí'in tá'an ndó xa'a chiño kisa ndivi ndó. ¹⁵ Saá ke'é ndó xa'a ña on koo ña on vá'a naní'í nivi ña chikaq na kuachi sata ndó, ta kuu ndó sa'ya Ndios na kutaku ndii nqo ra ñoyívi yó'o. Vará táku ndó ma'ño nivi na kúu na toon ní ini, ta ndiva'a ní ini na, ta ndó'ó, nda lo'o on vása kutaku ndó ndatán táku nivi yó'o. Nda víka, ndatán yóo ño'q yé'e nqo ñanaa ní ñoyívi yó'o, saá koo ndó'ó. ¹⁶ Ndixa kúu ndó nivi na kómí tq'on va'a ña saná'a ndó nivi ndasaá kuchiño kutaku ndino'o na nqo Ndios. Ta nda lo'o on sandakoo ndó kándixa ndó tq'on va'a yó'o. Ta saá, tá kixaa kivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta yi'j, koo ñasij ní ini j koni j ndó'ó kivi saá, ta kundaa ini j ndí on sivi ña man j xikuu ña kisa chiño j chindee j ndó'ó. ¹⁷ Ta vitin ndó'ó viví kisa chiño ndó nqo Jesucristo, ta ña ké'é ndó saá yóo ña ndatán yóo ñava'a sóko ndó nqo Ndios. Ta yi'j, táná ka'ni na yi'j xa'a ña ndikon j Jesucristo, ta ña kundivi ñayó'o, ndatán yóo ña sóko xí'in mji j nqo Ndios, saá koo ña. * Ta táná kivi j saá, ta kusij ní ini j ta ñii ki'va saá ná kusij ini ndó xí'in j. ¹⁸ Mji ndó, va'a ná kusij ní ini ndó xa'a ñayó'o, ta tuku ká'an j xí'in ndó ndí ñii káchí ná kusij ini ndi'i mji yó xa'a ña.

Xí'in tq'on yó'o tqPablo ndátq'on ra xa'a tqTimoteo ta xa'a tqEpafrdito

¹⁹ Ndátí j ndí Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó, taxi ra yichí nda'a j ña yachi ní ti'ví j tqTimoteo xa'a ra koto ra ndó'ó. Ta saá tá ndi'i xito ra ndó'ó ta ndikó ra, ta ndatq'on ra xí'in j ña ndasaá va'a yóo ndó. Ta saá tá va'a yóo ndó, ta ñayó'o ndixa sakusij ña ini j. ²⁰ On koq nda ñii nivi na ñii káchí yóo ini xí'in j ndatán ñii káchí yóo ini tqTimoteo xí'in j, chi tayó'o ndino'o ní ini ra ki'vi ini ra xini ra ndó'ó ta ndi'i saá kivi ndí'i ini ra xa'a ña va'a ná koo ndó. ²¹ Ta ndi'i inká nivi na yóo xí'in j ndasaá kuiti xa'a ña sakusij na ini mji na kúu ña ndí'i ini na xini na, ta on vása ndí'i ini na xini na xa'a ña sakusij na ini Jesucristo. ²² Ta ndó'ó xa xini va'a ndó ndasaá yóo ini tqTimoteo, ta xini ndó ndí chikaq ní ra ndee ña ñii káchí kisa chiño ndí ña ndátq'on ndí tq'on va'a xa'a Jesucristo. Ndatán kisa chiño ñii taa ta kúu sa'ya xí'in yivá ra, saá kisa chiño tqTimoteo xí'in yi'j. ²³ Ta vitin ndátí j ña nachiño taxi na ña kundaa ini j ndasaá kindoo na xí'in kuachi j, ta saá kama ti'ví j tqTimoteo xa'a ra koto ra ndó'ó. ²⁴ Ta ndixa ndáa ní ini j Ndios ña taxi ra yichí nda'a j ña yachí ní kixaa kivi ña kuchiño j xa'a j koto j ndó'ó.

²⁵ Ta vitin xáni sijn j ndí xini ñó'ó ti'ví j ñani yó tqEpafrdito naxaa ra koto ra ndó'ó. Tayó'o ñii káchí kisa chiño ra xí'in j nqo Jesucristo, ta tayó'o kúu ñii taa ta ñii káchí chikaq ndee xí'in j ña ndakuijn ndí nqo nivi na on xijn kándixa tq'on va'a xa'a Jesucristo. Ta ñani yó tqEpafrdito yó'o kúu taa ta ti'ví ndó kixaa ra nqo j ña chindee ra yi'j ña taxi ra ña xini ñó'ó nqo j. ²⁶ Ta vitin náká'an ní ra ndó'ó, ta kóni ra koto ra ndó'ó. Saá chi ndí'i ní

* **2:17** TqPablo xáni sijn ra ndí nji ra ña kujta nqo ño'q táná ka'ni na ra, koo ña ndatán yóo nduta vino tá chikaq nivi ñaño Israel nqo ña ñsoko na nqo Ndios.

ini ra xá'á ndó'ó, chi xini so'o ndó ndí ndeé ní nindo'o ra ñii ku'e, ta mji ndó ndá vitin on vása xini ndó án xa nduva'a ra. ²⁷ Ñandaa kíá ndeé ní nindo'o ra ku'e, ta salo'o ní kivi ra, níkuu. Ta Ndios kundá'ví ini ra xini ña'á ra, ta saá sandúva'a ra tañani yó taEpfafrodito yó'o. Ta ña ke'é Ndios saá, kúu ña kundá'ví ini ra xini ra yi'i, kofo ká'no ní ká koo ña kuchuchú ini i xá'á ña tá nixi'i tañani yó yó'o, níkuu. Saá chi tãa tã va'a ní ini kúu Ndios, ta ni-xiin ra chinóo ra inkã ñaká'no ní sakuchuchú ini i. ²⁸ Ta xá'á ña Ndios xa sandúva'a ra ñani yó taEpfafrodito yó'o, yi'i kama ní ti'vi i ra ña naxaa ra ñoo ndó. Ta saá kivi koto tuku ndó ra xí'in nduchy ñoo ndó, ta kutú ñasij ní ini ndó, ta saá kutú tuku ñasij ní ini i xá'á ndó'ó. ²⁹ Tá kivi naxaa ra ñoo ndó, va'a naki'in ndó ra xí'in ña kúsi ní ini ndó. Ta ñii ki'va ndafán va'a kisa to'ó yó nañani yó na kisa chiño ñoo Jesucristo, saá va'a kasa to'ó ndó tañani yó taEpfafrodito. ³⁰ Saá chi tayó'o, xá'á ña kisa chiño ra ñoo Jesucristo, yatin ní nixiyo ña kivi ra, níkuu, ta taxi xí'in mji ra ndá kivi ra xá'á ña chindee ra yi'i. Ta ndi'i chiño ña kisa ndivi ra ñoo i kúu chiño ña kóni na ña sataku'e na yi'i kofo nivi, chi káchi na ndi ní táku ndó. Ta saá tañani yó yó'o kúu tãa tã kisa ndivi ndi'i chiño yó'o ñoo ndó.

3

TãPablo ká'an ra ña ndáya'ví ní kúu ña xini va'a yó Jesucristo

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin tuku ndátõ'on i xí'in ndó, ta ká'an i ná kusij ní ini ndó chi mji yó na kándixa Jesucristo, ñii yóo yó xí'in ra. Ta ndá lo'o on vása sándi'i ini i ña tuku taa i to'on ña xa ñitaa i ta ti'vi i nixaa ndá'á ndó, chi to'on ña xini ñó'ó ní chikaa so'o ndó kúu ña, ta chindee ña ndó'ó ña vivii kuá'an ndó ndikõn ndó yichy Jesucristo. ² Kundaa xí'in mji ndó, kofo nivi na ké'é ña on vá'a kúndeé na sanoo na ini ndó. Nivi on vá'a yó'o kóni na ña sataku'e na yi'i kofo nivi, chi káchi na ndi ndi'i nivi na kándixa Jesucristo xini ñó'ó kasa ndivi na costumbre ña ñani circuncisión.* Tá on ke'é na saá, ta on vása kuchiiño koo va'a na xí'in Ndios, káchi nivi yó'o. ³ Ta on sjivi ñandaa kúu ña ká'an na. Saá chi mji yó, nivi na kisa ká'no Ndios xí'in ndeé Níma ra ña táku ini yó kúu yó nivi na ndixa va'a yóo xí'in Ndios. Ta kúsi ní ini yó chi ndáa ini yó ndi Ndios xa sakaku ra mji yó xá'á ña kándixa yó Jesucristo, ta ndá lo'o on vása ndáa ini yó ndi ña kasa ndivi yó costumbre circuncisión án ña kasa ndivi yó inkã chiño va'a, kómí ña ndeé ña taxi ña Ndios sakaku ra mji yó ta sanduu ra yó nivi na va'a yóo xí'in ra. ⁴ Tá chiño va'a kisa ndivi yó kómí ña ndeé taxi ña va'a koo yó xí'in Ndios, níkuu, ta saá yi'i, yóo ní xá'á ña va'a ní koo i ñoo Ndios. Yóo nivi na xáni sijní ndi mji na kúu nivi na va'a ní ñoo Ndios xá'á chiño va'a ní kisa ndivi na. Ta yi'i, xini i ndi yóo kuá'á ní ká chiño va'a kisa ndivi i ñoo ña kisa ndivi nivi yó'o. ⁵ Saá chi yi'i, tá nixiño onã kivi kaku i, ta nixa'an i xí'in nayivá si'i i ña kundivi costumbre circuncisión xí'in i. Tãa tañoo Israel kúu i, ta kúu i ta'tá'an ñii ti'vi nivi naIsrael, ña ñani tribu Benjamín. Tahebreo ndino'o kúu i, chi on koó inkã ñoo ñii nivi ña sáka xí'in ñii i. Ta'ariseo xikuu i, ta xá'á ñayó'o, va'a vivii kisa ndivi i ndi'i ndayi Ndios ña ñitaa taMoisés xina'á. ⁶ Ta xá'á ña sandi'i ní ini i ña kundivi ndayi yó'o, chikaa ní i ndeé ña saxo'vii nivi na ndikõn yichy Jesucristo. Ta yi'i, va'a vivii kisa ndivi i ndi'i ndayi ña

* 3:2 Costumbre najudío ña ñani "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñii sijní ñatãe tãlo'o. Ké'é na saá xá'á ña taxi na ra ndá'á Ndios.

nj̄taa taMoisés, ta nd̄a ñii nj̄vi nj̄-kuchiño na naní'i na xa'a ña chikaꝓ na kuꝓchi saꝓa. ⁷ Saá ke'éj x̄ina'á chi x̄ani s̄inj̄j ndí ndi'i ñava'a yó'o kúu ña ndáya'ví ní ka ñoꝓj. Ta vitin x̄iní va'a j̄ ndí nd̄a lo'o ɔn vása ndáya'ví ña. Saá chi vitin kúndaꝓ ini j̄ ndí ndi'i ñava'a k̄isa ndivi Jesucristo xa'a j̄ kúu ña ndixa ndino'o ndáya'ví ní ka ñoꝓj. ⁸ Ta ndi'i ñava'a ña ndáya'ví ña yóo ñoyívi yó'o, vitin nd̄a lo'o ɔn vása ndáya'ví ka ñayó'o ñoꝓj. Saá chi ña ndáya'ví ndino'o ñoꝓj kúu ña t̄ondaa j̄ konj va'a ka j̄ Jesucristo, Taꝓ taKá'no ñoꝓj. Ta xa'a ña kí'vi ini j̄ x̄iní j̄ Jesucristo, sandakoo j̄ ndi'i ña x̄ikuu ña ndáya'ví ñoꝓj, ta x̄ani s̄inj̄j ndí ñii k̄i'va ndatán yóo m̄i'í ña nd̄a lo'o ɔn vása ndáya'ví, saá yóo ña ñoꝓj vitin. Saá chi vitin ñava'a ndino'o ña ndáya'ví ní ñoꝓj kúu ña táku Jesucristo ini j̄. ⁹ Ta vitin ñii yóo j̄ táku j̄ x̄i'in ra. Ta ɔn s̄j̄vi xa'a ña k̄isa ndivi j̄ ndayí Ndios kúu xa'a ña ɔn k̄oꝓ ka kuꝓchi ndiso j̄ ñoꝓ ra. Ta xa'a ña kándixa j̄ Jesucristo kúu ña Ndios sanduu ra ȳi'j̄ taꝓ ta ndii ñoꝓ ra, ta ɔn k̄oꝓ ka kuꝓchi ndiso j̄. ¹⁰ Ta ȳi'j̄, ndixa kóni ní j̄ konj va'a ka j̄ Jesucristo, ta kóni j̄ ndí m̄ji ndeꝓ ña sanatakú Jesucristo k̄ivj̄ x̄ikuu ra taꝓ ta nj̄xi'j̄, nakoo ña kutakú ña ini j̄. Ta vitin xa'a ña ñii yóo j̄ x̄i'in ra, kóni j̄ ndí ñii káchí x̄o'v̄j̄ j̄ x̄i'in ra. Ta xa'a ña nj̄xi'j̄ ra xa'a kuꝓchi j̄, ȳi'j̄ kóni j̄ k̄ivj̄ j̄ ñoꝓ ndeꝓ ña ɔn vá'a xa'a ña ɔn ka'nda chiño ka ña ñoꝓj. ¹¹ Ta saá táná kixaa k̄ivj̄ ña k̄ivj̄ j̄, ta kundati j̄ ña kixaa k̄ivj̄ Ndios sanatakú ra ȳi'j̄ x̄i'in ndi'i nj̄vi na nj̄xi'j̄.

¹² Tand̄a k̄ivj̄ vitin ɔn ta'án t̄ondaa j̄ kuu j̄ ñii taꝓ ta nj̄xi'no ndino'o, ñii k̄i'va ndatán yóo Jesucristo. Ta saá ni, ñii ñii k̄ivj̄ chikaꝓ ní j̄ ndeꝓ ña nduu j̄ ndatán yóo Jesucristo, chi xa'a ña nduu j̄ saá kúu ña k̄ana Jesucristo ȳi'j̄ kundikɔn j̄ ra. ¹³ Nañani yó x̄i'in náki'va yó, nd̄a lo'o ɔn vása x̄ani s̄inj̄j ndí xa k̄undeé j̄ nduu j̄ ndatán yóo Jesucristo. Ta ndixa ñii laꝓ ñayó'o ké'é j̄; ȳi'j̄ ɔn vása ka x̄ani s̄inj̄j xa'a ndi'i ñayatá ña xa kúu ña nj̄ya'a, ta ndasaá kuiti chikaꝓ j̄ ndeꝓ xa'a ña k̄undeé j̄ naki'in j̄ ñava'a ña taxi Ndios nda'a j̄ k̄ivj̄ ña vaꝓi. ¹⁴ Ta ndatán yóo ñii taꝓ ta chikaꝓ ini kono, ta ndeé ní x̄ino ra xa'a ña k̄undeé ra xaꝓ ra ña naki'in ra ñava'a taxi na nda'a ra, saá yóo ȳi'j̄ vitin, chi ñii ñii k̄ivj̄ ndúkú ndeé ní j̄ nd̄a mí t̄ondaa ndeꝓ j̄ xa'a ña k̄isa ndivi j̄ chiño ña s̄akuiso chiño Ndios ȳi'j̄. Ta saá tá kixaa k̄ivj̄ kundichi j̄ ñoꝓ Ndios ñoyívi nj̄no, ta naki'in j̄ ñava'a ká'no taxi ra nda'a j̄. Saá chi Ndios k̄ana ra ñii ñii m̄ji yó, nj̄vi na kándixa Jesucristo, ña naki'in yó ñava'a ká'no ñoyívi nj̄no.

¹⁵ Ta ndi'i m̄ji yó, nj̄vi na xa nj̄t̄ondaa xa'no ní ña ndikɔn yó yichj̄ Jesucristo, ñii káchí x̄iní ñó'ó kani s̄inj̄j yó ta ñii koo yu'ú yó xa'a t̄o'on ña s̄akán ndat̄o'on j̄ x̄i'in ndó. Tá yóo sava ndó'ó na yóo ink̄a ña x̄ani s̄inj̄j, ta ndixa Ndios saná'a ra ndó'ó ña kúndaꝓ ini ndó ñandaa. ¹⁶ Ta vitin, ndatán yóo ña xa k̄undeé yó kúndaꝓ ini yó yu kúu ñava'a, ta ñii k̄i'va saá x̄iní ñó'ó va'a kutakú yó ñii ñii k̄ivj̄.

¹⁷ Nañani yó x̄i'in náki'va yó, vivii kundikɔn ndó yichj̄ j̄. Ta sakuá'á ndó kutakú ndó ndatán vivii táku nj̄vi na ndikɔn yichj̄ Jesucristo ñii k̄i'va ndatán yóo ña saná'a ndi nj̄vi yó'o. ¹⁸ Xa kuꝓ'a ní yichj̄ xa ndat̄o'on j̄ x̄i'in ndó xa'a nj̄vi na ɔn vása ndino'o ndikɔn yichj̄ Jesucristo, ta vitin tuku ndat̄o'on j̄ x̄i'in ndó xa'a na. Ta x̄i'in ña kúchuchú ní ini j̄ nd̄a x̄aku j̄, ká'án j̄ x̄i'in ndó ndí yóo kuꝓ'a ní nj̄vi na ɔn vá'a táku, ta x̄i'in ña ɔn vá'a ké'é na sáná'a na ndí ɔn vása kándixa na ndí Jesucristo nj̄xi'j̄ ra nda'a tón cruz xa'a ña sandi'i ra xa'a ndeꝓ ña ɔn vá'a ña xá'nda chiño ñoꝓ na. ¹⁹ Ta nj̄vi yó'o x̄ika na kuꝓ'án na yichj̄ ñoꝓ ndi'i xa'a na, chi ña kútoo ní yikí koñu na, ndatán yóo ndios m̄ji na xá'nda chiño ña ñoꝓ na, saá yóo

ña. Saá chi ña ndáya'ví ní ká nqo na kúu ña naki'in na ndi'i ña kútoo ní ini mji na kuiti. Njivi yó'o táku na kisa ndivi na ña on vá'a, ta nda lo'o on vása kúka'an nqo na xa'a ña on vá'a yó'o. Nda vika, kisa ká'no xí'in mji na xa'a ña on vá'a ké'é na. Ndasaa kuiti xáni sijnj na xa'a ña xínj ñó'ó kutaku na ñoyívi yó'o, ta on vása xáni sijnj na xa'a ña va'a kutaku na xí'in Ndios. ²⁰ Ta mji yó, on sivi njivi na ndikon yichi on vá'a ñoyívi yó'o kúu yó, chi ndixa ñoo mji yó on vása yóo ña ñoyívi yó'o, chi ñoo ndino'o mji yó yóo ña ñoyívi njino xí'in Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó. Ta ndáti yó kixaa kivi ña Jesucristo, Taa ta Saakaku yó, tuku kee ra ñoyívi njino, ta ndikó ra kixaa ra ñoyívi yó'o. ²¹ Ta kivi saá nasama ra yiki koñu yó ña kómí yó táku yó ñoyívi yó'o, ta sanduu ra yiki koñu yó ña yóo vitá vitin, ña nduu ña ndátan yóo yiki koñu ña naki'in ra kivi nataku ra. Ta yiki koñu naki'in yó yó'o kuu ñava'a livi, ta nda ñii kivi on ndi'i xa'a ña. Ta mji ndee ká'no Jesucristo ña nasama mji yó kivi saá, mji ñayó'o konj ñó'ó ra ña ka'nda chiño ra nqo ndi'i ña yóo kuv'a ñoyívi.

4

Xí'in to'on yó'o taPablo ndúku ra nqo njivi na kándixa Jesucristo ndi ná kusij ini na ndi'i saá kivi

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ó kúu na kí'vi ní ini j xínj j, ta ndee ní kóni j xaaj kotoj ndó'ó. Ta ndixa ndó'ó kúu njivi na táxi ña nákaa ñasij ini j, ta ndátan yóo trofeo ña xa kundeé j náki'in j, saá yóo ndó'ó nqoj. Ta vitin xáku ndá'ví j nqo ndó ndí va'a vivii kundikon ndó yichi Jesucristo, ta nda lo'o on sandakoo ndó ña kándixa ndó ra.

² Ta ndó'ó, náki'va yó ñáEvodia xí'in ñáSintique, xáku ndá'ví j nqo ndó ña nakoo yu'ú ndó ta nakutá'an va'a ndó xí'in tá'an ndó, chi ndó'ó kúu njivi na kándixa Jesucristo. ³ Ta yó'ó, ñani yó, taa ta vivii ñii káchí kisa chiño xí'in j kúu ún, ta vitin xáku ndá'ví j nqo ún ña chindeé ún náki'va yó ñáEvodia xí'in ñáSintique ña va'a nakutá'an ná, chi náña'a yó'o ñii káchí xí'in yij j, chikaa ná ndee kisa chiño ná ña sakuja ní'no ná to'on va'a xa'a Jesucristo nqo ku'a j ní njivi. Ta náki'va yó yó'o ñii káchí kisa chiño ná xí'in ñani yó taClemente ta xí'in inká njivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo nqo táku mji ún. Ta kivi ñii ñii nañani yó xí'in náki'va yó yó'o xa njka'yi kivi na nqo tutu yij ña yóo ñoyívi njino, ña káchí kutaku na xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi.

⁴ Ndi'i saá kivi ná kusij ini ndó, chi ndó'ó kúu njivi na kándixa Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó. Ta tuku ká'an j xí'in ndó: ¡Ná kusij ní ini ndó! ⁵ Ta xínj ñó'ó vivii to'ó kutaku ndó xí'in tá'an ndó xa'a ña koto njivi ndí ndó'ó kúu njivi na ndixa to'ó ini. Ta naká'an ndó ndí Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó, yatin ní yóo ra xí'in yó.

⁶ On vása sandi'i ndó ini ndó xa'a nda ñii ñayo'vi ndó'o ndó, ta nda vika, ndato'on ndó xí'in Ndios xa'a ndi'i ñayo'vi ndó'o ndó ta ndato'on ndó xí'in na xa'a ndi'i ña sandi'i ini ndó, ta kuaku ndá'ví ndó nqo ra xa'a ndi'i ña xínj ñó'ó ndó. Ta tuku taxi ndó ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a ñava'a ké'é ra xí'in ndó. ⁷ Tá ke'é ndó saá, ta ñava'a ña káku nqo Ndios koo ña ini ndó. Ta ñava'a yó'o ña taxi Ndios koo ña ini ndó, nda ñii njivi on vása kúchiño kundaa ini na ndasaa yóo ña. Ta ñava'a yó'o ña kunakaaj ini ndó ndixa kundaa ña níma ndó nqo ña on vá'a ta kundaa ña sijnj ndó nqo ña on vá'a, saá chi ndó'ó kúu njivi na kándixa Jesucristo ta táku ndó ini ra.

*Njivi na kándixa Jesucristo xínj ñó'ó
kani sijnj na xq'q ndi'i ña kúu ñavq'a*

⁸ Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin xa vaxi tɔ'on sondí'í tutu yó'o, ta kónij ndatɔ'on j xí'in ndó tɔ'on ña káchí saá: Ndasaa kuiti kani sijnj ndó xa'á ndi'i tɔ'on ña kúu ña ndixa, ta kani sijnj ndó xa'á ndi'i ña ndáya'ví kasa tɔ'ó ndó, ta kani sijnj ndó xa'á ndi'i ña ndaa, ta kani sijnj ndó xa'á ndi'i ña ndii ndino'o, ta kani sijnj ndó xa'á ndi'i ñava'a livi ña sákusij ini ndó, ta kani sijnj ndó xa'á ndi'i ñava'a kánóo ñatɔ'ó xa'á. Ta va'a kani sijnj ndó xa'á njivi nandaa na kúu na tɔ'ó ini, ta kani sijnj ndó xa'á ndi'i ñava'a livi ña xínj ñó'ó kasa ká'no ndó.

⁹ Ta ndi'i ña sakuá'á ndó nɔɔ j, ta ndi'i ña xinj sɔ'o ndó ndatɔ'on j xí'in ndó, ta ndi'i tɔ'on va'a nika'an j ta naki'in ndó, ta xínj ñó'ó kasa ndivi ndó ndi'i ñayó'o. Ta ndi'i ñava'a ña ñjto ndó ke'é j, ñii k'va saá ke'é ndó. Ta saá mji Ndios, ɥa ɥa táxi ña va'a koo ini ndó, ndixa kutaku ra xí'in ndó.

*Xí'in tɔ'on yó'o tɔPablo táxi ra ña táxa'vi ña'á
nda'q njivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Filipos*

¹⁰ Ta vitin yí'j, ká'no ní ñasij chikaq Jesucristo ini j, saá chi ndó'ó xa tuku va'a náka'an ndó xa'á j, ta xa taxi ndó ña xínj ñó'ó j nda'á j ña chindee ndó yí'j. Qn sivi njivi na nandoso xa'á j xikuu ndó, ta kuiti on vása ní-naní'í ndó yichí ndasaá chindee ndó yí'j. ¹¹ Qn sivi xa'á ña yóo ña kumanj nɔɔ j, kúu ña ndatɔ'on j tɔ'on yó'o xí'in ndó saá. Chi yí'j xa sakuá'á j, ta xínj va'á j ndasaá kunakaq ñasij ini j xí'in ña kómí'j, an lo'o ní kúu ña, an kuá'á ní kúu ña. ¹² Saá chí njxyo kivi ña xikomí'j lo'o ní kuiti ña xínj ñó'ó nɔɔ j, ta njxyo kivi ña xikomí'j kuá'á ní ña xínj ñó'ó nɔɔ j. Ta saá xa sakuá'á j ndasaá va'a kutaku j kivi tá xí'j ní j soko, ta ñii k'va saá sakuá'á j ndasaá va'a kutaku j kivi tá yóo kuá'á ní ña xixi j. Ta xí'in ndi'i ña táku j, xa sakuá'á j ndasaá koo ñasij ini j an kivi kúu j ɥa ɥandá'ví ní, an kivi kúu j ɥa ɥa kómí kuá'á ní ñava'a. ¹³ Saá chí Jesucristo xa taxi ra ndee ra ña táku ini j, ñakán va'a kúndeé ini j xí'in ndi'i ña táku j, ndatán yóo ña kómí'j. ¹⁴ Ta saá ní, ndó'ó va'a ní ke'é ndó xí'in j vitin, t'ví ndó ña xínj ñó'ó j kixaa ña nda'á j, ta xí'in ñayó'o, chindee ndó yí'j xa'á tondini yóo nɔɔ j.

¹⁵ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Filipos, xa xínj ndó ndasaá si'na nika'an j tɔ'on va'a xa'á Jesucristo nɔɔ ndó. Ta saá tá ndi'i njxyo j xí'in ndó ta kee j ñoo estado Macedonia ña ko'on j ka'an ndoso j tɔ'on va'a yó'o nɔɔ njivi na táku inka ñoo, ta kivi saá ndá ñii njivi na kándixa Jesucristo on vása ní-chindee na yí'j, ta ñii laá ndó'ó kuiti kúu njivi na chindee yí'j xí'in ña xínj ñó'ó j. ¹⁶ Ta saá tuku tá kivi njxyo j ñoo Tesalónica, ta ndó'ó kuá'á ní yichí t'ví ndó s'ún njxaa ña nda'á j ña chindee ndó yí'j nɔɔ ña kumanj nɔɔ j. ¹⁷ Ta on sivi xa'á ña taxi tuku ndó s'ún nda'á j kúu ña ká'an j tɔ'on yó'o xí'in ndó vitin. Ta nda víka, ña ndixa kóni j kúu ña Ndios cha'vi ra ndó'ó xí'in ña taxi ra kuá'á ní ñava'a nda'á ndó'ó. ¹⁸ Ta vitin yí'j xa kómí'j ndi'i ña xínj ñó'ó j, nda kánóo ka ña, chí xa naki'in j ña t'ví ndó xí'in ñani yó ɥaEpafrdito. Ta xí'in ña naki'in j yó'o, nda ndóo ndoso ña nɔɔ j vitin. Ta ndatán yóo ña xá'an támi sóko ndó nɔɔ Ndios, saá yóo ña taxi ndó nda'á j, ta Ndios kúsij ní ini ra xíni ra ñayó'o. ¹⁹ Ta mji Yivá j Ndios kúu ra ɥa ɥa kómí ndi'i ñakuiká ña livi ña yóo, ta ndixa taxi ra ndi'i ña kumanj nɔɔ ndó, chí ndó'ó kúu njivi na ñii yóo xí'in Jesucristo xa'á ña kándixa ndó ra. ²⁰ Ná kasa ká'no yó Yivá yó Ndios, ta ná kánóo va'a ní ñatɔ'ó ra vitin ɥandá ndi'i saá kivi ña vaxi. Saá ná koo ña.

*Xí'in tɔ'on yó'o tɔPablo ndáyi ra n̄ivi
na kándixa Jesucristo na táku ñoo Filipos*

²¹ Ta tí'ví j̄ tɔ'on ña chindeé ndó n̄o j̄ ndi'i n̄ivi na kándixa Jesucristo na yóo ñoo Filipos. Ta nañani yó na yóo xí'in j̄ tí'ví na tɔ'on ña chindeé na ndó'ó. ²² Ta ndi'i nañani yó xí'in náki'v̄a yó na táku ñoo yó'o tí'ví na tɔ'on ña chindeé na ndó'ó. Ta ndi'i nañani yó xí'in náki'v̄a yó na kisa chiño n̄o t̄arey César ve'e chiño ká'no ña nákaa ñoo Roma yó'o, káchí na ndi ña x̄in j̄ ñó'ó ní n̄o na kúu ña tí'ví na tɔ'on chindeé na ndó'ó.

²³ Ta Jesucristo, T̄aa t̄aKá'no n̄o yó, ná ke'é ra ñav̄a'a xí'in ndó. Saá ná koo ña.

Tutu ña ñitaa taPablo ña ti'ví ra kua'an nda'a nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Colosas

*TaPablo ti'ví ra to'on ña chindeé ra
nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Colosas*

¹ Yi'í kúu i taPablo, ta Ndios sakuiso chiño ra yi'í kúu i taapóstol, ta kisa chiño ñoo Jesucristo. Ta vitin yi'í xí'in ñani yó taTimoteo táa ndi tutu yó'o, ² xaã ña nda'a ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Colosas. Ndó'ó kúu naño Ndios chi kándixa ndó Jesucristo ta vivii ndíkõn ndó yichí ra. Ta Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo Taã taKá'no ñoo yó, ná taxi ra ña koo ñava'a ini ndó, ta ná ke'é ra ñava'a xí'in ndó.

*Xí'in to'on yó'o taPablo ndúkú ra ñoo Ndios ña taxi ra ñandíchi ra
kutaku ña ini nivi na kándixa Jesucristo*

³ Ndi'i saá kivi ká'an ndi xa'a ndó xí'in Ndios, ta kúu Yivá Jesucristo, Taã taKá'no ñoo yó. Ta ká'an ndi táxi ndi ña táxa'vi ña'a xa'a ndó. ⁴ Ká'an ndi saá xa'a ndó ñoo Ndios, chi xa xini so'o ndi ña ndino'o ní ini ndó kándixa ndó ta ndáa ini ndó Jesucristo, ta kí'vi ní ini ndó xini ndó ndi'i nivi na kúu sa'ya Ndios. ⁵ Saá táku ndó chi ndáa ini ndó ndi xa yóo ti'va ñava'a ñoyívi ñino ta ndixa naki'in ndó ñava'a yó'o nda'a Ndios. Nda kivi xini so'o ndó to'on ña ndáa xa'a Jesucristo ndáa ini ndó ndi ndixa naki'in ndó ñava'a yó'o. ⁶ Ta mui to'on ñava'a xa'a Jesucristo ña kándixa ndó kúu to'on ña xa xita ní'no kua'a ní xiiña ñoyívi yó'o, ta kua'a ní nivi xa kándixa na to'on yó'o. Ta ñii ki'va ndatán to'on yó'o chindeé ña ndó'ó ña va'a vaxi kua'no ndó ndíkõn ndó yichí Jesucristo, saá chindeé ña nivi yó'o. Ta ké'é to'on Ndios ñava'a yó'o xí'in ndó nda kivi ñoo ña kundaã ini ndó ndi Ndios kúu ra taã ta va'a ní ká'no ini xini ra nivi. ⁷ Ta ndó'ó xa xini ndó to'on va'a yó'o, chi ñani yó taEpafras, taã ta kí'vi ní ini ndi xini ndi, saná'a ra ndó'ó. TaEpafras yó'o kúu ñii taã ta kisa chiño xí'in ndi ñoo Jesucristo, ta ndi'i saá kivi kisa ndivi ra chiño Jesucristo xa'a ña chindeé ra ndó'ó. ⁸ Ta ñani yó taEpafras yó'o xa ndatõn ra xí'in ndi ndasaá kí'vi ní ini ndó xini ndó ndi'i nivi na kándixa Jesucristo. Ta ña kí'vi ini ndó xini ndó nivi yó'o kúu ña kaku ñoo Níma Ndios.

⁹ Ta saá nda kivi xini so'o ndi to'on yó'o xa'a ndó tãnda kivi vitin, õn vasa sãdakoo ndi ká'an ndi xí'in Ndios xa'a ndó. Ta xaku ndá'vi ndi ñoo ra ña taxi ra ña kundaã va'a ini ndó yu kúu ña kóni ra. Ta ndúkú ndi ñoo ra ña taxi ra ñandíchi Níma ra kutaku ña ini ndó xa'a ña kundaã va'a ini ndó ndasaá vivii xini ñó'ó kutaku ndó yichí ra. ¹⁰ Ta saá kutaku ndó ndatán kóni Jesucristo, Taã taKá'no ñoo yó, ta ndi'i saá chiño ña kasa ndivi ndó kuu ña kusij ní ini ra kóni ra, chi nduu ndó nivi na ke'é kua'a ní ñava'a ta ndi'i saá kivi kua'no ndó xí'in ña konj va'a ka ndó Ndios. ¹¹ Ta xaku ndá'vi ndi ñoo Ndios ña chikaã ra ndee ká'no ra kutaku ña ini ndó xa'a ña nduu ndó nivi na xí'in ña ká'no ini, kundeé ñoo ndi'i ñayo'vj vaxi ñoo ndó. ¹² Ta xí'in ñasij ní ini ndó ñii ñii kivi ka'an ndó taxi ndó ña táxa'vi ña'a nda'a Yivá yó Ndios chi táxi ra ndi'i ña xini ñó'ó nda'a ndó

ña kúchiño naki'in ndó ñava'a ña xa yóo ti'va ñoyívi ñino, ñoq yóo ño'q livi yé'e. ¹³ Ndios xa sakaaku ra mji yó ñoq ndee ña on vá'a ña kúu ña xá'nda chiño ñoq yichí on vá'a ña kúu ñoq naa, ta Ndios ñataxi ra mji yó nda'a Sa'ya ra Jesucristo, taq ta kí'vi ní ini Ndios xíni ra, ta vitin ndikõn yó yichí va'a ñoq xá'nda chiño Jesucristo. ¹⁴ Saá chi xí'in ñji ra ña ñixitã nda'a tón cruz kivi ñixi'i ra, Jesucristo sakaaku ra mji yó ñoq ndee ña on vá'a, ta Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi yó.

Tq'on yó'o ká'an ña ndí xa'q ña ñixi'i Jesucristo xa'q kuachi yó, vitin kúchiño nakutá'an va'a yó xí'in Ndios

¹⁵ Jesucristo, taq ta xa xini ñivi ñoyívi yó'o xí'in nduchü ñoq na, kúu taq ta saná'a xí'in mji ra ndasaá yóo Ndios, taq ta on kúchiño koni yó xí'in nduchü ñoq yó. Chi Jesucristo ñii kúu ra xí'in Ndios, ta kivi on ta'an kasa va'a Ndios ndi'i ña xa yóo kuvã'a vitin, ta xa táku Jesucristo kivi saá, ta kúu ra taq taká'no ñoq ndi'i ña kuvã'a. ¹⁶ Xí'in Jesucristo kisa va'a Ndios ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi ñino. Ta xí'in Jesucristo kisa va'a Ndios ndi'i ña kúchiño yó koni yó xí'in nduchü ñoq yó, ta kisa va'a ra ndi'i ña on kúchiño yó koni yó xí'in nduchü ñoq yó. Chi Ndios kisa va'a ra ndi'i ñoq naángel na xá'nda chiño, ta kisa va'a ra ndi'i inkã ñoq níma ña xá'nda chiño, vará on kúchiño yó koni yó ñayó'o xí'in nduchü ñoq yó. Ta ndi'i ña yóo kuvã'a kúu ña kisa va'a Ndios xí'in Jesucristo, ta xa'q ña kasa ká'no ña Jesucristo kúu ña kuvã'a ndi'i ña. ¹⁷ Tá on ta'an kasa va'a Ndios ñoyívi xí'in ndi'i inkã ña yóo, ta xa táku Jesucristo. Ta ndi'i ña kuvã'a, tixin ndee Jesucristo yóo ndi'i ña, ta Jesucristo ndiso chiño ra xí'in ñii ñii ña kuvã'a, ta ndi'i ña kuvã'a yóo ña tixin ndee ra kotõ kama ndi'i xa'q ña. ¹⁸ Ta ndatán yóo sijní ñivi xí'in yikí koñu na, saá yóo Jesucristo xí'in ñivi na kándixa ña'á. Saá chi Jesucristo kúu tanqó ñoq ndi'i ñivi na kándixa ña'á, ta Jesucristo kúu tanqó ñatakü ñoq ñivi na ñixi'i. Ta saá Jesucristo kúu taká'no ñoq ndi'i ña kuvã'a. ¹⁹ Ndios xí'in ndi'i mji ra táku ra ini Jesucristo, chi saá kúsij ini Ndios. ²⁰ Ta xí'in ña ñixi'i Jesucristo ta ñatakü ra, Ndios ke'é ra ndí ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o ta ndi'i ña yóo ñoyívi ñino, va'a nakutá'an ña xí'in ra. Saá chi ñji Jesucristo ña ñixitã nda'a tón cruz kivi ñixi'i ra, taq ña ndí ndi'i ña yóo kuvã'a vitin yóo va'a ña xí'in Ndios.

²¹ Xina'á ndó'ó xikuu ndó ñivi na ñisaq ini xini na Ndios, ta xitaku xiká ní ndó ñoq ra, chi ña on vá'a xixani sijní ndó, ta ña on vá'a xike'é ndó, ñayó'o chjnda'á ña ndó'ó kuxiká ndó ñoq Ndios. Ta vitin Ndios sanakuta'an va'a ra ndó'ó xí'in mji ra, ²² xa'q ña ñixi'i Jesucristo kivi xitakaã ndaa yikí koñu ra nda'a tón cruz. Ndios kisa ndivi ra chiño ká'no yó'o xí'in ndó, chi kóni ra ndí tá kixaã kivi ña kuita ndó ñoq ra, ta Jesucristo saná'a ra ndí ndó'ó kúu ñivi na ndii, ñivi na on koq kuachi ndiso, ta ni on koq ña on vá'a nani'i ñivi ña kuchiño chikaã na kuachi saqã ndó. ²³ Ta xa'q ña kundivi ñayó'o saá, ndó'ó xíni ñó'ó kandixa ndino'o ndó tq'on ña ndaa xa'q Jesucristo ta kóno kunakaã ña ndaa ini ndó. Ta on sandakoo ndó ndátí ndó ta ndaa ini ndó ndí ndixa Ndios taxi ra nda'a ndó ñava'a ndatán yóo ña kindõo ra xí'in ndó kivi xijní so'o ndó ta kandixa ndó tq'on va'a xa'q Jesucristo. Tq'on va'a yó'o kúu ña ñixitã ní'no ñoq kuã'a ní ñivi na táku kuã'a ní xiiña ñoyívi yó'o. Ta Ndios sakuiso chiño ra yí'i taPablo ña ka'an ndoso j tq'on va'a yó'o xa'q Jesucristo ñoq ñivi.

*To'on yó'o ká'ǎn ndí tqPablo kúu tq kása ndivi
chiño Jesucristo nqo nivi na ǎn sivi najudío kúu*

²⁴ Kúsiǎ ní iniǎ ña xó'vǎ yǎkǎ koñuǎ xǎ'a ndó, chi ña xó'vǎǎ saá kúu ña kuǎ'ǎn xǎno ña xó'vǎ Jesucristo xǎ'a nivi na kándixa ra. Saá chi Jesucristo xó'vǎ kǎ ra xǎ'in nivi yó'o, chi nivi yó'o kúu yǎkǎ koñu mǎi ra. ²⁵ Ta xǎ'a ña naki'in ndó ñava'a nda'a Ndios, Ndios saǎkuiso ra chiño yǎǎ ña kǎ'ǎn ndoso yǎ ndi'i to'on ra nqo ndó'ó ta nqo nivi na táku kuǎ'a ní xǎiña. ²⁶ To'on yó'o ká'ǎn ña xǎ'a ñaká'no chǎtónǎ Ndios ke'é ra xǎ'a ndi'i nivi na kándixa Jesucristo. Kuǎ'a ní kujyǎ xǎna'a tǎnda kǎvǎ vitin, nivi ǎn vása ní-kundaǎ ini na yu kúu ñava'a yó'o ña chǎtónǎ Ndios ke'é ra, ta vitin Ndios saná'a kǎxǎn ra nqo ndi'i nivi na kándixa Jesucristo ña nǎxǎyo se'é yó'o. ²⁷ Saá chi Ndios táxi ra ña kundaǎ ini na ndí Jesucristo táku ra ini ndi'i nivi na kándixa ña'á, ǎn najudío kúu na, ǎn ǎn sivi najudío kúu na. Ta saá ndó'ó, nivi na ǎn vása kúu najudío, ndixa táku Jesucristo ini ndó. Ta xǎ'a ñayó'o ndixa kutakǎ ndó xǎ'in ra ndi'i saá kǎvǎ nqo yóo ndi'i ñava'a ña livi ká'no.

²⁸ Ta saá mǎi ndǎ ká'ǎn ndoso ndǎ to'on xǎ'a Jesucristo nqo ndi'i nivi. Ndátǎon ndǎ xǎ'in na, ta sáná'a ndǎ na xǎ'in to'on ndíchǎ Ndios. Saá chi tá kǎxǎ kǎvǎ ña kuita ndi'i yó nqo Ndios, ta kónǎǎ saná'aǎ nivi yó'o nqo Ndios, nivi na nǎtondaǎ ndundǎi, na ǎn koǎ kǎ kuǎchi ndíso, chi ñǎi yóo na xǎ'in Jesucristo, tǎa tǎ táku ini na. ²⁹ Ñakán kǎ yǎǎ ndeé ní kása chiñoǎ, ta xǎ'in ndeǎ Jesucristo ña táku iniǎ, ndino'o ní iniǎ ndúkǎǎ ña kasa ndiviǎ chiño ra.

2

¹ Nañani yó xǎ'in náki'va yó, nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Colosas xǎ'in na táku ñoo Laodicea, xǎ'in inǎ nivi na kándixa Jesucristo na ǎn tǎ'ǎn tǎndaǎǎ kónǎǎ xǎ'in nduchǎ nqoǎ, ndátǎonǎǎ xǎ'in ndó vitin, chi kónǎǎ ña kundaǎ ini ndó ndí chǎkaǎ níǎ ndeǎ ña táxi xǎ'in mǎiǎ xǎ'a ndó'ó. ² Saá chi kónǎǎ ña Ndios chǎkaǎ ra ndeǎ ini ndó xǎ'a ña ñǎi kuu ini ndó xǎ'in tá'an ndó, ta xǎ'a ña kuki'vi ní ini ndó konǎ tá'an ndó. Saá va'a vivǎ kutakǎ ndó ndǎ tǎndaǎ ndó kundaǎ va'a ini ndó ñava'a chǎtónǎ Ndios. Vará si'na ñava'a yó'o nǎxǎyo se'é ña nqo yó, ta vitin Ndios xa saná'a ra ña nqo mǎi yó, ta saá kundaǎ ini yó ndí ñava'a chǎtónǎ ra kúu Jesucristo, tǎa tǎ tǎ'vǎ Ndios sakǎku ra nivi. ³ Saá chi ndi'i ñandíchǎ ndino'o Ndios yóo ña ini Jesucristo. Ta ñandíchǎ ndino'o yó'o, nǎxǎyo ña ndǎtán yóo ñakuíkǎ ña ndǎya'vǎ ní ña nǎxǎyo se'é, ta Jesucristo sáná'a ra nqo yó ñandíchǎ yó'o xǎ'a ña kuchiño kundaǎ ini yó ña. ⁴ Ndátǎonǎǎ ñayó'o xǎ'in ndó vitin, chi ǎn xǎinǎ ndí inǎ nivi sandá'vǎ na ndó'ó xǎ'in to'on livi ña ká'ǎn na xǎ'a ña sanoo na ini ndó, ta ǎn sivi ñandaǎ kúu to'on na. ⁵ Vará ǎn koǎ yǎǎ ñǎndichi xǎ'in ndó vitin, ta ñó'o ní iniǎ xǎ'a ndó'ó, ta kúsiǎ ní iniǎ chi xǎinǎ sǎ'oǎ ndí vivǎ táku ndó ndǎtán kónǎ Ndios, ta kútu yóo ndó xǎ'in ña ndino'o ini ndó kándixa ndó Jesucristo.

⁶ Xa kǎndixa ndó Jesucristo ta táxi ndó kúu ra Tǎa tǎKá'no nqo ndó. Xǎ'a ñayó'o, xǎinǎ ñó'ó va'a kundikǎn ndó yichǎ ra ta kutakǎ ndó ndǎtán kónǎ ra. ⁷ Ta ñǎi ñǎi kǎvǎ kónó ní kǎ chǎkaǎ ndó ini ndó ña kándixa ndó ra, ta ñǎi ñǎi kǎvǎ va'a kua'no kǎ ña ndǎa ini ndó ra, ta kútu va'a kundikǎn ndó yichǎ ra. Ñǎi kǎ'va ndǎtán saǎkuá'á ndó nqo nañani yó na saná'a ndó'ó, saá vivǎ kutakǎ ndó yichǎ Jesucristo, ta ñǎi ñǎi kǎvǎ taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios.

*Tq'on yó'o ká'qñ ndí Jesucristo táxi ra
ña kutakú xqá ñivi na kándixa ña'á*

⁸ Koto vq'a xi'in mji ndó ta qñ taxi ndó ña inká ñivi sandá'ví na ndó'ó xi'in ñandichí sjñi mji na, ta tq'on vjchí kúu ña, ta qñ vása yóo yu'ú ña xi'in tq'on ña ndaqá xq'a Jesucristo. Qñ taxi ndó ña sanoo na ini ndó kundikqñ ndó yichí na, chí ña sáná'a na ndasaá kuiti káku ña sjñi ñivi án noq nímá án noq ndee ña kúu ña xá'nda chiño noq ñivi na ndíkqñ yichí ñoyivi yó'o.

⁹ Ndios yóo ra táku ndi'i mji ra ini Jesucristo, tqa tq xikomí yjki koñu ndino'o ñivi. ¹⁰ Ta ndó'ó, qñ koq ká inká ña kúmanj noq ndó chí ñii yóo ndó táku ndó xi'in Jesucristo, tqa tq kúu taká'no ní ká noq ndi'i ña yóo, ta xá'nda chiño ra noq ndi'i nímá ná'no ta noq ndi'i ndee ña yóo kqv'a.

¹¹ Mji ndj najudío kisa ndivi ndj costumbre ña nanj circuncisión,* ta kómí ndj marca yjki koñu ndj ña kóni kachí ndí sq'ya Ndios kúu ndj. Ta ndó'ó, ñivi na qñ sjívi najudío kúu, ta qñ vása kómí ndó marca yó'o yjki koñu ndó chí qñ vása ní-kisa ndivi ndó costumbre yó'o. Ta saá ni, xq'a ña kándixa ndó Jesucristo, Ndios sanduu ra ndó'ó sq'ya mji ra, ña ñii yóo ndó xi'in Jesucristo, ta xi'in ñayó'o kñdaa ra ndee ña qñ vá'a ña xixa'nda chiño noq ndó. ¹² Saá chí ña chíchi ndó xq'a ña kándixa ndó Jesucristo kóni kachí ña ndí ndatán yóo ña ñixi'j ndó xi'in Jesucristo ta natakú ndó xi'in ra, saá yóo ña xi'in ndó, chí ndáa ini ndó ndee Ndios, ña kúu ndee ña sanatakú Jesucristo noq ñivi na ñixi'j. ¹³ Xjñá'á ñixika ndó yichí qñ vá'a, ta noq Ndios xjkuu ndó ñivi na ñixi'j, chí ñivi na xjñdiso kuq'a ní kuachi xjkuu ndó, ta qñ sjívi sq'ya Ndios xjkuu ndó. Ta vitin Ndios xa kjsa ká'no ini ra xq'a ndi'i kuachi ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, ta tqxi ra ña táku xaá ndó, chí vitin ñii káchí táku ndó xi'in Jesucristo. ¹⁴ Xjñá'á ndayí Ndios káchí ña ndí ñivi na ndiso kuachi xjkuu yó xq'a ña ñiya'a ndoso yó ndayí yó'o. Ta vitin qñ sjívi ká na ndiso kuachi kúu yó, chí kqvj ñixi'j Jesucristo, Ndios kñdaa ra ndi'i ña ká'qñ ndí ñivi na ndiso kuachi kúu yó, ta nda'á tón cruz katakáq ndaa ra ña ká'qñ saá xq'a yó. ¹⁵ Ta xi'in ña ñixi'j Jesucristo nda'á tón cruz, Ndios kñdaa ra ndayí ndi'i ñanímá ndivq'a ná'no xi'in inká noq ndee ña xá'nda chiño noq yichí qñ vá'a ñoyivi yó'o. Ta Ndios sqakuka'an ra noq ndi'i ñandivq'a yó'o, chí kqvj ñixi'j Jesucristo nda'á tón cruz, ndi'i ña yóo kqvq'a xjto ña ndí Jesucristo kñdeé ra noq ndi'i ñandivq'a yó'o.

¹⁶ Ta xq'a ñayó'o, qñ vá'a chikaq sq'o ndó ndá ñii ñivi na ká'qñ kuachi xi'in ndó xq'a ña qñ vása kisa ndivi ndó ndayí mji na. Chí xá'nda chiño na ndí qñ vá'a kuxu ndó sava kitj, ta qñ vá'a ko'o ndó sava ndutá. Ta xá'nda chiño na ndí xjñi ñó'ó sakana ndó vikq ñii ñii kqvj ká'no ñayj, ta xjñi ñó'ó sakana ndó vikq ñii ñii yq qxá, ta xjñi ñó'ó kasa ndivi ndó ndi'i ndayí ña ká'qñ xq'a kqvj yj ña nákindée najudío. ¹⁷ Ta ndi'i ndayí yó'o qñ sjívi ña ndino'o xjñi ñó'ó kasa ndivi ñivi ndi'i saá kqvj ña vaxi kúu ña. Saá chí ndasaá kuiti sáná'a ña xq'a Jesucristo, tqa tq tjí'ví Ndios kxj, chí xi'in ña ke'é Jesucristo, xa kñdivi ndi'i ndayí yó'o. ¹⁸ Ta xq'a ñayó'o, qñ chikaq sq'o ndó tq'on ña ká'qñ ñivi, káchí na ndí tá qñ kasa ndivi ndó ndayí ña xá'nda chiño na, ta Ndios qñ taxi ra ñava'a nda'á ndó ñoyivi ñino. Chí ñivi yó'o ké'é na ndatán ké'é ñivi na ñjñq ini, vará qñ sjívi ñivi na ndixa ndino'o ini kúu na. Ta ñivi yó'o kisa ká'no na naängel, ta ká'qñ na ndí yóo ña ñjñivi noq na, ta ñavatá kúu ña ká'qñ na. Ta xq'a ña qñ vá'a ña

* **2:11** Costumbre najudío ña nanj "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñii sjñi ñatqee tqlo'o.

táku ini na kisa ká'no xí'in mji na. ¹⁹ Ta n̄vi yó'o ɔn vása ñii yóo na xí'in Jesucristo, ɾa ɾa kúu s̄inj̄ ndi'i m̄ji yó, n̄vi na kándixa ña'á, ta m̄ji yó kúu ȳikí koñu ra. Ta Jesucristo kúu ɾa ɾa táxi ña x̄inj̄ ñó'ó yó xa'á ña ñii va'a kisa chiño yó xí'in ra. Saá chi ndatán yóo t̄uchu n̄vi ña táxi va'a náta'an ñii ñii xiiña ȳikí koñu na, Saá yóo ndeɛ ña táxi Jesucristo xa'á ña ñii va'a yóo yó xí'in tá'an yó. Ta Ndios táxi ra ña x̄inj̄ ñó'ó nda'á yó xa'á ña va'a vaɣi kua'no yó n̄oɔ ra, ta xa'á ña vivii kutaku yó ndatán kóni ra.

²⁰ Ta ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo, ñii yóo ndó xí'in ra, ta ndatán ñii káchí n̄xi'i' ndó xí'in ra, saá yóo ña. Ta xa'á ñayó'o, yóo ndó ndatán yóo n̄vi na n̄xi'i' n̄oɔ ndayí ña xá'nda chiño n̄oɔ n̄vi na ndíkɔn yich̄i ñoyivi yó'o, chi ndayí yó'o ɔn vása kómí ka ña ndeɛ ka'nda chiño ña n̄oɔ ndó'ó vitin. Ta saá, ¿ndachun kisa ndivi ka ndó ndayí yó'o, ndatán ké'é n̄vi na ndíkɔn yich̄i ñoyivi yó'o? ²¹ Sava ndayí yó'o ña ch̄indú'u n̄vi ñoyivi káchí ña saá: “ɔn vá'a t̄ondaa nda'á yó ña xáni s̄inj̄ na kúu ña ɔn vá'a, ni ɔn vá'a tiin yó ña, ni nda lo'o ɔn vá'a kuxu yó ña xáni s̄inj̄ na kúu ña ɔn vá'a”, káchí ndayí na. ²² Ta ndi'i ndayí yó'o kúu ña káku kuiti s̄inj̄ n̄vi va, ta ɔn s̄iví ndayí Ndios kúu ña. Saá chi ndi'i ña kúchiño t̄ondaa nda'á yó, án ña kúchiño tiin yó, án ña xixi yó, ñii ñii k̄ivj̄ kua'an ndi'i xa'á ñayó'o, ta ɔn vása kúndeɛ ña koo ña ndi'i saá k̄ivj̄. ²³ Ta saá ni, ndayí ña káku s̄inj̄ n̄vi yó'o ná'a ña ndatán yóo t̄ɔ'on ña ndíchí ní, chi ndeɛ ní xá'nda chiño ña n̄oɔ yó ndí x̄inj̄ ñó'ó kundikɔn yó yich̄i yɔ'vi ní xa'á ña va'a koo yó xí'in Ndios. Ta ndayí yó'o káchí ña ndí x̄inj̄ ñó'ó saxo'vi yó ȳikí koñu yó chi saá kisa n̄nɔ xí'in m̄ji yó n̄oɔ Ndios. Ta saá ni, ndayí yó'o nda lo'o ɔn vása kómí ña ndeɛ sandi'i ña xa'á ña kútoo ní yó ké'é yó ña ɔn vá'a.

3

¹ Ta ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo, táku xaá ndó vitin, chi ndatán ñii káchí n̄atak̄u ndó xí'in ra, saá yóo ña. Ta xa'á ñayó'o x̄inj̄ ñó'ó chikaa ndó ndeɛ ndukú ndó ñava'a ña kúu ña ndáya'vi ní ñoyivi ñino n̄oɔ yóo Jesucristo n̄oɔ táyi tón t̄ɔ'ó ká'no tón ñ̄indichi nda'á kua'á Ndios. ² Ta va'a kani s̄inj̄ ndó xa'á ña ndáya'vi ní ñoyivi ñino n̄oɔ yóo Ndios, ta ɔn vá'a kani s̄inj̄ ndó xa'á ña ndáya'vi ní n̄oɔ n̄vi na ndíkɔn yich̄i ñoyivi yó'o. ³ Saá chi ndó'ó, ndatán yóo n̄vi na n̄xi'i' saá yóo ndó n̄oɔ ndi'i ña ɔn vá'a ñoyivi yó'o, ta ɔn vása táku ka ndó t̄ixin ndeɛ ña xá'nda chiño n̄oɔ yich̄i ñoyivi yó'o, ta vitin ñii yóo ndó táku ndó xí'in Jesucristo. Ta xa'á ñayó'o, ñii káchí xí'in ra, táku ndino'o ndó xí'in Ndios, vará n̄vi ñoyivi yó'o ɔn vása kúchiño na koto na ñandaɣa yó'o. ⁴ Tá kixaɣa k̄ivj̄ ndikó Jesucristo, ɾa ɾa táxi ña táku ndino'o ndó, ta nat̄ivi ra n̄oɔ ndi'i ñvi ñoyivi yó'o. Ta k̄ivj̄ saá ndi'i n̄vi koto na ra, ta koto na ndí ñii nakuita ndó xí'in ra. Ta ndó'ó xí'in Jesucristo, ñii káchí xí'in ra ye'e ndó ta nakundixin ndó ñava'a livi ní ká'no.

*To'on yó'o ndátɔ'on ndasaá x̄inj̄ ñó'ó kutaku yó
xa'á ña kándixa yó Jesucristo*

⁵ Xa'á ña ñii yóo ndó táku ndó xí'in Jesucristo vitin, x̄inj̄ ñó'ó chikaa ndó ndeɛ ña sandi'i ndó xa'á ña ɔn vá'a ña kisa chiño ini ndó ña kúu ña ch̄inda'á ndó'ó ké'é ndó ña ɔn vá'a. Ndó'ó nañani yó, nda lo'o ɔn k̄i'vi ndó kuɣchi xí'in náña'a ná ɔn s̄iví násí'í ndó kúu, ta ndó'ó náki'va yó, nda lo'o ɔn k̄i'vi ndó kuɣchi xí'in nataa, na ɔn s̄iví ȳij̄ ndó kúu. Ta ndi'i ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo, nda lo'o ɔn k̄i'vi ndó ink̄a kuɣchi kini xí'in nataa

án xí'in náña'a, ta ni ɔn kutoo ndó kǐ'vi ndó kuɔchi yó'o. Ta ni ɔn kutoo ndó ke'é ndó ndá ñii nɔɔ ña ɔn vá'a. Ta ɔn vá'a chikaɔ ndó ndi'i ndee ndó ña kukomi ndó kuɔ'a ní ñakuíká. Saá chí tá táku ndó saá, sáná'a ndó ndi kǐ'vi ní ká ini ndó xini ndó ñakuíká nɔɔ ña kǐ'vi ini ndó xini ndó Ndios, ta ñii kúu ña xí'in ña kasa ká'no ndó ñaidolo án inká ndios vatá. ⁶ Ta xá'a ndi'i ña ɔn vá'a yó'o ña kisa ndivi ñivi na toon ní ini, Ndios saxo'vi ní ra nayó'o kǐvi ña vaxi. ⁷ Ta ndó'ó, xina'á tá xindikɔn ndó yichǐ ñoyivi yó'o, ñii kǐ'va saá xikuu ndó ñivi na toon ní ñixiyo ini, ta ke'é ndó ña ɔn vá'a yó'o. ⁸ Ta vitin ndixa xini ñó'ó sandakoo ndó ke'é ndó ndi'i saá nɔɔ ña ɔn vá'a. Xini ñó'ó kindaa ndó ña sáa ini ndó, ta ɔn kuu ndó ñivi na ku'e ní. Ta sandakoo ndó ña táxi nákaɔ ña ɔn vá'a ini ndó xini ndó inká ñivi, ta sandakoo ndó ña ká'an ndó to'on ndiva'a xá'a ñivi, ta sandakoo ndó ña ká'an ndó to'on kini xí'in ñivi. ⁹ Ni ndá lo'o ɔn ká'an ndó to'on vatá xí'in tá'an ndó. Saá chí xa sandakoo ndó yichǐ yatá, nɔɔ ke'é ndó ña ɔn vá'a yó'o, ta vitin ndíkon ndó yichǐ va'a ña xáa. ¹⁰ Ta saá ndatán yóo ñivi na xa sandakoo tikotɔ yatá ña ɔn vása va'a ká, ta ñakundixin na tikotɔ va'a ña xáa, saá yóo ndó táku ndó vitin, chí Ndios ndasa xáa ra ini ndó, ta nduu ndó ñivi xáa vitin. Ta saá tɔndaɔ ndó kuu ndó ndatán yóo Ndios, taa tá kisa va'a ndó'ó, ta ñii ñii kǐvi sakuá'a ká ndó ña tɔndaɔ ndó konǐ ndino'ó ndó ra. ¹¹ Ta vitin ɔn vása xini ñó'ó ká tá najudío kúu yó, án ɔn sǐvi najudío kúu yó, án ñivi na kisa ndivi costumbre circuncisión kúu yó, án ñivi na ɔn vása kisa ndivi costumbre yó'o kúu yó, án ñivi na kee ñoo xíyo kúu yó, án ñivi na xini va'a ñandichí nagriego kúu yó, án ñivi na ɔn vása ká'vi ní kúu yó, án ñivi na esclavo kúu yó, án ñivi na kómí ndayí nakaxin chiño mǐi kúu yó, ta ndi'i ñayó'o ña káchí ndasaá yóo yó ɔn vása xini ñó'ó ña nɔɔ Ndios, chí ndi'i yó ñii kúu yó nɔɔ Ndios xá'a ña kándixa yó Jesucristo. Ta Jesucristo kúu ñii laá taa tá xini ñó'ó ní nɔɔ yó, ta táku ra ini ñii ñii yó vitin.

¹² Ndios ñakaxin ra ndó'ó ña kuu ndó ñivi nayǐ na kundikɔn ra, ta kǐ'vi ní ini ra xini ra ndó'ó. Ta xá'a ñayó'o xini ñó'ó kutaku ndó ndatán kóni ra. Kunda'vi ini ndó koni ndó ñivi, ta ke'é ndó ñava'a xí'in ndi'i ñivi. Ta ɔn kasa ká'no xí'in mǐi ndó, ta kuu ndó ñivi na ñino ini, ñivi na to'ó ke'é xí'in inká ñivi, ta xí'in ña ká'no ini ndó kutaku ndó xí'in tá'an ndó. ¹³ Ta kundeé ini ndó xí'in ñivi, ta kasa ká'no ini ndó xá'a ña ɔn vá'a ke'é na xí'in ndó. Ñii kǐ'va ndatán Ndios kisa ká'no ini ra xá'a kuɔchi ndó, saá kasa ká'no ini ndó xá'a ña ɔn vá'a ke'é ñivi xí'in ndó. ¹⁴ Ña xini ñó'ó ní ká nɔɔ ndi'i inká ñava'a kisa ndivi ndó kúu ña kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó, chí ña ke'é ndó saá kúu ña táxi ñii yóo ndó táku ndó xí'in tá'an ndó. ¹⁵ Jesucristo san'i ra ndee ra ña táku ini ndó xá'a ña va'a koo ini ndó, ta va'a kutaku ndó xí'in natá'an ndó. Ñakaxin ra ndó'ó kúu ndó ñii ñii xiiña yǐkǐ koñu ra, ña ñii náta'an ndó, ta ñii káchí kisa chiño ndó xí'in ra. Ta ndi'i saá kǐvi xini ñó'ó taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios.

¹⁶ Ta taxi xí'in mǐi ndó ndí to'on va'a ña ndátɔn ɔn xá'a Jesucristo ná sakutu ña ini ndó ndi'i saá kǐvi. Ta xí'in ndi'i ñandichí Ndios, saná'a tá'an ndó ta ndato'on ndó xí'in tá'an ndó. Ta kata ndó yaa yǐi ña kasa ká'no ndó Ndios, kata ndó yaa ña ká'an to'on Ndios xí'in ñivi, ta kata ndó yaa ña ká'an xá'a yichǐ ra. Ndino'o ní ini ndó kata ndó, ta ndi'i saá kǐvi xí'in ña kusǐ ní ini ndó ká'an ndó, kachí ndó: "Táxa'vi ún, Tata Ndios." ¹⁷ Ta ndi'i to'on ña ká'an ndó ta ndi'i chiño ña kisa ndivi ndó, ke'é ndó ndi'i ñayó'o xí'in ndayí kǐvi Jesucristo, Taa táKá'no nɔɔ yó. Ta ká'an ndó taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'a Yivá yó Ndios xá'a ndi'i ña kisa ndivi Jesucristo

xá'á ndó.

Tò'on yó'o ká'án ndasaá xíní ñó'ó kutakú ñivi na kándixa Jesucristo xí'in tá'an na

¹⁸ Nákí'vạ yó, ñii ñii ndó'ó ná yóo yìi, xíní ñó'ó kasa ñiño xí'in mji ndó ña kasa chiño ndó ñoọ yìi ndó, chi ñayó'o kúu chiño ñoọ ndó xá'á ña kúu ndó náña'a ná kándixa Jesucristo, Tạ tạKá'no ñoọ yó. ¹⁹ Nañani yó, ñii ñii ndó'ó na yóo ñásí'í, xíní ñó'ó kuki'vi ini ndó koni ndó ñásí'í ndó, ta ọn ká'án ndó tò'on yọ'vị ña satakué'e ini ná. ²⁰ Ndó'ó na kúu nakuáchí, xíní ñó'ó kasa ndivi ndó ndi'i ña xá'nda chiño yivá si'í ndó ñoọ ndó, chi ña ké'é ndó saá sakusij ndó ini Ndios. ²¹ Nañani yó na kúu yivá naválí, ọn ká'án ndó tò'on ọn vá'a ña sasaá ndó ini sạ'ya ndó. Chi xí'in ña ke'é ndó saá kuchiño sakuchuchú ndó ini na, ta sanakava ndó ini na. ²² Nañani yó xí'in nákí'vạ yó na kúu esclavo, ndó'ó kisa chiño ndó ñoọ napatrón ndó na kúu naná'no ñoọ ndó ñoyívi yó'o, ta xíní ñó'ó kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño napatrón ndó ñoọ ndó. Ta ọn vá'a kuiti chikaá ndó ñeẹ kasa chiño ndó tá míi ñíndichi tapatrón ndó xito ra ndasaá kisa chiño ndó, ta xí'in ña ndino'o ini ndó vạ'a kasa ndivi ndó chiño tá'an ñíndichi tapatrón ndó xito ra, án tá'an ọn kọọ ra, chi ña kisa ndivi ndó saá kúu ña sáná'a ndí ndixa kisa tò'ó ndó Ndios. ²³ Ndi'i chiño ña kisa ndivi ndó, xí'in ñasij ini ndó chikaá ndó ñeẹ ña vạ'a kasa ndivi ndó ña. Vạ'a naká'án ndó ndí Jesucristo kúu tapatrón ndino'o ndó, ta xíní ñó'ó kasa ndivi ndó ndi'i chiño xá'á ña sakusij ndó ini ra, ta ọn sịvị xá'á ña sakusij ndó ini ñivi kuiti kúu ña kasa ndivi ndó chiño. ²⁴ Saá chi kúndaá ini ndó ndí ñii kịvị ndixa naki'in ndó ndi'i ñava'a ña kịndoọ Ndios taxi ra nda'á ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo. Ta kúndaá ini ndó ndí ñii laá tạKá'no ñoọ ndó kúu Jesucristo, ta ñii laá tayó'o kúu tạ tạ kisa chiño ndó ñoọ. ²⁵ Ta saá ni, ndi'i ñivi na ké'é ña ọn vá'a, Ndios cha'vi ra ñivi yó'o. Ta ndatán yóo ña ọn vá'a ké'é na, saá saxọ'vị ra na, chi Ndios ọn vasa nákaxin ra ñivi, ta ñii kị'va xí'in ñandaá kasa nani ra xá'á ñii ñii ñivi.

4

¹ Nañani yó, ndó'ó na kúu napatrón, xíní ñó'ó ke'é ndó ñava'a ñandaá xí'in ñivi na kisa chiño ñoọ ndó. Naká'án ndó ndí yóo ñii tạ tạ xá'nda chiño ñoọ ndó, tạ kúu Jesucristo, tạ tạ táku ñoyívi ñiño.

² Nañani yó xí'in nákí'vạ yó, ñii ñii kịvị kundito káxín ndó ta ọn sandakoo ndó ká'án ndó xí'in Ndios ndi'i saá kịvị, ta taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'a ra. ³ Ta ká'án ndó ndukú ndó ñava'a ñoọ ra xá'á mji ndi, ña taxi ra ña ná ñoọ yichị ña ká'án ndoso ndi tò'on vạ'a xá'á Jesucristo ñoọ ñivi. Saá chi xịng'á ñava'a chítóni Ndios ña xa kisa ndivi Jesucristo xikuu ña xịnakaá se'é ñoọ ñivi, ta vitin Ndios xa sanatịvi ra ña ñoọ yó, ta yị'ị, ká'án ndoso ị tò'on vạ'a yó'o xá'á Jesucristo ñoọ ñivi. Ta xá'á ñayó'o, vitin nákaá ị ini ve'e kạ. ⁴ Ndukú ndó ñoọ Ndios ña chindee ra yị'ị ña kuchiño ị saná'a káxín ị tò'on vạ'a xá'á Jesucristo ñoọ ñivi, chi chiño ñoọ ị kúu ña ke'é ị saá.

⁵ Xí'in ñandíchí Ndios ña yóo sịnj ndó, vivii kutakú ndó xí'in ñivi na ọn vasa kándixa Jesucristo. Ta tá naní'i ndó yichị ña ndato'on ndó xí'in na, ta vạ'a koni ñó'ó ndó yichị yó'o, ndatán kóni Ndios. ⁶ Kịvị ká'án ndó xí'in inka ñivi, ta saá xí'in ñava'a ini ndó ta xí'in ñato'ó ní ndato'on ndó xí'in na. Konj ñó'ó ndó nina tò'on vạ'a ña ká'án ndó xí'in na. Ta ndatán yóo ñii yọ'vạ ña táxi kuyasị ña xixi yó, saá koo tò'on ña kee yu'u ndó, chi

tə'on yó'o xíní ñó'ó kuu ña tə'on ña kutoo n̄vi konj sɔ'o na. Ta xíní ñó'ó sakuá'á ndó ndasaá vạ'a koo ti'va ndó ña vivii ndakuijn ndó yu'ụ n̄vi na ndạkạ tə'on ndó'ó.

Xí'in tə'on yó'o tạPablo n̄ndqyi ra n̄vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Colosas

⁷ K̄ivj xaạ ñani yó tạTíquico nq̄ ndó, ta ndatə'on ra xí'in ndó xa'ạj, ta ndatə'on ra xí'in ndó ndasaá táku j yó'o. Ñani yó tạTíquico yó'o kúu tạa tá kí'vi ní ini j xínij, ta ndi'i saá k̄ivj chikaa ra ndee ña chindee ra yj'i, ta təyó'o xí'in yj'i ñii káchí kisa chiño ndj nq̄ Jesucristo. ⁸ Ta xa'ạ ñayó'o, tí'ví j ñani yó tạTíquico xaạ ra nq̄ ndó xa'ạ ña ndatə'on ra xí'in ndó ndasaá táku ndj. Ta saá xa'ạ ña konj sɔ'o ndó tə'on yó'o, chikaa ña ndee ini ndó. ⁹ Ta tí'ví j ñani yó tạOnésimo naxaa ra xí'in tạTíquico. Tạa tá kí'vi ní ini j xínij kúu tạOnésimo, ta vitin ndikó ra naxaa ra nq̄ ndó, chi tạñoo m̄ji ndó kúu ra. Ta təyó'o ɔn vása sándakoo ra ña vivii ndikɔn ra yichj Jesucristo. K̄ivj xaạ nañani yó yó'o nq̄ ndó, ta ndatə'on na xí'in ndó ndi'i ña ndó'o ndj ñoo nq̄ táku ndj vitin.

¹⁰ Ta ñani yó tạAristarco, tạ kúu tạa tạ nákaa ini ve'e kaa xí'in j yó'o, tí'ví ra tə'on ña chindee ra ndó'ó. Ta ñani yó tạMarcos, tạa tạ kúu tạxaxin ñani yó tạBernabé, tí'ví ra tə'on ña chindee ra ndó'ó. Tá xaạ ñani yó tạMarcos yó'o nq̄ ndó ña koto ra ndó'ó, ta ndúkú j nq̄ ndó ña vạ'a naki'in ndó ra, ndatán yóo ña xa ndatə'on j xí'in ndó xa'ạ ra. ¹¹ Ta ñani yó tạJesús, tạa tạ tuku n̄ni Justo, tí'ví ra tə'on ña chindee ra ndó'ó. Vará yóo kuạ'a ní najudío na kándixa Jesucristo, ta vitin ñoo yó'o ndasaá kuiti nayó'o kúu na kisa chiño xí'in j xa'ạ ña koo kuạ'a kạ n̄vi na k̄i'vi yichj nq̄ xá'nda chiño Ndios. Ta ndi'i nañani yó yó'o na yóo xí'in j, chikaa na ndee ini j. ¹² Ta ñani yó tạEpafras, tạ kúu tạñoo m̄ji ndó tí'ví ra tə'on ña chindee ra ndó'ó. Ñii tạa tạ kisa chiño nq̄ Jesucristo kúu təyó'o, ta ɔn vása sándakoo ra ká'an ra xí'in Ndios, ta ndino'o ní ini ra xáku ndá'vi ra xa'ạ ndó nq̄ Ndios. Ta ña xáku ndá'vi ra nq̄ Ndios kúu ña taxi ra ndee nda'ạ ndó xa'ạ ña ɔn sandakoo ndó yichj Jesucristo, ta ndạ víkạ, kútụ kạ kundikɔn ndó yichj ra. Ta ñii k̄i'va saá ndúkú ra ña chindee Ndios ndó'ó xa'ạ ña taxi xí'in m̄ji ndó ña kasa ndivi ndó ndi'i ña kóni Ndios. ¹³ Yj'i, tạPablo, ndakuijn j xa'ạ ñani yó tạEpafras yó'o, chi xínij ña ndee ní kisa chiño ra xa'ạ ndó'ó, nañoo Colosas xí'in nañoo Laodicea xí'in nañoo Hierápolis. ¹⁴ Ta ñani yó tạLucas, tạ kúu médico, tạa tạ kí'vi ní ini j xínij, tí'ví ra tə'on ña chindee ra ndó'ó. Ta saá tuku ñani yó tạDemas tí'ví ra tə'on ña chindee ra ndó'ó.

¹⁵ Ta xáku ndá'ví j nq̄ ndó ña kạ'an ndó xí'in nañani yó ta xí'in náki'va yó na táku ñoo Laodicea, ndí tí'ví j tə'on ña chindee j ndi'i nayó'o. Ta ñii k̄i'va saá tí'ví j tə'on ña chindee j ñáki'va yó ñáNinfas xí'in n̄vi na kándixa Jesucristo na nákut'an ve'e ñáyó'o xa'ạ ña kisa ká'no na Ndios. ¹⁶ Ta ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Colosas, tá ndj'i ka'vi ndó tutu yó'o, ta saá vạ'a tí'ví ndó ña xaạ ña nda'ạ nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Laodicea, xa'ạ ña kuchiño ka'vi na ña. Ta n̄taaj inkạ tutu ta xa tí'ví j ña xaạ ña nda'ạ nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Laodicea. Tá ndj'i ka'vi nayó'o tutu yó'o, ta saá ndó'ó nañoo Colosas, vạ'a naki'in ndó ña ta ka'vi ndó ña. ¹⁷ Ta vạ'a ndatə'on ndó xí'in ñani yó tạArquipo, kạ'an ndó xí'in ra ndí xíní ñó'ó kasa ndivi ra chiño ña sạkuiso chiño Jesucristo ra.

¹⁸ Ta vitin yi'i, taPablo, ti'vi'i to'on ña chindee'i ndó'ó. Xi'in nda'a mii'i, táa'i to'on sondí'í yó'o: Naká'án ndó ndí yi'i nákaa'i ini ve'e kaa. Ta ná ke'é Ndios ñava'a ní xi'in ndi'i ndó. Saá ná koo ña.

Tutu ñanoó ña tǐ'ví taPablo kuǎ'an ña ndǎ'a nañoo Tesalónica

*Xí'in tǒ'on yó'o taPablo, taSilvano xí'in taTimoteo chíndeé ra
nǐvi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Tesalónica*

1 Xí'in tǒ'on yó'o yǐ'ǐ, taPablo, xí'in taSilvano,* ta xí'in taTimoteo, chíndeé ndǐ ndó'ó na táku ñoo Tesalónica, ndó'ó na nákutá'an xa'a ña kǐsa ká'no ndó Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo, Tǎa taKá'no nǒǒ yó. ǐNá ke'é Ndios Yivá yó xí'in Jesucristo taKá'no nǒǒ yó ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi ra koo ñava'a ini ndó!

*Nǐvi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Tesalónica
va'a ní kuǎ'an na yichǐ Ndios*

2 Ndi'i saá kǐvǐ ká'an ndǐ táxi ndǐ ña táxa'vi ña'á Ndios xa'a ndi'i ndó'ó. Ndi'i saá yichǐ ká'an ndǐ xí'in Ndios, ta náká'an ndǐ xa'a ndó, ta ndúkú ndǐ nǒǒ ra ñava'a xa'a ndó'ó. 3 Qn vása sándakoo ndǐ táxi ndǐ ña táxa'vi ña'á Yivá yó Ndios xa'a ña kuǎ'a ní chíño va'a kǐsa ndivi ndó. Saá ké'é ndó chi kándixa ndó Jesucristo, ta kí'vi ní ini ndó xǐni ndó ra. Ta táxi ndǐ ña táxa'vi ña'á Ndios chi ndixa ñii ñii kǐvǐ va'a ndǐkǒn ndó yichǐ ra, saá chi ndáa ini ndó ta ndátǐ ndó ndixa Jesucristo kasa ndivi ra ndi'i tǒ'on ña ñikǎ'an ra. 4 Nañani yó xí'in náki'va yó, nǐvi na kí'vi ní ini Ndios xǐni ra kúu ndó'ó, ta xǐni ndǐ Ndios ñikǎxin ra ndó'ó ña kuu ndó nǐvi na kundikǒn ña'á. 5 Chi kǐvǐ ndǎtǒ'on ndǐ xí'in ndó tǒ'on ñava'a xa'a Jesucristo, ta ǒn sǐvǐ ndasaá kuiti tǒ'on mǐi ndǐ xǐkuu ña, ta xí'in ndee Níma Ndios ñikǎ'an ndǐ xí'in ndó ta xí'in ndee Níma Ndios ke'é ndǐ kuǎ'a ní ñava'a xa'a ndó. Ta ndino'o ini ndǐ kándixa ndǐ ñandǎa kúu tǒ'on ñikǎ'an ndǐ xí'in ndó. Xa kúndǎa ini ndó ndasaá va'a xǐtakú ndǐ xí'in ndó, ta chíkaa ndǐ ndee ña chíndeé ndǐ ndó'ó, chi kí'vi ní ini ndǐ xǐni ndǐ ndó'ó.

6 Ta saá ndó'ó kǐxá'á ndó kutakú ndó ñii kǐ'va saá ndǎtǎn táku ndǐ'ǐ, ta ndǎtǎn xǐtakú Jesucristo kǐvǐ ñixǐyo ra ñoyívi yó'o. Vará xó'vǐ ní ndó xa'a ña ndǐkǒn ndó yichǐ Jesucristo, ta Níma Ndios sákusǐ ña ini ndó'ó, ta xí'in ñasǐ ini ndó ñaki'in va'a ndó tǒ'on Ndios ña ñikǎ'an ndǐ xí'in ndó. 7 Ta xa'a ña va'a táku ndó, sáná'a ndó nǒǒ inkǎ nǐvi na kándixa Jesucristo na táku ñoo estado Macedonia xí'in inkǎ kuǎ'a ñoo estado Acaya ña ndasaá kuchiño va'a kundikǒn nayó'o yichǐ Jesucristo. 8 Ta ndó'ó xa ndǎtǒ'on ndó tǒ'on Ndios xí'in inkǎ nǐvi, ta sǎkúitǎ ní'no kǎ ndó tǒ'on yó'o ndi'i saá xiiña estado Macedonia xí'in ndi'i saá xiiña estado Acaya. Ta saá nǐvi na táku ndi'i saá xiiña xǐni sǒ'o na xa'a ña va'a kándixa ndó Ndios, ñakán ǒn vása xǐni ñó'ó kǎ'an kǎ ndǐ xa'a ñava'a ké'é ndó. 9 Nda vǐka, nǐvi na xǐni ndasaá táku ndó, ndákuijn na xa'a ndó'ó, ká'an na ndasaá va'a ñaki'in ndó ndǐ'ǐ. Ta ndǎtǒ'on na xí'in tá'an na ndasaá ndixa ñasama ini ndó, ta sándakoo ndó ña kǐsa ká'no ndó ñaídolo xí'in inkǎ ña'a ña xǎni sǐni ndó xǐkuu ndios mǐi ndó xǐna'á, ta vitin kǐxá'á kǐsa ká'no ndó Ndios ndixa ndino'o, tatǎkú, ta ndǐkǒn ndó yichǐ ra. 10 Ta ká'an na ndǐ vitin ndátǐ ndó Jesucristo, ta kúu Sa'ya Ndios, ña kee tuku ra ñoyívi nǐno, ta kixaa ra ñoyívi yó'o, saá

* 1:1 Inkǎ kǐvǐ taSilvano kúu Silas.

chi Ndios şanatakı ra Jesucristo ña sakaku ra mji yó, koŋo xo'vi ní yó kivi Ndios kasa nani ra xa'a kuachi nivi.

2

TaPablo ndato'on ra xi'in na kándixa Jesucristo

xa'a chiño ke'é ra xi'in na

¹ Nañani yó xi'in náki'va yó, xini ndó ndi on şivi ña mañi xikuu ña nixaa ndi noo ndó ta nika'an ndoso ndi to'on xa'a Jesucristo xi'in ndó, chi ndó'ó chikaş so'o ndó to'on yó'o ta kisa ndivi ndó ña. ² Xini ndó ndi kivi ta'an ka xaş ndi ñoo noo takı ndó, nixo'vi ní ndi ñoo Filipos, chi ke'é na xi'in ndi ña on va'a ña şakuka'an na noo ndi. Ta saá ni, Ndios chindee ra ndi'ı ña ni-taxi ra kuyi'vi ní ndi kivi nixita ndi noo ndó'ó, ta nika'an ndoso ndi to'on Ndios ña ka'an xa'a Jesucristo, vará kuş'a ní nivi ndukú na ndasaá kasi na noo ndi ña on ndato'on ka ndi to'on yó'o. ³ Ta to'on Ndios ña nika'an ndoso ndi xi'in ndino'o nima ndi, ñandaş kúu to'on yó'o, on koó to'on vatá ñó'o xi'in ña, ni on vasa ní-ka'an ndi to'on livi ña sandá'vi ndi nivi. ⁴ Ta mji Ndios nika'an ra ndi va'a nija'a ndi noo ñayo'vi ña xito ndoso ndi'ı, ta xa'a ñayo'o Ndios şanakuiso chiño ra ndi'ı ña ka'an ndoso ndi to'on va'a xa'a Jesucristo noo nivi. Xi'in to'on ña ka'an ndi on vasa ndukú ndi ndasaá kuiti sakusij ndi ini nivi, ndatan kóni mji na, ta nda vika ndukú ndi ndasaá sakusij ndi ini Ndios. Chi Ndios kúu şa şa xito ndoso nima yó ndasaá yóo ña. ⁵ Xini mji ndó nda ñii kivi on vasa ní-ka'an ndi to'on livi an to'on vatá xa'a ña sanoo ndi ini ndó, ni on vasa ní-sanda'vi ndi ndó'ó xa'a ña taxi ndó şi'un nda'a ndi. Mji Ndios ndakuijn ra xa'a to'on yó'o ndi ñandaş kúu ña. ⁶ Ni noo ndó'ó, ni noo nda ñii inka nivi, on vasa ní-ndukú ndi ña kasa ka'no na ndi'ı. Vará kómi ndi ndayı ña kasa to'ó ndó ndi'ı, ta chindee ndó ndi'ı xi'in ña xini ñó'ó ndi, chi naapótol* na kómi ndayı Jesucristo kúu ndi'ı, ta on vasa ní-ke'é ndi saá. ⁷ Ta livi ní vivı ke'é ndi xi'in ndó, ndatan ke'é ñii ña'a xi'in şa'ya yúta ña, saá nixiyo ndi xi'in ndó. ⁸ Ndixa ndee ní kivi ini ndi xini ndi ndó'ó. Ta xi'in ndino'o nima ndi ndato'on ndi to'on Ndios xi'in ndó. Tanda nixiyo ti'va ndi taxi xi'in mji ndi ña kivi ndi xa'a ndó, saá chi ndó'ó ndıu ndó nivi na kivi ní ini ndi xini ndi.

⁹ Nañani yó xi'in náki'va yó, ndixa náka'an ndó ndasaá xitaku ndi kivi xindoo ndi xi'in ndó, chi ndivi ñoo ndee ní kisa chiño ndi xa'a ña kukomı ndi şi'un ña sata ndi ndi'ı ña xini ñó'ó mji ndi. Saá chi ni-xiin ndi sandi'ı ndi ini ndó ña cha'vi ndó ña xini ñó'ó ndi kivi nika'an ndoso ndi to'on Ndios noo ndó. ¹⁰ Ndó'ó xi'in Ndios kúu na ndakuijn xa'a ndi, ndasaá xitaku ndi noo ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, chi xi'in ñayij, ta xi'in ñandaş xitaku ndi xi'in ndó, ta on koó nivi kuchiño taxi kuachi xa'a ndi. ¹¹ Tá yóo ñii şa şa kúu yivá va'a xi'in şa'ya ra, saá nixiyo ndi xi'in ndó, chi ndato'on ndi xi'in ndó ña chikaş ndi ndee ini ndó ta şana'a ndi ndó'ó ko'on ndó yichı ña ndaş. ¹² Ta şakuiso ndi ndó'ó ña vivı kutaku ndó ndatan takı nivi na ndikon Ndios, chi Ndios kúu şa şa şakana ndó'ó ña kivi ndó yichı noo xá'nda chiño ra, chi kóni ra ña kutaku ndó xi'in ra noo yóo ndi'ı ñava'a ña livi ña ye'e.

¹³ Ndi'ı saá kivi táxi ndi ña táxa'vi nda'a Ndios, chi kivi xinj so'o ndó to'on ña nika'an ndi xi'in ndó, ta va'a naki'in ndó ña. Ta on vasa ní-xani şinj ndó ndi ndasaá kuiti to'on nivi kúu ña, ta chikaş so'o ndó ña ka'an

* 2:6 To'on "apótol" kóni kachı ña: Nivi na ti'vi şaká'no kasa ndivi na chiño ra.

to'on yó'o, chi kúndaḡa ini ndó ndixa to'on Ndios kúu ña nḡka'ḡan ndj xí'in ndó, ta mji to'on yó'o kisa chiño ña ini ndó'ó, nḡvi na kándixa ña'á. ¹⁴ Nañani yó xí'in náki'va yó, ñii kḡ'va ndatán nḡxo'vḡ inka nḡvi na ndóo ñoo estado Judea, na kúu na nákutá'an xa'ḡa ña kisa ká'no na Jesucristo, saá nḡxo'vḡ ndó'ó. Chi najudío natá'an mji na kúu na saxo'vḡ ña'á. Ta saá ndó'ó, natá'an mji ndó kúu na saxo'vḡ ndó'ó xa'ḡa ña kándixa ndó Jesucristo. ¹⁵ Ta nḡvi na xa'ni Jesucristo, najudío natá'an mji ra xḡkuu na, ta naxḡi síkuá nayó'o xḡkuu na xa'ni naprofeta na nḡka'ḡan ndoso to'on Ndios kuḡya xḡna'á. Ta saá tuku najudío natá'an j kúu na ke'é kuḡchi xí'in ndj, ta taxin na ndj'j ña tava na ndj'j kuḡa'ḡ ní ñoo. Nayó'o ké'é na ña on vá'a ña on vása kusij ini Ndios xini ra, ta on xḡin na taxi na ña nak'in inka nḡvi to'on ñava'a xa'ḡa Jesucristo. ¹⁶ Ta saá najudío yó'o sási na nḡo ndj kḡvḡ ndát'o'on ndj to'on va'a xa'ḡa Jesucristo xí'in inka nḡvi na on vása kúu najudío, saá chi on xḡin na ña sakaku Ndios nayó'o. Ta xa'ḡa ña ké'é na ña on vá'a yó'o, sákuiso ka na kuḡchi saḡa mji na, vará xa yóo kuḡa'ḡ ní kuḡchi ndiso na. Ta saá ñii kḡvḡ ña va'xi, Ndios saxo'vḡ ní ra nayó'o xa'ḡa ndi'j ña on vá'a ke'é na.

*TaPablo kóni tuku ra koni ra nḡvi
na kándixa Jesucristo na táku ñoo Tesalónica*

¹⁷ Nañani yó xí'in náki'va yó, vará xini ñó'ó kuxiká ndj nḡo ndó ñii káni lo'o, ta on vása sándakoo ndj ña xáni sḡnj ndj xa'ḡa ndó'ó. Ta ndeé ní kóni ndj nakutá'an tuku ndj xí'in ndó ña kúndaḡa ini ndj ndasaá yóo ndó. ¹⁸ Ta yḡ'j taPablo, kuḡa'ḡ ní yichj ndukúj xaḡj tuku kotoj ndó'ó, ta nḡ-kuchiño xaḡj chi ñanimḡ ndiva'a ká'no Satanás on vása ní-taxi ña xaḡj, chi taxḡ ña kuḡa'ḡ ní ña on vá'a saḡi yichj j. ¹⁹ Kóni ní ndj koto ndj ndó'ó, chi ndó'ó kúu na sákusij ini ndj xa'ḡa ña va'a ní ndikḡon ndó yichj Jesucristo. Ta kḡvḡ ndikó ra ñoyivi yó'o, ndáti ndj ña on kuka'an nḡo ndj xa'ḡa ndó'ó, ta kusij ka ini ndj xa'ḡa ndó'ó. Ndatán yóo ñava'a ña náki'in nḡvi xa'ḡa ña va'a kisa ndivi na chiño, saá koo ndó'ó xí'in ndj kḡvḡ kuita yó nḡo Jesucristo. ²⁰ Ta xa'ḡa ña va'a kándixa ndó Ndios, kánóo síkón ñato'ó ndj nḡo nḡvi, ta Ndios kasa ká'no ra ndj'j xa'ḡa ndó'ó. Ndixa kusij ní ini ndj xini ndj ndó'ó.

3

¹ Ta ñii kḡvḡ ña on vása ní-kundeé ka ini ndj kundati ndj, chi kóni ní ndj konj so'o ndj án yoo va'a ndó, ta saá xaḡi sḡnj ndj va'a ná kindḡo ka ndj ñoo Atenas, ² ta tḡ'vḡ ndj ñani yó taTimoteo xaḡa ra nḡo ndó. Ta taTimoteo yó'o kúu taḡa ta kisa chiño nḡo Ndios, ta ñii káchí xika ra xí'in ndj ká'ḡan ndoso ndj to'on ñava'a xa'ḡa Jesucristo. Ta tḡ'vḡ ndj taTimoteo ña xaḡa ra nḡo ndó ta chindeé ra ndó'ó ña va'a kua'no ka ndó yichj Jesucristo, ta ka'ḡan ra to'on va'a xí'in ndó xa'ḡa ña chikaḡa ra ndeé ini ndó ña va'a ka kundikḡon ndó yichj Jesucristo. ³ Ta saá on ndi'i ní ini ndó xa'ḡa ñayo'vḡ xó'vḡ ndó vitin. Chi ndó'ó xini va'a ndó ndí ndi'i mji yó na kúu nḡvi na kándixa Jesucristo xini ñó'ó xo'vḡ yó ñayo'vḡ. ⁴ Saá chi kḡvḡ xḡndḡo ndj xí'in ndó, ta ndat'o'on ndj xí'in ndó ndí va'xi kḡvḡ ña xo'vḡ yó xa'ḡa ña kándixa yó Jesucristo. Ta vitin xini ndó ndí ndixa kḡxá'á xó'vḡ yó ndatán yóo ña nḡka'ḡan ndj xí'in ndó. ⁵ Ta saá kḡxaḡa kḡvḡ ña on vása ní-kuchiño kundati ka j, chi ndeé ní kóni j konj so'o j án va'a ndikḡon ka ndó yichj Jesucristo, vará xó'vḡ ní ndó. Ñakán tḡ'vḡ j taTimoteo xaḡa ra koto ra ndó'ó, saá chi ndi'i ní ini j xa'ḡa ndó, koḡo ñanimḡ ndiva'a ká'no chu'u ña ndó'ó, ta nakava ndó ke'é ndó ña on vá'a. Ta saá ndḡ maḡi kuu chiño ña kisa ndivi ndj xí'in ndó, níkuu.

⁶ Ta taTimoteo nixaa ra nqo táku ndó, ta vitin ndikó ra kixaa ra yó'o, ta ndato'on ra xí'in ndi to'on va'a xa'a ndó. Ndato'on ra ndi ndixa kándixa va'a ndó Jesucristo, ta kí'vi ní ini ndó xini tá'an ndó, ta ndi'i saá kivi náká'an ndó xa'a ndi'i, ta kóni ndó koto ndó ndi'i ñii kiva ndatán kóni ndi koto ndi ndó'o. ⁷ Ñakán kía, nañani yó xí'in náki'va yó, vará xó'vi ní ndi ta ná'no ní tondini kómí ndi, ta vitin nduva'a ini ndi ta kúsij ní ini ndi, chi xinj so'o ndi ña ndixa ndó'o kándixa ndino'o ini ndó Jesucristo, ta vivii ndikón ndó yichí ra. ⁸ Ndátán yóo ña taxi ndee ña kutaku ka ndi, saá yóo ña kúndaq ini ndi ndi ndixa va'a ní ndikón ndó yichí Jesucristo. ⁹ Ta on vása ní'i ka ndi to'on ña kuchiño taxi ndi ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a ndó'o, chi njya'a ní ká'no ña kúsij ní ini ndi xa'a ña va'a táku ndó. ¹⁰ Ndivi ñoo ndino'o ní ini ndi xáku ndá'ví ndi nqo Ndios, ká'an ndi xí'in ra ña taxi ra kee ndi ko'on ndi koto ndi ndó'o. Chi kóni ndi chindee ndi ndó'o ña kándixa ndino'o ka ndó ta kua'no ka ndó yichí Jesucristo.

TaPablo xí'in natá'an ra ká'an na xí'in Ndios xa'a nivi na kándixa Jesucristo

¹¹ Ndúkú ndi nqo Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó, ña taxi ra ña kuchiño ko'on ndi koto ndi ndó'o. ¹² Ta Jesucristo ná chindee ra ndó'o ña ñii ñii kivi kuki'vi ka ini ndó koni tá'an xí'in mji ndó, ta ñii saá kuki'vi ini ndó koni ndó ndi'i inká nivi. Ñii kiva ndatán yóo ña kí'vi ní ini ndi xini ndi ndó'o saá kóni ndi ña kuki'vi ini ndó koni ndó inká nivi. ¹³ Ta saá Jesucristo ná chikaa ra ndee ini ndó'o ña va'a ní ka ko'on ndó yichí Ndios, ta xí'in ña ndino'o ní ini ndó nduu ndó nivi na va'a, na ndii nqo Ndios. Ñakán on koo kuachi kuiso ndó nqo Ndios, kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, xí'in ndi'i nayij na táku xí'in ra.

4

Ndasá xini ñó'o kutaku yó ña sakusij yó ini Ndios

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, xí'in ndayi Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó, ndato'on ndi xí'in ndó ta xáku ndá'ví ndi nqo ndó ña ñii káchí ndatán yóo ña xa saná'a ndi ndó'o, saá xinj ñó'o kutaku ndó, ta va'a sakusij ndó ini Ndios. Xa va'a ní ndikón ndó yichí ra vitin, ta ndúkú ndi nqo ndó ña va'a ka kundikón ndó yichí ra ñii ñii kivi vaxi.

² Xa xinj va'a ndó xa'a ña saná'a ndi ndó'o xí'in ndayi Jesucristo. ³ Ña kóni Ndios kúu ña nduu ndó nivi na va'a, na ndii nqo ra. Ñakán Ndios on xjin ra ña nda ñii ndó'o kí'vi ndó kuachi ñoyívi xí'in inká ña'a án inká taa. ⁴ Ta Ndios kóni ra ñayó'o: Ñii ñii taa xinj ñó'o kúndaq ini ra ndasaá to'o ní ta vivii kutaku ra xí'in ñásí'í ra. ⁵ Ta nda lo'o on vá'a ña kutoo ní ndó koni ndó inká ña'a án inká taa, ta xinj ñó'o nasita xí'in mji ndó ña on ke'é ndó ña on vá'a ña kútoo ní yiki koñu mji ndó, ndatán ké'é nivi na on vása ndikón yichí Ndios. ⁶ Ta on taxi xí'in mji ndó ke'é ndó ña on vá'a saá xí'in nañani yó án náki'va yó na kándixa Jesucristo. Tá kí'vi ndó kuachi xí'in ñásí'í ñani ndó án xí'in yij kí'vi ndó, ta ñayó'o kúu kuachi ña sándá'ví ndó nivi na ndikón Jesucristo xí'in yó, ta Ndios saxo'vj ra ndó'o xa'a ña on vá'a yó'o, ndatán yóo ña njka'an ndi xí'in ndó. ⁷ Chi on sivi xa'a ña kutaku kini yó kúu ña kana Ndios mji yó, ta kana ra mji yó ña kutaku yij yó nqo ra. ⁸ Ta nivi na on xjin kándixa to'on yó'o, ta nayó'o xaa noo na ndi'i, ta ñii kiva saá xaa noo na mji Ndios, taa ta taxi Níma mji ra kutaku ña ini ñii ñii yó.

⁹ Ta ɔn vása xíní ñó'ó ká ká'án ndí xí'in ndó xá'a ña kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó, chí xa sakuá'á ndó nɔɔ mji Ndios ndasaá ndixa kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó. ¹⁰ Ñandixa kúu ña kí'vi ini ndó xíni ndó ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na táku ndi'i ñoo estado Macedonia. Ta saá ni, xáku ndá'ví ndj nɔɔ ndó'ó ña kuki'vi ká ini ndó koni tá'an ndó, ¹¹ ta chikaá ndó ndee ña vivii kutaku ndó xí'in inká n̄vi, ta ndasaá kuiti xá'a chiño m̄ji ndó kundi'i ini ndó. Kasa chiño ndó xá'a ña xíní ñó'ó ndó, ndatán yóo ña xá'nda chiño ndj nɔɔ ndó. ¹² Tá kisa ndivi ndó ñayó'o, ta va'a kanóo tɔ'on xá'a ndó nɔɔ inká n̄vi, ta ɔn kumañi ká ndá ñii ña xíní ñó'ó ndó nda'a ndó.

Tɔ'on yó'o ká'án xá'a k̄ivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o

¹³ Nañani yó xí'in náki'va yó, kóni ndj ña kundaá va'a ini ndó ndí n̄vi na kándixa Jesucristo ta n̄xi'j na, nayó'o ndixa natakú na k̄ivi vañi. Ta xá'a ña kúndaá ini ndó ñayó'o, ta ɔn kuchuchú ní ini ndó, ndatán kúchuchú ní ini n̄vi na ɔn vása ndáa ini ndí k̄ivi vañi ndixa natakú na ta kutaku na xí'in Ndios ndi'i saá k̄ivi. ¹⁴ Ta m̄ji yó, kándixa yó ndí Jesucristo n̄xi'j ra ta natakú ra, ta ñii káchí saá Ndios sanatakú ra ndi'i n̄vi na n̄xi'j, na kúu na kándixa Jesucristo.

¹⁵ Tɔ'on ña ká'án ndj xí'in ndó vitin ñii kúu ña xí'in tɔ'on ña xa saná'a Jesucristo, Taa taKá'no nɔɔ yó. Tɔ'on yó'o káchí ña ndí k̄ivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta n̄vi na kándixa ña'á, na kúu na táku k̄ivi ndikó ra, ɔn ndaa si'na nayó'o nɔɔ n̄vi na xa n̄xi'j, ta ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo, án na táku kuu na, án na xa n̄xi'j kuu na, ta xí'in ndee Ndios ndi'i nayó'o ndaa na ta nakutá'an na xí'in ra. ¹⁶ Saá chí xí'in tɔ'on ña ka'nda chiño ra, ta xí'in tɔ'on ña ká'án ñaángel ká'no, ta xí'in ndusu ña ndá'yi tón trompeta Ndios, Jesucristo ndikó ra ñoyívi yó'o. Ta n̄vi na kándixa ña'á, na kúu na xa n̄xi'j, Ndios si'na sanatakú ra nayó'o ta ndaní'i ra na. ¹⁷ Ta saá, n̄vi na táku, na kúu na kándixa ña'á, Ndios ndaní'i ra nayó'o, ta saá nakutá'an ndi'i yó xí'in Jesucristo t̄ixin v̄jko ña kánóo n̄no. Ta saá kutaku yó xí'in Jesucristo ndi'i saá k̄ivi ña vañi. ¹⁸ Va'a xí'in tɔ'on yó'o chikaá ndó ndee ini tá'an ndó.

5

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ɔn vása xíní ñó'ó ká'án ndj xí'in ndó ndá k̄ivi, án ndá yɔɔ ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ² chí xa xíní va'a ndó ndi ndikó ra ñii k̄ivi ña ɔn vása ndátí n̄vi, chí ndatán yóo ña kixaa ñii takuí'ná ñoo, saá koo k̄ivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o. ³ K̄ivi ña ká'án n̄vi na ɔn vása kándixa Jesucristo, káchí na saá xí'in tá'an na: "Va'a ní táku yó vitin, ta ɔn kɔɔ ká ña ndí'i ini yó xá'a", káchí na, ta saá ñii kama kixaa ña xɔ'vi ndi'i n̄vi yó'o ta ndi'i xá'a na. Ndatán ndó'o ñii ña'a k̄ivi kóni kaku sa'ya ñá, ta xand̄ikon ñii kama kixá'á ña kí'vi ní t̄ixin ñá, saá kundo'o n̄vi k̄ivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, chí xand̄ikon kixá'á xɔ'vi na, ta ɔn kuchiño ká naní'i na ndasaá kaku na nɔɔ ña kundivi k̄ivi saá. ⁴ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, ɔn s̄ivi n̄vi na xika yich̄i nɔɔ naa kúu ndó. Ñakán k̄iá, k̄ivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ɔn naka'nda ini ndó ndatán náka'nda ini n̄vi k̄ivi kixaa takuí'ná k̄ivi na ve'e na. ⁵ Ndó'ó xí'in ndi'j na ndikon yich̄i Jesucristo, táku yó yich̄i nɔɔ yóo ño'ɔ yé'e; ɔn vása ndikon yó yich̄i nɔɔ naa ní, nɔɔ yóo kuá'a ní nɔɔ ña ɔn vá'a. ⁶ Ta saá ɔn vá'a kutaku yó ndatán táku n̄vi na ɔn vása yóo ti'va naki'in Jesucristo k̄ivi ndikó ra. Ndá víká xíní ñó'ó kutaku yó ndatán táku n̄vi na ndóo ndito, ta kasa kuenda xí'in

mji yó ña vivii kutaku yó. ⁷ Ta n̄vi na ndikōn yichj̄ nq̄ naa ní, ké'é na ndatán ké'é n̄vi ñoó naa ní. Saá chi nayó'o k̄is̄in na, ta x̄i'i ní na, ta n̄vi na ndañó'ó ini kúu na. ⁸ Ta mji yó, q̄n vása táku yó saá, chi x̄fka yó yichj̄ yé'e, ta ñakán x̄in̄j̄ ñó'ó vivii kundito yó, ta x̄in̄j̄ ñó'ó kandixa yó Jesucristo, ta kuki'vi ini yó koni tá'an yó. Ta x̄in̄j̄ ñó'ó ndixa kundaa ini yó ta kundati yó ndi Jesucristo kasa ndivi ra to'on ra ña sakaku ra mji yó. Ta ña ndikōn yó yichj̄ yé'e saá, ñayó'o kúu ña ndáa mji yó kq̄to ke'é yó ña q̄n vá'a. Chi x̄in̄j̄ yó ndi ñii ñii t̄atropa ndixin ra x̄i'in̄j̄ k̄a ña ndáa mji ra; yóo k̄a ña ndás̄i kándiká ra, ta yóo k̄a ña kánóo s̄in̄j̄ ra. Ta ndatán yóo k̄a yó'o ña ndáa ñii ñii t̄atropa ña q̄n satakué'e na ra, saá yóo ña vivii táku yó yichj̄ yé'e, chi saá ndáa yó x̄i'in̄j̄ mji yó ta sási ña mji yó kq̄to ke'é yó ña q̄n vá'a. ⁹ Ndios kóni ra ña kutaku yó saá, chi q̄n s̄iví x̄a'á ña saxo'vi ra mji yó kúu ña n̄kaxin ra ra. Ta Ndios n̄kaxin ra mji yó x̄a'á ña sakaku ra yó kúu ña. Ta x̄a'á ña k̄isa ndivi Jesucristo, T̄a t̄aKá'no nq̄ yó, Ndios kúchiño sakaku ra mji yó. ¹⁰ Jesucristo n̄xi'i'j̄ ra x̄a'á kuachi yó. Ta saá ndi'i mji yó, n̄vi na kándixa ña'á, ndixa kutaku yó x̄i'in̄j̄ ra ndi'i saá k̄iv̄j̄ ña v̄axi. Ta saá tá táku k̄a yó k̄iv̄j̄ ndikó Jesucristo, án xa n̄xi'i'j̄ yó, ta ndixa kutaku yó x̄i'in̄j̄ ra ndi'i saá k̄iv̄j̄ ña v̄axi. ¹¹ Ta vitin sakusij̄ k̄a ndó ini tá'an ndó x̄i'in̄j̄ to'on yó'o, ta chindeé tá'an ndó ña v̄a'a k̄a kundikōn ndó yichj̄ Jesucristo. Ñii káchí ndatán yóo ña chindeé tá'an ndó vitin, ñii k̄iv̄j̄ na chindeé tá'an k̄a ndó k̄iv̄j̄ v̄axi.

TaPablo ndátq̄'on ra x̄i'in̄j̄ n̄vi na kándixa Jesucristo ndasaá v̄a'á x̄in̄j̄ ñó'ó kutaku na

¹² Nañani yó x̄i'in̄j̄ náki'v̄a yó, xáku ndá'vi ndi nq̄ ndó ña kasa to'ó ndó n̄vi na s̄akuiso chiño Jesucristo. Saá chi nayó'o k̄isa chiño na x̄i'in̄j̄ ndó, ndátq̄'on na x̄i'in̄j̄ ndó, ta chindeé na ndó'ó kq̄'q̄n ndó yichj̄ Jesucristo.

¹³ Kasa to'ó ndó n̄vi yó'o ta kuki'vi ini ndó koni ndó na x̄a'á chiño ña ké'é na x̄i'in̄j̄ ndó. Ta saá x̄in̄j̄ ñó'ó vivii kutaku ndó x̄i'in̄j̄ tá'an ndó.

¹⁴ Ta tuku xáku ndá'vi ndi nq̄ ndó, ña k̄a'q̄n ndó x̄i'in̄j̄ nañani yó ta x̄i'in̄j̄ náki'v̄a yó, na q̄n x̄in̄j̄ kasa chiño. K̄a'q̄n ndó x̄i'in̄j̄ na ndi x̄in̄j̄ ñó'ó kasa chiño na. Ta k̄a'q̄n ndó chikaq̄ ndó ndeē ini nañani yó x̄i'in̄j̄ náki'v̄a yó na kúu na kúchuchú ini chi x̄áni s̄in̄j̄ na ña q̄n kundee k̄a na kundikōn na yichj̄ Ndios. Ta saá tuku chindeé ndó nañani yó x̄i'in̄j̄ náki'v̄a yó na lo'o ní kúndeé nq̄ ña q̄n vá'a. Ta x̄i'in̄j̄ ña ká'no ini ndó kutaku ndó x̄i'in̄j̄ ndi'i n̄vi yó'o.

¹⁵ Tá yóo n̄vi na ké'é ña q̄n vá'a x̄i'in̄j̄ ndó, ta q̄n cha'vi ndó nayó'o x̄i'in̄j̄ ink̄a ña q̄n vá'a. Ta ndi'i saá k̄iv̄j̄ ndukú ndó ke'é ndó ñav̄a'á x̄i'in̄j̄ nata'an ndó ta x̄i'in̄j̄ ndi'i ink̄a n̄vi.

¹⁶ Ta x̄in̄j̄ ñó'ó kusij̄ ní ini ndó ndi'i saá k̄iv̄j̄. ¹⁷ Ta nd̄a lo'o q̄n sandakoo ndó k̄a'q̄n ndó x̄i'in̄j̄ Ndios ndi'i saá k̄iv̄j̄. ¹⁸ Tá q̄n vása v̄a'á táku ndó, án v̄a'á ní táku ndó, ta saá ní, x̄in̄j̄ ñó'ó taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'á Ndios. Saá chi ñayó'o kúu ña kóni Ndios ke'é ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo.

¹⁹ Q̄n kasi ndó nq̄ Ním̄a Ndios, ta v̄a'á taxi ndó ná kasa chiño Ním̄a Ndios ini mji ndó. ²⁰ Ta q̄n v̄a'á xaa noo ndó to'on ña k̄a'q̄n Ním̄a Ndios saná'a ña ndó'ó. ²¹ Ta x̄in̄j̄ ñó'ó koto ndoso ndó to'on ña k̄a'q̄n n̄vi saná'a na, tá káchí na ndi to'on saná'a na kúu ña taxi Ním̄a Ndios nda'á na. Ta saá naki'ni kuiti ndó to'on v̄a'á, ta q̄n chikaq̄ so'o ndó ña q̄n vá'a. ²² Chi x̄in̄j̄ ñó'ó kuxiká ndó nq̄ ndi'i nq̄ ña q̄n vá'a.

²³ Ta vitin ndúkú ndi nq̄ Ndios, t̄a t̄a táxi ña koo ñav̄a'á ini yó, ña chindeé ra ndó'ó ta nduu ndó n̄vi na v̄a'á na ndii nq̄ ra. Ná kundaa v̄a'á

Ndios ñii ní ñii ñii ndó xá'a ña vạ'a ndii koo nímạ ndó xí'in ini ndó ta xí'in yíkí kọñu ndó. Ta saá ọn koo kạ kuạchi kuiso ndó kịvị Jesucristo, Tạ tạKá'no ọọ yó, ndikó ra ñoyivi yó'o. ²⁴ Ndios kúu tạ tạ kạna ndó'ó kundikọn ndó yichị ra, ta ndixa tậndaạ vạ'a kúu ra, ñạkán Ndios kasa ndivi ra tọ'on nịkạ'an ra ña nduu ndó nịvi na ndii ọọ ra.

TạPablo ndúkú ra ñavạ'a

xạ'a nịvi na kándixa Jesucristo ñoo Tesalónica

²⁵ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, xáku ndá'ví ndị ọọ ndó ña ọn nandoso ndó kạ'an ndó xí'in Ndios xá'a ndị.

²⁶ Ta xí'in ñatọ'ó ní ini ndó, chịto ndó ọọ tá'an ndó, saá chindeé tá'an ndó.

²⁷ Xí'in ndayí Jesucristo, yị'ị tạPablo kạ'an ị xí'in ndó ña ka'vi ndó tutu yó'o ọọ ndi'i nịvi na kándixa Jesucristo.

²⁸ Ta Jesucristo, Tạ tạKá'no ọọ yó, ná ke'é ra ñavạ'a xí'in ndó. Saá ná koo ña.

Tutu ñaov̄i t̄i'v̄i taPablo kua'an ña nda'a nañoo Tesalónica

*Xi'in to'on yó'o taPablo, taSilvano xi'in taTimoteo chindeé ra
n̄ivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Tesalónica*

¹ Xi'in to'on yó'o ȳi'i, taPablo, xi'in taSilvano, xi'in taTimoteo, chindeé ndi ndó'ó na táku ñoo Tesalónica, na kúu n̄ivi na nákutá'an xa'a ña kisa ká'no ndó Yivá yó Ndios xi'in Jesucristo, Ta'a taKá'no n̄oo yó. ² ¡Ná ke'é Ndios xi'in Jesucristo ñava'a xi'in ndó, ta ná taxi ra koo ñava'a ini ndó!

*TaPablo ká'an ra xi'in Ndios xa'q n̄ivi
na kándixa Jesucristo na táku ñoo Tesalónica*

³ Ndi'i saá k̄iv̄i táxi ndi ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'a ndó'ó. Ndixa chiño n̄oo ndi kúu ña ká'an ndi saá xa'a ndó xi'in Ndios, chi va'a ní viv̄i ndik̄on ndó ȳich̄i Jesucristo. Chi ñii ñii k̄iv̄i ña táku ndó, ta saá va'xi kua'no k̄a ña va'a kándixa ndó Jesucristo, ta ñii k̄i'va saá va'xi kua'no k̄a ña k̄i'vi ini ndó x̄ini tá'an ndó. ⁴ Ñakán k̄i'a k̄iv̄i xa'a ndi ñii ñii ñoo n̄oo nákutá'an n̄ivi xa'a ña kisa ká'no na Jesucristo, ta xi'in ñas̄i ini ndi ndát̄o'on ndi xi'in nayó'o xa'a ña va'a táku ndó. Saá chi ndó'ó chika'a ní ndó ndee xi'in m̄i ndó ña va'a kua'an ndó ȳich̄i Ndios. Vará yóo ní tond̄ini ta xó'v̄i ní ndó xa'a ña kándixa ndó Jesucristo, ta saá ni, on vása sándakoo ndó ȳich̄i ra, ta va'a kúndee ndó n̄oo ndi'i ña on va'a xó'v̄i ndó. ⁵ Ta saá sáná'a ndó ndi Ndios k̄isa ndivi ra ñanda'a xi'in ndó. Saá chi Ndios kách̄i ra ndó'ó kúu n̄ivi na ndáya'v̄i ní, ta na'ax̄in ra ndó'ó ña kutaku ndó ȳich̄i n̄oo xá'nda chiño ra. Ta vitin ndó'ó xó'v̄i ní ndó xa'a ña ndik̄on ndó ȳich̄i yó'o.

To'on yó'o ká'an xa'q k̄iv̄i ndikó Jesucristo ñoȳivi yó'o

⁶ Ndixa ñanda'a kúu ña ké'é Ndios xi'in n̄ivi, ñakán ñii k̄iv̄i cha'vi ra xi'in ñayo'v̄i n̄ivi na kúu na sáxo'v̄i ndó'ó. ⁷ Ta nda'a ndó'ó, n̄ivi na xó'v̄i ní, ta xi'in nda'a m̄i ndi, ñii kách̄i Ndios taxi ra ña nakindée yó n̄oo ndi'i ña xó'v̄i yó. Saá kundivi k̄iv̄i ndikó Jesucristo ñoȳivi yó'o xi'in kua'a ní naángel na kóm̄i ndee ra, ⁸ ta kixi ra ma'ño ño'ó x̄ix̄i. Kixaa ra ña saxo'v̄i ra n̄ivi na on vása ní-xiin nakoni Ndios, ta ni on vása ní-xiin na chika'a so'ó na to'on ñava'a xa'a Jesucristo, Ta'a taKá'no n̄oo yó. ⁹ Xa'a ña ni-xiin n̄ivi yó'o kandixa na Jesucristo, nayó'o ko'on na n̄oo xó'v̄i ní na ndi'i saá k̄iv̄i ña va'xi, ta kuxiká va'a na n̄oo Ndios, n̄oo yóo ndi'i ndee ra, n̄oo yóo ndi'i ñava'a ká'no, ta livi ní. ¹⁰ Ndi'i ñayo'v̄i kundivi ña k̄iv̄i ndikó Jesucristo, ta ndi'i n̄ivi na kúu na kándixa ña'á, kasa to'ó na ra, kasa ká'no na ra, ta koto na n̄oo ra xi'in ndi'i ñas̄i ini na. Ta k̄iv̄i yó'o ñii nakutá'an ndó xi'in n̄ivi yó'o, saá chi kándixa ndó to'on ña ñika'an ndi xi'in ndó.

¹¹ Ñakán k̄i'a, ndi'i saá k̄iv̄i ká'an ndi xi'in Ndios xa'a ndó. Ta ndúk̄u ndi n̄oo ra ña chindeé ra ndó'ó ña kuu ndó n̄ivi na ndáya'v̄i ní ȳich̄i ra, chi ñika'xin ra ndó'ó kundik̄on ndó Jesucristo. Ta ndúk̄u ndi n̄oo Ndios ña chindeé ra ndó'ó kasa ndivi ndó ndi'i chiño ña x̄ani s̄inj̄i ndó kúu ñava'a ke'é ndó chi kándixa ndó Jesucristo. ¹² Ta saá kanóo s̄ikón k̄iv̄i Jesucristo n̄oo n̄ivi xa'a ñava'a ke'é ndó, ta Jesucristo taxi ra ña kanóo s̄ikón ñato'ó

ndó, saá chi Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo tãKá'no nõõ yó, vã'a ní ini ra, ta ndixa ké'é ra ñavã'a xí'in yó.

2

Ñii kivi ña vaxi kixaa ñii tãa tãdivã'a ñoyivi yó'o

¹ Ta vitin, nañani yó xí'in náki'vã yó, ndato'on kã ndi xí'in ndó xã'ã kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o, ta ndani'i ra yó, ta nakutá'an yó xí'in ra. Ta xáku ndá'ví ndi nõõ ndó ² ña õn taxi ndó ndi inkã nivi sandi'i na ini ndó, ni õn sayi'vi na ndó'ó xí'in to'on ña vatã ña káchí na, ká'an na xí'in ndó: "Xa ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o ta Ndios kisa nani ra kuãchi ndi'i nivi", káchí na. Ta ndó'ó, õn kandixa ndó to'on yó'o, varã káchí na ndi to'on ña ñikã'an Níma Ndios xí'in ini na kúu ña, án káchí na to'on ña ñikã'an mji ndi kúu ña, án káchí na tutu ña ñitaa mji ndi kúu ña ká'an ndi xa kixaa kivi ká'no yó'o, ta õn kandixa ndó ña ká'an nivi yó'o. ³ Ndã lo'o õn taxi ndó ña sandá'vi na ndó'ó xí'in to'on ña vatã yó'o, saá chi si'na xinj ñó'ó kixaa kivi ña kua'ã ní nivi kixá'á na ndeé ní kasa toon ini na nõõ Ndios, ta kixaa ñii tãa tã ndivã'a ní ini, tãndã ndi'i ya'a ñayó'o, saá kixaa kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o. Ta Ndios ndixa xa çitóni ra ndasaá ndi'i xã'ã tãa tãdivã'a yó'o. ⁴ Ta ña tã'an kã ndi'i xã'ã tãa yó'o, ta ke'é ra saá: kusaã ní ini ra koni ra Ndios ndino'o, ta kusaã ini ra koni ra ndi'i ndios ñavatã ña kisa ká'no nivi, saá chi tãdivã'a yó'o koni ra ña ndi'i nivi kasa ká'no na ndasaá kuiti mji ra. Ta saá ñii kivi kee ra ko'on ra ta xaã ra ve'e ño'o ká'no ña nákaã ñoo Jerusalén, ta koo ra nõõ tón táyi ká'no, tón ñíndichi ini ve'e ño'o yó'o, ta kã'an ndoso ra nõõ ndi'i nivi, kachí ra saá: "Yi'i kúu Ndios ndino'o", kachí ra xí'in nivi.

⁵ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'vã yó na táku ñoo Tesalónica, çán õn vása náka'án ndó kivi ñixijo i xí'in ndó, ta ndato'on i xí'in ndó xã'ã ndi'i ñayó'o? ⁶ Ta saá kúndaã ini ndó ndá ndeë kúu ña sási nõõ tãdivã'a yó'o ña õn kixaa ra vitin. Saá chi xinj ñó'ó kundati ra ndã kixaa kivi ña çitóni Ndios, ta saá Ndios táxi ra ña kixaa tãdivã'a yó'o nõõ nivi. ⁷ Ta saá ni, mji ñandee õn vá'a ña xá'nda chiño nõõ tãa tãdivã'a yó'o xa nákaã ña kisa chiño se'é ña ñoyivi yó'o. Saá yóo ña vitin, ta ndákuiti kúmanj kixaa kivi ña saña ndeë ña sási nõõ tãa tãdivã'a yó'o, ta saá saña ra ko'on ndikã ra ke'é ra ña õn vása vã'a. ⁸ Ta saá xãndikon nativi tãa tãdivã'a yó'o nõõ ndi'i nivi ñoyivi yó'o ta ke'é ra kuã'ã ní ña õn vá'a. Ta saá kixaa kivi Jesucristo, xí'in lo'o tãçhi yu'u ra, ka'ni ra tãdivã'a yó'o. Saá chi kivi ndikó Jesucristo xí'in ndi'i ndeë ra ña livi ña ye'é, sandi'i ra xã'ã ndi'i ndeë tãa tãdivã'a yó'o. ⁹ Chi tãa tãdivã'a yó'o kixaa ra xí'in ndeë ñanima ndivã'a ká'no Satanás, ñãkãn kuchiño ra ke'é ra kuã'ã ní chiño ná'no ña kúu milagro án seña vatã ña naka'nda ini nivi koni ña'á na. ¹⁰ Ta saá tuku ke'é ra ndi'i saá nõõ ña õn vá'a ña sandá'vi kã ra nivi na kuã'an yichj nõõ ndi'i xã'ã na. Saá chi nayó'o õn vása ní-xiin na naki'in na to'on ña ndãã, xã'ã ña kuchiño Ndios sakãku ra na. ¹¹ Ta xã'ã ña õn kua'a na kandixa na ñandãã, Ndios taxi ra ndáyí nda'ã ñandee vatã ña sandá'vi kã ña nivi yó'o ña kandixa kã na ñavatã. ¹² Ta saá tá kixaa kivi Ndios kasa nani ra xã'ã kuãchi nivi, ta nivi yó'o ko'on ndi'i na nõõ xo'vi ní na ndi'i saá kivi. Saá chi õn kua'a na kandixa na ñandãã, ta kusij ní kã ini na kutakũ na ké'é na ña õn vá'a.

Ñayó'o ká'an xã'ã nivi na ñikãxin Ndios ña sakãku ra na

¹³ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, ndó'ó kúu nịvi na kí'vi ini Jesucristo xini ra. Ta ndi'i saá kịvị xini ñó'ó taxi ndị ña táxa'vi nda'a Ndios xa'a ndó'ó, chi ndạ kịvị nọ Ndios nakaxin ra ndó'ó kuu ndó nịvi na sakaku ra. Saá chi ndó'ó, xí'in ña ndino'o ini ndó kandixa ndó to'on ña ndạ xa'a Jesucristo, ta Nima Ndios kisa chiño ña ini ndó, ña ndasa ndii ña nima ndó, ta ndixa nduu ndó nịvi nayii nọ Ndios. ¹⁴ Xí'in to'on ñava'a xa'a Jesucristo ña nịka'an ndoso ndị nọ ndó, Ndios kạna ra ndó'ó ña sakaku ra ndó'ó. Saá chi kóni ra ña ñii káchí xí'in Jesucristo naki'in ndó ñato'ó ká'no ña livi ñoyivi nịno.

¹⁵ Ta saá, nañani yó xí'in náki'vạ yó, vivii kutaku ndó yichị Jesucristo, ta on sandakoo ndó to'on ña saná'a ndị ndó'ó. An to'on ña nịka'an ndị xí'in ndó, an to'on ña nịtaa ndị nọ tutu, ta tị'vi ndị nịxaa nda'a ndó kúu ña, ta ndó'ó, vạ'a kandixa ndó ndi'i to'on yó'o. ¹⁶ Ta Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo, Tạ tạKá'no nọ yó, kúu ra tạ tạ kí'vi ní ini xini mị yó, ta tạ tạ ká'no ní ini kúu ra, ñakán ké'é ra ñava'a xí'in yó, ta ndi'i saá kịvị chíkaa ra ndee ini yó ña on kuyi'vi yó nọ ña xo'vi yó. Ta táxi ra ña ndáti yó ta ndáa ini yó ndi ndixa Ndios kasa ndivi ra to'on ña nịka'an ra xí'in yó. ¹⁷ Ta vitin ndúkú ndị nọ ra ña chíkaa ra ndee ini ndó ña on kuyi'vi ini ndó, ta ndúkú ndị nọ ra ña chindeé ra ndó'ó ña kasa ndivi ndó ndasaá kuiti chiño vạ'a, ta chindeé ra ndó'ó ña kạ'an ndó ndasaá kuiti to'on vạ'a nọ nịvi ñoyivi yó'o.

3

TạPablo ndúkú ra ná kujạ ní'no to'on Ndios ndi'i saá xiiña nọ nịvi

¹ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, ndúkú ñava'a nọ ndó'ó ña kạ'an ndó ndúkú ndó nọ Ndios ña chindeé ra ndi'i, ña ke'é ra ña kama kujạ ní'no to'on vạ'a xa'a Jesucristo ndi'i saá xiiña, ta kuạ'a ní nịvi kuchiño naki'in vạ'a na to'on yó'o xí'in ñato'ó, ñii kị'va ndátan mị ndó naki'in vạ'a ndó to'on yó'o. ² Ta xini ñó'ó kạ'an ndó ndúkú ndó nọ Ndios ña sakaku ra ndi'i nọ nịvi na kúu na on vá'a na ndiva'a ní ini, chi kuạ'a ní nịvi on xiiñ na kandixa na Jesucristo. ³ Ta Jesucristo, Tạ tạKá'no nọ yó, ndixa kisa ndivi ra to'on ra, ta ndixa taxi ra ndee nda'a ndó, ta kundaa ra ndó'ó nọ ña on vá'a. ⁴ Xạ'a ña ndikon yó Jesucristo, mị ndị ndixa ndáa ini ndi ndó'ó ña vạ'a kisa ndivi ndó ña xá'nda chiño ndị nọ ndó. Ta ndáa ini ndi ndó'ó ña on sandakoo ndó kasa ndivi ndó saá. ⁵ Kạ'an ndi ndúkú ndi nọ Jesucristo tạKá'no nọ yó, ña chindeé ra ndó'ó ña kuki'vi ní ini ndó koni ndó inka nịvi, ñii kị'va ndátan Ndios kí'vi ini ra xini ra ndó'ó. Ta ndúkú ndi nọ Ndios ña chíkaa ra ndee ra ini ndó xa'a ña on sandakoo ndó ndikon ndó yichị ra, vará yo'vi xo'vi ndó. Ta ndúkú ndi nọ Ndios ña chindeé ra ndó'ó ña kundee ini ndó nọ ndi'i ña xo'vi ndó, ñii kị'va ndátan Jesucristo on vása ní-sandakoo ra yichị Ndios, vará nịxo'vi ní ra.

Nịvi na ndikon Jesucristo, on vá'a kuu na naxúxán

⁶ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, xí'in ndayị Jesucristo, Tạ tạKá'no nọ yó, xá'nda chiño ndi nọ ndó'ó xí'in to'on yó'o, ña káchí saá: Tá yóo nañani yó an náki'vạ yó na kúu nịvi na xúxán, ta on xiiñ na kasa chiño na, ta ndó'ó kuxiká ndó nọ nayó'o. Saá chi naxúxán yó'o on vása ndikon na yichị ña xa saná'a ndi ndó'ó. ⁷ Ta ndó'ó xini ndó ndasaá vạ'a kutaku ndó ndátan xitaku ndi xí'in ndó. Chi kịvị xitaku ndi xí'in ndó, on vása ní-xindọ xúxán ndi nọ ndó. ⁸ Kịvị xitaku ndi xí'in ndó, ta chá'vi ndi ndi'i ña xixi ndi. Ta

ndeé ní kǐsa chiño ndi ndiví ñóó, chi ñi-xiin ndi sakuiso ndi ndó'ó xí'in ña cha'vi ndó xǎ'a ña xixi ndi xí'in ña xinj ñó'ó ndi. ⁹ Vará kómí ndi ndayí ña chindeé ndó ndi'i, xǎ'a ña kǐsa chiño ndi xí'in ndó, ta ñi-xiin ndi ki'in ya'vi ndi nda'a ndó, chi xí'in ñayó'o sáná'a ndi ndó'ó ndasaá xinj ñó'ó kasa chiño ndó, ta on kundati ndó inkǎ ñivi taxi na ña kuxu ndó. ¹⁰ Kivi xitaku ndi xí'in ndó, xǎ'nda chiño ndi ño ndó xí'in to'on yó'o, ña káchí saá: tá yóo ñivi na on xjin kasa chiño, ta va'a ná on kuxu na, káchí ndi xí'in ndó. ¹¹ Saá chi xinj so'o ndi xǎ'a sava ndó'ó ña on vása kǐsa chiño ndó, ta ndóó xúxán ndó, ta kuiti xíká ndó sándi'i ndó ini inkǎ ñivi. ¹² Ta saá xí'in ndayí Jesucristo xá'nda chiño ndi ño ndó'ó, ñivi na kúu naxúxán. Káchí ndi saá xí'in ndó: Va'a kǎ chikaǎ ini ndó ná kasa chiño ndó, ta saá ki'in ndó sj'ún ta kuchiño kukomí ndó ndi'i ña xinj ñó'ó ndó.

¹³ Nañani yó xí'in náki'va yó, on kunaǎ ndó ké'é ndó chiño va'a, ta ndi'i saá kivi kasa ndivi ndó ña. ¹⁴ Tá yóo ñivi na on xjin chikaǎ so'o to'on ña ká'an ndi xí'in ndó ño tutu yó'o, ta koto va'a ndó yu kúu nayó'o, ta on kutá'an kǎ ndó xí'in na. Ta saá nayó'o kuka'an ño na xǎ'a ña on vá'a ké'é na. ¹⁵ Ta saá ni, on kusaǎ ini ndó koni ndó nayó'o, ta va'a kǎ ká'an ndó vivii ndato'on ndó xí'in na xǎ'a ña on vá'a ké'é na. Ndatán ndátó'on ñii ta xí'in ñani ra ta kándixa Jesucristo, saá ká'an ndó xí'in nayó'o.

*Ta Pablo ndúkú ra ño Ndios
xǎ'a ñivi na kándixa Jesucristo*

¹⁶ Jesucristo Ta táKá'no ño yó, kúu ta ta taxi ña koo ñava'a ini mii yó. Tá yóo kivi va'a táku ndó, án tá yóo kivi on vása va'a táku ndó, ta ndúkú ño Jesucristo ña taxi ra ña koo ñava'a ini ndó ndi'i saá kivi. Ta, ña koo Jesucristo xí'in ndi'i ndó!

¹⁷ Ta vitin yi'i, ta Pablo, xí'in nda'a mii i táa i to'on yó'o ña chindeé i ndó'ó. Ta ñii ki'va ndatán ká'yi'i kivi mii ño ndi'i tutu ña tí'vi'i kuá'an nda'a nañani yó xí'in náki'va yó, saá ká'yi'i kivi mii ño tutu yó'o. ¹⁸ Ndúkú ño Jesucristo, Ta táKá'no ño yó, ña ké'é ra ñava'a xí'in ndi'i ndó. ¡Saá ná koo ña!

Tutu ñanoó tì'ví taPablo kuà'an ña nda'a taTimoteo

Xí'in tɔ'on yó'o taPablo chindeé ra taTimoteo

¹ Yí'j, taPablo, taapóstol xí'in ndayí Jesucristo kúu j, chi saá Ndios xí'in Jesucristo sakuiso chiño ra yí'j. Ndios kúu Taa ta Sakaaku mji yó nqo ña on vá'a, ta Jesucristo táxi ra ña kúndaq ini yó ndí ndixa kasa ndivi ra ña ndátí mji yó xa'a ña kándixa yó ra. ² Chindeé j yó'ó, taTimoteo, ta yóo ndátán yóo sa'ya mji j. Ta yí'j, ndátán yóo yivá mji ún saá nixjyo j xí'in ún saná'a j yó'ó xa'a yichí Jesucristo. Ta vitin kóni j ndí Ndios Yivá yó xí'in Jesucristo ta xá'nda chiño nqo yó, ná kundá'ví ini ra koni ra yó'ó, ná ke'é ra ñava'a xí'in ún, ta ná taxi ra ña koo va'a ini ún. Saá ná koo.

Sava nivi na saná'a xa'a yichí Jesucristo ká'an na tɔ'on ña on sivi ñandaq kúu

³ Kivj ta'an ka kee j ñoo Éfeso ta kixaaj ñii xiiña nqo ño'q naní Macedonia yó'o, ta ndúkú j ñava'a nqo yó'ó ña kindqo ka ún ñoo Éfeso. Saá chi kóni j ña ka'an ún xí'in nivi na saná'a tɔ'on ña on vása yóo yu'ú xí'in tɔ'on ña ndaq ndino'o xa'a yichí Jesucristo. Ka'an ún xí'in nayó'o ña sandakoo na, ta on saná'a ka na tɔ'on yó'o, chi on sivi ñandaq kúu ña.

⁴ Ta ka'an ún xí'in na ña on chikaq so'o na cuento yatá ña on koq xa'a. Ta ndatɔ'on ún xí'in na ndí on chikaq na ndee xa'a ña sakuá'a na yu kúu naxij síkuá na. Saá chi xa'a ña ke'é nivi saá kixá'a na xí'in tɔ'on káni tá'an na xí'in tá'an na, ta ñayó'o nda lo'o on vása chindeé ña na ña va'a kutaku na yichí Ndios. Chi ndasaá kuiti ña kándixa yó Jesucristo kúu ña chindeé yó ña va'a kutaku yó yichí Ndios.

⁵ Ta ña xinj ñó'ó ní nqo j kúu ña chindeé ún nañani yó xí'in náki'va yó ña ndixa kuki'vi ini na koni tá'an na. Tá viví ndii nakoo nima na, ta on koq xa'a ña nima mji na chikaq ña kuachi kuiso na, ta ndino'o ini na kándixa na Ndios, ta saá kukomí na ndee ña ndixa kuki'vi ini na koni tá'an na. ⁶ Ta sava nivi xa sandakoo na ña va'a kutaku na xí'in tá'an na, ta vitin ndasaá kuiti náa na xí'in inká nivi xa'a ña on vása ndaya'ví. ⁷ Nanivi yó'o kóni na kuu na maestro ña saná'a na ndayí Ndios ña njata taMoisés xina'a, ta on vása xinj na ña ká'an na, ní on vása kúndaq ini na xa'a tɔ'on saná'a na, vará xáni sijnj na ndixa tɔ'on ña ndaq saná'a na.

⁸ Xinj yó ndí ndayí ña xa'nda chiño Ndios xina'a kúu ña va'a. Ta saá ni, tá on vása xinj yó yu kúu xa'a chjndú'u Ndios ndayí ra, ta ndasaá kuiti kisa ndivi yó ña ndátán xáni sijnj mji yó, ta saá ndixa kuà'an yó yichí on vá'a. ⁹ Ndixa xinj ñó'ó kúndaq ini yó yu kúu xa'a ña chjndú'u Ndios ndayí. On sivi xa'a nivi nandaq na kisa ndivi ña kóni Ndios kúu ña chjndú'u ra ndayí. Ta chjndú'u ra ndayí xa'a nivi na toon ní ini, ta xa'a nivi na on xjin kasa ndivi ña kóni Ndios, ta xa'a nivi na on vá'a, ta xa'a nivi na kí'vi ní kuachi, ta xa'a nivi na on xjin kasa tɔ'ó Ndios, ta xa'a nivi na xákú ndaa nqo ndí'í ñava'a Ndios, ta xa'a nivi na xá'ni yivá sí'í mji, ta xa'a nivi na xá'ni inká nivi, ¹⁰ ta xa'a taq tá kí'vi kuachi xí'in ña'a ña on sivi ñásí'í ra kúu, ta xa'a ña'a ña kí'vi kuachi xí'in inká taq ta on sivi yij ná kúu, ta xa'a taq tá kí'vi kuachi kini xí'in inká taq, ta xa'a ña'a ña kí'vi kuachi kini

xí'in inká ña'a, ta xá'a ñivi na tíin inká ñivi ña taan se'é ña'a na,* ta xá'a ñivi na ká'an tó'on vatá xí'in ñivi, ta xá'a ñivi na ndákuijn tó'on vatá ñoq nachíño, ta xá'a ñivi na sáa ini xíni tó'on ndaa ña sáná'a yó. Xá'a ndí'i ñivi na ké'é ña on vá'a yó'o, Ndios chindú'u ra ndayí ña ka'nda chiño ñoq na ña on ke'é na saá. ¹¹ Ta ñivi na ké'é ña on vá'a yó'o on vása yóo yu'ú na xí'in tó'on ña sáná'a yó, ña kúu tó'on ña ndaa, ña va'a, ña livi ní. Ta mji tó'on va'a yó'o kúu ña ká'an ndoso j ñoq ñivi, chi Ndios sakuiso chiño ra yí'j ke'é j saá.

TqPablo táxi ra ña táxa'vi ña'a nda'a Jesucristo

¹² Táxi j ña táxa'vi ña'a nda'a Jesucristo, taa ta taxi ndee nda'a j, chi xáni ini ra ndí yí'j kúu tãndaa, taa ta ndixa kasa ndivi va'a chiño ra, ta ñikaxin ra yí'j kuu j tã kisa chiño ñoq ra. ¹³ Ñava'a yó'o ke'é ra xí'in j, vará kujya ñya'a xikuu j taa ta ñika'an ña on vá'a xá'a ra, ta saxo'vj ní j ñivi na ndíkõn yichí ra, ta ñika'an j tó'on ndiva'a xí'in ra. Ta saá ni, Ndios kisa ká'no ini ra xá'a j, chi ña on vá'a yó'o ke'é j kivi j ta'an ka kandixa j Jesucristo, ta taa ta naa ini xikuu j. ¹⁴ Vará nda ñii ñava'a on vása ní-ke'é j ñoq ra ñakán ke'é ra ñava'a xí'in j, ta kuá'a ní ñava'a xa ke'é Jesucristo xí'in j. Ta taxi ra ndee ña kuchiño kandixa j ra, ta taxi ra ndee ña kuchiño kuki'vi ini j koni j ñivi. Ta ndí'i ñava'a ñaki'in j kixi ña ñoq Jesucristo.

¹⁵ Tó'on ña ndaa ña xíni ñó'ó kandixa va'a yó káchí ña saá: Jesucristo kixaa ra ñoyívi yó'o ña sakaku ra ñivi na kómi kuachi. Ta yí'j, xikuu j ñii taa ta xikomí kuá'a ní kuachi, chi ndixa xikuu j ñii taa ta on vá'a ní ka ñoq ndí'i inká ñivi. ¹⁶ Ta Jesucristo kisa ká'no ini ra xá'a ndí'i ña on vá'a ke'é j. Ta ñava'a ke'é ra xí'in j sáná'a ndí tã ká'no ní ini kúu ra. Ta saá ndí'i ñivi kuchiño kundaa ini na ñii kiva ndatán kisa ká'no ini Jesucristo xá'a j, saá kuchiño kasa ká'no ini ra xá'a ndí'i ñivi na ndino'o ini kãndixa Jesucristo, ta saá kutaku na xí'in ra ndí'i saá kivi ña vaxi. ¹⁷ Xá'a ñava'a yó'o, ñá kasa ká'no yó Ndios! ¡Chi Ndios kúu taká'no ní, taa ta ndí'i saá kivi xá'nda chiño ñoq ndí'i yó, ta kúu ra taa ta xa taku ndí'i saá kivi xina'á, ta kutaku ka ra ndí'i saá kivi ña vaxi! Ta Ndios ndino'o, on kuchiño koni yó ra xí'in nduchú ñoq yó, ta ñii laá ra saá kuiti kúu Ndios, taa ta ndí'hi ní sijn kúu ra. ¡Ná naki'in Ndios ndí'i ñatõ'ó! ¡Ná kanóo sikon tó'on ra ndí'i saá kivi ña vaxi! ¡Saá ná koo!

¹⁸ Timoteo, ndatán yóo sa'ya mji j yóo ún, ta vitin sakuiso chiño j yó'o ña kasa ndivi ún chiño ña ndatõ'on j xí'in ún ña ñitaa j ñoq tutu yó'o. Chiño va'a yó'o ñii yu'ú yóo ña xí'in tó'on ña taxi Nima Ndios ña ñika'an nañani yó xá'a mji ún kujya ñya'a. Va'a ná chikaa ún ndee ña kasa ndivi ún tó'on yó'o, xá'a ña kundee ún ñoq ña on vá'a. ¹⁹ Ná chindee tó'on ña ñaki'in ún ña kandixa ndino'o ini ún Jesucristo ta viví ko'on ún yichí ra. Ta saá on koó xá'a ña nima ún sakuiso ña kuachi sata mji ún. Nixiyo ñivi na on vása ní-ke'é saá. Vará kúndaa ini na yu kúu ñava'a, ta ñi-xiin na kasa ndivi na ña. Ta xá'a ñayó'o, ndí'i xá'a ña kãndixa na Jesucristo. Ndatán ñitani ñii barco xí'in ña ñindo'o nó ñoq takuii mñi, saá ñindo'o ña. ²⁰ Ñii kiva saá ñindo'o ovj taa ta kúu taHimeneo xí'in taAlejandro, ta xá'a ñayó'o nataxi j ovj ra saá nda'a ñanimã ndiva'a ká'no Satanás ña saxo'vj ña'a ña. Saá chi kóni j ña ovj tayó'o sakuá'a ra ña on ka'an ra tó'on ndiva'a xí'in Ndios.

* **1:10** Ñivi na tíin inká ñivi ña taan se'é ña'a na, ké'é na saá chi kóni na kasa nduxa na xí'in na ña kasa chiño na ñoq na, án kóni na ndukú na sj'ún xá'a na.

2

TaPablo ká'q̄n ra ndasaá va'a ka'q̄n yó xí'in Ndios

1 Nañani yó xí'in náki'va yó, ña si'na ndúkú j̄ nq̄o ndó'ó kúu ña ka'q̄n ndó xí'in Ndios xa'a ndi'i n̄vi. Ka'q̄n ndó kuaku ndá'ví ndó nq̄o ra xa'a n̄vi, ka'q̄n ndó ndukú ndó ñava'a nq̄o ra xa'a na, ka'q̄n ndó ndukú ndó nq̄o ra ña chindeé ra na, ta taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'a ra xa'a ndi'i ñava'a ke'é ra. 2 Ndukú ndó ñava'a nq̄o Ndios xa'a ndi'i narey xí'in ink̄a na xá'nda chiño nq̄o yó. Ndukú ndó ñava'a yó'o nq̄o Ndios xa'a ña q̄n kóo kuq̄chi ni q̄n kóo ink̄a ña sandi'i ini m̄ji yó. Ta saá xí'in ñato'ó ní ini yó kutaku yó xí'in ndi'i n̄vi, ta xí'in ña ndino'o ini yó kasa ká'no yó Ndios ta va'a kundik̄on yó yich̄i ra. 3 Tá kisa ndivi yó ndi'i ñayó'o, ta ñava'a ní kúu ña, ta Ndios, Taq̄ ta Sákaqu m̄ji yó, kúsij̄ ini ra xini ra ñava'a yó'o. 4 Saá chi Ndios kóni ra sak̄aku ra ndi'i n̄vi, ta kóni ra ndi'i n̄vi tond̄aa na kund̄aa ini na yu kúu ñand̄aa. 5 Chi ndixa ñii laá kúu Ndios, ta ñii laá kúu taq̄ ta kúchiño sanakutá'an va'a n̄vi xí'in Ndios. Ta taq̄ ta kúchiño ke'é saá kúu Jesucristo, 6 chi Jesucristo tax̄i xí'in m̄ji ra, n̄ixi'j̄ ra xa'a ña kuchiño sak̄aku ra ndi'i n̄vi nq̄o ndee ña q̄n vá'a. Ta saá k̄iv̄i ch̄itón̄i Ndios, tax̄i ra ña kúnd̄aa ini yó xa'a ñava'a ke'é Jesucristo, ta tax̄i ra ña ndát̄o'on yó xí'in n̄vi xa'a ra. 7 Ta xa'a ñayó'o Ndios sak̄uiso chiño ra ȳi'j̄ ña ka'q̄n ndoso j̄ t̄o'on ra, ta n̄ikaq̄in ra ȳi'j̄ kuu j̄ taapóstol ta x̄ika chiño nq̄o ra. Ta Ndios sak̄uiso chiño ra ȳi'j̄ ña saná'a j̄ n̄vi na q̄n vása kúu najud̄io ña kúchiño kund̄aa ini na yu kúu ñand̄aa ta ndasaá kúchiño kandixa na Jesucristo. Jesucristo xin̄j̄ ra ña ndixa nd̄aa kúu t̄o'on yó'o ña n̄ika'q̄n j̄ xí'in ndó, q̄n s̄iv̄i t̄o'on vatá kúu ña.

8 Ñayó'o kóni ȳi'j̄ ke'é ndó: Ndi'i saá xiiña nq̄o nákutá'an ndó xa'a ña kasa ká'no ndó Ndios, ta nat̄aa na táku ndat̄án kóni Ndios, va'a ndaní'i na nda'a na ta ka'q̄n na xí'in Ndios. Ta nat̄aa yó'o q̄n vá'a kusaq̄ ini na koni na ink̄a n̄vi, ni q̄n vá'a kani tá'an na xí'in n̄vi. 9 Ta ndi'i xiiña nq̄o nákutá'an ndó xa'a ña kasa ká'no ndó Ndios, ñayó'o kóni ȳi'j̄ ña ke'é náña'a: Va'a kundixin t̄o'ó ná tik̄oto, tik̄oto t̄o'ó ña xin̄j̄ ñó'ó ná xa'a chiño ña kisa ndivi ná, tik̄oto ña q̄n chinóo n̄in̄o ñato'ó ná nq̄o ink̄a n̄vi. Ta saá q̄n x̄iij̄ ña kundixin ná tik̄oto ña yá'ví ní, ni q̄n kasa ndivi ná xí'in yis̄i s̄inj̄ ná ndat̄án ke'é náña'a ná kóni kasa ká'no xí'in m̄ji nq̄o n̄vi ña koto ndaa na náyó'o, ni q̄n chindoo ndaa ná xí'in m̄ji ná ña kúu oro yá'ví ní án yuú livi ña yá'ví n̄anj̄ perla xa'a ña koto ndaa n̄vi náyó'o. 10 Saá chi m̄ji ña ndixa ndása livi ní náña'a kúu chiño va'a ke'é ná, ndat̄án yóo chiño nq̄o náña'a ná ndixa kisa ká'no Ndios ta va'a kuq̄'an ná yich̄i ra. 11 Ta k̄iv̄i sákuá'a náña'a t̄o'on ña ká'q̄n xa'a yich̄i Ndios, ta xin̄j̄ ñó'ó tás̄iij̄ koo ná ta xí'in ñato'ó ní ini ná kon̄j̄ sq̄'o ná t̄o'on yó'o. 12 Ta ȳi'j̄, q̄n vása táxi j̄ ndayí nda'a náña'a saná'a ná nat̄aa ve'e nq̄o nákutá'an n̄vi kasa ká'no na Ndios, ni q̄n vása táxi j̄ ndayí nda'a náña'a ka'nda chiño ná nq̄o nat̄aa, ta xin̄j̄ ñó'ó tás̄iij̄ koo ná. 13 Saá chi Ndios si'na kisa va'a ra taAdán, ta saá kisa va'a ra ñáEva. 14 Ta ñandiva'a ká'no Satanás q̄n s̄iv̄i si'na sandá'ví ña taAdán, chi si'na sandá'ví ña ñáEva. Ta ñayó'o x̄ikuu ña si'na naq̄ava xí'in ña q̄n vá'a. 15 Ta saá ni, Ndios sak̄aku ra náña'a k̄iv̄i kaku sa'ya ná, tá ke'é ná saá: Xin̄j̄ ñó'ó kuu ná náña'a ná ndi'i saá k̄iv̄i kándixa Jesucristo, ta xin̄j̄ ñó'ó kuu ná náña'a ná kí'vi ini xini ná ink̄a n̄vi, ta xin̄j̄ ñó'ó kuu ná náña'a ná táku t̄o'ó ndat̄án kóni Ndios.

3

*To'on yó'o ká'qñ ndasaá xínj ñó'ó kutaku
na ndíso chiño xí'in natá'an na na kándixa Jesucristo*

¹ To'on ña ndixa ndaa káchí ña saá: Tá yóo nataa na kóni kuiso chiño xí'in natá'an na na kándixa Jesucristo, ta chiño ña kóni na kasa ndivi nayó'o kúu ñii chiño va'a ní. ² Ta ñii ñii ta ndíso chiño xí'in natá'an ra na kándixa Jesucristo xínj ñó'ó kuu ra ta ta tandaa, ta ta kánoo va'a to'on xa'a ñoo ñivi. Ta ñii ñii tayó'o xínj ñó'ó kukomí ra ñii laá kuiti ñási'í mji ra. Ta xínj ñó'ó kuu ra ta ta násita xí'in mji ñoo ña on vá'a, ta xínj ñó'ó kuu ra ta ta si'na xáni sijnj yu kúu ña va'a ke'e ra, ta saá kisa ndivi ra ña xínj ñó'ó ka. Xínj ñó'ó kuu ra ta ta va'a to'ó táku ñoo ñivi, ta ta va'a náki'in ñivi na kixaá ve'e ra. Ta xínj ñó'ó kuu ra ta ta xa yóo ti'va ndasaá va'a saná'a ra ñivi. ³ Ta on vá'a kuu ra ta ta xí'i ní, ni on vá'a kuu ra ta ta kama ní sáa ini, ta káni tá'an ra xí'in ñivi, ni on vá'a kuu ra ta ta sándá'ví ñivi xa'a ña ki'in ra sijún nda'a na. Ta xínj ñó'ó kuu ra ta ta vitá ini, ta ta xí'in ñat'ó'ó nákutá'an xí'in ñivi, ta ta on vá'a kútoo ní kukomí ku'a na si'ún. ⁴ Ta xínj ñó'ó kuu ra ta ta ndixa ní'i va'a yichí xí'in nave'e mji ra, ta xínj ñó'ó kuu ra ta ta xínj va'a ndasaá ka'nda chiño ra ñoo sa'ya ra, ta ñakán nasa'ya ra yó'o va'a kasa ndivi na chiño kóni ra, ta va'a to'ó kutaku na ñoo ndi'i ñivi. ⁵ Saá chi tá yóo ta ta on vása kúchiño kuni'i va'a yichí xí'in nave'e mji ra, ta tayó'o on kuchiño ra kuni'i va'a ra yichí xí'in natá'an ra na kándixa Jesucristo. ⁶ Ñii ñii ta ta ndíso chiño xí'in natá'an ra na kándixa Jesucristo, on vá'a kuu ra ta ta sakán kixá'á kándixa Jesucristo. Saá chi yiyo ní kixá'á ra kasa ká'no xí'in mji ra xa'a ña kisa ndivi ra chiño ká'no, ta Ndios saxo'vi ra ta ta kisa ká'no xí'in mji. Saá chi kujya xina'á ñanímā ndivā'a ká'no kisa ká'no xí'in mji ña ñoo Ndios, ta Ndios ká'an ra ndí ndixa saxo'vi ní ra ñandivā'a xa'a kuachi yó'o. ⁷ Saá tuku ñii ñii ta ndíso chiño xí'in natá'an ra na kándixa Jesucristo xínj ñó'ó kuu ra ta ta kánoo va'a to'on xa'a ñoo inkā ñivi na on vása kándixa Jesucristo. Ta xínj ñó'ó vivíi kutaku ra ña on sakuka'an ra ñoo ra ñoo ñivi, ta xa'a ñayó'o ñanímā ndivā'a ká'no on kuchiño ña sandá'ví ña ra.

*To'on yó'o ká'qñ ndasaá xínj ñó'ó kutaku ñivi
na chindeé natá'an na na kándixa Jesucristo*

⁸ Ta saá tuku ñii ñii ta ta nákuiso chiño ña chindeé ra natá'an ra na kándixa Jesucristo xínj ñó'ó kuu ra ta ta to'ó, ta síkón kánoo ñat'ó'ó ra ñoo ndi'i ñivi, ta kuu ra ta ta ndixa kisa ndivi to'on ña ká'an ra. Ta xínj ñó'ó kuu ra ta ta on vása xí'i ní, ni on vá'a kuu ra ta ta sándá'ví ñivi xa'a ña ki'in ra sijún nda'a na. ⁹ Xínj ñó'ó kuu ra ta ta ndino'o ini kándixa to'on va'a xa'a Jesucristo ña kúu to'on ña sanativi Ndios ñoo yó ña kundaa ini yó ña. Ta tayó'o xínj ñó'ó va'a kutaku ra xa'a ña níma mji ra on kuchiño ña chikaa ña kuachi sata ra. ¹⁰ Ta ñii ñii ta ta nakuiso chiño ña chindeé ra natá'an ra na kándixa Jesucristo, si'na xínj ñó'ó koto ndoso va'a ndó tayó'o. Ta ta ta va'a keta ñoo ña xito ndoso ndó ra, chi xí'in ña táku ra kisa ndaa ña xa'a ra ndí kúu ra ta ta va'a, ta ndaa, ta tayó'o, va'a sakuiso chiño ndó ra ña kasa ndivi ra chiño ña chindeé ra natá'an ra na kándixa Jesucristo. ¹¹ Ta ñii kji'va ndatán táku ta ta ndíso chiño yó'o, saá xínj ñó'ó kutaku ñii ñii ña'a ña kisa chiño ñoo Ndios. Ñii ñii ñaña'a yó'o xínj ñó'ó kuu ña ñat'ó'ó, ta síkón kánoo ñat'ó'ó ña ñoo ndi'i ñivi. Ta on vá'a kuu ñaña'a ña ká'an to'on vatá xa'a ñivi. Ta xínj ñó'ó kuu ñaña'a ña va'a násita xí'in mji ñoo ña on vá'a. Ta xínj ñó'ó kuu ña ñaña'a ña vivíi

kísa ndivi ndi'i chiño nõq mji ñá. ¹² Ta ñii ñii ɬa ɬa nákuiso kasa chiño ña chindeé ra natá'an ra na kándixa Jesucristo, xínj ñó'ó kukomí ra ñii ɬáá kuiti ñás'í mji ra, ta xínj ñó'ó kuni'i va'a ra yichj xí'in sa'ya ra, ta ñii kǐ'va saá xí'in inká nave'e ra. ¹³ Ta ndi'i na ndíso chiño ña chindeé nǐvi natá'an na na kándixa Jesucristo, tá va'a kisa ndivi nayó'o chiño ndíso na, ta ñakán kanóo va'a ñatq'ó na nõq nǐvi, ta saá tuku ɔn kuyǐ'ví na ndatq'on na xí'in nǐvi xǎ'a Jesucristo, ɬa ɬa kándixa na.

Ñayó'o ká'an xǎ'a tq'on ndaq ña kándixa yó xǎ'a Jesucristo

¹⁴ Ndátj j ña yaçhǐ ní xǎa j nõq yóo ún, ta vitin táa j tq'on yó'o ña ti'ví j ña xǎa ña nda'a ún, ¹⁵ chí tá ɔn kuchiño xǎa yaçhǐ j, ta xí'in tq'on yó'o kundǎa va'a ini ún ndasaá xínj ñó'ó kutaku ndi'i nave'e Ndios, na kúu ndi'i nǐvi na ndixa kándixa va'a Ndios ɬatáku. Chi ndi'i nǐvi na kándixa Jesucristo kúu nave'e Ndios, ta ndatán yóo yitɔn tón ñíndichi ma'ño ve'e, ta ndíso nó ña, saá yóo nǐvi yó'o, chí ndino'o ini na kándixa na tq'on Ndios, ta kisa ndivi na ña ká'an ra. Ta xí'in ña ké'é na saá, sáná'a na ndí ña ndixa ndǎa kúu tq'on Ndios. ¹⁶ Ndixa ña ká'no ní kúu tq'on ña kándixa yó xǎ'a yichj Jesucristo. Tq'on yó'o xǐnakaǎ se'é ña, ta vitin Ndios sanatǐvi ra ña nõq yó. Ta tq'on kándixa yó xǎ'a Jesucristo káchí ña saá:

Ndios ndɔu ra nǐvi, ta nǐxika ra nõq nǐvi nõq ño'q yó'o.

Nímǎ Ndios kǐsa ndǎa ña ndí ɬandii, ɬa ɔn vása kómí kuǎchi kúu ra.

Naángel xǐni na ɬayó'o.

Ta nǐvi na kándixa ña'a nǐka'an ndoso na xǎ'a ra nõq inkǎ nǐvi na ndóo ñoo inkǎ xiiña, na ɔn vása kúu najudío.

Ta ñoyívi yó'o kuǎ'a ní nǐvi kǎndixa na ra.

Ta saá kee ra ñoyívi yó'o, ta ndǎa ra ñoyívi ñino, nõq yóo ndi'i ñava'a ña livi ña yé'e,

káchí tq'on ña kándixa yó.

4

Tq'on yó'o ká'an ndí kǐvj ña vaçi

koo nǐvi na chikaǎ sq'o tq'on vatá

¹ Nímǎ Ndios nǐka'an káxín ña saá: Tá xa vaçi yatin kǐvj sondí'í ñoyívi, ta sava nǐvi sandakoo na yichj Jesucristo, ta chikaǎ sq'o na ña ká'an ñanímǎ ña sándá'ví ña'a, ta kándixa nǐvi tq'on ña sáná'a ñanímǎ ndiva'a yó'o.

² Chikaǎ sq'o na tq'on ña ká'an nǐvi na vatá, na ɔvj yu'ɔ. Nanǐvi na vatá yó'o ɔn kúchiño kǎ kundǎa ini na yu kúu ñava'a, án ña ɔn vá'a ke'é na, ní ndǎ lo'o ɔn vása kúka'an kǎ nõq na xǎ'a ña ɔn vá'a ke'é na. ³ Nǐvi na vatá yó'o xá'nda chiño na ká'an na ndí ɔn vá'a tondǎ'a ɬa xí'in ña'a, ta xá'nda chiño na ká'an na ndí ɔn vá'a kuxu yó sava ña va'a xixi nǐvi. Ta ɔn vá'a xá'nda chiño nayó'o, chí ndi'i ña xixi nǐvi kúu ñava'a ɬaxi Ndios nda'a na.

Ta saá mji yó, nǐvi na kándixa Ndios, ta kúndǎa ini yó tq'on ndǎa, va'a kuxu yó ndi'i ña táxi Ndios nda'a yó. Ta saá tá taxi yó ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xǎ'a ña, ta va'a kuxu yó ña. ⁴ Saá chí ndi'i ña kǐsa va'a Ndios kúu ña va'a. Ta saá táná si'na taxi yó ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xǎ'a ña kuxu yó, ta va'a kuxu yó ña, chí ɔn vá'a xaa noo yó ndǎ ñii ñava'a ña kúu ña nǐka'an Ndios va'a kuxu yó. ⁵ Va'a kuxu yó ndi'i saá nõq ñaxixi, chí tq'on Ndios xí'in tq'on ña ká'an yó táxi yó ña táxa'vi ña'a nda'a ra, ta ndása ndii ña ndi'i ña kuxu yó.

*Tɔ'on yó'o ká'q̄n ndasaá xínj̄ ñó'ó
kasa chiño tq̄Timoteo nq̄ Jesucristo*

⁶ Tá saná'a ún tɔ'on yó'o nq̄ nañani yó xí'in náña'a k̄j̄v̄a yó, ta saá ndixa kuu ún t̄a t̄a v̄a'a kisa chiño nq̄ Jesucristo. Saá chi ndat̄an yóo ñav̄a'a xíxi ún ña táxi ndeē nda'a ún, saá yóo tɔ'on v̄a'a ña kándixa ún ta sáná'a ún x̄a'a yich̄j̄ Jesucristo ña kúu yich̄j̄ ndík̄on ún. ⁷ Qn chikaa s̄o'ó ún cuento vatá ña on vása ndáya'ví, ña kúu cuento ndát̄on n̄j̄vi ñoyívi yó'o na on vása kándixa Ndios. Ta sakuá'a ún chikaa ún ndeē xí'in m̄j̄i ún ña v̄a'a kutak̄u ún ndat̄an kóni Ndios. ⁸ Saá chi kuiti lo'o ndáya'ví ña chikaa ní yó ndeē ke'é yó ejercicio x̄a'a ña on kóo vitá ȳj̄k̄i koñu yó. Ta ví'í ní k̄a ndáya'ví ña chikaa yó ndeē ña sakuá'a yó kutak̄u yó ndat̄an kóni Ndios. Saá chi ña sakuá'a yó ndasaá v̄a'a sakusij̄ yó ini Ndios kúu ña chindee m̄j̄i yó kutak̄u ndino'o yó nq̄ Ndios ñoyívi yó'o xí'in ñoyívi n̄j̄no. ⁹ Tɔ'on yó'o kúu ña ndixa ndaa ta ndi'i n̄j̄vi xínj̄ ñó'ó na kandixa na ña. ¹⁰ X̄a'a ñayó'o chikaa ní yó ndeē kasa chiño yó, ta kúndeé yó nq̄ ndi'i ña xó'v̄j̄ yó x̄a'a tɔ'on ña on vá'a ká'q̄n n̄j̄vi xí'in yó. Kúndeé yó chi ndát̄i yó ta ndixa ndaa ini yó Ndios kasa ndivi ra tɔ'on ra. Ta Ndios yó'o kúu t̄a tat̄ak̄u, ta kómí ra ndeē sak̄aku ra ndi'i n̄j̄vi, ta ndixa sak̄aku ra ndi'i n̄j̄vi na kándixa ñá'a.

¹¹ Xínj̄ ñó'ó ún ka'nda chiño ún ta saná'a ún ndi'i tɔ'on yó'o nq̄ n̄j̄vi natá'an yó na kándixa Jesucristo. ¹² Ta on taxi ún nd̄a ñii n̄j̄vi xaa noo na yó'o x̄a'a ña kúu ún t̄alo'o. Ta xínj̄ ñó'ó saná'a ún n̄j̄vi xí'in ña v̄a'a t̄ak̄u ún. Ta x̄a'a ña v̄a'a t̄ak̄u ún, sakuá'a n̄j̄vi k̄a'q̄n na tɔ'on v̄a'a, ta sakuá'a na kasa ndivi na chiño v̄a'a. Ta sakuá'a na ndasaá v̄a'a kuki'vi ini na koni na ink̄a n̄j̄vi, ta sakuá'a na kandixa ndino'o ini na Jesucristo, ta sakuá'a na ndii kutak̄u na ndat̄an kóni Ndios. ¹³ Nd̄a k̄j̄v̄j̄ vitin t̄and̄a k̄j̄v̄j̄ xaa j̄ nq̄ yóo ún, ñayó'o xínj̄ ñó'ó ke'é ún: Ka'vi ún tɔ'on Ndios nq̄ nañani yó xí'in náki'v̄a yó, ta ndat̄on ún xí'in na ña chikaa ún ndeē ini na ña v̄a'a kundik̄on na yich̄j̄ Ndios, ta saná'a ún na ñandaa. ¹⁴ Ndios xa saní'í ra yó'o ñii ndeē v̄a'a ña konj̄ ñó'ó ún x̄a'a ña kasa chiño ún nq̄ ra, ta on sandakoo ún konj̄ ñó'ó ún ndeē yó'o, ña kúu ña n̄k̄i'in ún k̄j̄v̄j̄ nax̄ikua'a ñani yó ch̄nóo na nda'a na s̄j̄n̄j̄ ún, ta n̄j̄ka'q̄n na xí'in m̄j̄i ún tɔ'on ña k̄e Ním̄a Ndios.

¹⁵ Chikaa ún ndeē ta sakuá'a v̄a'a ún ndi'i ñayó'o ña ndát̄on j̄ xí'in ún. Ta saá nañani yó xí'in náki'v̄a yó kundaq̄ ini na ndí v̄a'a v̄ax̄i kua'no ún xí'in ña kándixa ún ta ndík̄on ún yich̄j̄ Jesucristo. ¹⁶ Kasa kuenda ún xí'in m̄j̄i ún ña v̄a'a kutak̄u ún, ta koto v̄a'a ún ña ndasaá kuiti tɔ'on ña ndaa saná'a ún, ta vivii k̄o'q̄n ún yich̄j̄ Jesucristo, ta nd̄a lo'o on sandakoo ún ña. Tá kasa ndivi ún ñayó'o, ta sak̄aku xí'in m̄j̄i ún, ta saá tuku k̄aku n̄j̄vi na chikaa s̄o'ó tɔ'on ña sáná'a ún.

5

*Tɔ'on yó'o ká'q̄n ndasaá v̄a'a kutá'an n̄j̄vi xí'in natá'an na na kándixa
Jesucristo*

¹ Qn k̄a'q̄n kue'e ún xí'in nd̄a ñii t̄ax̄ikua'a x̄a'a ña on vá'a ke'é ra, ta ndat̄an k̄a'q̄n ún xí'in yivá m̄j̄i ún, saá xínj̄ ñó'ó k̄a'q̄n ún tɔ'on t̄o'ó xí'in ndi'i t̄a t̄ax̄ikua'a. Ta ndat̄an k̄a'q̄n ún xí'in nañani m̄j̄i ún, saá xínj̄ ñó'ó k̄a'q̄n ún xí'in ndi'i t̄a t̄ak̄uáchí. ² Ta ndat̄an k̄a'q̄n ún xí'in si'í m̄j̄i ún, saá xínj̄ ñó'ó k̄a'q̄n ún xí'in ndi'i náña'a n̄ax̄ikua'a. Ta ndat̄an k̄a'q̄n ún xí'in náña'a k̄j̄v̄a m̄j̄i ún, xí'in ñat̄o'ó, ta xí'in ñandii, ñii k̄j̄v̄a saá xínj̄ ñó'ó k̄a'q̄n ún xí'in ndi'i náña'a nákuáchí.

³ Tá yóo náña'a ná ndixa njndoo mató'ón, chi nixi'i yij ná, ta on koo nave'e ná, ta xini ñó'ó nañani yó xí'in náki'va yó chindee na náña'a yó'o. ⁴ Ta saá ni, tá náña'a ná nixi'i yij yó'o kómí ná sa'ya ná, án sa'ya ñani ná, ta nas'a ya náña'a yó'o kúu na si'na xini ñó'ó chindee na náña'a yó'o, ná kúu si'i na án xitan na. Ta xí'in ña ke'é na saá, cha'vi na xa'a ñava'a ke'é yivá si'i na án xij xitan na xí'in na kivi xá'no na. Ta nivi na kisa ndivi ñava'a xa'a ña chindee na yivá si'i na, nayó'o sákusij na ini Ndios. ⁵ Ta náña'a ná ndixa njndoo mató'ón, chi nixi'i yij ná, ta on koo nave'e ná, ta nayó'o ndixa ndáa ini ná Ndios ta ndivi ñoo ká'an ná xí'in Ndios, ta ndúkú ná nqo ra ña chindee ña'a ra. ⁶ Ta saá ni, yóo sava náña'a ná nixi'i yij, ta ndasaá kuiti sákusij ná ini mji ná, ké'é ná ndatán kóni yiki kooñu mji ná, ta nayó'o ndatán yóo ná nixi'i nqo Ndios, saá yóo ná, vará táku ka ná ñoyivi yó'o. ⁷ Tq'on yó'o ka'nda chiño ún nqo nañani yó xí'in náki'va yó, na kúu nave'e náña'a ná nixi'i yij, chi nayó'o xini ñó'ó kasa ndivi na ñava'a. Ta saá on koo xa'a ña chikañ nivi kuachi sat'a na. ⁸ Saá chi tá yóo nivi na ká'an, káchí na kándixa na Jesucristo, ta on xijn na chindee na nave'e mji na, ta nayó'o on vása kisa ndivi na ñandaa yichij Jesucristo, ta saá nivi yó'o kini ka ké'é na nqo nivi na on vása kándixa Jesucristo.

⁹ Ta náña'a ná nixi'i yij, ta kómí ná unij siko kujya ta ku'a ka, ta ñii ñii nayó'o ñii laá xikuu yij ná, ta ndasaá kuiti náña'a yó'o, va'a ka'yi ún kivi ná nqo tutu xa'a ña naki'in ná ña taxi nañani yó xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo xa'a ña chindee ña'a na. ¹⁰ Ta náña'a ná naki'in ñava'a yó'o xini ñó'ó kuu náña'a ná xa kisa ndivi ku'a ní chiño va'a, ta kánoo va'a to'on xa'a ná nqo nivi. Xini ñó'ó kuu ná náña'a ná va'a saku'a'no sa'ya, xini ñó'ó kuu ná náña'a ná xí'in ñatq'ó na'ki'in nivi na kixaa ve'e ná, ta xini ñó'ó kuu ná náña'a ná xa nakata xa'a nañani yó xí'in náki'va yó kivi kixaa na ve'e ná, ta xini ñó'ó kuu ná náña'a ná chindee nivi na xó'vi, ta ndixa taxi xí'in mji ná ña kasa ndivi ná ndi'i saá nqo chiño va'a.

¹¹ Ta yóo náña'a ná nixi'i yij, ta nayó'o ta'an tondaa unij siko kujya ná, ta on ka'yi ún kivi nayó'o nqo tutu ña káchí naki'in ná ña'a ña taxi nañani yó xí'in náki'va yó xa'a ña chindee ña'a na. Saá chi vaxi kivi kutoo ní náña'a yó'o koo yij ná, ta kixá'a ná on kua'a ka ná kasa ndivi ná ña kóni Jesucristo, vará si'na njka'an ná ndí ndixa on tondaa ka ná xa'a ña kasa chiño ná nqo Ndios. ¹² Ta saá nakuiso ná kuachi, chi xí'in ña tondaa tuku ná, ya'a ndoso ná to'on ña si'na njka'an ná kasa ndivi ná. ¹³ Ta yóo inká ña on vá'a ké'é sava náña'a kuáchí yó'o, chi sakuá'a ná kuu ná náxú'án, ná xika sji mji ñii ñii ve'e nivi, ndatq'on ná to'on visi, ta kóni ná ka'nda chiño ná nqo inká nivi ndasaá xini ñó'ó kasa ndivi na chiño mji na, ta ká'an ná xí'in nivi to'on ña on vása xini ñó'ó. ¹⁴ Ta xa'a ñayó'o ndatq'on i xí'in náña'a ná nixi'i yij, ta nákuáchí kóni kúu ná, va'a ka tondaa tuku ná, ná koo sa'ya ná, ta ná kuni'i va'a ná yichij ña kasa ndivi ná chiño ve'e mji ná. Ta saá nivi na on vása kándixa Jesucristo on kuchiño na ka'an na ña on vá'a xa'a yó. ¹⁵ Nayó'o ndatq'on i xí'in ndó, chi saá yóo ña on vá'a ke'é sava náña'a nákuáchí ná nixi'i yij. Náña'a yó'o xa sandakoo ná yichij Jesucristo ta vitin ndikqon ná yichij ñanimá ndiva'a ká'no Satanás.

¹⁶ Tá ñii ña'a án ñii taa na kándixa Jesucristo kúu nave'e ñii ña'a ña nixi'i yij, ta nayó'o xini ñó'ó chindee na náña'a ve'e mji nayó'o. Ta saá on sandi'i na xa'a si'ún ña xini ñó'ó na ve'e ño'o nqo kisa ká'no na Jesucristo,

ta na ve'e ño'o yó'o kukomí na s'j'ún xá'a ña chindeé na náña'a ná ndixa ñndqo mató'ón, chi ñxi'i yij ná, ta on koq nave'e ná.

¹⁷ Ta naxikuá'a na ndiso chiño xí'in natá'an na na kándixa Jesucristo, tá va'a ní'i na yichj ta va'a kisa ndivi na chiño, ta xínj ñó'ó kasa to'ó yó nayó'o, ta chindeé yó na xí'in ña xínj ñó'ó na. Ta ña xínj ñó'ó ní ká kúu ña kasa to'ó ní yó ta chindeé yó ñvi naxikuá'a na ká'an ndoso to'on Ndios, ta sáná'a na to'on ña ndaa. ¹⁸ Saá chi to'on Ndios ña ñita na xina'á káchí ña saá: "Tá kisa chiño sjndiki sana ndó ña ndundii trigo, ta on chikaá ndó ñono yu'u tíyó'o, ña kuchiño kaxi rí trigo", káchí to'on Ndios. Ta inká xiiña noq to'on Ndios káchí ña saá: "Ndi'i ñvi na kisa chiño kómí na ndayí ki'in na ya'vi na", káchí to'on Ndios.

¹⁹ Tá yóo ñii taxikuá'a tá kúu tá ndiso chiño xí'in na kándixa Jesucristo, ta ñii laá taa vaxi taxi kuachi xá'a tayó'o, ta saá yó'ó ñani yó ta Timoteo, on kama kandixa ún xá'a ña ká'an tayó'o tá táxi kuachi. Saá chi xínj ñó'ó ovi án unj ñvi na kasa ndaa xá'a ñii ñii kuachi, ta saá va'a kandixa ún ña ká'an na. ²⁰ Tá yóo ñii taxikuá'a tá kándixa Jesucristo, ta on xjin ra sandakoo ra ña on vá'a ké'é ra, ta saá noq ndi'i ñvi na nakutá'an ve'e ño'o, ka'an ún xí'in tayó'o ndí xínj ñó'ó sandakoo ra on ké'é ka ra ña on vá'a. Ta ñvi na xínj sq'o ña ka'an ún, kuyi'vi na ña yjyo saá kundo'o mji na, tá ké'é na ña on vá'a. ²¹ Noq Ndios xí'in noq Jesucristo xí'in noq naángel, sákuiso chiño j yó'ó ña kasa ndivi ún ndi'i ñayó'o ña xá'nda chiño j noq ún vitin, ta on vá'a nakaxin ún ñvi, ta ñii k'va ñandaa ké'é ún xí'in ndi'i na. ²² On kama ní chinóo ún nda'á ún sijn taa ña nakuiso chiño ra kasa ndivi ra chiño xí'in na kándixa Jesucristo. Saá chi tá on vá'a ké'é tayó'o chiño, ta mji ún nakuiso ún kuachi xá'a ña on vá'a ké'é ra. Ta mji ún, xínj ñó'ó kuu ún taa tá ndixa kutaku ndii noq Ndios.

²³ Ta on ko'o ní ka ún ndasaá kuiti takuii, ta va'a lo'o kuiti vino ko'o ún, xá'a ña sandúva'a lo'o rá ña kí'vi tixin ún, ta saá tuku saña lo'o kue'e ña nóno káni tá'an xí'in ún.

²⁴ Yóo sava ñvi na ké'é ña on vá'a, ta kivi taa'an ka nachiño kasa nani na xá'a kuachi yó'o, ta ndi'i ñvi xa xínj na xá'a kuachi yó'o. Ta yóo inká ñvi na ké'é ña on vá'a, ta kuá'a ní kivi yóo se'é ña on vá'a ké'é nayó'o. Ta saá ni, kixaa kivi kundaa ini ñvi xá'a ña on vá'a yó'o. ²⁵ Ta ñii k'va saá ndó'o sava ñvi na ké'é chiño va'a, chi tá kundivi chiño va'a, ta kuá'a ní ñvi kama va'a xíto na ñayó'o. Ta yóo inká chiño ña va'a ké'é ñvi, ta kuá'a ní kivi yóo se'é ña, ta saá ni, on kuchiño koo se'é ña ndi'i saá kivi.

6

To'on ña ká'an xq'a ñvi na kúu naesclavo

¹ Tá nañani yó án náki'va yó kúu naesclavo, ta nayó'o xínj ñó'ó kasa to'ó ní na patrón na. Ta xí'in ña ké'é na saá, inká ñvi on ka'an na ña on vá'a xá'a Ndios, ni on ka'an na ña on vá'a xá'a to'on sáná'a yó. ² Ta naesclavo na kisa chiño noq tapatrón tá kándixa Jesucristo, ta naesclavo yó'o, on vá'a kani sijn na ndí on vá'a xínj ñó'ó kasa to'ó na tapatrón na chi ñani na kúu ra. Nda víka, naesclavo yó'o xínj ñó'ó chikaá ka na ndee ña va'a kasa ndivi na chiño noq tapatrón na. Saá chi ñani na, taa tá kí'vi ní ini na xíni na kúu tapatrón na, ta tayó'o kúu taa tá naki'in ñava'a xá'a chiño kisa ndivi naesclavo yó'o. To'on yó'o kúu ña xínj ñó'ó saná'a ún ta ka'an ndoso ún noq ñvi.

*Tá kutakú yó ndátán kóni Ndios,
ta ɔn kutoo ní yó sɪ'ún ñoyívi yó'o*

³ Tá yóo ñivi na sáná'a inka tɔ'on ña ɔn vása yóo yu'ú xí'in tɔ'on ña ñika'an Jesucristo, án sáná'a na tɔ'on ña ɔn vása yóo yu'ú xí'in tɔ'on ña ndaa sáná'a yó ña ká'an ndasaá kutakú yó ndátán kóni Ndios, ⁴ ta na sáná'a ña ɔn vá'a yó'o kúu ñivi na kisa ká'no xí'in m̄i, ta ndixa ñivi yó'o nda lo'o ɔn vása xínj na. Nayó'o ndasaá kuiti kúsij ini na xí'in tɔ'on ña kani tá'an na xí'in ñivi xa'a ña kóni kachí sava tɔ'on. Ta xí'in ña náa ñivi saá, kama ní káku ña kuínj ini na xínj tá'an na, ta kixá'á na sáa ini na xínj tá'an na, nda tɔndaa na nata'vi tá'an na, ta kixá'á na ká'an na ku'a ní tɔ'on ndiva'a xa'a natá'an na, ta xáni sijnj na ndi na ɔn vá'a ini kúu ndi'i natá'an na. ⁵ Nayó'o, xí'in tɔ'on káni tá'an na xa'a ña ɔn vása ndaya'vi. Ta ndátán yóo ña tá'yí saá yóo ña xínj tóni nayó'o, saá chi ɔn vása xínj na yu kúu ña ndixa ndaa. Ta xáni sijnj na ndi ña kundikɔn na yichj Ndios kúu ña nduu na nakuiká, na ku'a ní sɪ'ún kukomí. Ta yi'j ká'an j xí'in ún ɔn nakatá'an ún xí'in ñivi na ɔn vá'a yó'o. ⁶ Tá ndixa ndikɔn ndino'o ini yó yichj Ndios, ta tá kúsij ini yó xínj yó ñava'a táxi Ndios nda'a yó, ta saá ndixa kómí yó ñakuiká ndino'o. ⁷ Saá chi kɪvj kaku yó ñoyívi yó'o, ɔn kɔ'ó ña'a ní-kixaá xí'in yó. Tá tɔndaa kɪvj kɪvj yó ta saá ku'a'an yó xí'in Ndios, ta ɔn kuchiño kɔ'on nda ñii ñakuiká xí'in yó. ⁸ Ñakán kía, tá xa yóo ña xixi yó xí'in tikɔtɔ kundixin yó ñoyívi yó'o, ta va'a ná kusij ini yó xí'in ñayó'o. ⁹ Yóo ñivi na kóni kukomí ñakuiká ñoyívi yó'o, ta xa'a ñayó'o kí'vi na kuachi ké'e na ña ɔn vá'a, chi kixá'á na kútoo ní na kukomí na ku'a ní nɔ'ó ña ɔn vása ndaya'vi, ña kúu ña sátívi xí'in m̄i na, ta kixá'á na ku'a'an na yichj nɔ'ó ndi'i xa'a na. ¹⁰ ɔn vása va'a ña kútoo ñivi kukomí na ku'a ní sɪ'ún, chi nɔ'ó ña kútoo ní na sɪ'ún káku ndi'i saá nɔ'ó ña ɔn vá'a. Xa'a ña kútoo ní na sɪ'ún, sava ñivi sandakoo na yichj Jesucristo, ta saá xɔ'vi ní nayó'o.

*TaPablo ká'an ra xí'in taTimoteo
xínj ñó'ó kutakú ra ndátán kóni Ndios*

¹¹ Ta yó'ó, taTimoteo, ɔa tá kisa chiño nɔ'ó Ndios, xínj ñó'ó kuxíká ún nɔ'ó ndi'i ña ɔn vá'a. Ta xínj ñó'ó kasa ndivi ún ñandaa, kutakú ún ndátán kóni Ndios, ta kandixa ndino'o ini ún Jesucristo. Kuki'vi ini ún koni ún ñivi, kundeé ini ún nɔ'ó ndi'i ña xɔ'vi ún, ta kuu ún ɔa ɔa va'a ini xí'in ndi'i ñivi. ¹² Saá tuku xínj ñó'ó chikaa ní ún ndee xa'a yichj Jesucristo ña kúu ña ndikɔn yó. Ta chikaa ní ún ndee xa'a ña taxi Ndios ña kutakú ún xí'in ra ndi'i saá kɪvj ña va'xi. Chi xa'a ñayó'o, Ndios ñakana ra yó'ó kɪvj ñika'an ún kándixa ún Jesucristo nɔ'ó ku'a ní ñivi xini na yó'ó. ¹³ Ta vitin nɔ'ó Ndios, ɔa ɔa taxi ña táku ndi'i saá ña'a ña yóo, ta nɔ'ó Jesucristo, ɔa ɔa ndakuijn xa'a ñandaa kɪvj xindichi ra nɔ'ó ɔaPoncio Pilato, xá'nda chiño j nɔ'ó ún vitin. ¹⁴ Chikaa sɔ'o ún ndi'i na xá'nda chiño j nɔ'ó ún, ta kasa ndivi ún ndi'i ña kóni Ndios, ña ɔn kuchiño inka ñivi ka'an na ña ɔn vá'a xa'a ún. Saá viví kutakú ún nda kixaá kɪvj ndikó Jesucristo, ɔa taKá'no nɔ'ó yó. ¹⁵ Tá kixaá kɪvj ña chjónj Ndios, ta tuku sanatɪvi ra Jesucristo ña koni ñivi ñoyívi yó'o. Ta ñii laá Ndios yó'o kúu ɔava'a ní, ɔa taká'no nɔ'ó ndi'i ñivi xí'in nɔ'ó ndi'i ña'a ña yóo ñoyívi. Kómí ra ndi'i ndee xí'in ndi'i ndayí nɔ'ó ndi'i narey, ta Ndios kúu ɔa ká'no kɔ'ó ndi'i nana'no na yóo ñoyívi yó'o. ¹⁶ Ta ñii laá Ndios kúu ɔa táku ndi'i saá kɪvj ñiya'a ta kutakú ra ndi'i saá kɪvj ña va'xi. Yóo Ndios ma'ño ña yé'e ní ña ɔn vása kúchiño tɔndaa yatin ñivi nɔ'ó yóo

ña yé'e yó'o. Ndá ñii ñivi ɔn tǎ'án koni na Ndios, ni ɔn kuchiño koni na ra xí'in nduchɔ ɔɔ na. ¡Ná naki'in Ndios ndi'i ñato'ó, ta ná kasa ká'no ndi'i ñivi Ndios, chi kómí ra ndi'i ndeɛ ndi'i saá kɔvɔ! Saá ná koo ña.

¹⁷ Xínɔ ñó'ó ndato'on ún xí'in ñivi na kómí ñakuíká ñoyívi yó'o ña ɔn kuu na ñivi na ña'a ní ini, ni ɔn kani sɔnɔ na ndí ñakuíká na kúchiño ña sakaku ña na ɔɔ ndi'i tondó'ó, chi ñakuíká ɔn sɔvɔ ña kundedé koo ndi'i saá kɔvɔ kúu ña, chi ñii kɔvɔ kuchiño ndaño'ó ñakuíká, án ndi'i xǎ'a ña. Vǎ'a kǎ ñivi nakuíká ndixa ná kundaa ini na ndí Ndios kúu tǎ kúchiño chindeé ra na, chi ñii laá Ndios tǎtǎkɔ kúu tǎ tǎ taxi ndi'i saá ɔɔ ñava'a nda'a yó, xǎ'a ña konɔ ñó'ó yó ñayó'o xí'in ñasɔ ini yó. ¹⁸ Ndato'on ún xí'in ñivi nakuíká ndí xínɔ ñó'ó ke'é na ñava'a, ta kasa ndivi na kuǎ'a ní chiño vǎ'a. Ta xínɔ ñó'ó kuu na ñivi na ɔn vása sí'nda, ta víkǎ koo tí'va na ta'ví na ñakuíká kómí na, ta xí'in ñasɔ ini na taxi na ña xínɔ ñó'ó ñivi nda'a na. ¹⁹ Tá ke'é nakuíká saá, ta kɔvɔ vǎxi nayó'o kukomí na ñakuíká ndino'o ñoyívi ñino. Saá chi ñava'a ké'é nayó'o sáná'a ña ndí ndixa vǎ'a kándixa na Ndios. Ta saá kuchiño taxi ra ña kutakɔ ndino'o na xí'in ra ndi'i saá kɔvɔ ña vǎxi.

Ñayó'o kúu tɔ'on sondí'i tutu yó'o

ña sakuiso chiño tǎPablo tǎTimoteo

²⁰ Tata Timoteo, chikaǎ ún ndeɛ ña vǎ'a kasa ndivi ún chiño ña sakuiso chiño Ndios yó'ó. Ta ɔn chikaǎ sɔ'o ún tɔ'on vatá ña ɔn vása ndáyǎ'ví ña kúu ña ká'ǎn ñivi na ndíkɔn yichɔ ɔn vá'a ñoyívi yó'o. Xáni sɔnɔ ñivi na ɔn vá'a yó'o ndí ká'ǎn na tɔ'on ndíchí, ta ɔn sɔvɔ ñandaǎ kúu ña xáni sɔnɔ na. ²¹ Yóo sava ñivi na kándixa ta tákɔ na xí'in tɔ'on vatá yó'o, ta xǎ'a ñayó'o sǎndakoo na yichɔ Jesucristo.

Ta ndi'i saá kɔvɔ Ndios ná ke'é ra ñava'a ní xí'in ún. Saá ná koo ña.

Tutu ñaoví tì'ví taPablo kua' an ña nda'a taTimoteo

TaPablo tì'ví ra to'on yó'o ña chindeé ra taTimoteo

¹ Yi'j, taPablo, ñii taapóstol ta kisa chiño ño Jesucristo kúu j, chi saá kóni Ndios. Ta Ndios tì'ví ra yi'j ña ka'an ndoso j to'on ra ño ñivi. Ta ká'an j xí'in ñivi ndí Ndios táxi ra ña kutaku na xí'in ra ndí'i saá kivi, tá ndino'o ini na kándixa na Jesucristo. ² Táa j tutu yó'o ña xaá ña nda'a yó'o, taTimoteo. Ta yó'o, ndatán yóo sa'ya j ta kí'vi ní ini j xíni j, saá yóo ún ño j. Ta vitin kóni j ndí Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo ta xá'nda chiño ño yó, ná kundá'ví ini ra koni ra yó'o, ná ke'é ra ñava'a ní xí'in ún, ta ná taxi ra ña koo va'a ini ún.

TaPablo táxi ra ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'q taTimoteo

³ Ndi'i saá kivi ndúkú j ñava'a xa'a ún ño Ndios, ta ká'an j táxi j ña táxa'vi ña'a nda'a ra xa'a ún. Ta ñii kiva ndatán kuyá xina'a kisa to'o naxi j xitan j Ndios, saá ndino'o ini j kisa to'o j Ndios vitin. ⁴ Náka'an j vitin ndasaá xaaku ní ún xa'a j kivi ñinda yi tá'an yó, ta xa'a ñayó'o kóni ní j koto j yó'o vitin ña kuchiño kusij ní ka ini j. ⁵ Chi ndixa xíni j ña ndino'o ní ini ún kándixa ún Jesucristo. Si'na xitan ún ña Loida kándixa, ta saá kándixa si'í ún ña Eunice, ta vitin kundaa ini j ña ñii kiva saá kándixa va'a mji ún Jesucristo.

Qn vá'a kuka'an ño yó

xa'q to'on ñava'a ña ká'an xa'q Jesucristo

⁶ Xa'a ñayó'o ndúkú j ño ún ña on sandakoo ún koni ñó'o ún ndee va'a ña san'i Níma Ndios yó'o kivi chínóo j nda'a j sijn ún, chi ndee va'a ña k'in ún, ndatán yóo ño' o xixi, saá yóo ña, ta xíni ñó'o kundaa va'a ún ña, ña on nda'va ña. ⁷ Chi Níma Ndios ña taxi ra koo xí'in yó, on sivi níma ña ke'é ña nduu yó ñivi na yí'vi ini kúu ña, ta Níma ña taxi Ndios koo ña ini mji yó chindeé ña nduu yó ñivi na ndakú ini. Ta Níma Ndios táxi ña ndee, ña kuchiño yó kuki'vi ini yó koni tá'an yó, ta kuchiño yó nasita xí'in mji yó ño ña on vá'a. ⁸ Xa'a ñayó'o, on kuka'an ño ún ndakuijn ún ka'an ún to'on ñava'a xa'a Jesucristo, ta ni on kuka'an ño ún xa'a yi'j, ta ta nákaa ini ve'e ka xa'a Jesucristo. Tá mii ka, koo ti'va ún xí'in ndee ña nátaxi Ndios nda'a ún, ña kuchiño ún xo'vi ún, ñii kiva ndatán xo'vi yi'j xa'a to'on Jesucristo. ⁹ Ndios sa'aku ra mji yó ta ñakana ra mji yó ña kuu yó ñivi na kutaku ndii ño ra, ndatán kóni ra. Ta on sivi xa'a chiño va'a ña ke'é yó kúu ña ke'é Ndios ñava'a yó'o xí'in yó, ta xa'a ña chitóni mji Ndios xí'in ña ká'no ini ra, ta xa'a ñava'a kisa ndivi Jesucristo xa'a yó, Ndios sa'aku ra yó ta ñakana ra yó ña kúu yó ñivi na ndikon yichí ra. Saá chitóni Ndios kivi ta'an ka kixá'a koo kivi ño ñoyívi yó'o. ¹⁰ Ta vitin Ndios xa saná'a ra mji yó ndí ta ká'no ní ini kúu ra, chi tì'ví ra Jesucristo kixa'a ra ñoyívi yó'o, ta tayó'o sandi'i ra xa'a ndee ña xá'ni ñivi. Ta xí'in to'on ñava'a ña ká'an xa'a Jesucristo ndasaá sa'aku ra ñivi, Ndios saná'a káxin ra mji yó ndasaá kuchiño kutaku yó xí'in ra ndí'i saá kivi ña va'xi.

¹¹ Ndios sa'kuiso chiño ra yi'j ña ka'an ndoso j to'on ñava'a yó'o xa'a Jesucristo, ta sa'kuiso chiño ra yi'j kúu j taapóstol xa'a ña saná'a j ñivi na

on vása kúu najudío. ¹² Xa'á ña kisa ndivi j chiño yó'o ña sakuiso chiño ra yí'j, vitin xó'v'j i ndi'i tondó'ó yó'o. Ta saá ni, on vása kúka'an nqo j xa'á ndi'i ña xó'v'j, chi xinj káxin j yu kúu taa tã kándixa j, ta ndixa ndáa ini j ndí kómí ra ndee ña kundaa va'a ra to'on ra ña taxa ra nda'a j, ta saá nivi na kándixa ra ka'an ndoso na to'on ra anda kixaa kivi ña ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o.

¹³ Ta xinj ñó'ó ún kundikon va'a ún yichí ña ndaa ña kúu ña saná'a j yó'ó. Ta on sandakoo ún ña kándixa ún Ndios, ta ni on sandakoo ún kuki'vi ini ún koni ún natá'an yó, saá chi ndee ña kutaku yó saá kúu ñava'a saní'i Jesucristo mji yó xa'á ña kándixa yó ra. ¹⁴ Ta xí'in ndee Nímã Ndios ña yóo ini mji yó, xinj ñó'ó kundaa va'a ún to'on ña ndaa ña sakuiso chiño Ndios yó'ó xa'á ña va'a ndato'on ún ña xí'in nivi.

¹⁵ Xa xinj ún taFigelo xí'in taHermógenes xí'in ku'a'á ní nivi na kándixa Jesucristo na ndóo ku'a'á ñoo nqo ño'q Asia, xa sandakoo na yí'j, ta nda lo'o on xijn na koni ka na yí'j. ¹⁶ Ta taOnesíforo, on vása ní-ke'é ra saá, chi ku'a'á ní yichí ndasa va'a ra ini j. Xa'á ñava'a ke'é taOnesíforo xí'in j, ndúkú j nqo Ndios ña kundá'ví ini ra koni ra tayó'o xí'in nave'e ra. Saá chi tayó'o on vása ní-ku'a'an nqo ra xa'á yí'j, vará xini ra yí'j yóo j nó'ni xí'in kaa ini ve'e kaa. ¹⁷ Nda víka, kivi kixaa taOnesíforo ñoo Roma yó'o, ta nandukú ní ra yí'j anda naní'i ra yí'j. ¹⁸ Ta saá, kivi tondaa ña kasa nani Ndios kuachi ndi'i nivi ñoyivi yó'o, ndáti j ná kundá'ví ini Ndios koni ra taOnesíforo. Ta mji ún, taTimoteo, xinj va'a ún xa'á ndi'i ñava'a ke'é ra ña chindee ra mji yó kivi nijyo yó ñoo Éfeso.

2

Tq'on yó'o ká'an ndi'i nivi na kándixa Jesucristo xinj ñó'ó kundee va'a na nqo ña xq'vi na xa'á ra

¹ Ta yó'ó, tata Timoteo, ndátan yóo sa'ya j saá yóo ún, ta ndúkú j nqo ún ña chikaa ún ndee ini mji ún chi xa kómí ún ñava'a ña taxa Jesucristo nda'a ún. ² Xa xinj sq'o ún to'on ña nika'an ndoso j nqo ku'a'á ní nivi. Ta vitin yó'ó xinj ñó'ó ún nakaxin ún nataa na va'a ndikon yichí Jesucristo, na kúu na ti'va saná'a nivi. Ta sakuiso chiño ún nataa yó'o ña saná'a na inká nivi ndátan yóo to'on ña xinj sq'o ún nika'an j.

³ Ta yó'ó, tata, ndátan yóo ñii tropa tã on vása yí'vi xq'vi xa'á chiño ña kisa ndivi ra, ñii kiva saá koo ti'va ún xq'vi ún xa'á Jesucristo. ⁴ Nda ñii tãropa on vása xáni sijn ra xa'á inká chiño, chi ndasaá kuiti táku ra ña kasa ndivi ra chiño ra ña sakusij ra ini tã xá'nda chiño nqo ra. ⁵ Ta yóo ñii tã tã ku'a'an kono xí'in inká na xíno ña koto nivi yu kúu tã tã ndee ka va'a xíno, ta tayó'o xinj ñó'ó kándixa ra ndayí ña xá'nda chiño ndasaá xinj ñó'ó kono nataa. Tá ñii tã xíno yó'o, on vása kándixa ra ndayí, ta on kuchiño ra naki'in ra ñava'a ña táxi na nda'a tã tã kundee xa'á si'na nqo ndi'i na xíno xí'in ra. ⁶ Saá tuku tá yóo ñii tã tã ndee ní kisa chiño nqo ño'q ra, ta tayó'o kómí ra ndayí kuu ra tã tã si'na konj ñó'ó ña sakee ra. ⁷ Va'a kani sijn ún xa'á to'on yó'o, chi Jesucristo chindee ra yó'ó ña kundaa va'a ini ún ndi'i to'on ña ndato'on j xí'in ún.

⁸ Naká'an ún xa'á Jesucristo, kaku ra txin ñii ña'a ñasa'ya ñani síkuá tarey David, ta nixi'j ra ta nataku ra. Ñayó'o kúu to'on ñava'a ña ká'an ndoso j nqo nivi, ⁹ ta xa'á to'on yó'o xó'v'j vitin, ta ndátan yóo ñii tã tã kómí kuachi ká'no, saá yóo j, chi nó'ni j xí'in kaa. Ta to'on Ndios on sivi ña

nó'ni kúu ña, ta kúchiño kujta ní'no ndíka ña ndi'i saá xiiña ñoq ñivi. ¹⁰ Ta saá kúndeé j xó'vi j ñoq ndi'i tondó'ó, xá'a ñivi na ñikaxin Ndios kandixa na Jesucristo ta sakaku ra na, ta saá kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi ñoq yóo ñalivi, ña va'a ña ye'e.

¹¹ To'on ña ndixa ndaa kúu ñayó'o:

Tá ñixi'j yó xí'in Jesucristo, taq ta ñixi'j xa'a kuachi yó, ta saá tuku ndixa kutaku yó xí'in ra.

¹² Tá kúndeé yó xí'in ndi'i ña xó'vi yó ñoyívi yó'o, ta saá kivi vaxi ka'nda chiño yó xí'in Jesucristo.

Tá ka'an yó on vása xini yó ra, ta saá ka'an ra on vása xini ra mji yó.

¹³ Tá on vása kasa ndivi yó to'on ra, ta saá ni, Jesucristo ndixa kasa ndivi ra to'on mji ra,

chi ndixa ndasaá kuiti tãdãã kúu ra, ta ndã lo'o on kuchiño nasama xí'in mji ra,

káchí to'on ña ndãã.

*TaPablo ndát'o'on ra xí'in taTimoteo
ná chikaq ra ndeç ña va'a ní kasa ndivi ra chiño Ndios*

¹⁴ Ndi'i saá kivi sanaká'an ún ñivi na ndíkõn Jesucristo xa'a to'on yó'o. Ta ñoq Ndios ndat'o'on ún xí'in na ña on ña na xa'a to'on. Saá chi ña manj kúu ña káni tá'an na xí'in to'on xa'a ña on vása ndáya'ví, ta ña ké'é na saá sátivi ña ini ñivi na xini so'o ñayó'o. ¹⁵ Chikaq ún ndeç ña sakusij ún ini Ndios, ta saá kuu ún taq ta ndáya'ví ñoq ra. Xini ñó'ó kuu ún taq ta kisa chiño va'a, ña on kuka'an ñoq ún xa'a ñava'a kisa ndivi ún. Ta xini ñó'ó kuu ún taq ta ndixa xini va'a sáná'a to'on ña ndãã. ¹⁶ Kuxiká ún ñoq to'on ña on vása ndáya'ví, to'on ña ká'an ñivi na on vása ndíkõn yichí Ndios, chi ñii ñii kivi vaxi kua'no ña on vá'a ke'é ñivi na ká'an to'on on vá'a yó'o.

¹⁷ Ta to'on ña sáná'a ñivi na on vá'a yó'o, ndatán yóo ñii kue'e tá'yi ña kuee kuee vaxi kua'no, ta sándi'i ña xa'a koñu ñivi saá yóo ña. Yó'o ta yi'j xini yó taHimeneo xí'in taFileto kúu ovj taq ta sáná'a to'on on vá'a yó'o. ¹⁸ Saá chi nayó'o xa sandakoo na to'on ña ndãã, ta ká'an na sáná'a na ndi xa ñya'a kivi ña sanatakú Ndios ndi'i ñivi. Ta xí'in to'on vatá yó'o xa sativi na ini sava ñivi na kándixa Jesucristo, ña on vása kúndãã ka ini na yu kúu ñandãã. ¹⁹ Ta saá ni, Ndios xa chindú'u ra ñii to'on ra ña ndãã ña kandú'u ndi'i saá kivi ña vaxi, ta on kúchiño nasama ña. Ndatán yóo xa'a ve'e ña xa ñixinq saá yóo to'on Ndios yó'o. Ta ndatán yóo yuy ña chikaq na xa'a ve'e yó'o, ta ndã ñii ñivi on kivi ka tava na ña, saá yóo to'on ña káchí saá: "Ndios xini ra yu kúu ñivi na ndixa kúu sa'ya ra." Ta saá tuku kachí ña saá: "Ndi'i ñivi na ndino'o ini kándixa Jesucristo xini ñó'ó kuxiká na ñoq ña on vá'a."

²⁰ Tá yóo ñii ve'e ká'no nakuiká, ta ini ve'e yó'o yóo kuq'a ní ñoq nda'a chiño. Yóo nda'a chiño ña kuvã'a xí'in kaq plata, án xí'in kaq oro. Ta xini ñó'ó nda'a chiño yó'o xa'a ña kasa ndivi yó chiño ná'no ña ndáya'ví ní. Ta saá tuku yóo inkã nda'a chiño ña kuvã'a xí'in tón yitõn, án xí'in ño'õ kisín. Ta nda'a chiño yó'o xini ñó'ó xa'a ña kasa ndivi yó chiño válí ña lo'o ndáya'ví. ²¹ To'on yó'o sáná'a mji yó, chi ndatán yóo nda'a chiño ña kuvã'a xí'in oro án xí'in plata ña xini ñó'ó xa'a chiño ña ndáya'ví ní, saá yóo ndi'i ñivi na chikaq ndeç ña ndasa ndii na nímã na ta va'a vivii kutaku na ndatán kóni Ndios. Saá Ndios kúchiño konj ñó'ó ra ñivi yó'o xa'a ña va'a kundivi ndi'i saá ñoq chiño ndáya'ví.

²² Ta mji ún, xínjĩ ñó'ó ún nasita xí'in mji ún nqo ndi'i ña on vá'a ña kútoo ní natqa kuáchí ñoyívi yó'o. Ta chikaq ún ndee ña kutaku ún xí'in ñandaq, chikaq ún ndee ña xí'in ña ndino'o ini ún kandixa ún Jesucristo, chikaq ún ndee ña kuki'vi ini ún koni ún njivi, ta chikaq ún ndee ña koo va'a ini ún xí'in njivi. Ndi'i ñayó'o, chikaq ún ndee ña kasa ndivi ún ñii káchí xí'in nañani yó ta xí'in náki'va yó, na kúu njivi na ndino'o ini kisa ká'no Ndios. ²³ On chikaq so'o ún to'on ña náa njivi xa'a ña on koq xa'a, ña nda lo'o on vása ndayá'vi, chi xínjĩ ún ndi ña káni tá'an njivi ta náta'vi tá'an na, vaxi ña nqo ña náa na. ²⁴ Ta ndi'i mji yó na kúu na xíka chiño nqo Ndios, on vá'a naa yó ta kani tá'an yó xí'in njivi. Ta nda víka, xínjĩ ñó'ó koo va'a ini yó xí'in ndi'i njivi. Ta xínjĩ ñó'ó kuu yó njivi na va'a xínjĩ ndasaá saná'a yó inká njivi, ta xínjĩ ñó'ó kuu yó njivi na ká'no ini xí'in ndi'i njivi. ²⁵ Tá yóo njivi na kisa toon nqo to'on ña ndaq, ta mji yó na xíka chiño nqo Ndios, xí'in ñatq'ó ta xí'in to'on va'a, xínjĩ ñó'ó ka'an yó xí'in njivi na toon ini yó'o ña kuchiño ndasa va'a na yichj na. Ta ndati yó Ndios taxi ra ña nandikó ini na, ta kundaq ini na ñandaq. ²⁶ Ta saá kuchiño na kaku na nqo ñanimá ndiva'a ká'no, chi ñandiva'a yó'o xa saakako'on ña na xa'a ña kasa ndivi na ña kóni mji ña.

3

Kijvi kixaq yatin ñasondí'i ñoyívi yó'o ke'é njivi ña on vá'a

¹ Va'a ná kundaq ini ún ñayó'o: Kijvi ña vaxi tá xa yatin tondaq ñasondí'i ñoyívi yó'o koo kijvi ña yo'vi ní xí'in kuq'a ní tondó'ó. ² Saá chi njivi na kutaku kijvi yó'o kuu na njivi na ndasaá kuiti kuki'vi ini koni xí'in mji, ta kutoo ní na kukomí na kuq'a ní sj'ún, ta kuu na njivi na ña'a ní ini, ta kasa ká'no xí'in mji na. Njivi na ká'an ña on vá'a xa'a Ndios kuu na, njivi na on vása kasa ndivi to'on ña ká'an yivá si'i xí'in kuu na, njivi na on vása taxi ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios án nda'a inká njivi kuu na, njivi na on vása kasa to'ó Ndios kuu na. ³ Njivi yó'o nda lo'o on kuki'vi ini na koni na nda ñii njivi, ni on kua'a na kasa ká'no ini na xa'a njivi. Ka'an na to'on visi xa'a njivi, ta nda lo'o on nasita xí'in mji na ña ke'é na ndi'i nqo ña on vá'a. Njivi na yukú ní ini kuu na, ta nda lo'o on kua'a na koni na ñava'a ña kóni Ndios. ⁴ Njivi na ti'va ní sandá'vi natá'an mji kuu na, njivi na on vása yí'vi ña ke'é na ndi'i ña káchí ini mji na kuu na. Njivi na ña'a ní ini kuu na, ta on vása nandukú na ña sakusij ini Ndios, chi ndasaá kuiti nandukú na ña sakusij ini mji na. ⁵ Njivi yó'o ka'an na nqo inká njivi ndi na va'a ní kisa to'ó Ndios kuu na. Ta saá ni, ña on vá'a ke'é na saná'a ndi on vása ndikqon ndino'o ini na yichj va'a. Ta mji ún, tata, xínjĩ ñó'ó kuxiká ún nqo njivi na ke'é saá.

⁶ Ta vitin xa yóo njivi na on vá'a yó'o, ta sava nayó'o kúu natqa na kí'vi kuq'a ní ve'e inká njivi, ta sandá'vi na náña'a ná kúu ná naa ini, ná xáni sjnj xa kuq'a ní kuachj ndiso. Ta násí'í yó'o on xijn ná nasita xí'in mji ná nqo ña káchí ini mji ná. ⁷ Ta ndi'i saá kijvi kúsij ini ná xínjĩ so'o ná to'on ña xa'a ña ká'an njivi na saná'a, ta on vása chikaq so'o ná ña kundaq ini ná yu kúu ñandaq. ⁸ Ndátan tãJanes xí'in tãJambres, njixyo toon ní ini na nqo tãMoisés kujya xina'á, ñii ki'va saá yóo toon ini natqa na sandá'vi náña'a vitin, chi natqa yó'o on vása xijn na kundaq ini na ñandaq. Ta natqa yó'o ndasaá kuiti chútú ña on vá'a sjnj na, ta on vása ndikqon na yichj Jesucristo. ⁹ Ta natqa on vá'a yó'o on kundeé na ke'é na ña on vá'a ndi'i saá kijvi, chi inká njivi nakoni na ndi natqa on vá'a yó'o kúu njivi na

kí'ví sɛnɛ. Nii kɛ'va ndatán kuɣɔ ɣɛnɔ'á nakoni nɛvi taJanes xí'in taJambres ndi xɛkuu na nɛvi na kí'ví sɛnɛ, saá koo xí'in nɛvi na on vá'a yó'o.

TaPablo ndátɔ'on ra ta sákuiso chiño ra taTimoteo

¹⁰ Ta yó'ó, taTimoteo, xínɛ vɔ'a ún ndi'i tɔ'on saná'a j, ta xínɛ vɔ'a ún ndasaá táku j, ta xínɛ ún yu kúu ña kóni j tɔndaɔ j kasa ndivi j ñoyívi yó'o, ta xínɛ ún ndasaá kándixa j Jesucristo, ta xínɛ ún ndi vɔ'a ká'no ini j xínɛ j nɛvi, ta xínɛ ún ndasaá vɔ'a kí'vi ini j xínɛ j nɛvi, ta xínɛ ún ndasaá kúndeé j xí'in ña xó'vɛ j. ¹¹ Ta xínɛ ún kuɔ'ɔ ní ña on vá'a ke'é nɛvi xí'in j, chi kisa chiño j nɔɔ Jesucristo, ta ndeé ní xó'vɛ j. Saá tuku xínɛ ún ña nɛndo'o j ñoo Antioquía, ñoo Iconio xí'in ñoo Listra. Vará ndeé ní saxɔ'vɛ na yɛ'j, ta Jesucristo sákaku ra yɛ'j nɔɔ ndi'i nayó'o. ¹² Ndixa kúu ñayó'o: Ndi'i nɛvi na chikaɔ ndeɛ ña vɔ'a kutaku na yichɛ Jesucristo, xɔ'vɛ na chi nɛvi na on xɛin koni Jesucristo saxɔ'vɛ ña'á na. ¹³ Ta nɛvi na on vá'a, ta nɛvi na sándá'ví inkɔ nɛvi, ñii ñii kɛvɛ yá'a nduu na na on vá'a kɔ, ta ñii ñii kɛvɛ vaxi sandá'ví kɔ na inkɔ nɛvi, ta ñii kɛ'va saá inkɔ nɛvi sandá'ví na nayó'o.

¹⁴ Ta yó'ó, ñii ñii kɛvɛ xínɛ ñó'ó kandixa vɔ'a kɔ ún ña kúu tɔ'on ña ndɔɔ ña xa sakuá'á ún, chi xínɛ ún ndixa ñandɔɔ kúu ña. Saá chi xínɛ vɔ'a ún ndi nɛvi na saná'a yó'ó kúu nɛvi nandɔɔ. ¹⁵ Ndɔ lo'o ún, tɔnda kɛvɛ vitin xa xínɛ ún tɔ'on Ndios ña nɛtaa na ɣɛnɔ'á. Tɔ'on Ndios kúchiño saná'a ña yó'ó, ta saá kundɔɔ vɔ'a ini ún ndasaá Ndios sákaku ra yó'ó xa'ɔ ña kándixa ún Jesucristo. ¹⁶ Ndi'i tɔ'on Ndios ña nɛtaa na ɣɛnɔ'á, Nímɔ Ndios nɛkɔ'ɔn ña xí'in nímɔ nɛvi, ta nɛtaa na tɔ'on ra. Ta tɔ'on Ndios yó'o vɔ'a sáná'a ña nɛvi, nándaxin ña nɔɔ na xa'ɔ ñava'a xínɛ ñó'ó ke'é na, ta tɔ'on Ndios násita ña nɛvi ña on ke'é kɔ na ña on vá'a, ta sáná'a ña nɛvi ndasaá xínɛ ñó'ó vɔ'a kutaku na ndatán kóni Ndios. ¹⁷ Xa'ɔ ñayó'o ndi'i mɛi yó na ndikɔn yichɛ Ndios vɔ'a koo ti'va yó, ta saá ndixa kúchiño kasa ndivi yó ndi'i nɔɔ chiño vɔ'a.

4

Xínɛ ñó'ó ní taTimoteo kɔ'ɔn ndoso kɔ ra tɔ'on Ndios nɔɔ nɛvi

¹ Kɛvɛ vaxi natɛvi Jesucristo ña ka'nda chiño ra nɔɔ ndi'i nɛvi ñoyívi yó'o, ta kasa nani ra kuachɛ ndi'i nɛvi, án na táku kuu na, án na xa nɛxi'j kuu na. Ta vitin xító Ndios xí'in Jesucristo ña sákuiso chiño j yó'ó ² ña chikaɔ ún ndeɛ kɔ'ɔn ndoso ún tɔ'on Ndios ndi'i saá kɛvɛ nɔɔ nɛvi. Xínɛ ñó'ó ke'é ún saá, kɛvɛ ña kútoo ní nɛvi konɛ sɔ'o na tɔ'on Ndios, án kɛvɛ ña on váa kútoo nɛvi konɛ sɔ'o na tɔ'on Ndios. Ndatɔ'on ún saná'a ún na ña kundɔɔ ini na yu kúu ña on vá'a ke'é na, ta kɔ'ɔn káxin ún xí'in na ña sandakoo na ke'é na ña on vá'a. Ta chikaɔ ún ndeɛ ini nɛvi xa'ɔ ña kundikɔn vɔ'a na yichɛ Jesucristo. Kɛvɛ kɔ'ɔn ún xí'in nɛvi yó'o án saná'a ún na tɔ'on ndɔɔ, ta xínɛ ñó'ó xí'in ñatɔ'ó ní ini ún kɔ'ɔn ún xí'in na, ta xí'in ña ká'no ini ún saná'a ún na. ³ Chi kɛvɛ vaxi on kua'a kɔ nɛvi konɛ sɔ'o na tɔ'on ndɔɔ, ta ndasaá kuiti kutoo na konɛ sɔ'o na tɔ'on ña sakusɛj ini mɛi na. Ta saá nɛvi yó'o ndukú na inkɔ nɛvi na saná'a na tɔ'on ña kútoo na konɛ sɔ'o na. ⁴ Ta saá sandakoo na ña konɛ sɔ'o na tɔ'on ña ndɔɔ, ta ndasaá kuiti chikaɔ sɔ'o na cuento ña vaxi sɛnɛ nɛvi. ⁵ Ta yó'ó, tata, ndi'i saá kɛvɛ xínɛ ñó'ó kuu ún tɔa tɔ vɔ'a ní xáni sɛnɛ, ta xínɛ ñó'ó kúndeé ún xí'in ndi'i ña xɔ'vɛ ún. Ndi'i saá kɛvɛ vɔ'a kasa ndivi ún chiño ña kɔ'ɔn ndoso ún tɔ'on vɔ'a xa'ɔ Jesucristo, ta vɔ'a kasa ndivi ún ndi'i chiño ña ndiso ún.

⁶ Ta yj'i, xa yatin kixaꝯ kivi ña kivi j. Xa n̄taxi xí'in m̄ji n̄oꝯ Ndios, ta ndatán yóo ña sóko j n̄oꝯ ra, saá yóo ña kivi j. ⁷ Xa chikaa j ndee j xa'a ña va'a kundikõn j yich̄i Jesucristo ta xa'a ña kündeé j n̄oꝯ ña õn vá'a ñoyívi yó'o. Ta ndatán yóo t̄a t̄a x̄ino ta kündeé ra xaꝯ ra n̄oꝯ x̄aa ra x̄ino, saá va'a kündeé j. Chi nda ñii kivi õn vása ní-sandakoo j kándixa j Jesucristo. ⁸ Ta x̄ini j ndí Ndios kúu t̄a t̄a va'a ké'é ñandaa x̄i'in n̄vi. Ta ndatán yóo ñava'a táxi na nda'a n̄vi na kündeé n̄xaꝯ si'na, saá Ndios ndixa saní'i ra yj'i ñii ñava'a ní, saá chi ndixa kündeé j k̄isa ndivi j chiño ña s̄akuiso chiño ra yj'i. Ta õn s̄ivi ndasaá kuiti yj'i kúu t̄a naki'in ñava'a yó'o, ta Ndios saní'i ra ñava'a ndi'i saá n̄vi na kündeé ndikõn yich̄i ra, ta x̄i'in ñasij ini na ndáti na kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o.

TaPablo ndúku ra ñava'a n̄oꝯ taTimoteo

⁹ Chikaa ún ndee ña yach̄i ní kixaꝯ ún koto ún yj'i. ¹⁰ TaDemas sandakoo ra yj'i, chi k'ívi ní ka ini ra x̄ini ra ña yóo ñoyívi yó'o, ta ku'a'an ra ñoo Tesalónica. Ta taCrescente ku'a'an ra ñii x̄iña n̄oꝯ ño'o Galacia, ta taTito, ku'a'an ra ink̄a x̄iña n̄oꝯ ño'o Dalmacia. ¹¹ S̄ijn mató'õn taLucas yóo x̄i'in j. Va'a kq'õn ún ndukú ún taMarcos ná kixi ra x̄i'in ún n̄oꝯ j, chi tayó'o kuchiño chindeé ra yj'i x̄i'in chiño yó'o. ¹² Xa t̄i'ví j taTíquico ku'a'an ra nda ñoo Éfeso. ¹³ Ta kivi vaxi ún, ta kuni'i ún tikach̄i ña sandakoo j ñoo Troas ve'e taCarpo. Ta saá kuni'i ún libro ña ka'vi j, ta ña x̄ini ñó'o ní ka n̄oꝯ j kúu pergamino* kuni'i ún kixi ún nda'a j.

¹⁴ Ta taAlejandro, t̄a t̄a k̄isa chiño x̄i'in k̄aa, xa ke'é ra ku'a'a ní ña õn vá'a x̄i'in j, ta Ndios cha'vi ra tayó'o ndatán yóo ña ke'é ra x̄i'in j. ¹⁵ Kundaa x̄i'in m̄ji ún n̄oꝯ taAlejandro yó'o, chi õn vása x̄in ra koni ra t̄õn ña ká'an ndoso yó.

¹⁶ Yich̄i n̄oꝯ kivi ndakuijn j xa'a j n̄oꝯ nachiño ñoo ká'no yó'o, ta õn vása ní-xiyo nda ñii n̄vi ña ch̄indeé na yj'i, ta ndi'i n̄vi sandakoo na yj'i. Ndáti j Ndios ña õn saxõ'vi ra nayó'o xa'a ña sandakoo na yj'i. ¹⁷ Vará õn vása ní-xiyo n̄vi x̄i'in j, ta Ndios ndixa n̄ixiyo ra x̄i'in j, ta t̄axi ra ndee nda'a j. Ta kuchiño n̄ika'an ndoso j t̄õn xa'a Jesucristo n̄oꝯ ndi'i na ndóo ve'e chiño, ta saá ndi'i n̄vi na õn vása kúu najudío x̄inj s̄õ'na na ña n̄ika'an j. Ta Ndios s̄akaku ra yj'i n̄oꝯ ña kivi j, ndatán s̄akaku ra ñii t̄a t̄a xa nákaa yu'u t̄indika'a. ¹⁸ Ta kúndaꝯ ini j ndí ñii k̄i'va saá Ndios s̄akaku ra yj'i n̄oꝯ ndi'i ña õn vá'a, ta kundaa ra yj'i, ña kuchiño xa'a j ñoyívi ñino n̄oꝯ xá'nda chiño ra. ¡Ná kanóo va'a ní ñatõ'õ Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi! Saá ná koo ña.

Tõ'on sond'í ñitaa taPablo ku'a'an nda'a taTimoteo

¹⁹ T̄i'ví j t̄õn ña ch̄indeé ún ñáPrisca x̄i'in taAquila x̄i'in nave'e taOnesíforo. ²⁰ TaErasto n̄indõo ra ñoo Corinto. Ta kivi kee j ñoo Mileto, ta taTrófilo n̄indõo ra, chi ndee ní ndó'o ra. ²¹ Chikaa ún ndee ña yach̄i kixi ún kivi ña t̄'an ka kixá'a ña v̄xin ní. Ta taEubulo, taPuente, taLino, ñaClaudia x̄i'in ndi'i ink̄a na kándixa Jesucristo ñoo Roma yó'o t̄i'ví na t̄õn ch̄indeé na yó'o.

²² Jesucristo, t̄a xá'nda chiño n̄oꝯ yó, ná koo ra x̄i'in ún. Ná ke'é Ndios ñava'a x̄i'in ndi'i ndó. Saá ná koo ña.

* 4:13 Pergamino kúu ñii yich̄i kitj ña x̄inj ñó'o n̄vi kujya x̄jna'a xa'a ña taa na t̄õn ña ndáya'vi, ta ch̄itívi na ña, ña koo va'a ña.

Tutu tì'ví tãPablo kuã'an nda'a tãTito

TãPablo tì'ví ra tɔ'on yó'o ña chindeé ra tãTito

¹ Yìjì, tãPablo, tãa tã kisa chiño nõo Ndios kúu, taapóstol tã tì'ví Jesucristo kúu. Sãkuiso chiño ra yìjì ña chindeé jì nìvi na naãaxin Ndios kundikõn ña'a, xa'a ña va'a kandixa na Jesucristo. Ta sáná'a jì nayó'o ña kundãã ini na yu kúu ña ndixa ndãã, chi ña ndixa ndãã yó'o kúu ña kándixa yó Jesucristo ta ndikõn yó yichì ra. ² Ta mji yó, nìvi na kándixa Jesucristo, ndáti yó ta ndáa ini yó ndí ndixa kutakú yó xí'in Ndios ndi'í saá kivi ña vaãxi. Ndáa ini yó saá chi kujya xina'a, tá tã'an kã kixá'a koo kivi nõo ñoyívi, Ndios njika'an ra chitóni ra ndixa kutakú yó xí'in ra. Ta Ndios kúu tãa tã ndã lo'o õn vása kã'an tɔ'on vatá. ³ Ta vitin kixaa kivi ña chitóni Ndios ña kundãã ini nìvi tɔ'on ra. Ta saá Ndios, Tãa tã Sáakaku mji yó, sãkuiso chiño ra yìjì ña kã'an ndoso jì tɔ'on ra nõo nìvi. ⁴ Ta tì'ví jì tutu yó'o xaã ña nda'a yó'o tãTito, chi ndatãn yóo sa'ya mji saá yóo ún nõo jì, chi xí'in ña ndino'o ini mji yó kándixa yó Jesucristo. Ta vitin kóni ndí Ndios Yivá yó xí'in Jesucristo tá xá'nda chiño nõo yó, ná ke'é ra ñava'a xí'in ún, ná kundá'ví ini ra koni ra yó'o, ta ná taxi ra ña koo va'a ini ún. Saá ná koo.

Xí'in tɔ'on yó'o tãPablo kã'an ra ndã chiño xini ñó'o kasa ndivi tãTito

⁵ Kivi kee jì nõo ño'o naní isla Creta ña njixino nduu takui mjni, ta sãkuiso chiño jì yó'o, ña kasa ndivi ún chiño ña kumãnjì. Saá chi njika'an jì xí'in ún ndí ñii ñii nõo kaxin ún tãa naxikua'a na kándixa Jesucristo, ta nayó'o kuu natãa na nakuiso kasa chiño ña chindeé na natá'an na na kándixa Jesucristo. ⁶ Ta ñii ñii tãa taxikua'a yó'o xini ñó'o kuu ra tãa tandãã, tãa tã kánóo va'a tɔ'on xa'a nõo nìvi. Ta ñii ñii tãyó'o xini ñó'o kukomí ra ñii laá kuiti ñásí'í mji ra, ta sa'ya ra xini ñó'o kuu na nìvi na kándixa Jesucristo, ta nasa'ya ra yó'o xini ñó'o kuu na nìvi na kánóo va'a tɔ'on xa'a, ta saá tuku xini ñó'o kuu na na õn vása toon ní ini nõo nìvi. ⁷ Ñii ñii tãa taxikua'a yó'o tã ndiso chiño xí'in natá'an na kúu nìvi na kándixa Jesucristo, taxikua'a yó'o kúu tã sãkuiso chiño Ndios, chi Ndios xa taxì ra ndayí nda'a ra ña kasa ndivi ra ndi'í chiño ña kóni Ndios. Ta ñii ñii tã ndiso chiño yó'o xini ñó'o kuu ra tãa tandãã, tã va'a viví táku nõo nìvi. On va'a kuu ra tãa tã ña'a ní ini, ni õn vá'a kuu ra tãa tã kama ní sãã ini, ta ni õn vá'a kuu ra tãa tã xí'í ní, ni õn vá'a kuu ra tãa tã káni tá'an xí'in nìvi, ni õn vá'a kuu ra tãa tã sándá'ví nìvi án ké'é ra inkã ña õn vá'a xa'a ña kukomí ra sji'un. ⁸ Ta vikã tãyó'o xini ñó'o kuu ra tãa tã va'a náki'in nìvi na kixaa ve'e ra. Ta xini ñó'o kuu ra tãa tã ndixa kúsi jì ini xini ña ndixa va'a, ta tãa yó'o xini ñó'o kuu ra tãa tã si'na kani sijnì yu kuu ña va'a ke'é ra, ta saá kasa ndivi ra ña xini ñó'o kã. Ta xini ñó'o kuu ra tãa tandãã, tãa tã táku ndatãn kóni Ndios. Ta xini ñó'o kuu ra tãa tã násita xí'in mji nõo ña õn va'a. ⁹ Xini ñó'o kuu ra tãa tã kándixa ndino'o ini tɔ'on Ndios, ndatãn yóo tɔ'on ña sãná'a yó ra. Ta saá kuchiño ra saná'a ra inkã nìvi ña kúu tɔ'on ndãã, ta xí'in tɔ'on yó'o táxi ra ña inkã nìvi na tã'an koo yu'ú xí'in tɔ'on Ndios ña kúchiño na kundãã ini na ndí ñandãã kúu ña sáná'a ra.

10 Chi yóo kuá'a ní n̄vi na toon ní ini, na ɔn x̄jin kon̄j s̄o'o t̄o'on v̄a'a, ta ká'an na t̄o'on vatá ña ɔn vása ndáya'ví, ta sándá'ví na kuá'a n̄vi x̄'in t̄o'on yó'o. Kuá'a ní n̄vi yó'o ká'an ndí Ndios ɔn naki'in ra n̄vi na ɔn vása kisa ndivi costumbre ña n̄n̄i circuncisión.* 11 Ta nan̄vi yó'o, ɔn taxi ún ña saná'a k̄a na, chi t̄o'on ña ɔn v̄a'a sáná'a na sáka ña s̄inj kuá'a ní n̄vi na x̄inj s̄o'o t̄o'on ña ɔn v̄a'a yó'o, ta ñii k̄j'va saá sáka ña s̄inj nave'e nayó'o, ñakán ɔn vása kúchiño k̄a kundaa v̄a'a ini na yu kúu ña ndixa ndaa. Ta n̄vi na sáná'a ña ɔn v̄a'a yó'o ké'é na saá x̄a'a ña kuiti kóni na s̄j'ún.

12 Ñii taprofeta, tañoo Creta kúu ra, n̄jka'an ra x̄a'a nañoo m̄ji ra, káchí ra saá: "M̄ji yó nañoo Creta, ndi'i saá k̄j'v̄i kúu yó n̄vi na vatá ní, ta yóo yó ndatán yóo kit̄j t̄iyukú. Vará n̄vi na x̄uxán ní kúu yó, ta ndi'i saá k̄j'v̄i x̄ixi ná'ná ní yó ta x̄axi ná'ná ní yó ña'a, ta nda lo'o ɔn vása násita x̄'in m̄ji yó", káchí taCreta x̄a'a nañoo m̄ji ra. 13 Ta ndixa t̄o'on yó'o ña n̄jka'an taCreta x̄a'a nañoo m̄ji ra kúu ñandaa. Ta ñakán yó'o taTito, x̄inj ñó'o k̄a'an ún ndat̄o'on ún x̄'in nañoo Creta ndí x̄inj ñó'o sandakoo na ña ɔn v̄a'a ké'é na, ta x̄inj ñó'o sakuá'a na ke'é na ñava'a. Chi t̄o'on ña ndat̄o'on ún x̄'in na chindeé ña na ña ndeé k̄a kandixa na Jesucristo ta v̄a'a k̄a kundik̄on na yich̄i ra. 14 Ta x̄'in t̄o'on ña ndaa yó'o chindeé ún na ña ɔn kandixa k̄a na cuento ña ndasaá kuiti káku s̄inj n̄vi najudío, ta chindeé ún na ña ɔn chikaa s̄o'o k̄a na t̄o'on ña xá'nda chiño n̄vi na kúu na ɔn x̄jin kandixa t̄o'on ña ndaa.

15 N̄vi na ndixa kándixa Jesucristo, na ndii ini kúu na, ta x̄a'a ñayó'o x̄inj na ndí ndi'i ña táxi Ndios, ña v̄a'a kúu ña. Ta n̄vi na ɔn v̄a'a na ɔn x̄jin kandixa Jesucristo, nda ñii ña'a kúu ña v̄a'a n̄oɔ nayó'o. Saá chi ɔn vása ndii yóo n̄im̄a na n̄oɔ Ndios, ta ni ɔn vása kúchiño na nakoni na yu kúu ña v̄a'a, án yu kúu ña ɔn v̄a'a ké'é na. 16 N̄vi na ɔn v̄a'a ini yó'o káchí na ndí x̄inj na Ndios, ta ña ɔn v̄a'a ké'é na, ñayó'o sáná'a ndí ɔn vása x̄inj na Ndios. Toon ní ini n̄vi na ɔn v̄a'a yó'o, ta ink̄a n̄vi ɔn x̄jin na koni na nayó'o x̄a'a ña ɔn v̄a'a ké'é na. Ta n̄vi na ɔn v̄a'a yó'o, nda ñii ñava'a ɔn kúchiño na kasa ndivi na n̄oɔ Ndios.

2

Ndat̄o'on taPablo x̄'in taTito ndí x̄inj ñó'o saná'a ra ñandaa

1 Ta m̄ji yó'o, ñani yó taTito, x̄inj ñó'o saná'a ún n̄vi ndasaá kuiti ñandaa x̄a'a yich̄i Jesucristo ña kándixa yó. 2 Ta nat̄a nax̄ikua'a ñani yó x̄inj ñó'o kuu na n̄vi na ñi na kani s̄inj yu kúu ñava'a x̄inj ñó'o ké'é na, ta saá ké'é na ña x̄inj ñó'o k̄a. Ta x̄inj ñó'o kuu na n̄vi na t̄o'o ini, n̄vi na kánóo v̄a'a t̄o'on x̄a'a. Ta x̄inj ñó'o kuu na n̄vi na v̄a'a násita x̄'in m̄ji n̄oɔ ña ɔn v̄a'a. X̄inj ñó'o kuu na n̄vi na ndino'o ini kándixa Jesucristo, ta viví kuá'an na yich̄i ra. Ta x̄inj ñó'o kuu na n̄vi na ndixa kí'vi ini x̄inj ndi'i ink̄a n̄vi, ta x̄inj ñó'o kuu na n̄vi na kúndeé n̄oɔ ndi'i ña xó'v̄i na, ta ɔn vása sándakoo na yich̄i Jesucristo. 3 Ta saá tuku saná'a ún náña'a nax̄ikua'a ná kúu náki'v̄a yó. Ta ndat̄o'on ún x̄'in ná ndí x̄inj ñó'o koo t̄o'o ini ná, ta viví kutak̄u ná ndatán táku n̄vi na ndixa kándixa Ndios, ta ɔn kuu ná náña'a ná ká'an t̄o'on visi x̄a'a ink̄a n̄vi, ni ɔn kuu ná náña'a ná x̄i'í ní. Chi náña'a x̄ikua'a náki'v̄a yó x̄inj ñó'o saná'a ná yu kúu ña v̄a'a. 4 Ta x̄inj ñó'o saná'a ná ink̄a k̄j'v̄a yó nákuáchí ndasaá v̄a'a kuki'vi ini náyo'o koni ná yij ná x̄'in s̄a'ya ná. 5 Ta x̄inj ñó'o saná'a ná nákuáchí yó'o ndasaá

* 1:10 Costumbre najudío ña n̄n̄i "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñij s̄inj ñat̄eɔ t̄alo'o. Ké'é na saá x̄a'a ña taxi na ra nda'a Ndios.

si'na kani sɔnjɔ ná yu kúu ña va'a ke'é ná, ta saá kasa ndivi ná ñava'a yó'o, ta xí'in ñayó'o nasita xí'in mji ná nɔɔ ña ɔn vá'a. Ta nákuáchí kɔ'va yó xínjɔ ñó'ó kuu ná náña'a ná va'a kisa ndivi chiño ve'e mji ná, ta xínjɔ ñó'ó kuu ná náña'a ná xí'in ñatɔ'ó ini ke'é ndi'i ñava'a ña kóni yijɔ ná. Saá chi xínjɔ ñó'ó vivii kutaku náyó'o, ña ɔn taxi ná ka'an nivi tɔ'on ɔn vá'a xa'a tɔ'on Ndios.

⁶ Ta saá tuku ka'an ún xí'in nataa kuáchí ñani yó, ña si'na kani sɔnjɔ na yu kúu ñava'a xínjɔ ñó'ó ke'é na, ta saá ná ke'é na ñava'a yó'o, ta xí'in ñayó'o nasita xí'in mji na nɔɔ ña ɔn vá'a. ⁷ Ta mji ún, ñani yó ta Tito, xínjɔ ñó'ó vivii kutaku ún yichí Jesucristo, ta xí'in ñayó'o saná'a ún nataa kuáchí ñani yó, xí'in ña ndino'o ní ini ún ta xí'in ñatɔ'ó ní ini ún ka'an ún tɔ'on ña ndaa xí'in na, ta ña táku ún xínjɔ ñó'ó ñii kuu ña xí'in tɔ'on ña ká'an ún xí'in nayó'o. ⁸ Ka'an ún tɔ'on ña ndixa ndaa xí'in ndi'i nayó'o, xa'a ña ɔn kuchiño naní'i nivi ka'an na tɔ'on ɔn vá'a xa'a ña saná'a ún. Ta saá nivi na ɔn vása yóo yu'ú xí'in ún, kuka'an nɔɔ ndi'i nayó'o, chi ɔn kuchiño naní'i na nda ñii tɔ'on vatá ña taxi ka'an na ña ɔn vá'a xa'a mji yó, na kándixa Jesucristo.

⁹ Ta ndatɔ'on ún xí'in nañani yó ta xí'in náki'va yó na kúu naesclavo na kisa chiño nɔɔ napatrón na, ta ka'an ún xí'in na ndí xínjɔ ñó'ó kasa ndivi na ndi'i chiño va'a ña kóni napatrón na, ta xínjɔ ñó'ó chikaá na ndee ña sakusijɔ na ini napatrón na. Ta ɔn vá'a kuu na nivi na ndákuijn tɔ'on ɔn vá'a nɔɔ napatrón na. ¹⁰ Ndatɔ'on ún xí'in na kisa chiño yó'o ña ɔn kasa kuí'ná na ñakuiká ña kómí napatrón na, ta ndixa xí'in ñatɔ'ó xínjɔ ñó'ó ke'é na ndi'i chiño. Ta saá xí'in chiño va'a ke'é na, ñayó'o táxi ña ndí inká nivi kasa tɔ'ó na ña livi saná'a tɔ'on Ndios, Taá ta Sakaaku mji yó.

¹¹ Ndios xa saná'a ra mji yó ndí taá ta va'a ní ini kúu ra. Saá chi ndixa ke'é ra ñava'a ní xí'in ndi'i nivi ñoyívi yó'o xa'a ña kúchiño ra sakaaku ra na nɔɔ ndee ña ɔn vá'a. ¹² Ta ñava'a yó'o ña ke'é Ndios xí'in yó saná'a ña mji yó ndí xínjɔ ñó'ó sandakoo yó yichí ɔn vá'a, ta xínjɔ ñó'ó sandakoo yó ña ɔn vá'a ña kúsijɔ ini nivi ñoyívi yó'o na ɔn vása ndíkɔn Ndios. Ta saná'a ña mji yó ndí xínjɔ ñó'ó si'na kani sɔnjɔ yó yu kúu ña va'a ke'é yó, ta saá kasa ndivi yó ñava'a yó'o, ta xí'in ñayó'o nasita xí'in mji yó nɔɔ ndi'i ña ɔn vá'a. Ta xínjɔ ñó'ó kuu yó nivi nandaa, nivi na kutaku ñoyívi yó'o ndatán kóni Ndios. ¹³ Xínjɔ ñó'ó kutaku yó saá, chi ndixa ndaa ini yó ta ndáti yó ña tɔndaa kɔ'vɔ ká'no ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o. Ta xínjɔ yó ndí Jesucristo kúu mji Ndios taká'no nɔɔ yó, ta kúu ra Taá ta Sakaaku mji yó. Ta ndikó ra ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ñava'a ña livi ña yé'e. ¹⁴ Jesucristo yó'o táxi xí'in mji ra ña nixi'jɔ ra xa'a yó, ta ke'é ra saá xa'a ña sakaaku ra mji yó nɔɔ ndi'i ndee ña ɔn vá'a. Ta kisa ká'no ini ra xa'a kuachi yó, ña ndundii yó ta nduu yó naño ra, ta saá xí'in ndi'i ñasijɔ ini yó taxi xí'in mji yó ke'é yó ñava'a.

¹⁵ Ñani yó ta Tito, va'a saná'a ún ndi'i tɔ'on yó'o nɔɔ nivi. Ta kómí ún ndayí ka'an ún xí'in na ndí xínjɔ ñó'ó chikaá na ndee ña va'a kɔ'ɔn na yichí Jesucristo. Ta ka'an ún xí'in na ña sandakoo na ña ɔn vá'a ke'é na. Ta yó'ó, ɔn ke'é ún nda ñii ña ɔn vá'a ña taxi ña xaa nɔɔ nivi yó'ó.

3

ndasaá xínj ñó'ó kutakú n̄vi na kándixa Jesucristo

¹ Sanaká'án ún nañani yó xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo ndí xínj ñó'ó kasa ndivi na ndi'i ñava'a ña xá'nda chiño nagobierno xí'in inka naná'no n̄o na. Xínj ñó'ó chikaá s̄o'ona, ta koo ti'va na ña ke'é na ndi'i saá n̄o chiño va'a. ² Ndaton ún xí'in na ña on ka'an na ña on vá'a xa'a ndá ñii n̄vi, ni on kuu na n̄vi na ndúkú kani tá'an xí'in inka n̄vi. Xínj ñó'ó kuu na n̄vi na ká'no ní ini, ta xínj ñó'ó to'ó ní kutakú na xí'in ndi'i n̄vi.

³ Kujya xina'á tá on ta'an ka kándixa yó Jesucristo, saá kí'vi ní xitaku m̄ji yó, toon ní n̄xiyo ini yó saá, na ndañó'ó n̄o Ndios x̄ikuu yó, ta ke'é yó ndi'i n̄o ña on vá'a ña k̄utoo ní ȳkí k̄oñu m̄ji yó, chi ña on vá'a x̄ikuu ña xa'nda chiño n̄o yó. Xitaku yó xí'in ña sáa ní ini yó xínj yó inka n̄vi, ta k̄isa kuñj ini yó xínj yó inka n̄vi. Ta kua'a ní n̄vi n̄-xiin na kusij ini na koni na m̄ji yó, ta ni m̄ji yó n̄-xiin yó kusij ini yó koni yó nayó'o. Vará saá xitaku yó kujya xina'á, ⁴ ta Ndios, Taa ta Sakaaku m̄ji yó, saná'a ra m̄ji yó ndí ndixa ta va'a ní ini kuu ra, ta ndixa kí'vi ní ini ra xínj ra ndi'i n̄vi, ⁵ chi xa'a ña ká'no ini m̄ji ra kúu ña sakaaku ra m̄ji yó. Ta ndá lo'o on s̄ivi xa'a ña chiño va'a ke'é yó kúu ña sakaaku Ndios m̄ji yó. Ta xí'in ndee Nima Ndios, nakata ra ini yó ta saá nd̄o ndi'i kuachi x̄indiso yó, ta saá nd̄u yó n̄vi xaá, na ndii n̄o Ndios. ⁶ Xa'a ña k̄isa ndivi Jesucristo, Taa ta Sakaaku m̄ji yó, Ndios saní'i ra Nima ra m̄ji yó ña sakutú ña ini yó ta kutakú ña ini yó ndi'i saá k̄ivj. ⁷ Xa'a ña ká'no ini Ndios, ke'é ra ñava'a yó'o xí'in m̄ji yó ña nd̄u yó n̄vi na ndii na on k̄o ka kuachi kómí n̄o ra. Ta saá nd̄u yó sa'ya ndino'o ra, ta kúu yó n̄vi na ndáti ta ndixa ndáa ini yó ndí Ndios taxi ra ña kutakú yó xí'in ra ndi'i saá k̄ivj ña vāxi.

⁸ To'on yó'o ña xa n̄ika'an j xí'in ún ta Tito kúu ñandaá, ta kóni j ña on sandakoo ún saná'a ún to'on yó'o nañani yó xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo. Saá chi nayó'o xínj ñó'ó kasa ndivi na ndi'i chiño va'a. Ta ña ke'é na saá kúu ñava'a xa'a ndi'i n̄vi, ta kúu ña ña ndáya'vi ní n̄o ndi'i n̄vi. ⁹ Ta on taxi xí'in m̄ji ún k̄i'vi ún kani tá'an ún, án n̄a ún xí'in n̄vi xa'a ña on vása ndáya'vi, ni on vá'a k̄i'vi ún n̄o káni tá'an n̄vi, án n̄a na xa'a yu kúu x̄i sikuá na, án xa'a ndáyí Ndios ña n̄taa ta Moisés, chi ndá manj kúu ña kani tá'an na án n̄a na xa'a ndi'i ñayó'o, ta ndá lo'o on vása ndáya'vi ke'é na saá.

¹⁰ Tá yóo nañani yó án náki'va yó na káni tá'an ta náta'vi tá'an na, ta xínj ñó'ó ka'an ún xí'in nayó'o ndá ovi yichi ña on ke'é na saá. Tá on x̄iin na chikaá s̄o'ona na ña ká'an ún xí'in na, ta sandakoo ún ña kút'an ún xí'in na. ¹¹ Chi xínj ún nayó'o kúu n̄vi na on x̄iin konj s̄o'ona ka to'on va'a, chi n̄vi na xa n̄t̄ivj ini kúu na. Saá chi ña on vá'a ke'é n̄vi yó'o saná'a ndi n̄vi na ndiso kuachi n̄o Ndios kúu na.

Ta Pablo ndúkú ra n̄o ta Tito ña kasa ndivi tayó'o ñii chiño

¹² Xani s̄inj j ti'vi j ta Artemas án ta Tiquico xaá ra n̄o yóo ún, ta k̄ivj xaá ñii tayó'o, chikaá ún ndee ña k̄o'on ún ndá ñoo Nicópolis ña nakutá'an ún xí'in j, chi chikaá ini j k̄o'on j koo j ñoo Nicópolis unj yoo v̄ixin kujya yó'o.

¹³ Ndúkú j ñava'a n̄o ún ña chindeé ún nañani yó ta Apolos xí'in ta Zenas. Ta ta Zenas yó'o kúu ta ta k̄isa chiño ndákuijn xa'a n̄vi n̄o najuez. Taxi ún ndi'i ña xínj ñó'ó nda'a nañani yó yó'o, ña kuchiño kee na k̄o'on na, ña on kumanj ndá ñii ña'a nda'a na n̄o ku'an na. ¹⁴ Ta saná'a ún ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo na ndóo xí'in ún ña sakuá'a na kasa ndivi na ñava'a, ta chindeé na taxi na ña xínj ñó'ó n̄vi nda'a na. Ta ña ke'é

na saá saná'a ndí ndixa kúu na n̄vi na ndáya'ví n̄q̄ ink̄a n̄vi xí'in n̄q̄ Ndios.

Tq'on sondí'í n̄j̄taa tq̄Pablo kuq'an ña nda'a tq̄Tito

¹⁵ Ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na ndóo xí'in j̄ chindeé na yó'ó. Ta ñii k̄i'va saá chindeé ún ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na ndóo xí'in ún. Saá chi nañani yó xí'in náki'va yó na ndóo xí'in ún kí'vi ní ini na x̄ini na nd̄i'j̄, chi n̄vi na kándixa Jesucristo kúu yó. Ná ke'é Ndios ñava'a ní xí'in ndi'i ndó. Saá ná koo.

Tutu ña ñitaa taPablo ta ti'ví ra ku'a'an ña nda'a taFilemón

Xí'in tɔ'on yó'o taPablo chíndeé ra taFilemón

1 Yi'i, taPablo, kúu j taa tã nákaa ini ve'e kaa xa'a ña ká'an ndoso j tɔ'on va'a xa'a Jesucristo. Ta xí'in ñani yó tãTimoteo tãa j tutu yó'o ta tí'ví ndi ña xa'a ña nda'a yó'ó, ñani yó taFilemón, taa tã ndixa kí'vi ní ini ndi xini ndi, ta kúu ún taa tã ñii káchí kisa chiño ño Jesucristo xí'in ndi. ² Saá tuku kóni ndi ña tutu yó'o xa'a ña nda'a ñáki'va yó ñáAapia xí'in tañani yó taArquipo, taa tã ñii káchí xí'in ndi chíkaa ní ra ndee kisa chiño ra ño Jesucristo. Ta kóni ndi ña tutu yó'o xa'a ña nda'a ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo, na kúu na nákutá'an xí'in ún ve'e ún xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios. ³ Ta vitin Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo, Taa taKá'no ño yó, ná ke'é ra ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi ra koo ñava'a ini ndó.

Tɔ'on yó'o ká'an ña ndi taFilemón kúu taa tã vivii ndikon yichí Jesucristo

4 Ndi'i saá yichí ña ká'an j xí'in Ndios xa'a ún, ñani yó taFilemón, ta táxi j ña táxa'vi ña'á nda'a ra xa'a ún. ⁵ Saá chi xa xini sɔ'o j xa'a ña vivii kándixa ún Jesucristo, ta xa'a ña kí'vi ní ini ún xini ún ndi'i ñivi na kándixa ra. ⁶ Ta yó'ó xí'in mji ndi, ñii káchí kándixa yó Jesucristo ta ndaa ini yó ra. Ta xa'a ñayó'o, ndúkú j ño Ndios ña ná chíndeé ra yó'ó ña kasa ndivi ún ndi'i ñava'a ndatán yóo ña kóni ra. Ta xí'in ña ke'é ún saá, kunda'a va'a ini ún yu kúu ndi'i ñava'a kómí yó xa'a ña ñii yóo yó xí'in Jesucristo. ⁷ Ñani yó, yó'ó ndixa kí'vi ini ún xini ún nañani yó xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo, ta chíkaa ún ndee ini na. Ta ña xini sɔ'o j ña ke'é ún saá kúu ña sákusij ní ini j ta chíkaa ña ndee ini j.

Xí'in tɔ'on yó'o taPablo xáku ndá'ví ra ño taFilemón xa'a taOnésimo

8 Ta saá ɔn vása yí'ví j ndúkú j ño ún ña ke'é ún ñii ñava'a ní xí'in j vitin. Vará yóo ndayí kómí j ña ka'nda chíño j ño ún chí Ndios sákuiso chíño ra yi'j kúu j taapóstol xí'in ndayí Jesucristo, ta ɔn vása ka'nda chíño j ño ún saá. ⁹ Ta ndá víka, xa'a ña ndixa kí'vi ini yó xini tá'an yó, xáku ndá'ví j ño ún ña ke'é ún ñii ñava'a yó'ó xí'in j. Yi'j, taPablo, kúu j ñii taa tã xikua'a ní vitin, ta nákaa j ini ve'e kaa xa'a ña ká'an ndoso j tɔ'on va'a xa'a Jesucristo, ¹⁰ ta xáku ndá'ví j ño ún xa'a ñani yó taOnésimo. Tayó'o ndu ra ndatán yóo sa'ya mji j, chí tá'an nákaa j ini ve'e kaa yó'o, ta ndatɔ'on j xí'in ra tɔ'on va'a xa'a Jesucristo, ta taOnésimo yó'o kándixa ra tɔ'on yó'o, ta kixá'á ra ndikon ra yichí Jesucristo.

11 Ta ñani yó taOnésimo yó'o, tá si'na tá'an kuyá ñixijo ra kisa chiño ra ño ún, taa tã ɔn vása ndáya'ví xikuu ra xa'a chíño ke'é ra ño ún. Ta vitin xa ndu ra taa tã ndáya'ví ní xa'a chíño kisa ndivi ra ño j ta xa'a chíño ño mji ún. ¹² Ta saá tí'ví j tayó'o ndikó ra naxaa ra ño mji ún vitin, ta xáku ndá'ví j ño ún ña va'a naki'in ún ra. Ta ñii kí'va ndatán va'a naki'in ún yi'j, saá va'a naki'in ún tayó'o. ¹³ Tá'an nákaa ká j ini ve'e kaa yó'o, xa'a ña ká'an ndoso j tɔ'on va'a xa'a Jesucristo, ndixa kusij ní ká ini j táná kindoo taOnésimo xí'in j, ní kúu. Saá chí ndixa chíndeé ra yi'j ñii kí'va ndatán kóni ún chíndeé ún yi'j. ¹⁴ Ta ɔn vása ní-xiin j ndúkú j ño

ra ña kindo ra xí'in j, saá chi yó'ó kúu taa taa si'na xini ñó'ó taxi ndayí nda'a ra kindo ra xí'in j. Chi on vása xini ka'an j to'on ña kasa nduxa xí'in ún xa'a ña chindeé ún yi'j, ta nda vika, kóni j ndi xí'in ña ndino'o ini ún ke'é ún ñanda'a kuiti. ¹⁵ Ta vará taOnésimo yó'o kee ra noo ún ta lo'o kivi ndañó'ó ra noo ún, ta ndákuiti Ndios taxi ra nindo'o ndó saá, xa'a ña vitin ndikó ra ve'e ún ta kutaku ra xí'in ún ndi'i saá kivi ña vaxi. ¹⁶ Saá chi vitin taOnésimo on vása ka kúu ra ñii taesclavo mii ún,* chi kúu ra ñii ñani yó, taa taa kí'vi ini yó xini yó. Yi'j kí'vi ní ini j xini j taOnésimo yó'o, ta yó'ó xini ñó'ó ká'no ka kuki'vi ini ún koni ún ra. Saá chi kúu ra ñii taa taa ñii ki'va ndátan yóo mii ún, ta tuku kúu ra ñani ún xa'a ña kándixa ndó Jesucristo ta ñii yóo ndó xí'in ra vitin.

¹⁷ Ta mii ún, tá ndixa xáni sijnj ún ndi ñii káchí kisa chiño yó ta ñii ki'va saá ndaa ini yó Jesucristo, ta saá va'a naki'in ún taOnésimo yó'o, ñii ki'va ndátan va'a naki'in ún yi'j tá kixaa kivi ña xaa j noo ún. ¹⁸ Tá yóo ña on vá'a ñike'é ra xí'in ún, án tá yóo ña níka ra si'ún noo ún, ta yi'j ndixa cha'vi j ndi'i ñayó'o nda'a ún. ¹⁹ Yi'j, taPablo, táa j to'on yó'o xí'in nda'a mii j, ta tuku ká'an j xí'in ún ndi ndixa cha'vi j ndi'i ña on vá'a ñike'é ra xí'in ún án ña níka ra noo ún. Ta yi'j, on vása xini ñó'ó sanaká'an j yó'ó ndi yóo ña níka ún noo j xa'a ñava'a ñike'é j xí'in ún. Chi xa'a ña ndato'on j to'on va'a xa'a Jesucristo xí'in ún, yó'ó kúu taa taa ndino'o táku noo Ndios vitin. ²⁰ Ñani yó, xaku ndá'vi j noo ún ña kasa ndivi ún ñava'a yó'o xí'in j xa'a ña kí'vi ini ún xini ún Jesucristo. Ndúkú j noo ún ña chikaa ún ndee ini j xí'in ña kasa ndivi ún saá, chi yó'ó ta yi'j ñii yóo yó táku yó xí'in Jesucristo.

²¹ Táa j tutu yó'o chi ndaa ini j ndi ndixa kasa ndivi ún ndi'i ña ndúkú j noo ún, tанда kua'a ní ka ñava'a chinóo ún noo ña ndúkú j kasa ndivi ún.

²² Ta yóo inká ñava'a ndúkú j noo ún: Va'a ná kasa ndivi ún ñii cuarto lo'o ve'e ún xa'a ña kindo j kivi xaa j koto j yó'ó, chi ndati j ndi Ndios taxi ra ña yachi ní kuchiño xaa j koto j ndó'ó, chi ndi'i saá kivi ká'an ndó ndúkú ndó noo ra xa'a j.

Xí'in to'on yó'o taPablo ndayi ra taFilemón

²³ Ta ñani yó taEpafras, taa kúu taa taa nákaa ini ve'e kaa xí'in j, tí'vi ra to'on ña chindeé ra yó'ó. ²⁴ Ta saá tuku nañani yó taMarcos, taAristarco, taDemas ta xí'in taLucas tí'vi nayó'o to'on ña chindeé na yó'ó. Ndi'i nataa yó'o ñii káchí kisa chiño na xí'in j noo Jesucristo.

²⁵ Ta vitin Jesucristo, Taa taKá'no noo yó, ná ke'é ra kua'a ní ñava'a xí'in ndó. Saá ná koo ña.

* **1:16** Naesclavo kúu nvi na on vása kómí ndayí sandakoo na chiño kisa ndivi na noo napatrón na.

Tutu ña kuꞑ'ꞑn nda'ꞑ najudío na kándixa Jesucristo

Tꞑ'on yó'o ká'ꞑn xꞑ'ꞑ Ndios, tꞑxi ra tꞑ'on ra nda'ꞑ Sꞑ'ya ra xꞑ'ꞑ ña ndatꞑ'on ra ña xí'in mꞑi yó

¹ Kujya xjñá'á ní Ndios tꞑxi ra tꞑ'on ra nda'ꞑ naprofeta ña ndatꞑ'on na ña kóni ra xí'in naxjii síkuá yó. Ta kuꞑ'ꞑ ní yichj ta kuꞑ'ꞑ ní nꞑꞑ, xjxinj ñó'ó Ndios naprofeta ña ndatꞑ'on ra tꞑ'on ra xí'in naxjii síkuá yó. ² Ta saá njya'a kuꞑ'ꞑ ní kujya, ta kjaxꞑ kꞑvj vitin ña kúu ña vꞑxi kuyatin kꞑvj sondí'í ñoyívi yó'o, ta Ndios tꞑ'ví ra Sꞑ'ya ra xꞑ'ꞑ ña kúu ra mꞑi Tꞑ'on Ndios ña ndatꞑ'on xí'in yó. Ta xí'in Sꞑ'ya ra kꞑsa vꞑ'a ra ndí'i ña kuvꞑ'a ña yó ñoyívi yó'o xí'in ndí'i ña kuvꞑ'a ña yó ñoyívi njno. Ta Ndios chjndú'ꞑ ra ndí Sꞑ'ya ra naki'in ra ndí'i ña kúu kuenda Ndios. ³ Ta ña yé'e livi ká'no Sꞑ'ya Ndios kúu mꞑi ña yé'e livi ká'no Ndios, chi Sꞑ'ya Ndios yó'o ñii kúu ra xí'in Ndios, ta kúu ra mꞑi Ndios. Ta Sꞑ'ya ra xí'in ndee tꞑ'on ra tꞑxi ra ndee ña ɔn tꞑ'án ndí'i xꞑ'ꞑ ndí'i ña kuvꞑ'a ña yó ñoyívi. Tá saxjñꞑ ra chiño ña tꞑxi Ndios nda'ꞑ ra ña kúu ña ñakata ra kuꞑchi mꞑi yó, njvi na kándixa ña'á, ta saá njtɔndaꞑ ra xjkoꞑ ra nꞑꞑ táyꞑ tón tꞑ'ó ká'no tón ñíndichi sijñ kua'á Ndios ñoyívi njno nꞑꞑ yóo Ndios xá'nda chiño ra.

Tꞑ'on yó'o ká'ꞑn ndí Sꞑ'ya Ndios kúu tꞑa tꞑ ká'no kꞑ nꞑꞑ naángel

⁴ Ta saá Sꞑ'ya Ndios ndꞑꞑ ra tꞑa tꞑ ká'no kꞑ nꞑꞑ naángel, saá chi Ndios sꞑkunaní ña'á ra Sꞑ'ya ra ña kúu ñii kꞑvj ña vꞑ'a ní kꞑ ta ndáyꞑ'ví ní kꞑ nꞑꞑ kꞑvj naángel. ⁵ Chi Ndios ɔn vása ní-ka'ꞑn ra xí'in ndꞑ ñii naángel, ndatán njkꞑ'ꞑn ra xí'in Sꞑ'ya ra, kꞑchí ra saá:

Yó'ó kúu Sꞑ'ya j,

ta chjtónj j ndí kꞑvj vitin xí'in ndí'i kꞑvj ña vꞑxi kúu j Yivá ún, kꞑchí ra xí'in Sꞑ'ya ra. Ta ɔn vása ní-ka'ꞑn Ndios xí'in ndꞑ ñii naángel, kꞑchí ra saá:

Yj'j kúu j Yivá ún,

ta yó'ó kúu ún Sꞑ'ya mꞑi j.

⁶ Ta Ndios, kꞑvj tꞑ'ví ra Sꞑ'ya ra tꞑ kúu tꞑnꞑó xí'in ra, kjaxꞑ ra ñoyívi yó'o, ta njkꞑ'ꞑn ra xí'in naángel na kisa chiño nꞑꞑ ra, kꞑchí ra saá: Ndí'i ndó'ó naángel, jñá kasa ká'no ndó Sꞑ'ya j!

⁷ Ta xꞑ'ꞑ naángel yó'o, kꞑchí Ndios saá:

Ké'é j ña nduu naángel ndatán yóo tꞑchj ña xíka,

ta naángel na kúu na xíka chiño nꞑꞑ j, ké'é j ña nduu nayó'o ndatán yóo ñó'o ña xíxi.

⁸ Ta xí'in Sꞑ'ya ra, kꞑchí Ndios saá:

Yó'ó kúu ún Ndios, ta ka'nda chiño ún nꞑꞑ ñoyívi ndí'i saá kꞑvj ña vꞑxi, ta xí'in ñandꞑꞑ ka'nda chiño ún nꞑꞑ ndí'i njvi.

⁹ Yó'ó kí'vi ini ún xjní ún ñandꞑꞑ, ta ña ɔn vá'a, sꞑꞑ ini ún xjní ún ña; ta xꞑ'ꞑ ñayó'o, yj'j tꞑ kúu Ndios mꞑi ún, sákuiso chiño j yó'ó ña kuu ún tꞑRey,

ta chútꞑ kꞑ ñasjii ini ún nꞑꞑ ndí'i kꞑ na nákutá'an xí'in ún, saá kꞑchí Ndios. ¹⁰ Ta tuku njkꞑ'ꞑn ra xí'in Sꞑ'ya ra:

Ta yó'ó, mji tãKá'no, tá si'na on tã'án koo ndã ñii ña kuvã'a ñoyívi, ta yó'ó
kjsa vã'a ún ñoyívi noo ño'ó,

ta kjsa vã'a ún ñoyívi njno, ndi'i ña kuvã'a kúu ña ke'é ún.

¹¹ Ta vaxi ñii kivi tá ndi'i ña kuvã'a yó'o ndi'i xã'ã ñayó'o,
ta yó'ó, kutakú ún ndi'i saá kivi ña vaxi.

Ndatán ndi'i xã'ã tikotó yatá, saá ndi'i xã'ã ndi'i ña yóo kuvã'a ñoyívi.

¹² Ndatán násama nivi tikotó na ña yatá ña xa ndi'i xã'ã ta nákundixin na
tikotó xãá, saá kindaa ún ñoyívi yatá yó'o, ta chinóo ún ñoyívi xãá.

Ta yó'ó, ndã ñii kivi on vása násama ún,

ta ndi'i saá kivi ña vaxi kutakú ún,

kachí Ndios xí'in Sã'ya ra. ¹³ Ndios on vása ní-ka'ãn ra xí'in ndã ñii
naángel, ndatán njka'ãn ra xí'in Sã'ya ra, kachí ra saá:

Koo ún táyi ká'no yó'o, tón ñíndichi sijn kua'á j,

tãndã tãndã kivi sakoyo j tixin xã'ã ún ndi'i na káni tá'an xí'in ún,

kachí Ndios xí'in Sã'ya ra. ¹⁴ Chi ndixa ndi'i naángel ndasaá kuiti kúu na
nima na xika chiño noo Ndios, ta Ndios tí'vi ra na ña kixi na chindeé na
nivi na kúu na sakaku Ndios.

2

*Tq'on yó'o ká'ãn xã'ã ña xini ñó'ó chikaq sq'o yó tq'on Ndios ña ndátq'on
ndasaá sakaku ra mji yó*

¹ Ta saá xini ñó'ó xí'in ña ndino'o ini yó chikaq sq'o ní ka yó tq'on ña
ndaq ña xa xini sq'o yó, kotq yjo sandakoo yó yichj noo xá'nda chiño
Ndios. ² Chi ña xina'á ní naángel nãtaxi na ndayí Ndios nda'ã taxij sikuá
yó tãMoisés. Ta ndayí yó'o kúu ñandaq ndino'o Ndios, ta nivi xini ñó'ó
chikaq sq'o na ndayí yó'o. Ta saá ndi'i nivi na njya'a ndoso noo ndayí
yó'o, ta Ndios saxo'vi ra nayó'o, chi saá xini ñó'ó kundivi ndayí yó'o. ³ Tá
nivi yó'o njindo'o na saá kuíya xina'á, ta saá vitin tá mji yó sandakoo yó
kándixa yó ndí Ndios sakaku ra yó, ta saá ndã lo'o on kuchiño kaku yó
noo ña xo'vi yó. Saá chi ña sákaku ra mji yó kúu ña ká'no ní ndaya'ví. Ta
mji Tã tãKá'no noo yó kúu tãnoo ndátq'on tq'on vã'a yó'o xí'in nivi. Ta
nivi na xini sq'o tq'on vã'a ña njka'ãn ra, nayó'o ndakuijn na xã'ã tq'on
yó'o ta kjsa ndaq na ña noo mji yó. ⁴ Ta saá tuku Ndios kjsa ndaq ra ndí
ñandaq kúu tq'on ña ndátq'on mji Tã tãKá'no noo yó, xí'in ña saná'a ra
noo nivi kua'ã ní ñava'a ná'no ña kúu seña án milagro. Ta saá tuku kjsa
ndaq ra ndí ñandaq kúu tq'on yó'o xí'in ña ké'é Nima Ndios, sání'i ña ndi'i
noo ndee vã'a nda'ã mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, ta sání'i ña ndee
vã'a yó'o nda'ã ñii ñii mji yó ndatán káchí ini mji Ndios.

Tq'on yó'o ká'ãn xã'ã Jesucristo, tã tã sakaku mji yó

⁵ Ndios on vása ní-chitóni ra ña naángel ka'nda chiño na noo ñoyívi ña
vaxi. Ká'ãn ndi xã'ã ñoyívi xãá noo kutakú mji yó kivi ña vaxi. ⁶ Ta ñii
xiña noo tq'on Ndios ña njtaa na xina'á, ñii tã kachí ra saá xí'in Ndios:
¿Ndachun xáni sijnj ún ndí nivi ñoyívi yó'o ndaya'ví ní na noo ún?,
saá chi xã'ã nivi yó'o ñó'o ní ini ún, ta ndaa ní ún nivi yó'o.

⁷ Xa taxí ún ña nivi na kjsa vã'a ún kúu na na lo'o ní ka njno noo naángel,
ta saá xa taxí ún ña naki'in na ñatq'ó xí'in ñava'a ná'no ña livi,
ta sakuiso chiño ún na noo ndi'i ña yóo ña kjsa vã'a ún.

⁸ Taxí ún ña xá'nda chiño na noo ndi'i ña kjsa vã'a ún yó'o,

saá kachí ñii t̃a xí'in Ndios. T̃o'on yó'o kóni kachí ña saá: Ndios t̃axi ra ña xá'nda chiño ñivi ñoq̃ ndi'i ña kuṽa'a. Ta nd̃a ñii ña k̃isa ṽa'a Ndios ña yóo, q̃n ṽasa xá'nda chiño ña ñoq̃ ñivi. Ta saá ni, q̃n t̃a'án koni yó ndi ndi'i ña kuṽa'a k̃isa ndivi ña ña xá'nda chiño ñivi ñoq̃ ña. ⁹ Vará ndixa q̃n t̃a'án koni yó ñayó'o, ta xa x̃ini yó ña ñindo'o Jesucristo, chi Ndios ke'é ra xí'in t̃ayó'o ña x̃ikuu ra t̃a ñiño k̃a ñoq̃ naángel k̃iṽi x̃itaku ra ñoq̃ ño'o ñoyívi yó'o. Ta vitin Ndios xa t̃axi ra ndi'i ñat̃o'ó xí'in ndi'i ñaṽa'a ná'no ña livi nda'a Jesucristo, xa'a ña ñix̃o'ṽi ní ra ta ñix̃i'j ra xa'a ña kuchiño sak̃aku ra ndi'i ñivi ñoyívi yó'o. Ndios ke'é ra saá chi kí'vi ní ini ra x̃ini ra ñivi.

¹⁰ Ndi'i ña k̃isa ṽa'a Ndios yóo ña xa'a ña kasa ká'no ña ra, ta t̃ixin ndee Ndios yóo ndi'i ña. Ta saá Ndios kóni ra ndi'ndi'i sa'ya ra k̃o'q̃n na kutaku na xí'in ra ñoyívi ñino ñoq̃ yóo ñalivi ká'no. Ta ña kuchiño ke'é na saá, Ndios t̃axi ra ña ñix̃o'ṽi ní Jesucristo, ta saá ñit̃ond̃aa ra nd̃u ra t̃a t̃a ñix̃ino ndino'o. Ta vitin kúu ra t̃a t̃a sák̃aku ndino'o ñivi ñoq̃ kuachí na. ¹¹ Ta Jesucristo kúu t̃a t̃a sánduu ndii ñivi na kándixa ña'á ta q̃n k̃o'q̃ k̃a kuachí ndiso na ñoq̃ Ndios. Ta ndi'i ñivi na ndundii, kúu nas̃a'ya Ndios. Ta saá Jesucristo q̃n ṽasa kúka'an ñoq̃ ra ña sakunaní ra nayó'o nañani ra án náki'ṽa ra, chi ñii l̃aa Ndios kúu Yivá ndi'i nayó'o xí'in ra. ¹² Chi ñii xiiña ñoq̃ t̃o'on ña ñit̃aa na x̃ina'á, ñika'an ra xí'in Yivá ra Ndios, kachí ra saá:

K̃a'an ndoso j̃ ñoq̃ ndi'i nañani j̃ ta ñoq̃ ndi'i náki'ṽa j̃, xa'a ndi'i ñaṽa'a ña ke'é ún,

ta kata j̃ yaa ỹi ña kasa ká'no j̃ yó'o ñoq̃ ndi'i ñivi na nákutá'an xa'a ña kisa t̃o'ó na yó'o,

kachí ra. ¹³ Ta ink̃a xiiña ñoq̃ t̃o'on ña ñit̃aa na x̃ina'á, kachí ra saá xa'a Yivá ra:

Ỹi'j̃ ndino'o ndaa ini j̃ Yivá j̃ Ndios.

Ta tuku kachí ra saá:

Yó'o yóo j̃ xí'in ndi'i nañani j̃ ta xí'in ndi'i náki'ṽa j̃, na t̃axi Ndios nda'a j̃, kachí ra.

¹⁴ M̃ji yó na kúu ñivi, kómí yó ỹiki koñu yó xí'in ñii yó. Ta k̃iṽi k̃ixi Jesucristo ñoyívi yó'o nd̃u ra ñii ñivi, ta ñii kí'va saá x̃ikomí ra ỹiki koñu ra xí'in ñii ra. Ta ña nd̃u ra x̃ikuu ra ñivi ta ñix̃i'j̃ ra, xí'in ñayó'o k̃undee ra ñoq̃ ñandiṽa'a ká'no ña x̃ikomí ndee sandi'i xa'a ñivi. ¹⁵ Ta xí'in ña ñix̃i'j̃ ra, Jesucristo sak̃aku ra ñivi ña k̃o'q̃n ndika na. Saá chi ndi'i ñivi x̃ikuu na esclavo ñanima ñdiṽa'a ká'no Satanás, chi ndi'i saá k̃iṽi x̃itaku na xí'in ña yí'vi na ñoq̃ ña k̃iṽi na. ¹⁶ Chi ndixa x̃ini yó, q̃n s̃iṽi xa'a ña chindee ra naángel kúu ña k̃ixi Jesucristo ñoyívi yó'o, ta xa'a ña chindee ra ñivi na kúu sa'ya ñani síkuá t̃a Abraham, ndixa kúu ña k̃ixi ra. ¹⁷ Saá chi xa'a ña kuchiño chindee ra ñivi, Jesucristo x̃ini ño'ó x̃ikuu ra ñii ñivi nd̃atán yóo m̃ji yó, ñivi na kúu nañani ra xí'in náki'ṽa ra. X̃ikuu ra ñivi xa'a ña kuchiño kúu ra t̃as̃ut̃y ká'no ñoq̃ ñivi. Ta kúu ra ñii s̃ut̃y t̃a kisa ndivi ñandaa ñoq̃ Ndios, ta kúu ra ñii s̃ut̃y t̃a kúndá'vi ní ini x̃ini ñivi, ta ñis̃ok̃o xí'in m̃ji ra xa'a ña sandoo ra kuachí ñivi ñoq̃ Ndios. ¹⁸ Ta yo'ṽi ní ñix̃o'ṽi ra k̃iṽi x̃ito ndoso ñandiṽa'a ká'no ra ña kóni ña nakava ra ke'é ra ña q̃n vá'a. Ta xa'a ña k̃undee ra ñoq̃ ña q̃n vá'a, ta nd̃a lo'o q̃n ṽasa ní-kí'vi ra kuachí, Jesucristo kuchiño ra chindee ra ñivi k̃iṽi x̃ito ndoso ñandiṽa'a ká'no na, ña q̃n nakava na ke'é na ña q̃n vá'a.

3

*Tq'on yó'o ká'an xá'a Jesucristo
kúu ra tqa tq ká'no kq nqo tqMoisés*

¹ Ta saá nañani yó xí'in náki'vã yó, ndó'ó ñivi na naqaxin Ndios ña nduu ndó ñivi na ndii nqo ra, viví kani sijn ndó xá'a Jesucristo. Saá chi Jesucristo kúu ra taapóstol tq t'ví Ndios ñoyívi yó'o, ta kúu ra tasutu ká'no tq naqaxin Ndios ña kasa chiño ra nqo Ndios xá'a ñivi. Ñayó'o kúu tq'on ña ndaa ña ndákuijn yó xá'a Jesucristo. ² Jesucristo ndino'o kisa ndivi ra ndi'i ña saquiso chiño Ndios ra, ndátan kisa ndivi tqMoisés ndi'i chiño ña saquiso Ndios ra kujyã xina'á, ña kisa chiño ra nqo nave'e Ndios. ³ Ndios taxí ra nda'a Jesucristo kuá'a kã ñato'ó nqo ñato'ó ñaki'in tqMoisés, saá chi ñii tãa tq kisa vã'a ñii ve'e, tayó'o ndáya'ví kã ra nqo ve'e ña kisa vã'a ra. ⁴ Qn kqo ndã ñii ve'e ní-kuvã'a mji, saá chi yóo tãa tq kisa vã'a ña'á, ta Ndios kúu tãa tq ndixa kisa vã'a ndi'i ña yóo ñoyívi. ⁵ TãMoisés xikuu ñii tãa tq ndino'o kisa chiño nqo nave'e Ndios, ta tqMoisés ñika'an ndoso ra nqo ñivi tq'on xá'a ña ndato'on Ndios nqo ñivi kivi ña vaxi. ⁶ Ta Jesucristo kúu Sa'ya Ndios, ta ndino'o kisa ndivi ra ndi'i ña saquiso chiño Ndios ra, ta kúu ra tãa tq ndiso chiño xí'in mji nave'e Ndios vitin. Ta nave'e Ndios yó'o kúu mji yó ñivi na kándixa Jesucristo, tá ndixa ndikqon yó kuá'an yó yichí ra, ta ndino'o ndaa ini yó ra ndi'i saá kivi ña táku yó ñoyívi yó'o, ta xí'in ñasij ini yó ndáti yó ñava'a taxi Ndios nda'a yó.

*Tq'on yó'o ká'an xá'a Ndios ndí kóni ra
ña kivi ñivi nqo nakindée na xí'in ra*

⁷ Ta saá xini ñó'ó koto vã'a xí'in mji yó, ña qn sandakoo yó yichí Ndios, chi ñii xiiña nqo tq'on Ndios ña ñitaa na xina'á, kachí Nima Ndios saá: Tá kivi vitin xini so'o ndó tq'on ña ká'an Ndios xí'in ndó,

⁸ qn kuu ndó ñivi na toon ní ini, na qn xijn koni so'o, ndátan ñixiyo naxij sikuá ndó kivi kisa toon ini na ta ñi-xiin na chikaa so'o na tq'on ña ñika'an Ndios xí'in na.

Ta xí'in ña ke'é na saá kivi ñixika na yukú yichí, kúu ña xito ndoso na Ndios ña kóni na kundaa ini na ndã mji xaã Ndios xí'in ña kundee ini ra xí'in na.

⁹ Vará naxij sikuá ndó xini na ndi'i ñava'a ná'no ña ke'é Ndios xí'in na xá'a ña chindee ra na ndi'i saá ña qvi sijo kujyã ñixika na yukú yichí,

ta saá ni, xito ndoso na Ndios xá'a ña kóni na kundaa ini na yukia ke'é ra xí'in na.

¹⁰ Saá xá'a ñayó'o, ñitqndaa ña ñisaa ini Ndios xini ra na, ta ñika'an ra tq'on yó'o, kachí ra saá: "Ndi'i saá kivi sándakoo na yi'ta xika mji na,

ta qn xijn na kundikqon na yichij ña saná'a j na."

¹¹ Ta saá ñisaa ní ini j xini j na, ta ndixa chikaa ini j xá'a na: "Ndã ñii kivi, qn kivi na nqo taxij ña nakindée na xí'in j", kachí Ndios, saá kachí tq'on Ndios ña ñitaa na xina'á.

¹² Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'vã yó, koto vã'a ndó ndí ndã ñii ndó qn kuu ndó ñivi na qn xijn kándixa Ndios tãa tãtãku, ta kasa toon ini ndó ta kuxika ndó nqo ra. ¹³ Ndã víka, ñii ñii kivi ndato'on ndó tq'on ña chikaa ndó ndee ini tá'an ndó, saá ke'é ndó vitin ta ndi'i saá kivi ña táku ndó. Saá ke'é ndó xá'a ña qn nakava ndó kivi ndó kuachi, ta nduu ndó ñivi na toon ní ini, na qn xijn ke'é ña kóni Ndios. ¹⁴ Ndixa ñii yóo yó xí'in Jesucristo,

chi ndixa ndáa ini yó ra nda kivi kixá'á yó kándixa yó ra. Tá on sandakoo yó ña kándixa yó ra saá, ta ña ké'é yó saá kisa ndaa ña ndí ndixa ñii ndyu yó xí'in Jesucristo.

¹⁵ Ta saá xini ñó'ó chikaq so'o yó to'on Ndios ña ñitaa na xina'á, ña káchí saá:

Tá kivi vitin xini so'o ndó to'on ña ká'an Ndios xí'in ndó, on kuu ndó ñivi na toon ní ini, na on xiiin koni so'o, ndatán ñixiyó naxii síkuá ndó kivi kisa toon ini na ta ñi-xiin na chikaq so'o na to'on ña ñika'an Ndios xí'in na, káchí to'on Ndios. ¹⁶ ¿Yu kuu ñivi na xini so'o ña ñika'an Ndios xí'in na, ta saá ni, kisa toon ini na ñoq ra ta ñi-xiin na chikaq so'o na to'on ra? Xa xini yó ndí nayó'o xikuu ndi'i mji naxii síkuá yó na kee ñoo Egipto xí'in ta Moisés. ¹⁷ ¿An on sivi mji ñivi yó'o kuu na ñisaa ní ini Ndios xini ra ndi'i saá ña ovi siko kuuya ñoq yóo yuku yichi? Saá chi ñivi yó'o kuu na ké'é ña on vá'a, ta saá ñixi'j na ñoq yuku yichi yó'o. ¹⁸ ¿An on sivi mji ñivi yó'o kuu na ñika'an Ndios xa'a, káchí ra ndí ñivi yó'o nda ñii kivi on kivi na ñoq nakindée na xí'in ra? Saá ñindo'o na, chi ñi-xiin na kasa ndivi na ña ñika'an Ndios xí'in na. ¹⁹ Ta saá kúndaq ini yó ndí ñi-kuchiño kivi na ñoq nakindée na xí'in Ndios, chi on vása ní-xindaa ini na ra.

4

¹ Tānda vitin ndáya'ví to'on ña ñika'an Ndios xina'á ña kuu ña kindoq ra ndasaá kivi yó ñoq nakindée yó xí'in ra, ta saá xini ñó'ó koto va'a xí'in mji yó koto nda sava mji yó on kundee yó kivi yó nakindée yó xí'in Ndios.

² Mji yó xa xini so'o yó to'on va'a ña ndato'on Ndios ndí taxi ra ña kivi yó ñoq nakindée yó xí'in ra. To'on yó'o ñii kuu ña xí'in ña xini so'o naxii síkuá yó kuuya xina'á. Ta nda manj xini so'o na to'on yó'o, chi on vása ní-xindaa ini na ña. ³ Ta mji yó vitin na kuu ñivi na ndáa ini to'on Ndios, kuchiño kivi yó ñoq nakindée yó xí'in ra, ta xa'a ñivi na toon ní ini, na on xiiin koni so'o, káchí Ndios saá:

Ta saá ñisaa ní ini i xini i na, ta ndixa chikaq ini i xa'a na: "Nda ñii kivi, on kivi na ñoq taxi i ña nakindée na xí'in i", káchí Ndios. Ta vitin xini yó ndí yóo ñoq nakindée yó, chi Ndios, kivi kisa va'a ra ñoyivi yó'o xí'in ñoyivi ñino, nda kivi saá chindú'u ra ñoq nakindée yó xí'in ra. ⁴ Chi ñoq to'on Ndios ña ñitaa na xina'á, káchí ña saá xa'a ña ndi'i kisa va'a Ndios ñoyivi:

Kivi xa Ndios nakindée ra ñoq ndi'i chiño ra.

⁵ Ta tuku ñika'an Ndios, káchí ra saá:

"Nda ñii kivi, on kivi na ñoq taxi i ña nakindée na xí'in i", káchí Ndios.

⁶ Ta ñivi na xikuu nangó xini so'o to'on va'a xa'a Ndios kuuya xina'á, on vása ní-kuchiño na nakindée na xí'in ra, chi on vása ní-chikaq so'o na to'on ña ñika'an Ndios xí'in na. Tānda vitin ndáya'ví to'on ña ñika'an Ndios xina'á, ña kuu ña kindoq ra ndí ñii kivi ña vaxi kivi ñivi ñoq nakindée na xí'in ra. ⁷ Ta kivi vitin kuu kivi ña chitóni Ndios. Saá chi Ndios taxi ra to'on ra nda'a tarey David, ña ñitaa ra to'on ña sakán ndato'on i xa'a, ña káchí saá:

Tá kivi vitin xini so'o ndó to'on ña ká'an Ndios xí'in ndó, ta on kuu ndó ñivi na toon ní ini, na on xiiin koni so'o, káchí to'on Ndios ña ñitaa ta David xina'á. ⁸ Chi tá kuuya xina'á ta Josué ní taxi ra ña kivi ñivi na Israel ñoq nakindée na, níkuu, ta saá Ndios on vása ní-xini ñó'ó ka'an ka ra xa'a inká kivi ña nakindée ñivi, níkuu. ⁹ Ñakán

xá'a n̄ivi nave'e Ndios, ndixa t̄ond̄a k̄iv̄i ña k̄i'vi nayó'o n̄oq nakindée na x̄i'in Ndios. ¹⁰ Ta k̄iv̄i yó'o, n̄ivi na k̄i'vi nakindée x̄i'in Ndios, nakindée na n̄oq ndi'i chiño na, ndatán nakindée Ndios n̄oq chiño ña sax̄iño ra, k̄iv̄i k̄isa v̄a'a ra ñoyívi yó'o x̄i'in ñoyívi ñino. ¹¹ X̄i'in ña ndino'o ini yó ná chikaá ní yó ndeé xá'a ña taxi Ndios ña k̄i'vi yó n̄oq nakindée yó x̄i'in ra. Koto v̄a'a yó ndí ndá ñii m̄ji yó ndá lo'o qn kasa toon ini yó n̄oq ra, ndatán ke'é n̄ivi na x̄inj̄i so' o to'on ra kujȳa x̄ina'á ta n̄i-xiin na chikaá so' o na to'on ra.

¹² Chi to'on ña n̄ika'an Ndios kúu to'on táku, ta kómí ña ndeé ña kasa ndivi ña ña kóni Ndios. Ta to'on yó'o ndeé k̄a s̄ijn̄ xá'nda ña n̄oq ñii espada s̄ijn̄ ní ña q̄vi yu'ú. Ta k̄i'vi ña ȳk̄i k̄oñu n̄ivi, ta x̄áa ña ndá maá k̄a ña kúu ini n̄ivi x̄i'in n̄im̄a na. Ta x̄ito ña ndasaá yóo ini n̄ivi, ta yuk̄iá x̄áni s̄inj̄i na ke'é na, ta yu kúu ndi'i ña kútoo ini na ke'é na, án ña v̄a'a, án ña qn v̄a'a kúu ña. ¹³ Ndá ñii ña k̄isa v̄a'a Ndios ñoyívi yó'o qn k̄iv̄i koo se'é ña n̄oq ra, chi v̄a'a x̄ito káx̄in ra ndi'i ña kuv̄a'a. Ndi'i ña yóo ñoyívi tívi káx̄in ña n̄oq ra, ta ñii k̄iv̄i kuita yó n̄oq ra nataxi yó kuenda xá'a ndi'i ña ke'é yó ñoyívi yó'o.

*To'on yó'o ká'an xá'a Jesucristo
kúu ra t̄as̄ut̄u ká'no ndino'o*

¹⁴ Jesucristo t̄a ta kúu Sa'ya Ndios, kúu m̄ji t̄as̄ut̄u ká'no n̄oq yó, ta ndaa ra ñoyívi ñino ta n̄ik̄i'vi ra m̄ji n̄oq yóo Ndios. Ñakán x̄inj̄i ñó'ó kútu kuita yó yich̄j̄ ra. ¹⁵ Ta m̄ji Jesucristo t̄as̄ut̄u ká'no n̄oq yó, kúnda'ví ini ra x̄ini ra m̄ji yó, chi kúu yó n̄ivi na vitá ní ini n̄oq ña qn v̄a'a. Ta Jesucristo kúndaq̄ ini ra ndasaá ndó'o yó, chi ñii k̄i'va ndatán kuá'a ní ña qn v̄a'a ta ña yo'vi ní x̄ito ndoso ña m̄ji yó vitin ña nakava yó ke'é yó ña qn v̄a'a, saá x̄ito ndoso ña m̄ji Jesucristo kujȳa x̄ina'á. Ta saá ni, Jesucristo ndá ñii k̄iv̄i qn v̄asa ní-nakava ra ke'é ra ña qn v̄a'a. ¹⁶ Ta saá tá yóo ní tondó'o n̄oq yó, án yóo ní ña x̄inj̄i ñó'ó n̄oq yó, ta v̄a'a k̄a'an yó x̄i'in Ndios, ta qn kuyi'vi yó ndukú yó n̄oq ra ña ke'é ra ñava'a x̄i'in yó ña kúu ña chindeé ra m̄ji yó, chi t̄a t̄a k̄i'vi ní ini x̄ini m̄ji yó kúu ra.

5

¹ Ndios kúu m̄ji t̄a t̄a nákaxin ñii ñii t̄a ña kúu ra t̄as̄ut̄u ká'no, ta nákaxin ña'á ra ña kasa chiño ra n̄oq ra xá'a n̄ivi, ta s̄ut̄u ká'no yó'o x̄inj̄i ñó'ó nataxi ra ña sóko n̄ivi nda'a Ndios ña kasa ká'no ini Ndios xá'a kuächi na. ² Chi t̄as̄ut̄u ká'no, x̄i'in ña ká'no ini ra kúnda'ví ini ra x̄ini ra n̄ivi na naa ini, ta n̄ivi na ke'é ña qn v̄a'a, saá chi m̄ji ra kúu ñii t̄a t̄a vitá ini n̄oq ña qn v̄a'a. ³ Ta xá'a ña kúu ra ñii t̄a t̄a vitá ini n̄oq ña qn v̄a'a, ndatán yóo ndi'i n̄ivi, ta saá x̄inj̄i ñó'ó taxi ra ña sóko ra nda'a Ndios xá'a kuächi m̄ji ra, ta xá'a kuächi n̄ivi nañoo ra.

⁴ Ndá ñii t̄a qn kúchiño kasa to'ó x̄i'in m̄ji ra ña nakuiso ra ña kuu ra t̄as̄ut̄u ká'no, saá chi ñii laá Ndios kúu t̄a t̄a kómí ndaȳi nákaxin yukú t̄a t̄a kuu s̄ut̄u ká'no, ndatán m̄ji Ndios nákaxin ra t̄aAarón x̄ikuu ra ñii t̄as̄ut̄u n̄oq n̄ivi naIsrael kujȳa x̄ina'á. ⁵ Ta ñii k̄i'va saá m̄ji Jesucristo qn v̄asa ní-kisa to'ó x̄i'in m̄ji ra ña nakuiso ra kuu ra t̄as̄ut̄u ká'no, ta m̄ji Ndios kúu t̄a nákaxin ña'á xá'a ña kuiso ra chiño, ta k̄ach̄i ra saá x̄i'in ra: Yó'o kúu Sa'ya j̄,

ta ch̄itónj̄ ndí k̄iv̄i vitin x̄i'in ndi'i k̄iv̄i ña v̄axi kúu j̄ Yivá ún.

⁶ Ta ink̄a x̄iña n̄oq to'on Ndios ña n̄it̄a na x̄ina'á, káchí ña saá: Yó'ó kúu t̄as̄ut̄u ndi'i saá k̄iv̄i ña v̄axi,

ta ndatán nixjyo tasutü Melquisedec, saá koo ún, kachí Ndios. ⁷ Tá'an nixjika Jesucristo ñoyívi yó'o, ta xí'in ndi'i ndee níma ra nika'an ra xí'in Ndios, ta ku'a ní tánduta kee nduchü nõõ ra xí'in ña xáku ra, ta xí'in t'õn ra xáku ndá'ví ra nõõ Ndios, ta ta kúchiño sakáku ña'a xá'a ña õn kiví ra. Ta Ndios xinjí so'o ra ña nika'an Jesucristo xí'in ra, chi Jesucristo kisa njõõ xí'in mji ra ta kisa ndivi ra ndi'i ña nika'an Ndios xí'in ra. ⁸ Vará Sa'ya Ndios kúu Jesucristo, ta saá ni, xí'in ña nixj'õvji ní ra ñoyívi yó'o sakuá'a ra ña kisa ndivi ra ndi'i ña kóni Ndios. ⁹ Ta xí'in ña kisa ndivi ra ndi'i ña chitóni Ndios ke'é ra, njtõnda ra nixjõõ ra ndü ra ñii ta ndino'o, ta mji ra kúu ndee ña sakáku ndi'i nivi na chikaã so'o t'õn ña ká'an ra, ta saá nivi yó'o kutakü na xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi. ¹⁰ Ta saá Ndios nika'an ra, kachí ra xí'in Jesucristo: "Yó'o kúu ún tasutü ká'no, ndatán nixjyo tasutü Melquisedec", kachí Ndios.

Tõ'on yó'o ká'an xá'a ña koto va'a xí'in mji yó ña õn sandakoo yó ña kándixa yó Jesucristo

¹¹ Yóo ku'a ní t'õn ña xinjí ñó'ó konj so'o ndó xá'a ñayó'o, ta yõ'vji ní ña kuchiño vivii ndatõn ndi t'õn yó'o xí'in ndó, chi ndó'ó õn vása chikaã ká ndó ndee ña kundaa ini ndó t'õn yó'o. ¹² Xa ku'a ní kujyã kúu ña kándixa ndó Jesucristo, ñakán xa xinjí ñó'ó kuu ndó nivi na va'a saná'a inkã nivi xá'a Jesucristo. Ta ndã víka, vitin mji ndó xinjí ñó'ó ndó inkã nivi ndikó tuku na saná'a na ndó'ó t'õn ñanõõ ña xa xinjí so'o ndó, ña kúu t'õn Ndios ña õn vása yõ'vji kundaa ini nivi. Ta vitin ndó'ó xa ndikó ndó ndü ndó ndatán yóo naválí pá'a, na sakán chíchín, na õn kivi kuxu ña xixi nivi ná'no, saá yóo ndó vitin. ¹³ Chi xinjí yó ndi nivi na kútoo konj so'o t'õn ña õn vása yõ'vji, ta ndatán yóo naválí pá'a na sakán chíchín, saá yóo nayó'o, chi õn ta'an tõnda kundaa ini na yu kúu ña va'a ta yu kúu ña õn vá'a. ¹⁴ Ta nivi na xa va'a kúndaã ini t'õn Ndios, ta chikaã na ndee ña va'a kã kundikõn na yichí ra, nivi yó'o kúu na xa njtõndaã xinjí yu kúu ña va'a ta yu kúu ña õn vá'a, ta saá xa njtõndaã na yóo na ndatán yóo nivi ná'no na xinjí kuxu ndi'i nõõ ñaxixi.

6

¹ Ta saá ná kundikõn yó kua'no kã yó xí'in ña kándixa yó Jesucristo, ta sakuá'a kã yó ndasaá vivii kutakü yó ta tõndaã yó nduu yó nivi na va'a nixjõõ xá'no nõõ Ndios. Òn ndikó kã tuku yó sakuá'a yó ña si'na xinjí so'o yó kivi kándixa yó t'õn va'a xá'a Jesucristo. Saá chi ña xa xinjí yó ke'é yó kúu ñayó'o, xinjí ñó'ó ña ndáã ini yó Ndios, ta xinjí ñó'ó sandakoo yó ke'é yó ña õn vá'a, chi tá ndikõn yó ke'é kã yó ña õn vá'a, ndixa kivi yó nõõ Ndios. ² Xa xinjí yó ndasaá chíchi yó chi kándixa yó Jesucristo, xa xinjí yó ndasaá chinóõ yó nda'a yó sjnjí nivi na kándixa Jesucristo ña taxi ra ñava'a nda'a nayó'o, xa xinjí yó ndi ndixa Ndios sanataku ra nivi na nixj'í, ta xa xinjí yó ndi ndixa Ndios kasa nani ra kuachi nivi kivi ña vaxi. Vitin xa xinjí yó ndi'i ñayó'o, ta saá va'a kundikõn kã yó sakuá'a yó ña xinjí ñó'ó kã ndasaá vivii kua'no yó yichí Jesucristo. ³ Ta saá tá kóni Ndios, ta kundikõn yó sakuá'a yó ña tõndaã yó nduu yó nivi na nixjõõ xá'no nõõ ra.

⁴ Chi nivi na xa njkivi yichí Ndios, xá'a ña kándixa na Jesucristo, nayó'o xika na ta ye'e ño'õ ra ini na ña saná'a na yu kúu ña va'a, ta xí'in ñasjji ini na nákoní na ñava'a táxi Ndios nda'a na, ta ñii káchí xí'in ndi'i nivi na kándixa Jesucristo, yóo Níma Ndios táku ña ini na. ⁵ Nivi yó'o xinjí va'a

na ndí tɔ'on ña kɪndɔ Ndios xí'in na kúu ña va'a. Ta xa xító na milagro ña sáná'a Ndios nɔɔ na ña kisa ndaɔ ndí xa kɪxá'á xá'nda chiño Ndios nɔɔ nɪvi. ⁶ Ta saá nɪ, nɪvi yó'o, tá sakana nayó'o ndi'i ñava'a naki'in na nda'a Ndios ta sandakoo na ña kándixa na ra, ta saá ɔn kivi ka tuku ndikó koo ini na ña va'a kutá'an na xí'in Ndios. Chi ña tuku ndikó koo ini na saá, ndatán yóo ña katakaɔ ndaa tuku na Sa'ya Ndios nda'a tón cruz, saá yóo ña, ta xí'in ñayó'o taxi na ña inkɔ nɪvi kusiki na Jesucristo. ⁷ Chi nɪvi na kándixa Jesucristo, Ndios ké'é ra ñava'a xí'in nayó'o, ta nɪvi yó'o yóo na ndatán yóo ño'ɔ nɔɔ kóon savɪ nɔɔ ña, ta va'a náki'in ña takuui savɪ yó'o ta sákua'no ña ndi'i ña kuxu nɪvi na kisa chiño nɔɔ ña. ⁸ Ta nɪvi na sándakoo ña kándixa na Jesucristo, yóo na ndatán yóo ño'ɔ ña sákua'no ndasaá kuiti nina tón ñiño xí'in ku'u, ta saá ɔn vása ndáya'ví ño'ɔ yó'o, ta Ndios xa yóo ti'va ra ña satavɪ chi'ña ra ña, ta saá tɔndaɔ kɪvɪ sondí'í ta kɔkɔ ndi'i ño'ɔ yó'o.

⁹ Ta mɪi ndó, nañani yó xí'in náki'va yó, nɪvi na kí'vi ní ini j xini j kúu ndó'ó. Vará yó'vɪ tɔ'on ká'an ndi xí'in ndó, ta mɪi ndi xini káxin ndi ndi ndó'ó ɔn vása sándakoo ndó kándixa ndó Jesucristo, ta ndixa ndikɔn ndó yichɪ ra nɔɔ ña sákaku ra ndó'ó. ¹⁰ Taa tɔndaɔ kúu Ndios. Ndɔ lo'o ɔn vása nándoso ra xa'a chiño va'a ké'é ndó. Ndios xini ra ndi ndixa xa chindeé ndó nɪvi na ndikɔn ña'a, ta vitin chindeé ka ndó na. Saá sáná'a ndó ña kí'vi ní ini ndó xini ndó Ndios. ¹¹ Kóni ndi ña kundikɔn ndó ña ndixa chindeé ndó nañani yó xí'in náki'va yó ndi'i kɪvɪ ña táku ndó, ta saá naki'in ndó ndi'i ñava'a ña kúu ña ndáti ndó, ña chítóni Ndios taxi ra nda'a ndó. ¹² ɔn xini ndi ña kuu ndó nɪvi na xúxán, ta kóni ndi ña kundikɔn ndó ké'é ndó ndatán ké'é nɪvi na va'a kándixa Ndios. Chi nɪvi yó'o ɔn vása sándakoo na ndáa ini na ta ndáti na ña naki'in na ñava'a, ta ndixa naki'in na ñava'a ña kɪndɔ Ndios xí'in na.

¹³ Chi Ndios, kɪvɪ kɪndɔ ra xí'in taxɪi sikuá yó tɔAbraham kuɪya xina'á, ta tɔ'on ña nɪka'an ra, chiná'a ra xa'a mɪi ra, chi ɔn kɔɔ ndɔ ñii ña yóo ñoyivi kúu ña ká'no ka kuchiño ndakuɪn xa'a ña chiná'a ra. ¹⁴ Ta nɪka'an ra xí'in tɔAbraham, kachí ra saá: "Ndixa ké'é j ñava'a xí'in ún, ta ké'é j ña koo kuɔ'a ní sa'ya ñani sikuá ún", kachí Ndios xí'in ra. ¹⁵ Ta saá tɔAbraham, ndɔ lo'o ɔn vása ní-sandakoo ra ña xɪndaɔ ini ra ta xɪndati ra ña kundivi tɔ'on ña kɪndɔ Ndios xí'in ra, ta saá kɪxaɔ kɪvɪ ta naki'in ra ña kɪndɔ Ndios xí'in ra. ¹⁶ Ta nɪvi, kɪvɪ kóni na chiná'a na xa'a tɔ'on ña xini ño'ó kasa ndaɔ na, nɪvi yó'o chiná'a na xa'a ñii nɪvi ká'no ka nɔɔ na, ña ndakuɪn na xa'a ña chiná'a na. Ta kɪvɪ chiná'a nɪvi saá, ɔn kɔɔ ka inkɔ nɪvi na ka'an nasama na tɔ'on ña xa chiná'a nɪvi yó'o. ¹⁷ Ta Ndios ndixa kóni ra ña kundaɔ ini nañoo ra ña naki'in na ñava'a ña kɪndɔ ra xí'in na taxi ra nda'a na, ta saá ndixa ña chiná'a xa'a mɪi ra kúu ña kisa ndaɔ ndi kasa ndivi ra ña kɪndɔ ra xí'in na, ta ndɔ lo'o ɔn nasama ra ña. ¹⁸ Chi Ndios ndi'i saá yichɪ ká'an ra ñandaɔ, ta ndɔ ñii tɔ'on ra ɔn vása násama ra, ta saá yóo ɔvɪ ñayó'o ña ɔn kɪvɪ nasama. Ñii ñayó'o kúu tɔ'on ra ña kɪndɔ ra xí'in nɪvi kasa ndivi ra, ta inkɔ ña kúu ña chiná'a ra xa'a mɪi ra kasa ndivi ra. Ta saá ñayó'o ndixa ndeé ní ka chikaɔ ña ndeé ini yó, chi ndi'i saá yichɪ ña kúyatin ka yó nɔɔ Ndios xa'a ña kundaɔ ra mɪi yó, ta ndáa ini yó taxi ra nda'a yó ña kɪndɔ ra. ¹⁹ Ña ndáa ini yó Ndios saá, kúu ña chindeé yó kútu kuɔ'an yó yichɪ ra, ta ɔn vása sandakoo yó

ndíkõn yó ra.* Chi ndáti yó ta ndáa ini yó Jesucristo, ƚa ƚa nĩkĩ'vi ñii xiiña ñayii ndino'o ini ve'e ñõ'o ñoyivi ñino. ²⁰ Jesucristo ke'é ra saá ña kúu ra ƚa ƚaŋõõ nĩkĩ'vi Cuarto ñaYii Ndino'o xa'a ña ñakoná ra yichĩ ña kuchiño kundikõn yó kĩ'vi yó kutakú yó xí'in Ndios. Jesucristo nduu ra mii ƚasutú ká'no, ta nda ñii kivi õn sandakoo ra kuu ra ƚasutú ká'no, ndatán ñixijo ƚasutú Melquisedec.

7

Tõ'on yó'o ká'an ña xa'a ƚasutú Melquisedec

¹ TaMelquisedec xikuu ƚarey nõõ ñañoõ Salem, ta xikuu ra ƚasutú ƚa kisa chiño nõõ Ndios, ƚa ƚa kúu ƚaKá'no nõõ ndi'i ña yóo. Ta kivi ƚaAbraham xí'in natá'an ra kani tá'an na xí'in narey, ta ƚaAbraham xí'in natá'an ra kündeé na nõõ nayó'o, ta saá ndikó na kuano'o na ñoo na. Ta ƚaMelquisedec kee ra ñakutá'an ra xí'in ƚaAbraham yichĩ nõõ va'xi ra, ta ndukú ƚaMelquisedec nõõ Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in ƚaAbraham.

² Ta ƚaAbraham, ndi'i ña ku'a'a ní ñakuiká ñaki'in ra nõõ kani tá'an ra tá kündeé ra nõõ narey, ta saá ndi'i ña ñaki'in ra ƚa'vi ra ña uxu ko'ndo, ta ñii ko'ndo yó'o ƚaxi ra nda'a ƚasutú Melquisedec. Ta kivi Melquisedec yó'o kóni kachĩ ña "Rey ƚa kisa nani xí'in ñandaã", ta kivi ñoo Salem nõõ xa'nda chiño ra kóni kachĩ ña "nõõ va'a táku ñivi xí'in tá'an na", ta saá xikuu ra "ƚaRey ƚa táxi ña va'a táku ñivi xí'in tá'an na." ³ Ta nõõ tõ'on Ndios õn vása ní-taa na xa'a ƚaMelquisedec yu kúu yivá ra, ni yu kúu si'i ra, ta ni yu kúu naxii síkuá ra, ni õn vása ní-taa na ama ñikaku ra, ni ama ñixi'i ra. Ta saá yóo ƚaMelquisedec yó'o ndatán yóo Sa'ya Ndios, chi õn ndi'i xa'a ña kúu ra ƚasutú.

⁴ Vitin va'a ná kundaa ini ndó ndachun ƚaká'no ní kúu ƚaMelquisedec yó'o. Mii xii síkuá yó ƚaAbraham ƚaxi ra nda'a ra ñii ko'ndo nõõ uxu ko'ndo ña xikuu ñakuiká ña ñaki'in ra nda'a narey kivi kündeé ra nõõ na. ⁵ Ta saá ñya'a ku'a'a ní ku'ya ta Ndios ƚaxi ra ndayí ra nda'a sa'ya ñani síkuá ƚaAbraham. Ta ndayí yó'o kúu ña ñitaã ƚaMoisés, ta kachĩ ña ndí nasá'ya ñani síkuá ƚaLeví na kúu sutú, nayó'o kómí na ndayí naki'in na ñii ko'ndo nõõ uxu ko'ndo ñakuiká ña kómí ndi'i ñivi nalsrael, chi nasutú yó'o kisa chiño na nõõ Ndios xa'a natá'an na ñañoõ Israel. Ta ñii kachĩ ndi'i nasutú xí'in ndi'i natá'an na yó'o kúu nasá'ya ñani síkuá ƚaAbraham. ⁶ Vará ƚaMelquisedec õn sivi sa'ya ñani síkuá ƚaLeví xikuu ra, ta saá ni, ƚaAbraham ƚaxi ra nda'a ƚaMelquisedec ñii ko'ndo nõõ uxu ko'ndo ña xikuu ñakuiká ra, ta ñika'an ƚaMelquisedec xí'in Ndios ndukú ra nõõ ra ña ke'é ra ñava'a xí'in ƚaAbraham, vará ƚaAbraham xa ñaki'in ra tõ'on ña kundoõ Ndios xí'in ra. ⁷ Ta kundaa ini yó ndí ƚa ƚa ká'an ndukú nõõ Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in inka ƚa, ta ƚa ƚa ká'an yó'o kúu ƚa ƚa ká'no ka nõõ ƚa ƚa náki'in ñava'a nda'a Ndios. ⁸ Ta nasutú na kúu sa'ya ñani síkuá ƚaLeví na náki'in ñii ko'ndo nõõ uxu ko'ndo ña kúu ñakuiká ñivi, ta nasutú na náki'in ñayó'o kúu na ñivi na yóo ndatán yóo mii yó, chi ndi'i yó kúu ñivi na kivi. Ta ƚaMelquisedec õn vása yóo ra ndatán yóo ñivi na kivi, chi tõ'on Ndios õn vása ká'an ña ndí ñixi'i ƚayó'o, ta saá yóo ra ndatán yóo ƚa ƚa táku ka. ⁹⁻¹⁰ Ta ƚaLeví kúu sa'ya ñani síkuá ƚaAbraham, ta kúu ra xii síkuá ndi'i nasutú na náki'in ñii ko'ndo nõõ uxu

* **6:19** Ta ña ndáa ini yó Ndios, ta yóo ña ndatán yóo ñii kaa ká'no ña veé ña nó'ni ñii barco tón kánõõ nõõ takuú mĩni ña õn ko'õn nó xí'in ƚachĩ nda ñii xiiña.

ko'ndo ñakuiká naño na. Ta saá kúndaq ini yó ndí kivi taxi taAbraham ñayó'o nda'a taMelquisedec, ta taLeví taq ta kúu sa'ya ñani síkuá ra xa nákaq ra yiki koñu taAbraham saá, ta ndatán yóo ña taxi taLeví ñava'a yó'o nda'a taMelquisedec, saá ñixiyo ña.

¹¹ Ndios taxi ra ndayi ra nda'a naño na naIsrael. Ta ndayi yó'o káchí ña ndí ndi'i sutu xini ñó'o kuu na sa'ya ñani síkuá taLeví, ta sutu yó'o kasa chiño na ñoq Ndios ña chindee na ñivi naIsrael ña vivii kutaku na ñoq Ndios. Tá ndixa nasutu yó'o kuchiño kasa ndivi na ndi'i chiño ña kóni Ndios, níkuu, ta saá on vása xini ñó'o tiji inká ñoq sutu, níkuu. Ta inká ñoq sutu yó'o on sivi ndatán ñixiyo tasutu taAarón yóo ra, ta ndatán ñixiyo tasutu Melquisedec saá yóo ra. ¹² Tá ñii taq kúu sutu ta on sivi sa'ya ñani síkuá taAarón kúu tayó'o, ta saá xini ñó'o nasama ndayi Ndios ña ñitaa taMoisés xina'á xa'a ña taxi ña ndayi nda'a ra kuu ra sutu. ¹³ To'on Ndios káchí ña tasutu yó'o kúu Jesucristo, Taq taKá'no ñoq yó. Ta kixi ra ñoq inká ti'vi ñivi naIsrael, na on sivi sa'ya ñani síkuá taLeví kúu. Nda ñii sutu on vása ní-xiyo tixin ti'vi naIsrael ñoq kixi ra. ¹⁴ Ta xini yó ndí Taq taKá'no ñoq yó yó'o kúu sa'ya ñani síkuá taJudá, ta kivi ñitaa taMoisés ndayi xa'a nasutu, on vása ní-ka'an ra xa'a ñivi na kixi tixin ñii ti'vi naIsrael na kúu sa'ya ñani síkuá taJudá.

¹⁵ Kúchiño kundaq káxin ini yó ñayó'o, chi xini yó Ndios ti'vi ra inká ñoq tasutu, taq ta yóo ndatán ñixiyo taMelquisedec. ¹⁶ Ta Jesucristo on sivi sa'ya ñani síkuá taLeví xikuu ra, ta saá ñi, Ndios ñakaxin ña'a ra kúu ra tasutu xa'a ña kómi ra ndee kutaku ra ndi'i saá kivi. ¹⁷ Chi to'on Ndios ña ñitaa na xina'á káchí ñi saá:

Yó'o kúu tasutu ndi'i saá kivi ña vaxi,
ndatán ñixiyo tasutu Melquisedec,

saá káchí to'on Ndios. ¹⁸ Ta saá Ndios kindaa ra ndayi ra yó'o ña ñitaa taMoisés xina'á, chi ña vitá kúu ña, ta on vása kómi ña ndee ña sakaku ña ñivi. ¹⁹ Chi ndayi ña ñitaa taMoisés on vása ní-kuchiño sanduu ña ñivi na ndii na on vása ndíso kuachi ñoq Ndios. Ta viti ña ndati yó kúu ña va'a ndino'o ka ñoq ña xindati naño yó, ta ñava'a ndati yó chindee ña mji yó ña kuyatin yó ñoq Ndios.

²⁰ Ndios ñika'an ra china'a ra xa'a mji ra ndí ndixa Jesucristo kúu tasutu.

²¹ Ta kivi inká natqa ñakuiso na nduu nasutu, ta Ndios on vása ní-ka'an ra china'a ra xa'a nda ñii nayó'o. Ta xi'in Jesucristo, Ndios ñika'an ra china'a ra, káchí ra saá:

Yi'i kúu i Ndios ta ndixa ká'an i xi'in ún, ta nda ñii kivi on sama i to'on i yó'o ña káchí saá:

“Yó'o kúu tasutu ndi'i saá kivi ña vaxi,
ndatán ñixiyo tasutu Melquisedec”,

káchí Ndios xi'in Jesucristo. ²² Ta Jesucristo kúu taq ta ñindichi ndakuijn xa'a ña ndixa Ndios kasa ndivi ra ñava'a ndino'o kindoq ra xa'a yó, ña káchí ndasaá kuchiño kutá'an va'a yó xi'in Ndios ndi'i saá kivi, ta ñava'a yó'o kúu ña ndaya'ví ka ñoq ña kindoq Ndios xi'in naño yó xina'á. ²³ Ta xa xini yó ndí ñixiyo ku'a ní nasutu sa'ya ñani síkuá taLeví, chi tá ñii tayó'o ñixi'i ra ta xa yóo inká ta ñakuiso chiño ñoq ra. ²⁴ Ta Jesucristo on kivi ra, ta táku ra, ta saá kúu ra tasutu ndi'i saá kivi ña vaxi. ²⁵ Ta Jesucristo kómi ra ndee ña sakaku ndino'o ra ndi'i ñivi na kándixa ña'a, ta xa'a ñayó'o xaa yatin na ñoq Ndios. Chi Jesucristo táku ra ndi'i saá kivi ña xaku ndá'ví ra ñoq Ndios xa'a ñivi yó'o.

26 Cristo kúu ʔasutu ká'no, ʔaa ʔa ndixa ndino'o xini ñó'ó mji yó. Saá chi kúu ra ʔa ʔayji, ta nda lo'o on koó kuachi kómí ra, ta nda lo'o on vása ní-ki'vi ra kuachi nda ñii yichí. Ta ni on vása yóo yu'ú ra xí'in nivi na táku ké'é ña on vá'a, ta vitin xa ndaa ra yóo ra noo síkón ní ka mji xiiña noo to'ó ní noo yóo mji Ndios ñoyívi ñino. 27 On vása xini ñó'ó ke'é Jesucristo ndatán ké'é inká nasutu. Chi ndi'i saá kivi nasutu yó'o xini ñó'ó taxi na ña sóko na nda'a Ndios xa'a ña ndoo kuachi mji na, ta xa'a ña ndoo kuachi nivi naño mji na. Ta Jesucristo ñii laá yichí niso ko xí'in mji ra. Ta saá on koó ka inká ña xini ñó'ó ke'é ra nda ñii ka kivi, ta xa'a ña niso ko xí'in mji ra, Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a kuachi nivi. 28 Ndayi ña nitaata ʔaMoisés ká'an ña yu kúu na kúchiño kuu nasutu ná'no, ta ndi'i natáa na nja'a xikuu sutu ná'no ʔandá ʔa ʔa kúu sutu ká'no vitin, nayó'o kúu na nivi na vitá ini noo ña on vá'a. Ta ndi'i chindú'u Ndios ndayí yó'o, ta saá nika'an ra chiná'a ra xa'a mji ra ndi Sa'ya mji ra kúu ʔasutu ká'no ndi'i saá kivi, ta kúu ra ʔa ʔa ndii ndino'o, ta on koó nda lo'o kuachi ndiso ra.

8

To'on yó'o ká'an xa'a Jesucristo, ʔa kúu ʔasutu ká'no noo yó, ta chiño kisa ndivi ra ndáya'vi ní ka ña noo chiño ña ké'é nasutu ñoyívi yó'o

1 Mji ña xini ñó'ó ní ka kúu ña kundaá ini ndó ñayó'o: Jesucristo kúu ʔasutu ká'no noo yó, ta xikoo ra noo ʔayí tón to'ó ká'no tón ñindichi sijn kua'a Ndios ñoyívi ñino. 2 Ta kúu ra ʔasutu ká'no ta kisa chiño ra ini ve'e ño'o ña yóo ñoyívi ñino, ta ve'e ño'o yó'o kúu ña ndino'o ta kúu ña ña kisa va'a mji Ndios, ta on sivi nivi kúu na kisa va'a ña. 3 Ndios náxaxin ra ñii ñii ʔasutu ká'no xa'a ña ka'ni ra kití tí soko nivi noo Ndios ta xa'a ña soko ra noo Ndios inká ña kómí nivi. Ta saá Jesucristo ʔa kúu ʔasutu ká'no xini ñó'ó kukomí ra ña soko ra noo Ndios. 4 Chi tá Jesucristo yóo ra táku ra ñoyívi yó'o vitin, níkuu, ta saá nda lo'o on kúchiño kuu ra ʔasutu, chi xa yóo nasutu ñoo yó'o na kúu na táxi ña sóko nivi noo Ndios, ndatán yóo ña xa'nda chiño ndayí Ndios ña nitaata ʔaMoisés. 5 Nasutu ñoyívi yó'o kisa chiño na ini ve'e ño'o ña kúu ña ndasaá kuiti saná'a ndasaá yóo mji ve'e ño'o ndino'o ñoyívi ñino. Ta kundaá ini yó ndi ve'e ño'o ñoyívi yó'o ndasaá kuiti kundaá ña ndixa yóo ñoyívi ñino kúu ña, chi Ndios nika'an ra xí'in ʔaMoisés kasa va'a ra ñii ve'e ño'o mandiado, ta kachi ra saá: "Koto va'a ún ña vivii kasa va'a ún ve'e ño'o, chi xini ñó'ó koo ña ndatán saná'a j yó'o kivi nika'an ún sijn yukú ña naní Sinai", kachi Ndios xí'in ra. 6 Ta Jesucristo ʔa kúu ʔasutu ká'no noo yó, naki'in ra nda'a Ndios ñii chiño ká'no ña ndáya'vi ní ka noo chiño ña ké'é nasutu ñoyívi yó'o. Saá chi xí'in ña kisa ndivi Jesucristo, Ndios kindo ra inká ñaxaá ña chindú'u ra xí'in nivi ña táxi sanakutá'an va'a na xí'in mji ra. Ta ñaxaá kindo ra xí'in nivi vitin va'a ka ñayó'o noo ña kindo Ndios xí'in naIsrael kuya xina'a, chi ku'a ní ka ñava'a ndino'o ndiso ña táxi Ndios nda'a yó vitin.

7 Ta ña kindo Ndios xí'in naIsrael, tá ñayó'o ní kúchiño ña sanduu ña nivi na ndii noo ra, níkuu, ta saá on vása xini ñó'ó ka inká ñaxaá kindo Ndios xí'in nivi vitin. 8 Ta xa'a ña n-xiin nivi kasa ndivi na to'on ña kindo Ndios xí'in na, ñakan nika'an Ndios, kachi ra saá xí'in nivi: Vaxi ñii kivi ña kindo j ñii to'on xaá xí'in naño Israel, ta xí'in naño Judá.

9 To'onj ñaxaá ña kindooj xí'in nayó'o on vása ñii yóo ña xí'in to'on ñiká'anj kındooj xí'in naxij síkuá na kuyja xina'á, kivi xindaa j na ta chindee j na ña kee na ñoo Egipto.

Ta saá ni, kama ní sandakoo na ña kındooj xí'in na, ta xa'á ñayó'o on vása ní-kisa kuenda ka j xí'in na.

10 Ta vitin ñayó'o kuu ñaxaá kindooj xí'in ñivi nañoo Israel kivi ña vaxi: Taxi ndayij ña xá'nda chiño j koo ña sinj na, ta taa j ndayí yó'o mji nima na.

Ta ñii laá yí'j kuiti kuu Ndios ta kasa to'ó na, ta nayó'o kuu na ñivi nañoo mji j.

11 Ta saá on vása konj ñó'ó ka na saná'a na natá'an na, ni ña saná'a na nave'e na xa'á ña kundaa ini na yu kuu yí'j. Chi ndi'i ñivi, nda naváli tãda naná'no, konj na yí'j.

12 Yí'j kasa ká'no ini j xa'á ndi'i ña on vá'a ña ke'e na, ta on naká'an ka j xa'á nda ñii kuachi na, ñayó'o kóni kachi ña ndi inkã to'on ña kındooj ra xina'á xa ndyu ña to'on yatá. Ta ñii ña kuyatá, ña on vása xini ñó'ó ka, ñayó'o xa yóo yatin ní kixaa kivi ña ndi'í xa'á ña.

9

1 Kivi Ndios chindú'yu ra ñanoó kındooj ra xí'in naIsrael, ñiká'an ra to'on ña xa'nda chiño ra ndasaá xini ñó'ó kasa to'ó na ra, ta xa'nda chiño ra ndasaá xini ñó'ó koo ve'e ño'o mandiado ñoo kasa to'ó na ra ñoyívi yó'o.

2 Ta ovi cuarto xikomí ve'e ño'o mandiado yó'o. Cuarto ñanoó ñoo xikj'vi nasutu naní ña Cuarto Yij, ta ini cuarto yó'o xindichi candelero, ta inkã xiiña yó'o xindichi mesa ñoo xindoso sitã va'a yij ña nisoko nasutu. 3 Ta xitakaa ndaa ñii tikoto ndikã ña xindasj ta taxi ña ñixiyo inkã cuarto nda maá, naní ña Cuarto ñaYij Nдино'o. 4 Ta ini Cuarto ñaYij Nдино'o yó'o, xindichi ñii xatõn sikõn tón xindixin ní nina oro, ta ñoo tón yó'o xixa'mi nasutu xuxa va'a. Ta saá ini cuarto yó'o ñixiyo inkã xatõn tón xindixin ní nina oro. Ta ini xatõn yó'o xinakaa ñii yaxin ña xikuu nina oro ñoo xiiño'o sitã va'a ña naní maná. Ta ini xatõn yó'o xinakaa tãtõn tón xitavi ndaa taAarõn kivi ñixika ra, tón yó'o kuu tón ñandisín xí'in yukũ kuí. Ta ini xatõn yó'o xiiño'o ovi yuu ndikã ñoo ñitaa Ndios ndayí ra. Ta xatõn yó'o xí'in ndi'í ña xiiño'o ini nó sanaká'an ña ñivi naIsrael xa'á ña kındoo Ndios xer'in na. 5 Ta satã xatõn yó'o xindoso ovi ña'ná yuu naángel, na naní querubines. Ta ovi ña'ná naángel yó'o kuu ña sáná'a tõn ñivi ndi Ndios yóo ra yó'o. Ta ndixin ña xikomí ovi ña'ná naángel yó'o ñakutá'an ñoo ña xa'á ña sása'vi ndoso ña ñoo ndikã satã xatõn, ta ñoo ndikã yó'o kuu ñayij ní ñoo xisoko tasutu ñii kitj ña kasa ká'no ini Ndios xa'á kuachi ñivi. Ta on kivi ka'an káxin yó xa'á ndi'í ñayó'o vitin.

6 Saá ñixiyo ñi'va ndi'í ña ñixiyo ini ve'e ño'o mandiado yó'o. Ndi'í saá kivi nasutu xikj'vi na ini cuarto ñanoó ña kuu Cuarto Yij ña kisa ndivi na chiño xa'á ña kisa to'ó na Ndios. 7 Ta ini inkã cuarto ña kuu Cuarto ñaYij Nдино'o, ndasaá kuiti taká'no ñoo ndi'í nasutu xikj'vi ra, ta ñii laá kivi ñoo ñii ñii kuyja xikj'vi ra ini cuarto yó'o. Kivi kixaa ña xikj'vi ra ini Cuarto ñaYij Nдино'o yó'o, xini'í ra ñii kitj tí xa nisoko ra ñoo Ndios. Ta saá xikj'vi ra xí'in ñii yó'o ña sakuchu ni'ni ra ña ñoo ndikã satã xatõn, xa'á ña kasa ká'no ini Ndios xa'á kuachi tasutu yó'o, ta xa'á kuachi ña ñikj'vi ñivi, varã on vása kundaa ini na tá kuachi kuu ña. 8 Xí'in ñayó'o Nima

Ndios sáná'a ña mji yó, ndí kivi ña xindichi ka ve'e ño'o mandiado, ño ñixiyo Cuarto ñaYij Ndino'o, nda ñii ñivi on vása ní-kuchiño kivi na ini cuarto yó'o, ta ndasaá kuiti ñii ta ta xikuu tasutu ká'no xikomí ra ndayi xiki'vi ra ña kisa ndivi ra chiño ña kisa to'ó ra Ndios. ⁹ Ndi'i ña kundivi saá, ña kúu ña xixa'ni tasutu kití tí ñisoko ñivi ño Ndios ta ña ñisoko ra ño Ndios inka ña xikomí ñivi, ta ndi'i ñayó'o sáná'a ña mji yó ñivi na táku kivi vitin. Saá chi kúndaq ini yó ndí ndi'i ña sóko ñivi on vása kómí ña ndeé ña nasama ña níma ñivi, ta saá mji níma ñivi yó'o chíkaa ka ña kuachi sa'a na. ¹⁰ Ndi'i ña xike'é ñivi ña kisa ndivi na ndayi Ndios ña ñitaa taMoisés, on vása ní-kuchiño ña nasama ña níma ñivi. Saá chi ndayi yó'o ndasaá kuiti xa'nda chiño ña xa'a yu kúu ña va'a kuxu ñivi, ta yu kúu ña va'a ko'o ñivi, ta ndasaá nakata na yiki koñu na xa'a ña kuchiño kasa ká'no na Ndios. Ta ndi'i ndayi yó'o kúu ña xa'nda chiño ndasaá va'a ndasa ndii ñivi yiki koñu na, ta on vása ní-xikomí ña ndeé ña nasama ña níma na. Ta Ndios taxi ra ña kisa ndivi ñivi saá, anda ñitondaq kivi ña chitóni ra nasama ra ñayatá yó'o ño inka ñaxaa ña kúu ña va'a ndino'o.

¹¹ Ta xa kixaa Jesucristo, ta kúu ra tasutu ká'no, ta saá kisa ndivi ra chiño ká'no ní, ta xa'a ñayó'o kómí ñivi ndayi naki'in na ndi'i ñava'a. Ta ñiki'vi ra ini ve'e ño'o ña yóo ñoyivi ñino, ña kúu ña ndino'o ta ña va'a ní ka. Chi on sivi xí'in nda'a ñivi kúu ña ñikuva'a ña; to'on yó'o kóni kachí ña ndí on sivi ña ñoyivi yó'o kúu ña. ¹² Jesucristo ñii laá kuiti yichí ñiki'vi ra ini Cuarto ñaYij Ndino'o ña nákaa ini ve'e ño'o ñoyivi ñino, ta ni on sivi ñii tísú'u, ni on sivi ñii sündiki válí kúu ña ñisoko ra ño Ndios. Ta ñii mji ra kúu ña ñisoko ra ño Ndios. Ta xí'in ñii ra yó'o nakata ra kuachi ñivi na kándixa ña'a, ta saá nduu na ñivi na ku'a'an ndíka ño ndeé ña on vá'a ndi'i saá kivi ña va'xi. ¹³ Ta ndayi ña ñitaa taMoisés xa'nda chiño ña ndí nasutu xinjí ñó'ó sakuchu ni'ni na ñii tísú'u, ta ñii sündiki, ta yaá yiki koñu sündiki válí tí xa'mi na ño ñama yuu, ta sakuchu ni'ni na ñii ñii ñayó'o sa'a ñivi xa'a ña nduu na nandii, ña kukomí na ndayi kuita na ño Ndios ña kasa to'ó ña'a na. ¹⁴ Vará ñii kití yó'o xikomí ña lo'o ndeé ña chindeé ña ñivi, ta, ñii Jesucristo ku'a'a ní ka ndeé kómí ña ño ñii kití! Chi xí'in ndeé Níma Ndios ña táku ndi'i saá kivi, Jesucristo ñisoko xí'in mji ra ño Ndios, ta nda lo'o on ko'ó kuachi xikomí ra. Ta saá ñii Jesucristo kuchiño nakata ña ndi'i kuachi yó ta sanduu ndii ña ini yó. Saá chi ña xindichon yó yichí yatá on vása ní-xikomí ña ndeé sakaku ña mji yó ño ña kivi yó. Ta vitin táku ndíka yó ña kasa chiño yó ño Ndios, ta tatakú ndi'i saá kivi.

¹⁵ Saá chi xí'in ña kisa ndivi Jesucristo, Ndios kindo ra inka ñaxaa ña chindú'u ra xí'in ñivi ña táxi sanakutá'an va'a ñivi xí'in Ndios. Chi xa'a ña ñixi'í Jesucristo, Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi ñivi ña ke'é na tixin ñango ña kindo Ndios xí'in ñivi. Ndios nakaxin ra ñivi na kándixa Jesucristo ña nduu na sa'ya ndino'o Ndios, ta kuchiño na naki'in na ndi'i ñava'a ña ñika'an Ndios taxi ra nda'a na. ¹⁶ Tá yóo ñii ta ta kúu yivá, ta tayó'o táa ra ñii tutu ño chindú'u ra yukú ñava'a naki'in ñii ñii sa'ya ra kivi ñixi'í ra, ta nasa'ya ra on kuchiño naki'in na ñakuiká yivá na tá'an táku ka yivá na. ¹⁷ Tá on ta'an kivi yivá na, ta tutu ña ká'an xa'a yukú ñava'a naki'in ñii ñii sa'ya ra, tutu yó'o on vása ndaya'vi ña. ¹⁸ ñayó'o sáná'a ño yó ndí kivi Ndios chindú'u ra ñango kindo ra xí'in ñivi, ta xa'a ña ndaya'vi to'on chindú'u ra yó'o, xinjí ñó'ó kivi kití ta konjí ñó'ó na ñii rí. ¹⁹ Tá ndi'i ñika'an ndoso taMoisés ndi'i ndayi Ndios ño ndi'i ñivi, ta saá kivi in ra ñii nda'a lo'o yiton tón naní hisopo, ta katón ra nda'a yó'o

xí'in kachij kuá'a, ta sachii ra ñayó'o xí'in *nij* sjindiki ta xí'in *nij* tjsú'u, ña ñasaka xí'in takuii. Ta saá sakuchu ni'ni ra *nij* yó'o ñoq to'on ña kúu ndayí Ndios, ta saá sakuchu ni'ni ra *nij* yó'o ñoq ñivi na ñakutá'an yó'o. ²⁰ Ta *nika'an* taMoisés xí'in ñivi yó'o, káchí ra saá: "Nij yó'o ndakuijn ña xa'a to'on va'a kındo Ndios xí'in mji yó, ña xá'nda chiño yu kúu ña xini ñó'o kasa ndivi ndó", káchí ra. ²¹ Ta ñii kj'va saá taMoisés sakuchu ni'ni ra *nij* kitij yó'o ini ve'e ño'o mandiado, ta sakuchu ni'ni ra *nij* yó'o ñoq ndi'i ña yóo ini ve'e ño'o ña kúu ña xini ñó'o nasutu ña kisa to'ó na Ndios. ²² Ke'é ra saá, chi ndayí Ndios ká'an ña ndí ndi'i ña yóo ini ve'e ño'o ndundii ña xí'in *nij* kitij, ta ndá salo'o kuiti kúu ña on vása xini ñó'o ña *nij* ña ndundii ña. Tá on koq *nij* ní-xita, ta Ndios on vása kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a kuachi ñivi ña nduu na nandii ñoq ra.

*Tq'on yó'o ká'an xa'a ña ñixi'j Jesucristo
ta nij ra kómí ña ndeñ nakata ña kuachi ñivi*

²³ Ta saá nasutu xá'ni na kitij ta xini ñó'o na *nij* rí ña ndundii ndi'i ña yóo ini ve'e ño'o, ña kúu ña sáná'a ndasaá yóo mji ve'e ño'o ndino'o ñoyivi ñino. Ta ndi'i ña yóo ñoyivi ñino xini ñó'o ndundii ña xí'in ña va'a ní ka ñoq *nij* kitij. ²⁴ Ta Jesucristo on vása ní-ki'vi ra ini ve'e ño'o ña kisa va'a ñivi ñoyivi yó'o, ña kúu ña sáná'a ndasaá yóo ve'e ño'o ñoyivi ñino. Ta Jesucristo ñik'vi ra mji ñoyivi ñino, ñoq ñixaq ra ta yóo ra xáku ndá'ví ra xa'a yó ñoq Ndios vitin. ²⁵ Ta on vása kuá'a ní yichij ní-ki'vi ra ñoyivi ñino ña soqo xí'in mji ra. Ta Jesucristo on vása ní-ke'é ra ndátan ké'é ta taká'no ñoq nasutu ñii ñii kuuya tá'an kí'vi ra ini Cuarto ñayij Ndino'o xí'in *nij* kitij ña sóko ra. ²⁶ Tá ní ke'é Jesucristo ndátan ké'é tasutu ká'no ñii ñii kuuya, níkuu, ta saá nda kjivj kixá'a ñoyivi yó'o tãda kjivj vitin, xini ñó'o kuá'a ní yichij xo'vj ní Jesucristo ta kuá'a ní yichij kivj ra, níkuu. Ta vitin ña vaxi kuyatin ña kjivj sondí'í ñoyivi kúu ña, ta Jesucristo kjixi ra ta ñii laá yichij ñisoko xí'in mji ra, ta on vása xini ñó'o soqo xí'in mji ra inka yichij, xa'a ña Ndios kuchiño sandoo ra kuachi ñivi. ²⁷ Ta Ndios chindú'u ra ndí ñii ñii ñivi, ñii laá yichij kivj nayó'o, ta saá Ndios kasa nani ra xa'a kuachi ñii ñii na. ²⁸ Ta saá Jesucristo ñixi'j ra ñii laá yichij kuiti, ta ñisoko xí'in mji ra xa'a ña nakata ra kuachi kuá'a ní ñivi. Tá ñii kjivj vaxi ndikó ra ñoyivi yó'o, ta on sjivj xa'a ña nakata ra kuachi ñivi kuu ña ndikó ra, ta ña ndikó ra kuu xa'a ña sakaku ra ndi'i ñivi na kándixa ña'a ta ndáti na ra.

10

¹ Ta ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés xina'a, ñayó'o ndasaá kuiti sáná'a ña xa'a ndi'i ñava'a ndino'o naki'in yó nda'a Ndios kjivj ña vaxi. Ta ndayí yó'o on sjivj ñava'a ndino'o kúu ña. Vará kisa ndivi ñivi ndayí yó'o xí'in ña sóko na ñii ñii kuuya, ta ña kisa ndivi na ndayí yó'o saá, on vása kómí ña ndeñ ña ndasa ndii ña ñivi ñoq Ndios. ² Tá ndixa xí'in ña kisa ndivi ñivi ndayí yó'o kúu ña kuchiño nduu na ñivi na ndii ñoq Ndios, níkuu, ta saá on vása kani ka sjinj na ndí ndiso na kuachi, ta saá sandakoo na ña sóko na *nij* kitij ñoq Ndios ñii ñii kuuya, níkuu. ³ Ta nda vika, nasutu sóko na *nij* kitij ñii ñii kuuya, ta ña ké'é na saá sánaká'an ña ini ñivi ndí na ndiso kuachi kúu na ñoq Ndios. ⁴ Chi *nij* sjindiki xí'in *nij* tjsú'u sóko na, on vása kúchiño ña nakata ña kuachi ñivi ña nduu na nandii ñoq Ndios.

⁵ Ta xa'a ñayó'o, Jesucristo kjivj kixaq ra ñoyivi yó'o, *nika'an* ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

Qn x̄j̄in ún ña ñivi ka'ni na kit̄i x̄a'á ña s̄ok̄o na rí n̄oq̄ ún, ta ni ɔn x̄j̄in ún ña ñivi s̄ok̄o na ink̄a ña kóm̄i na n̄oq̄ ún.

Ñakán saní'i ún yj̄'i yik̄i k̄oñu j̄ x̄a'á ña s̄ok̄o x̄i'in m̄j̄i j̄ n̄oq̄ ún.

6 Qn vása ní-kusij̄ ini ún x̄j̄ini ún kit̄i tí x̄a'mi na n̄oq̄ nam̄a yuu x̄a'á ña ñis̄ok̄o na rí n̄oq̄ ún.

Ni ɔn vása ní-kusij̄ ini ún x̄j̄ini ún ink̄a ña ñis̄ok̄o na n̄oq̄ ún x̄a'á ña ndoo kuächi na.

7 Ta x̄a'á ñayó'o ñik̄a'an j̄ x̄i'in ún, káchí j̄ saá: “Tata Ndios, yó'o yóo j̄ vitin, ña kasa ndivi j̄ ña kóni ún,

ñii k̄i'va ndatán yóo t̄o'on ún ña ñitaa na x̄j̄ina'á x̄a'a j̄”,

saá káchí Jesucristo x̄i'in Ndios. 8 Vará xá'nda chiño ndayí Ndios ña ñitaa ta Moisés ña s̄ok̄o ñivi n̄oq̄ Ndios, ta vitin kúndaq̄ ini yó ndí Ndios ɔn vása kúsij̄ ini ra x̄ini ra ña s̄ok̄o ñivi kit̄i x̄i'in ñj̄i rí n̄oq̄ ra, ni ɔn vása kúsij̄ ini ra x̄ini ra ink̄a ña s̄ok̄o ñivi n̄oq̄ ra, ta ni ɔn vása kúsij̄ ini ra x̄ini ra ña xá'mi ñivi kit̄i n̄oq̄ ra x̄a'á ña ndoo kuächi na. 9 Ta kúndaq̄ ini yó ndí ña ñik̄a'an Jesucristo x̄i'in Ndios k̄iv̄i káchí ra saá: “Yó'o yóo j̄ vitin ña kasa ndivi j̄ ña kóni ún”, ñayó'o kóni káchí ña ndí Jesucristo k̄j̄inda'a ra ndi'i ña s̄ok̄o ñivi ña kúu ña ká'an ndayí yatá x̄a'á, ta saá ch̄indú'u ra ñax̄áá ña kúu ña ñis̄ok̄o x̄i'in m̄j̄i ra. 10 Ta x̄a'á ña k̄isa ndivi Jesucristo ña kóni Ndios ña kúu ña ñis̄ok̄o x̄i'in m̄j̄i ra ñii laá yich̄i kuiti, ta nd̄a ñii k̄a yich̄i ɔn ke'é k̄a ra saá, ta x̄a'á ñayó'o Ndios ke'é ra ña xa nduu yó ñivi na ndii n̄oq̄ ra.

11 Ñii ñii k̄iv̄i nasut̄u ndik̄on na xá'ni na kit̄i tí s̄ok̄o na n̄oq̄ Ndios; ta saá ni, nd̄a ñii k̄iv̄i ɔn vása ndoo kuächi ñivi x̄a'á ña s̄ok̄o nasut̄u yó'o. 12 Ta Jesucristo ñii laá yich̄i ñis̄ok̄o x̄i'in m̄j̄i ra n̄oq̄ Ndios ña nakata ra kuächi ñivi, ta nd̄a ñii k̄a yich̄i ɔn ndik̄o k̄a ra s̄ok̄o x̄i'in m̄j̄i ra. Tá ndi'i k̄isa ndivi ra saá, ta nd̄a ra ñoyívi ñj̄no, ta x̄ikoo ra táyí tón t̄o'ó ká'no tón ñíndichi sij̄n kua'á Ndios ñoyívi ñj̄no. 13 Ta yó'o yóo ra ndát̄i ra nd̄a t̄ond̄a k̄iv̄i ña Ndios sakoyo ra t̄j̄xin x̄a'á Jesucristo ndi'i na káni tá'an x̄i'in ra. 14 Chi x̄i'in ña ñii laá yich̄i Jesucristo ñis̄ok̄o x̄i'in m̄j̄i ra, ta ñivi na xa ñat̄axi x̄i'in m̄j̄i nda'á Ndios, nayó'o, Ndios sanduu ra na ñivi na ñix̄j̄ta ndino'o ñii k̄i'va ndatán kóni ra. Ndi'i saá k̄iv̄i ña v̄axi saá koo na. 15 Ta ndixa x̄inj̄i yó ñayó'o kúu ñand̄a, chi Ním̄a Ndios nd̄a't̄o'on ña yu kúu ña ñik̄a'an Ndios, káchí ra saá:

16 Ñava'a ña kind̄o j̄ x̄i'in nañoo Israel kundivi k̄iv̄i ña v̄axi, kúu ñayó'o: Taxí j̄ ndayí j̄ ña xá'nda chiño j̄ ña koo ña ním̄a na, ta taa j̄ ndayí yó'o m̄j̄i sij̄n na.

17 Ta tuku káchí Ndios saá:

Qn naká'an k̄a j̄ x̄a'á kuächi na, ni ɔn naká'an k̄a j̄ x̄a'á nd̄a ñii ña ɔn vá'a ke'é na,

káchí Ndios. 18 Ta t̄o'on yó'o kóni káchí ña ndí Ndios xa k̄isa ká'no ini ra x̄a'á kuächi yó. Ta saá ɔn vása konj̄ ñó'ó k̄a nd̄a ñii ña s̄ok̄o yó n̄oq̄ Ndios x̄a'á ña ndoo kuächi yó.

19 Ta vitin nañani yó x̄i'in náki'va yó, x̄a'á ña ñix̄j̄ta ñj̄ Jesucristo k̄iv̄i ñix̄i' j̄ ra nda'á tón cruz, ñayó'o táxi kuchíño kuyatin yó n̄oq̄ Ndios, ta saá vitin kóm̄i yó ndayí k̄i'vi yó ini Cuarto ña Yij̄i Ndino'o n̄oq̄ yóo Ndios. 20 Chi tá'an m̄j̄i ñix̄i' j̄ Jesucristo, ñindat̄a ma'ño tikoto ña s̄asi n̄oq̄ yó ña ɔn vása táxi ya'a yó ini m̄j̄i Cuarto ña Yij̄i Ndino'o n̄oq̄ yóo Ndios. Ta vitin Jesucristo táku ra, ta m̄j̄i ra kúu yich̄i x̄a'á ña nóná ña táxi kuyatin yó n̄oq̄ Ndios.

21 Ta m̄j̄i Jesucristo kúu tasut̄u ká'no n̄oq̄ ndi'i nave'e Ndios na kúu m̄j̄i yó ta x̄i'in ndi'i ñivi na ndik̄on ña'á. 22 Ta x̄a'á ña k̄isa ndivi Jesucristo, va'a

na kuyatin yó ñoq Ndios xí'in ña ndino'o ini yó, ta xí'in ña ndixa ndáa ini yó ra. Chi Jesucristo ndasa ndii ra nima yó, ta saá kúndaq ini yó ndí on vása ndiso ka yó kuachi ñoq ra, chi ndatán yóo ña nakata ra yiki koñu yó xí'in takuii ndii ndino'o, saá yóo ña ke'é ra xí'in yó ñoq Ndios. ²³ Ta saá xí'in ña ndino'o ini yó on sandakoo yó ña ndáa ini yó Ndios, ndatán yóo ña káchi yó kándixa yó ra, ta kundati yó anda ña kundivi ña kındoo Ndios xí'in yó. Chi xini yó ndí ndixa Ndios kasa ndivi ra ndi'i ña kındoo ra. ²⁴ Ta ná chikaa yó ndee xí'in ñi yó ña chindee tá'an yó, ta ná kuki'vi ka ini yó koni tá'an yó, ta ná ke'é ka yó ñava'a xí'in tá'an yó. ²⁵ On ke'é yó ndatán ke'é sava ñvi, chi nayó'o sandakoo na ña nákutá'an na xí'in tá'an na ñoq kisa to'ó na Ndios. Ta saá ni, nda víka xini ñó'ó ka'an yó to'on ndaa ña chikaa ndee ini tá'an yó ña vivii ndaa ka ini yó Ndios, chi xini yó ndixa vaxi yatin kivi ña ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o.

To'on yó'o ka'an ndí xo'vi ní ñvi na xini kasa ndivi ñava'a ta on xjin na sandakoo na ke'é na ña on vá'a

²⁶ Tá ñvi na kándixa ñandaq xa'a Jesucristo kúu yó, ta saá ni, on xjin yó sandakoo yó ke'é yó ña on vá'a, ta saá on koq ka nda ñii ña kuchiño soqo yó ñoq ña kasa ká'no ini Ndios xa'a kuachi yó. ²⁷ Ta ñii laá kuiti ña kuchiño kundati yó kúu ña kuyi'vi ini yó ña kixaa kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi yó, ta xo'vi ní yó, ta koqo yó ño'ó xixi, chi saá xo'vi ñvi na kúu na saá ini xini Ndios. ²⁸ Kúndaq ini yó ndí ndayí Ndios ña ñitaa ta Moisés xina'á káchi ña saá: "Tá ñii ta ñya'a ndoso ra ndayí yó'o, ta yóo on an unj ñvi na ndakuijn ñoq nachiño ña kisa ndaa na ndí ndixa tayó'o ndiso ra kuachi ndee, ta saá on koq nda ñii ña sakaku tayó'o ñoq ña kivi ra." ²⁹ Ta, ¿án on ndixa ká'no ní ka kuachi ndiso ñvi na chikaa ñiño Jesucristo?, ta va'a ná yo'vi ka xo'vi nayó'o, saá chi ñi-xiin na nakoní na ya'vi ña ñixi'j ra ta ñixita ñi ra xa'a kuachi na. Ta ñi yó'o kúu ña kisa ndaa xa'a ñaxaa kındoo Ndios xí'in ñvi, ta ñaxaa yó'o chindú'u ndí ñi Jesucristo kúu ña sandoo kuachi na. Ta ñvi na on xjin nakoní ñayó'o, ta ñvi yó'o yóo na ndatán yóo ñvi na kándiva'a xí'in Nima Ndios, ña kúu ña sáná'a ñoq ñvi ndí Ndios kí'vi ní ini ra xini ra na. ³⁰ Chi xini va'a yó ndí Ndios ñika'an ra, káchi ra saá: "Ñii laá yi'j kómij ndayí kasa nani j xa'a kuachi ñvi, ta ndatán yóo ña on vá'a ke'é ñvi, saá cha'vi j na." Ta ñika'an ka ra, káchi ra saá: "Ta yi'j kasa nani j xa'a ñvi na kándixa yi'j", káchi Ndios. ³¹ ¡Yiyo ní kivi ña vaxi ndí Ndios, ta tatáku ndino'o, saxo'vi ra ñvi xa'a kuachi na!

³² Ndó'ó, va'a naká'an ndó kivi ñya'a, ndasaá kúndeé ini ndó ñoq ña ñixoxi'vi ndó kivi sakán ñaki'in ndó to'on va'a xa'a Jesucristo. ³³ Sava ndó'ó ñixoxi'vi ní ndó xa'a ña ñikandiva'a ñvi xí'in ndó ta saxo'vi na ndó'ó ñoq inká ñvi. Ta inká yichí ndó'ó ñixoxi'vi nima ndó xini ndó ñvi na ñixoxi'vi ní xa'a ña kándixa na Jesucristo, tãda ñitondaq ndó ñii káchi ñixoxi'vi ndó xí'in na. ³⁴ Njikundá'vi ní ini ndó xini ndó ñvi na ndíkon Jesucristo na xiiño'o ini ve'e kaa. Ta kivi ñvi na ndiso chiño kındaa na ndi'i ña xikomí ndó, ta xí'in ñasii ini ndó kúndeé ini ndó ñoq ña ñixoxi'vi ndó saá, chi kúndaq ini ndó ndí yóo ñava'a ní ka ñoyivi ñiño, ña nda ñii kivi on vása ndi'i xa'a ña kúu ña kındoo Ndios taxi ra nda'a ndó. ³⁵ Ta xa'a ñayó'o, on vá'a sandakoo ndó ña ndixa ndáa ini ndó Jesucristo, chi kúndaq ini ndó ndí ñii kivi Ndios ndixa taxi ra ñava'a ndino'o nda'a ndó chi kándixa ndó ra. ³⁶ Ta saá xini ñó'ó kúndeé ini ndó ñoq ña yo'vi ní xo'vi ndó, chi xí'in

ñayó'o kisa ndivi ndó ña kóni Ndios, ta saá ndixa naki'in ndó ñavá'a ña k̄indqo ra taxi ra nda'a ndó. ³⁷ Chi nqo tq'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á, Ndios k̄achí ra saá:

Kúman̄i salo'o k̄iv̄i ta t̄aa t̄a ch̄itón̄i x̄aa ñoȳivi, ndixa x̄aa ra, ta qn na'á ní k̄a ya'a, ta x̄aa t̄aa yó'o.

³⁸ Ta n̄ivi na kúu nand̄ii nqōi chi kándixa na ȳi', n̄ivi yó'o ndixa ndino'o kutaku na ndi'i saá k̄iv̄i x̄i'in̄i, ta n̄ivi na sandakoo yich̄i, qn vása kusij̄ inīi konij̄ n̄ivi yó'o, k̄achí Ndios nqō tq'on ra. ³⁹ Ta m̄ij̄ yó, qn vása kúu yó n̄ivi na sándakoo yich̄i ra x̄a'a ña kua'an̄ yó yich̄i nqō ndi'i x̄a'a yó. Chi m̄ij̄ yó kúu n̄ivi na ndixa ndáa ini Ndios, ta saá sak̄aku ra yó, ta kutaku yó x̄i'in̄i ra ndi'i saá k̄iv̄i.

11

Tq'on yó'o ká'qn x̄a'a n̄ivi ndasaá x̄indaa ini na Ndios kuȳya x̄inq'á

¹ M̄ij̄ yó ndáa ini yó Ndios, ta x̄a'a ñayó'o x̄inj̄ yó ndí Ndios ndixa taxi ra nda'a yó ña k̄indqo ra, ña kúu ña ndáti yó naki'in̄ yó; ta ndino'o ndáa ini yó ndí ñandaā kúu ña ndáti yó, vará qn ta'an̄ kuchiño koni yó ña. ² Chi nax̄ij̄ síkuá yó x̄indaa ini na Ndios, ta x̄a'a ñayó'o Ndios kúsij̄ ní ini ra x̄ini ra na.

³ X̄a'a ña ndáa ini yó Ndios, kúndaq̄a ini yó ndí x̄i'in̄ tq'on ra ña x̄a'nda chiño ra k̄isa va'a ra ñoȳivi yó'o ta x̄i'in̄ ñoȳivi n̄ino. Ta saá ndi'i ña yóo vitin̄ ña x̄ito yó x̄i'in̄ nduch̄u nqō yó n̄ikuv̄a'a ña x̄i'in̄ ña qn vása kúchiño koto n̄ivi x̄i'in̄ nduch̄u nqō na.

⁴ Ta t̄aAbel, x̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios, n̄isok̄o ra ña va'a ní k̄a nqō ña n̄isok̄o ñani ra t̄aCain̄ nda'a Ndios, ta saá Ndios kusij̄ ní ini ra x̄ini ra ña n̄isok̄o t̄aAbel, ta n̄ika'an̄ ra x̄a'a tayó'o ndí kúu ra t̄aa t̄a ndii nqō ra. Vará xa n̄ix̄i'j̄ t̄aAbel, ta saá ní, ñavá'a ke'é ra yó'o sáná'a k̄a ña m̄ij̄ yó ndasaá x̄inj̄ ñó'o kundaa ini yó Ndios.

⁵ Ta t̄aEnoc, x̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios, qn vása ní-x̄i'j̄ ra. Ta nd̄a víka, m̄ij̄ Ndios ñaki'in̄ táku ña'á ra kua'an̄ ra x̄i'in̄ ra ñoȳivi n̄ino; ta nd̄a ñii n̄ivi qn vása ní-nani'í na ȳik̄i koñu ra. Ta tq'on Ndios k̄achí ña ndí k̄iv̄i qn t̄a'an̄ k̄a naki'in̄ Ndios t̄aEnoc ñoȳivi n̄ino, t̄aEnoc yó'o x̄itaku ra sakusij̄ ra ini Ndios. ⁶ Ta qn kúchiño sakusij̄ yó ini Ndios tá qn vása ndino'o ndáa ini yó ra. Tá kóni yó kuyatin̄ yó nqō Ndios, si'na x̄inj̄ ñó'o kandixa yó ndí ndixa táku ra, ta x̄inj̄ ñó'o kandixa yó ndí ndixa taxi ra ñavá'a nda'a n̄ivi na kuyatin̄ nqō ra.

⁷ Kuȳya x̄ina'á Ndios ndatq'on ra x̄i'in̄ t̄aNoé yuk̄iá kundo'o n̄ivi ñoȳivi. Ta t̄aNoé, x̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios, ta vará nd̄a ñii k̄iv̄i qn t̄a'an̄ koon sa'vi, ta k̄isa va'a ra ñii tón barco ká'no x̄a'a ña sak̄aku ra nave'e ra ini tón barco yó'o. Ta x̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios saá, t̄aNoé k̄isa ndivi ra ña x̄a'nda chiño Ndios nqō ra, ta x̄i'in̄ ña ke'é ra saá, saná'a ra ndí n̄ivi na qn vása kándixa Ndios, ndi'i x̄a'a nayó'o. Ta n̄ivi na kándixa Ndios, naki'in̄ na ñavá'a ndatán t̄aNoé ñaki'in̄ ra ñavá'a nda'a Ndios, chi x̄ikuu ra t̄aa t̄a ndii nqō Ndios x̄a'a ña x̄indaa ini ña'á ra.

⁸ Ta t̄aAbraham, x̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios, ch̄ikaq̄a sq'o ra tq'on ña n̄ika'an̄ Ndios x̄i'in̄ ra k̄iv̄i k̄ana ña'á ra. Vará qn vása ní-kúndaq̄a ini ra mí ndixa kúu x̄i'ña nqō ko'qn ra, ta sandakoo ra ñoo m̄ij̄ ra, ta kua'an̄ ra nd̄a n̄ix̄aa ra nqō ño'o nqō k̄indqo Ndios x̄i'in̄ ra taxi ra nda'a ra ta nda'a nas̄a'ya ñani síkuá ra. ⁹ Ta x̄a'a ña ndixa x̄indaa ini ra Ndios, n̄ix̄ij̄yo

ra xítaku ra ini ve'e mandiado, ndátan xítaku t̄a t̄a ink̄a ñoo xíká, saá xítaku ra nõõ ño'õ k̄ndõo Ndios taxi ra nda'a ra. Nii ki'va saá xítaku sa'ya ra t̄aIsaac, ta ñii ki'va saá xítaku sa'ya ñani ra t̄aJacob, vará nayó'o kúu n̄vi na xa k̄ndõo Ndios xí'in taxi ra ño'õ yó'o nda'a na. ¹⁰ Saá ke'é t̄aAbraham chi x̄ndati ra ndí ndixa Ndios taxi ra ña kutaku ra ñoo ña va'a ndino'o ña õn vása ndi'i xa'a nd̄a ñii k̄ivi, ñoo ña kúu ña ch̄itóni Ndios ndasaá koo ña, ta Ndios k̄isa va'a ra ñoo yó'o.

¹¹ Ta xa'a ña x̄ndaa ini ñáSara Ndios, vará xa ku'a ní kuiya x̄komí ñá, ta x̄kúu ñáña'a ñá n̄i-kuchiño koo sa'ya, Ndios taxi ra ndee ña kukomí ñá ñii sa'ya ñá. Ta saá kundivi xí'in ñá chi ndixa x̄ndaa ini ñá ndí Ndios kasa ndivi ra ña k̄ndõo ra xí'in ñá. ¹² Vará t̄aAbraham t̄a t̄a xa ku'a ní kuiya x̄kúu ra, ta õn koó ka ndee x̄komí ȳiki koñu ra ña kuchiño kukomí ra sa'ya ra, ta saá ní, k̄aku sa'ya ra, ta n̄tõndaõ ra x̄kúu ra x̄i s̄ikuá ndi'i n̄vi naIsrael. Ta n̄ixina ku'a ní sa'ya ñani s̄ikuá t̄aAbraham, ta nd̄a ñii n̄vi õn vása ní-kuchiño ka'vi na ndasaá kúu nasa'ya ra chi ví'í ní n̄vi kúu na. Nayó'o yóo na ndátan yóo ku'a ní k̄imi ñoyivi ñino, yóo na ndátan yóo ku'a ní yotí ña yóo yu'u m̄ni, saá yóo sa'ya ñani s̄ikuá ra.

¹³ Ndi'i n̄vi na ndatõ'on i xa'a yó'o, xa n̄tõndaõ k̄ivi ña n̄ixi'i na. Ta k̄ivi n̄ixi'i na, õn t̄a'an naki'in na ña x̄ndati na taxi Ndios nda'a na, ta saá ní, ndátan n̄ixiyo ña x̄yita na x̄to na nd̄a ñii nõõ xíká ní yóo ñava'a yó'o, saá n̄ixiyo ña, ta x̄ikusij̄ ini na xí'in ñayó'o. Ta nd̄a lo'õ õn vása ní-sandakoo na ña x̄ndaa ini na Ndios ña ndixa kundivi ña k̄ndõo ra xí'in na. Chi n̄vi yó'o k̄undaa ini na ndí ñoyivi yó'o õn s̄ivi ñoo na x̄kúu ña, chi n̄vi na yá'a ku'a an kuiti x̄kúu na. ¹⁴ Ta n̄vi na xáni s̄inj̄ saá, sán'a na ndí xíkã na nándukú na ndixa ña kúu ñoo ndino'o m̄ji na. ¹⁵ Ta n̄vi yó'o, tá n̄ixiyo na nándukú na m̄ji ñoo ña sandakoo na, níkúu, ta saá kuchiño ndikó na no'õ na ñoo nõõ kee na, níkúu. ¹⁶ Ta n̄vi yó'o ndixa õn vása ní-ke'é na saá, chi x̄ndati na xa'a na kutaku na ñii ñoo ña va'a ní ka ña yóo ñoyivi ñino. Ndios xa k̄isa ndivi ra ñoo va'a yó'o nõõ kutaku na, ta saá n̄vi yó'o ká'an na, káchí na xí'in ra: "Yó'o kúu Ndios m̄ji ndi." Ta Ndios õn vása kúka'an nõõ ra xa'a ña ká'an na saá xí'in ra.

¹⁷ Ta k̄ivi Ndios x̄ito ndoso ra t̄aAbraham án ndixa va'a kasa ndivi ra ña xa'nda chiño Ndios nõõ ra, ta t̄aAbraham, xa'a ña x̄ndaa ini ra Ndios, n̄ixiyo ti'va ra taxi ra sa'ya ra t̄aIsaac ña soqõ ra tayó'o nõõ Ndios, vará sa'ya ra yó'o x̄kúu ra t̄a ñii laá nõõ ra. ¹⁸ Ta xa k̄undaa ini ra ndí Ndios xa k̄ndõo ra xa'a tayó'o, k̄ivi káchí ra saá: "Xí'in sa'ya ún t̄aIsaac kaku ku'a ní sa'ya ñani s̄ikuá ún, saá kundivi ña k̄ndõo i xí'in ún", káchí Ndios xí'in t̄aAbraham. ¹⁹ T̄aAbraham ndixa n̄ixiyo ti'va ra ña soqõ ra sa'ya ra nda'a Ndios, chi k̄undaa ini ra ndí Ndios kómí ra ndee sanatku ra n̄vi na n̄ixi'i. Vará t̄aAbraham õn vása ní-xa'ni ra sa'ya ra t̄aIsaac, ta t̄aIsaac ndátan yóo t̄a n̄ixi'i nõõ t̄aAbraham, saá n̄ixiyo ra, ta ndátan yóo t̄a sanatku Ndios, saá n̄ixiyo t̄aIsaac.

²⁰ Ta t̄aIsaac, xa'a ña x̄ndaa ini ra Ndios, ndatõ'on ra xí'in õvi sa'ya ra t̄aJacob ta t̄aEsaú ndí k̄ivi ña va'xi Ndios ke'é ra ñava'a xí'in õvi tayó'o. ²¹ Ta t̄aJacob, xa'a ña x̄ndaa ini ra Ndios, tá xa yatin k̄ixaa k̄ivi ña k̄ivi ra, ndatõ'on ra xí'in sa'ya ñani ra, na kúu sa'ya t̄aJosé, ndí Ndios ke'é ra ñava'a xí'in nayó'o. Ta ndi'i n̄ika'an ra, ta saá n̄tavi ndaa ra t̄atõn ra ta k̄isa to'õ ra Ndios. ²² Ta t̄aJosé, xa'a ña x̄ndaa ini ra Ndios, tá'an ya'chi ka ña õn t̄a'an k̄ivi ra, n̄ika'an ra xa'a nañoo ra naIsrael ña ndasaá kee na

ñoo Egipto ta ndikó na ñoo mji na kivi ña vaxi. Ta saá xá'nda chiño ra ña kuni'i na yiki koñu ra no'q ña xí'in na ta sandúxun na ña ñoo mji na.

²³ Ta taMoisés sakán nja'a lo'o kaku ra, ta nayivá si'i ra, xa'á ña xindaa ini na Ndios, chikaá se'é na ra ini ve'e na tixin ña unj yoo. Saá ke'é na xí'in ra, chi xini na ndí taa lo'o ta livi ní kúu ra, ta on vása ní-yi'ví na noq ña xa'nda chiño tarey Faraón ña njka'an ra ndí xini ño'ó kivi ndi'i nataa váli sa'ya naIsrael. ²⁴ Ta taMoisés, xa'á ña xindaa ini ra Ndios, kivi njtondaa ra nduu ra ñii taa, ni-xiin ra kutaku ka ra ndatán ñii taa sa'ya ña'á ñasa'ya tarey Faraón. ²⁵ Ta nda vika, chikaá ini ra nakutá'an ra ñii nduu ra xí'in naño mji ra naIsrael, na kúu naño Ndios. Nakaxin ra xo'vi ra xí'in nayó'o noq ña kutaku ra sakusij ra ini mji ra xí'in ña on vá'a ña kútoo nivi ké'é na ñoyivi yó'o. ²⁶ Ta xani sijn ra va'a ka ná xo'vi ra noq ña va'a kutaku ra ta kukomí ra kuá'a ní ñakuiká ñoo Egipto. Chi chikaá ini ra xo'vi ra ta sakuka'an na ra on ra ndatán saxo'vi na ta sakuka'an na noq taa ta ti'ví Ndios sakaku nivi, saá chi taMoisés xindati ra ñava'a taxi Ndios nda'a ra kivi ña vaxi. ²⁷ Xa'á ña xindaa ini taMoisés Ndios, on vása ní-yi'ví ra noq ña sáa ní ini tarey xini ña'a ra. Ta kee ra ñoo Egipto, ta xindakaa ndee Ndios ini ra ta on vása ní-sandakoo ra kisa ndivi ra ña kóni Ndios, chi ndatán yoo taa ta xito xí'in nduchu noq ra Ndios, saá njixiyo ra.

²⁸ Xa'á ña xindaa ini ra Ndios, xa'nda chiño ra noq nivi naño Israel ña sakana na viko Pascua. Ta xa'nda chiño ra noq na ña ka'ni na tindikachi, ta saá xí'in nji rí sakuchu ni'ni na tón ye'é ve'e na. Ta xa'á ña kisa ndivi na saá, on vása ní-xi'j nda ñii taa sa'ya noq naIsrael, kivi njya'a ñaángel Ndios xa'ni ña nataa sa'ya noq naño Egipto. ²⁹ Xa'á ña xindaa ini nivi naIsrael Ndios, njya'a nayó'o takuií tá nani Mjini Kuá'a, saá chi Ndios nata'vi ra takuií yó'o ña nanoná rá, ta saá kindoq noq ño'q yichí noq njya'a xa'á na. Tá nataa naEgipto xindikon na sata nayó'o ta njki'vi na kuá'an na noq yichí yó'o, ta saá Ndios taxi ra ña ndikó takuií nako'on rá, ta njka'á ndi'i nataa naEgipto ini takuií yó'o.

³⁰ Xa'á ña xindaa ini naIsrael Ndios, njxika na xino nduu na ke'e sata nama ñoo Jericó uxá kivi, ta saá kivi uxá nakoyo ndi'i nama yó'o. ³¹ Ta ñaRahab, ña njki'vi kuachi xí'in kuá'a ní taa ñoo Jericó, ta saá ni, xa'á ña xindaa ini ña Ndios, ta xí'in ñato'ó va'a naki'in ña nataa naIsrael kivi kixi na xito nani na ñoo Jericó yó'o. Ta xa'á ña ke'é ña saá, Ndios sakaku ra ñayó'o, ta on vása ní-xi'j ña ñii káchi xí'in nivi naño ña, na ni-xiin kasa ndivi ña kóni Ndios.

³² Ta on vása xini ño'ó ní ka ndato'on j xí'in ndó xa'á nivi na va'a xindaa ini na Ndios. On nani ka noq j ndato'on j xa'á taGedeón, taBarac, taSansón, taJefte, taDavid, taSamuel, ta xa'á ndi'i naprofeta na njka'an ndoso to'on Ndios xina'á. ³³ Ta xa'á ña xindaa ini na Ndios, sava nayó'o kundee na noq nivi na inká ñoo na kani tá'an xí'in na. Ta sava nivi yó'o kisa nani na xí'in ñandaá xa'á inká nivi. Ta kivi xitaku ka na ñoyivi yó'o, sava nivi yó'o naki'in na sava ñava'a ña kindoq Ndios xí'in na taxi ra nda'a na. Sava nivi yó'o, Ndios taxi ra ndee nda'a na ña nakasi na yu'u tileón ña ni-xa'ni ña'á rí. ³⁴ Ta sava nayó'o nda'va na ño'q ña ndee ní xixi. Sava nayó'o njaku na noq nivi na kóni ka'ni ña'á xí'in espada. Vará sava nayó'o xikuu na nivi na lo'o ndee xikomi, ta Ndios taxi ra ndee nda'a na ña kundee na kani tá'an na ta kuchíño na noq natropa na inká ñoo. ³⁵ Ta sava náña'a, njxi'j nave'e ná, ta Ndios sanataku ra nayó'o ta xitaku tuku na xí'in ná.

Ta sava n̄ivi yɔ'v̄i ní n̄ixɔ'v̄i na, ta ɔn vása ní-ndukú na sakáku xí'in m̄ji na nɔɔ ña kivi na, chi ndixa ndáti na nataku na ñii kivi vaxi, ta saá kutaku na ñii ñoo ña va'a ní ka. ³⁶ Ta sava nayó'o yɔ'v̄i ní n̄indo'o na, kuá'a ní n̄ivi n̄ikusiki ña'á ta kani ní ña'á na xí'in kuártá. Sava nayó'o x̄ino'ni na xí'in cadena ta x̄ño'o na ini ve'e ka. ³⁷ Ta sava nayó'o yɔ'v̄i ní n̄ixi'j̄ na xí'in yuu ña kɔɔn n̄ivi na. Sava nayó'o kini ní n̄ixi'j̄ na, chi xí'in sierra s̄ijn x̄a'nda ma'ño ña'á na, ink̄a nayó'o x̄a'ni ña'á na xí'in espada s̄ijn. Ta sava nayó'o x̄indixin na ñii t̄indikachi, ta sava nayó'o x̄indixin na ñii t̄it̄isú'ɔ, saá x̄itaku ndá'ví na, ta n̄ix̄iyo ní ña s̄andi'i ini na, ta n̄ivi na ɔn vása k̄andixa Ndios ndeé ní s̄axɔ'v̄i na nayó'o. ³⁸ Ta n̄ivi ñoyívi yó'o ɔn vása ndáya'ví kutaku na xí'in n̄ivi yó'o na kúu na yɔ'v̄i ní n̄ixɔ'v̄i x̄a'a ña x̄indaa ini na Ndios. N̄ivi na n̄ixɔ'v̄i ní yó'o n̄ixika na yuku yich̄i ta n̄ixika na yuku yúyú, x̄itaku na t̄ixin kavua, x̄ño'o na t̄ixin yavi, saá x̄itaku na, chi ɔn kɔó ve'e na ní-xiyo. ³⁹ Vará Ndios n̄ik̄a'ɔn ra tɔ'on va'a ní x̄a'a n̄ivi yó'o chi ndixa x̄indaa ini na ra, ta nd̄a ñii n̄ivi yó'o, kivi x̄itaku na ñoyívi yó'o, ɔn vása ní-naki'in na ña k̄indɔo Ndios taxi ra nda'a na. ⁴⁰ X̄a'a ñava'a ká'no ch̄itóni Ndios taxi ra nda'a yó, n̄ivi yó'o x̄ini ñó'ó kundati na nd̄a t̄ond̄aa kivi ña ñii kách̄i naki'in na ñava'a ká'no yó'o xí'in yó, chi kivi saá n̄ivi yó'o ta xí'in m̄ji yó, t̄ond̄aa yó nduu yó n̄ivi na n̄ix̄inɔ ndino'o nɔɔ Ndios.

12

Tɔ'on yó'o ká'ɔn ndí Ndios táxi ra ña xɔ'v̄i n̄ivi na kúu sa'ya ra

¹ Ta saá xa x̄ini yó ndí n̄ix̄iyo kuá'a ní n̄ivi na ndákuij̄n x̄a'a Ndios, n̄ivi yó'o ndatán yóo na x̄ino nduu m̄ji yó, saá yóo na, saá chi ndatán x̄itaku na ñoyívi yó'o s̄aná'a ka ña m̄ji yó ndí x̄ini ñó'ó kundaa ndino'o ini yó Ndios. Ta saá ná sandakoo yó ké'é yó ndi'i ña ɔn vá'a, chi ña ɔn vá'a kúu ña ch̄iko'ni m̄ji yó. Ta ñii k̄i'va saá ná sandakoo yó ndi'i ña s̄asi nɔɔ yó ña ɔn x̄in taxi kɔ'on ndik̄a yó kasa ndivi yó ña kóni Ndios. Ta saá ná chikaá yó ndeé ini yó ña vivíi kundikɔn yó yich̄i Ndios xí'in ña ndino'o ini yó. ² Ná chikaá ini yó ndasaá kuiti x̄a'a Jesucristo, chi t̄ayó'o kúu t̄aa t̄a táxi ña vivíi ndaa ini yó Ndios, ta ch̄indeé ra yó ñii ñii kivi ña va'a ka vaxi kua'no ña ndaa ini yó Ndios, and̄a t̄ond̄aa ña x̄ino ña ndatán kóni ra. Ta Jesucristo kundéé ini ra xí'in ña kuka'a an nɔɔ ra kivi n̄ixi'j̄ na nda'a tón cruz, chi kund̄aa ini ra ndí tá xa ndi'i ña n̄ixɔ'v̄i ra, ta saá kixaa ña kutú ñasij̄ ini ra. Ta saá nataku ra, ta vitin yóo ra nɔɔ táyi tón ká'no tón ñ̄indichi s̄ijn kua'á Ndios ñoyívi n̄ino.

³ X̄ini ñó'ó vivíi kani s̄inj̄ ndó x̄a'a ña yɔ'v̄i n̄indo'o Jesucristo, ta ndasaá n̄ixɔ'v̄i ní ra ke'é n̄ivi na ɔn vá'a na n̄i-xiin koni ña'á, ta saá ni, kundéé ini ra nɔɔ ndi'i ñayó'o. Ta saá, xí'in ña x̄ani s̄inj̄ ndó saá, kuu ndó n̄ivi na ɔn nandikó ini, ni ɔn sandakoo ndó ña ndixa ndaa ini ndó Jesucristo.

⁴ Vará yɔ'v̄i ní xó'v̄i ndó t̄ixin ndeé ña ɔn vá'a ña káni tá'an xí'in ndó, ta saá ni, ɔn t̄a'án t̄ond̄aa ndó ña kivi ndó, ndatán n̄ixi'j̄ Jesucristo. ⁵ ¿An xa n̄andoso ndó tɔ'on ña n̄ik̄a'ɔn Ndios xí'in n̄ivi na kúu sa'ya ra? Chi nɔɔ tɔ'on ra, Ndios kách̄i ra saá:

Sa'ya m̄ji j̄ kúu ún, tá s̄ando'o j̄ yó'o ta va'a vivíi sakuá'á ún ña s̄aná'a j̄ yó'o xí'in ña ndó'o ún saá.

Ta ɔn sanakava ní ún ini ún tá kivi ká'ɔn j̄ tɔ'on yɔ'v̄i xí'in ún x̄a'a ña ɔn vá'a ké'é ún.

⁶ Ndi'i n̄vi na kí'vi ní in̄i x̄ini j̄, na kúu s̄a'ya j̄, ta s̄ando'o j̄ na ña sakuá'á na ndasaá kundeeé na n̄oq ña ɔn vá'a, ta saá ke'é na ñava'a ña kóni j̄, ta ndixa saxo'v̄i j̄ nayó'o k̄ivi ké'é na ña ɔn vá'a, k̄achi Ndios. ⁷ X̄ini ñó'ó kundeeé ndó x̄i'in ña xó'v̄i ndó, chi x̄i'in ña xó'v̄i ndó, Ndios sáná'a ra ndó'ó ndasaá sakuá'á ndó kundeeé ndó n̄oq ña ɔn vá'a, ta viv̄i kundikɔn ndó yich̄i ra, ta ña ké'é ra saá x̄i'in ndó sáná'a ña ndí ndó'ó kúu ndó s̄a'ya ndino'o Ndios. Saá chi ndi'i na kúu yivá ndátɔ'on na x̄i'in s̄a'ya na ta s̄ando'o na s̄a'ya na x̄a'a ña sakuá'á na viv̄i kutaku na. ⁸ Ndixa Ndios ndátɔ'on yo'v̄i ra x̄i'in ndi'i n̄vi na kúu s̄a'ya ndino'o ra, ta s̄ando'o ra nayó'o. Ta Ndios tá ɔn vása ké'é ra saá x̄i'in ndó, ta saá ñayó'o sáná'a ña ndí ɔn s̄ivi s̄a'ya ndino'o ra kúu ndó. ⁹ Tá k̄ivi x̄ikuu yó naválí, ta nayivá yó ñoyívi yó'o ndátɔ'on na tɔ'on yo'v̄i x̄i'in yó, ta s̄ando'o na yó x̄a'a ña sakuá'á yó ke'é yó ñava'a. Ta x̄a'a ña ke'é na saá x̄i'in yó, k̄isa tɔ'ó yó na. Ta saá ndixa x̄ini ñó'ó chikaq̄ sɔ'o ní k̄a yó tɔ'on ña ká'an Yivá yó Ndios, t̄a yóo ñoyívi n̄ino, ta saá kuchiño kutaku yó x̄i'in ra ndi'i saá k̄ivi ña v̄axi. ¹⁰ Ta lo'o kuiti kuj̄ya k̄ivi n̄ix̄iyo válí yó, nayivá yó ñoyívi yó'o n̄ika'an na tɔ'on yo'v̄i x̄i'in yó, ta s̄ando'o na yó k̄ivi ke'é yó ña ɔn vá'a. Ta nayivá yó ke'é na saá x̄i'in yó chi x̄áni s̄ini na ndí x̄a'a ñava'a m̄i yó kúu ña. Ta Ndios s̄ando'o ra m̄i yó chi x̄ini ra yu kúu ñava'a ndino'o chindeé m̄i yó ña nduu yó n̄vi na ndii ta na ȳi ndatán yóo m̄i ra. ¹¹ Ta k̄ivi Ndios s̄ando'o ra m̄i yó x̄i'in ña táxi ra ña yo'v̄i ndó'o yó, ta ɔn vása kúsi j̄ ini yó ña ndó'o yó saá, ta nd̄a víka, ñayó'o sákuchuchú ní ña ini yó. Ta saá ní, tá va'a sakuá'á yó kundeeé yó n̄oq ña ɔn vá'a ta ke'é yó ñava'a ndatán kóni Ndios, ta saá nduu yó n̄vi na koo ñava'a ini, ta kuu yó n̄vi na ke'é ñava'a x̄i'in ink̄a n̄vi.

*Tɔ'on yó'o ká'an x̄a'a n̄vi
na chikaq̄ n̄ino ñava'a sáni'i Ndios na*

¹² Ñakán ɔn sandakoo ndó ké'é ndó ña kóni Ndios, ta ndukú ndó n̄oq ra ña taxi ra ndee ra nda'a ndó ña va'a kundikɔn ndó yich̄i ra. ¹³ Ta kɔ'ɔn ndó yich̄i ndakú, ta saá chikaq̄ ndó ndee ini n̄vi na vitá ndikɔn yich̄i Jesucristo, x̄a'a ña viv̄i k̄a kundikɔn na yich̄i ra.

¹⁴ X̄ini ñó'ó nandukú ndó ndasaá va'a kutá'an ndó x̄i'in ndi'i n̄vi. Ta sandakoo ndó ndi'i ña ɔn vá'a, ta x̄i'in ñandii ini ndó kasa ndivi ndó ña kóni Ndios, chi n̄vi na ɔn vása ndii n̄oq Ndios, nd̄a ñii k̄ivi ɔn vása koni na ra x̄i'in nduch̄u n̄oq na. ¹⁵ Ndi'i ndó, koto va'a ndó x̄i'in tá'an ndó ta chindeé tá'an ndó ña nd̄a ñii ndó ɔn kuxíká ndó n̄oq Ndios, saá chi tá kuxíká ndó n̄oq Ndios, ta saá ɔn naki'in ndó ñava'a sáni'i ra ndó'ó. Koto va'a x̄i'in m̄i ndó kɔtɔ ndá koo ñii ndó'ó kuu ndó n̄vi na sakaku kuachi, ta saá kuachi yó'o sakani tá'an ña ndó'ó ta sat̄ivi ña ndó'ó. ¹⁶ Ndó'ó nat̄a, ɔn k̄i'vi ndó x̄i'in ña'a ña ɔn s̄ivi ñási'í ndó kúu. Ndó'ó náña'a, ɔn k̄i'vi ndó x̄i'in t̄a t̄a ɔn s̄ivi ȳi ndó kúu. Ta ɔn kani ini ndó ndí ɔn vása ndáyavi tɔ'on Ndios, ɔn ke'é ndó ndatán ke'é t̄aEsaú x̄ina'a, chi t̄aEsaú x̄a'a ña kúu ra s̄a'ya n̄oq yivá ra x̄ikomí ra nd̄ayi naki'in ra ñava'a nda'a yivá ra, ta t̄ayó'o nasama ra nd̄ayi yó'o n̄oq ña naki'in ra ñii laq̄ kɔ'ɔ ñax̄ixi. ¹⁷ Ta ndó'ó xa kund̄aa ini ndó ña n̄indo'o ra, saá chi k̄ivi nandikó ini ra ta ndukú ra naki'in ra ñava'a nda'a yivá ra, ta saá n̄i-kuchiño k̄a yivá ra taxi ra ñava'a yó'o nda'a ra. Vará ndee ní n̄ixaku ra, ta saá ni, n̄i-kuchiño k̄a yivá ra nasama ra ña xa ke'é ra.

¹⁸ Ta ña njindo'o naxij sikuá yó xina'á on sivi ñii kúu ña xí'in ña táku ndó'ó vitin. Chi ndó'ó on vása ní-xaa yatin ndó yuku ña ñani Sinaí, ta naxij sikuá yó nixaa yatin nayó'o ta xini na nqo xixi ño'q nqo naa ní yuku yó'o, ta ndeé ní káni tachí. ¹⁹ Ta xini sq'o naxij sikuá yó ña njinda'yi tón trompeta, ta xini sq'o na to'on ña njika'an Ndios xí'in na. Tá'an miú xini sq'o na to'on Ndios ña ká'an ra xí'in na, ta saá xaku ndá'vi na nqo ra ña on ka'an ka ra xí'in na, ²⁰ chi to'on ña ká'an ra xá'nda chiño ra nqo na, on vása ní-kundeé ini na konj sq'o na ña, chi to'on yó'o káchí ña saá: "Taná kundqso ñii nivi án ñii kitj nqo ño'q yuku Sinaí yó'o, ta xini ñó'ó kivi nivi yó'o án kitj yó'o xí'in yuu ña koon na, án xí'in yiton tón sijn nó", saá káchí Ndios xí'in na. ²¹ Ña xini na ta xini sq'o naxij sikuá yó naIsrael yó'o, ta nji'vi ní na, ta anda taMoisés njika'an ra, káchí ra saá: "Ndeé ní yí'víj ndá kisin njino j xí'in ña", káchí ra.

²² On sivi ndatán njindo'o naxij sikuá yó naIsrael yó'o kúu ña ndó'o ndó vitin, chi mji ndó xa kuyatin ndó yuku ña ñani Sion nqo yóo ñoo Ndios, ta tatakú. Ta mji ñoo yó'o ndatán yóo ñoo Jerusalén ña nákaa ñoyívi njino, saá yóo ña, nqo yóo ku'a ní mil naángel kisa ká'no na Ndios. ²³ Ta ñoo yó'o yóo ndó nqo nákutá'an ndó xí'in nivi na kúu sa'ya Ndios, na njika'yi kivi nqo libro yij Ndios ñoyívi njino. Ta xa kuyatin ndó nqo Ndios, ta ta kisa nani ndi'i kuachi nivi ñoyívi yó'o, ta xa kuyatin ndó nqo ndi'i nivi na va'a na xa nixi'j na kúu na sanduu Ndios nayij. ²⁴ Ta xa kuyatin ndó nqo Jesucristo, chi xí'in tayó'o Ndios kinqo ra inká ñaxaa ña chindú'u ra xí'in nivi ña taxi sanakutá'an va'a na xí'in Ndios vitin. Chi nij Jesucristo ña nixita nda'a tón cruz taxa ña nduu nivi na ndii nqo Ndios, ta nij yó'o kómí ka ña ndeé nqo nij taAbel ña nixita xina'á.

²⁵ Ta saá koto va'a ndó, on xaa nqo ndó Ndios, ta ta ká'an xí'in ndó. NaIsrael xina'á on vása ní-kaku nayó'o nqo Ndios xa'a ña ni-xiin na kandixa na ra, kivi njika'an ra xí'in na nqo yóo yuku Sinaí ñoyívi yó'o. Ta mji yó, tá on xjin yó kandixa yó Jesucristo, ta ta ká'an xí'in yó nda ñoyívi njino, ndixa nda lo'o on kaku yó nqo ra. ²⁶ Ta xina'á kivi njika'an Ndios, ta to'on ra sataan ña ñoyívi yó'o, ta vitin ká'an ra, káchí ra saá: "Vaxi ñii kivi, ta ñii laá ka yichj sataan j ñoyívi nqo ño'q, ta sataan j ñoyívi njino", káchí ra. ²⁷ Tá ña njika'an Ndios to'on yó'o ndi inká yichj sataan ra ñoyívi yó'o, kundaa ini yó ndi ndi'í ña kisa va'a ra ña kúu ña kivi sakanda ra, ndi'í xa'a ndi'í ñayó'o. Ta saá ndi'í ña on kivi sakanda ra kindo ña ndi'í saá kivi ña vaxi. ²⁸ Ta yichj nqo xá'nda chiño Ndios kutaku yó xí'in ra, nda lo'o on sakanda ra ñayó'o. Ta xa'a ñayó'o xini ñó'ó ka'an yó: "Táxa'vi ún, Tata Yivá yó Ndios", ta va'a ná kasa ká'no yó ra xí'in ña ndino'o ini yó xa'a ña sakusij yó ini ra, ta chinóo síkón yó ñatq'o ra. ²⁹ Saá ke'é yó, chi Ndios yóo ra ndatán yóo ño'q xixi ña xá'mi ta sándi'í xa'a ndi'í ña on va'a.

13

To'on yó'o ká'an ndasaá xini ñó'ó kutaku yó ña sakusij yó ini Ndios

¹ Ndó'ó nivi na kandixa Jesucristo, on sandakoo ndó ña ndixa kí'vi ini ndó xini tá'an ndó, chi ndatán yóo ñani mji ndó saá yóo ndó xí'in tá'an ndó. ² Ta on nandoso ndó ña va'a naki'in ndó nivi na kixaa ve'e ndó. Chi xina'á sava nivi va'a naki'in na inká nivi, vará on vása ní-kundaa ini na ndi naángel na kixi nqo Ndios kúu na naki'in na.

³ Qn nandoso ndó xa'a n̄vi na ñó'o ini ve'e kaa xa'a ña ndíkɔn na Jesucristo. Chindeé ndó nayó'o, ta ndatán yóo ña ñó'o m̄ji ndó ini ve'e kaa xí'in na, saá chindeé ndó na. Kani s̄nj̄i ndó xa'a n̄vi na xó'v̄i ní ké'é inka n̄vi xí'in na, ta chindeé ndó na, ndatán yóo ña xó'v̄i m̄ji ndó xí'in na, saá chindeé ndó nayó'o.

⁴ Ta ndi'i n̄vi x̄inj̄i ñó'ó kundaa ini na ndí ña ndáya'ví ní ta ȳji ní n̄qo Ndios kúu ña tonda'a taa xí'in ña'a. Ta taa t̄a yóo ñásí'í ɔn vá'a k̄i'vi ra xí'in inka ña'a, ta ña'a ñá yóo ȳji ɔn vá'a k̄i'vi ñá xí'in inka taa. Ta saá ñii ñii nayó'o x̄inj̄i ñó'ó vivii taxi ndino'o xí'in m̄ji na nda'a tá'an na. Saá chi Ndios kasa nani ra xa'a taa t̄a k̄i'vi kuachi xí'in ña'a ñá ɔn s̄j̄vi ñásí'í ra kúu, án ña'a ñá k̄i'vi kuachi xí'in taa t̄a ɔn s̄j̄vi ȳji ñá kúu.

⁵ Qn sandi'i ní ini ndó xa'a ña ndukú ndó kukomí ndó ku'a'a ní s̄j̄'un. Nda víka, ná kusij̄i ini ndó xí'in ña kómí ndó, chi saá kachi Ndios: “Ndi'i saá k̄j̄v̄i yóo j̄i xí'in ndó. Nda lo'o ɔn sandakoo j̄i ndó'ó nda ñii k̄j̄v̄i”, kachi Ndios. ⁶ Ñakán kúchiño ka'an yó xí'in ndino'o ini yó, kachi yó saá:

“M̄ji Ndios kúu taa t̄a yóo chindeé ȳj̄i,
ta saá nda lo'o ɔn kuȳ'ví j̄i
nda yukú n̄qo ña ɔn vá'a ndukú n̄vi ke'é na xí'in j̄i”,
saá kachi yó.

⁷ Naká'an ndó xa'a n̄vi na x̄indiso chiño n̄qo ndó na kúu na ndat̄on xa'a t̄on Ndios xí'in ndó, ta saná'a na ndó'ó ndasaá vivii kundikɔn ndó yich̄i ra. Kani s̄nj̄i ndó ndasaá vivii x̄itaku na ñoyívi yó'o, ta ndasaá vivii x̄indaa ini na Ndios ndi'i saá k̄j̄v̄i. Ta m̄ji ndó x̄inj̄i ñó'ó kundikɔn ndó yich̄i Ndios ndatán x̄indikɔn nayó'o.

⁸ Jesucristo ɔn vása násama ra. Ñii yóo ra ndatán n̄ix̄j̄yo ra x̄ina'á, saá yóo ra vitin, ta saá koo ra ndi'i saá k̄j̄v̄i ña vaxi. ⁹ Qn taxi ndó ña sandá'ví inka n̄vi ndó'ó xí'in ña sáná'a na ndó'ó inka t̄on ña ɔn vása yóo yu'ú xí'in t̄on Ndios. Ndios ndixa ké'é ra ñava'a xí'in m̄ji yó, ta ñava'a yó'o kúu ña chíkaa ndeɛ níma yó. Ta ndayí ña xá'nda chiño ña ká'an xa'a yu kúu ña va'a kuxu yó, ta yu kúu ña ɔn vá'a kuxu yó, ta ndayí yó'o ɔn vása chindeé ña m̄ji yó ña kutaku yó ndatán kóni Ndios.

¹⁰ Ta m̄ji yó kúu yó n̄vi na ndíkɔn yich̄i Jesucristo, ta t̄ayó'o n̄sɔkɔ ndi'i xí'in m̄ji ra nda'a tón cruz, tón n̄ix̄j̄yo ndatán n̄ix̄j̄yo nam̄a ȳji ve'e ño'o mandiado n̄qo n̄sɔkɔ nasut̄u kit̄i kuȳa x̄ina'á. Ta xa'a ña kándixa yó Jesucristo ta ñii yóo yó xí'in ra, vitin xa ndo kuachi yó, ta nákutá'an va'a yó xí'in Ndios. Ta nasut̄u na ɔn x̄jin kandixa Jesucristo, ta kisa chiño ka na n̄qo ndayí yatá ña xa'nda chiño t̄a Moisés, ta ña ké'é na saá ɔn vása chindeé ña nayó'o ña kutá'an va'a na xí'in Ndios. ¹¹ Ñii ñii kuȳa taká'no n̄qo nasut̄u x̄ini'i ra ñii kit̄i ta x̄ik̄i'vi ra ini Cuarto ña Ȳji Ndino'o ve'e ño'o mandiado xa'a ña taxi ra ñii yó'o ña sɔkɔ ra ña n̄qo Ndios ña nakata ña kuachi n̄vi; ta saá ȳk̄i koñu kit̄i tí n̄ix̄i'j̄i yó'o x̄ixa'mi na ña ñii xiiña ña xíká lo'o n̄qo ñoo n̄qo x̄itaku n̄vi. ¹² Ta ñii k̄i'va saá, Jesucristo n̄ix̄o'v̄i ra ta n̄ix̄i'j̄i ra ñii xiiña ña xíká lo'o n̄qo ñoo Jerusalén. Ta xí'in ñii ra ña n̄ix̄it̄a nda'a tón cruz, Ndios nákata ra kuachi n̄vi. ¹³ Ñakán va'a kee yó ñoo n̄qo táku n̄vi na ɔn x̄jin kandixa Jesucristo, ta k̄on yó vakatá'an yó xí'in ra ñii xiiña ña xíká lo'o n̄qo ñoo yó'o. Ta saá ñii kachi xó'v̄i yó xí'in ña sakuka'an n̄vi n̄qo yó, ndatán n̄ix̄o'v̄i m̄ji ra. ¹⁴ Chi ɔn k̄o'ó nda ñii ñoo ñoyívi yó'o ña koo ndi'i saá k̄j̄v̄i n̄qo kindo yó kutaku yó. Ta saá m̄ji yó kóni ní yó k̄i'vi yó ñoo xa'a ña vaxi n̄qo kutaku yó ndi'i saá k̄j̄v̄i. ¹⁵ Xa'a ña

yó Jesucristo táku ra nímá yó vitin, ná kasa ká'no yó Ndios ndi'i saá kivi, ta kachí yó saá: “Ndios kúu Taa tãKá'no ní nq̄ yó”, saá kachí yó. Ta t̄on ña ká'an yó xí'in ndino'o nímá yó saá, ndatán yó ñava'a sóko yó nq̄ Ndios, saá yó ña. ¹⁶ Qn nandoso ndó ke'é ndó ñava'a, ta xí'in ña kómí ndó chindeé ndó ñivi na qn kq̄ ña kómí, chi ndatán yó ña sóko ndó nq̄ Ndios, saá yó ña chindeé ndó ñivi, ta xí'in ña ké'é ndó saá sákusij ndó ini Ndios.

¹⁷ Kasa ndivi ndó ña ndúkú na ndiso chiño nq̄ ndó, ta kasa ñinq̄ xí'in mji ndó x̄'a ña vivii kasa ndivi ndó ña ká'an na xí'in ndó. Saá chi na ndiso chiño nq̄ ndó qn vása sándakoo na ña vivii ndáa na ndó'ó, chi t̄onḍaa ñii kivi konj ñó'ó kuita nayó'o nataxi na kuenda nq̄ Ndios x̄'a chiño kisa ndivi na. Ta ndó'ó kasa ndivi ndó ña kóni na, ta saá nayó'o xí'in ñasij ini na kuchiño na kasa ndivi na chiño na. Ta ndó'ó xínj ñó'ó vivii kasa ndivi ndó chiño nq̄ na x̄'a ña qn kuchuchú ini na. Saá chi, tá qn vása vivii kisa ndivi ndó chiño saá, ta ña manj kúu ña nq̄ mji ndó.

¹⁸ Qn sandakoo ndó ká'an ndó xí'in Ndios x̄'a ndi. Chi xínj v̄'a ndi ndi qn kq̄ kuachi ndiso ndi, ta chíkaa ini ndi ke'é ndi ndasaá kuiti ñandaa ndi'i saá kivi. ¹⁹ Ta yi'j xáku ndá'ví j nq̄ ndó ña k̄'an ndó ndukú ndó nq̄ Ndios, ña ȳachi taxi ra x̄a tuku j nq̄ ndó.

T̄on yó'o kúu t̄on sondí'i nq̄ tutu yó'o

²⁰ Ta x̄'a ña ke'é Jesucristo ña ñixit̄a ñii ra nda'a tón cruz, Ndios k̄ndoo ra ñii ñava'a ká'no xí'in yó ndi'i saá kivi ña v̄axi. Ndios t̄a t̄a táxi ñava'a nákaa ini yó kúu t̄a t̄a s̄nataku Jesucristo, Taa tãKá'no nq̄ yó. Ta Jesucristo ndáa ra mji yó ndatán yó ñii t̄a t̄a vivii ndáa ndikachi s̄na ra. ²¹ Yi'j ndúkú j nq̄ Ndios, ña taxi ra ndeḡ ra nda'a ndó x̄'a ña kuchiño ndó kasa ndivi ndó ña kóni ra. Ta xí'in ña kisa chiño Jesucristo ini yó, ná sanduu ra yó ñivi na sákusij ini Ndios. Ta x̄'a ñayó'o, ná kasa ká'no ní yó Jesucristo ndi'i saá kivi. Saá ná koo ña.

²² Nañani yó xí'in náki'v̄a yó, xáku ndá'ví j nq̄ ndó, ndí xí'in ña ká'no ini ndó chíkaa so'o ndó t̄on ña ñitaa j nq̄ tutu yó'o. Chi qn vása ní-taa j kū'a ní t̄on nq̄ tutu yó'o. ²³ Ta kóni j ndat̄on j xí'in ndó'ó ña kundaa ini ndó ndí ñani yó t̄aTimoteo, xa keḡ ra ve'e k̄a ta xa yóo ndík̄a ra vitin. Táná kixaa ȳachi ra nq̄ yóo j yó'o, ta saá x̄a ra xí'in j ña koto ndi ndó'ó.

²⁴ Ta tí'ví ndi t̄on ña chindeé ndó nq̄ ndi ndi'i ñivi na ndiso chiño nq̄ ndó, ta tí'ví ndi t̄on ña chindeé ndó nq̄ ndi ndi'i nañani yó xí'in náki'v̄a yó na ndik̄on Jesucristo. Ta nañani yó xí'in náki'v̄a yó na kándixa Jesucristo, na táku ñoo estado Italia, tí'ví na t̄on ña chindeé na ndó'ó.

²⁵ Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in ndi'i ndó. Saá ná koo ña.

chú'u ra n̄vi ke'é na ña ɔn vá'a. ¹⁴ Ta ña káchí ini m̄ji yó kúu ña chínda'a m̄ji yó ke'é yó ña ɔn vá'a, ta sándá'ví ña m̄ji yó kasa ndivi yó ña ɔn vá'a. ¹⁵ Táná kasa ndivi yó ña ɔn vá'a ña kúsij ini yó, ta saá nakava yó kuachi, ta kixá'á yó taxi xí'in m̄ji yó kutakú yó ña ɔn vá'a. Ta xa'á ñayó'o ku'añ yó yichí n̄o ndaño'ó yó ta ɔn kuchiño kutakú yó xí'in Ndios.

¹⁶ Ndó'ó nataa ñani yó xí'in ndó'ó náña'a k̄'v̄a yó, kí'vi ní ini j̄ xínij ndó'ó. Ndátɔ'onj̄ xí'in ndó: ɔn sandá'ví xí'in m̄ji ndó. ¹⁷ Chi ndi'i ña ndino'o v̄a'a kóm̄i yó ta naki'in k̄a yó, Yivá yó Ndios táxi s̄ij ra ña nda'á yó. Ta Ndios kúu ɔa ɔa k̄isa v̄a'a ndi'i ña kúu ño'ɔ yé'e ña yóo ñoyivi ñino. Ta m̄ji Ndios ɔn v̄asa yóo ra ndatán yóo ña yé'e k̄isa v̄a'a ra, saá chi ndásava yóo ña nákasi n̄o ña yé'e yó'o, ta ɔn v̄asa tívi k̄a n̄o ña ta náko k̄undat̄i. Ta Ndios, ɔn k̄o ña kúchiño nasama ña'á, ta ni ɔn v̄asa násama xí'in m̄ji ra. ¹⁸ Xa'á ña kándixa yó ɔ'on ra ña kúu ñandaa, ta Ndios sanduu ra m̄ji yó sa'ya ra, ta ndasa ra m̄ji yó n̄vi xaá. Ta saá kúu yó nanɔ'ó n̄o ndi'i ink̄a ña ndasa xaá Ndios k̄ij̄ ña v̄axi.

Ñayó'o ká'an xa'á yichí ndaa n̄o Ndios

¹⁹ Ndó'ó nañani yó xí'in náki'v̄a yó, chikaá s̄o'o ndó ña k̄a'anj̄ xí'in ndó vitin: Ndi'i ndó xínj̄ ñó'ó sakuá'á ndó konj̄ s̄o'o ndó ña ká'an ink̄a n̄vi xí'in ndó; ta kóni ndó ndakuijn̄ ndó yu'ú na, ta si'na kani v̄a'a s̄inj̄ ndó ndá ɔ'on kúu ña v̄a'a ndakuijn̄ ndó yu'ú na. Ta ɔn kama ní saá ini ndó xí'in n̄vi. ²⁰ Chi táná saá ini yó xí'in ink̄a n̄vi, ta ɔn kivi kasa ndivi yó ña kóni Ndios. ²¹ Ñákán tava ndó ndi'i ña ɔn vá'a ñó'o k̄a ini ndó xí'in ndi'i ñakini ñó'o k̄a n̄im̄a ndó, ta ndixa sandakoo ndó ke'é ndó ndi'i ña ɔn vá'a. Ta xí'in ñatɔ'ó naki'in ndó ɔ'on Ndios ña ñik̄a'anj̄ ra xí'in yó. Chi ɔ'on Ndios yó'o kóm̄i ña ndeɛ ña sakaku ña m̄ji yó.

²² ɔn sandá'ví xí'in m̄ji ndó. Tá ndasaá kuiti xínj̄ s̄o'o ndó ɔ'on Ndios, ɔn v̄asa ndáya'ví ní ñayó'o. Saá chi ndixa xínj̄ ñó'ó kasa ndivi yó ña ká'an ɔ'on Ndios, ta k̄o'ɔn yó yichí n̄o xa'nda chiño ra. ²³ N̄vi na kuiti xínj̄ s̄o'o ɔ'on Ndios, ta ɔn v̄asa kisa ndivi na ña ká'an ɔ'on ra, nayó'o yóo na ndatán yóo ñii ɔa ɔa ndasaá kuiti xito ra n̄o ra n̄o yutátá. ²⁴ Chi ɔayó'o kuiti xito ra n̄o ra, ta saá kée ra ku'añ ra, ta ɔn v̄asa ndi'i ini ra ndasa ndii ra n̄o ra, ta kama nándoso ra ndasaá káa n̄o ra. ²⁵ Ta n̄vi na ɔn v̄asa nándoso ɔ'on Ndios ña xínj̄ s̄o'o na, ta chíkaá na ndeɛ nándukú na kasa ndivi na ña xa'nda chiño ɔ'on yó'o, ta xa'á ña ké'é na ñayó'o, kunakaá ñasij̄ ini na. Chi ɔ'on Ndios ña v̄a'a ndino'o kúu ña, ta kóm̄i ña ndi'i ndeɛ ra ña chindeé ña m̄ji yó ña ɔn v̄asa ka'nda chiño k̄a ñandiv̄a'a n̄o yó.

²⁶ Tá yóo ñii ndó ta xáni s̄inj̄ ndó v̄a'a ndíkɔn ndó yichí Ndios, ta ɔn v̄asa násita xí'in m̄ji ndó n̄o ndi'i ña ɔn vá'a k̄a'anj̄ ndó, ta na sándá'ví xí'in m̄ji kúu ndó, chi n̄o Ndios ɔn v̄asa ndáya'ví yichí ku'añ ndó. ²⁷ Tá ku'añ yó yichí ndaa ña ndáya'ví n̄o Yivá yó Ndios, ta ndixa kasa ndivi yó ñav̄a'a ta chindeé yó ndi'i n̄vi na xó'vj̄, na kúu naválí x̄indá'ví na ɔn k̄o yivá si'í, ta na kúu náña'a ná ñixi'j̄ yij̄, ta kundaa yó xí'in m̄ji yó ña ɔn ke'é yó ña ɔn vá'a ndatán ké'é n̄vi ñoyivi yó'o.

2

Xínj̄ ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó ndi'i n̄vi

¹ Nañani yó xí'in náki'v̄a yó, ndó'ó kúu na kándixa Jesucristo, ɔa ɔa k̄a'no n̄o yó, ɔa kóm̄i ndi'i ndeɛ v̄a'a. Ta xa'á ña kándixa ndó saá,

on vá'a nakaxin ndó n̄vi, saá chi ñii k̄'va x̄inj̄ ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó nandá'ví x̄i'in nakuíká. ² Tá nákutá'an yó ve'e n̄q̄ kisa ká'no yó Ndios, tá x̄ito yó ñii takuíká n̄k̄j̄'vi ra n̄q̄ ndóo yó, ta nd̄ixin ra tikot̄q̄ ña va'a ña yá'ví ní, ta nákaq̄ se'ē ña yé'e nda'a ra, ta tuku x̄ito yó vaxi ink̄a t̄a, t̄ayó'o kúu ñii tandá'ví, ta nd̄ixin ra tikot̄q̄ lá'lá yatá, ta ndá'ví ní káa ra, ³ ta m̄ji yó kama ní ta va'a ní to'ó kuā'an yó naki'in yó takuíká, ta ká'an yó x̄i'in ra, káchí yó saá: “Koo ún, tata, yó'o yóo táȳi tón va'a koo ún”, káchí yó x̄i'in ra. Ta x̄i'in tandá'ví síin ká'an yó x̄i'in ra, káchí yó saá: “Kundichi ún nd̄a kaq̄, án n̄q̄ ño'o yó'o va'a koo ún”, káchí yó x̄i'in ra. ⁴ Tá saá kisa nd̄ivi yó x̄i'in n̄vi, ñayó'o sáná'a ndi nákaxin yó n̄vi chi va'a k̄a n̄k̄i'in yó nakuíká n̄q̄ nandá'ví. Nd̄at̄an yóo nachíño na on vása va'a kisa nani kuāchi, saá yóo m̄ji yó, tá nákaxin yó n̄vi.

⁵ Nañani yó x̄i'in náki'va yó, konj̄ sq'o va'a ndó ña ká'an j̄ x̄i'in ndó: Ndios n̄k̄a'an ra ndi nandá'ví ñoyívi yó'o kuu nakuíká n̄q̄ ra x̄a'a ña kándixa na Jesucristo. Ta n̄vi na kándixa yó'o kúu na kutak̄u x̄i'in ra ta ka'nda chíño na x̄i'in ra n̄q̄ ndi'i ña yóo, chi saá yóo to'on ña n̄k̄a'an Ndios ch̄indú'u ra kund̄ivi x̄a'a n̄vi na kí'vi ní ini x̄ini ña'a. ⁶ Ta m̄ji ndó, on vá'a ké'é ndó chi kisa n̄j̄no ndó nandá'ví. ¿Án on s̄ivi nakuíká kúu na s̄axo'ví ní ndó'o, ta chikaa na kuāchi x̄a'a ndó n̄q̄ nachíño ña sando'o na ndó'o? ⁷ ¿Án on s̄ivi m̄ji nakuíká yó'o kúu na ká'an to'on on vá'a ta kúsiki na k̄iv̄i Jesucristo, T̄a t̄aKá'no n̄q̄ yó?

⁸ N̄q̄ to'on Ndios ña n̄taa t̄aMoisés x̄ina'a, yóo ndayí ña kúu ña ká'no va'a n̄k̄a'an Ndios, káchí ña saá: “Ñii k̄'va nd̄at̄an kí'vi ini ndó x̄ini ndó x̄i'in m̄ji ndó, saá kuki'vi ini ndó koni ndó natá'an ndó.” Tá ndino'o ini ndó kisa nd̄ivi ndó ndayí yó'o, ta saá va'a ké'é ndó. ⁹ Tá nákaxin k̄a ndó n̄vi ta náki'in va'a k̄a ndó nakuíká n̄q̄ nandá'ví, ta nákuiso ndó kuāchi, chi yá'a ndoso ndó ndayí Ndios. ¹⁰ Ta saá, tá yóo n̄vi na kisa nd̄ivi ndi'i ndayí Ndios ña n̄taa t̄aMoisés, ta yá'a ndoso na ñii laá kuiti ndayí yó'o, ta x̄a'a ñayó'o nákuiso na kuāchi n̄q̄ Ndios. Ñii k̄'va nd̄at̄an n̄jya'a ndoso na ndi'i ndayí Ndios, saá yóo kuāchi ndiso na n̄q̄ Ndios. ¹¹ Saá chi ñii laá Ndios kúu t̄a t̄a x̄a'nda chíño ndi'i ndayí. X̄a'nda chíño ra: “On vá'a kusun ñii t̄a x̄i'in ñii ña'a ña on s̄ivi kúu ñásí'i ra, ta ni on vá'a kusun ñii ña'a x̄i'in ñii t̄a t̄a on s̄ivi ȳi ñá kúu.” Ta tuku x̄a'nda chíño Ndios: “On vá'a ka'ni ñii n̄vi ink̄a n̄vi.” Ta saá ká'an j̄ x̄i'in ndó, tá ñii t̄a x̄a'ni ra ñii n̄vi vará on vása ní-kis̄in ra x̄i'in ink̄a ña'a ña on s̄ivi kúu ñásí'i ra, ta t̄ayó'o nákuiso ra kuāchi n̄q̄ Ndios, chi nd̄at̄an yóo t̄a t̄a n̄jya'a ndoso ndi'i ndayí, saá yóo ra. ¹² X̄inj̄ ñó'ó koto va'a yó x̄a'a to'on ká'an yó ta x̄i'in ña ké'é yó. Saá chi vaxi ñii k̄iv̄i Ndios kasa nani ra x̄a'a kuāchi yó. Ta x̄i'in to'on ña x̄a'nda chíño Jesucristo, kasa nani ra ña, chi to'on ña x̄a'nda chíño Jesucristo kómí ña ndeē ña chindeé ña m̄ji yó ña on ka'nda chíño k̄a ñandiva'a n̄q̄ yó. ¹³ Ta kixaa k̄iv̄i kasa nani Ndios x̄a'a kuāchi yó, Ndios on kundá'ví ini ra koni ra n̄vi na on vása ní-kundá'ví ini x̄ini ink̄a n̄vi. Ta n̄vi na kundá'ví ini x̄ini ink̄a n̄vi, Ndios kundá'ví ini ra koni ra na. Ña kundá'ví ini yó x̄ini tá'an yó kúu ña x̄inj̄ ñó'ó ní n̄q̄ Ndios, saá chi x̄i'in ña kundá'ví ini ra x̄ini ra n̄vi kasa nani ra kuāchi na.

*X̄inj̄ ñó'ó kasa nd̄ivi yó to'on Ndios,
on s̄ivi konj̄ sq'o kuiti yó to'on ra*

¹⁴ Nañani yó x̄i'in náki'va yó, tá kuiti ká'an yó: “Ȳi'j̄ kándixa j̄ Jesucristo”, káchí yó, ta on vása kisa nd̄ivi yó chíño va'a ña sáná'a ña

ndixa kándixa yó ra, ta tɔ'on ká'an yó ndí kándixa yó, ɔn vása ndáya'ví ña nɔɔ Ndios, ni ɔn kúchiño ña sakaku ña mji yó. ¹⁵ Saá chi tá xito yó yóo ñii ñani yó án ñii kɔ'vɔ yó, ta ɔn kɔɔ ña kundixin na, ni ɔn kɔɔ ña kuxu na, ¹⁶ ta káchí yó xí'in na: “Nakutá'an yó inká kivi. Vɔ'a koo ún, ta vɔ'a ná koo tikotɔ kundixin ún chi vixin ní, ta kuá'a kuxu ún ndá xaa ini ún”, káchí yó xí'in na, ta ɔn vása taxi yó ña xíní ñó'ó na nda'a na, ta ndá manj ká'an yó tɔ'on yó'o xí'in na, chi ɔn vása ndáya'ví ña. ¹⁷ Tá ndasaá kuiti ká'an yó kándixa yó Jesucristo, ta ɔn vása kisa ndivi yó chiño vɔ'a ña kóni Ndios, ndá manj ká'an yó kándixa yó Jesucristo, chi tɔ'on vichí kuiti kúu ña.

¹⁸ Tá ñii ndó ká'an, káchí ndó: “Yóo nivi na kándixa Jesucristo, ta ɔn kɔɔ chiño vɔ'a ké'é na. Ta yóo inká nivi na kándixa Jesucristo, ta kisa ndivi na chiño vɔ'a ña kóni Ndios”, káchí ndó. Ta yí'j ká'an j, tá ɔn kɔɔ chiño vɔ'a ké'é nivi, ta saá ɔn kɔɔ ña kómí na sáná'a na ndí ndixa kándixa na Jesucristo. Ta nivi na ké'é chiño vɔ'a, nayó'o kómí na ñava'a sáná'a na ndí ndixa kándixa na Jesucristo. ¹⁹ Tá yóo inká ndó ká'an, káchí ndó: “Kándixa j yóo ñii laá Ndios.” Ta ndó'ó ká'an saá, vará vɔ'a kándixa ndó, ta xíní ñó'ó kundaa ini ndó ndí ñii kɔ'va saá ndí'i ñanima ndiva'a kándixa ña yóo ñii laá Ndios, tãnda kisin ña chi yí'vi ña xá'a ñayó'o. ²⁰ Nañani yó xí'in náki'vɔ yó, ɔn kí'ví ní kani sijní ndó. Xíní ñó'ó kundaa ini ndó ndí ndá manj kúu ña kándixa ndó Jesucristo tá ɔn vása kisa ndivi ndó chiño vɔ'a ña kóni Ndios kasa ndivi yó. ²¹ ¿An ɔn vása náká'an ndó ndasaá ke'e taAbraham, xii síkuá yó kuɔya xina'á? Chi tayó'o chikaa so'o ra, ta kãndixa ra tɔ'on ña njika'an Ndios xí'in ra, ta kisa ndivi ra ña so'ko ra sa'ya ra taIsaac nɔɔ Ndios. Ta xá'a ñayó'o, Ndios njika'an ra ndí taAbraham kúu ra tã tã vɔ'a ndino'o nɔɔ Ndios. ²² Ta vitin kúndaɔ ini ndó ndí xíní ñó'ó nakutá'an ña kãndixa ra xí'in ña kisa ndivi ra ndátan kóni Ndios, ta xá'a ña chiño vɔ'a kisa ndivi ra, nitõnda ra ña xinda ndino'o ini ra Ndios. ²³ Ta saá kundivi ña njika'an tɔ'on Ndios ña káchí: “TaAbraham kãndixa ra Ndios, ta xá'a ñayó'o, Ndios njika'an ra ndí taAbraham kúu tã tã ndii tã ɔn kɔɔ kuachi ndiso nɔɔ ra”, káchí tɔ'on Ndios. Ta xá'a ña kisa ndivi ra ñayó'o, njika'an nivi saá: “TaAbraham kúu tã tã náta'an vɔ'a xí'in Ndios.”

²⁴ Ñakã kúndaɔ ini yó Ndios ká'an ra ndí nivi na vɔ'a ndino'o kúu yó nɔɔ ra, chi kándixa yó ra ta kisa ndivi yó tɔ'on ra. ²⁵ Ta yóo inká tɔ'on ña ndátɔ'on xá'a ñii ña'a ña ñaní Rahab, kuɔya xina'á nijxiyo ñá ta xá'a sɔ'ún njikisin ñá xí'in kuá'a ní tã. Ta Ndios njika'an ra ndí ndu ñaña'a vɔ'a ndino'o nɔɔ ra xá'a ña chindee ña nalsrael; chi náki'in vɔ'a ña ɔvi tã tã njixá'an xito naní ñoo Jericó. Saá chi ñaRahab tãan se'é ña natãa yó'o ini ve'e ñá, ta chindee ña na njaku na nɔɔ ñaoo Jericó, ta saá kúchiño ndjók na kuano'o na nɔɔ ndátí inká natãa tá'an na. ²⁶ Tɔ'on yó'o sáná'a ña mji yó ndí ña xíní ñó'ó ní kúu ña kasa ndivi yó chiño vɔ'a ña kóni Ndios. Ta vitin vɔ'a ná kani sijní ndó xá'a inká ña sáná'a, ndí yiki koñu yó xí'in nima táku kómí yó, ɔn kúchiño tã'vi tá'an ña, saá chi tá ɔn kɔɔ nima táku kómí yó, ta nivi njixí'j kúu yó. Ta saá kúndaɔ ini yó tá ndixa kándixa yó Ndios, ta ɔn kúchiño tã'vi tá'an ña kándixa yó ra xí'in ña kisa ndivi yó chiño ña kóni ra.

3

Xíní ñó'ó koto vɔ'a yó xá'a tɔ'on kã'an yó

1 Nañani yó xí'in náki'vạ yó, vạ'a ndasaá kuiti lo'o ndó ndukú ndó kuu ndó nịvi na sáná'a tọ'on Ndios. Saá chi Ndios kasa nani ra xạ'ạ tọ'on ña sáná'a nịvi, ta yọ'vị ní kạ saxo'vị ra nịvi na sáná'a ña ọn sịvị ñandixa kúu, ta ndixa yọ'vị kạ xọ'vị nayó'o nọọ inkạ nịvi na kándixa tọ'on Ndios. 2 Ndi'i mịi yó kuạ'ạ ní yichị nákava yó kuạ'ạ ní kuạchi. Tá kúchiño naní'i yó nịvi na ndạ ñii yichị ọn vása ká'ạn ndạ ñii tọ'on ọn vạ'a, ta nịvi yó'o ndixa kúu na navạ'a ndino'o. Tá ndixa vạ'a kúchiño nịvi xá'nda chiño na nọọ tọ'on ká'ạn na, ta ñii kị'va saá kúchiño nịvi yó'o ka'nda chiño na nọọ ndi'i ña ọn vạ'a kóni ke'é yịkí kọñu na. 3 Ta vitin kani sịnjị ndó xạ'ạ ña sáná'a ñii kạ ña chíkaạ yó yu'ụ tikuáyí ña nasita yó rí. Ñii kạ lo'o ní kúu ña, ta xí'in ñakạa yó'o kúchiño ka'nda chiño yó nọọ kitị ká'no yó'o ña kọ'ọn rí xí'in yó nọọ kóni mịi yó. 4 Ta inkạ ña ndátọ'onjị xí'in ndó, kani sịnjị ndó xạ'ạ tón barco. Ta tón ká'no ní kúu nó, vará ndạ xínjị ñó'ó nó tạchị ndéé ní ña sakanda ña nó kọ'ọn nó, ta xí'in ñii yitọn lo'o tón naní timón káva na tón barco yó'o ña kọ'ọn nó nọọ kóni mịi tạ tạ káva tón barco. 5 Ta ñii kị'va saá ndó'o yó xí'in tọ'on ña ká'ạn yó. Saá chi lo'o ní yáạ kómí yó ña táxi kama ní kạ'ạn yó tọ'on, ta vará ndạ lo'o ní yáạ kómí yó, ta ña ndéé ní kúu ña nọọ ndi'i yịkí kọñu yó. Ndátán yóo ñii ño'ọ lo'o chíin ña xịxị, ta kúchiño ña ka'mi ña ñii yukụ ká'no nọọ yóo kuạ'ạ ní yitọn, saá yóo yáạ yó, chi kúchiño ña sandi'i ña xạ'ạ kuạ'ạ ní nịvi. 6 Ndátán yóo ño'ọ xịxị, saá yóo tọ'on ká'ạn yó. Chi yáạ yó táxi ña kạ'ạn yó ndi'i saá nọọ tọ'on ña ọn vạ'a, ta ndi'i ndéé tọ'on ọn vạ'a yó'o vạxi ña nọọ mịi ñanímạ ndivạ'a ká'no, ta kúchiño ña kasa kini ña ta satịvị ña mịi yó ndi'i saá kịvị tákụ yó ñoyivi yó'o. 7 Ndxia mịi yó nanịvi xínjị vạ'a yó ndasaá ka'nda chiño yó nọọ ndi'i saá nọọ kitị tí yóo ñoyivi yó'o, kitị tí kúu tịyukụ, kitị tí yóo ndịxịjị, kitị tí ñóo tịxin nọọ ño'ọ xịka, xí'in ndi'i kitị tí ñó'o ini takuí. 8 Ta ndạ ñii nịvi ọn kịvị ka'nda chiño na nọọ tọ'on ña vạxi nọọ yáạ mịi na. Chi yáạ yó ña táxi kạ'ạn yó tọ'on ọn vạ'a, kómí ña ndéé ndivạ'a ña kạ'ạn ña tọ'on xatị ña satakué'ẹ ini nịvi. 9 Nọọ yáạ yó vạxi tọ'on ña kisa ká'no yó Yivá yó Ndios. Ta tuku mịi nọọ yáạ yó vạxi tọ'on ña ká'ạn yó sátavị chi'ña yó inkạ nịvi. Ta ọn vạ'a kạ'ạn yó saá, chi Ndios kúu tạ tạ kịsa vạ'a ndi'i nịvi ndátán yóo mịi ra. 10 Nañani yó xí'in náki'vạ yó, ọn vạ'a kasa ndivi yó saá ña kée ọvị nọọ tọ'on yu'ụ yó. Chi ọn vạ'a kạ'ạn yó tọ'on ña satavị chi'ña nịvi, ta tuku kee tọ'on yu'ụ yó ña kạ'ạn yó ná ke'é Ndios ñavạ'a xí'in nịvi. 11 Ta vạ'a kani sịnjị ndó ña sáná'a ñii pozo nọọ vạxi takuí. Ndátán yóo pozo yó'o, saá yóo yu'ụ yó xí'in tọ'on ká'ạn yó. Saá chi ñii pozo nọọ káku takuí visí, ọn kịvị kaku takuí yọ'vạ ini ña. 12 Ñandixa kúu ña, ọn vása kịvị koon kúj'i higo ndạ'ạ tón uva. Ñakán tá yóo ñii pozo, ọn kịvị ñii káchí kaku takuí visí xí'in takuí yọ'vạ ini ña.

Ñayó'o ká'ạn xạ'ạ ñandíchí ña vạxi nọọ Ndios

13 Tá yóo ñii ndó'ó, ta xání sịnjị ndó nịvi ndíchí ní kúu ndó ta kúndaạ ini ndó yichị Ndios, ta saá xínjị ñó'ó ke'é ndó ñavạ'a, ta tọ'ó ní kutakụ ndó, ta xí'in ñayó'o saná'a ndó ndí ndixa ñandíchí Ndios kómí ndó. 14 Tá yóo ñii ndó'ó, ta kuñjị ini ndó xínjị ndó inkạ nịvi, ta káchí ini ndó kúu ndó na kúchiño kạ nọọ inkạ nịvi, ta saá ọn vạ'a kasa ká'no xí'in mịi ndó ña kani sịnjị ndó ndí ñandíchí ní kúu ndó, chi ọn sịvị ñandaạ kúu ña xání sịnjị ndó. 15 Saá chi tá xání sịnjị mịi ndó ndí nịvi ndíchí ní kúu ndó, ta ña xání sịnjị ndó saá ọn sịvị ña vạxi nọọ Ndios kúu ñayó'o, ñandíchí mịi ndó

yó'o kuiti ñandíhí ñivi ñoyívi yó'o kúu ña, saá chi ñandiva'a ká'no táxi ña kani sijnj ndó ndí ñivi ndíhí ní kúu ndó. ¹⁶ Saá chi tá yóo ñivi na kuínj ini xíni tá'an, ta káchí ini na kúu na na kúchiño ka ñoq inká ñivi, ta ñoq táku nayó'o ñn koq ñatq'ó na xí'in inká natá'an na, chi yóo ndí'i saá ñoq ña ñn vá'a ké'é na. ¹⁷ Ta ñivi na kómí ñandíhí ña vaxi ñoq Ndios, nayó'o kúu ñivi na ké'é ñava'a ñoq Ndios, tq'ó táku na, ñn vása káni tá'an na xí'in inká ñivi, na va'a ini kúu na xí'in inká ñivi, ta kúndá'ví ini na xíni na inká ñivi, ta sáná'a na ñoq ñivi ñava'a ña xínj na ké'é na, ta ñn vása náqaxin na ñivi, ni ñn vása kúu na ñivi na vatá án na ovi yu'u. ¹⁸ Ta ñivi na vivíi táku xí'in tá'an, ta ñii k'i'va saá ndúkú na ta chindeé na ña vivíi kutaku inká ñivi xí'in tá'an na, nayó'o kúu na kisa ndivi ña kóni Ndios, ta Ndios káchí ra ndí nayó'o kúu ñivi na va'a ndino'o.

4

*Ñn kúchiño kundikqon yó yichj Ndios,
ta ñii káchí kundikqon yó yichj ñoyívi yó'o*

¹ ¿Míkíq vaxi ña táxi kani tá'an ndó xí'in tá'an ndó? Ndi'i ña ñn vá'a ña kúsij ini ndó ké'é ndó, ñayó'o káku ña nímq mji ndó. Ña ñn vá'a ña yóo nímq ndó, ndí'i saá kvj káni tá'an ña xí'in ndó, chi kóni ña ka'nda chiño ña ñoq ndó. ² Ndó'ó kisa kuínj ndó xí'in inká ñivi xa'q ña kómí na, chi kóni ndó kukomí ndó kuq'q ní ñakuiká. Ta ñn kvj kukomí ndó ña, ta xa'q ñayó'o sákaku ndó kuqchi xí'in tá'an ndó, ta káni tá'an ndó xí'in na, ta xá'ni ndó ñivi, chi kisa yichj ini ndó xa'q ña kómí na. Ñn vása kómí ndó ña kóni ndó chi ñn vása ndúkú ndó ña ñoq Ndios. ³ Chi tá yóo ña ndúkú ndó ñoq Ndios, ta ñn vása náki'in ndó ña, saá chi ndasaá kuiti ndúkú ndó ñakuiká kóni mji ndó ña konj ñó'ó ndó káchí ini mji ndó, ta ñn vása ndúkú ndó ña kóni Ndios. ⁴ ¡Ndó'ó kúu ñivi na ñn vása ndino'o kí'vi ini xíni ndó Ndios! ¿Án ñn vása kúndqq ini ndó, ndí'i ñivi na náta'an va'a xí'in ñoyívi yó'o ñn kúchiño kuu na ñivi na náta'an va'a xí'in Ndios? Saá chi ñivi na kúsij ini kisa ndivi ndí'i ña ñn vá'a ña kisa ndivi ñivi ñoyívi yó'o, ñivi yó'o kúu na ñn xijn chikaq so'o tq'on Ndios, ni ñn xijn na koni na ra. ⁵ Xínj va'a yó tq'on Ndios ña nítta na xinq'á kúu ñandqq ña káchí ndí Nímq Ndios ña chjkaq ra ini ndí'i mji yó na kándixa ña'á, kí'vi ní ini ña xíni ña mji yó, ta ndq lo'o ñn xijn ña kuxíká yó ñoq Ndios. ⁶ Ta Ndios ká'no ní ñava'a taxi ra nda'q yó ña chindeé ra yó kúndeé yó ñoq ña ñn vá'a, chi kí'vi ní ini ra xíni ra mji yó. Káchí tq'on ra saá: "Ndios ñn xijn ra koni ra ñivi na kisa ká'no xí'in mji; ta va'a ní ka chindeé ra ñivi na tq'ó ní ini ñoq ra", káchí tq'on Ndios. ⁷ Ñakán xínj ñó'ó kándixa ndó Ndios ta kasa ndivi ndó ña kóni ra. Ta ñoq ñanímq ndiva'a ká'no xínj ñó'ó kasa ndeé xí'in mji ndó, ta kasa téé ndó nímq ndó ña ñn chikaq so'o ndó ña ká'an ña, ni ñn kasa ndivi ndó ña kóni ña, ta saá ñanímq ndiva'a ká'no yó'o kama kee ña ko'qon ña ñoq ndó. ⁸ Kuyatin ndó ñoq Ndios, ta saá Ndios kuyatin ra ñoq ndó. Ndó'ó na ké'é ña ñn vá'a, sandakoo ndó ndí'i ña ñn vá'a ké'é ndó. Ta ndó'ó ñivi na ovi yu'u, vitin xínj ñó'ó sandakoo ndó yichj ñoyívi yó'o ta ndino'o ini ndó ko'qon ndó yichj Ndios. ⁹ Ná kuchuchú ini ndó ta ná kuaku ndó xa'q ña ñn vá'a ké'é ndó. Ná sandakoo ndó ña kúsij ní ini ndó xíni ndó ñoyívi yó'o, ta nduu ndó ñivi na kuchuchú ini, ta ndikó ini ndó xa'q ña ñn vá'a ké'é ndó. ¹⁰ Kuxítí ndó ta kuaku ndá'ví ndó ñoq Ndios ña kasa ká'no ini ra xa'q ndó, ta nduu ndó ñivi na va'a ñoq ra, ta Ndios ndasa ra ña kuu ndó ñivi naná'no yichj ñoq xá'nda chiño ra.

Qn vá'a ka'qan yó tq'on ndiva'a xa'q tá'an yó

¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, qn ka'qan ndó tq'on ndiva'a xa'q tá'an ndó. Táná ka'qan ndó tq'on ndiva'a xa'q nañani ndó án xa'q náki'va ndó, ta saá nima mji ndó káku ña kisa ndaa ndó xa'q kuachi tá'an ndó. Tá saá ká'qan ndó, ta qn vása kisa tq'ó ndó ña xa'nda chiño Ndios, ña káchí ndí xíní ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó. Ta xíní ñó'ó kasa ndivi ndó ña ká'qan ndayí Ndios, ta qn vá'a kani sijní ndó ndí mji ndó kúu na ná'no ka ñoq Ndios. ¹² Ñii laá Ndios kúu taq ta chindú'u ndayí, ta ndasaá mji Ndios kúu ta kúchiño kasa nani xa'q kuachi ñivi, chi kómí ra ndeé ña kúchiño sakaku ra ñivi án taxi ra ña ndi'i xa'q na. Ta mji ndó, qn koq ndayí kómí ndó ña ka'qan ndó xa'q natá'an ndó ndí ndiso na kuachi ñoq Ndios.

Qn vása xíní yó tá kutaku yó kivi taq

¹³ Sava ndó'ó ká'qan ndó saá: "Vitin án taq ko'qn yó inka ñoo ká'no, ta kasa chiño yó ñii kujya, ta kuq'a ní s'ún kukomí yó", káchí ndó. Ta vitin konj sq'o va'a ndó ña ka'qan j xí'in ndó. ¹⁴ Qn vása xíní yó yukia vaxi kundo'o yó kivi taq. Saá chi qn xíní yó ndasaá yóo ña táku yó. Ndatán yóo ñii vikq nó'ó ñoq yukú, kánóo ña ñii kánj lo'o ta saá ndaño'ó ña, saá yóo ña táku yó. ¹⁵ Ta xa'q ña qn vása xíní yó yukia kundo'o yó kivi ña vaxi, va'a ka ka'qan yó, kachí yó saá: "Tá Ndios kóni ra, ta kutaku yó ta kasa ndivi yó chiño yó'o án chiño kaq", saá xíní ñó'ó ka'qan yó. ¹⁶ Ta ndó'ó, ndatán ká'qan ñivi na ña'a ní ini, saá ká'qan ndó, chi xáni sijní ndó kómí ndó ndeé ka'nda chiño ndó ñoq ndi'i ña ke'é ndó. Ta ña xáni sijní ndó saá, ña qn vá'a kúu ña. ¹⁷ Koto va'a ndó; tá xíní ndó ke'é ndó ñava'a, ta qn vása kisa ndivi ndó ñava'a yó'o, ta saá kómí ndó kuachi ñoq Ndios.

5

Ndá'vi ní ñivi nakuiká na kúu na ndiva'a ini

¹ Konj sq'o va'a ndó'ó, ñivi na kúu nakuiká. Kuaku ndó ta kuchuchú ini ndó chí vaxi kivi ña xq'vi ní ndó. ² Xa kixá'á tá'yi ndi'i ñakuiká kómí ndó, ta ndi'i tikoto ndó xa xaxi titikisin ña. ³ Ndi'i ñaoro xí'in ndi'i ñaplata ña kómí ndó xa ñikusú ndi'i ña. Ta xa vaxi yatín kivi ña kasa nani Ndios xa'q kuachi ndi'i ñivi, ta ndi'i ña ñikusú yó'o kúu ña ndakuijn xa'q ña qn vá'a ke'é ndó. Ta xa'q ña ndakuijn ña saá, Ndios ti'vi ra ndó'ó ko'qn ndó koqo ndó ñoq xixi ño'q ndi'i saá kivi. Saá chi ndó'ó ndasaá kuiti ndi'i ní ini ndó nakaya ndó ndi'i ñakuiká ta taan va'a ndó ña, ta qn vása ní-xíní ñó'ó ndó ña ndatán kóni Ndios. ⁴ Tuku konj sq'o ndó. Ndó'ó qn vása ní-cha'vi ndó ñivi na kisa chiño xí'in ndó ñoq ño'q ndó, ta ñivi na kisa chiño yó'o ndeé ní ká'qan kuachí na xa'q ndó. Ta Ndios, taq ta kómí ndi'i ndeé, xíní sq'o ra ña ká'qan na xa'q ndó. S'ún ña qn vása ní-cha'vi ndó nayó'o ndakuijn ña ndí ndiso ndó kuachi ñoq Ndios. ⁵ Ñoyívi yó'o xa va'a ní táku ndó xí'in ñakuiká ndó, ta xí'in s'ún ndó xa ke'é ndó ndi'i ña kúsi ini ndó. Xa xixi ní ndó, ta xí'i ní ndó ta sanaño ní ndó mji ndó ndatán ñaño kití tí ka'ni na kuxu na, ta xa yatín vaxi kivi ña kasa nani Ndios xa'q kuachi ndó. ⁶ Ndó'ó nakuiká sakuiso ndó kuachi ñivi na qn koq kuachi kómí, tañda xa'ni ndó sava na, ta na qn koq kuachi kómí yó'o qn vása ní-kuchiño na xí'in ndó.

Xíní ñó'ó kasa ndeé yó ini yó ñoq ña xq'vi yó

⁷ Ta saá, nañani yó xí'in náki'va yó, chikaq ndó ndeé xí'in mji ndó ña kundati ndó andá kivi xixi tuku Jesucristo, taq ta kúu taKá'no ñoq yó. Ndixa xíní ndó ñii taq ta kisa chiño ñoq ño'q si'na xíní ñó'ó kasa ndeé ra

ini ra kundati ra andá kivi kixá'á savi koon rá, ta kua'no ña chi'i ra, ta saá andá kixaá kivi ña nakaya ra ña xa'no yó'o ta koni ñó'ó ra ña. ⁸ Ta mji ndó, ñii kiva saá xini ñó'ó kasa ndeé ndó ini ndó, ta on sandakoo ndó kundati ndó, chi yachi ní kixaá kivi ndikó tuku Jesucristo. ⁹ Nañani yó xí'in náki'va yó, on vá'a ka'an ndó to'on kuáchi xa'a tá'an ndó, chi tá saá ka'an ndó, ta Ndios kasa nani ra xa'a kuáchi mji ndó ta saxo'vi ra ndó'ó. Xa yatin ní vaxi taá ta kasa nani xa'a ndi'i kuáchi nivi. ¹⁰ Nañani yó xí'in náki'va yó, naká'an ndó xa'a naprofeta na njka'an ndoso to'on Ndios xina'á. Nayó'o nixo'vi ní na ta kündeé na kuchiño na xí'in ndi'i ña nixo'vi na. Ta kisa ndeé na ini na ña xindati na ña sakaku Ndios na. Ta ndó'ó, ñii kiva saá xini ñó'ó kasa ndeé ndó ini ndó ña kundati ndó. ¹¹ Tá yóo nivi na va'a kündeé xí'in ndi'i ña yo'vi ní xo'vi na, ta nákaá ñasij ini na, ta saá kundaá ini yó ndí Ndios chindeé ra nayó'o. Ta ndó'ó xa xini so'o ndó xa'a taJob. Vará ndeé ní nixo'vi ra ta kündeé ra xí'in ndi'i ña njndo'o ra, ta on vása ní-sandakoo ra yichi Ndios, ta Ndios taxi ra ñava'a nda'a tayó'o sondi'i. Xí'in ñayó'o Ndios saná'a ra ndí taá ta ká'no ini kúu ra ta kí'vi ní ini ra xini ra nivi.

¹² Nañani yó xí'in náki'va yó, koni so'o va'a ndó ña ká'anj xí'in ndó vitin, chi inka to'on ká'no kúu ña. On chiná'a ndó xa'a ñoyivi ñino, ni xa'a ñoyivi yó'o, ni xa'a ndá ñii inka ña yóo kuva'a. Tá ka'an ndó saá: "Ke'éj chiño yó'o", án ka'an ndó: "On ke'éj chiño yó'o", ta saá xini ñó'ó kasa ndivi ndó ndatán yóo ña ká'an ndó. Chi tá on vása kisa ndivi ndó to'on ká'an ndó, ta Ndios saxo'vi ra ndó'ó.

¹³ Tá ñii ndó'ó yóo ní ña xo'vi ndó, ta xini ñó'ó ka'an ndó ndukú ndó ñoq Ndios ña chindeé ra ndó'ó. Tá ñii ndó'ó kusij ní ini ndó, ta xini ñó'ó kata ndó yaa yij ña kasa ká'no ndó Ndios. ¹⁴ Tá ñii ndó'ó ndeé ní ndó'ó ndó, ta xini ñó'ó ka'an ndó kana ndó naxikua'a ve'e ño'o ña kixi na ka'an na ndukú na ñoq Ndios xa'a ña sanda'a ra ndó'ó, ta xí'in ndayí Jesucristo chikaá na aceite sinj ndó án ñoq kí'vi yiki koñu ndó. ¹⁵ Tá naxikua'a yó'o ndáa ini na Ndios xí'in ndino'o ini na, ta kándixa na ndí Ndios kasa ndivi ra ña ndukú na ñoq ra, ta saá Ndios sanda'a ra na ndeé ndó'ó. Chi tá nivi na ndeé ndó'ó yó'o kómí na kuáchi ñoq Ndios, ta Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuáchi na. ¹⁶ Ñakán xini ñó'ó na'ma ndó kuáchi ndó xí'in tá'an ndó, ta ndukú ndó ñoq Ndios xa'a tá'an ndó ña sandúva'a Ndios ndó'ó. Chi Ndios xini so'o ra ta taxi ra ña xini ñó'ó nivi na kúu na xí'in ña ndixa ndino'o ini ndukú ñoq ra. ¹⁷ ¿Án on vása náka'an ndó xa'a taprofeta Elías?, taá ta njka'an ndoso to'on Ndios xina'á. Xikuu ra ñii nivi ndatán yóo mji yó. Ta xí'in ndino'o ini ra njka'an ra ndukú ra ñoq Ndios ña on koon savi, ta saá on koó savi ní-koon ño'o unj kuyá sava. ¹⁸ Ta njya'a unj kuyá sava, ta tuku njka'an ra ndukú ra ñoq Ndios ña koon savi, ta saá kixá'á kóon savi ndatán xini ñó'ó koon rá, ta ñoq ño'o tuku ñakoo kui'i nda'a ndi'i yiton tón kui'i, ta njnduta ña chi'i nivi ta ñakoo ndi'i ñoq ñaxixi.

¹⁹ Nañani yó xí'in náki'va yó, tá ñii ndó'ó sandakoo ndó yichi ña ndaa, ta inka ndó'ó ká'an ndó xí'in nivi yó'o ña nandikó tuku na ko'on na yichi ña ndaa, ²⁰ ta yij kónij ña kundaá va'a ini ndó ndí ña va'a ní kúu ña ke'é ndó saá. Chi tá chindeé ndó nivi ña nandikó ini na ta sandakoo na kuáchi ña ñakava tuku na, ta tuku naki'in na kuá'an na yichi Ndios, ta xí'in ñayó'o chindeé ndó na ña kaku na ña on ndaño'ó na ñoq Ndios. Ta Ndios kasa ká'no ini ra xa'a ndi'i kuáchi nivi yó'o, vará yóo kuá'a ní kuáchi ndiso na.

Tutu ñanqó ña ñitaa taPedro ña tì'ví ra kuà'an nda'a ñivi na kándixa Jesucristo

TaPedro tì'ví tǒ'on yó'o

kuà'an ña chindeé ra ñivi na kándixa Jesucristo

¹ Yì'j, taPedro, ñii taapóstol ta kisa chiño nqo Jesucristo kúu j. Ta táa j tutu yó'o xaá ña nda'a ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, na kúu na ñixitá ní'no tá tákú ndó ñoo ñivi na qn sivi kúu naño mji ndó. Ta ñoo xíyo nqo tákú ndó vitin kúu ña ñó'o kuà'a xiiña ña ñani Ponto, Galacia, Capadocia, Asia xí'in Bitinia. ² Yivá yó Ndios ndá ñanqó xa xínj ra ndó'ó ta ñaxaxin ra ndó'ó ña kuu ndó sa'ya ra. Ta xí'in Nímā ra kisa ndivi ra ña kuu ndó ñivi na ndii nqo ra. Ta ke'é ra ñayó'o xí'in ndó chi kóni ra ña kasa ndivi ndó tǒ'on ña ñjka'an ra, ta kóni ra ña nakata ra kuachi ndó xí'in ñii Jesucristo ña ñixitá nda'a tón cruz. Ta vitin kóni j ña ke'é Ndios ví'í ní ka ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi ra ñava'a koo ini ndó. Ta ná kutú ndaa ini ndó xí'in ndi'i ñava'a yó'o.

Tǒ'on yó'o ká'an ndasaá xínj ñó'ó kutaku yó ta kundati yó ñavq'a nqo Ndios

³ Ta ná kasa ká'no yó Ndios, ta kúu Yivá Jesucristo, Taq taKá'no nqo yó. Saá chi Ndios kúnda'ví ní ini ra xíni ra mji yó, ta ke'é ra ña kaaku xaá yó nqo ra, chi sanatakú ra Jesucristo nqo ña ñixi'j ra. Ta xa'a ña ñatakú Jesucristo, ndino'o ndaa ini yó ta ndati yó naki'in yó ñava'a kindqo Ndios taxi ra nda'a yó. ⁴ Mji ñava'a yó'o ña ndati yó xa yóo va'a ña ñoyivi ñino, ta nda ñii kivi qn kukini ña, ni qn tǒ'vi ña, ta nda lo'o qn ndi'i xa'a ñava'a yó'o. ⁵ Chi xa'a ña ndino'o ndaa ini yó Ndios, Ndios xí'in ndee ra ndixa ndaa ra mji yó, xa'a ña sakaku va'a ra yó. Saá chi ña ke'é ra saá kúu ña chitónj Ndios, ta sanatǒ'vi ra ñayó'o nqo ñivi tá kixaa kivi sondí'í ñoyivi.

⁶ Ñakán na kunakaá ñasij ini ndó, vará xínj ñó'ó xǒ'vi ndó kuà'a ní nqo ñayǒ'vi ña koto ndoso ndó'ó, ta ña xǒ'vi ndó vitin lo'o kuiti kivi kundo'o ndó saá. ⁷ Kixaa ñayǒ'vi nqo ndó ña koto ndoso ña ndó'ó an ndixa ndino'o ini ndó kándixa ndó Jesucristo, chi ña kándixa ndó ra ndatán yóo kaa oro, saá yóo ña. Ta ndatán yóo ño'q ña xixi, saá yóo ñayǒ'vi xǒ'vi ndó, saá chi ño'q ña xixi xá'mi ña ndi'i kaa vjchi ña ndqo ndaa xí'in oro, ta ndi'i xa'a ñakaa qn vá'a yó'o, ta saá kindqo kuiti nina mji oro. Ta ña kándixa ndó Ndios ta ña kúndeé ini ndó xí'in ñayǒ'vi ña xito ndoso ndó'ó, ndaya'vi ní ka ñayó'o nqo ña kúu kaa oro, chi ndi'i xa'a ña kúu oro ñii kivi vaxi. Ta ndó'ó, tá qn vása sandakoo ndó ña va'a kándixa ndó Ndios, ta kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o ta ndi'i ñivi kuchiño koto na ra, ta saá Ndios kasa ká'no ra ndó'ó, ta taxi ra ñatǒ'ó nda'a ndó.

⁸ Vará qn ta'an koni ndó Jesucristo xí'in nduchy nqo ndó, ta ndó'ó kí'vi ní ini ndó xíni ndó ra, ta kándixa ndó ra. Ta ká'no ní ñasij nákaa ini ndó, tǒ'nda ní qn vása nání'í ndó tǒ'on ña nandaxin ndó ndasaá yóo ñasij nákaa ini ndó. ⁹ Ta kúsij ní ini ndó vitin chi kúndaq ini ndó ndí Ndios xa sakaku ra ndó'ó xa'a ña kándixa ndó Jesucristo.

¹⁰ Naprofeta na ñjka'an ndoso tǒ'on Ndios kujya xina'a, nayó'o ví'í ní ka'vi na ta vivíi sakuá'a na xa'a ña kúndaq ini na ndasaá ke'é Ndios ña sakaku ra ñivi. Ta ndatǒ'on na xí'in ñivi xa'a ñava'a saní'í Ndios mji yóo chi

tə ká'no ní ini kúu ra. ¹¹ Níma Ndios* n̄ka'an ña ini naprofeta, ta ndəto'on ña xí'in na ndasaá koo ña xo'vj Cristo, təa tə ti'ví Ndios ñoyívi yó'o ña sakaku ra n̄vi, ta ndəto'on ña ndasaá koo ña ká'no ní ñato'ó naki'in ra sondí'i. Ta Níma Ndios ndəto'on ña ndi'i ñayó'o kuyja x̄ina'á, tá'an kúmanj kuə'a ní ka kuyja ña kixaa ña kundivi ñayó'o. Ta saá naprofeta yó'o ka'vi na ta sakuá'a na ndasaá kundaə ini na yu kuu Cristo, ta ama kundivi ñayó'o. ¹² Ta Ndios nandaxin ra n̄o naprofeta ndí on s̄ivi xa'a k̄ivj ña táku m̄i na kúu ña ká'an ra xí'in na, ta xa'a k̄ivj ña táku m̄i yó vitin kúu ña n̄ka'an ndoso na kuyja x̄ina'á. Ta m̄i to'on va'a n̄ka'an ndoso nayó'o x̄ina'á, vitin inkə n̄vi xí'in ndeə Níma Ndios ndəto'on na to'on yó'o xí'in ndó xa'a Jesucristo. Ta andə naángel kóni na kundaə ini na xa'a ñava'a ke'é Ndios xí'in m̄i yó.

Tə'on yó'o ká'an ndí Ndios kóni ra ña kutaku ndii yó n̄o ra

¹³ Ñakan kani va'a s̄inj ndó ndasaá koo kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño Ndios. Koo ti'va ndó ña nasita xí'in m̄i ndó n̄o ña on vá'a, ta ndino'o ní ini ndó kandixa ndó ndí Ndios ndixa taxi ra ñava'a nda'a ndó k̄ivj kixi tuku Jesucristo ñoyívi yó'o. ¹⁴ Chi x̄inj ñó'ó kasa ndivi ndó ña ká'an Ndios, ndátan yóo naváli na kisa ndivi to'on ká'an yivá na, saá kasa ndivi ndó. Ta vitin on kutaku ka ndó kasa ndivi ndó ña on vá'a kóni ȳikí koñu ndó, ndátan x̄itaku ndó k̄ivj x̄ikuu ndó n̄vi na naa ini. ¹⁵ Ta saá ndə víka x̄inj ñó'ó kundik̄on ndó ko'on ndó yichj va'a, ta kutaku ndii ndó n̄o Ndios, chi Yivá yó Ndios tə k̄ana m̄i yó nduu yó sa'ya ra, kúu ra təa tə ndino'o ndii. ¹⁶ Chi n̄o to'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á, n̄ka'an ra xí'in n̄vi na ndik̄on ña'á, kachí ra saá: "X̄inj ñó'ó kuu ndó n̄vi nayj na kutaku ndii n̄o j, chi ȳj kúu təa tayj", kachí Ndios.

¹⁷ Ta ndó'o ká'an ndó ndúkú ndó ñava'a n̄o Ndios, ta káchí ndó Yivá ndó kúu ra, ta saá, x̄inj ñó'ó kundaə ini ndó ndí Ndios on vása n̄akaxin ra n̄vi, ta kúu ra təa tə ndasaá kuiti xí'in ñandaə kasa nani ra xa'a ndi'i ña ké'é n̄vi ñoyívi yó'o, ta xa'a ñayó'o x̄inj ñó'ó xí'in ñato'ó kasa ndivi ndó ña kóni ra ndi'i saá k̄ivj ña táku ndó ñoyívi yó'o. ¹⁸ Chi x̄inj ndó Ndios sakaku ra ndó'o n̄o yichj yatá ña on vása ndáya'vi ña n̄ixika ndó si'na, chi naxj sikuá ndó kúu na saná'a ndó'o yichj yatá yó'o. Ta on s̄ivi xí'in oro ta ni on s̄ivi xí'in plata, kúu ña cha'vi Ndios xa'a ña sakaku ra ndó'o n̄o ña kuə'an ndó yichj yatá, chi ñaoro xí'in ñaplata ñii k̄ivj ndi'i xa'a ñayó'o. ¹⁹ Ta xí'in n̄j Jesucristo ña ndáya'vi ní ña n̄ixitə nda'a tón cruz k̄ivj n̄ixi'j ra, kúu ya'vi ká'no ní cha'vi ra xa'a ña sakaku ra ndó'o. Ta ndátan yóo ñii ndikachi lo'o tí ndii ndino'o, ta on ko'ó ña on vá'a kómí rí, tí sóko nasutj n̄o Ndios xa'a kuəchi n̄vi, saá n̄ixijo Jesucristo. ²⁰ Ta on tə'an ka kuva'a ñoyívi yó'o, ta Ndios ch̄indú'u ra ndí Jesucristo kuu təa tə kasa ndivi chiño yó'o. Tá xa va'xi yatin k̄ivj sondí'i, ta Ndios ti'ví ra Jesucristo k̄ixaa ra ñoyívi yó'o. Xa'a ña kí'vi ní ini ra x̄ini ra ndó'o, k̄ixaa ra ña sakaku ra ndó'o. ²¹ Xa'a ñava'a k̄isa ndivi Jesucristo kúu ña ndaa ini ndó Ndios, təa tə sanatakú Jesucristo, ta təxi ra ñato'ó ká'no nda'a ra ñoyívi n̄no. Ta ñakan ndino'o ini ndó kándixa ndó Ndios, ta ndaa ini ndó ra ña ndáti ndó kasa ndivi ra to'on ña k̄indəo ra xí'in ndó.

²² Ta vitin xa'a ña kisa ndivi ndó to'on ña ndəə n̄ka'an Ndios, ta Níma Ndios kisa chiño ña ini ndó ña nduu ndó n̄vi na ndii n̄o Ndios. Ta xa'a ñayó'o kómí ndó ndeə Ndios ña kúchiño kuki'vi ndino'o ini ndó koni tá'an

* 1:11 Níma Ndios ñii kúu ña xí'in Níma Jesucristo.

ndó. Ta saá xínj ñó'ó kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó xí'in ndi'i ndee ndó. ²³ Chi Ndios taxí ra ña kaku xaá ndó vitin, ta on sivi ñii kúu ñayó'o xí'in ña si'na kaku ndó tixin si'í ndó ñoyívi yó'o, chi ndi'i nivi na kaku ñoyívi yó'o kixaa ña kivi nayó'o. Ta vitin xí'in ndee to'on Ndios ndó'ó kaku xaá ndó, ta saá kutaku ndó xí'in Ndios ndi'i saá kivi. Saá chi to'on Ndios on vása ndi'i xa'a ña, táku to'on ra ndi'i saá kivi. ²⁴ Chi to'on Ndios, ña nĩtaa ñii taprofeta xina'á, káchí ña saá:

Ndi'i nivi ndatán yóo ku'u kuíj, saá yóo na.

Ñaká'no livi ña kómí nivi, yóo ña ndatán yóo yita livi ña xá'no noq ku'u kuíj.

Chi ku'u kuíj yíchi ña, ta ñii kv'va saá yíchi yita livi xí'in ña, ta nakava ña noq ño'o ta ndi'i xa'a ñayó'o;

²⁵ ta to'on Ndios, on vása ndi'i xa'a ña, ta táku ña ndi'i saá kivi ña vaxi, káchí to'on Ndios ña nĩtaa ñii taprofeta. Ta to'on Ndios yó'o, kúu to'on va'a ña njka'an ndoso na noq ndó.

2

¹ Ñakán xínj ñó'ó sandakoo ndó ké'é ndó ndi'i noq ña on vá'a, on ka'an ka ndó to'on vatá, ta ni on sandá'vi ndó inka nivi; on kuu ka ndó nivi na oxí yu'u; on kasa kuinj ini ndó xí'in tá'an ndó; ta on ka'an ndó to'on visi xa'a inka nivi. ² Ndatán yóo napá'á válí na sakán kaku, ta xí'j na soko ta xí'in ndino'o ini na ndúkú na ña chichín na, saá xínj ñó'ó nandukú ndó ndi'i ña nina va'a ña taxi vivíi kua'no ndó yichj Ndios, saá xínj ñó'ó kutaku ndó nda kixaa kivi ña naki'in ra ndó'ó ta kutaku ndó xí'in ra ndi'i saá kivi. ³ Chi ña vaxi kua'no ndó saá, ta ndixa xa kúndaq ini ndó ní Jesucristo kúu taq ta va'a ni.

To'on yó'o ká'an ndí Jesucristo yóo ra ndatán yóo yuu ká'no ña táku

⁴ Kuyatin ka ndó noq Jesucristo, Taq taKá'no noq yó; ndatán yóo ñii yuu ká'no ña táku, saá yóo ra. Vará nivi sakana na yuu yó'o, ta Ndios naqaxin ra yuu yó'o kuu ña yuu noq ña kunakaq xa'a ve'e. ⁵ Ta saá ndó'ó, ndatán yóo kua'a ní yuu táku, saá yóo ndó. Ta Ndios xínj ñó'ó ra ndó'ó ña kasa va'a ra ve'e ño'o ra. Ta ndatán yóo nasutu yij, saá yóo ndó noq Ndios ña sóko ndó noq ra ña kúu ña sákusij ini ra, ta xa'a ndi'i ña kisa ndivi Jesucristo, Ndios ndixa náki'in ra ña sóko ndó noq ra. ⁶ Chi to'on ña njka'an Ndios ña nĩtaa taprofeta xina'á, káchí ña saá:

Kani ndichi j ñii yuu ká'no ña kúu ñanoq ña kunakaq títton xa'a ve'e j ña kuva'a xikj Sion.*

Naqaxin j ña kuu ña yuu ña ndáya'ví ní, ña ká'no ka noq ndi'i inka yuu ña ñó'o ve'e ño'o j.

Ta ndatán yóo yuu yó'o, saá yóo taq ta naqaxin j;

chi tayó'o kuu ta ndáya'ví ní, ta tanoq kuu ra noq ndi'i nañoj j,

ta ndi'i nivi na kándixa taq ta naqaxin j yó'o, anda ñii kivi on vása kuka'an noq nivi yó'o chi on sandá'vi ra na,

káchí to'on Ndios. ⁷ Ta ndó'ó nivi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo yuu ká'no ña ndáya'ví ní, saá yóo ra noq ndó, ta noq inka nivi na on xijn kándixa Jesucristo, on vása ndáya'ví ra noq na, ta saá kúndivi to'on Ndios ña káchí saá:

Yóo yuu ña n-xiin nivi na kisa va'a ve'e konj ñó'ó na,

ta mji yuu yó'o ndu ña yuu ñanoq nákaq xa'a ve'e,

* 2:6 Noq xikj Sion nákaq ñoo Jerusalén vitin.

saá káchí tɔ'on Ndios. ⁸ Ta tuku ká'an tɔ'on Ndios, káchí ña saá: Yüü yó'o kúu ña káchí'i xá'a ñivi ta ñani na, káchí tɔ'on Ndios. Ndi'i ñivi na káchí'i xá'a ta ñani na sata yüü yó'o kúu ñivi na ɔn xjin chikaá sɔ'o, ta ni ɔn xjin na kasa ndivi na tɔ'on ña ká'an xá'a Jesucristo. Ta Ndios xa chítóni ra saá kundo'o ñivi na ɔn xjin koni sɔ'o tɔ'on ra.

Tɔ'on yó'o ká'an xá'a ñivi na kúu naño Ndios

⁹ Ta ndó'ó, ɔn sivi ñivi na ɔn xjin kandixa Jesucristo kúu ndó. Ndios naqaxin ra ndó'ó kuu ndó sa'ya mji ra. Ta kúu ndó nasutu na kisa chiño nɔɔ tɔ'ey Jesucristo, ta naño yji Ndios kúu ndó'ó. Ndios kúu tɔ'a tɔ' kana ndó'ó ta tava ra ndó'ó nɔɔ yichí naa ña ɔn vá'a xitaku ndó, ta vitin va'a táku ndó kuá'an ndó yichí nɔɔ ye'e ño'o livi ní Ndios. Naqaxin ra ndó'ó xá'a ña ka'an ndoso ndó xí'in ñivi ña kundaɔ ini na xá'a ndi'i ñava'a ke'é Ndios. ¹⁰ ɔn sivi ñivi na kándixa Ndios xikuu ndó si'na, ta vitin naño Ndios kúu ndó; si'na ñixika ndó yichí nɔɔ ñisaá ini Ndios xini ra ndó'ó, ta vitin Ndios xa sakaaku ra ndó'ó, ta ndixa kisa ká'no ini ra xá'a ndó.

Tɔ'on yó'o ká'an ndi xini ñó'ó kasa ndivi yó ña ká'an Ndios

¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, na kí'vi ní ini j xini j kúu ndó. Nɔatán yóo ñivi na yá'a kuá'an kuiti, saá yóo ndó táku ndó ñoyivi yó'o. Ta saá xáku ndá'vi j nɔɔ ndó, ɔn taxi xí'in mji ndó ña kasa ndivi ndó ña ɔn ñava'a kóni yiki koñu ndó, chi ña ɔn vá'a kóni yiki koñu ndó káni tá'an ña xí'in ñava'a kóni nima ndó. ¹² Ta va'a vivii kutaku ndó nɔɔ ñivi na ɔn xjin kandixa Ndios. Vará ká'an na ña ɔn vá'a xá'a ndó, ta saá tá xito na ñava'a ke'é ndó, ta saá kasa ká'no na Ndios xá'a ñava'a yó'o kivi kasa nani Ndios xá'a kuachi ndi'i ñivi.

¹³ Chi xá'a ña ndíkɔn ndó Jesucristo, xini ñó'ó kasa tɔ'ó ndó ta kasa ndivi ndó chiño va'a ña ndúkú ñivi na xá'nda chiño nɔɔ ndó, án tɔ'ey ká'no kúu ra, ¹⁴ án inká naná'no na sakuiso chiño tɔ'ey kúu na. Chi tɔ'ey taxi ra ndayi nda'a naná'no yó'o ña saxo'vi na ñivi na ke'é ña ɔn vá'a, ta taxi ra ndayi nda'a na ña ka'an na tɔ'on va'a ña kasa tɔ'ó na ñivi na ke'é chiño va'a. ¹⁵ Chi Ndios kóni ra kasa ndivi ndó ñava'a, ta saá ñivi na naa ini xí'in ñivi na yá'a sijn ɔn kuchiño na nani'i na tɔ'on ndiva'a ka'an na xá'a ndó.

¹⁶ Nɔatán yóo ñivi na xika ndíka, saá táku ndó. Chi ɔn sivi ka ndayi kúu ña xá'nda chiño nɔɔ ndó. Ta saá vitin táku ndíka ndó xá'a ña kasa ndivi ndó ña kóni Ndios, ta ɔn vá'a ndikó ndó kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño ña ɔn vá'a. Va'a kasa ndivi ndó chiño ña kóni Ndios, chi ñivi na kisa chiño nɔɔ Ndios kúu ndó. ¹⁷ Kasa tɔ'ó ndó ndi'i ñivi. Ta ndixa kuki'vi ini ndó koni ndó nañani ndó xí'in náki'va ndó na kándixa Jesucristo. Ta ndixa kasa ká'no ndó Ndios. Ta kasa tɔ'ó ndó tɔ'ey tɔ' xá'nda chiño ñoo ndó.

¹⁸ Ndó'ó naesclavo, xini ñó'ó kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño tɔ'patrón ndó ta kasa tɔ'ó ndó ra. Saá ke'é ndó xí'in ra tá va'a tɔ'a kúu ra, ta va'a ini ra, ta ñii ki'va saá va'a ke'é ndó xí'in ra tá ɔn vá'a tɔ'a kúu ra, ta kúu ra tɔ'a tɔ' ndiva'a ní ini. ¹⁹ Ta ñivi na xinj ke'é ñava'a ña kóni Ndios ta kisa ndivi na ñava'a yó'o, ta saá ni, ta yóo inká ñivi ta saxo'vi na nayó'o, ta ñivi na ke'é ñava'a yó'o ta kúndeé ini na xí'in ña xó'vi na, ta saá naki'in na ñava'a nda'a Ndios. ²⁰ Ta ndó'ó, tá ke'é ndó ña ɔn vá'a ta kúndeé ini ndó xí'in ña xó'vi ndó xá'a ña ɔn vá'a ke'é ndó, ta nɔɔ Ndios ɔn váa ndaya'vi ña kúndeé ini ndó xí'in ña xó'vi ndó. Ta saá ni, tá ke'é ndó ñava'a, ta xó'vi ndó xá'a ñava'a ke'é ndó, ta kúndeé ini ndó xí'in ña xó'vi ndó, ñayó'o kúu

ña kóni Ndios, ta ndáya'ví ní ña ñoq ra. ²¹ Ndios kana ra ndó'ó kundikõn ndó yichì Jesucristo, ta ndatán xí'in ña ká'no ini Jesucristo ñixõ'ví ní ra xa'á ndó, ñii kì'va saá xínì ñó'ó ká'no koo ini ndó ta kundee ndó xí'in ña xõ'ví ní ndó. ²² Ta Jesucristo, anda ñii kìvì òn vása ní-ke'é ra ña òn vá'a, ta ñi òn vása ní-ka'án ra ñavata, ni ndá lo'o ñi-sandá'ví ra ñivi. ²³ Ta saá ni, ñivi ñika'án na tõ'on ña kándiva'a xí'in ra, ta mji ra anda lo'o ñi-ndikó ra ka'án ra tõ'on ndiva'a xí'in na. Tá ñivi saxõ'ví ní na ra, ta mji ra òn vása ní-ka'án ra xí'in ñivi yó'o ndí ñii kìvì cha'ví na xa'á ña saxõ'ví na ra. Saá chi ndáa ini ra Ndios ña kasa nani ra xí'in ñandaa xa'á ndasaá yóo ña ke'é ñii ñii ñivi. ²⁴ Mji Jesucristo ñakuiso ra ndi'i kuachi yó kìvì ñixi'ì ra nda'á tón cruz. Ñixõ'ví ra saá xa'á yó ña kuchiño sandakoo yó kuachi yó ta òn ke'é ka yó ña òn vá'a, ta kuchiño kutakù yó kasa ndivi yó ña kóni Ndios. Ta xa'á ña takué'è yíkì koñu Jesucristo kúu ña nduva'a yó. ²⁵ Ndatán yóo ndikachi tí ndaño'ó ñoq xito'o rí, saá ñixiyo ndó si'na. Ta vitin xa ñandikó ndó ñoq Jesucristo, ta kúu ta ta ndáa ndó'ó. Ndatán vivii ndáa ñii ta ndikachi sana ra, saá vivii ndáa Jesucristo ndó'ó ndi'i saá kìvì, ña òn ndi'i xa'á ndó.

3

Tõ'on yó'o ká'qn ndasaá xínì ñó'ó kutakù ñivi na xa tondá'q

¹ Ta ndó'ó, náki'va yó ná yóo yìi, xínì ñó'ó kasa tõ'ó ndó yìi ndó, ta kasa ndivi ndó ndi'i chiño va'a ña ndúkú yìi ndó ñoq ndó. Ta saá, tá òn sivi na kándixa tõ'on ñava'a xa'á Jesucristo kúu yìi ndó, ta xa'á ña xito na va'a táku ndó xí'in na, ta saá chikaq ini na kandixa na Jesucristo, vará òn ta'an ka'án ndó xí'in na xa'á ra. ² Kuchiño yìi ndó kandixa na tõ'on va'a xa'á Jesucristo chi xito na ndixa táku ndii ndó, ta kisa ndivi ndó ña kóni Ndios. ³ Òn chinóo ní ndó ke'é ndó ndasaá kuiti xa'á ña ndasa livi xí'in mji ndó. Saá chi ña ndixa ndása livi náña'a òn sivi ña livi nó'ni yisj sijnì ná kúu ña, ni òn sivi ña ndóo ndaa xí'in mji ná ña kúu kaq oro, ni òn sivi ña ndixin ná tikotq livi ña yá'ví ní kúu ña. ⁴ Ta va'a ka kundì'i ini ndó, ta chikaq ndó ndee xí'in mji ndó ña va'a koo ini ndó ñoq Ndios. Chi náña'a ná va'a ini ta tõ'ó ini kúu ná ndixa livi ndino'o ta ndáya'ví ní ka náyo'o ñoq Ndios. Saá chi ña livi ini náyo'o nda ñii kìvì òn vása ndi'i xa'á ña. ⁵ Ñii kì'va saá náña'a ná kándixa Ndios kuyja xina'á xikuu ná ná livi ini ñoq Ndios. Saá chi xindaa ini ná Ndios ña kisa ndivi ra ña ñika'án ra, ta kisa tõ'ó ná yìi ná ta kisa ndivi ná chiño va'a ndúkú yìi ná ñoq ná. ⁶ Ñii kì'va saá ke'é ña Sara xina'á, chi kisa ndivi ña ndi'i ñava'a ñika'án yìi ña ta'Abraham xí'in ña, ta xika'án ña tõ'on yó'o xí'in ra: "Tata, mji taká'no ñoq." Ta ndó'ó náki'va yó, tá ke'é ndó ñava'a ta òn vása yí'ví ndó ña òn vá'a, ta saá yóo ndó ndikõn ndó ndatán ñixiyo ña Sara kuyja xina'á.

⁷ Ta ndó'ó, nañani yó na yóo násí'í, xínì ñó'ó vivii kutakù ndó xí'in násí'í ndó. Kasa tõ'ó ndó ná, vará lo'o ndee kómí ná ñoq ñandee kómí ndó, chi násí'í ndó yó'o ñii káchí naki'in ná xí'in ndó ñava'a ña kúu ña kutakù ndó xí'in Ndios ndi'i saá kìvì ña va'xi. Tá va'a kisa ndivi ndó saá xí'in násí'í ndó, ta òn kóo ña kasi ñoq tõ'on ndó, ña konì sq'o Ndios ña ká'án ndó xí'in ra.

Tõ'on yó'o ká'qn ndasaá xó'ví ñivi vará ke'é na ñava'q

⁸ Vitin ká'án j xí'in ndi'i ndó. Xínì ñó'ó vivii kutakù ndó xí'in tá'an ndó ta koo yu'ú ndó xí'in tá'an ndó; kundá'ví ini ndó koni tá'an ndó; kuki'vi

ini ndó koni tá'an ndó ndatán kí'vi ini ndó xíni ndó ñani mji ndó xí'in kị'va mji ndó. Chindeé tá'an ndó xí'in ña xíni ñó'ó ndó; ta ká'no koo ini ndó xí'in tá'an ndó. ⁹ Tá yóo ñivi na ké'é ña ɔn vá'a xí'in ndó, ta ɔn ke'é ndó ña ɔn vá'a xí'in na. Tá yóo ñivi na ká'an tɔ'on ndiva'a xí'in ndó, ta ɔn ká'an ndó tɔ'on ndiva'a xí'in na. Xíni ñó'ó ndukú ndó nɔɔ Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in ñivi na ké'é án ká'an ña ɔn vá'a xí'in ndó, saá chi Ndios ñakaxin ra ndó'ó ña ke'é ndó ñava'a xí'in ñivi. Ta xa'á ñayó'o ndó'ó ndixa naki'in ndó ñava'a nɔɔ Ndios. ¹⁰ Ta tɔ'on Ndios ña ñitaa na xina'á, káchí ña saá:

Tá kóni ndó sji kutaku ndó, ta ñii kị'va saá kóni ndó va'a koo ndó ñoyívi yó'o,

ta saá kundaa va'a xí'in mji ndó ña ɔn ká'an ndó tɔ'on ndiva'a xa'á ñivi, ni ɔn ká'an ndó ñavata'á ña sandá'vi ñivi.

¹¹ Sandakoo ndó ké'é ndó ña ɔn vá'a, ta xíni ñó'ó ke'é ndó ñava'a. Ndira chikaa ndó ndee ña ndukú ndó va'a kutaku ndó xí'in ñivi.

¹² Chi Ndios ndaa ra ñivi na ké'é ñandaa, ta xa yóo ti'va ra ndakuijn ra xa'á ña ndúkú na nɔɔ ra, ta Ndios saá ini ra xíni ra ñivi na ké'é ña ɔn vá'a, saá káchí tɔ'on Ndios.

¹³ Tá chikaa ndó ndee ña ke'é ndó ñava'a, ta saá, ɔyu kúu ñivi ke'é ña ɔn vá'a xí'in ndó? ¹⁴ Ta saá ni, tá xó'vi ní ndó vará ké'é ndó ñava'a, ta Ndios chindeé ra ndó'ó ña kunakaa ñasji ini ndó. ɔn kuyi'vi ndó nɔɔ nda ñii ñivi, ta ni ɔn kundi'i ini ndó nɔɔ ña ɔn vá'a ke'é na xí'in ndó. ¹⁵ Ta xí'in ña ndino'o ini ndó kasa tɔ'ó ndó Jesucristo, chi táká'no nɔɔ yó kúu ra. Tá yóo ñivi na ndaká tɔ'on ndó'ó: “¿Ndachun kándixa ndó Jesucristo?”, kachí na xí'in ndó, ta ndó'ó xa koo ti'va ndó ndakuijn ndó ndato'on ndó xí'in na xa'á ña ndachun ndaa ini ndó Jesucristo, ta ndaa ini ndó ña ndixa kasa ndivi ra ña kɔndoo ra xí'in ndó, ta xí'in ñatɔ'ó ká'an ndó xí'in na ta vivii ndakuijn ndó yu'u na. ¹⁶ Kasa ndivi ndó ñava'a ta vivii kutaku ndó ña ɔn kóo ña sandi'i ini ndó nɔɔ Ndios. Ta saá, tá ká'an ndiva'a ñivi xa'á ndó'ó, ta kuka'an nɔɔ na xa'á tɔ'on vatá ká'an na, chi xito na ñava'a ké'é ndó xa'á ña ndikɔn ndó Jesucristo. ¹⁷ Tá taxi Ndios ña xɔ'vi ndó, ta va'a ká ná xɔ'vi ndó xa'á ña ké'é ndó ñava'a nɔɔ ña xɔ'vi ndó xa'á ña ké'é ndó ña ɔn vá'a.

¹⁸ Saá chi mji Jesucristo ñixɔ'vi ra ta ñixi'i ra ñii laá yichi xa'á ndi'i kuachi ñivi. Taa ta va'a kúu ra, taa ta ɔn koɔ kuachi kómí kúu ra, ta ñixɔ'vi ní ra xa'á ndi'i mji yó ñivi na ndiso kuachi; ke'é ra saá ña kuchiño kuyatin yó nɔɔ Ndios ta kutaku yó xí'in ra ndi'i saá kivi. Tá saxɔ'vi ní ñivi yiki koñu Jesucristo ta xa'ni na ra, ta ñatakú ra nɔɔ ña ñixi'i ra, ta ndixa táku ndino'o ra vitin. ¹⁹ Tá mií ɔn tɔ'an natakú Jesucristo, ta Nima ra kee ña ñixá'an ña ñiká'an ndoso ña nɔɔ nima ñivi na ñixi'i kuyá xina'á, nima ñivi ña ñó'o ñii xiiña ña yóo ndatán yóo ñii ve'e kaa. ²⁰ Ta ñivi yó'o xikuu na xitaku kuyá xina'á xí'in tãNoé, ta ke'é na ndi'i nɔɔ ña ɔn vá'a ña ɔn vása kóni Ndios. Ta Ndios taxi ra ndayí nda'á tãNoé ña kasa va'a ra tón barco, ta kuá'á ní kuyá kúva'a tón barco yó'o, ta ndi'i saá kuyá yó'o Ndios xí'in ña ká'no ini ra xindati ra ña nandikó ini ñivi yó'o xa'á ña ɔn vá'a ké'é na. Ta ndasaá kuiti ɔna ñivi xikuu na xiiño'o ini tón barco, ta ñikaku na nɔɔ ña ká'á na ini takuií. ²¹ Ta vitin mji yó, xa'á ña kándixa yó Jesucristo, chíchi yó ini takuií, ta ndatán Ndios sáka ku ra tãNoé kuyá xina'á ña ɔn ká'á ra ini takuií, saá sakaku ra mji yó ña ɔn ndi'i xa'á yó. Ta ña xa chíchi yó saá, ɔn sivi xa'á ña ndundii yiki koñu yó xikuu ña. Saá

chi ña xa chichi yó kóni kachí ña ndí xa k̄ndoo yó xí'in Ndios ña kutaku ndii yó noo ra. Ta xa'a ña nataku Jesucristo, Ndios kúchiño sakaku ra m̄ji yó. ²² Ta Jesucristo ndaa ra kuano'o ra ñoyivi ñino, ta yóo ra sijn kua'a Ndios, ta xá'nda chiño ra noo naangel ta xá'nda chiño ra noo ndi'i ndee ña kómí ndayí ñoyivi ñino.

4

To'on yó'o ká'an ndí xínj ñó'ó vivíi kasa ndivi yó ndatán kóni Ndios

¹ Xa'a ña ñixov̄j ní Jesucristo xa'a yó tá'an x̄itaku ra ñoyivi yó'o, ta ñii k̄i'va saá ndó'ó xínj ñó'ó sakuá'a ndó ña koo ti'va ndó ña xov̄j ndó xa'a ña ndik̄on ndó Jesucristo. Chi ñivi na xó'v̄j xa'a Jesucristo, nayó'o xa sandakoo na yich̄i noo ke'é na ña on vá'a. ² Xa'a ña ñixov̄j ní na xa'a ra, ñivi na ndik̄on Jesucristo on vása kisa ndivi ka na ña on vá'a kóni yik̄i koñu m̄ji na, nda vika ndi'i saá k̄ivj táku na ñoyivi yó'o chikaa na ndee ña kasa ndivi na ña kóni Ndios. ³ Chi xa kua'a ní kujyá x̄itaku ndó ke'é ndó ña on vá'a ña kútoo ní ñivi ñoyivi yó'o na kúu na on vása kándixa Ndios. X̄ikuu ndó nataa na x̄ikutoo ní k̄i'vi kuachi ñoyivi xí'in náña'a ná on s̄ivi nási'í ndó kúu, án x̄ikuu ndó náña'a ná x̄ikutoo ní k̄i'vi kuachi ñoyivi xí'in nataa na on s̄ivi yij ndó kúu, ta kisa ndivi ndó ndi'i ña on vá'a ña kútoo ní yik̄i koñu m̄ji ndó; x̄ikuu ndó ñivi na x̄i'í ní ndutá tá sáxiini ñivi; x̄ikuu ndó ñivi na ñixika noo kána vik̄o noo ke'é ndó ndi'i saá noo ñakini ña káchí ini m̄ji ndó; ta ink̄a ña kini ní ke'é ndó x̄ikuu ña kisa to'ó ndó ña kúu idolo án ñaimagen ña on s̄ivi Ndios ndino'o kúu. ⁴ Ta vitin ñivi natá'an ndó na si'na ñii káchí ñixika ndó xí'in, nayó'o on vása kúndaq̄ ini na ndachun on x̄ijn ka ndó nakutá'an ndó xí'in na ta ke'é ndó ña on vá'a ke'é na, ta saá xa'a ña on vása táku ka ndó ndatán táku nayó'o kúu ña ká'an na to'on ndiva'a xa'a ndó vitin. ⁵ Ta on kundí'i ini ndó, chi kixaa ñii k̄ivj nan̄ivi yó'o ndakuñ na noo Ndios xa'a ndi'i ña on vá'a ke'é na, chi Ndios xa yóo ti'va ra kasa nani ra xa'a kuachi ndi'i ñivi, án na táku kúu na, án na xa ñixi'j kúu na. ⁶ Ta Jesucristo ñixaa'an ra noo ñivi na xa ñixi'j, ta ñika'an ndoso ra to'on va'a xí'in na xa'a ña kuchiño kutaku nima na xí'in Ndios, vará yik̄i koñu na ña xa ndi'i xa'a kúu ña, chi ñixi'j na, ndatán ch̄indú'u Ndios ndi'i ñivi k̄ivj na xa'a kuachi na.

⁷ Xa yatin vāxi ña kixaa k̄ivj sondí'í ñoyivi yó'o. Ta saá xínj ñó'ó vivíi ndino'o kundito ndó ña koo ti'va ndó kasa ndivi ndó ña kóni Ndios, ta ndi'i saá k̄ivj taxi ndino'o xí'in m̄ji ndó ña ka'an ndó xí'in Ndios. ⁸ Ña ká'no ka xínj ñó'ó kasa ndivi ndó kúu ña xí'in ndi'i nima ndó kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó, chi tá va'a kisa ndivi ndó ñayó'o, ta saá ndixa yóo ti'va ndó kasa ká'no ini ndó xa'a ña on vá'a ke'é natá'an ndó xí'in ndó, vará kua'a ní ña on vá'a ke'é nayó'o. ⁹ Ta vivíi naki'in ndó ñivi na kándixa Jesucristo na kixaa ve'e ndó, ta xí'in ñasij ini ndó ke'é ndó ñava'a xí'in na, ta on ka'an kuachí ndó xa'a ña ke'é ndó saá. ¹⁰ Ndios san̄i'i ra ndee va'a nde'a ñii ñii ndó, ta ñii ñii xínj ñó'ó konj ñó'ó ndó ndee va'a yó'o ña chindee tá'an ndó. ¹¹ Tá Ndios san̄i'i ra ñava'a sava ndó'ó ña kúchiño ndó ka'an ndoso ndó to'on ra noo ñivi, ta xínj ñó'ó ka'an ndó to'on ña ndaa ña ndixa vāxi noo Ndios. Tá Ndios san̄i'i ra ñava'a sava ndó'ó ña kúchiño ndó kasa ndivi ndó chiño va'a ña xínj ñó'ó natá'an ndó, ta saá kasa ndivi ndó chiño yó'o xí'in ndee ña ndixa vāxi noo Ndios. Ta ñii ñii ñava'a ke'é ndó, vivíi kasa ndivi ndó ña xa'a ñivi na xito ñava'a yó'o ña kuchiño kasa ká'no na Ndios, saá chi Jesucristo kúu ta chindee ñivi ña kasa ká'no na Ndios. Ta xa

kánóo síkón ñatọ'ó ká'no Jesucristo, ta xa kómí ra ndeę ña xá'nda chiño ra ndi'i saá kịvị nọọ ndi'i ña yóo ñoyívi. Saá ná koo ña.

*Tọ'on yó'o ká'ạn xạ'ạ nịvi na ndịkọn Jesucristo
xó'vị ní na ñoyívi yó'o*

¹² Nañani yó xí'in náki'vạ yó, na kí'vi ní inij xínij kúu ndó'ó. Ọn naka'nda ini ndó chi xa xó'vị ndó ña yọ'vị ní ña kúu ña xito ndoso ndó'ó, ta ọn kani sịnj ndó ndí ndasaá kuiti mịi ndó kúu na xó'vị ní xạ'ạ ña kándixa ndó Jesucristo. ¹³ Nda víkạ, ná kunakaạ ñasịj ini ndó xạ'ạ ña xó'vị ndó ndatán yóo ña nịxọ'vị ní Jesucristo. Ta saá ndixa kutú ndạạ kạ ñasịj ini ndó kịvị ndikó ra ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ñava'a ká'no ña livi yé'e. ¹⁴ Tá yóo nịvi na ká'ạn tọ'on ndivạ'a xí'in ndó chi na ndịkọn Jesucristo kúu ndó, ta xạ'ạ ñayọ'o ná kunakaạ ñasịj ini ndó. Chi Nímạ Ndios ña kúu ña ndino'o ká'no, yóo ña xí'in ndó ndi'i saá kịvị. Ta nịvi na ọn vása kándixa Ndios ká'ạn ndivạ'a na xạ'ạ Nímạ ra, ta ndó'ó na kándixa Ndios ndixa kisa ká'no ndó Nímạ ra. ¹⁵ Tá xó'vị ní ndó, ta vạ'a ná ọn kuu ña xạ'ạ ña xạ'ni ndó nịvi, ni xạ'ạ ña kịsa kuí'ná ndó, ni xạ'ạ ña ke'é ndó inka nọọ ña ọn vá'a ña yá'a ndoso ndó ndayí, ni xạ'ạ ña sạkuiso chiño xí'in mịi ndó ká'ạn ndó xí'in inka nịvi ndasaá xínj ñó'ó kasa ndivi na chiño mịi na. ¹⁶ Tá xó'vị ndó xạ'ạ ña kúu ndó nịvi na ndịkọn Jesucristo, ta saá ọn vása kuka xí'in nọọ ndó xạ'ạ ña ndịkọn ndó ra, ta ndạ víkạ kasa ká'no kạ ndó Ndios xạ'ạ ña inka nịvi ndixa nakoni na ndí ndó'ó kúu na kándixa Jesucristo.

¹⁷ Saá chi vitin xa kịxaạ kịvị ña kixá'á Ndios kasa nani ra xạ'ạ ndi'i nịvi ndatán yóo ña ke'é na, ta si'na kixá'á ra kasa nani ra xạ'ạ nịvi na kándixa ña'á. Tá vitin xa kixá'á ra xí'in mịi yó ta xó'vị ní yó, ta ndeé ní kạ xọ'vị nịvi na ndạ lo'o ọn xịin chikaạ sọ'o tọ'on vạ'a ña nịkạ'ạn Ndios. ¹⁸ Chi tọ'on Ndios ña nịta na xịna'á, káchí ña saá: Ta nịvi vạ'a, kundo'o ní na ta yọ'vị ní taxi na mịi na ña sạkaku Ndios na, ta saá, yọ'vị ní kạ kuchiño kaku nịvi na ké'é ña ọn vá'a, na ọn xịin kandixa Ndios, káchí tọ'on Ndios. ¹⁹ Ñakán ndó'ó, tá xó'vị ndó chi saá taxi Ndios kundo'o ndó, ta ọn vá'a sandakoo ndó ké'é ndó ñava'a xí'in inka nịvi, ta ndixa xínj ñó'ó nataxi xí'in mịi ndó nda'ạ Ndios, chi Ndios kúu tạ tạ kịsa vạ'a ndó'ó, ta ndixa kisa ndivi ra tọ'on ra ña kịndọọ ra xí'in ndó.

5

*Tọ'on yó'o ká'ạn ndasaá xínj ñó'ó
kutakụ na ndiso chiño nọọ nịvi na kándixa Jesucristo*

¹ Vitin ká'ạn j xí'in ndó'ó nañani yó, naxịkua'ạ na ndiso chiño nọọ nịvi na kándixa Jesucristo, saá chi yị'ị, ndatán yóo ndó'ó na ndiso chiño, saá yóo j. Ta yị'ị xịni káxín j ña ndasaá nịxọ'vị ní Jesucristo xạ'ạ ndi'i yó. Ta kịvị ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta saá koto yó ña yé'e livi xí'in ñandee vạ'a ká'no ña kómí ra. Ta saá ñoyívi nịno ñii káchí xí'in ra kukomí yó ña yé'e livi xí'in ndeę vạ'a ká'no yó'o. ² Xáku ndá'vịj nọọ ndó, vạ'a kundaa ndó nịvi na nákutá'an xí'in ndó xạ'ạ ña kándixa na Jesucristo. Ndatán vạ'a vivíi ndáa ñii tạ ndikachi sạnạ ra, saá vạ'a kundaa ndó nịvi yó'o, chi Ndios sạkuiso chiño ra ndó'ó ña kasa ndivi ndó saá xí'in na. Ná ọn kuu ña kundaa ndó na xí'in ñandụxạ, ná ọn kuu ña kundaa ndó na xạ'ạ sị'ún, ta vạ'a xí'in ñasịj ini ndó kundaa ndó na, ta xí'in ndino'o nímạ ndó kasa ndivi ndó ña kóni Ndios. ³ Ọn kani sịnj ndó kómí ndó ndi'i nọọ ndayí ña ka'nda chiño ndó nọọ natá'an ndó na kándixa Jesucristo na kúu na ndiso chiño ndó xí'in. Ta xínj ñó'ó si'na mịi ndó vivíi kuni'i ndó yichị vạ'a

kutaku ndó nõq nayó'o, ta saá kuchiño na kundikõn na yichj ndó. ⁴ Saá chi ñii kivi ndikó tuku tãKá'no va'a nõq yó ñoyívi yó'o. Ta mji ra kúu tãKá'no va'a nõq ndó'ó na ndiso chiño ta vivii ndáa ndó natá'an ndó na kándixa Jesucristo. Ta kivi ndikó ra, ta saá taxi ra nda'a ndó ñava'a ña livi ká'no ña nda lo'o õn vasa ndi'i xã'a nda ñii kivi.

⁵ Ta ndó'ó ñivi nakuáchi na kándixa Jesucristo, xini ñó'ó kasa to'ó ndó natã naxikuã'a na ndiso chiño xí'in ndó, ta kasa ndivi ndó to'on ña ká'an na xí'in ndó. Ta ndi'i ndó'ó ñivi na kándixa Jesucristo, xini ñó'ó kasa nõq xí'in mji ndó, ta xí'in ñato'ó chindeé tá'an ndó, chi to'on Ndios ña ñitaa na xina'a, káchi ña saá:

Ndios õn xjin ra koni ra ñivi na kisa ká'no xí'in mji, ta ndixa ké'é ra ñava'a xí'in ñivi na kisa nõq xí'in mji nõq ra, káchi to'on Ndios. ⁶ Ta xã'a ñayó'o, kasa nõq xí'in mji ndó nõq ndee Ndios, ta saá kixãã kivi ña chitóni Ndios, ta ndixa kasa ká'no ra ndó'ó. ⁷ Taxi ndó ndi'i ña sãndi'i ini ndó nda'a Ndios, chi tayó'o kí'vi ní ini ra xini ra ndó'ó ta ndáa ra ndó'ó.

⁸ Ta saá xini ñó'ó vivii ndino'o kundito ndó ña koo ti'va ndó kasa ndivi ndó ña kóni Ndios, ta koto va'a ndó chi ñandiva'a ká'no ndixa sãã ní ini ña xini ña ndó'ó, ta ndatãn xika ñii tileón ti xí'j ní soko nãndukú rí ña kaxi rí, saá xika ñandiva'a yó'o sãtã ndó. ⁹ Chikãã ndó ndee xí'in mji ndó ña õn kasa ndivi ndó ña kóni ñandiva'a ká'no. Ta xí'in ña ndino'o ini ndó xini ñó'ó kandixa ndó Jesucristo ta nda lo'o õn sandakoo ndó ña ndixa ndáa ini ndó ra, saá chi xa xini ndó ndi'i saá xiiña ñoyívi yó'o xó'vj ní nañani yó xí'in nákj'va yó na kándixa Jesucristo, ndatãn xó'vj ndó vitin.

¹⁰ Tá xa ndi'i ñya'a ña ñixõ'vj ní ndó, vará nda lo'o kivi án kuỹã ñixõ'vj ní ndó, ta Ndios taxi ra ña tuku va'a kutaku ndó. Chindeé ra ndó'ó ña nda ñii kivi õn sandakoo ndó kándixa ndó ra, ta taxi ra ndee ra nda'a ndó ña õn nakava ini ndó, ta kasa ndivi ra ñava'a xí'in ndó ña chindeé ra ndó'ó ña ndixa ndino'o ini ndó kandixa ndó ra ndi'i saá kivi ña vaçi. Ndixa mji Ndios kasa ndivi ra to'on ra xí'in ndó xã'a ña kí'vi ní ini ra xini ra ndó'ó, saá chi xa kãna ra ndó'ó ñivi na kándixa Jesucristo ña kutaku ndó xí'in ra ndi'i saá kivi ñoyívi nõno nõq yóo ñava'a ká'no livi. ¹¹ ¡Ná kasa ká'no yó Ndios ndi'i saá kivi, ta ndi'i saá kivi ná ka'nda chiño ra nõq ndi'i ña yóo ñoyívi! Saá ná koo ña.

Ñayó'o kúu to'on sondi'i ña ñitaa tãPedro nõq tutu yó'o

¹² Ta ñani yó tãSilvano, xí'in ña ndino'o ní ini ra ndikõn ra Jesucristo, tayó'o chindeé ra yi'j ña ñitaa ra to'on nõq tutu yó'o ña kúu ña ñixãã nda'a ndó, chi kóni j ndato'on j xí'in ndó ndasaá vivii xini ñó'ó kutaku ndó, ta ndato'on j xí'in ndó ndi'i ñava'a ké'é Ndios xí'in ndó kúu ña sáná'a ndi' ndixa kí'vi ní ini ra xini ra ndó'ó. Ta saá nda ñii kivi õn va'a nãndoso ndó ña ndixa kí'vi ní ini Ndios xini ra ndó'ó.

¹³ Ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Babilonia yó'o, tí'vi na to'on ña chindeé na ndó'ó. Ñivi yó'o kúu na ñakaxin Ndios ñii káchi ndatãn ñakaxin ra ndó'ó ña nduu ndó sã'ya ra. Ta ñani yó tãMarcos tã yóo ndatãn yóo sã'ya j, tí'vi ra to'on chindeé ra ndó'ó. ¹⁴ Ta xí'in ña kí'vi ní ini ndó xini tá'an ndó, chindeé tá'an ñii ñii ndó xí'in ña chito ndó nõq tá'an ndó.

Ná koo ñava'a ini ndi'i ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo. Saá ná koo ña.

Tutu ñaṛvi ña ñitaa taPedro ña ti'ví ra kua'an nda'a ñivi na kándixa Jesucristo

TaPedro ti'ví tḡ'on yó'o

kuq'an ña chindeé ra ñivi na kándixa Jesucristo

¹ Yi'i, taSimón Pedro, ñii taapóstol ta kisa chiño ṛḡ Jesucristo kúu i. Ta táa i tutu yó'o xaḡ ña nda'a ndó'ó, ñivi na xa ñaki'in ñava'a ña livi, ña ndáya'ví ní, ña kúu ña ndáa ini ndó Ndios ndatán ndáa ini mji ndi Ndios. Ta vitin xa ñaki'in yó ñava'a yó'o, chi taḡ taḡandaḡ kúu Jesucristo, taKá'no ṛḡ yó, ta kúu ra Ndios, Taḡ ta Saḡaku mji yó. ² Xa'a ña vivii xini ndó Ndios ta vivii xini ndó Jesucristo taKá'no ṛḡ yó, ná ke'é Ndios ví'i ní ka ñava'a xi'in ndó, ta ná taxi ra ñava'a koo ini ndó. Ta ná kutú ndaḡ ini ndó xi'in ndi'i ñava'a yó'o.

Tḡ'on yó'o ká'an xini ñó'ó kutaku yó

ta kasa ndivi yó ndatán kóni Ndios

³ Ta Ndios xi'in ndee ra, xa taxi ra ndi'i ña xini ñó'ó yó ña va'a kutaku yó ṛḡ ra ndatán káchi ini mji ra. Xa ñaki'in yó ndi'i ñayó'o chi vitin ndino'o ini yó xini yó Jesucristo, ta kúu taḡ ta ṛakana mji yó ña nduu yó ñivi na kukomí ñava'a ña livi ká'no ña kúu ña kómí mji ra. ⁴ Ta taxi ka ra kua'a ní ka inka ñava'a ná'no nda'a yó, ña kúu ña ndáya'ví ní, chi ñii k'i'va ndatán yóo ña ñika'an ra kasa ndivi ra, saá kisa ndivi ra ña. Ndios taxi ra ñava'a yó'o nda'a ndó ña kuu ndó sa'ya ndino'o ra ta nduu ndó ndatán yóo mji ra. Ta saá kuchiño ndó kuxiká ndó ṛḡ ña ṛn vá'a ñoyivi yó'o, chi ñivi ñoyivi yó'o ké'é na ndi'i saá ṛḡ ña ṛn vá'a ña kúu ña káchi ini mji na. Chi ña ṛn vá'a ké'é ñivi yó'o va'xi kua'no ka ña, ta sátivi ña mji na ta saá sátivi ña inka ñivi. ⁵ Ndó'ó ñivi na kándixa Jesucristo, xini ñó'ó chikaḡ ndó ndee xi'in mji ndó ña vivii kutaku ndó ta va'a kasa ndivi ndó ña kóni Ndios. Saá tuku chikaḡ ndó ndee ña koni va'a ka ndó Ndios. ⁶ Nasita xi'in mji ndó ña ṛn ke'é ka ndó ña ṛn vá'a; kundee ini ndó xi'in ña xó'vi ndó, ta ṛn sandakoo ndó ña ndixa ndáa ini ndó Ndios. Xini ñó'ó taxi xi'in mji ndó ña kutaku ndó ndatán káchi ini Ndios. ⁷ Ndixa kuki'vi ini ndó koni ndó natá'an ndó na kándixa Jesucristo, ta saá kuki'vi ini ndó koni ndó ndi'i ñivi.

⁸ Tá ké'é ndó ndi'i ñava'a yó'o, ta ndi'i saá kivi chikaḡ ndó ndee ña kua'no ka ndó xi'in ñayó'o ṛḡ Ndios, ta saá nduu ndó ñivi na kisa ndivi chiño ña ndáya'ví ní, ta saná'a ndó ndi ṛn sivi ña maṛi kúu ña xini va'a ndó Jesucristo, Taḡ taKá'no ṛḡ yó. ⁹ Tá yóo ñivi na kándixa Jesucristo, ta ṛn vása kisa ndivi na ndi'i ñava'a yó'o, ta saá ñivi yó'o táku naa na, ndatán táku ñivi nakuáa nduchy ṛḡ, an na lo'o chíin kuiti va'a xito nduchy ṛḡ. Saá chi ñivi yó'o xa ṛandoso na ndi Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi ke'é na ta xa ndasa ndii ra na ṛḡ ra. ¹⁰ Ñakán, nañani yó xi'in náki'va yó, chikaḡ ndó ndee xi'in mji ndó ña kua'no ka ndó xi'in ñava'a ña ké'é ndó, chi ñayó'o saná'a ña ndi ndixa Ndios naḡaxin ra ndó'ó ta kaṇa ra ndó'ó kúu ndó nañoḡ mji ra. Chi tá saá ké'é ndó, ta nda ñii kivi ṛn nakava ndó ṛḡ ña ṛn vá'a ña taxi sandakoo ndó ña kándixa ndó Jesucristo. ¹¹ Ta saá Ndios xi'in ñasii ini ra taxi ra kivi ndó ṛḡ xa'nda chiño Jesucristo ndi'i

saá kivi ña vaxi. Ta Jesucristo kúu Taa tãKá'no noq yó ta kúu ra Taa tã Sákaku mji yó.

¹² Ta saá ndá ñii kivi on sandakoo i sanaká'an i ndó'ó xa'a ndi'i ñayó'o, vará ndó'ó xa xini ndó ta ndino'o ini ndó kándixa ndó ñandaa ña nákaa tákú ini ndó vitin. ¹³ Tá ña tákú ka i, chiño noq i kúu ña sanaká'an i ndó'ó xa'a ndi'i ñandaa yó'o, ¹⁴ chi Jesucristo, tãKá'no noq yó, taxi ra ña kúndaa ini i ndi yachi ní kixaa ña kivi i. ¹⁵ Ta xa'a ñayó'o chikaa ní i ndee xi'in mji i ña vivii saná'a i ndó'ó ndi'i ña xini ñó'ó xa'a ña ndasaá va'a kutaku ndó ndatán kóni Ndios, ta saá tá xa nixi'i i, ta ndó'ó ndá ñii kivi on nandoso ndó to'on yó'o.

To'on yó'o ká'an xa'q ñalivi ña ká'no kómi Jesucristo

¹⁶ Tá kivi saná'a ndi ndó'ó ña kúndaa ini ndó xa'a ña ndikó tuku Jesucristo ñoyivi yó'o xi'in ndi'i ndee ra, ta on vása ní-ka'an ndi xi'in ndó to'on livi ña kaku sinj nivi ñoyivi yó'o. To'on ndixa kúu ña ndakuijn ndi xa'a ra, chi xi'in nduchú noq ndi xini ndi ñalivi ká'no ra ta xini ndi ndi'i ndee ra. ¹⁷ Xini ndi ndasaá Ndios Yivá yó taxi ra ñatq'ó ká'no nda'a Jesucristo, ta taxi ra ña livi ká'no náye'e ra noq ndi, chi nda noq livi ní ye'e ñoyivi ñino kixi to'on ña nika'an, káchí ña saá: "Tayó'o kúu Sa'ya i, tã k'vi ní ini i xini i, ta kúsi i ní ini i xini i ra", káchí Ndios. ¹⁸ Xini sq'o ndi to'on yó'o, ña kee ñoyivi ñino kúu ña, saá chi ñayó'o xikuu ña kivi nixa'an ndi nixiyo ndi xi'in Jesucristo noq yuku síkón ña kúu yuku yii.

¹⁹ Ta saá ndixa kúndaa ini yó ndi to'on ña ndatq'on naprofeta xina'a kúu ñandaa. Ta va'a ndixa chikaa sq'o ndó to'on ña nika'an nayó'o, saá chi to'on yó'o chindee ña ndó'ó. Ta to'on yó'o yóo ña xi'in ndó ndatán yóo ñii ño'o ña tóon ndiní ñoo anda kixaa ña tvi xitaan ta keta kimi tí tóon. Ta ndatán yóo kimi tí tóon xitaan, saá yóo Jesucristo, chi sanaye'e ra ini yó, ta taxi ra ña kúndaa ini yó ñandaa. ²⁰ Xini ñó'ó ní kúndaa ini ndó ñayó'o: ndá ñii nivi on kúchiño na nandaxin mató'on na xi'in sinj mji na, an ndatán káchí ini mji na, to'on Ndios ña ñitaa naprofeta xina'a. ²¹ Chi to'on ña nika'an naprofeta on vása ní-kaku ña sinj mji na an nima mji na, saá chi Nima Ndios nika'an to'on yó'o ini naprofeta ña nika'an na ña xi'in nivi, ndatán kóni Ndios.

2

To'on yó'o ká'an xa'q natqa na saná'a to'on Ndios ña xa nasama na (Judás 4-13)

¹ Tixin naño Israel kuyiá xina'a nixiyo naprofeta na on vása ní-ka'an ndoso to'on ña ndaa ndatán yóo ña nika'an Ndios, chi nasama nayó'o to'on Ndios ndatán káchí ini mji na. Ta ñii ki'va saá kixaa kivi ta nakuita nataa tixin ndó'ó, ta nayó'o saná'a na to'on ña vatá xa'a Jesucristo. Nataa na on vá'a saná'a yó'o kata ní'no na to'on ña nasama na, ta saá sandá'vi na nivi na konj sq'o ña saná'a na, ndá tondaa na ka'an na ndi on vása kándixa ka na Jesucristo, vará kúu ra taa tã nixi'i xa'a ña sakaku ra na. Nataa na saná'a ña on vá'a yó'o ndiso ní na kuachi, ta Ndios taxi ra ñii kama kixaa ña sandi'i xa'a na. ² Ta ku'a ní nivi kasa ndivi na ndi'i noq ña on vá'a xi'in ñakini, ndatán yóo ña tákú nataa na saná'a yó'o. Ta inka nivi na on xjin kándixa Jesucristo koto na ña on vá'a ké'é nataa yó'o, ta saá ka'an ndiva'a na xa'a yichi ña ndaa. ³ Nataa na saná'a ña on vá'a ndasaá kuiti kúsi ní ini na ña naki'in na ku'a ní s'i'un ndó xa'a ña saná'a na ndó'ó ña

káchí na kúu tɔ'on Ndios, ta kúu ña tɔ'on ña ñasama mji na. Xa xina'á ní Ndios chitoní ra kasa nani ra xa'á ña on vá'a ké'é nayó'o, ta ndixa saá kundo'o na kivi ña vaxi.

⁴ Chi Ndios on vása ní-kisa ká'no ini ra xa'á naángel na niki'vi kuachi xina'á, ta sákana ra na kua'an na ndaya, ta nó'ni na nó'o na noo naa, ña ndáti na andá kixaa kivi ña kasa nani ra xa'á ndi' kuachi. ⁵ Ta ndixa Ndios ni-kisa ká'no ini ra xa'á nivi na xitaku ñoyivi yó'o kuuya xitaku taNoé xina'á. Ta taNoé nika'an ndoso ra xi'in nivi yó'o ndasaá vivii xini nó'ó kutaku na ndatan kóni Ndios. Ta nivi yó'o ni-xiin na chikaa so'o na tɔ'on Ndios, ta saá Ndios sákon ra savi na'á sata nivi yó'o, ta nixi'i ndi' na, ta Ndios sakaaku ra ndasaá kuiti taNoé xi'in uxá nivi. ⁶ Saá tuku Ndios kisa nani ra xa'á kuachi nivi nañoo Sodoma xi'in nañoo Gomorra, sandi'i ra xa'á na xi'in ño'q xixi ña kee ñoyivi njino, nixixi ndi' ñoo na xi'in ndi' mji na andá nduu ndi' ña nixixi yó'o yaá kuiti. Ñayó'o kúu ña sáná'a ndasaá kini ní kundo'o nivi na ndiva'a ini. ⁷ Ta Ndios sakaaku ra taLot ña ni-xixi ra ñoo Sodoma, chi tayó'o xikuu ra ñii taá ta vá'a ini, ta nita'vi ní ini ra xini ra ndi' ña on vá'a ñakini xitaku nivi ñoo yó'o. ⁸ Taá ta vá'a ní ini xikuu ra, ta ñii ñii kivi nija'a yó'vi ní xitaku ra ñoo Sodoma, chi xito ra ta xini so'o ra ndi' noo ña on vá'a ké'é nivi yó'o. ⁹ Ndi' ña ké'é Ndios xi'in nivi sáná'a ña ndi xini ra ndasaá chindee ra nivi na chikaa so'o tɔ'on ra, ña sakaaku ra na noo ndi' ña yó'vi xito ndoso ña'á. Ta ñii kiva saá, xini ra ndasaá saxo'vi ra nivi na ké'é ña on vá'a, ta ké'é ra saá xi'in na kivi kixaa ña kasa nani ra xa'á kuachi ndi' nivi.

¹⁰ Ta Ndios saxo'vi ka ra nivi na táku kisa ndivi ndi' ña on vá'a ñakini ña kútoo yiki koñu mji na, saá chi nivi yó'o ndá lo'o on xjin na chikaa so'o na tɔ'on xá'nda chiño Ndios noo na. Ta natáa na sáná'a tɔ'on Ndios ña ñasama mji na, só'ó ní na, on vása táxi na xi'in mji na ña koni so'o na ñandaá. Ta kúu na nivi na ña'a ní ini, ta káchí siji mji na ndi kómí na ndee ká'no ka, ta ni on vása yí'vi na kandi'va'a na xi'in ndee ná'no ka noo na. ¹¹ Ta naángel, na yóo noo Ndios, vará kómí ka na ndee noo natáa yó'o, ta naángel yó'o on vása xjin na ka'an na tɔ'on ña kandi'va'a xa'á inká ndee ná'no.

¹² Ta natáa on vá'a yó'o ndatan táku kití tiyukú táku na, chi kití yukú yó'o ndasaá kuiti táku rí kisa ndivi rí ndatan kóni nima mji rí. Ta tío'ó kaku rí xa'á ña tiin nivi rí ta ka'ni na rí. Ta ñii kiva saá kundo'o natáa on vá'a yó'o, chi nayó'o ká'an na tɔ'on ndiva'a xa'á ña on vása kúndaá ini na, ta ndatan ndi' xa'á kití yukú, saá ndi' xa'á na. ¹³ Ta natáa on vá'a yó'o, kixaa kivi ña naki'in na ya'vi na xa'á ña on vá'a ké'é na ña táxi xo'vi inká nivi. Xi'in ñasii ini na ké'é na ndi' noo ña kútoo yiki koñu na, on ko'ó ñat'ó kómí na, ni on vása násita xi'in mji na noo ña ké'é na ndi' ña on vá'a, vará ndivi xito ka nivi kúu ña. Ta kivi natáa on vá'a yó'o xixi na xi'in ndó noo vikó noo nákutá'an ndó'ó na kúu na kándixa Jesucristo, ta ña ka'an ní noo kúu ña xito ndó ñakini ké'é natáa yó'o.

¹⁴ Ta natáa on vá'a yó'o, ndi' nási'í ná xito na noo, ta kútoo ní na ki'vi na kuachi ñoyivi xi'in ná. Ndá ñii kivi on vása sándakoo na kí'vi na kuachi ña kúu ña kútoo ní yiki koñu mji na. Ta chú'u na nivi na lo'o ní kándixa Jesucristo ña ké'é na ña on vá'a. Natáa on vá'a yó'o on vása xaa ini na xi'in ña xa kómí na, ta ndi' saá kivi kóni na kukomí na ndi' ña káchí ini mji na. Natáa yó'o ndiso na chi ña xa'á ña on vá'a ké'é na, ta Ndios taxi ra ko'on na noo xo'vi ní na. ¹⁵ Natáa yó'o xa sándakoo na yichí ndaa, ta ñaki'in na ndikon na kua'an na yichí taprofeta Balaam taá ta xitaku

xina'á, tayó'o xikuu sa'ya taBeor. Saá chi taprofeta yó'o kutoo ní ra ki'in ra si'un xa'á chiño on vá'a ke'é ra. ¹⁶ Ta saá kee ra kua'an ra ña satavi chi ña ra naño Israel, ta ni-kuchiño ra, chi ñii tiburra, kitj tí on vása xinj ka'an to'on kúu rí, ta tiyó'o nika'an rí to'on xí'in ra, ta xí'in ña nika'an rí sasi rí noo ra, ta ni-kuchiño ra kasa ndivi ra chiño kí'vi ña kua'an ra ke'é ra.

¹⁷ Nataa on vá'a yó'o yóo na ndátan yóo pozo yichí ña on koó takuii kómí, ta yóo na ndátan yóo vikó ña sándachí tachj na'á kua'an ña noo chinda'á tachj yó'o ña. Ta Ndios kasa nani ra xa'a nataa yó'o, ta ti'vi ra na ko'on na noo naa ní ña xo'vi na ndi'i saá kijí. ¹⁸ Nayó'o kua'a ní chínóo na noo to'on ká'an na, ña sanoo na ini nivi ña kandixa na ña sáná'a na, ta to'on yichí ña on vása ndaya'ví kúu ña sáná'a na. Ta xí'in to'on yó'o chú'u na nivi na sakán sandakoo yichj on vá'a, ña tuku ké'é nayó'o ña on vá'a ña kútoo ní yikí koñu na. ¹⁹ Ta nataa on vá'a yó'o ká'an na, káchí na saá: "Tá kundikon ndó satá ndi, ta saá kuu ndó nivi na kaka ndika noo ndayí, ta saá on koó ka ña xá'nda chiño noo ndó", káchí na. Ta mji nataa yó'o kúu nivi na nó'ni kútu xí'in ndi'i noo ñakini ta xí'in ndi'i noo ña on vá'a ké'é na. Saá chi tá ñii ña on vá'a kúndeé ña noo nivi, ta ña on vá'a yó'o kúu ña xá'nda chiño noo nivi yó'o. ²⁰ Yóo nivi na xa kundaa ini to'on va'a xa'a Jesucristo Taa taKá'no noo yó ta sandakoo na yichj ña on vá'a ñoyivi yó'o. Ta saá, tá nivi yó'o ndikó koo tuku na ta kixá'a na naki'in na yichj on vá'a, ta tuku taxi na ña xá'nda chiño ña on vá'a ñoyivi noo na, ta saá nivi yó'o kuiso ka na kuachi noo ña xindiso na si'na. ²¹ Va'a ní ka, níkuu, tá nda ñii kijí ni-kundaa ini na xa'a yichj ña ndaa, saá chi xa'a ña kundaa ini na yichj ña ndaa, ta sandakoo na yichj yó'o, ta ña ke'é na saá Ndios ndeé ní ka saxo'vi ra na. ²² Ta xí'in ña ke'é nivi na on vá'a yó'o saá, táxi na ña kundaa ini yó ndí ña ndíchi ká'an to'on ña káchí saá: "Tí ina ndikó tuku rí kaxi rí ñakini nduxan rí." Ta inka to'on ndíchi káchí saá: "Tikini sakán chichi rí xí'in takuii ndii, ta tuku ndikó rí sakuchu xí'in mji rí nda'yi kini", saá káchí to'on ndíchi.

3

To'on yó'o ká'an xa'a Jesucristo ndikó ra ñoyivi yó'o

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, na kí'vi ní ini j xini j kúu ndó, ñayó'o kúu tutu ovi ña táa j xa'a nda'a ndó. Ta xí'in ña ovi tutu yó'o saá sánaká'an j ndó'o ña ndixa xinj nó'o kani sijn ndó xa'a ñava'a ña kúu ñandii ndino'o. ² Kóni j ña naká'an sijn ndó to'on Ndios ña nika'an ndoso naprofeta kujya xina'á. Saá tuku kóni j ña naká'an sijn ndó ndayí ña xa'nda chiño Jesucristo Taa taKá'no noo yó ta sakaku mji yó, chí mji ndi naapóstol saná'a ndi ndó'o to'on yó'o.

³ Ña si'na ka xinj nó'o kundaa ini ndó kúu ña ndasaá koo tá xa kuyatin vaxi kijí sondí'í. Chí kijí saá kutakú nivi na kutoo ní ke'é ndi'i noo ña on vá'a ña káchí ini mji na, ta kusiki na nivi xa'a ña kándixa na Jesucristo, ⁴ ta ka'an na xí'in na, ndaka to'on ña'á na, káchí na saá: "¿Mikía yóo Jesucristo ña kasa ndivi ra to'on ra ña nika'an ra xí'in ndó, ndikó ra ñoyivi yó'o? Chí xa nixi'j va yivá si'í yó, ta tá kaa ka va ñoyivi yó'o, ndátan kaa ña kijí noo xina'á, ñii ki'va saá kaa ña nda kijí vitin", káchí na, kusiki na nivi na kándixa Jesucristo kijí saá. ⁵ Nivi na kusiki yó'o on xijn na kandixa na ndí Ndios xí'in to'on ña nika'an ra kisa va'a ra ñoyivi yó'o ta kisa va'a ra ñoyivi nino. Ta noo yóo kua'a ní takuii mji, ta nika'an Ndios ta kana

ño'o yichí tixin takuí yó'o, ta saá takuí yó'o xjino nduu rá ña. ⁶ Ta saá kivi xitaku taNoé, ta Ndios xa'nda chiño ra noo takuí ta sakoon ra savj na'á, ta sandi'i ra xa'a ndi'i ña nixijo ñoyivi kujya xina'á. ⁷ Chi Ndios chindú'u ra to'on ra ña kasa ndivi ra ña njka'an ra ndí ñoyivi yó'o xí'in ñoyivi njno ña xito yó, ndáti ña ñii kivi ndi'i xa'a ña xí'in ño'o xixi. Saá koko ndi'i ña kuv'a a kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi nivi, ta nivi na on vása ni-xiin kandixa Ndios ko'on na noo xo'vi ní na ndi'i saá kivi.

⁸ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, na kí'vi ní ini j xini j kúu ndó'ó; ta kóni j ña on nandoso ndó ndí noo Ndios ñii kivi yóo ña ndátan yóo ñii mil kujya, ta ñii mil kujya yóo ña ndátan yóo ñii kivi, saá yóo ña. ⁹ Vará sava nivi xáni sijn na ndí Ndios kuachi ní ra ña kasa ndivi ra ña njka'an ra, ta on sivi saá yóo ña. Ndixa Ndios ta ká'no ini kúu ra xí'in ndi'i nivi, on xjin ra ndi'i xa'a nda ñii nivi; chi ndáti ra ña ndi'i nivi nandikó ini na noo ña on vá'a ké'é na, ta va'a ná ki'vi na yichí noo xá'nda chiño ra.

¹⁰ Ta kivi ña ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o kuu ñii kivi ña on vása ndáti nivi, chi ndátan yóo ña kixaá ñii takuí'ná ñoó ña kasa kuí'ná ra, saá koo kivi ndikó Jesucristo. Ta kivi kundivi ñayó'o saá, ndeé ní ni'i ta ndi'i xa'a ñoyivi njno ña xito yó, ta ndi'i ña yóo ñoyivi njno kaá koko ndi'i ña xí'in ño'o xixi ta ndi'i xa'a ña, ta ñoyivi noo ño'o yó'o xí'in ndi'i ña yóo noo ña ñii ki'va saá kundo'o ña.

¹¹ Ta xa'a ña ndixa kúndaá ini yó ndí ndi'i xa'a ñoyivi, ta saá xini ñó'ó vivii kutaku yó ta taxi xí'in mji yó kasa ndivi yó ña kóni Ndios. ¹² Ta xí'in ñasj ini yó xini ñó'ó kundati yó kivi yó'o, ta chikaá yó ndeé xí'in mji yó ña kasa ndivi yó ña kóni Ndios, ta saá kama kixaá kivi ña kasa nani ra xa'a kuachi nivi. Chi kivi yó'o ndi'i xa'a ñoyivi njno ña xito yó ta ndi'i ña kómí ña, koko ña xí'in ño'o xixi ta ndi'i xa'a ña. ¹³ Ta mji yó ndáti yó ta ndáa ini yó Ndios ña kasa ndivi ra to'on ra ña njka'an ra ndí ndasa xaá ra ñoyivi njno ña xito yó, ta ndasa xaá ra ñoyivi noo ño'o yó'o. Ta ñaxáá kasa va'a Ndios yó'o kúu noo kutaku nivi na ndii nima, ta ndi'i saá kivi kasa ndivi na ña kóni Ndios.

¹⁴ Ñakán, nañani yó xí'in náki'va yó, tá'an ndáti ndó ña kixaá kivi ña kundivi ñayó'o, chikaá ní ndó ndeé xí'in mji ndó ña ndii ta vivii kutaku ndó noo Ndios, ta ndixa koo va'a ini ndó chi xa va'a nákutá'an ndó xí'in Ndios. ¹⁵ Naká'an ndó ndí ta ká'no ini kúu Ndios, ta ndáti ra ña nandikó ini nivi noo ña on vá'a ké'é na xa'a ña kuchiño sakaaku ra na. Ñii kachi ká'an to'on ña njtaa ñani yó taPablo kivi ti'vi ra tutu ña njxaá nda'a ndó; njtaa ra tutu yó'o xí'in ñandichí taxi Ndios nda'a ra. ¹⁶ Noo ñii ñii tutu ña njtaa ñani yó taPablo ndato'on ra xí'in ndó xa'a ndi'i ñayó'o, ta ndixa yóo sava to'on ña njtaa taPablo ña yo'vi ní kúndaá ini yó. Ta nivi na naa ini xí'in na sakán lo'o kuiti kándixa Jesucristo, nayó'o násama na to'on yó'o, ta ñii ki'va saá násama na ndi'i to'on ña njka'an Ndios ña njtaa nivi xina'á. Ta xa'a ña násama na to'on Ndios, nivi yó'o ko'on na noo xo'vi ní na ndi'i saá kivi.

¹⁷ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, xa'a ña kúndaá ini ndó ñayó'o, xini ñó'ó koto va'a ndó ña on taxi ndó sandá'vi ña on vá'a ndó'ó ña nakava ndó yichí nivi na on vá'a, ta ní on sandakoo ndó ña kándixa ndino'o ini ndó Jesucristo. ¹⁸ Nda vika ndixa ñii ñii kivi xini ñó'ó chikaá ndó ndeé ña koni va'a ka ndó Jesucristo, Ta taKá'no noo yó, ta kúu ra Ta taSakaaku mji yó. Nav'a ña xa taxi ra nda'a ndó chindeé ña ndó'ó ña ndino'o ka

kutaku ndó ñii ñii kivi ndátán kóni mji ra. Ná kasa ká'no ní yó ra nda vitin tãnda ndi'i saá kivi ña vaxi. Saá ná koo ña.

Tutu ñañoó n̄taa taJuan ña t̄i'ví ra kuḗ'an nda'a n̄ivi na kándixa Jesucristo

Ñayó'o ká'an x̄a'q To'on Ndios, ña kúu Jesucristo, t̄a t̄a kúu ndee ña táxi ndino'o kutaku n̄ivi

¹ Nañani yó x̄i'in náki'va yó, vitin ká'an ndi x̄i'in ndó x̄a'q t̄a t̄a xa táku nda on ta'án kixá'á koo k̄iv̄i ñóó. Ta m̄ji ndi, x̄ini so'ó ndi to'on ña n̄ika'an ra, ta x̄i'in nduch̄u ño ndi x̄ini ndi ra, ta ch̄inóo nda'a ndi so'ko ra. Ta vitin ndát̄o'on ndi x̄i'in ndó x̄a'q t̄ayó'o, t̄a t̄a kúu To'on Ndios, ta kúu ra ndee ña táxi kutaku ndino'o n̄ivi. ² T̄a yó'o, t̄a ndixa ndino'o táku, k̄ixaa ra ño ndi, ta x̄ini ndi ra x̄i'in nduch̄u ño ndi, ta vitin ndákuijn ndi x̄a'q ra ño ndi. Ta ndát̄o'on ndi x̄i'in ndó ndi m̄ji t̄ayó'o kúu ra ndee ña táxi kutaku ndino'o n̄ivi ño Ndios, ta t̄ayó'o nda si'na xa táku ra x̄i'in Ndios, ta saá Ndios t̄i'ví ra m̄ji t̄ayó'o ña k̄ixaa ra ño ndi ñoyivi yó'o. ³ Ta vitin ndát̄o'on ndi x̄i'in ndó x̄a'q ña xa x̄ini ndi, ta x̄a'q to'on ña n̄ika'an ra ña x̄ini so'ó ndi. Ta saá ndó'o, n̄ivi na kándixa to'on yó'o, ñii kách̄i vivii kutaku ndó x̄i'in ndi, ndatán ñii k̄i'va vivii táku ndi x̄i'in Yivá yó Ndios ta x̄i'in Sa'ya ra Jesucristo. ⁴ Ta saá t̄aa ndi tutu yó'o ña kundaa ini ndó ta chikaa so'ó ndó to'on yó'o. Ta x̄i'in ña ke'é ndó saá ndixa ná kutú ndaa ñas̄ij̄i ini ndi'í yó.

To'on yó'o ká'an ña, ndatán yóo ño'q ña yé'e, saá yóo Ndios

⁵ Ñayó'o kúu to'on ña n̄ika'an Jesucristo x̄ini so'ó ndi, ta vitin ndát̄o'on ndi to'on yó'o x̄i'in ndó, ña kách̄i saá: Ndatán yóo ño'q ña yé'e, saá yóo Ndios, ta nda lo'o on k̄oó ñanaa yóo x̄i'in ra. ⁶ Táná ka'an yó ndixa vivii táku yó x̄i'in Ndios, ta saá ni, ndik̄on ka yó kuḗ'an yó yich̄i on vá'a ña naa ní, ta ñavatá kúu ña ka'an yó saá, ta on vása kisa ndivi yó ñandaa. ⁷ Yich̄i Ndios kúu ñava'a ñandaa ño yé'e ño'q ña káku ño ra. Ta saá tá vivii ndik̄on yó yich̄i Ndios ño yé'e ño'q ña káku ño ra, ta saá ndixa vivii táku yó x̄i'in tá'an yó, ta ndixa n̄ij̄i Jesucristo nákata ña ndi'í kuachi yó.

⁸ Táná ka'an yó ndi nda lo'o on k̄oó kuachi ndiso yó ño Ndios, ta saá n̄ivi na sándá'ví x̄i'in m̄ji kúu yó, chí ñavatá kúu ña ka'an yó saá, ta ndixa on k̄oó ñandaa yóo ini yó. ⁹ Ta saá ni, tá na'ma yó ndi'í kuachi yó ño Ndios, ta ndixa Ndios kasa ká'no ini ra x̄a'q kuachi yó, ta nakata ra ndi'í kuachi yó, ta ndasa ndii ra m̄ji yó ño ra. Ndixa Ndios ke'é ra saá x̄i'in yó, chí t̄a t̄andaa kúu Ndios ta ndixa kisa ndivi ra to'on ra. ¹⁰ Ta saá ni, táná ka'an yó, kách̄i yó ndi nda ñii k̄iv̄i on vása ní-ke'é yó ña on vá'a, ta x̄i'in to'on yó'o chikaa yó kuachi sa'q Ndios ndi kúu ra t̄a t̄a vatá. Saá chí m̄ji Ndios kách̄i ra ndi ndi'í n̄ivi ke'é na ña on vá'a. Tá on vása kándixa yó to'on yó'o ña ká'an Ndios x̄a'q yó, ta x̄i'in ñayó'o sáná'a yó ndi on k̄oó to'on Ndios táku ini yó.

2

To'on yó'o ká'an ndi Jesucristo chindee ra m̄ji yó ña náki'in ra to'on yó ño Ndios

¹ Ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo sa'ya j, saá yóo ndó, saá chi kí'vi ní ini j xíni j ndó'ó. Ta táa j tutu yó'o xaá ña nda'a ndó xa'a ña on ke'é ndó ña on vá'a. Ta saá ni, tá yóo kivi ké'é ndó ña on vá'a, ta xini ñó'ó kundaa ini ndó ndí yóo ñii taá ta chindeé mii yó ña náki'in ra to'on yó nqo Yivá yó Ndios, ta tayó'o kúu Jesucristo, taá ta ndaa. ² Saá chi Jesucristo kúu taá ta nisoko xí'in mii ña ñixi'j ra xa'a kuachi yó, ñakán Ndios kúchi'o kasa ká'no ini ra xa'a kuachi yó. Ta on sivi ndasaá xa'a kuachi mii yó kúu ña ñixi'j Jesucristo, ta xa'a kuachi ndi'i saá ñivi ñoyívi yó'o ñixi'j ra.

³ Tá kisa ndivi yó ña xá'nda chiño Ndios nqo yó, ta xí'in ña ké'é yó saá kúndaa ini yó ndí ndixa xini yó Ndios, ta vivii táku yó xí'in ra. ⁴ Tá nakuita ñivi na ka'an, kachi na saá: "Ndi'j xini ndi Ndios, ta vivii táku ndi xí'in ra", kachi na, ta ñivi yó'o, tá on vása kisa ndivi na ña xá'nda chiño Ndios, ta saá ñivi na vatá kúu nayó'o, ta ndá lo'o on kqo ñandaa yóo ini na. ⁵ Ta saá ni, tá yóo ñivi na kisa ndivi ña ká'an to'on Ndios, ta xí'in ñayó'o ñivi yó'o sáná'a na ndí ndixa ndaa kí'vi ini na xini na Ndios. Ta mii yó, xa'a ña kisa ndivi yó ña ká'an Ndios, kúndaa ini yó ndí ñii yóo yó xí'in Ndios. ⁶ Tá kachi yó ñii yóo yó táku yó ini Ndios, ta saá xini ñó'ó ke'é yó ndatán ke'é Jesucristo kivi ñixika ra ñoyívi yó'o.

To'on yó'o kúu ña xá'nda chiño nqo ñivi na kándixa Jesucristo

⁷ Nañani yó xí'in náki'va yó, on sivi ñii to'on ña xaá kúu ña xá'nda chiño j nqo ndó vitin, chi to'on Ndios ña xa si'na yóo ndá kivi nqo kúu ña. Ta to'on yó'o ñii kúu ña xí'in to'on ña yatá ña xa xini sq'o ndó. ⁸ To'on ña yatá kúu ña xá'nda chiño j vitin nqo ndó, ña xini ñó'ó kuki'vi ini yó koni tá'an yó. Ta saá ni, to'on xaá kúu ñayó'o, chi ñii laá Jesucristo kúu ta ndixa ndaa kisa ndivi to'on yó'o. Ta vitin ndó'ó, ñivi na ndikqon yichi ra, ñii ki'va saá ndixa kisa ndivi ndó to'on xaá yó'o. Ta vitin ndee ña on vá'a ña naa, ku'a'an ndi'i xa'a ña, saá chi kivi kixaa Jesucristo ñoyívi yó'o, ta ndatán yóo ña kixaa ño'o ndino'o ña yé'e, ta kúndee ña nqo naa, saá yóo ña.

⁹ Tá yóo ñivi na ká'an, kachi na ndí ndikqon na yichi va'a nqo yé'e ño'o, ta ñivi yó'o sáa ini na xini na natá'an na, ta saá ñavata kúu to'on ña ká'an na, chi ña sáa ini na xini na natá'an na sáná'a ña ndí ndikqon ka na yichi on vá'a nqo naa ní. ¹⁰ Ta ñivi na ndixa kí'vi ini xini natá'an na, ta ñivi yó'o kúu na ndikqon yichi va'a nqo yóo ño'o yé'e. Ta ñivi yó'o, on vása yóo ini na ña sanakava xí'in mii na ña ke'é na ña on vá'a. ¹¹ Ta ñivi na sáa ini xini inká ñivi na kándixa Jesucristo, ñivi yó'o, xí'in ña ké'é na saá sáná'a na ndí xika ka na yichi on vá'a nqo naa. Ta saá ñivi yó'o on vása xini na ndá yichi ku'a'an na, saá chi ñanaa sakuáá ña nduchü nqo na.

¹² Ta ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo sa'ya j, saá yóo ndó, ta táa j tutu yó'o xaá ña nda'a ndó, chi Ndios xa kisa ká'no ini ra xa'a kuachi ndó, saá chi Jesucristo ñixi'j ra xa'a kuachi yó. ¹³ Ta ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, na kúu ñivi naxiku'a'a na to'ó, táa j tutu yó'o xaá ña nda'a ndó, chi xa xini va'a ndó Jesucristo, taá ta xa táku ndá si'na ka tá ta'an kixá'a koo kivi nqo ñoyívi. Ta ndó'ó, natáa xí'in náña'a na kúu nakuachi na kándixa Jesucristo, táa j tutu yó'o xaá ña nda'a ndó, chi xa kúndee ndó nqo ñanímá ndiva'a.

Ndi'i ndó'ó na kúu ñivi na kándixa Jesucristo, inká yichi ká'an j ndí ndatán yóo sa'ya j, saá yóo ndó, ta táa j tutu yó'o xaá ña nda'a ndó, chi xa xini va'a ndó Yivá yó Ndios. ¹⁴ Ta ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo,

na kúu ñivi naxikuá'a na to'ó, táa j to'on yó'o ña ndátò'on j xí'in ndó, chi xa xínì vạ'a ndó Jesucristo, tạạ tạ xa táku ndạ si'na kạ tá ỏn tạ'án kixá'a koo kịvị ngọ ñoyívi. Ta ndó'ó, na kándixa Jesucristo, na kúu nakuáchí, tuku táa j to'on yó'o ña ndátò'on j xí'in ndó, chi ndó'ó kúu ñivi na kómí ní ndeẹ Ndios, ta ndi'i saá kịvị to'on Ndios yóo ña táku ña ini ndó, ta saá xa kundeẹ ndó ngọ ñanịmạ ndivạ'a.

¹⁵ Xí'in ndi'i ndó'ó, na kúu ñivi na kándixa Jesucristo, táa j to'on ña xaa nda'a ndó, ña ndátò'on j, káchí j saá: Ỏn kusij ini ndó kundikỏn ndó yichị ỏn vạ'a ñoyívi yó'o, ta ndạ lo'o ỏn kuki'vi ini ndó koni ndó ña ỏn vạ'a ña yóo ñoyívi yó'o. Saá chi ndi'i ñivi na kí'vi ní kạ ini xínì na ña yóo ñoyivi yó'o, ñivi yó'o ỏn vása kí'vi ini na xínì na Yivá yó Ndios. ¹⁶ Chi ndi'i ña ỏn vạ'a ña yóo ñoyivi yó'o ỏn sịvị ña káku ngọ Ndios kúu ña, ta kuiti káku ña ngọ ñanịmạ ndivạ'a ña xá'nda chiño ngọ ñoyivi yó'o. Tá kóni yó ke'é yó ña ỏn vạ'a ña kútoo ní yíkí kỏnu yó, án kóni yó kukomí yó ndi'i ña kúsij ini nduchụ ngọ yó xínì ña, ta ña kóni yó saá ỏn sịvị ña vạxi ngọ Yivá yó Ndios kúu ña. Tá ñivi na ñạ'a ní ini kúu yó xạ'a ñakuiká kómí yó án xạ'a chiño ná'no ké'é yó, ta ña ñạ'a ini yó saá, ỏn sịvị ña vạxi ngọ Yivá yó Ndios kúu ña. Saá chi ña xáni sịvị yó saá kuiti káku ña ngọ yichị ỏn vạ'a ñoyivi yó'o. ¹⁷ Ta ñoyivi yó'ó xí'in ndi'i ña ỏn vạ'a ña kútoo ní ñivi, ña ñạ'a kụạ'án kúu ña, ta kixạạ ñii kịvị ỏn koo kạ ña. Ta saá ni, ñivi na kisa ndivi ña kóni Ndios, ñivi yó'o ỏn ndi'i xạ'a na, ta ndixa kutakụ na ndi'i saá kịvị.

To'on yó'o ká'ạn xạ'a tạạ tạ sạạ ini xínì Jesucristo

¹⁸ Ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, ndátán yóo sạ'ya j, saá yóo ndó, ta ndátò'on j xí'in ndó ndí xa vạxi kuyatin kịvị sondí'í ñoyívi yó'o. Xa xjñị sọ'o ndó tá vạxi kuyatin kịvị sondí'í, ta nakundichi ñii tạạ tạ kúu tạ sạạ ní ini xínì ra Jesucristo, ta vitin xa yóo kuạ'a ní ñivi na kúu na sạạ ini xínì na Jesucristo. Ta xí'in ñayó'o kúndaạ ini yó ndí xa yatin vạxi kịvị sondí'í ñoyívi yó'o. ¹⁹ Vará sava ñivi na kúu na sạạ ini xínì na Jesucristo vitin, xịkuu ñivi na si'na ñii xịtakụ xí'in yó, ta ñivi yó'o ỏn sịvị na ndixa kándixa Jesucristo xịkuu na. Ta saá ñịtạ'vị tá'an na xí'in mịi yó, ta kee na kuạ'ạn na. Ta xí'in ñayó'o kúndaạ vạ'a ini yó ndí ñivi yó'o ndạ ñii kịvị ỏn vása ní-xiyọ yu'ú na xí'in mịi yó, chi ỏn vása ndino'o ini na kándixa na Jesucristo. Tá ndixa ñivi na ndino'o ini kándixa Jesucristo xịkuu na, ní kúu, ta yóo kạ na kuạ'ạn na yichị ra xí'in yó vitin. Ta xạ'a ña ñịtạ'vị tá'an na xí'in yó, na kúu ñivi na ndixa ndikỏn Jesucristo, kúndaạ ini yó ndí ñivi yó'o ndạ lo'o ỏn vása ní-xikuu na nañani yó án nàkị'vạ yó.

²⁰ Ta ndó'ó, ỏn sịvị ndátán yóo ñivi yó'o yóo ndó. Saá chi Jesucristo, Tạạ tạ Yii, tị'vị ra Níma Ndios ña kutakụ ña ini ndó. Ta xạ'a ña táku Níma Ndios ini ndó, xa xínì ndó ndi'i ñandaạ. ²¹ Ta xạ'a ña kúndaạ ini j ndí xa xínì ndó ñandaạ, táa j to'on yó'o xạạ ña nda'a ndó. Saá chi mịi yó kúndaạ ini yó ndí ndạ ñii to'on ña vatá ỏn vása káku ña ngọ Ndios, tạạ tạ kúu tậndaạ ndino'o.

²² Ta, ỳyu kúu ñivi na vatá ní? Ñivi na vatá ní kúu na ká'ạn, káchí na ndí ỏn sịvị tạ Jesús kúu Cristo, tạạ tạ tị'vị Ndios sakaku ra ñivi ñoyivi yó'o. Ñivi na káchí saá kúu ñivi na sạạ ini xínì na Jesucristo. Ta ñivi yó'o kúu ñivi na ỏn xjñi kandixa Ndios, ni ỏn xjñi na kandixa na Sạ'ya ra Jesucristo.

²³ Tá yóo ñivi na ỏn xjñi kandixa Sạ'ya Ndios, ñayó'o kóni kachí ña ndí

on x̄ini na kandixa na m̄i Ndios. Ta n̄ivi na ndino'o ini ká'ān ndátō'on na ndí kándixa na S̄a'ya Ndios, ta n̄ivi yó'o kúu na táku Ndios ini.

²⁴ Ta ndó'ó, on sandakoo ndó kándixa ndó tō'on va'a x̄a'ā Jesucristo, ña kúu ña x̄ini so'o ndó ndā k̄ivi noo ña k̄ix̄a'á ndó kándixa ndó ra. Ta x̄i'in ña ke'é ndó saá, ndi'i saá k̄ivi yóo ndó táku ndó ini Jesucristo, ña ta kúu S̄a'ya Ndios, ta ñii k̄i'va saá yóo ndó táku ndó ini Yivá yó Ndios.

²⁵ Jesucristo ñik̄a'ān ra, k̄indoo ra x̄i'in yó, na kúu n̄ivi na kándixa ña'á, ta ñik̄a'ān ra, káchí ra saá: "Nda'a n̄ivi na kándixa ȳi'j taxi j̄ ña ndixa ndino'o kutaku na x̄i'in j̄ ndi'i saá k̄ivi", saá káchí Jesucristo, k̄indoo ra x̄i'in yó.

²⁶ Taa j̄ tō'on yó'o ña ndatō'on j̄ x̄i'in ndó x̄a'ā n̄ivi na kóni sandá'vi ndó'ó x̄i'in tō'on vatá. ²⁷ Jesucristo xa t̄i'vi ra Níma Ndios ña koo ña x̄i'in ndó, ta Níma yó'o yóo ña táku ña ini ndó ndi'i saá k̄ivi. Ta saá on vása x̄ini ñó'ó ndó n̄ivi ña saná'a na ndó'ó, chi Níma Ndios sáná'a ña ndó'ó x̄a'ā ndi'i ñandaa. Ta ndi'i ña sáná'a Níma Ndios kúu tō'on ña ndaa ndino'o, ta nda lo'o on koó ñavatá ká'ān Níma Ndios. Ta ndi'i saá k̄ivi x̄ini ñó'ó koo ndó kutaku ndó ini Jesucristo. Ta ñii k̄i'va ndatán Níma Ndios sáná'a ña ndó'ó ndasaá kutaku ndó, ta saá x̄ini ñó'ó va'a kutaku ndó.

²⁸ Ndó'ó, n̄ivi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo s̄a'ya j̄, saá yóo ndó, ta ndátō'on j̄ x̄i'in ndó ña koo ndó kutaku ndó ini Jesucristo, ta nda ñii k̄ivi on sandakoo ndó yich̄i ra. Ta saá tá kixaa k̄ivi ndikó ra ñoyivi yó'o, ta on vása kuyi'vi ndó noo ra, ni on vása kuka'an noo ndó kuita ndó noo ra. ²⁹ X̄ini yó Jesucristo kúu ñii ña ñandaa ndino'o, ta saá kúndaa ini yó ndí ndi'i n̄ivi na ké'é ñandaa ndatán yóo ña ke'é Jesucristo, nayó'o kúu nasa'ya ndino'o Ndios.

3

Tō'on yó'o ká'ān ndí s̄a'ya Ndios kúu n̄ivi na ndíkōn yich̄i ra

¹ Ndachun ndeé ní k̄i'vi ini Yivá yó Ndios x̄ini ra m̄i yó! Saá chi sákunani ra yó s̄a'ya m̄i ra. Ta, j̄ndixa s̄a'ya Ndios kúu m̄i yó! Ta n̄ivi na ndíkōn yich̄i on vá'a ñoyivi yó'o, on vása nákoní na ndí s̄a'ya Ndios kúu yó, chi n̄ivi yó'o on vása x̄ini na Ndios. ² Nañani yó x̄i'in náki'va yó, n̄ivi na k̄i'vi ní ini j̄ x̄ini j̄ kúu ndó, ta ndátō'on j̄ x̄i'in ndó ndí m̄i yó kúu s̄a'ya Ndios vitin. Ta saá ní, on ta'ān kundaa va'a ini yó ndasaá nduu yó k̄ivi ña vaxi ña kutaku yó ñoyivi ñino x̄i'in Ndios. Ta vitin kúndaa ini yó ndí k̄ivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o, ta m̄i yó, n̄ivi na kándixa ña'á, nduu yó ndatán yóo ra. Saá chi x̄i'in nduch̄i noo yó koni yó ra. Ndatán m̄i kaa ra, saá ndixa koni ndino'o yó ra. ³ Ta ndi'i n̄ivi na kúsi j̄ ini ndáti ña ndikó Jesucristo, chi ndaa ini na ndí k̄ivi saá kundivi ña ndáti na, n̄ivi yó'o chikaa na ndeé x̄i'in m̄i na ña nduu na n̄ivi na on koó kuach̄i kuiso noo Ndios. Ta x̄a'ā ña ndíkōn na Jesucristo kúu ña ké'é na saá, chi Jesucristo kúu ña ndii ndino'o.

⁴ Ndi'i n̄ivi na ké'é ña on vá'a kúu n̄ivi na yá'a ndoso noo ndayí Ndios ta ndiso na kuach̄i noo ra. Saá chi ndi'i noo ña on vá'a ké'é n̄ivi kúu ña yá'a ndoso ndayí Ndios. ⁵ Xa x̄ini ndó ña kixaa Jesucristo ñoyivi yó'o kúu x̄a'ā ña kindaa ra kuach̄i ña ndiso n̄ivi. Ta nda lo'o on koó kuach̄i ndiso Jesucristo, ña ta ndii ndino'o kúu ra. ⁶ Ta saá n̄ivi na ndixa ndíkōn Jesucristo, tá ñii táku na x̄i'in ra, ta n̄ivi yó'o on vása ndíkōn na yich̄i noo ké'é na ña on vá'a. Ta n̄ivi na ndíkōn yich̄i noo ké'é na ña on vá'a, n̄ivi yó'o kúu n̄ivi na on ta'ān nakutá'an x̄i'in Jesucristo, ni on ta'ān koni na

ra. ⁷ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, ndátán yóo sạ'ya mji, saá yóo ndó, ta ndátọ'on j xí'in ndó ña ọn taxi ndó ña sandá'ví nvi ndó'ó xí'in tọ'on vatá ña ọn vása yóo yu'tú xí'in tọ'on ña káchí saá: Nvi na kisa ndivi ñandạ kúu nvi nandạ. Ndatán yóo Jesucristo tạ tandạ, saá yóo nvi yó'o, na kúu na kisa ndivi ñandạ. ⁸ Ta nvi na ọn xjin sandakoo ke'é ña ọn vá'a kúu nvi na ndikọn yichị nọọ xá'nda chiño ñanimạ ndivạ'a, saá chi ndạ kivi nọọ ñanimạ ndivạ'a ọn vása sándakoo ña ké'é ña ndi'i saá nọọ ña ọn vá'a. Ta xạ'ạ ñayọ'o Ndios tị'ví ra Jesucristo kịxạ ra ñoyívi yó'o ña sandi'i ra xạ'ạ ndi'i chiño ña ké'é ñanimạ ndivạ'a yó'o.

⁹ Tá ndixa sạ'ya Ndios kúu yó, ta saá ọn vása kuạ'an kạ yó yichị nọọ xá'nda chiño ña ọn vá'a nọọ yó, saá chi Ndios xa taxi ra Nima ra ña táku ini yó, ta ndátán yóo ini Ndios saá yóo ini yó vitin. Ta xạ'ạ ñayọ'o, ọn vása kúchiño yó kutakụ yó ké'é yó ña ọn vá'a. Saá chi vitin táku yó ké'é yó ña kóni Ndios. ¹⁰ Ta kúchiño kundạ ini yó yu kúu sạ'ya Ndios ta yu kúu sạ'ya ñanimạ ndivạ'a. Saá chi ndi'i nvi na ọn vása kisa ndivi ñandạ, nayọ'o sáná'a na ndi ọn sivi sạ'ya Ndios kúu na. Ta ndi'i nvi na ọn vása kí'vi ini xini nañani na án náki'vạ na, ọn sivi sạ'ya Ndios kúu nayọ'o.

¹¹ Ñayọ'o kúu tọ'on Ndios ña xinj sọ'o yó ndạ kivi kịxạ'á yó kándixa yó Jesucristo, tọ'on ña káchí saá: Kuki'vi ini yó koni tá'an yó, káchí ña. ¹² Ta ọn vá'a koo yó ndátán nixijo tạCain kujịạ xịnạ'á, chi tayọ'o nixika ra yichị ñanimạ ndivạ'a, ta xạ'ni ra ñani ra. Ta, ịndạchun xạ'ni ra ñani ra? Ke'é ra saá xạ'ạ ña kisa kuñi ini ra xini ra ñani ra, chi ñani ra xitakụ ra ké'é ra ñandạ nọọ Ndios, ta tạCain yó'o xitakụ ra ké'é ra ña ọn vá'a.

¹³ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, ndó'ó kúu nvi na táku ké'é ñandạ. Ta xạ'ạ ña ké'é ndó ñavạ'a saá, nvi na ndikọn yichị ọn vá'a ñoyívi yó'o sáa ini na xini na ndó'ó. Ta ndạ lo'o ọn naka'nda ini ndó koni ndó ña ké'é na saá. ¹⁴ Ta mji yó, nvi na kándixa Jesucristo, kúu yó nvi na kí'vi ini xini tá'an. Ta xí'in ña ké'é yó saá kúndạ ini yó ndi ndixa sandakoo vạ'a yó yichị ọn vá'a ña salo'o sandi'i xạ'ạ yó, níkúu, ta vitin kuạ'an yó yichị nọọ ndixa táku ndino'o yó nọọ Ndios. Ta ndi'i nvi na ọn vása kí'vi ini xini natá'an na, nvi yó'o, vará xika kạ na ñoyívi yó'o, ọn vása táku na nọọ Ndios. ¹⁵ Ta ndi'i nvi na sáa ini xini natá'an na, ta nvi yó'o ñii kị'va kúu na xí'in nvi na xika xá'ni inka nvi. Ta xinj yó ndi ndi'i nvi na xika xá'ni inka nvi, ọn sivi nvi na táku nọọ Ndios kúu nayọ'o. ¹⁶ Xinj ñó'ó kundạ ini yó xạ'ạ ñavạ'a ke'é Jesucristo xạ'ạ yó, chi taxi xí'in mji ra nixi'j ra xạ'ạ kuạchi yó. Ta ña ke'é ra saá taxi ña kundạ ini yó ndasaá xinj ñó'ó ndixa kuki'vi ini yó koni yó nañani yó xí'in náki'vạ yó. Ta saá mji yó nvi na ndikọn yichị Jesucristo, ñii kị'va ndátán kí'vi ini ra xini ra mji yó, saá xinj ñó'ó kuki'vi ini yó koni tá'an yó, ta taxi xí'in mji yó ña chindeé tá'an yó tandạ kivi yó xạ'ạ nañani yó xí'in náki'vạ yó. ¹⁷ Tá yóo natá'an yó na ọn kọó ña xinj ñó'ó ña kómí na, ta yóo sava mji yó na kómí ña xinj ñó'ó natá'an yó yó'o, ta saá vạ'a taxi yó ña xinj ñó'ó na ndạ na. Tá ọn vása ké'é yó saá, ta ñayọ'o kóni káchí ña ndi ọn vása kí'vi ini yó xini yó natá'an yó yó'o, ndátán Ndios kí'vi ní ini ra xini ra mji yó. ¹⁸ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, ndátán yóo sạ'ya j yóo ndó, ta ndátọ'on j xí'in ndó ndi ọn vá'a kuiti kạ'an yó káchí yó ndi kí'vi ini yó xini yó natá'an yó, chi xinj ñó'ó kasa ndivi yó chiño ña sáná'a ndi ndixa kí'vi ini yó xini yó na.

¹⁹ Tá xí'in ña ndixa kí'vi ini yó xini yó natá'an yó, ta saá kúndạ ini yó ndi nvi na ndixa ndikọn Ndios kúu yó, ta ọn vása kúka'an nọọ yó nọọ ra,

ta va'a yoo ini yo nqo ra. ²⁰ Ta saá ni, tá nímā yó chíkaā ña kuāchi xā'ā mji yó, ta saá xínj ñó'ó kundāā ini yó ndí ká'no ní ká yoo ini Ndios ña kasa ká'no ini ra xā'ā yó, ta Ndios xínj va'a ra ndi'i ña yoo ini yó. ²¹ Ndó'ó kúu nivi na kí'vi ní ini j xínj j, ta ndátq'on j xí'in ndó, káchij saá: Tá nímā yó on vása chíkaā ña kuāchi sata yó nqo Ndios, ta saá on vása kúka'an nqo yó nqo Ndios, ta xí'in ña ndino'o ini yó kuchiño yó ká'an yó xí'in ra. ²² Ta saá ndi'i ña ndúkú yó nqo Ndios, taxi ra ña nda'a yó, saá chí kisa ndivi yó ña xá'nda chiño ra nqo yó, ta ké'é yó chiño ña kúsi j ini ra xínj ra. ²³ Ta ñayó'o kúu ña xá'nda chiño Ndios nqo yó: Xínj ñó'ó kandixa yó Jesucristo, ta ta kúu Sa'ya Ndios, ta xínj ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó, ñii k'va ndatán mji Jesucristo xā'nda chiño ra nqo yó k'vi nixika ra ñoyivi yó'o. ²⁴ Ta ndi'i nivi na kisa ndivi ña xá'nda chiño Ndios, nivi yó'o táku na ini Ndios ta Ndios táku ra ini nivi yó'o. Ta ndixa kundāā ini yó ndí táku Ndios ini yó chí taxi ra Nímā ra nda'a yó, ta ndixa táku Nímā ra ini yó.

4

Tq'on yó'o ndátq'on ndasaá kúchiño nakoni yó Nímā Ndios

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ó kúu nivi na kí'vi ní ini j xínj j, ta ndátq'on j xí'in ndó ña on kandixa ndó ndi'i nivi na ká'an, káchí na saá: "Tq'on ña taxi Nímā Ndios kúu ña ká'an ndj", káchí na. Ta xínj ñó'ó koto ndoso ndó nivi yó'o xā'ā ña kundāā ini ndó án ndixa Nímā Ndios kúu ña taxi tq'on ká'an na, chí yoo kuā'ā ní naprofta vatá na xíka ñoyivi yó'o vitin. ² Ndátq'on j xí'in ndó ndasaá kúchiño nakoni ndó tá ndixa Nímā Ndios kúu ña taxi tq'on ña ká'an nivi yó'o. Tá nivi yó'o ndákuijn na xā'ā Jesucristo, káchí na saá: "Jesucristo, kixaa ra ñoyivi yó'o, ta xikuu ra nivi ndino'o xí'in yíki koñu ñii k'va ndatán yoo yíki koñu mji yó", káchí na, ta saá kundāā ini yó ndí tq'on ña ká'an na kúu ña taxi Nímā Ndios nda'a na. ³ Ta nivi na on xijn ká'an ndí Jesucristo xikuu ra nivi ndino'o, ta xikomí ra yíki koñu ndino'o, ñii k'va ndatán yoo yíki koñu mji yó, ta nivi yó'o on vása ká'an na tq'on ña taxi Nímā Ndios nda'a na. Ta nivi yó'o ká'an na ndasaá kuiti tq'on ña taxi nímā ña sáā ini xínj Jesucristo. Xa xínj sq'o ndó ndí ñii k'vi kixaa nímā yó'o, ña kúu ña sáā ini xínj Jesucristo, ta vitin xa yoo ña, xíka ña ñoyivi yó'o.

⁴ Ta ndó'ó, ndatán yoo sa'ya j, saá yoo ndó, ta ndó'ó kúu nivi na ndíkqon Ndios. Ta xa kundée ndó nqo naprofta vatá, na on vása ká'an tq'on Ndios. Ta mji ndó, xā'ā ña táku Nímā Ndios ini ndó, xa kundée ndó nqo navatá yó'o, saá chí Nímā Ndios kúu ña ndeé ní ká nqo ñanímā ndiva'a ña xíka ñoyivi yó'o. ⁵ Naprofta vatá kúu nivi na ndíkqon yichj on vá'a ñoyivi yó'o, ta ká'an na tq'on ña taxi nímā ña xá'nda chiño nqo yichj on vá'a yó'o. Ta saá nivi na ndíkqon yichj ñoyivi yó'o chíkaā sq'o na tq'on vatá yó'o. ⁶ Ta mji yó, nivi na ndíkqon Ndios kúu yó, ta xā'ā ñayó'o inkā nivi na xa xínj va'a Ndios, nayó'o chíkaā sq'o na tq'on ña ká'an yó. Ta nivi na on vása ndíkqon Ndios, nivi yó'o on xijn na chíkaā sq'o na tq'on ña ká'an yó. Ta xí'in ña ké'é nivi saá, kúchiño yó kundāā ini yó án Nímā Ndios kúu ña táku ini nivi yó'o, án nímā vatá kúu ña táku ini na.

Tq'on yó'o ká'an ndí Ndios kí'vi ní ini ra xínj ra nivi

⁷ Nañani yó xí'in náki'va yó, kí'vi ní ini j xínj j ndó'ó, ta ndi'i mji yó xínj ñó'ó kuki'vi ní ini yó koni tá'an yó, saá chí Ndios kúu ta ta taxi ndeē nda'a

yó ña ke'é yó saá. Ta ndi'i n̄vi na kí'vi ini xíni natá'an na, n̄vi yó'o ndixa kúu nasá'ya Ndios, ta kúu na n̄vi na ndixa va'a xín̄i Ndios. ⁸ Ndi'i n̄vi na ɔn vása kí'vi ini xíni natá'an na, ta n̄vi yó'o ɔn vása xín̄i va'a na Ndios, chí ndixa ini Ndios chútú ña xí'in ña kí'vi ní ini ra xíni ra ndi'i n̄vi. ⁹ Ta Ndios saná'a ra ndí ña ndixa ndaá ní kí'vi ini ra xíni ra ndi'i yó, chí t̄í'ví ra Sa'ya ra t̄á ñii laá n̄o ra, k̄ixaá ra ñoyívi yó'o, ta n̄xi'í ra xa'a kuachi yó, ta xa'a ña ke'é ra saá kuchiño kutaku ndino'o yó ndi'i saá k̄iv̄i xí'in Ndios. ¹⁰ Vará kí'vi ní ini yó xíni yó Ndios, ta m̄ji yó ɔn vása tónɔa yó kundee yó ña kuki'vi ini yó koni yó ra ñii k̄i'va ndatán Ndios kí'vi ní ini ra xíni ra m̄ji yó. Saá chí Ndios saná'a ra ndasaá ndee ní kí'vi ini ra xíni ra m̄ji yó, chí t̄í'ví ra Sa'ya ra Jesucristo k̄ixaá ra ñoyívi yó'o, ta n̄sok̄o xí'in m̄ji ra xa'a kuachi yó.

¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, xa'a ña kúndaá ini yó ndí Ndios kí'vi ní ini ra xíni ra m̄ji yó, ta saá m̄ji yó ndixa xín̄i ñó'o kuki'vi ní ini yó koni tá'an yó. ¹² Ndaá ñii n̄vi ɔn t̄á'an koni na Ndios xí'in nduch̄u n̄o na, ta saá ní, tá ndixa kí'vi ini yó xíni tá'an yó, ta saá Ndios yóo ra ták̄u ra ini yó, ta xí'in ndee ra ñii ñii k̄iv̄i m̄ji yó va'a ka kuki'vi ini yó koni tá'an yó, nda t̄onɔa yó kuki'vi ini yó koni tá'an yó, ndatán ñii k̄i'va kí'vi ini Ndios xíni ra m̄ji yó. ¹³ Ndxia Ndios xa t̄axi ra Níma ra yóo ña ták̄u ña ini yó. Ta xí'in ña ke'é ra saá, kúndaá ini yó ndí yóo yó ták̄u yó ini Ndios ta Ndios yóo ra ták̄u ra ini yó. ¹⁴ Ta m̄ji ndí, xí'in nduch̄u n̄o ndí x̄ini ndí Jesucristo k̄iv̄i n̄xika ra ñoyívi yó'o, ñakán ká'an ndí ndákuijn ndí n̄o ndó ndí Jesucristo kúu Sa'ya Ndios, ta Ndios t̄í'ví ña'a ra k̄ixaá ra ñoyívi yó'o xa'a ña sakaku ra n̄vi n̄o ña ɔn vá'a. ¹⁵ Ta ndi'i n̄vi na ndino'o ini ká'an ña kándixa na ndí Jesucristo kúu Sa'ya Ndios, Ndios yóo ra ták̄u ra ini n̄vi yó'o, ta n̄vi yó'o yóo na ták̄u na ini Ndios.

¹⁶ Xín̄i va'a yó ta kúndaá ini yó ndí ndixa kí'vi ini Ndios xíni ra m̄ji yó, saá chí ini Ndios chútú ña xí'in ña kí'vi ndino'o ini ra xíni ra ndi'i n̄vi. Ta ndi'i n̄vi na ñii ñii k̄iv̄i ták̄u na xí'in ña kí'vi ini na xíni na Ndios, ta xí'in ña kí'vi ini na xíni na natá'an na, ta n̄vi yó'o, kúu n̄vi na yóo ták̄u ini Ndios, ta Ndios yóo ra ták̄u ra ini n̄vi yó'o. ¹⁷ Ta xí'in ña yóo Ndios ták̄u ra ini yó, t̄onɔa yó kuki'vi ndino'o ini yó koni yó ra, ta saá tuku t̄onɔa yó kuki'vi ndino'o ini yó koni yó natá'an yó. Ta ña ták̄u yó saá, sáná'a yó ndí ták̄u yó ndatán x̄itaku Jesucristo ñoyívi yó'o. Ta xa'a ña ták̄u yó saá ɔn kuyí'ví yó kuita yó n̄o Ndios k̄iv̄i ña kasa nani ra xa'a kuachi n̄vi. ¹⁸ Tá ndixa kúndaá ini yó ndí Ndios kí'vi ní ini ra xíni ra m̄ji yó, ta tá kí'vi ní ini yó xíni yó Ndios, ta tá kí'vi ní ini yó xíni yó natá'an yó, ta ña ke'é yó saá ɔn taxi ña kuyí'ví ini yó n̄o Ndios. Saá chí ña yí'ví ini n̄vi n̄o Ndios, káku ña n̄o ña yí'ví ini na n̄o ña saxo'v̄i ra na xa'a kuachi na. Ta saá tá yí'ví ini yó n̄o Ndios, ta kóni kachí ñayó'o ndí ɔn t̄á'an t̄onɔa yó kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó ñii k̄i'va ndatán kí'vi ini Ndios xíni ra m̄ji yó.

¹⁹ Vitin kí'vi ini yó xíni yó Ndios chí Ndios kúu t̄a t̄a si'na k̄ixá'a kí'vi ini xíni ra m̄ji yó. ²⁰ Tá yóo ñii n̄vi, ká'an na káchí na saá: "Yí'í kí'vi ini j̄ xín̄i j̄ Ndios", ta saá ní, n̄vi yó'o sáa ini na xíni na natá'an na, ta ɔn s̄iv̄i ñandaá kúu ña káchí nayó'o ña kí'vi ini na xíni na Ndios. Saá chí tá ɔn vása kí'vi ini yó xíni yó n̄vi na va'a xíto yó xí'in nduch̄u n̄o yó, ta saá ɔn vása kuchiño yó kuki'vi ini yó koni yó Ndios, t̄a t̄a ɔn vása xíto yó xí'in nduch̄u n̄o yó. ²¹ M̄ji Jesucristo xa'nda chiño ra n̄o yó, káchí ra

saá: “Ndi'i n̄ivi na kí'vi ini x̄ini na Ndios, n̄ivi yó'o x̄in̄i ñó'ó kuki'vi ini na koni na natá'an na”, káchí ra.

5

To'on yó'o ká'q̄n ndí n̄ivi na ndík̄on t̄aJesús kúndeé na ñoq̄ yich̄i ɔ̄n vá'a ñoyívi yó'o

¹ Ndi'i n̄ivi na kándixa ndí t̄aJesús kúu Cristo, t̄a t̄a t̄i'ví Ndios sakáku ra m̄i yó, ta n̄ivi yó'o kúu s̄a'ya ndino'o Ndios. Ta ndi'i n̄ivi na ndixa kí'vi ini x̄ini na Yivá yó Ndios, ta n̄ivi yó'o, saá tuku kí'vi ini na x̄ini na n̄ivi na kúu s̄a'ya ra. ² Tá kí'vi ini yó x̄ini yó Ndios ta kisa ndivi yó ña xá'nda chiño ra ñoq̄ yó, ta x̄i'in ña ké'é yó saá, kúndaq̄ ini yó ndí ndixa kí'vi ini yó x̄ini yó n̄ivi na ñii kúu s̄a'ya Ndios x̄i'in yó. ³ Tá ndixa kisa ndivi yó ña xá'nda chiño Ndios ñoq̄ yó, ta x̄i'in ñayó'o sáná'a yó ndí ndixa ndino'o kí'vi ini yó x̄ini yó ra. Ta ndi'i ña xá'nda chiño Ndios ñoq̄ yó ɔ̄n vása yó'v̄i ní kasa ndivi yó ña. ⁴ Saá chi ndi'i m̄i yó, n̄ivi na kúu s̄a'ya Ndios, ndixa kúndeé yó ñoq̄ yich̄i ɔ̄n vá'a ñoyívi yó'o. X̄a'a ña kándixa yó Jesucristo, kómí yó ndeē ña kúndeé yó ñoq̄ yich̄i ɔ̄n vá'a. ⁵ Saá chi n̄ivi na kándixa Jesucristo kúu S̄a'ya Ndios, ndasaá kuiti n̄ivi yó'o kúu n̄ivi na kúndeé ñoq̄ yich̄i ɔ̄n vá'a ñoyívi yó'o.

To'on yó'o ká'q̄n ndí yóo ɔ̄n̄i ña ndákuijn x̄a'q̄ Jesucristo

⁶ Jesucristo k̄ixaa ra ñoyívi yó'o, ta yóo ɔ̄n̄i ña táxi kúndaq̄ ini yó yu kúu ra. Saá chi yóo takuúí tá ch̄ich̄i Jesucristo, ta yóo ñ̄i Jesucristo ña ñ̄ix̄it̄a, ta yóo Ním̄a Ndios ña ndákuijn x̄a'q̄ Jesucristo, ta Ním̄a Ndios kúu ña ká'q̄n to'on nd̄aa ndino'o. ⁷ Ta saá yóo ɔ̄n̄i ña ndákuijn x̄a'q̄ Jesucristo ñoyívi ñ̄ino, ta ñ̄ii ña kúu Yivá yó Ndios, ta ink̄a ña kúu To'on Ndios, ta ink̄a ña kúu Ním̄a Ndios, ta ña ɔ̄n̄i yó'o ñ̄ii l̄aá kúu ña. ⁸ Ta yóo ɔ̄n̄i ña ndákuijn x̄a'q̄ Jesucristo ñoyívi yó'o, ta ñ̄ii ña kúu Ním̄a Ndios, ta ink̄a ña kúu takuúí tá ch̄ich̄i Jesucristo, ta ink̄a ña kúu ñ̄i ña k̄ee ȳik̄i k̄oñu Jesucristo k̄iv̄i ñ̄ix̄i'̄i ra nda'a tón cruz. Ta ɔ̄n̄i ñayó'o ñ̄ii yóo yu'ú ña. ⁹ M̄i yó kándixa yó to'on ña ká'q̄n n̄ivi x̄i'in yó, ta ña nd̄aȳa'v̄i ní k̄a kúu to'on ña ká'q̄n Ndios. Saá chi m̄i Ndios kúu t̄a t̄a ndákuijn x̄a'q̄ S̄a'ya ra Jesucristo. ¹⁰ Ta ndi'i n̄ivi na kándixa Jesucristo t̄a t̄a kúu S̄a'ya Ndios, ta ini ñ̄ii ñ̄ii n̄ivi yó'o yóo to'on ña ndákuijn x̄a'q̄ ra. Ta n̄ivi na ɔ̄n vása kándixa to'on ña ká'q̄n Ndios x̄a'q̄ Jesucristo, n̄ivi yó'o kóni kachí na ndí Ndios kúu t̄a t̄a vatá, chi ɔ̄n x̄ijn na kándixa na ndí to'on ña ká'q̄n Ndios x̄a'q̄ S̄a'ya ra kúu ñ̄andaq̄. ¹¹ To'on ña ndákuijn Ndios kúu ña káchí saá: Ndios xa t̄axi ra ña ndino'o kutaku yó x̄i'in ra ndi'i saá k̄iv̄i ña v̄axi. K̄e'ra ra saá x̄i'in yó chi kándixa yó S̄a'ya ra Jesucristo, t̄a t̄a táku ndino'o, ta ñ̄ii yóo yó x̄i'in ra. ¹² Ndi'i n̄ivi na táku Jesucristo ini, ñayó'o kúu na táku ndino'o ñoq̄ Ndios. Ta n̄ivi na ɔ̄n vása táku Jesucristo ini, ñayó'o ɔ̄n vása táku na ñoq̄ Ndios.

To'on yó'o ká'q̄n ña ndí n̄ivi na kándixa Jesucristo kutaku ndino'o na ndi'i saá k̄iv̄i

¹³ Táa j̄ tutu yó'o ña x̄a'q̄ ña nda'a ndó, na kúu n̄ivi na kándixa Jesucristo, t̄a t̄a kúu S̄a'ya Ndios, chi kóni j̄ ña kúndaq̄ ini ndó ndí ndixa xa táku ndino'o ndó ñoq̄ Ndios, ta kutaku ndó x̄i'in ra ndi'i saá k̄iv̄i ña v̄axi.

¹⁴ Ta m̄i yó, n̄ivi na kándixa Jesucristo, ndino'o nd̄aa ini yó ña Ndios ndixa x̄in̄i s̄o'o ra ndi'i ña ndúkú yó ñoq̄ ra. Tá ña ndúkú yó ñoq̄ Ndios kúu ñ̄ava'a, ña ñ̄ii kúu x̄i'in ña kóni m̄i ra, ta saá ndixa ch̄ikaq̄ s̄o'o ra

tɔ'on ká'an yó xí'in ra. ¹⁵ Ndixa kúndaḡa ini yó ndí Ndios xíní sɔ'o ra ndi'i ña ndúkú yó nḡo ra, ta xá'a ñayó'o, ndáa ini yó ndí Ndios xa taxí ra nda'a yó ña kúu ña ndúkú yó nḡo ra.

¹⁶ Tá xító yó ñii natá'an yó na kándixa Jesucristo ké'é na ña ɔn vá'a, ta saá vḡ'a ná ndukú yó nḡo Ndios xá'a na. Ta saá Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xá'a nayó'o, ta taxi ra ña vḡ'a nakutá'an tuku na xí'in ra. Tɔ'on yó'o ká'an j xá'a nivi na ɔn vása ní-ki'vi kuḡchi ndeé ña sandi'i xá'a na nḡo Ndios. Saá chí ndixa yóo kuḡchi ndeé ní ña sandi'i xá'a nivi nḡo Ndios, ta ɔn vása ká'an j ña ndukú yó nḡo Ndios ña kasa ká'no ini ra xá'a kuḡchi yó'o. ¹⁷ Ndi'i saá nḡo ña ɔn vá'a ké'é nivi, ñayó'o kúu kuḡchi nḡo Ndios. Ta saá ni, ɔn sivi ndi'i ña ɔn vá'a ké'é nivi kúu kuḡchi ña sandi'i xá'a na nḡo Ndios.

¹⁸ Ta mji yó, nivi na ndixa ndíkɔn Ndios, ɔn vása táku kḡ yó ké'é yó ña ɔn vá'a. Saá chí Jesucristo, ɔa ɔa kúu Sḡ'ya Ndios ndáa ra mji yó, nivi na kándixa ña'á, ta saá ñanímḡ ndivḡ'a ɔn vása kúchiño kḡ ña sandá'vi ña mji yó.

¹⁹ Xíní yó ndí sḡ'ya Ndios kúu mji yó, ta táku yó tixin ndeḡ ra. Ta nivi na ndíkɔn yichí ɔn vá'a ñoyívi yó'o, nayó'o táku na tixin ndeḡ ñanímḡ ndivḡ'a ká'no.

²⁰ Xíní yó ndí kixaxḡ Jesucristo Sḡ'ya Ndios ñoyívi yó'o, ta xa taxí ra ña konj vḡ'a yó Ndios ɔa ɔa kúu tḡndaḡa ndino'o. Ta saá vitin táku yó ini Sḡ'ya Ndios, ɔa kúu Jesucristo. Jesucristo kúu Ndios ndino'o, ta kúu ra ɔa ɔa ndino'o táku ndi'i saá kivi. ²¹ Nañani yó xí'in náki'vḡ yó, ndó'ó yóo ndó ndátan yóo sḡ'ya j, ta ndátɔ'on j xí'in ndó tɔ'on ña xíní ñó'ó ní, ña káchí saá: Kasa kuenda xí'in mji ndó ña ɔn kasa tɔ'ó ndó, ni ɔn kasa ká'no ndó ndḡ ñii ñaidolo, ni ndḡ ñii ñaimagen, chí ndi'i ñayó'o kúu ndios vatá. Saá ná koo ña.

Tutu ñaov̄i n̄itaa taJuan ña ti'ví ra kuá'an nda'a n̄ivi na kándixa Jesucristo

Xi'in tq'on yó'o taJuan ká'an ra chíndeé ra n̄ivi na kándixa Jesucristo na táku ink̄a ñoo

¹ Ȳi'j, taá tq' kúu tax̄ikua'a, táa j tutu yó'o xaá ña nda'a ndó'ó, na kúu n̄ivi na naḡaxin Ndios ña kandixa ndó Jesucristo ta kundik̄on ndó yich̄i ra. Ndino'o ini j k̄i'vi ini j x̄ini j ndó'ó, ta on s̄ivi ñii laá ȳi'j k̄i'vi ini j x̄ini j ndó'ó, ta ndi'i n̄ivi na xa x̄ini v̄a'a yu kúu ñandaá, ñii káchí saá n̄ivi yó'o k̄i'vi ini na x̄ini na ndó'ó. ² Saá chi yóo ñandaá táku ña ini yó vitin, ta kutak̄u k̄a ña ini yó ndi'i saá k̄ivi ña v̄axi, ta xa'a ña kómí yó ñandaá yó'o, k̄i'vi ini yó x̄ini tá'an yó. ³ Yivá yó Ndios xi'in Sa'ya ra Jesucristo, jná ke'é ra kuá'a ní ñava'a xi'in yó! jNá kundá'vi ini ra koni ra m̄ji yó! Ta, jná taxi ra ña kunakaa ñava'a ini yó! Ta, jv̄a'a ná kundik̄on yó yich̄i ñandaá, ta ndixa ná kuki'vi ini yó koni tá'an yó!

*Tq'on yó'o ká'an ña ndi x̄ini ñó'ó
kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó*

⁴ Kúsij ní ini j chi xa naḡutá'an j xi'in sava ndó'ó, n̄ivi na kándixa Jesucristo, ta saá kúndaá ini j ndi ndó'ó kúu n̄ivi na v̄a'a ndik̄on yich̄i ñandaá. Ta ñii k̄i'va ndatán yóo ña xá'nda chíño Yivá yó Ndios noḡ yó kasa ndivi yó, saá yóo ña kisa ndivi ndó. ⁵ Ta vitin, nañani yó xi'in náki'v̄a yó, xáku ndá'vi j noḡ ndó ndi ndixa kuki'vi ní ini yó koni tá'an yó. Tq'on yó'o on s̄ivi ñii tq'on xaá ña xá'nda chíño j noḡ ndó kúu ña, chi ñii káchí kúu ña xi'in ña xa x̄ini so'o yó ndá k̄ivi k̄ixá'á kándixa yó Jesucristo. ⁶ Tá ndixa k̄i'vi ini yó x̄ini yó natá'an yó, ta xi'in ña ke'é yó saá sáná'a yó ndi kisa ndivi yó ña xá'nda chíño Ndios noḡ yó. Saá chi ndá k̄ivi k̄ixá'á ndó kandixa ndó Jesucristo taṇda vitin, xa x̄ini so'o ndó tq'on ña xá'nda chíño ra noḡ yó, ña káchí saá: X̄ini ñó'ó kutak̄u yó xi'in ña kuki'vi ini yó koni yó Ndios, ta kutak̄u yó xi'in ña kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó.

⁷ N̄oyivi yó'o xa x̄ika kuá'a ní n̄ivi na kóni sandá'vi ndó'ó xi'in tq'on ña vatá ká'an na. N̄ivi yó'o kúu n̄ivi na on x̄jin k̄a'an ndi Jesucristo x̄ikuu ra n̄ivi ndino'o, ta x̄ikomí ra ȳiki koñu ndino'o, ñii k̄i'va ndatán yóo ȳiki koñu m̄ji yó. Ta n̄ivi na on vása kándixa saá, kúu n̄ivi na kóni sandá'vi ndó'ó, ta kúu na n̄ivi na sáa ini x̄ini na Jesucristo. ⁸ Kasa kuenda v̄a'a xi'in m̄ji ndó ña on kandixa ndó tq'on vatá ña ká'an n̄ivi yó'o. Saá chi tá kandixa ndó ñavata yó'o, yiyo ní koḡo on naki'in ndó ndi'i ñava'a ña kóni Ndios taxi ra nda'a ndó.

⁹ Ndi'i n̄ivi na sandakoo yich̄i Jesucristo ta kuá'an na ink̄a yich̄i, ta ña ke'é na saá sáná'a ña ndi Ndios on vása yóo ra táku ra ini n̄ivi yó'o. Ta n̄ivi na ñii ñii k̄ivi v̄a'a ndik̄on na yich̄i Jesucristo, ta saá Yivá yó Ndios yóo ra táku ra ini n̄ivi yó'o, ta saá tuku Sa'ya ra Jesucristo yóo ra táku ra ini na. ¹⁰ Tá yóo n̄ivi na kixaa noḡ ndó, ta n̄ivi yó'o saná'a na ndó'ó ink̄a tq'on ña on vása yóo yu'ú xi'in tq'on ña saná'a Jesucristo m̄ji yó, ta saá on naki'in ndó n̄ivi yó'o xi'in ña on vása sáná'a na, ni on k̄a'an ndó kachí

ndó xí'in na saá: "Vá'a ya'a ndó koo ndó ve'e ndi xí'in ndi." Qn kachí ndó saá xí'in na. ¹¹ Saá chí táná ká'an ndó to'on ña vá'a naki'in ndó ñivi vatá yó'o, ta ña ké'é ndó saá kóni kachí ña ndi ñii kachí yóo yu'ú ndó xí'in ña qn vá'a ké'é na.

*Tq'on yó'o ká'an ndi tafuan kóni ra
kq'on ra koto ra ñivi na naki'in tutu yó'o*

¹² Yóo kuá'a ní ká ña kóni ndato'on i xí'in ndó, ta on taa ká i ña noo tutu. Ndáti i ndi yáchi ní xaá i nda noo yóo ndó ña ká'an tá'an yó, ta saá nakutú ndi'i ini yó xí'in ñasii ní.

¹³ Ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo yó'o noo yóo i vitin, ñivi yó'o kúu na ñakaxin Ndios kundikqon na ra, ta vitin nayó'o tí'ví na to'on xaá ña nda'a ndó ña chindeé na ndó'ó, na kúu ñivi na kándixa Jesucristo. Saá ná koo ña.

Tutu ñauni nītaa taJuan ña tī'ví ra xaḗ ña nda'a taGayo

Xí'in tō'on yó'o taJuan chindeé ra taGayo

¹ Yí'j kúu taxikuḗ'a, ta táa j tutu yó'o xaḗ ña nda'a yó'ó taGayo, ta kúu taḗ ta kí'vi ndino'o iní j xíní j.

² Nani yó, xíní j ndí ndixa va'a yóo níma ún nḡ Ndios. Ta ñii kí'va ndatán va'a yóo níma ún, saá kóní j ña va'a koo yíkí koñu ún, ña nda lo'o on kúndeé kué'e xí'in ún. ³ Sava nañani yó na kándixa Jesucristo xa kīxaḗ na nḡ j, ta kúsí j ní iní j ña xíní sḡ'o j ña ká'an na ndátō'on na ñava'a xa'a ún, chi káchí na ndí vivíi kuḗ'an ún yichí ña ndaḗ. ⁴ Tō'on yó'o kúu ña sákusí j ní iní j, saá chi ndatán yóo sa'ya j ta kí'vi ní iní j xíní j, saá yóo ún nḡ j. Ta kí'vi xíní sḡ'o j ndí nḡ j na yóo ndatán yóo sa'ya j nḡ j, va'a kuḗ'an nayó'o yichí ña ndaḗ, ta tō'on yó'o kúu ña sákusí j ní ka iní j.

Tō'on yó'o ká'an

ndí taGayo va'a kisa ndivi ra chiño Jesucristo

⁵ Nani yó, va'a ní kisa ndivi ún chiño Jesucristo. Saá chi ndi'i saá yichí chindeé ún nañani yó na ká'an na kee inkḗ xiiña, ta kí'vi xaḗ nayó'o nḡ ún. Vará nda ñii yichí, on tḗ ún kutá'an ún xí'in nañani yó yó'o, ta kí'vi xaḗ na nḡ ún, ta táxi ún nda'a na ña xíní ñó'ó na. ⁶ Ta sava nañani yó yó'o na xa chindeé ún, kīxaḗ na nḡ nákutá'an ndí ña kisa ká'no ndí Ndios, ta ndátō'on na xí'in ndí ndasaá va'a saná'a ún ña ndixa kí'vi ní iní ún xíní ún na. Ta vitin xa nīxaḗ tuku nayó'o nḡ ún, ta xáku ndá'ví j ndúkú j nḡ ún ña chindeé tuku ún na, ta taxi ún nda'a na ña xíní ñó'ó na ña ko'on na inkḗ xiiña. Ta xí'in ña ke'é ún ñava'a saá, ndixa sakusí j ún iní Ndios. ⁷ Nañani yó yó'o, na chindeé ún, kúu nḡ j na kee ñoo mī j na xa'a ña kuḗ'an na kasa ndivi na chiño Jesucristo, ta on vása xīn na naki'in na sī'ún ya'vi na nda'a inkḗ nḡ j na on vása kándixa Jesucristo. ⁸ Ta xa'a ñayó'o, mī j yó, na kúu nḡ j na kándixa Jesucristo, xíní ñó'ó chindeé yó nañani yó yó'o ña kee na ko'on na ndatō'on na tō'on ña ndaḗ xa'a Jesucristo. Ta xí'in ña chindeé yó nayó'o kóni káchí ña ndí ñii káchí kisa chiño yó xí'in na xa'a yichí ña ndaḗ.

Tō'on yó'o ká'an ña

ndí taDiótrefes kúu taḗ ta ké'é ña on vá'a

⁹ Xa tī'ví j ñii tutu kuḗ'an ña nda'a nañani yó xí'in náki'va yó na nákutá'an xí'in ún xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios. Ta taDiótrefes kóni ra kuu ra ta ká'no ní ka nḡ ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na nákutá'an ñoo nḡ táku ún, ta xa'a ñayó'o, on xīn ra chikaḗ sḡ'o ra tō'on ña ká'an ndí, ní on xīn ra kasa ndivi ra ña ndúkú ndí nḡ ra. ¹⁰ Ta saá tá tondḗa kí'vi xaḗ j nḡ ndó, ta ka'an j xí'in taDiótrefes yó'o xa'a ndi'i ña on vá'a ké'é ra, chi xáta ní'no ní ra tō'on ña vatá xa'a ndí. Ta saá ní, on vása xáa iní ra ké'é ra ña on vá'a yó'o, ta tuku inkḗ ña on vá'a ké'é ra kúu ña on xīn ra va'a naki'in ra nañani yó kí'vi kīxaḗ na nḡ ra xa'a ña ndatō'on na tō'on ña ndaḗ xa'a Jesucristo. Ñoo nḡ táku ún yóo sava nḡ j na kándixa Jesucristo, ta taDiótrefes yó'o sási ra nḡ na kándixa Jesucristo yó'o, ña on xīn ra taxi na ña xíní ñó'ó nḡ nañani yó na kīxaḗ nḡ na. Nda víka,

təDiótrefes táxin və'a ra n̄ivi na kóni chindeé nañani yó na k̄ixaā n̄oq̄ na, ta ɔn vása táxi k̄a ra ña k̄i'vi tuku na ini ve'e n̄oq̄ nakutá'an nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó x̄a'q̄ ña kasa ká'no na Ndios.

Tə'on yó'o ká'an ndí təDemetrio kúu təa tə və'a

¹¹ Ñani yó, yó'ó kúu təa tə k̄i'vi ní ini j̄ x̄ini j̄, ta ká'an j̄ x̄i'in ún ña ɔn kundikɔn ún yich̄i n̄ivi na ké'é ña ɔn vá'a, ta və'a k̄a kundikɔn ún yich̄i n̄ivi na ké'é ñav̄a'a. Saá chi n̄ivi na ké'é ñav̄a'a kúu sa'ya Ndios, ta n̄ivi na táku ké'é ña ɔn vá'a, n̄ivi yó'o ɔn tə'an koni na Ndios.

¹² Ta təDemetrio kúu təa tə və'a ní, ta kánóo s̄ikón tə'on və'a x̄a'q̄ ra n̄oq̄ ndi'i n̄ivi, ta ndixa təyó'o və'a ndikɔn ra yich̄i ña ndaā. Ta m̄ji nd̄i, ndixa ndákuijn̄ nd̄i ká'an nd̄i tə'on və'a x̄a'q̄ ra, ta m̄ji ún, x̄ini ún ndí tə'on ña ká'an nd̄i kúu ñandaā.

Tə'on yó'o ká'an ña

ndí təJuan ndáti ra yach̄i ní xaā ra n̄oq̄ yóo təGayo

¹³ Yóo kūa'q̄ ní k̄a tə'on ña kóni j̄ k̄a'an j̄ x̄i'in ún, ñani yó, ta ɔn x̄ijn̄ j̄ taa j̄ ndi'i ña n̄oq̄ tutu yó'o. ¹⁴ Saá chi ndáti j̄ ña yach̄i ní xaā j̄ n̄oq̄ yóo ún, ta saá kuchiño k̄a'an tá'an yó x̄a'q̄ ndi'i ña x̄ini ñó'ó.

¹⁵ Ndios ná taxi ra ñav̄a'a koo ini ún. Ta nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó na kándixa Jesucristo na táku ñoo yó'o x̄i'in j̄, tí'ví na tə'on ña chindeé na yó'ó. Ta ndúkú j̄ n̄oq̄ ún ña chindeé ún ñii ñii n̄ivi na kándixa Jesucristo, na kúu na nakutá'an x̄i'in ún x̄a'q̄ ña kisa ká'no ndó Ndios.

Tutu ña ñitaa taJudas ña ti'ví ra kuá'an nda'a ñivi na kándixa Jesucristo

TaJudas ti'ví to'on yó'o

kuá'an ña chindeé ra ñivi na kándixa Jesucristo

¹ Yi'i, taJudas, ãa ãa kisa chiño ñoq Jesucristo kúu, ta ñani j kúu taSantiago.* Ta táa j tutu yó'o xaá ña nda'a ndó'ó ñivi na ñakaxin Yivá yó Ndios ña kundikqon ndó ra. Ndó'ó kúu na kí'vi ní ini ra xini ra, ta Jesucristo ndáa ra ndó'ó ñoq ña qn vá'a. ² Ná ke'é Ndios ví'í ní ká ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi ra ñava'a koo ini ndó. Ta ná kutú ndaa ini ndó xí'in ndi'i ñava'a yó'o, ta xí'in ndi'i ña kí'vi ní ini ra xini ra ndó'ó.

To'on yó'o ká'an xa'q natqa na sán'a to'on Ndios

ña xa ñasama na

(2 Pedro 2:1-17)

³ Nañani yó xí'in náki'va yó, na kí'vi ní ini j xini j kúu ndó'ó. Xa na'a kúu ña xani sijn j taa j ñii tutu xaá ña nda'a ndó, chi kóni j ndato'on ka j xí'in ndó xa'a ña sakaaku Ndios mji yó ñoq ña qn vá'a. Ta qn kúchiño j ke'é j saá, chi vitin ña xini ñó'ó ka kúu ña taa j tutu yó'o ña xáku ndá'ví j ñoq ndó ña chikaá ndó ndee ña qn taxi ndó inka ñivi nasama na ñandaa, ña kúu ña ndixa ndáa ini yó ña sakuá'a yó xa'a Jesucristo. Ta nda'a mji yó ñivi na kándixa Jesucristo, Ndios taxi ra ñandaa yó'o ñii laá kuiti yichj, ta kundeé ñandaa yó'o koo ña ndi'i saá kivi vaxi. ⁴ Ndátq'on j ñayó'o xí'in ndó saá chi yóo sava natqa qn vá'a, ta nayó'o xini ní na ndasaá sandá'vi na ndó'ó, ta saá natqa yó'o kuqñ kí'vi na ma'ño ndó, ta sáná'a na káchí na ndi mji yó na kándixa Jesucristo kúchiño kí'vi yó kuachi, ta qn kundi'i ní ini yó xa'a ña qn vá'a ke'é yó, chi saá ni Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuachi yó. Ta to'on Ndios ña ñitaa na xina'a ká'an ña xa'a natqa yó'o ndi na xa ndiso kuachi kúu na, ta ko'qon na ñoq xo'vi ní na, chi qn xiin na kasa ndivi na to'on ña xá'nda chiño Jesucristo, ta kúu ñii laá taKá'no ta xá'nda chiño ra ñoq yó.

⁵ Xa xini va'a ndó yukia ñindo'o ñaño Israel xina'a. Ta kóni j vitin sanaká'an j ndó'ó ndi vará Ndios sakaaku ra naIsrael yó'o ñoq ñaño Egipto, ta sandi'i ra xa'a ndi'i naIsrael na xikuu na ñi-xiin kandixa to'on ña ñika'an ra xí'in na. ⁶ Ta yóo inka ña sanaká'an j ndó'ó ña kúu ña ká'an xa'a naángel, na ñi-xiin kasa ndivi chiño ña xa'nda chiño Ndios ñoq na, ta ñi-xiin na kutaku ka na ñoq ñika'an Ndios xí'in na kutaku na, saá chi ndukú na kasa ndivi na inka chiño ña kóni mji na. Ta xa'a ña qn vá'a yó'o, Ndios taxi ra ña nó'ni na ñó'o na ñii xiiña ñoq naa, ña ndáti na anda kixaá kivi ña kasa nani ra xa'a ndi'i ña kuva'a. ⁷ Ndátan kisa toon naángel yó'o ñoq Ndios, saá kisa toon ñivi ñaño Sodoma xí'in ñivi ñaño Gomorra xí'in inka ku'a ñivi na ñoo yatin yó'o kujya xina'a. Saá chi natqa ñoo yó'o ñiki'vi na kuachi xí'in náña'a ná qn sivi kúu ñásí'í na, ta náña'a ñiki'vi ná kuachi xí'in natqa na qn sivi yij ná kúu, ta ñivi yó'o ke'é na ndi'i saá ñoq ñakini xí'in tá'an na. Ta xa'a ña qn vá'a ke'é na, Ndios sandi'i ra

* 1:1 TaSantiago, inka kivi ra kúu Jacobo.

xa'a nañoo yó'o xí'in ño'q xixi ña kee ñoyívi ñino. Ndi'i ñayó'o sáná'a ña mji yó ña kundaq ini yó ndasaá kundo'o ñivi na on xjin chikaq so'o to'on xá'nda chiño Ndios. Nanjivi yó'o ko'on na xo'vi na noq xixi ño'q ndi'i saá kijv ña vaxi.

⁸ Nii kiva saá, kúu ña on vá'a ké'é nataq na sáná'a to'on Ndios ña ñasama na. Ta nataq yó'o kándixa na ta kisa ndivi na ndi'i ña ndát'o'on xani xí'in na, ta kisa ndivi na ndi'i ña on vá'a ña kúu ña on vása kisa to'ó na yiki koñu na, ta chíkaq ñino na to'on ña xá'nda chiño Ndios, ta ká'an na to'on ña kusiki na ta kándiva'a na xa'a ndee ná'no ña yoo noq síkón. ⁹ Ta kuyya xina'á, ta ni nda mji ña Miguel, ñaángel ká'no noq ndi'i naángel, ni-xiin ña ka'an ña to'on ndiva'a xí'in ñanímá ndiva'a ká'no, kijv káni tá'an ovi ñayó'o xa'a yukú ñii ñayó'o naki'in yiki koñu ta Moisés. Ta ñaángel Miguel ndasaá kuiti njka'an ña xí'in ñanímá ndiva'a, káchí ña saá: "¡Ndios ná saxo'vi ra yó'ó!" ¹⁰ Ta nataq na sáná'a to'on Ndios ña ñasama na, nda lo'o on vása yí'vi na ká'an na to'on ndiva'a xa'a ndi'i ña on vása kundaq ini na. Ta táku na ndátán táku kití tiyukú, chi tíyó'o ké'é rí ndi'i noq ña kóni rí, ta on vása kundaq ini rí yu kúu ña va'a án yu kúu ña on vá'a. Ta nataq na ké'é saá, sátivi na ndi'i xí'in mji na xa'a ña on vá'a ké'é na.

¹¹ ¡Ndá'vi ní nataq yó'o! Chi ndíkon na yichí ta Caín, ta kúu ta xa'ni ñani mji ra xina'á. Ta xa'a ña kútoo ní na kukomí na sí'un, ké'é na ña on vá'a ndátán ké'é ta Balaam kuyya xina'á. Ta ndátán ñixi'í ta Coré kuyya xina'á xa'a ña toon ní ñixiyo ini ra, saá ndi'i xa'a nataq yó'o xa'a ña toon ní ini na. ¹² Kijv nákutá'an ndó kuxu ndó xí'in tá'an ndó xa'a ña náká'an ndó ndasaá ñixi'í Jesucristo xa'a ndó, ta nataq yó'o na kúu na sáná'a to'on Ndios ña ñasama na, kixaa na noq xixi ndó ta kí'vi na, ta xíxi na ta xí'i na ndátán káchí ini mji na, ta nda lo'o on vása kisa to'ó na ndó'ó ni on vása kisa to'ó na Ndios. Ta ña ké'é na saá sátivi ña viko noq nákutá'an ndó xixi ndó. Ta ndátán yoo viko yaa noq síkón ñino kaq ña kúu viko vjchí ña on koq savj sákoon, ta kuá'an ña yó'o ta kuá'an ña kaq ké'é tachí xí'in ña, saá yoo nataq yó'o. Ta ndátán yoo yiton, tón on koq kuj'i kóon nda'a, saá yoo nataq yó'o, ta inka ñivi to'on na yiton yó'o tandá tio'o nó tava na, ña ndi'i ndino'o xa'a yiton yó'o, ta ñii kiva saá ndi'i xa'a nataq on vá'a yó'o. ¹³ Ta ndátán yoo ña ké'é takuií mñi kijv ñii síso kini ndeé kánda rá, ta táva rá ndi'i mji'í kini ñó'o ini rá, saá yoo ña ké'é nataq on vá'a yó'o. Saá chi ñakini ñó'o ini nataq na on vá'a yó'o kée ña ta tívi ña xito inka ñivi. Ta ndátán yoo kimi ye'é tí sándakoo noq xindoo rí, ta kée rí kuá'an xiká rí nda mji koyo rí noq naa, saá yoo nataq na sáná'a to'on Ndios ña ñasama na, chi Ndios xa chindú'u ra xa'a nataq yó'o ña kutaku na noq naa ní ndi'i saá kijv ña vaxi.

¹⁴ Ta ta Enoc ta kúu sa'ya ñani síkuá ta Adán,† njka'an ndoso ra xa'a nataq na sáná'a to'on Ndios ña ñasama na, káchí ra saá: "¡Koto ndó! Xa vaxi ta Ká'no noq yó, vaxi ra xí'in kuá'a ní mil naángel. ¹⁵ Vaxi ra ña kasa nani ra xa'a kuáchi ndi'i ñivi ñoyívi yó'o, ta saxo'vi ra ndi'i ñivi na kini xitaku, ta ndixa saxo'vi ra na xa'a ndi'i ña on vá'a ké'é na ñoyívi yó'o, ta saxo'vi ra ndi'i ñivi xa'a ndi'i to'on ndiva'a njka'an na xa'a Ndios", káchí ta Enoc. ¹⁶ Nataq on vá'a yó'o kúu na ká'an kuáchi ní yu'u ndi'i saá kijv, ta xito ndaa na ndasaá yoo ñii ñii ta kándiva'a na xa'a na, ta nataq on vá'a yó'o ndasaá kuiti ké'é na ña káchí ini mji na. Ta ká'an na to'on ña kisa

† 1:14 Ta Adán xikomí ra ñii ta sa'ya ñani síkuá ra, ta ta yó'o xikomí ra ñii sa'ya ñani síkuá ra, ta ñani Enoc.

ká'no xí'in mji na, ta ndasaá kuiti xá'a ña kóni na naki'in na ñava'a nda'a ñivi kúu ña ká'an na tɔ'on livi xí'in nayó'o, chi ɔn sivi ña ndino'o ini na kúu ña ká'an na saá.

Tɔ'on yó'o ká'an xá'a ña ɔn sandakoo yó yichj Ndios

¹⁷ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ó kúu ñivi na kí'vi ní ini xíni. Naká'an ndó tɔ'on ña ñika'an ndoso naapóstol na kisa chiño nɔɔ Jesucristo, Taa táKá'no nɔɔ yó, ¹⁸ chi ñika'an na saá xí'in ndó: "Tá xa yatin vaxi kivi sondí'i ñoyívi yó'o, ta kutaku ñivi na kuaku ndaa xá'a tɔ'on va'a ña ká'an xá'a Jesucristo, ta kusiki na ndó'ó ñivi na kándixa ra, ta nayó'o ndasaá kuiti kutaku na ke'é na ndi'i saá nɔɔ ña ɔn vá'a ña káchí ini mji na", káchí naapóstol xí'in ndó. ¹⁹ Ta vitin táku ñivi ɔn vá'a yó'o xí'in ndó, ta nayó'o kúu na sákani tá'an ndó'ó ña ná tá'vi tá'an ndó, chi ñivi ɔn vá'a yó'o ndasaá kuiti ndíkon na kisa ndivi na ña kútoo yiki koñu mji na, ta ɔn kóó Níma Ndios táku ini na.

²⁰ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, vitin va'a ndaa ini ndó Ndios, ta ɔn sandakoo ndó chikaa ndó ndeɛ xí'in tá'an ndó ña vivíi kua'no ka ndó xí'in ña ndaa ini ndó ra, ta ndino'o ka kandixa ndó tɔ'on yij ña ká'an xá'a ra. Ta taxi xí'in mji ndó ña ná chindee Níma Ndios ndó'ó ña va'a ka'an ndó xí'in Ndios. ²¹ Kutaku ndó ta ko'ɔn ndó yichj nɔɔ kí'vi ní ini Ndios xíni ra ndó'ó, ta ndixa ná kundaa ní ini ndó naki'in ndó ña kutaku ndó ndi'i saá kivi xí'in Jesucristo, Taa táKá'no nɔɔ yó, chi taa tá kundá'vi ní ini xíni mji yó kúu ra.

²² Ta ndó'ó, kundá'vi ní ini ndó koni ndó ñivi na ɔn vása kútu kuá'an yichj Jesucristo, ta chindee ndó nayó'o ña ndino'o ka kandixa na Jesucristo.

²³ Ta chindee ndó ñivi ña ɔn ko'ɔn na ndaya nɔɔ xixi ño'o ndi'i saá kivi ña xo'vi ní na. Kundá'vi ini ndó koni ndó ñivi na yo'vi ní xo'vi táku ñoyívi yó'o, ta koto va'a ndó xí'in mji ndó ña nda lo'o ɔn ke'é ndó ña ɔn vá'a ké'é ñivi ɔn vá'a ñoyívi yó'o.

Xí'in tɔ'on yó'o tafudas kisa ká'no ra Ndios

²⁴ Ná kasa ká'no yó Ndios, chi kómí ra ndeɛ ña chindee ra mji yó ña ɔn sandakoo yó yichj ña ndaa ra ña kándixa yó. Ta kixaa kivi ña kuita yó nɔɔ ra nɔɔ yóo ndi'i ñalivi ká'no, ta xí'in ndeɛ ra ndasa ra ña nduu yó ñivi na ndii, ñivi na ɔn kóó ka kuachi ndiso, ta kutú ndaa ñasij ini yó kivi saá.

²⁵ Ná kasa ká'no yó taa tá kúu ñii laá Ndios, ta ñii laá mji ra kúu tandíchi ndino'o, ta kúu ra Taa tá Sákaku mji yó. Ná kundaa va'a ini yó ndí Ndios kúu taká'no ní ta kómí ra ndi'i ndeɛ ta kómí ra ndi'i ndayí. Ta xá'a ñayó'o ndixa kasa ká'no yó Ndios kivi vitin xí'in ndi'i saá kivi ña vaxi. Saá ná koo ña.

To'on yó'o ká'an xá'a ña sanativi Jesucristo noo taJuan*

Ñayó'o kúu ña sanativi Jesucristo noo taJuan

xá'a ña kundivi ña kivi ña vaxi

¹ To'on yó'o kúu ña saná'a Jesucristo yi'i taJuan. Saá chi si'na Ndios taxí ra to'on yó'o nda'a Jesucristo xá'a ña ndato'on ra xí'in ñivi na ndikõn yichi ra yukia koo xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi kivi ña yatin ní vaxi. Ta Jesucristo taxí ra ña kúndaq ini i xá'a ndi'i ñayó'o, chi ti'vi ra ñii ñaángel kixaa ña noo yi'i ña saná'a ña ndi'i ñayó'o noo i. ² Ta vitin yi'i ndato'on i xí'in ndó to'on ña ndaq ña ndákuijn xá'a ndi'i ña saná'a ñaángel noo i, ta to'on yó'o kúu to'on Ndios ña ndato'on Jesucristo xí'in i.

³ Ta ñivi na ka'vi to'on yó'o noo inká ñivi, ndixa koo ñasii ní ini nayó'o. Ta ndi'i ñivi na chikaq so'o ta kandixa na to'on yó'o, ndixa koo ñasii ní ini nayó'o. Saá chi to'on yó'o káku ña Níma Ndios, ta ká'an ña xá'a ña koo kivi ña vaxi, chi xa yatin vaxi kivi ña koo saá.

TaJuan ti'vi ra to'on yó'o kuq'an ña uxq ñoo ña chindeé ra ñivi na kándixa Jesucristo

⁴ Yi'i, taJuan, ti'vi i tutu yó'o ña ko'on ña uxq ñoo ña ñó'o estado Asia. Ti'vi i to'on chindeé i ndó'o, ñivi na kándixa Jesucristo ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios. Ndios kúu ta xa táku nda kivi noo, ta táku ra vitin, ta táku ka ra ndi'i saá kivi ña vaxi. Ta mji Ndios xí'in Jesucristo xí'in uxq níma ña yóo xí'in Ndios noo xá'nda chiño ra, ná ke'é na ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi na ña koo va'a ini ndó. ⁵ Ná ke'é Jesucristo saá xí'in ndó chi kúu ra taq tãdaq, ta ndi'i to'on ña ká'an ra kúu ña ndixa ndaq, ta kúu ra taq tãnoo ñatakú noo ndi'i na ñixi'i, ta kómí ra ndayí ka'nda chiño ra noo ndi'i narey xí'in inká naná'no na kómí ndayí ñoyívi yó'o. Kí'vi ní ini ra xini ra mji yó, ta on koq ka kuachi ndiso yó noo Ndios, chi ñixi'i Jesucristo xá'a kuachi yó, ta ñii ra ña ñixita ñakata ña kuachi yó, ta ndundii yó noo ra. Ta saá ndi'i ña on vá'a on vása kúchiño ka ña ka'nda chiño ña noo yó vitin. ⁶ Ta Jesucristo taxí ra ndayí nda'a yó ña nduu yó ndatán yóo narey, chi ndixa ka'nda chiño yó xí'in ra. Ta ke'é ra xí'in yó ña nduu yó nasutu yi'i xá'a ña kasa chiño yó noo Yivá yó Ndios. ¡Ná kasa ká'no yó Jesucristo ndi'i saá kivi! ¡Ta ndi'i saá kivi ná ka'nda chiño ra noo ndi'i ña yóo ñoyívi! Saá ná koo ña.

⁷ Ñii kivi ña vaxi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta kixi ra ma'ño viko yaa. Ndi'i saá ñivi koto na ra kixi ra. Tãdaq ñivi na ti'vi tón lanza sijn kándiká ra ña satakue'e na yiki koñu ra, nayó'o koto na ra kivi kixi ra. Ta ñivi na ndóo ndi'i saá xiiña noo ño'o, na on vása ní-kandixa ra kúu na, nayó'o kuchuchú ní ini na nda kuaku na kivi koto na vaxi ra. Saá ná koo ña.

⁸ Ta Ndios, Taq tãKá'no ta ndeé ka noo ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ñoyívi ñino, káchí ra saá: "Yi'i ñani i Alfa xí'in Omega,† chi yi'i kúu tãnoo ta yi'i kúu tãsondí i noo ndi'i ña yóo. Saá chi kivi ñanoo kixá'a ñoyívi, ta

*

: To'on "Apocalipsis" kúu to'on griego ña kóni kachi xá'a ña ñixiyo se'é, ta saá ñatvi ña.

† 1:8 "Alfa" kúu kivi letra ñanoo alfabeto to'on griego, ta "Omega" kúu kivi letra sondí i alfabeto yó'o.

yí'í kúu tã xa táku, ta táku j vitin, ta tá kixaa kivi sondí'í ñoyívi, ta táku ka j", káchí Ndios.

Tq'on yó'o ká'an xq'a ña ñitivi ñoq tafJuan, ke'é Ndios xí'in ra

⁹ Yí'í, tafJuan, kúu j ñani ndó chi ñii káchí kándixa yó Jesucristo, ta ndó'ó xí'in yí'í, ndikqon yó yichí ñoq xá'nda chiño Ndios. Ta yí'í ñii kúu j xí'in ndó tá ñii káchí ña yó'vi xó'vi yó. Ta xí'in ndee' Ndios ña táku ini yó, ñii káchí kúndeé yó xí'in ña xó'vi yó. Xa'a ña ñika'an ndoso j tq'on Ndios ña saná'a Jesucristo yí'í, nachíño ná'no t'í'vi na yí'í kutaku j ñoo lo'o ña nákaa ma'ño m'ini, ñani ña isla[‡] Patmos xa'a ña saxo'vi na yí'í. ¹⁰ Ta ñii kivi yóo ka j isla Patmos yó'o, ta kúu ña kivi domingo, ña kúu kivi yí'í ñoq m'í yó, ñivi na kándixa Jesucristo, ta Níma Ndios kixaa ña ñoq j, ta sakundixin ní m'í ña yí'í. Ta saá xini sq'o j tq'on ña kixi chí sata j, ta ndee' ní ñika'an ña, ndatán yóo ña ndá'yi tón trompeta, saá ñixiyo ña. ¹¹ Ta ñika'an ña xí'in j tq'on yó'o, káchí ña saá:

—Yí'í ñani j Alfa xí'in Omega, chi tq'on yó'o káchí ña yí'í kúu tã xa táku nda kivi ñoq, ta tá kixaa kivi sondí'í, ta táku ka j. Ta vitin xini ñó'ó taa ún tq'on ña ká'an xa'a ña sanativi j ñoq ún vitin, ta ti'vi ún tq'on yó'o ko'on ña uxã ñoo nda'a ñivi na kándixa yí'í, na kúu na nákutá'an ñoo m'í na xa'a ña kisa ká'no na yí'í. Uxã ñoo yó'o ñó'o ña estado Asia, ñani ña Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, xí'in Laodicea —káchí tq'on ña xini sq'o j.

¹² Ta saá ñandikó koo j ña koto j yu kúu ñivi ká'an, ta xini j uxã candelero ka ña kúu ña oro. Ta ñoq ña uxã ka yó'o nándoso uxã ño'q xixi. ¹³ Ta ma'ño ñoq yíta uxã candelero ka yó'o, xini j ñii tã ñíndichi, ndatán kaa ñii ñivi saá kaa ra. Ndixin ra ñii tikoto káni ní, tãnda xa'a ra xaa ñoq tikoto yó'o. Ta tã ñíndichi yó'o nó'ni kándika ra xí'in ñii ña kúu ña oro. ¹⁴ Ta yisi s'ini ra kúu ña yaa ní. Ndátán yóo kachí yaa ní saá yóo yisi s'ini ra. Ta nduchú ñoq ra ye'e ní ña: ndátán ye'e ño'q ña xixi saá ye'e nduchú ñoq ra. ¹⁵ Ta xa'a tã yó'o livi ye'e ña, ndátán laton ye'e ka ñabronce ña sakán kee ñixixi ta ndundii ndino'o ña, tãnda livi ka ví ye'e kíndoo ña, saá yóo xa'a ra. Ta ndee' ní ní'í káyi tq'on ñika'an ra, ndátán kúu ñoq kóyo kua'a ní takuú ñoq námi síkón ní, saá kúu ñika'an ra. ¹⁶ Ta nda'a kua'a tã ñika'an yó'o, yóo uxã k'imi, ta yu'u ra keta ñii espada ña s'ini ní ovi saá xiiña yu'u. Ndátán ndee' ye'e ño'q ma'ño ndivi saá ye'e ñoq tã tã ñíndichi yó'o.

¹⁷ Tá xini j tayó'o, ta ñakava j xa'a ra, ta kíndoo j ndátán yóo ñii tã ñixi'í. Ta saá chinóo ra nda'a kua'a ra sata j, ta ñika'an ra saá xí'in j:

—Qn kuyí'vi ún, chi yí'í kúu tã xa táku nda kivi ñoq, ta tá kixaa kivi sondí'í, ta táku ka j. ¹⁸ Yí'í kúu tã xa táku ndixa táku. Ñixi'í j, ta ñataku j, ta vitin táku j, ta ndi'í saá kivi ña vaxi táku ka j. Kómí j ndayí ñoq ndee' ña xá'ni ñivi, ta kómí j ndayí ñoq ña ñani Hades ñoq xá'nda chiño ndee' yó'o —káchí ra xí'in j.

¹⁹ Ta ñika'an ka ra xí'in j, káchí ra saá:

—Taa ún ñoq tutu xa'a ndi'í ña xa xini ún, ta taa ún xa'a ndi'í ña kúndivi vitin, ta taa ún xa'a ndi'í ña vaxi ta kundivi ña. ²⁰ Ta vitin ndatq'on j xí'in ún xa'a ña uxã k'imi xí'in uxã candelero ka ñaoro, ta ñoq ñakaa oro yó'o nándoso uxã ño'q ña xixi, chi qn tã'an kundaa ini ún yukia kóni

[‡] 1:9 Tq'on "isla" kóni kachí ña xa'a ño'q yichí, ta takuú m'ini xino nduu ndi'í rá ña.

kachí ña. Uxa kîmi tí xîni ún nõq yóo nda'a kua'á j, ñayó'o ká'an xa'a uxa naángel na ndáa ñivi na kándixa yî'j na táku uxa ñoo. Ta uxa candelero ka ñaoro nõq nándoso ño'õ xîxî ká'an ña xa'a ñivi na kándixa yî'j, ta táku na uxa ñoo yó'o, ta nákutá'an na ñoo mîi na xa'a ña kîsa ká'no na Ndios —káchí ra xî'in j.

2

Jesucristo ndatq'on ra tq'on yó'o

xî'in ñivi nañoo Éfeso na kándixa ña'a

¹ Ta ñika'an ka ra xî'in j, káchí ra saá:

—Taa ún nõq tutu tq'on yó'o ña ko'on ña nda'a ñaángel ña ndáa ñivi na kándixa yî'j ta nákutá'an na ñoo Éfeso ña kîsa ká'no na Ndios: “Yî'j kúu ta ta kómí uxa kîmi nda'a kua'á j, ta yî'j kúu ta ta xîka ma'ño uxa candelero ka ñaoro nõq nándoso uxa ño'õ xîxî, ta ká'an j xî'in ndó'õ, ñivi nañoo Éfeso na kúu na kándixa yî'j, ta káchí xî'in ndó saá: ² Xa xîni j xa'a ndí'ñi ñava'a ña ké'é ndó, ta xîni j ndeé ní kîsa chiño ndó nõq j, ta xîni j va'a kúndeé ndó xî'in ña yo'vi ní xo'vi ndó. Ta xîni j ndí on vása kúsi j ini ndó xîni ndó ñivi na on vá'a ké'é. Ta xîni j ndí xa xîto ndoso ndó ñivi na ká'an xa'a mîi kúu na naapóstol, ta on sîvi naapóstol ndino'o kúu na. Ta saá kundaq ini ndó ndí ñivi vatá kúu nayó'o. ³ Vará yo'vi ní xo'vi ndó xa'a ña kándixa ndó yî'j, ta ndixa kúndeé ndó xî'in ña xo'vi ndó, ta on vása sándakoo ndó yichî j. ⁴ Ta saá ni, yóo ñii kuachi ndó nõq j. Saá chi vitin salo'o ní kí'vi ini ndó xîni ndó yî'j, ta on vása yóo ini ndó ndatán ñixiyo ña si'na, chi kîvi sakán kîxá'a ndó kándixa ndó yî'j, ta ndeé ní ndixa ñiki'vi ní ini ndó xîni ndó yî'j saá. ⁵ Xîni j ñó'õ kundaq ini ndó ndí xa ñasama ní ini ndó. Ta va'a naká'an ndó kîvi ña sakán kîxá'a kándixa ndó yî'j, ta ndixa ví ñiki'vi ní ini ndó xîni ndó yî'j saá. Ta vitin va'a ndukú ndó ña nandikó ini ndó, ta tuku kuki'vi ní ini ndó koni ndó yî'j, ta tuku ke'é ndó ñava'a ñii kî'va ndatán ke'é ndó kîvi nõq kîxá'a ndó kándixa ndó yî'j. Tá on xîin ndó nandikó ini ndó saá, ta kîxa j ta kindaa j candelero ka ñaoro ña ká'an xa'a ndó'õ, ñivi na kándixa yî'j, ta on kundichi ka ña nõq ñindichi ña. ⁶ Ta saá ni, yóo ñava'a ké'é ndó ña kúu ña kúsi j ní ini j xîni j, chi ndó'õ ndixa sáq ini ndó xîni ndó ña on vá'a ké'é ñivi na ndikon yichî taNicolás, ta ñii káchí yóo yî'j xî'in ndó ña sáq ini j xîni j ña on vá'a ké'é nayó'o. ⁷ Ndó'õ, ñivi na yóo so'o, ná chikaq so'o ndó tq'on yó'o ña ká'an Níma Ndios xî'in ndí'ñi ñivi na kándixa yî'j, na táku ku'a ní ñoo, ta nákutá'an na ña kîsa ká'no na Ndios. Ndi'ñi ñivi na kúndeé nõq ndeé ña on vá'a, chi on vása sandakoo na yichî j, ta nda'a nayó'o taxi j kaxi na ku'i tí kóon nda'a yiton tón taxi kutakú na ndí'ñi saá kîvi ña va xi. Yiton yó'o yóo nó ma'ño ndí'ñi yiton tón yíta nõq yóo ndí'ñi ña livi va'a, nõq yóo Ndios” —káchí Jesucristo.

Jesucristo ndatq'on ra tq'on yó'o

xî'in ñivi nañoo Esmirna na kándixa ña'a

⁸ Tuku ñika'an ra xî'in j, káchí ra saá:

—Taa ún nõq tutu tq'on yó'o ña ko'on ña nda'a ñaángel ña ndáa ñivi na kándixa yî'j, ta nákutá'an na ñoo Esmirna ña kîsa ká'no na Ndios: “Yî'j, káchí xî'in ñivi yó'o saá: Yî'j kúu ta ta xa táku nda kîvi nõq, ta tá kîxaq kîvi sondí'í, ta táku ka j. Yî'j kúu ta ta ñixi'í, ta naatakú j, ta táku j vitin. ⁹ Yî'j xîni j yukia ndeé ní yo'vi xo'vi ndó, ta xîni j ndí nandá'vi kúu ndó, chi on ko'õ ñakuiká kómí ndó. Ta saá ni, Ndios káchí ra ndí ndó'õ kúu ñivi

nakuiká ní. Ta xínìj ndí yóo ñivi na ká'án ña ɔn vá'a xá'a ndó. Nayó'o ká'án na ñavatá, káchí na ndí mji na kúu najudío na ndíkɔn yichì Ndios, ta ɔn sivi ñandaa kúu ña ká'án na, chi nayó'o ndíkɔn na yichì ñanimá ndiva'a ká'no ña ñaní Satanás. ¹⁰ Ta ndó'ó, ɔn kuyi'ví ndó nɔɔ ña kixaa yɔ'vi ní xɔ'vi ndó. Chi yóo ñivi na kasa ndivi ña kóni ñanimá ndiva'a ká'no Satanás, ta ñivi yó'o tiin na sava ndó'ó, ta taan na ndó'ó ini ve'e ka. Ña xɔ'vi ndó yó'o kúu ña koto ndoso ndó'ó án ndixa kandixa ka ndó yi'j, ta uxu kivi xɔ'vi ndó saá. Ta yi'j ká'án j xí'in ndó ɔn sandakoo ndó yichì j, ta xí'in ña ndino'o ini ndó ná kandixa ka ndó yi'j nda kixaa kivi ña kivi ndó. Ta saá naki'in ndó ñava'a ñoyívi ñino, chi yi'j taxi j ña kutaku ndó xí'in j ndi'i saá kivi. ¹¹ Ta ndó'ó, ñivi na yóo sɔ'o, ná chikaa sɔ'o ndó tɔ'on yó'o ña ká'án Níma Ndios xí'in ndi'i ñivi na kándixa yi'j, na táku kuá'a ní ñoo, ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios. Ndi'i ñivi na kundeé nɔɔ ndee ña ɔn vá'a, chi ɔn vása sandakoo na yichì j, ñivi yó'o ɔn kivi na nɔɔ Ndios, vará kivi na ta ndi'i xá'a yiki kɔnu na ñoyívi nɔɔ ño'ɔ" —káchí Jesucristo.

Jesucristo ndatɔ'on ra tɔ'on yó'o xí'in ñivi ñaño Pérgamo na kándixa ña'a

¹² Ta ñika'án ka ra xí'in j, káchí ra saá:

—Taa ún tɔ'on yó'o nɔɔ tutu ña kɔ'ɔn ña nda'a ñaángel ña ndaa ñivi na kándixa yi'j ta nákutá'an na ñoo Pérgamo ña kisa ká'no na Ndios: "Yi'j ká'án j xí'in ñivi yó'o, káchí j saá: Yi'j kúu ta ta kómí espada ña sijn ní ɔvi saá xiiña yu'u. ¹³ Ta yi'j xínìj ndí ndó'ó táku ndó ñoo nɔɔ xá'nda chiño ñanimá ndiva'a ká'no Satanás. Ta saá ni, nda ñii kivi ɔn vása ní-sandakoo ndó ña kándixa ndó yi'j. Nixiyo ñii tətá'a ɔn ndó tɔAntipas, ta xí'in ña ndino'o ini ra ñika'án ra tɔ'on ña ndaa xá'a j, ta xá'a ñayó'o xá'ni na ra ñoo ndó ɔn xá'nda chiño ñanimá ndiva'a ká'no Satanás. Vará xínìj ndó ndí ñixi'j tɔAntipas yó'o xá'a ña kándixa ra yi'j, ta ndó'ó ɔn vása ní-sandakoo ndó ña kándixa ndó yi'j. ¹⁴ Vará xito j yóo ñava'a ní ké'é ndó, ta saá ni, yóo lo'o kuachi ndó nɔɔ j. Saá chi yóo ñivi na nákutá'an xí'in ndó nɔɔ kisa ká'no ndó Ndios, ta ñivi yó'o ɔn xjin na sandakoo na yichì yatá, chi ké'é ka na ña ɔn vá'a. Ñii ki'va saá ndatán ke'é tɔBalaam kujya xina'á, saá ké'é ñivi yó'o. TɔBalaam yó'o ñika'án ra xí'in tɔBalac ndasaá kuchiño sandá'vi ra ñaño Israel. Ta saá chu'u ra ñaño Israel ña ñakava na kuachi, chi xji na ña sóko ñivi nɔɔ kuá'a ní ñaidolo án ñaimagen, ña ɔn sivi Ndios ndino'o kúu. Ta chu'u ra natáa ña ñiki'vi na kuachi xí'in náña'a ná ɔn sivi ñási'í na kúu. Ta chu'u ra náña'a ña ñiki'vi ná kuachi xí'in ta ta ɔn sivi yi'j ná kúu. ¹⁵ Ta xito j yóo inka ña ɔn vá'a ké'é sava ndó'ó, chi ɔn xjin ndó sandakoo ndó yichì ña ɔn vá'a ña sáná'a ñivi na ndíkɔn yichì tɔNicolás. ¹⁶ Ta xá'a ña ɔn vá'a yó'o, xínìj ñó'ó nandikó ini ndó, ta sandakoo ndó yichì ɔn vá'a, ta tuku ndixa kasa ndivi ndó ña kóni Ndios. Tá ɔn xjin ndó ke'é ndó saá, ta yachì ní xaa j xí'in espada ña keta yu'u j, ta saá saxɔ'vi j ndó'ó, ñivi na ɔn xjin sandakoo yichì ña ɔn vá'a. ¹⁷ Ta ndó'ó, ñivi na yóo sɔ'o, ná chikaa sɔ'o ndó tɔ'on yó'o ña ká'án Níma Ndios xí'in ndi'i ñivi na kándixa yi'j, na táku kuá'a ní ñoo, ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios. Ndi'i ñivi na kundeé nɔɔ ndee ña ɔn vá'a, chi ɔn vása sandakoo na yichì j, ta taxi j ña kuxu na sija va'a ña yóo se'é. Sija va'a yó'o ñaní ña maná ña kee ñoyívi ñino. Ta taxi j ñii yuu yaa nda'a ñii ñii ñivi yó'o, ta nɔɔ yuu yaa yó'o ka'yi kivi na ña xáa. Ta nda ñii inka ñivi

on kundaaq ini na yu kúu kivi xaa ñii ñii na, chi ndasaá kuiti ñii laá mji na kundaaq ini na yu kúu kivi xaa kómí na” —káchí Jesucristo.

*Jesucristo ndatq'on ra tq'on yó'o
xí'in nivi naño Tiatira na kándixa ña'a*

¹⁸ Tuku yichí nika'an ra xí'in j, káchí ra saá:

—Taa ún nqo tutu tq'on yó'o ña ko'on ña nda'a ñaángel ña ndaa nivi na kándixa yí'j ta nákutá'an na ñoo Tiatira ña kisa ká'no na Ndios: “Yí'j, taa ta ká'an xí'in ndó kúu Sa'ya Ndios, ta nduchú nqoj yé'e ña ndatán yé'e ño'q xixi. Ta ndatán yé'e kaa kuáan ñabronce, ña sakan nnyakón na ndu yé'e, saá yé'e xa'aj. Ta ká'an j xí'in ndó tq'on yó'o: ¹⁹ Xínij ndi' ñava'a kisa ndivi ndó. Xínij ndí ndixa kí'vi ní ini ndó xini ndó yí'j, ta kí'vi ini ndó xini ndó natá'an ndó. Ta xínij va'a kándixa ndó yí'j, ta va'a kisa chiño ndó nqoj. Ta xínij ndí kúndeé ndó xí'in ña yo'vi xó'vi ndó, ta on vása sándakoo ndó yichij, ta vitin kisa ndivi ndó ku'a ní ka ñava'a nqo ña si'na ke'é ndó. ²⁰ Ta saá ni, ndiso ndó kuachi chi yóo ña on vá'a xínij ké'é ndó. Chi xito ndó ña on vá'a ké'é ñii ña'a ña vatá ña yóo xí'in ndó, ta on vása sási ndó nqo ñáyó'o, ni on vása ká'an ndó xí'in ña xa'aj ña on vá'a ké'é ña. Ñaña'a yo'o ká'an ña xa'aj mji ña ndí kúu ña profeta ña ká'an ndoso to'on Ndios, ta on sivi ñandaa kúu tq'on ká'an ña, chi ña sándá'vi nivi kúu ña. Ta ñii kiva ndatán ña Jezabel sándá'vi ña nivi kuija xina'a, saá sándá'vi ñáyó'o nivi na kúu na kisa chiño nqoj vitin. Saá chi chú'u ña nataa ña kivi na kuachi xí'in inka ña'a ña on sivi ñási'í na kúu, ta chú'u ña ñaña'a ña kivi ná kuachi xí'in inka taa ta on sivi yij ná kúu. Ta chú'u ña nivi ña kuxu na ña njsokoj inka nivi nqo ku'a ní ñaidolo án ñaimagen ña on sivi Ndios ndino'o kúu. ²¹ Ta yí'j, xa xindati j ku'a ní kivi xa'a ña nandikó ini ñaña'a yo'o, ta xindati j ña sandakoo ña yichí on vá'a ndikón ña, ta on vása ní-xiin ña sandakoo ña kuachi ña, ña kúu ña kí'vi ña xí'in ku'a ní taa. ²² Ñakan taxi j ña kukomí ñáyó'o ñii kue'e ndee, ta xa'a kue'e yo'o nakava ña nqo xito ña. Ta nivi na ndikón yichí ña, ta ñii kiva ké'é na ña on vá'a yo'o, tá on xjin nayó'o nandikó ini na, ni on xjin na sandakoo na ña on vá'a ké'é na, ta yí'j saxo'vi ní j nivi yo'o. ²³ Ta nivi na kúu sa'ya ñáyó'o, yí'j taxi j ña takue'e na nda kivi na. Ta saá ndi' nivi na kándixa yí'j ta nákutá'an na kisa ká'no na Ndios, kundaaq ini nayó'o ndí yí'j kúu taa ta xini va'a ndasaá yóo ini nivi xí'in ndasaá yóo ña xani sijn na. Ta saá cha'vi j ñii ñii nivi ndatán yóo ña va'a án ña on vá'a ke'é na. ²⁴ Ta yóo inka tq'on ká'an j xí'in ndó'ó naño Tiatira, ndó'ó na kúu nivi na on vása kándixa ña on vá'a ña saná'a ñaña'a vatá yo'o, ni on vása ní-xiin ndó sakuá'a ndó ñandichí vatá ña ñó'o se'é, ña kaku nima ñandiva'a ká'no Satanás. Ká'an j xí'in ndó'o, nivi na ndixa kándixa yí'j ndí on koq ka inka chiño yo'vi taxi j kasa ndivi ndó. ²⁵ Ta ndasaá kuiti ñáyó'o xini ñó'ó ke'é ndó: On sandakoo ndó yichij, ta kándixa ka ndó yí'j andaj kixaa kivi ndikó j. ²⁶ Ndi' nivi na kúndeé nqo ndee ña on vá'a, chi on vása sandakoo na yichij, ta kisa ndivi na ña kóni j ndi' saá kivi, ta saá taxi j nda'a nivi yo'o ndayí ña ka'nda chiño na nqo ndi' nivi na ndóo ndi' saá ñoyívi. ²⁷ Ndatán yóo ndayí ña taxi Yivá j Ndios nda'aj j, saá koo ndayí ña taxi j nda'a nivi yo'o ña ka'nda chiño na nqo nivi ndi' saá ñoo. Ta taxi j nda'a na ñii kaa ña yóo ndatán yóo yitón kánj, ta xí'in kaa yo'o ndee ní ka'nda chiño na nqo nivi. Ta ndatán kaa yo'o kómí ña ndee ña sakuachi válí ña kisi ño'q, saá koo ndee ña kukomí nivi yo'o ña sandi' xa'aj na nivi

na ɔn xjin sandakoo yichj ña ɔn vá'a. ²⁸ Ta yj'i, ndatán yóo kɪmi náye'e xitaan saá yóo yj'i, ta ndi'i saá kɪvi yóo j xí'in ñii ñii nɪvi yó'o na ɔn vása ní-sandakoo na yichj. ²⁹ Ta ndó'ó, nɪvi na yóo sɔ'o, ná chikaɔ sɔ'o ndó to'on yó'o ña ká'an Níma Ndios xí'in ndi'i nɪvi na kándixa yj'i, na táku kuá'a ñoo ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios" —káchí Jesucristo.

3

Jesucristo ndatɔ'on ra to'on yó'o xí'in nɪvi naño Sardis na kándixa ña'a

¹ Saá tuku nɪka'an ra xí'in j, káchí ra saá:

—Taa ún nɔɔ tutu to'on yó'o ná kɔ'on ña nda'a ñaángel ña ndáa nɪvi na kándixa yj'i ta nákutá'an na ñoo Sardis ña kisa ká'no na Ndios: “Yj'i kúu j ta tɔ kómí uxá nima Ndios, ta ní'i j uxá kɪmi yé'e. Xínj ndasaá yóo ndi'i ña ke'é ndó. Vará inká nɪvi ká'an na xa'a ndó kúu ndó nɪvi na va'a táku, chi yóo kuá'a ní chiño va'a ke'é ndó, ta yj'i ká'an j xí'in ndó ndi yóo ndó ndatán yóo nɪvi na nɪxi'j nɔɔ yj'i, chi ɔn vása ndixa ndino'o ini ndó ndíkɔn ndó Ndios. ² jNakáxín va'a ini ndó!, ta chikaɔ ndó ndee, ta xí'in ña ndino'o ini ndó kundikɔn ndó Ndios, ta xí'in ndino'o ini ndó kasa ndivi ndó ñava'a ña kóni Ndios. Chi xínj ndi chiño ña ke'é ndó, kúmanj ká ña, saá chi ɔn ta'an ke'é ndó ñava'a ndatán kóni Ndios. ³ Naká'an ndó xa'a ña sakuá'a ndó kɪvi sakán kɪxá'a ndó kándixa ndó yj'i. Nandikó ini ndó ta kɔ'on ndó yichj Ndios. Tá ɔn vása chikaɔ sɔ'o ndó to'on ká'an j xí'in ndó, ta saá ñii kama kixaa j nɔɔ ndó. Ndatán kixaa taku'na, kɪvi ɔn vása ndátí ndó, saá kixaa j ta kasa nani j xa'a kuachi ndó. ⁴ Ta saá ni, yóo sava ndó'ó naño Sardis na ndixa kándixa yj'i, ta va'a kisa ndivi ndó chiño nɔɔ Ndios, ta ɔn vása ke'é ndó ña ɔn vá'a. Ta yóo ndó ndatán yóo nɪvi na nda lo'o ɔn vása ní-kukini tikɔtɔ yaa ndixin na. Ñoyivi nɪno kukomí ndó ndayí ña kaka ndó xí'in j ta kundixin ndó tikɔtɔ yaa, chi ñayó'o kúu ya'vi ndó xa'a ña ke'é ndó ña kóni Ndios. ⁵ Ndi'i nɪvi na kundeé nɔɔ ndee ña ɔn vá'a, nayó'o kundixin na tikɔtɔ yaa ñoyivi nɪno, ta ɔn kindaa j kɪvi na nɔɔ tutu yj'i, nɔɔ xa ka'yi j kɪvi nɪvi na kutaku xí'in j ndi'i saá kɪvi. Ta xa'a nɪvi yó'o, yj'i ká'an ndoso j nɔɔ Ndios ta ka'an ndoso j nɔɔ ndi'i naángel, ká'an j, káchí j saá: Nɪvi yó'o kúu na kutaku xí'in yj'i, káchí j xa'a na. ⁶ Ta ndó'ó, nɪvi na yóo sɔ'o, ná chikaɔ sɔ'o ndó to'on yó'o ña ká'an Níma Ndios xí'in ndi'i nɪvi na kándixa yj'i, na táku kuá'a ní ñoo, ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios" —káchí Jesucristo.

Jesucristo ndatɔ'on ra to'on yó'o xí'in nɪvi naño Filadelfia na kándixa ña'a

⁷ Tuku nɪka'an ra xí'in j, káchí ra saá:

—Taa ún nɔɔ tutu to'on yó'o kɔ'on ña nda'a ñaángel ña ndáa nɪvi na kándixa yj'i ta nákutá'an na ñoo Filadelfia ña kisa ká'no na Ndios: “Yj'i, ta tɔ ká'an xí'in ndó, kúu Ta tɔYj'i tɔNdaa ndixa. Yj'i kómí j llave ña xikomí tarey David ña nakoná yé'é ña kɪ'vi nɪvi ñoo Jerusalén. Ta yé'é ña nakoná j, nda ñii nɪvi ɔn kuchiño na nakasi na yé'é yó'o. Ta yé'é ña nakasi j, nda ñii nɪvi ɔn kuchiño na nakoná na yé'é yó'o. ⁸ Yj'i xínj ndi'i ñava'a kisa ndivi ndó. Ta nɔɔ ndó'ó xa nakoná yé'é, ta nda ñii nɪvi ɔn kuchiño na nakasi na yé'é yó'o. Yj'i xínj ndi ndó'ó ɔn vása kómí ndó kuá'a ní ndee, ta saá ni, ndino'o ní ini ndó chikaɔ sɔ'o ndó to'on j, ta ɔn vása ká'an ndó ɔn xínj ndó yj'i. ⁹ Ta kóni j ña kundaɔ ini ndó yu kúu ña

ke'éj xí'in n̄ivi na ɔn vá'a na kisa ndivi ña sán'a'a ñaním̄a ndiv̄a'a ká'no Satanás. Navatá kúu n̄ivi yó'o chi ká'ɔn na ndí kúu na najudío na ndíkɔn yich̄i Ndios, ta ɔn s̄iví ñandaā kúu ña ká'ɔn na. Ta saá ñii k̄iv̄i ña v̄axi, ȳi'j ke'éj xí'in n̄ivi na vatá yó'o ña kuxítí na nɔɔ ndó'ó, ta saá n̄ivi yó'o kundaā ini na ndí k'ívi ní ini'j xín̄i'j ndó'ó. ¹⁰ Xa xa'nda chiño'j nɔɔ ndó ndí kundee' ndó xí'in ñayɔ'v̄i ta ɔn sandakoo ndó yich̄i'j, ta ndó'ó, ndixa xa k̄isa ndivi ndó tɔ'on yó'o. Ta saá ȳi'j kundaā j ndó'ó nɔɔ ñayɔ'v̄i ní v̄axi ña koto ndoso ndi'i n̄ivi na táku ñoyívi nɔɔ ño'o. ¹¹ Kóni'j ña kundaā ini ndó ndí yach̄i ní ndikó'j. Ta x̄a'á ñayó'o ɔn sandakoo ndó yich̄i'j ta ná kandixa k̄a ndó ȳi'j and̄a k̄ixāa k̄iv̄i ndikó'j. Tá ɔn ke'é ndó saá, ta ink̄a n̄ivi na ɔn vása sándakoo ña kándixa na Ndios, nayó'o kuu na n̄ivi na naki'in ñav̄a'a ñoyívi n̄ino, ta ndó'ó ɔn naki'in ndó ñav̄a'a yó'o. ¹² Ndi'i n̄ivi na kundee' nɔɔ ndee' ña ɔn vá'a, chi ɔn vása sandakoo na yich̄i'j, ta ȳi'j cha'vi'j na xí'in ñav̄a'a, chi ke'éj ña nduu na n̄ivi na xín̄i'j ñó'ó ní ve'e ño'o Ndios ñoyívi n̄ino. Ndatán xín̄i'j ñó'ó tón si'in tón veé ní ndiso ñii ve'e ká'no, saá koni'j ñó'ó na. Ta ndi'i saá k̄iv̄i kutak̄u yatín na xí'in Ndios, ta nd̄a ñii k̄iv̄i ɔn kee na ve'e ra. Ta ñii ñii na, ka'ȳi'j na xí'in k̄iv̄i Ndios, t̄a t̄aká'no kisa tɔ'ó'j, ta ka'ȳi'j na xí'in k̄iv̄i ñoo Jerusalén ña x̄āá, ña kúu ñoo Ndios ña kixi ñoyívi n̄ino, ta k̄ixāa ña ñoyívi nɔɔ ño'o. Saá tuku ka'ȳi'j na xí'in k̄iv̄i m̄ii'j ña x̄āá. ¹³ Ta ndó'ó, n̄ivi na yóo sɔ'o, ná chikaā sɔ'o ndó tɔ'on yó'o ña ká'ɔn Ním̄a Ndios xí'in ndi'i n̄ivi na kándixa ȳi'j, na táku kūa'á ní ñoo, ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios" —káchí Jesucristo.

Jesucristo ndatɔ'on ra tɔ'on yó'o

xí'in n̄ivi naño Laodicea na kándixa ña'á

¹⁴ Saá tuku n̄ik̄a'ɔn ra xí'in'j, káchí ra saá:

—Taa ún nɔɔ tutu tɔ'on yó'o ña kɔ'ɔn ña nda'á ñaángel ña ndaa n̄ivi na kándixa ȳi'j ta nákutá'an na ñoo Laodicea ña kisa ká'no na Ndios: “Ȳi'j, t̄a t̄a ká'ɔn xí'in ndó, n̄an̄i'j Ñandaā Ndixa, chi t̄a t̄a ká'ɔn ñandaā ndixa kúu'j, ta xí'in ȳi'j Ndios k̄isa va'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi nɔɔ ño'o xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi n̄ino. ¹⁵ Ta ȳi'j xín̄i'j ndi'i chiño ké'é ndó. Ta xín̄i'j ndí ndó'ó ɔn vása va'a ké'é ndó, chi ɔn vása yóo ndó ndatán yóo takuú'j ñi'ní, ta ni ɔn vása yóo ndó ndatán yóo takuú'j v̄ixin. jV̄a' a ní k̄a, ní kúu, táná koo ndó ndatán yóo takuú'j ñi'ní án takuú'j v̄ixin!” ¹⁶ Ta vitin ndó'ó, ndatán yóo takuú'j n̄ind̄iko, tá ɔn vása yas̄in k̄a, saá yóo ndó nɔɔ'j. Ta ɔn vása yóo ndó ndatán yóo takuú'j v̄ixin, ni ndatán yóo takuú'j ñi'ní. Ta x̄a'á ña yóo ndó saá, nduxan'j ndó'ó yu'v̄i'j. ¹⁷ Ndó'ó ká'ɔn ndó kúu ndó n̄ivi nakuú'ká ní, ta ká'ɔn ndó ndí xí'in ndee' m̄ii'j ndó ndukuú'ká ní ndó, ta ɔn vása kisa man̄i'j k̄a nd̄a ñii ña xín̄i'j ñó'ó nda'á ndó, káchí m̄ii'j ndó. Ta ɔn vása kundaā ini ndó ndí kúu ndó n̄ivi nandá'vi na'á, n̄ivi na nd̄a lo'o ɔn kɔ'ó ña xín̄i'j ñó'ó kómi, n̄ivi na yálá v̄ich̄i, n̄ivi nakuú'á nduch̄u nɔɔ kúu ndó. ¹⁸ Ñakán k̄īa ȳi'j ká'ɔn'j xí'in ndó ná sata ndó ñaoro nɔɔ'j, oro ña kúu nina m̄ii'j ndino'o, oro ña xa'mi na xí'in ño'o x̄ixi'j ña ndundii ndi'i m̄ii'j ña. Ta saá nduu ndó n̄ivi nakuú'ká ndino'o. Ta ká'ɔn'j xí'in ndó ná sata ndó nɔɔ'j tikɔtɔ yaa kundixin ndó ña nakasi ndó ñayálá ndó ña ɔn kuka'an k̄a nɔɔ ndó. Ta ká'ɔn'j xí'in ndó ná sata ndó nɔɔ'j t̄at̄an ña chikaā ndó nduch̄u nɔɔ ndó ña kuchiño va'a koto ndó. ¹⁹ Saá ká'ɔn'j xí'in ndó chi tɔ'on yɔ'v̄i ká'ɔn'j xí'in ndi'i n̄ivi na kúu na k'ívi ní ini'j xín̄i'j, ta táxi'j ña xɔ'v̄i nayó'o x̄a'á ña nandikó ini na ta kɔ'ɔn na yich̄i va'a. Ta vitin ndó'ó, xín̄i'j ñó'ó nandikó ini

* **3:15** Takuú'j ñi'ní kúu ña xín̄i'j ñó'ó yó ña chindeé yó n̄ivi na ndee' ndó'ó, ta takuú'j v̄ixin kúu táva'a koo' yó.

ndó nqo ña on vá'a ké'é ndó, ta sandakoo ndó ña. Ta xí'in ña ndino'o ini ndó kundikõn ndó Ndios. ²⁰ ¡Koto ndó! Yí'j kúu taa tã ñíndichi yé'é ndó, ta kána j ndó'ó. Ta ndó'ó, tá xínj sq'o ndó ña kána j ndó'ó, ta nakoná ndó yé'é, ta kã'ãn ndó xí'in j kí'vi j ini ve'e ndó, ta saá yí'j kí'vi j, ta kuxu j xí'in ndó, ta ndó'ó kuxu ndó xí'in j. ²¹ Ndi'i nivi na kundee nqo ndee ña on vá'a, chi on vása sandakoo na yichij, ta yí'j taxi j ña koo na xí'in j ñoyívi nino ña ka'nda chiño na xí'in j. Saá chi yí'j xa kündeé j nqo ndee ña on vá'a, ta Yivá j Ndios taxi ra nda'aj táyí yíj tón tq'ó ká'no ñoyívi nino nqo yóo j xá'nda chiño j xí'in ra. ²² Ndó'ó, nivi na yóo sq'o, ná chikaã sq'o ndó tq'on yó'o ña kã'ãn Nima Ndios xí'in ndi'i nivi na kándixa yí'j, na táku kuã'ã ní ñoo, ta nákutá'an na kisa ká'no na Ndios" —káchí Jesucristo.

4

Tq'on yó'o kã'ãn xq'a ndasaá kisa ká'no na Ndios ñoyívi nino

¹ Tá ndi'i nika'ãn Jesucristo ñayó'o, ta xini j ñii yé'é nóná ña ñoyívi nino, ta xini sq'o j mji tuku ndusu ña si'na xini sq'o j tá nqó, ña yóo ndatán yóo ndusu tón trompeta, ta kixi tq'on nika'ãn ña xí'in j, káchí ña saá:

—Na'a, ndaa ún nino yó'o, ta saná'a j yó'ó ña kundivi kivi vaxi —káchí ña xí'in j.

² Ta xandikõn mií saá Nima Ndios kixaa ña nqo j, ta sakundixin ní mji ña yí'j, ta xa'ã ñayó'o nañivi nqo j xini j ñii táyí yíj tón tq'ó ká'no ñoyívi nino, ta xini j ña yóo nqo táyí yó'o. ³ Yé'e ndi'i mji ña ndatán yé'e táxa yuú livi ña nañi jaspé án diamante. Ta ñii saá tuku yé'e táxa ña ndatán yóo yuú livi ña kuá'á ña nañi cornalina án rubí. Ta xini j ñii ñakuã'nkú, xino nduu ña táyí yíj tón tq'ó ká'no yó'o. Ñakuã'nkú yó'o yé'e táxa ña ndatán yé'e táxa yuú livi ña kuí, ña nañi esmeralda. ⁴ Ta nqo yóo táyí yíj tón tq'ó ká'no yó'o xino nduu oko komj táyí tón ná'no tón tq'ó, nqo ndóo oko komj nataã xikuã'ã na kómí ndayí. Ta naxikuã'ã yó'o ndixin na nina tikotq yaa, ta sinj ñii ñii nayó'o kánóo ñii corona ñaoro. ⁵ Ta nqo táyí yíj tón tq'ó ká'no ñíndichi ma'ño nayó'o, kee kuã'ã ní ña yé'e nátaxa, ta mji yó'o káku ña ní'j ndá'yi savj. Ta mji yó'o vaxi ña ndee ní sísq ní'j. Ndatán ní'j sísq kã'ãn kuã'ã ní nivi, saá vaxi ña. Yatin nqo yóo táyí yíj tón tq'ó ká'no yita uxã ño'qó xixi, ta uxã ño'qó xixi yó'o kã'ãn xa'ã ña kúu uxã nima Ndios. ⁶ Ta saá tuku yatin nqo ñíndichi tón táyí yíj tón tq'ó ká'no, yóo ñii xiiña ña kaa ndatán kaa yosq ndíka, ta ndatán kaa nqo takui mjni saá kaa nqo ña, chi yosq yó'o yé'e ña ndatán yé'e yuyú yé'e ña tívi xito yó ndã inkã tá'vi satã ña.

Ta yatin ní nqo ñíndichi táyí yíj tón tq'ó ká'no xino nduu komj ñatáku. Ta komj ñatáku yó'o, nina nduchú nqo yóo ndi' i xiiña ña, ña kúu kándiká ña xí'in satã ña. ⁷ Ta ñii ñii ña komj táku yó'o, síin ní ná'a ñii ñii ña. Ta ñanoqó táku yó'o, ndatán kaa tileón, saá kaa ña. Ta ñaovj táku, ndatán kaa tísindikj chée, saá kaa ña. Ta ñaunj táku, ndatán kaa nqo tã, saá kaa nqo ña. Ta ñakomj táku, ndatán yóo tãsin tí ndáchí, saá yóo ña. ⁸ Ta ñii ñii ña komj táku yó'o kómí ña iñq ndixin ña. Ta ndi' i saá xiiña mji ña, tãndã ñii ñii ndixin ña, nina nduchú nqo kúu ña. Ta ndi' i saá ndivi ñoo, ña komj táku yó'o kisa ká'no ña Ndios, ta ndã lo'o on vása xikuuin ña kã'ãn ña tq'on yó'o, káchí ña saá:

¡Taa yíj, tã yíj, tã yíj kúu Ndios!

¡Taa tã kómí ndi'i ndeę kúu Ndios!
 Ndios kúu tã tã xa tãkú ndã kivi nõõ,
 ta tãkú ra vitin, ta tãkú ra ndi'i saá kivi ña vaxi,
 káchí ña komi tãkú, ká'an ña xí'in Ndios.

⁹ Ña komi tãkú yó'o ɔn vása sándakoo ña kisa ká'no ña Ndios, ta kisa tɔ'ó ní ña ra, ta ká'an ña xí'in ra: “Táxa'vi ní ún, Ndios, yó'ó kúu ún tã tã xa tãkú ndã kivi nõõ, ta tãkú ún vitin, ta tãkú kã ún ndi'i saá kivi ña vaxi”, káchí ña komi tãkú. ¹⁰ Ta ñii ñii yichi ña komi tãkú yó'o ká'an ña tɔ'on ña kisa ká'no ña Ndios, ta na oko komi nataa xiku'a'a na ndoo yatin, kúxiti na ta kisa ká'no na Ndios, tã tã yoo nõõ táyi yii tón tɔ'ó, ta kúu ra tã tã tãkú ndi'i saá kivi. Ta sijn ñii ñii naxiku'a'a yó'o kánóo ñii corona ñaoro, ta tiin na corona ña kánóo sijn na, ta chíso na ña nõõ Ndios, tã yoo nõõ táyi yii tón tɔ'ó ká'no, ta ká'an na xí'in Ndios, káchí na saá:

¹¹ Tata Ndios, ñii laá yó'ó kúu Tã tãKá'no nõõ yó,
 ta ñii laá mji ún kúu tã ndáya'vi naki'in ndi'i ñatɔ'ó xí'in ndi'i ndeę va'a,
 chi ñii laá yó'ó kúu tã tã kisa va'a ndi'i ña yoo ndi'i saá ñoyivi.
 Ndatán chítóni mji ún saá kisa va'a ún ña, ta saá yoo ña,
 ká'an naxiku'a'a xí'in Ndios tã yoo nõõ táyi yii tón tɔ'ó ká'no.

5

Tɔ'on yó'o ká'an xa'q ña xini tãJuan ñii tutu ña ñitivi ndaa

¹ Ta saá xini ñii nomi tutu ña ñitivi ndaa, ña yoo nda'a kua'á tã tã yoo nõõ táyi yii tón tɔ'ó ká'no. Ta ndi'i nõõ tutu yó'o, ta ndi'i saá ña, kómí ña kua'á ní tɔ'on ña ñika'yi. Ta ña ñii nomi tutu yó'o, uxã xiiña ndási ña xí'in ñima kisín válí. ² Ta xini ñii ñaángel ña kómí ndayí ká'no, ta xí'in ndi'i ndeę ña ñika'an ña, ñindaqã tɔ'on ña, káchí ña saá:

—¿Yu kúu tã tãká'no tã kómí ndayí nakonã ra ñii ñii ña ñima kisín ndási tutu yó'o? —káchí ñaángel.

³ Ta ɔn kɔó ndã ñii na ní-kuchiño nakonã tutu yó'o, ni ndã ñii na ní-kuchiño koto na ña ñika'yi nõõ ña. ɔn kɔó nayó'o, ni ndi'i saá ñoyivi, ni tixin ño'õ, ɔn kɔó ndã ñii na ní-kuchiño. ⁴ Ta saá kũchuchú ní ini ñi, ta xãku ní ñi, chi ɔn kɔó ndã ñii na kómí ndayí ña nakonã na tutu yó'o, ni ɔn kɔó na kómí ndayí koto na ña ñika'yi nõõ tutu yó'o. ⁵ Ta ñii tã tãtã'an na oko komi naxiku'a'a na yoo yó'o ñika'an ra xí'in ñi:

—ɔn kuaku ní kã ún chi yó'o yoo tã tã ñani “TíLeón tí xá'nda chiño nõõ ñañoõ Judã”, ta tãyó'o kómí ra inkã kivi ra ñani ra “Sa'ya ñani sikuá tãrey David.”* Ta tãyó'o xa kũndee ra nõõ ñandiva'a ká'no, ñakán kómí ra ndayí ña nakonã ra ñii ñii nõõ ndási xí'in ñima kisín ña ndási uxã xiiña nomi tutu yó'o —káchí ra xí'in ñi.

⁶ Ta saá xini ñii Ndikachi,† ñĩndichi rí yatin sijn táyi yii tón tɔ'ó ká'no. Táyi yó'o ñĩndichi nó ma'ño komi ñatãkú xí'in na oko komi nataa naxiku'a'a. Ta Ndikachi yó'o ná'a rí ndatán ná'a tí ñixi'í ñisokõ ñivi nõõ Ndios. Uxã kúu ndiki rí, ta uxã kúu nduchũ nõõ rí. Ta uxã nduchũ nõõ rí kúu ña kóni káchí xa'ã uxã ñima Ndios ña xa tĩ'vi ra kuã'an ña ndi'i saá ñoo ñoyivi yó'o. ⁷ Ta Ndikachi yó'o ñixãã rí nõõ Tã tãKá'no, tã yoo

* 5:5 ɔvi kivi yó'o ká'an ña xa'ã Jesucristo. † 5:6 Ndikachi yó'o kóni káchí ña xa'ã Jesucristo, chi ndatán yoo ndikachi lo'o ña ñisokõ ñivi nõõ Ndios xina'á, xa'ã ña kasa ká'no ini ra xa'ã kuãchi na, saá yoo Jesucristo.

nḡḡ táyḡ yḡḡ tón tḡ'ó ká'no, ta tḡy'ó'o kḡ'in rí nomi tutu ña yóo nda'a kua'a ra. ⁸ Tá kḡ'in rí nomi tutu yó'o, ta ña kḡmḡ tákḡ xí'in ndi'i na ọkọ kḡmḡ natḡa xḡkua'a xḡkuxítí ndi'i na nḡḡ Ndikachi yó'o. Nḡḡ ñii na ní'i na ñii tón arpa, ta ñii ñii na ní'i na ñii kḡ'ọ'ḡ ñḡ'mḡ ñaoro nḡḡ ñó'o xuxa va'a ña támi ní xá'an. Ta ñḡ'mḡ xuxa va'a ká'an ña xa'a tḡ'on ña ká'an nḡvi nayḡḡ xí'in Ndios. ⁹ Ta saá ña kḡmḡ tákḡ xí'in ndi'i na ọkọ kḡmḡ natḡa naxḡkua'a xḡta na yaa yḡḡ ña xaá ña kḡsa ká'no na Ndikachi xí'in tḡ'on yó'o:

Yó'ó kómí ún ndayí tiin ún nomi tutu yó'o.
 Yó'ó kómí ún ndayí ña nakoná ún ña ndásḡ tutu yó'o.
 Saá chí nḡsọkọ xí'in mḡi ún nḡḡ Ndios,
 ta sḡtakué'e na yó'ó, ta nḡxi'ḡ ún.

Ta xí'in nḡḡ ún ña nḡxḡḡ, cha'vi ún xa'a kuachi ndi'i nḡvi, ña kuchíño na nduu na sa'ya Ndios.

Nḡvi na cha'vi ún xa'a, kúu na kḡxi ndi'i saá ñoo válí án ñoo ná'no ndi'i saá xiiña nḡḡ ñó'o.

Ta kúu na ndi'i saá nḡḡ nḡvi ñoyívi, ta ká'an na ndi'i saá nḡḡ tḡ'on.

¹⁰ Ta tḡxi ún nda'a nayó'o ndayí ña ka'nda chíño na xí'in ún nḡḡ ndi'i ña yóo,
 ta ke'é ún xí'in na ña nduu na sutḡ yḡḡ, ta kḡsa chíño na nḡḡ Ndios.

Ta nayó'o ka'nda chíño na nḡḡ ndi'i nḡvi xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi nḡḡ ñó'o, káchí na xḡta na yaa yḡḡ ña kḡsa ká'no na Ndikachi.

¹¹ Ta xḡni ḡ, ta xḡni sḡ'o ḡ ñii síso ká'an ku'a'á ní naángel, nayó'o yá'a ku'a'á ní millón kúu na. Ta xḡno nduu ndi'i na táyḡ yḡḡ tón tḡ'ó ká'no xí'in kḡmḡ ñatákḡ, ta xí'in ọkọ kḡmḡ natḡa naxḡkua'a, ¹² ta ndeé ní ká'an naángel, káchí na saá:

Ndikachi tí nḡsọkọ xí'in mḡi nḡḡ Ndios
 kómí rí ndayí ka'nda chíño rí nḡḡ ndi'i nḡvi xí'in ndi'i ña yóo,
 ta kómí rí ndayí ña naki'in rí ndi'i ñakuíká xí'in ndi'i ñandíchí ndino'o,
 ta kómí rí ndayí ña naki'in rí ndi'i ndeḡ ká'no,
 ta kómí rí ndayí ña naki'in rí ndi'i ñatḡ'ó ká'no,
 ta kómí rí ndayí ña kanóo síkón ní ñatḡ'ó rí,
 ta kómí rí ndayí ña kasa ká'no yó rí xí'in ndi'i mḡi yó,
 chí ña ndixa va'a kúu ña naki'in rí ndi'i ñava'a saá,
 káchí naángel, ká'an na tḡ'on ña kḡsa ká'no na Ndikachi.

¹³ Ta saá xḡni sḡ'o ḡ ndí ndi'i ña kḡsa va'a Ndios kḡxá'á ña kḡsa ká'no ña Ndios, ta kḡsa ká'no ña Ndikachi yó'o. Ndi'i ñayó'o ña ke'é Ndios kúu ndi'i ña tákḡ án ña yóo ñoyívi nḡḡ ñó'o, xí'in ndi'i ña tákḡ án ña yóo ñoyívi nḡno, xí'in ndi'i ña tákḡ án ña yóo tḡxin ñó'o, xí'in ndi'i ña tákḡ án ña yóo tḡxin takuí mḡni, ta ndi'i ñayó'o ká'an ña, káchí ña saá:

Ná kasa ká'no yó Taa tḡKá'no tḡa yóo nḡḡ táyḡ yḡḡ tón tḡ'ó ká'no,
 ta ná kasa ká'no yó Ndikachi tí yóo xí'in ra.
 Ná naki'in na ndi'i ñatḡ'ó ká'no.
 Ná kanóo va'a ñatḡ'ó na.
 Ná naki'in na ndi'i ndeḡ ká'no,
 ta ná naki'in na ndi'i ñava'a yó'o ndi'i saá kḡvḡ vaḡxi. Saá ná koo ña,
 káchí ndi'i ña kḡsa va'a Ndios.

¹⁴ Ta ña kḡmḡ tákḡ ña yóo xḡno nduu táyḡ yḡḡ tón tḡ'ó ká'no nḡka'an ña, káchí ña saá:

—Saá ná koo ña —káchí ña.
 Ta na ọkọ kḡmḡ tḡa naxḡkua'a na yóo xḡno nduu táyḡ yḡḡ tón tḡ'ó ká'no, xḡkuxítí na ndḡ nḡḡ ñó'o, ña kḡsa ká'no na Ndios, ta kḡsa ká'no na Ndikachi.

6

Toʻon yó'o ká'an xá'q uxq ñimq kisín ña kúu ñanoó ña ndásj nomi tutu

¹ Ta xini j Ndikachi ñakoná rí ñii ñimq kisín ña kúu ñanoó ña ndásj nomi tutu. Ta saá ñii ñatáku ñatá'an ña komj táku, xí'in ndi'i ndee ña ñika'an ña, ndátán ndá'yi savj saá ñika'an ña xini so'oj, ta ñika'an ña, káchí ña saá:

—iNa'a, kixi ún ta koto ún! —káchí ña.

² Ta saá ñixaa j ta xito j, ta xini j keta ñii kuáyí, tí yaa kúu rí, ta taa ta yóso rí ní'ra ra ñii kuxun ña xa yóo tí'va. Ta ñaki'in ra ñii corona ña kanóo sijn ra. Ta kúu ra taká'no ta xa kundeé noq kuá'a ní ñivi na sáq ini xini ña'á, ta kee ra kuá'an ra ña kani tá'an ra xí'in ndi'i inká ñivi na sáq ini xini ña'á, ña kundeé ra noq na.

³ Ta saá Ndikachi ñakoná tuku rí ñimq kisín ña kúu ñanoó, ta inká ñatáku ñatá'an ña komj táku ñika'an ña, káchí ña saá:

—iNa'a, kixi ún ta koto ún! —káchí ña.

⁴ Ta ñixaa j ta xito j, ta xini j keta inká tíkuáyí, tí kuá'á kúu rí. Ta taa ta yóso rí ñaki'in ra ñii espada, ta ñaki'in ra ndáyí ña sandi'i ra xá'a ña va'a ndóo ñivi xí'in natá'an na ñoyívi noq ño'q yó'o. Ta xí'in ñayo'o ñivi kixá'á na ka'ni tá'an na.

⁵ Ta Ndikachi ñakoná tuku rí inká ñimq kisín ña kúu ñanoó, ta xini so'oj inká ñatáku ñatá'an ña komj, ta ñika'an ña, káchí ña saá:

—iNa'a, kixi ún ta koto ún! —káchí ña.

Ta ñixaa j ta xito j, ta xini j keta ñii kuáyí, tí toón kúu rí, ta nda'a taa ta yóso rí kanóo ñii kaa ña cho'on kí'va na ndasaá veé ñakia'vi. ⁶ Ta saá xini so'oj to'on ña ñika'an, ta kixi to'on yó'o ma'ño komj ñatáku ña yóo yatin noq yóo táyi yij tón to'ó ká'no. Ta ñika'an ndoso ña noq ñivi, ñika'an ña, káchí ña saá:

—Xa ndaa ní ya'vi trigo xí'in cebada vitin. Ndátán yóo ya'vi ña chá'vi na ñii taa ta kja chiño ñii kivi, saá cha'vi ndó xá'a ñii kilo trigo án unj kilo cebada.* Ta koto va'a ndó, ta on satívi ndó ña aceite, ni on satívi ndó nduta vino tiua —saá ñika'an to'on xini so'oj.

⁷ Ta ñakoná Ndikachi inká ñimq kisín ña kúu ñakomj, ta xini so'oj ñika'an inká ñatáku ñatá'an ña komj, káchí ña saá:

—iNa'a, kixi ún ta koto ún!

⁸ Ta ñixaa j ta xito j, ta xini j keta inká kuáyí, tí kuáán kóni kúu rí. Ndátán kaa tí ndee ndó'o saa yóo rí. Ta taa ta yóso rí ñani ra “Ndee ña xa'ni ñivi.” Ta inká taa ta ndikon va'xi sata tayó'o ñani ra “Hades” ña ká'an xá'a xiiña noq xá'nda chiño ndee yó'o ña xa'ni ñivi. Ta ovi na saá ñaki'in na ndáyí ña ka'ni na ñii tá'vi ñivi noq ña komj tá'vi ñivi na kúu ndi'i ñivi na táku ñoyívi noq ño'q. Chi ovi na saá kómí na ndáyí ña ka'ni na ñivi yó'o xí'in espada sijn, án ka'ni na ñivi xí'in soko, án ka'ni ña'á na xí'in ndi'i noq kué'e, án taxi na ndáyí nda'a tikití títukú ña ka'ni rí ñivi yó'o.

⁹ Ta Ndikachi ñakoná tuku rí inká ñimq kisín ña kúu ñanoó. Ta saá xito j, ta xini j ñíndichi ñii ñama yij noq ñandoso ña sóko noq Ndios, ta xá'a ñama yij yó'o ña yóo ñoyívi ñino, ndóo ndi'i nímq ñivi na kúu na ñixi'j xá'a ña ñika'an ndoso na to'on Ndios. Nixa'ni na nayó'o xá'a ña on vása ní-sandakoo na yichj Ndios ta xá'a ña ndakuijn na xá'a ñandaa. ¹⁰ Ta nímq na ñixi'j yó'o, xí'in ndi'i ndee na ñika'an na, káchí ña saá:

* 6:6 Ñii denario kúu sj'un ña kúu ya'vi ñii taa ta kja chiño ñii kivi.

—Tata Yivá yó Ndios, tã xá'nda chiño nõõ ndi'i ña yóo, ta yó'ó kúu tã tayij, tã tã ndixa kisa ndivi ñandaa, ¿ndasaá ka kivi kundati ndi ña kixaa kivi ña kasa nani ún xí'in nivi xá'a kuachi ña xa'ni na ndi'ij? ¿Anda ama taxi ún ña cha'vi nivi xá'a ña xa'ni na ndi'ij? —káchí na, ká'an na xí'in Ndios.

¹¹ Ta ñii ñii nayó'o ñaki'in na tikoto yaa nda'a Ndios, ta Ndios ñika'an ra xí'in na:

—Lo'o ka kivi kundati ndó, chi xini ñó'ó tondaa ña ka'ni na ndi'i ñañani ndó án náki'va ndó, na kúu na chitónij ka'ni na xa'a ña kisa chiño na nõõj, ndátan kisa chiño ndó'ó nõõj —káchí Ndios xí'in na.

¹² Ta saá ñakoná tuku Ndikachi ñima kisín ña kúu ñaiño. Ta xitoj, ta xinij ña ndeé ní njaan, ta ño'o ká'no ña yé'e ndivi, on vása ní-ndij ka ña, ta kúnaa ndi'i nõõ ña. Ndátan yóo tikoto toón ní ña ndixin nivi na yóo xaku nõõ nivi ñixi'j, saá toón kindoo ño'o ká'no yó'o. Ta týoo tí yé'e ñoo naa, nduu kuá'á ndi'í rí. Ndátan yóo ñij kuá'á ní, saá kindoo kuá'á týoo. ¹³ Ta tikimi tí yóo ñoyívi ñino, ndeé ní kixá'á kóyo rí. Kee rí nda ñoyívi ñino ta kóyo rí nda nõõ ño'o. Kóyo rí ndátan kóyo tikui'i nda'a tón yiton sikón ní, kivi ndeé ní káni tãhij tón yiton yó'o. ¹⁴ Ta saá ñoyívi ñino kixá'á ña nátivi ndaa mji ña, ndátan nátivi ndaa nivi ñii yivi nõõ ña koo va'a ña. Saá chi ñoyívi ñino kixá'á kuá'an ndaño'ó ña, ta on vása tívi ka ña. Ta Ndios ñasama ra ndi'í yuku sikón, ta ñasama ra ndi'í xiiña ña ñani isla, ña xikuu ño'o yichí, ta xino nduu takuii mjni ña. Ta on vása yóo ka ndi'í yuku sikón, ni on vása yóo ka ndi'í ño'o yichí ña kúu isla nõõ ñixiyo ña si'na. ¹⁵ Ta ndi'í saá nõõ nivi ñoyívi nõõ ño'o kee na kuá'an na nõõ yóo yuku ña ndukú na nõõ yóo kavua án tixin yuu ná'no ña kuchiño ko'on se'é na. Nanivi yó'o kúu narey ná'no na kómí ndayí xá'nda chiño nõõ ndi'í nivi, ta kuá'an inká natãa ná'no na xá'nda chiño nõõ natropa. Ta ñii kiva saá kuá'an ndi'í nivi nakuiká xí'in ndi'í namozo na on vása kómí ndayí sandakoo na ña kisa chiño na nõõ napatrón na, ta ñii saá kuá'an nivi na kómí ndayí nakaxin chiño ña kasa chiño mji na. ¹⁶ Ndi'í nivi yó'o kuá'an na ndukú na nõõ kuchiño ko'on se'é na, ta ñika'an na xí'in yuku sikón, ta ñika'an na xí'in yuu kavua ná'no, káchí na saá:

—Va'a ka kama koyo ndó sata ndi, ta chise'é ndó ndi'ij nõõ tã tã yóo nõõ táyij yij tón to'ó ká'no. Ta chise'é ndó ndi'ij nõõ ña sãa ní ini Ndikachi xini rí ndi'ij, chi kóni rí saxo'vi rí ndi'ij xá'a kuachi ndi. ¹⁷ Saá chi vitin kixaa kivi Ndios xí'in Ndikachi ña saxo'vi na ndi'í nivi xá'a kuachi na. Ta nda ñii nivi on kuchiño na kündeé na nõõ ñayó'o —ñika'an na.

7

Tõ'on yó'o ká'an ña xa'a nivi na kómí sello Ndios tã'ya na

¹ Tá ndi'í ñiya'a ñayó'o, ta saá xinij komi naángel yita na ñii ñii komi xiiña ñoyívi: ñii ñaángel ñindichi chí nõõ kána ño'o, inká ñaángel ñindichi nõõ kuá'an ketá ño'o, inká ñaángel ñindichi chí norte, ta inká ñaángel ñindichi chí sur. Ta naángel yó'o sási na tãhij ña on kani ña takuii mjni, ni on kani ña nõõ ño'o yichí, ni on kani ña tón yiton. ² Saá chi komi saá naángel yó'o xa ñaki'in na ndayí nda'a Ndios ña satívi na ño'o ñoyívi, ta kómí na ndayí satívi na takuii mjni. Ta saá xinij inká ñaángel ketá ña chí nõõ kána ño'o, ta ñaángel yó'o ní'í ña sello Ndios, tã tatakú ndino'o. Ta xí'in ndi'í ndeé ña, ñika'an ña xí'in inká komi naángel yó'o, ³ káchí ña saá:

—¡Kundati ndó! Qn kixá'á ndó satívi ndó ño'ó ñoyívi, ni takuí m̄ni, ni tón yit̄on. Kundati ndó nd̄a sandi'i nd̄i ka'yi nd̄i xí'in sello ta'ya ñii ñii n̄vi na kúu na kisa chiño n̄q̄ Ndios.

⁴ Ta saá x̄ini so'ó i t̄'on ña ñika'an ndasaá kúu n̄vi na kómí sello Ndios, ta nayó'o kúu ñii ciento ovi s̄ik̄o k̄om̄i mil n̄vi, ta kee na t̄ixin ña ñii ñii ña ux̄u ovi ti'vi n̄vi na kúu sa'ya ñani sikuá taIsrael. ⁵ Ux̄u ovi mil n̄vi yó'o, na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taJudá. Ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taRubén. Ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taGad. ⁶ Ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taAser. Ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taNeftalí, ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taManasés. ⁷ Ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taSimeón. Ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taLeví. Ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taSacar. ⁸ Ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taZabulón. Ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taJosé, ta ux̄u ovi mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá taBenjamín.

T̄o'on yó'o ká'an ña x̄a'q̄ kuq'a ní n̄vi na nd̄ixin tik̄ot̄o yaa

⁹ Ta saá x̄ito j, ta x̄ini j kuq'a ní n̄vi, ta n̄ya'a ní kuq'a kúu n̄vi yó'o. Ta qn k̄oq̄ na kuchiño ka'vi ndasaá kúu na. N̄vi yó'o k̄ixi na ndi'i saá x̄iña ñoyívi n̄q̄ ño'ó, ta k̄ixi na ndi'i saá ñoo ná'no xí'in ndi'i saá ñoo váli. Nayó'o kúu na ndi'i saá n̄q̄ n̄vi, ta ká'an na ndi'i saá n̄q̄ t̄'on. Ta nayó'o yita na yatin n̄q̄ yóo t̄a t̄a yóo n̄q̄ táyi ȳi tón t̄o'ó ká'no, ta ñii saá yatin yita na n̄q̄ Ndikachi. Ta ndi'i nayó'o nd̄ixin na tik̄ot̄o yaa, ta ní' na ñq̄, ta sákanda na ñq̄ yó'o ña kisa ká'no na Ndios xí'in Ndikachi. ¹⁰ Ta nan̄vi kuq'a ní yó'o, xí'in ndi'i ndee na, ñika'an na, káchí na saá:

Qn k̄oq̄ ink̄a na kuchiño sak̄aku n̄vi,
chi ñii laá yó'ó, Tata Yivá yó Ndios, t̄a yóo n̄q̄ táyi ȳi tón t̄o'ó ká'no,
ta yó'ó, Ndikachi, tí yóo xí'in ra,
ndó'ó kúu na kuchiño sak̄aku n̄vi,
káchí na, ká'an na. ¹¹ Ta ndi'i naángel yita na, x̄ino nduu na n̄q̄ yóo táyi ȳi tón t̄o'ó ká'no, ta n̄q̄ yóo oq̄o k̄om̄i nataa nax̄ikuq'a xí'in k̄om̄i ñaták̄u. Ta saá ndi'i naángel yó'o x̄ikuxití na nd̄a n̄q̄ ño'ó yatin n̄q̄ yóo táyi ȳi tón t̄o'ó ká'no, ta k̄isa ká'no na Ndios. ¹² Ta ñika'an na saá xí'in Ndios:

¡Saá ná koo ña!

¡Naki'in ún ña kisa ká'no nd̄i yó'ó Ndios xí'in ndi'i m̄i nd̄i!

¡Ná kanóo s̄ík̄on ní ñat̄o'ó m̄i ún!

¡Chi m̄i ún kúu t̄a t̄a kómí ndi'i ñandíchi ndino'o!

Ta xí'in ña ndino'o in̄i nd̄i, ká'an nd̄i xí'in ún: “¡Táxa'vi ún, Tata Ndios!”

¡Ta va'a naki'in ún ndi'i ñat̄o'ó ká'no!

Chi yó'ó kúu t̄a t̄a kómí ndi'i ndee ká'no,

ta kómí ún ndi'i nd̄ayí n̄q̄ ndi'i ña yóo.

¡Saá ná koo ña ndi'i saá k̄iv̄i!

káchí naángel xí'in Ndios.

¹³ Ta saá ñii t̄a t̄at̄a'an na oq̄o k̄om̄i nax̄ikuq'a, ñindaq̄a t̄o'on ra ȳi j, káchí ra saá:

—¿Yu kúu n̄vi yita yó'o, na nd̄ixin tik̄ot̄o yaa? —káchí ra xí'in j.

¹⁴ Ta nd̄akuijn j, ñika'an j xí'in ra:

—Qn vása x̄ini j, Tata. Yó'ó kúu t̄a t̄a x̄ini yu kúu na.

Ta saá n̄iḡa'ān ra xí'in j:

—Ndi'i n̄ivi yó'o kúu na kee n̄oḡ ña ndeé ní n̄ixo'v̄i na. Ta nayó'o n̄akata na tikot̄o na xí'in n̄ij̄i Ndikachi ña n̄ix̄j̄ta, ta saá nduyaa tikot̄o na. ¹⁵ Ta x̄a'á ñayó'o kómí na ndayí yíta yatin na n̄oḡ yóo táyi ȳij̄i tón t̄o'ó ká'no. Ta ndivi ñoó kisa chiño na n̄oḡ Ndios ve'e ño'ḡ ra. Ndios, ṭa ṭa yóo n̄oḡ táyi ȳij̄i tón t̄o'ó ká'no, koo ra xí'in na ta vivii kundaa ra na xí'in ndeē ra. ¹⁶ Ta nd̄a ñii k̄iv̄i ḡn k̄iv̄i k̄a na soḡo, ni ḡn ȳich̄i k̄a na takuií. Ta ni ḡn nd̄ij̄i k̄a ȳik̄i koñu na xí'in ña ñi'ní ní ño'ḡ ká'no ña ye'e ndivi, ni ḡn xo'v̄i k̄a na xí'in nd̄a ñii n̄oḡ ka'n̄i. ¹⁷ Saá chi Ndikachi tí yóo n̄oḡ táyi ȳij̄i tón t̄o'ó ká'no, yóo rí xí'in na ta ndáa rí na. Ta sáná'a rí na n̄oḡ yóo takuií ko'o na, ta takuií yó'o taxi kutak̄u ndino'o na. Ta Ndios yakón ra ña sanayaa ra ndut̄a nduch̄u n̄oḡ na x̄a'á ña x̄aku na, chí sandi'í ra x̄a'á ña kúchuchú ini n̄ivi.

8

T̄o'on yó'o ká'ān x̄a'á Ndikachi n̄akoná rí ñim̄a kisín ña kúu ñaux̄a

¹ Ta saá Ndikachi n̄akoná rí ñim̄a kisín ña kúu ñaux̄a, ta ndi'i na yóo ñoyívi ñino ñii n̄iyaa na, ñii kutásin ndi'i na, ḡn koó k̄a na ká'ān, ṭand̄a ñii sava hora n̄ix̄iyo saá. ² Ta saá x̄ini j̄ ux̄a naángel na yíta yatin n̄oḡ yóo Ndios, ta ñii ñii na n̄aki'in na ñii trompeta. ³ Ta x̄ini j̄ ink̄a ñaángel ña ní'í ñii ko'ḡ ñi'm̄a ña kúu nina k̄aa oro, ta n̄ix̄aa ña, x̄ikundichi yatin ña n̄oḡ yóo n̄ama ȳij̄i n̄oḡ nándoso ñaȳij̄i ña sóḡo na n̄oḡ Ndios. Ta ñaángel yó'o n̄aki'in ña ví'í ní xuxa va'a ña sanakutá'an ña xí'in ndi'i t̄o'on ña ká'ān n̄ivi xí'in Ndios. N̄ivi yó'o kúu n̄ivi naȳij̄i na ndik̄on Ndios. Ta saá ñaángel n̄is̄oḡo ña xuxa va'a yó'o n̄oḡ n̄ama ȳij̄i ña ñíndichi n̄oḡ Ndios, ṭa yóo táyi ȳij̄i tón t̄o'ó ká'no. ⁴ Ta saá ñi'm̄a xuxa va'a xí'in t̄o'on ña ká'ān n̄ivi naȳij̄i xí'in Ndios, k̄ix̄á'á ña kuá'ān ndaa ña nd̄a n̄oḡ yóo Ndios. ⁵ Ta saá ñaángel yó'o tuku ṭjin ña ko'ḡ ñi'm̄a, ta sakutú ña ko'ḡ yó'o xí'in ño'ḡ x̄ix̄i ña yóo n̄oḡ n̄ama, ta s̄akana ña ño'ḡ x̄ix̄i yó'o nd̄a n̄oḡ ño'ḡ ñoyívi. Ta saá x̄and̄ik̄on k̄ix̄á'á ndeé ní ndá'yi sav̄i, ta ndeé ní síso, ndatán kuá'á ní n̄ivi ká'ān, saá kúu. Ta kee kuá'á ní ña náye'e ṭax̄a, ta ndeé ní táan n̄oḡ ño'ḡ ñoyívi.

T̄o'on yó'o ká'ān x̄a'á ux̄a naángel ña t̄ivi na tón trompeta

⁶ Ta saá ñii ñii na ux̄a ángel ní'í na ñii tón trompeta, ta xa yóo tí'va na ña t̄ivi na nó.

⁷ Ta saá ñaángel ñanóḡ ṭivi ña tón trompeta, ta x̄and̄ik̄on k̄ix̄á'á kóon ñii kaxin, ta ñii kaxin yó'o n̄is̄ak̄a ña xí'in ño'ḡ x̄ix̄i, ta xí'in n̄ij̄i kuá'á. Ta ndeé ní kóyo ndi'i ñayó'o n̄oḡ ño'ḡ ñoyívi. Ta saá x̄a'mi ña ñii tá'v̄i yit̄on n̄oḡ ña un̄i tá'v̄i yit̄on tón kúu ndi'i yit̄on tón yóo ñoyívi. Ta x̄a'mi ña ñii tá'v̄i k̄u'ḡ kuíj̄i n̄oḡ ña un̄i tá'v̄i k̄u'ḡ kuíj̄i, ña kúu ndi'i k̄u'ḡ kuíj̄i ña yóo ñoyívi.

⁸ Ta ñaángel ñaḡv̄i ṭivi ña tón trompeta, ta saá x̄ini j̄ ndatán káa ñii yuk̄u ká'no ní, saá káa ñii ña'a ña nákundixin ndi'i ño'ḡ x̄ix̄i. Ta ña nákundixin ño'ḡ x̄ix̄i yó'o n̄akava ña n̄oḡ takuií m̄j̄ni. Ta saá ñii tá'v̄i n̄oḡ ña un̄i tá'v̄i ña kúu ndi'i takuií m̄j̄ni nd̄uḡ rá nina n̄ij̄i kuá'á. ⁹ Ta ñii tá'v̄i kit̄i n̄oḡ ña un̄i tá'v̄i ña kúu ndi'i kit̄i t̄i t̄ak̄u ṭj̄xin takuií m̄j̄ni yó'o, n̄ix̄i'í ndi'í rí, ta ñii tá'v̄i tón barco n̄oḡ ña un̄i tá'v̄i ña kúu ndi'i tón barco tón x̄ika n̄oḡ takuií m̄j̄ni, ndi'í x̄a'á ndi'í tón barco yó'o.

¹⁰ Ta ñaángel ñaun̄j t̄ivi ña tón trompeta, ta ñii k̄imi tí ká'no ní, ta nina m̄ji ño'ò x̄ix̄i kúu rí, ta k̄ee rí ñoyívi ñino ta ñakava rí ñoò ñii tá'ví yuta ñoò ña un̄j tá'ví yuta, ña kúu ndi'i yuta ña yóo ñoyívi. Ta ñii k̄i'va saá ndo'ò ndi'i pozo ñoò káku takuúí. ¹¹ Ta k̄imi yó'o ñan̄j rí Ajenjo, ta k̄ivi rí kóni kachí ña: ñayova. Ta saá ndi'i ñii ña un̄j tá'ví takuúí pozo x̄i'in ndi'i ñii ña un̄j tá'ví takuúí yuta, nduñ rá takuúí yova. Ta kuá'a ní ñivi na x̄i'i takuúí tá yova yó'o ñix̄i'i ndi'i na.

¹² Ta ñaángel ñakom̄j t̄ivi ña tón trompeta, ta saá ñit̄iví ta ñinda'va ñii tá'ví ñoò ña un̄j tá'ví ña kúu ndiníi ño'ò ká'no ña yé'e ndiví. Ta ñit̄iví ta ñinda'va ñii tá'ví ñoò ña un̄j tá'ví ña kúu ndiníi t̄iyoo tí yé'e ñoó. Ta ñit̄iví ta ñinda'va ñii tá'ví ñoò ña un̄j tá'ví ña kúu ndi'i t̄ik̄imi. Ta saá k̄unaa ñii ña un̄j tá'ví ndiví, ta k̄unaa ñii ña un̄j tá'ví ñoó.

¹³ Ta saá x̄ito j, ta x̄inj so'o j ñii ñaángel, ta ndáchí ña ma'ño ñoyívi ñino, ta x̄i'in ndi'i ndee ña, ñika'an ña, káchí ña saá:

—¡Ay! ¡Ay! ¡Ay! Ndá'ví ní ñivi na táku ñoò ño'ò, chi ndeé ní xo'vi na táná ink̄a un̄j ñaángel t̄ivi na tón trompeta. Ta vitin na un̄j ángel yó'o xa yóo ti'va na ña kixá'a ñii ñii na t̄ivi na tón trompeta —ñika'an ñaángel.

9

¹ Ta ñaángel ñaon̄j t̄ivi ña tón trompeta, ta x̄inj j ñii t̄ik̄imi, tí k̄ee nda ñoyívi ñino, ta ñakava rí nda ñoò ño'ò. Ta ñaki'in rí ñii llave ña nakoná yé'é yavj ká'no ña kónó ní. ² Ta t̄ik̄imi ñakoná rí yé'é yavj ká'no yó'o, ta kuá'a ní ñi'm̄a k̄ixá'a k̄ee yu'u yavj yó'o. Ta yóo ña ndatán yóo ñi'm̄a ña vaxi t̄ixin x̄iton ká'no ña ndeé ní x̄ix̄i. Ta x̄i'in ñi'm̄a yó'o k̄unaa ñoò ño'ò ká'no ña yé'e ndiví, ta k̄isa kini ña t̄ach̄i ña násita yoo kutaku yóo. ³ Ta t̄ixin ñi'm̄a yó'o kee kuá'a ní t̄it̄ika tí ná'no ní. Ta x̄and̄ikon̄ k̄ixá'a rí x̄ita ní'no ndi'i rí, kuá'an rí ndi'i saá x̄i'ña ñoò ño'ò. Ta Ndios t̄axi ra ndeé xat̄i nda'a rí. Ta ndatán yóo ndeé xat̄i t̄it̄is̄i'm̄a, saá yóo ndeé xat̄i t̄it̄ika yó'o. ⁴ Ta Ndios xa'nda chiño ra ñoò rí, ñika'an ra, káchí ra saá:

—On sat̄iví ndó nda ñii ña kúu ñaku'u kuú, án yiton kuú. Ta ndasaá kuiti ñivi na on koó sello Ndios t̄a'ya kómí, nayó'o kani ndó ta satakué'e ndó na —káchí Ndios x̄i'in rí.

⁵ Ta ndasaá kuiti o'on yoo t̄axi Ndios ndeé xat̄i nda'a rí ña saxo'vi ní rí ñivi. Ta on vása ní-taxi Ndios ndayí nda'a rí ña ka'ni rí na. Ndeé ní xo'vi ñivi x̄i'in ña kini ní k̄i'v̄j koñu na ñoò káni rí na. Ndatán kini ní k̄i'v̄j ñoò káni t̄it̄is̄i'm̄a, saá xo'vi ñivi yó'o. ⁶ Ta ñivi na xo'vi ní ñayó'o, ndukú na ña ndixa k̄iv̄j na, ta on kuchiño kixaa ña k̄iv̄j na. X̄i'in ndino'ò ini na ndukú na ña k̄iv̄j na xa'a ña on xo'vi k̄a na, ta saá ni, on kuchiño kixaa ña k̄iv̄j na.

⁷ Ta t̄it̄ika ná'no yó'o, ná'a rí ndatán ná'a t̄ikuáyí tí xa yóo ti'va ko'on x̄i'in natropa na káni tá'an x̄i'in ñivi ñoò yóo kuachi ká'no. Ta ndatán ná'a corona ñaoro, saá ná'a ña kánóo s̄inj ñii ñii t̄it̄ika ná'no yó'o. Ta ñoò t̄iyó'o, ndatán ná'a ñoò ñivi, saá ná'a ñoò rí. ⁸ Ta yis̄j s̄inj t̄it̄ika ná'no yó'o, ndatán ná'a yis̄j s̄inj ña'a, saá ná'a yis̄j s̄inj rí. Ta ño'o rí, ndatán ná'a ño'o t̄ileón, saá ná'a ño'o rí. ⁹ Ta t̄ixin rí x̄i'in ndi'i kándiká t̄it̄ika ná'no yó'o, ndásj ña x̄i'in nina k̄aa ña on takué'e rí. Ta k̄iv̄j sákanda rí nd̄ix̄in rí, ñii ní'j k̄ayi ña, ndatán kúu ní'j k̄ayi k̄aa ña ño'ò xa'a kuá'a ní tón carreta tón síta kuá'a ní t̄ikuáyí tí ñii s̄iso kama x̄ino kua'an ñoò káni tá'an ñivi ñoò yóo kuachi, saá ní'j kándi nd̄ix̄in rí k̄iv̄j sákanda rí ña. ¹⁰ Ta s̄i'm̄a t̄it̄ika ná'no yó'o, ndeé ní s̄inj ñoò ña, ndatán ña s̄inj yóo ñoò s̄i'm̄a t̄it̄is̄i'm̄a, saá

yoo ña. Ta sɨ'ma rí kómí ña ndee ña satakué'e ña ta saxo'vi ní ña ñivi. Saá chí tíyó'o kómí rí ndayí ña saxo'vi rí ñivi tixin ña o'on yoo kuiti. ¹¹ Ta ñaká'no ña xá'nda chiño nqo títika ná'no yó'o kúu ñii nímá ndivá'a, ña kúu ña ndíso chiño xí'in yaví ká'no ña kónó ní. Ta ñandivá'a ká'no yó'o naní ña Abadón, to'on hebreo, ta naní ña Apolión to'on griego, ta ovi kivi yó'o ñii kóni kachí ña saá: Ña sándi'i xa'á ndi'i ña yoo.

¹² Ta ndi'i ñayó'o kúu ñanqó ñayq'vi ní ñixq'vi ñivi. Ta ñiya'a ña, ta kúmanj ká inká ovi ña vaxi ñayq'vi ní xq'vi na.

¹³ Ta ñaángel ñaiño tivi ña tón trompeta, ta saá xinj sq'o j to'on ña kixi ma'ño nama yij ñaoro ña yoo yatin nqo Ndios. Ta ñii ñii titon nama yij yó'o yoo ñii ña ná'a ndatán ná'a ndikj tikitj, ta to'on ña ñika'an kixi ña ma'ño nqo yoo ndikj yó'o. ¹⁴ Ta to'on yó'o ñika'an ña xí'in ñaángel ñaiño, ña ní'i tón trompeta, ta káchí ña saá:

—Ndaxin ún komj naángel na kúu na nó'ni yu'u yuta ká'no ña naní Éufrates —káchí ña.

¹⁵ Ta saá ñindaxin na, ta kuá'an ndíká komj naángel yó'o, na kúu na xino'ni yu'u yuta. Saá chí mji hora yó'o, ta mji kivi yó'o, ta mji yoo yó'o, ta mji kujya yó'o, xa chitóni Ndios koo ti'va naángel yó'o ña ka'ni na ñii tá'vi nqo ña unj tá'vi ñivi na kúu ndi'i ñivi na táku ñoyívi. ¹⁶ Ta natropa na yóso kuáyí na kuá'an nqo yoo kuachi, natropa yó'o kúu na ovi ciento millón ñivi, chí saá xinj sq'o j ndasaá kúu nayó'o.

¹⁷ Ta xini j kuá'a ní kuáyí, ta natropa na yóso tíkuáyí yó'o, ndási kándíká na xí'in ka ña ñika'yi unj color. Ñii ña ñika'yi kúu ña kuá'a ní, ndatán yoo ño'o xixi, yoo ña. Ta inká ña ñika'yi kúu ña color ndí'i, ña yoo ndatán ndí'i ñoyivi ñino. Ta inká ña ñika'yi kúu ña kuáan, ña kaa ndatán kaa ño'o ká'ndi ña naní azufre. Ta sijnj tíkuáyí tí yóso natropa yó'o, ndatán ná'a sijnj tileón saá ná'a sijnj rí. Ta yu'u tíkuáyí yó'o kee ño'o xixi, xí'in ñi'ma, ta xí'in ño'o ká'ndi ña naní azufre. ¹⁸ Ta ñii tá'vi nqo ña unj tá'vi ñivi ña kúu ndi'i ñivi na táku ñoyívi, ñixi'j na, chí ñi-kuchiño na kundedé na nqo ño'o xixi, ni nqo ñi'ma, ta ni nqo ño'o ká'ndi ña kee yu'u tíkuáyí. ¹⁹ Ta ndee tíkuáyí yó'o kúu ndee ña káku yu'u rí xí'in sɨ'ma rí. Saá chí sɨ'ma rí ndatán yoo kqo xati, saá yoo ña, ta nqo sɨ'ma rí ndatán yoo sijnj kqo xati, saá yoo ña, ta káni ña ta sátakué'e ña ñivi.

²⁰ Ta saá ni, ñivi na ñindqo táku, na kúu na on vása ní-xi'j xí'in ña ñixq'vi ní na, ta nayó'o ndá lo'o ñi-xiin na nandikó ini na, ni on vása ní-xiin na sandakoo na ké'e na ña on vá'a. Ta ni on vása ní-sandakoo na ña kisa ká'no na kuá'a ní nímá ndivá'a, ta on vása ní-sandakoo na ña kisa ká'no na kuá'a ní ñaídolo xí'in ñaimagen, ña on sivi Ndios ndino'o kúu, chí ñayó'o kuiti kuva'a ña xí'in ka ñaoro, án xí'in ka ñaplata, án xí'in ka ñabronce, án xí'in yuu, án xí'in yiton. Ta ndá ñii ñaídolo ni ndá ñii ñaimagen yó'o, on vása kúchiño koto ña xí'in nduchú nqo ña, ni on vása kúchiño konj sq'o ña xí'in sq'o ña, ni on vása kivi kaka ña xí'in xa'á ña. ²¹ Ta ñivi na ñindqo táku yó'o, ñi-xiin na sandakoo na ña xá'ni na inká ñivi, ni on vása ní-xiin na sandakoo na chikaq na ña nákuati tásin na xa'á natá'an na, ni ñi-xiin na sandakoo na ña kisa kuí'na na. Ta natqa, ni on vása ní-sandakoo na kí'vi na kuachi xí'in náña'a ná on sivi nási'i na kúu. Ta náña'a, ni on vása ní-sandakoo ná kí'vi ná kuachi xí'in inká taq taq on sivi yij ná kúu.

10

Tò'on yó'o ká'án xá'á ñaángel ña ní'i nomi tutu lo'o

¹ Ta saá x̄inj̄ i ink̄a ñaángel ña kómí ndayí ká'no, k̄e ña ñoyívi ñj̄no, ta v̄axi noo ña nd̄a ñoyívi noq̄ ño'o. Nd̄ixin níi ña v̄j̄k̄o yaa, ta ñii ñaku'a'nkú x̄j̄no nduu ña noq̄ yóo s̄inj̄ ña. Ta náye'e noq̄ ñaángel yó'o, nd̄atán náye'e ño'o ká'no ña yé'e ndiví. Ta nd̄atán yóo ovi yit̄on s̄i'j̄n tón síkón ní, tón yíta ndíso ve'e síkón, saá yóo x̄a'á ñaángel yó'o. Ta nd̄atán ná'a ña x̄ix̄i x̄i'j̄n ño'o, saá ná'a x̄a'á ñaángel yó'o. ² Ñii nomi tutu lo'o ña ñandika kánóo nda'a ñaángel yó'o. Ta x̄a'á kua'á ña ñíndichi ña noq̄ takuíi m̄j̄ni, ta x̄a'á yitin ña, ñíndichi ña noq̄ ño'o yichí. ³ Ta x̄i'j̄n ndi'i ndeē ñaángel yó'o ñj̄nda'yi ña. Nd̄atán ndá'yi t̄ileón, saá ñj̄nda'yi ña. Ta saá x̄and̄ik̄on x̄inj̄ s̄o'o j̄ nd̄atán ká'ndi ndá'yi s̄av̄i ux̄a yich̄i, ta t̄ix̄in ñayó'o x̄inj̄ s̄o'o j̄ ndi'i t̄o'on ña ñj̄ka'án ña ñj̄nda'yi s̄av̄i yó'o. ⁴ Ta saá, xa yóo ti'va j̄ taa j̄ t̄o'on yó'o, ta x̄inj̄ s̄o'o j̄ ink̄a t̄o'on ña k̄ixi ñoyívi ñj̄no, ta ñj̄ka'án ña x̄i'j̄n j̄:

—Chikaā se'é ún ini m̄j̄i ún t̄o'on x̄inj̄ s̄o'o ún ña ñj̄ka'án nd̄atán ká'ndi ñj̄nda'yi s̄av̄i ux̄a yich̄i, ta ɔn taa ún nd̄a ñii t̄o'on x̄inj̄ s̄o'o ún yó'o —káchí t̄o'on ña k̄ixi ñoyívi ñj̄no x̄i'j̄n j̄.

⁵ Ta saá ñaángel ña ñíndichi x̄i'j̄n ñii x̄a'á ña noq̄ takuíi m̄j̄ni, ta x̄i'j̄n ink̄a x̄a'á ña noq̄ ño'o yichí, nd̄aní'i ña nda'a kua'á ña chí ñj̄no, ⁶ ta ñj̄ka'án ña, káchí ña saá:

—Ndios kúu t̄aa t̄a t̄áku ndi'i saá k̄iv̄j̄, ta k̄isa v̄a'a ra ñoyívi ño'o x̄i'j̄n ñoyívi ñj̄no, x̄i'j̄n ndi'i ña yóo ndi'i saá ñoyívi. Ta saá tuku k̄isa v̄a'a ra takuíi m̄j̄ni x̄i'j̄n ndi'i ña ñó'o t̄ix̄in takuíi m̄j̄ni yó'o. Ta m̄j̄i Ndios yó'o káchí ra ndí ndixa ɔn kundati k̄a ra. ⁷ Saá chí tá kixaa k̄iv̄j̄ ñaángel ñaux̄a t̄ivi ña tón trompeta, tá m̄j̄i saá kixá'á kundivi ndi'i ña ch̄itón̄i Ndios x̄a'á ndi'i ñj̄vi x̄i'j̄n ndi'i ña k̄isa v̄a'a ra. Ña ch̄itón̄i Ndios yó'o x̄ikuu ña ɔn v̄asa ní-kundaa v̄a'a ini ñj̄vi, ta ndixa Ndios kasa ndivi ra ndi'i ña ch̄itón̄i ra, nd̄atán yóo ña ñj̄ka'án ra x̄i'j̄n naprofeta, na x̄ikuu na k̄isa chíño noq̄ ra k̄uj̄ȳa x̄j̄na'á —káchí ñaángel, x̄inj̄ s̄o'o j̄.

⁸ Ta saá tuku x̄inj̄ s̄o'o j̄ t̄o'on ña k̄ixi nd̄a ñoyívi ñj̄no, ta ñj̄ka'án ña x̄i'j̄n j̄: —Kuā'án k̄i'j̄n ún nomi tutu lo'o ña ñandika kánóo noq̄ nda'a ñaángel ña ñíndichi x̄i'j̄n ñii x̄a'á ña noq̄ takuíi m̄j̄ni, ta x̄i'j̄n ink̄a x̄a'á ña noq̄ ño'o yichí —káchí t̄o'on x̄i'j̄n j̄.

⁹ Ta saá ñj̄ka'án j̄ noq̄ ñaángel, ta ñj̄ka'án j̄ x̄i'j̄n ña:

—Taxi ún nomi tutu lo'o ña ní'i ún nda'a j̄.

Ta ñj̄ka'án ñaángel x̄i'j̄n j̄:

—V̄a'a k̄i'j̄n ún tutu yó'o ta kaxi ún ña. Visi ní ña, nd̄atán visi ñoño, saá visi ndasa ña yu'ú ún. Ta saá ní, tá xaa ña nd̄a t̄ix̄in ún, ta ndasa yov̄a ña ndi'i t̄ix̄in ún —káchí ñaángel x̄i'j̄n j̄.

¹⁰ Ta ñak̄i'j̄n j̄ nomi tutu lo'o yó'o nda'a ñaángel, ta x̄axi j̄ ña. Ta visi ní ñj̄j̄yo yu'ú j̄, ta saá nd̄u yov̄a ní t̄ix̄in j̄. ¹¹ Ta saá tuku ñj̄ka'án ñaángel x̄i'j̄n j̄, káchí ña saá:

—X̄inj̄ ñó'ó k̄a'án ndoso ún t̄o'on ña ká'án Ndios x̄a'á ña kundo'o kuā'á ní ñj̄vi, ta x̄a'á ña kundo'o narey na x̄á'nda chíño noq̄ na. Ta ñj̄vi yó'o kúu na t̄áku kuā'á ní ñoo válí x̄i'j̄n kuā'á ní ñoo ná'no, ta ká'án na kuā'á ní noq̄ t̄o'on —saá ñj̄ka'án ña x̄i'j̄n j̄.

11

Tò'on yó'o ká'án ña x̄a'á ovi t̄aa t̄a ndákuijn x̄a'á ñandaa

¹ Ta saá Ndios taxi ra ñii yiton ndakú nda'aj, ndatán yóo ñii yiton tón chó'on kǐ'va, saá yóo nó. Ta xǐni sǒ'o j tǒ'on ña ká'an ra, káchí ra saá xǐ'in j:

—Nakundichi ún, ta kǒ'on ún cho'on kǐ'va ún ndasaá kúu ñakǐ'va kómi ve'e ñǒ'o ká'no, ta saá tuku cho'on kǐ'va ún nama yǐi ña ñíndichi ini ve'e ñǒ'o yó'o, ta koto ún ta ka'vi ún ndasaá kúu ñivi na kisa ká'no yǐ'i ini ve'e ñǒ'o yó'o. ² Ta on cho'on kǐ'va ún ñayoso ndíkā ña yóo ke'e ve'e ñǒ'o ká'no yó'o, chi taxi j yoso ndíkā yó'o nda'aj ñivi na on sǐví najudío kúu, na kúu na on vása kándixa yǐ'i. Nayó'o kukomí na ndayí ña kasa kini na ñoo yǐi nǒo nákaa ve'e ñǒ'o ká'no yó'o, ta ǒvǐ sǐkǒ ǒvǐ yǒǒ kuchíño na ke'é na saá. ³ Ta yǐ'i, ti'ví j ǒvǐ tǎa tǎ ndixin tikǒtǒ tǒón ndatán ndixin ñivi na kǐxaǎ xáku nǒo ñivi ñixi'i, ta ǒvǐ tayó'o ka'an ndoso ra tǒ'on j ña ndaa nǒo ñivi. Ta ñii mil ǒvǐ ciento kǐvǐ konǐ ñó'ó nataa yó'o ña ka'an ndoso na tǒ'on yó'o —káchí Ndios.

⁴ Ta ǒvǐ tǎa yó'o, tǎa tǎ ká'an ndoso tǒ'on Ndios xǐ'in ñivi, yóo na ndatán yóo ǒvǐ yiton tón olivo án ǒvǐ kǎa candelero. Chi ǒvǐ tón olivo xǐ'in ǒvǐ kǎa candelero yita ña nǒo Ndios, tǎa taká'no nǒo ndi'i ñivi xǐ'in ndi'i ña yóo. ⁵ Tá koo ñivi na ndukú ndasaá satakué'e na ǒvǐ nataa yó'o, ta saá ñǒ'o xǐxi ña kee yu'u nataa yó'o ka'mi ña ndi'i ñivi yó'o. Ta saá ndi'i ñivi na ndukú ke'é ña on vá'a xǐ'in ǒvǐ nataa yó'o, ndixa kǐvǐ ndi'i ñivi yó'o. ⁶ Ta ǒvǐ nataa yó'o kómí na ndee ña on taxi na koon sǎvǐ ndi'i kǐvǐ ña konǐ ñó'ó na ka'an ndoso na tǒ'on Ndios nǒo ñivi. Ta kómí na ndee ña ndasa na ña nduu takuúí ñii kuá'a, ta kómí na ndee ña ke'é na ña xǒ'vǐ ní ñivi xǐ'in ndi'i saá nǒo ña yǒ'vǐ ní. Ta kómí na ndee xǐ'in ndayí ke'é na saá, ndasaá yichǐ kóni mǐi na. ⁷ Tá kǐxaǎ kǐvǐ sandi'i ǒvǐ nataa yó'o ka'an ndoso na tǒ'on Ndios, ta saá ñii kitǐ tí ká'no ní, tí kini ní yǐyo káa, keta rí tǐxin yavǐ ká'no ña kónó ní. Ta ndaa rí nǒo ñǒ'o, ta kani tá'an rí xǐ'in ǒvǐ nataa yó'o. Ta kundeé rí nǒo na, ta ka'ni rí na. ⁸ Ta yǐkǐ koñu ndǐí na ǒvǐ tǎa yó'o kundǒo ña yichǐ ká'no ña yá'a ma'ño ñoo ká'no Jerusalén. Ta ñoo ká'no yó'o kúu nǒo xa'ni na Jesucristo Tǎa tǎKá'no nǒo yó, chi kǎtakaǎ ndaa na ra nda'aj tón cruz. Ta ñivi na on vá'a na táku ñoo ká'no yó'o, ñii kǐ'va yóo na ndatán ñixǐyo ñivi na on vá'a na xǐtakú ñoo Sodoma án ñoo Egipto kujya xǐna'á. ⁹ Ta unǐ kǐvǐ sava, ndi'i saá nǒo ñivi ñoyívi, na kee ndi'i saá ñoo válí xǐ'in ñoo ná'no, na kúu na ká'an ndi'i saá nǒo tǒ'on, nayó'o kǐxaǎ na koto na yǐkǐ koñu ndǐí na ǒvǐ tǎa yó'o. Ta nachíño on taxi na ndayí ña nduxun yǐkǐ koñu nataa yó'o. ¹⁰ Ta ndi'i ñivi kusǐj ní ini na xa'aj ña ñixi'i nataa yó'o, nda nakuita na ka'an na viko, ta kixá'a na saní'i na ña'a nda'aj nata'an na chi ndeé ní kusǐj ini na xa'aj ña ñixi'i nataa yó'o. Saá chi kani sǐnjǐ na ndí ǒvǐ naprofeta yó'o kúu na kómí kuachi xa'aj ña ñixǒ'vǐ ní ndi'i ñivi ñoyívi. ¹¹ Ta ndǐí yǎ'a unǐ kǐvǐ sava, ta Ndios tǐ'ví ra tǎchǐ yu'u ra, ta kǐxaǎ ña kǐ'vi ña yǐkǐ koñu ndǐí na ǒvǐ tǎa yó'o, ta nataku na. Ta saá ñakuita na, ta ndi'i ñivi ñyǐ'ví ní na ña xǐni na ñayó'o. ¹² Ta saá nataa na nataku yó'o, xǐni sǒ'o na tǒ'on ña kǐxi ñoyívi ñino, ta ndeé ní ñikǎ'an ña xǐ'in na, káchí ña saá:

—Na'a ndó ndaa ndó yó'o —káchí ña.

Ta kǐxi ñii vǐkǒ yaa, ta xǐno nduu ña na, ta ndaa na, kuǎ'an na nda ñoyívi ñino. Ta ndi'i ñivi na kúu na sǎǎ ini xǐni nayó'o, xǐni na ndasaá ndaa na chí ñoyívi ñino. ¹³ Ta mǐi hora yó'o, kǐxá'a ndeé ní táan, ta ñii tá'ví nǒo ña uxu tá'ví ña kúu ndi'i ñoo ká'no yó'o, ndǐí xa'aj ña, ta uxǎ mil ñivi ñixi'i

na. Ta n̄ivi na n̄ikaku n̄iyj'v'í ní na, ta k̄ixá'á na k̄isa ká'no na Ndios t̄a yóo ñoyívi n̄ino.

¹⁴ Ta ñayó'o kúu ñaov̄i ñayo'v̄i ní n̄ixov̄i n̄ivi. Ta va'a kundaa ini ndó ndí kúman̄i k̄a xov̄i na ñaun̄i, ta xa yatin ní va'xi ñaun̄i yó'o.

T̄o'on yó'o ká'an x̄a'q̄ ñaángel ñaux̄a ña tívi tón trompeta

¹⁵ Ta ñaángel ñaux̄a tívi ña tón trompeta, ta x̄inj̄ so'oj̄ t̄o'on ña ká'an kuá'q̄ ní na yóo ñoyívi n̄ino, ta x̄i'in ndi'i ndeē na káchí na, ká'an na saá: Vitin Jesucristo, t̄a t̄a t̄i'v'í Ndios sak̄aku n̄ivi, k̄ixá'á ra xá'nda chiño ra x̄i'in Ndios noq̄ ñoyívi noq̄ ño'o.

Ta ndi'i saá k̄iv̄i ña va'xi ka'nda chiño ra noq̄ ndi'i n̄ivi x̄i'in ndi'i ña k̄isa va'a ra,

káchí kuá'q̄ ní t̄o'on ña k̄ixi ñoyívi n̄ino ña x̄inj̄ so'oj̄. ¹⁶ Ta ok̄o kom̄i nataa x̄ikua'q̄ na ndóo noq̄ táyi ná'no tón t̄o'ó, tón yóo yatin noq̄ yóo Ndios, x̄ikuxití na, ta n̄itond̄a ta'ya na nd̄a noq̄ ño'o ña k̄isa t̄o'ó na Ndios, ¹⁷ ta ká'an na, káchí na saá:

Tata Ndios, t̄aKá'no noq̄ nd̄i kúu ún,
 T̄a t̄a kómí ndi'i ndeē ká'no kúu ún,
 yó'ó kúu t̄a t̄a ndixa táku vitin,
 yó'ó kúu t̄a t̄a xa táku nd̄a k̄iv̄i noq̄,
 ta táku k̄a ún ndi'i saá k̄iv̄i ña va'xi.

X̄i'in ndi'i m̄ji nd̄i táxi nd̄i ña táxa'vi ní ún,
 saá chi x̄i'in ndi'i ndeē ká'no kómí ún,
 xa k̄ixá'á ún xá'nda chiño ún noq̄ ndi'i n̄ivi x̄i'in ndi'i ña k̄isa va'a ún.

¹⁸ Kuá'q̄ ní n̄ivi ndi'i x̄i'ña ñoyívi yó'o saá ní ini na x̄ini na yó'ó, Ndios.

Ta nayó'o ke'é na kuá'q̄ ní noq̄ ña on vá'a ña s̄asāa na ini ún.

Ta vitin xa k̄ixaa k̄iv̄i saxov̄i ún n̄ivi yó'o xa'q̄ ña on vá'a ke'é na.

Ta vitin xa k̄ixaa k̄iv̄i ña kasa nani ún xa'q̄ ndi'i n̄ivi na kúu na xa n̄ixi'j̄, ta taxi ún ñava'a nda'q̄ naprofeta, na x̄ikuu na k̄isa chiño noq̄ ún x̄ina'q̄. Saá tuku taxi ún ñava'a nda'q̄ ndi'i n̄ivi na kúu naȳji chi kándixa na yó'ó ta kisa ká'no na yó'ó,

án n̄ivi válí kúu na, án n̄ivi ná'no kúu nayó'o, ta naki'in na ñava'a nda'q̄ m̄ji ún.

Ta sandi'í ún xa'q̄ ndi'i n̄ivi na kúu na sandi'í xa'q̄ ndi'i ña k̄isa va'a ún ñoyívi noq̄ ño'o,

saá káchí nax̄ikua'q̄ x̄i'in Ndios.

¹⁹ Ta saá nan̄ona ye'é ve'e ño'o ká'no ña yóo ñoyívi n̄ino noq̄ yóo Ndios, ta x̄inj̄ j̄ ini ve'e ño'o yó'o nákaa tón x̄at̄on ȳji. Tón yó'ó ká'an xa'q̄ ña ch̄indú'u Ndios ndixa kasa ndivi ra xa'q̄ ñaño'o ra na kúu na ndík̄on ña'á. Ta saá x̄inj̄ j̄ kuá'q̄ ní náye'e tax̄a, ta x̄inj̄ so'oj̄ ña ndeé ní ndá'yi sav̄i, ta ndeé ní s̄iso, ndatán kuá'q̄ ní n̄ivi ká'an, saá kúu. Ta ndeé ní kóon ñií, ta ndeé ní tán noq̄ ño'o ñoyívi.

12

T̄o'on yó'o ká'an x̄a'q̄ ñii ñaña'a x̄i'in ñii t̄ikoo na'á

¹ Ta saá x̄inj̄ j̄ ñoyívi n̄ino ñii seña ña ká'no ní, chi x̄inj̄ j̄ ñii ñaña'a, ndixin ní ña ño'o ká'no ña ye'e ndiví, ta t̄ixin xa'q̄ ña nákaa t̄iyoo tí ye'e ñoó, ta s̄inj̄ ñáyó'o kánóo ñii corona ña kómí ux̄u ov̄i k̄imi. ² Ta ño'o sa'ya ñá, ta ndeé ní ndá'yi ñá x̄i'in ña kí'v̄i ñá, chi xa kóni kaku sa'ya ñá. ³ Ta saá x̄inj̄ j̄ ñoyívi n̄ino ink̄a seña ká'no ní, ña kúu ñii kit̄i tí ká'no ní, tí nan̄i dragón. Ndatán ná'a koo na'á, saá ná'a rí. Tí kuá'á kúu rí, ta ȳyo ní kaa

rí, ta uxá kúu sijní rí, ta uxu kúu ndikí rí, ta ñii ñii sijní rí kánóo corona. ⁴ Ta xí'in sijní rí sanoo rí ñii ña unj tá'vi kiji ña kúu ndi'i kiji tí yóo ñoyívi ñino, ta sákooyo rí ndi'i tikiji tí sanoo rí yó'o ndá noo ño'o. Ta tikoo na'á yó'o ñixaa rí, ta xikundichi rí yatin noo yóo ña'a ñá ñó'o sa'ya yó'o, ta ndáti rí kaku sa'ya ñá, ta xa yóo ti'va rí kaxi rí sa'ya ñá. ⁵ Ta saá kaku sa'ya ñá, ñii talo'o, ta táyó'o kuu taa ta k'nda chiño xí'in ndi'i ndeé ká'no Ndios noo ñivi ndi'i saá ñoo ñoyívi chi kuni'i ra ñii kaa ña káñi ña kuchíño sandi'i xá'a ñivi na sáa ini xini ña'á. Ta kivi kaku sa'ya ñá talo'o yó'o, ta naángel ñaki'in na ra nda'a ñaña'a yó'o, ta kánóo ra noo nda'a na kuano'o na xí'in ra na ñaxaa na noo yóo Ndios, taa taa yóo noo táyi yijí tón to'ó ká'no. ⁶ Ta ñaña'a yó'o xino ñá, kee ñá kuá'an ñá noo yóo yuku yichí, ta ñixaa ñá noo xa kisa ndivi Ndios koo ñá. Ta saá ñii mil ovi ciento unj siko kivi Ndios chindee ra ñaña'a yó'o, ña taxi ra ñaxixi nda'a ñá.

⁷ Ta saá kixá'á yóo kuachi ká'no ñoyívi ñino. Ñaángel ká'no ña ñani Miguel, xí'in ndi'i naángel na ndóo xí'in ña, kixá'á na káni tá'an na xí'in tikoo na'á ta xí'in níma ndiva'a ña yóo xí'in rí. ⁸ Ta ñaángel Miguel xí'in naángel na ndóo xí'in mji ña, kündeé na noo tikoo na'á yó'o, ta kündeé na noo ndi'i níma ndiva'a ña yóo xí'in rí. Ta saá on vása ní-xiyo ka ndayí xikomi tikoo na'á ña koo ka rí ñoyívi ñino noo yóo Ndios, ni níma ndiva'a ña yóo xí'in rí on kuchíño koo ka ña noo yóo Ndios. ⁹ Ta naángel na yóo xí'in Ndios tava na tikoo na'á xí'in ndi'i níma ndiva'a ña yóo xí'in rí, ta sákana na táyó'o ta saá sákana na ndi'i níma ndiva'a ña yóo xí'in rí ndá ñoyívi noo ño'o. Ta tikoo na'á yó'o kúu tikoo yatá ní, ta inká kivi rí kúu Satanás an ñanímá ndiva'a ká'no. Ta ñanímá ndiva'a ká'no yó'o kúu ña sandá'vi ndi'i ñivi ñoyívi noo ño'o.

¹⁰ Ta saá xini so'o j ñii to'on ña kee ñoyívi ñino, ta ndeé ní ñika'an ña, káchi ña saá:

—Xa kixaa kivi ña sakaku Ndios ñivi na ndikon ña'á. Vitin kixaa kivi ña Ndios saná'a ra ndi' mji ra kómi ra ndi'i ndeé ká'no, ta vitin kixá'á ra ka'nda chiño ra noo ñivi ndi'i saá ñoyívi. Ta saá tuku Jesucristo, taa taa t'vi Ndios sakaku ñivi, vitin kómi ra ndayí ña xá'nda chiño ra noo ñivi ndi'i saá ñoyívi. Saá chi ñanímá ndiva'a ká'no, xa tava na ña, ña kee ña ñoyívi ñino. Ta mji ñanímá ndiva'a ká'no yó'o kúu ña ndivi ñoo chikaa kuachi noo Ndios sata nañani yó xí'in náki'va yó na kúu na ndikon Jesucristo. ¹¹ Ta vitin xa kündeé nayó'o noo ñanímá ndiva'a ká'no. Saá chi ñi Ndikachi ña ñixitá kivi ñsoko xí'in mji rí, taxi ña ndeé nda'a na. Ta saá tuku to'on ña ndixa ndaa ña ndakuijn na xá'a Jesucristo, taxi ña ndeé nda'a na, ta xí'in ovi ndeé yó'o, kündeé na noo ñandiva'a ká'no. Ta ñivi yó'o, ndá lo'o on vása ní-yi'vi na noo ña kivi na, ta taxi xí'in mji na kivi na xá'a ña káñdixa na Ndios. ¹² Ta saá, jná kusij ini ndi'i ndó'o, na kúu na táku ñoyívi ñino noo yóo Ndios! ¡Ta ndá'vi ní ñivi na táku noo ño'o! ¡Ta ndá'vi ní ndi'i kiti tí táku tixin takuii mjni! Ndá'vi ní ndi'i nayó'o, chi xa noo ñanímá ndiva'a ká'no Satanás, ta kixaa ña noo ño'o, ta kixaa ña noo takuii mjni. Ndá'vi ní ñivi, chi ndeé ní sáa ini ñanímá ndiva'a ká'no yó'o, chi xa xini ña ndi' salo'o ní kivi kómi ña ndayí ña kuchíño kasa ndivi ña chiño on vá'a —saá ñika'an to'on ña xini so'o j, ña kixi ñoyívi ñino.

¹³ Tá táko na'á, tí kúu ñanímá ndiva'a ká'no, ñakoto rí ta kundaaj ini rí ndi' xa sákana na rí ndá noo ño'o, ta kixá'á rí kuá'an rí sata ñaña'a, ñá kúu ñá sákán kaku sa'ya ñii talo'o. ¹⁴ Ta Ndios taxi ra nda'a ñaña'a yó'o ovi ndixin titasjn ká'no, ta saá ndachí ñá kuá'an ñá ndá yuku yichí, ta ñixaa

ñá ñii xiiña ña xíká ní, nọọ ọn kọọ yatin tíkọọ na'á. Ta yuku yíchí yó'o Ndios unj kuyá sava chindeé ra ñáña'a yó'o, ña taxí ra ñaxixi nda'a ñá. ¹⁵ Ta saá tíkọọ na'á kixá'á rí ndúxan rí kuá'a ní takuúí, ta takuúí kuá'a ní yó'o nduú ra ñii yuta ká'no ní ña kuá'an rá sata ñáña'a, chí kóni tíkọọ na'á yó'o ñe tani ñá ta ndi'i xa'a ñá xí'in takuúí yuta yó'o. ¹⁶ Ta mji ño'o yíchí chindeé ña ñáña'a yó'o, chí ñakuiná xí'in mji ña ñii yavj kó'ó nọọ xí'i ña ndi'i takuúí yuta tá kee yu'u tíkọọ na'á. ¹⁷ Ta saá kini ní ká njsaa ini tíkọọ na'á xjini rí ñáña'a, ta kee rí kuá'an rí kani tá'an rí xí'in nasa'ya ñani ñá. Ta nasa'ya ñani ñáyó'o kúu njivi na kisa ndivi ña xá'nda chiño Ndios, ta ni ọn vása sándakoo na ña kándixa na to'on ña ndaa xa'a Jesucristo.

13

To'on yó'o ká'an ña xa'a ọvị kitị ná'no ní tí yiyo ní káa

¹ Ta saá yi'i ñíndichi j yu'u takuúí mji, ta xini j inka kitị ká'no tí yiyo ní káa, keta rí ini takuúí mji, ta uxá kúu sijn rí, ta yóo uxu ndikj sijn rí, ta kánóo ñii corona ñii ñii nọọ ndikj sijn rí. Ta nọọ ñii ñii sijn rí yóo kivi ña kúu to'on ña kándiva'a xa'a Ndios ña chíkaa njno rí ñato'ó Ndios. ² Ndatán ná'a tindika'a saá ná'a rí. Ta ndatán ná'a xa'a tíoso, saá ná'a xa'a rí. Ta ndatán yóo yu'u tileón saá yóo yu'u rí. Ta tíkọọ na'á taxí rí ndee xí'in ndayí ká'no nda'a tíkitj yiyo ní káa yó'o, ta taxí rí ña ka'nda chiño rí nọọ kuá'a ní njivi ñoyívi nọọ ño'o. ³ Ta ñii ña uxá sijn kómí tíkitj yiyo ní káa yó'o, kini ní kónó takué'e ña, chí ndatán káa tí xa njixi'j, saá káa rí. Ta saá ni, xa nduva'a sijn rí ña takué'e, ta ndi'i njivi na táku ñoyívi nọọ ño'o, náka'nda ní ini na xini na tíyó'o, ta kixá'á na ndikon na sata rí. ⁴ Ta saá kixá'á njivi kúxítí na nọọ tíkọọ na'á ña kisa ká'no na rí, chí xa taxí rí ndee xí'in ndayí nda'a tíkitj tí yiyo ní káa. Saá tuku kixá'á njivi yó'o kisa ká'no na mji kitị tí yiyo ní káa, ta ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Yu kúu na kuchiño koo ndatán yóo tíyó'o? ¿Yu kúu na kuchiño kundichi nọọ rí ta kani tá'an na xí'in rí? —káchí na.

⁵ Ta kitị tí yiyo ní káa ñaki'in rí ndayí ña ka'an rí to'on ña kisa ká'no xí'in mji rí, ta kándiva'a rí xa'a Ndios ña chíkaa njno rí ñato'ó Ndios. Ta ọvị sjko ọvị yoo xjkomí rí ndayí ña ka'an rí saá ta xjkomí rí ndayí ña ka'nda chiño rí nọọ njivi. ⁶ Ta xí'in ndayí yó'o, ñakoná rí yu'u rí, ta kixá'á rí ká'an rí nina to'on ña ọn vá'a xa'a Ndios, ta ká'an rí to'on ndiva'a xa'a kivi Ndios, ta ká'an rí to'on ndiva'a xa'a nọọ yóo Ndios, ta ká'an rí to'on ndiva'a xa'a ndi'i njivi na táku ñoyívi njno nọọ yóo Ndios. ⁷ Ta ñaki'in rí ndayí ña kani tá'an rí xí'in njivi na ndikon Ndios andá kúndeé rí nọọ na. Ta ñaki'in rí ndayí ña ka'nda chiño rí nọọ ndi'i saá nọọ njivi ñoyívi, na kúu na kixi ndi'i saá ñoo nọọ ño'o, ta ká'an na ndi'i saá nọọ to'on. ⁸ Ta ndi'i njivi na táku ñoyívi nọọ ño'o kasa ká'no na tíkitj tí yiyo ní káa yó'o. Nayó'o kúu njivi na ọn kọọ kivi njika'yi nọọ tutu yi'j ña kómí Ndikachi ñoyívi njno. Ndikachi yó'o kúu tí njtaxi xí'in mji ña njixi'j rí xa'a kuachi njivi, ñii kiva ndatán yóo ña chitónj Ndios nda kivi ọn ta'an ká kasa va'a ra ñoyívi. Ta nọọ tutu yi'j ña kómí Ndikachi ñoyívi njno, njika'yi kivi ndi'i njivi na kutaku xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi.

⁹ Ta ndó'ó, njivi na yóo sọ'o, chíkaa sọ'o ndó ña ká'an to'on yó'o. ¹⁰ Tá yóo njivi na chitónj Ndios kundaj na ini ve'e kaa, ta nayó'o xini ñó'ó kundaj na ini ve'e kaa. Tá yóo njivi na xa'ni inka njivi xí'in espada sijn, ta xí'in espada sijn kivi na xá'ni yó'o. To'on yó'o kóni káchí ndi njivi na ndikon

Ndios xini ñó'ó sakuá'a na kundeé na xí'in ñayo'vi xo'vi na, ta on sandakoo na ña kándixa na Ndios.

¹¹ Ta saá xini inka kití tí yjyo ní káa, tíyó'o keta rí tixin ño'o. Yóo ovi ndiki rí, ndátan yóo ndiki ndikachi saá yóo ña, ta ndátan yóo to'on ña ká'an tikoó na'a, saá ká'an rí. ¹² Tíyó'o kisa chiño rí nqo kití tinqóo tí xikomí ña kini ní kónó ña takue'e sijní rí, ta vitin xa nduva'a sijní rí. Ta tinqóo yó'o taxi rí ndayí nda'a kití tí sakán keta tixin ño'o, ta tíoví yó'o kixá'a rí xá'nda chiño rí nqo ndi'i nivi na táku nqo ño'o. Káchí rí ká'an rí ndí xini ñó'ó ndi'i nivi kasa ká'no na kití tinqóo tí xa takue'e sijní. ¹³ Kití tíoví yjyo ní káa yó'o, ke'é rí seña ná'no ní, tãnda taxi rí ndí ndã ñoyívi síkón kee ño'o xixi, ta njkoyo ña ndã nqo ño'o. Ta ndi'i nivi xito na ña ke'é rí saá. ¹⁴ Ta saá sandá'vi rí nivi na táku ñoyívi nqo ño'o xí'in ñaseña ná'no ke'é rí. Ta kití tinqóo xini rí ndi'i ña ke'é tíoví yó'o. Ta saá kití tíoví yó'o xã'nda chiño rí nqo nivi ña kasa va'a na ñii na'ká'no ña kundichi. Ñayó'o kúu ña na'ná tikití tinqóo, tí kúu tí kónó ní takue'e sijní xí'in espada sijní ní, ta xa nduva'a rí. ¹⁵ Ta kití tíoví yó'o na'ki'in rí ndayí ña kuchiño taxi rí tãchi rí ña kivi ña na'ká'no ká'no tikití tinqóo, ña ñíndichi. Ta na'ká'no yó'o na'ki'in ña tãchi rí, ta saá kixá'a ña ká'an ña, káchí ña saá:

—Nivi na on xijn kuxítí nqo j ta kasa ká'no na yí'í, kivi ndi'i nayó'o —káchí na'ká'no yó'o.

¹⁶ Ta kití tíoví tí yjyo ní káa, xã'nda chiño rí ña ka'yi ñii sello ñii ñii nivi, án nivi ná'no, án nivi kuálí kúu na, án nivi nakuíká án nandá'vi kúu na, án namozo na on vása kómí ndayí sandakoo na ña kisa chiño na nqo napatrón na kúu na, án nivi na kómí ndayí naxixin chiño ña kasa chiño mji kúu na. Saá chi ndi'i nivi xini ñó'ó kukomí na sello yó'o nda'a kua'a na án ta'ya na. ¹⁷ Tá on koó sello yó'o kómí nda'a na án ta'ya na, ta ndã ñii nivi on kuchiño na sata na ña xini ñó'ó na, ní on kuchiño na siko na ñakiá'vi. Ta sello yó'o kúu kivi kití tinqóo, án número mji tinqóo yó'o, tí yjyo ní káa. ¹⁸ Yo'vi ní kundaã ini yó xã'a kití yó'o, chi xini ñó'ó ní ñandichí va'a sijní yó. Tá yóo nivi na kundaã ini, ta va'a ndukú nayó'o yu kúu ña kóni kachí número mji kití tí yjyo ní káa yó'o, chi número yó'o ká'an ña xã'a ñii taã, ta número yó'o kúu iñqo ciento uní siko iñqo.

14

To'on yó'o ká'an ña xã'a ñii ti'vi ká'no nivi na xita yaa yji ña xã'a

¹ Ta saá xini j Ndikachi ñíndichi rí nqo xiki ña naní Sion. Kuã'a ní nivi ndóo xí'in rí, ta ta'ya ndi'i nayó'o njka'yi ña xí'in sello Ndios, ña kúu kivi ra xí'in kivi Ndikachi. Nivi yó'o kúu ñii ciento ovi siko komi mil. ² Ta saá xini so'o j ñii ña ndeé ní ní'í, ta káyi ña va'xi ña, kee ña chí ñoyívi njno. Ndátan ndeé ní ní'í káyi takuii kuã'a ní, tá koyo nqo síkón ní, saá ndeé ní ní'í ña, ta káyi ña. Ta ndátan ndeé ní ndá'yi sa'vi, saá yóo ña va'xi ña. Ta ndátan ndeé ní síso ña sáká'a na kuã'a ní tón arpa, saá yóo ña síso. ³ Nanivi kuã'a ní yó'o xita na ñii yaa yji ña xã'a, nqo yóo yatin táyi yji tón to'ó ká'no nqo yóo Ndios. Ta mji yó'o yóo komi ñatáku xí'in oko komi natãa xikuã'a. On koó ka ndã ñii inka na xini kuchiño kata yaa yji ña xã'a yó'o. Ndasaa kuiti na kúu ñii ciento ovi siko komi mil nivi yó'o kúu na ti'va kata yaa ña xã'a yó'o. Ndios xa sakaku ra nayó'o nqo nivi na on vá'a ñoyívi nqo ño'o, ta saá kuchiño na kutaku na xí'in ra. ⁴ Nivi yó'o kúu na xindaã va'a xí'in mji ña nj-ke'é na ña on vá'a án ñakini. Ta saá

nandii kúu na, ta ndátán yóo natqa na ɔn vása ní-tonɗaa nda ñii ña'a, saá yóo na. Ta ndi'i nayó'o, xí'in ña ndino'o ini na, ndikɔn na sata Ndikachi nda míchí ku'a'an rí. Ta Ndikachi yó'o kúu tí xa cha'vi xa'a nayó'o xí'in ñii rí ña ñixita. Ta ndátán yóo ñava'a ña kúu ñanɔ́ ña sókɔ ñivi nda'a Ndios, saá yóo ñivi ku'a'a ní yó'o. Saá chi nayó'o ñisokɔ xí'in mji na ña kasa chiño na ño Ndios ta ño Ndikachi. ⁵ Ta saá nda ñii tɔ'on ña vatá ɔn kɔ́ ní-ka'an na, ni ɔn kɔ́ nda ñii ku'a'chi ndiso na ño Ndios.

Tɔ'on yó'o ká'an ña xa'a tɔ'on ña ká'an ndoso unj naángel

⁶ Ta saá xini j ñii ñaángel ndáchí ña ma'ño ñoyívi ñino, ta ñaángel yó'o ká'an ndoso ña tɔ'on va'a ño ndi'i saá ñivi na táku ndi'i saá xiiña ñoyívi ño ño'o. Ñivi yó'o kúu ndi'i saá ño ñivi, na ká'an ndi'i saá ño tɔ'on, ta kixi na ndi'i saá ñoo ná'no xí'in ñoo válí ñoyívi. Ta tɔ'on va'a ña ká'an ñaángel nda ñii kivi ɔn vása ndi'i xa'a ña, chi tɔ'on ña vaxi ño Ndios kúu ña. ⁷ Ta xí'in ndi'i ndee, ñaángel ká'an ña, káchí ña saá:

—Kasa tɔ'ó ndó Ndios ta kasa ká'no ndó ra, chi xa kixaa kivi ndi Ndios kasa nani ra xa'a ku'a'chi ndi'i ñivi. Kasa ká'no ndó Ndios, ta'a kisa va'a ndi'i ñoyívi ñino xí'in ñoyívi ño ño'o kúu ra, ta kisa va'a ra takuii mji xí'in ndi'i xiiña ño kaku takuii —káchí ñaángel.

⁸ Ta inka ñaángel ñaovj ña ndikɔn sata ñaángel yó'o, ndáchí ña ma'ño ñoyívi ñino, ta ká'an ña káchí ña saá:

—Vitin ñoo ká'no Babilonia xa ñakava ña, ta ndu ña ñoo ndá'ví ní, ña ɔn kɔ́ ka ndee kómí, chi ñayó'o kúu ya'vi ña xa'a ña sandá'ví ní ña ñivi ñoyívi. Ndátán yóo ñaña'a ña kisin xí'in ku'a'a ní natqa saá ñixijo ñoo ká'no Babilonia, chi ñivi ñaño yó'o ñataxi xí'in mji na ña ke'é na ku'a'a ní ño ña ɔn vá'a. Ta ñivi na ñoo ká'no Babilonia yó'o ké'é na ndátán ké'é ñii ña'a ña ndee ní chu'u ndi'i ñivi ñoyívi ña ko'o ní na vino xa'a ña saxiini rá na, ta ke'é na ku'a'a ní ño ña ɔn vá'a, ñii kiva ndátán ke'é mji ña —káchí ñaángel.

⁹ Ta inka ñaángel ñaunj ndikɔn ña sata ñaángel ñaovj, ndáchí ña ma'ño ñoyívi ñino, ta xí'in ndi'i ndee ña, ñika'an ña, káchí ña saá:

—Ndi'i ñivi na kisa ká'no tikití tí yijo ní káa, ta kisa ká'no na ña'ná rí ña ñindichi, ta táxi na ka'yi sello tikití yó'o nda'a na án ta'ya na, ¹⁰ ta nayó'o yɔ'vj ní xɔ'vj na, chi ndixa sáa ini Ndios xini ra ña ɔn vá'a ké'é na, ta saxɔ'vj ra na xa'a ña ɔn vá'a ké'é na. ^{*} Ta ndixa yɔ'vj xɔ'vj nayó'o xí'in ño'o xixi, ta xí'in ño'o ká'ndi ña ñaní azufre. Ta ndi'i naángel xí'in Ndikachi koto na ña xɔ'vj nayó'o. ¹¹ Ta ndi'i saá kivi ña vaxi, ndaa ñi'ma'ño ño'o ña xixi ño xɔ'vj ní ñivi yó'o. Ta ni ndivi, ta ni ñoo ɔn kuchiño nakindée ñanivi yó'o, na kúu na kisa ká'no kiti tí yijo ní káa, ta kisa ká'no na ña'ná rí, ta taxí na ta'ya na ña ñika'yi sello tikití yó'o —káchí ñaángel ñaunj, xini sɔ'o j.

¹² Ta saá ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo ta kisa ndivi na ña xá'nda chiño Ndios, xini ñó'ó kasa ndee xí'in mji na ña kundeé ka na xí'in ña yɔ'vj xɔ'vj na, ta ɔn sandakoo na yichí Ndios.

¹³ Ta saá xini sɔ'o j tɔ'on ña kixi ñoyívi ñino, ñika'an ña xí'in j, káchí ña saá:

* **14:10** Tɔ'on griego káchí ndi ña sáa ini Ndios xini ra ña ɔn vá'a ké'é ñivi, ndátán yóo vino saá yóo ña. Ta ña yɔ'vj xɔ'vj ñivi xa'a ña ɔn vá'a ké'é na, ndátán yóo ña xini ñó'ó ko'o na vino yó'o, saá yóo ña.

—Taa ún tɔ'on yó'o: “Kivj vitin ta ndi'i saá kivj ña vaxi, ndi'i nivi na ndikɔn Jesucristo, táná kivj na xa'á ña kándixa na ra, ta Ndios taxi ra ña kunakaá ñasj ini nayó'o” —káchí tɔ'on ña xinj so'o.j.

Ta saá ñika'an Níma Ndios, káchí ña saá:

—Ndixa saá yóo ña, chi kivj xaá nivi yó'o ñoyívi ñino, ndixa nakindée na, chi xa kundivi chiño ke'é na ñoyívi nɔo ño'o. Ta saá ni, Ndios náka'an ra ndi'i chiño va'a ña kisa ndivi na, ta saá ñoyívi ñino naki'in na ña ya'vi na xa'á chiño va'a yó'o —saá káchí Níma Ndios, xinj so'o.j.

Tɔ'on yó'o ká'an ña xa'á taa tɔ nakaya ña yóo ti'va nɔo ño'o

¹⁴ Ta saá xito.j, ta xini.j ñii vjko yaa, ta nɔo vjko yaa yó'o, yóo ñii taa tɔ ndatán káa nivi saá káa ra. Ñii corona ñaoro kánóo sijn tayó'o, ta ní' ra ñii kaa sijn ña chikí'í nɔo. Tá káa ñii ki'j ká'no ní, saá káa ña. ¹⁵ Ta inká ñaángel keta ña nɔo yóo Ndios ñoyívi ñino. Ta xí'in ndi'i ndeé ña, ñika'an ña xí'in tɔ yóo nɔo vjko yaa yó'o, káchí ña saá:

—Vitin xí'in kaa sijn ní' ún, kixá'á ún ka'nda ún ndi'i ña xa yóo ti'va nakaya ún, chi vitin xa kixaá kivj ña kixá'á ún nakaya ún ñayó'o nɔo ño'o —káchí ñaángel xí'in ra.

¹⁶ Ta saá taa tɔ yóo nɔo vjko yaa, kixaá ra nɔo ño'o, ta kixá'á ra xí'in kaa sijn ní' ra, xá'nda ra ndi'i ña xa yóo ti'va naki'in ra nɔo ño'o.

¹⁷ Ta saá keta inká ñaángel nɔo yóo Ndios ñoyívi ñino, ta ní' ña inká kaa sijn, ña chikí'í nɔo. Tá káa ñii ki'j ká'no ní, saá káa ña. ¹⁸ Ta inká ñaángel keta ña nɔo yóo nama yji ña ñindichi nɔo Ndios ñoyívi ñino. Ta ñaángel yó'o kúu ña kómí ndayí ña ka'nda chiño ña nɔo ño'o xixi. Ta xí'in ndi'i ndeé ña, ñika'an ña xí'in ñaángel ña ní' kaa sijn, káchí ña saá xí'in ña:

—Ta xí'in kaa sijn ní' ún, kixá'á ún ka'nda ún ndi'i tíuva, chi xa ñixinqo rí.

¹⁹ Ta saá ñaángel yó'o nɔo ña nɔo ño'o, ta kixá'á ña xá'nda ña ndi'i tíuva. Ta taa ña tíuva yó'o ñii xiiña nɔo xa kuvá'a ko'on rí, ta kundoso na rí ña kee ndutá rí. Ña kundoso na tíuva yó'o ká'an ña xa'á ña ndeé ní xɔ'vi nivi na ɔn váa ní-xiin kandixa Ndios. Saá chi Ndios sáa ini ra xini ra ña ɔn vá'a ké'é nivi yó'o. ²⁰ Ta nɔo xindoso na ndi'i tíuva yó'o kúu ña ñii xiiña ke'e sata nama ña xino nduu ñoo ká'no. Ta ndi'i ndutá tá kee nɔo xindoso na rí, nduu rá kuá'a ní ñii kuá'á. Ndatán kuá'a ní takuii yuta tá kóno ní ta xino rá kuá'an rá, saá kuá'an ñii yó'o. Ta ña kuá'a ní ñii yó'o saktutú ña ñii xiiña, ña kúu unj ciento kilómetro ñandika.† Ta ñakóno ñii yó'o, ta saá tá ñindichi ñii tíkuáyí ini ñii yó'o, ta xaá ña nda yu'u tíyó'o.

15

Tɔ'on yó'o ká'an ña xa'á uxá ñayɔ'vi ní xɔ'vi nivi, tá xa yatín tɔndaq kivj sondí'í

¹ Ta saá xini.j ñoyívi ñino ñii seña ká'no ní, ta ñaka'nda ní ini.j xini.j ña. Saá chi xini.j uxá naángel na kómí ndayí ña taxi na uxá nɔo ñayɔ'vi ní xɔ'vi nivi, tá xa yatín tɔndaq kivj sondí'í ñoyívi. Ta ndixa kundivi ña uxá yɔ'vi ní yó'o, ta saá yaá ña sáa ní ini Ndios xini ra ña ɔn vá'a ké'é nivi.

² Ta saá xini.j ñii xiiña, tá káa takuii mjni saá káa ña, ta nɔo ña, ndatán yóo yé'e nɔo yuyú yé'e, saá yóo nɔo ña. Ta kivj nátaxa ña, nduu ña

† 14:20 Unj ciento kilómetro kúu ñii mil jñɔo ciento estadio, ña kúu kiva xicho'on ñañoo griego.

ndatán yóo ño'q kuá'á ña xíxi. Ta yu'u takuii m̄ini yó'o yíta kuá'á ní ñivi na kúu na xa k̄undeé ñoq kit̄i tí ȳiyo ní káa, ta ni ɔn vása ní-kisa ká'no na ña'ná rí ña ñíndichi, ni ɔn vása ní-taxi na ka'ȳi ta'ȳa na xí'in sello ña kómí número t̄ikit̄i yó'o, ña ndátɔ'on xa'á ndasaá ñaní rí. Ta ñii ñii ñivi na k̄undeé ñoq kit̄i yó'o, ní'i na tón arpa tón tax̄i Ndios nda'á na. ³ Ta nayó'o xíta na yaa ȳii ña kisa ká'no na Ndios xí'in Ndikachi. Ndátán yóo yaa ȳii ña x̄íta taMoisés, ta ta k̄isa chiño ñoq Ndios kuj̄ya x̄iña'á, saá yóo yaa x̄íta nayó'o, ta ká'an na, x̄íta na saá:

Tata Yivá yó Ndios, yó'ó kúu ta kómí ndi'i ndee.

Ta ná'no ní, ta va'a ní ndi'i chiño ña kisa ndivi ún.

Ta ña ndaa ta ña ndixa kúu yich̄i ún.

Ta ñii laá yó'ó kúu taRey ta xá'nda chiño ñoq ndi'i ñoo ñoyívi.

⁴ Ndi'i ñivi x̄inj̄i ñó'ó kasa to'ó na yó'ó, Tata Yivá yó Ndios,

ta x̄inj̄i ñó'ó kasa ká'no na yó'ó,

chi ñii laá yó'ó kuiti kúu ta ȳȳi ndino'o.

Ndi'i ñivi na k̄ixi ndi'i saá ñoo kixaa na ñoq ún, ta kasa ká'no na yó'ó,

chi kundaq̄ ini na ndí yó'ó kúu tañdaq̄, ta xí'in ña ndixa ndaa kisa nani ún xa'á kuachi,

saá xíta na ñoyívi ñino, x̄inj̄i so'o i.

⁵ Ta saá x̄ito i ñoyívi ñino, ta x̄inj̄i ñañoña ve'e ño'o ká'no. Ta ini ve'e ño'o yó'o yóo ñii xiña ñaȳii ní ñoq yóo ñaȳii ña táxi naká'an ñivi ña ndixa Ndios kasa ndivi ra to'on ña ch̄indú'u ra ñika'an ra kuj̄ya x̄iña'á. ⁶ Ta m̄ii xiña ȳii ní yó'o, kee ux̄a naángel. Ta kómí na ndaȳi ña taxi na ux̄a ñoq ñayɔ'vi ní xo'vi ñivi ñoyívi k̄iv̄i ña vaxi. Naángel yó'o ndixin na tikɔto ñalino ndii, ña yaa ní kúu ña, ta yé'e ní tikɔto yaa yó'o. Ta ñii ñii naángel yó'o nó'ni kándiká na xí'in ñii ña kúu nina oro. ⁷ Ta saá ñii ñatá'an ña kom̄i táku ña yóo yatin ñoq táyi tón ȳii tón to'ó ká'no, tax̄i ña nda'á ñii ñii naángel yó'o ñii copa ñaoro. Ta ñii ñii copa yó'o ch̄utú ña xí'in ña sáq ini Ndios, ta ta táku ndi'i saá k̄iv̄i, chi ndixa Ndios saxɔ'vi ra ñivi xa'á ña ɔn vá'a ké'é na. ⁸ Ta ini ve'e ño'o ká'no ch̄utú ña xí'in ñi'ma ña vaxi kana ñoq yóo Ndios. Chi ñi'ma yó'o ká'an ña xa'á ndee ká'no Ndios, ta ká'an ña xa'á ñava'a livi yé'e kómí Ndios. Ta nda ñii ñivi, ta nda ñii naángel ɔn vása kómí na ndaȳi k̄i'vi na ini ve'e ño'o yó'o anda ná ndi'i ya'a ña ux̄a yo'vi ní xo'vi ñivi.

16

To'on yó'o ká'an ña xa'q ux̄a copa ñoq ñó'o ña sáq ini Ndios

¹ Ta saá x̄inj̄i so'o i to'on ña ndee ní ñika'an. To'on yó'o k̄ixi ini ve'e ño'o ká'no ñoyívi ñino, ta ñika'an ña xí'in ux̄a naángel, káchí ña saá:

—Kuá'an ndó ta nandiso ndee ndó ñoq ñoyívi ño'q ña ux̄a copa ñoq ñó'o ña sáq ini Ndios.

² Ta saá ñaángel ñañoq kee ña kuá'an ña, ta nandiso ndee ña copa ní'i ña ñoq ño'q ñoyívi. Ta saá ndi'i ñivi na kómí sello t̄ikit̄i ȳiyo ní káa, na kúu na k̄isa ká'no ña'ná t̄ikit̄i yó'o ña ñíndichi, ta ñii ñii ñivi yó'o, kaku ñii ndi'i tá'yí ñoq koñu na. Ta ndi'i tá'yí yó'o k'iv̄i ní ña, ta kini ní káa ña.

³ Ta saá ñaángel ñaov̄i nandiso ndee ña copa ní'i ña ñoq takuii m̄ini. Ta saá takuii yó'o ndu'u rá nina ñii kuá'á. Ndátán yóo ñii ñivi na xa'ni na xí'in ña kini ní s̄atakué'e na nayó'o, saá yóo ña. Ta saá ñixi'i ndi'i tiaká xí'in ndi'i kit̄i tí táku ini takuii m̄ini.

4 Ta saá ñaángel ñaun̄i n̄andiso ndee ña copa ní'i ña n̄oq takuii yuta xí'in ndi'i xiiña n̄oq káku takuii, ta takuii yó'o nd̄u rá nina n̄i kuá'á. 5 Ta x̄inj̄ s̄o'oj̄ t̄o'on ña n̄ika'an ñaángel ña kúu ña nd̄iso chiño xí'in takuii, ta káchí ña saá xí'in Ndios:

—Yó'ó kúu Ndios T̄a t̄aȲii, ta yó'ó kúu t̄a t̄a xa táku aṇḁa k̄iv̄i n̄oq, ta táku ún ndi'i saá k̄iv̄i. Ta xí'in ñandaā k̄isa nani ún xa'a kuachī n̄ivi, ta n̄ika'an ún ndi x̄inj̄ ñó'ó x̄o'v̄i n̄ivi xa'a ña ɔn vá'a ke'é na. 6 Saá chī n̄ivi ɔn vá'a yó'o, xaṭa na n̄i n̄ivi na kándixa yó'ó Ndios, ta xa'ni ña'á na. Ta ñii k̄i'va saá xaṭa na n̄i n̄i naprofeta na k̄isa chiño n̄oq m̄i ún, ta xa'ni na nayó'o. Ta vitin m̄i ún táxi ún ña x̄o'v̄i ní na xa'a n̄i n̄ivi yó'o ña xaṭa na, chi ña x̄o'v̄i na saá kúu yá'vi na xa'a ña xa'ni na n̄ivi na x̄indik̄on yó'ó —káchí ñaángel xí'in Ndios.

7 Ta saá x̄inj̄ s̄o'oj̄ ink̄a t̄o'on ña v̄axi n̄oq ñ̄indichī n̄amā ȳi ña yóo ini ve'e ño'o Ndios ñoȳivi n̄j̄no. Ta n̄ika'an ña káchí ña saá:

—Tata Ndios, yó'ó kúu T̄a t̄aKá'no t̄a kómí ndi'i ndee. Ta xí'in ñandaā, ta xí'in ñandixa k̄isa nani ún ndi'i kuachī n̄ivi —káchí t̄o'on ña x̄inj̄ s̄o'oj̄.

8 Ta saá ñaángel ñakom̄i n̄andiso ndee ña copa ña ní'i ña s̄aṭa ño'o ká'no ña yé'e ndiví. Ta Ndios t̄axi ra ña kukomí ño'o yé'e yó'o ndee ña ndee ní ye'e ña, ta sand̄i ña n̄ivi xí'in ka'ñi ña. 9 Ndi'i n̄ivi kini ní nd̄i koñu na xí'in ka'ñi ño'o yó'o. Ta saá k̄a'an na t̄o'on ndiv̄a'a xa'a Ndios, t̄a t̄a kómí nd̄ayí n̄oq ña xó'v̄i na. Ta n̄ivi yó'o nd̄a lo'o ɔn vása ní-xiin na nandikó ini na n̄oq ña ɔn vá'a ke'é na, ní ɔn vása ní-xiin na kasa ká'no na Ndios.

10 Ta saá ñaángel ñaɔ'ɔn n̄andiso ndee ña copa ní'i ña n̄oq táyi ká'no n̄oq xá'nda chiño kit̄i tí ȳyo ní káa. Ta ndi'i xiiña n̄oq xá'nda chiño rí k̄ixā ña k̄unaa ndi'i, ní ɔn vása k̄a lo'o tívi kuchiño koto n̄ivi. Ta n̄ivi na yóo n̄oq xá'nda chiño rí, ndee ní xó'v̄i na xí'in ña ká'un ní koñu na, t̄and̄a k̄ixá'á na xáxi ndoso na n̄oq yáa m̄i na xí'in ña xó'v̄i na, chi ɔn vása kúndeé na xí'in ña ká'un ní koñu na. 11 Ta saá n̄ika'an k̄a na t̄o'on ndiv̄a'a xa'a Ndios, chi ndee ní ȳo'v̄i xó'v̄i na xí'in ña ká'un ní n̄oq n̄ind̄i koñu na, ta ndee ní ndó'o na xí'in n̄oq k̄ana ndi'i tá'yí koñu na. Ta saá ní, ɔn vása ní-xiin na nandikó ini na, ní ɔn vása ní-xiin na sandakoo na ña ɔn vá'a ke'é na.

12 Ta ñaángel ñaiño n̄andiso ndee ña copa ní'i ña n̄oq takuii yuta ká'no, nan̄i Éufrates, ta x̄and̄ik̄on n̄iyich̄i ndi'i takuii yuta yó'o. Ta saá n̄akoo nd̄ikā ñii yich̄i ña kuchiño ya'a narey, na k̄ixi chí n̄oq kána ño'o.

13 Ta x̄inj̄ i kee ñii kit̄i yu'u t̄ik̄oq na'á, ta kee ñii kit̄i yu'u kit̄i tí ȳyo ní káa, ta kee ñii kit̄i yu'u t̄a t̄aprofeta vatá. Ta ndat̄an ná'a t̄isa'va, saá ná'a ñii ñii un̄i kit̄i yó'o. Ta kit̄i yó'o kúu un̄i n̄im̄a ndiv̄a'a. 14 Ta un̄i n̄im̄a ndiv̄a'a yó'o kómí ña ndee ña ke'é ña seña ná'no ní ña koni ku'a ní n̄ivi. Ta ñan̄im̄a ndiv̄a'a yó'o, kee ña ku'a'an ña ña kana ña ndi'i narey ñoȳivi, ña nakutá'an na koo ti'va na xa'a ña kani tá'an na n̄oq koo kuachī ká'no. Saá chi xa v̄axi k̄iv̄i ká'no ña ch̄indú'u Ndios ña kúndeé ra n̄oq ndi'i ña ɔn vá'a. Saá chi Ndios kúu T̄a t̄a kómí ndi'i ndee. 15 Xa'a ñayó'o x̄inj̄ ñó'ó naká'an ndó t̄o'on ña n̄ika'an Jesucristo xí'in n̄ivi na nd̄ik̄on ña'á, káchí ra saá xí'in na: “¡Koto ndó vi! Ndat̄an k̄ixā ñii takuii'ná ñii k̄iv̄i ña ɔn vása ndati ndó, saá koo k̄iv̄i ndikó i ñoȳivi n̄oq ño'o. Ta n̄ivi na nd̄ito koo ti'va na ña naki'in na ȳi'j̄, ta ndixa Ndios taxi ra ña kunakāa ñas̄ij̄ ní ini nayó'o. Ta n̄ivi na nd̄ito yó'o x̄inj̄ ñó'ó koo ti'va tik̄oṭa na ña kundixin na, ña ɔn kuka'an n̄oq na yálá na k̄iv̄i ndikó i”, káchí Jesucristo, n̄ika'an ra.

16 Ta unj ñanímá ndivá'a sanakutá'an ña ndi'i narey ña kani tá'an na ñii xiiña ña ñani Armagedón, to'on hebreo.

17 Ta saá ñaángel ñauxá ñandiso ndee ña copa ní'i ña ñoq ndáchí tachi kuá'an ña. Ta ve'e ño'o ká'no ñoyívi ñino ñoq ñíndichi táyi yíi tón to'o ká'no, kee to'on ña ndeé ní ká'an, káchí ña saá:

—iVitin xa kundivi ndi'i ña! —káchí ña.

18 Ta xandikõn kee kuá'a ní ña ñaye'e taxa, ta ndeé ní ndá'yi savi, ta ndeé ní síso ndatán kuá'a ní ñivi ká'an, saá kúu. Ta ndeé ní kini yiyo tán ñoq ño'o ñoyívi, ta ndá ñii yichí on ta'an taan saá ndá kivi ñoq ña kuvá'a ñoyívi tandá kivi vitin. 19 Ta ñoo Babilonia ña sakanani ñivi “ñoo ká'no” ñitá'vi ña unj xiiña xí'in ña ñindiva ñoq ño'o xa'a ña ñitaan ní. Ta ndi'i ñoo ná'no ña yoo ñoyívi ndi'i xa'a ndi'i ña. Ta Ndios on vása ní-nandoso ra ña yoo kuá'a ní ña on vá'a ke'é ñivi ñoo ká'no Babilonia, ta sáa ní ini ra xini ra ña on vá'a yó'o. Ta saá Ndios taxí ra ña ndeé ní xo'vi ñivi ñañoq yó'o xa'a ña on vá'a ke'é na. 20 Ta saá ndi'i xiiña ño'o yichí ña ñani isla, on koq ka ña. Ta saá tuku ndi'i xa'a ndi'i yukú ná'no xí'in yukú válí, ñakoyo ndi'i ñayó'o, ta on koq ka ña. 21 Ta ndá ñoyívi ñino koõn ní ñii kaxin ña ná'no ta veé ní, ta ñii ñii ñayó'o veé ña onvì siko kilo án yá'a ka. Ta ñikoyo ña satá ñivi, ta ñivi na ñikaku ñoq ñayó'o, satávi chi'ña na Ndios chi ndeé ní ñixó'vi na xí'in ñayó'vi yó'o.

17

To'on yó'o ká'an ña xa'a ña xo'vi ní ñoo Babilonia

1 Ta saá ñii ñatá'an na uxá ñaángel na kúu na xini'i uxá copa kixaa ña ñoq i, ta ñiká'an ña xí'in j:

—Na'a, kixi ún xí'in j, ta saná'a j yó'o ndasaá xo'vi ní ñivi ñañoq Babilonia, chi ñoo Babilonia yoo ña ndatán yoo ñii ña'a ká'no, ña kí'vi kuachi xí'in kuá'a ní taq. Ñoo ká'no yó'o nákaa ña yatin ñoq yoo kuá'a ní yuta. 2 Narey na xá'nda chiño ñoq kuá'a ní ñoo ná'no ñoyívi xa ndikõn na yichí ña saná'a ñañoq Babilonia yó'o, ta saá ndi'i narey ke'é na kuá'a ní ña on vá'a, ndatán ke'é ñivi ñoo yó'o. Ta ña on vá'a ña chú'u ñañoq yó'o ke'é ñivi, ndatán yoo ndutá vino tá sáxiini ñivi, saá yoo ña. Ta ndi'i ñivi ñoyívi kúsi j ní ini na ña xí'in na ndutá vino yó'o —káchí ñaángel xí'in j.

3 Ta saá Nímá Ndios sáakundixin ní mji ña yi'j, ta ñii ñaángel ní'i ña yi'j ñixa'an j xí'in ña ndá ñii yukú yichí. Ta saá xini j ñii ñáña'a, yoso ña ñii kití t'í yiyo ní káa, t'í kuá'a kúu rí. Ndi'i xiiña satá ñii rí kómí ña kuá'a ní kivi ña kándiva'a xa'a Ndios ña chikaa ñino ñato'ó ra. Ta tiyó'o, uxá kúu sijn rí, ta uxú kúu ndikj rí.

4 Ta ñáña'a yó'o ndixin ña tikoto ndi'i toõn xí'in ña kuá'a. Ta kuá'a ní oro xí'in kuá'a ní yuu ye'e ña livi ña yá'vi ní, ndoo ndaa ña satá tikoto ndixin ña. Ta xí'in ñii nda'a ña, ní'i ña ñii copa ñaoro ña chutú xí'in kuá'a ní ñoq ña on vá'a, ta chutú ña xí'in ndi'i ñoq ña kúu kuachi kini ña ñik'vi ña xí'in kuá'a ní nataa. 5 Ta ta'ya ña ñiká'yi ña xí'in ñii kivi ña xo'vi kundaa ini yó, ta káchí ña saá: “Yi'j kúu ñoo Babilonia ká'no, chi ndatán yoo ñii ña'a ña kúu sí'i ndi'i ñáña'a ná on vá'a, ná kí'vi kuachi xí'in kuá'a ní taq, saá yoo j, ta tixin j káku ndi'i ña on vá'a xí'in ñakini ña yoo ñoyívi ñoq ño'o”, saá káchí to'on ña ñiká'yi ta'ya ñáña'a yó'o. 6 Saá xito j, ta kundaa ini j ndi' ñáña'a yó'o ña xiiini ní kúu ña, chi xa xi'i ña ñii kuá'a ní ñivi na xindikõn Ndios, ta ñii yó'o kúu ña ñixitá kivi xa'ni na nayó'o

xə'a ɲa kándixa na Jesucristo. Ta ɲaka'nda ní inij xə'a ɲa xɪni ɲáɲa'a yó'o. ⁷ Ta saá ɲikə'ən ɲaángel xí'in j, káchí ɲa saá:

—¿Nɔəchun ɲaka'nda ní ini ún? Vitin kixá'á j ndatə'on j xí'in ún yu kúu ɲa kóni kachí ɲáɲa'a yó'o, ta yu kúu ɲa kóni kachí kití tí yjyo ní káa, tí yóso ɲá, tí kómí uxə sɲi xí'in uxu ndikj. ⁸ Kití yó'o tí yjyo ní káa, tí xɪni ún vitin, kúu tí xɪtaku, ta vitin ɔn kəó kə rí. Ta saá ni, ɲii kɪvj ɲa vaxi keta rí nɔə yavj ɲa kónó ní, ta saá kə'ɔn rí nɔə ndi'i xə'a rí. Ta kɪvj keta rí nɔə yavj yó'o, ta saá ɲivi na ɔn kəó kɪvj ní-ka'yi nɔə tutu yji ɲa kómí Ndios ndə kɪvj tá kixá'á kúva'a ɲoyívi, ɲivi yó'o naka'nda ní ini na, ɲa koto na kití tí yjyo ní káa yó'o, chí xɪtaku rí ta ɔn kəó kə rí, ta ndikó rí kixaxə rí nɔə ɲo'ə —káchí ɲaángel xí'in j.

⁹ Ta ɲikə'ən kə ɲaángel xí'in j, káchí ɲa saá:

—Ta ndixa xɪni ɲó'o ɲandíchi sɲi ɲivi xə'a ɲa kundaə ini na yu kúu ɲa kóni kachí ɲa xɪni ún yó'o. Ta saá kundaə ini na ndí ɲa uxə sɲi tí yjyo ní káa kúu ɲa ká'ən xə'a uxə xɪkí síkón nɔə yóo ɲoo Babilonia. ¹⁰ Saá tuku ká'ən ɲa xə'a uxə narey. Q'ɔn narey yó'o xa ndi'i xə'a na, ta ɲii tərey tɪxin na uxə yó'o xá'nda chiño ra vitin. Ta inkə tərey ɔn tə'án tɔndaə kɪvj kixá'á ka'nda chiño ra. Tá kɪvj kixá'á ka'nda chiño ra, ta saá salo'o ní kɪvj ka'nda chiño ra. ¹¹ Ta kití tí yjyo ní káa, tí xɪtaku ta ɔn kəó kə rí vitin, tío'o ká'ən ɲa xə'a təə tə kuu tərey təɔnə. Ta təyó'o kuu ra ɲii tətá'an na uxə narey, ta salo'o kɪvj ka'nda chiño ra, ta ndi'i xə'a ra.

¹² Ta ɲa uxu ndikj tí yjyo ní káa, tí xɪni ún, ká'ən ɲa xə'a uxu narey na ɔn tə'án kixá'á ka'nda chiño. Ta kɪvj kixá'á na ka'nda chiño na, ta kukómí na ndayí xí'in kití tí yjyo ní káa ɲa kuchiño ka'nda chiño na ɲii hora kuiti. ¹³ ɲii laá kuiti kúu ɲa kóni ndi'i uxu narey yó'o kasa ndivi na, chí ɲii koo yu'ú ndi'i na ɲa taxi na ndayí xí'in ndeə na nda'a kití tí yjyo ní káa ɲa kasa ndivi rí ndi'i ɲa kóni rí. ¹⁴ Ndi'i narey yó'o kani tá'an na xí'in Ndikachi, ta Ndikachi kundeé rí nɔə nayó'o, chí Ndikachi kúu ɲa ká'ən xə'a Jesucristo, Təə təká'no ní kə nɔə ndi'i naná'no, ta kúu ra təkəy ká'no ní kə, təə təká'nda chiño nɔə ndi'i narey ɲoyívi nɔə ɲo'ə. Ta ɲivi na yóo xí'in ra kúu na ɲakaxin mji ra, ta kəna ra na ɲa kundikɔn na ra. Ta ɲivi yó'o ndə ɲii kɪvj ɔn sandakoo na yichj ra —káchí ɲaángel xí'in j.

¹⁵ Ta ɲikə'ən kə ɲaángel xí'in j, káchí ɲa saá:

—Ta takuí yɪta tá xɪni ún nɔə yóo ɲáɲa'a ɲá ɔn vá'a, takuí yɪta yó'o kúu ɲa ká'ən xə'a kuə'a ní ɲoo válí xí'in ɲoo ná'no, ta ká'ən ɲa xə'a kuə'a ní nɔə ɲivi, xí'in kuə'a ní nɔə tə'on ɲa ká'ən na. ¹⁶ Ta ɲa uxu ndikj ɲa xɪni ún ɲa kúu ɲa ká'ən xə'a uxu narey, ɲii kɪvj ɲa vaxi narey yó'o kusaə ini na koni na ɲáɲa'a ɔn vá'a yó'o. Ta ɲii kɪ'va saá kusaə ini kití tí yjyo ní káa kóni rí ɲáɲa'a yó'o. Ta saá narey xí'in tikitj yó'o kindaa na ndi'i ɲa kómí ɲá, ta sandakoo yálá na ɲá, ta kaxi na kəɲu ɲá. Ta kəɲu ɲá ɲa ndəo ndaa nɔə yɪkí ɲá, ka'mi na ɲa xí'in ɲo'ə xíxi. ¹⁷ Saá ke'é na xí'in ɲáɲa'a ɲá ɔn vá'a yó'o, chí Ndios chikaə ra ini na ɲa kasa ndivi na ɲa chítónj ra. Ta ɲa chítónj Ndios kúu ɲa koo yu'ú narey ɲa taxi na ndayí nda'a tikitj tí yjyo ní káa ɲa ka'nda chiño rí. Saá koo ɲa andə kundivi ndi'i tə'on ɲa ɲikə'ən Ndios xə'a kití yó'o. ¹⁸ Ta ɲáɲa'a ɲá ɔn vá'a ɲá xɪni ún, kúu ɲa kóni kachí xə'a ɲoo ká'no ní ɲa kúu ɲa xá'nda chiño nɔə ndi'i narey ɲoyívi nɔə ɲo'ə —káchí ɲaángel xí'in j.

18

Tq'on yó'o ndátq'on ña ndasaá ndi'i xq'a ñoo Babilonia

¹ Ta ndi'i nɔya'a ñayó'o, ta saá xɔnɔj inka ñaángel ña vaxi noo ñoyívi ñino. Ta ká'no ní ndayí kómí ña, ta ndeé ní náye'e ña, ta ndi'i ñoyívi nqo ño'q ndeé ní náye'e ña xí'in ña yé'e ñaángel yó'o. ² Ta xí'in ndi'i ndeé ña ñika'án ña, káchí ña saá:

—jXa naƙava ñoo ká'no Babilonia, ta ndi'i xa'a ña! Ta vitin nduɔ ña ndasaá kuiti ñoo nqo táku nima ndiva'a ta nduɔ ña ve'e nqo nákutá'an ndi'i saá nqo nima ndiva'a. Ta nduɔ ña ndasaá kuiti taƙa ndi'i kití tɔ kini tɔ ndáchí, ta tɔ kini ní kúu tɔ ndáchí yó'o, chi xáxi rí ndasaá kuiti ña kini án ña tá'yí. ³ Ta ndi'i saá nɔvi na táku ndi'i ñoo ñoyívi nqo ño'q, ndátán yóo nɔvi na xa xí'i ní nduta vino ta saxíini rá na, saá yóo nayó'o. Chi nduta vino tá xí'i nɔvi yó'o kúu ña ká'án xa'a ndi'i nqo ña ɔn vá'a ña kúsij ini nɔvi ké'é na. Chi nañoo Babilonia chɔ'u na nɔvi ña nataxi xí'in mɔi na nda'a ña ɔn vá'a. Ta ndi'i narey ñoyívi kɔsa ndivi na ndi'i saá nqo ña ɔn vá'a, ñii kɔ'va ndátán yóo ña ɔn vá'a ke'é mɔi nañoo yó'o. Ta nɔvi na síkó ñakía'vi ndukuiká ní ka na xa'a ña ví'í ní sata nañoo yó'o, saá chi nɔvi nañoo yó'o nda lo'o ɔn vása ní-sandakoo na sáta na ndi'i saá nqo ña livi ña kúu ña yá'ví ní, ña kúu ña kúsij ní ini mɔi na —káchí ñaángel xí'in j xa'a nañoo Babilonia.

⁴ Ta saá xɔnɔj sɔ'o j inka tq'on ña kɔxi ñoyívi ñino, ta káchí ña saá:

—Ndó'ó, nañoo mɔi j, xɔnɔj ñó'ó kee ndó kɔ'ɔn xíká ndó nqo ñoo ká'no ña ɔn vá'a yó'o xa'a ña ɔn ke'é ndó ña ɔn vá'a ndátán yóo ña ɔn vá'a ke'é nɔvi ñoo yó'o. Ta xɔnɔj ñó'ó kee ndó ñoo yó'o xa'a ña ɔn xɔ'vɔ ndó, ndátán kini ní xɔ'vɔ nañoo yó'o xa'a ña ɔn vá'a ke'é na. ⁵ Saá chi ña ɔn vá'a ke'é na ñoo ká'no yó'o, ku'a'a ní kini xa'no ña, taɔda ñoyívi ñino nɔxa'a ña. Ta Ndios ɔn nandoso ra xa'a ndi'i ña ɔn vá'a ke'é nayó'o. ⁶ Ta vitin va'a ná saxɔ'vɔ Ndios nañoo yó'o xa'a ndi'i ña ɔn vá'a ke'é na xí'in ku'a'a ní nɔvi. Ndátán yóo ña ɔn vá'a ke'é na, ta Ndios ná cha'vi ra na anda ɔvɔ yichɔ xa'a ñii ñii ña ɔn vá'a yó'o. Xa xɔ'vɔ ku'a'a ní nɔvi xa'a ña ɔn vá'a ke'é nañoo yó'o. Ta xa'a ñayó'o, ná taxi Ndios ña xɔ'vɔ mɔi nañoo yó'o anda ɔvɔ yichɔ xa'a ñii ñii ña xɔ'vɔ nɔvi xa'a na. ⁷ Saá chi nɔvi na ɔn vá'a ñoo yó'o, ña'a ní nɔxiyo ini na, chi xɔkómí na ndi'i nqo ñakuiká ña livi ña káchí ini mɔi na. Ta vitin va'a ná taxi Ndios ña ndeé ní yɔ'vɔ xɔ'vɔ na. Saá chi nañoo ɔn vá'a yó'o, ña'a ní ini na, ta ndasaá kuiti kɔsa ká'no xí'in mɔi na, ta xáni ini na, káchí na saá: “Mɔi yó kúu naná'no na xá'nda chiño nqo ndi'i nɔvi. Ta ɔn vása yóo yó ndátán yóo ñii ña'a ndá'ví ñá nɔxi'j yɔj, chi nda ñii kɔvɔ ɔn kóo ñayɔ'vɔ xɔ'vɔ yó'o, ní nda lo'o ɔn kóo ña kuchuchú ini yó’”, saá xáni ini na ñoo ká'no ɔn vá'a yó'o. ⁸ Ta saá ní, ñii kɔvɔ ña vaxi nakutá'an ndi'i ña kini ní xɔ'vɔ nañoo yó'o, ta kixaa ña kuaku na, kixaa soko kundo'no na, ta kixaa ndeé ña xá'ni nɔvi, ta kɔkɔ na xí'in ño'q ña xíxi, ta saá kɔvɔ nayó'o. Saá kundo'no na, chi taɔ taɔdeé kúu Ndios, taɔ taɔ xá'nda chiño nqo yó kúu ra, ta Ndios kasa naní ra xa'a kuachi nañoo ɔn vá'a yó'o, ta saxɔ'vɔ ní ra na —káchí tq'on kɔxi ñoyívi ñino xɔnɔj sɔ'o j.

⁹ Ta narey ñoyívi nqo ño'q, na kúu na ñii káchí kɔsa ndivi ña ɔn vá'a xí'in ñii nañoo yó'o, ta va'a ní xɔtakɔ na xí'in ndi'i ñakuiká xɔkómí ñoo yó'o, narey yó'o kuchuchú ní ini na, ta kuaku ní na xa'a ña ndi'i xa'a ñoo yó'o. Saá chi koto na ndasaá ví'í ka síkón ku'a'án ndaa ñi'ma ña kée nqo ño'q xíxi kɔvɔ kɔkɔ ñoo yó'o. ¹⁰ Ta narey yó'o xíká va'a nakuíta na nqo yóo

ñoo yó'o, saá chi kuyi'ví ní na kivi koto na ña yó'vi ní xó'vi ña, ta ka'an na, kachí na saá:

—¡Ay! ¡Ay! ¡Ndá'vi ní yó'ó ñoo ká'no Babilonia! ¡Ñoo ndeé ní, ta ñoo ká'no ní xikuu ún! ¡Ta ñii kama kuiti kixi ña yó'vi ní xó'vi ún! —saá ka'an narey ñoyívi kivi vaxi.

¹¹ Ta saá ndi'i nivi ñoyívi na kúu na síkó ñakía'vi, kuchuchú ní ini na, ta kuaku ní na, chi ndi'i xa'a ñoo yó'o. Saá chi on koo ka nivi na sata noo na. ¹² On koo ka nivi na sata ña kúu oro, ña kúu plata, ni on sata ka na ku'a ní yuu ña livi, ña náye'e, ña yá'ví ní. Ni on koo ka nivi na sata tikoto va'a ña yá'ví ní ña kúu lino án seda. Ta on koo ka nivi na sata tikoto va'a ña kúu ña ndi'i toón án ña kuá'a. Ni on koo ka nivi na sata tón vti va'a tón támi ní xá'an, ni on koo ka nivi na sata inka ñakuiká ña kúu ña ñani marfil, xí'in inka ña kúu mármol. Ni on koo nivi na sata ka ña kúu hierro, án inka ka ña kúu bronce. ¹³ Ni on koo ka nivi na sata ku'a ní canela, xí'in ku'a ní yuku ña yá'ví ña támi ní xá'an. Ta on koo ka nivi na sata xuxa va'a, ni na sata nduta tá támi ní xá'an, tá ñani mirra xí'in olíbano. Ni on koo ka nivi na sata nduta vino, ni aceite, ni trigo, ni harina va'a. Ni on koo ka nivi na sata kití tí kúu sindiki, ni tindikachi, ni tikuáyí, ni on koo ka nivi na sata tón carreta. Ni on koo ka nivi na sata inka nivi ña kasa chiño na noo nayó'o. ¹⁴ Ta xa'a ñayó'o, ndi'i nivi ñoyívi na síkó ñakía'vi, ka'an na xí'in ñoo Babilonia, kachí na saá:

—Ñoo Babilonia, on koo ka ñakuiká ña ku'a ní xikomí ún. Ndi'i ñava'a ña livi ña xikusij ní ini mji ún xini ún, on koo ka ña. Saá chi ndi'i xa'a ñakuiká yó'o noo ún, nda ñii ka kivi on kukomí ka ún ñakuiká yó'o —saá ka'an nivi na síkó ñakía'vi xí'in ñoo Babilonia kivi ña vaxi.

¹⁵ Ta nivi na síkó ñakía'vi yó'o, na xa ndukuiká ní kúu na, chi nisikó na ndi'i noo ñakía'vi nda'a nivi ñaño Babilonia, ta nayó'o kuyi'ví ní na kivi koto na ña yó'vi ní xó'vi ñoo yó'o. Ta saá nakuita xiká na, ta kuaku na, ta kuchuchú ní ka'an na, ¹⁶ kachí na saá:

—¡Ay! ¡Ay! ¡Ndá'vi ní yó'ó ñoo ká'no Babilonia! Va'a ní livi xindixin ún tikoto yá'ví ní ña kúu lino, ña kúu tikoto kuá'a án tikoto ndi'i toón. Ta sata tikoto yó'o xindoo ndaa ku'a ní oro xí'in ku'a ní yuu ye'e ña livi ní, ta yá'ví ní. ¹⁷ ¡Ta ñii kama kuiti ndi'i xa'a ndi'i ñakuiká ún! —saá ka'an na síkó ñakía'vi xí'in ñoo Babilonia kivi vaxi.

Ta saá ndi'i naná'no na kúu na xá'nda chiño noo na káva tón barco, ta xí'in ndi'i nivi na ñó'o ku'a'an ini tón barco, xí'in ndi'i nivi na kisa chiño ini tón barco, xí'in ndi'i nivi na xini ñó'ó tón barco ña ndiso ño ña síkó na, ndi'i nivi yó'o nakuita xiká ndi'i na noo yoo ñoo Babilonia. ¹⁸ Kivi koto na ndasa'a ku'a'an ndaa ñi'ma ña kée noo xixi ño'q ña xá'mi ñoo yó'o, ta ka'an na xí'in ndi'i nde na, kachí na saá:

—On vasa ní-xiyo inka ñoo ndatan nixiyo ñoo ká'no yó'o —kachí na.

¹⁹ Ta chiso na yaa sijn na, chi kuchuchú ní ini na, ta kuaku ní na, ta kuchuchú ní ka'an na, kachí na saá:

—¡Ay! ¡Ay! ¡Ndá'vi ní ún ñoo ká'no Babilonia, xí'in ndi'i ñakuiká ún! Chi kisa kuiká ní ún ndi'i nivi na kómí tón barco xí'in ndi'i nivi na nisikó ñakía'vi ña ndiso tón barco, tón xika noo takui mjni. ¡Ta ñii kama kuiti kixi ña ndi'i xa'a ún! —kachí nivi yó'o xí'in ñoo ká'no Babilonia ñii kivi ña vaxi.

²⁰ Ta saá xini so'o j to'on ña nika'an ñii ñaangel, kachí ña saá:

—Ta vitin ndó'o na ndoo ñoyívi ñino noo yoo Ndios, ¡ná kusij ní ini ndó! Ta ndó'o naapóstol, na xikuu na t'vi Ndios kisa ndivi chiño ra, ta ndó'o

naprofeta, na njika'ʔan ndoso to'on Ndios, ta ndi'i inkā ndó'ó na kúu nayji chi ndíkɔn ndó Ndios, ¡vʔa' a ná kusij ní ini ndi'i ndó!, chi Ndios kisa ndivi ra ñandaa xʔa' a ndó. Saá chi kisa nani ra xʔa' a ña ɔn vá'a ke'é nivi na ñoo ká'no yó'o xí'in ndó, ta saxo'vʔi ra na xʔa' a ña ɔn vá'a yó'o —káchí ñaángel.

²¹ Ta saá ñii ñaángel ña kómí ndee ká'no ní tjin ña ñii yuu ká'no ña veé ní, ña káa ndatán yóo yuu ña xínj ñó'ó nivi noq ndikó na trigo, saá káa ña. Ta ndani'í ña yuu yó'o, ta sakana ña yuu yó'o ini takuii m̄ini, ta njika'ʔan ñaángel, káchí ña saá:

—Ndátán ndee ní sakana ¡ yuu yó'o ini takuii, saá koo ña ndee ní sakana Ndios yó'ó ñoo Babilonia, ta ɔn kóo kʔa ún ndʔa ñii kivi ñoyívi. ²² Ta ndʔa ñii kivi ɔn kóo kʔa ña xita nivi yaa sji ña konj so'o nivi na xika yichj ún, chi ɔn kóo kʔa nivi na sáká'a arpa, ni nivi na tívi tilálí, ni nivi na tívi trompeta. Ta ndi'i saá xiiña ún, ɔn kóo kʔa ndʔa ñii nivi na kisa chiño ndi'i saá noq chiño, ni ɔn kóo kʔa ña konj so'o nivi ña ní'j ní yuu ña ndíko trigo. ²³ Ni ɔn kóo kʔa ña náye'e tóɔn, ni ɔn kóo kʔa viko tonda'a ña sakusij ini nivi. Saá kundo'o yó'ó ñoo Babilonia xʔa' a ña ɔn vá'a ke'é ún. Nivi na síkó ñakía'vi ña xikomí ún xjkuu na naná'no ní kʔa, ta ña' a ní nixiyo ini na. Ta yó'ó ñoo ká'no Babilonia naquati tásín ún xʔa' a nivi na ndóo ndi'i saá xiiña ñoyívi noq ño'ɔ, ta xí'in ñayó'o sandá'ví ún na.

²⁴ Ta yó'ó ñoo ká'no Babilonia kúu ña ndíso kuachi, chi xʔa' ni ún ta xʔata ún nji naprofeta. Ta ñii kʔi'va saá ke'é ún xí'in kuʔa' a ní nivi na kúu nayji xʔa' a ña ndíkɔn na Ndios. Ta xʔata ún kuʔa' a ní nji inkʔa nivi, chi ndíso ún kuachi xʔa' a ña xʔa' ni ún nivi ndi'i saá xiiña ñoyívi noq ño'ɔ —káchí ñaángel xí'in ñoo Babilonia.

19

Tɔ'on yó'o ká'ʔn ña xʔa' a ña kisa ká'no na Ndios ñoyívi njno

¹ Ta ndi'í nija'a ñayó'o, ta saá xinj so'o ¡ kuʔa' a ní nivi, ká'ʔn na xí'in ndi'i ndee na, ta káchí na saá:

¡Ná kasa ká'no ní yó Ndios!*

¡Ndios kúu tʔa tʔandeé ní, tʔa tʔ sakaku m̄i yó!

Ndi'i ñava'a ná'no ña livi ní ña ye'e yóo ña xí'in Ndios.

² Chi xí'in ñandaa ndixa Ndios kisa nani ra xʔa' a kuachi.

Xa kisa nani ra xʔa' a kuachi na ñoo ká'no na ké'é kuʔa' a ní ña ɔn vá'a.

Chi naño yó'o chu' u na inkʔa nivi ña ke'é na kuʔa' a ní noq ña ɔn vá'a ñii kʔi'va ndátán ke'é m̄i na,

ta xí'in ña ɔn vá'a ke'é na ñoo ká'no yó'o, kisa kini na ndi'i saá xiiña ñoyívi noq ño'ɔ.

Ta naño yó'o xʔa' ni na kuʔa' a ní nivi na kándixa Ndios.

Ta xʔa' a ña ɔn vá'a yó'o, ká'ʔn Ndios ndí xínj ñó'ó xo'vʔi ní na,

káchí kuʔa' a ní to'on ña xinj so'o ¡.

³ Ta tuku xinj so'o ¡ to'on ña njika'ʔan kuʔa' a ní nivi na ndóo ñoyívi njno, ta káchí na saá:

¡Ná kasa ká'no ní yó Ndios!

Saá chi ñi'mʔa ña vaxi kana noq xixj ñoo ká'no ɔn vá'a yó'o,

ndi'i saá kivi ndáa ñi'mʔa yó'o ñoyívi njno, ta ndʔa lo'o ɔn vása ndʔa'vʔa ña,

káchí kuʔa' a ní to'on ña xinj so'o ¡.

⁴ Ta na ɔkɔ komj tʔa na kúu naxjkuʔa' a ná'no, xí'in komj ñatáku, na kúu na ndóo yatin noq yóo Ndios, xjxuxití ndi'i na ndʔa nitonda'a tʔa'vʔa na ndʔa

* 19:1 Tɔ'on hebreo “aleluya” kóni káchí ña: Ná kasa ká'no yó Ndios.

noo ño'o, ta k̄isa to'ó na Ndios, ɽa ɽa yoo táyi ȳi tón to'ó ká'no. Ta n̄ika'ʼan na, káchí na saá:

—¡Saá ná koo ña! ¡Ná kasa ká'no ní yó Ndios! —káchí na.

5 Ta x̄ini so'o j̄ to'on ña k̄ixi yatin noo yoo táyi ȳi tón to'ó ká'no, ta n̄ika'ʼan ña, káchí ña saá:

¡Ná kasa ká'no ní yó Ndios, ɽa ɽaKá'no noo yó!

¡Ndi'i ndó'ó na kisa chiño noo ra,
án nakuáli kúu ndó, án naná'no kúu ndó,
ndi'i ndó'ó na kisa to'ó Ndios,
ná kasa ká'no ní ndó ra!
káchí to'on ña x̄ini so'o j̄.

6 Ta saá x̄ini so'o j̄ ña síso, ndatán yoo ɽaɽh̄i to'on ku'a'a ní n̄ivi ká'ʼan na, ta ndatán yoo ña síso káyi ní'j̄ kóyo ku'a'a ní takuú námi síkón ní, ta ndatán yoo ña ndeé ní ní'j̄ ndá'yi sa'vi, saá yoo to'on ña x̄ini so'o j̄, ta káchí na saá:

¡Ndi'i yó, ná kasa ká'no yó Ndios!

¡Chi vitin xa k̄ixá'á xá'nda chiño Ndios,

ɽa ɽaKá'no noo ndi'i ña yoo ñoyívi kúu ra, ɽa ɽa kómí ndi'i ndeɽ ká'no kúu ra!

7 ¡Ná kusij̄ ní ini yó, ta ná kutú ñasij̄ ini yó!

¡Ná chinóo síkón yó ñato'ó Ndios!

Saá chi xa n̄itondaɽa k̄ivi ña k̄ixá'á vik̄o ña tonda'a Ndikachi.†

Xa yoo ti'va ña'a ñá tonda'a xi'in Ndikachi, ta ndáti ñá ña kixaa ȳi ñá ña naki'in ra ñá.‡

8 Ta ña'a ñá tonda'a yó'o xa n̄aki'in ñá ndayí ña kundixin ñá tikot̄o yaa va'a, ña kúu ñalino, ña kúu ñandii ña náye'e táxa,

(chi ñalino yaa yó'o ká'ʼan ña xa'a ñava'a ña kúu ñandaɽa ndino'o ke'é n̄ivi na ndík̄on Jesucristo), káchí to'on ña x̄ini so'o j̄.

To'on yó'o ká'ʼan ña xa'a vik̄o ña tonda'a Ndikachi

9 Ta saá ñii ñaángel n̄ika'ʼan ña xi'in j̄, káchí ña saá:

—Vitin taa ún to'on yó'o, ña káchí saá: “Nákaa ñasij̄ ini n̄ivi na kúu na k̄ana Ndios kixi na vik̄o tonda'a Ndikachi” —káchí ñaángel xi'in j̄.

Ta tuku n̄ika'ʼan ñaángel xi'in j̄, káchí ña saá:

—Ndi'i to'on ña n̄ika'ʼan j̄ xi'in ún kúu to'on ña ndaa ña k̄ixi noo Ndios —káchí ñaángel xi'in j̄.

10 Ta ȳi'j̄ x̄ikuxítij̄ noo ñaángel ña kasa to'ó j̄ ña, ta kama n̄ika'ʼan ñaángel yó'o xi'in j̄:

—On ke'é ún saá, on kuxítí ún noo j̄. Saá chi ndatán yoo m̄i ún xi'in nañani ún na ndík̄on Jesucristo, saá yoo ȳi'j̄, chi ndi'i yó kisa chiño yó noo Ndios, ta kándixa yó to'on ña ndaa ña n̄ika'ʼan Jesucristo, ta on sandakoo yó kándixa yó to'on ra. Ta saá on vá'a kuxítí ún noo j̄, chi x̄inj̄ ñó'ó ndasaá Ndios kuiti kasa ká'no yó. Chi to'on ña saná'a Jesucristo ñii kúu ña xi'in to'on ña n̄ika'ʼan naprofeta x̄ina'á, saá chi ndi'i to'on yó'o ka'ku ña noo Ním̄a Ndios —káchí ñaángel xi'in j̄.

To'on yó'o ká'ʼan ña xa'a ɽa ɽa yóso kuáyí tí yaa

11 Ta saá x̄ini j̄ ñoyívi n̄ino nanona ña, ta yó'o x̄ini j̄ ñii kuáyí, tí yaa kúu rí. Ta ɽa ɽa yóso rí naní ra ɽaNdaa, ɽa ɽa on vása sándakoo yich̄i Ndios. Xí'in ñandaɽa xá'nda chiño ra, ta xi'in ñandaɽa káni tá'an ra xi'in ña on vá'a.

† 19:7 Ndikachi yó'o ká'ʼan ña xa'a Jesucristo.

‡ 19:7 Ña'a yó'o ñá tonda'a xi'in Ndikachi kóni káchí ñá xa'a ndi'i n̄ivi na kándixa Jesucristo.

† 19:7 Ña'a yó'o ñá tonda'a xi'in Ndikachi kóni

¹² Ta nduchy nõq ra yé'e ní ña, ndatán yé'e ño'õ ña xixi, saá yé'e nduchy nõq ra. Ta nándoso kuá'ã ní corona sijní ra. Ta ta'ya ra njka'yi ñii kivi ra ña õn vása kúchiño kundãã ini nivi, ta ndasaá kuiti mji ra xini ra yukia kóni kachi kivi yó'o. ¹³ Ta tikotõ ña ndixin ra ñii ndaxin ndi'i ña xí'in nji kuá'á. Ta inka kivi tayó'o kúu "To'on Ndios." ¹⁴ Ta natropa na vaxi xí'in ra, na kee ñoyivi nõno, ñii ñii nayó'o kómí na tikuáyí yaa yóso na. Ndixin na tikotõ va'a ña kúu lino ña yaa ní, ta ndii ní ña. ¹⁵ Ta yu'ũ tãã tã naní To'on Ndios keta ñii espada ña sijn ní, ta xí'in espada yó'o kúchiño ra satakué'e ra nivi na kixi ndi'i nõo, na kúu na õn xjin kandixa ña'á. Ta ndakú ní ka'nda chiño ra nõq ndi'i nayó'o, chi ní'i ra ñii kaã ndatán yóo yiton káni, ta xí'in kaã yó'o kúchiño sandi'i ra xa'ã nivi na sãã ini xini ña'á. Ndátan ké'é nivi na kó'ni tíuva xí'in ña xindoso na rí ña táva na ndutã rí ña nduu rá vino, saá ke'é ra xí'in nivi na õn vá'a yó'o. Chi ña xindoso ra tíuva yó'o ká'an ña xa'ã ña yó'vi ní xó'vi nivi yó'o chi ndixa sãã ní ini Ndios xini ra ña õn vá'a ke'é na, ta Ndios kúu Tãã tã kómí ndi'i ndeã ká'no. ¹⁶ Ta tãã taká'no tã yóso kuáyí yaa, ndixin ra tikotõ ká'no káni, tããã sikon ra tããã nõq sijn ra njka'yi kivi ra, ña kachi saá: "TãRey ká'no nõq ndi'i narey. Tãã tãKá'no nõq ndi'i naná'no", kachi kivi ña njka'yi nõq tikotõ ra.

¹⁷ Ta saá xini j ñii ñaángel ñindichi ña xindoso ña nõq ño'õ ká'no ña yé'e ndivi, ta xí'in ndi'i ndeã, ñaángel yó'o kãna ña tiõko chée, tãsin yá'á, xí'ña, xí'in ndi'i saá inka nõq kití tí ndáchí nõq sikón, tí xaxi koñu kúu rí, ta kachi ñaángel xí'in rí saá:

—Na'a ndó, kixi ndó nakutá'an ndó nõq kãna vikõ ká'no ña kisa ndivi Ndios xa'ã ndó. ¹⁸ Kixi ndó ta kaxi ndó koñu narey, kaxi ndó koñu naná'no nõq natropa xí'in koñu inka nataã na kúu na téé ní, na xa'ni kuá'ã ní nivi nõq njxyõ kuachi. Ta kaxi ndó koñu tikuáyí xí'in koñu nataã na xiyoso rí, kaxi ndó koñu ndi'i saá nõq nivi, na kúu naná'no, na kúu nakuáli, na kúu nivi na kómí ndayí nakaxin chiño ña kasa chiño mji na, ta na kúu namozo na õn vása kómí ndayí sandakoo na ña kisa chiño na nõq napatrõn na. Na'a ndó kaxi ndó koñu ndi'i nayó'o —kachi ñaángel xí'in kití tí ndáchí.

¹⁹ Ta saá xini j tuku j kití tí yjyo ní kãa, xí'in narey na xá'nda chiño nõq nivi ñoyivi, xí'in natropa na ndikõn sããã nayó'o, nakutá'an na ta nakoo yu'ú ndi'i na ña kani tá'an na xí'in tãã taká'no tã yóso kuáyí yaa, ta kani tá'an na xí'in natropa na ndikõn sããã tayó'o. ²⁰ Ta saá tãã taká'no tã yóso kuáyí yaa xí'in natropa ra tjin na tikiti tí yjyo ní kãa, ta tjin na taprofeta vatã, tãã tã sandá'vi nivi xí'in ña ke'é ra kuá'ã ní ñaná'no ña nãka'nda ní ini nivi xini na. Chi nivi yó'o tãxi na ña njka'yi sello tikiti ta'ya na, ta kisa ká'no na nã'nã tikiti tí yjyo ní kãa yó'o. Ta saá xini j ndasaã tãã taká'no tã yóso kuáyí yaa sakana ra taprofeta vatã yó'o xí'in kití tí yjyo ní kãa, ta nakoyõ táku taprofeta vatã xí'in kití yó'o nõq ndika ní nõq xixi ño'õ xí'in ño'õ ká'ndi ña naní azufre. ²¹ Ta ndi'i inka nivi na ndikõn sããã taprofeta vatã xí'in kití tí yjyo ní kãa, njxi'j ndi'i na xí'in espada sijn ña keta yu'ũ tãã tã yóso kuáyí yaa, ta ndi'i kití tí ndáchí kixãã rí kaxi rí koñu na njxi'j. Ta ndi'i kití yó'o xaxi ná'nã rí koñu nivi njxi'j, ndã nã-nani kã tixin rí kutú ña.

20

*To'on yó'o ká'an ña xa'ã
mil kujya ña ka'nda chiño Jesucristo*

1 Ta saá x̄ini j̄ ñii ñaángel, v̄axi noo ña ñoyívi ñjno, ta ní'í ña llave ña nakoná ña yé'é yavj kónó ní, ta ní'í ña ñii cadena kāa ña ká'no. 2 Ta ñaángel yó'o t̄jin ña t̄ikitj̄ tí kúu kōo na'á, ta tí kúu t̄ikoo yatá, ta kúu rí níma ndiva'a ká'no noo ndi'i níma ndiva'a, ta Satanás kúu k̄ivj ñaním̄a ndiva'a ká'no yó'o. Ta ñaángel ña ní'í cadena kāa, kātón ñaním̄a ndiva'a ká'no yó'o ña kuno'ni ñaním̄a yó'o ñii mil kujya. 3 Tá ndi'í kātón ñaángel ñaním̄a ndiva'a ká'no, ta sākana táku ña'á ña ini yavj ká'no ña kónó ní, ta nākasi kútu ña yé'é yavj yó'o, ta ch̄inoo ña sello sāta yé'é yó'o, ña nd̄a ñii ñvi on kuchiño na nakoná na ña. Ta saá ñaním̄a ndiva'a ká'no on kuchiño kā ña sandá'ví ña ñvi ñoyívi noo ño'o, nd̄a ndi'í ya'a ñii mil kujya. Nd̄a saá Ndios taxi ra ña saña ñandiva'a ká'no yó'o ta ndá salo'o kuiti ko'ón ndík̄a ña.

4 Ta saá x̄ini j̄ kūa'á ní táȳj̄ tón to'ó ná'no noo ndoo ndi'í ñvi na kóm̄i ndaȳi kasa nani na xa'á kūachi. Ta x̄ini j̄ níma ñvi na kúu na ñxi'j̄ ña kāndoso na s̄jkon na, chi x̄ikuu na ñvi na kándixa to'on Ndios ta ñika'ān na ñandāa x̄a'ā Jesucristo x̄i'in ñvi. Ta nayó'o on vása ní-kisa ká'no na kit̄j̄ tí ȳjyo ní káa, ni on vása ní-kisa ká'no na na'ná rí, ni on vása ní-taxi na ña ka'ȳj̄ sello rí ta'ȳa na, án nda'a na. Níma ndi'í ñvi na ñxi'j̄ yó'o kúu ña x̄ini j̄, ta saá nātak̄u na ta k̄ix̄á'á na xá'nda chiño na x̄i'in Jesucristo. Saá x̄a'nda chiño na x̄i'in ra ñii mil kujya. 5 Ta ña nātak̄u ñvi na ñxi'j̄ yó'o nañi ña "ña noo nātak̄u na ñxi'j̄." Ta inka ñvi na kúu na xa ñxi'j̄ on vása ní-natak̄u yāch̄i na, tañda ndi'í ñya'a ñii mil kujya yó'o, and̄a saá nātak̄u na. 6 Ñvi na kúu nanoo nātak̄u, nákaa ñas̄ij̄ ní ini na, ta ñvi naȳj̄ kúu na. Nayó'o on vása kúchiño k̄ivj na yich̄i ovi, chi ndēe ña xá'ni ñvi nd̄a lo'o on vása kóm̄i ña ndaȳj̄ noo nayó'o. Ta saá kutak̄u na ndi'í saá k̄ivj ña v̄axi, ta nduu na nasūtu, na kasa chiño noo Ndios ta noo Jesucristo, ta ka'nda chiño na x̄i'in ra ñii mil kujya.

7 Tá ndi'í ñya'a mil kujya yó'o, ta ñaángel ña ti'ví Ndios saña ñaním̄a ndiva'a ká'no ña kúu Satanás. 8 Ta níma ndiva'a yó'o keta ña ko'ón ndík̄a ña xa'á ña sandá'ví ña ñvi na táku ndi'í saá ñoyívi, na kúu na s̄ā ini x̄ini Ndios, ta kúu na nañoo Gog x̄i'in nañoo Magog. Ña Satanás nakaya ña ndi'í ñvi yó'o ña ko'ón na kani tá'an x̄i'in ñvi na ndík̄on Ndios. Kūa'á ní ñvi nakaya ña Satanás; nātán kūa'á ní yot̄i ña yoo yu'u m̄ini, saá koo kūa'á ní ñvi na nakutá'an ña kani tá'an na x̄i'in ñvi na ndík̄on Ndios. 9 Ñvi na ko'ón kani tá'an x̄i'in nañoo Ndios kee na ndi'í saá x̄i'ña noo ño'o, ta nandika na ko'ón na ta xāa na ta kono nduu na ñoo ña kúu ña kí'vi ní ini Ndios x̄ini ra. Ta saá Ndios taxi ra ña ko'yo ño'o x̄ix̄i ña kee ñoyívi ñjno, ta ka'mi ña ndi'í ñvi na s̄ā ini x̄ini Ndios, ta ndi'í xa'á nayó'o. 10 Ta saá naángel Ndios tiin na ñaním̄a ndiva'a ká'no, ña kúu ña sandá'ví ñvi, ta sakana táku na ña noo ndík̄a x̄ix̄i ño'o x̄i'in ño'o ká'ndi ña nañi azufre. Ta m̄ji noo x̄ix̄i ño'o yó'o kúu noo xa sākana na t̄ikitj̄ tí ȳjyo ní káa x̄i'in tāprofeta vatá ta k̄isa chiño noo rí. Ta saá ndivi ñoo xo'vi ní ndi'í nayó'o ndi'í saá k̄ivj ña v̄axi.

To'on yó'o ká'ān ña ndi Ndios kasa nani ra xa'ā kūachi ñvi

11 Ta x̄ini j̄ ñii táȳj̄ ȳj̄j̄ tón to'ó ká'no, tón yaa kúu nó, ta Ndios kúu tāa ta yoo noo táȳj̄ yó'o. Ta ñoyívi noo ño'o x̄i'in ñoyívi ñjno kee ña x̄ino ña kūa'ān x̄iká ña noo Ndios, ta nd̄a ñii ñvi on kuchiño koto kā na ña. 12 Ta saá x̄ini j̄ ndi'í na ñxi'j̄, na x̄ikuu naná'no x̄i'in na x̄ikuu nandá'ví. Ta ndi'í nayó'o ȳita na yat̄in noo yoo táȳj̄ ȳj̄j̄ tón to'ó ká'no. Ta saá nānōna kūa'á ní tutu noo ñika'ȳj̄ ña ke'é ndi'í ñvi k̄ivj x̄itak̄u na ñoyívi. Ta saá nānōna

inkā tutu nq̄ n̄k̄a'ȳi k̄iv̄i ndi'i n̄vi na kutak̄u x̄i'in Ndios ndi'i saá k̄iv̄i ña vaxi. Ta saá Ndios k̄isa nani ra x̄a'a kuachi ndi'i n̄vi na n̄xi'i. Ñii k̄i'va ndatán yóo ña ke'é n̄vi ña n̄k̄a'ȳi nq̄ tutu, saá yóo ña k̄isa nani Ndios x̄a'a na. ¹³ Ta saá x̄ini j̄ takuií m̄ini n̄taxi rá ndi'i n̄vi na n̄xi'i ini takuií yó'o, ta kee nayó'o kuá'an na nq̄ yóo Ndios. Saá tuku x̄ini j̄ ndi'i n̄vi na n̄xi'i, na kúu na ndóo ñii xiiña nq̄ n̄ani Hades, ta kee ndi'i nayó'o, ta kuá'an na nq̄ yóo Ndios ña kasa nani ra x̄a'a kuachi na. Ta Ndios k̄isa nani ra x̄a'a kuachi ñii ñii nayó'o, ndatán yóo ña ke'é na. ¹⁴⁻¹⁵ Ta saá naángel Ndios t̄jin na ndee ña xá'ni n̄vi, ta t̄jin na ña n̄ani Hades, ta sakana na ñayó'o, n̄akoyo ña nq̄ ndík̄a x̄ix̄i ño'o ndi'i saá k̄iv̄i. Ta saá tuku naángel Ndios t̄jin na ndi'i n̄vi na on kq̄o k̄iv̄i ní-ka'ȳi nq̄ tutu nq̄ n̄k̄a'ȳi k̄iv̄i n̄vi na kutak̄u x̄i'in Ndios, ta sakana na n̄vi yó'o ña nakoyo na nq̄ ndík̄a x̄ix̄i ño'o. Ta ña kundo'o n̄vi yó'o n̄ani “ña kivi na yich̄i ov̄i.”

21

Tq'on yó'o ká'an ña x̄a'a

ndasaá nduxaá ñoyivi ñino x̄i'in ñoyivi ño'o

¹ Ta saá x̄ini j̄ ndi' nduxaá ñoyivi ñino x̄i'in ñoyivi ño'o, chi on kq̄o k̄a ñoyivi ñino ñanq̄o, ta on kq̄o k̄a ñoyivi ño'o ñanq̄o, ta saá tuku on kq̄o k̄a m̄ini takuií. ² Ta saá x̄ini j̄ ñoo ȳii ña kúu ñoo Jerusalén ña x̄a, vaxi noo ña ñoyivi ñino nq̄ yóo Ndios. Livi ní káa ñoo yó'o, ndatán livi káa ñaña'a ña ná livi ní tikq̄to nd̄ixin x̄a'a ña tonda'a ña, saá yóo ñoo, x̄ini j̄. ³ Ta saá x̄ini sq̄'o j̄ tq'on ña k̄ixi nq̄ yóo táȳi ȳii tón tq'ó ká'no ñoyivi ñino, ta x̄i'in ndi'i ndee ña ká'an ña, káchí ña saá:

—Ñoo yó'o kúu ñoo Ndios nq̄ ndi'i saá k̄iv̄i ña vaxi kutak̄u ra x̄i'in n̄vi na ndík̄on ña'a, ta n̄vi yó'o kuu na nañoo Ndios. Ta m̄ji Ndios kuu ra Ndios m̄ji na, ta nd̄a ñii k̄iv̄i on sandakoo ra na. ⁴ Ndios yakón ra ña sanayaa ra ndut̄a nduch̄u nq̄ na x̄a'a ña x̄aku na. Ta nd̄a ñii k̄a yich̄i on kivi k̄a na, ni on kóo k̄a ña kuchuchú ini na, ni on kóo k̄a ña kuaku na x̄a'a, ni on kóo k̄a ña kuki'vi k̄a ȳik̄i koñu na, ta ndi'i ña n̄ix̄o'vi na tá yach̄i on kóo k̄a ñayó'o.

⁵ Ta t̄a t̄a yóo táȳi ȳii tón tq'ó ká'no n̄k̄a'an ra, káchí ra saá:

—Vitin ȳi'j̄ ndása x̄aá j̄ ndi'i ña k̄v̄a'a tá yach̄i.

Ta tuku n̄k̄a'an ra x̄i'in j̄, káchí ra saá:

—Taa ún tq'on ña ká'an j̄ x̄i'in ún chi tq'on ña nd̄a ña ndixa kúu ña —káchí ra.

⁶ Ta tuku n̄k̄a'an ra x̄i'in j̄, káchí ra saá:

—Vitin xa k̄undivi ndi'i chiño ña ch̄itóni j̄ kundivi ñoyivi nq̄ ño'o. Ta ȳi'j̄, n̄ani j̄ “Alfa x̄i'in Omega”^{*} chi ȳi'j̄ kúu t̄anq̄o, ta ȳi'j̄ kúu t̄asondí'í nq̄ ndi'i ña yóo. Ta ndi'i n̄vi na yich̄i takuií, taxi s̄ij̄ j̄ takuií ko'o na. Ta takuií yó'o kómí rá ndee ña taxi rá kutak̄u n̄vi ndi'i saá k̄iv̄i ña vaxi. ⁷ Ta ndi'i n̄vi na kundeé nq̄ ña on vá'a ta on vása ní-sandakoo na yich̄i j̄, nayó'o naki'in na ndi'i ñava'a taxij̄ nda'a na. Ta ndi'i saá k̄iv̄i ña vaxi ȳi'j̄ kuu Ndios m̄ji na, ta nayó'o kuu nasa'ya m̄ji j̄. ⁸ Ta n̄vi na sandakoo yich̄i j̄ chi ȳi'vi na koq̄o x̄o'vi na x̄a'a j̄, ta n̄vi na on vása kándixa ȳi'j̄, ta n̄vi na ké'é ndi'i saá nq̄ ña on vá'a ñakini, ta n̄vi na xá'ni ink̄a n̄vi, ta ndi'i t̄a t̄a kí'vi kuachi x̄i'in ña'a ña on s̄j̄vi ñásí'í ra kúu, án ndi'i ña'a ña kí'vi kuachi

* **21:6** “Alfa” kúu k̄iv̄i letra ñanq̄o alfabeto tq'on griego, ta “Omega” kúu k̄iv̄i letra sondí'í alfabeto yó'o.

xí'in t̄a t̄a ɔn s̄iví ȳi ná kúu, ta n̄ivi na nákuati tásín x̄a'á ink̄a n̄ivi, ta n̄ivi na k̄isa ká'no ñáidolo án ñaimagen ña ɔn s̄iví Ndios ndino'o kúu, ta n̄ivi na ká'an ñavatá, ndi'i n̄ivi yó'o x̄in̄i ñó'ó k̄ɔ'on na k̄oyo na n̄oɔ ndik̄a n̄oɔ x̄ix̄i ño'ɔ xí'in ño'ɔ ká'ndi ña n̄an̄i azufre. Ta ña x̄o'v̄i na ñayó'o n̄an̄i "ña n̄ix̄i'j na yich̄i ɔv̄i" —káchí Ndios, n̄ik̄a'an ra xí'in j.

Tɔ'on yó'o ká'an ña x̄a'á ñoo Jerusalén ña x̄aá

⁹ Ta saá x̄ini j ñii ñatá'an na ux̄a naángel na x̄ini'i ux̄a copa n̄oɔ x̄iño'o ux̄a ñayó'v̄i ní n̄ix̄o'v̄i n̄ivi na x̄itaku tá xa yatin k̄ixaa k̄iv̄i sondí'í ñoyívi. Ta ñaángel yó'o k̄ixaa ña n̄oɔ j, ta n̄ik̄a'an ña xí'in j, káchí ña saá:

—Na'a, kixi ún n̄oɔ j, ta saná'a j yó'ó ñáña'a ña koo ñásí'í Ndikachi —káchí ñaángel xí'in j.

¹⁰ Ta saá k̄ixaa Ním̄a Ndios ta s̄akundixin ní m̄i ña ȳi'j, ta x̄ini'i ña ȳi'j n̄ix̄a'an j xí'in ña ñii yuk̄u ká'no ña síkón ní. Ta saná'a ña ȳi'j ñoo ȳi'j ña kúu Jerusalén ña x̄aá. Ta saá x̄ito j ndi nd̄a ñoyívi n̄ino n̄oɔ yóo Ndios v̄axi n̄oo ñoo ȳi'j yó'o ña kixaa ña nd̄a ñoyívi n̄oɔ ño'ɔ. ¹¹ Ta ñoo ȳi'j ká'no yó'o livi ní yé'e táxa ña, chí ña yé'e táxa káku ña n̄oɔ ña yé'e m̄i Ndios. Ta nd̄atán yé'e táxa ȳu livi ña yá'ví ní, ña n̄an̄i jaspe, saá yóo ña. Ta nd̄atán yóo ȳu yé'e ña táxi koto yó nd̄a ink̄a tá'ví s̄at̄a ña, saá yóo ȳu livi yó'o.

¹² Ñii n̄am̄a ká'no ní ta síkón ní ña, x̄ino nduu ña ñoo ȳi'j yó'o. Ta n̄am̄a yó'o kómí ña ux̄u ɔv̄i yé'é, ta ñii ñii yé'é ñindichi ñii ñaángel, ta ñii ñii yé'é n̄ik̄a'ȳi ña xí'in k̄iv̄i ñii na ux̄u ɔv̄i t̄a na x̄ikuu sa'ya t̄aIsrael kuj̄ya x̄in̄a'á, chí sa'ya ñani síkuá t̄aIsrael yó'o nduu na ux̄u ɔv̄i t̄i'vi ká'no n̄ivi na kúu n̄ivi ñaño Israel. Ta yé'é ñan̄oɔ n̄ik̄a'ȳi ña xí'in k̄iv̄i sa'ya t̄aIsrael t̄an̄oɔ, ta yé'é ñaɔv̄i n̄ik̄a'ȳi ña xí'in k̄iv̄i sa'ya ra t̄aɔv̄i, ta saá n̄ixaa n̄ik̄a'ȳi k̄iv̄i ndi'i na ux̄u ɔv̄i sa'ya t̄aIsrael n̄oɔ ña ux̄u ɔv̄i yé'é ña kómí n̄am̄a ña x̄ino nduu s̄at̄a ñoo ȳi'j ká'no yó'o. ¹³ Ta un̄i yé'é x̄ito ña chí n̄oɔ kána ño'ɔ, ta ink̄a un̄i yé'é x̄ito ña chí norte, ta ink̄a un̄i yé'é x̄ito ña chí sur, ta ink̄a un̄i yé'é x̄ito ña chí n̄oɔ kuá'an ketá ño'ɔ. ¹⁴ Ta ux̄u ɔv̄i x̄iña x̄a'á n̄am̄a ña x̄ino nduu ñoo ȳi'j ñó'ó ux̄u ɔv̄i ȳu ná'no. Ta ñii ñii ña ux̄u ɔv̄i ȳu yó'o n̄ik̄a'ȳi ña xí'in k̄iv̄i ñii nataa na x̄ikuu ux̄u ɔv̄i naapóstol na k̄isa chiño n̄oɔ Ndikachi. Saá chí ȳu ñan̄oɔ n̄ik̄a'ȳi ña xí'in k̄iv̄i ñii t̄aapóstol, ta ȳu ñaɔv̄i n̄ik̄a'ȳi ña xí'in k̄iv̄i ink̄a t̄aapóstol, ta saá n̄ixaa n̄ik̄a'ȳi k̄iv̄i ndi'i na ux̄u ɔv̄i naapóstol n̄oɔ ña ux̄u ɔv̄i ȳu ña kúu ña ñó'ó x̄a'á n̄am̄a yó'o.

¹⁵ Ta ñaángel ña n̄ik̄a'an xí'in j ní'í ña ñii ña ndatán káa yiton nd̄aku, ta nina oro kúu ña. Ta ñaángel x̄in̄i ñó'ó ña ñayó'o x̄a'á ña cho'on k̄i'va ña ndasaá kúu k̄i'va ña kómí ñoo ȳi'j ká'no. Ta cho'on k̄i'va ña n̄am̄a síkón ña x̄ino nduu s̄at̄a ñoo yó'o, ta cho'on k̄i'va ña ndi'i yé'é ña kómí n̄am̄a yó'o. ¹⁶ Ta kom̄i kúu s̄ijn ñoo ȳi'j ká'no yó'o, ta ñii kúu k̄i'va ña kómí ñii ñii s̄ijn ñoo yó'o. Ñii kúu k̄i'va ñandíka ña, xí'in ñakán̄i ña, ta xí'in ñasíkón ña. Ta ñii ñii s̄ijn ña, ña kúu ñakán̄i ña xí'in ñandíka ña, ta xí'in ñasíkón ña, kómí ñii ñii s̄ijn yó'o ɔv̄i mil ɔv̄i ciento kilómetro.† ¹⁷ Ta saá cho'on k̄i'va ñaángel ñandíka n̄oɔ kuíkon n̄am̄a ña x̄ino nduu s̄at̄a ñoo ȳi'j yó'o, ta kómí ña ñii ciento ɔv̄i s̄ik̄o kom̄i v̄avi nda'a t̄a. Chí ñak̄i'va cho'on ñaángel yó'o ñii kúu ña xí'in k̄i'va ña cho'on n̄ivi.

¹⁸ Ta n̄am̄a síkón kuva'a ña xí'in nina ȳu livi ña yé'e táxa, ña n̄an̄i jaspe. Ta m̄i ñoo ȳi'j ká'no kuva'a ña xí'in nina m̄i oro. Ta nd̄atán yóo ȳu yé'e ña táxi koto yó nd̄a ink̄a tá'ví s̄at̄a ña, saá yóo oro yó'o. ¹⁹ Ta ña

† 21:16 ɔv̄i mil ɔv̄i ciento kilómetro kúu ux̄u ɔv̄i mil estadio.

uxu ovj yuu ná'no ña ñó'o xa'a namá ña xjino nduu satá ñoo yó'o, kómí ña kuá'a ní yuu ña livi ní, ta yá'ví ní. Yuu ká'no ñanóó kómí ña yuu livi ña ñani jaspe ña kúu yuu ña yé'e táxa. Yuu ká'no ñaovj kómí ña yuu livi ndí'í, ña ñani zafiro. Yuu ká'no ñaunj kómí ña yuu livi kuíj ndí'í, ña ñani ágata. Yuu ká'no ñakomí kómí ña yuu livi kuíj, ña ñani esmeralda. ²⁰ Yuu ká'no ñaov'ón kómí ña yuu livi yá'a kuá'a ña ñani ónice. Yuu ká'no ñañño kómí ña yuu livi kuá'a ña ñani cornalina án rubí. Yuu ká'no ñauxá kómí ña yuu livi kuáán yá'a ña ñani crisólito. Yuu ká'no ñaoná kómí ña yuu livi kuíj kui'ya, ña ñani berilo. Yuu ká'no ñajin kómí ña yuu livi kuáán yaa ña ñani topacio. Yuu ká'no ñauxu kómí ña yuu livi kuíj kuáán ña ñani crisopraso. Yuu ká'no ña uxu ñii kómí ña yuu livi ndí'í kuá'a, ña ñani jacinto. Yuu ká'no ña uxu ovj kómí ña yuu livi ndí'í ndino'o, ña ñani amatista. ²¹ Ta ña uxu ovj yé'é ña kómí namá ña xjino nduu satá ñoo yj, ñii ñii yé'é yó'o kuvá'a ña xí'in ñii yuu yaa ña livi ní, ña yá'ví ní, ña ñani perla. Uxu ovj kúu yé'é, ta uxu ovj kúu perla ná'no yó'o. Ta yichj ká'no ñoo yó'o, ñina ñaoro kúu ña. Ta ñoo yichj yó'o, ndatán yóo yuy yé'e ña táxi koto yó nda inká tá'ví satá ña, saá yóo ña.

²² Ta ñi-xini j nda ñii ve'e ño'o ñoo yj ká'no yó'o, chi ndatán yóo ve'e ño'o ñoo yó'o, saá yóo mji Ndios, Taa tá kómí ndi'i ndee, xí'in Ndikachi tí yóo xí'in ra. ²³ Ta ñoo yj ká'no yó'o on vása xinj ñó'ó ká ña nandj ño'o yé'e ká'no ña ye'e ndiví, ni on vása xinj ñó'ó ña ye'e tíyoo ño'ó ñañoó, saá chi mji Ndios xí'in mji Ndikachi kúu na livi ní ká'no yé'e ñoo yó'o. ²⁴ Ta ñivi na kixi ndi'i saá ñoo ñoyivi na kúu na kándixa Jesucristo, nayó'o kuu na kutaku ñoo yé'e yó'o. Ta ndi'i ñivi na xikuu narey ná'no na xikomí ndee xí'in ñakuíka, nayó'o xaá na taxi na ñava'a xikomí na nda'a Ndios. ²⁵ Ta ndi'i saá kivi kuu nóná uxu ovj yé'é ña kómí namá ña xjino nduu satá ñoo yó'o. On nakasi ká na yé'é yó'o, chi nda ñii yichj on koo ká ñoo naa, ndatán ñixiyo ñoyivi yatá. ²⁶ Ta ñivi na kixi ndi'i saá xiiña ñoyivi, na kúu na xikomí ndee ná'no án na ñaki'in kuá'a ní ñat'ó, nayó'o xaá na ta taxi na ndi'i ndee xí'in ndi'i ñat'ó nda'a Ndios. ²⁷ Ta nda ñii ña kúu ñakini, ni ñayakuá on kuchiño kivi ña ñoo yj yó'o. Ni nda ñii ñivi na kúu na ké'é ñakini, ni ñivi na ká'an ñavatá, on kuchiño kivi na ñoo yj yó'o. Ndasáa kuiti ñivi na ñika'yj kivi ñoo tutu ña kómí Ndikachi kúu ñivi na kuchiño kivi ñoo yj yó'o, chi ñoo tutu yó'o yóo kivi ndi'i ñivi na kutaku xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi.

22

¹ Ta saá ñaáangel saná'a ña yj'í ñii yuta xí'in takuí ndii, ta takuí yó'o kúu tá táxi ndee ña kutaku ñivi. Ta ndatán yóo ña náye'e táxa yuy yé'e saá yóo ña náye'e takuí yuta yó'o. Takuí yó'o kúu tá káku mji ñoo yóo táy yj tón t'ó ká'no ñoo xa'nda chiño Ndios xí'in Ndikachi, ² ta xino takuí yó'o kuá'an rá ma'ño yichj ká'no ña yóo ñoo yj ká'no. Ta ovj tá'ví saá yu'u yuta yó'o yíta yitón, ta koon kuj'i nda'a nó. Ta ñivi na kaxi kuj'i yó'o kutaku na ndi'i saá kivi ña vaxi. Ta yitón yó'o táxi nó koon uxu ovj ñoo kuj'i nda'a nó, chi ñii ñii yoo táxi nó koon kuj'i nda'a nó. Ta yukú nda'a yitón yó'o va'a sanda'a ña ndi'i ñoo kue'e ñivi na kúu na kixi ndi'i saá ñoo. ³ Ta nda ñii ká ña kómí chi'ña, on koo ká ña ñoo yj yó'o. Ta táy tón t'ó ká'no Ndios xí'in Ndikachi kunakaá nó ñoo yj yó'o, ta ndi'i ñivi na kúu na kisa chiño ñoo ra, nayó'o kasa ká'no na ra. ⁴ Ta ndi'i ñivi yó'o

ndixa koto na nq̄ ra, ta ka'yi kivi ra ta'ya ñii ñii na. ⁵ Ta ñoo yij yó'o nda ñii kivi on kuñoó ka ña, ta on vása konj ñó'ó ka ñivi ño'o va'a ña natoon na, ni on konj ñó'ó ka na ño'o ká'no ña ye'e ndivi, chi mji Ndios kúu ta ta ye'e ñoo yij yó'o. Ta ñivi na yóo xí'in Ndios ka'nda chiño na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi.

Tq'on yó'o ká'an ña xa yatin ní vaxi kivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o

⁶ Ta saá ñaángel ñika'an ña xí'in j, káchí ña saá:

—Tq'on yó'o kúu ña nda ña ndixa. Mji Ndios, taKá'no nq̄ yó, ta kúu ta ta ñika'an ini naprofeta kuyá xina'a, vitin xa tiví ra ñaángel mji ra ña ko'on ña taxi ña kundaa ini ñivi na kisa chiño nq̄ ra xa'a ña kama ní kundivi.

⁷ Ta ñika'an Jesucristo tq'on yó'o:

—¡Koo ti'va ndó! ¡Kama ní xaaj! Ta nákaa ñasij ní ini ñivi na kisa ndivi tq'on Ndios ña yóo nq̄ tutu yó'o —káchí ra.

⁸ Ta yij, taJuan, xinj sq'o j ta xini j xí'in nduchy nq̄ j ndi'i ñayó'o ña sanativi Ndios nq̄ j. Tá ndi'i nja'a ña xinj sq'o j ta xini j yó'o, ta saá xikuxitij nda nq̄ ño'o nq̄ ñindichi ñaángel, ña kúu ña sana'a ña xini j ta ña xinj sq'o j, chi kóni j kasa ká'no j ñaángel yó'o, níkuu. ⁹ Ta ñika'an ñaángel xí'in j, káchí ña saá:

—On ke'é ún saá, on kuxití ún nq̄ j. Saá chi ndatán yóo mji ún xí'in nañani ún naprofeta xí'in ndi'i inka ñivi na kisa ndivi ña ká'an tq'on ña yóo nq̄ tutu yó'o, saá yóo yij. Chi ndi'i yó kisa chiño yó nq̄ Ndios. Xa'a ñayó'o xinj ñó'ó ndasaá kuiti Ndios kasa ká'no yó —káchí ñaángel xí'in j.

¹⁰ Ta tuku ñika'an ñaángel xí'in j, káchí ña saá:

—On chika se'é ún tq'on Ndios ña yóo nq̄ tutu yó'o ña ká'an xa'a ña kundivi, chi xa yatin ní vaxi kivi ña kundivi ndi'i ñayó'o. ¹¹ Ta vitin ñivi na ke'é ña on vá'a, ta nayó'o, va'a ná kundikon na ke'é ka na ña on vá'a. Ta ñivi na ke'é ñakini, nayó'o, va'a ná kundikon na ke'é ka na ñakini. Ta ñivi na ke'é ñava'a, ta nayó'o, va'a ná kundikon na ke'é ka na ñava'a. Ta ñivi na nátaxi xí'in mji ña kasa ndivi na ña kóni Ndios, ta va'a nayó'o ná kundikon na kasa ndivi ka na ndi'i saá ña kóni Ndios —káchí ñaángel xí'in j.

¹² Ta ñika'an Jesucristo, káchí ra saá:

—¡Koo ti'va ndó! ¡Kama ní xaaj! Ta xí'in yij xaaj ya'vi ña cha'vi j ñii ñii ñivi, ndatán yóo ña va'a án ña on vá'a ke'é ñivi yó'o. ¹³ Yij naní j “Alfa xí'in Omega”, chi yij kúu tanqó ta yij kúu tasondí'í nq̄ ndi'i ña yóo ñoyívi. Kivi ñanqó kixá'a ñoyívi, ta yij kúu ta xa táku, tãda kixaa kivi sondí'í ñoyívi, ta táku ka j —káchí Jesucristo.

¹⁴ Ta nákaa ñasij ini ñivi na kúu na nákata tikq̄ na ña nduyaa ní ka ña, * chi nayó'o kukomí na ndayí kaxi na kui'í tí kóon nda'a yiton, ta kui'í yó'o táxi kutaku na ndi'i saá kivi ña vaxi. Nayó'o kukomí na ndayí kivi'ni na ye'é ña kómí nama ña xino nduu satã ñoo yij ká'no, ta saá kuchiño kutaku na ñoo yij yó'o. ¹⁵ Ta ñivi na kundq̄ ke'e satã nama ña xino nduu ñoo yij, kúu ñivi na ke'é ña on vá'a ñakini, xí'in ñivi na kúu na nákuati tásin, ta nataa na kí'vi kuachi xí'in náña'a ná on sjívi nási'í na kúu, án náña'a ná kí'vi kuachi xí'in nataa na on sjívi yij ná kúu, ndi'i ñivi na xá'ni inka ñivi, ta ñivi na kisa ká'no ña kúu ídolo án ña kúu imagen ña on sjívi Ndios ndino'o kúu, xí'in ñivi na kúsij ní ini ká'an ñavatá, ta nda lo'o on

* **22:14** Ña nákata ñivi tikq̄ na ká'an ña xa'a ña sãdakoo ñivi ña ke'é na ña on vá'a.

vása sándakoo na ña sándá'ví na inká ñivi. Ndi'i ñivi yó'o on kukomí na ndáyí k'í'vi na kutaku na ñoo yíi ká'no xí'in Ndios.

¹⁶ Ta tuku ñiká'án Jesucristo, káchí ra saá:

—Yí'í, tãJesús, xa tí'ví'í ñaángel ña kása chiño ñoq'í xaá ña ká'án ña ndi'i tɔ'on yó'o xí'in ún. Saá chi kóni'í ña ndato'on ún xí'in ndi'i ñivi na kándixa yí'í ta nákutá'an na ñii ñii xiiña xá'a ña kása ká'no na yí'í. Ta yí'í tuku ñaní'í “Tio'o ñoq'í kaku yiton tón kúu tãrey David.” Ta yí'í tuku ñaní'í “Tã sa'ya ñani síkuá tãrey David.” Ta tuku ñaní'í “Kimi tí náye'e xitaan ní” † —káchí Jesucristo.

¹⁷ Ta Nímã Ndios xí'in ñáña'a ñá livi ní ñá tondá'a xí'in Ndikachi, ká'án na káchí na saá:

—Na'a ndó kixi ndó ñoq'í Ndios —káchí na.

Ta ndó'ó na xíní sɔ'o tɔ'on yó'o, saá tuku ká'án ndó kachí ndó xí'in inká ñivi:

—Na'a ndó kixi ndó ñoq'í Ndios —káchí ndó.

Ta ndó'ó, ñivi na yíchí takuui, va'a kixi ndó ko'o ndó takuui tá taxi kutaku ndó ndi'i saá k'í'vi. Va'a kixi ndi'i ndó ko'o ndó takuui yó'o, chi takuui tá sání'í Ndios ndó'ó kúu rá.

¹⁸ Ta yí'í tãJuan, ndíxa ká'án'í xí'in ndó'ó, ñivi na kúu na xíní sɔ'o tɔ'on yó'o ña kúu tɔ'on ña ñiká'án Nímã Ndios ini'í xá'a ña taa'í ña ñoq'í tutu yó'o. Ndíxa ndátɔ'on'í xí'in ndó, káchí'í saá: Tá yóo ñivi na chinóo ká tɔ'on ña nasama na ña ká'án tɔ'on Ndios ña ñitaa'í ñoq'í tutu yó'o, ta Ndios chinóo ká ra ñayɔ'v'í ní xɔ'v'í ñivi na ke'é saá. Ndatán yóo ña ká'án tutu yó'o xá'a ñayɔ'v'í ní xɔ'v'í ñivi, ñii k'í'va saá xɔ'v'í ní ñivi yó'o. ¹⁹ Saá tuku tá yóo ñivi na kindaa tɔ'on Ndios ña ñitaa'í ñoq'í tutu yó'o, ta Ndios kindaa ra ndáyí ña kutaku nayó'o xí'in ra ndi'i saá k'í'vi ña va'xi. Ta saá tuku Ndios kindaa ra ndáyí ña k'í'vi nayó'o kutaku na ñoo yíi ká'no, ta kindaa ra nda'a nayó'o ndi'i ñava'a ña ká'án tutu yó'o xá'a.

²⁰ Tã tã kása ndaa xá'a tɔ'on yó'o ká'án ra xí'in ndó, káchí ra saá:

—Ndíxa kama ní ndikó'í —káchí ra.

Ta ndi'i ñivi na kándixa ña ká'án ra káchí na saá:

—Saá ná koo ña. ¡Na'a, kixi ún, Tata Jesús, Tã tãKá'no ñoq'í yó!

²¹ Ta Jesucristo Tã tãKá'no ñoq'í yó, ná ke'é ra ñava'a ní xí'in ndi'i ndó'ó. Saá ná koo ña.

† 22:16 Ndi'i k'í'vi yó'o ká'án ña xá'a Cristo, tã tã tí'ví Ndios ña sakaku ra ñivi.